E#2E#104

UANL
DAD AUTÓNOMA DE NUEV
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC

BX1935
.R451
1755
v.6
c.1

1080047257

TRACTATUS
DE
REGULIS JURIS,
CLARA METHODO

PER QUÆSTIONES, ET FUNDATAS RESPONSIONES digestus; solidam earum, quæ Quinto & Sexto Libro Decretalium sunt annexæ Explicationem continens.

ACCESSIT

APPENDIX OMNIUM REGULARUM JURIS CIVILIS IN DIGESTIS, TIT. DE REGULIS JURIS, CONTENTARUM.

AUTHORE

R. P. F. ANACLETO REIFFENSTUEL,
Ordinis Minorum S. Francisci Reform. Provinciæ Bavaricæ Lectore Jubilato.

JURIS CANONICI UNIVERSI
TOMUS SEXTUS.

CUM REPERTORIO GENERALI TOTIUS OPERIS.

ANTVERPIÆ,
Sumptibus SOCIETATIS.

M. DCCLV.

49412

APPROBATIO
REVERENDISSIMI ORDINARIATUS.

Imprimatur:

Frisingæ 15. Junii 1732.

J. B. J. de PFISTERN, &c. Cathedr. Eccl. Frising. Can. Capit. Concil. Eccl. Vice-Præses, & Pro Vicarius Generalis.

APPROBATIO CENSORIS.

EX Mandato Reverendissimi ac Illustrissimi &c. in Spiritualibus Vicarii Generalis, Tractatum de Regulis Juris &c. *à Theologis prævie revisum, ac approbatum, debita attentione perlegi; eumque in illo nihil invenerim, quod Orthodoxæ fidei, aut bonis moribus adversatur: bene vero ea omnia, quæ in Titulo promittuntur, videlicet solidam doctrinæ claritatem, & claram, una cum perspicua, ac accurata tum SS. Canonum, tum LL. Civilium allegatione, Solidatem deprehenderim; Ideò præsentem Tractatum ad adhuc majorem, & immortalem Clarissimi Authoris famam non minùs, ac ad permagnum legentium, præprimis in Dicasteriis versantium utilitatem, juris publici ut fiat, dignissimum censeo. Frisingæ 11. Junii 1732.*

JOAN. JOSEPH. PLACIDUS SEBASTIANUS de MARALT, Rmi. & Seren. Principis & Episc. Frising. & Ratisbon. Consil. Eccl. actual. nec non Insignis Collegiatæ ad D. Andream Canonicus Capitularis.

Licentia & Approbatio Ordinis.

Fr. JOSEPH MARIA ab EBORA, Ordin. Min. Reg. Observant. S. P. N. Francisci Lector Jubilatus, SS. Congregationum Visitationis Apostolicæ, & Consist. Votans Indiciis, Indulgentiarum, Reliquiarum, nec non S. & Universalis Inquisitionis Consultor, Episcop. Examinator &c. & in hac Cismontana Familia tam Observantium, quàm Reformat. & Discalceat. Commissarius Generalis, & Servus.

CUm juxta Apostolicas, nostrique Ordinis Constitutiones per idoneos Censores revisum, & approbatum fuerit opus quoddam, cui Titulus est: *Tractatus de Regulis Juris &c.* addendus Juri Canonico Universo, per R. P. Anacletum Reiffenstuel, nostræ Reformatæ Provinciæ Bavariæ Lectorem Jubilatum elaborato. Nos præsentium tenore, cum salutaris obedientiæ merito R. P. Fr. Thomæ Cantuar. Pruggmair, præfatæ nostræ Reformatæ Provinciæ Bavariæ Ministro Provinciali facultatem concedimus, quatenus, servatis in reliquo servandis, Typis illud mandare possit & valeat. Datum Romæ ex Ara cœli die 20. Junii 1732.

Fr. JOSEPH MARIA ab EBORA,
Commissarius Generalis Ordinis.

De Mandato Paternitatis suæ Rmæ.

Fr. JOANNES ANTONIUS de TAURINO,
Secretarius Generalis.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
UANL FONDO
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

FACULTAS

Admodùm Reverendi Patris Ministri Provincialis.

CUm à Reverendo Patre Anacleto Reiffenstuel, Ord. Min. S. Francisci Reformatorum Provinciæ Bavariæ Lectore Jubilato Opus quoddam, cui Titulus: *Tractatus de Regulis Juris &c.* sit compositum, à duobus Theologis revisum & approbatum, plurimúmque recommendatum, & omnia, quæ de Jure in Editione Librorum sunt servanda, sint observata: tenore præsentium facultatem impertior, ut hoc laudatissimum opus pro utilitate publica Typis mandari possit. Actum Monachii 12. Julii 1732.

Fr. THOMAS CANTUAR. PRUGGMAIR,
Ord. Min. S. Franc. Ref. Lector Jubilatus,
Provinciæ Bavariæ Minister Provincialis.

Censura Theologica.

TRactatus præsens *de Regulis Juris &c.* qui solus famosissimo aliàs Juri Canonico Universo R. P. Anacleti Reiffenstuel Ordinis, ac Provinciæ nostræ Lectoris Jubilati, adhuc defuisse videbatur, à pluribus utriusque Juris Peritis avidè desideratus, nunc tandem ad commune orbis Litterati Solatium Typis vulgatur; qui sanè, sicut ipsummet celeberrimum opus (Jus videlicet Canonicum Universum ab eodem Præclarissimo Authore in lucem editum) tam ob Doctrinæ soliditatem, quàm Styli claritatem, nec non perspicuam, captuque facillimam methodum, atque optimè ordinatam materiarum divisionem publicum per omnia meretur Præconium. Textus efficaces, ex ipso fonte Juris Canonici ac Civilis copiosè desumpti, & repetitò de industria revisi, fidelissimè in eodem allegantur: Regulæ ipsæ per plures casus Canonico-Civiles summè proficuæ magis explanantur: Fallentiæ potiores, & in praxi frequentiores solerter adducuntur: neque objectiones, si quæ occurrunt notabiliores, unà cum fundata earum solutione, ullatenus dissimulantur; ut proin firmiter nobis persuadeamus, exspectationi atque spei de tanto Viro conceptæ, ex integro ac plenissimè esse satisfactum. Et quoniam cæteroquin in toto hoc Tractatu Fidei, aut bonis moribus prorsus nil contrarium reperitur, eundem, uti luce publicâ dignissimum, ita legentibus utilissimum fore censemus. Datum Monachii die 4. Junii 1732.

Fr. BRUNO MÆSSENHAUSER,
Lector Generalis, & Provinciæ Diffinitor.

Fr. MASSÆUS KRESSLINGER,
iteratò Ex-Provincialis, & SS. Theolog. ac SS. Canonum Lector Jubilatus.

INDEX

INDEX
ALPHABETICUS REGULARUM
LIB. V. DECRETALIUM.

CUm in contemplatione &c. In ipso causæ initio non est à quæstionibus inchoandum. *Reg.* 61.

DEsleat peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus. 9

ESto misericordes &c. Hôc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est, quô animô fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, (*ex fructibus eorum cognoscetis eos*) de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri: ut Stuprum, blasphemia, furta, ebrietates, & similia; de quibus nobis permittitur judicare. 2

INdignum est, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur. 11

OMnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur. 1

QUamvis causæ &c. Non *enim* potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit. 10

Quæ multoties &c. Quid quid in sacratis Deo rebus, & Episcopis injustè agitur, pro Sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & à quoquam violari non debent. 7

Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debet facit, & ideò jam non facit. 8

Qui scandalizaverit &c. Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. 3

Quod latenter, aut per vim, vel alias illicitè introductum est, nulla debet stabilitate subsistere. 5

Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbatum custodiri præceptum est: Machabæi enim sine culpa sua in Sabbato pugnabant. Sic & hodie, si quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur. 4

INDEX
ALPHABETICUS REGULARUM
LIB. VI. DECRETALIUM.

ACcessorium naturam sequi congruit principalis. *Reg.* 42.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. 50

BEneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri. 1

Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur. 85

CErtum est, quòd is committit in legem, qui legis verbum complectens, contra legis nititur voluntatem. 88

Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, est interpretatio facienda. 57

Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur. 85

Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus. 53

Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quò minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset. 66

Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo. 39.

Cùm quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti. 84

Cùm quis in jus succedit alterius, justam ignorantiæ causam censetur habere. 14

Cùm sunt partium jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori. 11

DAmnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non aliis imputare. 86

Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum. 16

Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. 76

Dolô facit, qui petit, quod restituere oportet eundem. 56

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

EA, quæ fiunt à Judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt. *Reg.* 26
Eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet. 31
Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri. 63
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare. 38

FActum legitimè retractari non debet, licèt casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari. 73
Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat. 75

GEneri per speciem derogatur. 34

IGnorantia facti non juris excusat. 13
Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum. 41
In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum impleri. 70
In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa. 78
Indultum à Jure beneficium non est alicui auferendum. 17
Infimis portæ non pateant dignitatum. 87
In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. 81
In judiciis non est acceptio personarum habenda. 12
In majus promissis fidem non expedit observari. 69
In obscuris minimum est sequendum. 30
In pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis. 65
In pœnis benignior est interpretatio facienda. 49
In re communi potior est conditio prohibentis. 56
Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit. 45
In toto partem non est dubium contineri. 80
Is, qui tacet, non fatetur: sed nec utique negare videtur. 44
Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit. 45

LOripetari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura. 48

MOra sua cuilibet est nociva. 25
Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum. 33

NEmo potest ad impossibile obligari. 6
Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur. 79
Non debet aliquis alterius odiò prægravari. 22
Non est in mora, qui potest exceptione legitimâ se tueri. 60
Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. 58
Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet. 19
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. 18
Non licet actori, quod reo licitum non exisit. 32
Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. 52
Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur. 62
Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur. 20

ODia restringi, & favores convenit ampliari. 15

PEccati venia non datur nisi correcto. 5
Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. 4
Pluralis locutio duorum numerò est contenta. 40
Plus semper in se continet, quod est minus. 35
Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit. 2
Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. 68
Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur. 47
Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona. 7
Pro possessore habetur, qui dolò desiit possidere. 36

QUæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. 28
Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. 64
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus. 71
Qui contra jus mercatur, bonam fidem præsumitur non habere. 82
Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum. 72
Qui prior est tempore, potior est jure. 54
Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra. 55
Qui tacet, consentire videtur. 43
Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum. 74
Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. 67
Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. 61
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 29
Quod quis mandatò facit Judicis, dolò facere non videtur: cùm habeat parere necesse. 24
Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest. 21

RAtihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari. 10
Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore. 77
Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. 9

SCienti & consentienti non fit injuria, neque dolus. 27
Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum. 51
Semel malus, semper præsumitur esse malus. 8
Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. 23
Sine possessione præscriptio non procedit. 3

UTile non debet per inutile vitiari. 37

INDEX
ALPHABETICUS REGULARUM
JURIS CIVILIS.

A.

ABsentia ejus, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet. *Reg.* 140
Actus legitimi qui recipiunt diem vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, servi optio, datio Tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem: nonnunquam tamen actus supra scripti tacitè recipiunt, quæ apertè comprehensa vitium adferunt: Nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit, ita demum ejus aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio exstiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum. 77
Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris, ignoscitur servis, si vel dominis, vel his, qui vice dominorum sunt (veluti tutoribus & curatoribus) obtemperaverint. 1) semper, qui dolo fecit, quo minus haberet, pro eo habendus est, ac si haberet. 2) In contractibus successores ex dolo eorum, (quibus successerunt) non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, hoc est, unusquisque pro ea parte, qua hæres est. 157
Aliud est *vendere*, aliud *vendenti consentire*. 1) Refertur ad universos, quod publicè fit per majorem partem. 2) absurdum est, plus juris habere eum, cui legatus sit fundus, quàm hæredem, aut ipsum testatorem, si viveret. 160
Alterius circumventio alii non præbet actionem. 49

B.

BOna fides non patitur, ut bis idem exigatur. 57
Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quotiens lex impedimento non est. 136

C.

COnsilii non fraudulenti nulla obligatio est: cæterum si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio competit. 1) Socii mei Socius, meus Socius non est. 47
Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt: quidam & dolum & culpam: dolum tantum depositum & precarium: dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, item dotis datio, tutelæ negotia gesta (in his quidam & diligentiam) societas & rerum Communio, & dolum & culpam recipit: sed hæc ita, nisi, si quid nominatim convenit, vel plus vel minus, in singulis contractibus: nam hoc servabitur, quod initio convenit; legem enim contractus dedit: excepto eo quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur: hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est: & ita utimur. Animalium verò casus, mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur. 23
Creditor, qui permittit rem venire, pignus demittit. 158
Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent. 148
Cujus est donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus est. 163
Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dari donatio est. 53
Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest. 50
Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti. 36
Cùm amplius solutum est, quàm debebatur, cujus pars non invenitur, quæ repeti possit, totum est indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione. 1) Is natura debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus. 84
Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa: secui si, cum de dolo excipitur petitoris: neque enim datur talis replicatio petitori. *Aut si rei quoque in ea re dolo actum sit.* 1) Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit. 154
Cum Prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit: sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex dolo defuncti. 127
Cum Principalis causa non consistat plerumque ne quidem ea, quæ sequuntur, locum habent. 178
Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam ejus voluntatem habendam. 165
Cum servo nulla actio est. 107
Cum tempus in testamento adjicitur: credendum est pro hærede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur. 17

D.

DIvus rescripsit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere potiunt condemnandos. 28
Domum suam reficere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet. 61
Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur. 82

E.

EA est natura cavillationis, quam Græci *συρίτην* (id est *acervalem Syllogismum*) appellant, ut ab evidenter veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidenter falsa sunt, perducatur. *Reg.* 65.
Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur. 135
Ea, quæ in partes dividi non possunt, solida à singulis hæredibus debentur. 1.) In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quam tutius. 192
Ea, quæ raro accidunt, non temere in agendis negotiis computantur. 64
Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perveniunt. 97
Ejus est non nolle, qui potest velle. 3
Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen, ubi æquitas evidens poscit, subveniendum est. 183
Ex pœnalibus causis non solet in partem de peculio actio dari. 58
Expressa nocent, non expressa non nocent. 195
Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet. 149

F.

FActum à Judice, quod ad Officium ejus non pertinet, ratum non est. 170
Factum cuique suum, non adversario nocere debet. 1.) non videtur vim facere, qui jure suo utitur, & ordinaria actione experitur. 2.) In pœnalibus causis benignius interpretandum est. 155
Fœminæ ab omnibus Officiis civilibus, vel publicis remotæ sunt: & ideo nec judices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere. 1.) Item impubes omnibus officiis civilibus debet abstinere. 2
Favorabiliores Rei potius, quàm actores habentur. 125
Ferè in omnibus pœnalibus judiciis & ætati, & imprudentiæ succurritur. 108
Fere, quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis adquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio adquiri, nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrarium actum. 153
Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. 93
Fraudis interpretatio semper in jure civili non ex eventu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur. 79
Fructus rei est vel pignori dare licere. 72
Furiosi, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. 40

G.

GEneraliter, cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per adversarium habere non potuerit, considerandum est. 78

H.

HÆredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit defunctus, constat. 59
Hæreditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit. 62
Hoc jure utimur: ut quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis privatæ crimen incidat. 1.) Dejicit, & qui mandat. 2.) In maleficio ratihabitio mandato comparatur. 3.) In contractibus, quibus doli præstatio vel bona fides inest, hæres in solidum tenetur. 152

I.

ID, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. 11
Imaginaria Venditio non est pretio accedente. 16
Impensa culpæ adnumeratur. 132
Impossibilium nulla obligatio est. 185
In ambiguis orationibus maximè sententia spectanda est ejus, qui eas protulisset. 96
In ambiguis pro dotibus respondere, melius est. 1.) Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. 2.) Quotiens æquitate desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, justis decretis res temperanda est. 85
In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. 1.) Cùm verbum *Restituas* lege invenitur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi. 2.) Unicuique sua mora nocet: quod & in duobus reis promittendi observatur. 3.) dolo facit, qui petit, quod redditurus est. 173
In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. 1.) Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit. 172
In eo, quod plus sit, semper inest & minus. 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cum satisdatione. 2. Pupillus pati posse non intelligitur. 3. Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. 4. Mulieribus tunc succurrendum est, cùm defendantur, non ut facilius calumnientur. 110
In eo, quod vel is, qui petit, vel is, à quo petitur, lucri facturus est, durior causa est petitoris. 33
In his, quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, Servus intervenire non potest. 1. Non debeo melioris conditionis esse, quàm auctor meus, à quo jus in me transit. 175
In jure civili receptum est, quotiens per eum, cujus interest conditionem non impleri, fiat, quo minus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quod ad libertatem, & legata, & ad hæredum institutiones perducitur: quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cùm per promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret. 161
In negotiis contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamvis actum rei non intelligerent; nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia Tutore auctore, agere potest. 5
In obscura voluntate manumittentis favendum est libertati. 179
In obscuris inspici solet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. 114
In omnibus causis id observatur: ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente eâ beneficium quoque defeiat: ubi verò genus actionis id desiderat, ibi ad quemvis perlecutio ejus devenerit, non deficiat ratio auxilii. 68

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium moræ sit, quo minus fiat. *Reg.* 39
In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. 14
In omnibus quidem, maximè tamen in Jure æquitas spectanda sit. 90
In pari causa, Possessor potior haberi debet. 1. Hi qui in universum jus succedunt, hæredis loco habentur. 128
In personam servilem nulla cadit obligatio. 1. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei judiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitrio habendum esse. 22
In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur. 12
In toto & pars continetur. 113
In toto Jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est. 80
In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt. 76
Invito Beneficium non datur. 69
Invitus nemo rem cogitur defendere. 1. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit. 2. Cùm quis in alii locum successerit, non est æquum, ei nocere hoc, quod adversus eum nocuit, in cujus locum successit. 3. Plerumque emptoris eadem causa esse debet circa petendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. 4. Quod cuique pro eo præstatur, invito non tribuitur. 156
Is damnum dat, qui jubet dare: ejus verò nulla culpa est, cui parere necesse sit. 1. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit. 169
Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur. 15
Jura sanguinis nullo Jure Civili dirimi possunt. 8
Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletiorem. 206
Jus nostrum non patitur eundem in paganis, & testato & intestato decessisse; eaque rerum naturaliter inter se pugnare sit, testatus, & intestatus. 7

L.

LIbertas inæstimabilis res est. 106
Libertas omnibus rebus favorabilior est. 122

M.

MArcellus: definit debitor esse is, qui nactus est exceptionem justam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. 66
Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest. 133
Minus est actionem habere, quam rem. 204

N.

NEc ex Prætorio, nec ex solenni Jure, privatorum conventione quidquam immutandum est: quamvis obligationum causæ pactione possint immutari, & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem: quia actionum modus, vel lege, vel per Prætorem introductus, privatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit. 27
Nemo alieno nomine lege agere potest. 1. Temporaria permutatio jus Provinciæ non innovat. *Reg.* 123
Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet. 151
Nemo de domo suâ extrahi debet. 103
Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur. 95
Nemo enim in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospiceretur, & hæres tenetur ex omnibus causis. 87
Nemo ex his, qui negant, se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impedit. 1. Quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet. 43
Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstiterit. 171
Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quam ipse habuit. 120
Nemo plus Juris ad alium transferre potest, quàm ipse haberet. 54
Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cujus alterius coercitionis ad alium transferre. 70
Nemo potest mutare consilium suum in alterius injurium. 75
Nemo prædo est, qui pretium numeravit. 1. Locupletior non est factus, qui libertum acquisierit. 2. Cum de lucro duorum quæratur, melior est causa possidentis. 126
Nemo, qui condemnare potest, absolvere non potest. 37
Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. 145
Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum Tutoris, sive solvendo est, sive non est. 198
Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest. 1. Privatorum Conventio Juri publico non derogat. 45
Neratius consulrus, an, quod beneficium dare se, quasi viventi, Cæsar rescripserat, jam defuncto dedisse existimaretur? Respondit, non videri sibi Principem, quod ei, quem vivere existimabat, concessisset, defuncto concessisse; quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius æstimationem esse. 191
Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei judicia sustinet, quàm vis, atque metus: quem comprobare contra bonos mores est. 1. Non capitur, qui Jus publicum sequitur. 2. Non videntur, qui errant, consentire. 116
Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. 1. Cùm principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. 129
Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. 112
Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolvi possit. Et cùm solvendi tempus, obligationi additur, nisi eo præterito, peti non potest. 186
Nihil tam naturale est, quam eo genere quidve dissolvere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur. 35
Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem. 119
Non debet actori licere, quod reo non permittitur. 1. In re obscurâ melius est favere repetitioni, quàm adventitio lucro. 41
Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. 74

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere. *Reg.* 21
Non defendere videtur, non tantum, qui latitat, sed & is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem. 52
Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publicè possit fieri; ne occasio sit majoris tumultûs faciendi. 1. Infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis. 176
Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. 1. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. 134
Non omne, quod licet, honestum est. 1. In stipulationibus id tempus spectatur, quod contrahimus. 144
Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paruit. 199
Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat. 99
Non potest videri desiisse habere, qui nunquam habuit. 208
Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non: sed plerumque melior. 86
Non solent, quæ abundant, vitiare scripturas. 94
Non videtur cepisse, qui per exceptionem à petitione removetur. 13
Non videtur quisquam id *capere*, quod ei necesse est alii restituere. 51
Non videntur data, quæ & tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. 1. Qui jussu Judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet. 167
Non videntur rem admittere, quibus propria non fuit. 83
Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. 159
Non vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. 6
Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est. 88
Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur. 55
Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cùm prohibere non potest. 109
Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit. 130
Nuptias non concubitus, sed consensus facit. 30

O.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ judicio, salvæ permanent. 1. Non videtur perfectè cujusque id esse, quod ex casu auferri potest. 139
Omnia fere jura hæredum perinde habentur, ac si continuò sub tempus mortis hæredes extitissent. 193
Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum eventus capiunt, si initium quoque sine vitio ceperint. 201
Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt. 100
Omnia, quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. 71
Omnis definitio in jure civili periculosa est; parum est enim, ut non subverti possit. 202
Omnis hæreditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. 1
Nunquam crescit ex post facto præteriti delicti æstimatio. 138

P.

Pœnalia judicia, semel accepta, in hæredes transmitti possunt. 164
Parem esse conditionem oportet ejus, qui quid possideat, vel habeat, atque ejus, cujus dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet. 150
Plerumque fit, ut etiam ea, quæ nobis abire possunt, proinde in eo statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent: & ideo, quod fisco obligamus, & vindicare interdum, & alienare, & servitutem in prædio imponere possumus. 205
Plus cautionis in re est, quàm in personâ. 25
Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet. 117
Privilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideo quædam ad hæredem transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt. 196
Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi appositâ Tutoris authoritate, creditur: nam quod animi judicio fit, in eo Tutoris auctoritas necessaria est. 189
Pupillum, qui proximus pubertati sit capacem esse & furandi, & injuriæ faciendæ. 1. In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio; veluti furti, damni, injuriæ vi bonorum raptorum injuriarum. 11

Q.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest. 210
Quæ dubitationis tollendæ causâ contractibus inseruntur, jus commune non lædunt. 81
Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate fuimus, eodem casu adquirimus: aliter atque quod stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omni modo eis adquirimus, etiam si libertatis nobis potestate domini, conditio existat. 18
Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi. 162
Quamdiu possit valere testamentum, tamdiu legitimus non admittitur. 89
Quatenus cujus interfuit, in facto, non in jure consistit. 24
Qui auctore Judice comparavit, bonæ fidei possessor est. 137
Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus: hæredi autem hoc imputari non potest, cùm non sponte cum legatariis contrahit. 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur. 19
Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quàm si perseverantia apparuit, judicium animi fuisse: ideoque brevi reversa uxor, nec divortisse videtur. 48
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est. 131
Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, debeatur. Fidejussores quoque non minus, quàm hæredes justam ignorantiam possunt allegare. Hæc

Hæc ita de hærede dicta sunt; si cum eo ageretur: non etiam, si agat: nam planè qui agit, certus esse debet: Cùm sit in potestate ejus, quando velit, experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere. 42
Qui in Jus, dominiumve alterius succedit, Jure ejus uti debet. 1. Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam, cur non debeat petere. 177
Qui in servitute est, usucapere non potest: nam cùm possideatur, possidere non videtur. 118
Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversùs ea, quia non facit. Et qui facit quòd facere non debet, non videtur facere id, quod facere justus est. 121
Qui per successionem, quamvis longissimam, defuncto hæredes constiterunt, non minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes existunt. 194
Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur. 1. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest. 174
Qui potest invitis alienare, multò magis & ignorantibus, & absentibus potest. 26
Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur. 166
Qui sine dolo malo ad judicium provocat, non videtur moram facere. 63
Qui tacet, non utique fatetur: Sed tamen verum est, cum non negare. 142
Qui vetante prætore fecit, hic adversus Edictum fecisse propriè dicitur. 1. Ejus est actionem denegare, qui possit & dare. 102
Quod à quoquo pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. 46
Quod attinet ad Jus Civile, servi pro nullis habentur: non tamen & Jure naturali; quia quod ad Jus naturale attinet, omnes homines æquales sunt. 32
Quod contra rationem Juris receptum est, non est producendum ad consequentia. 1. Uni duo pro solido hæredes esse non possunt. 141
Quod evincitur, in bonis non est. 190
Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere. 29
Quod ipsis qui contraxerunt, obstat, & successoribus eorum obstabit. 143
Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset. 180
Quod nullius esse potest, id ut alicujus fieret, nulla obligatio valet efficere. 182
Quod quis, dum servus est, egit: proficere libero facto non potest. 146
Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. 203
Quotiens dubia interpretatio libertatis est, secundùm libertatem respondendum erit. 20
Quotiens duplici jure defertur alicui successio, repudiato novo jure, quo ante defertur, supererit vetus. 91
Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum excipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. 67
Quotiens nihil sine captione investigari potest, eligendum est, quod minimum habet iniquitatis. 200
Quotiens utriusque causa lucri ratio veritur is præferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit. 98
Quo tutela redit, eo hæreditas pervenit, nisi cùm fœminæ hæredes intercedunt. 1. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hæredibus, cùm moritur, habuit, habiturúsve esset, si vixisset. 2. Vi factum id videtur esse, qua de re quis, cùm prohibetur, fecit. Clam, quod quisque, cùm controversiam haberet, habiturumve se putaret, fecit. 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint: perinde sunt, ac si scripta non essent. 4. Nec pactionibus, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest. 73

R.

Rapienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. 1. Quod factum est, cùm in obscuro sit, ex affectione cujusque capit interpretationem. 168
Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. Non ut ex Regula Jus sumatur, sed ex Jure, quod est, Regula fiat. Per Regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectio est: quæ, simul cùm in aliquo vitiata est, perdit officium suum. 1
Res judicata pro veritate accipitur. 207

S.

Secundùm naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. 10
Semper in conjunctionibus non solùm quid liceat considerandum est, sed & quid honestum sit. 197
Semper in dubiis benigniora præferenda sunt. 56
Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur. 9
Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est, aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque Regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id, quod minimum est, redigenda summa est. 34
Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione. 60
Semper specialia generalibus insunt. 147
Servitutem mortalitati fere comparamus. 209
Servus Reipublicæ causa abesse non potest. 211
Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debeat: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset. 38
Si in duabus actionibus alibi summa major, alibi infamia est, præponenda est causa existimationis. Ubi autem æquiparant famosa judicia, & si summam imparem habent, pro paribus accipienda sunt. 104
Si librarius in transcribendis stipulationis verbis erraverit; nihil nocere, quo minus & reus & fidejussor teneatur. 92
Si nemo subsit hæreditatem, omnis vis testamenti solvitur. 181
Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse. 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoveri. 115
Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. 187

Index Alphabeticus Regularum Juris Civilis.

T.

TOtiens in hæredem damus de eo, quod ad eum pervenit, quotiens ex dolo defuncti convenitur: non quotiens ex suo. 44

V.

VAni timoris justa excusatio non est. 184
Ubicunque, causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur. 105
Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est: ita enim & Imperator Antoninus cum divo Patre suo rescripsit. 101
Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem & respondere potest. 1. Furiosus absentis loco est: & ita Pomponius libro primo epistolarum scribit. 124
Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. 188
Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini. 4
Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionem, aut factum efficere possit. 31

PROŒMIUM DE REGULIS JURIS IN GENERE.

SUMMARIUM.

1 *Ratio Ordinis.*
2 *Quid sit Regula Juris?*
3 *Declaratur exemplis ex Jure desumptis, & tribus seqq.*
7 *Regulæ aliæ sunt Juris Civilis, aliæ Juris Canonici.*
8 *Multùm conveniunt ad invicem, & promiscuè citantur.*
9 *Regulæ aliæ sunt Authenticæ.*
10 *Aliæ non Authenticæ, seu Irnerianæ.*
11 *Authenticæ habent vim Juris in casibus non exceptis.*
12 *Nulla Regula sine exceptione.*
13 *Regulas scire & applicare, maxima utilitas.*
14 *Quæ observanda in applicatione, & seq.*
16 *Exceptio declarat Regulam, & firmat eam in contrarium.*

1

2

NTEQUAM explicandas Regulas Juris in specie assumamus, conducens videtur priùs de earum natura in genere, earumque divisione, vi, & authoritate, utilitate, & applicatione agere. Hinc Quæritur I. Quid & quotuplex sit Regula Juris? Resp. I. Quamvis Regulæ nomen varias habeat significationes, & Etymologiam spectando derivetur à regendo, seu regulando, *eo quod rectè ducat, vel normam rectè vivendi præbeat, vel distorum, prævumque corrigat, Can. Reg. 2. dist 3.* Tamen ad propositum, & in quantùm sit *Regula Juris* consideratur, denotat sententiam generalem, quæ plura Jura seu leges & canones hinc inde dispersos de diversis rebus & casibus eandem rationem habentibus agentes, brevi ac claro compendio complectitur & proponit. In quo genuino sensu Regula Juris benè definitur *l. 1. ff. de Regulis Juris* illis verbis: *Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat*: ubi per *rem* non denotatur res seu factum, vel causa in controversiam deducta, sed ipsum jus de variis rebus eandem rationem habentibus hinc inde latiùs dispersum, quod per Regulam breviter, compendiosè & clarè proponitur *non ut ex Regulis Jus sumatur, sed ex Jure, quod est, Regula fiat. ff. ibid.* Sicque non Jus ex Regulis, sed regulæ ex Jure sumantur.

Pro majori intelligentia Regulæ Juris, declaratur exemplis utriusque juris; sic etenim dum infames unus Canon à Prælaturis, & Beneficiis Ecclesiasticis, alius à Magistratu, alius ab officio Judicis & Assessoris, alius à munere Tabellionis & Advocati arcet, cuncta hæc Jura & Canones diversis in locis positos unica Regula 87. Juris in 6. paucis vechis complectitur: *Infamibus portæ non pateant dignitatum.* 3

Sic etiam quòd in Jure disponitur, perjurum non esse admittendum ad testificandum propter suspicionem perjurii *c. Testimonium, 14. de Test. & Attest.* Item, uxorem non esse restituendam marito sævienti ab eo digressam ob metum sævitiæ *c. litteras. 15. in fine de Restit. spol.* decidituri unâ Regulâ Generali: *Semel malus semper præsumitur malus l. 8. de Reg. Juris in 6.* 4

Sic pariter dispositiones Juris, quòd Matrimonium defectu ætatis invalidum resolvatur in sponsalia *c. fin. de Desponsi. Impuberum*: & Testamentum minus solemne non præjudicet piis legatis. *c. cùm esses de Testam.* ac licèt Donatio ultra quingentos solidos non insinuata sit invalida *§ Aliæ autem 2. Inst. de Donation.* valeat saltem pro minori summa, breviter comprehendit unica illa Regula: *utile per inutile non debet vitiari.* 5

Romæ dum lex Civilis una fœminas ab officio Judicis, alia à tutela, alia à postulando, alia à fidejubendo removet, has cunctas leges in diversis locis de diversis actibus latas breviter jam comprehendit Reg. 2. in Pandect. *Fœminæ ab omnibus officiis civilibus vel publicis remotæ sunt.* Ut proin pro faciliori capiu Regula Juris juxta dicta benè definiri valeat dicendo: Regula Juris *est sententia generalis, quæ plura jura, seu leges & canones hinc inde dispersos, ac variis rebus eandem rationem habentibus agentes claro, ac brevi compendio complectitur ac proponit.* Prout etiam in re communiter eam definiunt Canonistæ & Legistæ. 6

Resp. II. Regulæ Juris in primùm dicto proprio sensu acceptæ aliæ sunt Juris Civilis, aliæ Juris Canonici. Regulæ Juris Civilis sunt, quæ Juri Civili sunt interiæ, præsertim verò illæ, quas numero 7

Index Alphabeticus Regularum Juris Civilis.

T.

TOtiens in hæredem damus de eo, quod ad eum pervenit, quotiens ex dolo defuncti convenitur: non quotiens ex suo. 44

V.

VAni timoris justa excusatio non est. 184
Ubicunque, causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur. 105
Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est: ita enim & Imperator Antoninus cum divo Patre suo rescripsit. 101
Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem & respondere potest. 1. Furiosus absentis loco est: & ita Pomponius libro primo epistolarum scribit. 124
Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. 188
Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini. 4
Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionem, aut factum efficere possit. 31

PROŒMIUM DE REGULIS JURIS IN GENERE.

SUMMARIUM.

1 *Ratio Ordinis.*
2 *Quid sit Regula Juris?*
3 *Declaratur exemplis ex Jure desumptis, & tribus seqq.*
7 *Regulæ aliæ sunt Juris Civilis, aliæ Juris Canonici.*
8 *Multùm conveniunt ad invicem, & promiscuè citantur.*
9 *Regulæ aliæ sunt Authenticæ.*
10 *Aliæ non Authenticæ, seu Irnerianæ.*
11 *Authenticæ habent vim Juris in casibus non exceptis.*
12 *Nulla Regula sine exceptione.*
13 *Regulas scire & applicare, maxima utilitas.*
14 *Quæ observanda in applicatione, & seq.*
16 *Exceptio declarat Regulam, & firmat eam in contrarium.*

1

2

NTEQUAM explicandas Regulas Juris in specie assumamus, conducens videtur priùs de earum natura in genere, earumque divisione, vi, & authoritate, utilitate, & applicatione agere. Hinc Quæritur I. Quid & quotuplex sit Regula Juris? Resp. I. Quamvis Regulæ nomen varias habeat significationes, & Etymologiam spectando derivetur à regendo, seu regulando, *eo quod rectè ducat, vel normam rectè vivendi præbeat, vel distorum, prævumque corrigat, Can. Reg. 2. dist 3.* Tamen ad propositum, & in quantùm sit *Regula Juris* consideratur, denotat sententiam generalem, quæ plura Jura seu leges & canones hinc inde dispersos de diversis rebus & casibus eandem rationem habentibus agentes, brevi ac claro compendio complectitur & proponit. In quo genuino sensu Regula Juris benè definitur *l. 1. ff. de Regulis Juris* illis verbis: *Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat*: ubi per *rem* non denotatur res seu factum, vel causa in controversiam deducta, sed ipsum jus de variis rebus eandem rationem habentibus hinc inde latiùs dispersum, quod per Regulam breviter, compendiosè & clarè proponitur *non ut ex Regulis Jus sumatur, sed ex Jure, quod est, Regula fiat. ff. ibid.* Sicque non Jus ex Regulis, sed regulæ ex Jure sumantur.

Pro majori intelligentia Regulæ Juris, declaratur exemplis utriusque juris; sic etenim dum infames unus Canon à Prælaturis, & Beneficiis Ecclesiasticis, alius à Magistratu, alius ab officio Judicis & Assessoris, alius à munere Tabellionis & Advocati arcet, cuncta hæc Jura & Canones diversis in locis positos unica Regula 87. Juris in 6. paucis vechis complectitur: *Infamibus portæ non pateant dignitatum.* 3

Sic etiam quòd in Jure disponitur, perjurum non esse admittendum ad testificandum propter suspicionem perjurii *c. Testimonium, 14. de Test. & Attest.* Item, uxorem non esse restituendam marito sævienti ab eo digressam ob metum sævitiæ *c. litteras. 15. in fine de Restit. spol.* decidituri unâ Regulâ Generali: *Semel malus semper præsumitur malus l. 8. de Reg. Juris in 6.* 4

Sic pariter dispositiones Juris, quòd Matrimonium defectu ætatis invalidum resolvatur in sponsalia *c. fin. de Desponsi. Impuberum*: & Testamentum minus solemne non præjudicet piis legatis. *c. cùm esses de Testam.* ac licèt Donatio ultra quingentos solidos non insinuata sit invalida *§ Aliæ autem 2. Inst. de Donation.* valeat saltem pro minori summa, breviter comprehendit unica illa Regula: *utile per inutile non debet vitiari.* 5

Romæ dum lex Civilis una fœminas ab officio Judicis, alia à tutela, alia à postulando, alia à fidejubendo removet, has cunctas leges in diversis locis de diversis actibus latas breviter jam comprehendit Reg. 2. in Pandect. *Fœminæ ab omnibus officiis civilibus vel publicis remotæ sunt.* Ut proin pro faciliori capiu Regula Juris juxta dicta benè definiri valeat dicendo: Regula Juris *est sententia generalis, quæ plura jura, seu leges & canones hinc inde dispersos, ac variis rebus eandem rationem habentibus agentes claro, ac brevi compendio complectitur ac proponit.* Prout etiam in re communiter eam definiunt Canonistæ & Legistæ. 6

Resp. II. Regulæ Juris in primùm dicto proprio sensu acceptæ aliæ sunt Juris Civilis, aliæ Juris Canonici. Regulæ Juris Civilis sunt, quæ Juri Civili sunt interiæ, præsertim verò illæ, quas numero 7

fingensſi, accedat Authoritas Judicis Eccleſiaſtici, neceſſe eſt; immò etiam ad ſecretò quidem contracta, ſed poſtea evulgata, uti patet ex Rituali Diœceſis præſatæ *cap. 9. membr. 1. §. 7. n. 3.* ubi expreſsè decernitur, ut non tantùm ſponſalia coram Parocho publicè contracta; ſed etiam ſecretò contracta, ſed poſtea divulgata, ad ſui diſſolutionem requirant authoritatem publicam Judicis Eccleſiaſtici.

7 Illud tamen etiam notandum *cum Gloſſa hic*, per Regulam hactenus declaratam non negari, quin obligationes etiam aliis, quàm inductæ ſunt, modis ſolvantur. Sic enim plures obligationes tolluntur reali ſolutione *l. Nulla. 5. C. de ſolut.* Tolluntur etiam Præſcriptione *Prin. Inſtit. quibus modis toll. obligat.* Item tolluntur morte, quæ omnia ſolvit: ſic morte ſolvitur obligatio Societatis *§. Solvitur 5 Inſtit. de Societ.* Frequentior tamen, & quaſi ordinarius ſolvendi obligationes modus eſt idem, qui erat conſtituendi juxta hactenus declaratam Regulam; quamvis etiam in hoc ſuas patiatur exceptiones. Hinc

8 Quæritur II. Quas exceptiones & fallentias patiatur regula I. hactenus declarata? R. Plures, inter alias etiam ſequentes, & quidem 1. Fallit in Matrimonio conſummato; quia ex inſtitutione Divina eſt indiſſolubile, & ideò mutuo conſenſu, quo contractum eſt, ſolvi non poteſt.

9 Fallit 2. In Sacramentis Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis; utpote quorum effectus & character eſt indelebilis pariter ex inſtitutione Chriſti, & ideo ſemel ſuſcepta ſicut non iterantur, ſic etiam ampliùs non amittuntur *Gloſſ. hic. v. omnis. Abbas hic pr. & n. 2.*

Fallit 3. In cunctis obligationibus ſpiritualibus, 10
prout jam dictum n. 3. de vero ſenſu Regulæ Gloſſ. & Abb. l. c. cum communi aliorum. Rationem aſſignant; quia ſicut obligationes temporales facilius deſtruuntur, quàm conſtituuntur, ſic obligationes ſpirituales facilius conſtituuntur *arg. c. Inter corporalia. 2. de Tranſlat. Epiſc.* cum fortius ſit ſpirituale vinculum quàm carnale.

Fallit 4. In obligationibus ex natura ſua, vel 11
ex Diſpoſitione legis Divinæ aut humanæ perpetuis: Ratio eſt, quòd licèt obligationes ex contractibus ortæ regulariter dependeant à voluntate contrahentium, cùm contractus operari non debeant ultra intentionem agentium *l. 19 ff. de Rebus credit.* Nihilominus, quia contrahentes ſe conformare cenſentur Juri, & naturæ contractûs *l. 57. §. Cùm ita. ad S. C. Trebell. & l. 54. §. Inter locatorem. ff. locati.* contractus, & inde oria obligatio irrevocabilis evadit, quando eam lex, vel natura perpetuam eſſe volunt, ita ut, quod priùs erat voluntatis, ex poſt facto fiat neceſſitatis. *l. 12. in fine. C. de contrah. Empt. l. 22. §. ſicut. 11. ff. Mandati.*

REGULA II.

Eſtote Miſericordes &c. Hoc locò nil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi ut ea facta, quæ, dubium eſt, quò animò fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt: ex Fructibus eorum cognoſcetis eos: De Manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bonò animò fieri: ut ſtuprum, Blaſphemiæ, Furta, Ebrietates & ſimilia, de quibus nobis permittitur judicare.

Vel ut Rubrica habet:

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

SUMMARIUM.

1 *Quomodo intelligenda hæc Regula?*
2 *Intelligitur de omnibus actionibus & verbis. Quilibet præſumendus bonus, donec probetur malus. ibi.*
3 *Stante verò dubiò ſolùm procedit Regula.*
4 *Verus ſenſus Regulæ.*
5 *Securius eſt, errare meliùs quàm pejùs interpretando.*
6 *Melius eſt rationem reddere propter miſericordiam, quàm propter crudelitatem.*
7 *Quando, & quomodo adhibendus Rigor? Facilitas veniæ eſt incentivum peccandi. Ib.*
8 *Declaratur Regula exemplis, & tribus ſeqq.*
12 *Fallit Regula in manifeſtè ac intrinſecè malis.*
13 *Item quando agitur de damno avertendo.*
14 *Et in Judiciis.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula II. intelligenda? & quis verus ejus ſenſus ſit? Reſp. I. Hanc Regulam eſſe facilem intellectu; quia, uti patet, ſeipſam declarat; hinc ab aliis communiter ſolis illis verbis proponitur: *Ea facta, quæ dubium ſunt, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur.* Vel ut Rubrica habet: *Dubia in meliorem partem interpretari debent.*

Notandum tamen, per verbum Regulæ *facta* in- 2
telligi omnes actus, geſta, operationes, actiones, imo & verba *arg. c. quia circa 22. de Privileg.* quæ ſi ita ſe habent, ut nec certum, nec probabilius, nec verè probabile appareat, ſed verè dubium maneat, ex quo fine, vel qua intentione bona vel mala prodierint, bonâ potiùs, quàm malâ intentione & animo contigiſſe, cenſenda ſunt vi hujus Regulæ. Rationem dat *S. Thomas 2. 2. q. 60. art. 3.* quia ille, qui habet malam opinionem de proximo abſque ſufficienti ratione, facit ei injuriam, eumque temerè judicat, & indirectè contemnit, quod licitè facere non poteſt juxta illud Salvatoris *Matth. 7. v. 1. & Lucæ 6. v. 37. Nolite judicare* (intellige temerè ſine ſufficienti ratione) *& non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.* Fundatur etiam in lege charitatis volente, ut quivis præſumatur bonus & innocens, donec probetur malus. *arg. c. unico de Scrut. v. fin. de Præſ. & l. Meritò 51. ff. pro Socio.*

Dicitur autem notanter in Reſponſione: *ut verè* 3
dubium maneat; quando enim ex ratione & circumſtantiis quis magis in unam, quàm alteram partem inclinaret, licèt cum foramine de oppoſito, jam ceſſaret dubium, & ſubintraret opinio, ſicque Regula locum non haberet, uti ex Farin. *Prax. Crim. q. 36. n. 197.* Menochi *de Præſumpt. q. 7. n. 47.* benè obſervat Strein. in hanc Regulam n. 1. quia dubitatio nullus adhuc eſt probationis gradus, ſed potiùs principium inveſtigationis de veritate & certitudine. Farin. Menochi l. c. Cæterùm ut rectè advertit Strein. l. c. Dubium naſci ſolet vel ex defectu medii ſcientifici, vel ex obſcuritate ipſius rei, facti, aut ſermonis, vel ex æqualitate ſignorum aut rationum: manente ergo vero dubio ſolùm procedit Regula circa quam prout

4 Reſp. II Verus & propriùs ſenſus Regulæ ſe- 4
cundæ eſt ſequens: *Quandocunque actiones vel verba ita conſtituta ſunt, ut non appareat, ſed verè dubium maneat, utràm animo, ſeu intentione bona vel mala prodierint, ea in bonam partem interpretari, & animo ſeu intentione bonâ potius, quàm malâ contigiſſe cenſere debemus:* ob rationes & jura ſupra n. 2. jam allegata.

5 Nec obſtat, contingere poſſe, quòd ille, qui in 5
meliorem partem interpretatur, frequentiùs fallatur; Reſpondetur enim, melius eſſe, quòd quis fallatur habens bonam opinionem de homine malo, quàm quòd rarius fallatur habens malam opinionem de homine bono; quia ex hoc fit proximo injuria, non autem de primo, ut benè advertit S. Thom. *l. c. art. 4.*

6 Hinc etiam *arg. can. alligant. can. 26. q. 7.* melius 6
eſt, de miſericordia argui, quàm de crudelitate; nam ut habet S. Chryſoſt. citato can. relatus: *nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem?*

7 Et ſi objiciatur, *can. Eſt injuſta. 33. can. 23. q.* 7
4. præcipi, ut ſervetur rigor, ibi: *Eſt injuſta miſericordia &c. facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi.* Reſp. hìc eſſe ſermonem de diſcreto miſericordiâ mixto rigore, qui nullatenus severitas vel crudelitas à S. Chryſoſtomo relata, ſed debitus, utilis & neceſſarius juſtus zelus eſt, & dici debet, quem ſi non adhibent Rectores, ipſi quoque conſentur rei delictorum à ſubditis commiſſorum, *arg. can. 1. 2. & 3. diſt. 86.* ibi can. 1. *Inferiorum culpæ ordinum ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides, negligentesque Rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem* (alibi legitur *neceſſariam*) *diſſimulant adhibere medicinam*; quia ubi delicta manent impunita, liberiùs & frequentiùs peccatur, ac locum habet citatus textus *can. eſt injuſta*, quòd *facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi*: & è contra verum manet illud: *ubi rigor, ibi vigor. arg. cit. can. 3. diſt. 86.* Addit Gloſſa in cit. can. *alligant. v. melius cen. eſt injuſta.* de ſervando rigore intelligendum eſſe; quando alias nulla eſt ſpes emendationis, vel correctionis; item de inſolentibus & tumidis *arg. cit. can. 2. diſt. 86.* ibi: *corripiantur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis ſi ſeverius caſtigari neceſſe eſt, non lævientis plectatur animò, ſed medentis.*

Porrò Regula noſtra, & ſenſus ejuſdem ulteriùs 8
declaratur, & firmatur ex aliis concordantibus Juris Principiis ac Regulis, ſicubique oſtenditur, univerſaliter verum eſſe, quod Regulæ Rubrica dicit: *Dubia in meliorem partem interpretari debemus.* Sic enim 1. ſi quis gratioſum reſcriptum obtinet cum clauſula: *Si idoneus eſt*, & dubium apparet, an idoneus ſit, non tenetur ſe idoneum probare, ſed talis benigniore interpretatione præſumi debet textu claro *c. fin. de Præſumpt.*

2. Actus, qui poteſt denotare delictum & non 9
delictum, ut carens delicto interpretari debet. *l. 51. ff. pro ſocio. l. 4. §. docere 12. ff de vi bon. rapt.*

3. In odioſis & oneroſis v. g. in pœnis infligendis, 10
ſtante dubio ſemper mitiorem, & benigniorem, reoque favorabilem interpretationem amplecti oportet. *c. odia 15. de R. J. in 6. Odia reſtringi & favores convenit ampliari.* cui concordat *c. in pœnis 49. de R. J. in 6. In pœnis benignior interpretatio eſt ſacienda.*

4. Exiſtente dubio in contractibus & teſtamentis 11
benignè & ita interpretari debemus, ut potiùs valeant, quàm pereant *l. Proximè 3. ff. de his, quæ in Teſtamento delentur.* ibi: *in re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minùs juſtius eſt quàm tutius.*

Quæritur II. Quas Exceptiones ſeu fallentias pa- 12
tiatur Regula II. Reſp. Præter alias, etiam ſunt ſequentes, & quidem 1. Fallit Regula in actionibus manifeſtè malis, ut patet ex ipſo textu Regulæ; ubi etiam additur ratio: *quia non poſſunt bonò animò fieri, ut ſtuprum, blaſphemiæ, furta, ebrietates & ſimilia, de quibus nobis permittitur judicare*, adeò ut non tantùm nemo teneatur, ſed nec prudenter poſſit interpretari, illa bono animo eſſe facta.

Fallit 2. In caſibus, in quibus agitur de malo 13
avertendo, vel bono acquirendo aut tuendo: in his enim ertì in dubio id, quod pejus eſt, de proximo poſitivè judicare non valeamus, tamen illud timere, & de illo cogitare, indeque convenientes cautelas adhibere licet, cùm Jura etiam abundantem cautelam approbent. *l. Teſtamentum. 17. C. de Teſtam.* Et profectò ſi ſua quis propria facta timere, & ſuſpecta habere poteſt juxta Job cap. 9. *v. 28. Verebar omnia opera mea*: quare non alienis attendere, ne ſibi vel aliis noceant? Hinc illi minimè contrà hanc Regulam, ſed prudenter agunt, qui peregrinis & ignotis hominibus hoſpitio ſuſceptis ciſtas, & cubicula claudunt, pretioſam ſupellectilem abſcondunt, ſicque pro avertendo damno contra quemvis caſum cautelam adhibent. Strein. *in hanc Reg.*

Fallit 3. In Judiciis; in his enim judex cauſam 14
vel factum controverſam & dubium non pro privato arbitrio & bonitate ſua in meliorem partem interpretari poteſt, ſed juxta allegata & probata, ac prout res in ſe eſt, judicare debet *can. judicet 4. can. 3. q. 7. & c. 1. de ſent. & re jud. in 6.* ſaltò tamen illò, quòd manente dubio reus ſit abſolvendus *c. Inter dilectos. 6. de fide Inſtrum. & c. Ex litteris. 3. de probat.* ibi: *promptiora ſunt jura ad abſolvendum, quàm condemnandum.*

REGULA III.

Utiliùs scandalum nasci permittitur, quàm Veritas relinquatur.

Vel ùt Rubrica habet.

Propter scandalum evitandum non est omittenda Veritas.

SUMMARIUM.

1 *De scandalo remissivè: datur triplex veritas: ibi.*
2 *Vitæ videlicet, Justitiæ & Disciplinæ.*
3 *Regula intelligenda est de veritate vitæ. Sensus Regulæ propriùs. ibi.*
4 *Extenditur Regula.*
5 *Veritas justitiæ & disciplinæ ob scandalum quandoque temperari debet.*
6 *Specialis textus ex jure ad propositum serviens.*
7 *Ad vitandum scandalum neque venialiter peccare licet.*
8 *Quam exceptionem patiatur Regula circa veritatem vitæ?*
9 *Major est obligatio cavendi scandala pusillorum, quàm pharisaica.*
10 *Quæ fallentiæ Regulæ circa veritatem Justitiæ, & Disciplinæ?*
11 *Et quæ circa veritatem doctrinæ?*

SUppositâ, ex Theologia, notitiâ quid, & quotuplex sit scandalum, de quo in nostra Theologia Morali *Tr. 4. disp. 7. q. 2.* sufficienter egimus, notandum cum Gloss. h. c. quòd triplex detur veritas, Vitæ scilicet, Justitiæ, & Disciplinæ.

2 *Veritas vitæ* est ipsa legibus & præceptis conformis honestas & integritas vitæ: *Veritas justitiæ* ad Judices pertinens est universalis recta administratio Justitiæ juxta exigentiam jurium & legum: *Veritas Disciplinæ* Prælatis propria est debita cura disciplinæ, ut a subditis juxta cujusvis institutum omnia debito ordine & modo peragantur, ac puniantur. Gloss. hic. Addunt aliqui etiam Veritatem Doctrinæ, seu sermonis, quæ in conformitate mentis cum verbis externis consistit, & mendacio opponitur. Hoc notatò,

3 Quæritur I. Quomodo de Veritate intelligenda sit Regula? & quis proprius illius sensus sit? Resp. Regula nostra ad initium posita propriè ac principaliter intelligenda est de Veritate Vitæ, ita ut verus sensus illius sit: *Propter scandalum possivum vitandum, seu impediendum alterius peccatum nil est faciendum, aut omittendum, quod sine peccato fieri, aut omitti non potest*: seu; *potiùs est permittendum scandalum passivum, hoc est, peccatum alterius, quam quòd quis ipse faciat aut omittat, quod sine peccato, sicque sine læsione Veritatis Vitæ facere aut omittere non potest, arg. c. faciat 15. can. 22. q. 2.* Concordant Doctores communiter cum Glossa h. t. & Ratio est, *quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona.*

4 Extenditur communiter hæc Regula etiam ad illas actiones, quæ ex se quidem nec præceptæ, nec prohibitæ, honestæ tamen, ac nullam speciem mali habentes sunt, si eas communis, & privata, propria vel aliena necessitas aut utilitas, vel damnum secuturum expostat: ut proin eas ponere omnino liceat, etsi ex illis scandalum sive pharisaicum sive pusillorum prævideatur & sequatur, prout cum communi Theologorum jam diximus, probavimus, & exemplificavimus in nostra Theologia Morali *Tr. 4. disp. 7. q. 2.*

Resp. II. Veritas Justitiæ & Disciplinæ, quamvis ordinariè loquendo omnino etiam observandæ sint, 5
tamen ad vitandum scandalum quandoque temperandæ, omittendæ, vel differendæ veniunt *arg. can. ut constituerentur. 25. dist. 50. & c. Sanè 2. de Temporib. Ordinat.* Sic quando ex graviori, etsi legali correctione vel punitione subditi, ejus desperatio, aut graviora mala prudenter timentur, meritò temperatur, aut aliquandiu differtur, vel omnino intermittitur Veritas Disciplinæ. Pariter quamvis Veritas Justitiæ ad vitandum scandalum taliter omitti nequeat, quòd innocens condemnetur, aut, quòd suum est, alteri auferatur, tamen temperari potest mitigatione vel condonatione pœnæ à lege impositæ. Strein. *ad hanc Reg. n. 1. in fine*; ut proin veri sint versus adducti à Glossa in *c. Sanè 2. de Tempor. Ordin.* & h. c.

Ob populum multum crimen pertransit inultum
Est verum vitæ, Doctrinæ, Justitiæque.
Primum semper tene, duo propter scandalum linque.

Circa præfatas veritates intuitu scandali omittendas, vel retinendas specialiter etiam servit doctrina 6
c. cùm ex injuncto 2. de novi operis nuntiatione, contenta, ibi: *Sacræ Scripturæ testimonio debueras didicisse, quòd, licèt opera illa, quæ sinè peccato mortali omitti non possunt, nec sunt pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro vitando scandalo committi, quæ sinè peccato mortali committi non possunt: ab his tamen, quæ sinè peccato mortali committi possunt pariter & dimitti, sic pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Unde Apost. 1. Corinth. 8. si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum &c.*

Si objicitur: ergo pro vitando scandalo proximi, 7
& peccato mortali saltem licebit quandoque venialiter peccare; nam textus solùm excipit peccatum mortale. Resp. negando consequentiam: quia quod intrinsecè malum, quale est v. g. mendacium, etiam in materia veniali, fieri non potest ad vitandum scandalum; cùm peccatum non sit eligibile. Contingit tamen, aliquid propter aliquam circumstantiam non esse peccatum veniale, quod illâ sublatâ esset veniale; prout v. g. verbum aliàs otiosum, si ex rationabili causa profertur, non est otiosum, si ex rationabili causa profertur, non est otiosum, neque peccatum. Et de hujusmodi intelligendus est textus S. Thom. 2. 2. q. 43. *art. 7. ad 5.*

Quæritur II. Quas acceptiones sen fallentias pa- 8
tiatur Regula III. Resp. inter alias esse etiam sequentes: & quidem primò circa Veritatem Vitæ quamvis nunquam liceat committere peccatum etiam leve intrinsecè tale ad vitandum scandalum quodcunque, tamen

tamen opera quædam supererogatoria, & aliæ piæ operationes ad veritatem vitæ cæteroquin finè modò pertinentes ad vitandum scandalum præsertim pusillorum omitti debent, si ad eas propria, vel aliena necessitas aut utilitas non cogat. Layman *l. 2. tr. 3. cap. 3. n. 8.* & Theologi communiter. Ratio est; quia ex lege charitatis tenemur evitare grave detrimentum proximi, si absque nostro incommodo possumus.

9 Dicitur autem notanter: *præsertim pusillorum*; quia major est obligatio cavendi scandalum pusillorum quàm pharisaicum, cùm illud ex mera malitia, illorum autem ex infirmitate, vel ignorantia sumatur, & propterea Christus *Matth. cap. 18. v. 7.* ait: *Væ illi, qui scandalizaverit unum de pusillis istis*: dum è contra scandala pharisaica parùm curandi esse verbò atque exemplo docuit apud eundem Matth. *cap. 15. v. 14.* ubi etsi discipuli ei dixerint: *scis, quia pharisæi audito hoc verbò scandalizati sunt*, id parùm curans respondit: *Sinite, cæci sunt & duces cæcorum.*

Fallit secundò circa Veritatem Justitiæ & Disciplinæ in casibus suprà n. 5. positis.

Fallit tertiò circa Veritatem Doctrinæ vel sermo- 10
nis; quia licèt hæc etiam ad gravissimum vitæ lucrum scandalum positivè violari, & mendacium committi non possit, tamen ad idem vitandum retineri, & differri potest ac debet; nisi propria vel aliena necessitas, vel communis utilitas eam edicere expostcat ob rationem suprà n. 4. allatam. Cæterùm de scandalo vide magis apud Theologos.

REGULA IV.

Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum: nam & Sabbatum custodiri, præceptum est: Machabæi tamen sine sua culpa in Sabbato pugnabant: Sic & hodie, si quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur.

SUMMARIUM.

1. *Supponitur ex Theologia notitia de diversitate Necessitatis & Legis.*
2. *Regula neutiquam est intelligenda de illicitis jure Divino naturali:*
3 *Sed illicitis lege duntaxat humana, vel quandoque etiam lege positiva Divina:*
4. *Qualiter illicita fiunt licita ob necessitatem saltem gravem, non item propter communem, seu levem.*
5. *Verus Regulæ sensus quis?*
6. *Declaratur exemplis.*
7. *Fallit Regula, quando transgressio legis vergit in damnum totius Communitatis:*
8. *Vel in contemptum legis aut Religionis.*

1 PRo intelligentia hujus Regulæ ex Theologia supponitur notitia, Necessitatem aliam esse abitoluam, aliam moralem: rursus Moralem aliam esse extremam, aliam gravem, aliam communem, seu levem. Item Legem aliam esse Divinam, aliam humanam: Divinam item aliam esse naturalem, aliam positivam. Suppositâ hâc notitiâ.

2 Quæritur I. Quomodo intelligenda hæc Regula; & quis verus ac proprius illius sensus sit? Resp. I. Regula hæc neutiquam de illicitis lege Divina naturali, sed de illicitis lege humana duntaxat, & aliquando etiam Divina est intelligenda: ita ut taliter illicita evadant licita, quando moralis extrema vel gravis necessitas ad ea urget. Ferè unanimis DD de illicitis jure naturali (qualia sunt simplum v. g. adulterium, fornicatio, mollities, perjurium, blasphemia, mendacium, directa expulsio fœtus &c.) Ratio est; quia talia intrinsecè & essentialiter sunt illicita & mala, ac ideò per nullam necessitatem moralem, etsi extremam honestari; & licita fieri possunt: cùm essentiæ rerum sint immutabiles.

3 De prohibitis verò lege duntaxat humana, vel aliquando Divina positiva, ratio est; quia etsi Legislator Divinus, à quo originaliter omnis Lex, & illius in obligando vis dependet, statuere potuisset, ut lex quævis in quovis extremo necessitatis casu obligaret: tamen fragilitati & conditioni humanæ accommodare voluit, & concedere, ut ea, quæ à natura seu intrinsecè, & essentialiter non sunt mala, sed ideò solummodo illicita, quia per legem positivam prohibita, in necessitate extrema, vel saltem gravi licitè fieri queant, uti ex innumeris tam scripturæ, quàm utriusque Juris exemplis infra ex parte ponendis apertè patet, & DD. communiter tenent.

Dicitur autem notanter: *Vel saltem gravi*; quia 4
communis duntaxat, seu levis necessitas à transgressione legis minimè excusat, sicque non licit licitum, quod vi illius illicitum est, prout communiter docent tam Theologi quàm Canonistæ ex illa ratione, quòd aliàs propter casum quotidie occurrentium frequentiam obligationes legales facilè eliderentur in magnum Reipublicæ detrimentum. Debet ergo necessitas, ex illicito faciens licitum, esse extrema vel saltem gravis, id est, talis, quæ magnum seu grave damnum, aut periculum animæ vel corporis, vitæ, famæ vel bonorum &c. importat. Et ex his præmissis

Resp. II. Verus sensus Regulæ est sequens: *Actio-* 5
nes & omissiones lege duntaxat humana illicitæ, ordinariè evadunt licitæ, quando ad eas urget extrema, vel gravis necessitas. Idem quandoque procedit etiam de illicitis lege Divina positiva. Declaratur & confirmatur sensus Regulæ exemplis.

Et quidem prima duo ponit ipsa Regula de Sab- 6
bato & jejunio; licèt enim lege positiva Divina Sabbatum ita custodiri fuerit præceptum, ut in illo certamen aliquod inire non licuerit, tamen quia Machabæos ad pugnandum in Sabbato coëgit necessitas, per Regulam à culpa declarantur immunes. Item licèt vi legis positivæ teneamur observare jejunia Ecclesiastica, tamen ægrotus urgente necessitate illa violans nullius culpæ reus est, *c. 2. de observ. jejun.* Sic propter necessitatem alimentorum licitum est diebus festivis opera servilia peragere *c. 3. de Feriis.* Sic etsi bona immobilia Ecclesiarum alienare sit illicitum *cap. 1. 4. & 5. de 5. Reb. Eccles. alienand. vel non*, tamen urgens necessitas alienationes earum facit licitas *c. quando 4. de consu. t.* ubi, sicut & in pluribus utriusque Juris locis uni-

versalis

versalis redditur ratio, videlicet, quia *Necessitas non habet legem, seu non subjacet legi*, intelligè positivæ. Unde nulla circa hoc apud DD. est controversia.

7 Quæritur II. Quas Exceptiones seu Fallentias patiatur Regula IV. Resp. Eam præter alia fallere 1. quando actio aut omissio contra legem etiam humanam cederet in detrimentum totius communitatis: uti si miles ob periculum mortis stationem desereret; indeque integram civitatem, vel exercitum in grave damnum vel periculum conjiceret. Covar. *in c. Alma Mater. p. 1. §. 3. n. 9.* Palao *Tr. 3. disp. 1. p. 16. n. 1. & 2.* & alii. Ratio est; quia bonum commune Civitatis vel exercitûs multùm præponderat vitæ alicujus hominis privati.

8 Fallit 2. Quando transgressio legis humanæ cessura videtur in contemptum ipsius Legis, & potestatis legislativæ, vel in commune detrimentum fidei aut Religionis. Palao *l. c. n. 3.* cum communi aliorum. Ratio est; quia subintrare videtur Jus naturale dictans, bonum commune Religionis, & publicæ potestatis legislativæ præferendum esse bono alicujus privati, indeque à tali legem humanam etiam in extrema vel gravi necessitate cum dispendio vel periculo vitæ, famæ, aut bonorum fortunæ observari debere in casu, quò alias sequeretur detrimentum commune Religionis, aut contemptus potestatis legislativæ. Plura de obligatione Legum, & excusatione ab eadem, item de tota materia legis amplè & exactè tractavimus in *Lib. I. Juris Can. Tit. II. de Constit.*

REGULA V.

Quod latenter, aut per vim, vel aliàs illicitè introductum est, nullâ debet stabilitate subsistere.

SUMMARIUM.

1 *Quomodo hæc Regula intelligenda?*
2 Latenter, *idem ac* clam.
3 *Verbis* per vim *intelligitur metus gravis.*
4 *Quis per verbum* illicitè?
5 *Quis verus sensus Regulæ?*
Declaratur exemplis ibid. & tribus seqq.
7 *Contractus etiam jurati, qui sine peccato servari non possunt, sunt ipso jure nulli.*
8 *Cæteri contractus illicitè facti de Jure valent, sed rescindi possunt.*
9 *Fallit Regula in actibus ex speciali dispositione insolubilibus.*
10 *Item quando metus gravis ab intrinseco, vel justè incutitur.*
11 *Datur Dolus bonus, qui contractibus non obest.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula sit intelligenda? & quis proprius illius sensus sit? Resp. I. Quamvis vi hujus Regulæ (cui ex parte concordat illa 64. *de Reg. J. in 6 quæ contra Jus fiunt, utique pro infectis haberi debent.*) videantur omnia, quæ aliquò ex modis à Regula allegatis fiunt, ipso jure nulla & irrita esse, ob verba: *nullâ debent stabilitate subsistere*: tamen juxta Gloss. & communem DD. non in mox dicto, sed in hoc sensu intelligenda venit Regula, quòd vel ipso Jure sint nulla, vel si de Jure subsistant, tamen per sententiam Judicis ad instantiam partis annullari possint & debeant. Quæ namverò ipso Jure sint nulla, & quæ primùm annullanda, partim ex infra adducendis exemplis, partim ex declaratione *Reg. 64. J. in 6.* patebunt, partim dicta jam sunt in nostro Jure Canonico *lib. 1. Tit. 40. De his, quæ vi, metúsque causâ fiunt.* Item *lib. 2. tit. 14. de dolo & contumacia.*

2 Interea perginus ulteriùs ad declaranda Regulæ Verba: & quidem terminus *latenter* coincidit cum termino *clam*, quem textus *in ff. quod vi vel clam* latissimè explicat; præcipuè verò, illud *clam* fieri dicitur, quod taliter fit, ut nequeat venire in notitiam ejus, cujus interest, ut sciat, *l. Clam possidere. 6. ff. de acquir. possess.* Omnia si quidem, quæ sic clam & latenter, sicque dolosè fiunt, suspecta sunt de malo, juxta illud Salvatoris *Joan. 3. Omnis, qui malè agit, odit lucem.* Hinc *l. 1. ff. quod vi aut clam:* id, quod vi, aut clam fit, restitui, aut destrui jubetur, etsi cæteroquin tale quid agendi quis jus habuerit: *tueri enim jus suum debuit, non injuriam commissci*: subdit ibidem Prætor. Porro in alio Juris sensu etiam illud *latenter*, & *clam* fieri dicitur, quod scelus is arbitris & testibus fit, habentque clandestinè facta plerumque præsumptionem injustitiæ. *l. fin. ff de Ritu nupt.* & *54. ff. de Administrat. tutorum.*

Per terminum Regulæ, *aut per vim*, non intelligitur vis absoluta, aut violenta coactio, quæ omnem prorsus consensum excludit, cùm taliter violentatus aut coactus *magis pati, quàm agere convincatur*, ut dicitur *c. Sacris. 5. De his, quæ vi metúsque causâ fiunt.* sed intelligitur vis compulsiva, & impulsiva, quæ idem est ac metus, & quidem ad propositum gravis, cadens in virum constantem, ex quo gravi metu si quid fit, juxta Regulam nostram stabilitate carere debet: non item quæ fiunt ex levi metu, qui hìc non attenditur.

Per verba: *Vel aliàs illicitè introductum est*, intelligitur ea, quæ contra Juris prohibitionem, legemque Divinam aut humanam facta apparent, quia cuncta hæc illicita sunt. His conformiter,

Resp. II. Proprius sensus Regulæ sequens est: *omne illud, quod latenter seu clam, & dolosè vel per metum gravem ab extrinseco injustè incussum aut aliàs contra Juris prohibitionem introductum aut gestum est, aut ipso jure nullum & irritum, aut instante parte adnullandum, & irritandum est, sicque firmæ stabilitate caret.* Declaratur & confirmatur exemplis: Sic enim 1. Matrimonium contra Decretum Tridentinum sine Parocho & testibus *Clam*, seu *Clandestinè* contractum, aut commicationc mortis, vel alterius gravis mali, sicque vi seu metu gravi in virum constantem cadente extortum ipso Jure nullum & irritum est. Trident. *Sess. 24. cap. 1. v. qui aliter. de Reform. Matri. junctò c. Cùm locum 14. de Sponsalib. & matrim.*

Sic pariter 2. Alienationes rerum immobilium, aut pretiosarum Ecclesiæ contra Juris prohibitionem sine debita Juris solemnitate factæ, invalidæ sunt ipso Jure, *can. Apostolicos 13. cum seqq. can. 12. q. 2.* & fusiùs videndum *l. 3. t. 13. de Rebus Eccl. alien. §. 1.* Sic 3. Professio Religiosa metu gravi injustè incussio emissa ipso Jure nulla habetur *c. 1. de His, quæ vi.*

Sic

7 Sic 4. Universaliter omnes illicitè tacti contractus illi, qui sine peccato servari non possunt, sunt ipso Jure nulli; cùm nemo ad peccandum obligari valeat, etiam si intercesserit juramentum, quia *non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. c. 58. de R. J. in 6.*

8 Econtra etsi plerique contractus, pacta, conventa, & transactiones, qui sine peccato servari possunt, gravi metu injustè incusso initi de Jure valeant quidem; quia metus etiam gravis non tollit voluntarium, sed verum relinquit tritum illud, *coacta voluntas est voluntas*, uti cum communi aliorum benè advertit Gloss. *in c. 2. V. coactus. de His quæ vi*: tamen datur contra illos actio, *quod vi metúsque causâ*, & instante adversario rescindi debent, *l. 1. quod metûs causâ*, junctâ *l. si mulier 21. §. 1. ff. eod.* & amplius diximus *lib. 1. tit. 40. de his, quæ vi, metúsque causâ. §. 2. & n. 36.*

9 Quæritur II. Quas exceptiones seu fallentias patiatur Regula, IV? Resp. Præter alias, etiam sequentes. 1. In illis actibus & contractibus, qui semel validi, vel ex natura sua, vel ex Juris dispositione non amplius annullari valent, etiamsi contra juris prohibitionem illicitè fuerint facti; nam *multa fieri prohibentur, quæ, si fuerint facta, obtinent roboris firmitatem. Ad c. Apostolicam 16. de Regul.* quemadmodum patet in Matrimonio, quod etsi sine præviis denuntiationibus, vel diebus prohibitis, aut in statu peccati mortalis illicitè contrahatur, tamen etiam sic contractum amplius annullari non potest. Item in Sacramentis Baptismi, & Ordinis, utpote quæ etiam ex metu gravi injustè incusso perpetuò valent, hoc ipso, quòd juxta dicta metus non rollat voluntarium, & consequenter non impediat indelebilem characteris impressionem, prout DD. communiter advertunt.

Fallit 2. Si metus etiam gravis non ab extrinseco, puta ab alio homine, sed ab intrinseco, ab ipso metuente ex propria passione vel natura ob timorem imminentis mortis, ob morbum, naufragium &c. provenit. Fallit 3. in casu, quò metus gravis ab extrinseco quidem, justè tamen incutitur; Fallit 4. Si metus licèt gravis non ad extorquendum tamen consensum, sed ad alium finem obtinendum injustè incutiatur: ob hujusmodi enim metum actus & contractus nec invalidi sunt, nec invalidari possunt, prout amplìus diximus & probavimus *lib. 1. tit. 40. de his, quæ vi, metúsque causâ. n. 26. & seqq.* 10

Fallit 5. In dolo bono & justo, quatenus prudens solertia, pia astutia & machinatio est ad se, vel alios justè defendendum, ad propria vel aliena jura tuenda, vel recuperanda; ficut enim justus metus sine ullo præjudicio actuum & contractuum etiam ab extrinseco incuti, sic pariter justus dolus adhiberi valet, *can. Dominus 2. cau. 23. q. 2. l. 1. §. Non fuit 3. ff. de dolo malo.* quo dolo ulos est S. Paulus dum dixit: *cùm essem astutus, dolò vos cepi. 2. ad Cor. 12. v. 16.* 11

REGULA VI.

In ipso causæ initio non est à Quæstionibus inchoandum.

SUMMARIUM.

1 *Per* Quæstiones *in Regula intelliguntur Tormenta, seu Tortura.*
2 *Verus sensus Regulæ quis?*
3 *Tortura servato debito modo laudabilis est.*
4 *Jura ex iis, quæ ordinariè vel frequenter accidunt, conduntur.*
5 *Ad debitum modum Tortura requiritur I. ut constet de corpore delicti.*
6 *II. Ut crimen sit atrox.*
7 *III. Ut adsint præcedentia sufficientia indicia.*
8 *IV. Ut reus non sit persona à Tortura immunis: & quæ personæ. ibid.*
9 *V. Ut delictum aliter probari nequeat.*
10 *VI. Ut reus non raddatur inutilis.*
11 *VII. Ut servetur proportio in Tortura.*
12 *Contra Judicem non servato juris ordine procedentem datur appellatio, & actio injuriarum perpetua.*
13 *Observanda in Religione nostra circa Torturam.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis proprius illius sensus sit? Ante responsionem notandum, totam difficultatem circa hanc Regulam in eo consistere, quid hìc per *Quæstiones* intelligatur, cùm in Jure *quæstionis* nomine subinde etiam ipsa Judicia publica veniant, eò quòd in iis, an reus nocens vel innocens sit, quæratur. *l. Futuras 1. ff. de Origine Juris.* & Gonzalez in hanc Regulam *n. 2.* probare nitatur, per quæstiones hìc intelligi querelas seu lamenta: quibus non obstantibus Resp. I. Per terminum *de quæstionibus* hìc intelligi tormenta, vulgò Torturam. Glossa hìc communiter recepta. *arg. L. Item ad Libronem. §. 41. ff. de injur.* ibi: *Quæstionem intelligere debemus tormenta & corporis dolorum ad eruendam veritatem.*

Resp. II. Verus Regulæ sensus est: *In causa seu processu criminali non est incho andum à Tortura*: sed habenda sunt priùs indicia sufficientes præsumptiones, aut semiplena, vel plus quàm semiplena probatio. Gloss. cit. textu satis claro, *l. 1. ff. de quæstionibus*: ubi dicitur: *non esse à quæstionibus incipiendum*: & statim §. 1. sic habetur: *Ad tormenta ita demum venire oportet, cùm suspectus est reus, & aliis argumentis ita probationi admoveatur, ut solùs confessio deesse videatur.* Ratio Regulæ est, quia si causa seu processus criminalis sine præcedentibus sufficientibus præsumptionibus, vel semiplena probatione statim à Tortura inchoaretur, sæpe innocentes eidem subjicerentur, ipsamque vitam amittere deberent. si uti subinde contingit, ad vitandam vehementiam doloris ex tortura provenientem, crimen, quod non commiserunt, faterentur. 2

Cæterùm licèt Ludov. de Vives *lib. 19. c. 6. S. Augustini de Civitate Dei* ex primùm dicta, & aliis rationibus præsertim illis, quæ *l. 1. §. 23. de quæstionibus*, referuntur illis verbis: *Nam plerique patientiâ, sive duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut expriimi eis veritas nullo modo possit: alii tantâ sunt impatientiâ, ut quodvis mentiri, quàm tormenta pati velint. Ita fit, ut vario modo fateantur, & non tantùm se, verùm etiam alios commentur.* Torturam penitus è medio tollendam opinetur; tamen opinio hæc tanquam singularis contra clara Jura antiqua & nova, 3

torrentem Doctorum, & universalem tribunalium praxim militans meritò non attenditur, & Torturæ usus debitè servatus intuitu boni communis & publici omnino approbatur ac laudatur.

4 Nec refert, quòd occasione Torturæ enarrata in *cit. l.* 1. subinde eveniant, & innocentes damnentur: quia hoc per accidens est, &. si torturæ modus debitus servetur, rarò contingit: Jura autem non secundùm ea, quæ raro, sed juxta ea, quæ frequenter fiunt, condontur. *L. Ex his. 4. ff. de Legib.* ibi: *ex his, quæ forte uno aliquo casu accidere possunt, Jura non constituuntur.* & *l. Nam ad ea. 5. ff. eod* ibi: *nam ad ea potius debet aptari jus, quæ & frequenter & facile quam quæ perraro eveniunt.* Unde etiam in cit. l. 1. ff. de quæstionibus, non obstantibus absurdis ibidem allegatis per accidens subinde contingentibus, Tortura approbatur.

5 Dicitur autem notanter: *Torturæ usus debitè servatus* approbatur; Plura siquidem requiruntur, ut tortura debitè adhibeatur, ne in abusum & crudelitatem abeat, plusque damni, quàm utilitatis afferat. Inter quæ ex jure & criminalistis potiora succinctè adducimus. Primò igitur & ante omnia debet constare de corpore delicti, id est, debet constare, quod delictum, de quo hic & nunc quæritur, & cujus arguitur subjiciendus torturæ, revera à quocunque tandem sit commissum; nam donec de hoc certè constet, processus criminalis inchoari nequit *l.* 1. §. 24. *ff. de quæstion.* juncta *constitutione pœnali Carolina art.* 6.

6 Secundò requiritur, ut crimen sit atrox, & capitale pœnam mortis, vel æquivalentem, aut gravissimam corporalem, quæ saltem major sit ipsâ torturâ, inducens. *l. Edictum.* 8. *ff. de quæsti.*

7 Tertiò requiritur, ut adsint indicia, præsumptiones prudentes, aut semiplena probatio contra subjiciendum torturæ: idipsum totum, quod vult Regula nostra, videlicet ut in ipso causæ initio à quæstionibus, seu à tormentis vel Tortura non inchoetur; seu ut Rubrica hic loquitur: *Tormenta indiciis non præcedentibus inferenda non sunt:* cui concordat clarus textus l. 1. ff. de quæstion. supra n. 2. allegatus.

8 Quartò, ut reus Juris privilegiò non sit persona exempta; quales sunt personæ Illustres, & nobilitate vel militiâ præclari, *l. Milites.* 8. *pr.* & *l. Divo* 11. *C. de quæst.* nisi sint rei criminis excepti v. g. Læsæ Majestatis, perduellionis, Magiæ &c. *l.* 16. *C. de quæstion. l.* 4. *C. ad legem Jul. Majest.* Item fœminæ prægnantes. *l. prægnantis. 3. ff. de Pœnis.* Valetudinarii, quibus tortura vel mortem, vel irreparabile damnum in valetudine allatura meritò timetur. *l. Si quis.* 3. §. 7. *ff. de S. C. Silan.* Impuberes. *l. de Minor.* 10. *pr. ff. de quæstion.* Senes decrepiti, viribus ita imbecilles, ut tormenta sine periculo mortis sustinere non valeant, aut memoritæ tam debilis, ut rerum à se, vel aliis gestarum verisimiliter non meminerint. *c. l.* 3. §. 7 *ff. de S. C. Silan.*

Quintò requiritur, ut delictum aliter nequeat plenè probari. *l. Divus.* 9. *pr. ff. de quæstion.* cùm tortura solùm introducta sit in subsidium aliarum probationum. 9

Sextò, ut Reus ita servetur illæsus, ne omnino reddatur inutilis, uti cum Farina. *Prax. crimin. q.* 38. *n.* 54. amplius dilucidat Clarus, qui hactenus dicta, & cuncta alia Torturam concernentia exactissimè pertractat. 10

Septimò requiritur, ut torquendi non omnes æqualiter, sed pro diversitate delicti, indiciorum & personæ gravius vel mitius torqueantur. *l.* 10. §. 3. *ff. de quæst.* junctâ *Carolina art.* 15. ubi ordinatur, *quòd tortura debeat instituì secundùm qualitatem indiciorum, & suspicionum: item secundùm conditionem personæ plus aut minùs semel aut sæpiùs, durius aut levius ex arbitrio boni & discreti Judicis inferri.* 11

Quod si Judex requisita ad torturam non servet, aut modum à Jure præscriptum transgrediatur, appellare potest reus. *can.* 2. *q.* 6. *can. non solent* 30. & competit ei actio injuriarum contra Judicem. *l. Nec Magistratibus.* 32. *ff. de Injur.* quam actionem non annuam duntaxat, sed perpetuam esse docet cum Manzio Haunauld *Tom.* 6 *de J. & J. tr.* 3. *d n.* 464. 12

Porrò, quæ circa torturam in processu criminali in nostra Religione observanda sint, specialiter adduximus *lib. V. tit. I §.* 8. *à n.* 472. Cæterùm, quia præsens Regula VI. plùs aliud non continet, quàm ut in causa seu processu criminali sine præviis indiciis & præsumptionibus à tortura non statim inchoetur, nec exempla Juris pro ejus majori declaratione, nec fallentiæ circa eam, nec quid amplius adducenda videntur; præsertim cùm de Tortura incidenter huc spectante sufficienter jam dictum sit. 13

REGULA VII.

Quidquid in sacratis Deo Rebus & Episcopis injustè agitur, sacrilegium reputatur; quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

SUMMARIUM.

1 *Terminus* Sacra *quid?*
2 *Dantur personæ Sacræ: & quæ?*
3 *Res Sacræ: & quæ?*
4 *Et loca Sacra: quæ?*
5 *Verus sensus Regulæ quis?*
6 *Declaratur sensus quoad Personas Sacras:*
7 *Circa Res Sacras:*
8 *Ac circà bona & jura temporalia.*
9 *Regula quoad Personas quando fallat?*
10 *Et quando quoad Res? & n. seq.*
Vasa Sacra tangere quando liceat, vel non? ibid.
11 *Item quando quoad bona & jura temporalia fallat?*
12 *Ac loca Sacra?*

QUæritur I. Quomodo intelligenda hæc Regula? Et quis verus sensus illius sit? Resp. I. Hâc Regulâ nil aliud dici, quàm quòd omnis ille Sacrilegium committat, indeque Sacrilegus sit, qui rem vel personam Deo sacram injustè violat, lædit, offendit, irreverenter tractat &c. Ubi *Res* latè sumitur, prout etiam loca sacra, v. g. Ecclesias, cœmeteria &c. comprehendit, uti cum Glossa hic DD. communiter avertunt. Intelligitur enim hic per terminum *Deo sacra, seu sacrata* omne illud, quod Deo, ejusque cultui directè vel indirectè, mediatè 1

mediatè vel immediatè specialiter dicatum est: cujusmodi Deo sacratum seu sacrum tria continet, Personas videlicet, Res & Loca sacra, quorum quodlibet si injustè violatur, offenditur, irreverenter, indignè tractatur, Sacrilegium committitur. *Can. Nulli.* 3. *cum seqq. can.* 12. *q.* 2.

2 Porro nomine Personæ sacræ, seu sacratæ, veniunt Clerici Seculares & Regulares, ac omnes utriusque sexûs Religiosæ, utpote vel per sacros Ordines, vel per tria vota obedientiæ, paupertatis & castitatis, ac professionem in Religione per Sedem Apostolicam approbatâ emissam divino cultui & servitio specialiter mancipati. *can. Claros.* 1. *dist.* 21. *can. duo sunt,* 7. *cau.* 12. *q.* 1. de quibus personis plenius egimus *lib. II. tit. II, §.* 9. *de Foro compet.* item *lib. III. tit.* 40. §. 9. *de Immunit. Eccles.* ubi etiam ostendimus, eis Novitios quoque annumerandos esse: an autem, & quando etiam Eremitæ hoc nomine gaudeant, diximus *lib. III. tit. I à n.* 20.

3 *Res Sacra* tria genera complectitur: & primò ejus nomine veniunt Sacramenta, quorum indigna tractatione Sacrilegium committi, indubitatum est. Secundò Vasa sacrata ad susceptionem & conservationem Sacramentorum ordinata, uti sunt Calices, Ciboria, Monstrantiæ: item Altaria, Imagines, Christi & Sanctorum, eorumque Reliquiæ: item sacrum Evangelium, & tota Sacra Scriptura. Tertiò ornamenta, & paramenta Ecclesiæ Altarium, vestesque sacræ Sacerdotum, ac sacrorum Ministrorum, cùm cuncta hæc Ecclesiastica benedictione, vel aliàs ad cultum divinum directè vel indirectè specialiter deputata sint, indeque aliaque Sacrilegio indignè tractari non possunt. Hùc incerto sensu reducuntur etiam res & bona temporalia nobilia & immobilia. Juraque Ecclesiarum, Monasteriorum & aliorum piorum locorum, quia & hæc ad cultum divinum indirectè saltem ordinata ideò meritò censentur, quia ad Ecclesiæ fabricam conservandam & reparandam, ad comparanda, quæ pro officio divino rite peragendo requiruntur, atque ad Salaria & necessariam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ sunt destinata, consequenter injustè violata, ablata &c. Sacrilegium secum trahunt, uti infrà patebit.

4 Loca sacra sunt Ecclesiæ, Capellæ, Oratoria pro divinis Officiis obeundis, & Sacramentis administrandis per consecrationem aut benedictionem præviam deputata. *c. cùm Ecclesia.* 5. & *c. Ecclesiæ.* 8. *de Immunit. Eccles.* Ex quibus præmissis,

5 Resp. II. Verus sensus Regulæ VII. est: *Sacrilegium committit, & verè sacrilegus est, qui Personas, Res, vel Loca Sacra injustè violat, ladit, vel indignè aut irreverenter tractat;* quia juxta communem DD. sacrilegium nil aliud est, quàm injusta violatio, læsio, aut indigna, irreverens tractatio personæ, rei, vel loci sacri. *arg. cit. can. Nulli, cum seqq. cau.* 12. *q.* 2.

6 Declaratur sensus Regulæ exemplis ex Jure desumptis: & quidem imprimis circa personas DEO sacras: sic enim sacrilegium committit, ac insuper excommunicationem incurrit, qui tali personæ manus violentas injicit. *can. si quis suadente.* 29 *cau.* 17. §. 4. Item qui fornicationem, aut aliam turpitudinem carnalem in corpus illius exercet: *Can. Virginibus.* 14. *can.* 27. *q.* 1. qui eam ad forum seculare trahere, & jurisdictione seculari contra eam procedere præsumit. *can. Nullus judicum.* 2. & *can. Relatum.* 14. *can.* 11. *q.* 1. item *can. bene quidem* 1. *dist.* 96 *cum concord.* & amplius diximus *lib. II. tit. II.* §. 9. *de foro compet.* Item, qui tributa, vectigalia & alia hujusmodi onera eis imponere, attentat. *c. Non minùs* 4. *c. Adversus.* 7 *de Immunit. Eccles.* subeque dictum habetur *lib. III. tit.* 49 §. 9. & 10. 7

Circa Res Deo sacras sacrilegium committit, qui Sacramenta indignè administrat vel recipit, qui vasa sacra, paramenta Ecclesiastica ad usus profanos adhibet: qui verba Scripturæ sacræ ad jocos præsertim impudicos applicat: qui Reliquiis, sacris imaginibus irreverentiam exhibet. *can. quæ semel.* 4. *cau.* 19. *q.* 3. *can. ligna.* 38. *can. vestimenta.* 42. *de consecrat. dist.* 1. cum cord. junctâ. *Reg. semel.* 51. *de R. J. in* 6. ibi: *Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum.* Tenentque DD. communiter, meritò addentes, non omnia sacrilegia esse æqualia, sed gravia vel levia pro diversitate rei sacræ, & indignæ tractationis, seu irreverentiæ irrogatæ: de quo magis Theologi.

Sic ulteriùs Sacrilegium committit, qui etiam res, bona & jure temporalia Ecclesiarum, Monasteriorum, & piorum locorum supra n. 3. ad finem enarrata injustè violat, gravat, aufert &c. *can. Nulli.* 3. *cau.* 12. *q.* 2. ibi: *Nulli liceat ignorare, omne, quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, sive ager, vel quilibet semel fuerit consecratum sanctum sanctorum* (id est, ut Gloss. hic. *v. Sanctum.* bene advertit, ad usum Sanctorum) *Domino erit, & ad jus pertinebit Sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino & Ecclesia, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel eripit. & usque ad emendationem, & Ecclesiæ satisfactionem ut sacrilegus judicetur, & si emendare noluerit, excommunicetur.* De quo sacrilegii genere ob violata, gravata, ablata bona & jura temporalia Ecclesiarum & piorum locorum exactè tractavimus *lib III.* Tit. 49 §. 9. & 10. 8

Quæritur II. An & quæ fallentiæ circa Regulam hanc VII. Reg. Esse præter alias etiam sequentes: & quidem fallit circa personas sacras 1. in casibus, ubi in pœnam scelcris personæ sacræ privatæ existunt privilegiò clericali, *arg. c. cùm non ab homine.* 10. *de Judic. c. un. de vita, & honest. Cleric. in* 6. Fallit 2. In casibus, in quibus non curavit privilegium canonis. *arg. c. Super eo.* 1. *c. Ex tenore.* 10. *c. universitatis.* 24. *de Sentent Excom.* 9

Circa Res sacras Fallit 1. quoad vasa sacra, v. g. Calicem, Patenam, Corporale, Monstrantiam: quæ licèt, dum Corpus Christi actu continent, nemo præter Sacerdotem & Diaconum sine gravi irreverentia tangere queat. *arg. can. In sancta hæc.* 41. *& seq. de consecrat. dist.* 1. ac sine levi, aut veniali irreverentia, si corpus Christi actu non continent. *arg. Non oportet.* 30. & *can. Non liceat.* 31. *dist.* 23. tamen si perdant priorem figuram, aut ita immutantur, ut ad finem deputatum non amplius habilia sint, item si execrantur, seu justa de causa privantur benedictione, etiam à non laicratis manibus; absque sacrilegio tangi possunt: sicut & Corporalia & Purificatoria, si lotione, aut refectione indigent, dummodo à Sacerdote prius laventur, uti habet communis & universalis consuetudo optima legum interpres. 10

Quoad bona & jura temporalia Fallit v. in communi necessitate habente conditiones præscriptas *cit. lib. III.* 49. *de Immunit.* 10. *à n.* 251. ubi & Clerici contribuere tenentur. Fallit 2. In bonis feudalibus ad Ecclesias pertinentibus. *c. cæterum* 5. *de* 11

Judic. c. Ex transmissa. 6. c. Verùm 7. de foro compet. in causis feudalibus enim etiam Clericus feudatarius ad præstanda feudi onera tenetur.

12 Quoad Loca sacra Fallit 1. si Templi, Ecclesiæ, Sacella consecrata, aut benedicta destruuntur. Tunc enim lapides & ligna sine irreverentia & sacrilegio ad usus profanos applicantur. Fallit 2. Si homicidium, gravis vulneratio, notabilis effusio sanguinis in locis sacris contingit casu fortuito, v. g. ab animali, homine furioso, amente &c. In quibus casibus Ecclesia non polluitur. De quo, uti & tota materia circa vasa, & loca sacra plenè tractavimus *lib. III. tit. 40. de Consecrat. Eccles.*

REGULA VIII.

Qui ex timore facit Præceptum, aliter, quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

SUMMARIUM.

1 *Difficultas Regulæ in quo consistat? Timor duplex: alius filialis, ibid.*
2 *Alius servilis: hicque*
3 *Alius bonus, & utilis, ac seq.*
5 *Alius purè servilis, seu mundanus, ac inutilis.*
6 *Sensus genuinus Regulæ quis?*
7 *Declaratur exemplo.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis sensus verus illius sit? Ante responsionem Notandum, totam difficultatem circa intelligentiam hujus Regulæ in hoc consistere, de quo timore loquatur. Duplex siquidem, vel potiùs triplex est timor: filialis nempe, & servilis; hicque vel supernaturalis & bonus, vel merè servilis seu mundanus. Filialis est, quo quis Deum sicut filius patrem timet, & ex hoc timore, ne eum offendat, præcepta & mandata illius observat: qui timor in charitate fundatus optimus est, innumerisque in locis laudatur & commendatur à Sacra Scriptura, uti Psal. 18. v. 10. *Timor Domini sanctus permanens in seculum sæculi.* Psal. 111. *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis.* & Psal. 30. *Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum.* Item: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos:* Psal. 144. v. 19. imo Psal. 110. afferitur: *Initium sapientiæ Timor Domini:* estque unum inter Dona Spiritûs Sancti.

2 Timor servilis est, quò quis mandata servat ex timore pœnæ, ne eam incurrat: qui timor etiam adhuc bonus & supernaturalis est, si quis pœnas sive æternas, sive temporales quatenus à DEO ob transgressionem mandatorum suorum justè infligunter, meritò timet, & ideo ex timore earum, vel potiùs ex timore Dei mandata illius observat, ne aliàs ab ipso hic vel ibi justè puniatur. Cùm enim hic timor Deum nullatenus excludat, sed eundem, & justitiam illius respiciat, ac ne per violationem mandatorum eum offendat, sicque propterea ab illo justè puniatur, rectè timeat, & hoc timore impulsus mandata illius observet, merito ex timore Dei pœnas justè infligentis, sicque ex bono adhuc timore, utpote supernaturale adhuc principium habente man data observare censendus est, dummodo timor non finalis, & ita principalis sit, ut, si pœnæ non essent, mandatum non observaret, & Deum offendere non curaret: si enim constitutus Deum & justitiam debitè non respiceret, nec voluntatem peccandi exclusam, sed inclusam habere.

Cæterùm hunc timorem pariter innumeris in locis sacræ Paginæ, præsertim Veteris Testamenti etiam approbant, ac ut ex timore pœnarum à Deo justè infligendarum mandata divina observentur, integris Capitulis hortantur, uti Deuteron. *cap.* 1. 4. 8. 11. *&c.* Sicut etiam in Novo Testamento ad observantiam mandatorum, & Timorem Dei justè punientis, Christus ipse pœnarum minis hortatur: *Timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Luc.* 12. v. 28. Et Concil. Trident. *Sess. 6. cap. 6.* fatetur, timore Justitiæ divinæ peccatores utiliter concuti, illumque ad justificationem concurrere, quod magis ad propositum confirmat. *Sess. 14. c. 4.* dicens: *contritionem imperfectam, quæ ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solùm non facere hominem hypocritam, verùm etiam Donum Dei, & Spiritûs S. impulsum esse.* 3

Porro etsi n. præced. declaratus timor servilis tam bonus ac meritorius sicut timor filialis non sit, utpote charitate minùs vestitus, tamen ad ejusdem qualitates, & charitatem Dei bonâ intentione ac reflexione reduci facilè potest, si quis videlicet ex præfato timore servili, seu ex timore pœnarum, vel potiùs ex timore Dei, ne justè puniat, mandata observat quidem, ideo tamen etiam, quia infinitè bonus Deus, videns nos miseros sensuales homines subinde magis & citiùs moveri gravissimarum pœnarum à Deo infligendarum minis, & timore earum, quàm solò altiori charitatis motivo, ipsemet etiam hunc timorem suadet, & ut eò ducti mandata servemus, vult & hortatur, quod benè notandum. 4

Timor merè servilis & mundanus est, quando quis mandata servat ex timore pœnarum, vel jacturæ temporalis, v. g. famæ, bonorum fortunæ, vitæ, non ùt à Deo, sed hominibus provenientium uti benè docet cum D. Thoma 2. 2. *q.* 19. *art.* 2. communis DD. His notatis, 5

Resp. Regula nullatenus de timore in primo & secundo sensu n. 1. & 2. declarato: sed de timore merè servili humano & mundano num. præc. explicato intelligenda venit, ita ut verus illius sensus sit: *Qui ex timore merè servili & mundano, seu ex timore pœnarum quatenus ab hominibus proveniunt, & timentur, præceptum observat, aliter, quàm debet, ac nihil facit, & nec meretur, nec præceptum servare censendus est.* Ratio est: quia ex timore servans præcepta, reipsa nullum Dei præcipientis respectum habere, nec ipsum curare, sed homines duntaxat respicere, sicque coram Deo qui corda scrutatur & renes, nec mereri, nec quidquam agere, nec præceptum, uti oportet, observare censetur, præsertim quia voluntatem peccandi retinens 6

reipsa

reipsa & implicitè ita constitutus est, quod si pœnas, seu temporalem jacturam ab hominibus non timeret, præceptum non observaret: ut proin meritò dicat Glossa hic: *qui invitus facit* (meliùs ex respectu & timore præcisè mundano & humano) *rem & meritum perdit. arg. can. Jam verò. 4. can. 23. q. 6.*

7 Regula & sensus ejus plurimis ex S. Scriptura ulteriùs declarari & probari posset exemplis: verùm quia materia hæc Theologica potiùs, quàm Juridica est, sufficiat id tolum, quod Christus de Pharisæis mandata Dei *Matth. 6. v. 2.* servantibus dixit, eos coram Deo nihil esse, nec ullam mercedem habere: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam:* Nam sicut qui sine ulla ad Deum reflexione ad captandam laudem, & æstimationem hominum præcepta observant, & bona opera faciunt, nil coram Deo facere, & omni merito indigni esse censentur: ficidem dicendum de illis, qui id ex timore præcisè humano & mundano, seu merè servili agunt; quamvis in foro externo, quod de intrinsecis non judicat, à pœnis transgressionis præceptorum immunes sint.

REGULA IX.

Defleat Peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

SUMMARIUM.

1 *Difficultas Regulæ.*
2 *Declaratio illius à nonnullis.*
3 *Alia Declaratio.*
4 *Verus sensus Regulæ.*
5 *Panam sensûs majorem pati debet, qui magis peccat.*

1 QUæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sit sensus? Ante responsionem notandum, hanc Regulam omnino concordare cum sententia S. Jacobi in sua Epistola Catholica *c. 2. v. 10.* (ex quo Regula nostra desumpta verisimiliter creditur) ubi cùm Judæi maintenere vellent, non esse necesse totam legem legisque præcepta servare, dixit eisdem loc. cit. *quicunque totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus:* idipsum, quod Regula ionat. Verùm, quia durum foret, verba hæc in litterali sensu, prout jacent, intelligere, ita, ut qui unam legem, v. g. *Non furtum facies*, furando transgrederetur, fieret reus omnium transgressionum, sicque reputaretur etiam adulter, perjurus, blasphemus, idololatra, homicida &c. hinc tam interpretes S. Scripturæ, quàm Glossatores nostræ Regulæ faciunt varias interpretationes, inter quas præcipuæ sunt duæ sequentes.

2 Prima est eorum, qui dicunt, ideo eum, qui in uno offendit, seu legem divinam transgreditur, censeri reum omnium, quia sola transgressione unius legis jam videtur contemnere & non curare Divinam potestatem legislativam, seu Authoritatem supremi Legislatoris, sicque promptus, paratus ac dispositus esse, quòd sicut in uno, non attenta, sed quasi spreta authoritate supremi Legislatoris legem transgredi ausus est, sic eam etiam in aliis transgredi non curet, potestate legislativâ divinâ jam semel quasi spretâ, & non amplius attentâ, juxta tritum illud: *qui unum peccatum mortale non timet, nec aliud timet.* Et huic interpretationi favere videtur subsequens textus S. Jacobi, qui postquam dixit: *offendens in uno factus est omnium reus,* statim *v. 11.* subjunxit: *qui enim dixit, non mœchaberis, dixit & non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor Legis.*

Altera interpretatio, quam tenet Glossa hic, Lyran. *in cit. Epist. S. Jacobi cap.* 2. S. Thomas 2. 2. *q.* 72. *art.* 1. & alii, vult, Regulam intelligendam esse de offendente in uno graviter, seu committente peccatum mortale, utpote propter hoc unicum factus reus omnium quorumcunque tandem peccatorum quoad pœnam damni, id est, æternam privationem visionis beatificæ, perditionis Amicitiæ Divinæ, Charitatis & Gratiæ sanctificantis, meritorum, ac Cœlestis Gloriæ, quæ cuncta propter unum peccatum mortale æquè perdit, pœnamque damni æquè incurrit, ac si omnia peccata totius mundi commisisset. Hoc notato, 3

Resp. ad quæstionem, Regulam intelligendam esse juxta secundam interpretationem num. præc. adductam, ita ut verus illius sensus sit: *Fleat mortaliter peccans, quia propter unum peccatum mortale Amicitiam divinam, Charitatem, Gratiam sanctificantem, merita, & prius facta bona opera cuncta, æternam beatitudinem æquè perdit, pœnamque damni perinde incurrit, ac si omnia peccata reipsa commisisset.* Ratio est; quia quæ in hoc sensu allegantur, non tantùm per unanimem Theologorum, sed etiam per fidem divinam sunt certa, indeque Regula dicens: *offendens in uno, factus est reus omnium*, quoad præcipuum effectum in eo verificatur, quod propter unicum peccatum mortale eandem infiniti boni, & æternæ beatitudinis cœlestis jacturam incurrat, ac si omnium peccatorum esset reus. 4

Dicitur tamen notanter: *pœnam damni*; quia pœnas sensûs plures & graviores hic & ibi sustinere debet, qui plura & majora committit peccata. De quo magis Theologi. 5

Judic. c. Ex transmissa. 6. c. Verùm 7. de foro compet. in causis feudalibus enim etiam Clericus feudatarius ad præstanda feudi onera tenetur.

12 Quoad Loca sacra Fallit 1. si Templi, Ecclesiæ, Sacella consecrata, aut benedicta destruuntur. Tunc enim lapides & ligna sine irreverentia & sacrilegio ad usus profanos applicantur. Fallit 2. Si homicidium, gravis vulneratio, notabilis effusio sanguinis in locis sacris contingit casu fortuito, v. g. ab animali, homine furioso, amente &c. In quibus casibus Ecclesia non polluitur. De quo, uti & tota materia circa vasa, & loca sacra plenè tractavimus *lib. III. tit. 40. de Consecrat. Eccles.*

REGULA VIII.

Qui ex timore facit Præceptum, aliter, quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

SUMMARIUM.

1 *Difficultas Regulæ in quo consistat? Timor duplex: alius filialis, ibid.*
2 *Alius servilis: hicque*
3 *Alius bonus, & utilis, ac seq.*
5 *Alius purè servilis, seu mundanus, ac inutilis.*
6 *Sensus genuinus Regulæ quis?*
7 *Declaratur exemplo.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis sensus verus illius sit? Ante responsionem Notandum, totam difficultatem circa intelligentiam hujus Regulæ in hoc consistere, de quo timore loquatur. Duplex siquidem, vel potiùs triplex est timor: filialis nempe, & servilis; hicque vel supernaturalis & bonus, vel merè servilis seu mundanus. Filialis est, quo quis Deum sicut filius patrem timet, & ex hoc timore, ne eum offendat, præcepta & mandata illius observat: qui timor in charitate fundatus optimus est, innumerisque in locis laudatur & commendatur à Sacra Scriptura, uti Psal. 18. v. 10. *Timor Domini sanctus permanens in seculum sæculi.* Psal. 111. *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis.* & Psal. 30. *Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum.* Item: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos:* Psal. 144. v. 19. imo Psal. 110. afferitur: *Initium sapientiæ Timor Domini:* estque unum inter Dona Spiritûs Sancti.

2 Timor servilis est, quò quis mandata servat ex timore pœnæ, ne eam incurrat: qui timor etiam adhuc bonus & supernaturalis est, si quis pœnas sive æternas, sive temporales quatenus à DEO ob transgressionem mandatorum suorum justè infligunter, meritò timet, & ideo ex timore earum, vel potiùs ex timore Dei mandata illius observat, ne aliàs ab ipso hic vel ibi justè puniatur. Cùm enim hic timor Deum nullatenus excludat, sed eundem, & justitiam illius respiciat, ac ne per violationem mandatorum eum offendat, sicque propterea ab illo justè puniatur, rectè timeat, & hoc timore impulsus mandata illius observet, merito ex timore Dei pœnas justè infligentis, sicque ex bono adhuc timore, utpote supernaturale adhuc principium habente man data observare censendus est, dummodo timor non finalis, & ita principalis sit, ut, si pœnæ non essent, mandatum non observaret, & Deum offendere non curaret: si enim constitutus Deum & justitiam debitè non respiceret, nec voluntatem peccandi exclusam, sed inclusam habere.

Cæterùm hunc timorem pariter innumeris in locis sacræ Paginæ, præsertim Veteris Testamenti etiam approbant, ac ut ex timore pœnarum à Deo justè infligendarum mandata divina observentur, integris Capitulis hortantur, uti Deuteron. *cap.* 1. 4. 8. 11. *&c.* Sicut etiam in Novo Testamento ad observantiam mandatorum, & Timorem Dei justè punientis, Christus ipse pœnarum minis hortatur: *Timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Luc.* 12. v. 28. Et Concil. Trident. *Sess. 6. cap. 6.* fatetur, timore Justitiæ divinæ peccatores utiliter concuti, illumque ad justificationem concurrere, quod magis ad propositum confirmat. *Sess. 14. c. 4.* dicens: *contritionem imperfectam, quæ ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solùm non facere hominem hypocritam, verùm etiam Donum Dei, & Spiritûs S. impulsum esse.* 3

Porro etsi n. præced. declaratus timor servilis tam bonus ac meritorius sicut timor filialis non sit, utpote charitate minùs vestitus, tamen ad ejusdem qualitates, & charitatem Dei bonâ intentione ac reflexione reduci facilè potest, si quis videlicet ex præfato timore servili, seu ex timore pœnarum, vel potiùs ex timore Dei, ne justè puniat, mandata observat quidem, ideo tamen etiam, quia infinitè bonus Deus, videns nos miseros sensuales homines subinde magis & citiùs moveri gravissimarum pœnarum à Deo infligendarum minis, & timore earum, quàm solò altiori charitatis motivo, ipsemet etiam hunc timorem suadet, & ut eò ducti mandata servemus, vult & hortatur, quod benè notandum. 4

Timor merè servilis & mundanus est, quando quis mandata servat ex timore pœnarum, vel jacturæ temporalis, v. g. famæ, bonorum fortunæ, vitæ, non ùt à Deo, sed hominibus provenientium uti benè docet cum D. Thoma 2. 2. *q.* 19. *art.* 2. communis DD. His notatis, 5

Resp. Regula nullatenus de timore in primo & secundo sensu n. 1. & 2. declarato: sed de timore merè servili humano & mundano num. præc. explicato intelligenda venit, ita ut verus illius sensus sit: *Qui ex timore merè servili & mundano, seu ex timore pœnarum quatenus ab hominibus proveniunt, & timentur, præceptum observat, aliter, quàm debet, ac nihil facit, & nec meretur, nec præceptum servare censendus est.* Ratio est: quia ex timore servans præcepta, reipsa nullum Dei præcipientis respectum habere, nec ipsum curare, sed homines duntaxat respicere, sicque coram Deo qui corda scrutatur & renes, nec mereri, nec quidquam agere, nec præceptum, uti oportet, observare censetur, præsertim quia voluntatem peccandi retinens 6

reipsa

reipsa & implicitè ita constitutus est, quod si pœnas, seu temporalem jacturam ab hominibus non timeret, præceptum non observaret: ut proin meritò dicat Glossa hic: *qui invitus facit* (meliùs ex respectu & timore præcisè mundano & humano) *rem & meritum perdit. arg. can. Jam verò. 4. can. 23. q. 6.*

7 Regula & sensus ejus plurimis ex S. Scriptura ulteriùs declarari & probari posset exemplis: verùm quia materia hæc Theologica potiùs, quàm Juridica est, sufficiat id tolum, quod Christus de Pharisæis mandata Dei *Matth. 6. v. 2.* servantibus dixit, eos coram Deo nihil esse, nec ullam mercedem habere: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam:* Nam sicut qui sine ulla ad Deum reflexione ad captandam laudem, & æstimationem hominum præcepta observant, & bona opera faciunt, nil coram Deo facere, & omni merito indigni esse censentur: ficidem dicendum de illis, qui id ex timore præcisè humano & mundano, seu merè servili agunt; quamvis in foro externo, quod de intrinsecis non judicat, à pœnis transgressionis præceptorum immunes sint.

REGULA IX.

Defleat Peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

SUMMARIUM.

1 *Difficultas Regulæ.*
2 *Declaratio illius à nonnullis.*
3 *Alia Declaratio.*
4 *Verus sensus Regulæ.*
5 *Panam sensûs majorem pati debet, qui magis peccat.*

1 QUæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sit sensus? Ante responsionem notandum, hanc Regulam omnino concordare cum sententia S. Jacobi in sua Epistola Catholica *c. 2. v. 10.* (ex quo Regula nostra desumpta verisimiliter creditur) ubi cùm Judæi maintenere vellent, non esse necesse totam legem legisque præcepta servare, dixit eisdem loc. cit. *quicunque totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus:* idipsum, quod Regula ionat. Verùm, quia durum foret, verba hæc in litterali sensu, prout jacent, intelligere, ita, ut qui unam legem, v. g. *Non furtum facies*, furando transgrederetur, fieret reus omnium transgressionum, sicque reputaretur etiam adulter, perjurus, blasphemus, idololatra, homicida &c. hinc tam interpretes S. Scripturæ, quàm Glossatores nostræ Regulæ faciunt varias interpretationes, inter quas præcipuæ sunt duæ sequentes.

2 Prima est eorum, qui dicunt, ideo eum, qui in uno offendit, seu legem divinam transgreditur, censeri reum omnium, quia sola transgressione unius legis jam videtur contemnere & non curare Divinam potestatem legislativam, seu Authoritatem supremi Legislatoris, sicque promptus, paratus ac dispositus esse, quòd sicut in uno, non attenta, sed quasi spreta authoritate supremi Legislatoris legem transgredi ausus est, sic eam etiam in aliis transgredi non curet, potestate legislativâ divinâ jam semel quasi spretâ, & non amplius attentâ, juxta tritum illud: *qui unum peccatum mortale non timet, nec aliud timet.* Et huic interpretationi favere videtur subsequens textus S. Jacobi, qui postquam dixit: *offendens in uno factus est omnium reus,* statim *v. 11.* subjunxit: *qui enim dixit, non mœchaberis, dixit & non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor Legis.*

Altera interpretatio, quam tenet Glossa hic, Lyran. *in cit. Epist. S. Jacobi cap.* 2. S. Thomas 2. 2. *q.* 72. *art.* 1. & alii, vult, Regulam intelligendam esse de offendente in uno graviter, seu committente peccatum mortale, utpote propter hoc unicum factus reus omnium quorumcunque tandem peccatorum quoad pœnam damni, id est, æternam privationem visionis beatificæ, perditionis Amicitiæ Divinæ, Charitatis & Gratiæ sanctificantis, meritorum, ac Cœlestis Gloriæ, quæ cuncta propter unum peccatum mortale æquè perdit, pœnamque damni æquè incurrit, ac si omnia peccata totius mundi commisisset. Hoc notato, 3

Resp. ad quæstionem, Regulam intelligendam esse juxta secundam interpretationem num. præc. adductam, ita ut verus illius sensus sit: *Fleat mortaliter peccans, quia propter unum peccatum mortale Amicitiam divinam, Charitatem, Gratiam sanctificantem, merita, & prius facta bona opera cuncta, æternam beatitudinem æquè perdit, pœnamque damni perinde incurrit, ac si omnia peccata reipsa commisisset.* Ratio est; quia quæ in hoc sensu allegantur, non tantùm per unanimem Theologorum, sed etiam per fidem divinam sunt certa, indeque Regula dicens: *offendens in uno, factus est reus omnium*, quoad præcipuum effectum in eo verificatur, quod propter unicum peccatum mortale eandem infiniti boni, & æternæ beatitudinis cœlestis jacturam incurrat, ac si omnium peccatorum esset reus. 4

Dicitur tamen notanter: *pœnam damni*; quia pœnas sensûs plures & graviores hic & ibi sustinere debet, qui plura & majora committit peccata. De quo magis Theologi. 5

REGULA X.

Non potest esse justa Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit.

SUMMARIUM.

- *Pastoris animarum gravissima obligatio & tanta est, ut etiam in casu, quo anima ipso ignorante perit, inexcusabilis sit.*
- *Ignorantia eorum, quæ quis ex officio scire debet, pro crassa habetur. ibid.*
- 2 *Gravissima obligatio Pastorum probatur ex Scriptura & Jure.*
- 3 *Item ex SS. Patribus ac Theologis.*
- 4 *Verus sensus Regulæ quis?*
- 5 *Prudens & utilis modus regendi & corrigendi subditos.*
- 6 *Ignorantia verè invincibilis excusat Pastorem.*
- 7 *Sicut & si sua facit, & tamen ovis perit.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Nomine *Pastoris* in Regula venire Episcopos, alioſque Prælatos & Superiores Ecclesiasticos, nec non Parochos, & omnes curam animarum habentes: nomine *Lupi* autem dæmonem & perversos præsertim scandalum præbentes homines: nomine *Ovium* verò animas præfatis Pastoribus tanquam oves creditas intelligi, extra controversiam est. Quorum Superiorum & Pastorum gravissima obligatio, ut subditis & ovibus debitè invigilent, errores corrigant, avertere nitantur, ne luporum nequitiâ pereant, in tantum innuitur per hanc Regulam, ut Pastor inexcusabilis sit, & rationem reddere teneatur, etiamsi ipso ignorante, & nesciente ovis aliqua pereat; cùm ignorantia illius, qui ex officio scientiam habere debet, & facilè potest, pro crassa & culpabili reputetur, *c. fin. de consist. in 6.* Et ea, quæ quis ex officio indagare tenetur, scire, & scire debere facileque posse, pro eodem habeantur. *can. fin. dist. 37. c. fin. §. Si quis. de clandest. desponſ.* junctâ *l. Julianus. 19 ff. de S. C. Macedon.* Confirmatur: arg. à pari. *l. qui mercedem. 40. ff locati.* ubi habetur, eum, cujus custodiæ res commissa est, periculum præstare & probare debere, dolò vel culpâ suâ rem non periisse, quia ex officio suo custodiam adhibere tenetur. *c. Ea quæ de officio Archidiaconi.* cum concord. à Glossa hîc v. *Pastores* per plures textus allatis.

2 Quod si juxta dicta vi hujus Regulæ inexcusabiles sint pastores, quibus nescientibus & ignorantibus oves pereunt, facilè colligere licet, quàm gravis & inexcusabilis sit culpa illorum, quibus scientibus & advertentibus ex negligentia, socordia, conniventia, laxitate, tiuiditate, & respectu humano, vel malo exemplo illorum animæ pereunt. Profectò in sacris paginis æternum væ eis annuntiatur *Ezech. 34. Væ Pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos, greg.m autem non pascebant: quod infirmum fuit, non consolidabant, & quod ægrotum non sanabant: quod confractum, non alligabant, & quod abjectum, non reducebant, & quod perierat non quærebant; ideo oves factæ sunt in devorationem & erraverunt.* Et *c. Irrefragabili. 13. de offic. Jud. Ordin.* dicitur, fore ut sanguis subditorum requiratur de manibus Prælatorum Ecclesiasticorum, qui subditis suis debitè invigilare, eorumque excessus & errores corrigere neglexerunt. Ubi etiam Pontifex ad facilitandum Superiorum munus omnem appellationem in correctione morum prohibet, ibi: *ut autem correctionis & reformationis officium liberè exercere valeant, decernimus, ut executionem illorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire.*

3 1. Horrenda sunt, quæ de gravissima & periculosissima obligatione Superiorum Ecclesiasticorum & Pastorum animarum scribunt SS. Patres, & Theologi, inter quos Avila, doctrina & virtute suo tempore celeberrimus Theologus dicere non dubitavit: *Tanta est obligatio Pastorum animarum, ut si tertiam tantùm partem reipsa adimplerent, ab omnibus Sanctis reputarentur, & tamen si hac contenti sunt, damnationem non evadent.* Et S. Chrisost. *Homil. 34. ad Hebr. apud Barbos. p. 1. de Offic. & potest. Epis. Tit. 1. cap. 6. n. 23.* dicere non est veritus: *Miror, si potest salvari aliquis Rectorum.* Et in Acta Apost. apud Strein in hanc Regulam n. 1. de Episcopis tanquam supremis Prælatis & animarum Pastoribus in specie scribere ausus est: *Non multos Episcopos salvari, eò quòd difficillimum sit, tot animarum sibi commissarum bonam & sufficientem rationem reddere.* Ut proin mirum sit, & meritò cum aliis SS. Patribus S. Chrysostomus miretur, tamen aliquos ambire tam periculosum munus Superiorum, imo, ut ait *loc. cit.* S. Chrysost. *aliquos etiam concurrere, & præcipitare semetipsos in tantam molem & difficultatem Regiminis.* Cæterùm ex dictis facilè eruitur verus sensus Regulæ; Nam

4 Resp. II. Verus sensus Regulæ est: *Gravissima, & tanta est Pastorum animarum obligatio invigilandi subditis sibi concreditis, errores eorum corrigendi, avertendi, illosque debitè regendi, à via rectâ aberrantes reducendi, ut etiam in casu, quo ipsis inscitiâ & ignorantibus aliquo ex concreditis animabus malè vivendo pereat, coram Deo inexcusabiles sint,* ob jura & rationes n. 1. allegatas.

5 Portò qualiter, seu quò modò subditi à Superioribus prudenter ac utiliter regi & corrigi possint ac debeant: an etiam, & quando rigor adhibendus sit, partim jam supra in Reg. II. diximus, partim, imò plenè & optimè præscribitur in Concil. Trident. *Sess. 13. de Reform. cap. 1.* illis huc relatu dignis verbis. *Illud primum eos admonendos censet, ut se Pastores, non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominentur, sed illos tanquam filios & fratres diligant; eluborentque, ut hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda præceptio: ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate & patientia: cùm sæpe plus erga corrigendos agat benevolentia quàm austeritas, plus exhortatio quàm comminatio, plus charitas quàm potestas. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia judicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina populi salutaris ac necessaria conservetur, & qui correcti fuerint, emendentur; aut si respicere noluerint, ceteri salubri in eos animadversionis exemplo, à vitiis deterreantur: cùm sit diligentis & pii simul pastoris officium, morbis ovium levia primum adhibere fomenta; post, ubi morbi gravitas ita postulet, ad acriora & graviora remedia descendere, sin autem ne ea quidem proficiant illis submovendis, cæteras saltem oves à contagionis periculo liberare. Cùm igitur vel criminum plerumque ad evitandas pœnas & Episcoporum subterfugienda judicia, querelas & gravamina simulent, & appellationis diffugio judicis præsidium impediant, ne remedio, ad innocentiæ præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, atque ad hujusmodi eorum calliditati & vigiliæ occurratur, ita statuit, & decrevit: In causis visitationis & correctionis, sive habilitatis & inhabilitatis, nec non criminalibus, ab Episcopo seu illius in spiritualibus Vicario Generali, ante definitivam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, non appelletur &c. nec Episcopus seu Vicarius appellationi hujusmodi, tanquam frivolæ, deferre teneatur; sed ea, ac quacumque inhibitione ab appellationis judice emanata, nec non omni stylo & consuetudine, etiam immemorabili, contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere: nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit: quibus casibus Sacrorum & antiquorum Canonum statuta illibata persistant.* Quamvis enim hic corrigendi modus specialiter præscriptus sit Episcopis, tamen etiam aliis Prælatis, & Superioribus Ecclesiasticis, servatis servandis, communiter meritò adaptatur.

6 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur hæc Regula? Resp. Abstrahendo ab aliis, etiam sequentes: Et quidem 1. In casu quo superior invincibiliter ignorat, subditum in occulto malè vivere & perire, quia sicut juxta communem Theologorum vere invincibilis ignorantia facti in omnibus tollit voluntarium, & à culpa excusat, sic etiam in hoc.

7 Fallit 2. in casu, quò Superior monendo, corrigendo, puniendo, quæ potuit & debuit, fecit, & tamen subditus in mala vita perseveravit & periit, quia in tali casu contra subditum incorrigibilem meritò pro sua excusatione utitur verbis Oseæ *cap. 13. v. 9. Perditio tua Israël: tantummodo in me auxilium.* & Jerem. *51. v. 9. curavimus Babylonem, & non est sanata.* Dummodo talem, si communitati scandalosus est, tanquam ovem scabiosam, ne alios inficiat, competentibus mediis à communitate amoveat, uti ex officio tenetur.

REGULA XI.

Indignum est, & ab Ecclesiæ Romanæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis Homagium compellatur.

SUMMARIUM.

- 1 *Homagium aliud propriè seu strictè tale.*
- 2 *Aliud impropriè tale.*
- 3 *Regula loquitur de Homagio propriè tali. Verus Regulæ sensus quis? ibid.*
- 4 *Homagium improprium licet præstare & exigere pro spiritualibus.*
- 5 *Etiam temporalia, quæ aliàs de Jure debentur, exigere & præstare licet pro spiritualibus.*
- 6 *Clerici propter Feuda sæcularia, quæ habent, Homagium propriè tale præstare possunt & debent.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis proprius illius sensus sit? Ante responsionem notandum, Homagium variè, præcipuè verò bifariam sumi, propriè videlicet seu strictè, & impropriè. Homagium propriè seu strictè tale est juramentum, quo quis alicui tanquam territorii Domino spondet & jurat subjectionem & obedientiam quoad certas operas & bona temporalia, sicque Vasallus, & quasi homo illius, cui jurat. *Homagium* enim quasi *hominis legium* dicit; quia liceat, seu obligat hominem illi, cui homagium seu juramentum præstat, Gloss. *in Clement. 2. de Re judicat.* & ibi Abbas *n. 6.* Vivianus *de Reg. J. in fine* & alii communiter.

2 Homagium impropriè tale est juramentum fidelitatis, obedientiæ & reverentiæ, quod Clerici post adeptam aliquam spiritualem dignitatem vel beneficium præstare tenentur Episcopis, quibus tanquam propriis Prælatis, Superioribus & Dominis suis, Patribusque spiritualibus fidelitatem, obedientiam & reverentiam specialiter debent. *c. Nullus. 5. de Jurejur. & c. gravem 15. de Excess. Prælat.* ubi Papa graviter punit Archidiaconum, quòd post præstitum Episcopo Homagium, illum pro Domino suo agnoscere recusârit. Hòc notato,

3 Resp. Regula XI. intelligenda est de Homagio propriè & strictè tali, quo alicui juratur & spondetur obedientia & subjectio quoad præstanda temporalia, ita ut proprius illius sensus sit: *Nullus potest pro beneficio, seu pro illius collatione aut nominatione, vel præsentatione ad illud, nec pro alia quacunque re spirituali compelli ad præstandum Homagium propriè tale, nec illud illico deponere.* Ratio est, quia hòc ipso, quòd per Homagium proprie tale spondeantur temporalia, nec collator, nec Patronus sive Ecclesiasticus sive sæcularis pro beneficio, nec quis alius pro alia re spirituali tale Homagium exigere, nec quis ultra illud præstare potest sine labe Simoniæ, quæ semper committitur, quoties datur, vel promittitur temporale pro spirituali, prout amplius dictum *Tit. V. Tit. III. de Simonia:* & textu claro *c. Ex diligenti 17. de Simonia.* Ubi de Homagio proprio specialis dispositio habetur, & in Summario breviter adducitur illis verbis: *Pro habendis spiritualibus Homagium facere, Simoniacum est; cum, ut textu ait, hoc præstare divinis & humanis legibus contraire noscatur.*

4 Aliter res se habet in Homagio impropriè tali n. 2. declarato, quia vi hujus nullus obligatur ad munus & obsequium temporale, ad quod aliàs de jure vel consuetudine non teneur, sed ad fidelitatem, obedientiam in spiritualibus non tam personæ,

sonæ, quàm dignitati exhibendam, quod utique Simoniâ caret, & non tantùm licitum, sed & obligatorium est, *arg. cit. c. gravem. 15. de Jurejur.* junctô Concil. Trident. *Sess. 24. de Reform. c. 12. & c. Egò N. Episcopus 4. de Jurejur.* ubi formula hujusmodi Homagii & professionis præscribitur.

5 Nec valet objicere contra sensum Regulæ, quòd *cit. c. Episcopus. 4. de Jurejur.* in forma Homagii & professionis Episcopis ibidem præscriptæ, inter alia Episcopus etiam ita juret, & se obliget: *Legatum Apostolicæ Sedis, quem certum esse cognovero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo*; quæ temporalia esse nemo dubitat. Resp. enim, Episcopos ad præfata Legatis Apostolicis præstanda aliàs jam de jure obligatos esse, consequenter nonnisi ea, quæ de jure debita, & juri insunt, promittere: quæ autem sic insunt, in Juramento exprimi, & à recipiente spiritualia sine labe Simoniæ promitti possunt *c. Significasti. 4. de Elect. & ibi Giess. v. conditione.* Barb. *ibid. n. 2.*

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula XI. Resp. Docere quidem aliquos, hanc Regulam in Feudis fallere, utpote propter quæ etiam Clerici Homagium propriè tale Domino directo præstare possunt & debent *arg. c. Cæterum 5. de Judic. & c. Ex transmissa. 6. de foro compet.* Verùm quia feudatarii Clerici Homagium non præstant pro re spirituali, sed pro temporali, pro bonis videlicet temporalibus, Clerico sive regulari, sive sæculari, seu eorum Ecclesiæ aut Monasterio in feudum concessis, indeque agunt, ad quæ aliàs de jure tenentur, contra Regulam nostram minimè agunt, consequenter in casu feudi Regulam fallere dicendum non est: de cujusmodi Feudis ampliùs diximus *lib. III. Tit. XX. §. 2. num. 51.* 5

CAPUT II.

De Regulis Juris in Sexto.

REGULA I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sinè institutione Canonica obtineri.

SUMMARIUM.

1 *Quid? & quotuplex sit Beneficium?*
2 *Institutio beneficii alia propriè talis & strictè accepta:*
3 *Alia latè sumpta.*
4 *Latè sumpta alia collativa, seu verbalis: alia corporalis seu realis, quæ etiam Investitura dicitur: alia authorizabilis.*
5 *Institutio Canonica quid?*
6 *Quis sit verus sensus Regulæ?*
7 *Declaratur exemplis ex Jure desumptis.*
8 *Beneficium obtineri nequit per liberam in alium cessionem, vel mutationem cum illo privatâ authoritate.*
9 *Solvitur objectio.*
10 *Regula fallit in casu, quo Papa dispensat.*
Papa potest in toto Jure dispensare. *Ibid.*
11 *Fallit secundò secundùm aliquos in casu præscriptionis.*
12 *Probant id ex Jure, & num. seq.*
13 *Ac ex Regula Cancellariæ Apostolicæ de Triennali.*
14 *Secundùm alios nequit beneficium præscriptione obtineri.*
Probant id ex ratione & Jure: & duobus seqq.
17 *Solvunt argumenta contrariai & seq.*
19 *Respondent ad Regulam Cancellariæ de Triennali, eam in foro interno non procedere.*
Oportet concordare Jura Juribus. *ibid.*
20 *Utraque sententia habet sua fundamenta.*
21 *Formalia Regulæ Cancellariæ efferuntur.*
22 *Verius est, Regulam in utroque foro procedere;*
23 *Si debitæ adsint conditiones.*
24 *Papa per Regulam derogavit Juri communi.*
25 De Jure id possumus, quod licitè possumus. *Ulterior ratio pro utroque foro.*
26 *Respondetur ad argumenta contraria.*
27 *Præter alias conditiones requiritur bona fides.*
28 *De aliis requisitis remissivè.*

QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis genuinus illius sensus sit? Ante Responsionem notum supponimus priùs ex *lib. III. Tit. V. de Præbend. & Dignit.* quid, & quotuplex sit beneficium: siquidem juxta dicta ibidem *n. 6.* Beneficium Ecclesiasticum propriè dictum est *Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale, authoritate ecclesiasticâ constitutum*; quæ definitio *num. 7. & seqq.* ibidem plenè declaratur. Beneficium sic definitum multiplex est, veluti Episcopatus, Abbatia, Præpositura, Decanatus, Personatus, Canonicatus, Parochia, Vicaria perpetua, variæ aliæ beneficia simplicia &c. de quibus *cit. lib. III. Tit. V. §. 2. & 3.* 1

Notum supponimus ulteriùs *ex Tit. VII. de Institution. §. 1.* quid, & quotuplex sit Institutio: Hæc enim juxta dicta ibidem *n. 2.* latè & propriè seu strictè sumi potest. Propriè sumpta est concessio beneficii per Superiorem Ecclesiasticum facta alicui ad præviam præsentationem Patroni: prout *cit. loc. n. 3. & 4.* ampliùs diximus. 2

Institutio latè sumpta comprehendit sub se omnem modum, quo legitimè & canonicè confertur & acquiritur beneficium Ecclesiasticum sive per electionem ritè celebratam & confirmatam: sive per postulationem admissam: sive per præsentationem à Patrono factam cum Institutione subsecuta: sive per liberam collationem: sive per permutationem 3

mutationem interveniente legitimâ authoritate. Et de hac Institutione in lato sensu sumpta intelligenda venit Regula nostra uti *loc. cit. §. 1. n. 1.* jam diximus & probavimus.

4 Ubi etiam *nu. 3. & seq.* ulteriùs diximus, probavimus, & explicavimus qualiter Institutio adhuc sit triplex, *collativa*, nempe, *corporalis* seu *realis*, & *authorizabilis*. *Collativa* est (quam alii etiam verbalem appellant) per quam unô ex num. præc. dictis modis ritè confertur beneficium. *Corporalis*, seu realis est ipsa inductio in possessionem beneficii, quia mediante illa post jam factam Institutionem collativam seu verbalem datur vera realis possessio beneficii priùs legitimè collati, quæ etiam *Investitura* seu Installatio vocatur. *Authorizabilis* est, quâ confertur cura animarum in beneficio curato.

5 Porro Institutio debet esse verè *canonica*: id est, juxta præscriptum SS. Canonum facta; sicut enim *legitimum* dicitur, quod legibus conforme est, sic *Canonicum* vocatur, quod juxta SS. Canones fit. Requirunt autem SS. Canones ad Institutionem Canonicam tria, videlicet ut fiat sine vitio conferentis, recipientis, & formæ: seu ut in conferente beneficium adsit legitima potestas, sive jus conferendi illud: & in recipiente habilitas, seu ne sit inhabilis ad recipiendum beneficium: ac ut debita à Jure, vel consuetudine aut peculiari locorum statuto præscripta servetur forma, prout ampliùs diximus *loc. cit. num. 10. & seqq.* Quænam autem ad quamvis Institutionem canonicam requiratur forma, quis gaudeat potestate eligendi, postulandi, beneficium conferendi &c. & quinam habiles vel inhabiles sint ad illud recipiendum plenè diximus *lib. I. Tit V. de Postulat.* item *Tit. VI. de Electione. Tit. XIV. de ætate & qualitate præficiendorum.* Item *lib. III. Tit. V. de Præbend. & Dignit.* His præsuppositis,

6 Resp. ad quæstionem num. 1. positam: Regula I. intelligenda est de quovis beneficio propriè tali, & Institutione latè quidem sumpta, semper tamen verè canonica, ita ut verus ac genuinus illius sensus sit: *Nullum beneficium propriè dictum licitè obtineri potest sine Institutione verè canonica, seu juxta Canones facta, talis nempe, in quo nec ex parte conferentis, nec ex parte recipientis beneficium, nec ex parte formæ reperitur vitium seu defectus.* Ratio est; quia Institutio canonica quasi ostium reputatur, unde legitimus patet accessus ad beneficia ecclesiastica; per quod ostium si quis non intrat, & cui verus ostiarius, id est potestate beneficium ecclesiasticum conferendi præditus, & Ecclesiæ Prælatus, servatâ formâ & Regulis Canonicis, non aperit, ille aliunde ascendit, & tanquam fur ac latro reputatur *Joan. 10.* uti cum aliis in hanc Regulam benè discurrit Vivianus. Aliam, eamque solidam ex Jure affert rationem Strein *in hanc R. g. nu. 3.* quia aliàs si beneficium, & fructus ex bonis Ecclesiasticis sine Canonica Institutione & Jure requisitis obtineri possent, *plurimæ in Ecclesia perturbationes, imò ruina sanctæ Religionis oriretur. Can. quoniam invest. 13. can. 16. q. 7.*

7 Declaratur sensus Regulæ exemplis ex Jure desumptis: sic enim 1. quia ex parte conferentis defectus est, ab excommunicato vel suspenso beneficium obtineri nequit, cùm potestate conferendi illud, licèt aliàs sibi competente, tamdiù careat, quamdiù excommunicatus existit. *arg. c. Conquerente. ib. de offic. Judic. ord. & c. Novit. 9. de* 4

his, quæ sunt à Prælat. 2. quia ex parte recipientis defectus est, beneficium obtinere non possunt illegitimè nati, infames, hæretici, infideles, uxorati, bigami, debitâ ætate carentes, &c. quia hi omnes de jure inhabiles sunt ad recipiendum beneficium, uti jam diximus *lib. I. Tit. XIV. de ætate & qualitate præficiendorum.* Ubi n. 2. universalem attulimus rationem ex Epist. S. Clementis ad S. Jacobum Fratrem Domini scripta, & relata *can. Tales 4. dist. 23.* illis verbis: *Melius est enim paucos habere Ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles.* 3. quia ex parte formæ est defectus, si præscriptus modus à Jure *c. quia propter. 42. de Elect.* non servatur, invalida est electio, prout fusè diximus *lib. I. Tit. VI. de Elect. §. 5. à n. 108.* Sic sexcenta alia in Jure reperiuntur exempla, ex quibus patet, quòd si ob defectum conferentis, recipientis vel formæ, Institutio Canonica fieri nequeat, beneficium obtineri non possit.

Ex quibus inferunt Doctores, beneficium etiam licitè obtineri non posse libertâ in alium cessione, vel permutatione cum alio propriâ Beneficiatorum authoritate *c. admonet. 4. de Renunt. c. quæsitum 5. de Rerum permut.* Neque transactione propriè dicta sive onerosa, vel alia pactione, quæ à jure tanquam simoniacæ reprobantur, consequenter canonica institutione carent. *c. constitutus. 4. & c. super eo 7. de Transact. & c. fin. de Pactis.* 3

Nec valet contra hactenus dicta objicere *c. quoniam de Magistris.* ubi decernitur, *ut Magistri, qui clericos & pauperes Scholares gratis docent, competens aliquod beneficium præbeatur*; ergo etiam aliô modô, quàm Institutione Canonica beneficium obtineri potest. Resp. enim, beneficium hic largè sumi, non pro Jure perpetuo percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, sed pro ipsis nudis fructibus, qui tamdiu dari decernuntur, quamdiu Magister docet: vel si Magister est Clericus, & ei beneficium proprium confertur, non decernitur, ut ei sine Institutione Canonica conferatur. 9

Quæritur II. An non dentur fallentiæ contra Regulam hanc I. ita ut possint beneficia sine Institutione Canonica obtineri? Resp. Eam fallere in casu, quo Papa dispensat circa requisita ad Canonicam Institutionem; quia juxta unanimem DD. Papa in quovis Jure Ecclesiastico dispensare valet. *c. Proposuit 4. de Concess. Præbend.* ubi Pontifex ait: *qui secundùm plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare*, junctô *c. 2. de Præbend. in 6.* ibi: *licèt Ecclesiarum, Personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere, ita, ut non solùm ipsis, cùm vacant, possit de Jure conferre, verùm etiam jus in ipsis tribuere vacaturis. & Clem. 1. §. fin. ut lite pendente* ibi: *Eccl. siarum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere ad Romanum Pontificem.* 10

Secundò. Fallere eam volunt plures in casu præscriptionis, ita ut vi hujus sine canonica institutione obtineri, & retineri valeat beneficium bona fide cum titulo saltem colorato possessum. Ita docent Navarr. *Consil 30. de Præb.* Garcias *de Benefic. p. 8. cap. 1. n. 15.* Gomez *de Triennali possess. quæst. 42.* Less. *Lib. II. de Just. & Jure. dubit. 10. n. 35.* Pirrhing *Lib. II. Tit. XXVI. de Præscript. nu. 115.* Sanch. Laym. & alii. 11

sonæ, quàm dignitati exhibendam, quod utique Simoniâ caret, & non tantùm licitum, sed & obligatorium est, *arg. cit. c. gravem. 15. de Jurejur.* junctô Concil. Trident. *Sess. 24. de Reform. c. 12. & c. Egò N. Episcopus 4. de Jurejur.* ubi formula hujusmodi Homagii & professionis præscribitur.

5 Nec valet objicere contra sensum Regulæ, quòd *cit. c. Episcopus. 4. de Jurejur.* in forma Homagii & professionis Episcopis ibidem præscriptæ, inter alia Episcopus etiam ita juret, & se obliget: *Legatum Apostolicæ Sedis, quem certum esse cognovero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo*; quæ temporalia esse nemo dubitat. Resp. enim, Episcopos ad præfata Legatis Apostolicis præstanda aliàs jam de jure obligatos esse, consequenter nonnisi ea, quæ de jure debita, & juri insunt, promittere: quæ autem sic insunt, in Juramento exprimi, & à recipiente spiritualia sine labe Simoniæ promitti possunt *c. Significasti. 4. de Elect. & ibi Giess. v. conditione.* Barb. *ibid. n. 2.*

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula XI. Resp. Docere quidem aliquos, hanc Regulam in Feudis fallere, utpote propter quæ etiam Clerici Homagium propriè tale Domino directo præstare possunt & debent *arg. c. Cæterum 5. de Judic. & c. Ex transmissa. 6. de foro compet.* Verùm quia feudatarii Clerici Homagium non præstant pro re spirituali, sed pro temporali, pro bonis videlicet temporalibus, Clerico sive regulari, sive sæculari, seu eorum Ecclesiæ aut Monasterio in feudum concessis, indeque agunt, ad quæ aliàs de jure tenentur, contra Regulam nostram minimè agunt, consequenter in casu feudi Regulam fallere dicendum non est: de cujusmodi Feudis ampliùs diximus *lib. III. Tit. XX. §. 2. num. 51.* 5

CAPUT II.

De Regulis Juris in Sexto.

REGULA I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sinè institutione Canonica obtineri.

SUMMARIUM.

1 *Quid? & quotuplex sit Beneficium?*
2 *Institutio beneficii alia propriè talis & strictè accepta:*
3 *Alia latè sumpta.*
4 *Latè sumpta alia collativa, seu verbalis: alia corporalis seu realis, quæ etiam Investitura dicitur: alia authorizabilis.*
5 *Institutio Canonica quid?*
6 *Quis sit verus sensus Regulæ?*
7 *Declaratur exemplis ex Jure desumptis.*
8 *Beneficium obtineri nequit per liberam in alium cessionem, vel mutationem cum illo privatâ authoritate.*
9 *Solvitur objectio.*
10 *Regula fallit in casu, quo Papa dispensat.*
Papa potest in toto Jure dispensare. *Ibid.*
11 *Fallit secundò secundùm aliquos in casu præscriptionis.*
12 *Probant id ex Jure, & num. seq.*
13 *Ac ex Regula Cancellariæ Apostolicæ de Triennali.*
14 *Secundùm alios nequit beneficium præscriptione obtineri.*
Probant id ex ratione & Jure: & duobus seqq.
17 *Solvunt argumenta contrariai & seq.*
19 *Respondent ad Regulam Cancellariæ de Triennali, eam in foro interno non procedere.*
Oportet concordare Jura Juribus. *ibid.*
20 *Utraque sententia habet sua fundamenta.*
21 *Formalia Regulæ Cancellariæ efferuntur.*
22 *Verius est, Regulam in utroque foro procedere;*
23 *Si debitæ adsint conditiones.*
24 *Papa per Regulam derogavit Juri communi.*
25 De Jure id possumus, quod licitè possumus. *Ulterior ratio pro utroque foro.*
26 *Respondetur ad argumenta contraria.*
27 *Præter alias conditiones requiritur bona fides.*
28 *De aliis requisitis remissivè.*

QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis genuinus illius sensus sit? Ante Responsionem notum supponimus priùs ex *lib. III. Tit. V. de Præbend. & Dignit.* quid, & quotuplex sit beneficium: siquidem juxta dicta ibidem *n. 6.* Beneficium Ecclesiasticum propriè dictum est *Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale, authoritate ecclesiasticâ constitutum*; quæ definitio *num. 7. & seqq.* ibidem plenè declaratur. Beneficium sic definitum multiplex est, veluti Episcopatus, Abbatia, Præpositura, Decanatus, Personatus, Canonicatus, Parochia, Vicaria perpetua, variæ aliæ beneficia simplicia &c. de quibus *cit. lib. III. Tit. V. §. 2. & 3.* 1

Notum supponimus ulteriùs *ex Tit. VII. de Institution. §. 1.* quid, & quotuplex sit Institutio: Hæc enim juxta dicta ibidem *n. 2.* latè & propriè seu strictè sumi potest. Propriè sumpta est concessio beneficii per Superiorem Ecclesiasticum facta alicui ad præviam præsentationem Patroni: prout *cit. loc. n. 3. & 4.* ampliùs diximus. 2

Institutio latè sumpta comprehendit sub se omnem modum, quo legitimè & canonicè confertur & acquiritur beneficium Ecclesiasticum sive per electionem ritè celebratam & confirmatam: sive per postulationem admissam: sive per præsentationem à Patrono factam cum Institutione subsecuta: sive per liberam collationem: sive per permutationem 3

mutationem interveniente legitimâ authoritate. Et de hac Institutione in lato sensu sumpta intelligenda venit Regula nostra uti *loc. cit. §. 1. n. 1.* jam diximus & probavimus.

4 Ubi etiam *nu. 3. & seq.* ulteriùs diximus, probavimus, & explicavimus qualiter Institutio adhuc sit triplex, *collativa*, nempe, *corporalis* seu *realis*, & *authorizabilis*. *Collativa* est (quam alii etiam verbalem appellant) per quam unô ex num. præc. dictis modis ritè confertur beneficium. *Corporalis*, seu realis est ipsa inductio in possessionem beneficii, quia mediante illa post jam factam Institutionem collativam seu verbalem datur vera realis possessio beneficii priùs legitimè collati, quæ etiam *Investitura* seu Installatio vocatur. *Authorizabilis* est, quâ confertur cura animarum in beneficio curato.

5 Porro Institutio debet esse verè *canonica*: id est, juxta præscriptum SS. Canonum facta; sicut enim *legitimum* dicitur, quod legibus conforme est, sic *Canonicum* vocatur, quod juxta SS. Canones fit. Requirunt autem SS. Canones ad Institutionem Canonicam tria, videlicet ut fiat sine vitio conferentis, recipientis, & formæ: seu ut in conferente beneficium adsit legitima potestas, sive jus conferendi illud: & in recipiente habilitas, seu ne sit inhabilis ad recipiendum beneficium: ac ut debita à Jure, vel consuetudine aut peculiari locorum statuto præscripta servetur forma, prout ampliùs diximus *loc. cit. num. 10. & seqq.* Quænam autem ad quamvis Institutionem canonicam requiratur forma, quis gaudeat potestate eligendi, postulandi, beneficium conferendi &c. & quinam habiles vel inhabiles sint ad illud recipiendum plenè diximus *lib. I. Tit V. de Postulat.* item *Tit. VI. de Electione. Tit. XIV. de ætate & qualitate præficiendorum.* Item *lib. III. Tit. V. de Præbend. & Dignit.* His præsuppositis,

6 Resp. ad quæstionem num. 1. positam: Regula I. intelligenda est de quovis beneficio propriè tali, & Institutione latè quidem sumpta, semper tamen verè canonica, ita ut verus ac genuinus illius sensus sit: *Nullum beneficium propriè dictum licitè obtineri potest sine Institutione verè canonica, seu juxta Canones facta, talis nempe, in quo nec ex parte conferentis, nec ex parte recipientis beneficium, nec ex parte formæ reperitur vitium seu defectus.* Ratio est; quia Institutio canonica quasi ostium reputatur, unde legitimus patet accessus ad beneficia ecclesiastica; per quod ostium si quis non intrat, & cui verus ostiarius, id est potestate beneficium ecclesiasticum conferendi præditus, & Ecclesiæ Prælatus, servatâ formâ & Regulis Canonicis, non aperit, ille aliunde ascendit, & tanquam fur ac latro reputatur *Joan. 10.* uti cum aliis in hanc Regulam benè discurrit Vivianus. Aliam, eamque solidam ex Jure affert rationem Strein *in hanc R. g. nu. 3.* quia aliàs si beneficium, & fructus ex bonis Ecclesiasticis sine Canonica Institutione & Jure requisitis obtineri possent, *plurimæ in Ecclesia perturbationes, imò ruina sanctæ Religionis oriretur. Can. quoniam invest. 13. can. 16. q. 7.*

7 Declaratur sensus Regulæ exemplis ex Jure desumptis: sic enim 1. quia ex parte conferentis defectus est, ab excommunicato vel suspenso beneficium obtineri nequit, cùm potestate conferendi illud, licèt aliàs sibi competente, tamdiù careat, quamdiù excommunicatus existit. *arg. c. Conquerente. ib. de offic. Judic. ord. & c. Novit. 9. de* 4

his, quæ sunt à Prælat. 2. quia ex parte recipientis defectus est, beneficium obtinere non possunt illegitimè nati, infames, hæretici, infideles, uxorati, bigami, debitâ ætate carentes, &c. quia hi omnes de jure inhabiles sunt ad recipiendum beneficium, uti jam diximus *lib. I. Tit. XIV. de ætate & qualitate præficiendorum.* Ubi n. 2. universalem attulimus rationem ex Epist. S. Clementis ad S. Jacobum Fratrem Domini scripta, & relata *can. Tales 4. dist. 23.* illis verbis: *Melius est enim paucos habere Ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles.* 3. quia ex parte formæ est defectus, si præscriptus modus à Jure *c. quia propter. 42. de Elect.* non servatur, invalida est electio, prout fusè diximus *lib. I. Tit. VI. de Elect. §. 5. à n. 108.* Sic sexcenta alia in Jure reperiuntur exempla, ex quibus patet, quòd si ob defectum conferentis, recipientis vel formæ, Institutio Canonica fieri nequeat, beneficium obtineri non possit.

Ex quibus inferunt Doctores, beneficium etiam licitè obtineri non posse libertâ in alium cessione, vel permutatione cum alio propriâ Beneficiatorum authoritate *c. admonet. 4. de Renunt. c. quæsitum 5. de Rerum permut.* Neque transactione propriè dicta sive onerosa, vel alia pactione, quæ à jure tanquam simoniacæ reprobantur, consequenter canonica institutione carent. *c. constitutus. 4. & c. super eo 7. de Transact. & c. fin. de Pactis.* 3

Nec valet contra hactenus dicta objicere *c. quoniam de Magistris.* ubi decernitur, *ut Magistri, qui clericos & pauperes Scholares gratis docent, competens aliquod beneficium præbeatur*; ergo etiam aliô modô, quàm Institutione Canonica beneficium obtineri potest. Resp. enim, beneficium hic largè sumi, non pro Jure perpetuo percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, sed pro ipsis nudis fructibus, qui tamdiu dari decernuntur, quamdiu Magister docet: vel si Magister est Clericus, & ei beneficium proprium confertur, non decernitur, ut ei sine Institutione Canonica conferatur. 9

Quæritur II. An non dentur fallentiæ contra Regulam hanc I. ita ut possint beneficia sine Institutione Canonica obtineri? Resp. Eam fallere in casu, quo Papa dispensat circa requisita ad Canonicam Institutionem; quia juxta unanimem DD. Papa in quovis Jure Ecclesiastico dispensare valet. *c. Proposuit 4. de Concess. Præbend.* ubi Pontifex ait: *qui secundùm plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare*, junctô *c. 2. de Præbend. in 6.* ibi: *licèt Ecclesiarum, Personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere, ita, ut non solùm ipsis, cùm vacant, possit de Jure conferre, verùm etiam jus in ipsis tribuere vacaturis. & Clem. 1. §. fin. ut lite pendente* ibi: *Eccl. siarum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere ad Romanum Pontificem.* 10

Secundò. Fallere eam volunt plures in casu præscriptionis, ita ut vi hujus sine canonica institutione obtineri, & retineri valeat beneficium bona fide cum titulo saltem colorato possessum. Ita docent Navarr. *Consil 30. de Præb.* Garcias *de Benefic. p. 8. cap. 1. n. 15.* Gomez *de Triennali possess. quæst. 42.* Less. *Lib. II. de Just. & Jure. dubit. 10. n. 35.* Pirrhing *Lib. II. Tit. XXVI. de Præscript. nu. 115.* Sanch. Laym. & alii. 11

12 Moventur 1. *ex c. Cura* 11. *de Jure Patronatûs.* ubi aperte videtur admitti præscriptio in beneficio, ibi: *Ex donatione Laicorum nullus vestrûm aliquas sibi Ecclesias vindicare præsumat vel retinere taliter acquisitas, nisi legitima præscriptione fuerit munitus.* Ergo, inferunt, ubi legitima præscriptio adest, eâ beneficium obtineri & retineri potest 2. *Ex can. Possessiones. can.* 16. *q.* 1. *& concord. vi* quorum possunt intuitu meritorum Religionis aut necessitatis fructus seu proventus Ecclesiastici sine Institutione Canonica præscribi; ergo etiam beneficium, quod est jus dictos fructus percipiendi.

13 3. Et quidem principaliter ex Regula Cancellariæ Apostolicæ de Triennali (quam quidem communiter 33. dicunt, sed de facto 36. est, uti constat ex *lib. III. Tit. V. de Præb. & Dign. §.* 16. *ad finem*, ubi omnes Regulæ Cancellariæ tempore Clementis XI. vigentes per extensum adduximus, inter quas 36. de Triennali reperitur.) in hac siquidem Regula expresè disponitur, quòd si quis beneficium per triennium pacificè possederit, super eodem ita possessor amplius molestari nequeat.

14 Econtra Glossa hîc v. *Beneficium* Covarruv. *p.* 2. *in c. Possessor.* §. 10. *n.* 10. *v. Sexta Conclusio.* Zoësius *de Præscrip. n.* 19. Abbas *in c. Pastoralis de causa Possess. n.* 27. Palao *Tract.* 13. *disp.* 2. *p.* 33. *n.* 3. Strein. *in hanc Reg. n.* 3. *& seqq.* absolutè volunt, nec triennio, nec longiori tempore beneficium sine Canonica Institutione præscribi, vel præscriptione obtineri, aut retineri posse. Probant id præcipuè ex illa ratione, quòd sine possessione non currat præscriptio *l. sine possess.* 25. *ff. de acquir. possess. & R g* 3. *de R. J in* 6. ibi: *sine possessione præscriptio non procedit*: Beneficium Ecclesiasticum verò sine Canonica Institutione nequit possideri; cùm sine illa non valeat obineri, uti habet textus clarus Regulæ nostræ. Accedit, quòd possessioni beneficii sine canonica institutione obtenti resistat jus *arg. hujus Reg.* 1. *v. Non potest.* ubi autem jus resistit, juridica possessio non datur. *L. qui universas* 30. §. 1. *v. Namque ff. de acquir. poss. ff.* Ergo nec præscriptio, ut de Glossa cit. ait: *In beneficiis consideratur canonica institutio, non possessio antiqua: & sic nota casum, in quo non currit præscriptio.*

15 Probant 2. ex *c. Ex frequentibus.* 3. *de insiit.* ubi pro excommunicatis habentur, qui ex longæva consuetudine (quam Papa *pravam* appellat) beneficia ecclesiastica sine institutione canonica receperunt vel retinuerunt non obstante antiqua possessione: de quibus sic retinentibus Glossa, v. *detinent*, ait: *quòd nullam possit habere excusationem, quantocunque tempore ea tenuerit, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. arg. c. Non satis.* §. *de Simonia.*

16 Probant 3. Ex mala sequela: quia si beneficium ecclesiasticum absque canonica institutione vi triennalis possessionis, & inde factæ præscriptionis obtineri & retineri posset, sequeretur, Ordinarium in Canonica Visitatione non posse à triennali possessore exigere, & examinare titulum beneficii, quod est contra torrentem Doctorum, quorum sententiam etiam nos sumus secuti *lib. III. Tit. V. de Præbend. n.* 349.

17 Argumenta contrarium sentientium à n. 12. adducta ita solvunt: Et quidem ad *c. Cura de jure Patronat.* respondet Glossa hîc v. *obtineri. Hic non præscribitur Ecclesia tanquam beneficium sed ut proprietas.* Potest enim Ecclesia jure proprietatis præscribi per aliam Ecclesiam, ut sit ibi subjecta vel unita. *c.* 1. *de Præscript.* prout *lib. II. Tit. XXVI. n.* 34. jam dictum, non autem ut beneficium.

18 Ad *can. Possessiones*, ibid. cit. ajunt: ibi non esse sermonem ullum de proprio beneficio, sed de solis nudis fructibus beneficii, quos ex justis causis etiam aliis tribui posse extra dubium est per cit. can. & plura alia jura. Nec tamen tales fructus percipiens pro rè dicitur beneficiatus, vel canonicus, cum *fructus beneficii ex justa causa etiam laicus possit habere, non tamen potest esse canonicus*, ut benè notat Glossa *in c. Cum M. de constit. v. receperunt.*

Ad Regulam Cancellariæ de Triennali Respondent, eam præcisè ad lites in foro externo vitandas & tollendas esse introductam, hunc que solum esse finem illius, ac propterea in tantum duntaxat prodesse habenti possessionem triennalem, quòd in foro externo ab alio molestari amplius non valeat; minimè verò juvare ipsum in foro interno, quin in conscientia gravi terobligatus maneat, ut beneficium sine institutione canonica ob defectum ex parte conferentis, recipientis, vel formæ intervenientem obtentum iterum dimittat, cùm *finis & ratio legis sit anima legis. can. Consuetudo.* 5. *dist.* 1. *& Certum sit, quòd is committat in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem* juxta *Reg.* 88. *J. in* 6. Accedit, quòd per hanc responsionem evitetur absurdum supra n. 16. positum, & magis salvetur concordantia juris communis cum Regula Cancellariæ eorumque vitetur correctio ac contradictio, quod pro possibili semper fieri oportet. *c. cùm expediat.* 29. *de Elect. in* 6. ibi: *Expedit concordare jura juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari.* 19

Fatendum sanè, utramque sententiam suis non carere fundamentis: & quoniam circa hanc controversiam in specie nos in Jure Canonico positivè nil adhuc resolvimus, sed *lib. II. Tit. XXVI. nu.* 35. Authores pro & contra sentientes duntaxat adduximus, de eadem utpote multùm practica etiam nostram opinionem infra n. 22. aperiemus; ad quam magis firmandam & intelligendam operæ pretium duximus, prius per extensum adducere totam Regulam Cancellariæ de Triennali. Hæc itaque Regula num. 36. olim 33. sic sonat. 20

De Triennali.

36. Item statuit, & ordinavit idem D. N. quòd si quis quæcunque beneficia Ecclesiastica quæliacunque sint absque simoniaco ingressu, ex quovis titulo, Apostolica vel ordinaria collatione aut electione, & electionis hujusmodi confirmatione, seu præsentatione & institutione illorum, ad quos beneficiorum hujusmodi collatio, provisio, electio & præsentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium pacificè possederit (dummodo in beneficiis hujusmodi, si dispositioni Apostolicæ ex reservatione generali in corpore Juris clausa reservata fuerint se non intruserit) super eisdem beneficiis taliter possessis molestari nequeat, nec non impetrationes quaslibet de beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit, antiquas lites super illis motas penitùs extinguendo. 21

Suppositâ itaque hoc tenore Regulæ, & attenta vi Juris, quam Regulæ Cancellariæ habent, dicimus, Eum, qui etiam absque institutione canonica (sive vitium & defectus se teneat ex parte conferentis, sive recipientis, sive formæ) beneficium per triennium pacificè possidet, non in foro externo duntaxat, sed etiam interno validè & licitè illud retinere, eôque frui, & à nemine amplius molestari valet, si quinque sequentes conditiones concurrant, videlicet. 22

Primò. Si illud absque Simonia obtinuit.

Secundò. Si illud ex titulo saltem colorato etsi aliàs vitium Juris habente, v. g. per electionem formæ juris minùs conformem, vel collationem, vel præsentationem & subsecutam institutionem minùs legitimam obtinuit. 23

Tertiò. Si per integrum triennium nulla super beneficio mota fuerit lis, consequenter omnino pacificè fuerit possessum.

Quartò. Si se non intrusit in casu, quò beneficium Sedi Apostolicæ ex reservatione generali in corpore Juris est reservatum.

Quintò. Si illud non tantùm pacificè, sed etiam bona fide possederit. 19

24 Ratio præcipua Conclusionis est, quod licèt vi Juris communis beneficium Ecclesiasticum sine canonica institutione licitè nec obtineri, nec retineri valeat per hactenus dicta, tamen Papa sicut in aliis, sic etiam in materia beneficiorum jus commune de plenitudine potestatis immutare, corrigere, vel in eo dispensare valeat, textu clato *c.* 2. *de Præb. in* 6. cum concord. n. 10. allegatis, idque per citatam Regulam Cancellariæ expresè fecisse, & quemlibet Papam de novo facere posse, quando de novo Regulas Cancellariæ edit, manifestum appareat.

25 Conclusioni nostræ obstare non videtur, quod dicunt contrariæ opinionis authores, videlicet rationem, finem & intentionem condendi hanc Regulam præcisè fuisse, tollere & vitare lites in foro externo, consequemer in foro interno eam non procedere. Nam contra est; Tum quia si Papa inde finitè aliquid statuit, approbat, retineri posse asserit, ordinariè pro utroque foro intelligendum venit, nisi aliter exprimat, uti ex innumeris Juris exemplis, ipsisque aliis Regulis Cancellariæ Apostolicæ patet; nam ordinariè loquendo *id de jure possumus, quod licitè possumus*, uti benè observat Glossa in hanc Regulam *v. licitè. arg. l. Nepos Proculo.* 125 *ff. de Verb. Signif.* & ibi Alciatus Berb. *de Dictionibus. Dict.* 268. *n.* 7. consequenter quia Papa vi Regulæ Cancellariæ dicit, Beneficium triennio pacificè possessum, *retineri posse* de utroque foro, sicque etiam de licita retentione intelligendas est. Tum quia aliàs dicta Regula foret scandalosa, utpote occasionem continui peccati præbens, & periculum interitûs animæ inducens, hoc ipso quòd expresè dicat, pacificum possessorem triennalem beneficium retinere posse, alioquin illum super eo molestare non valere: & tamen retinentem semper continuò graviter peccare implicitè asserat, sicque illud ad jugiter peccandum inducat, eô ferè modô, quò leges Civiles præscriptionem longissimi temporis etiam cum mala fide admittentes tanquam peccati occasionem præbentes à SS. Canonibus meritò reprobatæ existunt, conformiter toti *Tit. Constit.* & *c. fin. de Præscript.* ibi: *cùm sit generaliter omni constitutioni derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari.* Tum quia sæpè dicta Regula in favorem triennaliter possidentium inducta, possidenti plùs noceret, quàm faveret, eique non tam utilis, quàm perniciosa foret, dum, etsi illum in foro externo à litibus immunem redderet, in conscientia illaqueatum, & continuo peccato mortali gravatum, sicque in summo periculo æterni interitûs incomparabiliter majori cum damno quàm commodo constitutum relinqueret: *quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Et per hoc patet etiam responsio ad jura in contrarium allata n. 14. & 15. quia videlicet eâdem derogatum censetur per Regulam Cancellariæ. Ad sequelam n. 16. positam respondetur, eam minimè sequi; quia non obstante, quòd quis beneficium vi possessionis triennalis habeat, potest ab illo Ordinarius petere titulum, & videre, an illum saltem coloratum habeat, utpote quem ipsa Regula requirit. 26

Cæterùm quòd necessariæ sint quinque conditiones à n. 22. positæ, ratio est, quia quatuor primas ipsa etiam Regula Cancellariæ expresè requirit, uti legenti patet. Quinta autem ideò necessaria est, quia sine illa nulla nec triennalis datur præscriptio. *c.* 2. *de R. J. in* 6. ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.* Hinc licet Regula Cancellariæ de bona fide expressam memoriam non faciat, eam tamen implicitè requirit; cùm aliàs iterum ansam præberet peccandi, quòd omnis generis malitiosi homines sub spe acquirendi triennalem possessionem, & eâ mediante obtinendi stabile beneficium, variis dolis & malitiis suragerent obtinere beneficium, utpote certi & securi, quòd quantumvis iniquè & mala fide illud acquirant, post triennium tamen validè & licitè illud retinere valeant. 27

Porro quandonam in obtinendo beneficio Simonia committatur, plenè declaratum habetur *Lib. V. Tit. III. de Simonia.* Quandonam autem habeatur titulus saltem coloratus, ex *Lib. III. Tit. V. de Præb. & Dignit.* videre est: ex quo *Lib. & Tit.* §. 15. etiam habes, quando dicatur beneficium reservatum Sedi Apostolicæ. Quando verò quis dicatur *intrusus*, fusè explicatum est *cit. Lib. III. Tit. V.* §. 17. post Regulas Cancellariæ. Quando autem quis censeatur habere bonam fidem patebit ex Regula statim sequente, dum interea Controversiam circa Regulam Cancellariæ Apostolicæ de Triennali compendiosè & substantialiter ita concludimus: *Quicunque beneficium Ecclesiasticum cum titulo saltem colorato bona fide per integrum triennium pacificè possidet, validè & licitè in foro utroque illud retinere, & à nemine amplius molestari potest, dummodo simoniacè non obtinuerit, & casu quo beneficium ex reservatione generali in corpore Juris clausa Sedi Apostolicæ reservatum est, in illud intrusus non sit.* 28

REGULA III.

Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.

SUMMARIUM.

1 *Quid sit bona fides?*
2 *Et quid mala?*
3 *Qui possidet rem, quam scit vel judicat esse alienam, eam nullo tempore præscribere potest:*
4 *Etsi id non ab initio, sed intermedio præscriptionis tempore cognoscat.*
5 *Post completum præscriptionis tempus resciens rem esse alienam, non tenetur eam restituere.*
6 *Qui ab initio dubitat, an res sit aliena, non potest eam præscribere:*
7 *Benè verò si dubium intermedio præscriptionis tempore primùm supervenit.*
8 *Num requiratur non tantùm theologica, sed etiam juridica fides bona?*

9 *Verus sensus Regulæ quis sit?*
10 *Per illam correctam fuit Jus civile admittens malam fidem in præscriptione.*
11 *Tempus immemoriale non excusat à mala fide.*
12 *In foro externo bona fides præsumitur, donec probetur mala.*
13 *Quibus modis mala fides probari possit.*
14 *Fallentia aliqua circa hanc Regulam.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis proprius illius sensus sit? Suppositâ ex lib. II. Tit. XXVI. notitiâ præscriptionis ante Responsionem, Notandum, quòd per bonam fidem pro acquirenda præscriptione requisitam nil aliud intelligatur, quàm proba existimatio sive credulitas, quâ quis prudenter credit vel judicat rem, quam possidet, & de cujus præscriptione quæritur, esse suam. *arg. can. S' virgo* 5. *caus.* 34. *q.* 1. Dicitur autem notanter *prudenter*, seu rationabiliter; nam qui ex crassa vel affectata ignorantia id judicat, bonam fidem habere censendus non est, quia malè, seu iniquè ignorat rem non esse suam, sed alienam, juxta illud *Psal.* 68. *Noluit intelligere, ut bene ageret.*

2 Mala fides econtra ad propositum in ordine ad præscriptionem est certa scientia seu cognitio, quâ quis scit, vel prudens existimatio aut credulitas, quâ prudenter seu rationabiliter credit vel judicat, rem, quam possidet, & præscribere vult, non esse suam, sed alienam. *arg. c. fin. de præscript.* Hoc notato,

3 Resp. I Regula H. id dicere vults quòd possessor malæ fidei, hoc est, ille, qui possidet rem aliquam, quam scit, vel prudenter credit aut existimat, esse alienam, eam nullo, etiam longissimo & immemoriali tempore præscribere possit. Ratio datur *cap. fin. de Præscript.* ibi: *quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Synodali judicio definimus, *ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica quàm civilis.*

4 Procedit Regula etiam casu, quo quis possessionem bona fide incœpit quidem, prudenter credens vel judicans rem esse suam, postea verò tempore intermedio ad præscribendum per Jura requisito rescit, vel prudenter credit aut judicat rem esse alienam: textu claro *cit. c. fin. de Præscript.* ibi: *Oportet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.*

5 Secus foret, si post jam completum bona fide tempus requisitum supervenit notitia, rem fuisse alienam; quia quamvis fuerit aliena, tamen vi præscriptionis legitimæ postea facta est propria possessoris, ita ut eam non ut alienam mala fide, sed ut suam bona fide possideat, consequenter eam restituere non amplius teneatur, sed ut suam in utroque foro validè & licitè retinere queat: prout cum Glossa communiter recepta *in c. fin. de Præscript. & c. Vigilanti 5. eod v. noverit.* amplius diximus & probavimus *lib. II. Tit. XXVI. de Præscript. à n.* 21.

6 Pariter procedit Regula in casu, quo quis statim ab initio, dum rem possidere incipit, dubitat an res sua, vel aliena sit; quia talis bonâ fide ad præscriptionem semper necessariâ caret. *c. fin. de Præscript.*

7 Non tamen procedit in casu, quo post possessionem bona fide jam cœptam dubium supervenit; quia licèt in hoc casu indagare teneatur de veritate, nihilominus donec de ea verisimiliter & prudenter constet, possessionem & præscriptionem continuare potest, quia *in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis*, juxta *Reg. 65. de R. J. in 6.* vi cujus Regulæ rem hujusmodi quasi suam, consequenter bona fide possidere potest, donec intra tempus præscriptum appareat aliena, uti amplius declaravimus *lib. II. Tit. XXVI. de Præscrip. n. 65.*

Num autem ad Præscriptionem non tantùm fides bona Theologica, sed etiam Juridica requiratur, sicque non tantùm ignorantia facti, sed & Juris excuset à mala fide, sufficienter explanatum habetur *lib. II. Tit. XXVI. à n. 67.* ubi vide, ne superflua fiat repetitio. Cæterum ex hactenus dictis,

Resp. II. Verus & genuinus sensus Regulæ secundæ, & quidem in ordine ad malam fidem sequens est: *Possessor malæ fidei, saltem theologicæ, id est, ille, qui possidet rem aliquam, quam ab initio, vel intermedio tempore ad præscriptionem per Jura requisito scit, vel prudenter credit aut judicat, vel ab initio possessionis dubitat, esse alienam, eam nullo etiam immemoriali tempore præscribere potest.* Vel loquendo de bona fide requisita, sequens: *Nemo rem alienam præscribere potest, nisi toto tempore ad præscriptionem de Jure requisito prudenter & rationabiliter credat vel existimet, eam esse suam, aut saltem ab initio possessionis non dubitet, eam esse alienam*, per Rationes & Jura supra allegata.

Solùm specialiter Notandum, quòd per Regulam nostram, & concordantia Jura allegata, correctæ sint Leges Civiles. *l. un. C. de Usucap. transform. & §. diutina. 12. Instit. eod.* vi quarum ad præscriptionem rerum mobilium triennium, & ad immobilium longum tempus sufficiebat, dummodo ab initio adfuerit bona fides. Et *l. si quis §. 1. C. de Præscript. 30. & 40. annor.* vi cujus ad præscriptionem longissimi temporis bona fides nec quidem ab initio requiritur. Correctæ sunt, inquam, hæ leges civiles, & pro correctis, ac non amplius attendendis tam à Legistis, quàm Canonistis habentur. *arg. c. fin. de Præscript.* ibi: *tam Canonica, quàm Civilis.* Et meritò, quia nutriebant peccatum, & alliciebant ad illud, cùm homines sub spe vel desiderio acquirendi præscriptionem, rem, quam sciebant alienam, dimittere noluerint, sicque continuò in gravi peccato perrexerunt. Cujusmodi Lex tanquam scandalosa, & animabus damnosa à Jure Canonico corrigi omnino potest & debet textu claro *cit. c. fin. de Præscript.* ibi: *Cùm generaliter omni Constitutioni sit derogandum, quæ absque peccato mortali non potest observari.* præsertim cùm in materia concernente salutem animarum, Juris Canonici dispositio in utroque, tam Civili videlicet, quàm Canonico foro sit observanda juxta ea, quæ dicta sunt in Proœmio *Lib. I. Decret. §. 12. n. 217. & seqq.*

Nec juvat mala fide præscribentem longissimum vel immemoriale tempus quamvis enim hujusmodi tempus ordinariè præbeat præsumptionem Juris, & de Jure de bona fide, uti cum Glossa & aliis benè observat & docet Barbos. ad hanc Regulam *n. 6.* tamen in casu, quo prudenter constat, malam fidem vel ab initio possessionis adfuisse, vel intermedio ad præscriptionem requisito tempore intervenisse, prorsus nil prodest. *c. Vigilanti c. de Præscript.* ibi: *Quoniam nulla antiqua eorum possessio juvat aliquem malæ fidei possessorem.* Et meritò quia eò gravius peccaminosa & animabus periculosa est malæ fidei possessio, quò longiori tempore fuerit protracta. *arg. c. fin. de consuet.* ut proin mala fides potiùs in præscriptione longissimi, quàm ordinarii temporis per SS. Canones fuerit removenda, uti benè observat Dynus *in hanc Reg. n. 6.* & Barb. *in cit. c. fin. n. 6.*

Cæterum benè Notandum, quòd bona fides possidentis rem alienam, in foro externo semper præsumatur, nisi probetur contrarium, uti benè advertit Glossa communiter recepta in *c. Si diligenti. 17. de Præ-*

Præscript. v. bona Fides L. Verius 21. ff. de Probat. junctâ *Reg. 47. J. in 6. Præsumitur ignorantia* (facti scilicet de injusta possessione rei alienæ, non Juris) *ubi scientia non probatur.* ac *c. fin. de præsumpt.* vi cujus quivis præsumitur bonæ, donec probetur malus.

13 Quomodo autem, seu quibus modis & mediis probari possit mala fides possidentis rem alienam, ex professo traditum habetur *Lib. II. Tit. XXVI. à n. 84.* Solùm notandum, quòd cùm juxta dicta n. 11. in præscriptione immemoriali, vel longissimi præsumptio Juris & de Jure de bona fide stet pro possidente, mala fides illius non nisi illis modis probari possit, quibus aliquid probatur contra præsumptionem Juris, & de Jure juxta Gloss. communiter receptam in *c. Is qui fidem 30. de Sponsal.* & benè *in hanc Reg. loc. cit.* observat Barb.

Quæritur II. Utrum detur Exceptio seu fallentia circa hanc Regulam, Resp. Juxta aliquos inveniri aliquam *cap. Placuit. 1. de Præscript.* ubi Episcopus locum à se ad fidem conversum triennio præscripsit contra alium Episcopum, qui monitus locum convertere neglexit, licèt Episcopus præscribens ab initio, & intermedio tempore optimè sciverit, locum non suæ, sed alterius esse Diœcesis, consequenter in mala fide constitutus fuisse videatur, quamvis alii hunc Episcopum à mala fide, etiam ab initio possessionis immunem dicant, & ideo in hoc casu fallentiam esse negent, eo quòd specialiter constitutum sit à Jure favore fidei, ut in hujusmodi casibus talis Præscriptio fieri queat, indeque etiam ita præscribens authoritate canonis excusetur, uti benè advertit *Gloss. in can. placuit. 1. cau. 16. q. 1.* 14

REGULA III.

Sine possessione præscriptio non procedit.

SUMMARIUM.

1 *Unde hæc Regula?*
2 *Possessio quid?*
3 *Alia est naturalis seu corporalis tantùm:*
4 *Alia Civilis seu Juris tantùm:*
5 *Alia naturalis & civilis simul:*
6 *Alia civilissima.*
7 *In rebus incorporalibus non datur vera, sed quasi possessio, quæ idem operatur, ac illa.*
8 *Ad inchoandam præscriptionem rerum corporalium requiritur possessio naturalis & civilis simul: ad continuandam sufficit sola civilis:*
9 *Non item naturalis.*
10 *Ad præscriptionem rerum incorporalium requiritur & sufficit quasi possessio.*
11 *Verus sensus Regulæ quis sit?*
12 *Declaratur Juris exemplis, & seqq.*
13 *Plura de Possessione remissivè.*

1 HÆc Regula concordat cum *L. sine possessione 25. ff. de Usurpat. & Usucap.* & juxta Barb. *hic n. 1.* ex eadem desumpta est, ibi: *Sine possessione usucapio contingere non potest.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis genuinus illius sensus sit? Ante responsionem pro faciliori intelligentia hujus Regulæ breviter recapitulare servit, quæ *lib. II. Tit. XII. de Causa possess. & proprietate. §. 1.* jam dicta sunt, quid & quotuplex sit possessio. Hæc siquidem juxta ibidem dicta, est rei corporalis detentio concurrente corporis, animi & Juris adminiculo: dum nempe quis rem naturaliter non tantùm detinet, sed eam detinendi etiam jus & animum habet. Quæ definitio tamen Possessioni corporali & civili simul sumptæ duntaxat competit.

3 Sciendum namque, Possessionem aliam esse naturalem seu corporalem tantùm (quam alii etiam possessionem facti appellant) aliam civilem, seu Juris tantùm: aliam naturalem seu corporalem, & civilem seu Juris simul. Possessio naturalis est ipsemet actus possidendi, seu actualis detentio rei, quâ quis animo simul & corpore rem detinet, atque rei ipsi præsens existit, vel saltem res in ejus conspectu est.

Possessio Civilis, seu Juris tantùm, est quæ habetur juris adminiculo, & de Jure solo animo continuatur: prout fit, quando possessor nec est in re, nec res in conspectu illius, uti contingit, si possessor à rebus suis sine animo eas deserendi ad tempus corpore discedit; in hujusmodi enim casu, etsi rem suam corporaliter non possideat, eam tamen civiliter, ac de jure possidet, cùm animum & jus possessionem continuandi habeat. *l. licèt. 4. C. de acquir. Possess.* 4

Possessio naturalis seu corporalis, & Civilis seu Juris simul, est, quando utraque simul concurrit, ita ut quis rem aliquam non tantùm corporaliter actu possideat, sed eam possidendi etiam jus & animum habeat: quæ possessio semper justa est: cùm econtra possessio naturalis tantùm etiam injusto invasori competere possit. Hinc juxta *gloss. hic: Possessio naturalis tantùm, plurimùm facti, & parùm vel nil juris dicitur habere: Possessio civilis tantùm plurimùm juris, & parùm facti habet. Possessio verò naturalis & Juris simul plurimùm facti & Juris habet.* 5

Præter præfatas asseritur à Doctoribus adhuc alia Possessio, quam *Civilissimam* dicunt, estque illa, quæ acquiritur ex mera dispositione Legis, consuetudinis aut statuti absque alio actu corporis nostri. *Arg. l. Raptores. 54. C. de Episcop. & Cleric.* 6

Porrò quamvis definitio possessionis, & dicta hactenus de ea potissimùm intelligenda sint de possessione rerum corporalium, cùm incorporalia propriè non possideantur. *c. Cùm Ecclesia. 3. de consuet. poss.* tamen incorporalium & spiritualium datur *quasi possessio. L. ait Prætor. 23. ff. Ex quibus causis major. & L. si quis. 10. pr. ff. Si servit. vind.* quæ *quasi possessio* idem in rebus incorporalibus & spiritualibus operatur, quod possessio vera in rebus corporalibus; cùm etiam pro tuenda incorporalium possessione extent interdicta. *L. 1. §. 5. ff. uti possidetis.* ut proin sicut in corporalibus sine vera, sic in corporalibus sine *quasi possessione* præscriptio non procedat. Quibus prænotatis, 7

Resp. I. Ad quæst. n. 2. positam: Regula III. intelligenda est de possessione tam naturali quàm civili, ac etiam quasi possessione taliter, quòd ad inchoandam præscriptionem rerum corporalium requiratur possessio naturalis & civilis simul: ad continuandam 8

tinuandam verò eandem justè cœpram sufficiat sola Civilis, non item sola naturalis: ad præscribendam verò incorporalia sufficiat & requiratur *quasi possessio*. Ita Glossa communiter recepta in hanc Regulam *v. Sine arg. l. Licèt.* 4. *C. de acquir. possess.* ubi dicitur: *licèt possessio* (& consequenter præscriptio) *mudò animò acquiri non possit, tamen solò animò retineri valet.* Uti de secundo hujus conclusionis membro exemplum suprà *n.* 4. adduximus in discedente à bonis suis ad tempus cum animo illa retinendi.

9 Quòd verò sola naturalis seu corporalis possessio nec ad continuandam præscriptionem sufficiat, patet ex dictis de præcedenti Regula II. ubi clarè probatum est, quod si intermedio ad præscriptionem requisito tempore notitia rei alienæ interveniat, consequenter bona fides desinat, & possessio civilis esse cesset, præscriptio non ampliùs currat.

10 Ad præscriptionem autem rerum incorporalium sufficere & requiri possessionem quali talem patet ex Juribus *n.* 6. allegatis. Quâ responsione præmissâ,

11 Resp. II. Genuinus sensus Regulæ est: *Sine possessione naturali & civili simul sumpta præscriptio rerum corporalium inchoari non potest: per eam tamen ritè inchoata, sola civili possessione continuari & perfici potest tempore per jura præscripto. Ad præscriptionem verò rerum incorporalium requiritur & sufficit quasi possessio debito tempore continuata.* Patet responsio per Jura hactenus allegata; cujus ratio universalis & principalis est; quia præscriptio principaliter fundatur & ædificatur super possessione. *arg. l. Usucapio.* 3. *ff. de Usucap.* ergo sicut non datur ædificium sine fundamento *arg. c. veniens.* 10. *de Præscript.* junctâ *l. Egi* 26. *pr. ff. de Except. rei judicatæ.* ita, si ab initio non ponitur, vel intempestivè auferatur, aut amittitur possessio, præscriptionem corruere necesse est. Hinc universaliter infertur, quòd qui rem aliquam possidere non valet, præscribere nequeat, quia deest Præscriptionis fundamentum, Possessio nempe.

Declaratur Juris exemplis: Sic enim quia Laici 12 non possunt possidere loca Religiosa & Sacra, *l. qui universas.* 30. *ff. de acquir. possess.* ibi: *nam locum Religiosum, aut sacrum non possumus possidere:* neque jus eligendi in Ecclesia, *arg. c. Sicrosanctis* 51. & *c. Massana* 56. *de Elect.* junctis *Gloss. ibid.* Nec Decimas. *can.* 1. *cau.* 16. *q.* 7. & *c. Causam* 7. *de præscript.* præfata jura & loca sacra præscribere non possunt; cùm juxta Regulam 3. *sine possessione præscriptio non procedat.*

Sic pariter quia jus resistit & impedit, ne quis 13 acquirat possessionem rei ad usum publicum deputatæ, puta, fluminum, pontium, viarum &c. præscribi non possunt, etsi populus eis uti desierit, *arg. l. vlam. ff. de via publ.* Similiter, quia liber homo possideri nequit, *arg. l. qui universas.* 30. *ff. de acquir. possess.* & *l. cùm hæredes.* 23. *eod.* etiam præscribi non valet. Hinc *l. Usucapionem.* 9. *ff. de usucap.* dicitur: *Usucapionem recipiunt res corporales exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & Civitatum, item liberis hominibus.* Plura Juris exempla adducit Barbosa in hanc Reg. ex quibus clarè patet, quòd, ubi possessio deficit, præscriptio fieri non possit.

Cæterùm quomodo probari possit possessio rerum: item quomodo acquiratur, & iterum amittatur, plenè declaratum habetur *lib. II. Tit. XII. de causa possess. & propriet. §.* 4. 5. 6. & 7.

REGULA IV.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

SUMMARIUM.

1 *Hæc Regula desumitur ex S. Augustino.*
2 *Intelligitur de solo peccato contra justitiam commisso.*
3 *Per verba:* non dimittitur, *intelligitur dimissio quoad culpam & pœnam æternam coram Deo.*
4 *Pœnas civiles remittere possunt principes.*
5 *Verus sensus Regulæ quis?*
6 *Restitutio ab hæredibus facta non juvat defunctum, nisi eam mandaverit: nec omissio illius nocet eidem.*
7 *Vulgare dictum: restituam, ne anima in purgatorio pati debeat, videndum.*
8 *Solvitur objectio contra hoc.*
9 *Tot sunt fallentiæ contra Regulam, quot sunt causæ à Restitutione excusantes.*
10 *Enumerantur. præfatæ causæ.*

1 HÆc Regula desumitur ex Epist. 54. S. Augustini ad Macedonium, & refertur *can.* 1. *cau.* 14. *q.* 6. ibi: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cùm reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, si restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse malè vivendo: nec aliud habet unde restituat.*

Quæritur itaque I. Quomodo hæc Regula intel- 2
ligenda, & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam non de quovis, sed de solis peccatis contra justitiam, injustè auferendo, retinendo, vel injustè damnificando commissis intelligi, quæ non dimittuntur, nisi injustè ablatum vel retentum restituatur, vel damnum injustè causatum refarciatur, vel si physica aut moralis impossibilitas intervenit, id, quamprimum fuerit possibile, præstandi seria habeatur voluntas. Ratio in textu citato allegatur; *quia, si reddi potest, & non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur.* Quod item intelligendum de eo, cui quidem hic & nunc moraliter vel physicè impossibile est restituere, vel damnum refarcire; voluntas tamen id faciendi deest, quando potuerit; quia præsens physica vel moralis impossibilitas juxta communem tam Juristarum, quàm Theologorum sententiam non extinguit, sed tantùm suspendit obligationem restituendi, quamdiu impossibilitas durat. Cùm res semper clamet ad Dominum suum.

Per verbum autem, *non dimittitur*, intelligitur 3
dimissio tam quoad culpam, quam ei annexam pœnam æternam (in materia gravi) coram Tribunali Divino ita, ut etsi quis de peccato injustitiæ pœniteat, illudque confiteatur, & firmum propositum id non ampliùs perpetrandi habeat, tamen nec culpa, nec pœna eidem annexa remittatur, nisi restituat, vel ubi de facto non potest, finceram voluntatem restituendi habeat. Quod idem de injustè damnificante intelligendum; quia verè *restitutionis* venit omnis utilitas actoris *l. cùm Prætor* 81. *ff. de V. S.* & ampliùs patet ex *lib. V. Tit. XXXII. de Injuriis & damno dato.*

4 Dicitur tamen notanter: *coram Tribunali Divino*; quia pœnam pro peccato injustitiæ in foro debitam à supremo Principe, vel legitimo Magistratu pro justo arbitrio pœnâ remitti, vel moderari posse, indubitati juris est, *arg. l. Princeps* 31. *ff. de legibus* præxi & consuetudine, quæ optima legum interpres est ubique confirmatum.

5 Resp. II. Propriùs sensus Regulæ IV. sequens est: *Peccatum injustè auferendo, detinendo vel damnificando contra justitiam commissum coram Tribunali Divino nec quoad culpam, nec quoad eidem etiam annexam pœnam æternam dimittitur, nisi, ubi possibile est, restituatur ablatum, vel refarciatur damnum injustè illatum; aut ubi impossibilitas physica vel moralis adest, sincera id præstandi voluntas adsit, vel alia justa causa excuset.* Sensus hic ex le perspicuus est, & ex jam dictis patet.

6 Solùm addendum, quòd reatus culpæ & pœnæ non dimittatur, nisi ipsemet injustè auferens, vel damnificans, dum adhuc in vivis est, restitutionem, si potest, per se, vel alios faciat, aut ut de suis fiat, demandet; consequenter non sufficiat, nec illum à reatu culpæ vel pœnæ liberet, etiam si hæredes illius, ipso prius non mandante vel decernente, aut committente eam præstent. Quamvis enim hi cognita injustè ablata in natura vel æquivalente, absque ulla testatoris commissione restituere, & damna injustè illata refarcire ipsimet teneantur; tamen si id absque mandato vel commissione testatoris ex se ipsis, uti tenentur, faciunt, per hoc defuncto nullatenus prosunt, nec pœnas purgatorii (ubi materia levis est) tollunt vel minuunt, multò minùs à pœnis æternis, ad quas in materia gravi statim damnatus est, ampliùs liberant. Sicut econtra eidem nec in minimo nocent, nec liberationem è purgatorio retardant, si defunctus in vivis adhuc existens restitutionem debitam ritè demandavit, hæredes verò ea non facere culpabiliter omittunt, uti post D. Thomam *quodlib. 6. art. 13.* cum aliis bene docet Navar. *in Manu. cap.* 27. *n.* 68. *§. quæritur.*

7 Ex quo bene infert Strein *ad hanc Regulam n.* 5. ridendum esse vulgare illud dictum hæredum: Debeo vel volo illud aut illud à patre, matre, vel fratre &c. injustè ablatum restituere, vel damnum injustè illatum refacere, ne aliàs pati debeant in altera vita. Vel enim defunctus in vivis existens demandavit debitam restitutionem, vel non: si posterius, pœnas illius nec minuent nec tollent, etiamsi restituant: si prius, non tenebant ei, sed sibi solis, si restitutionem facere ex parte, vel ex toto culpabiliter negligent.

Nec obstat huic doctrinæ *c. Inliteris.* 5. *de Rapto-* 8
ribus. ubi Papa vult compelli hæredes ad compensationem damni à defuncto illati, *ut sic à peccato valeat liberari*; quia verba hæc mendosa sunt, cum locò verbi *valeat* in singulari, legendum sit, *valeant* in plurali, quatenus non defunctum, sed hæredes afficiat, qui damna per defunctum injustè illata refarcire ita tenentur, ut, quamdiù id non præstant, à peccato liberari non valeant, uti benè advertit Barbos. *ad hunc Reg. nu.* 8. hunc que sensum juxta originale, & antiquiores codices veriorem judicat Abbas *in cit. c. In literis. n.* 4. Vel, si verbum *valeat* in singulari defunctum afficiens accipiendum contendatur, non directè, sed indirectè intelligendum sit, id est, non quòd restitutio hæredum directè juvet defunctum, & à peccati pœnis liberet, sed quia indirectè ei prodest, dum per suffragia, preces & oblationes, quæ in sepultura Ecclesiastica (quâ defunctus interim privatus erat pro eo fieri solent, eidem succurritur, ut citiùs à pœna peccati in purgatorio sustinenda liberetur. Barb. Navar. Strein *loc. cit.* & alii.

Quæritur II. An etiam, & quæ sint Exceptiones 9
aut fallentiæ contra hanc Regulam quarum? Resp. Eas contra verba Regulæ modè sumpta esse tot quot sunt causæ excusantes à restitutione. De quibus etsi ex professo tractent Theologi, nosque de illis etiam Theologia morali satis egerimus *Tr. 9. disp. 5. q.* 6. tamen pro majore dilucidatione Regulæ eas etiam hîc saltem breviter apponere bonum visum fuit.

Prima causa à restitutione excusans est impossibi- 10
litas physica; ratio est, quia *nemo potest ad impossibile obligari, Reg. 6. de R. J. in 6.*

Secunda: Si restitutio sive damno multò gravio-
ri, quam læsus sustinuit, v. g. in fama, vita, membris, bonisque fortunæ sibi, suisve inferendo fieri non potest *can. si Res.* 1. *cau.* 14. *q.* 6.

Tertia: Si is, cui restitutio facienda debitum voluntariè & ultro remittat *arg. l. In re mandata* 21. *C. Mandati.*

Quarta: Si dilatio restitutionis in magnum bonum creditoris cedit, uti & in casu quò ipse pecuniâ, vel alia re restituenda in suam perniciem, vel gravius damnum esset abusurus.

Quinta: Si quis cedat bonis suis, donec ad pinguiorem fortunam venerit. *l. Cùm & filii familias.* 7. *C. qui bonis ced. poss.*

Sexta: Si in damno dato nulla intercessit culpa theologica, in foro interno nulla restituendi obligatio est: *arg. can. Erit autem. dist.* 4. & ampliùs diximus *lib. II. Tit. XXXVI §.* 2. ubi etiam, an & quando in foro externo restitutio obligatoria sit ob damnum datum ex culpa levi vel levissima.

Septimò: ponunt alii ut casum præscriptionis, uti patet ex *Tit. de Præscript.* Quibus similes causas alias plures repetire est apud Theologos.

REGULA V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

SUMMARIUM.

1 *Per verbum,* Venia, *intelligitur hic venia culpæ, & annexæ pœnæ æternæ: verba,* nisi correcto, *idem sonant, ac nisi pœnitenti.*
2 *Aliqui etiam de peccato veniali Regulam intelligunt.*
3 *Majoris mali vitandi gratiâ in foro externo peccata impunita relinquuntur.*
4 *Verus sensus Regulæ quis?*
5 *Solvuntur objectiones. & seq.*

QUæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? 1
& quis verus illius sensus sit? Resp. Per *Veniam* in hac Regula, intelligi venias culpæ præsertim mortalis, & pœnæ æternæ à Deo infligendæ: non verò

verò veniam pœnæ temporalis per Judicem in foro externo infligendæ. Per verba, *nisi correcto*, autem non intelligi idem, ac pœnis in foro externo sufficienter, & juxta exigentiam delicti jam castigato & punito, sed prout idem sonat ac *nisi pœnitenti*, & peccatum derelinquenti, indeque se corrigenti & correcto existenti. Gloſſa *in hanc Reg. v. Peccati venia.* Barbos. *in eandem nu. 2. & ſeqq.* Strein. *nu. 1.* Dynus *ibidem*, qui cum aliis bene advertit, hanc Regulam multùm concordare cum præcedenti, ita ut, ſicut juxta illam peccatum contra juſtitiam commiſſum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, ita univerſaliter prorſus nullum dimittatur peccatum, ſeu venia illius quoad culpam & pœnam æternam annexam tribuatur, niſi verè pœnitenti, & emendandi propoſitum ſerium explicitè vel implicitè habenti, ſicque correcto; ut proin per nulla quantumvis multa & magna opera bona obtineri valeat venia culpæ mortalis, & pœnæ æternæ annexæ, niſi etiam accedat pœnitentia, id eſt, perfecta contritio, vel ſaltem imperfecta ſeu attritio cum abſolutione ſacramentali: prout certum eſt apud Theologos quoque, inter alias rationes etiam illam cum S. Thoma *p. 3. q. 86. art. 2.* aſſerentes, quòd cùm homo, committendo peccatum, propria voluntate à Deo ſummo & infinito bono ſit averſus, ſine omni propriæ voluntatis motione, & mediante pœnitentia ad Eum converſione gratiam & veniam ab Eodem non recuperet.

2 Extendunt aliqui Regulam etiam ad peccatum veniale: licèt enim illius venia ſine contritione, & ſacramentali abſolutione obtineri valeat aliis mediis, tamen quia & ipſum aliqua ſaltem averſio à Lege Dei & inordinata converſio ad creaturam eſt, ſine pœnitentia ſaltem virtuali in hac vita non dimittitur, utì cum D. Thom. *loc. cit. q. 87. art. 1.* bene docent Laym. *lib. 5. Tom. 6. c. 4. n. 12.* & alii.

3 Cæterùm quòd verba, *niſi correcto*, intelligenda ſint, ac *niſi pœnitenti*, & non, ut aliqui volunt, niſi pœnis Juris in foro externo ſufficienter jam caſtigato, ac propterea correcto, etiam inde patet; quia in foro externo ad vitandum ſcandalum etiam diſponente Jure ab Eccleſia ſæpè relinquuntur peccata impunita, daturque eorum venia taliter non correctis. *can. Denique. diſt. 4. can. ut conſtitueretur 25. diſt. 50. can. quidam cau. 18. q. 4. can. Schiſm. 34. cau. 24. q. 1. cum Concord.*

Reſp. II. Proprius ſenſus Regulæ eſt ſequens: 4
Nullus peccati ſaltem mortalis, & pœnæ æternæ annexæ venia ſeu remiſſio datur, niſi vere pœnitenti, id eſt, perfectam contritionem, vel ſaltem imperfectam ſeu attritionem unà cum Sacramento pœnitentiæ habenti, indèque correcto. Patet ſenſus ex dictis.

Huic ſenſui Regulæ non adverſatur, quod contra 5
neceſſitatem pœnitentiæ objiciatur ex *can. fin. diſt. 4.* ubi Papa reſcribit, eos, qui in Quadrageſima diebus Dominicis carnes comedunt, & uſque ad mediam noctem comeſtationes protrahunt, *ſi ab hac conſuetudine averti non poſſunt, cum venia ſuo genio eſſe relinquendos, ne fortè pejores exiſtant*: ergo, infertur, etiam ſine pœnitentia obtinetur venia; Reſpondetur enim, textum hunc non eſſe intelligendum de venia culpæ & annexæ pœnæ Divinæ, ſed de venia pœnæ humanis legibus conſtitutæ in foro externo infligendæ, quæ majoris mali vitandi causâ quandoque remittitur, & peccatum illam inducens permittitur. *cit. can. Schiſma cau. 24. q. 1.* Gloſſ. *in cit. can. fin.* Strein. *in hanc Reg. n 5.*

Pariter non obſtat communiter objici ſolitum c. 6
quod quidam 5. de Pœnit. & Remiſſ. ubi Papa dicit, eos, qui fatentur, ſe à criminibus abſtinere non poſſe, tamen admittendos eſſe ad confeſſionem, addita ratione, *quia*, ait, *licèt non ſit vera humiſmodi pœnitentia, admittenda tamen eſt eorum confeſſio*; ergo, infertur, etiam ſine vera pœnitentia datur venia & remiſſio: Nam contra eſt, quòd licèt Papa hîc etiam impœnitentes & indiſpoſitos ad confeſſionem admitti mandet, minimè tamen velit, ut ad confeſſionem admiſſi ſine vera pœnitentia, & emendationis propoſito abſolvantur, ſed ut occaſione confeſſionis charitativis & fervidis adhortationibus ad veram pœnitentiam inducantur: uti cum communi aliorum benè advertit Barb. *in cit. c. quod quidam.* patetque ex ultimis verbis hujus capituli, ibi: *crebris & ſalutaribus monitis pœnitentia indicenda.*

REGULA VI.

Nemo poteſt ad impoſſibile obligari.

SUMMARIUM.

1 *Regula hæc unde deſumpta.*
2 *Impoſſibile quid dicatur?*
3 *Impoſſibile aliud eſt de facto: aliud de jure.*
4 *Quid ſit impoſſibilitas Facti?*
5 *Et quid Juris?*
6 *Ambæ æquiparantur.*
7 *Quod pendet à voluntate Principis, & concedi non conſuevit, impoſſibile cenſetur.*
8 *Sicut & quod ſine diſpenſatione Papæ fieri nequit.*
9 *Nemo ad aliquid impoſſibile ſive de facto, ſive Jure ullò modò obligari poteſt.*
10 *Difficilia hîc non reputantur inter impoſſibilia.*
11 *Verus ſenſus Regulæ quis?*
12 *Conditio impoſſibilis contractui adjecta illum invalidat: in Teſtamento tamen & Matrimonio habetur pro non adjecta.*
13 *Solvitur objectio contra Regulam, & ſeq.*

HÆc Regula deſumpta eſt ex *l. Impoſſibilia. 185. ff. de R. J.* ibi: *Impoſſibilium nulla eſt obligatio:* cui etiam plures aliæ Juris Civilis leges correſpondent, quas citat Barb. *hîc num. 1.* unde antiqui verſus: 1

Ultra poſſe meum non me lex juſta coëgit,
Nec putat eſſe reum, qui totum poſſe peregit.

Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? & 2
quis verus illius ſenſus ſit? Ante reſponſionem ſciendum, quid & quotuplex ſit, ac dicatur *impoſſibile.* Impoſſibile ut ſic dicitur omne illud, quod inſpectâ humanâ potentiâ à nullo fieri poteſt, ſive quia naturæ vires tranſcendit. *l. Continuus 137. § Illud. 4. de Verb. oblig.* ſive quia à Jure naturali, divino aut humano prohibetur, ſicque moraliter fieri nequit. *l. Filius 15. in fine. ff. de Conditon. Inſtitut.* Barb. *hîc, num. 2.*

Huic definitioni conformiter, licèt variæ ſpecies impoſſibilium referantur à Gloſſa & DD. in hanc Regulam, tamen ut hîc obſervat Barboſa *ſo. cit.* omnes communiter & pernecaſſarie reducuntur ad duas ſpecies, videlicet ad impoſſibile de facto, ſeu naturæ: & ad impoſſibile de jure: ſeu ad impoſſibilitatem facti & juris *arg. c. fin. de Pactis.* ibi: *Nam etiam juxta legitimas ſanctiones pactum turpe, vel rei turpis aut impoſſibilis de Jure vel de facto nullam obligationem inducit.* Concordat *c. Seiſcitatus. 13. de Reſcript.* ibi: *Sentimus, quòd tam de Jure, quàm de Facto illa impotentia conſideatur*; ubi etiam utriuſque impotentia ſeu impoſſibilitas explicatur. Uti enim Philoſophi & Theologi dividunt impotentiam in phyſicam & moralem: ſic Legiſtæ ſtatuunt impoſſibilitatem Juris & facti.

4 Impoſſibile ſeu impoſſibilitas *facti* (quæ etiam impoſſibilitas naturalis ſeu naturæ dicitur) eſt, & dicitur, quando conſideratis circumſtantiis loci, temporis, viribus, facultatibus perſonæ, naturaliter loquendo, abſolutè fieri nequit; uti reſpectu cujuſvis hominis eſt digitò tangere cœlum, ſolem aut lunam detrahere, mortuum reſuſcitare: reſpectu infantis graviſſimum pondus portare: reſpectu cæci literas legere. §. *Si impoſſibilis. 11. Inſtit. de inutil. ſtipulat.*

5 Impoſſibile *de Jure* dicitur, quod à Jure, ſeu lege naturali, divina aut humana prohibitum, honeſtè, & ſecundum bonos mores fieri nequit; hinc *l. Filius. qui ff. de condition. Inſtit.* dicitur: *quæ facta lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam noſtram, & (ut generaliter dicamus) quæ contra bonos mores ſunt, nec facere nos poſſe, credendum eſt.* Concordant *l. Si ſtipulor. 35. ff. de Verb. oblig. c. fin. de pactis. can. faciat. 25. cau. 22. q. 2.* junctâ Gloſſ. *v. non poteſt.*

6 Advertendum autem cum Fagn. in *c. Nos quidem. de Teſtam. n. 56.* quòd *Impoſſibilitas Juris & facti æquiparentur.* Bartol. in *l. continuus. §. Inſpiciendum. ff. de Verb. oblig n. 2.*

7 Porrò juxta eundem Fagn. in *c. Cùm ſit ord. de ætate & qualit. n. 31.* etiam *ea, quæ pendent à vol. ntate Principis, & concedi non conſueverunt, reputantur inter impoſſibilia. arg. l. apud Julianum.* alias incipit: *Africonus. 39 §. fin. ff. de Legatis 1.* & ibi Bart. *n. 2.*

8 Item illud impoſſibile cenſeri, quod fieri non poteſt de Jure communi, ſed tantùm ex Diſpenſatione Papæ. Fag. in *c. de illis. de deſponſ. impub. n. 42.* quod etiam notat Gloſſ. in *l. Continuus. v. Relictæ. ff. de verb. oblig.* Innocent. in *c. Poſtoralis. 5. de cauſ. Poſſeſſ. & proprietat.* His præmiſſis,

9 Reſp. I. Ad quæſtionem *n. 2.* poſitam: Regula intelligenda eſt de utroque impoſſibili, ita ut vi illius ad id, quod de facto, vel de jure impoſſibile eſt, nemo obligari poſſit neque per legem aut conſtitutionem, *can. Erit autem 2. diſt. 4.* ibi: *Erit autem lex honeſta, juſta, poſſibilis.* nec per præceptum, nec per ſententiam, nec per contractum *c. fin. Pactis.* nec per Teſtamentum. *l. 3. ff. de Cond. & Demonſtr. §. Impoſſibilis.* junctâ *l. ſi quis inquilinos. 112. §. fin. ff. de legat.* Immo nec ſui ipſius obligatio ad impoſſibile nec de facto valet, uti montes Alpium ultro in æquem deferre. *arg. cùm hæres. 4 §. 1. ff. de ſtatu lib.* nec ad impoſſibile de jure. *l. Inter ſtipulantem. 83. §. Sacram. & l. ſi ſtipulor. 35. §. Item. ff. de Verb. oblig.*

10 Reducunt aliqui, ut Layman. in *c. Seiſcitatus. de Reſcriptis. n. 1.* ad impoſſibile de facto etiam illud, quod quidem abſolutè fieri poteſt, ſed non niſi ſummâ cum difficultate. Verùm, licèt hæc ordinariè excuſet à lege humana communiter lata, per dicta in Regula IV, tamen, quia abſolutè impoſſibile non eſt, & ad id quis ſe ipſum obligare, atque ob graves, præſertim publicas cauſas per legem & præceptum a legitima poteſtate obligari poteſt, hæc impoſſibilitas ad hanc Regulam ſpectare non videtur. Hinc

Reſp. II. Verus & proprius ſenſus Regulæ hîc eſt: *Ad impoſſibile de facto vel de jure nemo obligari poteſt neque per legem, vel præceptum, neque per ſententiam ſui ejus, neque per Teſtamentum, neque per pactum vel contractum, neque propria voluntate.* 11
Per Jura citata: & Ratio eſt; Tum quia omnis obligatio tendit ad aliquid dandum, præſtandum. §. 1. *Inſtit. de action.* quæ autem impoſſibilia ſunt, dari & præſtari nequeunt; ergo. Tum quia, uti benè diſcurrit Strein *ad hanc Reg. n. 5.* omni legi peculiare eſt, ne primæ Regulæ, Divinæ videlicet, ſit difformis, conſequenter ut ſit poſſibilis, & honeſta exiſtat. *cit. can. Erit autem. 2. diſt. 4.* ad ne hominibus præſertim impiis occaſionem præbeat turbandi & quærulandi, ſi lex vel præceptum ex aliqua ratione impoſſibile exiſtat.

Notanda tamen differentia in prædictis, videlicet, quòd ſi conditio impoſſibilis adjiciatur contractui, is totaliter vitietur, & irritus evadat. *§. ſi impoſſibilis. 12 Inſtit. de inutili ſtipulat.* ibi: *ſi impoſſibilis conditio obligationibus adjiciatur, nil valet ſtipulatio. cum concord. à Gloſſ. ibidem citatis.* Si verò in Teſtamento vel Matrimonio apponitur, utrumque propter ſpecialem Juris favorem valeat, & conditio pro non adjecta habeatur. *l. Reprehendenda. 5. C. de Inſtit. & c. fin. de condit. appoſit.* niſi (loquendo de Matrimonio) appoſita eſſet conditio contra ſubſtantiam matrimonii: tunc enim eticm ipſum matrimonium invalidum & irritum foret textu claro *cit. c. fin. de condit. appoſ.* quem per extenſum retulimus *lib. IV. Tit. V. de condit. appoſ. §. 2. n. 40.* 12

Contra Regulam & ſenſum ipſum communiter objici, & per modum Exceptionis poni ſolet. Primò caſus, quo quis ſe obligat ad damna & pericula ex caſibus fortuitis eventura, quæ obligatio tenet *l. quæ fortuitis. 6. C. de Pignorat. Act.* cùm tamen impoſſibile ſit evitare caſus fortuitos. Sed reſpondetur, intentionem contrahentium non eſſe evitare caſus fortuitos, ſed ſolummodo ſe obligare ad ſuſtinenda damna & pericula inde provenientia, quod eſt poſſibile. Strein *hîc n. 6.* Pech. *ibid. n. 12.* qui ambo benè addunt, in conventione de hujusmodi caſibus fortuitis tantùm comprehendi caſus evenire ſolitos, non verò inſolitos ac inauetos. *l. Fiſtulas. 78. §. fin. ff. de contrah. Empt.* 13

Secundò Hæres tenetur ſolvere legatum pro Republica factum ad opus lege prohibitum: *l. ſi ſervum. 91. ff. de Verb. obligat.* ergo datur obligatio ad impoſſibile. Sed Reſpondetur, in tali caſu legantem non cenſeri voluiſſe legare, quod lege prohibitum, ſed permiſſum eſt, non recordando, vel ignorando, quod lege ſtatutum habetur; nec mirum, ſi in miſeræ hujus vitæ ſtatu mentis imbecillitas ſubinde aberret, *arg l. Hæc conſultiſſima. 8. C. quì Teſtamentum facere poſſ.* Strein *hîc. n. 6.* vel dic, 14
gulam in hoc Exceptionem pati.

REGULA VII.

Privilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Privilegium aliud est Reale:*
3 *Aliud Personale.*
4 *Regula habet duas partes.*
5 *Verus sensus Regulæ quoad primam partem, quòd personam sequatur.*
6 *Sensus ejusdem quoad alteram partem, quòd extinguatur cum persona.*
7 *Solvuntur obligationes contra Regulam quoad primam partem: & duobus seqq.*
10 *Et quoad secundam partem.*
11 *De Privilegiis remissivè.*

1 HÆc Regula desumpta habetur ex *l. In omnibus* 68. *ff. de R. J.* ibi: *In omnibus causis id observatur, ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat.* cui concordat *l. Lex privilegia.* 196. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Privilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideò quædam ad hæredes transmittuntur, quæ causæ sunt, quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis proprius illius sensus sit? Ante responsionem notandum, juxta jam dicta *lib. V. Tit. XXXIII. de Privilegiis.* §. 1 *n.* 12. Privilegium aliud esse *Reale*, aliud *Personale.* Illud est, quod directè & immediatè ipsi rei, alicui loco, dignitati, officio, causæ, &c. vel ratione ipsius conceditur, ac propterea tempore, quò durat, eidem adstringitur. *l. Imperatores.* 7. *ff. de Publician.*

3 Personale est, quod immediatè ac directè soli alicui personæ, & ratione illius, v. g. propter singularem ipsius experientiam, doctrinam, virtutem, fidelitatem vel merita confertur. Quo nomine non veniunt privilegia, quæ toti alicui communitati, vel certo generi hominum dantur; quia etsi omnes personæ in tali communitate existentes, vel sub tali genere constitutæ tali privilegiò gaudeant, indeque communiter *Privilegium Personale* vocetur: tamen quia non intuitu unius personæ, sed intuitu totius communitatis est concessum, & omnes tam præsentes quàm futuros sub tali communitate viventes, vel sub genere existentes afficit, ad easque transit, privilegium merè personale, vel propriè tale esse non censetur, sed reale: cujusmodi est Privilegium Restitutionis in integrum minoribus concessum, quò non unus solus, sed omnes minores in perpetuum gaudent. *l. Non solùm.* 6. *ff. de In integr. Restit.* Tale etiam privilegium est S. C. Velleiani concessum mulieribus: item privilegia concessa corpori mystico, veluti civitati, Collegio, Academiæ, Religioni &c. His prænotatis,

4 Resp. I. Regula solummodo intelligenda est de privilegio merè personali, seu propriè tali. Habet autem hæc Regula duas partes: una est, quòd Privilegium personale semper & ubique sequatur personam, in quocunque tandem loco existat, ita ut quovis tempore & loco privilegiatus illò gaudere valeat, nisi ad certum locum vel tempus, aut certam, ob quam concessum est, causam ab ipso concedente sit restrictum. Altera pars est, quòd cum persona extinguatur, seu pereat, si talis persona moritur, nec ad ullos transeat hæredes.

5 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: & quidem quoad primam partem. *Privilegium merè personale semper & ubique sequitur personam, cui est concessum, eique adhæret, ita ut illo semper frui queat in quocunque tandem loco existat, nisi ab ipso concedente sit restrictum.* Quoad alteram verò partem: *Privilegium merè personale extinctâ per mortem personâ, cui est concessum, pariter extinguitur, ita ut prorsus ad nullum hæredem, vel quemquam alium transeat.* Exempla prioris partis obvia sunt; sic v. g. Scholaris etiamsi loco migret, & extra Academiam existat, privilegio gaudet, quòd à Judice laico capi & teneri non valeat. *Auth. Habita. C. Ne filius pro patre.* Strein *hic n.* 2. sic qui habet privilegium legendi libros prohibitos, comedendi carnes diebus jejunalibus, Breviarium aut Horas mentaliter persolvendi, aut locò earum Rosarium recitandi, illò, ubicunque est, frui potest; quamvis ob scandalum vitandum subinde hic & nunc abstinendum sit, quod prorsus per accidens est.

Quoad secundam partem, quòd cum persona privilegium merè personale extinguatur, & ad nullum hæredem transeat, exemplis plena sunt Jura, adeò ut in *l. penult.* §. *si puellæ.* 5. *ff. de ritu nupt.* & *l. Privilegio.* 27 *pr. C. de Decurionibus* & *l. In Filiis.* 35. *eod.* sancitum habeatur, quòd privilegium parentibus concessum nec ad filios transferatur. Et quamvis Regula, & sensus illius satis sint clari, tamen 6

Quæritur II. An non hæc Regula etiam patiatur suas Exceptiones, & Fallentias? Resp. Plures à nonnullis adduci, quæ tamen re benè considerata, & si id, quod objiciunt, solvitur, Fallentiæ non sunt, & Regulæ non adversantur. Hujusmodi objectiones plures breviter adducit Gloss. *in hanc Reg.* & quidem Primò contra primam partem Regulæ: Usus pallii Archiepiscopo, vel alii Episcopo ex privilegio competens est privilegium personale. *arg. c.* 2. *de Authorit. & usu Pallii.* & tamen hoc non sequitur personam; cùm Archiepiscopus extra propriam diœcesin illò uti non valeat, *arg. c.* 1. *de Authorit. & usu Pallii.* Et ibi Gloss. *v. quamlibet.* Resp. enim privilegium de usu Pallii ex primæva concessione esse restrictum ad propriam diœcesin, & pro certis duntaxat diebus, *c. ad honorem, de authorit. & usu Pallii.* Tenor autem privilegii attendendus & servandus est, *c. Porrò* 7. & *c. Recepimus.* 8. *de Privileg.* Gloss. *hic.* consequenter hæc objectio non obest, cùm in sensu ejus expressè mentionatum sit, *nisi privilegium ab ipso concedente sit restrictum.* 7

Objicitur secundò: Præsente majore minor non utitur privilegiò, *arg. c. Antiqua* 23. *de Privileg.* ubi Patriarchis interdicitur, crucem ante se deferri curare, quando in ea urbe Summus Pontifex, vel ejus legatus utens insigniis Apostolicæ Authoritatis, præsens est. *can. Denique. dist.* 21. Resp hoc esse speciale ob reverentiam superioris. Adde, hujusmodi privilegium etiam cum restrictione saltem implicita esse datum, videlicet quamdiu Superior in loco præsens non est. Gloss. *hic.* 8

Objicitur tertiò: Privilegium personale extinguitur nonnunquam etiam ante mortem personæ; ut cùm quis abutitur privilegiò. *can. Privilegium.* 63. *cau.* 11. *q.* 3. ibi: *Privilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.* Idem fit propter delictum, propter contrarium factum, propter necessitatem &c. ut ait Gloss. in *cit. can. Privilegium.* ergo privilegium personale non semper sequitur personam, cùm in dictis casibus manente persona non maneat privilegium. Resp. Regulam habere implicitam clausulam; nisi ex causa per dispositionem juris amittatur; quod enim non est, sequi non potest. Vel dic, Regulam in hoc pati exceptionem. 9

Quoad secundam partem Regulæ, quòd extinctâ personâ extinguatur, & ad nullos transeat hæredes, objicitur *l. Non solùm.* 6. *ff. de In integrum Restit.* vi cujus privilegium restitutionis in integrum à personis in ætate minore constitutis transit etiam ad hæredes: & *l. Hæredes.* 20. *C. ad S. C. Vellejanum.* disponens, quòd privilegium, seu beneficium exceptionis adversus creditores mulieribus competens, pariter ad hæredes extendatur, consequenter cum persona non extinguatur. Sed Respondetur; hæc privilegia non esse merè personalia, sed communiter duntaxat personalia, de quibus Regula nostra non est intelligenda, prout jam supra 4. diximus. 10

11 Cæterùm si quid amplius de materia privilegiorum desideratur, exactè & fusè tractatum invenitur *cit. Lib. V. Tit. XXXIII. de Privileg. & excess. privilegiat.*

REGULA VIII.

Semel malus semper præsumitur esse malus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta.*
2 *Præsumptio alia est Juris tantùm:*
3 *Alia Juris & de Jure:*
4 *Alia hominis.*
5 *Regula intelligenda est de præsumptione hominis, & Juris tantùm;*
6 *Non in diverso,*
7 *Sed eodem duntaxat genere delicti.*
8 *Si illud consummavit,*
9 *Et se non emendavit.*
10 *Malus de præsenti non præsumitur retrò malus.*
11 *Verus sensus Regulæ quis?*
12 *Emendatio tanquam facti non præsumitur, sed probari debet.*
13 Quilibet habendus est bonus, donec probetur malus, *non procedit, quando quis jam semel fuit malus.*
14 *Fallentiæ Regulæ quæ?* & duobus seqq.
15 *Semel contumax cur denuo citetur?*
16 *A perjuro recipitur juramentum in suum gravamen, sed non in sui commodum, vel aliorum præjudicium.*

1 HÆc Regula desumpta est ex *can. Parvuli.* 14. *cau.* 22. *q.* 5. *c. Scribam.* 9. *de Præsumpt.* & aliis LL. citatis à Glossa *hic.*

2 Pro intelligentia hujus Regulæ supponitur notitia de natura & varietate præsumptionis ex *lib. II. Tit. XXIII.* §. 1. ubi inter alias triplicem potissimùm præsumptionem esse diximus, videlicet *Præsumptionem Juris tantùm: Præsumptionem Juris & de Jure* simul: ac *Præsumptionem hominis.* Prima est, quæ in Jure quidem expressè invenitur, pro certa veritate tamen non habetur, sed amittit probationem in contrarium. Gloss. communiter recepta in *c. Is, qui fidem.* 30. *de Sponf.* ubi plura hujus exempla adducit.

3 *Præsumptio Juris & de Jure* illa est, quæ in jure non tantùm expressè habetur, sed ab eodem tam firmiter tenetur, ut pro ipsa veritate habeatur, indèque probatio in contrarium faciendæ non admittatur. Gloss. *loc. cit.* ubi pariter plura ex Jure exempla adducit, puteque ex *cit. c. Is qui fidem de Sponf.* ubi Pontifex inquit: *contra hanc præsumptionem non est probatio admittenda.*

4 *Præsumptio hominis* est, quæ in Jure expressa non habetur, sed juxta rerum ac personarum circumstantias, & apparentia indicia prudenter concipitur: estque alia violenta, scilicet quæ moralem certitudinem inducit: non violenta, prout ampliùs declaratur *cit. lib. II. Tit. XXIII. de Præsumpt.* §. 1. His suppositis,

5 Quæritur I. Quomodo Regula VIII. intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. pro intelligentia hujus Regulæ quatuor esse advertenda cum Gloss. *hic*, & quidem Primò, Regulam non loqui de præsumptione Juris, & de Jure, quasi verò ille, qui semel scitur malus, semper pro certo habeatur malus, negata omni probatione in contrarium: sed de *præsumptione Juris* tantùm, vel hominis, admittente probationem innocentiæ.

6 Secundò: Eam non nisi *in eodem genere delicti* esse intelligendam; ut proin licet quis in uno genere delicti v. g. luxuriæ sciatur reus, tamen propterea vi hujus Regulæ in alio, vel omni genere delicti v. g. injustitiæ, simoniæ &c. reus præsumi non posset *arg. c. Ille vos.* 4. §. *fin. de Pignor.* junctâ *l. si cui crimen* §. 1. *ff. de Accusat.*

Sed tantùm in eodem genere delicti, uti tacendo plura alia Juris exempla patet ex *cit. can.* 14. *cau.* 22. *q.* 5. ubi perjurus semel repertus reus semper præsumitur perjurus, indeque à præstando juramento, & ferendo testimonio semper rejectus existit, ibi: *& qui semel perjuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa, vel alterius jurator existat.* Item ex *c. Scribam.* 9. *de Præsumpt.* ubi de negligentibus servare leges & admonitiones præsumitur, quòd eas etiam in futurum sint neglecturi; ibi: *Scribam eis multiplices leges meas, ex priùs datis & neglectis apparet, quòd hæc negligant.* 7

Tertiò intelligendam esse, quando quis fuit malus in fine actûs, & non in principio tantùm; id est, quando delictum quidem inchoavit, illud tamen, cùm posset, non consummavit; eò quòd resipuisse, & delictum horruisse censeatur, consequenter semper reus præsumi non debeat. 8

Quartò: *Nisi de emendatione sufficienter appareat:* probato enim, vel sufficienter cognitô, quòd reus alicujus delicti de eo verè pœnituerit, illudque emendaverit, malus in eodem delicto præsumi non ampliùs debet *can. Ferrum.* 18. *dist.* 50. ibi: *Non ergo in eo debet despici, quod fuit; quia jam incipit esse, quod non fuit.* 9

Addit quintò Barb. *in hanc Reg. n.* 9. verbum *semper* in hac Regula sumi debere à tempore, quò semel malus extitit, non autem respectu temporis antecedentis: ut proin licèt tabellio falsarius etiam in futurum præsumatur talis, indeque removeri debeat *l. si aliquid. C. de suscept. cum concord.* non tamen præsumitur retrò falsarius quoad instrumenta ante compertam falsitatem confecta. Et ex his, 10

Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Semel in aliquo genere delicti inventus malus, in eodem genere semper præsumitur malus præsumptione Juris tantùm, vel hominis, nisi de vera emendatione sufficienter constet.* Ratio Regulæ est; quia ex præteritis præsumitur de statu præsenti & futuro. *c. Mandata.* 6. *de Præsumpt.* ibi: *quia ex transactis in te vita didicimus, quid de subsequenti conversatione tua præsumamus. cum concord.* hinc illi antiqui versiculi: 11

Rumor de veteri faciet ventura timeri;
Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

Nec valet dicere: forsan se jam plenè emendavit, & animum mutavit; quia emendatio est facti, consequenter non præsumitur, sed ex actibus contrariis probari debet. *l. Ei.* 2. *ff. de Probat.* 12

Pariter non valet objicere illud tritum Juris: *Quilibet præsumendus est bonus, donec probetur malus. c. un. de Scrutin.* & *l. Merito* 51. *ff. pro socio.* Resp. enim tritum illud procedere, quando actus malus 13

rum præcessit, & bonam illam præsumptionem non enervavit; hoc enim præcedente præsumptio de simili valet, donec emendatio, quæ tanquam facti non præsumitur, probetur, *cit. l. Ei 2. ff. de Probat.*

4 Quæritur II. An, & quæ sint Fallentiæ, seu Exceptiones contra hanc Regulam? Resp. Eam juxta aliquos fallere 1. in genere diversi delicti juxta dicta *n.* 6. 2. in casu, quo quis in principio duntaxat, sed non in fine actus malus fuit, per dicta *n.* 8. 3. si de vera emendatione sufficienter constet, per dicta *n.* 9. Verùm cùm juxta dicta hi casus in Regula non comprehendantur, fallere contra eam propriè dici non possunt.

5 Objiciunt alii, & locò fallentiæ ponunt casum contumaciæ; semel enim contumax non semper præsumitur contumax; cùm peremptoriè citatus, si non comparet, denuò citetur *c. Ex litteris 2. de Dolo & contum.* quod necessarium non esset, si illum in contumacia perseverarum ritè præsumeretur. Sed Resp. quòd secundò citati & non comparentis contumacia gravior sit, & gravioribus pœnis subjaceat, quam primò citati, indeque jura velint, ut per secundam citationem contumacia magis appareret: vel concedo in hoc casu fallentiam Regulæ.

Objicitur ulteriùs: Juramenta calumniæ, fidelitatis, & obedientiæ etiam à prius perjuris exiguntur & recipiuntur *c. cùm in Ecclesiis. 10. de Major.* ergo semel perjurus non præsumitur semper perjurus. Resp. cum Gloss. in *cap. Cùm in Ecclesiis. v. Juramentum.* & Abb. *n.* 4. hoc procedere de Juramentis, quæ cedunt in præjudicium ipsius jurantis, illumque onere & obligatione gravant: non item in Juramentis cedentibus in jurantis commodum, & aliorum præjudicium; & in hoc sensu fallentia conceditur. 6

REGULA IX.

Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ratum habere propriè quid sit?*
3 *Regula intelligenda est de propria ratihabitione.*
4 *Probatur exemplò Juris.*
5 *Verus sensus Regulæ quis?*
6 *Afferuntur apparentes, sed non veræ Fallentiæ contra Regulam. & seqq.*

1 HÆc Regula desumitur ex *c. penult. de Sentent. excommun. in 6.* & convenit cum *l. Si pupilli. 6. §. Sed si ego 6. ff. de Negot. gest.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Ante Responsionem notandum: Ratum habere aliquid nil aliud esse, quàm approbare, comprobare, confirmare, & ut suum agnoscere id, quod per alium nostro nomine gestum vel factum est, non habitò à nobis ad hoc faciendum mandatò, commissione, aut requisitione; seu quod per alium non procuratorem nostrum nomine nostro factum est. *l. quod enim. 12. §. 1 ff. Ratam rem habere.* qua ratihabitione rem, seu negotium gestum ita nostrum facimus, quasi à nobis ipsis gestum, aut ad id mandatum datum fuisset, uti dicetur in Regula statim sequenti ita sonante: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari non est dubium.* Hoc notato,

3 Resp. I. Regula IX. dicens, quòd ratum habere, seu ratificare nemo possit illud, quod suo nomine factum non fuit, intelligenda est de propria Juridica ratihabitione, seu ratificatione cum Juris effectu, quæ fictione Juris translativa rem quasi à nobis gestam efficit, nostramque facit, ac proin Juris effectus & obligationem nobis incumbentem inducit: Non verò de simplici ratihabitione, quâ quodvis factum alienum non nostrò sed alieno quocunque tandem nomine gestum approbare, gratum & ratum habere possumus, v. g. si quis tuum inimicum non tuo, sed alio nomine, vel ex proprio odio occidit, potes quidem factum homicidium simpliciter approbare, gratum & ratum habere (licèt sic approbando peccES) tamen fictione Juris homicidium quasi à te factum, sicque tuum non redditur, nec pœnas & obligationes ex homicidio consurgentes contrahis. Ratio est; quia ad ratihabitionem juridicam propriè talem, seu quòd quis factum alienum ratum habeat in sensu Regulæ, essentialiter requiritur, ut factum sit nomine ratihabentis. *arg. cit. c. penult. de Excommun. in 6. & l. si Pupilli cum concord.* citatis à Tiraquello *de Retract. lig. §. 1. Gloss. 9. n. 24.* quo tanquam essentiali requisito deficiente ratihabitio non datur, consequenter sic factum propriè & cum effectu Juris ratum haberi non potest, id ipsum, quod dicit Regula.

Probatur & declaratur responsio ulteriùs clarissimo multùm allegabili exemplò Juris *c. Cùm quis. 23. de Sentent. Excommun. in 6.* ibi: *Cùm quis absque tuo mandato manus injecit in Clericum tuo nomine violentas, si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris; cùm ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. Si verò injectio eadem tuo nomine non fuit facta, tunc licèt pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vinculò innodaris; cùm quis ratum habere nequeat, quod suo nomine non est gestum.* 4

Resp. II. Verus sensus Regulæ iste est: *Nemo potest factum alienum propriè ratum habere cum effectu Juris, ita ut hujus fictione translativa censeatur suum factum, indeque effectus Juris inducat & obligationes ratihabenti imponat, si tale factum non ratihabentis, sed suo proprio, vel alterius nomine pergit.* Per rationes & jura jam allegata; cui accedit etiam illa ratio, quòd si quis ratum habere valeret id, quod ipsius nomine non est gestum, facilè præjudicium emergere posset tertio, cum quo negotium gestum est, cùm is forsan ex justa causa negotium cum tali habere noluisset, ac propterea, si scivisset, negotium nomine illius agi, à negotio, v. g. contractu abstinuisset. 5

Quæritur II. An, & quales dentur fallentiæ circa hanc Regulam? Resp. Plures afferri à quibusdam, veluti Primò *can. Lugdunensi. 10. can. 9. q. 2.* ubi habetur, quod ordinati ab alieno Episcopo (etsi ordinatio ipsius Ordinarii nomine facta non sit) possint ministrare in ordine suscepto, si proprius Episcopus ordinationem ratam habet. Ex quo satis apparere videtur, ratihaberi posse etiam illa, quæ nomine nostro gesta non sunt. 6

Secundò. Vigore *c. quod sicut. 28. v. quod si. de Elect.* Capitulares absentes à præsentibus non vocati, sed contempti, ratificare possunt electionem, licèt eorum nomine non fuerit celebrata. 7

Tertiò. *c. Cùm non. 3. de his, quæ fiunt à Prælatis sine consensu Cap. t.* dicitur, quod alienatio valeat, si eam ratam habeat Capitulum, etsi minimè ipsius nomine, sed eo positivè reclamante fuerit facta, ibi: *nisi eam ratam postmodum habuisset.* 8

Quartò.

9 Quartò. *vi l. 1. ff. de Recept. & l. 1. C. de his, qui latron. receptores* furum puniuntur ex eo, quòd sua receptione videantur furta ratificare, licèt eorum nomine facta non sint.

10 Verùm præfata & similia quantumvis videantur adversari Regulæ, eamque in illis fallere. re tamen bene inspecta eidem sufficienter conciliantur, fitque hanc in illis fallere meritò non existimatur. Et quidem ad tres primas apparentes Fallentias Resp. cum Gloss. hic: *talia Jura non loqui propriè de ratificatione, sed de novo quodam consensu.* Et meritò; quia cùm ex dictis Ratihabitio propriè sumpta id operetur, ut ratificans per fictionem juris censeatur author illius actûs, qui in suo nomine factum ratificavit, ac proin ex eo obligationem contrahat: hoc autem non evenit in præmissis casibus, utpote in quibus aliquis actum suo nomine non factum, superveniente consensu approbat duntaxat, & quandoque confirmat, (si nempe is à sola potestate & consensu hujus dependet.) Vide Laym. in *c. Eos. qui. de Tempor. Ordin. in 6.* & *c. prudentiam. de officio Judicis delegati. n. 2.* Et sic intelligenda etiam venit Glossa in *c. sicut 33. de Simon.* dum ait: *Et ita secundum canones possum habere ratum, quod non meo nomine gestum est.*

Ad quartam de Receptoribus furum Resp. quòd eos, quia veniunt in partem præstæ, & fures occultant, cum eis consentire, illosque fovere possint, quàm ipsorum rata habere furta censeatur. Pech. *in hanc Reg. n. 2.* 11

REGULA X.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ratihabitio æquiparatur mandato.*
3 *Et retrotrahitur ad tempus & locum, quò actus nomine ratihabentis fuit gestus.*
4 *Ad quod tamen requiritur primò ut sit Ratihabitio propriè talis.*
5 *Secundò, ut actus tempore, quo fuit gestus, potuerit à ratificante mandari.*
6 *Tertiò: & res tempora ratificationis adhuc sit integra.*
7 *Quartò: ut actus ab initio non fuerit invalidus.*
8 *Regulæ verus sensus quis? Declaratur exemplis: & seq.*
10 *Fallit Regula, si deest unum ex requisitis.*
11 *Item quando ad substantiam actus expressum requiritur mandatum.*
12 *Item quoad incurrendam irregularitatem.*

1 HÆc Regula pariter desumitur ex *c. penult. de Sent. excom. in 6.* Item ex *l. si fundus. 16. §. 1. ff. de Pignor.* & *l. 1 §. dejecisse. 12. ff. de vi & vi armata.* cum *Concordant.* à Glossa relatis *hic* & intelligenda est de Ratihabitione propria in Regula præcedente n. 3. jam declarata.

2 Quæritur I. Quid propriè dicere velit hæc Regula? quomodo intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam propriè id dicere velle; quòd, quando aliquis suo nomine quid facit, etiamsi à te mandatum, vel commissionem id faciendi non habeat, tamen, si postea illud ratum habes, seu ratificas & approbas, idem fit, & idem sequantur Juris effectus; ac si mandatum, illud faciendi eidem expressè dedisses; consequenter propria ratihabitio expresso mandato æquiparatur per Jura *n. 1.* citata: quod de omni actu & contractu, imo etiam de ipsis delictis intelligendum est, *arg. cit. c. penult. de Sentent. excom. in 6 & l. 1. §. dejecisse. ff. de vi & vi armata.* dummodo delictum sit tale, quod nomine alterius committi potest: ferus est in delictis, quæ nomine alterius fieri nequeunt, uti sunt delicta libidinis, adulterium, stuprum &c. hæc enim sicut alteri demandari nequeunt, ita etiam ab alio facta propriè ratihaberi non possunt, uti benè advertit Gloss in *cit. §. dejecisse, v. Mandato.*

3 Porrò Ratihabitio non tantùm æquiparatur mandato, sed etiam retrotrahitur tam ad tempus, quàm locum, in quo actus nomine alterius fuit gestus, ita ut actus non primùm à tempore ratificationis, sed jam à tempore & die, quo alterius nomine fuit gestus, validus esse, & effectum suum habere censeatur, uti pro indubitato habet Regula nostra; patetque ex cit. *l. si fundus. §. 1. ff. de Pignor.* & propter contractum nomine suo gestum. & ratihabitum non in loco ratihabitionis, sed in loco actûs gesti quis forum sortiatur, ut cum aliis benè advertit Barbos. *in hanc Reg. n. 10. arg. l. cum decem. 71. §. 1. ff. de solut.*

Verùm ut Ratihabitio præfatos operetur effectus plura requiruntur, veluti primò, ut ratihabitio sit propriè talis, quâ ratihabetur, seu approbatur actus verè nomine ratihabentis gestus, quia *Rerum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum*, uti habet Regula præcedens. 4

Secundò, ut eo tempore, quo actus gestus est, potuerit à ratificante mandari: defectu cujus negotium nomine infantis, vel furiosi gestum ab illis etiam cessante impedimento ratihaberi nequit; quia ab eis tempore, quo gerebatur negotium, mandari non potuit. Barb. *hic n. 2. & 3.* Abb. *in c. fin. de conversi. in fin.* cum communi aliorum. Et ratio est; quia ratihabitio rei alicujus mandato comparari non potest, quæ mandari nequit. 5

Tertiò requiritur, ut tempore ratihabitionis res adhuc sit integra, id est, omnia adhuc in eo statu existant, in quo fuere tempore, quo actus nomine alterius fuit gestus. Barb. *in l. si uxor. §. si quis uxorem. 3 ff. de adult.* Barb. *hic n 7. arg. c. quamvis 8. de Rescript. in 6* Hinc etiam non valet ratihabitio, si intermedio tempore, aut alius jam fuit quæsitum jus tertio, aut eidem injustè præjudicatum. Barb. *hic n. 8.* cum communi aliorum. *arg. c. quamvis. 5. & c. si pro te. 13. de Rescript. in 6.* junctâ *l. si partem. 19. §. ult. ff. quemadmodum servitutes.* 6

Quartò requiritur, ut actus ab initio de jure non fuerit invalidus ex defectu conditionis vel solemnitatis à mea potestate non dependentis, uti pro Regula universali ad propositum post Abbatem, & Innocentium in *c. prudentiam. 21. de officio Judicis delegat.* tradit ibidem Fagn. *n. 2.* Laym. in *c. Nonnulli. 28. §. Sum & alii. de Rescript. n. 4.* ubi plura exempla ad propositum refert; quia ubi actus ab initio ita invalidus est, intrat Regula 18 *Juris in 6. Non firmatur tractu temporis, quod ab initio de Jure non subsistit.* 7

Resp. II Verus sensus Regulæ hic est: *Quantocunque aliquid ab alio nomine nostro gestum postea ratificamus, & approbamus, idem est, & eosdem habet effectus Juris, ac si à nobis ei prius expressè fuisset mandatum, seu verum ad id dedissemus mandatum.* Per Jura *num. 1.* citata, patetque Juris exemplis: sic enim v. g. si quis rem aliquam sine meo mandato, nomine tamen meo emit, & possessionem ejus accipit, & ego postea ratam habeo, 8

seu ratifico, approbo emptionem, idem acquiro dominium & possessionem rei, ac si à Procuratore expressum mandatum ad id habente fuisset empta. *arg. l. si ego. 24. ff. de Negot. g. st*

9 Item si quis sine meo mandato, nomine tamen meo percussit Clericum, & ego postea ratum habeo, æquè excommunicatus fum, ac si prius ad id dedisseu mandatum, *textu expresso c. penult. de Sentent. Excommun. in* 6. Sic rursus, si alius me etiam inscio, sed meo nomine aliquem dejecit à possessione, & ego hoc postea ratifico, perinde teneor interdicto *unde vi* ad possessionem restituendam & refarcienda damna illata, sicut tenerer, si id à principio mandassem. *c. Cùm ad sedem. 15. de Restit. spoliat. l. 1. §. sed & si. 14. ff. de vi, & vi armata.*

Quæritur II. An, & quæ dentur Fallentiæ circa hanc Regulam? Resp. Eam fallere *primò* in illis casibus, in quibus deest unum ex necessariò requisitus à n. 4 allegatis. 10

Secundò, quando expressum mandatum requiritur ad formam & substantiam actûs, vel in vim authoritatis; cùm ista per ratihabitionem non suppleantur *c. Cùm dilecta. 22. de Rescript.* & ibi Felin. *num. 6. Barb. hic num. 16.* Surd. *Decis. 159. num. 10.* 11

Tertiò, Fallit quoad irregularitatem incurrendam ob homicidium per alium meo nomine factum, & à me ratificatum, uti docet Gloss. *in can. si quis Viduam. 8. dist. 50.* Covat. *in Clement. si furiosus. p. 2. §. 1. n. 5.* Barb. *hic n. 17.* & alii ab eodem relati contra Navarr. *in Manu. cap. 27. n. 233.* 12

REGULA XI.

Cùm sunt partium jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Nomine* Partium *in Regula intelliguntur* Actor & Reus. Actor *quis dicatur? ibid.*
3 Reus *quis?*
4 *Quid intelligatur per verbum* Jura?
5 *Et quid per verbum* obscura?
6 *Verus sensus Regulæ quis?*
7 *Declaratur exemplis Juris.*
8 *Ratio Regulæ, & sensus illius.*
9 *Solvitur objectio.*
10 *Fallit Regula in casibus favorabilibus.*
11 *Item in causis piis.*
12 *Et si actor est in possessione.*
In pari causa potior est conditio possidentis.

1 HÆc Regula desumitur ex *l. Favorabiliores. 125. ff. de* R. *I.* ibi: *Favorabiliores rei potius, quàm actores habentur*, cui concordat *c. Ex litteris. 3. de probat.* ibi: *cùm promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, præterquam in liberali causa.* Item *c. Inter dilectos 6. de fide Instrum. in fin.* ibi: *cùm obscura sunt jura partium, convenit contra eum, qui petitor est, judicari.*

2 Quæritur I. Quomodo intelligenda sit Regula? Et qui verus illius sensus? Ante responsionem explicare prius oportet terminos in Regula positos. Notandum itaque per *Partes* in Regula intelligi *Actorem* & *Reum*; in omni siquidem judicio vel processu præter Judicem concurrunt *Actor* & *Reus*. Actor est & dicitur, qui alterum ad judicium provocat, & rem aliquam ab eo præstandam petit. *l. In tribus. 13. ff. de Judiciis*, qui propterea à petendo etiam Petitor nominatur *cit. c. Inter dilectos. de fide Instrum. in fine.* In processu autem Criminali Accusator vocatur.

3 Reus, in genere loquendo, non pro criminoso, & delinquente sumitur, sed à Re, quæ ab eo petitur, sic nominatur, ita ut sensu Regulæ omnis ille dicatur *Reus*, à quo aliquid ab Actore etiam iniquè petitur. *c. forus de Verb. Signif.* ibi: *Reus à re, quæ petitur, nuncupatur; quis quamvis conjecturis sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quamdiu in Judicium pro re aliqua petitur.*

4 Per verbum *Jura* intelliguntur Partium probationes, & defensiones, vel media ad probandum, vel se defendendum allumpta & producta; uti sunt depositio testium, instrumenta & scripturæ publicæ ac privatæ, juramenta, confessio alterius partis, leges item & canones in vim probationis adducti. Pech. *ad hanc Reg. num. 4.*

Per verbum *obscura* intelligitur, seu *obscura Jura* esse censentur, quando probationes, instrumenta, documenta, argumenta à partibus pro & contra producta ita sunt constituta, ut consideratis considerandis judex prudenter discernere non valeat, sed meritò dubius hæreat, pro quanam parte genuina veritas & justitia militet. His notatis, 5

Resp. ad quæstionem *n.* 2. positam, Regulam 6 in sequenti sensu, qui genuinus & verus est, intelligendam esse: *Si partium Jura, id est, eorum probationes & allegationes non sunt satis claræ seu manifestæ, sed dubiæ & obscuræ, seu ita constitutæ, ut judex æquò animò consideratis considerandis prudenter discernere non possit, quanam prævaleant, aut pro qua parte justitia magis militet: Reo potiùs, quàm Actori favere, consequenter illum à petitione Actoris absolvere debemus.* Per Jura clara *n. 1.* allegata.

Declaratur Juris exemplis: sic enim si duo Judices ordinarii super eadem causa cognoscant, & unus reum absolvat, alter verò condemnet eundem, quia Jura censentur obscura, absolutoria seu cessio Rei ob favorem ejusdem præferenda est. *l. Inter pares. 38. ff. de Re judicat.* & *l. Arrianus. 47. de Obligat. & Actio.* Dynus *in hanc Reg. n. 2.* Sic pariter si ago contra Titium hypothecaria actione, & probo rem mihi esse obligatam à Domino: Titius verò probet, illam rem sibi eodem die à Domino fuisse obligatam, consequenter, cuinam prius vel posterius non appareat, sed obscurum maneat, Titius tanquam reus absolvendus est. *l. si debitor. 10. ff. de pignor.* Sic in aliis causis civilibus, si partium jura præfato modo manent obscura, semper Reo magis quàm Actori favendum, sicque Reus vel flatim absolutè absolvendus, vel saltem præ Actore subinde ad juramentum suppletorium admittendus est in causis dictum juramentum admittentibus juxta dicta *Lib. II. Tit. XXIV. de Jurejur. à n.* 191. 7

Præter Jura jam allegata Ratio universalis est; 8 quia Reus invitus, & plerumque inopinatus, & impræparatus in judicio comparere debet: cùm econtra Actor priùs cunctis sibi necessariis & conducentibus jam prævisus reum adhuc impræparatum ad judicium inopinatò citari faciat, sicque plus illi, quàm huic favere æquitas postulet, uti cum aliis in hanc Regulam observat Barb *num.* 3. præsertim cùm suadente humanitatis ratione Jura promptiora sint ad absolvendum, quàm condemnandum, *cit. c. Ex litteris de probat.*

Objicitur contra Regulam: *l. Si quis intentione. 66. ff.* 9

66. ff. de Judic. jubemur petitionem ambiguam Actoris in favorem ipsius interpretari; ergo non semper Reo, sed etiam Actori in dubio favendum est. Respondet glossa, hanc legem intelligendam esse de initio causæ, non de fine ipsius, quando agitur de ejusdem decisione, circa quam observanda est Regula XI. Verum Barb. *lo. cit.* cum aliis rejecta opinione glossæ meritò censet, Regulam ab initio, in medio & fine judicii esse observandam, cùm non loquatur de claritate vel obscuritate petitionis ab Actore factæ (quam utique non in illius odium, sed favorem interpretari oportet, *arg. cit. l. si quis*) sed de jurium ab utraque parte productorum obscuritate post sufficientem discussionem adhuc remanente, volens, ut hæc stante semper reo potius quàm actori faveatur per concordantia Jura *n.* 1. citata.

10 Quæritur II. An, & quæ dentur Fallentiæ contra Regulam? Resp. Eam fallere *primò* in casu quo actor iovet causam favorabilem, puta pro matrimonio, libertate, dote aut testamento; in hujusmodi enim casibus stante dubio actori potius quam reo favendum est, Barb. *hic n. 4. c. fin. de sponsal. & re judicat.* junctis *c. Ex litteris de probat.* & aliis juribus citatis à glossa hic, quæ hosce duos versiculos addit:

Stat testamentum, libertas, conjugium, dos,
Si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

Fallit *secundò* in omni causa pia, si eam metur actor juxta Tiraquel. *de Privileg. piæ causæ Privil. 146. cum seqq.* Barb. *lo. cit.* Ratio est: quia causæ piæ etiam inter favorabiles causas veniunt. 11

Fallit *tertiò*, si actor est in possessione: in hac enim & ipse tuendus est, donec de jure partis adversæ constet, *c. Ex litteris. 3. v. Quòd si. de probat.* & *l. fin. C. de R. V.* Ratio est; quia in possessione existens actor præter jura, quæ cum reo paria habere censetur, etiam militante pro se gaudet Regulâ 65. Juris in 6. *In pari causa potior est conditio possidentis.* 12

REGULA XII.

In Judiciis non est acceptio personarum habenda.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid intelligatur in Regula per verbum* in Judiciis?
3 *Acceptio personarum quid?*
4 *Quando non exigente justitia, sed ex mera libera voluntate quid confertur, potest sine acceptione personarum una præ alia respici.*
5 *Verus sensus Regulæ, quis?*
6 *Solvitur objectio.*
7 *Ponuntur apparentes, sed non veræ Fallentiæ contra Regulam. & n. seqq.*

1 HÆC Regula conformis est præcepto Divino *Deut. 1.* ibi: *quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus: nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum, nec accipietis cujusquam personam; quia Dei judicium est.* Et traducta videtur ex *c. Novit. v. Cæterum de Judiciis.* & *c. Statutum. 11. §. Insuper. & seqq. de Rescript. in* 6. ac *c. 1. de Sentent. & re judicata. in* 6.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Verbum *in Judiciis* in hac Regula sumitur in lato sensu, ita ut nomine Judiciorum intelligantur non tantùm discussio & definitio causæ inter actorem & reum controversæ, sed alii actus, quibus examinantur & judicantur personarum jura, merita, qualitates in ordine ad justitiam tam distributivam quàm commutativam administrandam: in quo sensu vi Regulæ reprobatur acceptio personarum non solùm quando juxta justitiam commutativam discernitur & judicatur causa inter actorem & reum, sed & si discernuntur & judicantur jura, merita, qualitates, habilitates &c. ad servandam justitiam distributivam in conferendis beneficiis, officiis, dignitatibus, imponendis pro bono publico communibus oneribus &c. in quibus, ut in illis non est habenda acceptio personæ, seu non sunt attendendæ qualitates illius ad rem nihil facientes vel conferentes, sed id tantum, quod juxta jura, æquitatem & exigentiam rei, pro causa vel objecto plus, minusve servit, uti cum aliis bene observat Dynus *hic n. 7.* Barb *hic n. 3.* Strein. *hic n. 1.* Vincentius Tanino Ord. Min. Reform. glossator Regularum Juris solidus & clarus, *hic n.* 8. & patebit ex num. sequenti.

3 Per *Acceptionem Personarum* intelligit, & reprobat Regula illud vitium, quò aliquid, quod exigente justitia debetur uni, confertur vel adjudicatur alteri non intuitu juris vel meritorum hunc præ illo magis dignum vel aptum facientium, sed ob aliquam personæ conditionem, aut qualitatem, quæ ad id, quod confertur, prorsus nil facit vel confert, v. g. quia pulcher, quia affinis, quia consanguineus est: sic committitur acceptio personæ contra Regulam, si judex ei contra æquitatem adjudicat causam, quia illius affinis est; cùm affinitas prorsus nil faciat ad justitiam causæ: item si quis alicui præ alio longè digniore confert Parochiam, quia ejus consanguineus est; quia consanguinitas nil confert ad Parochiam: item si quis alicui præ alio longè utiliore confert officium publicum, à quo bonum commune multùm dependet, quia amat illum, vel reciprocè quia æstimatur aut amatur ab illo; cùm nec passivus nec activus amor horum quidquam faciat ad officium publicum, uti benè advertunt DD. in præced. citati, estque in re etiam communis Theologorum acceptionem personarum sic explicantium.

Notanter autem dicitur, quod *exigente justitia* commutativa nempe, vel distributiva, *debetur uni*, quia in casu, quo quis non ex justitia, sed ex mera gratia & libera voluntate aliquid v. g. eleemosynam tribuit, vel distribuit, non committit vitiosam acceptionem personarum, si unam personam v. g. consanguineam, gratam, amatam præ alia respicit, uni nil vel minùs aut plus quàm alteri largitur, vel largiri facit, uti cum D. Thoma 2. 2. *q. 63.* Sylvestro *v. Acceptio personarum.* & aliis advertit Barb. *hic n.* 4. id benè declarans exemplo divino: sic enim ait; quia Deus non ex debito justitiæ, sed ex mera gratia, bonitate & benignitate dona sua & gratias prout vult, distribuit (si enim ex justitia est debitor gratiæ, jam gratia non esset gratia) non dicitur acceptor personarum, quando præfata dona sua diversimodè, uni multa & magna: alteri modica & panca, uni duo, alteri quinque talenta pro divino beneplacito suo distribuit; uti patet ex textu Evangelii apud *Matth. 20. v. 15. aut non licet mihi, quod volo, facere.* Hinc 4

Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *In Judiciis seu, quando ex justitia commutativa, vel distributiva aliquid judicandum vel distribuendum est, non est habendus respectus vel acceptio personarum, hoc est,* 5

seu ratifico, approbo emptionem, idem acquiro dominium & possessionem rei, ac si à Procuratore expressum mandatum ad id habente fuisset empta. *arg. l. si ego. 24. ff. de Negot. g. st*

9 Item si quis sine meo mandato, nomine tamen meo percussit Clericum, & ego postea ratum habeo, æquè excommunicatus fum, ac si prius ad id dedisseu mandatum, *textu expresso c. penult. de Sentent. Excommun. in* 6. Sic rursus, si alius me etiam inscio, sed meo nomine aliquem dejecit à possessione, & ego hoc postea ratifico, perinde teneor interdicto *unde vi* ad possessionem restituendam & refarcienda damna illata, sicut tenerer, si id à principio mandassem. *c. Cùm ad sedem. 15. de Restit. spoliat. l. 1. §. sed & si. 14. ff. de vi, & vi armata.*

Quæritur II. An, & quæ dentur Fallentiæ circa hanc Regulam? Resp. Eam fallere *primò* in illis casibus, in quibus deest unum ex necessariò requisitus à n. 4 allegatis. 10

Secundò, quando expressum mandatum requiritur ad formam & substantiam actûs, vel in vim authoritatis; cùm ista per ratihabitionem non suppleantur *c. Cùm dilecta. 22. de Rescript.* & ibi Felin. *num. 6. Barb. hic num. 16.* Surd. *Decis. 159. num. 10.* 11

Tertiò, Fallit quoad irregularitatem incurrendam ob homicidium per alium meo nomine factum, & à me ratificatum, uti docet Gloss. *in can. si quis Viduam. 8. dist. 50.* Covat. *in Clement. si furiosus. p. 2. §. 1. n. 5.* Barb. *hic n. 17.* & alii ab eodem relati contra Navarr. *in Manu. cap. 27. n. 233.* 12

REGULA XI.

Cùm sunt partium jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Nomine* Partium *in Regula intelliguntur* Actor & Reus. Actor *quis dicatur? ibid.*
3 Reus *quis?*
4 *Quid intelligatur per verbum* Jura?
5 *Et quid per verbum* obscura?
6 *Verus sensus Regulæ quis?*
7 *Declaratur exemplis Juris.*
8 *Ratio Regulæ, & sensus illius.*
9 *Solvitur objectio.*
10 *Fallit Regula in casibus favorabilibus.*
11 *Item in causis piis.*
12 *Et si actor est in possessione.*
In pari causa potior est conditio possidentis.

1 HÆc Regula desumitur ex *l. Favorabiliores. 125. ff. de* R. *I.* ibi: *Favorabiliores rei potius, quàm actores habentur*, cui concordat *c. Ex litteris. 3. de probat.* ibi: *cùm promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, præterquam in liberali causa.* Item *c. Inter dilectos 6. de fide Instrum. in fin.* ibi: *cùm obscura sunt jura partium, convenit contra eum, qui petitor est, judicari.*

2 Quæritur I. Quomodo intelligenda sit Regula? Et qui verus illius sensus? Ante responsionem explicare prius oportet terminos in Regula positos. Notandum itaque per *Partes* in Regula intelligi *Actorem* & *Reum*; in omni siquidem judicio vel processu præter Judicem concurrunt *Actor* & *Reus*. Actor est & dicitur, qui alterum ad judicium provocat, & rem aliquam ab eo præstandam petit. *l. In tribus. 13. ff. de Judiciis*, qui propterea à petendo etiam Petitor nominatur *cit. c. Inter dilectos. de fide Instrum. in fine.* In processu autem Criminali Accusator vocatur.

3 Reus, in genere loquendo, non pro criminoso, & delinquente sumitur, sed à Re, quæ ab eo petitur, sic nominatur, ita ut sensu Regulæ omnis ille dicatur *Reus*, à quo aliquid ab Actore etiam iniquè petitur. *c. forus de Verb. Signif.* ibi: *Reus à re, quæ petitur, nuncupatur; quis quamvis conjecturis sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quamdiu in Judicium pro re aliqua petitur.*

4 Per verbum *Jura* intelliguntur Partium probationes, & defensiones, vel media ad probandum, vel se defendendum allumpta & producta; uti sunt depositio testium, instrumenta & scripturæ publicæ ac privatæ, juramenta, confessio alterius partis, leges item & canones in vim probationis adducti. Pech. *ad hanc Reg. num. 4.*

Per verbum *obscura* intelligitur, seu *obscura Jura* esse censentur, quando probationes, instrumenta, documenta, argumenta à partibus pro & contra producta ita sunt constituta, ut consideratis considerandis judex prudenter discernere non valeat, sed meritò dubius hæreat, pro quanam parte genuina veritas & justitia militet. His notatis, 5

Resp. ad quæstionem *n.* 2. positam, Regulam 6 in sequenti sensu, qui genuinus & verus est, intelligendam esse: *Si partium Jura, id est, eorum probationes & allegationes non sunt satis claræ seu manifestæ, sed dubiæ & obscuræ, seu ita constitutæ, ut judex æquò animò consideratis considerandis prudenter discernere non possit, quanam prævaleant, aut pro qua parte justitia magis militet: Reo potiùs, quàm Actori favere, consequenter illum à petitione Actoris absolvere debemus.* Per Jura clara *n. 1.* allegata.

Declaratur Juris exemplis: sic enim si duo Judices ordinarii super eadem causa cognoscant, & unus reum absolvat, alter verò condemnet eundem, quia Jura censentur obscura, absolutoria seu cessio Rei ob favorem ejusdem præferenda est. *l. Inter pares. 38. ff. de Re judicat.* & *l. Arrianus. 47. de Obligat. & Actio.* Dynus *in hanc Reg. n. 2.* Sic pariter si ago contra Titium hypothecaria actione, & probo rem mihi esse obligatam à Domino: Titius verò probet, illam rem sibi eodem die à Domino fuisse obligatam, consequenter, cuinam prius vel posterius non appareat, sed obscurum maneat, Titius tanquam reus absolvendus est. *l. si debitor. 10. ff. de pignor.* Sic in aliis causis civilibus, si partium jura præfato modo manent obscura, semper Reo magis quàm Actori favendum, sicque Reus vel flatim absolutè absolvendus, vel saltem præ Actore subinde ad juramentum suppletorium admittendus est in causis dictum juramentum admittentibus juxta dicta *Lib. II. Tit. XXIV. de Jurejur. à n.* 191. 7

Præter Jura jam allegata Ratio universalis est; 8 quia Reus invitus, & plerumque inopinatus, & impræparatus in judicio comparere debet: cùm econtra Actor priùs cunctis sibi necessariis & conducentibus jam prævisus reum adhuc impræparatum ad judicium inopinatò citari faciat, sicque plus illi, quàm huic favere æquitas postulet, uti cum aliis in hanc Regulam observat Barb *num.* 3. præsertim cùm suadente humanitatis ratione Jura promptiora sint ad absolvendum, quàm condemnandum, *cit. c. Ex litteris de probat.*

Objicitur contra Regulam: *l. Si quis intentione. 66. ff.* 9

66. ff. de Judic. jubemur petitionem ambiguam Actoris in favorem ipsius interpretari; ergo non semper Reo, sed etiam Actori in dubio favendum est. Respondet glossa, hanc legem intelligendam esse de initio causæ, non de fine ipsius, quando agitur de ejusdem decisione, circa quam observanda est Regula XI. Verum Barb. *lo. cit.* cum aliis rejecta opinione glossæ meritò censet, Regulam ab initio, in medio & fine judicii esse observandam, cùm non loquatur de claritate vel obscuritate petitionis ab Actore factæ (quam utique non in illius odium, sed favorem interpretari oportet, *arg. cit. l. si quis*) sed de jurium ab utraque parte productorum obscuritate post sufficientem discussionem adhuc remanente, volens, ut hæc stante semper reo potius quàm actori faveatur per concordantia Jura *n.* 1. citata.

10 Quæritur II. An, & quæ dentur Fallentiæ contra Regulam? Resp. Eam fallere *primò* in casu quo actor iovet causam favorabilem, puta pro matrimonio, libertate, dote aut testamento; in hujusmodi enim casibus stante dubio actori potius quam reo favendum est, Barb. *hic n. 4. c. fin. de sponsal. & re judicat.* junctis *c. Ex litteris de probat.* & aliis juribus citatis à glossa hic, quæ hosce duos versiculos addit:

Stat testamentum, libertas, conjugium, dos,
Si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

Fallit *secundò* in omni causa pia, si eam metur actor juxta Tiraquel. *de Privileg. piæ causæ Privil. 146. cum seqq.* Barb. *lo. cit.* Ratio est: quia causæ piæ etiam inter favorabiles causas veniunt. 11

Fallit *tertiò*, si actor est in possessione: in hac enim & ipse tuendus est, donec de jure partis adversæ constet, *c. Ex litteris. 3. v. Quòd si. de probat.* & *l. fin. C. de R. V.* Ratio est; quia in possessione existens actor præter jura, quæ cum reo paria habere censetur, etiam militante pro se gaudet Regulâ 65. Juris in 6. *In pari causa potior est conditio possidentis.* 12

REGULA XII.

In Judiciis non est acceptio personarum habenda.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid intelligatur in Regula per verbum* in Judiciis?
3 *Acceptio personarum quid?*
4 *Quando non exigente justitia, sed ex mera libera voluntate quid confertur, potest sine acceptione personarum una præ alia respici.*
5 *Verus sensus Regulæ, quis?*
6 *Solvitur objectio.*
7 *Ponuntur apparentes, sed non veræ Fallentiæ contra Regulam. & n. seqq.*

1 HÆC Regula conformis est præcepto Divino *Deut. 1.* ibi: *quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus: nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum, nec accipietis cujusquam personam; quia Dei judicium est.* Et traducta videtur ex *c. Novit. v. Cæterum de Judiciis.* & *c. Statutum. 11. §. Insuper. & seqq. de Rescript. in* 6. ac *c. 1. de Sentent. & re judicata. in* 6.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Verbum *in Judiciis* in hac Regula sumitur in lato sensu, ita ut nomine Judiciorum intelligantur non tantùm discussio & definitio causæ inter actorem & reum controversæ, sed alii actus, quibus examinantur & judicantur personarum jura, merita, qualitates in ordine ad justitiam tam distributivam quàm commutativam administrandam: in quo sensu vi Regulæ reprobatur acceptio personarum non solùm quando juxta justitiam commutativam discernitur & judicatur causa inter actorem & reum, sed & si discernuntur & judicantur jura, merita, qualitates, habilitates &c. ad servandam justitiam distributivam in conferendis beneficiis, officiis, dignitatibus, imponendis pro bono publico communibus oneribus &c. in quibus, ut in illis non est habenda acceptio personæ, seu non sunt attendendæ qualitates illius ad rem nihil facientes vel conferentes, sed id tantum, quod juxta jura, æquitatem & exigentiam rei, pro causa vel objecto plus, minusve servit, uti cum aliis bene observat Dynus *hic n. 7.* Barb *hic n. 3.* Strein. *hic n. 1.* Vincentius Tanino Ord. Min. Reform. glossator Regularum Juris solidus & clarus, *hic n.* 8. & patebit ex num. sequenti.

3 Per *Acceptionem Personarum* intelligit, & reprobat Regula illud vitium, quò aliquid, quod exigente justitia debetur uni, confertur vel adjudicatur alteri non intuitu juris vel meritorum hunc præ illo magis dignum vel aptum facientium, sed ob aliquam personæ conditionem, aut qualitatem, quæ ad id, quod confertur, prorsus nil facit vel confert, v. g. quia pulcher, quia affinis, quia consanguineus est: sic committitur acceptio personæ contra Regulam, si judex ei contra æquitatem adjudicat causam, quia illius affinis est; cùm affinitas prorsus nil faciat ad justitiam causæ: item si quis alicui præ alio longè digniore confert Parochiam, quia ejus consanguineus est; quia consanguinitas nil confert ad Parochiam: item si quis alicui præ alio longè utiliore confert officium publicum, à quo bonum commune multùm dependet, quia amat illum, vel reciprocè quia æstimatur aut amatur ab illo; cùm nec passivus nec activus amor horum quidquam faciat ad officium publicum, uti benè advertunt DD. in præced. citati, estque in re etiam communis Theologorum acceptionem personarum sic explicantium.

Notanter autem dicitur, quod *exigente justitia* commutativa nempe, vel distributiva, *debetur uni*, quia in casu, quo quis non ex justitia, sed ex mera gratia & libera voluntate aliquid v. g. eleemosynam tribuit, vel distribuit, non committit vitiosam acceptionem personarum, si unam personam v. g. consanguineam, gratam, amatam præ alia respicit, uni nil vel minùs aut plus quàm alteri largitur, vel largiri facit, uti cum D. Thoma 2. 2. *q. 63.* Sylvestro *v. Acceptio personarum.* & aliis advertit Barb. *hic n.* 4. id benè declarans exemplo divino: sic enim ait; quia Deus non ex debito justitiæ, sed ex mera gratia, bonitate & benignitate dona sua & gratias prout vult, distribuit (si enim ex justitia est debitor gratiæ, jam gratia non esset gratia) non dicitur acceptor personarum, quando præfata dona sua diversimodè, uni multa & magna: alteri modica & panca, uni duo, alteri quinque talenta pro divino beneplacito suo distribuit; uti patet ex textu Evangelii apud *Matth. 20. v. 15. aut non licet mihi, quod volo, facere.* Hinc 4

Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *In Judiciis seu, quando ex justitia commutativa, vel distributiva aliquid judicandum vel distribuendum est, non est habendus respectus vel acceptio personarum, hoc est,* 5

est, non debet id, quod exigente justitia uni debetur, alteri adjudicari vel tribui intuitu alicujus conditionis vel qualitatis in persona repertæ, quæ ad justitiam causæ, quæ judicatur, vel ad rem, quæ tribuitur, nihil facit aut confert. Per Jura *n.* 1. citata. Cujus ulterior ratio est; quia justitia semper & ubique intendit æquitatem & æqualitatem: commutativa quidem arithmeticam, uti vocant, id est, ut perfectè & exactè in substantia, qualitate, pondere, numero, mensura vel æstimatione tantum detur, quantum debetur: distributiva verò geometricam, id est talem, quâ beneficia, dignitates, munera & officia publica, bona & onera communia juxta exigentiam & diversitatem qualitatum, meritorum, facultatum, idoneitatis &c. ita distribuuntur ac conferuntur, ut is, qui bonis qualitatibus, meritis, idoneitate &c. manifestè prævalet, aliis in collatione vel promotione præferatur, vel melius, utilius, nobilius, & dignius quid, quàm alter minùs dignus accipiat: ac ille, qui minus in facultatibus habet, ad minus, ille verò, qui majoribus facultatibus gaudet, ad plus pro sublevanda publica necessitate contribuendum adigatur; quam æquitatem vel æqualitatem in alterutro si quis intuitu impertinentis ad rem qualitatis vel conditionis in persona repertæ lædit, contra justitiam commutativam, vel distributivam procul dubio delinquit, & vitiosam acceptionem personarum habere censetur, uti cum præcitatis etiam alii tam Theologi, quàm Juristæ benè observant.

6 Objicitur contra Regulam & sensum ejus *can. Clerico.* 37. *dist.* 50. & *c. Nisi speciali.* 3. *de offic. legat.* ubi expressè habetur, quòd Papa ex speciali erga personam amore remiserit pœnam delicti; nam *cit. c. Nisi* dicitur: *Nisi specialis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus, & habemus, justum motum animi nostri temperaret, pœna docente cognosceres, quantum excesseris.* Resp. Quamvis etiam in justitia vindicativa Judices inferiores non possint habere respectum & acceptionem personarum, nisi in casibus à Jure præscriptis (nam *pro mensura peccati erit plagarum modus. Deut.* 25. *v.* 2.) tamen aliud est in Principe supremo, utpote qui lege sua superior existens jus aggratiandi, & pœnam remittendi vel mitigandi habet *per Vulgaria.*

Quæritur II. An hæc Regula? & quas Fallentias patiatur? Resp. Aliquas, uti casum in præced. num. ita & illos ponunt, in quibus ex dispositione legum in pœnis infligendis habetur respectus ad personas dignitate, libertate, vel alia qualitate præditas. *l. Aut facta* 16. §. 4. *ff. de Pœnis. l. ad Bestias.* 31. *ff. eod. can. Indignantur. cau.* 32. *q.* 6. Verùm quia respectus iste personarum habetur jure sic disponente, non delinquitur contra justitiam, nec quod uni ex justitia debetur, alteri tribuitur, consequenter non committitur vitiosa acceptio personarum per Regulam reprobata. 7

Sic pariter non est contra Regulam Fallentia, 8
quam alii tamen ponunt: quòd si quis ætate major contrahat cum pupillo sine authoritate tutoris, major vi contractûs obligetur pupillo, & tamen hic non obligetur illi *l. Julianus* 13. §. 29. *ff. de action. empt.* quia hoc non contra justitiam, sed juxta expressam Juris dispositionem, sicque justè, ac sine vitiosa acceptione personarum fit, præsertim cùm hæc Jure ordinatio æquissima sit, utpote per quam calliditati hominum obviatur, ne pupillis & minoribus infirmitate ac imbecillitate judicii plerumque adhuc laborantibus per circumventionem contractibus nocere valeant. *l.* 1. *ff. de Minor.*

REGULA XIII.

Ignorantia facti, non Juris excusat.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ignorantia quid?*
3 *Alia est ignorantia Facti proprii vel alieni:*
4 *Alia Juris.*
5 *Utraque alia vincibilis: alia invincibilis; & quæ in foro interno?*
6 *Quæ in foro externo dicatur vincibilis?*
7 *Ignorantia vincibilis alia dicitur supina, seu crassa: alia affectata.*
8 *Aliud est ignorantiam excusare in ordine ad vitandum damnum: aliud ad acquirendum lucrum.*
9 *Regula habet duas partes, & quoad utramque secundum forum externum, & de ignorantia invincibili intelligenda est.*
10 *Verus sensus Regulæ quoad primam partem de ignorantia facti quis?*
11 *Facti alieni, non proprii ignorantia excusat.*
12 *Solvitur objectio: & n. seq.*
14 *Verus sensus Regulæ quoad secundam partem de ignorantia Juris.*
15 *Ignorantia Juris non excusat quoad acquirendum lucrum, benè verò quoad vitandum damnum.*
16 *Solvitur objectio contra Regulam: & n. seq.*
18 *Quis teneatur solvere expensas litis? remissivè.*
19 *Fallit Regula quoad primam partem in factis notoriis ac publicis.*
20 *Fallit etiam quoad secundam partem de Ignorantia Juris in militibus, minoribus, ac subinde etiam in rudibus.*
21 *Item in fœminis: & quomodo?*
22 *Item quando Jura non sunt clara, sed ambigua.*

HÆc Regula desumitur ex *l. Genero,* 8. *ff. de his, qui not. infam.* ex *l.* 1. *& seqq. ff. de Juris, & facti ignorantia*; uti & ex *Tit.* XVIII. *C. de Juris & facti ignorantia.* 1

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem sciendum, quid, & quotuplex sit Ignorantia. Quidam errorem cum ignorantiâ confundunt, & idem esse dicunt, sed minùs solidè; quia Error consistit in positivo falso judicio intellectûs: Ignorantia autem consistit in privatione scientiæ; & communiter benè describitur: Ignorantia est *privatio, seu carentia scientiæ, seu notitiæ circa ea, quorum scientiam habere possibile est.* 2

Ignorantia sic descripta alia est *Facti*, alia *Juris. Ignorantia facti* est, & dicitur, quando quis ignorat aliquid esse factum vel omissum, ad hunc, vel illum pertinere; v. g. ignorat quis, rem esse venditam: vel utrum Provincia quædam ad hunc vel illum pertineat Principem: an pugna sit commissa, an victoria ab hoc vel illo reportata. Hæc ignorantia rursus alia est *facti proprii*, alia *facti alieni.* Ignorantia *facti proprii* est, quâ facta nostra propria seu ea, quæ à nobis ipsis facta sunt, ignoramus, seu non ampliùs scimus. Ignorantia *facti alieni* est, quâ nescimus, quæ ab aliis fiunt, vel facta sunt. 3

Ignorantia *Juris* est, quâ ignoramus Jura, seu Leges vel Canones, aut Statuta municipalia, mandata vel decreta; tali ignorantiâ laborat v. g. qui solemni- 4

solemnitates Juris ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requisitas ignorat, vel quòd decimæ novalium primô triennio semper pertineant ad Parochum &c.

5 Ignorantia tam facti quàm Juris ulteriùs alia Vincibilis, alia Invincibilis est, quæ utraque aliter in externo, aliter in foro interno sumitur. In foro interno enim invincibilis ignorantia (quam etiam antecedentem, item probabilem & justam vocant) illa dicitur, quæ morali diligentia impediri, seu tolli non potuit, eò quòd vel in mentem non venerit cogitare vel dubitare de opposito: vel etsi inciderit, scientiam tamen vel notitiam etiam adhibitâ diligentiâ & inquisitione acquirere, & ignorantiam depellere quis non valuit. Ignorantia vincibilis verò (quæ etiam consequens dicitur) in eodem foro interno est, quæ morali diligentiâ superari, & tolli, scientiaque oppositi acquiri potuisset & debuisset.

6 In foro externo autem, in quo quivis scire præsumitur id, quod illius status conditio, aut officium requirit, omnis ille dicitur habere Ignorantiam vincibilem, qui ea ignorat, quæ scire ad statum & conditionem illius requiritur, etiamsi de illo dubitare, vel cogitare non inciderit. *arg. c. fin.* §. *Si quis. de Clandest. Despons.*

7 Porrò Ignorantia vincibilis adhuc dividitur in *crassam, seu supinam,* & in *affectatam.* Crassa, seu supina est, quâ quis ex tædio, pigritia, aliâve insufficienti causa vel nullam, vel non debitam adhibet diligentiam ad acquirendam notitiam eorum, quæ ex statu aut conditione scire debet: affectata verò ignorantia dicitur, quâ datâ operâ scire quis non vult, vel scire cavet, quæ scire tenetur, ut vel liberiùs, & sine remorsu conscientiæ delinquere, vel excusationem circa legis obligationem prætendere queat: juxta quod de talibus legitur Job. cap. 21. *Qui dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* & Psal. 35. *Noluit intelligere, ut benè ageret.* Sic de natura & diversitate Ignorantiæ tam Theologi, quàm Juristæ communiter docent, suamque doctrinam desumunt & firmant ex Juribus *n.* 1. citatis præsertim ex *Tit. ff. & C. de Juris & facti ignorantia.*

8 Prænotandum etiam hic, aliud esse ignorantiam excusare in ordine ad damnum vitandum: aliud in ordine ad acquirendum lucrum. *arg. l.* 8. *ff. de Jur. & fact. ignor.*

9 Resp. I. Ad quæstionem *n.* 2. positam: Regula XIII. quæ duas habet partes, unam de *Ignorantia facti*, alteram de *Ignorantia Juris*, quoad utramque intelligenda est secundùm forum externum, & quidem de Invincibili, non de Vincibili Ignorantia; per hanc enim sive facti, sive Juris sit, neminem excusari vel juvari, certum est: quia, si crassa & supina habetur, deperditi, socordis, ac hoc ipso inexcusabilis hominis est. *l. Plurimùm.* 3. *ff. de Juris & facti Ignorantia.* indèque à jure reprobatur, etiamsi facti sit. *l.* 6. *ff. de Juris & facti Ignorantia.* ibi: *Nec supina ignorantia ferenda est factum ignorantis*: junctâ *l. Regula est.* 9. §. 2. *eod.* ibi: *quis enim, si omnes in civitate sciant, quod ille solus ignorat?* Si Juris est, etiam à SS. Canonibus rejicitur. *c. fin. de Constit. in* 6. ibi: *dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.* si autem affectata, sive juris sive facti fuerit, minùs excusat, utpote pejor omni alia. Et Ratio ulterior est, quia scire, & scire debere, facilèque posse in Jure paria habentur. *cit. c. fin.* §. *Si quis. de Clandest. Despons.* & *l. si Titius.* 48. *pr. ff. de Fidejuss.*

10 Resp. II. Verus Regulæ sensus quoad primam illius partem de Ignorantia Facti hic est: *Invincibilis, seu probabilis ignorantia facti alieni in foro externo excusat, tam quoad vitandum damnum, quàm in commodis.* per Jura citata, junctâ *l.* 8. *ff. de Jur. & fact. ignor.* ibi: *Error facti ne maribus quidem in damnis vel compendiis* (id est, in damno vitando, vel lucro captando) *obest.* Ratio est; quia, cùm facta aliena quasi innumera, eaque diversa & obscura sint, etiam prudentissimos, & expertissimos facilè latent & fallunt, ut dicitur *l.* 2. *ff. de Jur. & fact. ignor.* Unde etiam hæc ignorantia facti alieni in judiciis semper præsumitur, nisi à parte adversa scientia probetur. *arg. l. verius.* 21. *ff. de Probat.* & *c. præsumitur* 47. *de R. J. in* 6. ibi: *Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.*

Dicitur autem notanter: *Facti alieni*; nam ignorantia facti proprii non excusat. *c. Ab Excommunicato.* 41. *de Rescript.* & *l. Quamquam.* 7. *pr. ff. ad S.C. Vell.* cùm nemo prudens censeatur ignorare facta propria, nisi forsan valde antiqua sint, vel quis plurimis negotiis implicatus, aut in extremis existens foret, indeque verisimilis oblivio prudenter præsumi valeret: uti post Marant. in *l. Is potest. ff. de acquir. hæred. n.* 217. Menoch. *de Præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 25. *à n.* 28. *& seqq.* observat Barb. *in hanc Reg. n.* 20. *& seq.* 11

Nec obstat Responsioni *can. In lectum.* 6. *cau.* 34. *q.* 2. ubi habetur, quod marito sit imposita pœnitentia ob concubitum cum sorore uxoris suæ ignoranter factum; cùm dicta soror absente uxore lectum clanculùm ingressa maritum deceperit, & secum quasi cum uxore propria ad copulam induxerit; Nam contra est, tum quia ille maritus propterea non fuit habitus reus adulterii: quòd autem punitus fuerit, non in pœnam delicti, sed ad evitandum scandalum, & pro majori cautela, si forsan in cavendo incestu & adulterio negligentia vel culpa intervenisset, factum est, Gloss. *hic*, & in *cit. can. In Lectum. v. Pœnitentiam.* 12

Pariter non obstat *c. Innotuit* 20. *de Elect.* ubi Canonici ignoranter eligentes indignum ob defectum Natalium repelluntur: consequenter etiam ignorantia facti non excusare satis innuitur; Nam respondetur *primò*: Pœnam privationis tunc non fuisse impositam. *Resp. secundò*: Canonicos illos improvidè, & ex vincibili ignorantia facti elegisse; quia ex officio tenebantur indagare & habere notitiam de habilitate eligendi: de vincibili autem ignorantia Regula non loquitur, sed ipsamet eam rejicit juxta dicta *n.* 9. 13

Resp. III. Verus sensus Regulæ quoad secundam illius partem de Ignorantia Juris sequens est: 14
Nulla ignorantia Juris sive divini & naturalis, sive humani, sive legis, sive Canonis, sive statuti municipalis, sive receptæ consuetudinis in foro externo excusat quoad acquirendum lucrum: benè verò quoad vitandum damnum in re sua amittenda emergens, arg. can. Turbatur 12. *cau.* 1. *q.* 4. Ratio est, quia leges ab omnibus intelligi & sciri debent. *l. Leges* 9. *C. de Legib.* & *l. Constitutiones.* 12. *C. de Jur. & fact. ignor.* ibi: *Constitutiones Principum nec ignorare quemquam, nec dissimulare permittimus.* Proin ignorantia Juris, sicuti ignorantia facti, non præsumatur, sed pro culpa lata habeatur, uti post Bart. & Bald. benè observat Barb. *hic. n.* 23.

Dicitur autem notanter, *quoad acquirendum lucrum, benè verò quoad damnum vitandum in re sua amittenda*; quia leges ipsæ expressè sic distinguunt, *l. Juris.* 7. *ff. de Jur. & fact. ignor.* ibi: *Juris ignorantia non prodest acquirere volentibus, suum verò petentibus non nocet.* & *l. Error.* 8. *ff. eod.* ibi: *Cæterum omnibus Juris error in damnis avertendis non nocet.* 15

Objicitur contra secundam hanc partem Regulæ *c. fin. de Constit. in* 6. ubi expressè habetur, quod Statutorum, sicque Juris ignorantia excuset, nisi 16

nisi sit crassa aut supina. Resp. ibi sermonem esse de sententiis censurarum, ad quas contrahendas contumacia, & quasi contemptus potestatis Ecclesiasticæ aliquid sub censura prohibentis requiritur. *c. Sacro. 48. de Sent. Excom. & c. Ex parte. 23. de V. S.* quæ contumacia sine prævia monitione & notitia prohibitionis sub censura factæ non datur.

17 Objicitur ulteriùs: Jura, Leges ac Canones innumeri sunt, & maxima pars hominum eos inculpabiliter ignorat, cùm illos scire nec status, nec conditio eorum requirat; ergo æquum est, ut etiam Juris ignorantia probabilis aut invincibilis excuset. Resp. objectionem procedere quidem & stringere in foro interno, non item in externo; in hoc enim juxta Jura *n. 14.* citata nulla attenditur ignorantia; eò quòd, licèt multi Jura ignorent, de iis tamen in judicialibus, & subinde etiam extrajudicialibus majoris momenti negotiis ipsos concernentibus per alios informari, ac notitiam eorum acquirere possent &c. indeque ipsos ignorantia illorum in foro externo non excuset.

18 Cæterùm ex Regula hactenus declarata adducit Glossa *hic* notabilem doctrinam, an & quando vi dictæ Regulæ quis in judicio teneatur ad ex ensas litis; Verùm quia de hac materia sufficienter jam egimus *lib. II. Tit. 27. § 7* Lectorem illuc remittimus.

19 Quæritur II. An, & quales Regula XIII. patiatur fallentias? Resp. I. Eam quoad partem primam de *Ignorantia facti* fallere in casibus, & factis publicis ac notoriis, aut valde notabilibus & ponderosis, quæ ferè cunctis patent, & à quovis modicâ duntaxat adhibitâ diligentiâ sciri possunt. Barb. *hic n. 22.* Menoch. *de Præsumpt. præsumpt. 23. n. 68. arg cit. l. Regula est. 9. ff. de Juris & facti. ignor.* ibi: *sed facti Ignorantia ita demum cuique non nocet, si non ei summa negligentia objiciatur; quid enim, si omnes in civitate sciant, quod ille solus ignorat.* cum concordant. quamvis hæc propria fallentia dici vix queat; cùm in hujusmodi casibus censeatur adesse supina ac vincibilis ignorantia facti, sicut in illis factis, quæ quis vi status & conditionis scire tenetur: de qua ignorantia quia non loquitur Regula per dicta *n. 9.* fallentiæ in dictis casibus propriè non censetur subjecta.

Resp. II. Quoad secundam partem de *Ignorantia Juris* Regula fallit 1. in militibus & minoribus *l. Regula est 9. ff. de Jur. & fact. Ignor. & l. 1. C. eod.* Item in omnino rudibus, cæu quo copiam peritorum Juris, quos consulant, non habent, uti communiter volunt DD. *arg. cit. l. Regula §. 3. ff. de Jur. & fact. Ignor.* item *t. 1. § fin. de Edendo.* ac adhuc clariùs *l. fin. C. de Testament.* ibi: *in illis locis, in quibus verò inveniuntur homines literati, per præsentem legem Rusticanis concedimus &c.*

20 Fallit 2. juxta aliquos in fœminis propter sexus infirmitatem *arg. supe cit l. Regula.* Verùm quia hæc lex non absolute, sed cum restrictione fœminas excepit, ibi: *quod & in fœminis in quibusdam causis propter sexûs infirmitatem dicitur:* causas autem has *l. fin. C. eod.* non nisi illas esse dicat, ubi agitur de vitando damno, ibi: *Ne possim licere fœminis omnes suos contractus retractare in his, quæ ignoraverunt statuimus, si per ignorantiam Juris damnum aliquod circa jus vel substantiam patiantur, in his tantùm casibus, in quibus præteritatum legum Auctoritas eis suffragatur:* hinc propria fallentia dicenda non videtur; cùm Juris ignorantia quoad vitandum damnum nulli noceat, sed quemvis etiam vi Regulæ excusèt juxta dicta *n. 15.*

21 Fallit 3. quando Jura non sunt clara, sed ambigua, obscura, ac propterea multùm controversa inter DD. Hujusmodi enim Juris ignorantia tam quoad acquirendum, quàm vitandum damnum excusat. Barb. *hic. n. 26.* Abb. *in c. de quarta. de Præscript. n. 12.* & alii communiter: & Ratio est; quia ubi jus est verè dubium, ac inter DD. controversum, non est major ratio, cur quis unam potiùs quàm aliam opinionem sequi teneatur; quin imo talis ignorantia propriè non est Juris, cùm de ratione Juris seu legis sit esse manifestum. *con. Erit autem lex. dist. 4.*

REGULA XIV.

Cùm quis in Jus alterius succedit, justam ignorantiæ causam habere censetur.

SUMMARIUM.

1 *Hæc Regula exemplificat duntaxat, & declarat antecedentem.*
2 *Succedens in jus alterius sive universale, sive particulare præsumitur ignorare facta antecessoris.*
3 *Si contra ipsum agitur, non item, si ipse actionem instituit.*
4 *Verus sensus Regulæ quis?*
5 *Solvitur objectio.*
Ignorantia Successoris non tollit obligationem solvendi debita antecessoris, sed suspendit tantùm, donec probetur: ibid.

1 HÆc Regula desumpta ex *l. qui in ulterius. 42. pr. ff. de R. J.* nil aliud vult, quàm aliquò Juris exempio declarare & confirmare Regulam præcedentem XIII. uti benè notat Gloss. *hic in fine*; cùm enim juxta dicta in antecedente Regula, Ignorantia facti alieni excusèt: quid autem antecessor debet, an, & qualiter bona ipsius gravata sint, sit factum alienum, ignorans illud Successor meritò excusatur. Hinc pro brevi hujus Regulæ impeditione.

2 Quæritur, quomodo hæc Regula sit intelligenda? & quis verus illius sensus? Resp. I. Per verba: *in Jus alterius succedit.* hic non tantùm intelligi ilum, qui ex testamento, vel ab intestato in universum Jus alterius, sed quemvis alium, qui etiam quoad res particulares in jus alterius succedit, veluti Legatarius, Fidei-commissarius, Donatarius, Emptor; imò etiam Prælati, & alii in dignitate, officio, & beneficio succedentes: cùm hi æquè ac hæredes facta antecessorum, utpote aliena invincibiliter ignorare præsumantur, ac propterea excusari mereantur. Strein *in hanc Reg n. 1.* Canisius *in eandem in pr.* Barb. *ibid. n. 3. & 4.* & alii ab eo citati, per Jura in præcedenti Regula allegata.

3 Notandum tamen cum Gloss. cit. Dyno, Viviano *hic* & aliis, Regulam intelligi debere in casu, quo succedens in jus alterius convenitur ab aliquo, ut v. g. solvat debitum antecessoris, vel restituat rem ab ipso ablatam &c. in tali enim casu ex cusat ipsum ignorantia debiti tanquam facti alieni, quòd solvere non teneatur, nisi priùs debitum probetur: non autem in casu, quò successor ipse contra alium actionem instituit, tunc enim ignorantia ei non opitulatur; cùm quivis ad judicium provocans certus esse debeat de facto suo: quod totum liquet ex cit. *l. qui in alterius. 42. ff. de R. J.* ibi: *qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur, &c. Hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo ageretur, non etiam, si agat; nam planè,*

planè, qui agit, certus esse debet: cùm sit in potestate ejus, quando velit experiri, & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere. Et ex his

4 Resp. II. Genuinus sensus Regulæ XIV. hic est: *Qui in jus alterius sive universale, sive particulare succedit, invincibiliter censetur ignorare gesta antecessoris, consequenter nec in culpa nec in mora est solvendi debita per antecessorem occultè contracta, vel restituendi injustè ab eodem ablata, vel aliam præstandi occultam obligationem, donec à petente sufficienter probetur.* Per Jura & rationes jam allegatas.

5 Objicitur contra hanc Regulam & sensum illius *l. Ad diem. 77 ff. de Verb. oblig. & l. fin. ff. de Nautico fœnore.* vi quarum habetur, quod si quis alicui mille florenos ad certum diem sub pœna quinquaginta florenorum promiserit, ante adventum conventæ diei moriatur, hæres etiam ad pœnam teneatur; ergo Ignorantia facti ab antecessore non excusat successorem in jus illius. Resp. Has leges loqui de casu, quò debitum & pœna ex contracta adjecta jam sufficienter sint probata: in quo utique Ignorantia non amplius excusat, utpote quæ non extinguit reales obligationes & vera delicta antecessoris, sed successorem duntaxat immunem reddit à culpa & mora solvendi, donec debitum sufficienter probetur, quò factò ignorantia cessat, & stringit successorem in jus alterius eadem obligatio, quam habuit antecessor. Zoes. in *l. Stipulationum. 2. §. Ex his. ff. de V. O. n. 15.*

REGULA XV.

Odia restringi, & favores convenit ampliari.

SUMMARIUM.

1 *Regula celebris, sed difficilis explicatu est: & quare?*
2 *Quænam materia, lex, vel dispositio sit & dicatur favorabilis? & quæ odiosa? & trib. seqq.*
6 *Verus sensus Regulæ quis?*
7 *Declaratur Exemplis: & duob. seqq.*
10 *Omnes Leges panales censentur odiosæ, ac strictè interpretandæ.*
11 *Leges, Rescripta & Dispositiones, quæ à Jure communi exorbitant, censentur odiosæ.*
12 *Idem est de Privilegiis.*
13 *Afferuntur plura exempla ex Jure de restringendis, ac non extendendis odiosis. & trib. seqq.*
17 *Alia exempla de ampliandis, extendendis, & latè explicandis favoribus, ac odiis restringendis: & duobus seqq.*
Nomine Populi in odiosis non veniunt Clerici, benè verò in favorabilibus. ibid.
18 *Nomine Clericorum in odiosis non veniunt Episcopi, Prælati, Canonici, Religiosi: benè verò in favorabilibus.*
19 *Nomine Territorii in favorabilibus veniunt etiam loca exempta, non item in odiosis.*
20 *Regula circa exorbitantia à Jure communi, consequenter odiosa, fallit quando favor concessus est pro utilitate publica.*
21 *Vel pro cultu Divino, Fide, Religione, salute animarum, aut causa pia.*
22 *Vel ex motu proprio.*
23 *Item ubi est eadem ratio in lege expressa.*
24 *Item si extensio requiritur ad evitandum absurdum.*
25 *Circa ampliandos favores fallit etiam Regula in Beneficiis Ecclesiasticis.*
26 *Et quando præjudicatur Juri tertii jam quæsito.*

1 CElebrrima est hæc Regula, & in praxi frequentissimè occurrens, non tamen sine difficultate; cum non modica inter DD. controversia exsistat, quænam materia, lex & dispositio favorabilis: & quænam odiosa sit. Quamvis enim extra dubium sit, illas Leges, Canones, Statuta, privilegia, quæ meram beneficium in favorem unius sine præjudicio alterius & Juris communis continent, favorabiles censeri, indeque latè interpretari ac extendi posse & debere. *l. Beneficium. 3. ff. de Constit. Princ. & c. Cum Dilecti 6. de Donat.* Tamen quia in legibus dispositionibus, privilegiis &c. plerumque, quorduni est favorabile, alteri odiosum, vel a Jure communi exorbitans, ac econtra: difficultas in decidendo est, quænam favorabilis & quænam odiosa dispositio habenda sit?

2 Sanch. *lib. 1. de Matrim. disp. 1. n. 5.* cum aliis magnæ notæ Doctoribus putat, attendendam esse principalem intentionem disponentis vel legislatoris; si enim hic per suam legem, statutum, dispositionem principaliter intendit, alicui favorem exhibere, lex & dispositio favorabilis censenda, consequenter ampliandæ, extendendæ, & latè interpretanda est, licèt etiam in damnum & odium alterius redundet: si verò primarium intentum in alicujus odium & pœnam tendit, vel contra jus commune militat, lex odiosa reputari debet, etsi cedat etiam in alterius favorem. Quæ opinio vera & solida videtur, si accipitur cum restrictione, quam facit *disp. 3. n. 5.*

3 Ubi communioti, magis veræ ac solidæ adhæret doctrinæ, quam de hac materia jam tradidimus *lib. I Tit. 2. §. 17. d n. 437.* videlicet, quotiescunque odium & favor ab invicem separari possint, lex, vel dispositio partim favorabilis, partim odiosa censenda est; ac proin qua parte favorabilis, latè interpretanda venit: qua parte verò odiosa videtur, stictæ interpretationis est, ac restringi debet.

4 Si autem favor & odium in lege vel dispositione reperta separari nequeunt, attendenda est principalis intentio disponentis, seu legislatoris juxta dicta *n. 2.* quæ intentio tum ex verbis ipsius, tum ex subjecta materia desumi poterit.

5 Quod si verò non appareat an constitutio principaliter facta sit in favorem vel odium alterius, tunc favorabilis censenda, & consequenter latè interpretanda est. Et hanc doctrinam satis probavimus & declaravimus per Jura, rationem duplicem Gloss. DD. Bart. Bald. Jason. Covarr. Abbat. ipsumque Sanch & alios cit. *lib. 1. Tit. 2. §. 17. d n. 437.* ubi vide, ne superflua fiat repetitio. His præmissis,

6 Quæritur I. Quomodo Regula XV. intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Eam in sequenti genuino sensu intelligendam esse. *Leges*, canones, statuta, Rescripta, dispositiones odiosæ, id est, illæ, quæ vel jure communi exorbitant, vel principaliter in odium & pœnam tendunt, strictè interpretandæ, & propterea non extendendæ, sed restringendæ sunt: Favorabiles verò, illæ videlicet, quæ principaliter in favorem alicujus factæ sunt, *latè explicari & extendi possunt & debent.* ubi in præcedentibus numeris jam compendiosè, ex *cit. lib. I. autem Tit. 2. §. 17.* plenius declaratum probatumque habetur, & amplius.

7 Huic sensui ac doctrinæ conformiter rem magis variis exemplis declarat Glossa, & quidem imprimis in *c. Si propter. de Rescript. in 6.* ait, constitutione in hoc c. contentam, quâ ad debita solvenda Episcopo concedebantur beneficiorum fructus primi anni, esse favorabilem; quia principaliter est facta in favorem Episcopi ad solvenda sua debita, quamvis in eorum, quibus beneficia conferebantur, redundet damnum, utpote qui propterea redditus primi anni percipere non poterant.

8 Similiter in *c. Sciant cuncti. de Elect. in 6. v. alios.* inquit, eam constitutionem, quâ laici excommunicantur, quia gravare præsumpserunt Clericos ex eo, quòd rogati noluerint eligere illos, pro quibus laici intercedebant, esse favorabilem, non obstante, quòd laicis ob excommunicationem fuerit odiosa; quia principaliter facta est in favorem Clericorum ne injustè gravarentur.

9 Pariter *can. Si quis suadente diabolo.* quia principaliter in favorem status Clericalis conditus est; censetur favorabilis ex parte Clericorum, indeque latè interpretandus, etiam ad controversos, seu sic dictos Laicos Religiosos extendendus est: *c. Non dubium de Sentent. Excommun.* licèt ex parte violantium illum sit odiosus ob excommunicationem annexam, ac propterea ex parte personarum violantium, id est, violentas manus in Clericum mittentium strictè & cum effectu de actuali violenta injectione manûs interpretandus, & nullatenus ad verbalem, vel minis verberum in Clericum extendendus: quia favor & odium in hoc separari possunt juxta dicta *n. 3.*

10 Porro quia Regula duas habet partes, unam de odiis restringendis, alteram de favoribus ampliandis, loquendo specialiter de prima parte, seu de restringendo odio, seu odiosis imprimis omnes leges & dispositiones pœnales censentur odiosæ, ac propterea in dubio strictè interpretandæ, nec ultra casum, & personas expressas extendendæ sunt, uti ampliùs jam dictum *cit. lib. I. Tit. 2. §. 17. à n. 127. arg. l. 42. ff. de Pœnis.* ibi: *Interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm exasperandæ* & *c. In pœnis. 49. de R. J. in 6.* ibi: *In pœnis benignior interpretatio est facienda.*

11 Dein leges, Rescripta, ac omnes dispositiones à Jure communi exorbitantes, & multò magis Juris correctoriæ tanquam odiosæ, strictè interpretandæ, & nec in consequentiam trahendæ, nec de persona ad personam, neque de casu ad casum extendendæ sunt juxta *c. quæ 28. de R. J. in 6.* ibi: *quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam in consequentiam sunt trahenda.* & *c. Is qui. de filiis Presbyt. in 6.* ubi Papa ait: *prætextu dispensationis hujusmodi, quam exorbitantem à Jure oportet velut odiosam restringi.* junctâ *l. Si verò. 64. §. de Viro. 9. ff. Soluto Matrim.*

12 Et quoniam privilegia à potiori sunt contra Jus commune, *can. Privilegia. dist. 3.* à potiori etiam odiosa censentur; cùm omnis recessus à Jure sit odiosus *c. 1. & 2. de filiis Presbyt. in 6.* consequenter strictæ interpretationis juxta tritum brocardicum: *Privilegium concessum contra Jus est strictè interpretandum.* Non obstante, quod ex parte privilegiatorum contineant favorem, & dans privilegium principaliter intenderit favorem illis conferre; quia hic favor privatus est, cui præponderat favor Juris communis: quamvis hæc doctrina patiatur etiam suas fallentias juxta dicenda *n. 21.*

13 Sic ulteriùs in specie, quia *Clem. 1. de Privileg.* prohibens sub censuris, ne Religiosi sine licentia Parochi administrent extremam unctionem, & Matrimonium, non extenditur ad administrantes Baptismum, quia odiosa est.

14 Sic licet *Clement. un. de Consang. & Affin.* Moniales professæ si nubunt, & illi, qui eas in uxores ducant, sint excommunicati: tamen, quia odiosa est, strictè interpretari debet, & ideò ad fœminam, quæ professo Religioso nubit, extendi non potest. Taccin. *hic n. 8.*

15 Pariter quamvis vi Concilii Trident. excommunicationem incurrant, qui fœminas ad ingrediendam Religionem cogunt, tamen hanc excommunicationem non contrahunt cogentes masculum ingredi Religionem; quia Tridentina dispositio tanquam odiosa ad personas non expressas extendi nequit.

16 Rursus ob eandem rationem Clerici sæculares fraudantes decimas non incurrunt pœnas, quas contrahunt id facientes Religiosi. Gloss. in *Clement. 1. de Decimis.*

17 Loquendo autem ulteriùs in specie de secunda parte Regulæ, id est, de ampliando, latè interpretando & extendendo favore, imò pro utraque parte serviunt pro declaratione inter alia etiam sequentia exempla. *Primò:* licèt in odiosis & pœnalibus nomine populi non veniant Clerici: *arg. c. si Sententia. 16. de Sent. Excom. in 6.* in favorabilibus tamen eodem nomine etiam comprehenduntur; quia favores sunt ampliandi & extendendi.

18 *Secundò:* Quamvis in materia odiosa & pœnali nomine Clericorum non veniant Episcopi: *c. quia periculosum 4. de Sent. Excom. in 6.* neque Canonici, nec alii in Ecclesiastica dignitate constituti *c. Sedes Apostolica. 15. de Rescript.* & *c. Statutum 22. de Elect. in 6.* nec Religiosi, juxta Gloss. in *Clement. 1. de Supplend. neglig. Prælat.* sed soli Clerici sæculares: tamen in materia favorabili præfati omnes nomine Clericorum comprehenduntur.

19 *Tertiò:* Nomine Territorii in materia favorabili veniunt etiam loca exempta, non item in materia pœnali, vel alias odiosa. Felin. in *c. Rudolphus. de Rescript. n. 18.*

20 Quæritur II. An, & quæ sint Fallentiæ contra Regulam XV. Resp. Eam quoad primam partem de odiis restringendis fallere in exorbitantibus à Jure, consequenter odiosis tam legibus, quàm rescriptis, & privilegiis, ita ut non strictè, sed latè explicari & extendi possint ac debeant 1. Quando agitur de favore publicæ utilitatis. *arg. l. Cætera 41. §. sed si quis. ff. de Legatis. l.* Alexander *lib. 2. Consil. 216. n. 38.* Tuschus *lit. E. Concl. 665.* Bartol. Imola & alii.

21 Fallit 2. In Rescriptis & Privilegiis concessis pro favore cultûs divini, fidei, Religionis, salutis animarum. Fag. in *c. olim. de V. S. n. 25.* Sylvest. *v. Privilegium. q. 3. arg. c. in his. 30. de Privileg.* ibi: *In his, quæ ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potiùs interpretatio facienda.* Ratio redditur *l. Sunt personæ. 43. ff. de Religios. & Sumptibus fun.* ibi: *Nam summam esse rationem, quæ pro Religione facit.* Quam fallentiam Gloss. *in c. Sciant. v. alios. de Elect. in 6.* Sylvest. *loc. cit.* Suarez *lib. 8. de legib. cap. 27. n. 7.* Laym. *Tract. 4. cap. 23. n. 5.* & alii etiam extendunt ad illa, quæ concessa sunt in favorem Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, vel alterius causæ piæ, aut aliàs favorabilis.

22 Fallit 3. quando Privilegium aut Rescriptum Juri communi contrarium datum est motu propriò Laym. *loc. cit.* Suarez *loc. cit. n. 8.* Tale siquidem tanquam proprium Principis beneficium, & ex certa scientia concessum amplam & latam interpretationem meretur. *c. Si motu proprio 23.* & *c. Si pluribus. 24. de Præb. in 6.*

23 Fallit 4. circa leges, ubi est eadem ratio in lege expressa; ob hanc enim etiam lex pœnalis, vel aliàs odiosa ad casum non expressum extenditur. Abbas Panorm. *lib. 1. Consil. 75. n. 6.* Tusch. *lit. E. Concl. 665. n. 4.* Gloss. *in Clement. 1. v. Eligatur. de Elect. arg. c. si postquam. 33. §. si verò. de Elect. in 6.* & *l. Si quis id 7. ff. de Jurisdict.* quia ratio in lege expressa est anima legis. *can. Consuetudo. dist. 1.* & *l. cùm ratio 7. ff. de Portion. quæ liberis.* & ubi hæc est eadem, etiam eadem censetur esse legis dispositio. *l. Ideo 27. ff. de legib.* cum Concord.

24 Fallit 5. In casibus, in quibus exorbitantia à Jure communi extensionem exigunt ad evitandum absurdum, v. g. quia aliàs duriùs ageretur cum Ecclesiis, & personis ecclesiasticis contra *c. 1. de Dolo & Contum.* ac Concordantias, junctâ *l. Servitus. 4. ff. quod vi aut clam.* ubi similis extensio fit: *ne melioris conditionis sint stulti, quàm periti.*

25 Quoad secundam partem de favoribus ampliandis Fallit 1. in Beneficiis Ecclesiasticis, utpote quæ propter ambitionem strictè interpretanda sunt textu claro *c. quamvis. 4. de Præb. in 6.* ubi etiam ratio exprimitur, ibi: *Quamvis plenissima sit aliàs in beneficiis interpretatio facienda, litteræ tamen super obtinendis beneficiis debent, cùm sint ambitiosæ, restringi.*

26 Fallit 2. In quibuscunque etiam maximè favorabilibus dispositionibus, quæ præjudicant Juri tertii jam quæsito, prout desumitur ex *c. Super eo. 15. de offic. Deleg. c. licet. 12. de offic. Ordin.* & *c. cùm capella. 16. de Privileg.* junctâ *Regula Cancell. 18. de non tollendo jus quæsitum.* ubi Papa expressè declarat, quod per nullas litteras & gratias, etiam motu proprio datas, tollatur Jus tertii jam quæsitum.

Cæterùm, quia plura circa hanc Regulam ac de interpretatione illius scire desiderat, legat ex *lib. 1. Tit. 2. de Constit. §. 17.* & *Tit. 3. de Rescript. §. 5.*

REGULA XVI.

Decet concessum à Principe Beneficium esse mansurum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Beneficium propriè & latè sumptum quid? Hic sumitur in sensu lato, prout etiam privilegium comprehendit.*
3 *Decet quidem Principem, ut beneficia non revocet: potest tamen tale suo subdito concessum ex causa justa revocare.*
4 *Non item concessum alieno.*
5 *Cur deceat Principem beneficia & privilegia concessa non revocare?*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Solvitur objectio:* Par in parem non habet imperium: *quomodo intelligendum?*
8 *Causæ, ob quas revocari possunt, vel ipso jure cessant privilegia.*
9 *Enarrantur breviter.*

1 HÆc Regula desumitur ex *c. Si super gratia. 9. de Offi. Delegat. in 6. c. Si cui. 36. de Præb. in 6.* & aliis à glossa hic citatis Juribus.

2 Quæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis *Beneficium Principis* propriè sumptum illud solum dicatur, quod ex liberalitate non contra, sed præter Jus commune sine ullius, quàm concedentis præjudicio confertur, ut ampliùs diximus *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. n. 445. & seq.* tamen à Regula hic sumitur latè, prout privilegium quoque, etiam contra Jus concessum comprehendit, uti cum Strein *hic n. 1.* benè observat Peckius *hic n. 4.* ut proin sicut beneficia propria, sic etiam Privilegia à Principe (cujus nomine etiam Episcopi veniunt juxta Gloss. *hic*) concessa constanter durare, & manere deceat, consequenter morte concedentis non expirent, nisi aliter in concessione beneficii, gratiæ, vel privilegii exprimatur *arg. c. si gratiosè. 5. de Rescript. in 6.* ubi gratia à Pontifice concessa *usque ad suæ voluntatis beneplacitum* per obitum concedentis, quò ejus *beneplacitum* omnino extinguitur, eo ipso expirare dicitur.

3 Per verbum *Decet* dicere vult Regula, quòd omnino conveniens sit, & deceat quidem Principem, ut beneficia, gratias & privilegia à se, vel antecessore concessa permanere permittat: ad id tamen absolutè non obligetur, nec potestas ei adempta sit, quin hujusmodi beneficia & privilegia proprio subdito concessa ex parte, vel in toto, saltem ex justa causa moderari, vel tollere & revocare valeat, uti probat Gloss. ex *c. quia sæpe 40. de Elect. in 6.* ibi: *Non obstantibus quibuscunque privilegiis c. Clericis 3. de Immunit. Ecclesiast. in 6.* ibi pariter: *Non obstantibus quibuscunque privilegiis,* cum Concord.

4 Dicitur autem notanter: *proprio subdito;* quia privilegium non proprio sed alieno subdito concessum à concedente non ampliùs potest revocari, uti jam diximus & probavimus *lib. V. Tit. 33. §. 6. n. 121.* ubi *n. 122.* addidimus, quòd privilegia non merè gratiosa, sed onerosa, vel intuitu meritorum, aut per modum pacti etiam subditis propriis concessa revocari non ampliùs valeant; ubi vide, ne superflua fiat repetitio.

5 Cæterum, cur deceat Principem, ut concessa à se, vel antecessore beneficia ac privilegia manere & durare permittat. Ratio est: tum quia etiam Princeps ex suo consensu æquè ac privatus obligatur propter æquitatem & rationem naturalem dictantem, ea, quæ semel placuere, esse servanda *l. 1. pr. ff. de Pactis.* ibi: *hujus edicti æquitas naturalis est; quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea, quæ inter eos placuêre, servare.* junctâ *Reg. 21. Jur. in 6. Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest.* Tum quia vel maximè convenit Principi illud *Psal. 61. v. 12. Semel locutus est Deus.* & illud Pilati: *quod scripsi, scripsi.* Joan. *cap. 19. v. 22.* cùm debeant habere unam linguam, & unum calamum atque immobiles esse instar lapidis angularis, aut poli in cœlo, uti post Bald. & Gail. *lib. 2. Observ. 55. n. 3.* benè observat Strein. *hic n. 2.* Præsertim quia cuivis viro bono, & multò magis Principi turpe ac probrosum est esse inconstantem, ac infidelem in dictis & promissis. Dictis conformiter

6 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est *Beneficia, Privilegia, & aliæ gratiosæ concessiones Principum sine determinatione temporis, vel clausula restrictiva concessa, durare & manere debent: personalia quidem usque ad mortem privilegiati: realia verò stabiliter, ita, ut neque à concedente, neque à successore auferri conveniat, nec cessent sine justa, eâque gravi causa.* per rationes & Jura citata, præsertim *c. Si cui 36. de Præb. & Dignit. in 6.*

7 Nec objicias: Par in parem non habet imperium *c. Innotuit. 20. de Elect.* & *l. Nam Magistratus. 4. ff. de Recept. arbitr.* ergo saltem à successore, cujus potestatem ligare non potuit antecessor, liberè revocari possunt beneficia & privilegia ab antecessore concessa. Resp. enim, hoc procedere quoad futura, non autem quoad præterita, præsertim intuitu meritorum, aut onerosè vel per pactum concessa; talia enim sicut nec à concedente, sic nec à successore sine justa, eâque gravi causa saltem honestè ac licitè prohibitu auferri valent juxta communem tam Juristarum, quàm Theologorum; cùm aliàs quivis rebus & juribus

juribus suis, etiam jam quæsitis, pro libitu Principis successoris privari posset.

8 Dicitur autem notanter *num. 6. sine justa, eaque gravi causa*; ex hac enim sicut concedens & successor beneficia & privilegia revocare possunt, sic etiam aliquoties per se cessant & amittuntur juxta unanimem DD. Quænam autem sint hæ causæ, fusè diximus *Lib. V. Tit. 33. de Privileg. §. VI. & seqq.* ac compendiosè adducuntur à Gloss. *hic*, & *can. Renovantes. 6. dist. 22.* ac *can. Privilegium. 63. cau. 21. q. 3.* juncto abusus, delictum, negligentia, seu non usus, contrarium factum, atque superveniens enormis damnum. Et quidem breviter de his loquendo

9 Propter abusum perdi privilegium habetur *cit. can. Privilegium 63. cau. 11. q. 3.* ibi: *Privilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.*

Propter *Delictum* perdi, patet ex *can. Ita nos. 25. cau. 25. quæst. 2.* ubi civitati duos Episcopos suos occidenti in pœnam delicti subtrahitur Sedes Episcopalis.

Propter *negligentiam seu non usum*: *l. 1. ff. de Nundinis*, ubi dicitur: *Nundinis impetratis à Principe non utendo qui meruit, decenni tempore, usum amittit.*

Propter *contrarium factum*, arg. *c. si de terra. de Privileg.* ibi: *de privilegio tamen indulto tanto tempore vis detrahere voluisti, cùm liberum sit, cuique jus suum renuntiare, eòque modò non potestis vos in hac parte tueri.*

Propter *superveniens enorme damnum. arg. c. Decimas. 8. de Decimis*, ibi: *Unde quoniam fidem fratres ex hoc gravantur enormiter &c.* & *c. Suggestum. 9. de Decimis.* quò revocatur privilegium ex eo, quòd cæperit enormiter nocivum esse; ubi glossa *v. Privilegium* sic habet, pluribus probat: *quòd secundùm diversitatem temporum, & varietatem rerum privilegia sint variandа*; unde illi versus:

Indultum tollit contemptus, crimen, abusus,
Oppositum factum, damnum, tempus variatum.

De quibus causis plura invenies *cit. lib. V. Tit. 33.* & quidem de Abusu §. 8. *à n.* 176. De non usu, item de contrario facto, §. 10. De Damno superveniente, item de lapsu temporis §. 8. ubi etiam *à n.* 183. alia assignatur causa, videlicet Cessatio causæ finalis, non item impulsivæ. Item §. 9. Renuntiatio.

REGULA XVII.

Indultum à Jure Beneficium non est alicui auferendum.

SUMMARIUM.

1 *In quo differat hæc Regula à præcedenti?*
2 *Beneficium, vel Privilegium alicui de jure communi competens à nullo homine, etiam Judice &c. auferri potest:*
3 *Nisi à Supremo legislatore ex gravi justa causa.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ:*
5 *Et declaratur exemplis.*

1 QUamvis hæc Regula (quæ ex *l. 1. Neque enim ff. de feriis.* & *L. Adulter. C. ad legem Juliam. de Adulter.* desumpta habetur) non multùm dissimilis sit à præcedente, tamen ab ea in hoc principaliter differt, quòd præcedens de beneficiis & privilegiis ab homine potestatem concedendi privilegium habente, Principe nempe concessis, loquatur: præsens verò Regula agat de beneficiis & privilegiis, quæ ab ipso jure communi habentur, eique inserta reperiuntur; qualia sunt v. g. Privilegium Exemptionis Clericorum à jurisdictione laicorum: privilegium Restitutionis in integrum Minoribus ab ipso Jure concessum, jurique communi insertum. Itaque

2 Quæritur, Quomodo hæc Regula sit intelligenda, & quis verus illius sensus sit? Resp. Eam sic esse intelligendam, quòd indultum beneficium, vel privilegium de Jure communi alicui competens, à nullo homine, etiam judice (nisi supremus Legislator sit) auferri valeat. Ratio est; quia, cùm indulta & privilegia juri communi inserta naturam legis assumant, lex autem ex naturâ suâ debeat esse perpetua *arg. c. fin. de offic. legat.* cum concord. suamque firmitatem & stabilitatem tum ab authoritate legislatoris, tum à promulgatione & acceptatione, consensuque communi totius populi habeat, à nullo homine privato, nec à Judice auferri, mutari, aut effectus illius impediri potest; eò quòd Judices sint tantùm ministri ac executores Juris & legum, indeque illis se accommodare, & juxta eas, non verò pro suo libitu contra easdem procedere ac judicare possint & debeant. *can. In ipsis. 3. dist. 4. c. 1. de Sentent. & re judic. l. fin. C. Si contra jus & utilitatem.* & *l. Nemo.* 13. *C. de Sentent. & interlocut.*

Dicitur autem notanter: *nisi supremus legislator sit*; hic enim, sicut alias leges & constitutiones, sic etiam indulta, beneficia & privilegia etiam juri communi inserta per aliam legem revocare, mutare, variare, aut penitus auferre potest ob gravem & justam causam, præsertim ob necessitatem aut utilitatem publicam. *arg. c. Non debet. 8. de Consang. & affin. c. 2. & 3. de Censib. in 6.* juncta *l. Princeps. 31. ff. de LL. cum Concordant.* & amplius dictum est *Lib. 1. Tit. 2. de Constit. §. 19. & seqq.* Nec obstat, quòd lex ex natura sua debeat esse perpetua; quia perpetuitas legis in sensu negativo, ita videlicet intelligenda est, quòd, sicut sine ulla determinatione temporis, aut præfixo termino conditur, sic etiam sine ullo respectu semper & perpetuò, seu tamdiu servari debeat, donec à Supremo Legislatore ex justa causa revocetur, mutetur, varietur, minuatur &c. vel etiam per contrarium legitimam consuetudinem tollatur, uti fieri posse certum est *c. fin. de Consuet.* His præmissis,

Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Indultum beneficium, vel privilegium à Jure communi, lege, vel Canone concessum, sicque de Jure communi alicui competens; nullus homo, nec Judex ab eo auferre, vel illum impedire potest, quò minùs tali indultò liberè uti & gaudere valeat:* Per Jura & rationes allegatas.

Exempla hujus innumera habentur in Jure; sic enim nullus etiam judex tollere potest privilegium immunitatis ecclesiasticæ, vel impedire, quo minùs eâ utatur Clericus. Nullus item auferre aut impedire potest Beneficium restitutionis in integrum Minoribus & Ecclesiis de jure communi competens. Sic pariter *c. fin. de secundis Nupt.* prohibetur, ne facultas à Jure communi mulieri concessa transeundi inter annum luctus ad secunda vota eidem auferatur. Et quoniam circa hanc Regulam difficultas aliqua facilè non solubilis vix invenitur, pergimus ad Regulam XVIII. declarandam.

REGU-

REGULA XVIII.

Non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Intelligenda de Nullis ipso jure: non de primùm annullandis:*
3 *Et nisi aliò adminiculò firmentur priùs invalida.*
4 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
5 *Declaratur & firmatur exemplis, in Testamentis &c.*
6 *Legatis:*
7 *Contractibus:*
8 *Judiciis:*
9 *Rescriptis:*
10 *Alienationibus rerum Ecclesiæ; quia hæc omnia recensita, si ab initio invalida fuerant, non firmantur tractu temporis.*
11 *Solvitur objectio de Professione, quæ ab initio invalida post quinquennium valida evadit.*
12 *Sicut & contractus Minoris invalidus post quinquennium convalescit non solo tractu temporis, sed præsumpta tacita ratificatione.*
13 *Collatio beneficii patronati sine consensu invalidè facta validatur non tractu temporis, sed ob negligentiam Patroni.*
14 *Falla Regula in contractibus.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. quod in initio. 29. ff. de R. J.* ibi: *Quòd in initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.* cui concordat *c. Imperialem. Lib. 2. Feud. de prohibita feudi alienat. per Fridericum.* ibi: *quia ab initio de Jure non valuit, tractu temporis convalescere non debet.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam duntaxat de ipso jure nullis, non verò de primùm annullandis de Jure, seu de illis, quæ de jure quidem valida sunt, eodem autem disponente annullari possunt, intelligendam esse, uti benè advertit Gloss. *hic. arg. c. Bonæ. 4. de Postulat. Prælat.* ubi Postulatio Archi-Episcopi Colon. admittitur, quamvis de jure fuisset annullanda. *cum Concord.*

3 Item intelligendam esse: nisi de Jure nullum aliò adminiculò, v. g. novò tacitò vel expressò necessariò consensu, sublatâ causâ invaliditatis firmetur, uti pluribus probat Gloss. *hic v. non firmatur.* In quo tamen casu priùs invalidum non firmatur ex *tunc*, quando actus nullius actus est (uti res se habet in rati habitione juxta Reg. X. n 3.) sed ex *nunc*, quando ex tacito vel expresso consensu actus valere incepit. nisi jus in particulari aliter disponat.

4 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Nullus actus, qui, dum perficitur ipso jure invalidus, & nullus est, solo tractu & lapsu temporis sine alio adminiculo convalescit, ut vim & effectûs ab initio validè gesti habeat.* Ratio est; quia sicut actus ab initio legitimè & validè initus non potest expræcisso tractu temporis vitiari aut annullari, juxta *Reg. 73. de R. J. in 6. Factum legitimum retractari non debet &c.* ita è contrario solus tractus seu lapsus temporis non potest actum ab initio nullum revalidare; cùm tempus ex se solo sit insufficiens ponendam vel tollendam obligationem, nisi aliud extrinsecum adveniat actui. *l. obligationum. 44. §. 1. ff. deobligat. & action.*

5 Et procedit summè practica hæc Regula, verè universaliter veluti in Testamentis, & ultimis Voluntatibus: In Contractibus, in Beneficiis & Rescriptis in Judiciis &c. prout pluribus exemplis ex Jure declarat ac firmat Dynus & Glossa hic. Sic enim Testamentum ex defectu testantis, v. g. ab amente, furioso, impubere invalidè factum non convalescit, etiamsi amens tractu temporis fiat rationis compos, aut impubes pubescat. §. *Præterea. Instit. quibus non est permissum facere testamentum* juncta *l. Ejus. 8 pr. l. Si filius fam. 19. ff. qui Testamenta facere poss.*

Sic legata ab initio nulliter & invalidè facta ob incapacitatem legatarii v. g. apostasiæ à fide, tractu temporis etiam remotò impedimento non convalescunt. *arg. l. Hi, qui Sanctam. C. de Apostatis.* 6

Sic in contractibus: si impuberes, ubi malitia non supplet ætatem, contrahunt sponsalia, ea ex defectu ætatis invalidè contracta non convalescunt, etiamsi tractu temporis legitima superveniat ætas. *c. un. pr. de Desponsat. impub in 6.* ibi: *Sponsalia hujusmodi, quæ ab initio nulla erant, per tractum temporis minimè convalescunt.* Idem est in aliis contractibus. 7

Sic in Judiciis: Sententia de Jure nulliter lata manet talis, & nullo quantumvis longo tempore valida evadit, nec transit in rem judicatam, etiamsi illâ gravatus frustra appellationis neglexerit. *l. Si expressim. 19. ff. de Appellat.* 8

Sic in Beneficiis & Rescriptis: Nam si in ætate nondum legitima per invalidam collationem beneficium accepisti, collatio postmodum tractu temporis superveniente ætate sufficiente non evadit valida, quia ab initio fuit nulla. *c. Si eo tempore. 9. de Rescript. in 6.* 9

Sic alienationes rerum Ecclesiasticarum ex defectu requisitarum solemnitatum ab initio invalidæ tractu temporis non validantur. *Extravag. Ambitiosæ. de Reb. Eccles. non alien. inter communes.* 10

Objicitur tamen contra Regulam & sensum illius 1. Professio Religiosa ab initio invalidè facta per quinquennium ita firmatur, ut reclamans non amplius audiatur. *Concil. Trident. Sess. 25. cap. 19. de Regular.* Resp. Professionem hujusmodi non firmari solo tractu temporis, sed quia nulliter professus præsumitur intrà quinquennii tempus professionem ratificasse. 11

Objicitur 2. Contractus Minorum absque curatoris authoritate celebrati ipso jure sunt nulli. *l. si curatorem. 3. C. de In integr. restit. min.* & tamen si per quinquennium integrum non conqueruntur, postquam Majores facti sunt, æquè subsistunt. ac si ab initio cum debita Juris solemnitate fuissent initi. *l. fin. C. Si Major. fact. alienat.* ergo tractu temporis firmatur, quod ab initio non valuit. Sed Resp. uti ad priorem objectionem, videlicet contractum Minoris ab initio invalidè factum non validari præciso tractu quinquennii, sed tacita consensu, quem habere præsumitur, si major factus tacet, & non conqueritur. Vivian. *hic* Strein. *ibid. n.* 3. 12

Objicitur 3. Collatio beneficii patronati sine Patroni præsentatione vel consensu facta, ipso jure nulla & irrita est. *can. Decernimus cau. 16. q. 7.* & tamen si Patronus intrà tempus ad præsentandum à jure sibi concessum alium non præsentat, collatio priùs nulla convalescit, uti post Felin. in *c. Cùm Bertoldus. de Sentent. & re judicat.* docet Strein. *hic n.* 3. ergo. Resp. præfatam nulliter factam collationem non solo tractu temporis, sed ex speciali Juris dispositione ob negligentiam Patroni validari; quando enim Patronus intrà tempus à Jure præscriptum ad beneficium præ- 13

præsentare negligit, ea vice jure præsentandi privatus existit, & validatur collatio priùs nulliter facta, ne longior beneficii vacantia evadat Ecclesiæ damnosa, & animabus periculosa. Felin. ubi suprà n. 14. Pech. hic n. 4. & Strein. n. 3.

14 Quæritur II. An detur Fallentia contra Regulam XVIII? Resp. Eam fallere in præscriptione; in hac enim lapsus temporis à Jure præscripti firmat contractum emptionis & venditionis etiam quoad translationem dominii, ita ac si ab initio omni ex parte ritè celebratus esset. Si dicis: ad præscriptionem non sufficere solum tractum temporis, sed requiri etiam possessionem & bonam fidem, Resp. etsi res ematur bonæ fide & possideatur, tamen contractus emptionis est & manet quoad translationem dominii adhuc imperfectus, donec præscriptus adveniat temporis lapsus, qui proin solus contractum ex integro perficit.

REGULA XIX.

Non est sine culpa, qui Rei, quæ ad se non pertinet, se immiscet.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Nomine Rei hîc intelliguntur etiam officia, negotia, facta, acta &c.*
3 *Res ad aliquem non pertinere, & ei se immiscere dicitur, qui invadit rem alienam:*
4 *Qui exercet actum de jure vi status prohibitum: Clericus chirurgiam exercens, secuta morte est irregularis: ibid.*
5 *Item, qui invitô Dominô negotium illius assumit:*
6 *Vel Jurisdictionem alterius exercet.*
7 *Item falsò jactans scientiam vel artem, quam non callet, qui etiam ad restitutionem secuti damni tenetur.*
8 *Item qui ex ambitione Dignitates & Officia Ecclesiastica obtinent.*
9 *Ponitur verus sensus Regulæ:*
10 *Quæ fallit I. In casu necessitatis.*
11 *II. Quando quis requisitus alterius negotium agit.*
12 *III. Vel irrequisitus utiliter agit.*
13 *Si aliàs ad rem habilis & peritus est.*
14 *IV. Si alterius negotio etiam contra prohibitionem illius immiscet, ut illum ab interitu eruat.*

1 HÆc Regula desumpta videtur ex c. *Tua. 10. de Homicidio*, eique concordat *Regula 36 ff. de R. J.* ita sonans: *Culpa est, se immiscere rei ad se non pertinenti.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis proprius illius sensus sit? Resp. I. Nomen *Rei* in Regula intelligendum esse in sensu lato, ita ut non tantùm res illa, quæ ad aliquem Jure proprietatis pertinet, sed etiam officia, negotia, administrationes, munera, judicia, sententiæ, aliqua facta & acta nomine rei hîc comprehendantur, prout cum communi aliorum benè observat Peck. *hîc n. 1.* & Taccinus *ibid.*

3 Verba autem, *quæ ad eum non pertinet*, iisdem modis intelligi debent, quibus modis res quædam ad aliquem pertinere dicitur: ut proin sicut variis modis res ad aliquem pertinere potest, *v. g.* quia verum illius dominium & proprietatem habet, vel usufructus rei illi competit, vel ratione officii, muneris, status, administrationis, tutelæ, obedientiæ &c. sic iisdem modis res quædam ad aliquem non pertinere possit, ac per consequens ille dicatur se culpabiliter immiscere rei ad se non pertinenti 1. qui rem alienam invadit, vel possessionem vacantem propria authoritate capit; quia omnes scire debent, id, quod suum non est; ad alium omnibus modis pertinere, *L. fin. C. Unde vi.*

4 2. Qui exercet actum, vel ei se immiscet, qui ille ratione status non competit, sed Jure prohibitus est, uti si Clericus sagittarium agit *can. Clericus. dist. 50.* vel artem chirurgicam exercet *c. Tua. de Homicidio.* ibi enim dicitur: *quòd Monachus multùm deliquerit alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat*, ubi etiam decernitur, quòd *Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequatur, irregularis sit, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causâ pietatis*, ut ibidem summarium habet.

3. Qui directè vel indirectè physicè vel moraliter, invito vel prohibente Domino aut eo, ad quem pertinet, negotium illius assumit, gerit, aut ei se immiscet, culpabiliter agit, ac nec stipendium, nec honorarium meretur, nec factos sumptus repetere potest, etiam si negotium benè, & in utilitatem Domini gesserit *l. fin. C. de Negot. gest.* 5

4. Qui alterius jurisdictionem exercet, vel illius præsertim inviti vel non requirentis officio se ingerit, per Jura allegata, & *l. Culpa. 36. ff. de R. J.* 6

Et præcipuè, qui simulat, jactat, vel profitetur scientiam vel artem v. g. scientiam juridicam, theologicam, Medicam, chirurgicam, mechanicam, quam non callet, indeque ad officium aliquod hujusmodi scientiam aut peritiam artis requirens se intrudit vel ad illud intuitu ejusdem assumitur Dynus *hic.* Gloss. in *cap. ad aures. de ætat. & qualit.* Barb. *eod. n. 2.* Strein. *ibid. n. 2.* Taccin. *nu. 2.* cum communi aliorum meritò docentium, hujusmodi tam in præsenti quam prioribus numeris rei alienæ culpabiliter se immiscentes etiam ad restitutionem teneri, & aliquando publicâ pœnâ puniri posse, si exinde damnum sequatur *l. Idem Juris. 8. § Mulionem &c. sequenti ff. ad legem Aquil.* junctâ *l. Illicitas 6 § Sicuti 7. ff. de officio Præsid.* Ratio est; quia revera ad illum non pertinet officium munus vel negotium, qui requisitâ ad illud scientiâ vel peritiâ caret, consequenter illud assumens rei alienæ, quæ ad eum non pertinet, culpabiliter se immiscere, & pœnâ dignus esse censetur. Nec excusat ipsum in officio vel munere jam existentem priùs notat inhabilitas vel infirmitas; quia, ut meritò dicitur *cit. l. Idem Juris. Nec videtur iniquum, si infirmitas culpæ adnumeretur, cùm affectare quisque non debeat, in quo intelligit, vel intelligere debet, infirmitatem suam aliis periculosam futuram.* & *cit. l. Illicitas § 7. Medico, quod per imperitiam commisit, imputari ei debet.* & infra: *Prætextu humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo homines innoxium esse non debet.* 7

Ad culpabiliter se immiscentes rei alienæ ad se non pertinenti, præsertim ad speciem in n. præced. allegatorum, omnium maximè jure meritò ex S. Chrysost. *Lib. 4. de Dignit. Sacerd.* redacit Strein. *hîc n. 1.* Regulares & sæculares Clericos, qui præsertim minùs apti dignitates & officia honorifica ecclesiastica ambiunt; quia hæc ad illos planè non pertinent, cùm per Jura illis indigni habeantur. Hinc S. Chrysost. *loc. cit.* ait: *Nullus relinquitur excusationi locus in his, quæ postea commisit is, qui se ad susceptionem honoris illius opportunum spondet; nec potest ultra dicere, quia invitus hoc aut illud feci, aut invitus in hoc deliqui: Respondebitur enim illi à Judice; cur conscius tibi tam grandis inscitiæ* (aut juxta *l. 8. & 9. ff. ad leg. aquil.* imperitiæ vel infirmitatis) 8

ausus es accedere officium, quod vires tuas superat? quis te coëgit? Huc serviunt etiam illa, quæ de Pastoribus animarum, & ambientibus horum officia diximus ad Regulam decimam appositam quinto Decretalium.

9 Resp. II. Sensus genuinus Regulæ sequens est: *Qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet, id est, qui rem alienam, in qua nil Juris habet, invadit: aut negotio vel officio contra prohibitionem illius, ad quem pertinet: vel quod ratione propriæ imperitiæ aut inhabilitatis: vel intuitu præsentis status sibi non congruit, se ingerit, culpam committit, ac propterea non tantùm ad restitutionem, damnique inde secuti resarcitionem tenetur, & conveniri valet: sed etiam pœnâ publicâ pro culpæ & circumstantiarum qualitate affici potest.* Per Jura & rationes allegatas: quibus accedit, quòd qui sic agit, illicitè & culpabiliter agat, sicque pro exigentia culpæ etiam pœnam mereatur. *c. Tua. 19. de Homicid. c. Sententiam. 9. Ne Clerici vel Monachi.* junctâ *l. 8. & 9. ff. ad l. Aquil.*

10 Quæritur II. An, & quas Regula XIX. patiatur Fallentias? Resp. Eam fallere in sequentibus, & quidem 1. In casu necessitatis: hac enim urgente etiam Clericus & Monachus possunt exercere artem chirurgicam vel medicam aliàs ratione status sibi prohibitam, consequenter ad se non pertinentem, v. g. incisionem, vel adustionem facere, experimentô probatam medicinam suadere & præbere absque omni culpæ vel irregularitatis periculo, si alii periti in arte desint, vel venire & juvare detrectant. Navar. in *Manu. cap. 25. n. 110.* Sanch. *lib. 6 Moral. cap. 14. n. 38.* Laym. *Lib. 3. tr. 3. p. 3. cap. 10. n. 3.* Covar. *in Clement. Si furiosus. p. 2. § 4. n. 9.* Strein. *hic.* cum communi aliorum. *c. quod in lege. 4. de R. J.* ibi: *Quod in lege non est licitum, necessitas facit licitum.* Et Ratio est; quia in casu necessitatis lex humana cedere debet legi divinæ & naturali, quæ vult, ut proximo in necessitate succurramus.

11 Fallit 2. In casu, quo quis requisitus alterius negotium vel officium peragit, dummodo conditioni status non incongruum sit. Ratio est, quia *non decet alicui suum officium alteri præstitum esse damnosum* ut dicit *c. Cùm non 30. de Elect. in 6.* Nec refert, si alter per accidens exinde damnum patiatur; quia tunc non tam ex parte gerentis seu præstantis alienum negotium vel officium, quàm ex parte requirentis adesse videtur culpa, ex qua propria si quis damnum sentit, de jure sentire non censetur. *l. quod quis ex culpa. 203. ff. de R. J.* ibi: *quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.*

Fallit 3. universaliter, quando quis ad rem aliàs 12 habilis & peritus, & irrequisitus non in proprium, sed alterius, præsertim absentis, commodum & lucrum negotium illius sibi ratione status non inconveniens *utiliter* gerit vel peragit. Strein. *hic n. 4.* Gloss. *hic v. Non est sine.* id probans ex variis Juribus: & Ratio est; quia hominis interest, ab homine affici beneficiô *l. Servus. 7. ff. de servis export.* ibi: *cùm beneficio affici hominem intersit hominis.* ob quam rationem Gloss. *loc. cit.* etiam infert, eum, qui alienum negotium utiliter gerit, non se immiscere rei alienæ ad se non pertinenti, cùm ad eum suô modô, lege humanitatis videlicet, pertineat. *l. Non tantùm. 6. ff. de appellat. & Relat.* unde ei etiam competit actio, & eidem debent restitui facti sumptus saltem in eo, quod *utiliter* gessit, textu claro *l. 2. ff. de Negot. gestis.* non item pro eo, quod *inutiliter* gessit *arg. cit. l. 2.* ibi: *si utiliter gessit.* hinc etiam ad initium hujus fallentiæ notanter dicitur, qui *utiliter* gerit.

Dicitur ulteriùs notanter ibidem: *Ad rem aliàs* 13 *habilis & peritus:* inhabilis enim ac imperitus se alieno negotio immiscens semper in culpa, &, si damnum sequatur, restitutioni obnoxius est, per Jura & rationem *n. 7.* allegata.

Fallit 4. in casu, quô quis alieno negotio etiam 14 contra prohibitionem illius, ad quem pertinet, se immiscet, ut eum ab interitu aliàs securo servet. Gloss. *loc. cit. arg. l. Non tantùm. 6. ff. de Appellat. & Relat.* ubi habetur, quòd loco condemnati ad mortem quivis, etiam contradicente condemnatô, appellare possit, & exigente lege humanitatis audiendus sit.

REGULA XX.

Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Est intelligenda de solo Reo, non item de Actore.*
3 *Cur Reus pluribus defensionibus, & non actor pluribus actionibus uti valeat?*
4 *Reus non simul, sed successivè plures exceptiones contrarias adhibere potest,*
5 *Easque non omnes absolutè, sed disjunctivè veras esse dicere habet.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Solvitur objectio: & seq.*
9 *Reus appellans, assumit personam Actoris, & non potest ampliùs uti pluribus defensionibus.*
10 *Fallit Regula in Reo negante se servum habere:*
11 *Vel quadrupedem possidere:*
12 *Vel pecuniam sibi numeratam:*
13 *Vel scripturam suam esse:*
14 *Vel Pignus sibi datum, si desuper conventus, & de mendacio convictus fuerit.*

1 HÆc Regula desumpta est ex *l. Nemo. 8. ff. de Exception.* ubi dicitur: *Nemo prohibetur pluribus exceptionibus uti, quamvis diversæ sint:* cui etiam concordat Reg. *Nemo ex his. 43. ff. de R. J.* ibi: *Nemo ex his, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impediat.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda, & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam 2 de Reo duntaxat, non autem de Actore intelligendam esse, ita ut licèt reus pluribus, iisque diversis defensionibus & exceptionibus se, suaque Jura contra Actorem tueri valeat per Jura citata, Actor tamen plures actiones super eadem re contra reum adhibere non possit, sed si plures ad manum forent, unam duntaxat ex illis eligere, & in eadem permanere debeat juxta unanimem DD. texto claro cit. *l. Nemo ex his. ff. de R. J.* ibi: *quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, unâ tantùm quis experiri debet.* & *l. quod in hærede ff. de tributaria actione.* ibi: *Eligere quis debet; qua actione experiatur, utrum de Peculio, an tributaria; cùm scit, sibi regressum ad aliam non futurum.*

Ratio autem, cur Reo plures diversæ defensiones, 3 non verò Actori plures actiones de Jure concedantur, justa prorsus & æqua est: Tum, quia defensio est Juris naturalis *l. Ut vim. 3. ff. de Justit. & Jur.* quæ autem hujus juris existunt, magis favorabilia sunt. § *penult. Instit. de Jure naturali.* prout etiam in specie causa Rei favorabilior est, quàm Actoris juxta Regulam XI. de R. J. & dicta ad eandem supra. Tum, quia actor pro suo libitu actionem omittere

vel instituere, aut differre, interea autem totis viribus se præparare, præsentes & absentes Jurisperitos consulere potest: quo favore reus non fruitur, utpote qui citatus ad judicem, impræparatus quoque ac inopinato tempore sibi præscripto comparere & respondere debet *l. Purè. 5. §. fin. ff. de doli mali except.* etiam Jurisperitis necdum consultis; ad quam inæqualitatem tollendam reo plures defensiones, actori verò una tantummodo actionis species conceduntur. Taccin. *hic. n.* 1. cum communi aliorum.

4 Verùm dum Regula præsens & alia Jura Reo permittunt plures defensiones etiam contrarias, ulteriùs ita intelligenda sunt, non ut plurium exceptiones contrariæ simul, sed successivè in judicio admittantur, quatenus si una non proficit, vel probata non sufficit, ad aliam recurrere liceat exceptionem vel defensionem. Gail. *de Pace publ. lib.* 1. *c.* 18. *n.* 6. Peck. *hic. n.* 7. & Strein. *n.* 2. Zoës. *in cit. Reg. Nemo. circa finem.* Barb. *hic. n.* 3. cum communi aliorum. *arg. c. Imputari. de fide Instrum.*

5 Notandum etiam Reo est, ut, dum plures exceptiones, vel defensiones diversas & contrarias etiam successivè adhibet, non afferat, eas omnes esse absolutè veras; cùm id repugnet naturæ, sed esse veras conditionatè, seu disjunctivè vel alternativè in hoc sensu, quòd, si una non est vera, saltem altera vel tertia sit vera: v. g. si accusaris hominem à te fuisse occisum, tu verò excipiendo negas: potes nihilo minus postquam convictus es, aliam exceptionem adhibere dicendo, te cum moderamine inculpatæ tutelæ ad defendendam propriam vitam fecisse. Vel si actor in judicio fundum, quem possides, à te petit, excipere & defendere te potes dicendo successivè, illum tuum esse, quia emisti eum, vel quia tibi donatus est, vel quia jam legitimè præscripsisti. Covar. *Lib. I. variar. Resolut. cap.* 5. *n.* 3. Menoch. *Lib.* 2. *præsumpt.* 42. *n.* 1. cum aliis. In quo sensu intelligendus esse videtur Barb. *ad hanc Reg. n.* 5. ubi dicit, non posse reum uti pluribus exceptionibus ita sibi contrariis, ut juxta rectum sensum simul veræ esse non possint: aliàs enim doctrina Barbosæ Juri, & Regulis illius diversas exceptiones admittentibus esset contraria, Reisque multùm odiosa; cùm præfatæ diversæ exceptiones simul sumptæ absolutè veræ non sint, benè verò in sensu alternativo, seu disjunctivo & conditionato supra jam explicato.

6 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Nullus Reus in judicio conventus prohibetur pro eadem re, vel jure suo conservando plures etiam diversas, & sibi contrarias adhibere exceptiones, non quidem eas simul & semel, sed successivè proponendo, ac successivè dicendo, quòd si una non sit vera, vel insufficiens existat, saltem altera, vel tertia vera & sufficiens maneat.* Per Jura & rationes allegatas: Exempla plura ex jure affert Gloss. *hic* & Dynus: habes etiam aliqua supra *n.* 5. posita.

7 Objicitur contra Regulam & sensum illius 1. *c. Veniens.* 19. *de Præscript.* ubi exceptio præscriptionis fuit rejecta, quia priùs jam alia, privilegii videlicet exceptio fuerat adhibita. Resp. In hoc capitulo non Rei, sed actoris exceptionem fuisse rejectam, cùm juxta dicta *n.* 2. actor pluribus exceptionibus uti non possit.

Objicitur 2. commune illud Brocardicum: *Contraria allegans non est audiendus. arg. c. Imputari.* 13. *de Fide Instrum.* cum concord. Resp. illud intelligendum esse de Actore. *l.* 1. *C. de Furtis.* non autem de Reo, utpote cui de jure naturali competit, ut omni, quò potest, modo se defendere, damnumque & injuriam avertere valeat. *l. ut vim.* 3. *ff. de J. & J.* dummodo contraria non simul proponat. *c. Imputari. de fide instrum.* ubi rejicitur, qui scripturas contrarias simul produxit. 8

Objicitur 3. Species quædam exceptionis etiam Appellatio est; sed reo appellanti non licet contrarias exceptiones adhibere. *arg. l. si Procuratorio.* 2. §. 1. *ff. quando appell.* Resp. Reum appellando assumere personam Actoris, cui, quia in prima instantia una tantùm actione experiri licet, per Jura *n.* 2. allegata, multò magis ad id tenetur in secunda instantia. 9

Quæritur II. An, & quas Fallentias Regula hæc XX. patiatur? Resp. Eam fallentiis subjectam esse clarè patet ex cit. *Reg.* 43. *ff. de R. J.* quæ, dum dicit, Reum pluribus uti posse defensionibus, addit, *nisi lege prohibeatur*: Lege autem subinde prohibitum est etiam, reo plures adhibere defensiones: consequenter Regula fallit 1. quando quis conventus de noxa servi negat, se habere servum in potestate, convictus enim de mendacio non ampliùs auditur *l. quoties.* 21. § *fin. ff. de Noxali.* 10

Fallit 2. si conventus de pauperie quadrupedis negat, se habere quadrupedem: convictus siquidem alia exceptione uti nequit. *l.* 1. §. 15. *ff. Si quadrup. pauper.* 11

Fallit 3. In casu quo quis conventus, ut pecuniam sibi mutuò datam, & à se jam solutam solvat, negat, sibi pecuniam unquam fuisse numeratam; convictus enim de mendacio non ampliùs auditur textu claro *Auth. Contra. C. de non numerat. pecun.* 12

Fallit 4. Et ad ulteriorem exceptionem non admittitur, si debitor conventus negat propriam scripturam in qua debitum continetur: in quo sicut & priori casu Reus conventus postea convictus insuper in duplum condemnatur. *cit. Auth. Contra:* ibi: *Contra, qui propriam scripturam, quâ convenitur, abnegat, vel numeratam inficiatur, convictus in duplum condemnetur &c.* 13

Fallit 5. Si creditor conventus de pignore, se pignus habere negat, cùm habeat; convictus enim in hoc de mendacio ad aliam defensionem non ampliùs admittitur. *Auth. Item possessor. C. qui potior in pignore.* 14

REGULA XXI.

Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ad eam requiritur primò, ut, quod placuit, non sit contra jus, bonos mores, vel animam. Graviter errant, qui promissa iniqua observant.*
3 *Secundò requiritur, quod liberè placuerit: Et quidem*
4 *Tertiò, Externè.*
5 *Quartò, quòd alterius intersit in semel placito manere.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Humanæ fidei & commercio nil tam congruum, quàm verba & promissa servare.*
8 *Declaratur Regula exemplis Juris: & 6. seqq.*
15 *Fallit Regula primò ubi habetur mutuus consensus.*
16 *Secundò superveniente de novo, vel priùs non cognitâ causâ.*
17 *Tertiò in iis, in quibus licet pœnitere de Jure, uti in desponsatione impuberum.*
18 *In ultimis voluntatibus.*
19 *In contractibus innominatis.*
20 *In contractu Societatis, si res adhuc est integra.*
21 *In Sententia interlocutoria,*
22 *Et Appellatione.*

1 HÆc Regula juxta Gloss. & Barb. *hic n.* 1. desumitur ex *l. Sicut.* 5. *C. de Obligat. & act.* ubi dicitur: *Sicut initio libera potestas unicuique est habendi vel non habendi contractus* (de quibus Regula præcipuè procedit) *ita renunciare semel constitutæ obligationi, adversario non consentiente, nemo potest. Quapropter intelligere debetis, voluntariæ obligationi semel vos nexos ab hac, non consentiente altera parte minimè posse discedere.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis hæc verè æqua, rationabilis, & pro constantia seu perseverantia in bono plurimùm serviet, uti benè advertit Barb. *hic*: tamen sine requisitis ad eam, ac pluribus limitationibus intelligenda non venit. Primò enim ad eam servandam requiritur, ut, quod placuit, non sit reprobatum à Jure, nec turpe, nec contra bonos mores, aut in detrimentum animarum, *arg. c. Pœnitentes. dist.* 55. & *c. fin. de Pactis.* ibi: *Pactiones factæ à vobis pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cùm in hujusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendum, quæ observatæ vergunt in animæ detrimentum; Nam etiam juxta legitimas sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis aut impossibilis de Jure vel facto, nullam obligationem inducit.* etsi etiam juramentò firmetur; quia *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*, juxta Regulam 58. *de R. J. in* 6. ut proin graviter etiam Principes errent, qui prætextu hujus Regulæ vel perseverantiæ & constantiæ in servando semel dato verbo, facto promisso, aut resolutione tenaciter adhærent illis, quæ semel promiserant, condixerunt, resolverunt, statuerunt, quantumvis contra Jura, vel bonos mores, aut in detrimentum animæ, vel præjudicium etiam boni communis militare manifestè appareant, cùm tamen potiùs ea non servandi, quàm servandi obligatio certa existat.

3 Secundò requiritur ad eam, ut id, quod placuit, *scienter*, & non per errorem facti placuerit. Gloss. *hic. arg. l.* 1. §. 1. & *l.* 2. *ff. de Jur. & fact. Ignor.*

4 Tertiò requiritur, ut, quæ placent, non sola mente & internè, sed etiam externè, verbò vel factò placeant *arg. c. Tuæ.* 25. *de Sponsal.* ibi: *Sed necessaria sunt, quantùm ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia,* secus in ordine ad Deum; nam valet votum sola mente liberè emissum.

5 Quartò requiritur, quòd alterius intersit in semel placito permanere, & ex illius revocatione vel mutatione præjudicium patiatur juxta *Reg.* 33. *in* 6. *Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.* ubi Gloss. *v. in alterius.* benè infert: ergo *à contrario ubi alteri non præjudicatur, mutare licet.*

6 Resp. II. Proprius sensus Regulæ sequens est: *Quod alicui scienter, liberè & justè ita placuit, ut inde jus quæsitum sit tertio, cum hujus præjudicio revocari vel mutari ampliùs non potest.* arg. cit. *l.* 5. *C. de Obligat. & Action.* cui concordat utriusque Juris Regula, Canonici quidem 33. *de R. J. in* 6. nu. præced. jam allegata: Civilis verò 75. *ff. de R. J. Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.*

7 Ratio est: tum quia, sicut commercio & fidei humanæ nil tam congruum, quàm verba & promissa servare. *arg. l.* 1. *in prin. ff. de Pactis*, ibi: *quid enim tam congruum humanæ fidei, quàm ea servare, quæ inter eos placuêre:* ita eidem, æquitatique & juri naturali nil magis adversum, quàm dicta & promissa, sicque fidem præsertim in aliorum præjudicium non servare. *l.* 1. *ff. de pecun. constit. pr.* ibi: *Grave est fidem fallere &c.* Tum quia, cùm hæc Regula præcipuè in contractibus & promissis procedat, ubi ex utriusque contrahentis consensu, uti & ex promittentis promissione ac promissarii acceptatione oritur obligatio naturalis, eidem cum alterius præjudicio contravenire non licet. *arg. cit. l.* 5. *C. de Obligat. & act. cum Concord.*

Declaratur Regula ulteriùs quibusdam Juris Exemplis, quæ à Gloss. *hic.* Dyno & aliis in Regulas Juris scribentibus copiosè adducuntur. Sic enim 1. Judex sententiam definitivam, quam ferre semel placuit, non ampliùs mutare, aut revocare potest. *l. Paulus.* 42. *ff. de Re judicat.* 8

2. In Judiciis Actor post contestationem litis invito reo non potest ampliùs recedere. *l. Purè.* 5. §. *fin. ff. de Doli except.* & reus, qui judicem ut legitimum contestando litem agnovit, illum tanquam incompetentem, vel suspectum recusare non ampliùs valet. *l. Nemo.* 4. *C. de Jurisdict.* 9

3. Sic ex libero beneplacito factis juramentis & votis contravenire non licet, *c. Quamvis de Pactis in* 6. & *c. licèt.* 6. *de vot.* 10

4. In collationibus & resignationibus Beneficiorum, unum alicui semel collatum ei auferri, & alteri conferri non ampliùs valet. *c. Si tibi absenti.* 17. *de Præbend. in* 6. 11

5. Sic beneficium per resignationem vel cessionem liberè dimissum repeti non potest. *can. quàm periculosum* 8. *cau.* 7. *q.* 1. 12

6. Sic à Matrimonio, quod liberè inire, & à Professione religiosa, quam emittere placuit, recedere non ampliùs licet per dicta in suis Titulis lib. III. & IV. 13

7. Et universaliter in contractibus & conventionibus ritè initis Regulam observare oportet, & eis cum præjudicio alterius contravenire non licet. *cit. l.* 5. *C. de Oblig. & Act.* quia, *quod semel placuit, displicere ampliùs non potest.* 14

Quæritur II. An & quas Fallentias patiatur Regula XXI? Resp. Eam sat multas habere fallentias, ex quibus seligemus potiores ad rem magis servientes, & ex quarum notitia etiam aliæ cognosci possunt. Fallit itaque Regula *Primò* & universaliter, quando recessus fit ab ea mutuo consensu utriusque partis. *l. Sicut.* 5. *C. de Oblig. & Act.* exceptò Matrimonio & Professione religiosa; cùm illud semel consummatum nec utriusque nubentis consensu, nec ista consentiente Prælato & subdito ampliùs invalidari queant, nisi causâ transitûs ad aliam Religionem, *c.* 18. *de Regul.* 15

Fallit *Secundò* in non paucis, propter supervenientem de novo, & priùs non cognitam causam. Gloss. *hic. arg. c. Ut circa.* 4. & *c. Nulli.* 8. *de Elect. in* 6. ibi: *Nulli licere decernimus (postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subsecuta, vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata de novo pandatur improbitas, vel alicujus alterius latentis vitii, vel defectûs, qui verisimiliter ignorari potuerit, veritas revelatur.* Et ratio est; quia quæ de novo emergunt, novô indigent auxiliô. *c. Pastoralis* 4. *de Except.* & *l. de ætate.* 11. §. 8. *ff. de Interrog. in fine.* 16

Fallit *Tertiò* in omnibus, in quibus de Jure licet pœnitere & variare, etiam uni sine consensu alterius: sic licet impuberi à Sponsalibus contractis liberè resilire, quando pubertatem adeptus fuerit. *c. de illis* 7. & *c. à nobis.* 8. *de Desponsf. impub.* Pariter 17

à Matrimonio rato nondum consummato resilire, & Religionem intrare permissam est à Jure. *c. Verùm. de conversi. conjug.* Huc fallentiæ universali conformiter

18 Fallit *Quartò* in ultimis Voluntatibus; quia hæ ambulatoriæ sunt ad mortem. *l. Quod si. 4. ff. de adim. & transfer. legat.* & quidem in tantum, ut de non mutanda ultima voluntate nemo se ipsum astringere valeat. *l. Si quis. 22. ff de legat. 3.* ibi: *Nemo eam sibi eam legem dicere potest, ut à priori ei recedere non liceat.*

19 Fallit *Quintò* in contractibus innominatis, quando res adhuc est integra. *l. Si pecuniam. ff. de Condit. causa data.* Item in Deposito. *l. 1. §. 2. ff. Depositi.*

Fallit *Sextò* in Mandato & in contractu Societatis, si res adhuc est integra, seu si interesse alterius necdum inceperit. *§ Mandatum. 11. Instit. de Mandato. & § Manet. 4. Instit. de Societ.* 20

Fallit *Septimò* in Sententia interlocutoria, utpote quam Judex, qui eam tulit, revocare potest, cùm officiò suò ex integro nondum functus fuerit. *c. Cùm cessante 60. de Appellat.* 21

Fallit *Octavò* in appellatione, à qua semel interposita appellans pro libitu recedere potest. *c. Si quis libellos. 28. C de Appellat.* 22

REGULA XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægravari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quomodò intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius:*
4 *Et probatur.*
5 *Ratio Regulæ.*
6 *Objicitur ex Scriptura:*
7 *Ex Jure Canonico:*
8 *Et Civili, quòd propter peccata aliorum puniantur innocentes.*
9 *Respondetur, quare Deus ob peccata aliena puniat aliquos.*
10 *Jus Canonicum id facit propter utilitatem publicam:*
11 *Sicut & Jus Civile.*

1 HÆc Regula desumitur ex *l. Si quis. 33. § Legis. C. de Inoffic. Testam.* cui etiam concordat *l. Sancimus 22. C. de pœnis.* & *Regula 155. ff. de R. J.* ibi: *Factum cuique suum, non adversario nocere debet.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem est notandum, Doctores in declaranda hac Regula non convenire; Barbosa siquidem *hic n. 2.* vulgarem opinionem quæ dicit, Regulæ sensum & intentum esse, ut nullus propter delictum alterius puniatur, ideò rejicit, quia in hoc sensu, ut ait, non effet diversa, sed eadem cum sequenti, quæ idem dicit illis verbis: *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus:* non est autem verisimile, quòd Papa Bonifacius VIII duas distinctas Regulas idem significantes ponere voluerit. Verùm hæc Barbosæ ratio non videtur stringere; quia uti ex ipsis verbis utriusque Regulæ liquet, nihilo minùs quævis earum diversum & distinctum ab alia importat sensum. Præsens enim Regula id principaliter velle videtur, ne quis innocens pœnâ, aut damnò gravetur propter alterum, quem ob delictum vel inimicitiam, malam vitam, vel ex alia causa odio habet pœnam infligens, vel damnum inferens. Sequens autem Regula absolutè, & abstrahendo ab omni odio vult, ut nullus sine culpa puniatur, nisi subsit causa; quod in facto contingere posset absque omni odio erga tertium. v. g. ex proprio odio, & aversione, quâ erga innocentem fertur, pœnam in Jure non contentam inferens; vel ex proprio interesse, vel ex respectu humano, vel alia minùs justa causa. Hinc

3 Resp. ad quæstionem *num. præced.* positam: Regula præsens principaliter intelligenda est de pœna, gravamine & damno, quod infertur innocenti propter odium, quò injustè damnificans vel gravans ex quacunque causa fertur erga tertium, v. g. cognatum, amicum, fratrem, filium, parentem, servum familiarem innocentis; ut proin verus sensus Regulæ sequens sit: *Nullus innocens potest affici vel gravari pœnâ aliquâ damno, vel alio incommodo propter odium quo injustè gravans ex quacunque tandem causa fertur erga tertium v. g. consanguineum, amicum &c. familiarem ipso ente.* Sic in sensu isto Regulam intelligit Caramuel in *Theolog. fundament. n. 764.* Strein. *hîc.* & alii.

4 Probatur hic sensus præcipuè per *l. Si quis. 33. § Legis. C. de Inoffic. Testam.* ex qua desumpta habetur Regula; ibi enim propter rationem hujus Regulæ corrigitur lex antiqua, quâ permittebatur filium innocentem exhæredari à Matre præcisè ob odium, quod gerebat erga maritum, ex quo infans progenitus erat, illis verbis: *Hoc iniquum judicantes, ut alienò odiò aliquis prægravetur.* Idem sensus clarè desumitur ex *l. Sancimus. 22. C. de pœnis.* ibi: *Sancimus, ibi esse pœnam, ubi noxa est. Propinquos, notos, familiares, procul à calumnia submovemus, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim affinitas, vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccatum igitur suos tenent authores, nec ulteriùs progredatur metus, quàm reperiatur delictum. Hoc singulis quibusdam judicibus intimetur.* Concordat *l. Crimen. 26. ff. de Pœnis:* ibi: *Crimen vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest; nam unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur.* Huc facit & ob eandem rationem, si Compromissarius eligat indignum, potestas eligendi redit ad eligentes, & ipse solus punitur, non verò compromittentes, *quos illius odio non convenit prægravari, ut pœna suum authorem teneat* juxta *Regulam 155 ff. de R. J* supra n. 1. jam citatam. Item illud Ezech. *cap. 18. v. 20.* ibi: *Anima, quæ peccaverit, ipsa moritur: filius non portabit iniquitatem Patris, & pater non portabit iniquitatem filii.* ficut nec uxor tenetur pro marito *l. 2. & 3. C. Ne uxor pro marito.*

5 Ratio præter jam in textibus expressas ulterior est, quia justitia commutativa & distributiva exigunt, ut jus suum cuique reddatur, innocentes ab injuriis & injustis damnis, aut gravaminibus defendantur, nocentes & rei puniantur, promerita verò condignè præmientur: quod non fit, si pietè innocentes ex præciso odio erga alium, ejusque delicta damnificantur, gravantur, puniuntur, aut alia incommoda sustinere coguntur.

6 Verùm quantumvis justa & æqua ex dictis appareat Regula nostra, tamen graves patitur instantias tam ex Scriptura sacra, quàm utroque jure. Ex sacris enim paginis habemus propter unius vel plurium delicta etiam alios innocentes à Deo fuisse punitos. Sic enim tacendo plura alia exempla, propter scandala suorum filiorum populum à sacrificio retrahentium Deus

Deus Heli illorum patrem è vivis sustulit. *1. Reg. cap. 4. v. 18.* & propter peccatum David populum superbè numerantis, de populo innocente à Deo misso Berlebee septuaginta millia virorum sicva peste delevit.

7 De Jure Canonico à Patre & Matre hæreticis filii & nepotes innocentes catholici procreati ad Beneficia ecclesiastica & officia publica inhabiles existunt. *c Quicunque. 2. §. Hæretici, & c. Statutum. 9. de Hæreticis in 6.*

8 De Jure Civili autem propter crimen læsæ Majestatis etiam innocentes filii infames evadunt, atque à materna, avitaque & propinquorum successione excluduntur. *l. quisquis. 5. C ad Leg. Jul. Majest.*

9 Respondetur tamen & quidem ad exempla sacræ Scripturæ, inprimis à Deo nullum innocentem pœnâ æternâ, vel aliâ animæ nocivâ puniri: temporali tamen quandoque propter unum etiam alios affici, vel quia, etiamsi appareant, tamen revera innocentes non sunt, sed ejusdem criminis coram oculis divinis directè vel indirectè rei existunt, ob quod meritò puniuntur, uti contingit in Heli, qui debitè corrigere filios negligens, etiam illorum criminum factus est particeps. Vel, quia licèt innocentes in uno, in multis tamen aliis peccatis rei coram Deo inveniuntur, indeque justè puniuntur. Vel, quia innocentes aliquo modo ut filii ad parentem, subditi ad principem pertinent, puniuntur, ut delinquens pœnam acerbiùs sentiat, dum interea alii, si pœnam ob peccata alterius commissa à Deo immissam in his innocentes patienter sustinent, alia sua peccata extinguunt, animæ dona, gratias & merita sibi cumulant, & salutem æternam facilius consequuntur, sicque ex hujusmodi pœna plus lucri, quàm damni acquirunt, ac propterea affectiones à Deo immissæ respectu delinquentis duntaxat nomen veræ pœnæ: respectu illorum, qui propter alium patiuntur, nomen medecinæ doni & boni spiritualis merentur juxta D. Thom. *1. 2. q. 87. a. 1.*

Ad dispositiones Juris Canonici respondetur, 10 per illas propter alios puniri in nonnullis etiam innocentes non tam odiò erga illos v. g. hæreticos parentes, quàm favore cultûs divini, ecclesiæ, & communis utilitatis ejusdem, quæ exigit, ut non nisi ab omni suspitione mali alienos habeat ministros, quales non sunt illegitimè nati, & hæreticorum filii, utpote de quibus non immeritò metuit Ecclesia, ne imitatores sint incontinentiæ & perfidiæ paternæ. *cit. l. quisquis, §. filii vero C. ad Leg. Jul. Majest.*

A 11 leges civiles respondetur, eas quoque non 11 tam odiò delinquentis, quàm curâ & amore boni communis & publici pœnâ in aliquibus affinere innocentes ad avertenda graviora, bonoque publico magis nociva, præsertim læsæ Majestatis crimina, quatenus quivis sciens, hujusmodi crimina etiam in filiis innocentibus tam graviter puniri, ab iis committendis magis & efficaciùs abterreatur.

Quod si alicui hæ responsiones minus placeant, 12 & per Jura in aliquibus casibus nonnullos etiam aliorum odiò contra Regulam gravari contendat, respondetur, Regulam fallere in casibus, in quibus ob odium erga unum etiam alium ex justa causa boni publici gravari volunt: ut proin huic Regulæ non minùs ac sequenti apponi valeat exceptio: *Nisi subsit causa.*

REGULA XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

SUMMARIUM.

1 *Regula quomodo intelligenda?*
2 *Ponitur verus sensus illius.*
Sine culpa non datur pœna. ibid.
3 *Nisi ob causam boni communis.*
4 *Declaratur exemplis Juris Canonici:*
Simoniæ ab alio commissæ pœnam quis non incurrit, si ipso prohibente, vel protestante committitur. ibid. 5 *Et Civilis.*

1 QUæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Sicut præcedens Regula vult, ut nullus innocens puniatur, injustè gravetur, damnum vel incommodum patiatur præcisè ex odio alterius: sic præsens universaliter, & abstrahendo ab omni odio dispositum indicat, ut nullus puniatur sine culpa ex quacunque tandem minùs justa bonum commune non concernente causa, v. g. ex interesse proprio, ex respectu humano, ex amore erga alium forsan inimicum puniri seu puniendi &c. Siquidem per verba *nisi subsit causa*: Regula non nisi justam, & bonum commune concernentem causam intelligit juxta dicenda infra n 2. & 3. Hinc

2 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Nemo est puniendus vel gravandus ob alicujus actûs commissionem vel omissionem, quæ dolo & culpâ vacat, nisi ex justa bonum commune seu publicum concernente causa.* Primæ partis, ut nemo sine culpa puniatur, ratio est; quia ubi non est noxa, ibi non est pœna. *l. Sancimus. 22. C. de Pœnis.* ibi: *Sancimus, ibi esse pœnam, ubi est noxa.* siquidem *pœna est noxæ vindicta l. aliud. 131. pr. de Verb. Sign.* ac insuper pœna est mensura culpæ juxta illud *Deut. 25.* ibi: *Juxta mensuram peccati erit plagarum modus:* Hinc ubi nulla culpa, nulla quoque esse debet pœna. *c. Cognoscentes. 2. de Constit.* ibi: *Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit.* huc quadrat etiam illud S. Augustini effatum *lib. 2 Retract. cap. 6.* ibi: *pœna, si justa est, peccati pœna est, & supplicium vocatur.*

Ratio secundæ partis, seu potiùs exceptionis, vi- 3 delicet, quòd quis etiam sine culpa ex justa bonum commune concernente causa, seu propter utilitatem publicam puniri vel magis propriè loquendo, gravari, & incommodari valeat, hæc est; quia bonum commune, seu publica & communis utilitas est præferenda privatæ: consequenter, si illa exigit, ut privatus, etiam sine culpa, puniatur, gravetur, damnum temporale sentiat, hic meritò sustinere debet. *arg. l penult. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* ubi ad sedandum tumultum decurio inconsulto Principe decapitari potest, quod aliàs sine consensu Principis fieri nequit: cum Concord.

Declaratur & firmatur Regula ulteriùs exemplis 4 ex Jure desumptis; Sic enim præter ea, quæ ad præced. Regulam *n. 7 & 8.* adduximus, ex utroque Jure ulteriùs beneficium dimittere tenetur, qui illud acquisivit per Simoniam ipso ignorante ab alio commissam. *c. Nobis. 27 de Simonia.* (nisi impetrans expressè prohibuerit, vel protestatus fuerit, ne aliquid temporale detur pro beneficio: textu expresso *c. Sicut tuis. 33. de Simon.*) quia communis Ecclesiæ utilitas requirit, ut summè eidem nocivum simoniæ vitium omnibus odio fiat, indeque magis extirpetur. Sic innocens uxor sine culpa punitur, imoque jure conjugali privatur. *arg. c. quoniam. 5. §. Si autem, Ut lite non contestata.* ibi: *quo-*

à Matrimonio rato nondum consummato resilire, & Religionem intrare permissam est à Jure. *c. Verùm. de conversi. conjug.* Huc fallentiæ universali conformiter

18 Fallit *Quartò* in ultimis Voluntatibus; quia hæ ambulatoriæ sunt ad mortem. *l. Quod si. 4. ff. de adim. & transfer. legat.* & quidem in tantum, ut de non mutanda ultima voluntate nemo se ipsum astringere valeat. *l. Si quis. 22. ff de legat. 3.* ibi: *Nemo eam sibi eam legem dicere potest, ut à priori ei recedere non liceat.*

19 Fallit *Quintò* in contractibus innominatis, quando res adhuc est integra. *l. Si pecuniam. ff. de Condit. causa data.* Item in Deposito. *l. 1. §. 2. ff. Depositi.*

Fallit *Sextò* in Mandato & in contractu Societatis, si res adhuc est integra, seu si interesse alterius necdum inceperit. *§ Mandatum. 11. Instit. de Mandato. & § Manet. 4. Instit. de Societ.* 20

Fallit *Septimò* in Sententia interlocutoria, utpote quam Judex, qui eam tulit, revocare potest, cùm officiò suò ex integro nondum functus fuerit. *c. Cùm cessante 60. de Appellat.* 21

Fallit *Octavò* in appellatione, à qua semel interposita appellans pro libitu recedere potest. *c. Si quis libellos. 28. C de Appellat.* 22

REGULA XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægravari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quomodò intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius:*
4 *Et probatur.*
5 *Ratio Regulæ.*
6 *Objicitur ex Scriptura:*
7 *Ex Jure Canonico:*
8 *Et Civili, quòd propter peccata aliorum puniantur innocentes.*
9 *Respondetur, quare Deus ob peccata aliena puniat aliquos.*
10 *Jus Canonicum id facit propter utilitatem publicam:*
11 *Sicut & Jus Civile.*

1 HÆc Regula desumitur ex *l. Si quis. 33. § Legis. C. de Inoffic. Testam.* cui etiam concordat *l. Sancimus 22. C. de pœnis.* & *Regula 155. ff. de R. J.* ibi: *Factum cuique suum, non adversario nocere debet.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem est notandum, Doctores in declaranda hac Regula non convenire; Barbosa siquidem *hic n. 2.* vulgarem opinionem quæ dicit, Regulæ sensum & intentum esse, ut nullus propter delictum alterius puniatur, ideò rejicit, quia in hoc sensu, ut ait, non effet diversa, sed eadem cum sequenti, quæ idem dicit illis verbis: *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus:* non est autem verisimile, quòd Papa Bonifacius VIII duas distinctas Regulas idem significantes ponere voluerit. Verùm hæc Barbosæ ratio non videtur stringere; quia uti ex ipsis verbis utriusque Regulæ liquet, nihilo minùs quævis earum diversum & distinctum ab alia importat sensum. Præsens enim Regula id principaliter velle videtur, ne quis innocens pœnâ, aut damnò gravetur propter alterum, quem ob delictum vel inimicitiam, malam vitam, vel ex alia causa odio habet pœnam infligens, vel damnum inferens. Sequens autem Regula absolutè, & abstrahendo ab omni odio vult, ut nullus sine culpa puniatur, nisi subsit causa; quod in facto contingere posset absque omni odio erga tertium. v. g. ex proprio odio, & aversione, quâ erga innocentem fertur, pœnam in Jure non contentam inferens; vel ex proprio interesse, vel ex respectu humano, vel alia minùs justa causa. Hinc

3 Resp. ad quæstionem *num. præced.* positam: Regula præsens principaliter intelligenda est de pœna, gravamine & damno, quod infertur innocenti propter odium, quò injustè damnificans vel gravans ex quacunque causa fertur erga tertium, v. g. cognatum, amicum, fratrem, filium, parentem, servum familiarem innocentis; ut proin verus sensus Regulæ sequens sit: *Nullus innocens potest affici vel gravari pœnâ aliquâ damno, vel alio incommodo propter odium quo injustè gravans ex quacunque tandem causa fertur erga tertium v. g. consanguineum, amicum &c. familiarem ipso ente.* Sic in sensu isto Regulam intelligit Caramuel in *Theolog. fundament. n. 764.* Strein. *hîc.* & alii.

4 Probatur hic sensus præcipuè per *l. Si quis. 33. § Legis. C. de Inoffic. Testam.* ex qua desumpta habetur Regula; ibi enim propter rationem hujus Regulæ corrigitur lex antiqua, quâ permittebatur filium innocentem exhæredari à Matre præcisè ob odium, quod gerebat erga maritum, ex quo infans progenitus erat, illis verbis: *Hoc iniquum judicantes, ut alienò odiò aliquis prægravetur.* Idem sensus clarè desumitur ex *l. Sancimus. 22. C. de pœnis.* ibi: *Sancimus, ibi esse pœnam, ubi noxa est. Propinquos, notos, familiares, procul à calumnia submovemus, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim affinitas, vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccatum igitur suos tenent authores, nec ulteriùs progredatur metus, quàm reperiatur delictum. Hoc singulis quibusdam judicibus intimetur.* Concordat *l. Crimen. 26. ff. de Pœnis:* ibi: *Crimen vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest; nam unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur.* Huc facit & ob eandem rationem, si Compromissarius eligat indignum, potestas eligendi redit ad eligentes, & ipse solus punitur, non verò compromittentes, *quos illius odio non convenit prægravari, ut pœna suum authorem teneat* juxta *Regulam 155 ff. de R. J* supra n. 1. jam citatam. Item illud Ezech. *cap. 18. v. 20.* ibi: *Anima, quæ peccaverit, ipsa moritur: filius non portabit iniquitatem Patris, & pater non portabit iniquitatem filii.* ficut nec uxor tenetur pro marito *l. 2. & 3. C. Ne uxor pro marito.*

5 Ratio præter jam in textibus expressas ulterior est, quia justitia commutativa & distributiva exigunt, ut jus suum cuique reddatur, innocentes ab injuriis & injustis damnis, aut gravaminibus defendantur, nocentes & rei puniantur, promerita verò condignè præmientur: quod non fit, si pietè innocentes ex præciso odio erga alium, ejusque delicta damnificantur, gravantur, puniuntur, aut alia incommoda sustinere coguntur.

6 Verùm quantumvis justa & æqua ex dictis appareat Regula nostra, tamen graves patitur instantias tam ex Scriptura sacra, quàm utroque jure. Ex sacris enim paginis habemus propter unius vel plurium delicta etiam alios innocentes à Deo fuisse punitos. Sic enim tacendo plura alia exempla, propter scandala suorum filiorum populum à sacrificio retrahentium Deus

Deus Heli illorum patrem è vivis sustulit. *1. Reg. cap. 4. v. 18.* & propter peccatum David populum superbè numerantis, de populo innocente à Deo misso Berlebee septuaginta millia virorum sicva peste delevit.

7 De Jure Canonico à Patre & Matre hæreticis filii & nepotes innocentes catholici procreati ad Beneficia ecclesiastica & officia publica inhabiles existunt. *c Quicunque. 2. §. Hæretici, & c. Statutum. 9. de Hæreticis in 6.*

8 De Jure Civili autem propter crimen læsæ Majestatis etiam innocentes filii infames evadunt, atque à materna, avitaque & propinquorum successione excluduntur. *l. quisquis. 5. C ad Leg. Jul. Majest.*

9 Respondetur tamen & quidem ad exempla sacræ Scripturæ, inprimis à Deo nullum innocentem pœnâ æternâ, vel aliâ animæ nocivâ puniri: temporali tamen quandoque propter unum etiam alios affici, vel quia, etiamsi appareant, tamen revera innocentes non sunt, sed ejusdem criminis coram oculis divinis directè vel indirectè rei existunt, ob quod meritò puniuntur, uti contingit in Heli, qui debitè corrigere filios negligens, etiam illorum criminum factus est particeps. Vel, quia licèt innocentes in uno, in multis tamen aliis peccatis rei coram Deo inveniuntur, indeque justè puniuntur. Vel, quia innocentes aliquo modo ut filii ad parentem, subditi ad principem pertinent, puniuntur, ut delinquens pœnam acerbiùs sentiat, dum interea alii, si pœnam ob peccata alterius commissa à Deo immissam in his innocentes patienter sustinent, alia sua peccata extinguunt, animæ dona, gratias & merita sibi cumulant, & salutem æternam facilius consequuntur, sicque ex hujusmodi pœna plus lucri, quàm damni acquirunt, ac propterea affectiones à Deo immissæ respectu delinquentis duntaxat nomen veræ pœnæ: respectu illorum, qui propter alium patiuntur, nomen medecinæ doni & boni spiritualis merentur juxta D. Thom. *1. 2. q. 87. a. 1.*

Ad dispositiones Juris Canonici respondetur, 10 per illas propter alios puniri in nonnullis etiam innocentes non tam odiò erga illos v. g. hæreticos parentes, quàm favore cultûs divini, ecclesiæ, & communis utilitatis ejusdem, quæ exigit, ut non nisi ab omni suspitione mali alienos habeat ministros, quales non sunt illegitimè nati, & hæreticorum filii, utpote de quibus non immeritò metuit Ecclesia, ne imitatores sint incontinentiæ & perfidiæ paternæ. *cit. l. quisquis, §. filii vero C. ad Leg. Jul. Majest.*

A 11 leges civiles respondetur, eas quoque non 11 tam odiò delinquentis, quàm curâ & amore boni communis & publici pœnâ in aliquibus affinere innocentes ad avertenda graviora, bonoque publico magis nociva, præsertim læsæ Majestatis crimina, quatenus quivis sciens, hujusmodi crimina etiam in filiis innocentibus tam graviter puniri, ab iis committendis magis & efficaciùs abterreatur.

Quod si alicui hæ responsiones minus placeant, 12 & per Jura in aliquibus casibus nonnullos etiam aliorum odiò contra Regulam gravari contendat, respondetur, Regulam fallere in casibus, in quibus ob odium erga unum etiam alium ex justa causa boni publici gravari volunt: ut proin huic Regulæ non minùs ac sequenti apponi valeat exceptio: *Nisi subsit causa.*

REGULA XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

SUMMARIUM.

1 *Regula quomodo intelligenda?*
2 *Ponitur verus sensus illius.*
Sine culpa non datur pœna. ibid.
3 *Nisi ob causam boni communis.*
4 *Declaratur exemplis Juris Canonici:*
Simoniæ ab alio commissæ pœnam quis non incurrit, si ipso prohibente, vel protestante committitur. ibid. 5 *Et Civilis.*

1 QUæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Sicut præcedens Regula vult, ut nullus innocens puniatur, injustè gravetur, damnum vel incommodum patiatur præcisè ex odio alterius: sic præsens universaliter, & abstrahendo ab omni odio dispositum indicat, ut nullus puniatur sine culpa ex quacunque tandem minùs justa bonum commune non concernente causa, v. g. ex interesse proprio, ex respectu humano, ex amore erga alium forsan inimicum puniri seu puniendi &c. Siquidem per verba *nisi subsit causa*: Regula non nisi justam, & bonum commune concernentem causam intelligit juxta dicenda infra n 2. & 3. Hinc

2 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Nemo est puniendus vel gravandus ob alicujus actûs commissionem vel omissionem, quæ dolo & culpâ vacat, nisi ex justa bonum commune seu publicum concernente causa.* Primæ partis, ut nemo sine culpa puniatur, ratio est; quia ubi non est noxa, ibi non est pœna. *l. Sancimus. 22. C. de Pœnis.* ibi: *Sancimus, ibi esse pœnam, ubi est noxa.* siquidem *pœna est noxæ vindicta l. aliud. 131. pr. de Verb. Sign.* ac insuper pœna est mensura culpæ juxta illud *Deut. 25.* ibi: *Juxta mensuram peccati erit plagarum modus:* Hinc ubi nulla culpa, nulla quoque esse debet pœna. *c. Cognoscentes. 2. de Constit.* ibi: *Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit.* huc quadrat etiam illud S. Augustini effatum *lib. 2 Retract. cap. 6.* ibi: *pœna, si justa est, peccati pœna est, & supplicium vocatur.*

Ratio secundæ partis, seu potiùs exceptionis, vi- 3 delicet, quòd quis etiam sine culpa ex justa bonum commune concernente causa, seu propter utilitatem publicam puniri vel magis propriè loquendo, gravari, & incommodari valeat, hæc est; quia bonum commune, seu publica & communis utilitas est præferenda privatæ: consequenter, si illa exigit, ut privatus, etiam sine culpa, puniatur, gravetur, damnum temporale sentiat, hic meritò sustinere debet. *arg. l penult. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* ubi ad sedandum tumultum decurio inconsulto Principe decapitari potest, quod aliàs sine consensu Principis fieri nequit: cum Concord.

Declaratur & firmatur Regula ulteriùs exemplis 4 ex Jure desumptis; Sic enim præter ea, quæ ad præced. Regulam *n. 7 & 8.* adduximus, ex utroque Jure ulteriùs beneficium dimittere tenetur, qui illud acquisivit per Simoniam ipso ignorante ab alio commissam. *c. Nobis. 27 de Simonia.* (nisi impetrans expressè prohibuerit, vel protestatus fuerit, ne aliquid temporale detur pro beneficio: textu expresso *c. Sicut tuis. 33. de Simon.*) quia communis Ecclesiæ utilitas requirit, ut summè eidem nocivum simoniæ vitium omnibus odio fiat, indeque magis extirpetur. Sic innocens uxor sine culpa punitur, imoque jure conjugali privatur. *arg. c. quoniam. 5. §. Si autem, Ut lite non contestata.* ibi: *quo-*

niam in conjugio multi casus occurrunt, in quibus Conjuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

5 Sic de Jure Civili propter bonum commune, videlicet, ut veritas adulterii bono communi plurimùm præjudicioſi erpatur, servus torquetur, tortus autem domino amplius non restituitur. Dynus *hic arg. l. si postulaverit. ff. ad L. Jul. de Adulter. & l. fin. ff. de calumniat.* Sic propter bonum commune dominus punitur, quòd causam prosequi non amplius possit, si procuratur illius, etiam absque culpa domini, fatalia appellationis labi permittit. *l. 1. §. fin. ff. quando appellan. sit.* Sic universaliter quia potestas Supremi Principis Ecclesiastici ad beneficia & officia Ecclesiastica, res & jura ad loca & personas ecclesiasticas pertinentia se extendit. *can. cuncta. 17 cau. 9. q. 3. & c. licet. 2. de Præbend. & Dignit. in 6.* potest de illis non quidem pro libitu, sed ex causa justa publica propter communem utilitatem & Religionis bonum disponere cum præjudicio & gravamine tertii innocentis: Sicut à pari quia potestas supremi Principis sæcularis circa honorem & officia civilia, res, bona & Jura privatorum versatur, *arg. l. fin. C. de quadrien. præscript.* de iis disponere, eaque subditis legali vel alia ordinatione etiam innocentibus auferre, transferre & denegare valet, si communis utilitas Reipublicæ ita exigit. Abbas *in c. Quæ in Ecclesiarum. de eo ſiis. n 7.* Gaill. *lib. 2. observ. 26. num. 3.* cum communi aliorum.

REGULA XXIV.

Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parere necesse.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Est intelligenda non solùm de Judicis, sed etiam Principis, Superiorum, Dominorum, & Parentum mandatis.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Procedit etiam in dubio, an eorum mandatum sit justum.*
5 *Confirmatur exemplis ex Jure.*
6 *Fallit Regula in casu, quò quid contra jus divinum:*
7 *Vel etiam clarum & manifestum jus humanum præcipitur.*
8 *Fallit insuper in Judice, si hic aliquid ad suum officium non pertinens mandat.*

1 Hæc Regula sumpta est ex *l. Non videntur data. 167. ff. de R. J.* ibi: *qui jussu Judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regula intelligenda est non solùm de mandato Judicis, sed etiam Principis. *l. quod Princeps. 23. ff. de aqua pluv. arc.* & quorumvis Superiorum ac Dominorum respectu suorum subditorum, nec non Parentum respectu filiorum, ita ut à dolo immunis censeatur non tantùm ille, qui ex mandato Judicis, sed etiam qui ex mandato tui Principis, Superioris, Domini aut Parentis quid facit aut omittit; quia Ratio Regulæ de quolibet ex præfatis obedientibus pariter procedit, videlicet, cùm habeat parere necesse. Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Quicunque ex mandato Judicis, vel cujuscunque legitimi Superioris sui aliquid facit vel omittit, à dolo & culpa immunis censetur*: Per Rationes & Jura allegata. Probatur ulterius tam ex Sacra Scriptura, quàm utroque humano Jure. Nam Paulus ad *Romanos cap. 13.* de Principibus dicit: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati. Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* De obedientia debita Superioribus & præpositis præstanda ad *Hebr. cap. 13. v. 17. Obedite præpositis vestris, & subjacete eis.* De Dominis ad *Ephes. 6. v. 5. Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore sicut Christo.* quæ obedientia Principibus, Superioribus, Dominis & Parentibus debita præstanda etiam alibi in Scriptura sicut & in utroque Jure passim, indeque certa habetur, quòd subditi habeant parere necesse: necessitas autem tollit præsumptionem doli *l. Mater. 2. C. de Calumniat.* & inducit præsumptionem positivam, fraudem & dolum abesse. *l. Si stipulatus. 81. §. 1. ff. de Solution.*

4 Procedit Regula etiam in casu, quo Judex vel Superior indifferentia præcipiat, vel tibi dubium est, num justè vel justa præcipiat; quia Judex (idem dic de Superioribus) quæ facit, & jubet, justè facere & jubere præsumitur. *arg. c. Sicut. 16. in fine. de Sent. & re judic. & l. fin. C. de offic. Civil. Jud.* ibi: *Non arbitramur* præsertim cùm in dubio melior sit conditio possidentis. *arg. in pari. de R. J. in 6. & ff. de R. J.* Judex autem in possessione præcipiendi existat. Accedit argumentum à contrario: qui non paret judici, doli reus præsumitur; nam juxta Regulam Juris Civilis *109. ff. de R. J. Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paret: ergo.*

5 Confirmatur Regula exemplis Juris: sic enim si debitor ex præcepto Judicis solvat debitum Minori absque authoritate Tutoris, non tenetur amplius Minori solvere, nec minor habet actionem ad solutionem denuò præstandam. *l. ait Prætor. 7. §. Perminitur. ff. de Minoribus*, quia habuit parere necesse. Sic etiam, si quis ex mandato Judicis sepulchrum destruxit, quo ne fiante aqua pluvia nocere poterat, non tenetur. Ejione de sepulchro violato, quia authoritas Judicis ipsum excusat. Dyn. *hic n. 2. arg. l. Quamquam 4 prin. ff. de aqua pluv.* Sic insuper si quis. fidei apud aliquem depositi, moritur relictis quatuor hæredibus, & depositarius uni duntaxat eorum depositum ex mandato Judicis restituit, dolò non egisse præsumitur, nec tenetur aliis actione depositi. *l. si stipulatus. 81. §. Si lancem. ff. de Solut.* quia mandato Judicis habuit parere necesse.

6 Quæritur II. An, & quas patiatur Regula 24. Fallentias? Resp. Eam fallere *primò* in casu, quo Judex, Princeps, aut Superior mandat aliquid Juri divino aut naturali manifestè adversum; quia in hujusmodi casu non habet parere necesse, sed potiùs tenetur non parere juxta illud *Act. 4 Si justum est in conspectu Dei, vos potiùs quàm Deum audire, judicate.* & rursùm ait *cap. 5. Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.* Hinc si Judex ecclesiasticus etiam sub pœna excommunicationis præcipiat mulieri, ut viro suo reddat debitum conjugale, parere nec tenetur, nec salvâ conscientiâ potest, si ipsa occulti impedimenti matrimonium dirimentis conscia est, licèt id probare nequeat, textu expresso *c. Inquisitioni. 44. de Sent. Excom.* ibi: *Si alter conjugum pro certo scit impedimentum conjugii, quamvis illud apud Eccle-*

siam non possit probare &c. debet potiùs exemunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale.

7 Fallit *Secundò*, si quid præcipitur, quod contra jus clarum manifestè militat; siquidem etiam in tali casu parere non habet necesse, sed resistere potest, ac debet. Dynus *hic* cum communi aliorum. *l. omnes. 33. C. de Decur. & l. Evidenter. de Excusat. muner.* cum concord. apud Dynum *hic n. 4.*

8 Fallit *Tertiò* in Judice, si mandat aliquid, quod ad suum non pertinet officium. Ratio est; quia Judici in iis tantùm parere necesse est, in quibus sub fungitur officio, non item in aliis, *arg. l. factum. 170. ff. de R. J.* ibi: *Factum à Judice, quod ad officium ejus non pertinet, ratum non est. Et l. 1. C. si non competens.* eâque idem, si Judex rem ad ipsius officium non pertinentem mandet, ac si extra territorium suum jus dicat, indeque faciat, quòd ei impunè non paretur. *l. fin. ff. de Jurisdict.* ibi: *Extra territorium jus dicenti impune non paretur; idem est, si suprà Jurisdictionem suam velit jus dicere.*

REGULA XXV.

Mora sua cuilibet nociva est.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid hîc intelligatur per moram?*
3 *Mora aliqua est ex persona, quæ etiam regularis vocatur.*
4 *Alia ex re, seu irregularis, ubi jus & dies interpellat pro homine. Declaratur exemplis. & n. seq.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Culpabiliter morosus tenetur ad æstimationem rei, etiamsi casu perierit.*
8 *Item ad compensandos fructus:*
9 *Atque ad interesse, & usuras:*
10 *Nec non ad subeundam pœnam contractui adjectam.*
11 *Fallit Regula in fidejussore, cui aliena, Principalis videlicet debitoris mora nocet.*
12 *Idem est in contractu Societatis:*
13 *Ac in parente respectu filii.*
14 *Fallit item, quando in mora existens moram legitimè purgat.*
15 *Item in casu, quo debitor solvere voluit, & creditor non acceptavit.*

1 Hæc Regula desumitur ex *l. In condemnatione. 173. §. Unicuique. ff. de R. J.* ibi: *Unicuique sua mora nocet, & l. Emptor. 12. ff. de aqua pluv. arc.* aliisque à Gloss. citatis hic.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem præmittendum est, quid, & quotuplex ad propositum sit mora, de qua loquitur Regula præsens. Sciendum itaque, quòd etsi latè loquendo nomine moræ veniat omnis dilatio, tarditas, & procrastinatio, ad propositum tamen accipiatur *prout habili & damnosa, seu nociva dilatione dandi vel solvendi, seu solutionem acceptandi, vel faciendi aliquid eo tempore, quò quis debet & potest*: ut si quis non præstat vel non acceptat solutionem tempore, quo id facere potest & debet. Juxta quod exemplum Barb. *n. 1.* cum multis aliis allegatis dicit: *Moram ad propositum esse dilationem culposam circa solvendum vel accipiendum creditum.* Simili ferè modo ad propositum definitur apud Strein: *Mora est culpa prætermissi officii in solvendo, recipiendove debito, quæ alteri nociva est*: Vel *est frustratio debitoris non solventis, vel creditoris non accipientis.* Verùm cùm non tantùm in solvendis & recipiendis debitis, sed etiam in aliis obligationibus præstandis culpabilis detur mora, prima definitio videtur melior.

3 Mora sic sumpta duplex est: una *ex persona*, quæ etiam *Regularis* communiter vocatur: altera *ex re*, quæ mora *Irregularis* nuncupatur. *arg. l. Mora. 32. ff. de usur. & fruct.* Ex *persona* intervenit culpabilis mora, quando is, cui debetur, monet, seu interpellat, ut debitum ex contractu v. g. venditionis & emptionis sine determinatione temporis contractum eidem solvatur; facta enim hujusmodi competenti monitione solvere ulteriùs differens in culpabili mora solvendi est, & ad damnum ex hac mora postea secutum tenetur. Ad quod tamen necessariò requiritur dicta prævia monitio, seu interpellatio pro solutione præstanda; quamvis enim in omnibus obligationibus, in quibus certa dies vel tempus non apponitur, statim, ac ipsa obligationis die quis teneatur. *l. In omnibus. 14. ff. de R. J.* ibi: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur*; tamen ut debitor in culpabili mora ex persona constituatur, necesse est, ut opportuno tempore priùs saltem semel interpelletur. *arg. cit. l. 32. ff. de usur. & fruct.*

4 *Mora ex re*, seu irregularis est, quando debitor non solvit aut satisfacit eo die vel tempore, quo, ut solvat sine ulla interpellatione creditoris, jus ipsum disponit & monere censetur, prout fit in omnibus contractibus, in quibus contrahentes ipsimet certam diem vel tempus pro solutione præstanda præfigunt: eò quòd in his, Jure sic disponente, dies ipsa determinata pro homine interpellet, indeque eâ elapsâ in culpabili mora existat debitor, textu expresso *l. Magnam. 12. C. de contrah. stipul.* ibi: *Sancimus, ut, si quis certo tempore factarum sibi aliquid vel daturum stipulatur, vel, quæ stipulator voluit, promiserit, & adjecerit, quòd si statuto tempore minimè hæc perfecta fuerint, certam pœnam dabit, sciat minimè se posse debitor ad evitandam pœnam adjicere, quòd nullus eum admonuit.* cum concord.

5 Sic etiam fur à die commissi furti semper est in culpabili mora restituendi, quæ ei nocet, jure ipso sic disponente, &, ut statim restituat, furem monente. *l. fin. ff. de condict. furt.* junctâ *l. Meritò. 19. ff. de vi & vi armata.* Sic pariter in contractu emptionis, ubi nullum tempus certum pro solutione determinatum est, disponente & monente jure emptor fructus ex re empta, pretiò nondum soluto, interea perceptos sine ulla interpellatione venditoris ei restituere debet, in quantum ipsius interest, & non restituens in culpabili mora est. *l. Curabit. 5. C. de Action. empti.* Cæterùm hæc mora ideò vocatur *irregularis*, quia regulariter loquendo mora ex interpellatione creditoris nascitur. *arg. cit. l. Mora ff. de usur. & fruct.* His præmissis:

6 Resp. ad quæstionem n. 2. positam: Regula non tantùm de mora *ex persona*, sed etiam *ex re* venit intelligenda, ut proin verus illius sensus sequens sit: *Quando debitor id, quòd debet, tempore debito non præstat, mora ipsi, non creditori nociva est, sive ab homine, creditore videlicet, sive à Jure, aut statuta die fuerit interpellatus, ita, ut ad omnia damna & incommoda ratione moræ secuta resarcienda teneatur.* per Jura citata, & adhuc citanda.

Decla-

7 Declaratur, firmaturque Regula & sensus illius per effectus moræ ex Jure desumptos, quorum aliquos specificat Dynus *hic n. 1. & seqq.* Sic enim in primis tenetur culpabiliter morosus præstare æstimationem rei debitæ v. g. equi, qui tempore moræ periit, etsi interitus casu contigerit *l. quod te ff. de Reb. credit. si cert. petat. l. si in assa. 12. §. fin. ff. depos.* cum concord. à Dyno citatis.

8 Dein tenetur ad fructus compensandos & quidem in contractibus bonæ fidei à tempore inchoatæ moræ. *l. si quis bonorum. 23. ff. de legat. I. l. Moræ cit. §. 2. l. qui solidum. 78. §. etiam. ff. de legatis II.* Dynus *hic.* & Peck. *n. 21.*

9 Ulteriùs tenetur ad interesse & usuras, quæ peti possunt, & augentur à die moræ; quod in odium debitoris ita constitutum habetur *l. Ratio 3. §. Si per venditorem. ff. de action. empti. & l. Si Kalendis. 11. ff. de Re judicat.*

10 Rursus tenetur ad subeundam pœnam, si quam ratione moræ contrahentes statuerunt. *cit. l. Moræ. §. 2. ff. de usur. & fruct.* Peck. *hic loc. cit.* ubi plures moroso debitori nocivos effectus enumerat. Item qui Minori aliquid debet ex legato, fidei commisso, bonæ fidei contractu, illud statim sine ulla interpellatione bonitas, ipso monente Jure ad die, quo debere incipit, solvere tenetur, & non solvens in mora constitutus creditur, indeque ad damna & usuras obligatur. *l. In Min. 3. C. in quibus caus. restitutio necess.*

11 Quæritur II. An, & quales Regula XXV. patiatur Fallentias? Resp. Eam fallere in eo, quòd mora non tantùm ipsi morosо, sed etiam alii nociva sit, & quidem *primò* in fidejussore, utpote cui nocet mora in solvendo existentis debitoris principalis *l. Mora. 88. ff. de V. O.* ita ut teneatur fidejussor etiam ad damnum, & interesse, saltem si in omnem casum promisit. *l. quæro. 54. pr. ff. locati, conducti.* Dicitur autem notanter, *saltem si in omnem casum se obligavit*; quia non desunt authores apud Barb. *hic n. 9.* docentes, fidejussorem, si in omnem casum expresè non promisit, ad debitum principale quidem, ad damnum & interesse verò non teneri, contradicente Glossâ *hic*, Strein, & aliis volentibus, fidejussorem semper censeri in omnem casum fidejubere. *l. Si fidejuss. 7. ff. de Fidejuss.*

12 Fallit *secundò* in casu quo duo socii sunt obligati, ubi mo a unius nocet alteri socio. *l. penult. ff. de duobus reis.* ibi: *Ex duobus reis ejusdem Stichi promittendi factis, alterius factum alteri quoque nocet. & l. In condemnatione. 173. §. 2. ff. de R. J.* ibi: *Unicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi observatur*; quia sociorum communis causa commodi & incommodi est, & quisque sibi imputare debet, qui minùs diligenti socio se adjunxit. *§. fin. Instit. de Societ. Nam qui parùm diligentem socium sibi assumit, de se quæri, sibique imputare debet.*

Fallit *tertiò* quoad actionem de peculio, ubi 13 mora filii patri nocet. *l. cùm filius. 49. pr. ff. de V. O.* quamvis omnes has tres fallentias verè tales esse aliqui negent, eò quòd filius cum patre, fidejussor cum principali creditore, socius cum socio in hujusmodi casibus idem fictione juris esse velint.

Fallit *quartò*, quod nec ipsi debitori sua mora 14 sit nociva in casu, quo debitor moram suam legitimè purgat, remonstrando, se in mora culpabili non fuisse, ut si subterfugia non quærit, sed de fidejussoribus & aliis sollicitè indagat, quorum auxilio creditori satisfieri queat. *l. Sciendum. 21. ff. de usur. & fruct.* quia in tali casu mora culpabilis abesse non videtur. Legenda in ordine ad hanc fallentiam est Glossa hìc varia Jura pro & contra allegans & concilians sub distinctione, quòd ubi dies præfigitur à Jure pœnam imponente & dies præfixa culpabiliter non observatur, mora purgari non possit (pœna enim semel commissa non purgatur) & sic intelligi multa Jura, ac præsentem Regulam vult: nisi in casu aliquo moram purgari posse special ter caveatur.

Huc pertinet, & Fallit Regula *quintò*, quando 15 debitor non quidem illò, quò debuit, eo tamen tempore solvit, antequam creditor aliquod damnum passus est; vel solutionem elapso jam debito tempore obtulit, & creditor, etsi potuerit, eam non acceptavit; cùm hujus posterioris morâ purgetur prior. *l. Illud. 17 ff. de Pericul. & commod.* ita ut debitor ab obligatione sustinendi moræ nocumenta absolvatur: excepta pœnâ à contrahentibus constituta. Glossa *hic*, quam ipsam tamen præstare non tenetur, si docet, quòd à præstatione debiti absque propria culpa fuerit impeditus etiam ipso tempore, quo alias solvere tenebatur *l. quod te, 5 ff. de reb. cred.* cùm universaliter loquendo præsens Regula loqui censeatur de mora, quæ dolum & culpam præsupponit. *cit. l. quod te.* & ibi Bart. Taccin. *hic n. 6.* Farin. *Tom. 1. Consil. 15. n. 36.* & magis patebit ex Regula 60. h. t. Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri. *arg. can. Biduum. 29. can. 2. q. 6.*

REGULA XXVI.

Ea, quæ fiunt à Judice, si ad ejus non spectant officium, non subsistunt.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid per officium Judicis intelligatur?*
3 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
4 *Declaratur Juris exemplis.*
Judex quando nulliter agat? ibid.
5 *Non tantùm inferior, sed etiam supremus Judex nulliter agit, si excedit limites sui officii:*
6 *Etiamsi utiliter agat; quia*
Non sufficit bonum agere, nisi etiam benè fiat.
7 *In dubio, an Judex excedat limites suæ potestatis, stat præsumptio pro Judice.*
8 *Quivis in alieno territorio existens fortiri ibidem potest forum ratione delicti, contractûs, &c.*
9 *Valet citatio subditi extra territorium existentis.*
10 *Fallit Regula in iis, quæ sunt potestatis ordinis.*
11 *Item, quæ sunt jurisdictionis ordinariæ.*
12 *Et in Episcopo injustè expulso.*

DEsumitur hæc Regula ex *l. Factum. 170. ff. de R. J.* ibi: *Factum à Judice, quod ad officium ejus non pertinet, ratum non est.* cui concordat *l. fin. ff. de Jurisdict.* 1

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Per officium Judicis hic intelligi potestatem & jurisdictionem à Lege, Canone, vel homine Judici concessam ad debitè & legitimè examinandas, tractandas, judicandas, expediendas causas & negotia ad suam potestatem, seu jurisdictionem pertinentia: ut proin Judex tunc aliquid, quod ad officium non spectat, agere dicatur, quando transgreditur limites concessæ sibi potestatis & jurisdictionis; sive dein id 2

id faciat circa rem & causam sub potestate & jurisdictione non comprehensam, sive circa personam jurisdictioni illius non subjectam, sive extra territorium suæ jurisdictioni præfixum, sive contra præscriptam Juris formam & ordinem. Quæ omnia & singula à Judice facta juxta Regulam nulla & invalida sunt per rationes & Jura infrà alleganda. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Omne id, quod Judex ultra limites potestatis & jurisdictionis sibi concessæ, vel contra præscriptum Juris formam facit, nullum & invalidum est.* Ratio est; quia tota vis & valor eorum, quæ à Judice geruntur, fundatur in potestate publica, & jurisdictione sibi data, ac præscripta: consequenter ubi hoc fundamentum deficit, valorem quoque actorum ab eo deficere necesse est. Barb. *hic n. 1.* cum Glossa communiter recepta in *l. 1. de Jurisdict. arg. c. forus. 10. §. Judex. de V. S.*

4 Declaratur & firmatur Regula sensusque illius exemplis Juris. Sic enim imprimis si Judex laicus judicat & condemnat, quem constat esse Clericum, vel laicum sub ipsius jurisdictione non existentem, sententia ipso jure est nulla, utpote à non competente Judice lata. *c. Ad sì Clerici. 4 pr. de Judiciis. l. 1. & per totum maximè. l. fin. C. Si à non compet. l. fin. de Jurisdict.* cum concord. apud Dynum; Item si pupillo dat tutorem suæ jurisdictioni non subjectum, vel pupillo sibi non subjecto tutorem assignat, utraque assignatio ipso jure invalida est. *l. Scire oportet. §. fin. ff. de Ex. uf. Tu.* Item si causam matrimonii cognoscit & judicat &c. Item si actus jurisdictionis extra suum sibi competens territorium exercet, vel ibi sententiam definitivam fert, cuncta sunt nulla & invalida *c. fin. de constit. in 6. & l. fin ff. de Jurisdict.* Item si fert sententiam parte altera non audita, invalida est sententia. *l. Ea, quæ & l. consentaneum. C. quomodò & quando judic.* Eadem nullitas habetur, si Judex parte utraque non consentiente tempore feriarum procedit. *l. 1. §. Si verò. ff. de fer.* Pariter nulla est sententia à Judice lata sine prævia causæ cognitione. *l. Nec quicquam. 9. ff. de offic. Proconf.* quia in his cunctis Judex limites suæ potestatis egreditur, & contra præscriptam Juris formam, consequenter nulliter agit.

5 Et procedit Regula non tantùm in inferiore, sed etiam supremo Judice ac Principe; cùm & hic, si extra territorium suæ provinciæ, vel in aliquem sibi nulla ratione subditum, vel in causa ad se non pertinente jurisdictionem & potestatem suam exercere attentaret, nulliter ageret: uti si Rex Poloniæ in ditionibus Romani Imperii jurisdictionem exercere, vel Papa infidelem seu paganum Ecclesiæ non subditum excommunicare vellet. Strein *hic numer. 4. Sylvester. §. Papa.* cum communi aliorum per rationes & jura citati universali praxi confirmata.

6 Insuper procedit Regula etiam in casu, quo Judex sive inferior, sive supremus bonum & utile quid, sed ultrà suam potestatem facit, judicat, aut ordinat. Strein *hic. n. 4.* cum aliis & Glossa *can. benè quidem. 1. & can. si Imperator. 11. dist. 96. & c. Eccl. sia 10. de constit.* ubi statutum Basilii de non alienandis rebus Ecclesiæ etiam ipsis Ecclesiis proficuum ex ea ratione sint reprobatum, quòd ad ejus ceu Principis laici non spectarit officium de rebus seu personis Ecclesiasticis statutum condere. Simile quid accidit post appellationem ad Papam; post eam enim nil debet innovari per inferiorem Judicem, & si secus fiat, id irritum est & inane. *arg. c. Dilectus. 55. de Appell.* Nam ut Glossa ait *hic*: *Generale est, quòd non sufficit bonum facere, nisi & benè id fiat.*

Verùm hactenus dicta de Regula & sensu illius 7 procedunt in iis damnatur, quando sufficienter constat, hoc vel illud non spectare ad officium Judicis, seu potestatem & Jurisdictionem illius, non verò ubi dubitantur, ut benè notat Glossa *hic* vers. *non spectat.* & sequitur Barb. *hic nu 2.* Taccin. *nu. 7.* Strein cum communi aliorum; nam ubi dubium est de potestate & jurisdictione Judicis, valent interim acta & sententia illius, utpote pro quo stat præsumptio, cùm ad ejus munus spectet examinare, quæ ad suam jurisdictionem pertinent. *arg l. Si quis ex aliena. 5. ff. de Judiciis.* ibi: *Prætoris enim est, æstimare, an suæ sit jurisdictio, vocati autem, non contemnere authoritatem Prætoris.* Quod si aliqui à Jurisdictione se exemptos prætendunt, providè statim in eadem lege subjungitur: *ut in jus vocati veniant, privilegia sua allegaturi*, aloquin pœnis subiaceant.

Objicitur 1. contra Regulam: Valet citatio non 8 subditi in territorio Judicis existentis: *l. Si quis 7. ff. de Judic.* Resp. hoc non obstare Regulæ; quia quivis etiam in alieno territorio existens varie fortiri potest forum Judicis territorii, v. g. ratione delicti, contractûs &c. uti latè dictum *lib. II. Tit. 2. §. 3. & 4.*

Objicitur 2. Valet citatio subditi extra territo- 9 rium existentis, adeò, ut si citatus non compareat, excommunicari queat. *c. Tuæ. 3. ut lite non contest. & c. Ex tua. 11 de Cleric. non resident.* Resp. Judicem citando subditos in alieno territorio contumaciter absentes, eosdémque excommunicando non transgredi limites suæ potestatis; cùm hujusmodi citatio vel in ipso territorio Judicis ad valvas affigi, vel publicè promulgari, vel per litteras aut nuncium sine ullo strepitu judiciali alienæ jurisdictioni præjudiciosa fieri valeat, & excommunicationis sententia lata in subditum extra territorium existentem, illius animam invisibiliter ligat, uti benè ratiocinatur Abb. *in c. fin. de Foro compet.*

Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur 10 Regula XXVI? Resp. Eam fallere 1. in illis spiritualibus, quæ potiùs dependent à potestate ordinis, quàm jurisdictionis; nam Episcopus consecrans alienam Ecclesiam vel Altare, vel ordinans alienum subditum etiam inficò vel invitò propriò Episcopò, etsi illicitè agat, valide tamen consecrat & ordinat Glossa hic claris Juribus.

Fallit 2. in iis, quæ sunt voluntariæ jurisdictio- 11 nis: sic enim Episcopus etiam extra territorium suum existens potest conferre beneficia per dicta *lib. III. Tit. 5. de Præb.*

Fallit 3. in Episcopo injustè expulso à sua civi- 12 tate & Sede Episcopali; talis enim ex speciali dispositione Juris in vicino Episcopatu suam jurisdictionem erga sibi subditos validè & licitè exercere potest. *Clement. unic. de Foro compet.*

REGULA XXVII.

Scienti, & consentienti non fit injuria, neque dolus.

SUMMARIUM.

1 *Hæc Regula unde desumpta?*
2 *Et intelligenda in sensu copulativo, non disjunctivo.* Scire, & scire debere ac facilè posse pro eodem habentur.

3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Declaratur exemplis Juris & n. seq.*
5 *Sciens & liberè consentiens censetur cedere Juri suo.*
6 *Injectio volenta in Clericum volentem trahit secum excommunicationem.*
7 *Non item jocosa mutua Clericorum.*
8 *Raptus Virginis scientis & consentientis punitur & quare.* Dolosa persuasio plus est, quàm violenta coactio. *ibid.*
Raptus verè consentientis virginis non inducit impedimentum matrimonii. ibid.
9 *Ex metu scienter consentiens patitur injuriam.*
10 *Actio furti competit domino consentienti in furtum: quando? & quare?*
Mala facta, quæ trahi possunt in exemplum, puniuntur, etsi nondum sint perfecta. ibid.
11 *Liber consensus Martyrum in torturas & mortem quare non excusat tortores ab injuria.*
12 *Regula fallit in consentientibus in prohibita de Jure divino.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Nemo videtur. 135. ff. de R. J.* ibi: *Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.* Concordat *l. Cùm Dominationes, c. de Transf.* & aliæ à Glossa citatæ *hic.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam intelligendam esse copulativè non disjunctivè, ita ut conjunctim quis sciat, simulque consentiat, & quidem liberè, non vi aut metu coactus, sitque consensus in id, in quod quis consentire potest, seu de Jure non prohibetur. Taccin. *hic n.* 2. Glossa hîc communiter recepta. Sufficit autem scientia non tantùm actualis, sed etiam præsumpta talis, quam debet quis habere, etsi non habeat. Strein *hic n.* 1. quia qui ignorat, quod scire debet, non meretur excusationem *c. 1. de postulat. Prael.* cùm scire & scire debere, ac facilè posse pro eodem habeantur *c fin. §. Si quis. de clandest. Desponſ.*

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Ei, qui aliquid sufficienter intelligit, & in illud nulla vi, nulloque metu coactus liberè consentit, nec injuria nec dolus fieri censetur.* Ratio Regulæ est; quia nullus injuriam patitur, cujus jus non violatur; sed illius, qui scienter & liberè consentit, jus non violatur: cùm juri suo, quod in aliquid habet, consentiendo in illud, cedere censeatur.

4 Declaratur & firmatur exemplis Juris: Sic enim, si quis ingenuus scienter contrahit matrimonium cum serva, vel si ingenua scienter & voluntariè contrahit cum servo, non potest exceptionem facere ob dolum aut injuriam, sicut posset, si ignoranter id fecisset, textu claro *can. Si quis ingenuus. 4. & can. si fœmina. 5. can. 29. q. 2.*

5 Sic pariter qui vendit liberum hominem scientem & consentientem, non tenetur actione injuriarum. *l. 1. §. usque adeò. ff. de Injur.* Et qui retinet liberum hominem volentem & consentientem, non tenetur interdicto de libro homine exhibendo *l. Quod & 3. §. si quis volentem 5. ff. de homine libero exhib.* Rursus si quis emit domum, cui servitutem annexam scit, non habet de illa exceptionem *l. 1. ff. de action. empti & venditi.* Sic universaliter qui utitur, vel fruitur jure alterius benè scientis & liberè consentientis: item qui accipit, retinet, vel consumit rem alterius probè scientis & liberè consentientis, non infert huic injuriam, neque dolum; quia liberè consentiendo videtur in hoc cedere juri suo, sicque in hoc jus illius non violatur. & consequenter nec injuriam patitur, quamdiu scienter ita consentit. Exempla plura adhuc habentur *l. Cùm Donationes. 34. Code Transact. l. Venditor. 11. C. de Rescind. vendit. l. quamvis. 11. ff. de In jus vocand. l. In diem. 9 ff. de aqua pluv. arcen.* cum concord. apud Dynum *hic n.* 2.

Objicitur tamen variè contra hanc Regulam, & 6
quidem imprimis *c. Contingit. 36. de Sentent. Excomm.* Injectio manuum in Clericum volentem, dum videlicet quis ipsum volentem percutit in satisfactionem præcedentis injuriæ, *etsi non violenta, tamen injuriosa* dicitur: ergo etiam volenti fit injuria. Resp. Injuriam in hoc casu non fieri Clerico, utpote consentienti, benè verò toti statui clericali, in cujus favorem canon *si quis suadente* conditus est, cui per suum consensum clericus derogare non potest.

Urgebis. Clerici, qui *non ex odio, invidia, vel* 7
indignatione, sed levitate jocosa se ad invicem percutiunt, aut etiam intuitu disciplinæ & correctionis, non incurrunt excommunicationem, neque censentur inferre injuriam statui clericali. *c. 1. de Sentent. Excomm.* Ergo idem erit dicendum de casu in cit. *c. Contingit.* ubi Clericus volens percussus perhibetur causâ satisfactionis. Respondet Glossa in cit. *c. Contingit.* disparitatem esse, quia manus percutientis in *c. contingit*, sæviit, & causâ ulciscendi priorem injuriam percussisse videtur; non sic illi, qui joco.

Objicitur ulteriùs: Qui virginem etiam consen- 8
tentem rapit, graviter punitur à Jure *l. Raptores C. de Raptu Virg.* ergo etiam scienti & consentienti videtur irrogari injuria. Resp. legem illam non obesse Regulæ, partim quia prædicta lex in præsumptione fundatur, quâ ordinariè præsumitur, virginem si non vi, saltem dolò fuisse raptam, & hôc ipsô injuriam passam. Dynus *hic nu.* 3. & 4. quia qui dolosè decipitur, pro non volente habetur; cùm dolosa persuasio plus sit, quàm violenta coactio. *l. 3 §. Si quis volentem ff. de homin. liber. exhib.* Partim quia, si non ipsi virgini, saltem parentibus illius per raptum filiæ censetur irrogari injuria. Taccin. *hic n.* 9. Partim quia si sufficienter constat, virginem absque omni vi & dolo scienter ac liberè consensisse, verus raptus non est, & virgo hujusmodi non tam rapta, quàm occultè fugitiva dicenda venit, sicque Regula in suo valore procedit. Navar. *lib. 5. Consil. 3. nu. 1. de Raptu.* Sanch. *lib 7. de Matrim. disp. 12. n. 36. & alii. arg. c Cùm causam 6. de Raptor.* ubi Summarium sic habet: *Raptus non dicatur, ubi volens pro matrimonio abducitur*: prout etiam ibidem impedimentum exinde non induci decidituir.

Objicitur adhuc *l. Si Mulier 21. §. 5. ff. quod me-* 9
tûs caus. gest. ubi mulieri beneficiô restitutionis in integrum succurritur, etiam si iciens & consentiens adierit hæreditatem sibi nocivam: ergo scienti & consentienti fit injuria; aliàs enim si mulier hæc injuriam passa non fuisset, lex restitutionem in integrum non concessisset. Resp. dictam mulierem gravi metu adactam hæreditatem adiisse, uti legenti textum patet. Et quamvis coacta voluntas adhuc sit voluntas: tamen, quia habuit jus, ne ad hæreditatis dan nosæ aditionem metu adigeretur, & violatione hujus sui juris injuriam passa est, æquitate suadente per dictum extraordinarium medium meritò illi succurrebatur.

Objicitur etiam *l. Si quis servus. 20. C. de furt &* 10
servo corrupt. ubi domino conceditur actio furti & servi corrupti contra illum, qui domini servo, uti aliquam domini sui rem furriperet, & sibi afferret, persuasit, etsi servus ante oblationem rei iniquam suasionem sincerè manifestârit, & dominus in ablationem sciens consenterit. Resp. Actionem Domino fuisse concessam tum, quia dominus habuit jus, ne servus suus iniquè eorum peretur; quo jure, quia se non abdicavit, in eo injuriam passus: tum ad terrorem aliorum, ne servos alienos facilè corrumperent; quia *in delictis, quæ trahi possunt in exemplum, punitur factum, licet non sit perfectum*, ut notat Rubr. in cit. *l. si quis.* & favent verba ultima ejusdem legis, ibi: *Ne ex hujusmodi impunitate & in alium servum, qui facile possit corrumpi, hoc facere pertentet.* Tum etiam, quia Dominus non in retentionem, sed ablationem duntaxat rei iuæ consentit animo experiendi malitiam iniqui suasoris, ut scelere in effectum deducto eum actione furti, & corrupti servi securius conven posset. Peck. *hic num.* 13. *in fine.*

11 Objicitur denique exemplum Sanctorum Martyrum, qui scientes, & consentientes sustinuerunt martyrium, vitam, & membra perdidecunt; & tamen facta est illis injuria: ergo etiam scienti & consentienti fieri potest injuria. Resp. Quamvis SS. Martyres amore Dei, & fidei Martyrium à Deo permissum, scienter, & liberenter sustinuerint imo etiam desiderârint; tamen per hoc non consenserunt in tortorum iniquitatem, ac injustam actionem, quâ

membris & vitâ fuerunt privati, nec ullô modô renuntiârunt juri in vitam & membra, cùm horum domini non fuerint; & hinc juri ad illa renuntiare non potuerint. Sylvester. *v. Consensus. numer.* 2. Less. *de Just. & Jur. lib. 2. cap. 7. numer.* 14.

Quæritur II. An, & quales Fallentias Regula 12
XXVII. patiatur? Respondet Pirh. *Tit. de Usur. num.* 11. Eam fallere in casibus iis, ubi aliunde adest prohibitio, præsertim Jure divino, uti est in usuris utpote jure divino & naturali prohibitis, etsi mutuatarius in illas scienter consenserit; præcipuè cùm hujus consensus sit etiam quodammodo coactus, eô quòd mutuum, quô necessariò indiget, obtinere non possit, nisi in usuras consentiat, prout *lib. T. Tit. 19 nu.* 85. & toto illo Titulo fusiùs diximus. Idem est de adulterio, quod, quia jure divino prohibitum est, consensus ad id ab uno conjugum data i neq it, & scienter ac liberè datus adulteros non excusat, quin coram Deo & mundo rei exilant, poenisque à Jure humano in adulteros statutis subjaceant.

REGULA XXVIII.

Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Exorbitare à Jure quid sit?*
3 *Aliud est* exorbitans à Jure, *aliud* correctorium Juris.
4 *Exorbitans à Jure in stricto & lato sensu sumitur.*
5 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Exorbitantia à Jure sunt odiosa, non possunt extendi ad casus & personas non expressas. ibid.
6 *Etiamsi sit eadem ratio.*
7 *Declaratur exemplis Juris, & tribus seqq.*
10 *Attendendo Jus Civile, Patrem potestatem cedere filiam in sua potestate adhuc constitutam, & adulterium in adulterio comprehensus.*
11 *Consuetudo non extenditur de loco ad locum.*
12 *In quibus Regula fallat, ita ut exorbitantia à Jure extendi possint ad casus & personas non expressas.*
13 *Necessariò connexa se invicem includunt, etsi unus tantùm fiat mentio.*

1 HÆc Regula desumitur ex *l. quod contra ratio-* 1
nem. ff. de R. J. ibi: *quòd contra rationem Juris receptum est, non est producendum ad consequentia.* Concordat *c. Is, qui de filiis Presbyt. in 6.* ibi: *præ textu dispensationis hujusmodi (quam exorbitantem à Jure oportet velut odiosam restringi) &c.* & alia Jura per Gloss. citata *hic.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem præmotandum venit, *exorbitare* ut sic idem esse, ac ab orbita, seu via communi deflectere & deviare Gloss. & Dynus *hic*: quod Sacra Scriptura ad dextram vel sinistram declinare vocat. Hinc ad propositum *exorbitantia à Jure* sunt, & dicuntur, quæ à communi Jure, seu à via Juris communis deflectunt, seu Juri communi adversantur, & contraria sunt.

3 Ulteriùs notandum, in proprio sensu aliud esse *exorbitans* à Jure, aliud *correctorium* Juri. *Exorbitans à Jure* est, quod dispositioni Juris communis ex parte dumtaxat, & non ex toto adversatur, & contrarium existit: *Correctorium* verò Juris est, quod illius dispositionem ex toto corrigit. Ex quo venit, quòd exorbitantia à Jure communi, v. g. dispensationes, privilegia, consuetudines, statuta Juris communis dispositioni ex parte tantùm contraria facilius extendantur, quàm correctoria illius, seu eidem ex integro adversa, prout ex Farin jam notavimus *lib. 1 Tit 2. de consit. n.* 423. *arg. c Auditis*, junctâ Glossâ ibidem *v. Minoris. de In integr. restit.* & docet Taccin *hic*

Porrò sunt alii, qui exorbitans à Jure in stricto 4
sensu illud appellant, quod Juri communi ita adversatur, ut non nisi difficillimè, & rarissime concedi soleat: in lato sensu autem omne illud reseriptum, statutum, dispensatio, privilegium à Jure communi exorbitans est & dicitur, quod eidem qualitercunque adversatur. Regula nostra tam de correctoriis Juris, qui in de exorbitantibus à Jure communi, & de his tam in stricto, quàm lato sensu intelligenda est; cùm omne correctorium Juris sit etiam exorbitans, seu devians ab illo, etsi in proprio sensu non omne exorbitans ab illo sit etiam correctorium eiusdem: licet aliqui inter hos terminos non distinguan, sed utrumque undè vocabulô *exorbitantis à Jure* exprimant. His præmotatis,

Resp ad quæstionem *n.* 2 positam. Regula præ- 5
sens juxta sequentem proprium illius sensum intelligenda est: *Quæcunque à Jure communi exorbitant, id est, legales, aliæque dispositiones, reseripta, statuta, dispensationes, privilegia, consuetudines, quæ alteui dispositioni Juris communi ex parte vel ex toto adversantur, ad consequentiam, sive ad alios casus & personas non expressos, non sunt trahendæ, seu extendendæ.* Ratio est; quia *odia restringi, & favores convenit ampliari* juxta *Reg. 15. de R. J. in 6.* Ea autem, quæ à Jure communi exorbitant, juxta omnium DD. sententiam odiosa censentur & meritò; hoc ipso enim, quòd Jus commune propter utilitatem publicam conditum, & ab omnibus receptum, indeque summe favorabile sit, quidquid ei adversum seu contrarium est, merito odiosum reputatur & per consequens ad consequentiam sive ad alios casus & personas non expressas nentiquam trahendum, seu extendendum est. *arg. c. Sane. 9. de Privileg. & c. is, qui. de filiis Presbyt. in 6.* ibi: *præsertim dispensationis (quam exorbitantem à Jure oportet*

velut odiosam restringi &c. Hinc c. *Cùm expediat. de Elect. in* 6 universaliter sancitum habetur, *ut omnis correctio Jurium, quatenus fieri potest, sit evitanda.*

6 Et procedit Regula, etiamsi in alio simili casu, vel persona videatur eadem vel major ratio: nisi hæc in exorbitante dispositione sit expressa juxta dicta ad Regulam 15. vel extensio ad similia expressè concessa. Strein *hic n.* 2. exemplificans id in Principe, cui ex necessitate fuit concessum in certo loco nominare Prælatum; is enim in alio loco aliquem nominare non valet, etsi in tali loco eadem sit necessitas.

7 Declaratur Regula & confirmatur Exemplis ex Jure deductis: Sic enim etsi laicis Juris spiritualis alias incapacibus à Jure concedatur jus præsentandi ad Ecclesias & Beneficia ab illis fundata, uti constat ex *Tit. de Jure Patronatûs*, tamen hæc Juris dispositio trahi & extendi non potest ad liberam collationem, electionem, vel causarum Juripatronatûs judicialem cognitionem. *c. Sacrosancta. c. Missana. de Elect & c. quamvis. de Judiciis.*

8 Sic pariter licèt Anglis ex eo, ut ad fidem recenter conversi in ea firmiùs maneant, dispensativè concessum fuerit cum consanguineis matrimonium: tamen hæc concessio, utpote à Jure communi exorbitans, ad alias gentes recenter converlas trahi & extendi non potuit. *can. quædam lex. 20. §. quod scripsit. can. 35. q. 3.* & ibi Glossa communiter recepta.

9 Sic ulteriùs si alicui illegitimè nato per dispensationem papalem generaliter, & sine curæ mentione conceditur accipere beneficium, non potest conferri curatum, *c. Is, cui. de Præb. & Dignit. in* 6 nec potest dispensatio extendi ad plura beneficia. *arg. c. fin. de filiis Presbyt. in* 6. Gloss. *in c.* 1. *Eod.* quia utraque hæc dispensatio à Jure exorbitans, sicque odiosa est, consequenter extendi non debet.

10 Similiter etsi *l. Patri. 20. ff. ad Leg Jul. de adult.* concedatur, quòd pater filiam sub potestate sua adhuc constitutam una cum adultero occidere possit, tamen hæc potestas, utpote à Jure communi aliàs exorbitans, sicque odiosa ad alios consanguineo talis filiæ, vel ad filium familias patrem, extendi non potest. *arg. cit. l. Patri.* Fachin. *lib. 7. cap. 28.* Strein *hic num. 1.* Et sic intellige de aliis hujusmodi concessionibus, dispensationibus à Jure communi exorbitantibus, seu deviantibus, utpote quæ tanquam odiosæ ad alios casus & personas etiam ob similitudinem, paritatem, identitatem rationis trahi aut extendi non possunt.

Nec obstat cum Decio *Consil. 384.* quòd consuetudo civitatis Episcopalis ad oppida & pagos ejusdem Diœcesis, imò etiam ad vicina loca diœcesis extendatur *arg. c. Ex parte. de Censib. & Exact.* Resp. enim, id vi dicti capituli fieri ex præsumptione, quòd etiam in aliis hujusmodi locis consuetudo vigeat: qua præsumptione non data certum est, quòd consuetudo à Jure exorbitans, seu eidem adversa ab una diœcesi ad aliam, vel de loco ad alium locum non extendatur, uti fusè dictum ad probatum habetur *lib. I. tit. 4. de consuet. à num. 1. &c.* 11

Quæritur II. An, & quas Fallentias Reg. XXVIII. patiatur? Resp. Eam habere omnes illas fallentias, quas adduximus supra in Regula XV. à *num.* 20. usque ad *num.* 24. inclusive. Et quidem eas breviter recapitulando Fallit 1. quando agitur de favore utilitatis publicæ juxta dicta ad *cit. Reg. XV. num.* 20. 2. In concessionibus, dispositionibus, rescriptis, privilegiis pro favore Cultûs divini, fidei, religionis, salutis animarum, juxta dicta ibidem *num* 2. 3. fallit, quando dispositio, dispensatio, rescriptum, privilegium datum est motu proprio, juxta dicta ibi *num.* 22. 4. fallit, ubi est eadem ratio in lege expressa juxta *num.* 23. 5. fallit, quando extensio requiritur ad evitandum absurdum, juxta dicta ibidem *num.* 24. 12

Fallit 6. In necessariò connexis, & nisi extensio fieret concessionis à Jure exorbitantis, aliàs esset inutilis & careret effectu: necessariò enim connexa comprehendi & inclusi censentur in concesso uno, etsi non fiat expressa mentio alterius. *arg. c. Præterea. 5. de Offic. & potest. Jud. deleg.* Exemplum habes: quod minor 25. annis dispensatus ad beneficium parochiale, vel aliud curatum, censeatur etiam dispensatus ad susceptionem Sacerdotii intra annum, etiamsi de ea nulla fiat mentio, quia est necessario connexa; cùm beneficium curatum ultra annum nec administrari, nec retineri valeat sine ordine Sacerdotali, & aliàs dispensatio careret effectu, & foret inutilis contra mentem Papæ dispensantis, uti cum aliis benè advertit Abbas in *c. Nonnulli. 28. de Rescript.* 13

REGULA XXIX.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ratio difficultatis in Regula.*
3 *Aliud est*: tangere omnes, *vel plures* ut singulos.
4 *Aliud*: tangere omnes, *vel plures* ut universos vel collegialiter sumptos.
5 *Regula intelligenda est de eo, quod* omnes ut singulos *tangit.*
Ponitur verus sensus illius. ibid.
6 *Declaratur exemplis Juris: & duobus seqq.*
7 *Electio unicè vocati pretiò, seu non citatis est nulla.*
8 *Ad compromissum requiritur omnium consensus.*
9 *Majora valent, quando res omnes ut universos vel collegiater tangit.*
10 *Intellige tamen in necessariò, non autem voluntariè agendis:*
11 *Ac nisi pars minor, vel unicus rationabiliter contradicat.*
12 *Fallit Regula in favore liberationis à debitis:*
13 *In Arburis pro dirimenda lite:*
14 *Item in compatronis Juris patronatûs.*
15 *Et, si Fiscus concurrit cum privatis.*

1 REgula hæc desumitur ex *l. fin. C. de Authorit. præst.* ibi: *Etenim necesse est, singulos pro suis partibus, vel regionibus authoritatem pupillo præstare.* Concordant *l. Per fundum. ff. de servit. Rust.* & alia Jura per Gloss. citata *hic.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem notandum non minùs difficilem, quàm celebrem esse hanc Regulam; quamvis enim DD. communiter, imò teste Bar. *hic nu.* 2. omnes dicant, Regulam esse sic intelligendam, quod omnes ut singulos tangit: non autem, quod omnes ut collegium aut communitatem, seu collegialiter & in communi tangit, ab omnibus esse approbandum: Tamen difficultas non levis remanet, quandonam aliquid plures aut omnes ut singulos, & quando illos ut collegium vel communitatem tangere dicatur. Pro cujus intelligentia,

3 Ulteriùs notandum, Illud aliquem vel aliquos tangere dici, quod ad eum, vel illos aliquò modò pertinet, vel eis de Jure competit, ita ut ex illius ablatione, diminutione, violatione gravamen & præjudicium patiantur. Porro potest aliquid plures, seu omnes vel *ut singulos*, seu singillatim & distributivè sumptos: vel omnes *ut universos*, seu collectivè & collegialiter sumptos, ac prout unum corpus efficiunt, tangere, sive eis de Jure competere & ad eos pertinere. Plures vel omnes *ut singulos* aliquid rangere, eis competere, & ad eos pertinere dicitur, quando quivis in specie ac in individuo in illo jus habet, sicque de jure & præjudicio cujusvis in specie, directè, &, ut loquitur Barbosa *hic n.* 3. principaliter agitur: ut si plures in eundem fundum jure & dominio gaudent, non potest tali fundo sine omnium approbatione & consensu servitus imponi; quia omnes ut singulos, seu quemvis in specie tangit, & de illius præjudicio directè ac principaliter agitur. *arg cit. l fin. C. de auth præst.* cum Concordant.

4 Plures vel omnes *ut universos*, vel collectivè, collegialiter, & in communi sumptos, ac prout unum corpus, collegium, vel communitatem constituunt, aliquid tangere, eis jus competere, & ad eos pertinere dicitur, quando illud non ad quemvis in specie aut individuo, sed ad totum collegium, communitatem, Monasterium, Capitulum &c. pertinet, uti sunt fundi, prædia, aliaque Jura ad totam communitatem pertinentia in quorum proin alienatione, vel violatione non de singulari, vel enjusibet in specie aut individuo, sed de totius communitatis, collegii, corporis mystici Jure ac præjudicio directè, primariò, ac principaliter agitur, quamvis indirecte, secundariò, ac minùs principaliter etiam singulos tangat, hòc ipsò, quòd talis communitatis sint membra: in quo sensu juxta tam dicta, & adhuc magis dicenda non omnium, sed majoris duntaxat partis consensus, & approbatio requiritur. *arg l. 1 §. Denuntiari. ff. de venter. inspiciend.* cum concord. His prænotatis,

5 Resp. ad quæstionem n. 2. positam: Regula præsens intelligenda venit de eo duntaxat, quod *omnes ut singulos*: non autem de eo, quod *omnes simul, vel collectivè, seu collegialiter* sumptos tangit, modò *n.* 2 & 3 explicatò; ut proin proprius illius sensus sit sequens: *Quod plures ut singulos tangit, id est, ad eos pertinet, eisque ut singulis de Jure competit, ita, ut agendo de illo, de jure & præjudicio cujusvis in specie ac individuo directè, primariò, ac quasi principaliter agatur, ab omnibus unanimiter approbari debet, ita ut unico dissentiente, contradicente, sp eò aut neglectò tota actio sit nulla & invalida.* Ratio Regulæ est; quia nullus invitus Jure suo spoliandus est, *Nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. Non debet. 74 ff. de R. J.* Et *Id, quod nostrum est, sine facto* (seu consensu) *nostro ad alium transferri* (vel auferri) *non potest. l. Id, quod. 11. ff. de R. J.* Hinc dum *l. In concedendo ff. de aqua pluv. arc.* decidimus, ut in concedendo jure aquæ ducendæ accedat consensus omnium, qui in re jus habent, subjungitur: *Nec immeritò, cùm enim minuatur jus eorum, consequens fuit, exquiri, an consentiant.*

6 Declaratur & firmatur Regula, ejusque sensus variis exemplis Juris per Dynum *hic*, & allos adductis: Sic enim inprimis si plures fundum aliquem in communi habent, non possunt in eo servitutem constituere, nisi interveniat unanimis omnium consensus, ita, ut unico dissentiente constitutio sit nulla, text. clare *l. per Fundum 11. ff. de servit. Præd. Rust.* & *l. Receptum ff. Commun. prædia.* quia fundus tangit omnes ut singulos, & de jure ac præjudicio cujusvis in specie directè agitur. Idem est in casu, quò novus aquæ ductus concedendus est; omnes enim & singuli, qui priùs jus ad aquam jam habebant, consentire debent. *arg. cit. l. In concedendo. ff. de aqua pluv. arc.* per rationem ex illa desumptam & n. præced. jam positam: Sic etiam, si plures servum proprie talem in communi habent, omnium consensus requiritur, ut Sacros Ordines suscipere valeat, quia omnes tangit, id est, ad omnes pertinet, & de cujusvis jure, & præjudicio agitur, hòc ipsò quòd quivis per ordines suò ad servum habito jure privetur, sacris initiatus servus amplius esse non possit, sed homo liber evadat, *can. 2. dist. 54.*

7 Sic rursus omnes tam Regularis, quàm sæcularis clarùs vocales, *qui debent & volunt, ac commodè possunt interesse*, ad electionem Prælati citari & admitti debent. *c. quia propter. de Elect.* cum concord. ita ut si unicus contemptus, id est, legitimè non citatus, vel legitimè exclusus esset, Electionem invalidam reddere posset. *c. Quod ficus 28. de Elect.* quia quivis in specie jus eligendi habet, quo invitus privari nequit, prout amplius diximus *Lib. I. Tit. 6. de Elect. n. 115.*

8 Sic ulteriùs ut electio per compromissum fieri queat, unanimis omnium Vocalium consensus necessariò requiritur: adeò ut unius dissensus compromissum impediat, & nihilominus electionem per compromissum factam invalidam reddat. uti Gloss. in *c. Quia propter. v. Vice omnium* communiter recepta benè docet *arg cit. c. Quia propter. de Elect.* & amplius dictum habetur cit. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. num. 71.* quia causa compromissi omnes ut singulos tangit, cùm aliquin invitus privaretur voce sua activa.

9 Objici solent contra hanc Regulam satis clari textus Juris utriusque, Canonici quidem ex *c. 1. De his, quæ fiunt à Major. par. capit.* ubi universaliter dispositur; *nisi à paucioribus & inferiorbus aliquid rationabiliter objectum fuerit, & ostensum, prævalet semper, quod à majori & saniore parte Capituli fuerit constitutum.* Ex Jure Civili autem *l. quod major. 19. ff. ad municipalem* ibi: *Quod major pars Curiæ efficit, pro eo habetur, ac si omnes egerint.* Sed Resp. hos & similes universales Juris textus de iis materiis & causis intelligendos esse, quæ vel non omnes ut singulos in specie, sed omnes ut universos, seu collectivè sumptos, sive totum collegium tangunt juxta sensum supra n. 4. allegatum: vel non ipsa collegii aut curiæ membra, sed tertium aliquem respiciunt.

10 Quamvis cæteroquin etiam præfati textus (præsertim verò ex *c. quia propter.* desumptus) non semper, sed tunc tantùm verificentur, quando aliqua facienda sunt ex necessitate, uti alienationes, electiones, & hujusmodi: non autem in iis quæ ex mera voluntate fiunt; tunc enim major pars non sufficit, sed omnes & quidem collegialiter consentire debent, prout benè observat & probat Glossa. in *c. Cùm omnes. de Constitut. v. constit.* ac etiam ad hanc Regulam: ubi plura de hoc.

11 Et nos quoque *Lib. III. Tit. 11. De his, quæ fiunt à majori parte Capit. à nu.* 24 plures adduximus casus, etiam tales, qui omnes collectivè sumptos, seu totum collegium & communitatem tangunt, in quibus non sufficit major pars, quin minor pars contradicere, & intentum majoris partis ex rationabili causa impedire valeat *cit. c. 1. De his, quæ fiunt à major.* ibi: *nisi à paucioribus aliquid rationabiliter fuerit objectum & ostensum:* ubi etiam addidimus, unicum cæteris omnibus efficaciter contradicere posse, tunc nempe, quando reliqui in manifestum

damnum Collegii, Communitatis aut Ecclesiæ decernunt, ubi vide.

22 Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur Regula XXIX? Resp. Eam fallere in pluribus, veluti *Primò* in favore liberationis à debitis. *l. Majorem ff. de Pactis.* ubi habetur, si hæredes pacisc antur cum creditoribus, quota parte debiti, velint esse contenti, *Prætor sequetur majoris partis voluntatem*: ubi Rubrica sic habet: *Hodie in iis, quæ sunt communia pluribus, ut singulis, quod fit à majore parte, præjudicat aliis favore liberationis.*

23 Fallit *secundò* in arbitris favore litium dirimendarum; nam arbitris, qui communi partium consensu in dispari numero sunt assumpti, discordantibus, statur sententiæ majoris partis, etsi res plures ut singulos tangat. *arg. c. cum. Sanè 1. de Arbitris.*

Fallit *tertiò* in casu, quò pluribus Patronis competit Jus patronatûs; nam iis discordantibus valet præsentatio personæ idoneæ facta à majore parte, textu expresso *c. Quoniam. 3. de Jure Patron.* idque favore Ecclesiæ & animarum, quibus longior beneficii vacatio damnosa videtur & periculosa. *arg. c. Ne pro defectu. 41. de Elect.* 14

Fallit *quartò*, Si Princeps, vel fiscus illius rem aliquam cum aliis communem habet; quia potest ille, etiam his invitis, rem totam vendere, tradita tamen parte pretii aliis competente. *l Multùm. 2. C. de Commun. rerum alienat.* quia fiscus in hoc specialiter privilegiatus independenter ab aliis agit, nec in effectu illis præjudicat, cùm pierumque commodius sit & utilius, rem totam, quam partem illius distrahere. *arg. l. Mævius. 52. ff. Familiæ Erciscundæ.* 15

REGULA XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

SUMMARIUM.

1 *Regula à quo desumpta?*
2 Obscurum *quid sit?* & Minimum *quid dicatur?*
3 *Regula non procedit, nisi prius circumstantiæ de veritate rei perpendantur: Hinc*
Regula hæc subsidiaria dicitur. *Ibid.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Regula amplè extenditur.*
6 *Procedit enim in Legibus:*
7 *In contractibus & promissionibus:*
8 *In Testamentis & legatis:*
9 *In peccatis & delictis.*
Satiùs est impunitum relinquere facinus nocentis, quàm innocentem damnari. *Ibid.*
10 *Procedit insuper in pœnis:*
11 *In Votis.*
In pari causa melior est conditio possidentis. *Ibid.*
12 *Et sententiis.*
13 *Solvitur objectio.*
Pars *indistinctè nominata significat* dimidium. *Ibid.*
14 *In obscuris & Judex sequi debet minimum.*
15 *Quivis censetur habere animum agendi, quod agit.*
16 *Fallit Regula in speciebus & artefactis:*
17 *Nisi sub specie duo tantùm adsint individua.*
18 *In genere propriè tali non fallit.*
19 *In Homicidio, à pluribus commisso, fallit. Delicta non deberent manere impunita. Ibid.*

1 HÆc Regula desumitur ex *l. Semper in obscuris. 9. ff. de R. J.* ibi: *Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur*, concordat *l. Semper in stipulationibus 34. ff. de Reg. Jur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. *Obscurum* in hac Regula sumitur pro eo, in quo rei veritas, & intentio disponentis, etiam consideratis considerandis circumstantiis nec verisimiliter satis apparet. Per *minimum* verò illud intelligitur, quod minùs obligat, vel minùs gravat.

3 Dicitur autem notanter etiam consideratis considerandis circumstantiis; enimverò hæc Regula non ita nudè intelligenda venit, quòd in quovis obscuro statim, ac sine ulla consideratione *minimum* sit eligendum: sed priùs videndum est, an non rei veritas, & vera disponentis intentio ex more Regionis, ex ratione, vel fine, vel ex alia lege, ex antecedentibus aut subsequentibus verbis, vel ex aliis circumstantiis saltem verisimiliter erui valeat, prout benè observat Gloss. & clarè desumitur ex *c. 1. l. 34 ff. de Reg. Jur.* ibi: *Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est: aut si non appareat, quod actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque Regionis mos appareat, quia varius fuit, ad id, quod minimum est, redigenda summa est.* Concordat *Regula 45. Juris in 6. Inspicimus in obscuris, quod verisimilius est: vel quod plerumque fieri consuevit. & l. Nummis. 75. ff. de Legatis. III.* ibi: *Si neque ex consuetudine Patris familias, neque ex Regionis, unde fuit, neque ex contextu testamenti possit apparere.* Hinc Regula hæc communiter vocatur *subsidiaria*, id est, in subsidium casu quo aliunde de veritate satis non constat.

4 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Quando in lege, statuto, aut alia dispositione sensus ita obscurus est, ut neque ex natura actûs, neque ex antecedente aut subsequente tenore verborum, neque ex consuetudine loci, nec ex aliis circumstantiis vera legislatoris, vel aliter disponentis voluntas ac intentio, saltem verisimiliter satis appareat, id, quod minimum, hoc est, quòd minus obligat, vel gravat, sentire debemus.* Per Jura citata: Ratio est; Tum quia Jura proniora sunt ad liberandum, quàm obligandum, magisque inclinant ad minuendum, quàm augendam obligationem, *arg. l. Arianus, ff. de Obligat. & Act.* Tum quia sequendo minimum minus errandi periculum est; hoc ipso, quòd in majori, vel maximo etiam minus vel minimum includatur, juxta *Reg. 35. Jur. in 6. Plus semper in se continet, quod est minus*: consequenter si disponens forsan de maximo intentionem habuit, etiam minimum inclusum existat, non sic è converso.

5 Porrò hæc Regula sat amplè extenditur; procedit enim non tantùm in legibus & statutis, sed etiam in contractibus, & voluntariis promissionibus; in testamentis & ultimis voluntatibus; in peccatis & delictis: in pœnis, & in sententiis. Dynus hîc cum communi aliorum, patetque adducendo de singulis exempla Juris.

6 Et quidem *inprimis* de Legibus & statutis; hæc enim quando obscura sunt, & vera, aut verisimilior intentio legislatoris non apparet, miniorem, minusque obligantem, vel gravantem præ duriori interpretationem sequi licet. Strein *hic n. 2.* Taccinus *n. 3. arg. l. Arianus. 47. ff. de oblig & Act.* ibi: *Ubi de obligando quæritur, propensiores esse debere nos, si habeamus occasionem, ad negandum: ubi de liberando; facilior sis ad liberationem.*

7 *Secundò* de Contractibus & voluntariis promissionibus; nam qui vendit servum, dicens, illum esse peculiarem, sufficit, si is minimum habeat peculium textu claro *l. Si quid venditor. 18. § ult ff. de Ædilit. Edict.* ibi: *Si quis simpliciter dixerit, peculiatum esse servum, sufficit, si is vel minimum habeat peculium.* Dynus *hîc n. 3.* Strein. *n. 2.* Taccin. *n. 3.* Sic qui alicui certam mensuram tritici promisit, viliorem speciem dando satisfacit, textu claro *l. fideijussorem. 52. ff. Mandati.* ibi: *Si sine adjectione bonitatis tritici pro altero tritico spoponderit, quodlibet triticum dando rerum liberare se posse existimo.* Ratio est; quia in hoc obscuro vilior species promittentem minùs gravat. Sic ulteriùs qui numero decem Canonicis Ecclesiæ A. promisit singulis annis dare viginti aureos, ita, ut quilibet habeat duos, auctò postea Canonicorum numerò, non tenetur superaddere, ut, qui recesserant, tantumdem accipiant. Strein *hic n. 3.* Pech. *n. 3.* quia in hoc obscuro, ita dando, minùs gravatur promittens.

8 *Tertiò* in Testamentis, legatis, & aliis ultimis voluntatibus; si enim alicui indistinctè legatur pecunia, hæredes satisfaciunt, si minimam quantitatem legatario dant. *arg. l. Si ita relictum. 43. ff. de Legat. II. & l. Nummis. 75. ff. de Legat. III.* ibi: *Nummis indistinctè relictis, hoc receptum est, ut exiguiores relicti videantur:* quia in hoc obscuro minimum, seu minùs gravans hæredes sequi licet. Sic ulteriùs si alicui legatur tanta pars, quantam unus hæres accipit, & partes hæredum sunt inæquales, non nisi illa pars debetur legatario, quæ inter hæredes est minima. Dynus *hic num. 2.* textu claro *cit. l. si ita relictum. 43. ff. de Legat. II.* ibi: *Si ita relictum &c. quantum unus hæres habebit, tantum Titaio hæredes meos dare volo, minor pars erit accipienda.* Ratio est, quæ supra.

9 *Quartò* in peccatis & delictis: si enim non satis constat, sed dubium & suspicio duntaxat est de crimine commisso, minimum sequi, & reum absolvere oportet. Dynus *hic n. 17.* textu claro *l. Absentem. pr. ff. de Pœnis.* ibi: *Sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari, Divus Traianus rescripsit; satiùs enim est, impunitum relinquere facinus nocentis, quàm innocentem damnari.* Quod si de delicto constet quidem, obscurum tamen & dubium maneat de qualitate delicti, an v. g. vi armata, an sine armis contigerit, minimum, id est, minorem indicens pœnam, sicque sine armis commissum fuisse præsumendum est. Dynus *loc. cit. l. Si Præses. 32. ff. de Pœnis*, junctâ *l. Hæ enim causæ. §. Quid ergo ff. de Suspect. Tut.*

10 *Quintò* in pœnis, prout omnes docent, ob currentes alias Regulas Juris claras; nam juxta *Regulam 49 Jur. in 6. In pœnis benignior est interpretatio facienda. & Reg 155 §. fin. de Reg. Jur.* ibi: *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*, junctâ *l. Interpretatione 42. ff. de Pœnis.* ibi: *Interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm exasperandæ.*

11 *Sextò* in Votis: qui enim dubitat, utrùm verè voverit, ad votum non tenetur, prout communiter tenent DD. tum ex hac Regula, tum ex Regula 65. in 6. *In pari causa potior est conditio possidentis*: taliter autem dubitans est in possessione suæ libertatis. Quòd si certus de voto, dubius manet circa qualitatem, quantitatem, pondus, numerum, vel mensuram, minimum, id est, minùs gravans sequi potest, nisi ex circumstantiis aliud prudenter deliberatur per Jura citata, junctò *c. Ex parte. 18. de censibus.* Sicut enim in hoc, ita & in aliis allatis Juris exemplis attendenda est clausula num. 3. adducta, *si consideratis considerandis circumstantiis aliud verisimiliter non appareat.*

Septimò in sententiis: siquidem si ex tribus judicibus vel arbitris unus ad quindecim, secundus ad decem, tertius ad quinque reum condemnet, minimum, quinque nempe, utpote minùs gravans, sequi oportet textu claro *l. Diem proferre. 27. §. Si plures. ff. de Receptis qui arbitrium.* ibi: *Si ex tribus arbitris unus quindecim, alius decem, tertius quinque condemnent, Julianus scribit, quinque debere præstari, quia in hanc summam omnes consenserunt.* Secùs foret, si duo Judices similiter condemnâssent ad majus, v. g. ad quindecim, & tertius ad dena; quia in tali casu res non amplius obscura, sed certa apparet, reum teneri ad quindecim ob clara Jura disponentia, majorem partem Judicum idem sentientium prævalere *cit. l. Diem. §. 3.* ibi: *Si major pars consentiat, ei stabitur*: quod utrumque clarè decidit *c. 1. de arbitris in 6.* ibi: *Si ex tribus arbitris te duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet sententia prævalere duorum: licèt cùm unus in quindecim, alius in decem, tertius vero in quinque pronuntiant, in illius, qui dixit de Summa minori (cùm in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.* 12

Objicitur autem contra Regulam & sensum ejus *Primò l. Etiam. 41. ff. de Usufructu, & quemadmodum.* ubi expresè habetur, quòd si pars legetur sine determinatione quotæ, dimidia pars totius legata censeatur; ibi: *Si non sit specialiter facta partimentio, dimidia pars bonorum continetur.* ergo in obscuris legatis minimum sequi non licet. Resp. hunc casum non versari in obscuro, quia clara lege decisum habemus, quòd, si quota non determinetur, nomine *partis* dimidium intelligatur. *l. Nomen. 164. §. 1. de V. R.* ibi; *Si non fuerit portio adjecta, dimidia pars debetur.* 13

Objicitur secundò *l. Voluntatis. 7. C. de Fideicommissis.* ubi dicitur: *Voluntatis defuncti quæstio in æstimatione Judicis est.* Resp. id quidem verum esse, ita tamen, ut si consideratæ considerandis certum vel verisimilius non appareat, & ipse de minimo judicare debeat per Jura hactenus allegata. 14

Objicitur *tertiò l. 1. C. Ad legem Cornel. de Sicar.* ex qua colligitur, quòd si constet aliquem à Mævio fuisse occisum, is teneatur de homicidio, etsi non constet de animo occidendi, nisi Mævius hunc abfuisse, & homicidium casu contigisse probet; ergo in delictis non licet sequi minimum. Resp. hanc in obscuro, sed in claro versamur: cùm in dubio quivis censeatur id agere voluisse, & agendi animum habuisse, quod egit, nisi aliud probetur, & animus ordinariè sit talis, qualem facta demonstrant. *arg. cit. l. 1. & c. Dilecti. 52 de Apellat.* 15

Quæritur II. An, & quales Fallentias patiatur hæc Regula? Resp. cum Gloss. & Dyno *hic. n. 7.* quòd etsi Regula in quantitate & numero &c. procedat, tamen generaliter fallat in speciebus (subaudi in sensu juridico acceptis juxta dicenda infrà) & iis, quæ æquipollent speciebus, uti sunt artefacta: circa hæc enim in obscuris non minimum, sed mediocre est præstandum. *l. legatu generaliter. 37. ff. de Legat I.* ibi: *Legato generaliter relicto, veluti hominis Gaius Cæsius scribit, id esse observandum, ne optimus vel pessimus accipiatur. & l. Qui lancem 31. ff. de Auro & argent. legat.* ubi disponitur, quòd relinquens tres lanceas unam ex illis legat, mediæ magnitudinis lanceam legâsse censendus sit, junctâ *l. Si quis argentum. 35. §. 1. C. de Donat.* ubi habetur, quòd si quis certum redditum ex suis possessionibus donet, *non exprimendo earum nomina, teneatur dare ex agris, qui nec omnibus, quos habet in possessione, anteponuntur, nec deteriores omnibus sunt, sed statûs mediocris inveniuntur.* 16

Quod

17 Quod si verò ex legata vel donata specie duo tantùm individua adsint, v. g. duo tantùm equi, vel boves, vel fundi, vel servi, unus melior, alter deterior, in salvo manet Regula, *In obscuris minimum est sequendum*: indéque non nisi ad deterius dandum obligatio inducitur. Dynus *hic nu.* 8. & 9. *arg. l. cùm servus.* 39. §. 6. *ff. de Legat. I.* & *l. si ita relictum* 43. §. *fin ff. de Legat. II.*

18 Porrò plures Doctores cum Dyno *hic n.* 7. asserunt, Regulam non tantùm in speciebus, sed etiam in generibus fallere; Notandum tamen eos loqui de genere & specie non in philosophico, sed in Juridico sensu acceptis; in quo ultimo sensu etiam individua & alia singularia vocantur species: econtra veræ species philosophicæ habentes sub se plura individua, uti homo, leo, asinus &c. apud Juristas vocantur genus, prout magis dicetur infrà explicando Regulam 34. *Generi per speciem derogatur.* Dynus *l. c.* cum aliis *arg. l. Ita stipulatus.* 115. *ff. de V. O.*

Cæterùm Fallit Regula *secundò* in casu, quo homicidium à pluribus committitur, & nescitur; sed obscurum manet, quis eorum vulnus lethale inflixerit: tunc enim non minimum de puniendo uno vel nullo, sed maximum, videlicet ut omnes tanquam homicidæ puniantur, eligendum statuitur. *l. Item Mela.* 11. §. 2. *ff. ad l. Aquil.* Et meritò; cùm enim omnes in actu homicidii deprehensi culpabiles existant, omnes jure merito pœnæ subjacent, ne cum gravi damno reipublicæ delicta maneant impunita contra *l. Ita vulneratus.* 51. §. 2. *ff. ad Leg. Aquil.* ibi: *cùm neque impunita maleficia esse oporteat.* Dynus *hic. num.* 19. 19

REGULA XXXI.

Eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Certus quis dicatur? tribus modis certus fieri potest.*
3 *Quid sit certiorari?*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Natura & Jura nil faciunt frustra. Ibid.
5 *Declaratur Regula exemplis Juris. & duob. seqq.*
Venditor servitutem fundi insinuare non tenetur, quam emptor jam scit. Ibid.
Nec vitium mancipii, vel alterius jam notum. Ibid.
6 *Nemo tenetur alium de claris Juribus certiorem reddere.*
Dies interpellat pro homine. Ibid.
7 *Iter ad Curiam Romanam in causa litigiosa arripere æquivalet Appellationi.*
8 *Fallit Regula, quando ulterior certioratio requiritur ad substantiam actûs:*
9 *Uti ad declarandum contumacem:*
10 *Et ad privationem privilegii Clericalis:*
11 *Nec non ad ferendam Excommunicationem majorem.*
12 *Testes in Testamento nón valent, nisi sint rogati.*
13 *Judex non nisi imploratus, & judicialiter informatus in causâ procedere potest.*
14 *Venditor non tenetur ad evictionem, nisi fuerit ab emptore laudatus.*
15 *Clerici concubinarii ut pœnas incurrant, priùs debent moneri: & quomodo?*
Concilii Tridentini textus ad propositum. Ibid.
16 *De pœnis Clericorum lascivè viventium remissivè.*
17 *Quòd ulterior certificatio sit de substantia actûs, non præsumitur, sed probari debet: benè verò præsumitur ignorantia, nisi scientia probetur.*

1 HÆc Regula juxta Glossam *hic* desumitur ex *l.* 1. *ff. de Actionibus empti & venditi.* uti habetur: *quia non videtur esse celatus, qui scit, nec certiorari debuit, qui non ignoravit.*

2 Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. *Certus* per Regulam præsentem intelligitur ille, qui non qualemcumque, sed indubitatam notitiam, seu scientiam rei, vel negotii alicujus habet; quæ notitia vel certitudo triplici modò haberi potest: vel *physicè*, ac naturaliter per quinque sensus, visum præsertim & auditum, ut si quis Instrumentum authenticum rem continens ipsemet vidit & legit, vel quid aliud in quæstione versari propriis oculis cognovit, vel auribus audivit, v. g. promulgationem legis præsens auribus percepit: vel *moraliter*, quæ notitia provenit ex motivis adeò vehementibus, ut nullus prudens dubitandi relinquatur locus: cujusmodi certitudo ex relatione virorum omni exceptione majorum, fidéque dignorum habetur: vel *ex dispositione legis naturalis*, quæ cunctis nota esse debet, vel humanæ claræ ac certæ ritéque promulgatæ. Tacin. *hic. n.* 1. Peck. *n.* 1. cum aliis. *arg. l. Magnam.* 12. *C. de contrah. & committend. stipul.*

Per *certiorari* intelligit Regula particularem aliquam judicialem, vel aliam denuntiationem, insinuationem, aut notificationem, vultque dicere, quòd, qui aliquò ex præfatis modis de re quadam certus est, seu sufficientem notitiam jam habet, vel saltem habere deberet, ei ulteriorem aliquam insinuationem, vel denuntiationem facere ad hoc, ut notitiam acquirat, non sit necesse. Hinc 3

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *De Jure non est necessarium, ut alicui, qui sufficientem notitiam vel scientiam de re, vel negotio aliquo jam habet, vel saltem habere deberet, pro acquirenda ejusdem rei, vel negotii notitia, adhuc ulterior aliqua fiat denuntiatio, insinuatio, vel notificatio.* Rationem dat Vivianus *hic*: quia denuntiatio alicui regulariter ideò fit, ut notitiam acquirat de re aliqua *l. Item veniunt.* 20. §. 11. *ff. de Hæred. petit.* Ergo si is sufficientem notitiam jam habet, frustranea & superflua est ulterior notificatio talis rei: sicut autem natura, sic etiam leges & Jura nil frustra, aut superfluum faciunt vel exigunt. *can.* 1. *dist.* 19. cum concord. 4

Declaratur Regula & sensus illius exemplis Juris: Sic enim, licèt vendens fundum; vel domum aliquam servitute affectam, teneatur emptorem de servitute certiorem reddere; cùm id omittens teneatur actione empti ad interesse emptoris: tamen hujusmodi servitutem insinuare non obligatur, si emptor priùs jam scit fundum servituti esse subjectum textu claro *l.* 1. §. 1. *ff. de Action. empti.* ibi: *Venditor si, cùm sciret deberi servitutem, celavit, non evades exempto actionem; si modò eam rem emptor ignoravit; quia* uti §. *fin. ibidem* additur, *non videtur esse celatus, qui scit, neque certiorari debuit, qui non ignoravit.* Sic etiam licèt quis mancipium vel aliam rem, v. g. equum vitiosum, scabiosum vendens debeat emptorem certiorem reddere de moribus & vitiis mancipii, vel morbo aut gravi defectu equi; cùm aliàs teneatur actione redhibitionis, vel quantò minoris: tamen hos defectus emptori notificare non debet, quando is horum priùs jam sufficienter conscius est. *l.* 1. *ff. de Ædilit. Edict.* 5

6 Sic universaliter nemo tenetur adversarium suum de claro Jure aut lege certiorem reddere, quia hanc quemvis scire præsumitur, cùm scire debeat, indeque ignorantia hujusmodi juris ipsum non excuset juxta *Regulam* 13. *Jur. in* 6. *Ignorantia facti, non Juris excusat*: & dicta ibidem. Prout etiam necesse non est, aliquem monere, vel certiorem reddere de die solutionis, ubi is in contractu est appositus; quia debitor in tali casu præsumitur jam certus, cùm dies ipsa interpellet pro homine *l. Magnam.* 12. *C. de contrahend. stipulat.* cum concord.

7 Sic ulteriùs in specie arripiens in causa litigiosa iter ad Curiam Romanam sciente Prælato inferiori Judice, non tenetur illi communicare iter aggressum, minùs attentati insinuare appellationem, vel eum de hac certiorem reddere, quia ipsemet Prælatus scivit, vel scire debuit, iter ad curiam Romanam arreptum habere vim appellationis *arg. c. Si duobus* 7. & *c. Meminimus* 9. *de Appellat.* ac stante hujusmodi appellatione excommunicationem non subsistere. *c. Ad præsentiam.* 16. *de Appellat.* cum concord. Hinc in sensu Regulæ n. 3 posito notanter additum: *si de re notitiam jam habet, vel saltem habere deberet*; cùm scire & scire debere pro eodem sumantur per dicta in *Regulam* 13. *Jur. in* 6.

8 Quæritur II. An, & quas Fallentias habeat præsens Regula? Resp. Eam universaliter fallere in iis, in quibus ulterior denuntiatio, seu insinuatio rei aliàs jam notæ non ideò fit, ut alter, cui fit, acquirat rei majorem vel certam notitiam: sed ideò, quia ulterior certioratio, seu denuntiatio ex dispositione Juris requiritur ad substantiam & valorem actûs, uti cum Dyno *hic n.* 4. communiter advertunt Doctores *arg. l. Denuntiasse.* 17. *ff. de Adult.* & clarè patebit adducendo ad propositum exempla Juris: Sic enim

9 *Primò* sufficientem notitiam rei jam habens reus absens, ut contumax declarari, & contra eum quà talem præcedi non potest, nisi prævià trinâ, vel unâ, tribus æquivalente peremptoria citatione in jus fuerit vocatus; quia sic in Jure expressè disponitur *l. Ad peremptorium.* 68. *cum seqq. ff. de Judiciis.* & *l. Contumacia.* 53. *ff. de Re judicata.* ibi: *Contumax est, qui tribus edictis propositis, vel uno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris evocatus præsentiam sui facere contemnit*: Et ampliùs diximus *Lib. II. Tit.* 14. *de Dolo & Contumacia.*

10 *Secundò*, ut quis etiam scelerum suorum benè conscius privilegio clericali legitimè exuatur, trina monitio prævia de Jure necessaria est, textu claro *c. Contingit.* 45. *de Sentent. Excomm.* junctâ *Clement.* 1. *de Vita & honest. Cleric.*

11 *Tertiò* pariter requiritur prævia trina monitio, ut quis per Judicem Ecclesiasticum excommunicatione majori feriatur. *c. Constitutionem.* 10. *de Sentent. Excom. in* 6. ibi: *Judices sive monitionibus tribus utantur, sive unâ pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla.* & ampliùs habetur *Lib. V. Tit.* 39. *de Sentent. Excom.*

12 *Quartò*, quamvis testes præsentes audiant voluntatem testatoris, & omnia circa testamentum ritè peragi videant: tamen pro valore testamenti non sufficiunt, nisi testes ut actu adsint, fuerint rogati. *l. Hæredes.* 21. §. 2. *ff. qui Testamenta facere possunt.* ibi: *Testes rogati adesse debent.* cum concord. & jam dictum est *Lib. III. Tit.* 26. *de Testam. n.* 21.

13 *Quintò*, Etsi Judex causam inter aliquos controversam per se optimè compertam habeat: tamen in ea judicialiter procedere non potest, nisi à partibus imploratus, & judicialiter informatus fuerit, non ut notitiam acquirat, quam jam habet, sed ut judicii & processûs forma servetur. *l. Dies.* 4. §. *Hoc autem* 8. *ff. de Damno infecto.* ibi: *Hoc autem judicium certam conditionem habet, si postulatum est: cæterum qui non postulavit, experiri non potest. Postulare autem propriè hoc dicimus pro tribunali petere, & non alibi.* junctâ *authent. C. quomodo & quando judic.*

Sextò Venditor, moræ benè conscius non tenetur emptori de evictione, nisi ab emptore fuerit laudatus, sive de lite, ut causam defendat, priùs admonitus. *l. Emptor.* 18. & *l. Empti.* 21. *C. de Evict.* 14

Septimò Clerici concubinarii, vel aliàs suspectam mulierem in propria domo, vel extra illam frequentantes, quantumvis scelerum suorum conscii, fructibus beneficii, ex parte vel ex toto, aut ipso beneficiô privari non possunt, nisi certæ præcedant monitiones juxta præscriptum Concil. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 14. *de Reform.* cujus textus huc denuo relatu omnino dignus est, ibi: *Quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoque Clericalis militiæ dedecore, testatur. Ut igitur ad eam, quam decet, continentiam, ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ revocentur; populusque hinc eos magis discat revereri, quò illos vitâ honestiores cognoverit: prohibet Sancta Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extrà detinere, aut cum illis ullam consuetudinem habere audeant: alioquin pœnis à sacris Canonibus vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Quòd si à Superioribus moniti ab iis se non abstinuerint, tertiâ parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcunque & pensionum ipso facto sint privati, quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitriô Episcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem, cum eadem vel aliâ fœmina perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur; sed etiam à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur: & si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam versentur, tunc beneficiis, portionibus, ac officiis & pensionibus quibuscunque Ecclesiasticis perpetuò priventur, atque inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed, si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas excommunicationis gladio plectantur. Nec quævis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat aut suspendat: supradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat: qui sine strepitu, & figura judicii, & sola facti veritate inspecta procedere possint. Clerici verò beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes, juxta delicti, & contumaciæ perseverantiam & qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœnâ, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis, juxta sacros Canones,* 15

17 Quod si verò ex legata vel donata specie duo tantùm individua adsint, v. g. duo tantùm equi, vel boves, vel fundi, vel servi, unus melior, alter deterior, in salvo manet Regula, *In obscuris minimum est sequendum*: indéque non nisi ad deterius dandum obligatio inducitur. Dynus *hic nu.* 8. *&* 9. *arg. l. cùm servus.* 39. §. 6. *ff. de Legat. I.* & *l. si ita relictum* 43. §. *fin ff. de Legat. II.*

18 Porrò plures Doctores cum Dyno *hic n.* 7. asserunt, Regulam non tantùm in speciebus, sed etiam in generibus fallere; Notandum tamen eos loqui de genere & specie non in philosophico, sed in Juridico sensu acceptis; in quo ultimo sensu etiam individua & alia singularia vocantur species: econtra veræ species philosophicæ habentes sub se plura individua, uti homo, leo, asinus &c. apud Juristas vocantur genus, prout magis dicetur infrà explicando Regulam 34. *Generi per speciem derogatur.* Dynus *l. c.* cum aliis *arg. l. Ita stipulatus.* 115. *ff. de V. O.*

Cæterùm Fallit Regula *secundò* in casu, quo homicidium à pluribus committitur, & nescitur: sed obscurum manet, quis eorum vulnus lethale inflixerit: tunc enim non minimum de puniendo uno vel nullo, sed maximum, videlicet ut omnes tanquam homicidæ puniantur, eligendum statuitur. *l. Item Mela.* 11. §. 2. *ff. ad l. Aquil.* Et meritò; cùm enim omnes in actu homicidii deprehensi culpabiles existant, omnes jure merito pœnæ subjacent, ne cum gravi damno reipublicæ delicta maneant impunita contra *l. Ita vulneratus.* 51. §. 2. *ff. ad Leg. Aquil.* ibi: *cùm neque impunita maleficia esse oporteat.* Dynus *hic. num.* 19. 19

REGULA XXXI.

Eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Certus quis dicatur? tribus modis certus fieri potest.*
3 *Quid sit certiorari?*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Natura & Jura nil faciunt frustra. Ibid.
5 *Declaratur Regula exemplis Juris. & duob. seqq.*
Venditor servitutem fundi insinuare non tenetur, quam emptor jam scit. Ibid.
Nec vitium mancipii, vel alterius jam notum. Ibid.
6 *Nemo tenetur alium de claris Juribus certiorem reddere.*
Dies interpellat pro homine. Ibid.
7 *Iter ad Curiam Romanam in causa litigiosa arripere æquivalet Appellationi.*
8 *Fallit Regula, quando ulterior certioratio requiritur ad substantiam actûs:*
9 *Uti ad declarandum contumacem:*
10 *Et ad privationem privilegii Clericalis:*
11 *Nec non ad ferendam Excommunicationem majorem.*
12 *Testes in Testamento non valent, nisi sint rogati.*
13 *Judex non nisi imploratus, & judicialiter informatus in causâ procedere potest.*
14 *Venditor non tenetur ad evictionem, nisi fuerit ab emptore laudatus.*
15 *Clerici concubinarii ut pœnas incurrant, priùs debent moneri: & quomodo?*
Concilii Tridentini textus ad propositum. Ibid.
16 *De pœnis Clericorum lascivè viventium remissivè.*
17 *Quòd ulterior certificatio sit de substantia actûs, non præsumitur, sed probari debet: benè verò præsumitur ignorantia, nisi scientia probetur.*

1 HÆc Regula juxta Glossam *hic* desumitur ex *l.* 1. *ff. de Actionibus empti & venditi.* uti habetur: *quia non videtur esse celatus, qui scit, nec certiorari debuit, qui non ignoravit.*

2 Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. *Certus* per Regulam præsentem intelligitur ille, qui non qualemcumque, sed indubitatam notitiam, seu scientiam rei, vel negotii alicujus habet; quæ notitia vel certitudo triplici modò haberi potest: vel *physicè*, ac naturaliter per quinque sensus, visum præsertim & auditum, ut si quis Instrumentum authenticum rem continens ipsemet vidit & legit, vel quid aliud in quæstione versari propriis oculis cognovit, vel auribus audivit, v. g. promulgationem legis præsens auribus percepit: vel *moraliter*, quæ notitia provenit ex motivis adeò vehementibus, ut nullus prudens dubitandi relinquatur locus: cujusmodi certitudo ex relatione virorum omni exceptione majorum, fidéque dignorum habetur: vel *ex dispositione legis naturalis*, quæ cunctis nota esse debet, vel humanæ claræ ac certæ ritéque promulgatæ, Tacin. *hic n.* 1. Peck. *n.* 1. cum aliis. *arg. l. Magnam.* 12. *C. de contrah. & committend. stipul.*

Per *certiorari* intelligit Regula particularem aliquam judicialem, vel aliam denuntiationem, insinuationem, aut notificationem, vultque dicere, quòd, qui aliquò ex præfatis modis de re quadam certus est, seu sufficientem notitiam jam habet, vel saltem habere deberet, ei ulteriorem aliquam insinuationem, vel denuntiationem facere ad hoc, ut notitiam acquirat, non sit necesse. Hinc 3

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *De Jure non est necessarium, ut alicui, qui sufficientem notitiam vel scientiam de re, vel negotio aliquo jam habet, vel saltem habere deberet, pro acquirenda ejusdem rei, vel negotii notitia, adhuc ulterior aliqua fiat denuntiatio, insinuatio, vel notificatio.* Rationem dat Vivianus *hic*: quia denuntiatio alicui regulariter ideò fit, ut notitiam acquirat de re aliqua *l. Item veniunt.* 20. §. 11. *ff. de Hæred. petit.* Ergo si is sufficientem notitiam jam habet, frustranea & superflua est ulterior notificatio talis rei: sicut autem natura, sic etiam leges & Jura nil frustra, aut superfluum faciunt vel exigunt. *can.* 1. *dist.* 19. cum concord. 4

Declaratur Regula & sensus illius exemplis Juris: Sic enim, licèt vendens fundum; vel domum aliquam servitute affectam, teneatur emptorem de servitute certiorem reddere; cùm id omittens teneatur actione empti ad interesse emptoris: tamen hujusmodi servitutem insinuare non obligatur, si emptor priùs jam scit fundum servituti esse subjectum textu claro *l.* 1. §. 1. *ff. de Action. empti.* ibi: *Venditor si, cùm sciret deberi servitutem, celavit, non evadet exempto actionem; si modò eam rem emptor ignoravit; quia* uti §. *fin. ibidem* additur, *non videtur esse celatus, qui scit, neque certiorari debuit, qui non ignoravit.* Sic etiam licèt quis mancipium vel aliam rem, v. g. equum vitiosum, scabiosum vendens debeat emptorem certiorem reddere de moribus & vitiis mancipii, vel morbo aut gravi defectu equi; cùm aliàs teneatur actione redhibitionis, vel quantò minoris: tamen hos defectus emptori notifica- 5

ficare non debet, quando is horum priùs jam sufficienter conscius est. *l.* 1. *ff. de Ædilit. Edict.*

6 Sic universaliter nemo tenetur adversarium suum de claro Jure aut lege certiorem reddere, quia hanc quemvis scire præsumitur, cùm scire debeat, indeque ignorantia hujusmodi juris ipsum non excuset juxta Regulam 13. *Jur. in* 6. *Ignorantia facti, non Juris excusat*: & dicta ibidem. Prout etiam necesse non est, aliquem monere, vel certiorem reddere de die solutionis, ubi is in contractu est appositus; quia debitor in tali casu præsumitur jam certus, cùm dies ipsa interpellet pro homine *l. Magnam.* 12. *C. de contrahend. stipulat.* cum concord.

7 Sic ulteriùs in specie arripiens in causa litigiosa iter ad Curiam Romanam sciente Prælato inferiori Judice, non tenetur illi communicare iter aggressum, minùs attentati insinuare appellationem, vel eum de hac certiorem reddere, quia ipsemet Prælatus scivit, vel scire debuit, iter ad curiam Romanam arreptum habere vim appellationis *arg. c. Si duobus.* 7. *& c. Meminimus* 9. *de Appellat.* ac stante hujusmodi appellatione excommunicationem non subsistere. *c. Ad præsentiam.* 16 *de Appellat.* cum concord. Hinc in sensu Regulæ n. 3 posito notanter additum: *si de re notitiam jam habet, vel saltem habere deberet*; cùm scire & scire debere pro eodem sumantur per dicta in *Regulam* 13. *Jur. in* 6.

8 Quæritur II. An, & quas Fallentias habeat præsens Regula? Resp. Eam universaliter fallere in iis, in quibus ulterior denuntiatio, seu insinuatio rei aliàs jam notæ non ideò fit, ut alter, cui fit, acquirat rei majorem vel certam notitiam: sed ideò, quia ulterior certioratio, seu denuntiatio ex dispositione Juris requiritur ad substantiam & valorem actûs, uti cum Dyno *hic n.* 4. communiter advertunt Doctores *arg. l. Denuntiasse.* 17. *ff. de Adult.* & clarè patebit adducendo ad propositum exempla Juris: Sic enim

9 *Primò* sufficientem notitiam rei jam habens reus absens, ut contumax declarari, & contra eum quà talem procedi non potest, nisi prævià trinâ, vel unâ, tribus æquivalente peremptoria citatione in jus fuerit vocatus; quia sic in Jure expressè disponitur *l. Ad peremptorium.* 68. *cum seqq. ff. de Judiciis. & l. Contumacia.* 53. *ff. de Re judicata.* ibi: *Contumax est, qui tribus edictis propositis, vel uno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris evocatus præsentiam sui facere contemnit*: Et ampliùs diximus *Lib. II. Tit.* 14 *de Dolo & Contumacia.*

10 *Secundò*, ut quis etiam scelerum suorum benè conscius privilegio clericali legitimè exuatur, trina monitio prævia de Jure necessaria est, textu claro *c. Contingit.* 45. *de Sentent. Excomm.* junctâ *Clement.* 1. *de Vita & honest. Cleric.*

11 *Tertiò* pariter requiritur prævia trina monitio, ut quis per Judicem Ecclesiasticum excommunicatione majori feriatur. *c. Constitutionem.* 10 *de Sentent. Excom. in* 6. ibi: *Judices sive monitionibus tribus utantur, sive unâ pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla.* & ampliùs habetur *Lib. V. Tit.* 39. *de Sentent. Excom.*

12 *Quartò*, quamvis testes præsentes audiant voluntatem testatoris, & omnia circa testamentum ritè peragi videant: tamen pro valore testamenti non sufficiunt, nisi testes ut actu adsint, fuerint rogati. *l. Hæredes.* 21. §. 2. *ff. qui Testamenta facere possunt.* ibi: *Testes rogati adesse debent.* cum concord. & jam dictum est *Lib. III. Tit.* 26. *de Testam. n.* 21.

13 *Quintò*, Etsi Judex causam inter aliquos controversam per se optimè compertam habeat: tamen in ea judicialiter procedere non potest, nisi à partibus imploratos, & judicialiter informatus fuerit, non ut notitiam acquirat, quam jam habet, sed ut judicii & processûs forma servetur. *l. Dies.* 4. §. *Hoc autem* 8. *ff. de Damno infecto* ibi: *Hoc autem judicium certam conditionem habet, si postulatum est: cæterum qui non postulavit, experiri non potest. Postulare autem propriè hoc dicimus pro tribunali petere, & non alibi.* junctâ *authent. C. quomodo & quando judic.*

Sextò Venditor, moræ benè conscius non tenetur emptori de evictione, nisi ab emptore fuerit laudatus, sive de lite, ut causam defendat, priùs admonitus. *l. Emptor.* 18. *& l. Empti.* 21. *C. de Evict.* 14

Septimò Clerici concubinarii, vel aliàs suspectam mulierem in propria domo, vel extra illam frequentantes, quantumvis scelerum suorum conscii, fructibus beneficii, ex parte vel ex toto, aut ipso beneficiô privari non possunt, nisi certæ præcedant monitiones juxta præscriptum Concil. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 14. *de Reform.* cujus textus hic denuo relatu omnino dignus est, ibi: *Quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoque Clericalis militiæ dedecore, testatur. Ut igitur ad eam, quam decet, continentiam, ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ revocentur; populusque hinc eos magis discat revereri, quò illos vitâ honestiores cognoverit: prohibet Sancta Synodus quibuscunque Clericis ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extrà detinere, aut cum illis ullam consuetudinem habere audeant: alioquin pœnis à sacris Canonibus vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Quòd si à Superioribus moniti ab iis se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcunque & pensionum ipso facto sint privati, quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitriô Episcopi applicentur. Sin verò in delicto eodem, cum eadem vel alia fœmina perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur; sed etiam à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur: & si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam versentur, tunc beneficiis, portionibus, ac officiis & pensionibus quibuscunque Ecclesiasticis perpetuò priventur, atque inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed, si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas excommunicationis gladio plectantur. Nec quævis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat aut suspendat; supradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat: qui sine strepitu, & figura judicii, & sola facti veritate inspecta procedere possint. Clerici verò beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes, juxta delicti, & contumaciæ perseverantiam & qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœnâ, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis, juxta sacros Canones,* 15

puniantur. Episcopi quoque, quod absit, si ab hujusmodi crimine non abstinuerint, & à Synodo provinciali admoniti, se non emendaverint, ipso facto sint suspensi: & si perseverent, etiam ad Sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ etiam per privationem, si opus erit, in eos animadvertat.

16 Portò quibus pœnis aliàs subjaceant Clerici incastè viventes, vide *Lib. III. Tit. 2. de cohabit. Cleric. & mulier. §. 2 per totum.*

17 Cæterùm benè advertit Dynus *hìc n. 5.* quòd in dubio, utrùm ulterior monitio vel certificatio aliàs jam certificati sit de forma & substanti actûs, ea non, sed contra præsumatur, nisi aliter probetur; cùm denuntiationes ordinariè ideo tantùm fieri soleant, ut incertus certificetur. *l. Item veniunt. 20. §. Petitam 11. ff. de Hæredit. petit.* junctâ *l Aut qui aliter. 5. §. Etsi forte. 2. ff. quod vi aut clam.* Licèt cæteroquin etiam ad propositum quòd quis scientiam & notitiam de re aliqua jam habeat, consequenter ulteriùs certificari non debeat, non præsumatur, in iis, quæ sunt facti alieni, nisi probetur. Strein *hìc n. 1.* cum aliis juxta *Reg. 47. Jur. in 6. Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.*

REGULA XXXII.

Non licet actori, quod reo licitum non exiſtit.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Est expresse negativa, & tacitè affirmativa.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Favorabiliores sunt partes Rei, quàm Actoris. *Ibid.*
4 *Regula declaratur exemplis Juris: & quinque seqq.*
10 *Plura licent reo, quæ actori non licent: enumerantur, & trib. seqq.*
11 *Reus non tenetur actori edere sua instrumenta, benè tamen contrà.*
12 *Reus admittitur ad Juramentum suppletorium & purgatorium; sed non contrà.*
13 *Reus potest excipere contra actorem excommunicatum; non contra.*
14 *Fallit Regula primò: quia Actor potest extraordinarium Judicem petere; non item reus.*
15 *Secundò; quia potest ex pluribus ordinariis Judicibus unum pro libitu eligere; non item reus.*
16 *Tertiò; quia actor reum de crimine accusare; non verò reus, nisi purgatus, illum reaccusare potest.*
Defensio non relatione criminum, sed innocentiâ fieri debet. Ibid.
17 *Actor suum libellum explicare potest, non Reus.*
18 *Actor probatò furtò Rei admittitur ad juramentum de amissa quantitate: non item Reus ad juramentum purgatorium.*

1 REgula hæc desumitur ex *l. Non debet. 41. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam quidem expresse esse negativam, tacitè tamen etiam affirmativam, sicque partim affirmativam, partim negativam, consequenter sic intelligendam: quod Reo non licet, nec Actori licitum est: item, quod Actori licet, etiam Reo licitum existit. Idque non ideò, quia correlativi sunt, ac propterea, ob æqualitatem servandam, quod uni licet, etiam alteri licitum esse debet, uti post Gloss. *in Clement. Sæpe. V. Voluerit, de Verb. Signif.* vult Barb. *In Axiomat. Jur. axiom. 10. n. 7. & seqq.* Cùm id Regula minimè asserat, sed præcisè insinuare intendat, Actorem non esse melioris conditionis, quàm Reum, consequenter, quod illi licet, etiam huic licitum esse debere, ac quod illicitum huic etiam illicitum fore illi; Non verò: quod licet Reo, etiam Actori licere: aut quod Actori non licet, nec Reo esse licitum; cùm causa rei favorabilior sit, quàm Actoris juxta *Reg. 125. ff. de R. J. & Reg. 11. de Reg. Jur. in 6.* Hinc

3 Resp. II. Verus, ac genuinus sensus Regulæ hic est: *Quidquid in judicio ad promovendam, & assequendam suam intentionem Actori permittitur, à fortiori etiam Reo ad se defendendum, suamque exceptionem fundandam permittendum erit: Et quidquid in præfato sensu Reo non licet, multò minùs Actori licebit.* Ratio manifesta desumitur ex utraque Regula Juris Canonici & Civilis; hæc siquidem numerò 125. *ff. de R. J.* sic sonat: *Favorabiliores rei potius, quàm actores habentur.* Canonica verò numerò 11 sic: *Cùm sunt partium Jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori*: Idque ob rationes suprà in hanc Regulam 11. jam allegatas.

Declaratur & firmatur Regula, ejusque sensus variis exemplis ex Jure desumptis: sic enim loquendo de sensu affirmativo, si Actori petenti concediatur dilatio propter testes, etiam Reo concedi debet. Dynus *hìc n. 1.* Taccin *n. 4. arg l. Petendæ C. de Tempor. in integr. restitut.* cum concord. 4

Loquendo de sensu negativo: quia post cognitas testium depositiones ulterior productio testium non est licita Reo, *Novell 90. cap. 4. §. Illud tamen.* multò magis illicita erit Actori, ob rationem *n. 3.* allegatam, Strein. *hìc n. 1.* 5

Item: quia post litem contestatam non ampliùs licet Reo revocare Procuratorem. *l. Post litem. 17. & l. quæ omnia. 25. ff. de Procurat.* multò minùs id licebit Actori. Dynus *hìc n. 2.* 6

Item: quia Reus coram Judice delegato conventus cum clausula commissioni inserta: *ac remoti à appellatione procedat*: non potest appellare, à fortiori prohibita appellatio erit Actori *c. fin. de mutuis petit.* si hic coram eodem Judice reconveniatur. Gloss. *in Clement. Sæpe de Verb. Signif.* Decius *in Regulam. 41. ff. de Reg. Jur.* 7

Ulteriùs: quia Reus pro suo Procuratore non potest constituere militem: *l. Neque fœmina. 54 ff de Procurat.* Nec Actor id poterit. 8

Rursus, si Actor in causa civili impetrat, ut Reos personaliter compareat, personaliter quoque comparere debet Actor. Gloss. *in c. 2. de Mutuis petit.* Decius *loc. cit. n. 2.* Baldus & alii. 9

Imò non tantùm illicita Actori sunt ea, quæ Reo non licent, sed insuper multa Reo permittuntur à Jure, quæ Actori non conceduntur: sic enim præterea, quæ ad Regulam 11. diximus, *primò* Reo conceduntur de Jure recusationes, ac etiam deliberatoriæ dilationes, non item Actori. *Authent. offeratur. C. de litis contest.* Et illi plures quàm huic permittuntur dilationes probatoriæ. *l. fin. ff. de Feriis.* 10

Secundò; Reus non tenetur sua instrumenta edere Actori ad fundandam suam intentionem *l. qui accusare. C. de Edendo.* licèt actor subinde sua instrumenta edere debeat reo ad probandam suam Exceptionem. 11

Tertiò; quando Actor non plenè probat, in Civilibus, Reo potiùs, quàm Actori defertur Juramentum suppletorium. *c. & §. fin. de Jurejurando.* & amplìùs diximus *Lib. II. Tit. 24. cod. à n. 191.* In Criminalibus verò Reus non convictus, sed graviter suspectus & gravatus admittitur ad Juramentum purgatorium *c. 1. & 2. de Purgat. canon.* cum Concord. cùm tamen in iisdem criminalibus Actor in vim probationis iurare nunquam permittatur. 12

Quartò Potest Reus contra Actorem excommunicatum excipere, non sic contra Reum ut talem Actor. *c. Intelleximus. 7. de Judiciis.* ubi Summarium sic habet: *Excommunicatus, in judicio nisi tanquam reus stare non potest.* Quæ & similia Reo, non item Actori sunt licita; quia juxta duplicem Regulam *n. 3.* citatam favorabiliores sunt partes Rei, quàm Actoris. 13

Quæritur II. An, & quas Fallentias Regula XXXII. patiatur, ita ut Actori liceat, quod Reo licitum non exiſtit? Resp. Eam fallere in sequentibus; & quidem *primò* potest Actor petere, & per Rescriptum Principis extraordinarium Judicem impetrare, atque ad illum trahere Reum *l. Si quando. 2. C. de Dilat.* quod tamen vicissim Reo minimè permittitur. *Novell. 69. cap. 1.* Dynus *hìc.* 14

Secundò, quando Actor plures habet Judices ordinarios, potest unum pro libitu suo eligere. *l. Cùm Clericis. 25. pr. C. de Episcop. & Cleric.* junctâ *l. fin. C. ubi in rem actio.* Et tamen id non licet Reo, utpote qui nullum ordinarium judicem recusare, sed coram eo per Actorem conventus comparere tenetur. *l. Nemo. 4. C. de Jurisdict. omn. Judic.* 15

Tertiò Potest Actor Reum de crimine accusare coram competente Judice: & tamen Reus nisi priùs purgatus Actorem coram eodem judice reaccusare non valet. *l. Neganda. 19. C. qui accusare non poss.* quia non relatione criminum, sed innocentiâ suâ se purgare debet Reus, claro textu, *l. Si quis. 5. pr. ff. de public. Judiciis.* ibi: *Si reus factus est, purgare se debet, nec antè potest accusare, quàm fuerit exculsatus. Constitutionibus enim observatur, ut non relatione criminum, sed innocentiâ Reus purgetur.* 16

Quartò, Sante obscuritate libelli sensum ejus declarare Actori, non item Reo licet *l. Inter. 83. §. 1. ff. de Verb. oblig.* sic suadente æquitate, hoc ipso, quòd Actori intentio & sensus proprii libelli meliùs perspectus censeatur, quàm Reo. 17

Quintò, quando Actor res sibi à Reo ablatas debite probavit, admittitur ad Juramentum de asserenda earum quantitate *c. fin. de His, quæ vi metúsve causâ.* ubi tamen in tali casu ad Juramentum purgatorium nullò modò admittitur Reus, quia facta contra illum probatio furti vel rapinæ eundem suspectum jam & odiosum reddit. 18

Sextò Permissum est Actori etiam die feriato nuntiationem novi operis facere: non tamen licet Reo hujusmodi feriato die remissionem nuntiationis petere. *l. 1. §. 4. ff. de Novi oper. Nuntiat.* Et meritò; quia in nuntiationis mora longè majus periculum est, quàm in dilatione remissionis, prout ex rei natura paret. 19

REGULA XXXIII.

Mutare quis consilium non potest in alterius præjudicium.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Est intelligenda, quando alteri jus jam quæsitum.*
3 *Mutare consilium, quando nemini præjudicat, laudabile & prudentis est: Eidem & opinioni suæ tenaciter inhærere, si circumstantiæ & æquitas aliud exigunt, pertinacia & superbia est. Ibidem.*
4 *Latens Patronus cumulando potest mutare, & præsentare alium.*
5 *Procurator, re adhuc integra, mutari potest.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ*
7 *De Fallentiis Regulæ remissivè.*
8 *Filius repudians hæreditatem paternam potest mutare, & eam adhuc adire.*

1 HUic Regulæ concordat 75. *Regula. ff. de R. J.* ex qua etiam desumpta censetur: *Nemo potest mutare suum consilium in alterius injuriam.* Consonat *Regula 21. Jur. in 6.* supra jam declarata: *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam esse intelligendam de illis duntaxat casibus, seu tunc solummodo locum habere, quando ex alicujus consilio, consensu, contractu, aut quocunque actu liberè & consultò facto, alteri jus jam est quæsitum, consequenter hic ex mutatione, variatione, aut revocatione pateretur detrimentum, injuriam, ac præjudicium, uti cum Glossa, Barbosa & Dyno *hìc* communiter tradunt Doctores per argumentum à contrario desumptum; nam hoc ipso quòd dicat Regula: Non licet mutare consilium *in alterius præjudicium*: benè cum Glossa infertur; ergo à contrario, ubi præjudicium & detrimentum alterius abest, mutare licet.

Imò quando mutatio consilii nemini præjudicat, nec aliàs à Jure communi prohibita existit, subinde non tantùm licita, sed etiam laudabilis est, ut si mutentur circumstantiæ, aut novæ superveniant, aut jam existentes priùs minùs consideratæ, aut per genuinam informationem primùm sufficienter cognitæ, atque consilii mutationem exigere visæ fuerint: tunc enim prudentis & sapientis est mutare consilium. *arg. l. Nonnunquam. 8 ff. de Collationa bonorum.* Ubi econtra in hujusmodi circumstantiis consilio, opinioni, resolutioni suæ tenaciter inhærere evidens signum est pertinaciæ, & occultæ superbiæ, quæ pro conservanda reputatione, aut æstimatione, ne pe quis inconstans, levis, aut ignarus, vel minùs doctus & expertus appareat, mutare & revocare erubescit, effectu prorsus contrario ordinariè subsequente: cùm ita tenaciter sensui suo inhærens non vir constans, prudens & doctus, sed pertinax, imprudens, simulque occultè superbus, aut certè ex proprio interesse, passione, affectu vel respectu privato procedens plerumque reputetur, & non verò etiam propriam conscientiam multùm gravet, præsertim quando satis apparet, quòd, nisi mutetur vel revocetur consilium, opinio, votum, resolutio & bonum commune, aut tertius patiatur; dum econtra exigentibus circumstantiis consilium sumi mutare aut revocare, non inconstans, levis aut ignorans, sed vir prudens, veritatis & æquitatis amans, indifferens, Deum timens, humilis ac tractabilis, simulque doctus habeatur, æstimetur, & diligatur. Præsertim cùm etiam prudentissimi, doctissimi, pijssimi supremi Legislatores, Pontifices, Cæsares ac Principes pro exigentia circumstantiarum leges, ordinationes, Resolutiones, consilia & mutare & revocare non erubescant, uti patet ex satis pulchro,

& ad propositum benè serviente claro textu *c. fin. de Sent. Excom. in* 6. ibi: *Alma Mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consultè, quæ suadente subjectorum qualitate postmodum consultiùs & rationabiliùs revocat, in meliusve commutat.* ac Imperatoris *Novell.* 22. *in Præfat.* §. *Non enim erubescimus.* ibi: *Non enim erubescimus, si quid horum, quæ ipsi priùs diximus, adinveniamus, hoc sancire, & competentem prioribus correctionem imponere, nec ab aliis expectare corrigi legem.* quibus consonat illud Luciani: *Melius est è medio cursu recurrere, quàm malè currere.*

4 Firmatur hæc doctrina etiam Juris exemplis: Sic enim si laicus Patronus aliquem etiam idoneum ad beneficium præsentavit, potest ante institutionem ipsius adhuc alium præsentare. *c. Cùm autem.* 24. *de Jure Patron.* quia priori jus necdum fuit quæsitum, consequenter mutando consilium eidem non fit injuria.

5 Sic pariter Procurator ad negotia deputatus, re adhuc integra revocari potest. *l. Si Mandatum.* 15. *ff. Mandati.* Sicut etiam ad litem prosequendam constitutus, ante litis contestationem liberè revocari valet. *c. Quamvis.* 2. *de Procurat. in* 6. Idque ex ratione jam allegata; quia videlicet nulli eorum fit injuria; cùm nullius eorum adhuc jus quæsitum habuerit. Ex qua eadem ratione, quia Reo non fit injuria, etiam Actor libellum jam oblatum ante litis contestationem licitè revocare, mutare & emendare potest. *l. Edita.* 3. *C. de Edendo.* Hinc

6 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Nemo potest suum consilium, consensum, resolutionem &c. mutare aut revocare postquam alteri jus jam fuit quæsitum, & consequenter ex mutatione, seu revocatione consilii &c. injuria vel detrimentum eidem inferretur.* Ratio Regulæ est; quia Jure naturali & divino cautum est *alterum non lædere, suum cuique tribuere. Instit. de Jur. & Just.* §. 3. quod idem *l. Justitia.* 10. §. 1. *ff. eod.* repetitur, & universali Juris Regulâ 74. *ff. de R. J.* firmatur: *Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.*

Exempla Juris Regulam & sensum illius magis
7 declarantia & firmantia affert Glossa *hic*, Dynus & Barbos. quorum aliqua jam adduximus supra declarando *Regulam* 21. *à numer.* 8. quibus accedunt, quòd post publicatum scrutinium Vocales variare, & mutare non ampliùs valeant, cùm electo jus jam sit quæsitum. *c. Publicato.* 58. *de Elect.* Ex qua eadem ratione Patronus Ecclesiasticus mutare, & Superiori alium præsentare ampliùs nequit, postquam eidem jam aliquem præsentavit. *c. Cùm autem.* 24. §. *Verùm si. de Jure Patron.* ubi etiam habetur, quòd idem facere nequeat Patronus laicus, excludendo priùs præsentatum, benè verò cumulando; seu addendo priori alterum juxta dicta suprà, & ampliùs declarata. *Lib. III. Tit.* 38. §. 3.

Quæritur II. Num, & quas Fallentias patiatur 8
Regula XXXIII? Resp. à Glossa & aliis plures afferri, ex quibus etiam sunt illæ, quas jam retulimus contra *Regulam* 21. *à num.* 15. quibus addunt casum, quo filius paternam repudiavit hæreditatem, utpote qui re adhuc integra intra certum tempus, si mavult consilium mutare, & hæreditatem adire, adhuc potest. *l. fin. C. de Repud. hæredit.* junctâ *l. Si quis suus hæres.* 8. *ff. de Jure deliber. & l. Nonnunquam.* 8. *ff. de Collat. bon.* quamvis frater cohæres exinde videatur pati detrimentum. Verùm si strictè loqui volumus, vix censentur propriæ Fallentiæ, cùm Regulæ adversari non videantur: hoc ipso enim quòd juxta dicta *num.* 2. Regula tunc tantùm procedat, quando alteri jus jam est quæsitum, & consequenter per mutationem ei infertur injuria; in præallegatis autem casibus jus firmum alicui nedum sit quæsitum, legibus mutationem adhuc concedentibus, mutans consilium in memoratis casibus injuriam alicui inferre non censetur; quia, *qui utitur Jure suo, nulli facit injuriam*, per vulgaria: prout etiam Glossa in *l. Nemo potest. ff. de Reg. Jur.* ad casum, quô filius priùs repudiat, & postea adit hæreditatem paternam benè observat illis verbis: *Non dicitur, fratrem habere damnum, quod per injuriam denotatur: sed magis dicitur non lucrari, inter quæ est differentia. arg. l. fin.* §. 2. *C. de Codicill.* ibi: *Non enim par, eademque ratio videtur, amittere debita, & lucra non capere.*

REGULA XXXIV.

Generi per speciem derogatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid sit genus in sensu Juridico?*
3 *Et quid in sensu Philosophico?*
4 *Quid sit species apud Juristas?*
5 *Minùs commune respectu magis communis dicitur etiam species.*
6 *Nil refert, an species præcedat, vel sequatur.*
8 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
9 *Procedit Regula in plurimis;*
10 *Uti in legibus & statutis:*
11 *In Rescriptis:*
12 *In Contractibus:*
13 *In Legatis:*
14 *In Testamentis,*
15 *Et in omni materia, in qua dispositio specialis contraria est generali.*
16 *Solvitur objectio.*
17 *Fallit Regula primò in Privilegiis: & seq.*
19 *Non item in Rescriptis: & quare?*
20 *Fallit secundò, quando genus tantum in una specie verificatur.*
21 *Vel species tantùm pro declaratione adducitur.*
22 *Fallit tertiò, & quidem universaliter, quando per genus jam fuit quæsitum Jus tertio.*

SUmitur hæc Regula ex *l. In toto Jure.* 80. *ff. de* 1
Reg. Jur. ibi: *In toto Jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.* Consonat *c.* 1. *de Rescript. & c. Studuisti. de Offic. Leg.* ibi: *Speciale mandatum derogat generali.* Item *c. Pastoralis.* 14 *de Rescriptis.* ibi: *Cùm generali per speciale procul dubio derogetur.* cum concord.

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligen- 2
da? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum, *le Genus & species* aliter à Juristis, aliter à philosophis accipi. *Genus* quippe apud Juristas dicitur omne illud, quod plura sub se continet, sive dein hæc plura sint veræ species philosophicæ, uti homo, equus, leo, aquila &c. sive alia communia, v.g. vestis, lex, pecunia &c. sive mera individua & singularia, sive aliæ partes aut res sub tali genere comprehensæ: ut proin in sensu Juridico etiam homo, equus, leo, & aliæ species philosophicæ dicantur *genus*, quia plura sub se continent individua, Petrum v.g. Paulum, hunc vel illum equum, leonem in individuo. Idem *genus* sunt Vestimentum, fundus, frumentum, Rescriptum, mandatum, privilegium, contractus, actio &c. quia cuncta hæc continent sub se plura, uti *vestimentum* togam, pallium, indusium &c. *frumentum* triticum, hordeum, avenam &c. *fundus* agrum, hortum, vineam &c. *lex* divinam, naturalem &c. *rescriptum*, *mandatum* hoc vel illud in individuo &c.

3 Apud Philosophos verò ea, quæ non nisi plura individua sub se habent, ut est homo, equus &c. non genus, sed *species* dicuntur: *genus* verò, quod plures hujusmodi species, in sensu philosophico acceptas comprehendit, ut animal avis &c.

4 Species in sensu Juristarum dicitur omne illud, quod sub genere Juridico, plura continente, comprehenditur, etiamsi sit individuum, seu singulare, prout respectu hominis est Petrus, Paulus, respectu equi hic vel ille in individuo ac singulari. Taccin. hic. *n.* 1. Strein. *n.* 1. Vocabularium Juris *v. Species.* Joan. Berchan. *in l. Rectè dicimus. ff. de Verb. Signif.* & alii. *arg. l. Mutuum.* 2. *pr. ff. de Rebus credit.* cum Concord.

5 Porro apud Juristas nomine speciei venit etiam illud, quod quidem tanquam commune plura continet, tamen minùs commune est, & pauciora sub se comprehendit, quàm aliud, cum quo hic & nunc concurrit, ut proin idem sub diverso respectu & concurrentia in sensu Juridico nunc genus, nunc species vocari valeat, uti si duæ sint leges generales, una magis generalis quàm altera: tunc enim minùs generalis lex, respectu magis generalis, speciei nomen habet, quamvis & hæc minùs generalis respectu legis singularis, seu particularis etiam *genus* vocetur. Decius *in l. In omni Jure ff. de Reg. Jur.* Dyn. *hic n.* 8. *arg. cit. l. In omni Jure* 80 *ff. de R. J. l. Sanctio legum. ff. de pœnis.* ibi: *Sanctio legum, quæ novissimè certam pœnam irrogat iis, qui legis præceptis non obtemperaverint, ad eas species pertinere non videtur, quibus ipsa lege pœna specialiter addita est, nec ambigitur in cætero omni Jure, speciem generi derogare.*

6 Cæterùm nil refert, an species præcedat, vel sequatur legem, seu priùs vel postea sit constituta; semper enim procedit Regula, quòd generi per speciem derogetur. Dynus *hic. nu.* 4. Pech. *nu.* 7. Taccin. *n.* 4. Strein. *n.* 2. Decius *l. cit. n.* 7. quia ratio Regulæ in utroque casu locum habet, uti patebit ex *n.* 8.

7 Quid autem sit & dicatur species in sensu philosophico, dictum est supra *n.* 3. His notatis,

8 Resp. ad quæstionem *n.* 2. positam; Regula præsens intelligenda est de genere & specie in sensu Juridico hactenus declarato, ita ut verus illius sensus hic sit: *Quando duæ dispositiones sibi contrariæ concurrunt, illa, quæ specialis est, derogat generali, & si ambæ communes sunt, una tamen magis, altera minùs talis, ea, quæ minùs communis, sicque species est, derogat magis communi tanquam generi in eo tamen duntaxat, in quo specialis generali, vel minùs communis magis tali contraria existit.* Per Regulas & Jura hactenus allegata. Ratio & finis Regulæ est teste Barb. hic *nu.* 2. & communi Doctorum, ut discordantes species & genus, quantùm possibile est, concordentur, juxta universale Juris præscriptum *c. Cùm expediat.* 29. *de Elect. in* 6. ibi: *Cùm expediat concordare Jura Juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari;* quod melius fieri non potest, quàm si, uti vult Regula, species generi in eo duntaxat, ubi eidem contraria est, derogare dicatur, salvâ in reliquo utriusque naturâ & proprietate verborum: eo ferè modô, quô fit in Regula aliqua universali, & ejus Exceptione seu Fallentia, ubi Regula stat loco generis, & Exceptio seu Fallentia loco speciei, quæ derogat Regulæ in eo, ubi est eidem contraria.

Regula sic explicata procedit in plurimis, prout
post Dynum *hic num.* 1. *& seqq.* observat Gloss. *hic.* 9
Decius *lo. cit.* & alii; uti in Legibus & statutis: in Rescriptis & mandatis: in Legatis & ultimis voluntatibus: In Contractibus: & universaliter in cunctis dispositionibus, ubi specialis contraria existit generali, prout patebit adducendo de singulis exempla ex Jure desumptis: Et quidem

Loquendo de Legibus & statutis, certum est, 10
quòd lex specialis deroget generali in eo, in quo sibi sunt contrariæ, uti constat ex innumeris locis utriusque Juris, v. g. in Titulo *de Testament.* ubi leges speciales de Testamentis militum, ad pias causas derogant dispositioni generali de Testamentis in eo, quo sibi sunt contrariæ; eò semper salvô, ut in reliquis maneat concordia. *arg. cit. c. Cùm expediat. de Elect. in* 6. *& l. Præcipimus.* 32. §. *fin. C. de Appellat.* ibi: *Quidquid hac lege non videtur expressum, veterum legum, constitutionumque Regulis omne relictum intelligant.*

De Rescriptis & mandatis Principum exemplum 11
habes in *c. Studuisti.* 2. *de Officio Legati.* ubi specialis alicujus causæ delegatio per speciale Rescriptum Episcopo facta derogare dicitur delegationi universali ad omnes causas, quam vi literarum Apostolicarum habet legatus à latere, in tota, quam commissam possidet, provincia: additâ illâ ratione: *cùm mandatum speciale deroget generali.*

De Contractibus exemplum est in casu, quô in 12
venditione prædii contrahentes expressè renuntiant beneficio. *l. Rem majoris.* 2. *C. de Rescind. Vendit.* vi cujus generaliter conceditur contractûs rescissio, vel resarcitio pretii, si pars in eo ultra dimidium læditur: nulli enim contrahentium ad rescissionem contractûs, quasi ex dolo initi, venire conceditur, quia per clausulam specialem generali derogatur *l. Doli.* 119 *ff. de V. O.* ibi: *Doli clausula, quæ stipulationibus subjicitur, non pertinet ad eas partes stipulationis, de quibus nominatim cavetur.* Dynus hic. *n.* 14. ubi adhuc aliud exemplum ponit.

De Legatis exemplum ponit Dynus *hic n.* 2. Tac- 13
cin. *n.* 6. Si penus in genere legatur Petro, & vinum in specie legatur Paulo, huic debetur vinum, etiamsi vinum sub penu contineatur. *l. Qui penum.* 3. *ff. de penu legat.* Idem est, si Titio vestimenta in genere, & Sophiæ vestis muliebris legatur; hæc enim etsi sub vestimentis in genere contineatur, Sophiæ debetur textu expresso *l.* 1. *pr. ff. de Auro & Argento Legato*: ibi: *Si alii vestimenta, alii vestis muliebris separatim legata sit, detractis muliebribus, & ei adsignatis, cui specialiter legata sunt, reliquum alteri debetur.* Ratio utriusque est, quia *generi per speciem derogatur.* Advertit tamen benè Dyn. *hic n.* 2. præfata & similia exempla intelligenda esse, si genus uni, & species alteri legetur: non verò si sicuti priùs genus & postea eidem una vel plures species sub eodem genere contentæ legarentur; quia tunc generi per speciem non derogaretur, sed per hanc illud magis firmaretur, & legatarius utrumque obtineret.

De Testamentis post Dynum *n.* 12. ponit Strein 14
n. 1. exemplum: Si quis patrem & filium in certa bonorum parte in solidum instituit, ac invicem substituit; in reliquis verò partibus alios hæredes instituit & tandem universaliter sic concludit: Omnes invicem substituo; in hoc casu sub hac ultima generali substitutione pater & filius, utpote certa parte specialiter invicem substituti, non continentur. *l. Cohæredi* 41. §. 5. *ff. de Vulg. & pupill. substit.*

Tandem procedit in omni materia, ubi specia-
lis dispositio contraria est generali. Barbos. de 15

Axiom.

ALERE FLAMMAM
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Axiom. Jurit. axiomate 107. num. 3. Surdus *Consil. 56. num. 1.* Navarr. *Consil. 7. num. 5.* Tusch. *Lit. C. Concl. 16. num. 5.* quia eadem ubique est ratio Regulæ.

16 Objicitur contra Regulam *c. Ex parte. 12. de Offic. delegati*, ubi priori generali Rescripto de conferendo Clerico N. Archidiaconatu in Ecclesia vacaturo, non derogatur per rescriptum speciale de conferenda Clerico R. Archidiaconatûs dignitate. Resp. cum Glossa, tum *cit. c. Ex parte*, tum *hîc*, quòd ibidem, si benè intueamur, utrumque Rescriptum fuerit speciale; quia primum rescriptum tantùm ad unum beneficium restringebatur, fuitque postificatum in specie, id est, in prima dignitate proximè vacaturâ.

17 Quæritur II. An, & quas Fallentias Regula XXXIV. habeat? Resp. Eam inter alia fallere in sequentibus, & quidem *primò* Fallit in Privilegiis; quia Rescriptum speciale non præjudicat privilegio generali, nisi de eo fiat expressa mentio, & derogatio. Barb. *loc. cit. n.* 26. Tusch. *lat. cit. concl.* 36. *n.* 99. Gloss. *in c. Cùm Ordinem. de Rescript. & hîc, arg. cit. c. Cùm ordinem*, ibi: *Non facta mentione Cisterciensis Ordinis*

18 Quin imò etiam secundum privilegium speciale non tollit primum generale eidem contrarium, nisi expressa derogationis fiat mentio, ut ait Gloss. *hîc*, v. *Generi. arg. c Veniens. 19. de Præscript.* ibi: *Non obstante privilegio Clementis Papæ, per quod privilegio suorum Antecessorum non extitit derogatum; cùm de ipsis nullam fecerit mentionem.*

19 Nec dicas: Rescriptum speciale derogat generali, sive sit secundum, sive primum: ergo idem dicendum de Privilegio. Resp. enim. Gloss. *hîc*, negando paritatem; quia *arg. c. Veniens. 19. de Præscript. &c. Decet. 6. de R. g. Jur. in 6. cum Concordant.* semper valet primum privilegium, sive sit generale, sive speciale, si in secundo non tollatur expressè. Ratio disparitatis est inter Rescriptum & Privilegium; quia per primum privilegium etiam generale consequitur quis jus plenum: per primum rescriptum generale verò non acquiritur plena jurisdictio in speciebus. *arg. c. Postoral. de Rescript.* nam ante expressionem personarum vel rerum delegatus solùm in habitu habet jurisdictionem, non verò in actu, & ideò facilius tollitur prius rescriptum, quàm privilegium.

Fallit *secundò*, quando genus in una tantùm 20
specie verificatur, & consequenter hæc illi contraria non est, quia tunc genus pro specie reputatur. Barb. *loc. cit. num. fin.* Menochius *Consil. 71. num. 23. arg. l. 2. ff. de Liber. & posthum.* cum Concord.

Fallit *tertiò*, si species præcisè adducitur pro ma- 21
jori declaratione generis. Barb. *loc. cit. n.* 22. Tusch. *lit. C. Consil. 36. nu.* 103. Ratio est, quia ibi nulla intervenit contrarietas.

Fallit *quartò*, & quidem universaliter, quando 22
per genus jam est quæsitum jus tertio; tunc enim generi per speciem non derogatur, nisi exprimatur. *arg. c. Super eo. 15. de Offic. delegat. & l. qui Generaliter. 2. ff. qui potior. in pign. hab.* Gloss. *in cit. c. Super eo. v. Intent.* & Marginalis. *hîc.* Exemplum esto: quando quis alicui creditori generaliter omnia sua bona per hypothecam obligavit, & postea cuidam prædium aliquod in specie hypothecavit, non derogat hypotheca specialis hypothecæ generali; quia prior creditor per generalem hypothecam in cuncta bona debitoris jus eatenus acquisivit, quatenus non amplùs in potestate debitoris est, aliquod ex suis bonis alteri per specialem hypothecam obligare, & per hanc superveniente creditoris prioris jus lædere, ejusque conditionem facere deteriorem, textu claro *l. Si generaliter. 6. C. qui potior in pign. hab.* ibi: *Si generaliter bona sint obligata, & postea res alii specialiter in pignus detur &c. non oportet te ab eo, qui postea credidit, inquietari.* junctâ *l. qui generaliter. 2. ff.* eodubi idem repetitur.

REGULA XXXV.

Plus semper in se continet, quod est minus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta? & quibus concordet?*
2 *Plus & minus diversimodè sumitur.*
3 *Ad præsens sumitur plus in quantitate & toto. Ponitur verus sensus Regulæ. ibid.*
4 *Præcedit Regula in pluribus, ut ultimis voluntatibus:*
5 *In Contractibus:*
6 *In Sententiis & Judiciis.*
7 *Solvitur objectio. & duobus seqq.*
9 *Regula affirmativè, non item negativè procedit.*
10 *Solvitur objectio de contractibus.*
11 *Solutio universalis.*
12 *Fallit Regula in volente non totam, sed partem hæreditatis adire.*
Nemo partim testatus, partim intestatus decedere potest. Ibid.
13 *In generali mandato non includuntur ea, quæ speciale mandatum exigunt.*

1 REgula hæc deprompta habetur ex *l. In eo, quod plus. 110. ff. de Reg. Jur.* ibi: *In eo, quod plus sit, semper inest minus. & l. In toto. 113. ff. eod.* ibi: *In toto & pars continetur*; cui sub modo concordant etiam plures aliæ Juris Regulæ, veluti *53. de R. J. in 6.* ibi. *Cui licet, quod est plus, licet utrique, quodest minus.* Item *80. eod. Tit. In toto partem non est dubium contineri.* Item Regula *Non debet. 25. ff. de Reg. Jur. Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
& quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum cum Barb. *hîc. num.* 1. & aliis, *plus & minus* aliquid diversimodè esse & dici: & quidem primò in quantitate, uti in summa, sive numero, in mensura & in pondere respectu minoris. *l. 1. §. Si stipulanti. ff. de Verb. Oblig.* in quo sensu decem *plus* est respectu quinque: quinque mensuræ *plus* sunt, quàm duæ &c. Secundò in toto, quod *plus* est, quàm quævis pars totius, quæ in eo continetur, & semper contineri censetur juxta cit. Regul. *In toto. ff. de Reg. Jur.* in quo sensu domus *plus* est, quàm quævis pars illius v. g. tectum, paries, *l. Eum qui ædes. 23 ff. de Usucap.* Tertiò in genere respectu specierum. *l. Si Chorus. 79 pr. ff. de Legat. III.* Quartò in qualitate; in quo sensu *plus* est obligatio pura, vel in diem, quàm conditionalis. *§. Fidejussores. 5. v. Item. Instit. de fidejuss.* Hôc notatô,

Resp. I. Regula intelligenda est duntaxat de le 3
plus & minus prout sumuntur in primo & secundo sensu de *plus* in quantitate & toto integraliter cum aliis loc. cit. benè observat Barbos. Quare verus Regulæ sensus hic est: *Quantitas major sive in summa &*

numero, sive in pondere aut mensura semper in se continet quantitatem minorem: Et quodlibet totum semper in se continet sui partem. Ratio Regulæ non tam ex Jure, quàm ex lumine naturali evidenter patet, uti benè observant Barb. *loc cit. num.* 2. Tusch. *Tom. 7. Lit. S. Conclus.* 885. & alii. Absque omni enim probatione per se naturaliter constat, plus esse centum, quàm viginti, indeque centum, quod plus est, continere in se viginti, quod minus est: consequenter eum, qui habet, promisit, debet, aut dedit centum, habere, promisisse, debere, & dedisse etiam viginti. Sic pariter lumine naturali evidens est, totum aliquod plus & majus quid esse, quàm hujusmodi totius partem, ac proprerea in toto contineri totius partem: cùm impossibile sit, subsistere, vel considerari posse totum sine sui parte, prout benè discurrunt D. Ctores citati.

4 Verùm quantumvis lumine naturali nota sit Regula & sensus illius, tamen pro applicatione practica declarari & firmatur etiam variis Juris exemplis à Glossa hîc, Dyno, Peckio, Strenio, Taccino adductis, quia ferè ubique, uti in ultimis voluntatibus, sententiis, probationibus, & in quavis dispositione locum habet, uti patet ex verbo *semper*, & notant Doctores citati; sic enim in ultimis voluntatibus si quis intendens alicui legare quartam bonorum partem ex errore scripsit dimidiam, debetur ei quarta pars, quæ dimidiæ, quæ plus importat, inest. *l. Qui quartam. 15. ff. de Legat. I. & l. Quoties. 9 §. Sed si majorem. ff. de Hæred. instit.* Item si quis absolutus est à petitione universali v. g. petitione hæreditatis, gaudet etiam exceptione rei judicatæ contra petentem partes aliquas hæreditatis in singulari. *l. Julianus. 3 l. Si quis cùm totum. 7 ff. de Except. rei judicatæ.* quia *plus*, id est, tota hæreditas continet in se minus, quod est quævis pars hæreditatis in specie.

5 Sic in contractibus, si alicui stipulanti viginti, aliter decem respondeat, non nisi de decem erit obligatio textu claro *l. 1. §. 4 ff. de Verb. Oblig.* ibi: *Si stipulanti mihi decem, tu viginti respondeas, non esse contractam obligationem nisi in decem constat. Contrario quoque si, me viginti interrogante, tu decem respondeas, obligatio nisi in decem non erit contracta; licèt enim oportet congruere summam, attamen manifestissimum est, viginti & decem inesse.*

6 Sic etiam in sententiis & judiciis, si quis absolutus est à petitione totius, absolutus etiam videtur à quavis parte fundi, ita ut petenti aliquam partem fundi obstet exceptio rei judicatæ. *cit l. Si quis cùm totum. 7 ff. de Except. rei judicat.* quia pars tanquam quid minus continetur in toto, utpote quod plus est. Sic si inter tres conjudices vel arbitros unus in quindecim, alius in decem, tertius in quinque condemnat, sententia in quinque valebit; quia in hac parte omnes conveniunt, cùm hæc tanquam *minus* quid tam in decem, quàm quindecim, utpote *plus*, verè contineantur. *l. Diem proferre. 27. §. Si plures. ff. de Recept. qui Arbitr.* junctâ *c. 1. de Arbitr. in 6* ibi: *Licèt cùm unus in quindecim, alius in decem, tertius verò in quinque pronuntiant, illius, qui dixit de Summa minore (cùm in illa omnes concordes existant) Sententia efficax censeatur.*

7 Objicitur autem contra Regulam *1. c. Cùi de non. 27. de Præbend. in 6.* ubi apertè habetur, quòd ei, cui mandatur integra, vel certi valoris præbenda conferri, non possit vi talis mandati Apostolici aliqua dimidia, vel minoris valoris præbenda conferri, etiamsi talis esset contentus. Resp. cum Gloss. *hîc*, id provenire ex forma mandati, quæ exactè est observanda *c. Cùm dilectio. 22. de Rescript.* Unde in cit. *c. Cui de non.* in fine hæc Constitutionis Papæ rationem subdit: *Non enim hujusmodi mandata (quorum fines diligenter observari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.* Accedit, quòd Regula procedat duntaxat, quando minus se habet ut pars illius, quod est majus: non verò quando plus & minus sunt species separatæ, uti sunt duæ præbendæ, quarum una major, altera minoris valoris est. Dyn. *hîc ad finem*, Pirh. *de Præbend. n. 267.*

Objicitur 2. Quando alicui conceditur merum 8
imperium ut latroncinatori, non censetur et concessa cognitio de re pecuniaria *l. Solemus. 6 i. §. Latrunculator. ff. de Jud.* Ergo *plus*, quod hîc est merum imperium, non continet in se *minus*, quod hîc est cognitio causarum civilium. Resp. ut supra cum Dyno *hîc n. 6.* merum imperium, & cognitionem causarum Civilium non se habere ut totum & partem, sed ut duas species distinctas & separatas *arg. l. Imperium. 3. ff. de Jurisdict.* quarum una, etsi major, non continet minorem, sed potiùs dum una nominatim conceditur, altera denegata videtur *arg. cit. l. Solemus. 6 i.* junctâ *l. Si ita quis. 21. & l. Cùm ex filio. 39 ff. de vulgar. & pupill. substit.*

Objicitur 3. Ex eo quòd Caio viginti non debe- 9
am, haud sequitur, quin eidem sim obligatus ad decem tanquam minus & partem contentam in viginti. Resp. Glossa marginalis *hîc*: Regula procedit, si *affirmativè* proferatur, v. g. debeo Caio viginti: ergo eidem & decem debeo: non item si negativè proferatur, v. g. non debeo Caio viginti, ergo non decem. Et quamvis Covarr. *Lib. I Var. Resolut.* ex pluribus Doctoribus responsum Glossæ controversum reddat, tamen addit: etiamsi, an verum sit, majori summæ affirmativæ inesse minorem, controvertant DD. tamen manifestum est, majori summæ negativè prolatæ minorem nec naturaliter nec civiliter inesse.

Objicitur 4 §. *Præterea. 5. Instit. de Inutil. stipulat.* 10
ubi si stipulanti decem, promittantur quinque, inutilis reputatur stipulatio, ibi: *Præterea inutilis est stipulatio & c. si quis decem aureos à te dari stipulatur, tu quinque promittas.* cùm tamen quinque in decem contineantur. Resp. stipulationem inutilem solùm esse quoad illa ex decem quinque, ad quæ promissor stipulanti non consensit, quoad sola quinque autem, quæ promisit, validam esse stipulationem *l. 1. §. 4. ff. de Verb. Oblig.* per textum *n. 5.* citatum.

Plures alias objectiones adducit & solvit Glossa 11
in l. Non debet cit. ff. de R. J. & universaliter facilè solvuntur, respondendo, quòd exempla ex Jure in contrarium adducta non loquantur de *plus & minus* in quantitate, vel toto, circa quod hæc Regula solùm est intelligenda per dicta *nu. 3.* vel aliter rem se habere ex defectu consensûs: vel adesse specialem Juris dispositionem, consequenter in ea fallere Regulam.

Quæritur II An, & quibus Fallentiis subjace- 12
at Regula XXXV? Resp. Eam fallere 1. in casu quo hæres institutus non totam hæreditatem, sed unam vel alteram duntaxat partem illius adire, ac reliquam repudiare vult; quamvis partes hæreditatis in hac tota contineantur, tamen Jura expresè volunt, ut vel totam adeat, vel penitus abstineat, ne quis partim testatus, partim intestatus decedere videatur. *arg. l. Sed etsi. 2 ff. de Acquirend. hæred. & l. Jus nostrum. 7 ff. de R. J.* ibi: *Jus nostrum non patitur, eundem in paganis & testato & intestato decessisse eorumque rerum naturaliter inter se pugna est, testatus, & intestatus.*

Fallit 2. In Procuratore generaliter constituto, 13
utpote qui non admittitur ad ea, in quibus speciale exigitur mandatum. *c. Qui ad agendum. de Procurat. in 6.* licet cæteroquin *semper generalibus specialia insint, l. Semper. 147 ff. de Reg. Jur.*

REGULA XXXVI.

Pro Possessore habetur, qui dolo desiit possidere.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde proveniat? & quibus concordet?*
2 *Finis Regulæ est, avertere fraudem possidentium, & damnum eorum, ad quos res pertinet.*
3 *Intelligenda est tam de bonâ, quàm malæ fidei possessoribus.*
4 *Ac etiam de illis, qui possidere dolò omiserunt.*
5 *Item de illis, qui non quidem dolò, latâ, tamen culpâ possessionem deseruerunt, vel acquirere omiserunt.*
Lata culpa & dolus æquiparantur in civilibus. Ibid.
6 *Dolò, vel latâ culpâ possessionem deserens, vel illam non acquirens habetur possessor in sui damnum, non in sui commodum.*
7 *Dolus non præsumitur, sed probari debet: Probatur ex conjecturis.*
8 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Fraus & dolus nullius patrocinari debet. *Ibid.*
9 *Fictione Juris censentur aliqua esse, quæ non sunt.*
10 *Contra illum, qui actu adhuc malè possidet, datur actio directa: & contra illum, qui fictione Juris pro tali habetur, actio utilis.*
In quo differant hæ actiones? Ibid.

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. qui dolo. 131. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Qui dolò desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessore dolus est.* Cui concordat *l. Paremesse. 150. ff. eod. Paremesse conditionem oportet ejus qui quid possidet, vel habeat, atque ejus cujus dolò factum est, quò minus possideret, vel haberet.* Item *l. Ait ea. 157. ff. eod.* ibi: *Semper, qui dolo fecit, quò minus haberet pro eo est habendus, quasi haberet.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? quid principaliter intendat? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam intelligendam de dolo malo, & principalem finem illius esse, avertere fraudes possidentium, ne dolosè possessionem deferentes illis injustè noceant, ac præjudicent; qui rem à possessore justè vindicare intendunt. Quando enim malæ fidei possessor rem ad alium pertinere, hunc que eam vindicare velle advertens, illam abimit, destruit, vendit, distrahit, ne ut possessor conveniri valeat, & eam subinde etiam cum fructibus restituere teneatur, dolosè possessionem deserit, alter injustè præjudicat, & nocet, indeque fictione Juris adhuc pro possessore habetur, quatenus ut talis vindicatione rei conveniri possit, *l. Sin autem 27. §. 3. ff. de Rei Vind.* actione saltem utili, qua petitur ut rem suam, quam alter possidere dolo desiit, & distraxit, ab eis, ad quos pervenit, distrahens iterùm recuperet, & restituat, vel si id præstare nequeat, (quia forsan res jam est destructa) ad æstimationem condemnetur. *l. Qui restituere 68. §. Si verò ff. de Rei Vind.* Hinc benè ad propositum Glossa: *Si tu possedisti rem meam, eamque tu dolò possidere desisti, eò quòd data operâ ad me fraudandum possidere desisti, adhuc possum agere contra te rei vindicatione, ac si rem etiamnum possideres. Et quidem si possis rem recuperare à novo possessore, teneberis recuperare, mihique restituere: si minùs. Judex te condemnabit ad æstimationem pretii.* Ratio est; quia *fraus & dolus nemini debet patrocinari c. Sedes. 15. & c. Ex tenore. 16. de Rescript.*

3 Rursus intelligenda est Regula non tantùm de malæ, sed etiam bonæ fidei possessore; nam & hic in sui damnum pro possessore fictione Juris habetur, & pro restitutione convenitur (intellige, nisi jam legitimè præscripserit) si rem possidere dolo desiit. Strein *hic n. 2.* & alii textu claro *l. Si bonæ. 12. ff. de Noxal. act.* ibi: *Si bonæ fidei possessor eum servum, quem bona fide possidebat, dimiserit one agi cum eo noxali ex causa possit, obligari eum actione, quæ datur adversus eos qui servum in possessione habent, aut dolò fecerint, quò minus haberent, quia per hoc adhuc possidere videtur.*

4 Ulteriùs intelligenda est non tantùm de illo qui vere possedit, & dolo desiit possidere, sed etiam de illo, cujus dolò factum est, ne possideret rem, & ne ut possessor conveniatur, ac condemnetur. *l. Is qui. 69. ff. de Rei vindic.* ibi: *Is, qui dolò fecit, quò minus possideret, hoc quoque nomine punitur. & l. Ad ea. 157. ff. de Reg. Jur.* cujus textum *n. 1.* allegavimus, junctâ *l. Sed etsi. 20. §. 8. de Hæredit. petit.* ibi: *Nam & is, qui dolò fecit, quò minùs possideret, ut possessor condemnatur: accipies, sive dolo desierit possidere, sive dolo possessionem noluerit admittere.* Sabaudi si in eo est causa, ut ex contractu, vel quasi contractu teneatur possidere.

5 Procedit etiam Regula in casu, quo quis non quidem ex vero dolo, attamen ex culpa lata rem possidere desiit, aut possessionem illius non acquisiuit; nam & talis rei vindicatione, actione utili conveniri potest ad æstimationem rei culpabiliter amissæ, vel non possessæ. Strein *hic n. 2.* Bart. *in l. un. C. de Alienat. jud. mut. caus.* & alii. *l. Si culpa. 63. ff. de Rei vind.* ibi: *Si culpâ non fraude quis possessionem amiserit pari debet æstimationem.* Ratio est; quia (excepta causa criminali *l. In lege 7. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar.*) culpa lata, utpote dolo proxima, ordinariè æquiparatur dolo. *arg. l. Mulier. 22. §. 3. ff. ad S. C. Trebell.*

6 Porrò, quòd hactenus dictum est, eum, qui dolò, aut latâ culpâ possidere desiit, aut acquirere omisit, fictione Juris haberi pro possessore, intelligi debet *in sui damnum*, quatenus videlicet ut possessor possit rei vindicatione, directa vel utili actione conveniri ad restitutionem, vel æstimationem rei; non verò *in sui commodum*, ut tanquam possessor habitus aliquod commodum inde sentiat. Dyn. *hic. n. 3.* Vivian. *hic.* Strein *hic. n. 3. arg. l. qui dolò ff. de R. I.* ne aliàs ex iniquitate commodum reportet con *c. Ex parte. de Rescriptis.*

7 Cæterùm notandum, quòd dolus non præsumatur, sed probari debeat. Dyn. *loc. cit. n. 4. l. Quoties. 18. §. Qui dolo ff. de Probat.* Probatur autem dolus ex conjecturis *c. 2. de Renunt. in 6.* ut si, postquam jam oblatus fuit libellus, vel quòd illum offerre vellet, insinuatum est possessori, & multò magis si hic jam fuit citatus, aut jam esset contestaturus litem, & tamen desineret possidere, præsumitur dolo desinere. Dyn. *hic. n. 4. arg. l. Quidam. 9. §. Nihil ff. de Edendo.* cum Concordant.

8 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Qui rem aliquam bonâ vel malâ fide possidet, eamque ab alio vindicandam advertens, illam dolo malo, aut latâ culpâ possidere desiit, eandem consumendo v. g. vel destruendo, aut in alium distrahendo, pro possessore adhuc in sui damnum habetur, & ut talis pro restitutione vel æstimatione rei conveniri potest.* Per Jura hactenus allegata. & Ratio est, quia aliàs ex fraude & dolo quis commodum, & innocens incommodum ac præjudicium frequenter reportaret contra *c. Sedes. 15. & c. ex tenore. 16. de Rescript.* ibi: *Fraus & dolus alicui patrocinari non debent.* junctâ *l. Ne ex dolo. 12. ff. de dolo malo.*

Exigua

9 Exigua est contra Regulam objectio, quod possessio sit facti. *l. 1. pr. & §. 1. ff. de Ad jud. possess.* ergo *non possessio*, quæ per desertionem evenit, eidem comparari, & *possessor* ac *non possessor* æquiparari, pro eodemque haberi nequeunt. Resp. enim, non possunt æquiparari naturaliter, conceditur, fictione Juris in ordine ad obtinendos eosdem effectus, negatur. Hinc in Jure plura similia habentur exempla: sic enim *l. 2. C. de Impub. substit.* Pater & filius quoad effectus pro una, eademque persona sumuntur. Et *c. Ad audientiam. 15. de Cleric. non resid.* Clericus in servitiis Episcopi absens habetur pro præsenti, ac Monachus vivus pro mortuo reputatur. *can. Placuit. 8. can. 16. q. 1.* ibi: *quia mundo mortuus est, Deo autem vivit. cum Concord.*

10 Non majoris difficultatis est illa, quâ dicitur: Contra possessorem rei actualem datur actio directa, contra eum verò, qui dolo desiit possidere, actio tantùm utilis: ergo æquiparari nequeunt. Resp. quòd etsi actio directa & utilis origine differant, in effectu tamen ad propositum obtineant idem, solâ illâ cum differentiâ, quod actione directâ semper res ipsa apud possessorem adhuc existens vindicetur: actione verò utili id obtineatur, ut res in alterum distracta per dolosè distrahentem iterum recuperetur, & restituatur in natura, aut si fieri amplius nequit, re forsan jam destructâ, æstimatio illius præstetur. *l. qui restituere. 68. §. Si verò. ff. de Rei vind.*

REGULA XXXVII.

Utile per inutile non debet vitiari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 Utile & Inutile *quid?*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Valdè latè procedit.*
5 *Declaratur exemplis. & quatuor seqq.*
Donatio ultra 500. Solidos valet saltem quoad 500. Ibid.
6 *Plura promittenti, quàm fuit petitum valet quoad minus.*
7 *Superflua verba non vitiant scripturam.*
8 *Electio valida non vitiatur per invalidam confirmationem.*
9 *Quid de Alienatione bonorum Ecclesiasticorum?*
10 *In Testamento utile per inutile non vitiatur.*
11 *Ponuntur Fallentiæ usque ad n. 20.*
Fallit universaliter in iis, quæ separari non possunt.
12 *Probatur ab exemplis.*
13 *Testimonium & Instrumentum in uno falsum, censetur ex toto falsum.*
Fides est inseparabilis. Ibid.
14 *Error grammaticalis, vel in stylo curiæ vitiat totum Rescriptum.*
15 *Fallit Regula etiam in sententiis,*
16 *Et Actibus legitimis.*
17 *Electio Ecclesiastica non admittit laicum.*
18 *Ex duobus delegatis, unò recusato, alter procedere non potest.*
19 *Locatio Rerum Ecclesiasticarum ultra triennium ex integro est invalida.*
20 *Regula est:* Utile per inutile vitiatur in separabilibus.

1 REgula isthæc desumitur ex *l. 1. §. 5. ff. de Verb. Obl.* ibi: *Duæ sunt quodammodo stipulationes, una utilis, alia inutilis, neque vitiatur utilis per hanc inutilem.* cum Concordant. à Glossa citata *hic.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Quamvis nonnulli cum Baldo *lib. 2. Feud. Tit. 34. v. Similiter.* putent per *utile* hic intelligi omne & solum illud, quod spectatâ naturâ rei, de qua agitur, & dispositione legis validum, aptumque est ad validè agendum; per *Inutile* econtra illud, quod ad validè agendum invalidum, & ineptum est; tamen, quia multa sunt, quæ ad valorem actûs non requiruntur, & tamen *utilia* censentur: & multa, quæ valorem non destruunt, & nihilo minus *inutilia* reputantur, uti; patebit ex infrà allegandis exemplis: ideò, loquendo in latiori sensu per *Utile* hìc omne illud intelligi volunt alii, quod vel ad valorem rei, de qua agitur, requiritur, aut ad eundem servit, vel aliàs pro eadem re, etiam abstrahendo à valore, pro meliori, firmiori, aut securiori illius esse, conducens & aptum est: Per Inutile verò illud intelligi, quidquid contra legem, vel aliàs ad naturam rei, de qua agitur, & valorem illius ineptum est. Taccin. *hic.* Strein *hic. n. 1.* Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Quidquid ex se, sive de Jure validum, vel aliàs ad efficiendam, firmandam, aut assecurandam rem aptum & conducens est, valorem & vim suam non amittit adjunctione, vel accessione alicujus de Jure prohibiti aut invalidi, vel aliàs inepti.* Ratio est; tum quia communis agentium & contrahentium mens ac intentio est, ut ea actuum suorum fiat interpretatio, quatenus potiùs valeant, quàm pereant, vel nullius valoris existant: consequenter si quid inutile actibus eorum admisceatur, ab eis amoveatur, vel pro non adjecto habeatur, ut in reliquis actus suum valorem retineant. *c. Abbate. 25. de Verb. Signif. & l. Quoties. 12. ff. de Reb. dub.* ibi: *Quoties in actionibus aut in exceptionibus ambigua oratio est, commodissimum id accipi, quo res, de qua agitur, magis valeat, quàm pereat.* junctâ *l. Sancimus. 34. C. de Donat.* Tum quia nisi hoc observaretur, & per quodvis inutile semper vitiaretur utile, plurimi actus aliàs subsistentes, invalidi existerent non sine confusione & præjudicio humani commercii. Vivian. *hic.* Strein. *n. 1.*

4 Regula hæc latissima est, & frequentissimè in praxi observanda venit. hoc ipso, quòd ferè in omni tam Ecclesiastica & spirituali, quàm profana materia, cuncti que actibus locum habeat, si, ut persæpe fit, eis quid inutile ac superfluum, ad rem non pertinens vel ineptum admisceatur, adeò, ut teste Dyno *hic. n. 1.* hujus Regulæ invenantur innumerabilia Juris exempla, ex quibus patet, per adjectionem alicujus inutilis actûs, cæteroquin validum, non invalidari, consequenter utile per inutile non vitiari. Plurima hujusmodi exempla adducit Glossa *hic*, Dynus & alii; ex quibus nos quoque pro majori declaratione & intelligentia Regulæ aliqua hic subjungimus.

5 Sic enim *primò*: Donatio profana inter vivos 500. solidos excedens, & sine insinuatione apud Judicem facta, non vitiatur, seu invalidatur quoad summam à Jure permissam, sed quoad excessum duntaxat. textu claro *l. Sancimus. 34. C. de Donat.* ibi: *Si quid autem supra legitimam definitionem fuerit donatum, hoc, quod superfluum est, tantummodo non valere: reliquam verò quantitatem, quæ intrà legis terminos constituta est, in suo robore perdurare, quasi nullo penitus alio adjecto, sed hoc pro non scripto, vel non intellecto esse credatur.* Et infrà: *Exceptis donationibus tam imperialibus, quàm his, quæ in piissimas causas procedunt.* De hujusmodi

donatione ampliùs vide *Lib. III. Tit.* 24. §. 1. *de Donat.*

6 Secundò in Stipulationibus & contractibus, in quibus plus spondetur, quàm petitur; nam ut dicitur *l.* 1. § *si stipulanti ff. de V. O.* ibi: *Si stipulanti mihi decem, tu viginti respondeas, non esse contractam obligationem nisi in decem, constat.* & infra. § *Sed si. Si mihi Pamphilum stipulanti, tu Pamphilum & Stychum spoponderis, Stychi adjectionem pro supervacuâ habendam puto; nam si tot sunt stipulationes, quot corpora, duæ quodammodo sunt stipulationes, una utilis, alia inutilis: neque vitiatur utilis per inutilem.*

7 Tertiò, quando verba superflua, inutilia, vel inepta scripturis, contractibus, vel aliis actibus admiscentur, actum non vitiari aut annullari certum est. *l. Testamentum.* 17. *C. de Testam.* ibi: *Cùm superflua non noceant.* & *l. Verba superflua.* 37 *C. de Donat.* ubi, postquam prohibitum fuit, adhibere verba superflua, deciditur, quod si tamen quisquam *per verbositatem* superflua verba adhibuerit, actum non vitiari. junctâ *l. Non solent* 94. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Non solent, quæ abundant, vitiare scripturas.*

8 *Quartò*, in Electionibus: Electio enim canonicè & validè facta non invalidatur per supervenientem illius confirmationem invalidam. *c. Si Confirmationem.* 39. *de Elect. in* 6. Sic etiam, etsi inter eligentes unus excommunicatus irritum dederit votum, non irritantur vota aliorum, nec vitiatur, vel invalidatur electio per majora valida vota celebrata. *c. Cùm ex eo.* 14. ℣. *Ad hæc. de Pœnit. & Remiss.*

9 *Quintò* exemplificant aliqui in locatione bonorum immobilium Ecclesiasticorum ultra triennium; hæc enim juxta illos valida manebit quoad primum triennium, etsi invalida existat quoad tempus ulterius. Verùm juxta dicenda infra *n.* 19. contrarium sentimus.

10 *Sextò* de Testamentis Dynus *hic* ponit exemplum: si damno hæredem meum, & Regem Franciæ decem dare, tenetur hæres, licèt Regem Franciæ damnare non potuerim *l. Si duobus.* 16. *ff. de Legat.* 1. Sic etiam si Testamentum est nullum ex causa exhæredationis, vel præteritionis, in reliquis firmum manet. *Authent. fin. C. de liber. præterit.* ibi: *Ex causa exhæredationis vel præteritionis irritum est testamentum, quantùm ad institutiones: cætera namque firma permanent.* His adde exemplum de Tutoribus: quando enim ad contractum pupilli unus verus, alter falsus tutor authoritatem præbuit, contractus à pupillo initus valet, & ab inutili Tutore non vitiatur. *l.* 1. §. 3. *ff. Quod falso Tutore.*

11 Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur hæc Regula? Resp. Plures, & quidem *primò* ac universaliter Fallit, quando utile ab inutili separari non potest. Gloss. *hic* Dynus, Barbos. Vivianus & Doctores communiter, benè advertentes, quòd etsi Regula in sensu negativo ponatur, consequenter semper observanda sit, nisi specialis ratio, vel casus specialiter in Jure exceptus adsit, tamen in individuis ac inseparabilibus non procedat, qualia etiam sunt, quæ à natura partibus non constant, vel ad substantiam & formam actus duo aut plura, consequenter inseparabilia quoad formam, vel absentiam unius ab altero requirunt: vel ab invicem necessariò dependent: vel ex ipsa Juris dispositione, aut agentium vel contrahentium voluntate separatim valorem non habent: vel alias separari non possunt. Patebit res ad ducenda plura exempla in specie: Vivianus post Glossam ponit sequens.

12 Sic habeo servitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorum, & majorem eorum numerum ducam, utilis concessus numerus per inutilem excessum non vitiatur, quia hic ab illo per dominum separari potest. *l.* 1. §. 18. *ff. de Aqua quotid. & æstiv.* ibi: *Si quis jus habens pecoris ad aquam appellendi plura pecora appulserit, non in omnibus pecoribus eum prohibendum, quod est verum, quia pecora separari possunt.* Si verò habeo servitutem ducendi aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi immisceo, à toto potero prohiberi, quia aqua mixta inseparabilis est, textu expresso *cit. l.* 1. §. 17.

Ex priori universali Fallentia sequitur, & fallit 13 Regula *secundò* in testimonio, quod testis fert; si enim una pars illius falsa reperitur, totum hujusmodi testis testimonium corruit. Barbos. *hic. n.* 2. cum communi aliorum. *can. Pura.* 17 *cau.* 3. *q.* 9. ibi: *Totam testimonii fidem partis mendacio decolorat.* Pariter totum Instrumentum à Notario publico confectum fidem, & probandi vim amittit, si in una parte falsum deprehenditur. *arg. l.* 2. *C. de veteri Jure enucl.* & ibi Gloss. ℣. *Libri.* communiter recepta, juncto *can. Si ad scripturas.* 7. *dist.* 9. Ratio utriusque est; quia etsi partes tam testimonii, quàm instrumenti separabiles existant, tamen fides notarii & testis indivisibilis est, indéque si falsitas in una parte apparet, totius testimonii vel instrumenti labefactat fidem, illudque suspectum reddit. Concordat doctrina S. Augustini, qui ob indivisibilitatem fidei dicere non dubitavit, quòd si sacræ Scripturæ aliqua etiam officiosa duntaxat mendacia essent inserta, totius Scripturæ corrueret Authoritas. & refertur cit. *can. Si ad Scripturas. dist.* 9. Pariformiter ob indivisibilitatem S. Thomas 2. 2. *q.* 5. *art.* 3. docet, quòd uni articulo fidei non credens, in nullo retineat fidem Catholicam. Cæterùm de fide Attestationum & Instrumentorum ampliùs vide *lib.* II. *Tit.* 20 *de Testibus, & Attestat.* Item *Tit.* 22. *de fide Instrum.*

Fallit *tertiò* in Rescriptis, seu litteris Apostolicis, 14 si in eis reperitur solœcismus, seu vitium constructionis, vel phrasis à stylo curiæ aliena: quia unicus talis defectus notabilis fidem & vim probandi toti Rescripto aufert. *c. Ad audientiam.* 11. *de Rescript.* ibi: *Quibus litteris, quoniam manifestum continent in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere.* quia meritò præsumitur, illud à Sede Apostolica non fuisse emanatum, cùm per plures manus transeat, & omni errore carens stylo conforme semper expediatur. De quo plura habes *Lib. I. Tit.* 3. *de Rescript.* §. 9 *à n.* 212.

Fallit *quartò* in sententiis, v. g. aliqua Judicis, 15 qui debitorem certæ summæ centum florenorum, ad majorem summam, v. g. centum quinquaginta florenorum condemnat; talis enim sententia nec quoad minorem verè debitam summam valet. Barb. *hic n.* 1. Taccin *n.* 20. Pech *n.* 12. quia sententia indivisibilis est, & *non potest ex uno judicio res judicata in partem valere, & in partem non valere,* ut dicitur *l. In hoc judicio.* 27. *ff. Famil. Hercicund.*

Fallit *quintò* in Actibus legitimis, si eis conditio 16 apponitur contra *Reg.* 50. *Jur. in* 6. sic habentem: *Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem,* uti magis patet per exempla, quæ pro declaranda hac Regula quinquagesima adducentur infra.

Fallit *sextò* in Electione Prælati Ecclesiastici à Cle- 17 ricis & laicis simul celebrata; etiam si major pars Clericorum unum certum pro Prælato eligat, quia de substantia Electionis Ecclesiasticæ est, ut ad eam nullus laicus concurrat. *c. Massana.* 56. *de Elect.*

Fallit *septimò* in casu duorum delegatorum, 18 quando unus ob justam suspicionis causam recusatus est; quia recusato uno, collega, qui unam cum ipso Jurisdictionem habuit, ampliùs procedere non potest. *c. Cùm super.* 23. *de Offic. delegati.* & *c. Judex.* 5. *eod. in* 6.

Fallit *octavò* in locatione rerum Ecclesiasticarum 91 ultra triennium, si locatio uno contractu irrevocabili ad longius tempus fiat: vel si repetitur quidem, ita tamen, ut vi contractûs in potestate locatoris non sit, locationem ulteriorem denegare, prout ampliùs declaratum & probatum habes *lib. III. Tit.* 18. §. 1. *de locato & conducto à n.* 23.

20 Ex quibus hactenus dictis cum Barbos. *hic.* & Glossa *hic* communiter recepta meritò subjungitur: quod sicut in separabilibus & divisibilibus Regula negativa sit, & semper procedat: *Utile per inutile non debet vitiari:* sic alia Regula affirmativa in contrarium poni valeat: *In iis, quæ inseparabilia, ac indivisibilia sunt, utile per inutile vitiatur.*

REGULA XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta.*
2 *Intelligenda est de Impugnatione in judicio.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Quod quis juris in alterum statuit, eô & ipse uti debet. Ibid.
4 *Impugnans rem in judicio censetur renuntiare Juri ex illo aliàs competenti.*
5 *Qui dicit Decretales Epistolas non esse Authenticas, non potest illas pro se allegare.*
6 *Testamentum tanquàm falsum, aut inofficiosum impugnans nil percipit ex illo.*
Secus est, si illud ut minùs solemne impugnat. ib.
7 *Impugnans Instrumentum vel testem nequit illum pro se allegare.*
8 *Fallit Regula 1. quando quis ante sententiam definitivam impugnare desistit.*
Pœnitentes digni sunt veniâ. Ibid.
9 *Fallit 2. quando quis alieno nomine ex officio impugnat.*
10 *Fallit 3. quando non est eadem materia.*
11 *Et 4. respectu tertii.*

1 Desumitur Regula ex *l. Papinianus.* 8. §. 14. *ff. de Inofficioso testamento.* & *c. Cùm olim.* 19. *de Censib.*

2 Quæritur I. Qualiter hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. 1. Regulam intelligendam esse de Impugnatione in judicio, inquo sicut si quis aliquando quid approbavit, ampliùs reprobare non potest *l. Pomponius.* 6. *ff. de Negot. gest.* junctâ *Reg.* 21. *de Reg. Jur. in* 6. *Quod semel placuit, displicere ampliùs non potest.* Sic econtrario, quod semel quis reprobavit, aut impugnavit, pro suo commodo & fructu approbare, adducere, & uti ampliùs nequit. *l. Dispensatorem.* 62. *ff. de Solut.* quod juxta Taccin. *hic. n.* 1 & alios Doctores ideo statutum censetur, ut inconstantiæ in judicio evitentur, & inconstantes saltem in tantum puniantur, quatenus fructum aliquem ex ea re, quam impugnant, non percipiant, quem aliàs percepissent, si illam rem non impugnâssent.

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Qui Legem, Rescriptum, Instrumentum, Attestationem, Contractum, Testamentum, vel aliam quamcunque demum dispositionem in judicio semel impugnavit, eam pro se & sua utilitate allegare, sive uti, & fructum aut commodum ex illa percipere non ampliùs potest.* Rationem assignat Vivianus *hic;* quia qui in judicio aliquid impugnat, hoc ipsô illud pro injusto aut invalido, & pro tali habet, quod adversarius pro se, suaque intentione producere vel allegare, sive uti, & ex illa fructum vel commodum justè percipere non possit: quod dum impugnans facit, se ipsum in tantum jugulat, ut ex eadem re, quam impugnando pro injusta & invalida habet, ipse fructum aut commodum aliquod percipere non ampliùs valeat juxta æquissimum illud: *Quod quisque juris in alterum statuit, ipse uti debeat eo; & sapientis dicat Authoritas, patere legem quam tu ipse tuleris. c. Cùm omnes.* 6 *de Constit.* junctâ *l.* 1. *ff. quod quisque juris in alterum statuerit, &c.* ubi etiam æquitas hujus dispositionis adducitur illis verbis: *Hoc edictum summam habet æquitatem: & sine cujusquam indignatione justa. Quis enim aspernabitur idem jus sibi dici, quod ipse aliis dixit, vel dici effecit.*

Et procedit Regula, etiamsi aliquis ex illo, quod 4 in judicio impugnavit, fructum & commodum aliàs de Jure percipere omnino potuisset, quia, uti cum aliis bene advertit Vivianus, Juri, quod priùs in re habuit, impugnando eandem, tacitè renuntiâsse censetur, textu satis claro. *c. Olim.* 19. *de Censibus.* ibi: *Licèt enim ex forma secundæ compositionis deductiones aliquæ essent faciendæ, quia tamen compositionem idem Abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare, ex eo non debet beneficium consequi, cui renuntiâsse tacitè videbatur.* Ad id autem, cui quis semel renuntiavit, reditus de Jure non ampliùs conceditur. *l. Si quis.* 11. *C. de Reb. Credit.* ibi: *Satis enim absurdum est redire ad hoc, cui renuntiandum putavit.*

Declaratur & firmatur Regula & sensus illius va- 5 riis exemplis, & quidem imprimis de Legibus; Nam ut bene exemplificat Glossa *hic:* qui Decretales Epistolas, vel alias constitutiones, aut sanctiones Apostolicas non esse authenticas asserit, nequit eas postmodum in sui favorem allegare. *arg. can. Si Romanorum. dist.* 19. ubi ii, qui Decretalium Authoritatem temerè negare audent, à Nicolao Papa reprehenduntur illis verbis: *Cùm ipsi, ubi hæc suæ intentioni suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, & solùm tunc ad imminutionem Sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorum augmentum privilegiorum minùs accepta esse perhibeant.* Concordat *can.* 1. *dist.* 8. & *c. quia frustra* 14. *de usur.* ibi: *Frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem:* sive non est dignus legis auxiliô, qui facit contra legem.

Dein in Testamentis: qui enim testamentum tan- 6 quam falsum aut inofficiosum impugnat, & succumbit, ex tali sic impugnato testamento non tantùm nihil recipit, sed etiam, quod jam accepit, eidem iterum aufertur, & Fisco appropriatur. *l. Papinianus.* 8. §. 14. *ff. de Inoffic. Testam.* ibi: *Meminisse autem oportebit eum, qui testamentum inofficiosum improbè dixit, & non obtinuit, id, quod in testamento accepit, perdere, & fisco vindicari quasi indigno ablatum;* eò quòd sic impugnando testamentum, Juri, ex illo aliàs competenti tacitè renuntiâsse censeatur. *cit. c. Olim. de Censibus.* Secus foret, si quis testamentum non ut falsum vel inofficiosum, sed ut carens debitis Solemnitatibus, sicque de jure non subsistens impugnaret; talis enim legata in illo pro se facta non amitteret, prout clarè statutum habetur *cit. l. Papinianus.* §. 14 & *l. Post legatum.* 5. §. 1. *ff. de His, quæ ut indign.* junctâ *l. Si Testamentum.* 24 *ff. eod.* Rationem disparitatis affert Dyn. *hic n.* 3. & 4. quia qui Testamentum ut falsum impugnat, non solùm institutionem hæredis, sed etiam legata impugnat, consequenter hæc ex illo percipere non potest: Non sic qui illud impugnat ut minùs solemne; cum corruente testamento ob defectum solemnitatis non-

nunquam valeant adhuc legata saltem ad causas pias per dicta *Lib. III. Tit. 27. de Testam. n. 164.* item, qui testamentum tanquam inofficiosum impugnat, censetur dicere, quòd testator quasi non sanæ mentis fuerit. *l. 2 ff. de Inoffic. Testam.* ibi: *Hoc colore inofficioso testamento agitur; quasi non sanæ mentis fuerunt, qui testamenta ordinarent.* consequenter sicut ad instituendum hæredem, sic etiam ad condenda legata inhabiles fuerint. Dynus *loc. cit.*

7 Procedit ulteriùs in Instrumentis, ut qui aliquod impugnat, illud in favorem allegare non ampliùs possit *cit. c. Cùm olim. de Censib.* Idem est de impugnante testem: item de impugnante contractum tanquam invalidum.

8 Quæritur II. An & in quibus Regula XXXVIII. fallat? Resp. Eam fallere in sequentibus, & quidem *primò*, quando quis impugnationem rei usque ad sententiam definitivam non continuat, sed ante hanc ab illa voluntariè desistit. Glossa hic communiter recepta textu expresso *l. Papinianus.* §. 14. ibi: *Ei demum aufertur, quod testamento datum est, qui usque ad sententiam Judicum lite improba perseveraverit. Cæterùm si ante sententiam destitit, vel decessit, non ei aufertur, quod datum est.* juncta *l. Alia* 8. C. *de his quibus ut indig.* cùm pœnitenti, & errorem agnoscenti venia non sit neganda. *can. Quanto.* 8. *cau.* 2. *q.* 4. ibi: *quia sicut in pertinacia persistentibus severos nos esse convenit, sic iterùm humilitatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.*

9 Fallit *secundò*, si quis non suo, sed alieno nomine & ex officio, sicque non plenè liberè, sed quasi necessariò impugnat, uti tutor & curator nomine pupilli vel minoris; talis enim etiam ex illo, quod impugnat, fructum pro se consequi, consequenter ex testamento v. g. sic impugnato, legata in illo sibi facta percipere valet. Gloss. *cit.* cum communi aliorum, textu claro *l. Adversus.* 38. ff. *de Inoffic. Testam.* ibi; *Tutoribus, pupilli nomine, sine periculo ejus, quod Testamento datum est, agere posse de inofficioso testamento, Divi Severus & Antoninus rescripserunt.* Concordat *l. Cùm quædam.* 26. *C. de administr. Tut. Cùm non deceat alicui officium suum esse damnosum c. Cùm non deceat.* 30. *pr. de Elect. in* 6. & *ne dispendium patiatur, qui videtur præmium meruisse. c. Pervenit.* 2. *de Fidejuss.*

Fallit *tertiò*, ubi non est eadem materia, vel Capitulum (ut Glossa ait *hic.*) quod quis impugnat cum illo, ex quo etiam post impugnationem fructum consequi nititur. Nam licèt quis sententiam ex uno capite impugnet, adhuc ex alio capite fructum percipere valet. *arg. c. Utile non debet per inutile vitiari.* 37. *de R. J. in* 6. junctô *c. Raynutius.* 16. & *c. Raynaldus.* 18. *de Testam.* ubi sententia Judicis inferioris, à qua partes ambæ, quatenus contra se fuerat, appellaverant ad Papam, ex una parte confirmatur à Papa, sicque profuit impugnanti. 10

Fallit denique *quartò*, respectu tertii, ita ut licèt quis ex eo, quod contra certum aliquem impugnavit, contra eundem fructum percipere, vel eadem re impugnata fructuosè uti non valeat; tamen eadem re impugnata, & jure exinde sibi competente contra tertium frui omnino possit. Pech. *hic n.* 5. eò quòd regulariter aliis non noceat res inter alios judicata *c. Quamvis.* 25. *de Sentent. & re judic.* cum Concordant. 11

REGULA XXXIX.

Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

SUMMARIUM.

1 *Ponuntur Concordantiæ cum Regula.*
2 *Subsequentia ex prohibito, non item media ad illud, censentur prohibita.*
3 *Alia simpliciter tantùm: alia etiam sub nullitate prohibentur.*
Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem. Ibid.
4 *Regula implicitè duas habet partes: Ponitur verus utriusque sensus.*
Connexorum eadem est ratio. Ibid.
5 *Declaratur Regula exemplis, & seqq.*
6 *De Jure non licet in quadragesima comedere Lacticinia.*
Prohibitione concupiscentiæ prohibentur omnia mala. Ibid.
7 *Prohibita alienatione prohibetur omnis species & subsequentia.*
8 *Existente nullo matrimonio nulla etiam Jura ex eo sequentia.*
9 *Omnes contractus civiles prohibiti etiam ipso jure sunt nulli.*
10 *Fundus dotalis vendi non potest.*
11 *Ex contractu prohibito nulla est etiam translatio dominii.*
12 *Quando aliquid conceditur, conceduntur omnia, quæ spectant ad illud.*

1 CUm hac Regula concordare videntur Reg. 42. *de Reg. Jur. in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.* sicut & illud commune: connexorum eadem est ratio: sive: quod de uno connexorum statuitur, ad alia quoque connexa extendi debet. *c. Translato.* 3. *de Constitut.* junctâ Glossâ ibidem.

2 Addit Vivianus *hic* cum Regula concordare etiam illud, quod pro quasi Regula habetur *l. Oratio.* 16. ff *de Sponf. l.* junctô Summariô ibidem. *Cùm aliquid prohibetur, videtur etiam esse omne illud prohibitum, per quod pervenitur ad illud.* Verùm displicet hæc concordantia Dyno *hic n.* 1. Strein *n.* 1. ac aliis. Et meritò? quia per nostram Regulam prohibentur consequentia ex principali prohibito; per textum *l. Oratio.* aut ut prohibentur solùm media ad consequendum prohibitum, uti consideranti patet.

3 Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum, in Jure subinde aliqua tanquam minùs honesta, minùsque licita simpliciter tantùm prohiberi, non autem simul annullari, seu non prohiberi sub nullitate; de quibus verificatur illud. *c. Ad Apostolicam.* 16. *de Regular. Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* prout res se habet in Matrimonio v. g. utpote quod sine denuntiationibus prævis, aut certis temporibus fieri prohibetur quidem, & tamen si absque illis, & tempore prohibito celebratur, validum existit juxta dicta *lib. IV. Tit.* 3. *de Clandestin. desponf. n.* 15. Aliqua verò non tantùm simpliciter prohiberi sed etiam simul annullari, seu sub nullitate inhiberi: cujusmodi sunt Matrimonia cum impedimento dirimente contracta, quia non tantùm simpliciter, sed etiam sub nullitate prohibentur, indeque non solùm illicita, sed etiam invalida sunt, juxta dicta *Lib. IV. Tit.* 1. *de Sponf. & Matrim.* §. 9. Hôc notatô,

4 Resp. Hæc Regula non tantùm de iis, quæ simpliciter,

ter, sed etiam de illis, quæ sub nullitate prohibentur, intelligenda est: ut proin duas implicitè contineat partes, & quævis in suo, sicque ambæ sub diverso sensu intelligendæ veniant. Et quidem genuinus ac verus Regulæ sensus quoad primam partem de simpliciter tantùm prohibitis sequens est: *Quando aliquid simpliciter duntaxat tanquam minùs honestum, minùsve licitum absque nullitate prohibetur, simpliciter prohibita quoque, si quæ illicita, non item invalida censentur omnia ea, quæ ex principali prohibito propter necessariam connexionem & dependentiam ordinariè sequuntur, saltem si eadem de his, uti de illo militat ratio.* Quoad secundam verò partem verus Regulæ sensus hic est: *Quando aliquid non tantùm simpliciter ut illicitum, sed etiam sub nullitate, seu per legem annullantem prohibetur, similiter prohibita, si quæ illicita simul & invalida censentur, quæ ob necessariam connexionem & dependentiam ex principali prohibito sequuntur.* Tacein. *hic n.* 2. Ratio utriusque partis ex mutua connexione & dependentia desumitur; connexorum enim eadem est ratio: sive quod de uno connexorum statuitur, ad alia quoque connexa extenditur juxta dicta *num.* 1. *arg. c. Translato* 3. *de Constitut.* Et quia ex aliquo sequuntur, accessoria illius sunt: *Accessorium autem naturam sequi congruit principalis* juxta pariter jam citatam *Regulam* 42. *Jur. in* 6.

5 Declaratur prima Regulæ pars ampliùs, & firmatur exemplis per Glossam adductis: sic enim ex eo, quòd prohibitum sit in Quadragesima comedere carnes, prohibita etiam censentur omnia, quæ ex sementina trahunt originem carnis, lac videlicet, ova, caseus, &c. *can. Denique* 6. *dist.* 4. ibi: *Par autem est, ut quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementivam carnis trahunt originem, jejunemus, à lacte videlicet, caseo & ovis;* intellige, nisi alicubi legitimè præscripta habeatur consuetudo, uti in Germania, ubi vi consuetudinis lacticinia licitè comeduntur, licèt in plurimis aliis Catholicis Regnis ac Provinciis dicta prohibitio strictè observetur, indeque Regula in illis locum habeat.

6 Sic pariter, dum concupiscentia prohibetur, prohibentur omnia mala inde orionda *c. Nam.* 4. *de Constit.* ibi: *Hoc enim elegit Apostolus generale, unde omnia mala oriuntur; bona est ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia prohibet.* Sic etiam dum prohibetur Mœchia, prohibitus censetur omnis illicitus concubitus *can. Meretrices.* 11. *cau.* 32. *q.* 4. ibi: *Profectò nomine Mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.*

7 Secunda pars Regulæ, quæ præter rationem & Jura allegata specialiter etiam in illo claro Juris textu n. 9. adducendo firmatur *l. Non dubium.* 5. *C. de Legibus.* declaratur etiam exemplis: sic enim quia alienatio rerum Ecclesiasticarum sine debita solemnitate non tantùm simpliciter, sed etiam sub nullitate est prohibita per dicta *Lib. III. Tit.* 13. *de Rebus Eccles. alien.* quævis etiam donatio, venditio, & similia sub nullitate censentur prohibita unà cum connexis & subsequentibus ex illis, qualia sunt traditio, dominium, Dynus *hic n.* 4. addens, Prælatum vel œconomum propterea admitti ad vindicationem rei alienatæ. *l. Jubemus.* 14. *C. de Sacros. Eccles.*

8 Sic ulteriùs, quia Matrimonium cum dirimente impedimento contrahere, lege annullante & irritante, prohibetur, ut nulla etiam censentur prohibita alias consequentia ex matrimonio, v. g. jus petendi debitum conjugale, jus percipiendi fructus dotis, jus agendi uxorio nomine &c. sicut insuper, quia sub nullitate etiam in matrimonio legitimo prohibita est venditio fundi dotalis. *l. Rem in præsenti.* §. *Et cùm Lex.* 15. *C. de Rei uxor. act.* etiam traditio & dominium, quæ aliàs ex venditione sequuntur, nulla sunt. *Dyn. hic n.* 4. *Instit. quibus modis alien. licet.*

Sic universaliter omnia ex contractibus sub nullitate prohibitis subsequentia, nulla quoque & irrita sunt. Ubi specialissimè notandum, omnes & singulos contractus civiles, qui Jure Civili simpliciter tantùm prohibentur, censeri etiam sub nullitate prohibita, etsi annullatio & irritatio contractûs expressè non addatur, textu claro, & per extensum relatu certè digno. *l. Non dubium.* 5. *C. de Legibus.* ibi: *Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus secutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente: quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quàm novellas trahi generaliter imperamus; ut legislatori, quod fieri non vult, tantùm prohibuisse sufficiat, cæteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere, hoc est, ut ea, quæ lege fieri prohibentur, si facta fuerint, non solùm inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licèt legislator fieri prohibuerit tantùm, nec specialiter dixerit, inutile esse debere, quod factum est: sed & si quid fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege, factum est, illud quoque cassum, atque inutile esse præcipimus.* Ex quo infertur, in contractibus civilibus nunquam verificari illud Juri canonico insertum, *c. Ad Apostolicam.* 16. *de Regular. Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* Quod benè notandum. 9

Nec valet objicere *l. Penult. ff. de Fund. dotal.* ubi licèt aliàs prohibita habeatur & nulla sit venditio fundi dotalis: facta tamen traditione, dominium transfertur; quod idem dicitur *l. Cùm vir prædium.* 42. *ff. de Usucap.* ergo subsecuta ex prohibito & nullo valent. Resp. enim, præsentes leges, uti legenti patet, loqui de valore dominii solutô matrimoniô, ubi fundus dotalis non ampliùs habet rationem dotis, sed ex hæreditate vel alio titulo evadit propria mariti: prout etiam res se habet in venditione rei furtivæ, si fur sit hæres domini. *cit. l. Cùm vir prædium.* ibi, *Cùm vir prædium vendidit scienti, vel ignoranti, rem dotis esse, venditio non valet: quam defuncta postea muliere confirmari convenit, si tota dos lucro mariti cessit; Idem Juris est, cùm is, qui rem furtivam vendidit, postea Domino hæres extitit.* 10

Neque obstat *l. Et eleganter.* 7. *ff. de Dolo malo.* ubi habetur, quòd ex contractu prohibito fieri possit translatio dominii. Resp. enim cum Baldo apud Peck. *hic*, translationem dominii non fieri ex vi contractûs prohibiti, tanquam ex causa immediata ac principali, sed ex voluntate domini tradentis, qui etiam ex contractu in sui favorem invalido ultrò potest transferre dominium rei suæ in alterum. 11

Cæterùm benè ad propositum Regulæ nostræ: *Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo:* Subjungit Barb. aliam Regulam econtra veram: *Quando aliquid conceditur, conceduntur omnia, quæ spectant ad illud. l.* 2. *ff. de Jurisdict.* ibi: *Cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus Jurisdictio explicari non potest.* & *c. Præterea.* 5. *de Offic. deleg.* ubi dicitur, quòd factâ alicui delegatione causæ, censeatur eidem etiam concessa potestas citandi & condemnandi contumacem; Ratio apponitur ibi: *Quia ex eo, quod causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.* 12

nunquam valeant adhuc legata saltem ad causas pias per dicta *Lib. III. Tit. 27. de Testam. n. 164.* item, qui testamentum tanquam inofficiosum impugnat, censetur dicere, quòd testator quasi non sanæ mentis fuerit. *l. 2 ff. de Inoffic. Testam.* ibi *Hoc colore inofficioso testamento agitur; quasi non sanæ mentis fuerunt, qui testamenta ordinarent.* consequenter sicut ad instituendum hæredem, sic etiam ad condenda legata inhabiles fuerint. Dynus *loc. cit.*

7 Procedit ulteriùs in Instrumentis, ut qui aliquod impugnat, illud in favorem allegare non ampliùs possit *cit. c. Cùm olim. de Censib.* Idem est de impugnante testem: item de impugnante contractum tanquam invalidum.

8 Quæritur II. An & in quibus Regula XXXVIII. fallat? Resp. Eam fallere in sequentibus, & quidem *primò*, quando quis impugnationem rei usque ad sententiam definitivam non continuat, sed ante hanc ab illa voluntariè desistit. Glossa hic communiter recepta textu expresso *l. Papinianus. §. 14.* ibi: *Ei demum aufertur, quod testamento datum est, qui usque ad sententiam Judicum lite improba perseveraverit. Cæterùm si ante sententiam destitit, vel decessit, non ei aufertur, quod datum est.* juncta *l. Alia 8. C. de his quibus ut indig.* cùm pœnitenti, & errorem agnoscenti venia non sit neganda. *can. Quanto. 8. cau. 2. q. 4.* ibi: *quia sicut in pertinacia persistentibus severos nos esse convenit, sic iterùm humilitatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.*

9 Fallit *secundò*, si quis non suo, sed alieno nomine & ex officio, sicque non plenè liberè, sed quasi necessariò impugnat, uti tutor & curator nomine pupilli vel minoris; talis enim etiam ex illo, quod impugnat, fructum pro se consequi, consequenter ex testamento v. g. sic impugnato, legata in illo sibi facta percipere valet. Gloss. *cit.* cum communi aliorum, textu claro *l. Adversus. 38. ff. de Inoffic. Testam.* ibi; *Tutoribus, pupilli nomine, sine periculo ejus, quod Testamento datum est, agere posse de inofficioso testamento, Divi Severus & Antoninus rescripserunt.* Concordat *l. Cùm quædam. 26. C. de administr. Tut. Cùm non deceat alicui officium suum esse damnosum c. Cùm non deceat. 30. pr. de Elect. in 6.* & *ne dispendium patiatur, qui videtur præmium meruisse. c. Pervenit. 2. de Fidejuss.*

Fallit *tertiò*, ubi non est eadem materia, vel Ca- 10
pitulum (ut Glossa ait *hic.*) quod quis impugnat cum illo, ex quo etiam post impugnationem fructum consequi nititur. Nam licèt quis sententiam ex uno capite impugnet adhuc ex alio capite fructum percipere valet. *arg. c. Ut lex non debet per inutile vitiari. 37. de R. J. in 6.* junctô *c. Raynutius. 16. & c. Raynaldus. 18. de Testam.* ubi sententia Judicis inferioris, à qua partes ambæ, quatenus contra se fuerat, appellaverant ad Papam, ex una parte confirmatur à Papa, sicque profuit impugnanti.

Fallit denique *quartò*, respectu tertii, ita ut li- 11
cèt quis ex eo, quod contra certum aliquem impugnavit, contra eundem fructum percipere, vel eadem re impugnata fructuosè uti non valeat; tamen eadem re impugnata, & jure exinde sibi competente contra tertium frui omnino possit. Pech. *hic n. 5.* eò quòd regulariter aliis non noceat res inter alios judicata *c. Quamvis. 25. de Sentent. & re judic.* cum Concordant.

REGULA XXXIX.

Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

SUMMARIUM.

1 *Ponuntur Concordantiæ cum Regula.*
2 *Subsequentia ex prohibito, non item media ad illud, censentur prohibita.*
3 *Alia simpliciter tantùm: alia etiam sub nullitate prohibentur.*
Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem. Ibid.
4 *Regula implicitè duas habet partes: Ponitur verus utriusque sensus.*
Connexorum eadem est ratio. Ibid.
5 *Declaratur Regula exemplis. & seqq.*
6 *De Jure non licet in quadragesima comedere Lacticinia.*
Prohibitione concupiscentiæ prohibentur omnia mala. Ibid.
7 *Prohibita alienatione prohibetur omnis species & subsequentia.*
8 *Existente nullo matrimonio nulla etiam Jura ex eo sequentia.*
9 *Omnes contractus civiles prohibiti etiam ipso jure sunt nulli.*
10 *Fundus dotalis vendi non potest.*
11 *Ex contractu prohibito nulla est etiam translatio dominii.*
12 *Quando aliquid conceditur, conceduntur omnia, quæ spectant ad illud.*

1 Cùm hac Regula concordare videntur Reg. 42. *de Reg. Jur. in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.* sicut & illud commune: connexorum eadem est ratio: sive: quod de uno connexorum statuitur, ad alia quoque connexa extendi debet. *c. Translato. 3. de Constitut.* junctâ Glossâ ibidem.

Addit Vivianus *hic* cum Regula concordare etiam 2
illud, quod pro quasi Regula habetur *l. Oratio. 16. ff. de Sponsal.* junctô Summariô ibidem. *Cùm aliquid prohibetur, videtur etiam esse omne illud prohibitum, per quod pervenitur ad illud.* Verùm displicet hæc concordantia Dyno *hic n. 1.* Strein *n. 1.* ac aliis. Et meritò? quia per nostram Regulam prohibentur consequentia ex principali prohibito; per textum *l. Oratio.* autem prohibentur solùm media ad consequendum prohibitum, uti consideranti patet.

Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda? & 3
quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum, in Jure subinde aliqua tanquam minùs honesta, minùsque licita simpliciter tantùm prohiberi, non autem simul annullari, seu non prohiberi sub nullitate; de quibus verificatur illud. *c. Ad Apostolicam. 16. de Regular. Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* prout res se habet in Matrimonio v. g. utpote quod sine denuntiationibus prævis, aut certis temporibus fieri prohibetur quidem, & tamen si absque illis, & tempore prohibito celebratur, validum existit juxta dicta *lib. IV. Tit. 3. de Clandestin. desponsat. n. 15.* Aliqua verò non tantùm simpliciter prohiberi sed etiam simul annullari, seu sub nullitate inhiberi: cujusmodi sunt Matrimonia cum impedimento dirimente contracta, quia non tantùm simpliciter, sed etiam sub nullitate prohibentur, indeque non solùm illicita, sed etiam invalida sunt, juxta dicta *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. §. 9.* Hôc notatô,

Resp. Hæc Regula non tantùm de iis, quæ simplici- 4

ter,

ter, sed etiam de illis, quæ sub nullitate prohibentur, intelligenda est: ut proin duas implicitè contineat partes, & quævis in suo, sicque ambæ sub diverso sensu intelligendæ veniant. Et quidem genuinus ac verus Regulæ sensus quoad primam partem de simpliciter tantùm prohibitis sequens est: *Quando aliquid simpliciter duntaxat tanquam minùs honestum, minùsve licitum absque nullitate prohibetur, simpliciter prohibita quoque, si quæ illicita, non item invalida censentur omnia ea, quæ ex principali prohibito propter necessariam connexionem & dependentiam ordinariè sequuntur, saltem si eadem de his, uti de illo militat ratio.* Quoad secundam verò partem verus Regulæ sensus hic est: *Quando aliquid non tantùm simpliciter ut illicitum, sed etiam sub nullitate, seu per legem annullantem prohibetur, similiter prohibita, si quæ illicita simul & invalida censentur, quæ ob necessariam connexionem & dependentiam ex principali prohibito sequuntur.* Tacçin. *hic n. 2.* Ratio utriusque partis ex mutua connexione & dependentia desumitur; connexorum enim eadem est ratio: sive quod de uno connexorum statuitur, ad alia quoque connexa extenditur juxta dicta *num. 1. arg. c. Translato 3. de Constitut.* Et qua ex aliquo sequuntur, accessoria illius sunt: *Accessorium autem naturam sequi congruit principalis* juxta pariter jam citatam *Regulam 42. Jur. in 6.*

5 Declaratur prima Regulæ pars ampliùs, & firmatur exemplis per Glossam adductis: sic enim ex eo, quòd prohibitum sit in Quadragesima comedere carnes, prohibita etiam censentur omnia, quæ ex sementina trahunt originem carnis, lac videlicet, ova, caseus, &c. *can. Denique 6. dist. 4.* ibi: *Par autem est, ut quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementivam carnis trahunt originem, jejunemus. à lacte videlicet, caseo & ovis;* intellige, nisi alicubi legitimè præscripta habeatur consuetudo, uti in Germania, ubi vi consuetudinis lacticinia licitè comeduntur, licèt in plurimis aliis Catholicis Regnis ac Provinciis dicta prohibitio strictè observetur, indeque Regula in illis locum habeat.

6 Sic pariter, dum concupiscentia prohibetur, prohibentur omnia mala inde oriunda *c. Nam. 4. de Constit.* ibi: *Hoc enim elegit Apostolus generale, unde omnia mala oriuntur; bona est ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia prohibet.* Sic etiam dum prohibetur Mœchia, prohibitus censetur omnis illicitus concubitus *can. Meretrices. 11. cau. 32. q. 4.* ibi: *Profectò nomine Mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.*

7 Secunda pars Regulæ, quæ præter rationem & Jura allegata specialiter etiam in illo claro Juris textu n. 9. adducendo firmatur *l. Non dubium. 5. C. de Legibus.* declaratur etiam exemplis: sic enim quia alienatio rerum Ecclesiasticarum sine debita solemnitate non tantùm simpliciter, sed etiam sub nullitate est prohibita per dicta *Lib. III. Tit. 13. de Rebus Eccles. alien.* quævis etiam donatio, venditio, & similia sub nullitate censentur prohibita unà cum connexis & subsequentibus ex illis, qualia sunt traditio, dominium, Dynus *hic n. 4.* addens, Prælatum vel œconomum propterea admitti ad vindicationem rei alienatæ. *l. Jubemus. 14. C. de Sacros. Eccles.*

8 Sic ulteriùs, quia Matrimonium cum dirimente impedimento contrahere, lege annullante & irritante, prohibetur, ut nulla etiam censentur prohibita alias consequentia ex matrimonio, v. g. jus petendi debitum conjugale, jus percipiendi fructus dotis, jus agendi uxorio nomine &c. sicut insuper, quia sub nullitate etiam in matrimonio legitimo prohibita est venditio fundi dotalis. *l. Rem in præsenti. §. Et cùm Lex. 15. C. de Rei uxor. act.* etiam traditio & dominium, quæ aliàs ex venditione sequuntur, nulla sunt. *Dyn. hic n. 4. Instit. quibus modis alien. licet.*

Sic universaliter omnia ex contractibus sub nul- 9
litate prohibitis subsequentia, nulla quoque & irrita sunt. Ubi specialissimè notandum, omnes & singulos contractus civiles, qui Jure Civili simpliciter tantùm prohibentur, censeri etiam sub nullitate prohibita, etsi annullatio & irritatio contractûs expressè non addatur, textu claro, & per extensum relatu certè digno. *l. Non dubium. 5. C. de Legibus.* ibi: *Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus secutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente: quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quàm novellas trahi generaliter imperamus; ut legislatori, quod fieri non vult, tantùm prohibuisse sufficiat, cæteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere, hoc est, ut ea, quæ lege fieri prohibentur, si facta fuerint, non solùm inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licèt legislator fieri prohibuerit tantùm, nec specialiter dixerit, inutile esse debere, quod factum est: sed & si quid fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege, factum est, illud quoque cassum, atque inutile esse præcipimus.* Ex quo infertur, in contractibus civilibus nunquam verificari illud Juri canonico insertum, *c. Ad Apostolicam. 16. de Regular. Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* Quod benè notandum.

Nec valet objicere *l. Penult. ff. de Fund. dotal.* 10
ubi licèt aliàs prohibita habeatur & nulla sit venditio fundi dotalis: facta tamen traditione, dominium transfertur; quod idem dicitur *l. Cùm vir prædium. 42. ff. de Usucap.* ergo subsecuta ex prohibito & nullo valent. Resp. enim, præsentes leges, uti legenti patet, loqui de valore dominii solutô matrimoniô, ubi fundus dotalis non ampliùs habet rationem dotis, sed ex hæreditate vel alio titulo evadit propria mariti: prout etiam res se habet in venditione rei furtivæ, si fur sit hæres domini. *cit. l. Cùm vir prædium.* ibi, *Cùm vir prædium vendidit scienti, vel ignoranti, rem dotis esse, venditio non valet: quam defuncta postea muliere confirmari convenit, si tota dos lucro mariti cessit; Idem Juris est, cùm is, qui rem furtivam vendidit, postea Domino hæres extitit.*

Neque obstat *l. Et eleganter. 7. ff. de Dolo* 11
malo. ubi habetur, quòd ex contractu prohibito fieri possit translatio dominii. Resp. enim cum Baldo apud Peck *hic*, translationem dominii non fieri ex vi contractûs prohibiti, tanquam ex causa immediata ac principali, sed ex voluntate domini tradentis, qui etiam ex contractu in sui favorem invalido ultrò potest transferre dominium rei suæ in alterum.

Cæterùm benè ad propositum Regulæ nostræ: 12
Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo: Subjungit Barb. aliam Regulam econtra veram: *Quando aliquid conceditur, conceduntur omnia, quæ spectant ad illud. l. 2. ff. de Jurisdict.* ibi: *Cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus Jurisdictio explicari non potest.* & *c. Præterea. 5. de Offic. deleg.* ubi dicitur, quòd facta alicui delegatione causæ, censeatur eidem etiam concessa potestas citandi & condemnandi contumacem; Ratio apponitur ibi: *Quia ex eo, quòd causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.*

REGULA XL.

Pluralis locutio, duorum numero est contenta.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Duo faciunt numerum pluralem.*
3 *Verus Regulæ sensus.*
4 *Ordinariè ferè in cunctis duo testes sufficiunt.*
5 *Dispensatus ad plura beneficia non nisi duo obtinere potest.*
6 *Verba in diebus vel annis verificantur in duobus.*
7 *Jus Patronatûs duabus præsentationibus probatur.*
8 *Legatum pauperibus factum in duobus salvatur.*
9 *Numerus pluralis unô duntaxat non salvatur. Olim non nisi coram duobus saltem præsentibus Missa celebrari poterat.*
10 *Verbum liberi etiam in una prole verificatur.*
11 *Cur Principes & Prælati utantur verbo Nos?*
12 *Fallit Regula, quando Jura, ad verificandum numerum, plura quàm duo expressè requirunt, & seqq.*

1 DEsumitur hæc ex *l. Ubi numerus. 12. ff. de Testib.* ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficiunt, pluralis enim locutio duorum numero est contenta,* & *can. Si testes. 3. cau. 4. q. 3.* ubi eadem referuntur verba.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Per hanc Regulam à plurali numero non excludi majorem duobus numerum, sed illud duntaxat indicari, quòd si absque determinatione numeri *plura* ad contractum aliquem, vel quid aliud requiruntur, aut *plura* indistinctè conceduntur, donantur, permittuntur, aut in dispositione aliqua *pluries* dicatur, numerus duorum sufficiat, nisi Jura majorem numerum ad rem, de qua agitur, expressè requirant. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quandocunque in Lege, Statuto, Rescripto, Instrumento, vel quâcunque alia dispositione terminus pluralis, plures, plura, pluries &c. indistinctè ponitur, requiritur, & sufficit numerus dualis, seu duorum, nisi majorem numerum Jura expressè requirant.* Rationem benè assignat Vivianus *hic*, quia exclusio unius est inclusio alterius. *arg. l. Cùm Prætor. 12. ff. de Judiciis.* Hinc quoniam numerus singularis non salvatur, nisi in *uno*, Glossa *hic:* & in *can. Sufficit de Consecrat. dist. 1.* ideò si plures unô, uti sunt duo, adsint, hi numerum pluralem efficiunt, qui tamen saltem duo ad talem numerum pluralem requiruntur *c. un. Hoc quoque. 61. dist. 1. de Consecrat.*

4 Declaratur Regula exemplis; sic imprimis universaliter, ubi ad valorem actûs cujuscunque plures testes indistinctè requiruntur, sufficiunt duo, textu claro cit. *l. Ubi numerus. 12. ff. de Testib.* & *can. Si testes. 3. cau. 4. q. 3.* prout etiam Glossa *hic* observat, ad causas & instrumenta regulariter sufficere duos testes, semper subaudi, nisi aliter in Jure expressè disponatur.

5 Sic in specie, si Papa cum aliquo dispensat, quòd possit habere *plura beneficia*, & aliud non exprimit, ista pluralitas non nisi de duobus beneficiis, & quidem non curatis intelligi debet. *c. Is, cui 19. de Præbend. in 6.* Tum quia ista pluralitas in duobus verificatur: tum quia hæc dispensatio tanquam Juri contraria est odiosa, consequenter restringenda per *Reg. Odiosa restringi &c. 15. de Reg. Jur. in 6.* præsertim cùm aliàs *In obscuris minimum sit sequendum. c. In obscuris, 30. de R. J.*

Sic ulteriùs si Testator in suo testamento disponat, ut *in diebus* aliquid certum fiat, intra biduum impleri debet, textu expresso *l. Inter illam. 217. ff. de Verb. Sign.* ibi: *Item ita data conditione: illud facito in diebus: si nil præterea fuisset adjectum, in biduo conditionem impleri oportet.* Sicut etiam, si servo legatur libertas post annos, de duobus intelligi debet. *l. Libertas. 17. §. 3. ff. de Manumiss. Testam.* Ratio utriusque est, quia tam dierum, quàm annorum pluralis indistincta expressio duorum numero verificatur per Jura citata. 6

Sic rursus Ordinationi Concilii Tridentini *Sess. 25. de Reform. cap. 9.* quòd probatio Juris patronatûs ex *multiplicatis præsentationibus* fieri debeat, satisfit allegando, & probando duas. Barb. *de Offic. & Potest. Episc. p. 3. alleg. 72. n. 4.* 7

Item si legatur certa pecuniæ quantitas pauperibus distribuenda, satisfacere executorem, si eam quantitatem totam duobus tantùm pauperibus distribuat, ex Regula nostra docet Taccin. *hic, n.* 8. Diana *p. 10. tract. 11. Resolut. 19.* 8

Dicitur notanter in Regula: *duorum numerus requiritur & sufficit:* quia ad verificationem termini numerum pluralem significantis, sicut duo sufficiunt, sic etiam saltem duo necessariò exiguntur, ita, ut in *uno* solo numerus pluralis non salvetur juxta communem DD. *can. Hoc quoque. 61. dist. 1. de Consecrat.* ubi propterea ab antiquo prohibitum perhibet, coram uno solo Missam celebrare; cùm in tali verificari non videantur verba Missæ pluralem numerum indicantia: *Dominus vobiscum*, & *Orate fratres.* Verba præfati can. sic sonant: *Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius habeatur; quia, cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secreto, orate pro me, aptissimè convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.* Quod tamen statutum hodie non ampliùs servatur; quia pluralis locutio Sacerdotis ad totam Ecclesiam, omnes Christi fideles complectentem, dirigi censetur, cujus nomine unus Ministrans sufficienter respondere videtur. 9

Cæterùm præfatæ doctrinæ non obest communiter objici solita. *l. Non est 148. ff. de Verb. Signif.* vi cujus terminus pluralis, *liberi*, unica prole verificatur, ibi: *Non est sine liberis, cui vel unus filius, unave filia est:* Non obstat, inquam, quia terminus *Liberi* caret singulari, & ideo semper in plurali profertur, prout lex ipsa afferendo rationem satis declarat statim subjungens: *Hæc enim enuntiatio, habet liberos, non habet liberos, semper plurativo numero profertur.* 10

Pariter non obstat loquendi modus Principibus, & Prælatis consuetus, quò una persona plurali numerô exprimitur, *Nos, Noster, Nostra, Vos, Vester &c.* quia per verba hæc Majestatem, Authoritatem & dignitatem, qua pluribus æquivalere, ac proptereà majori respectu, reverentiâ ac honore digni esse censentur, aliis indicare, indeque juxta antiquam consuetudinem quivis suam personam ipsemet in plurali exprimere, & ab aliis pari modo appellari volunt. 11

Quæritur II. An etiam, & in quibus fallat Regula? Resp. Eam universaliter fallere in iis, in quibus ex speciali dispositione legis ad verificandam pluralitatem, indistinctè positam, major, quàm 12 dualis, numerus requiritur: prout fit per *l. 1. ff. de optione & electione leg.* ubi *Divus Pius Cæcilio Proculo rescripsit, eum, cui indistinctè servorum legata est electio, tres posse eligere:* consequenter locutionem pluralem numerô duorum non esse contentam.

13 Fallit universaliter 2. quando leges ad valorem actûs certum numerum duobus majorem requirunt, uti ad codicillum 5. ad Testamentum 7. requiruntur testes per dicta *lib. III. Tit. 26. de Testamentis.*

14 Fallit econtra 3. & ad verificandam pluralitatem positam sufficit etiam *unum*, quando leges ita volunt & declarant, uti fit in termino *liberi* juxta dicta *n.* 9. & in casu, quò plures servi legantur, ac interea usque ad unum distrahuntur, salvatur adhuc legatum pluraliter factum in unico superstite. *l. Falsa. 33. ff. de Condition. & Demonstrat.* ibi: *Si quis ita scripserit, Stychum & Pamphilum Titio do, lego, si mei erunt, cùm moriar, & unum ex his alienaverit, an vel alter à legatario possit vindicari? Placet vindicari: nam hunc sermonem, licèt pluralis sit, pro eo oportet accipi, atque si separatim dixisset; Stychum, si meus erit, si moriar.*

REGULA XLI.

Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ponitur verus sensus Regulæ. Nemo puniri, aut jure suo privari debet sine culpa. Ibid.*
3 *Impedimentum debet probari.*
4 *Impeditus intra annum suscipere Sacerdotium, non perdit Parochiam.*
5 *Stante impedimento non censetur appellatio deserta.*
6 *Canonici intrà tres menses eligere impediti non privantur Jure eligendi.*
7 *Clerici ægroti non præstantes officium tamen percipiunt fructus.*
8 *Sicut etiam integrum Salarium annuum, laborare impediti Consiliarii, Officiales, Advocati &c.*
9 *Nisi aliter tacitè vel expressè sit conventum.*
10. *Legitimè impeditus cessante impedimento illico præstare tenetur debitum.*
11 *Fallit Regula universaliter, quando impedimentum ex propria culpa contrahitur:*
12 *Intellige, si hæc studiô fuit ordinata ad contrahendum impedimentum.*
13 *Secùs si ad illud ordinata non fuit.*
14 *Fallit in Patrono Ecclesiæ intrà tempus debitum præsentare impedito.*

1 REgula desumitur ex *c. Quia diversitatem. 5. de Concess. Præbend.* & concordant *Reg. 6. de R. J. in 6. Nemo potest ad impossibile obligari:* & *Reg. 66. eod. Cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quò minùs conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? quis finis illius, & verus ejusdem sensus sit? Resp. finem hujus Regulæ esse, quemvis salvare à pœnis, & damno in casu, quò legitimè impeditus non facit, quod alias facere debuisset; ut proin verus illius sensus sit sequens: *Qui legitimè impeditus non facit, quod aliàs facere deberet, propterea nec pœnam, nec damnum sentire debet.* Ratio est, tum quia juxta jam dicta, *Nemo potest ad impossibile obligari: cit. Reg. 6. Nemo.* Tum quia sine culpa nemo debet puniri, nec jure suo privari, vel damnô affici *arg. c. Sine culpa. 22. h. t. in 6.*

3 Quoniam verò impedimentum in facto consistit, facere debitum omittens, probare debet faciendi impedimentum, simulque docere, à se sufficientem adhibitam fuisse diligentiam, quâ tolleretur impedimentum: nisi aliunde satis constet Menoch. *de Arbit. lib. 2. cent. 2. casu 118.* Strein. *hic. n.* 2. ubi inter alia etiam sequentia adducit impedimenta, veluti gravem morbum, captivitatem, aëris infectionem, inundationes, aut alia gravia pericula viarum, mortem parentum, defectus rerum necessariarum ad iter, bellum, causam reipublicæ, violentam detentionem &c.

Declaratur Regula exemplis Juris per Gloss. adductis *hic*; sic enim licèt non Sacerdos ad Ecclesiam Parochialem promotus intrà annum sub pœna amissionis Parochiæ adeptæ suscipere teneatur Ordinem Sacerdotalem; *c. 35. de Elect. in 6.* tamen ab hac pœna immunis est, si sufficienter probat, se legitimè fuisse impeditum *v. g.* propter absentiam, suspensionem, aut gravem morbum Episcopi Ordinem præfatô annô conferre non valentis *cit. c. Commissa 35. de Elect. in 6.* ibi: *Annus autem hujusmodi tibi non currit, si promoveri justô impedimentô detentus intrà tempus hujusmodi nequivisti.* 4

Sic etiam licèt, si quis à sententia appellat, appellationem intrà annum prosequi teneatur *c. Cùm sit 5. de Appellat.* tamen in præjudicium illius non censetur appellatio deserta, si impedimentum intrà annum id faciendi per se pateat, aut probetur. *c. Ex ratione. 8. de Appellat.* ibi: *dummodo prosecutionem ipsius per impedimentum [illegible] constiterit omisisse.* 5

Sic pariter quamvis sub pœna devolutionis electio fieri debeat intra tres menses *c. Ne pro defectu. 41. de Elect.* tamen etiam post tres eligere adhuc possunt Canonici, si impedimentum intrà tres menses eligendi sufficienter probant. *cit. c. Ne pro defectu,* ibi: *Infra quos, scilicet tres menses (justô impedimentô cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice.* 6

Sic rursus licèt beneficium detur propter officium seu sacrum ministerium, & hoc Beneficiatus præstare teneatur *c. fin. de Rescript. in 6.* tamen beneficium & fructus illius non perdit, si infirmitate impeditus incumbens aliàs debitum sacrum ministerium non peragit *c. 1. de Clerico ægrot.* 7

Sic ulteriùs de annuis Salariis nil detrahi potest, sed integra debentur Consiliariis, Officialibus, Advocatis; & si illa in antecessum jam acceperunt, nil ampliùs restituere tenentur dicti Consiliarii, Advocati &c. quamvis nil operentur & laborent, si per eos non stat, quò minùs operas & labores aliàs incumbentes peragant v. g. si Professor publicus tempore belli vel pestis non docet, Consiliarii consilia non frequentant, officiales nil laborant: vel si Advocati ex defectu litigiosæ causæ nullum officium exhibent. Gail. *lib. I. Observ. 44. n. 12.* Strein. *hic. n. 1. arg. l. fin. C. de cond. causâ datâ.* & textu satis claro *l. Qui operas. 38. ff. locati.* ibi: *Qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non steterit, quò minùs operas præstet. Advocati quoque, si per eos non steterit, quò minùs causam agant, honoraria reddere non debent.* junct. *l. 1. §. Divus Servus. 13. ff. de Extraord. Cognit.* ibi: Di- 8

Divus Severus ab hæredibus Advocati, mortuò eo, prohibuit, mercedem repeti; quia per eum non steterat quò minùs causam ageret.

9 Quam tamen doctrinam præcedentis numeri meritò cum aliis limitat Gail. si expressa vel tacita adsit conventio de dando salario aut mercede, quando & quamdiu operas vel labores conductus quis præstat. Adesse autem censetur tacita hujusmodi conventio ibi, ubi ita habetur Patriæ consuetudo, qualis saltem in his partibus vigere videtur respectu operariorum diurnorum, fabrorum lignariorum, aliorumque artificum, utpote quibus non laborantibus nil datur, vel non nisi tantum, quantum laborant, etiamsi absque omni sua culpa legitimè impediti existant, sicque per eos non stet, quò minùs operas & labores præstent; Quod idem de famulis & famulabus domesticis diu ægrotantibus passim observari videmus, docétque de his ultimis Covarr. *lib. 2 Var. Resolut. cap. 13. n. 8.* Dian. *p. 1. tr. 8. Resolut.* 86. & alii apud eundem. Dum econtra circa Consiliarios, Officiales, & alios annua salaria habentes contraria, ea videlicet cernitur consuetudo, quòd morbò etiam diuturniori, vel aliàs subinde legitimè impeditis, quò minùs debitos ex officio labores peragant, integra annua præbeantur salaria.

10 Illud tamen universaliter hìc observandum cum Vivian. *hic*, quod, etsi legitimè impeditus, quò minùs faciat, quod ad certum tempus facere deberet, non imputetur ad pœnam vel damnum, tamen cessante impedimento postea debeat id facere, quàm citiùs poterit. *arg. c. Cùm dilecti. 7. de Dolo & contum.* ubi Summarium sic habet; *Citatus ad totam causam certo tempore ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citiùs poterit, post terminum; aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis emissæ.* Hinc non Sacerdos adeptus Parochiam, etsi legitimè impeditus, quò minùs juxta præscriptum Canonum intrà annum recipiat Ordinem Sacerdotalem, non perdat Parochiam secundum dicta *n.* 4. Tamen cessante impedimento eum recipere debet, quàm citiùs poterit.

11 Quæritur II. An, & in quibus Regula XLI. fallat? Resp. Eam juxta Gloss. *hic* universaliter fallere, quando quis suâ culpâ contrahit impedimentum, vel incidit in casum, propter quem facere non potuit, quod facere tenetur; tunc enim ei imputatur; cùm regulariter loquendo quivis teneatur de casu, qui sequitur culpam. *can. Sæpe. 50. dist. 50. & can. Studeat. ibid.* cum concord. à Glossa citatis.

12 Verùm hanc Fallentiam Vivianus *hic* cum Franc. & aliis meritò limitat ad illas duntaxat culpas, quæ verisimiliter studiò aut dolò ordinatæ sunt ad casum sinistrum, vel impedimentum incurrendum, prout casus similis habetur in *Clement. Multorum. 2. §. Illis. de Pœnis.* ubi Reus studiò & dolosè procuravit, ut detineretur in carcere, ne deberet in judicio comparere, cui impedimentum affectum, & dolosè procuratum non profuit, quin pœnas legis incurreret, & pro contumaci haberetur: cùm fraus & dolus nulli patrocinari debeat. *c. Ex parte. 16. de Rescriptis.*

13 Secùs de illis culpis, quæ ad impedimentum obtinendum nullatenus ordinatæ apparent; quia securum ex his, utpote nec affectatum, nec dolosè procuratum, impeditum à pœna & damno immunem reddit: ut proin, etsi Clericus v. g. suâ culpabili intemperantiâ contrahat infirmitatem, quâ impeditur à præstando officio, tamen fructus beneficii percipiat. Idem dic de Consiliariis & Officialibus ex propria simili culpa, ad impedimentum obtinendum non ordinata, & tamen illud contrahentibus. *arg. c. quia diversitatem. 5 de Concess. præb.* ubi ob suspensionem pro legitimè impedito habetur, *etsi fuerit suâ culpâ suspensus*, junctâ *l. Verum. 39. ff. de Furtis.* ubi habetur, *eum, qui libidinis causâ fores meretricis effregit*, indeque causa fuit, *quòd fures ab eo non inducti, sed aliàs ingressi, meretricis res egesserunt, furti non teneri*; quia effractio ostii ad furtum non erat ordinata. cum Concord. à Gloss. cit. *hic.*

14 Fallit autem specialiter secundò in Patrono, qui ob litem super Jure Patronatûs actu durantem legitimè impeditus intra quadrimestre non præsentat; cùm non obstante hujusmodi legitimo impedimento, pro ea vice privetur jure præsentandi, illudque devolvatur ad Ordinarium: textu expresso *c. Quoniam. 3. in fine.* & *c. Cùm propter. 27. de Jur. Patron.* quod contra communem Juris Regulam meritò statuit Ecclesia favore Ecclesiarum, quibus longior beneficii vacatio damnosa, & animabus periculosa censetur. *c. Ne pro defectu. 41. de Elect.*

REGULA XLII.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid dicatur* Principale, *quid* Accessorium?
3 Accessorium *quadrupliciter quid esse potest.*
4 *Regula procedit, sive de inducendo, tollendo, vel confirmando principali agatur.*
5 *Ponitur verus sensus Regulæ Accessorium sequitur naturam Principalis, & quare? Ibid.*
6 *Commissâ causâ, commissa censentur requisita ad eam.*
7 *Qui cognoscit de Matrimonio, etiam de dote tanquam accessorio cognoscit.*
8 *Etiam in privilegiis corruente principali, corruunt accessoria.*
9 *Venditô prædiô venditur etiam aquæ ductus eidem inexistens.*
10 *Testamentum minùs solemne inter liberos vel ad pias causas validum, facit ut valeant etiam legata profana.*
Invalido existente Testamento paterno, invalida etiam est substitutio pupillaris. Ibid.
Legata domo censetur etiam legatus hortus cohærens. ibid.
11 *Fallit Regula, quando in principali, & accessorio diversa reperitur ratio.*
Usuræ juratæ solvi, sed iterùm restitui debent. ibid.
12 *Testamento invalido inserta legata pia valent.*
13 *Sublato principali non tollitur accessorium, quod se solô potest subsistere.*
14 *Solutô quoad thorum matrimonio manet dos apud partem innocentem.*
15 *Testamentô ob præteritionem existente nullô, valent legata.*
16 *Fidejussor pupilli obligatur, etsi pupillus non sit obligatus.*
17 *Accessorium sequitur naturam principalis, etsi illud pretiosius sit istô:*
18 *Nisi sit summè arduum, de quo non cogitâsse disponentem præsumitur.*

Famo-

1 FAmosa, & in praxi sæpe occurrens hæc Regula desumpta habetur ex *l. Nihil dolo. 129 ff. de Reg. Jur.* ibi: *Cùm principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. & l. Cùm principalis. 178. ff. eod.* ibi: *Cùm principalis causa non consistat, plerumque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.* cui concordat *l. 2 ff. de Pecul. legato.* ibi: *Nam quæ accessionum locum habent, extinguuntur, cùm principales res peremptæ fuerint.*

2 Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Prænotandum, quid per *Principale*, & quid per *Accessorium* intelligatur. Principale ad propositum illud vocatur, quod est præcipuum in re, & quasi causa, seu fundamentum illius, quod accedit Strein. *hic n. 1.* vel ut Barb. *hic n. 11.* vult: *Principale* est, quod per se stat, seu propriâ suâ virtute subsistit; *Accessorium* verò, quod per se non subsistit, sed vel ex natura rei, vel ex dispositione legis, vel ex partium conventione dependet ab alio, cui tanquam principali inest, vel accedit, aut comitatur illud Taccin. *hic n. 1.*

3 Observat autem *hic* Barb. *n. 12* quadrupliciter posse aliquid esse accessorium alterius: Primò, ut sine illo res principalis nulla, vel inutilis reddatur. 2. Si ita rei inest, ut portio & pars illius reddatur. 3. Quia ex natura rei, vel dispositione legis, vel partium conventione semper sequitur, & comitatur aliud. 4. Quia ab alio dependet tanquam effectus à causa. His prænotatis,

4 Resp. I. Regula intelligenda est, & subsistit sive agatur de Principali inducendo, sive tollendo, sive confirmando; semper enim verum manet, quòd Accessorium sequatur naturam Principalis, ita, ut cum hoc etiam illud inducatur, tollatur, & confirmetur: Et quidem de *inducendo* probatur ex *c. Si super gratia. 9. de Offic. deleg. in 6. De tollendo* patet ex *cit. l. 2 ff. de Pecul. legat.* ibi: *Nam quæ accessionum locum obtinent, extinguuntur, cùm principales res peremptæ fuerint.* cum Concord. à Dyno citatis. *De confirmando* constat ex jam *cit. c. Si super gratia. 9. de Officio delegat. in 6.* Hinc

5 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Tanta est dependentia Accessorii à Principali, ut, regulariter loquendo, inductô, concessô, prohibitô, annullatô, sublatô, vel confirmatô principali, inductum, concessum, prohibitum, annullatum, sublatum, vel confirmatum etiam censeatur accessorium.* Dicitur: *Regulariter*: conformiter citatæ *Regulæ 178. ff. de Reg. Jur.* ubi adhibetur terminus *plerumque*; quia, ut infrà patebit, Regula patitur suas fallentias. Ratio Regulæ est; tum, quia Accessorium est connexum & adhærens principali: connexorum autem eadem est ratio, idemque judicium. *c. Translato. 3. de Constit.* Tum, quia magis dignum trahit ad se minùs dignum *arg. c. quod in dubiis. 3. de Consecrat. Eccles.* Principale autem regulariter loquendo est præcipuum, & magis dignum. *arg. § Si quis in aliena. 34. Instit. de Rerum divis.* Porrò hæc Regula valdè latè patet, ita ut ferè ubique procedat, præsertim in Legibus & Rescriptis, in Contractibus, in ultimis voluntatibus, in Privilegiis, in matrimonio &c.

6 Declaratur Regula exemplis Juris, & quidem imprimis de Legibus, Rescriptis ac Judiciis; quando enim alicui delegatur causa, delegata quoque censentur accessoria necessariò requisita ad eam, v. g. citatio, contumaciæ declaratio, testium examinatio &c. *c. Præterea 5. de Offic. deleg.* ibi: *Quia ex eo, quòd causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.* junctô *c. Prudentiam 21. ibid. §. Sexta nobis. ad fin.* ibi: *Explorati siquidem juris existit, ut delegatis Judicibus, quibus principale committitur, & accessorium committatur.*

7 Sic in specie, quando causa matrimonii delegatur, delegatus de dote quoque, tanquam aliquo accessorio, restituenda cognoscere, & sententiare valet. *c. de Prudentia. 3. de Donat. inter virum & uxorem.* ibi: *Quia igitur vos, qui de Matrimonio principaliter cognovistis, & de dote (quæ est causa incidens) accessoriè cognoscere valuistis, & sententialiter definire.* Et universaliter quando aliquid per legem præcipitur vel prohibetur, præcepta quoque, vel prohibita censentur accessoria, id est, ei necessariò connexa & adhærentia.

8 Sic in Privilegiis, quando principale non subsistit, nec accessoria subsistunt. *c. Inter dilectos. 6. §. fin. cùm ergo. de fide Instrum.* ibi: *Cùm ergo Privilegium Henrici confirmatorium tantùm extiterit saltem quoad illa, quæ deducta sunt in judicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum.*

9 Sic in contractibus, quando venditur prædium, cui inest aquæductus, jus aquæ etiam, & fistulæ, per quas aqua transit, tanquam accessoria vendita, & emptoris esse censentur. *l. Si aquæductus. 47. ff. de contrah. empt.* ibi: *Si aquæductus debeatur prædio, jus aquæ transit ad emptorem, etiamsi nil dictum sit: sicut & ipsæ fistulæ, per quas aqua ducitur.* Sic econtra universaliter in omni contractu si principalis obligatio non subsistit, nec fidejussoria tanquam accessoria ligat. *l. Si quis. 37. ff. de Fidejuss. & Mandat.* ibi: *Si quis postquam tempore transactô liberatus est, fidejussorem dederit, fidejussor non tenetur, quoniam erroris fidejussio nulla est.*

10 Sic in Testamentis; nam testamentum inter liberos minùs solemne validum, valet etiam quoad legata extranea inserta, juxta dicta & probata *Lib. III. Tit. 26. de Testam. § 7. à n. 204.* sicut etiam Testamentum minùs solemne, validum tamen ad pias causas, valet quoad legata profana, prout dictum & probatum habetur *cit. Lib. III Tit. 26. § 6. à num. 16.* & quidem utrumque ob hanc Regulam, videlicet quia Accessorium naturam sequi congruit principalis: cujusmodi principale ad propositum est Testamentum, & legata sunt accessorium. Ob quam rationem etiam non valet substitutio pupillaris, si invalidum est testamentum paternum. *§ Liberis autem. 5. Instit. de Pupill. substit.* ibi: *Nam pupillare Testamentum pars & sequela est paterni testamenti, adeò, ut si patris testamentum non valeat, nec filii quidem valebit.* Dum econtra, quando quis domum legat, cui pro majori commoditate hortus vicinus coemptus existit, legatâ domô etiam hortus, tanquam quid accessorium, legatus censetur. *l. Prædiis 91. §. 5. ff. de Legat. III.* ibi: *Qui domum possidebat, hortum vicinum ædibus comparavit, ac postea domum legavit: si hortum domûs causâ comparavit, ut amœniorem domum, & salubriorem possideret, aditumque in eum per domum habuit, & ædium hortus additamentum fuit, domûs legatô continebitur.* Plura exempla Juris vide apud Gloss. *hic.*

11 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Regula nostra? Resp. Eam in pluribus fallere; & quidem *primò*, quando in principali & accessorio non eadem, sed diversa reperitur ratio. Abbas in *c. Debitores de Jurejur. n. 2.* Sanch. *lib. 7. de Matrim. disp. 29. n. 11.* Hinc etsi principalis obligatio solvendi usuras sit nulla, tamen si juramento firmata est, accessorium juramentum servandum erit, textu expresso *c. Debitores 6 de Jurejur.* ibi: *Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent; si verò de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum.* Ubi tamen subjungitur odiosis usurariis clausula illis verbis: *Et cùm usuræ solutæ fuerint, creditores ad restituendas sunt severitate Ecclesiastica compellendi.* Cer-

tem accessoria juramenti obligatio observanda sit, est specialis ratio divinæ reverentiæ, quæ servare juramentum compellit, qualis ratio in simplici promissione non reperitur. Sanchez *loc. cit.*

12 Fallit *secundò* quoad pia legata inserta Testamento ad causas profanas nulliter facto; quia illa, etsi accessoria, valent, licèt Principale, Testamentum videlicet, sit nullum, juxta dicta & probata *Lib. III. Tit. 26. de Testam. §. 6. n. 161.* Idque ob fundamentum *n. præced.* allegatum; quia nempe in accessoriis legatis piis invenitur specialis ratio, Religionis videlicet.

13 Fallit *tertiò* in Accessorio quod se solo, & independenter à Principali potest subsistere: sicque ab eo divisibile est; quamvis enim concessò principali etiam hoc accessorium concessum videatur, tamen sublatò principali illud sublatum non censetur. Vivianus *hic*, cum Franch. & aliis, patetque ex ipsa rei natura: hoc ipso enim, quòd hoc sine illo valeat subsistere, sublatò principali accessorium hujusmodi necessariò non tollitur.

14 Fallit *quartò* in casibus, in quibus Jura aliter specialiter disponunt: prout fit in casu quò ob adulterium uxoris, matrimoniò tanquam principali quoad thorum sublato, non tollitur dos, sed penes solum virum manet, etsi dos accessorium matrimonii sit. *l. Cùm Mulier. 47. ff. Soluto Matrim.* & c. *Plerumque 4. de Donat. inter vir. & uxor.* ibi: *Plerumque si mulier ob causam fornicationis judicio Ecclesiæ, vel propria voluntate à viro recesserit, nec reconciliata postea sit eidem, dotem, vel dotalitium repetere non valebit.* Quod tam à Canonico, quàm Civili Jure meritò specialiter sic statutum habetur in odium adulterii, & favorem conjugis innocentis.

15 Sic etiam specialiter sanctum habetur in Jure, ut testamento tanquam principali propter exhæredationem, vel præteritionem filii nullò declarato, accessoria tamen in illo subsistant legata, & alia. *Auth. Ex causa. C. de liber. præterit.* ibi: *Ex causa exhæredationis, vel præteritionis irritum est testamentum quantùm ad institutiones: cætera namque firma manent.*

Sic pariter licèt aliàs obligatio fidejussoria sit accessoria, & sublata principali obligatione tollatur per dicta *nu. 9.* tamen ex speciali Juris dispositione habetur, quòd, etsi pupillus sine authoritate tutoris contrahens, nec civilem, nec naturalem obligationem servandi contractum habeat, *l. Pupillus. 59. ff. de Oblig. & Act.* tamen si in tali casu tertius pro pupillo fidejubeat, fidejussio teneat, & obligatoria existat. *l. Si Pupillus. 35. ff. de Arbitr.* cum Concord. Quod etiam ideo rectè sancitum videtur, quia in tali casu fidejussio censetur inducere obligationem principalem, hôc ipsò, quòd alia principalis desit; cùm pupillus aliquam obligationem, quæ alias principalis foret, neutiquam contrahat. 16

Cæterum quamvis Vivianus *hic* teneat. Regulam 17 fallere etiam in casu, quò accessorium nobilius quid & pretiosius est ipso principali: tamen quia hæc doctrina non tantùm communi DD. sed etiam claræ Juris dispositioni contraria apparet, ei minimè adhærendum, sed dicendum est, Regulam procedere etiam tunc, quando accessorium melius quid, nobilius, ac pretiosus est principali *l. Cùm aurum 19. §. 13. ff. de auro & argent. legat.* ibi: *Perveniamus & ad gemmas inclusas auro, argentoque. Et ait Sabinus, auro, argentoque cedere; ei enim cedit, cujus major est species: quòd rectè expressum: semper enim cùm quærimus, quid cui cedat, illud spectamus, quid cujus rei ornandæ causâ adhibetur, ut accessio cedat principali. Cedent igitur gemmæ phialis & lanceibus inclusæ auro argentove.* Ex quo resolves, quòd annulus habens inclusam gemmam longè majoris pretii, quàm sit ipse annulus, vel vestis habens ornamenta aurea vel argentea pretium vestis longè superantia, si venditur, donetur, legetur etiam gemma, & ornamenta, quantumvis majoris pretii, vendita, donata vel legata censeantur.

Limitat tamen non immeritò hanc doctrinam 18 & fallere Regulam ait Barb. *hic num.* 10. si accessorium est summè arduum quid, ut de tali verisimiliter non cogitaverit concedens, donans, legans, disponens &c.

REGULA XLIII.

Qui tacet, consentire videtur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Ratio difficultatis in Regula.*
3 *Opinio, quòd tacens in favorabilibus, non item in odiosis consentire censeatur, non approbatur.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Tacens etiam in odiosis consentire videtur, si contradicendo impedire potest.*
6 *Declaratur exemplis & seqq.*
Servus sciente & tacente Domino ordinatus liber evadit. ibid.
7 *Sponsalia nomine filiæ scientis & tacentis contracta valent.*
9 *Alienatio Rei Ecclesiasticæ sciente & tacente Capitulo valet.*
10 *Superiores scientes & tacentes ad defectus subditorum consentire videntur.*
Episcopi non corrigentes dicta, reprehenduntur à jure. ibid.
11 *Tacentes in consilio, vel collegio consentire censentur.*
12 *Fallit Regula 1. quando tacens rem non intelligit.*
Errantis nullus est consensus. ibid.
13 *Fallit 2. quando ad substantiam actûs requiruntur verba, vel signa externa, uti in baptismo adultorum.*
14 *In Sponsalibus & Matrimonio:*
15 *Ac in stipulationibus.*
16 *Fallit 3. quando contradictio sine turbatione vel majori malo fieri nequit.*
17 *Fallit 4. quando fur sciente, & tacente domino rem aufert.*
18 *Fallit 5. quando de consensu vel dissensu non dubitatur.*

HÆc Regula desumitur ex *l. 2. §. Voluntatem.* 1 *ff. Soluto Matrimonio.* & aliis LL. à Glossa citatis *hic.*

Quæritur I. Quomodo intelligenda hæc Regula? 2 & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis secundùm sensum grammaticalem facilis appareat hæc Regula, in sensu tamen Juridico eam explicatu esse difficillimam, ferè omnes fatentur; eò quòd in Jure plurima extent exempla, ex quibus clarè patet, eos etiam, qui scienter tacent, non censeri consentire. Hinc in ea declaranda mirè desudant Doctores.

Barbosa *hic n. 9.* allegat ingentem Doctorum 3 Classico-

Classicorum numerum dicentium: Regulam cum subsequenti distinctione esse intelligendam; *qui tacet, in favorabilibus consentire videtur: qui verò in præjudicialibus vel odiosis tacet, consentire non videtur.* quam doctrinam licèt magis communem, immo vulgarem esse verè asseras, & pro illa etiam Glossam variis in locis citet: tamen eam non approbat, sed improbat ex illo vero fundamento; quia in Jure valdè multa reperire est exempla, vi quorum tacens etiam in præjudicialibus pro vere consentiente habetur. Nos sedulò perlectis, & benè consideratis tam Doctorum rationibus, quàm Juris exemplis, arbitramur, seriorem & faciliorem Regulæ explicationem, seu declarationem esse sequentem.

4 Resp. II Verus & genuinus Regulæ sensus videtur iste: *Qui tacet in favorabilibus consentire videtur: qui verò in præjudicialibus tacet, tunc consentire videtur, quando contradicendo, vel expressè dissentiendo facilè potest impedire id, de quo agitur, & in contrarium nulla conjectura apparet.* Prima pars hujus sensûs, videlicet quòd tacens in favorabilibus consentire videatur, penè omni controversia caret; cùm ferè omnes Doctores consentiant; quia in dubio ordinatè meritò præsumuntur ea, ad quæ nos naturalis ducit affectio & propensio, *arg. c. 2. de Præscript. & l. Isti 8. §. fin. ff. quod me 2. cons. gest.* Hinc benè observat hic Strem. *n. 3.* nullum tam hebetem censeri debere, ut commoda, grata, amica, utilia &c. respuat, si offeruntur, donantur, legantur, cùm hæc à natura quisque appetat, quærat, & accepter; *Omnes enim expetimus utilitatem, & ad eam rapimur.* Cicero *lib. 3. de Offic.* consequenter si nobis offeruntur, tacendo acceptare meritò censemur.

5 Altera pars, quòd etiam in præjudicialibus, & odiosis tacens consentire videatur, si contradicendo, vel dissentiendo illa impedire posset juxta Dynum *hic. n. 1.* infallibilis, consequenter utraque pars vera est. *arg. l. 2. §. Voluntatem. ff. Soluto Matrim.* ibi: *Nisi evidenter contradicat, videtur consentire. & c. 2. de His, quæ fiunt à Prælat.* ubi ex eo solo Capitulum pro consentiente habetur, quia non contradixit: *Si sciente, & non contradicente Conventu factum est, robur firmum debet habere.* cum concord. & Ratio est; quia, ut benè argumentatur Barb. *hic. n. 5.* quando quis præsens scit rem fieri, vel peti, & tacet, dum facilè contradicere potest, sua taciturnitate facit, quòd de Jure meritò præsumatur idem sentire: ut proin tacitus illius consensus non in fictione, sed præsumptione Juris fundetur, nisi assit contraria conjectura, ex verbis, vel saltem ex nutu, aut aliis signis apparens; quia etiam nutu, vel gestu contraria voluntas oftenditur. *l. Si tamen 48. §. Si qui. ff. de Ædilit. Edict. l. Non tantùm verbis. 5. pr. ff. Ratam rem haberi.* cum Concord.

6 Declaratur & firmatur amplùs exemplis Juris. Sic enim inprimis licèt servum amittere res Domino sit præjudiciosa: si tamen eo sciente, & non contradicente ordinatur, ordinatio valet, servus liber evadit, & Dominus illum amittit. *can. Si servus sciente. 20. dist. 54.* ibi: *Si servus sciente, & non contradicente domino, in Clero fuerit ordinatus ex hoc ipso, quòd constitutus est, liber & ingenuus erit.*

7 *Secundò*, si filia sciens, patrem sibi certam dotem constituere, tacet, & non contradicit, consentire præsumitur, etsi dos forsan incompetens, sicque ei præjudiciosa sit. *cit. l. 2. §. Voluntatem. ff. Soluto Matrim.* ibi: *nisi evidenter contradicat.* Sic pariter *Tertio*: si parentes pro filiis, vel filiabus præsentibus & non contradicentibus sponsalia vel matrimonium contrahunt, valent sponsalia & matrimonium, etsi forsan prolibus odiota; quia non contradixerunt, cùm facilè potuissent, dicendo v.g. nolo nubere, nolo hunc, vel hanc *c. un. §. fin. de Despons. Impub. in* 8

6. ibi: *Parvò ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expressè consenserint, vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur.*

Quartò, qui criminaliter inquisitus crimina sua 8 confessus est, non potest excipere, quòd infamia non præcesserit; quia prius non contradicendo tacitè consensit *c. 2. de Accusat. in 6. Quintò* si tutor aliquem pro fidejussore nominat, isque præsens non contradicit, sed nomen suum actis inseri permittit, consensisse præsumitur, etsi illi præjudiciosum sit *l. 4. §. fin. ff. de Fidej. ff. & nominat.* ibi: *Fidejussores à Tutoribus nominati, si præsentes fuerint, & non contradixerint, & nomina sua referri in acta publica passi sunt, æquum est, teneri teneri, atque si jure legitimo stipulatio inter pupillum & sua fuisset.*

Sextò, Rei Ecclesiæ locatio, vel alienatio, ad 9 quam de Jure requiritur consensus Capituli, si hôc sciente, & non contradicente facta est, valet; quia ex tacitarnitate Capituli, quod contradicere posset, consensus illius præsumitur, per textum *c. 2. de His, quæ fiunt à Prælat.*

Septimò, Superiores qui graves subditorum de- 10 fectus sciunt, & cùm possent, non contradicunt, non corrigunt, non pununt &c. consentire videntur in grave communitatis præjudicium. *can. Error. 3. dist 83.* ibi: *Error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, quæ minimè defenditur, opprimitur. Negligere quippe, cùm possis deturbare perversos, nil aliud est, quàm favere. Nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifestis facinori desinit obviare.* junctò can. *Consentire 5. dist 83. Consentire videtur erranti, qui ad rejecanda, quæ corrigi debent, non occurrit & can.* immediatè sequenti ibi: *Nil illo Pastore est miserius, qui luporum laudibus gloriatur: quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies.* Hinc ipsi quoque Episcopi, qui etiam majores delinquentes non corrigunt, sed tacent, graviter reprehenduntur à SS. Canonibus, præsertim *can. 2. cit. dist. 83* illis verbis: *Episcopus itaque, qui talium crimina non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quàm Episcopus.*

Hinc etiam universaliter referuntur illi, qui in Col- 11 legio, aut Consilio communi tacent, dum aliquid injustè, iniquè, aut præjudicialiter agitur, vel decernitur; habentur enim pro consentientibus, & fiunt cum aliis rei omnium aliorum inde secutorum, si, dum possunt, non contradicunt, uti post Abb. in *c. 1. de His, quæ fiunt à major. part. cap.* benè observat Strem. *hic n. 9.* per Jura hactenus allegata. Sic plurima in Jure reperiuntur exempla, ex quibus manifestè patet, quòd etiam in præjudicialibus odiosis, & onerosis causis ac rebus tacens consentire præsumatur, si non contradicit, dum facilè potest.

Quæritur II. An, & quæ Fallentias Regulæ 12 XLIII patiatur? Resp. potissimùm sequentes: & quidem *Primò* juxta unanimem fallit, quando tacens id, de quo agitur, non intelligit, vel penitus ignorat. *arg. l. Qui vas. 48. §. 3. ff. de Furtis.* Ratio manifesta est; quia ignorantis vel erranis nullus est consensus. *l. Si per errorem. 15. ff. de Jurisdict.* ibi: *Cùm, ut Julianus scribit, non consentiant, qui errant: quid enim tam contrarium est, quàm error, qui imperitiam detegit?* cum concordant.

Fallit *Secundò*, quando ad formam & substantiam 13 actûs consensus verbis vel signis externis expressus de Jure requiritur, vel aliàs præscribitur: prout expressè sanctum habetur de Baptizato adultorum loqui valentium, utpote quorum taciturnitas ad valorem Sacramenti non sufficit, etsi alii locò illorum respondeant, *arg. can. Cùm pro parvulis. 77. dist 4. de Consecrat.* ibi: *Cùm pro parvulis alii respondeant, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti,*

valet utique ad eorum confecrationem, quia ipsi respondere non possunt. At si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet. Ex qua Regula illud in Evangelio dictum est, quod omnes, cum legitur, naturaliter movet: ætatem habet, ipse pro se loquatur.

14 Sic pariter ad valorem Matrimonii, vel Sponsalium de Jure non sufficit, si una pars ad promissionem, vel interrogationem alterius taceat, & non contradicat, licèt locò illius alii, etiam propinqui (excepto Patre) v. g. frater, patruus &c. respondeant, & consentiant, ipsâ tacente, & non contradicente; cùm requiratur de Jure utriusque partis contrahentis vel mandatum, vel consensus verbis aut aliis signis externis sufficienter expressus, prout jam dictum habetur *Lib. IV. Tit. I. de Sponsal. & Matrim. n. 14. & seqq.* Nec obstat, quod in contrarium objicitur. *c. 1. de Matrim. contra inveterat. Eccles.* ubi fit mentio de Matrimonio per fratem pro sorore præsente & tacente, contracto; quia, ut legenti textum patet, non tantùm tacuit, sed expressè consensit soror. Minùs obstat objici solitum c. *Ex parte 14. de Restit. spoliat.* ubi habetur sermo de sponsalibus à patruo nomine neptis contractis; quia ex textu satis patet, sponsalia à patruo acta vel non contracta, vel nulla fuisse; & bene ibidem observat Glossa v. *Præsente.* Accedit, quòd *c. un. §. fin. de Desponsat. impub. in 6.* per textum suprà *n. 7.* jam allegatum de solis parentibus dispositum habeatur, quòd, si nomine prolium præsentium, & non contradicentium, vel absentium, & postea ratihabentium, sponsalia contrahant, ea valida existant, consequenter ad alios, etsi propinquos, extendi non debeat; præsertim cùm agatur de perpetua obligatione statum hominis concernente, circa quem pro suis liberis parentes etiam ex naturali affectu magis solliciti meritò de Jure censentur, quàm alii, quantumvis propinqui.

15 Sic ulteriùs, quia in Jure ad formam & valorem stipulationis regulariter requiruntur verba utriusque stipulantis. *l. 1. pr. ff. de Verb. Oblig.* ibi: *Stipulatio non potest consici, nisi utroque loquente &c.* Ideo Regula fallentiam secundam regulariter patitur in stipulationibus, utpote in quibus tacens & non contradicens pro tacitè consentiente minimè haberi potest.

Fallit *tertiò* in Superioribus; qui tacent, & non 16
contradicunt in casu, quo sine magna turbatione, strepitu externo, aut proprio gravi damno contradictio fieri nequit, aut aliàs rem jam desperata apparet: tunc enim tacentes, & non contradicentes consentire neutiquam præsumendi sunt. *arg. Reg 70. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Culpâ caret, qui scit, sed prohibere non potest.* Strein *hic n. 2. & fin.* cum aliis à se allegatis *arg. c. Nihil 2. de Præscript.* ubi Papa Italiæ Patriarchæ retorquet: *Nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobis fecisse meminimus; sed illud vos scire credimus, taciturnitatem, atque patientiam nostram futuris posse nocere Pontificibus in rebus pauperum præjudicium non faturum.* Quæ fallentia etiam ad alios non superiores à Doctoribus ob paritatem rationis meritò extenditur, & inducitur, minùs è bland ri sibi posse Principes de tacentium & non contradicentium subditorum consensu, quando illos collectis steuris & tributis excessivè ac injustè gravant: quod idem dic de inferioribus dominis directis subditos nimium gravantibus; quia miselli subditi in hujusmodi casibus tacentes non tam voluntariè consentire, quàm metu majoris mali coactè dare censendi sunt.

Fallit *quartò* in casu, quò fur sciente, & non con- 17
tradicente domino rem illius furripit; quia in tali casu dominus consentire non præsumitur, sed actionem contra furem instituere potest: cùm sic in odium furti Jura specialiter flatuant. *l. Si quis 91. ff. de Furtis.* ibi: *Si quis scit, sibi rapi, & quia non potest prohibere, quievit, furti agere potest: at si potuit prohibere, & non prohibuit, nihilo minùs furti eget.*

Fallit *quintò*, & quidem universaliter, quotiescunque de consensu vel dissensu tacentis, & non 18
contradicentis verum non extat dubium, sed ex circumstantiis & conjecturis verisimilibus apparet, eum tacendo consentire noluisse. Barbos. *hic*, cum aliis, ad longum deducens, Regulam, *Tacens consentire videtur*, tantùm locum habere in dubio, in quo de Jure præsumitur consentire, qui tacet, & non contradicit, cùm facilè posset, prout desumitur ex verbo *videtur*; hinc si circumstantiæ, & conjecturæ tollunt dubium, & verisimilibus pro dissensu militant, præsumi consensus prudenter non amplius potest: ideò in sensu Regulæ n. 4. posito notanter additum est: *& contrarium ex conjecturis non apparet.*

REGULA XLIV.

Is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Differt à priori; quia præsens de confessione, vel negatione: prior de consensu agit.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Tacens interrogatus à non Judice nec fatetur, nec negat.*
5 *Quare tacens censeatur consentire, & non fateri?*
6 *Legitimè interrogatus à Judice tacens habetur pro confesso.*
7 *Sicus & ille, qui ad articulos non respondet.*
8 *Qui duobus sibi propositis ad unum respondet, & ad alterum tacet, hoc fateri censetur.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. qui tacet. 142. ff. de R. J.* ibi: *Qui tacet, non utique fatetur: sed tamen verum est, eum non negare.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Hanc Regulam minimè convenire cum præcedenti, ut perperam putabant nonnulli, sed multùm differre ab ea; cùm in priori agatur de consensu, an, & quando ex taciturnitate præsumi possit: præsens verò Regula de confessione, & negatione, & non nisi in casu interrogationis procedit, utrùm videlicet confiteri, vel negare censeatur, qui ab alio interrogatus nihil respondet, sed tacet.

Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Qui* 3
ad interrogationem alterius tacet, regulariter nec confiteri, nec negare præsumitur. Ratio est; quia inter negare & confiteri tanquam duo membra datur medium, silere nempe & tacere, uti cum Glossa observant Dynus & Vivianus *hic*: & meritò, eò quòd, licèt in immediatè sibi contrariis exclusio unius sit inclusio alterius, & econtra, ac unum necessariò inesse debeat, uti sit in sanitate, & infirmitate, numerò pari, & impari, cùm unum alterum necessariò excludat, corpus siquidem aut sanum, aut infirmum esse debet, & tempore, quo sanum est, infirmum esse nequit, ac econtra: numerus par, aut impar esse debet: si par est, impar esse non potest, & è converso:

sanus: aliter tamen res se habeat in extremis habentibus medium; cùm nullum necessario insit, sed tertium medium, ac subsistere valeat, prout contingit in colore albo & nigro, quorum nullus necessariò inest, cùm res tertium aliquem colorem flavum aut rubrum habere queat. Hinc similiter, quia inter confiteri & negare medium silere, & tacere, ac se ipso tare potest, quin insit confiteri, aut negare; justus est Regulæ sensus: qui ad interrogationem alterius tacet, nec fatetur, nec negat.

4 Declaratur exemplis: sic v. g. in casu, quo quis extra judicium, vel etiam in judicio à non Judice interrogatur, an non hunc vel illum percusserit: an non hoc vel illud abstuletit: hunc vel illum verbali injuriâ affecerit: an non mutuas pecunias mille florenorum à se acceperit, sicque debeat: si tacet, nec fateri, nec negare censetur. *arg. l. Si filius. 19. ff. de Interrog. in Jure faciend.* & ratio præter jam dictam est; quia respondere non tenetur. Et profectò misera foret hominum conditio, si quis cuivis interroganti affirmando, vel negando positive respondere teneretur; cùm sæpissimè interest tacere, & nihil respondere, sicque medium inter negationem & confessionem tenere.

5 Cur autem tacens præsumatur consentire, & non confiteri, in ratione alleganda divisi sunt Doctores: melior videtur, quam affignat Barb. *hic. n. 9.* videlicet, quia consensus est actus voluntatis eligentis & quiescentis, qui actus adesse meritò præsumitur, dum quis contradicere facilè posset, & non facit per dicta in præcedenti Regula: confessio verò consistit in affertione veri aut falsi, quorum nullum afferit, qui tacet.

6 Quæritur II. An? & quas Fallentias patiatur Regula præsens? Resp. eam fallere *Primò* universaliter, quoties quis in judicio à Judice legitimè interrogatur: sic enim interrogatus, qui tacet, pro confesso habetur, vel etiam in sui damnum pro negante. *l. de Ætate. 11. §. 4. de Interrog. in Jure faciend.* ibi: *Qui tacuit apud Prætorem, in ea causa est, ut institutæ actioni in solidum conveniatur, quasi negarit, se hæredem esse.* Ratio est; tum quia hoc ipsò, quòd legitimè interrogatus, & respondere obligatus taceat, justam præsumendi causam præbet, veritatem contra se flare, eamque eum tacite fateri velle: tum quia à Judice legitimè interrogatus, respondere omittens contumax reputatur, ac propterea in pœnam contra se confessus in effectu habetur. *cit. l. De ætate. 11. §. 4.* ibi: *nam qui omnino non respondet, contumax est: contumaciæ autem pœnam hanc ferre debet, ut in solidum conveniatur, & quia prætorem contemnere videtur.*

Fallit *secundò* in quovis illo, qui in judicio ad po- 7
sitiones, seu articulos, ab adversario propositos, & à Judice approbatos respondere jussus tacet, vel sine causa respondere recusat; quia etiam talis confiteri censetur, & pro confesso habetur. *c. 2. de Confess. in 6.* ibi: *Si reus, vel procurator ipsius positionibus ab adversario sibi factis interrogatus, jussusque à Judice respondere absque rationabili causa recusset, aut nolit, seu contumaciter se absentet, haberi debet super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus extitit, pro confesso.* Ratio est, quæ in priori fallentia.

Fallit *tertiò*, quando alicui in judicio objician- 8
tur duo, & is unum negat, vel in eo se excusat, ad alterum verò tacet, censetur enim hoc tacitè fateri. *c. Nonne. 5. de Præsumpt.* ibi luminarium sic habet: *qui ex duobus illatis alterum negavit, reliquum affirmare præsumitur*; textus verò sic sonat: *Duo quippe illata fuerunt ei: unum negavit, alterum tacendo concessit.*

REGULA XLV.

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Obscurum, verisimilius, & plerumque, quid?*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Verisimilitudo pro veritate habetur. Ibid.
4 *De ordinatis contingentibus fiunt leges.*
5 *Ordo procedendi in obscuris.*
6 *Declaratur Regula exemplis juris. & seqq.*
7 *Substitutio facta filio evanescit; si hic liberos procreat.*
8 *Mulier metu meritis monasterium ingressa non censetur ibi tacitè professa, quamdiu causa metus durat.*
9 *Solvitur objectio contra Regulam.*

1 DEsumpta habetur hæc Regula ex *l. In obscuris. 114. ff. de R. J.* ibi: *In obscuris inspici solet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quid per verba, *In obscuris*, dicere velit Regula, satis patet ex dictis ad Regulam XXX. *In obscuris minimum est sequendum. n. 2. & 3.* ubi videndum. Per *verisimillus* autem intelligitur id, quod prudenter consideratis considerandis circumstantiis, & aliis ad genuinam veritatem servientibus, veritati magis consentaneum apparet. Per *plerumque* verò id denotatur, quod in ejusmodi, de quibus quæritur, actibus, negotiis, contractibus, dispositionibus communiter & ordinariè fieri solet, ac in regione fieri consuevit. Hinc

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quando-* 3
cunque vera intentio, mens & voluntas statuentis, agentis, contrahentis, disponentis &c. aliunde certò vel sufficienter non apparet, illud sequendum, judicandum, & tenendum est, quod prudenter, & æquè animò consideratis considerandis ad cognoscendam veritatem servientibus circumstantiis, veritati magis consentaneum, seu conforme apparet: vel, *quod in hujusmodi, de quibus quæritur, actibus, negotiis, aut dispositionibus communiter & ordinariè fieri solet, ac in Regione fieri consuevit. arg. l. Semper in Stipulationibus. 34. ff. de Reg. Jur.* cujus textum allegavimus in Regula *XXX. n. 3.* cum Concordant. Ratio Regulæ quoad primam partem, de sequendo verisimili, est, quia verisimilia quasi pro veritate habentur. *arg. l. Cum quid. 3. ff. de Rebus creditis, si certum petatur.* adeo ut idem reputetur, veritatem pro se habere, & præsumptionem in verisimili fundatam pro se habere: unde post Jason benè advertit Strein. *hic. n. 2. arg l. Licet Imperator. 74. ff. de Legat. I.* & verisimilitudo onus probandi nonnunquam in adversarium rejiciat *arg. l. Sive possideris 16. C. de Probation.* ac non nisi validioribus probationibus elidi valeat. *l. Non est verisimile. fin. ff. quod metûs caus.*

Secundæ verò partis, videlicet, quòd deficiente 4
verisimili id attendatur, quod plerumque seu communiter & ordinariè fieri solet, ratio hæc est; quia sicut Legislatores non de iis, quæ raro, sed quæ frequenter contingunt, leges & jura condunt. *l. Ex hic. 4 & l. Nam ad ea. 5 ff. de Legib.* ibi: *Nam ad ea*

potiùs debet aptari jus, quæ & frequenter & facilè, quàm quæ perrarò eveniunt. Sic etiam intentio & mens privatim disponentium & contrahentium in defectu alterius certitudinis juxta communiter & ordinariè fieri solita præsumi, & colligi debet. *arg. l. Certi conditio. 9. §. 8. ff. de Reb. credit.* præsertim in Regione, in qua versamur. *l. Semper. 34. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Si non apparet, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur.*

5 Ut proin circa obscura sequens procedendi, præsumendi & sequendi ordo sit: & quidem Primò videndum, an non aliunde rei veritas, & quod actum est, appareat: hoc enim verè cognitum omnino sequi, & tenere oportet; quia justum & æquum est, ut contrahentium voluntates & pacta custodiantur *c. 1. de Pactis.* ibi: *aut inita pacta suam obtinent firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) Ecclesiasticam sentiat disciplinam. Dixerunt universi: Pax servetur, pacta custodiantur. & l. Semper. 34. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est.* Secundò, si de hoc certò vel sufficienter non constat, id præsumendum, sequendum, & tenendum, quod prudenter consideratis considerandis verisimilius apparet juxta tenorem hujus Regulæ. Tertiò, si verisimilius non apparet, id inspiciendum, & sequendum est, quod plerumque, seu communiter, & ordinariè fieri solet, juxta præscriptum præsentis Regulæ, præsertim in Regione, in qua res acta est *cit. l Semper.* per textum *n. præced.* jam allegatum. Quartò, si neque hoc haberi potest, *minimum* sequendum, & tenendum est *cit. l Semper.* ibi: *Quid ergo, si neque Regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id, quod minimum est, redigenda summa est.* & *Reg. 30. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *In obscuris minimum est sequendum,* cùm in hoc partes certò conveniant, & errandi periculum magis declinetur juxta dicta superiùs ad hanc Regulam, *n. 4.*

6 Declaratur etiam & firmatur ulteriùs Regula, sensusque illius exemplis Juris: Sic enim *primò*, ut exempli ficat Gloss. *hic.* si maritus cum priùs corrupta diu cohabitat, & posteà mulier ex causa impotentiæ viri divortium petat, vir autem potentem se asserat, viro creditur, nisi impotentia manifesta sit, textu claro *can. Si quis. 3. can. 33. q. 1.* Quia verisimilius est, virum non defuisse suo officio.

Sic pariter 2. si quis proprium filium instituit hæ- 7
redem, eique substituit Cajum, præsumitur substitutio facta sub conditione: si filius meus sine liberis decesserit. *l. Cùm avus. 102. ff. de Condit. & Demonst.* Cùm nec verisimile, nec usu receptum sit, quòd quis intendat filio aliquem substituere, si filius ipse liberos progenerat. *l. Generaliter. 6. ℣. Cùm autem. C. de Instit. & substit.* ibi: *Cùm autem invenimus excelsi tegenii Papinianum in hujusmodi casu, in quo pater filiis suis substituit, nullâ liberorum ex his procreandorum adjectione habitâ, optimo intellectu dispositisse, evanescere substitutionem, si is, qui substitutione prægravatus est, pater efficiatur, & liberos sustulerit; intelligentem, non esse verisimile, patrem, si de nepotibus cogitaverit, talem fecisse substitutionem.*

Sic 3. si mulier metu mortis à viro inferendæ ad 8
monasterium fugit, ibique, quamdiu causa dura, permanet, tacitè professa non censetur; quia verisimile est, eam perseverâsse in monasterio ex eadem causa, ex qua fuit ingressa, consequenter causa cessante, mortuo nempe viro, egredi, & alteri nubere posse, textu expresso *c. 1. de His, quæ vi met. cauf.*

Objici contra Regulam communiter solet. In ju- 9
diciis probatio necessariò concludere debet, nec sufficit ostendere, rem sic esse posse, sed necesse est, probare, eam revera sic esse. *arg. l. Matrem. 17. C. de Probat.* cum Concord. ergo verisimilitudo ad rem nihil facit. Sed Resp. Probationem concludentem necessariam esse tunc, quando haberi potest: secus esse, si haberi nequit; in tali enim casu ad præsumptionem, præsertim in verisimilitudine fundatam, ex utroque Jure in subsidium datur recursus. Hinc, prout suprà de Regula XXX dictum, ita & de præsenti dicitur, quòd sit *subsidiaria.*

REGULA XLIV.

Is, qui in Jus succedit alterius, eo Jure, quo ille, uti debebit.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Successor alius est universalis: alius particularis: & quis?*
3 *Successor universalis, præsertim hæres, activè & passivè succedit in omne jus defuncti.*
4 *Etiam hæres particularis succedit taliter quoad partem, cujus est hæres.*
5 *Successoribus universalibus æquiparantur etiam Prælati Ecclesiastici, qui proin debent solvere debita defuncti nomine Ecclesiæ facta.*
6 *Successor etiam particularis succedit activè & passivè, quod prior dominus circa rem particularem habuit.*
7 *Excepta actione personali, quæ ad eum non transit: nec nocet ei mala fides prioris domini, bene verò successori universali.*
8 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
9 *Declaratur exemplis. & tribus seqq.*
Successor universalis, v. g. hæres, debet solvere omnia debita defuncti. ibid.
10 *Idem debet facere successor in Regno.*
11 *Successor potest convenire vi rejecipti contra antecessorem impetrati.*
12 *Defuncti jus ita inhæret hæredi, ut propter hoc subinde etiam aliunde sita perdere debeat.*
13 Mors omnia solvit: *quomodo intelligendum?*
14 *Donator potest revocare ex causa donationem, non item hæres illius: & quare?*
15 *Marito circa dotem majus jus competit, quàm hæredi illius; quia est privilegium personale.*
16 *Fallit Regula 1. in Mandato. 2. In Contractu Societatis. 3. In precario.*
1. 7. 4 *In donationibus inter virum & uxorem.*
1. 8. 5 *Universaliter in omnibus Privilegiis personalibus.*

DEsumpta habetur hæc Regula ex *l Qui in Jus.* 1
177. ff. de Reg. Jur. ibi: *Qui in jus, & dominium alterius succedit, jure ejus uti debet.* Cui concordat *Regula 79. de R. J. in 6.* ibi: *Nemo potest plus juris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum cum Dyno & Strein *hic. n. 1.* duplicem esse & dici *Successorem*: in jus alterius. Universalem videlicet, & particularem, seu, quod idem est, singularem. *Universalis* est, qui in universum, seu in totum jus alterius succedit, ejusque personam repræsentat, uti sunt hæres, bonorum possessor, & ex

Tre-

Trebellianica possessor, fideicommissarius, qui etiam propriè successores vocantur, quia in jus universum defuncti succedunt *l. quoties. 9. §. 12. ff. de Hered. instit. l. Prætor. 117. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet. l. In pari. 128. ff. eod. His, qui in universum jus succedunt, hæredis loco habentur*, junctâ *l. Nihil. 24. ff. de V. S.* ibi: *Nihil est aliud hæreditas, quàm successio in universum jus, quod defunctus habuit.* Successor *Particularis*, seu *Singularis* est, qui non in totum jus, sed in certam aliquam rem, vel jus alterius succedit, uti sunt legatarii, donatarii, emptores &c. qui propriè successores in rem appellantur. *l. Quædam. 9. §. Is autem. ff. de Edendo. & l. Etiam. 8. ff. de Jurejur.* ibi: *Etiam si in rem successerint.* cum Concord. Hoc Notatò

3 Resp. I: Regula de successore universali tam activè, quàm passivè intelligenda est: Activè quidem; quia omne jus agendi, excipiendi, fruendi &c. tam reale, quàm personale, etiam mixtum, & in rem scriptum, quod priùs competebat defuncto, competit postea hæredi. Passivè verò; quia jus agendi, excipiendi &c. quod alicui competebat contra defunctum, competit eidem etiam contra hæredem ipsius. Dynus *hic*: cum communi aliorum. *arg. pr. Instit. de perpet. & temp.* Ratio est, tum; quia defunctus, & hæres ipsius, fictione Juris pro una eademque persona habentur. *Novell. 48. pr.* ibi: *Cùm utique nostris videtur legibus, unam quodammodo esse personam hæredis, & ejus, qui in eum transmisit hæreditatem*; consequenter jus, quod uni activè vel passivè competit, etiam alteri competere debet: cùm non deheat una eademque res, vel persona diversorsum censeri *c. Cùm in tua. 30. de Decimis.* Tum, quia nemo potest plus juris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur. *c. Nemo 79. de Reg. Jur. in 6.* consequenter, si defunctus jus exceptionis habuit, exceptionem etiam hæres pati debet: si fundum servitute affectum transtulit, servitute eâdem etiam apud hæredem fundus manebit affectus.

4 Quæ cuncta intelligenda non tantum de hærede universali, sive ex asse, sed etiam de hærede ex parte tantùm; quia quod juris in toto, idem etiam in qualibet parte illius est *l. Quo tota 76. ff. de Rei vindicat.* ibi: *Quæ de tota re vindicanda dicta sunt, eadem & de parte intelligenda sunt.* ut proin sicut hæres ex asse ex toto, sic hæres ex parte, pro ea parte in qua hæres est, personam defuncti repræsentet, jure illius activè & passivè fruatur, & utatur, licèt in partibus reliquis pro extraneo habeatur. *l. Si adulta. 6. de Hæredit. act.*

5 Successoribus universalibus æquiparantur etiam Prælati Ecclesiastici tam sæculares quàm Regulares; cùm etiam ad hos, tanquam legitimos successores, ab antecessoribus jus agendi, & excipiendi activè, ac passivè, nomine Ecclesiæ, vel Monasterii transeat: ut proin successor pacta antecessoris, nomine Ecclesiæ inita, servare teneatur *can. Eleutherius. 30. can. 18. q. 2.* & gesta ab ipso rata habere *c. Quoniam 14. de Offic. del. g.* ac debita eodem contracta solvere *c. 1. de Solut.* ibi: *Sicut filius debita patris solvere tenetur, ita Prælatus suî prædecessoris pro Ecclesiæ necessitate contracta.* Hæc tamen, quoad Prælatos, intellige de illis gestis & pactis, quæ nomine Ecclesiæ, & aliàs legitimè sunt facta: privatas siquidem obligationes antecessoris Prælati, vel aliàs illegitimè factus successor præstare non tenetur. *c. Veniens. 8. de Transact.* ibi: Summarium sic habet: *Transactio facta de Rebus Ecclesiæ per Prælatum sine Superioris consensu non obligat successorem* Ratio subjungitur in textu illis verbis: *Cùm inter personas facta potiùs, quàm inter Ecclesias videatur: nec pacta inter alios acta aliis obesse putantur.* patetque ampliùs ex traditis *Lib. I. Tit. 10. de Illis quæ à Prælat. sine consensu Cap. & Lib. III. Tit. 13. de Rebus Eccles. alienand.*

Porrò successorem particularem, seu singularem 6
quod attinet, de eo etiam Regula intelligenda venit, ita, ut in hunc quoque, facta rei traditione, tota causa, idemque jus activè & passivè transeat, quod in eadem re prior dominus habuit *l. Alienatio. 67. ff. de contrahend. Empt.* ibi: *Alienatio cùm fit, cum sua causa dominium ad alium transferimus, quæ esset futura, si apud nos esset mansisset; Idque toto Jure Civili ita se habet: præterquam si aliquid nominatim sit constitutum*, junctâ *l. Traditio. 20 ff. de Acquirend. rer. domin.* ibi: *Quoties autem dominium transfertur ad eum, qui accipit, tale transfertur, quale fuit apud eum, qui tradit. Si servus fuit fundus, cum servitutibus transit: si liber, uti fuit. Et si forte servitutes debebantur fundo, qui traditus est, cum jure servitutum debitarum transfertur.*

Ea tamen differentia inter universalem, & parti- 7
cularem successorem notanda est, quòd actio merè personalis non transeat ad successorem singularem sine cessione nec contra eum. *l. Quod sæpe. 35. §. Si res. ff. de contrah. Empt.* ibi: *qui alienam rem vendiderit, cùm is nullam vindicationem, aut conditionem habere possit, ob id ipsum damnandus est; quia si suam rem vendidisset, potuisset eas actiones ad emptorem transferre. & l. quædam. 9. §. Is autem. ff. de Edend.* cum Concord. à Dyno citatis *hic n 7.* Hinc expediti Juris est, quòd legatario, donatario, emptori, tanquam successori singulari non noceat mala fides legantis, donantis aut vendentis, quin præscribere valeat. *l. An vitium. 5. ff. de diverf. tempor. præscript.* ibi: *An vitium auctoris, vel donatoris, ejusque, qui mihi rem legavit, mihi noceat; si fortè auctor meus injustum invitum possidendi non habuit, videndum est? Et puto, neque nocere, neque prodesse: nam denique & usucapere possum, quod auctor meus usucapere non potuit.* Dum e contra mala fides noceat successori universali, seu hæredi, ita, ut hic rem à defuncto mala fide possessam nullo modo præscribere valeat, prout cum communi aliorum latè probavimus lib. II. Tit. 26. à n. 134. Item contra hæredem, hæreditario nomine conventum, etiam dolo actio datur. Dynus *hic. l. Hæredibus. 13. ff. de Dolo.* ibi: *Item adversus hæredes de dolo actio erit danda.*

Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Qui in* 8
alterius dominium, vel jus sive universale, sive particulare successit, eodem jure, quod ille alter habuit, activè & passivè uti potest, & debet; seu, eodem jure, quo prior, in sui favorem gaudet, idemque, quod prior, contra se sustinere debet. Per Jura & rationes jam allegatas. Solùm addendum est, Regulam non tantum de proximis, seu immediatis sed etiam mediatis, & posterioribus hæredibus, tanquam successoribus procedere. Strein *hic. num. 3.* & ratio est; quia etiam hæredis hæres appellatione hæredis venit.

Declaratur Regula ulteriùs, præter jam adducta 9
adhuc aliis Juris exemplis; & quidem præcipuè, quòd, sicut successor alterius, jure illius in sui favorem gaudet per dicta sic jura contra illum, & exceptiones passivè sustinere, ac reales obligationes ejusdem præstare debeat; si enim hæres tam necessarius, quàm extraneus solvere tenetur omnia debita defuncti, sive ex vero, sive quasi contractu, sive aliunde contracta; sic etiam pœnas pecuniarias, ad quas defunctus damnatus fuit, solvere debet hæres. *l. Commissa. 14. ff. de Publican. & Vectigal.*

Sic etiam successores in Regno & Principatu ser- 10
vare debent pacta & contractus antecessorum. *arg. c. 1. de Probat.* alias enim nemo esset, qui cum illis commercium habere vellet, quòd in detrimentum

ipsius

ipsius boni publici redundaret; uti post Baldum in *l. Principes. ff. de Legibus.* bene observat Strein *lite num.* 4.

11 Sic rursus successor potest convenirii vi rescripti contra antecessorem impetrati. *arg. c. Dilect. 17. de Foro comp.* et. & ibi conveniri potest & debet hæres, ubi conveniendus erat defunctus. *l. Hæres absens. 19. pr. ff. de Judiciis*: ibi: *Hæres absens ibi defendendus est, ubi defunctus, & conveniendus.* Sic etiam laicus hæres Clerici, lite cum defuncto jam contestata, coram Judice Ecclesiastico conventur, & econtra. Strein *hic.* cum communi DD. *arg. l. Venditor. 49. ff. eod.* quorum ratio est, quia hæres cum defuncto fictione juris eadem censetur esse persona. *Novell. 48. pr.*

12 Porro defuncti jus activè & passivè in hæredi adhæret, ut etiam impediat ea, quæ aliàs eidem aliunde competunt; sic enim si mater bona paterna filii vendit, quamvis malè agat, tamen si filius hæres matris esse velit, non potest sic vendita recuperare, dicendo: ego hæc vendita bona reperio, non ut hæres matris, sed ut bona mea à patre mihi relicta. *l. Cùm à Matre. 14. C. de Rei vindic.* Sic etiam, si filius rem aliquam, paterno testamento alienari prohibitam extra familiam malè vendat, non potest hujus vendentis hæres alienationem revocare, dicendo, se in re alienata fuisse substitutum, consequenter eam à defuncto non potuisse alienari. *l. Filiusfamilias. 114. §. 15. ff. de Legat. I. & l. Vindicantem ff. de Evict.*

13 Objici solet contra Regulam: Mors omnia solvit. *Novell. 22. cap. 20. pr.* Ergo Jura non transeunt ad hæredem. Sed Respond. hoc intelligendum esse de meræ personalibus, talibus, quæ personæ ita sunt propria, ut alteri convenire nequeant, indèque cum ipsa pereant: qualia sunt vota meræ personalia, quæ morte voventis omnia solvuntur, & extinguuntur, nec ad hæredes transeunt, uti cum communi aliorum diximus *Lib III. Tit. 34. de Voto & voti redempt. n. 4.* Item quoad crimina, & pœnam criminalem, sic ulteriùs progrediatur pœna, quàm delicta. *l. 6 sanximus. 22. C. de Pœnis*, ibi: *Peccata igitur suos teneant Authores, nec ulterius progrediatur metus, quam reperiatur delictum.* nisi fortè ex delicto defuncti aliquod commodum ad hæredem pervenerit; circa hoc enim etiam hæres tenetur, & conveniri potest. *l. In Hæredem. 26. ff. de Dolo. Nè alieno scelere detur. l. un. C. ex Delictis defunct. & l. Quod diximus. 16. §. 2. ff. quod met. caus. gest.* ibi: *Quod turpiter, vel scelere quæsitum est, ad compendium hæredis non debet pertinere.* Secus est de realibus juribus, quæ minimè solvuntur morte, per dicta & probata hactenus.

14 Objicitur 2. Donator habet jus revocandi donationem ob ingratitudinem donatarii, quod tamen jus non competit hæredi, textu expresso *c. fin. de Donat.* ibi: *Propter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore juris potuit eam revocare: si forte in ipsum impias manus injecerit, aut sibi atroces injurias, seu graves rerum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præsumpserit; quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.* junctâ *l. fin. C. de Revocat. Donat.* R. P. cum Gloss. *in cit. c. fin. v. Etenim.* Jus revocandi donationem ideo non competere hæredi quia donator tacendo & non revocando, sicque moriendo præsumitur injuriam ingrato donatario remisisse, forsitan eo fine, ut & ipse facilius veniam impetret à Deo suorum peccatorum. Remittens autem jus suum nec ipse amplius illud revocare potest, multò minùs hæres ipsius. *can. quàm periculosum. 8. can 7. q. 1.* ibi: *nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.* & *l. Quæritur 14. §. 9. ff. de Ædilit. Edict.* ibi: *Remittentibus enim actiones jure non est regressus dandus.*

Objicitur 3. Marito illud privilegium competit, 15
ne conveniatur de restituenda dote ultra id, quod commodè potest. & tamen hæres illud totum restituere debet. *l. Marianum. 12. ff. Soluto Matrim.* ibi: *Marianum in id, quod facere potest, condemnari, exploratum est: sed hoc hæredi non esse præstandum.* ergo hæres non succedit in omne jus defuncti. Resp. Hoc esse privilegium merè personale mariti quâ talis indeque sicut alia privilegia merè personalia cum persona extingui. *l. Quia tale. 13. ff. Soluto Matrim.* ibi: *Quia tale privilegium personale est, & cum persona extinguitur.*

Quæritur II. An, & quales Fallentias habeat 16
Regula XLVII? Resp. Quamvis Regula aliàs procedat in omnibus contractibus, tamen Fallit 1. in Mandato *l. Qui negotia. 34 §. 1. ff. Mandati. 2.* in Contractu Societatis *l. Actione. 65. §. 9. ff. pro Socio.* ibi: *Morte unius Socius dissolvitur — nec hæres socii succedit.* 3. in Precario; licet enim precarium etiam ad hæredem illius, qui precario concessit, transeat: tamen non transit ad hæredem illius, qui precario rogat. *l. Cùm precario. 12. §. 1. ff. de Precario.* ibi: *Precario rogatio, & ad hæredem ejus, qui concessit, transit: ad hæredem autem ejus, qui precario rogavit, non transit; quia ipsi duntaxat, non etiam hæredi, concessa possessio est.*

Fallit 4. in Donationibus inter virum, & uxo- 17
rem; hæ enim à donantibus revocari possunt, non item ab hæredibus ipsorum, sed confirmantur morte donantis. *l. Cùm hic status. 32. §. 2. ff. de Donation. inter virum & uxorem*: nisi donans ante mortem pœniteat, & donationem revocet tacitè vel expressè. *cit. l. Cùm hic status. §. 4.* ibi: *Sed ubi semel donatorem pœnituit, etiam hæredi revocandi potestatem tribuimus, si appareat, defunctum evidenter revocâsse voluntatem.* junctô *c. fin. eod.* ibi: *quæ tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacitè vel expressè.* Quando autem tacitè revocata censeatur donatio inter virum & mulierem, sufficienter declaratum habetur *lib. IV. Tit. 20. de Donation. inter virum & uxorem. §. 1. à num. 21.*

Fallit 5. & quidem universaliter in cunctis privi- 18
legiis meræ personalibus, utpote quæ ad successorem nunquam transeunt, sed cum persona extinguuntur, prout in simili jam diximus suprà *nu. 15.* Quia universaliter juxta *l. In omnibus. 68. ff. de Reg. Jur. In omnibus casibus id observatur, ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat.* Concordat *Regula 7. de Reg. Jur. in 6. Privilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*

REGULA XLVII.

Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Intelligenda est de sola ignorantia facti:*
3 *Et quidem alieni.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Declaratur exemplis: & seqq.*
7 *Papa per suas leges non censetur derogare statutis*

tis & consuetudinibus locorum, nisi exprimat.
8 *Ubi præsumitur scientia, allegans ignorantiam, eam probare debet.*
9 *Potest probari triplici modo.*
10 *Fallit Regula in notoriis, & in iis, quæ scire debemus ex officio.*

1 HÆc Regula multùm concordat cum Regula XIII. *de Reg. Jur. in 6. Ignorantia facti, non juris excusat.* eamque ulteriùs declarat: & desumta censetur ex iisdem legibus.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis Regula ista generaliter loquatur, tamen de sola Ignorantia Facti, non Juris intelligenda venit, uti post Dynum benè observat Gloss. hic communiter recepta, quia eorum, quæ juris sunt, non ignorantia, sed scientia regulariter præsumitur, indeque ignorantia eorum non excusat, per dicta suprà ad *cit. Reg. 13. de Reg. Jur. in 6.*

3 Immo non de quavis, sed de alieni duntaxat facti ignorantia intelligenda est; quia propria facta ignorare, nemo prudenter præsumitur, per dicta ad *cit. Reg. 13.* ubi etiam declaratum habetur, quid sit Ignorantia ut sic: & quid ignorantia Juris & facti, proprii & alieni.

4 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Facti alieni Ignorantiam habere in dubio quivis præsumitur, nisi probetur, eum tale factum scivisse.* Ratio Regulæ est, quia, uti jam suprà ad *Reg. 13. n. 10.* dictum est, facta aliena ferè innumera, ac diversa sunt, indeque etiam experientissimos & prudentissimos facilè latere, & fallere possunt, uti dicitur *l. 2. ff. de Jur. & Facti Ignorant.* consequenter stante dubio in judiciis Ignorantia meritò præsumitur, ita, ut onus probandi scientiam transferatur in adversarium, qui, si eam non probet, hoc ipsò jam Ignorantia facti ex præsumptione, sufficienter probata, & ignorans pro excusato habetur, uti post Gloss. in *l. 1. C. ad S. C. Macedon.* benè docet Barb. *hic n. 2.*

5 Declaratur, & firmatur Regula exemplis Juris: Sic enim si quis in Clericum clericaliter non incedentem, indeque ex præsumptione ignorans, eum esse Clericum, manus violentas injiciat, non excommunicatur. *c. si vero. 4. de Sent. Excom.* Sic etiam dominus ignorare præsumitur, servum suum militiæ nomen dedisse, indeque servi restitutionem petere potest *l. super servis 6. C. qui militar. poss.* Sic insuper tutor præsumitur ignorare, se tutorem esse constitutum, ac propterea pupillus adversarius probare tenetur, illum hoc scivisse. *l. Hoc autem 6. ff. de Administratione, & Periculo Tutor.* ibi: *Hoc autem, quod cognovit tutor, pupillus probare debebit.*

6 Sic ulteriùs ignorare præsumitur pars litigans, sententiam definitivam contra se latam fuisse, ac propterea fatalia appellandi ei non currunt, nisi à die notificatæ sententiæ. *l. 1. §. fin. ff. quando appelland.* ibi: *si adversum absentem fuerit pronuntiatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit, computandum est, non ex quo pronuntiatum est.*

7 Sic rursus Summi Pontifices, quia præsumuntur ignorare particulares consuetudines, & statuta locorum, tanquam quid facti, eis per constitutionem generalem derogare non censentur, nisi exprimant, eleganti textu *c. 1. de Constit. in 6.* ibi: *Licèt Romanus Pontifex (qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur; quia tamen locorum specialium & personarum singularum consuetudines & statuta (cùm sint facti, & in facto existant) potest probabiliter ignorare, ipsis, dum tamen sint rationabilia, per constitutionem à se noviter editam (nisi expressè caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.*

Objicitur autem contra Regulam: Dantur multi 8
casus, in quibus etiam facti alieni ignorantia non præsumitur, sed probari debet: sic enim *c. fin. qui Matrim. accus. poss.* disponitur, ne quis admittatur ad accusandum matrimonium prævisis denuntiationibus in facie Ecclesiæ contractum, nisi juramentò affirmet, & probet, se impedimentum matrimonii prius ignorâsse. Pariter non admittitur ad impugnandam electionem, pro qua votum dedit, etiamsi dicat, se inhabilitatem electi antea ignorâsse, nisi juramentò talem ignorantiam probet *c. Nulli 8. de Elect. in 6.* ibi: *de hujusmodi autem ignorantia fidem faciat propriò juramentò v.* cum Strein. *hic*, & aliis, hos & similes casus non obesse Regulæ; quia hæc tantùm dicit, *in dubio* præsumi ignorantiam facti, non autem ibi, ubi cessante dubio militat rationabilis præsumptio, & verisimilitudo contra allegantes ignorantiam facti alieni; in hujusmodi enim casibus allegans ignorantiam, eam probare tenetur. Et ideo, quia in præfatis Juris casibus talis præsumptio etiam habetur, allegans ignorantiam, eam probare meritò adigitur. Loquendo enim de primo casu, merito suspectus est ille, & præsumitur contra illum, qui matrimonium prævisis denuntiationibus in facie Ecclesiæ contrahi scivit, & tacuit, postea primum sub prætextu ignorantiæ matrimonium accusare vult: sicut & ille, qui electionem etiam suô votô factam, prætextu prius ignoratæ inhabilitatis in electo impugnat; cùm ipse de habilitate eligendi diligenter prius inquirere ex officio obligatus fuisset.

Porrò in casibus, in quibus allegans ignorantiam, 9
eam probare tenetur, ob præsumptionem sibi contrariam, potest eam probare triplici modô, uti benè *hic* advertit Vivian. & quidem primò, medio juramentô, *arg. cit. c. fin. qui Matrimon. accus. & c. Nulli. 8. de Elect. in 6.* Secundò, probando id, ex quo necessariò sequitur, te ignorâsse, v. g. quia fuisti tunc furiosus, phreneticus, *arg. c. Cùm dilectus 3. de Success. ab intest.* Tertiò, probando id, ex quo non quidem necessariò, attamen verisimiliter sequitur, te ignorâsse, puta, quia fuisti ablens. Gloss. *hic.*

Quæritur II. An, & quibus Fallentiis subje- 10
cta sit Regula XLVII? Resp. Eam fallere 1. in iis, quæ sunt publica, & notoria. Vivianus *hic* cum communi aliorum; quia in his non ignorantia, sed scientia præsumitur, per Jura allegata supra ad *Reg. 13 n. 19.* Fallit 2. ob dictam rationem in iis, quæ quis etiam in facto ex officio indagare, & scire tenetur. cùm scire, & scire debere, ac facile posse æquiparentur, per Jura citata in memorata *Reg. 13. n. 9.* indeque facti ignorantia non excusat Pastorem juxta *c. quamvis 10. de R. J.* ibi: *Non enim potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit.* Fallit 3. ita, ut non tantùm facti alieni juxta Regulam, sed etiam facti proprii præsumatur ignorantia in casu, de quo diximus ad sæpe *cit. Reg. 13. n. 11.*

REGULA XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel jactura.

ipsius boni publici redundaret; uti post Baldum in *l. Principes. ff. de Legibus.* bene observat Strein *lite num.* 4.

11 Sic rursus successor potest convenirii vi rescripti contra antecessorem impetrati. *arg. c. Dilect. 17. de Foro comp.* et. & ibi conveniri potest & debet hæres, ubi conveniendus erat defunctus. *l. Hæres absens. 19. pr. ff. de Judiciis*: ibi: *Hæres absens ibi defendendus est, ubi defunctus, & conveniendus.* Sic etiam laicus hæres Clerici, lite cum defuncto jam contestata, coram Judice Ecclesiastico conventur, & econtra. Strein *hic.* cum communi DD. *arg. l. Venditor. 49. ff. eod.* quorum ratio est, quia hæres cum defuncto fictione juris eadem censetur esse persona. *Novell. 48. pr.*

12 Porro defuncti jus activè & passivè in hæredi adhæret, ut etiam impediat ea, quæ aliàs eidem aliunde competunt; sic enim si mater bona paterna filii vendit, quamvis malè agat, tamen si filius hæres matris esse velit, non potest sic vendita recuperare, dicendo: ego hæc vendita bona reperio, non ut hæres matris, sed ut bona mea à patre mihi relicta. *l. Cùm à Matre. 14. C. de Rei vindic.* Sic etiam, si filius rem aliquam, paterno testamento alienari prohibitam extra familiam malè vendat, non potest hujus vendentis hæres alienationem revocare, dicendo, se in re alienata fuisse substitutum, consequenter eam à defuncto non potuisse alienari. *l. Filiusfamilias. 114. §. 15. ff. de Legat. I. & l. Vindicantem ff. de Evict.*

13 Objici solet contra Regulam: Mors omnia solvit. *Novell. 22. cap. 20. pr.* Ergo Jura non transeunt ad hæredem. Sed Respond. hoc intelligendum esse de meræ personalibus, talibus, quæ personæ ita sunt propria, ut alteri convenire nequeant, indèque cum ipsa pereant: qualia sunt vota meræ personalia, quæ morte voventis omnia solvuntur, & extinguuntur, nec ad hæredes transeunt, uti cum communi aliorum diximus *Lib III. Tit. 34. de Voto & voti redempt. n. 4.* Item quoad crimina, & pœnam criminalem, sic ulteriùs progrediatur pœna, quàm delicta. *l. 6 sanximus. 22. C. de Pœnis*, ibi: *Peccata igitur suos teneant Authores, nec ulterius progrediatur metus, quam reperiatur delictum.* nisi fortè ex delicto defuncti aliquod commodum ad hæredem pervenerit; circa hoc enim etiam hæres tenetur, & conveniri potest. *l. In Hæredem. 26. ff. de Dolo. Nè alieno scelere detur. l. un. C. ex Delictis defunct. & l. Quod diximus. 16. §. 2. ff. quod met. caus. gest.* ibi: *Quod turpiter, vel scelere quæsitum est, ad compendium hæredis non debet pertinere.* Secus est de realibus juribus, quæ minimè solvuntur morte, per dicta & probata hactenus.

14 Objicitur 2. Donator habet jus revocandi donationem ob ingratitudinem donatarii, quod tamen jus non competit hæredi, textu expresso *c. fin. de Donat.* ibi: *Propter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore juris potuit eam revocare: si forte in ipsum impias manus injecerit, aut sibi atroces injurias, seu graves rerum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præsumpserit; quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.* junctâ *l. fin. C. de Revocat. Donat.* R. P. cum Gloss. *in cit. c. fin. v. Etenim.* Jus revocandi donationem ideo non competere hæredi quia donator tacendo & non revocando, sicque moriendo præsumitur injuriam ingrato donatario remisisse, forsitan eo fine, ut & ipse facilius veniam impetret à Deo suorum peccatorum. Remittens autem jus suum nec ipse amplius illud revocare potest, multò minùs hæres ipsius. *can. quàm periculosum. 8. can 7. q. 1.* ibi: *nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.* & *l. Quæritur 14. §. 9. ff. de Ædilit. Edict.* ibi: *Remittentibus enim actiones jure non est regressus dandus.*

Objicitur 3. Marito illud privilegium competit, 15
ne conveniatur de restituenda dote ultra id, quod commodè potest. & tamen hæres illud totum restituere debet. *l. Marianum. 12. ff. Soluto Matrim.* ibi: *Marianum in id, quod facere potest, condemnari, exploratum est: sed hoc hæredi non esse præstandum.* ergo hæres non succedit in omne jus defuncti. Resp. Hoc esse privilegium merè personale mariti quâ talis indeque sicut alia privilegia merè personalia cum persona extingui. *l. Quia tale. 13. ff. Soluto Matrim.* ibi: *Quia tale privilegium personale est, & cum persona extinguitur.*

Quæritur II. An, & quales Fallentias habeat 16
Regula XLVII? Resp. Quamvis Regula aliàs procedat in omnibus contractibus, tamen Fallit 1. in Mandato *l. Qui negotia. 34 §. 1. ff. Mandati. 2.* in Contractu Societatis *l. Actione. 65. §. 9. ff. pro Socio.* ibi: *Morte unius Socius dissolvitur — nec hæres socii succedit.* 3. in Precario; licet enim precarium etiam ad hæredem illius, qui precario concessit, transeat: tamen non transit ad hæredem illius, qui precario rogat. *l. Cùm precario. 12. §. 1. ff. de Precario.* ibi: *Precario rogatio, & ad hæredem ejus, qui concessit, transit: ad hæredem autem ejus, qui precario rogavit, non transit; quia ipsi duntaxat, non etiam hæredi, concessa possessio est.*

Fallit 4. in Donationibus inter virum, & uxo- 17
rem; hæ enim à donantibus revocari possunt, non item ab hæredibus ipsorum, sed confirmantur morte donantis. *l. Cùm hic status. 32. §. 2. ff. de Donation. inter virum & uxorem*: nisi donans ante mortem pœniteat, & donationem revocet tacitè vel expressè. *cit. l. Cùm hic status. §. 4.* ibi: *Sed ubi semel donatorem pœnituit, etiam hæredi revocandi potestatem tribuimus, si appareat, defunctum evidenter revocâsse voluntatem.* junctô *c. fin. eod.* ibi: *quæ tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacitè vel expressè.* Quando autem tacitè revocata censeatur donatio inter virum & mulierem, sufficienter declaratum habetur *lib. IV. Tit. 20. de Donation. inter virum & uxorem. §. 1. à num. 21.*

Fallit 5. & quidem universaliter in cunctis privi- 18
legiis meræ personalibus, utpote quæ ad successorem nunquam transeunt, sed cum persona extinguuntur, prout in simili jam diximus suprà *nu. 15.* Quia universaliter juxta *l. In omnibus. 68. ff. de Reg. Jur. In omnibus casibus id observatur, ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat.* Concordat *Regula 7. de Reg. Jur. in 6. Privilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*

REGULA XLVII.

Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Intelligenda est de sola ignorantia facti:*
3 *Et quidem alieni.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Declaratur exemplis: & seqq.*
7 *Papa per suas leges non censetur derogare statutis*

tis & consuetudinibus locorum, nisi exprimat.
8 *Ubi præsumitur scientia, allegans ignorantiam, eam probare debet.*
9 *Potest probari triplici modo.*
10 *Fallit Regula in notoriis, & in iis, quæ scire debemus ex officio.*

1 HÆc Regula multùm concordat cum Regula XIII. *de Reg. Jur. in 6. Ignorantia facti, non juris excusat.* eamque ulteriùs declarat: & desumta censetur ex iisdem legibus.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis Regula ista generaliter loquatur, tamen de sola Ignorantia Facti, non Juris intelligenda venit, uti post Dynum benè observat Gloss. hic communiter recepta, quia eorum, quæ juris sunt, non ignorantia, sed scientia regulariter præsumitur, indeque ignorantia eorum non excusat, per dicta suprà ad *cit. Reg. 13. de Reg. Jur. in 6.*

3 Immo non de quavis, sed de alieni duntaxat facti ignorantia intelligenda est; quia propria facta ignorare, nemo prudenter præsumitur, per dicta ad *cit. Reg. 13.* ubi etiam declaratum habetur, quid sit Ignorantia ut sic: & quid ignorantia Juris & facti, proprii & alieni.

4 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Facti alieni Ignorantiam habere in dubio quivis præsumitur, nisi probetur, eum tale factum scivisse.* Ratio Regulæ est, quia, uti jam suprà ad *Reg. 13. n. 10.* dictum est, facta aliena ferè innumera, ac diversa sunt, indeque etiam experientissimos & prudentissimos facilè latere, & fallere possunt, uti dicitur *l. 2. ff. de Jur. & Facti Ignorant.* consequenter stante dubio in judiciis Ignorantia meritò præsumitur, ita, ut onus probandi scientiam transferatur in adversarium, qui, si eam non probet, hoc ipsò jam Ignorantia facti ex præsumptione, sufficienter probata, & ignorans pro excusato habetur, uti post Gloss. in *l. 1. C. ad S. C. Macedon.* benè docet Barb. *hic n. 2.*

5 Declaratur, & firmatur Regula exemplis Juris: Sic enim si quis in Clericum clericaliter non incedentem, indeque ex præsumptione ignorans, eum esse Clericum, manus violentas injiciat, non excommunicatur. *c. si vero. 4. de Sent. Excom.* Sic etiam dominus ignorare præsumitur, servum suum militiæ nomen dedisse, indeque servi restitutionem petere potest *l. super servis 6. C. qui militar. poss.* Sic insuper tutor præsumitur ignorare, se tutorem esse constitutum, ac propterea pupillus adversarius probare tenetur, illum hoc scivisse. *l. Hoc autem 6. ff. de Administratione, & Periculo Tutor.* ibi: *Hoc autem, quod cognovit tutor, pupillus probare debebit.*

6 Sic ulteriùs ignorare præsumitur pars litigans, sententiam definitivam contra se latam fuisse, ac propterea fatalia appellandi ei non currunt, nisi à die notificatæ sententiæ. *l. 1. §. fin. ff. quando appelland.* ibi: *si adversum absentem fuerit pronuntiatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit, computandum est, non ex quo pronuntiatum est.*

7 Sic rursus Summi Pontifices, quia præsumuntur ignorare particulares consuetudines, & statuta locorum, tanquam quid facti, eis per constitutionem generalem derogare non censentur, nisi exprimant, eleganti textu *c. 1. de Constit. in 6.* ibi: *Licèt Romanus Pontifex (qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur; quia tamen locorum specialium & personarum singularum consuetudines & statuta (cùm sint facti, & in facto existant) potest probabiliter ignorare, ipsis, dum tamen sint rationabilia, per constitutionem à se noviter editam (nisi expressè caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.*

Objicitur autem contra Regulam: Dantur multi 8
casus, in quibus etiam facti alieni ignorantia non præsumitur, sed probari debet: sic enim *c. fin. qui Matrim. accus. poss.* disponitur, ne quis admittatur ad accusandum matrimonium prævisis denuntiationibus in facie Ecclesiæ contractum, nisi juramentò affirmet, & probet, se impedimentum matrimonii prius ignorâsse. Pariter non admittitur ad impugnandam electionem, pro qua votum dedit, etiamsi dicat, se inhabilitatem electi antea ignorâsse, nisi juramentò talem ignorantiam probet *c. Nulli 8. de Elect. in 6.* ibi: *de hujusmodi autem ignorantia fidem faciat propriò juramentò v.* cum Strein. *hic*, & aliis, hos & similes casus non obesse Regulæ; quia hæc tantùm dicit, *in dubio* præsumi ignorantiam facti, non autem ibi, ubi cessante dubio militat rationabilis præsumptio, & verisimilitudo contra allegantes ignorantiam facti alieni; in hujusmodi enim casibus allegans ignorantiam, eam probare tenetur. Et ideo, quia in præfatis Juris casibus talis præsumptio etiam habetur, allegans ignorantiam, eam probare meritò adigitur. Loquendo enim de primo casu, merito suspectus est ille, & præsumitur contra illum, qui matrimonium prævisis denuntiationibus in facie Ecclesiæ contrahi scivit, & tacuit, postea primum sub prætextu ignorantiæ matrimonium accusare vult: sicut & ille, qui electionem etiam suô votô factam, prætextu prius ignoratæ inhabilitatis in electo impugnat; cùm ipse de habilitate eligendi diligenter prius inquirere ex officio obligatus fuisset.

Porrò in casibus, in quibus allegans ignorantiam, 9
eam probare tenetur, ob præsumptionem sibi contrariam, potest eam probare triplici modô, uti benè *hic* advertit Vivian. & quidem primò, medio juramentô, *arg. cit. c. fin. qui Matrimon. accus. & c. Nulli. 8. de Elect. in 6.* Secundò, probando id, ex quo necessariò sequitur, te ignorâsse, v. g. quia fuisti tunc furiosus, phreneticus, *arg. c. Cùm dilectus 3. de Success. ab intest.* Tertiò, probando id, ex quo non quidem necessariò, attamen verisimiliter sequitur, te ignorâsse, puta, quia fuisti ablens. Gloss. *hic.*

Quæritur II. An, & quibus Fallentiis subje- 10
cta sit Regula XLVII? Resp. Eam fallere 1. in iis, quæ sunt publica, & notoria. Vivianus *hic* cum communi aliorum; quia in his non ignorantia, sed scientia præsumitur, per Jura allegata supra ad *Reg. 13 n. 19.* Fallit 2. ob dictam rationem in iis, quæ quis etiam in facto ex officio indagare, & scire tenetur. cùm scire, & scire debere, ac facile posse æquiparentur, per Jura citata in memorata *Reg. 13. n. 9.* indeque facti ignorantia non excusat Pastorem juxta *c. quamvis 10. de R. J.* ibi: *Non enim potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit.* Fallit 3. ita, ut non tantùm facti alieni juxta Regulam, sed etiam facti proprii præsumatur ignorantia in casu, de quo diximus ad sæpe *cit. Reg. 13. n. 11.*

REGULA XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel jactura.

S U M M A R I U M.

1 *Regula unde?*
2 *In sensu disjunctivo sufficit unum verificari: in conjunctivo omnia verificari debent.*
3 *Regula est intelligenda in sensu copulativo: & quare.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Cum injuria alterius locupletari dicitur, qui rem alterius injustè accipit, vel retinet; etsi postea perdat:*
6 *Item qui utitur rebus alienis, ut suis parcat: vel diutiùs, quam concessum.*
7 *Regula procedit etiam in causis privilegiatis, vel in pupillis:*
8 *In Republica:*
9 *In Ecclesiis, & Monasteriis.*
10 *Fallit Regula in casu, quo quis Chirographum de mutuò accepta pecunia dedit, quam non accepit.*
11 *Item si quis ex errore judicialiter agnitus est cohæres.*
12 *Qui cum damno quidem, sed absque injuria alterius locupletatur, non agit contra Regulam.*
13 *Privilegia ita debent interpretari, ut vel nullum, vel minus præjudicium afferant tertio.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. jure naturæ.* 206. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem.* Cui concordat *l. Nam hoc natura.* 14. *ff. de Condict. indebiti.* ibi. *Nam hoc natura æquum est, neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum, controversiam esse inter Doctores, an Regula sit intelligenda in sensu disjunctivo, vel copulativo? Glossa siquidem *hic* post Dynum *hic n.* 1. vult, eam in sensu disjunctivo esse sumendam: consequenter non tantum illum contra Regulam agere, qui locupletatur cum injuria alterius, sed etiam illum, qui sine alterius injuria, attamen cum detrimento, & damno illius locupletatur. Rationem dant; quia Regula in sensu disjunctivo adhibitô terminô *vel* expresse loquitur illis verbis: *cum alterius injuria, vel jactura:* ubi autem sensus disjunctivè ponitur, sufficit unum verificari. *l. Planè.* 94. §. 2. *ff. de Legat.* 1. *l. Si illud.* 27. *ff. de Legat. II.* ibi: *Si illud, aut illud legatum sit, unum legatum est.* junctâ *l. Cùm pupillus* 78 §. 1. *ff. de Condition. & Demonstrat.* ibi: *Disjunctivo modo conditionibus adscriptis, alteram defecisse non oberit, alterâ vel postea adimpletâ.* cum Concord sicut econtra illa, quæ in copulativo sensu per terminum *&* proponuntur, omnia verificari debent, *l. si hæredi* 5. *ff. de Condit. instit.* ibi: *si hæredi plures conditiones conjunctim datæ sint, omnibus parendum est, quia unius loco habentur.* Verùm his non obstantibus,

3 Resp. I. Quamvis Regula in sensu disjunctivo loquatur, tamen in sensu copulativo intelligenda est; consequenter ille duntaxat contra Regulam agit, qui cum damno, & injuria alterius locupletatur: non item ille, qui quidem cum damno, & detrimento alterius, non autem cum injuria illius, sed justô titulô locupletior fit. Magnerius in *cit. l. Jure naturæ. ff. de Reg. Jur.* Menoch. *Consil.* 787 *n.* 19. Taccin. *hic. n.* 1. & alii; Ratio est; tum, quia Regula 206. *ff. de R. J.* ex qua nostra desumitur, etiam in sensu copulativo loquitur: Tum quia terminus disjunctivus *vel* subinde etiam pro termino copulativo *&* in jure sumitur *l. cùm quidam.* 4. §. *Melius itaque. C. de Verb. & Rer. significat.* ibi: *Melius itaque nobis visum est, omni hujusmodi verbositate explosa, conjunctionem aut, pro & accipi, ut videatur copulativô modo esse prolata.* Et quidem tunc præcipuè quando alias sequeretur absurdum, uti in proposito esse videtur; cùm innumeri casus ab hac Regula essent reprobati, qui in jure pro justis habentur, quod utique absurdum videtur; sic enim si cum solo detrimento alterius, sine injuria ejusdem locupletari vi hujus Regulæ non liceret, omnes etiam legitimæ præscriptiones eidem essent contrariæ: item omnia lucra in bello justo reportata: innumera commoda ex variis contractibus cum alterius detrimento justè acquisita: nec non cuncta illa compendia, quæ ob bonum Reipublicæ uni, cum jactura alterius, obveniunt. Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Nemo debet cum alterius injuria, & jactura, seu detrimento locupletari.* Ratio est; quia non solùm Juris positivi, sed etiam naturalis est; *neminem injustè lædere: suum cuique tribuere,* relinquere, & non auferre *l. Justitia* 10 *ff. de J. & J. &* § *Juris* 3. *Instit. eod.* ut proin meritò ad propositum dicat Eloquentiæ Princeps *lib.* 3. *Offic. Hominis incommodo suum augere commodum magis est contra naturam, quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor, quàm cætera, quæ possunt aut corpori accidere, aut rebus externis.*

5 Dicitur autem qui *cum injuria & jactura alterius* locupletari, qui rem alienam injustè accipit, vel retinet, suisque rebus commiscet, & iis pro suo commode utitur, etiamsi postea apud eum pereant. *l. Si ipsa res.* 18 *ff. quod met. caus. gest.* ibi: *Si ipsa res, quæ ad alium pervenit, in pecuniam, vel aliam rem conversa est, nihil amplius quærendum quis exitus sit, sed omnino locuples factus videtur, licèt postea deperdat.* Item etiam ille, qui ab alterius solutione cum ejusdem injuria se liberat, vel alterum sibi obligat, *l. Cùm Mulier.* 50. *ff. de Donat. inter Virum & Uxor.*

6 Rursus cum injuria & jactura alterius locupletari dicitur, qui, ut parcat suis, utitur rebus alienis, v. g. equis ad vehendum, bobus ad arandum, navibus ad navigandum, curribus, instrumentis, supellectili &c. item, qui re aliena sibi concessa ultra tempus utitur: item qui se suaque res à communi onere subtrahit, & alienas subjicit. Strein. *hic n.* 1. hoc ipsô enim, quòd alienis utens, suas res conservet, locupletior factus censetur, quia pauperior factus non est; cùm aliis suis uti, easque utendo consumere, sicque in illis pauperior fieri debuisset. *l. In pupillo.* 47. *ff. de Solut.* ibi, *Nam hoc ipso, quo non est pauperior factus, locupletior est.*

7 Porro Regula nostra generaliter ad omnes, etiam alias privilegiatas personas, & causas se extendit; quia hæ quoque Juri naturali, in quo Regula nostra fundatur, juxta dictæ *n.* 4. subjectæ sunt, indeque jus suum cuique tribuere, & relinquere, neminem lædere, ac consequenter cum alterius injuria & jactura locupletari non debent: Hinc in specie etiam pupilli ea, ex quibus cum injuria, & jactura fierent locupletiores, restituere vel compensare debent. *l. Si pupilli.* 6. *pr. ff. de Negot. gest.* ibi: *Sed & pupillum, modo si locupletior fuerit factus.* junctâ *l. In pupillo.* 47. & *l. Si pupilli.* 66. *ff. de Solut.*

8 Sic etiam Respublica, etsi Jure pupilli gaudeat, *l. Rempublicam.* 3. *C. de Jure Reipubl.* ibi: *Rempublicam ut pupillam extra ordinem juvari moris est.* tamen cum injuria, & gravamine aliorum lucrum capere non potest; sicut nec Princeps, nec fiscus, *l.* 1. *C. de Naufrag.* ibi: *Si quando naufragio navis expulsa fuerit ad litus, vel si quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat: Fiscus meus sese non interponat. Quod enim jus habet fiscus in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur.*

9 Sic ulteriùs Ecclesia quoque, & Monasterium, etsi

res indebitè alienatas repetere possit, tamen pretium pro ea acceptum restituere debet, ne cum injuria & jactura alterius locupletetur, prout jam dictum & probatum habetur *Lib. III. Tit.* 13. *de Reb. Eccles. alien. n.* 56 *& seqq.*

10 Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur Regula XLVIII.? Resp. Eam quoad forum externum fallere *primò* in casu, quò quis alteri chirographum dedit de mutuò accepta ab eo pecunia; in hoc enim casu chirographum habens exigere potest pecuniam in chirographo contentam, licèt eam mutuò nondum dederit, si debitor chirographum intra biennium non repetat, & de non numerata pecunia nullam exceptionem faciat *l. in Contractibus.* 14. *C. de non numerat. pecun.*

11 Fallit *secundò* in foro externo in casu, quo quis cohæres judicialiter agnitus partem hæreditatis accipit, eam restituere non ampliùs tenetur, etsi postea plenè constet, eum verum hæredem de Jure non fuisse. *l. Cùm putarem.* 36. *ff. Famil. Ercisund.* ibi: *Cùm putarem, te cohæredem meum esse, idque verum non esset, egi tecum Familiæ Erciscundæ judicio, & a Judice invicem adjudicationes, & condemnationes factæ sunt: quæro, rei veritate cognita, utrum condictio invicem competat, an vindicatio, & an aliud in eo, qui hæres est: aliud in eo, qui hæres non sit, dicendum est? Respondi: qui ex asse hæres erat, si cùm putares, Titium cohæredem habere, acceperit cum eo familiæ Erciscundæ judicium, & condemnationibus factis solverit pecuniam, quoniam ex causa judicati solvit, repetere non potest.* Dicitur tamen notanter in utraque Fallentia: *quoad forum externum*; quia, uti cum aliis benè advertit Strein. *hic. n.* 3. Taccin. *n.* 10. in foro conscientiæ ille, qui pecuniam, quam mutuam non dedit, repetit, & acquirit, retinere non potest, sed restituere tenetur: sicut & ille, qui sciens, se hæredem non esse, pro tali quibuscunque tandem artibus in foro externo se probavit, partem hæreditatis acceptam restituere debet, ne cum injuria & jactura alterius locupletetur. Nisi forsan hic posterior bona fide credens, se cohæredem esse, litem inceperit, & causam lucratus fuerit; quia tunc authoritate rei judicatæ, quæ ex præsumptione juris, & de jure directam probationem in contrarium non admittente, pro veritate habetur, dominium rei justè acquirit, eo ferè modo, quo in Præscriptione.

12 Fallere Regulam *tertiò* in omnibus, in quibus quis cum damno quidem, sed sine injuria alterius locupletatur, sicque in utroque foro securus est, uti in præscriptione, justo bello, variis contractibus, privilegiis, dicunt illi, qui Regulam in sensu disjunctivo juxta dicta *n.* 2. intelligendam esse volunt. Verùm quia nos eam in sensu copulativo intelligi debere suprà *n.* 3. docuimus, hos casus inter fallentias non numeramus.

13 Illud tamen circa Privilegia specialiter notandum duximus, quod, cùm hæc plerumque aliis aliquo modo præjudicent, ea in dubio ita accipiantur, ut vel nullum, vel minus præjudicium afferant. *arg. c. quòd per novale.* 21. *de V. S. & can. de Ecclesiasticis* 8. *caus.* 25. *q.* 2. ibi: *De Ecclesiasticis Privilegiis, quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat; quia, sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis jura sua servemus: Nec cuilibet favente gratiâ, ultra, quàm meretur, impertior, nec ulli hoc, quod sui juris est, ambitu stimulante derogabo: Sed fratres meos per omnia honorare cupio, sicque studeo honore singulos subvehi, dummodo non sit, quod alteri jure ab altero possit opponi.* Dicitur autem notanter: in dubio; quia ubi verba privilegii sunt clara, juxta ea, non obstante aliquâ jacturâ tertii (dummodo in jure jam quæsito non sit) procedendum est; quia juxta Brocardicum: *Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam;* prout ampliùs dictum habetur *lib. I. Tit.* 2. *de Constit.* §. *ibid. num.* 384. *& seq.*

R E G U L A XLIX.

In pœnis Benignior est Interpretatio facienda.

S U M M A R I U M.

1 *Regula unde?*
2 *Est intelligenda, quando verba circa pœnas sunt dubia:*
Ubi pœnæ clarè statutæ, non potest in illis dispensare Judex inferior.
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Declaratur exemplis.*
5 *Fallit Regula 1. in pœna Excommunicationis, utpote quæ indefinitè posita semper major intelligitur.*
6 *Fallit 2. in delicto Contumaciæ.*
7 *Fallit 3. in interdicto: huic enim si subjicitur civitas, etiam suburbia interdicta censentur.*
8 *Fallit 4. in delictis atrocibus.*
Cogitationis pœnam nemo patitur. Ibid.

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Factum cuique.* 155. *in fin. ff. de Reg. Jur.* ibi: *In pœnalibus causis benigniùs interpretandum est.* Cui concordat *l. Interpretatione.* 42. *ff. de Pœnis.* ibi, *Interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm exasperandæ.*

2 Quæritur 1. Quomodò hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam tantùm procedere in dubio, seu tunc, quando in lege, statuto, vel alia dispositione pœna certa claris verbis non invenitur imposita. Hoc enim ubi invenitur, juxta clarum textum habet Judex procedere, & pœnam nec exasperare, nec mitigare potest, prout jam dictum est *lib.* 1. *Tit.* 2. §. 17. *n.* 428. cùm verba clara non admittant interpretationem per dicta *n. fin.* in præcedenti Regula, & Judex inferior minister duntaxat legis, & executor illius sit, nullam habens in ea dispensandi, aut mutandi potestatem; nec gloriam in severitate, vel clementia affectare debeat. *l. Perspiciendum.* 11. *ff. de Pœnis.* ibi: *Perspiciendum erit judicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituatur, quàm causa deposcit; Nec enim aut severitas, aut clementiæ gloria affectanda est: sed perpenso judicio, prout quæque res expostulat, statuendum est.* Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quando in lege, vel alia dispositione verba circa pœnas non certa & clara, sed ambigua sunt, mitior, & benignior interpretatio facienda est.* Ratio est; quia *Odia restringi, & favores convenit ampliari* per Reg. 15. de Reg. Jur. in 6 *Et semper in dubiis benigniora præferenda sunt. l. Semper.* 56 *ff. de Reg. Jur.* atque *In obscuris minimum* (id est, minùs gravans, & obligans) *est sequendum.* Reg. 30 *Jur. in* 6. Siquidem ea *tantò digniora sunt imitatione, quantò excellentiora pietate. can. fin. dist.* 9.

4 Declaratur, & firmatur Regula exemplis Juris; Nam præter ea, quæ ad propositum jam adduximus in explicatione *cit. Regulæ* 15. *&* 30. ac *Lib.* 1. *Tit.* 2. §. 17. si varia pœna pro delicto disjunctivè in Jure inflicta habetur, vi hujus Regulæ mitior eligenda

eligenda est. *can. Eos.* 42. *dist.* 50. *can. Si quis.* 41. *cau.* 24. *q.* 1. Item si verba legis pœnam perpetuam, vel temporalem importare possunt, assumenda est temporalis. *c. Ex litteris.* 11. *de Constit.* ubi Summarium sic habet: *Pœna simpliciter apposita, intelligitur temporalis, non perpetua.* Et uti in illa reperitur verbum: *puniantur, priventur* &c. non addito *lè ipso Jure*, vel *ipso facto*, uti c. *Quia propter.* 42. *de Elect.* intelligendum est de privatione vel punitione per sententiam Judicis, non ipsô factô, aut jure. Glossa *hic* communiter recepta. Si amputanda esset manus, sinistram potiùs, quàm dextram, vel aridam, si quæ habetur, utpote minùs utilem accipere debemus; Nam præter jam allegata Jura universaliter etiam rapienda est occasio, quæ præbeat benigniùs responsum. *l. Rapienda.* 168. *ff. de R. J.* Plura exempla vide apud Gloss. *hic.*

5 Quæritur II. An, & in quibus fallat Regula præsens? Resp. in sequentibus, & quidem 1. Fallit in pœna Excommunicationis. Quandocunque enim sive per sententiam, sive per decretum, sive in Jure imponitur pœna Excommunicationis, non de minori, sed majori intelligenda est. c. *Si quem* 59. *de Sentent. Excomm.* ibi: *Si quem sub hac forma verborum; illum excommunico: vel simili, à Judice suo excommunicari contingat, dicendum est, eum non tantùm minori, quæ à perceptione Sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione (quæ à communione fidelium separat) esse ligatum.*

6 Fallit 2. in delicto contumaciæ: contra hanc enim Judicem eâ pœnâ, *quæ magis timeri debet*, procedere oportet, uti habetur *c. & §. fin. Ut lite non contestata.* Idque meritò; quia contumacia delictis addita malitiam auget, indeque majore castigatione indiget; præsertim cùm hæc animæ contumaci profit, cujus in Ecclesiasticis præcipua ratio habenda est. Felin. *in c. fin. de Præsumpt.* Barb. in *c. Veniens. de Presbyt. non baptizato.* Strein *hic. n.* 3.

Fallit 3. in materia Interdicti; quia si interdicitur civitas, etiam suburbia censentur interdicta, ne in vilipensionem legis ab interdicta civitate facilè confugiatur ad suburbia: sic pari ratione si interdicitur Ecclesia, etiam Capellæ, & Cœmeterium eidem contigua manent interdicta. *c. Si civitas.* 17. *de Sent. Excom. in* 6. ibi: *Si civitas, castrum, aut villa subjiciantur Ecclesiastico interdicto, illorum suburbia, & continentia ædificia eò ipsô volumus interdicta. Nam licèt prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quod fieret, si posset in ipsorum suburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari ut priùs) expedit interpretationem facere latiorem. Ratione quoque simili si sit Ecclesia interdicto supposita, vel subjecta, nec in Capellis ejus celebrari, nec in cœmeterio ipsius, eidem Ecclesiæ contiguis poterit sepeliri: secus si ei contigua non existant.* 7

Fallit 4. in delictis valde atrocibus: utpote in quibus severiora sunt eligenda. Peckius *hic num.* 8. 8
Taccin *hic. n. fin. arg. l. Divus.* 33. *ff. de Re judicat.* ibi: *rem severè vindica.* adeò ut, licèt aliàs conformiter Regulæ, benignè interpretando verba legis pœnalis cum effectu sint intelligenda *can. Hæc autem verba.* 17. *de Pœnitent. dist.* 1. solaque voluntas, & conatus non sufficiant; quia *cogitationis pœnam nemo patitur. can. Cogitationis.* 41. *de Pœnit. dist.* 1. & *l.* 1. § 2. *ff. quod quisque Juris.* ibi: *Quid enim obfuit conatus, cùm injuria nullum habuerit effectum?* tamen in atrocissimis delictis punitur affectus, licèt non fuerit secutus effectus, ut habetur *l. Si quis.* 5. *C. de Episcop. & Cleric.* ac Gloss in *c. fin.* ℣. *Conatus. de Sponsal.* plures ad propositum citans casus: & specialiter in Jure dispositum habetur de criminibus læsæ Majestatis. *l. Quisquis* 5. *pr. C. ad Leg. Juliæ Majest.* ibi: *eadem enim severitate voluntatem sceleris, quâ effectum, puniri Jura voluerunt.*

REGULA L.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque Diem.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Actus legitimi sunt in duplici sensu: in primo sunt, & vocantur tales, qui legibus existunt conformes.*
3 *In secundo autem sensu, & ad propositum sunt illi, quorum valor in futurum suspendi nequit, indeque conditionis, vel diei appositæ incapaces sunt.*
4 *Conditio alia est de præterito, alia de præsenti, alia de futuro, ultima alia de contingenti, alia de necessario.*
5 *Regula est intelligenda de actibus legitimis in secundo sensu acceptis.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Conditionem de præterito, & præsenti omnes actus legitimi recipiunt:*
8 *Sicut etiam conditionem de futuro necessario:*
9 *Nec non conditionem de futuro contingenti, quæ eâ natura actûs necessariò tacitè inest:*
10 *Non item illam, quæ quidem tacitè, sed non ex natura actûs inest.*
Differentia inter hanc, & priorem conditionem. Ibid.
11 *Declaratur Regula exemplis Juris: & seq.*
Solvitur instantia de aditione hæreditatis. Ibid.
12 *Electiones, & postulationes non recipiunt conditionem de futuro:*
13 *Neque Sacramenta, exceptô Matrimoniô: quod tamen etiam vitiatur per appositionem ejus substantiæ contrariam.*
Conditio turpis, vel impossibilis eidem adjectas habetur pro non adjecta, ideòque non invalidat. Ibid.
14 *Censuræ patiuntur appositionem de futuro.*

Regula hæc desumpta habetur ex *l. Actus.* 77. *ff de Reg. Jur.* ibi: *Actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem, veluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, servi optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem.* Quamvis enim aliqui, sed pauci velint, hanc Regulam civilem à canonica differre; cùm hæc universaliter, & indistinctè de actibus legitimis loquatur: civilis verò, hôc ipsô, quòd dicat, *actus legitimi, qui non recipiunt diem vel conditionem*: actusque hujusmodi specificet, tacitè innuat esse etiam aliquos actus legitimos, qui diem, seu certum tempus recipiunt: tamen verior, ac communior, immo quasi certa est opinio eorum, qui dicunt, utramque Regulam invicem convenire, ac in nullo differre; cùm, uti ex sequentibus patebit, nec Regula canonica velit, quòd nullus actus legitimus recipiat adjectionem temporis, vel conditionis, sed tacitè idem dicat, quod civilis: & hæc non solùm illos, quos exempli causâ adduxit, sed etiam plurimos alios legitimos actus diei & conditionis incapaces esse velit. 1

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
& quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum hîc cum Barbos. Actus legitimos in duplici accipi sensu: *Primò* quidem, quòd omnes illi sint,

sint, & verè dicantur actus legitimi, qui à Jure scripto, seu lege inventi, introducti, & approbati sunt; quicunque enim talis actus legibus conformis, consequenter legitimus est. Et in hoc sensu non tantùm supra in Regula specificati, sed etiam omnes alii à Jure approbati contractus, utpote legibus & Juri conformes, actus sunt legitimi.

3 *Secundò*, & ad propositum actus legitimi sunt, & vocantur illi, qui vel ex natura sua, vel speciali legis dispositione appositionem conditionis, vel diei, seu temporis non recipiunt: eò quòd statim certò valeant, suumque purum habeant effectum, consequenter tempus, vel conditionem suspensivam valoris non patiantur, & hôc ipsô, si quæ adjicitur, invalidi & nulli evadant, cùm dies vel conditio suspensiva substantiæ, seu essentiæ illorum, quam ex natura, vel speciali dispositione Juris habent, immediatè sit contraria.

4 Prænotandum ulteriùs, conditionem aliam esse *de præterito*, v. g. contraho tecum, si Titius jam est mortuus: aliam *de præsenti*, v.g. si Caius de facto gaudet hoc vel illo officiô: aliam *de futuro*: & hanc ultimam aliam esse *contingentem*, aliam *necessariam*. *Contingens* est v.g. si Cæsar in proximo conflictu reportabit victoriam: *necessaria*, si cras sol orietur: uti magis patebit ex sequentibus. Hoc prænotato

5 Resp. I. ad quæstionem *n.* 2. positam. Regulam non esse intelligendam de quovis actu legitimo juxta primum sensum *n.* 2. declaratum, sed de actibus legitimis in secundo sensu *n.* 3. declarato acceptis: Neque intelligenda est de conditione præterita, aut præsenti, sed de futura, eaque non necessaria, sed contingenti. Quòd non de quolibet actu legitimo Regula intelligatur, Ratio evidens est, cùm omnes actus humani à nostra libera propria voluntate, & consensu, tanquam substantiali puncto proveniant, & dependeant. *l. Consensu.* 2. *ff. de Oblig. & Action.* ibi: *Consensu fiunt obligationes in emptionibus, venditionibus, locationibus, conductionibus, Societatibus, mandatis &c.* junctâ *l. Obligationum substantia.* 3. *ff. eod.* Nam naturalis libertas voluntatis exigit, ut hoc, vel illo modo, sub hac, vel illa conditione quivis contrahere valeat, hoc ipso, quod suæ quisque rei moderator & arbiter sit. *l. in re mandata.* 21. *C. Mandati.* Prout etiam plurimi actus & contractus diem, & conditionem accipiunt, sub eâque legitimè fiunt, uti patet ex *Tit. ff. de Condit. & Demonstrat.* & *Tit. ff. de In diem addictione.* cum Concordant. Probatum ergo manet, quòd Regula intelligi debeat non de quovis, sed de illis duntaxat actibus legitimis, prout in secundo sensu accipiuntur.

6 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Actus legitimi illi, quorum valor, & effectus in futurum contingentem eventum ex ipsa natura actûs, vel dispositione Juris suspendi nequit, sed statim, ac fiunt, subsistere debent, appositionem conditionis de futuro contingenti, vel diei, aut temporis non recipiunt, seu non patiuntur, indeque appositione unius, vel utriusque illico invalidi, & irriti existunt.* Ita in re omnes: Ratio supra *n.* 3. jam est allegata; quia videlicet appositio conditionis de futuro contingenti, vel temporis futuri substantiæ eorum immediatè contraria est, consequenter facit, quòd appositâ valere nequeat; uti magis patebit ex Juris exemplis infra adducendis.

7 Dicitur autem notanter *conditionis de futuro*: quia conditionem de præsenti, vel præterito etiam præfati actus legitimi omnino recipiunt. Ratio est; quia talis conditio valorem actus non suspendit: cùm hic illico valeat & subsistat, si conditio de præsenti, vel præterito à parte rei, etiam ignorante contrahente vera est, v. g. si dicis: *accepto hæreditatem, vel contraho tecum, si Rex Romanorum de facto adhuc vivit*: vel, *si verum est, quod mercatoribus hoc, vel illud, dederit privilegium*: aditio hæreditatis, & contractus statim à tempore, quo facti sunt, validi existunt, si tunc Rex Romanorum adhuc vixit, vel si præfata privilegia revera dedit: si autem hoc verum non est, actus etiam illico à tempore, quo fiunt, invalidi sunt, textu claro *l. Cùm ad præsens.* 37. *ff. de Reb. credit.* ibi: *Cùm ad præsens tempus conditio confertur, stipulatio non suspenditur; & si conditio vera sit, stipulatio tenet, quamvis tenere contrahentes conditionem ignorent; veluti, si Rex Parthorum vivit, centum millia dare spondes. Eadem sunt, & cùm in præteritum conditio confertur.* Accedit, quòd conditio de præsenti, vel præterito pro vera conditione non habeatur, seu propriè talis non sit. *l. Etiamsi jur.* 3. §. 13. *ff. de Bonis Libert.* ibi: *Si tamen in præteritum collata sit conditio, vel ad præsens, non videtur sub conditione institutus. Aut enim impleta est, & purè institutus est: aut non est, & nec hæres institutus est.* juncto §. *Conditiones.* 6. *Instit. de Verb. Oblig.*

Dicitur notanter ulteriùs: *de futuro contingenti*; 8
quia conditio de futuro necessario, seu quæ necessariò evenire debet, v. g. si dicis: *Contraho, si cras sol orietur*: vel, *si etiam Imperator Turcarum mori debet*: nec pro conditione apposita habetur, nec actum suspendit, vel moratur, sed illius appositione non obstante actus statim valebit. *arg. cit. l. Cùm ad præsens* & *cit.* §. *Conditiones* 6. *Instit. de Verb. Oblig.* ac *l. Si pupillus.* 9. §. 1. *de Novationibus.* ibi: *qui sub conditione stipulatur, quæ omnino extitura est, purè videtur stipulari.* Barbos. *hic. n.* 4. Taccin *hic. n.* 4.

Ubi tamen advertendum, etiam conditionem de 9
futuro contingenti, quæ ex natura actûs tacitè necessariò inest, non suspendere actum, nec vitiare, etsi exprimatur, & actui apponatur: ut si tutoris dationi, quæ est actus legitimus, apponitur hæc conditio: *si satisdederit*: id est, si securitatem per fidejussionem præstiterit: quia licèt hæc conditio sit de futuro contingenti, tamen cùm dationi tutoris ex natura actûs tacitè insit, non suspendit, nec vitiat valorem. Barbos. *hic n.* 19. *arg. l.* 1. & 2. *C. de Tutor. & Curatore, qui satis non dedit.* Sicut etiam non suspenditur, nec vitiatur actus, quando in contractu, vel obligatione deducuntur fructus nascituri, etiamsi hæc conditio expressè apponatur: *si nascentur*; quia hæc conditio ex natura necessariò inest. *arg. l.* 1. *ff. de Condition. & Demonstrat.*

Secus est de conditione, quæ non ex natura actûs 10
inest, sed ab extrinseco, ex libera disponentis voluntate apponitur; hæc enim, licèt tacitè inexistens non vitiet actum, tamen expressè apposita vitiat eundem. Barb. *loc. cit.* ubi differentiam inter præcedentem, & hanc conditionem, illam ponit, videlicet, quòd conditio, quæ ex natura actûs necessariò tacitè inest, etiam expressè apposita non suspendat, nec vitiet actum. Illa verò, quæ ex natura ipsius actûs non inest, licèt tacita non vitiet actum, tamen si ex disponentis voluntate expressè apponitur, legitimum annullet actum. Unde & de hac conditione futura contingenti intelligendum est illud, quod Regulæ civili 77. *ff. de Reg. Jur.* ad finem subjungitur illis verbis: *Nonnunquam tamen actus suprascripti tacitè recipiunt*, (intellige conditiones) *quæ apertè comprehensæ vitium adferunt.*

Cæterùm declaratur & firmatur ampliùs Regu- 11
la, ejusque sensus exemplis Juris: & quidem inprimis illis, quæ ab ipsa Regula Juris Civilis *n.* 1. allegantur; quia omnes ibi recensiti actus sunt etiam inter illos legitimos, qui suspensionem in futurum non patiuntur, sed statim valere, & suum effectum habere debent, consequenter conditionem de futuro contingenti, vel tempus in futurum non recipiunt, sed illius appositione illico invalidi existunt. Nec dicas: hæ-

res quis sub conditione de futuro, atque ad incertum tempus institui potest. §. *Hæres*. 9. *Instit. de Hæred. instit.* ibi: *Hæres & purè, & sub conditione institui potest.* junctâ *l. In tempus.* 62. *ff eod.* ergo etiam saltem aditio hæreditatis cum conditione de futuro contingenti fieri poterit. Resp. enim negando conseq. & paritatem: disparitas est, quòd per aditionem hæreditatis actu induatur repræsentatio testatoris: non item per institutionem hæredis.

12 Sic ulteriùs electiones & postulationes conditionem de futuro non recipiunt. *c. In Electionibus.* 2. *de Election. in* 6. ibi: *In Electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, vel incerta penitus reprobamus.*

13 Sic insuper Sacramenta cuncta (Matrimonio excepto) quia sunt tales actus legitimi, quorum valor, & effectus adhibitâ debitâ materiâ, formâ, & intentione Ministri, suspendi in futurum non potest, conditionem de futuro non recipiunt, Barbos. *hic. n.* 9. Strein. *hic. n.* 2. Taccin. Dicitur tamen notanter: *Matrimoniô exceptô*; quia, etsi conditiones contra substantiam matrimonii militantes illud illico vitient, ac invalident, & conditiones turpes, vel impossibiles pro non adjectis habeantur. *c. fin. de Condit. apposit.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inferuntur, puta, si alter dicat alteri: contraho tecum, si procreationes prolis evites: vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem: aut, si pro quæstu adulterandam te tradas: matrimonii contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* tamen aliæ conditiones honestæ etiam de futuro contingenti: v. g. *contraho tecum Matrimonium, si pater meus sit consensurus, si hoc, vel illud officium obtinebis: si Papa* (casu quo potest) *in impedimento inter nos versante dispensabit?* apponi possunt, prout contra nonnullos amplè probavimus *Lib. IV. Tit. 5. de Condit. Apposit.* additis certis cautelis; quamvis Sanchez *lib. 5. de Matrimon. disp. 1. num. 5.* non sine fundamento dicat, in tali casu conditionem non afficere ipsum matrimonium, sed solum consensum.

Volunt aliqui etiam censuras inter actus legitimos in secundo sensu *n. 3.* declarato numerare: verùm minùs rectè, quia ex Jure satis clarè habemus, quòd censuræ diem & conditionem recipiant, ac sub illa ferri valeant, præsertim contra contumaces; valet enim sententia excommunicationis sic lata: nisi Sempronio satisfeceris intra mensem, excommunicatum te esse cognoscas: si interea reus non appellet. *c. Præterea.* 40. *de Appellat.* ibi: *Nisi Sempronio intrà viginti dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas.* cum Concord. patetque ex praxi Tribunalium. Barb. *hic. n.* 11. Taccin. *hic* cum communi aliorum. 14

REGULA LI.

Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quid per* Deo dicatum *intelligatur?*
3 *Et quid per verba* ad usus humanos?
Ligna dirutæ Ecclesiæ non debent ad sæcularium profanos usus applicari. Ibid.
4 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
5 *Declaratur exemplis. & seq.*
7 *In necessitate Ecclesiæ possunt etiam Calices, & alia vasa sacra vendi.*
8 *Sicut etiam pro redemptione captivorum, vel sublevanda extrema necessitate egentium.*
9 *Servus invitô dominô ordinatus ei restitui debet.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *c. Mancipia.* 3. *de Rerum permutat.* ibi ad finem: *Quod enim semel Deo consecratum est, ad humanos usus transferri non debet.* Concordat *can.* 4. *cau.* 19 *q.* 3. & *c. Ad hæc* 4. *de Religiosis Domibus.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. cum Gloss. & Dyno *hic*, eam præcipuè intelligendam esse non de quibuscumque rebus Deo dicatis, sed de rebus consecratione, vel benedictione Ecclesiastica sacratis, seu *Sacris* effectis: aut publica, præsertim Papali, vel Episcopali Authoritate Ecclesiastica ad cultum divinum, & ministerium sacrum deputatis; siquidem res Ecclesiarum non sacræ, etsi Deo sint dicatæ, ad usus humanos benè transeunt, v. g. fruges terræ, jumenta &c. ad Ecclesiam spectantia, utpote quæ etiam ad usus profanos ob bonum Ecclesiæ vendi possunt; sicut & ipsæ possessiones & bona immobilia Ecclesiarum adhibitâ debitâ solemnitate. *can. sine exceptione.* 52. *cau.* 12. *q.* 2. quia, etsi Deo sint dicatæ, tamen propriè sacræ, seu sacratæ non existunt.

3 Per verba *ad usus humanos* dicere vult Regula ad usus sæculares, seu sæcularium; quia nonnullæ res sacræ, v. g. ligna dirutæ Ecclesiæ quamvis ad usus profanos laicorum applicari non possint, tamen ad usum Clericorum id fieri potest *can.* 38 *de Consecrat. dist.* 1. ibi: *Ligna Ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in Monasterio fratribus, in laicorum verò usum non debent admitti.* ubi Glossa *v. ad profectum*, addit: *non tamen indifferenter, sed vel in Capitulo, vel in dormitorio, vel in aliis Religiosis locis, non in coquina, vel vineis pastinandis.*

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Res, quæ vel per consecrationem, vel per benedictionem sacratæ, vel sacræ factæ sunt, veluti Ecclesiæ, Altaria, Cœmeteria, Monstrantiæ, Calices, Patenæ, paramenta Ecclesiastica, & reliqua sacra supellex: Item Monasteria, Hospitalia, aliaque loca pia, authoritate Papali, vel Episcopali ad usum divinum, sacrum ministerium, causasve pios principaliter ordinata, ad sæcularium, seu laicorum profanos usus transferenda, & adhibenda ampliùs non sunt.* per jura hactenus præsertim *nu.* 1. allegata. Et ratio est; quia reverentia præfatis sacris, seu sacratis rebus debita meritò exigit, ne contra primum, ac principalem finem ad profanos sæcularium usus ampliùs applicentur; cùm qui contra debitam reverentiam facit, sacrilegium committat, juxta dicta & probata ad Regulam juris 7. *de R. J. in Quinto Decretalium*: ubi plura exempla practica etiam ad præsentem Regulam servientia adduximus, quæ ibidem videnda, ne superflua fiat repetitio. 4

Pro majori tamen claritate supra dictis alia adhuc juris exempla adducimus: Sic enim primò, quando Episcopus calicem ad se delatum insciô, vel invito domino consecrat, non potest eum ampliùs Domino laico restituere, sed debet pretium illius exhibere, estque casus specialis, quo quis etiam invitus privatur re sua, 5

re sua. *can. Comperimus.* 2. *cau.* 14. *q.* 6. ibi: *Præcipimus, ut, quia, quod semel consecratum est, eis non valet ulterius restitui, studendum sit, ut ipse Episcopus debeat pretium dare* nisi forsan dominus haberet Capellam Domesticam consecratam, vel saltem benedictam, in qua ex legitima dispensatione Ecclesiastica celebrari valent Missæ; quia in tali casu calix consecratus non restituitur ad profanos usus domini laici, sed ad sacrum usum Sacerdotum Missas ibidem legentium.

6 Secundò prohibetur, ne cadavera mortuorum Altaris aut Ecclesiæ indumentis sacris involvantur. *can. Nemo* 40. *de Consecrat. dist.* 1. neve ad ornamentum nuptiarum, vel ornandas mensas quorumcunque etiam Principum, applicentur *c. Ad nuptiarum* 43 *eod.* ibi: *Ad nuptiarum ornatum divina ministeria non præstentur, ne dum improborum contactu, pompisque sæcularis luxuriæ polluuntur, ad officia sacri mysterii reddantur indigna.* Plura exempla juris vid. *ad cit. Reg.* 7. *de R. J. in quinto Decretalium.*

7 Quæritur II. An, & in quibus Regula LI. fallat? Resp. Præter fallentias, quas explicando cit. Regulam 7. adduximus, eam insuper fallere *primò* in casu necessitatis, quâ laborat Ecclesia, debitis v. g. nimis gravata; in tali enim casu etiam consecratos calices & alia vasa sacra conflata tamen priùs, ac minutatim, sicque quasi execrata, cuivis etiam laico ad profanos usus vendi possunt: nisi forsan aliis venerabilibus locis integra dari queant. *can. Ea enim.* 2. 8. *Præterea. cau.* 10. *q.* 2. ibi: *Præterea si habeat superflua vasa, cùm debitrix sit, nec aliunde solvere valeat, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur, ea integra vel aliis locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata civilibus aliis vendantur.*

Fallit *secundò*, si venditio vasorum sacrorum pro redemptione captivorum vel alia extrema necessitate egentium sublevanda necessaria videtur. *can. Aurum* 20. *cau.* 12. *q.* 2 ibi: *Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget, & subveniat in necessitatibus.* & infrà: *cur tot captivi deducti in commercium sunt, nec redempti ab hoste occisi sunt? Meliùs fuerat, ut vasa viventium servares, quàm metallorum. His non posset responsum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deesset. Responderet: & ornatus Sacramentorum redemptio captivorum est. Et verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte.* Plura adhuc in hoc canone pro favore pauperum reperiuntur lectu digna. 8

Fallit *tertiò* in servo, qui insciô, vel invitô Dominô sacris Ordinibus ordinatus est: talis enim, etsi per Ordinationem Deo, Ejusque ministerio jam sit dedicatus, tamen Domino suo, etiam ad usus & labores profanos restitui debet. *can. Ex antiquis.* 9. *& can. frequens.* 10. *dist.* 54. junctô *c. de servorum.* 2. *de servis non ordinandis.* ibi, *Si servus fugiens dominum suum qualibet calliditate, aut fraude ad gradus pervenerit Ecclesiasticos, decretum est, ut deponatur, & ejus Dominus eum recipiat.* 9

REGU A LI.

Non præstat Impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.

SUMMARIUM.

1 *Regula hæc universalissima est.*
2 *Quid intelligat Regula per verba:* quod de jure non sortitur effectum?
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Sponsalia cum minore septenniô non inducit impedimentum.*
5 *Baptismus & Ordo invalidè collati iterari debent.*
6 *Testamentum primum ritè perfectum non revocatur à secundo inchoato, sed necdum perfecto.*
7 *Depositio testis coram incompetente judice facta non impedit, quin alia ei contraria fieri queat coram judice competente.*
8 *Electio nulliter facta repeti potest.*
9 *Ponuntur fallentiæ Regulæ: & seqq.*
Matrimonium ratum nulliter initum præstat impedimentum: non item sponsalia nulliter contracta. Ibid.
10 *Fallit Regula in Procuratore:*
11 *Item in Legato,*
12 *Et judice delegato, utpote qui sententiâ nulliter prolatâ aliam ferre nequit:*
13 *Item in Compromissario, nam hic indignum nulliter eligens, alium eligere nequit:*
14 *Item in delictis.*
Delicta non debent manere impunita.

1 HÆc Regula sicut æquissima, sic etiam universalissima est, utpote in omni materia, atque jure tam quoad forum externum, quàm internum procedens. Cui concordant plura jura, ex quibus desumpta censetur, quæ infrà locô rationis afferemus.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Per verba, *quod de jure non sortitur effectum:* Regula dem vult dicere, ac, *quod de jure nulliter, & invalidè factum est,* consequenter omni juris caret effectu. *Non præstat impedimentum:* id est, prorsus nullam habet consequentiam, nec in minimo impedit, quin alius actus validè fieri queat, sed considerari debet, ac si factum nunquam fuisset. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est, *Quidquid de jure nullum, seu invalidum est, consequenter omni caret juris effectu, prorsus nullum causat impedimentum, seu nullatenus impedit, quin alius actus validè & licitè fieri queat.* Ratio sumitur ex variis juris Regulis, & Maximis notoriis, uti ex Regula 64. *de R. J. in* 6. *Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.* ac trito illo Aristot. *Ex nihilo nihil fit & non entis non sunt proprietates.* Item: *Quod nullum est, nullum parit effectum* arg. *l. Si se.* 4. § 6. *ff. de Re judicat.* Nec non, *Aliquid esse nullum, & sine effectu esse paria sunt.* arg. *l. Ex consensu.* 23. §. 1. *ff. de Appellat. & Relat.*

4 Declaratur & firmatur Regula, ejusque sensus exemplis juris. Sic enim in primis Sponsalia cum minore septenniô, consequenter nulliter contracta, non causant impedimentum, seu non impediunt, quò minùs contrahens postea cum matre prioris sponsæ matrimonium inire valeat, nisi forsan prior sponsa post septennium adeptum in priora sponsalia consenserit. *c. Literas.* 4. *de Desponsat. impub.* Ratio ibidem sola additur; *cùm desponsati nec hujusmodi nullæ sint.* Sic pariter sponsalia ex defectu consensûs nulla nullum præstant impedimentum publicæ honestatis, & se habent, ac si omnino contracta non fuissent, sicque non impediunt, quò minùs quævis contrahentium pars cùm consanguinea alterius sponsalia, & matrimonium validè ac licitè contrahere queat. *can. Si verum. cau.* 31. *q.* 2. junctô *c. Accessit.* 5. *de Desponsat. Impub.*

5 Sic ulteriùs licèt aliàs Sacramenta Baptismi, & Ordinis non sint iterabilia, tamen si primò invalidè conferantur, validè ac licitè iterari possunt. *can.*

Quos

Quos à paganis. 52. de Consecrat. dist. 4. ibi: *Quos à paganis baptizatos asseruisti, si ita habetur, ut denuò baptizes in Nomine SS. Trinitatis mandamus.* Et *c. 1. de Presbyt. non baptiz.* ibi: *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.* Ratio unica est; quia, sicut Baptismus à Pagano, ita & Ordo sine baptismo prævio collatus nullí, & invalidi fuerunt, consequenter ita se habuerunt, quasi nullatenus collati fuissent.

6 Sic rursus, etsi liberum cuivis sit, sinum revocare Testamentum per eas, quæ diximus *lib. III. Tit. 26. de Testament. §. 22.* tamen inchoatio secundi testamenti, quò testator primum revocare intendit, huic non obest, si antequam secundum perficiat, morte præveniatur. *§. Ex eo. 7. Inst. quibus modis Testam. infirm.* ibi: *Ex eo autem solo non potest infirmari testamentum, quòd postea testator id noluerit valere: usque adeò, ut, etsi quis post factum prius testamentum, posterius facere cœperit, & aut mortalitate præventus, aut quia eum ejus rei pœnituit, id non perfecerit, divi Pertinacis oratione cautum sit, ne aliàs tabulæ priores jure factæ irritæ fiant; nisi sequentes jure ordinatæ & perfectæ fuerint.* Rationem ibidem hanc unicam subjungit; *Nam imperfectum testamentum sine dubio nullum est:* consequenter de jure nullum fortitur effectum, sicque prius nullatenus infirmat. Sic insuper si legatarius ex duobus v. g. prædiis disjunctive sibi legatis unum eligit, prout potest, *l. 2. & 4. ff. de Optione, vel Electione legata.* & hæc electio ex certa causa de jure est nulla, potest aliam electionem facere, quia prior, utpotè nulla, juris carens effectu, non præstat impedimentum.

7 Sic etiam in Judiciis, si depositio coram judice incompetente, consequenter de jure nulliter, & invalide fit, non impedit, quin alia, etiam priori contraria, coram judice competente fieri queat; quia prior, utpotè nulla, nullum habet effectum. & considerari debet, ac si facta omnino non fuisset. Gloss. *in Clement. 2. v. Ruè de Test. & Attest.* Taccin. *hic.* arg. *c. Ai si Clerici. 4. de judiciis.* ibi propt. rei Clerici coram judice sæculari etiam confessi, vel convicti de crimine, à pœna immunes declarantur. ibi: *Ai si Clerici coram sæculari judice convicti fuerint, vel confessi, non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus condemnandi.* Et ratio est; quia acta coram judice incompetente sunt nulla, consequenter sine ullo juris effectu.

8 Sic in electione quoque, si Electio post publicatum scrutinium de indigno, consequenter nulliter facta appareat, non impedit, quin eligentes novam electionem facere valeant: dummodo communis electio subsecuta non fuerit, & Canonici ex alia ratione ea vice non sint privati jure eligendi. *c. Perpetuò. 7. de Elect. in 6.* cum Concord. Ratio est; quia prior, utpote nulla, nullum præstat impedimentum.

9 Quæritur II. **An**, & quas fallentias patiatur Regula LII.? Resp. Eam fallere *primò*, In Matrimonio rato; hoc siquidem, etsi invalidum (it) dummodo tale non sit ex defectu consensûs) parit impedimentum publicæ honestatis; prout idem jure antiquo etiam sponsalia de futuro præstabant: quod ultimum tamen jure novo Concilii Tridentini correctum fuit. *Trident. Sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 3.* ibi: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia* (intellige de futuro) *quacunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit:* Impedimento ex sponsalibus de præsenti, seu ex Matrimonio rato, confurgente manente in salvo, uti de hac materia latè dictum est *Lib. IV. Tit. 4. de Sponsa duorum. à num. 10.*

Fallit *secundò* in Procuratore; quia constitutio 10
hujus etiam legitimè facta tacitè revocata censetur per subsequentem constitutionem alterius, quamvis hæc effectum non fuerit sortita; ut dum posterius constitutus minus recusavit. *c. Non injustè. 14. de Procurat.* ibi: *quoniam dato posteriori, prioris est procuratio revocata.*

Fallit *tertiò* in Legato: hoc siquidem alicui ritè 11
factum, censetur tacitè revocatum, si idem postea alii leget testator, etiamsi posterior legatarius hujusmodi legati sit incapax, consequenter respectu illius legatum invalidum sit. *l. Planè 34 pr. ff. de Legat. I.* ibi: *Planè ubi transferre voluit legatum in novissimum, priori non debebitur: tametsi novissimus talis sit, in cujus persona legatum non constitit.*

Fallit *quartò* in Judice delegato; hic enim, si 12
sententiam de Jure nullam profert, non potest eam revocare, & aliam proferre, sed debet alius Judex deputari. *l. Si* (*ut proponis*) *4. C. quomodo & quando jud.* ibi: Si (*ut proponis*) *pars à versa die feriato, absente, vel ignorante eo, à Judice dato ferri sententiam pro partibus suis, quasi contumaciter decesses, impetravit: non immeritò Præses denuò negotium alterius Judicis notioni terminandum commisit.* Nisi forsan sententia fuisset nulla ob non servatam formam mandati, tali enim in casu adhuc judicare posset, uti observat Pith. *de officio delegati n. 156. arg. l. Quid tamen 21. ff. de Recept. qui Arbitr.*

Fallit *quintò* in compromissario scienter, vel igno- 13
ranter eligente indignum; hic siquidem, etsi nulliter elegerit, sicque electio illius de Jure non sit sortita effectum, tamen alium eligere non amplius potest, sed eligendi potestas devolvitur ad eligentes. *c. Si compromissarius. 37. §. Si verò. de Elect. in 6.* ibi: *Si verò eligit indignum, tunc sive scienter id fecerit (cùm dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) sive etiam ignoranter (cùm suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) liberè revertitur ad eosdem.* Quæ ratio in textu expressa, videlicet, *cùm suo sit functus officio*, etiam de Judice delegato nulliter sententiante (de quo n. præc.) procedit.

Fallit *sexto* in delictis; quia quamvis hæc iniquè 14
facta non præstent impedimentum, sed habeantur pro infectis, nullumque sortiantur effectum in ordine ad acquirendam utilitatem & commodum delinquentis tamen id efficiunt, ut taxatis à Jure pœnis puniri possint, & debeant, ne delicta impunita liberiùs, & frequentiùs perpetrentur. *can. 1. dist. 50.* ibi: *Si lapsis ad suum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ: dum pro reversionis spe pravæ actionis desideria quisque concipere non formidat. & can. 2. ibid. Qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci.* Immo licèt aliàs in delictis quoad pœnam attendatur effectus; cum voluntatis pœnam nemo sentire debeat, & solus conatus sine effectu non puniatur, prout dictum & probatum supra ad *Reg. XLIX. n. hn.* tamen juxta pariter ibidem dicta, in delictis atrocibus etiam delinquendi voluntas, & conatus nullo secuto effectu punitur. Quibus concordat *l. Divus Hadrianus. 14. ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis.* ibi: *Divus Hadrianus in hac verba rescripsit: in Maleficiis voluntas spectatur, non exitus.*

REGULA LIII.

Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Procedit tam in negativo, quàm affirmativo.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Declaratur exemplis. & seqq.*
5 *Ubi ratione incorporatæ Parochiæ Monasterio competunt decimæ, etiam de Novalibus competunt.*
6 *Qui potest testamentum facere, etiam mortis causâ donare potest.*
7 *Cui non licet minores honores accipere, nec majores acceptare valet.*
8 *Qui diffamare non potest, minùs occidere valet.*
9 *Qui non potest absolvere ab excommunicatione, multò minùs dispensare potest ad Ordinum usum.*
10 *Regula non procedit, si majus & minus sunt diversi ordinis:*
11 *Vel diversa in utroque reperitur ratio.*
12 *Qui potest occidere in adulterio deprehensam, non potest eam adigere ad adulterandum cum eo.*
13 *Fallit Regula, quando forma mandati aliud exigit.*
14 *Quando quis à minore, & non majore expressè prohibetur.*
15 *Fallit in Sacerdote, qui potest sub duplici, sed non sub una specie celebrare.*
16 *In Tutore, utpote qui, si concedente Præfecto potest vendere, tamen oppignorare rem pupillarem non potest.*
17 *Fallit in Præside Provinciarum: & quomodo?*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Non debet. 21. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam tam affirmativè, quàm negativè intelligi posse, ac debere, ita, ut, sicut in sensu affirmativo verum est: *Cui licet, quod est plus, licet utique, quod est minus,* sic econtra in sensu negativo verum quoque sit: *Cui non licet, quod est minus, utique non licet, quod est majus.* Et quamvis hæc Regula lumine naturæ videatur nota, famoso arguimento à *majori ad minus*, & à *minori ad majus* desumpto: tamen non adeò universalis est, quin patiatur moderationem, & explicationem; cùm non in omnibus, sed illis duntaxat procedat, quando utrumque tam *majus* videlicet, quàm *minus* ejusdem ordinis est, & in utroque eadem reperitur ratio, ac præcipuè si minus in majori contineatur tanquam pars in toto, vel species in genere, uti benè observat Vivianus *hic*, Barbos. *hic n. 1.* plures citans alios. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Cui licet, quod est plus seu majus, licet etiam, quod est minus, si minus in majori, tanquam pars in toto, vel species in genere contineatur: aut quando utrumque tam majus, quàm minus ejusdem ordinis est, & eadem in utroque reperitur ratio.* Regulam hanc suadet naturalis ratio, ubi enim minus continetur in majori tanquam pars in toto, vel species in genere, naturaliter necessario sequitur, quòd, si alicui ratione Testamenti, legati, donationis, contractûs, vel alterius dispositionis licet accipere, retinere, distrahere totum, ei licere etiam debeat accipere, retinere &c. partem illius: v. g. si licet alicui accipere, vel retinere totam summam centum florenorum, tanquam majus quid, licebit eidem etiam minus v. g. quinquaginta tanquam partem in illa summa contentam accipere, retinere &c. Item si licet alicui totum fundum occupare, licebit eidem & partem illius tanquam quid minus occupare: Item si licet alicui omnia pecora in fabulo exillentia accipere, naturaliter sequitur, ei licere etiam hoc vel illud pecus in specie ibidem; Eadem naturalis sequela est, quando majus, & minus sunt ejusdem ordinis, & eadem in utroque reperitur ratio, uti patebit ab exemplis Juris statim adducendis. Nam

Declaratur, & firmatur Regula exemplis ex Jure 4
desumptis, quorum plura reperire est apud Giossam *hic*, Strein. Taccin. & alios; & quidem inprimis in sensu affirmativo: Quando licet patri filiam in adulterio deprehensam occidere, licebit ei illam etiam fustigare, verbis objurgare; quia hoc minus est, quàm occidere. *l. Nec in ea. 22. §. 3. ff. ad Leg. Jul. de adult.* ibi: *Sed qui occidere potest adulterum, multò magis contumelia poterit jure adficere.*

Secundò, si alicui Monasterio ratione Parochiæ 5
incorporatæ indistinctim decimas accipere licet, licebit eidem eas etiam de Novalibus capere, cùm hæc respectu illarum quid minus sint. *c. Ex parte 27. de Decimis.* ibi: *Cùm igitur tibi, quod majus est, fit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias, de Novalibus eas recipere satis potes; quia ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur.* Dicitur autem notanter: *ratione Parochiæ &c.* ob doctrinam *Lib. III. Tit. 30. de Decimis. n. 252. & 153.* de Novalibus optimè traditam.

Tertiò, si alicui licet Testamentum facere, etiam 6
mortis causâ donare licet; quia hoc minus est, arg. *l. Tum is. 25 ff. de Mortis caus. Donat.* Quarto, quia Judici licet juramentum in litem deferre, licebit eidem etiam, quod minus est, videlicet taxationem juramento addere. arg. *l. Videamus 4 §. penult. ff. de In litem Jurand.*

Sequantur exemplia etiam in sensu negativo: & 7
quidem primò si alicui ex prohibitione non licet minores accipere honores, eidem etiam non licebit majores acceptare. *l. Relegatorum. 7. §. 22. ff. de Interdictis & Relegatis.* ibi: *Potest alicui unus honor interdici, sic tamen, ut sicui honore uno interdictum sit, non tantùm eum honorem petere non possit, verum nec eos quoque, qui eo honore majores sunt. Est enim perquam ridiculum, eum, qui minoribus parùm causâ prohibitus sit, ad majores adspirare. Majoribus tamen prohibitus, minores petere non prohibetur.*

Secundò, quia liberto non licet lacessere famam 8
Patroni sui, ei quoque non licebit illum occidere etiam deprehensum in adulterio cum uxore sua, textu clato *l. Si adulterium cum incestu. 38. §. 9. ff. ad Leg. Jul. de Adult.* addita ratione: *Nam cujus famæ, multò magis vitæ parcendum est.*

Tertiò, qui non potest absolvere Clerici percus- 9
sorem ab excommunicatione, nec ad Ordinum usum cum eo dispensare valet; quia illud ex majus illo *c. Cum illorum. 32. de Sentent. Excom.* ubi etiam ratio additur illis verbis: *cum majora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora.* Sic quartò, si alicui non licet verberare, multò minùs licebit occidere. Strein *hic n. 1.*

Notanter tamen in sensu Regulæ n. 3. additum 10
est: *Si utrumque, tam majus, quàm minus videlicet*

ejusdem ordinis est; quia ubi hæc diversi sunt ordinis, Regula non procedit. Sic enim etsi latrunculatori latrones conquirere, eos supplicio afficere licitum fuerit, tamen de re pecuniaria cognoscendi nulla ei competit potestas *l. Solemus.* 11. *ff. de Judiciis.* ibi: *Latrunculator de re pecuniaria judicari non potest.* Quamvis enim criminaliter judicare majus sit, quàm civiliter; tamen, quia diversi ordinis sunt, à majori ad minus argumentari non licet.

11 Pariter notanter additum est: *Et si eadem in utroque reperiatur ratio*; hæc enim ubi deficit, Regula non procedit. Hinc licèt impertiri absolutionem Sacramentalem majus sit, quàm concedere sepulturam Ecclesiasticam; tamen, quia in utroque eadem non habetur ratio, licitum quidem est, ei, qui in torneamento moritur, & priùs pœnitet, dare absolutionem Sacramentalem, non tamen impertiri sepulturam. *c. 1. de Torneamentis*, ibi: *Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen caret sepulturâ.*

12 Similiter licèt homicidium majus sit, quàm adulterium, vel fornicatio *arg. can. Si quod.* 9. *cau.* 33. *q.* 2. tamen casu, quo in flagranti deprehensam juxta leges licitum est occidere, non licet eandem propterea ad fornicationem adigere; quia diversa in utroque ratio reperitur, & authoritate legis homicidium subinde, fornicatio autem, vel adulterium nunquam licitè fieri potest, uti cum aliis benè advertit Baldus in *l. fin. C. quæ contrà jus & utilitat. public.*

13 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Regula LIII? Resp. Eam præter alias, præsertim ad Regulam XXXV. positas fallentias, etiam sequentibus subjacere: & quidem universaliter *Primò*, quando forma mandati aliud requirit; hæc enim semper exactè est observanda. Hinc, si alicui Papa jubet provideri de integra Præbenda, non potest eidem etiam volenti dimidia præbenda conferri. *c. Cui de non.* 27. *de Præbend. in* 6. ibi: *Si in Ecclesia, in qua integræ, & dimidiæ præbendæ habentur, mandatur integra præbenda conferri, quamquam ille, pro quo scriptum exstitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem, cùm injungitur provisio alicui de præbenda certi valoris, ut in præbenda minoris valoris, etiam illo volente, mandatum non possit adimpleri. Non enim hujusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.*

Fallit *secundò*, quando quis expressè prohibetur 14
à minori ex causa: sic v. g. si quis ex eo, quia Ordinem minorem injustè contulit, in pœnam privatur potestate conferendi talem Ordinem, quamvis adhuc conferre valeat majorem, vel alium minorem, arg. *can. Si qui Episcopi.* 43. *cau.* 1. *q.* 1. junctâ Glossâ *ibidem v. Illi.* Idem dic, si quis privatur minori ob utilitatem aliorum, vel aliam ob causam.

Fallit *tertiò* in Sacerdote celebrante Missam, ut- 15
pote cui licet, quod plus est, sumptio videlicet Eucharistiæ sub utraque specie, & tamen eidem non licet, quod minus est, eam nempe sub una specie sumere *can. Comperimus.* 12. *dist.* 2. *de Consecrat.* ibi: *Comperimus autem, quod quidem sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.*

Fallit *quartò* in Tutore; hic enim quamvis ei à 16
prætore concessum sit, quod majus est, videlicet vendere rem pupillarem, non tamen licet eidem, quod minus est, rem talem oppignorare. *l. Si pupillorum.* 7. §. 3. *ff. de Rebus eorum, qui sub tutela &c.* ibi: *Si Prætor tutoribus permiserit vendere, illi obligaverint; vel contra: an valeat, quod actum est? Et mea fert opinio, eum, qui aliud fecit, quàm quod à Prætore decretum est, nihil egisse.*

Fallit *quintò* in Præside universas Provincias re- 17
gente; huic enim quamvis concessum sit, quod plus est, videlicet jus gladii *l. Illicitas.* 6. §. 8. *ff. de Officio Præsidis.* ibi: *Qui universas provincias regunt, jus gladii habent*: & tamen deportare, quod minus habetur, ei non est concessum, *l. Rei.* 2. §. 1. *ff. de Pœnis.* & *l. Inter.* 6. §. 1. *ff. de Interdict. & Relegat.* ibi: *Deportandi autem in Insulam jus Præsidibus provinciæ non est datum.*

REGULA LIV.

Qui prior est tempore, prior est jure.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Procedit tantùm, ubi cæteris paribus par causæ habetur:*
3 *Ac in iis, quæ à voluntate duorum dependent.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Principium cujuslibet rei potissima pars est. Ibid.
5 *In pignore & hypotheca ordinariè qui prior tempore, potior est jure:*
6 *Etiamsi prior generalem duntaxat, & posterior specialem hypothecam habeat, & huic pignus actu traditum sit.*
7 *Limitatur tamen hæc doctrina de hypotheca in aliquibus.*
8 *Qui priùs beneficium obtinet, præfertur postea obtinenti.*
9 *Ponuntur varia exempla Regulæ.*
10 *Fallit Regula in privilegiis.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Qui balneum.* 9. *prin.* & *l. Potior.* 11. *ff. Qui potiores in pignore.* junctâ *l. Si fundum.* 3. *C. eod.* ibi: *sicut prior es tempore, ita potior es jure.* Concordat *Reg.* 98. *ff. de R. J.* ibi: *Quotiens utriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
& quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam intelligendam esse *cæteris paribus*, indèque locum habere in iis duntaxat, in quibus utriusque per omnia, solô excepto tempore, *par causa* est, uti benè hic advertit Glossa communiter recepta. Hinc ex duobus emptoribus vel donatariis præsumitur ille, cui priùs res vendita vel donata est, si nulli adhuc est tradita: si verò alicui tradita jam exstitit, is ipse præfertur, cui res priùs tradita fuit, etiamsi alteri priùs fuerit vendita vel donata *l. Quotiens.* 15. *C. de Rei vindicat.* ibi: *Quotiens duobus in solidum prædium jure distrahitur, manifesti juris est, eum, cui priori traditum est, in detinendo dominio esse potiorem.* quia in utroque par causa non est; cùm posterior non solùm jus ex contractu, sed etiam ex traditione possessionem & dominium habeat: quamvis priori emptori contra venditorem remaneat actio ex empto *cit. l. Quotiens.*

Porro intelligenda est Regula, quòd locum habeat 3
in iis tantùm, quæ pendent à voluntate duorum, uti fit in contractibus. In legibus siquidem, & constitutionibus: item in testamentis, & ultimis voluntatibus, quæ ex voluntate unius, legislatoris videlicet, vel testatoris dependent, semper dispositio posterior attendenda venit, cùm per hanc censeatur revocari prior. *arg. c. 1. de Constit. in 6.* ibi: *Licèt Romanus Pontifex (qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.* Et loquendo de ultimis voluntatibus *l. Si mihi & tibi.* 12. §. 3. *ff. de Legat. I.* ibi: *In legatis novissimæ scripturæ valent: quia mutari causa præcedentis legati vel die, vel conditione, vel in totum ademptione, potest*: ut proin non ex priori, sed ex posteriori legatum habens potior sit jure. Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Ubi par causa est, à voluntate duorum dependens, inter certantes de juris prælatione, cæteris paribus ille præfertur, qui anterius, seu antiquius jus habet.* Ratio est; tum quia, ut benè argumentatur Vivian. *hic: cujusq; rei potissima pars principium est: l. 1. ff. de Origine Juris.* Tum & præcipuè, quia nemo sine culpa privari potest jure suo, *arg. can. Satis perversum.* 7. *dist.* 56. & *l. Id, quod nostrum est.* 11. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.* Hoc autem fieret, si quis, postquam per contractum emptionis v. g. jus ad rem emptam jam acquisivit, illô sine culpa privaretur, & ipsum alteri eandem rem postea ementi, cæteris existentibus paribus, cedere deberet.

5 Declaratur Regula exemplis Juris; & quidem primò circa pignora, vel hypothecas: nam in his ordinariè præferendus est, cui res priùs sive generaliter, sive specialiter, sive tacitè, sive expressè oppignorata exstitit, *l. Potior* 11. *pr. ff. qui potiores in pignor.* ibi: *Potior est in pignore, qui priùs credidit pecuniam*, junctâ *l. Licèt.* 7. *C. eod.* ibi: *Licet iisdem pignoribus multis creditoribus diversis temporibus datis priores habeantur potiores*: & *l. Diversis.* 8. *C. eod.* ibi: *Diversis temporibus eâdem re duobus jure pignoris obligata, eum, qui prior datâ mutuâ pecuniâ pignus accepit, potiorem haberi, certi, ac manifesti juris est.*

6 Nec refert, quod posteriori res specialiter sit oppignorata, & priori generaliter duntaxat *l. Si generaliter* 6. *C. eod.* ibi: *Si generaliter bona sint obligata, & postea res alii specialiter pignori dentur: quoniam ex generali obligatione potior habetur creditor, qui antea contraxit.* Pariter non refert, quòd res posteriori non tantùm oppignorata, sed etiam in pignus actu tradita sit, *l. 2. pr. ff. eod.* ibi: *Qui generaliter bona debitoris pignori accepit, eo potior est, cui postea prædium ex his bonis datur.* Ratio est; quia res transit cum onere suo etiam in casu, quo tacitè tantùm oppignorata exstitit *c. Ex litteris.* 5. *in fin. de Pignoribus.* ibi: *cùm etiam bona viri mulieri sint pro dote tacitè obligata, & cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem.*

Dicitur tamen notanter *ordinariè*; quia doctrina 7
præcedentis num. limitatur in nonnullis casibus, ita ut posterior hypothecarius præferatur priori, veluti 1. Si posterior ad conservandam, vel reficiendam rem hypothecariam mutuò dedit *l. Interdum.* 5. *ff. eod.* 2dò. Quandò posterior ad emendam aliquam rem hac conditione mutuam pecuniam dedit, ut eidem specialiter maneat obligata. *l. Licèt.* 7. *C. eod.* 3tiò. Si habeat hypothecam publicô instrumento erectam, nisi prioris instrumentum esset tribus testibus subscriptum. *l. Scripturas.* 11. *C. eod.* 4tò. Si posterior esset causâ specialiter privilegiata. Plura de jure prælationis vid. *Lib. III. Tit.* 23. §. 3. *de Solution.*

Cæterum declaratur Regula ulteriùs etiam aliis 8
exemplis Juris: uti in beneficiis; qui enim priùs impetravit beneficium, præfertur posteriori idem impetranti, nisi prior dolo, vel negligentiâ illud possidere omiserit, textu expresso *c. Si autem aliquis.* 9. *de Rescript.* Nec refert, si posterior obtentor suum rescriptum priùs præsentaverit, *c. Tibi, qui gratiam.* 12. *eod. in* 6. Verùm, quia materia hæc de Prælatione Rescriptorum suas patitur instantias ac limitationes, vide de ea *lib. I. Tit.* 3. *de Rescript.* §. 4. ubi latè & exactè de eadem tractavimus.

Ulteriùs exemplificat Regulam Strein *hic* in variis: 9
veluti in Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, Congregationibus, Communitatibus &c. In his enim, qui tempore præcedit quoad institutionem, receptionem, professionem, cæteris paribus, præcedit posteriores in considendo, incedendo, consulendo, suffragando, participando, ac similibus: quod etiam in infima plebe, & apud Mechanicos artifices observatur. Cujus ulterior ratio est; quia jus, quod ab aliquo acquiritur, illi prodesse debet, qui prior est, nec præpostero ordine decet ultimos in fronte collocare. *arg. c. 1. de Majorit. & Obedient.* ibi: *Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior & major habeatur, qui priùs communitatis consilio, & concordi fuerit electione ordinatus.* ac *ibidem* Barbos.

Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur 10
hæc Regula? Resp. Præter fallentias, quas *n.* 5. de pignore & hypotheca jam posuimus, & quæ *n.* 8. remissivè allegantur, specialiter fallit Regula in Privilegiis *arg. l. Privilegia* 32. *ff. de Rebus authorit. Jud. possid.* ubi in ipso textu ratio continetur, quia videlicet *Privilegia non ex tempore æstimantur, sed ex causa.* Hinc, ut notat Glossa ibid. privilegiatus præfertur non privilegiato in solvendo ac repetendo: & inter duos privilegiatos ille, qui magis est privilegiatus. Quod si verò æqualiter sint privilegiati, id est, *si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licèt diversi tei temporis in his fuerint*, uti expressè habetur *cit. l. Privilegia.*

REGULA LV.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Juxta communem hæc Regula duo habet membra; juxta Strein quatuor: & qualia?*
3 *Per onus & commodum intelliguntur illa, quæ ex rei natura, vel dispositione juris sunt annexa.*
4 *Ponitur verus Regulæ sensus quoad primum illius membrum principale.*
5 *Declaratur exemplis, & seqq.*
Ad emptorem pertinent onera & commoda rei emptæ. ibid.
6 *Parochus administrans divina, debet sentire commoda.*
8 *Usufructuario cedunt arbores demortuæ.*
9 *Creditor fundum in solutum accipiens habet periculum & commodum.*
10 Qui non sentit onus, nec commodum sentire debet; *Declaratur exemplis ibid.*
11 *Ponitur verus sensus Regulæ quoad secundum principale membrum.*
12 *Declaratur exemplis, & seqq.*

ejusdem ordinis est; quia ubi hæc diversi sunt ordinis, Regula non procedit. Sic enim esti latrunculatori latrones conquirere, eos supplicio afficere licitum fuerit, tamen de re pecuniaria cognoscendi nulla ei competit potestas *l. Solemus. 1. ff. de Judiciis.* ibi: *Latrunculator de re pecuniaria judicari non potest.* Quamvis enim criminaliter judicare majus sit, quàm civiliter; tamen, quia diversi ordinis sunt, à majori ad minus argumentari non licet.

11 Pariter notanter additum est: *Et si eadem in utroque reperiatur ratio*; hæc enim ubi deficit, Regula non procedit. Hinc licèt impertiri absolutionem Sacramentalem majus sit, quàm concedere sepulturam Ecclesiasticam; tamen, quia in utroque eadem non habetur ratio, licitum quidem est, ei, qui in torneamento moritur, & priùs pœnitet, dare absolutionem Sacramentalem, non tamen impertiri sepulturam. *c. 1. de Torneamentis*, ibi: *Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepulturâ.*

12 Similiter licèt homicidium majus sit, quàm adulterium, vel fornicatio *arg. can. Si quod. 9. cau. 33. q. 2.* tamen casu, quo in flagranti deprehensam juxta leges licitum est occidere, non licet eandem propterea ad fornicationem adigere; quia diversa in utroque ratio reperitur, & authoritate legis homicidium subinde, fornicatio autem, vel adulterium nunquam licitè fieri potest, uti cum aliis benè advertit Baldus in *l. fin. C. quæ contrà jus & utilitat. public.*

13 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Regula LIII? Resp. Eam præter alias, præsertim ad Regulam XXXV. positas fallentias, etiam sequentibus subjacere: & quidem universaliter *Primò*, quando forma mandati aliud requirit; hæc enim semper exactè est observanda. Hinc, si alicui Papa jubet provideri de integra Præbenda, non potest eidem etiam volenti dimidia præbenda conferri. *c. Cui de non. 27. de Præbend. in 6.* ibi: *Si in Ecclesia, in qua integræ, & dimidiæ præbendæ habentur, mandatur integra præbenda conferri, quamquam ille, pro quo scriptum exstitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem, cùm injungitur provisio alicui de præbenda certi valoris, ut in præbenda minoris valoris, etiam illo volente, mandatum non possit adimpleri. Non enim hujusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.*

14 Fallit *secundò*, quando quis expressè prohibetur à minori ex causa: sic v. g. si quis ex eo, quia Ordinem minorem injustè contulit, in pœnam privatur potestate conferendi talem Ordinem, quamvis adhuc conferre valeat majorem, vel alium minorem, *arg. can. Si qui Episcopi. 43. cau. 1. q. 1.* junctâ Glossâ *ibidem v. Illi.* Idem dic, si quis privatur minori ob utilitatem aliorum, vel aliam ob causam.

15 Fallit *tertiò* in Sacerdote celebrante Missam, utpote cui licet, quod plus est, sumptio videlicet Eucharistiæ sub utraque specie, & tamen eidem non licet, quod minus est, eam nempe sub una specie sumere *can. Comperimus. 12. dist. 2. de Consecrat.* ibi: *Comperimus autem, quod quidem sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.*

16 Fallit *quartò* in Tutore; huic enim quamvis ei à prætore concessum sit, quod majus est, videlicet vendere rem pupillarem, non tamen licet eidem, quod minus est, rem talem oppignorare. *l. Si pupillorum. 7. §. 3. ff. de Rebus eorum, qui sub tutela &c.* ibi: *Si Prætor tutoribus permiserit vendere, illi obligaverint, vel contra: an valeat, quod actum est? Et mea fert opinio, eum, qui aliud fecit, quàm quod à Prætore decretum est, nihil egisse.*

17 Fallit *quintò* in Præside universas Provincias regente; huic enim quamvis concessum sit, quod plus est, videlicet jus gladii *l. Illicitas. 6. §. 8. ff. de Officio Præsidis.* ibi: *Qui universas provincias regunt, jus gladii habent*: & tamen deportare, quod minus habetur, ei non est concessum, *l. Rei. 2. §. 1. ff. de Pœnis. & l. Inter. 6. §. 1. ff. de Interdict. & Relegat.* ibi: *Deportandi autem in Insulam jus Præsidibus provinciæ non est datum.*

REGULA LIV.

Qui prior est tempore, prior est jure.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Procedit tantùm, ubi cæteris paribus par causæ habetur:*
3 *Ac in iis, quæ à voluntate duorum dependent.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Principium cujuslibet rei potissima pars est. Ibid.
5 *In pignore & hypotheca ordinariè qui prior tempore, potior est jure:*
6 *Etiamsi prior generalem duntaxat, & posterior specialem hypothecam habeat, & huic pignus actu traditum sit.*
7 *Limitatur tamen hæc doctrina de hypotheca in aliquibus.*
8 *Qui priùs beneficium obtinet, præfertur postea obtinenti.*
9 *Ponuntur varia exempla Regulæ.*
10 *Fallit Regula in privilegiis.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Qui balneum. 9. prin. & l. Potior. 11. ff. Qui potiores in pignore.* junctâ *l. Si fundum. 3. C. eod.* ibi: *sicut prior es tempore, ita potior es jure.* Concordat *Reg. 98. ff. de R. J.* ibi: *Quotiens utriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam intelligendam esse *cæteris paribus*, indèque locum habere in iis duntaxat, in quibus utriusque per omnia, solô excepto tempore, *par causa* est, uti benè hic advertit Glossa communiter recepta. Hinc ex duobus emptoribus vel donatariis præsumitur ille, cui priùs res vendita vel donata est, si nulli adhuc est tradita: si verò alicui tradita jam exstitit, is ipse præfertur, cui res priùs tradita fuit, etiamsi alteri priùs fuerit vendita vel donata *l. Quotiens. 15. C. de Rei vindicat.* ibi: *Quotiens duobus in solidum prædium jure distrahitur, manifesti juris est, eum, cui priori traditum est, in detinendo dominio esse potiorem.* quia in utroque par causa non est; cùm posterior non solùm jus ex contractu, sed etiam ex traditione possessionem & dominium habeat, quamvis priori emptori contra venditorem remaneat actio ex empto *cit. l. Quotiens.*

3 Porro intelligenda est Regula, quòd locum habeat in iis tantùm, quæ pendent à voluntate duorum, uti fit in contractibus. In legibus siquidem, & cons-

stitutionibus: item in testamentis, & ultimis voluntatibus, quæ ex voluntate unius, legislatoris videlicet, vel testatoris dependent, semper dispositio posterior attendenda venit, cùm per hanc censeatur revocari prior. *arg. c. 1. de Constit. in 6.* ibi: *Licèt Romanus Pontifex (qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.* Et loquendo de ultimis voluntatibus *l. Si mihi & tibi. 12. §. 3. ff. de Legat. I.* ibi: *In legatis novissimæ scripturæ valent: quia mutari causa præcedentis legati vel die, vel conditione, vel in totum ademptione, potest*: ut proin non ex priori, sed ex posteriori legatum habens potior sit jure. Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Ubi par causa est, à voluntate duorum dependens, inter certantes de juris prælatione, cæteris paribus ille præfertur, qui anterius, seu antiquius jus habet.* Ratio est; tum quia, ut benè argumentatur Vivian. hic: *cujusq; rei potissima pars principium est*: *l. 1. ff. de Origine Juris.* Tum & præcipuè, quia nemo sine culpa privari potest jure suo, *arg. can. Satis perversum. 7. dist. 56. & l. Id, quod nostrum est. 11. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.* Hoc autem fieret, si quis, postquam per contractum emptionis v. g. jus ad rem emptam jam acquisivit, illô sine culpa privaretur, & ipsum alteri eandem rem postea ementi, cæteris existentibus paribus, cedere deberet.

5 Declaratur Regula exemplis Juris; & quidem primò circa pignora, vel hypothecas: nam in his ordinariè præferendus est, cui res priùs sive generaliter, sive specialiter, sive tacitè, sive expressè oppignorata exstitit, *l. Potior 11. pr. ff. qui potiores in pignor.* ibi: *Potior est in pignore, qui priùs credidit pecuniam*, junctâ *l. Licèt. 7. C. eod.* ibi: *Licet iisdem pignoribus multis creditoribus diversis temporibus datis priores habeantur potiores*: & *l. Diversis. 8. C. eod.* ibi: *Diversis temporibus eâdem re duobus jure pignoris obligata, eum, qui prior datâ mutuâ pecuniâ pignus accepit, potiorem haberi, certi, ac manifesti juris est.*

6 Nec refert, quod posteriori res specialiter sit oppignorata, & priori generaliter duntaxat *l. Si generaliter 6. C. eod.* ibi: *Si generaliter bona sint obligata, & postea res alii specialiter pignori dentur: quoniam ex generali obligatione potior habetur creditor, qui antea contraxit.* Pariter non refert, quòd res posteriori non tantùm oppignorata, sed etiam in pignus actu tradita sit, *l. 2. pr. ff. eod.* ibi: *Qui generaliter bona debitoris pignori accepit, eo potior est, cui postea prædium ex his bonis datur.* Ratio est; quia res transit cum onere suo etiam in casu, quò tacitè tantùm oppignorata exstitit *c. Ex litteris. 5. in fin. de Pignoribus.* ibi: *cùm etiam bona viri mulieri sint pro dote tacitè obligata, & cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem.*

7 Dicitur tamen notanter *ordinariè*; quia doctrina præcedentis num. limitatur in nonnullis casibus, ita ut posterior hypothecarius præferatur priori, veluti 1. Si posterior ad conservandam, vel reficiendam rem hypothecariam mutuò dedit *l. Interdum. 5. ff. eod.* 2dò. Quandò posterior ad emendam aliquam rem hac conditione mutuam pecuniam dedit, ut eidem specialiter maneat obligata. *l. Licèt. 7. C. eod.* 3tiò. Si habeat hypothecam publicô instrumento erectam, nisi prioris instrumentum esset tribus testibus subscriptum. *l. Scripturas. 11. C. eod.* 4tò. Si posterior esset causa specialiter privilegiata. Plura de jure prælationis vid. *Lib. III. Tit. 23. §. 3. de Solution.*

8 Cæterum declaratur Regula ulteriùs etiam aliis exemplis Juris: uti in beneficiis; qui enim priùs impetravit beneficium, præfertur posteriori idem impetranti, nisi prior dolo, vel negligentiâ illud possidere omiserit, textu expresso *c. Si autem aliquis. 9. de Rescript.* Nec refert, si posterior obtentor suum rescriptum priùs præsentaverit, *c. Tibi, qui gratiam. 12. eod. in 6.* Verùm, quia materia hæc de Prælatione Rescriptorum suas patitur instantias ac limitationes, vide de ea *lib. I. Tit. 3. de Rescript. §. 4.* ubi latè & exactè de eadem tractavimus.

9 Ulteriùs exemplificat Regulam Strein *hic* in variis: veluti in Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, Congregationibus, Communitatibus &c. In his enim, qui tempore præcedit quoad institutionem, receptionem, professionem, cæteris paribus, præcedit posteriores in considendo, incedendo, consulendo, suffragando, participando, ac similibus: quod etiam in infima plebe, & apud Mechanicos artifices observatur. Cujus ulterior ratio est; quia jus, quod ab aliquo acquiritur, illi prodesse debet, qui prior est, nec præpostero ordine decet ultimos in fronte collocare. *arg. c. 1. de Majorit. & Obedient.* ibi: *Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior & major habeatur, qui priùs communitatis consilio, & concordi fuerit actione ordinatus.* ac ibidem Barbos.

10 Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur hæc Regula? Resp. Præter fallentias, quas *n. 5.* de pignore & hypotheca jam posuimus, & quæ *n. 8.* remissivè allegantur, specialiter fallit Regula in Privilegiis *arg. l. Privilegia 32. ff. de Rebus authorit. Jud. possid.* ubi in ipso textu ratio continetur, quia videlicet *Privilegia non ex tempore æstimantur, sed ex causa.* Hinc, ut notat Glossa ibid. privilegiatus præfertur non privilegiato in solvendo ac repetendo: & inter duos privilegiatos ille, qui magis est privilegiatus. Quod si verò æqualiter sint privilegiati, id est, *si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licèt diversi temporis in his fuerint*, uti expressè habetur *cit. l. Privilegia.*

REGULA LV.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Juxta communem hæc Regula duo habet membra; juxta Strein quatuor: & qualia?*
3 *Per onus & commodum intelliguntur illa, quæ ex rei natura, vel dispositione juris sunt annexa.*
4 *Ponitur verus Regulæ sensus quoad primum illius membrum principale.*
5 *Declaratur exemplis, & seqq.*
Ad emptorem pertinent onera & commoda rei emptæ. ibid.
6 *Parochus administrans divina, debet sentire commoda.*
8 *Usufructuario cedunt arbores demortuæ.*
9 *Creditor fundum in solutum accipiens habet periculum & commodum.*
10 Qui non sentit onus, nec commodum sentire debet; *Declaratur exemplis ibid.*
11 *Ponitur verus sensus Regulæ quoad secundum principale membrum.*
12 *Declaratur exemplis, & seqq.*

Væ dicitur Pastoribus, qui percipiunt commoda, & non præstant pastoris officia.

13 *Qui ab Ecclesia commodum percipiunt, tenentur concurrere ad ejus reparationem.*

14 *Reges, & Principes tenentur habere curam pro bono communi populi.*

15 *Regula procedit etiam in causis piis, & in Fisco.*

16 Qui non sentit commodum, non debet sentire onus.

17 *Regulæ membrum primum*: Qui sentit onus, debet sentire commodum: *Fallit, quando ex natura rei, vel dispositione Juris officium est sine commodo, quale est officium capituli Sede vacante.*

18 *Item officium Tutoris saltem legitimi.*

19 *Maritus adulteræ percipit dotem sine onere alendi adulteram.*

20 *Item Prælati Ecclesiarum, ac Beneficiati ægroti percipiunt fructus sine onere.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Secundùm naturam*, 10. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Secundùm naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.* & *l. un. §. 4 ad fin. C. de Caducis tollend.* ibi: *Neque enim ferendum est is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Ante responsionem notandum, certum quidem esse, hanc Regulam principaliter bimembrem existere, uti patet ex verbis: *Et è contra*: Doctores tamen, etsi in re omnes conveniant, non plenè convenire in designandis his membris: Glossa siquidem *hic v. Et contra* putat, alterum membrum verbis Regulæ oppositum esse: *qui non sentit onus, nec commodum sentire debet.* Alii è contra dicunt, alterum Regulæ membrum per *an & contra* infinitum esse sequens: *Qui sentit commodum, & onus sentire debet.* Strein pro majori intelligentia Regulæ eam in quatuor non incongruè dividit membra: duo scilicet affirmativa, & duo negativa; ita, ut horum quodvis affirmativum habeat suum contra negativum; ut proin juxta ipsum Regulæ primum membrum affirmativum sit: *Qui sentit onus, sentire debet commodum*: secundum membrum verè negativum è contra sit: *Qui non sentit onus, non debet sentire commodum.* Tertium membrum rursus affirmativum: *Qui sentit commodum, sentire debet onus.* Ac è contra quartum denuo negativum membrum: *Qui non sentit commodum, sentire non debet onus.* Verum, juxta communem DD. sensum, & praxin applicandi Regula principaliter duo affirmativa jam recensita censetur habere membra, ita tamen, ut in quovis includatur, & ex eo è contra sequatur negativum, indèque in re omnes conveniunt. H. N.

3 Resp. I. Per onus & commodum intelligit Regula non quævis, sed præcipuè illa onera & commoda, quæ vel ex natura rei & actûs, vel ex dispositione legis proveniunt, eique sunt annexa. Barbos. *hic* cum aliis, patebitque ex adducendis infra Juris exemplis. Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus quoad primum principale membrum affirmativum sequens est: *Quicunque sentit, & suffert onus, seu incommoda, aut damna alicui rei, vel alicui ex natura, vel dispositione Juris annexa, aut inde proventientia, debet etiam sentire & percipere commoda, ac emolumenta eidem inter annexa, indeque proventientia.* Ratio hujus Regulæ est, tum, quia juxta Reg. 10. *ff. de R. J.* ipsa natura dictat, ut, qui propter rem aliquam subit & suffert onera ac incommoda, etiam commoda, & emolumenta inde proventientia percipiat; prout etiam non nisi ideo ad subeunda & sustinenda onera, pericula, incommoda plerumque movemur, quia speramus, & expectamus inde proventientia commoda, atque emolumenta; quod attendens S. Paulus ad sufferenda pro Christi nomine adversa suos ipse secuturi emolumenti est hortatus 2. *Corinth. c. 1. §. 7.* illis verbis: *Sicut enim socii passionum estis, sic eritis & consolationis*: quibus ipsis verbis ad propositum utitur Papa *c. 1. de S pult.* addens etiam illam rationem: *Dignus est operarius mercede.* Tum, quia, nisi sustinentes onera, incommoda & labores sequerentur etiam commoda, melior foret conditio negligentis, quàm operantis, ac nemo esset, qui vellet subire onera & labores, non sine humani commercii præjudicio.

5 Declaratur Regula, vel potius primum principale ipsius membrum exemplis Juris: Sic enim quia emptor rei venditæ, etsi necdum traditæ, periculum ac interitum sustinere debet, de jure percipit etiam fructus & commoda rei emptæ v. g. ex auctione pretii, alluvione, vel alia ratione provenientes. *§. 3. Instit. de Emption & Vendition.* ib: *Quum autem emptio & venditio contracta sit, periculum rei venditæ statim ad emptorem pertinet, tametsi adhuc ea res empta tradita non sit.* & paulò inferiùs: *Sed etsi post emptionem fundo aliquid per alluvionem accesserit, ad emptoris commodum pertinet.* Audi rationem Juris ad propositum: *Nam & commodum ejus esse debet, cujus periculum est.* concordat *l. 1. C. de Periculo & Commodo rei vend.* ibi: *Post perfectam venditionem cum commodum & incommodum, quod rei venditæ contingit, ad emptorem pertinet.*

6 Sic etiam, quia Parochus onus & labores habet in administrando Sacramenta, & alia divina parochianis, ab eisdem de Jure, vel consuetudine competentia commoda percipit, etiam in casu, quò parochianus extra Parochiam sepulturam eligit *cit. c. 2. de Sepult.* ubi ratio ex S. Paulo supra allegata adducitur, & additur: *quia dignus est operarius mercede suo.* junctè *c. Certificari. 9. eod.*

7 Sic rursus, quia Monasterium onus & sollicitudinem habet in alendo & custodiendo Clerico, ob incontinentiam illuc ad agendam pœnitentiam detruso, de ejusdem relatis bonis etiam commodum percipere debet. *can. de Lapsis. 5. can. 16. q. 6.* ex illa ratione: *quatenus ipsi* (intellige Religiosi) *ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correptione eorum sollicitudinem gerunt*, ut ait textus.

8 Sic ulteriùs, quia usufructuarius onus habet, dum locò arborum demortuarum novas plantar debet, in ejusdem commodum demortuæ arbores cedunt. *l. Agri. 28 ff de Usufructu, & quemadmodum.* ibi: *Agri usufructu legato, in locum de mortuarum arborum aliæ subjiciendæ sunt, & priores ad fructuarium pertinent.*

9 Sic insuper, quia creditor, qui loco pecuniæ à se mutuò datæ fundum in solutum accipit, periculum & damnum sentire debet, si tanti illum distrahere non valet, quanti pecunia mutuò data efficit, pariter lucrum & commodum ei competit, si fundum majori pretio, quàm mutuum erat, dividit. *l. Cùm pro pecunia. 24. C. de Solution.* ibi: *Cùm pro pecunia, quam mutuò acceperat, secundùm placitum Evandro te fundum dedisse profiteris: ejus industriam, vel eventum meliorem tibi non ipsi prodesse, contrarium non postulaturus, si minoris distraxisset, non justè petis.*

10 Ex præfato *n. 4.* posito principali primo Regulæ membro econtra sequitur secundum negativum: *Qui non sentit onus, sentire non debet commodum.* Cui concordat illud Apostoli 2. *ad Thessalonicen. c. 3 v. 10*

Si

Si quis non vult operari, nec manducet. Declaratur & firmatur Juris exemplis; Sic quia Clerici non residentes onus in serviendo Ecclesiæ, & divina peragendo non sentiunt, nec commodum, seu fructus beneficii percipere possunt, & si quos perceperint, eos restituere tenentur. *c. Ad audientiam 15. de Clericis non resid. & c. un. eod. in 6.* junctis *Conc. Trid. Sess. 24. cap. 12. de R. form.* præsertim cùm beneficium detur propter officium. *c. fin. de Rescript. in 6.* & ampliùs dictum habetur *Lib. III. Tit. 4. de Clericis non resid.* Sic etiam, qui non vult onus suscipere legato per testatorem impositum, non censetur dignus legati commodò *l. Nesennius. 32. §. Non semper. ff de Excusat.* Sic pariter usufructuarius, qui onus in satisdando proprietario sentire non vult, fructus non percipit. *l. Quamvis 10. ff. de Damno infecto.*

11 Resp. III. Verus Regulæ sensus quoad secundum principale membrum affirmativum per lè & contra, indicatum, hic est: *Quicunque alicujus rei percipit commoda & emolumenta, is etiam sufferre debet onera, seu incommoda eidem ex natura, vel Juris dispositione annexa, damnaque inde proventientia.* Ratio fundatur in æquitate naturali, quam tantam agnovit Imperator, ut illam nec ferendum, nec tolerandum existimârit, qui lucrum & commoda amplectitur, & annexa damna vel incommoda sufferre non vult *cit. l. un. §. 4. C. de Caducis tollend.*

12 Declaratur exemplis Juris: Sic enim huc quadrant dicta *n. 10.* videlicet quòd, qui percipit fructus Beneficii, onera quoque annexa sufferre, Ecclesiæ nempe servire, atque præceptis officia & obsequia divina præstare debeat per Jura ibidem citata. Sic animarum Pastores, qui ab eis varia recipiunt commoda, & emolumenta, onus etiam, sollicet curam, labores, & incommoda officio suo annexa sufferre, sicque animas concreditas cœlesti pabulo reficere, ignaras erudire, afflictas consolari, errantes reducere, ægrotantes visitare, & Sacramenta administrare debent. in quo ubi deficiunt, & lucro, commodo, ac emolumento temporali aut corporali præcisè, vel præcipuè inhiant, utique contra hanc Regulam agentes meritò timere habent illud à Domino per Prophetam Ezech. intentatum *Væ Ezech 34 v. 2. & seqq. Væ Pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos: Lac comedebatis, & lanis operiebamini, gregem autem meum non pascebatis, &c.*

13 Sic ulteriùs Beneficiati, & alii, qui de Ecclesia fructus aut commoda quævis percipiunt, debent etiam onus sustinere succurrendo ad reparationem ruinosæ Ecclesiæ, si ipsius media non sufficiunt, aut ea aliunde non habentur *c. 1 de Eccles ædific. vel repar.* ibi: *Quicunque Ecclesiasticum beneficium habent, omnino adjuvent ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas.* junctis *Concil. Trident. Sess. 21. cap. 7. de Reform.* ibi: *Parochiales verò Ecclesias, etiam si Juris patronatûs sint, ita collapsas reficiet, & instaurari procurent ex fructibus, & proventibus quibuscunque, ad eas dem Ecclesias quomodocunque pertinentibus; qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt; aut in illorum defectum parochianos* (quia & hi commoda spiritualia percipiunt ab Ecclesia) *omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant.*

14 Sic Reges & Principes, qui commoda & emolumenta innumera à populo recipiunt, onus subire debent in habenda debita cura, labore, & vigilantia pro bono communi ejusdem. Sic etiam alii, qui ex vectigalibus, pedagiis &c. commoda & proventus percipiunt, onera annexa sufferre debent, vias nempe pro itinerantibus, & vectigal dantibus debitè præparare, reparare, restaurare &c. ut cum aliis benè advertit Strein *hic* addens, innumera ferme esse, in quibus Regula quoad dictum secundum principale affirmativum membrum procedit, & cuivis consideranti facilè patet.

15 Porrò hoc membrum Regulæ ita universaliter procedit, ut etiam in Ecclesiis causis piis, & Fisco locum habeat, nisi speciali privilegio, pacto, aut conventione in casu aliquo sint exempti. Strein. *hic*: eò quòd & ipsi juri naturali, in quo Regula fundata habetur, sint subjecti, ut videlicet, qui ex aliqua re, vel actione percipit commoda, sustineat etiam onera & incommoda eidem annexa, ac inde proventientia, per Jura superiùs allegata.

16 Cæterùm ex memorato affirmativo Regulæ membro sequitur econtra alterum membrum negativum; *Qui non sentit commodum, non debet sentire onus.* Hinc juxta Glossam communiter receptam in *can. Omnis Christianus 69. de Consecrat. dist 1.* rectè docetur, Parochum, cui commoda, debitæ nimirum decimæ subtrahuntur, vel alii proventus, non teneri ad onera, ad prædicationem scilicet, administrationem Sacramentorum, & alia pastoralia officia. Idem dicendum de Canonicis, & aliis beneficiariis; cùm & hi, si reddibus debiti eis non præbeantur, vel negantur, officia præstare, Missas legere &c. non obligentur. Iniquissimum enim genus taciti, vel expressi contractûs, aut Societatis foret, ut cujus unus onus ac damnum, & non commodum, vel lucrum haberet *arg. l. Si non fuerint 29. §. 2. ff. pro Socio.* ibi: *iniquissimum enim genus societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.*

17 Quæritur II. An, & in quibus fallat Regula? Resp. Eam fallere in aliquibus quoad utrumque membrum affirmativum principales & quidem quoad Primum *n. 4* positum: *Qui sentit onus, sentire debet & commodum*: fallit universaliter, quando ex propria institutione, & natura rei, vel ex speciali Juris dispositione alicui muneri vel officio onus est annexum sine commodo; Exemplum habetur Sede vacante, ubi onus, labor, nempe jurisdictio Episcopalis, & administrat. o transit ad Capitulum, & tamen fructus Episcopales interea currentes ad Capitulum non pertinent, sed successori reservari, vel in utilitatem Ecclesiæ impendi debent *c. Quia sæpe. 40. de Elect. in 6.* cum Concord.

18 Idem est in Tutela, præsertim legitima, ubi Fratres tenentur sustinere onus tutelæ sororis sine commodo *l. 1. in fine ff. de legitimis Tutor.* Item in Mandato; quia mandatum gratuitum, & sine mercede esse debet. *l. 1 § 4 ff Mandati.* ibi: *Mandatum, nisi gratuitum, nullum est: nam originem ex officio, atque amicitia trahit, contrarium ergo officio merces*: Ubi tamen notandum, quòd hujusmodi officia, onus sine commodo habentia, exercenti cæteroquin non debent esse damnosa; *cùm non deceat alicui suum officium esse damnosum*, uti dicitur *c Cùm non deceat. 30. de Elect. in 6.* Ex quo inferunt Doctores, hujusmodi officiò, præcisè onerosò fungentes posse repetere expensas intuito talis officii factas.

19 Pariter quoad secundum principale membrum affirmativum *n. 11.* positum Regula fallit ita, ut commodum quis accipiat, quin sentiat onus, ubi leges speciatim sic disponunt, ut habemus Juris exemplum in marito, qui commoda, & fructus dotis uxoris adulteræ percipit, quin habeat onus adulteram alendi *l. un. C. de Rei uxor. action. & c. Plerumque 4. de Donation. inter virum & uxor.* Quamvis si res benè consideretur, hoc exemplum ad fallentias præsentes non pertineat; quia licèt maritus in tali casu careat onere alendi adulteram; tamen non caret aliis oneribus, puta, conducendi nutricem, curatricem familiæ, & ipse quasi viduus non habet adjutorium simile sibi, nec ad alias nuptias transire

valet; quæ onera cum commodo satis compensari videntur, uti bene advertit Strein. *hic*

20 Sic etiam disponente Jure Prælati & Rectores Ecclesiarum, nec non Canonici & alii beneficiati, etsi ob senium, vel infirmitatem ad subeunda officia & onera annexa inhabiles sint, tamen percipiunt commoda, & fructus. *c. 1. & c. Ex parte 5. de Clerico agrotante.* cum Concord. licèt & illud exemplum ad fallentias vix pertineat; cùm Regula dicens: *qui sentit commodum, sentiat & onus*: comprehendere non videatur illos, qui in officio, commodum & emolumentum afferente, prius jam existentes, postea fiunt inhabiles & incapaces ad onera annexa; quia isti prius jam senserunt, & portarunt onera: indèque eis convenit illud: *Dulcia percipiat, qui jam gustavit amara*: ac de cætero nemo potest *ad impossibile obligari juxta Reg. 6. de Reg. Jur. in 6.*

REGULA LVI.

In re communi potior est conditio prohibentis.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quid intelligatur per verba in re communi: & per verbum prohibentis?*
3 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
4 *Declaratur exemplis Juris: & n. seq.*
5 *Unus conjugum invitò altero vovere non potest.*
6 *Ponuntur alia exempla Juris: & n. seq.*
8 *Fallit Regula, quando non interest prohibentis:*
Declaratur exemplis: & n. seq.
10 *Fallit item quando unus, altero prohibente, utitur re communi ad usum destinatum.*
11 *Doctrina Glossæ ad propositum.*
12 *Fallit insuper, quando prohibente uno alter necessaria reparat.*
13 *Item in aliis casibus.*
14 *Potest cuivis divisioncm rei communis apud Judicem petere.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Sabinus 28. ff. Communi dividundo.* ibi: *Sabinus ait ita re communi neminem dominorum jure facere quicquam, invitò altero, posse.* Unde manifestum est, prohibendi jus esse: in re enim pari potiorem causam esse prohibentis, constat. Concordat *Regula 29. de R. J. in 6. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Per verba *in re communi* intelligit Regula talem rem, quæ indivisa pertinet ad duos, vel plures ut singulos, non ut universos, seu prout collegium, aut commune faciunt, sicut communiter tenent DD. Quid autem sit, rem pertinere *ad plures ut singulos*: item *ad plures ut universos*, seu prout collegium faciunt, dictum est supra *ad Reg. 29. n. 3. & 4.* Per verbum *prohibentis* autem intelligit, & comprehendit Regula etiam contradictionem, dissensum, & oppositionem: ita ut dum aliquis rem, pluribus communem, seu quæ ad plures ut singulos pertinet, distrahere, vel mutare vult, & alter, sive dicat, prohibeo, sive contradico, dissentio, nolo, me oppono, prohibere censeatur, ejusque conditio potior sit, & præferri debeat. Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Quando res aliqua pluribus communis talis est, quæ indivisa ad plures ut singulos pertinet, & de hujusmodi re alienanda, immutanda, destruenda &c. inter dominos dissensio est, is, vel illi præferendi sunt, ejusque acquiescendum, qui prohibent, vel contradicunt, dissentiunt, aut se opponunt; etiamsi unicus tantùm esset.* Ratio est, tum, quia non solùm ille, qui mutare, vel alienare, destruere &c. vult: sed etiam qui contradicit, vel prohibet, dominus est. Quæ ratio in exemplo ad propositum de pariete pluribus communi affertur *l. Parietem. 8. ff. de Servitutibus Prædior. Urban.* ibi: *Parietem, qui naturali ratione communis est, alterari vicinorum demoliendi eum, & reficiendi jura on est: quia non solùs dominus est.* Tum, quia iniquum est, quòd aliquis in re, vel jure suo, per factum alienum invitus gravetur, diminutione, aut detrimento afficiatur. *l. Non debet. 74. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*: cùm proximum lædere etiam juri naturali adversum sit, § 3. *Instit. de J. & J.*

Declaratur Regula ulteriùs exemplis Juris: Sic 4
enim, si duo fundum in comm uni habent, & unus eorum domum in illo ædificare, vel eundem omnino alienare vult, & alter prohibet, seu contradicit, dissentit, hujus contradictionem præferre, eique acquiescere oportet, arg. *l. Sabinus. 28. ff. de Communi dividund.* & *cit. l. Parietem. 8. ff. de Servitut. præd. urb.*

Sic etiam, si matrimonio jam consummato unus 5
castitatem vovere velit, & alter prohibeat, vel contradicat, hujus conditio potior est, & contradictio prævalet, *c. Quidam. 3. de Convers. Conjug.* ubi ex Apostolo additur ratio: quia *Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier*: & econtra. Item *Cùm vir & uxor una caro sint, sicut docet Apost. non potest unus ad Deum converti, & alter in sæculo remanere.*

Sic rursus, quia jus eligendi Prælatum ad omnes 6
Capitulares, etiam ut singulos, pertinet, non potest electio per compromissum celebrari, vel extraneus ad suffragandum admitti, si vel unus tantùm contradicat. *c. Quia propter 42. de Elect.* ibi: *vice omnium.* junctâ *c. In causis. 30. & c. Scriptum. 40. eod.*

Huc faciunt etiam exempla pro declaratione Re- 7
gulæ XXIX. à n. 29. adducta; quia illa Regula cum præsenti multùm concordat.

Quæritur II. An, & in quibus fallat Regula 8
præsens? Resp. I. Eam *primò* & universaliter fallere, quando non interest socii prohibentis; cùm quivis meritò pati debeat id, quod sibi non nocet, & alteri prodest. Dynus *hic n. 2.* Strein, & alii. *l. 1. §. 11. ff. de Aqua, & aqu. pluv. arcend.* ibi: *Prodesse enim sibi unusquisque, dum alii non nocet, non prohibetur, nec quemquam hoc nomine teneri.* cum Concord. Exemplum ad propositum exhibetur in *l. Fistulam. 19. §. 2. ff. de Servitut. præd. urban.* ubi socio permittitur fcalam, quæ removeri potest, ad communem parietem facere, quia alteri non nocet: ibi: *Scalas posse me ad parietem communem habere, Sabinus rectè scribit.*

Eâdem *l. Fistulam. pr.* ob dictam rationem con- 9
ceditur, ut quis penes communem parietem possit balneum habere, dummodò ob assiduum humorem non noceat vicino, ibi: *non posse prohiberi vicinum, qui minùs balneum habeat secundùm parietem communem, quamvis humorem capiat paries: non magis, quàm si vel in triclinio suo, vel in cubiculo aquam effunderet. Sed Neratius ait, si talis sit ejus tepidarii, ut assiduum humorem habeat, & id noceat vicino posse prohiberi eum.* In eadem lege ponuntur adhuc alia exempla fallentiam Regulæ confirmantia: Sic etiam ob fallentiæ rationem, juxta *l. Quidam 13. §. 1. ff. eod. Parietem communem incrustare licet, secundùm Capitonis sententiam: sicut licet mihi prætextissimas picturas habere in pariete communi.* sunt verba legis.

10 Fallit *secundò* rursus universaliter, quando prohibente, aut invitò unò, alter re communi fruitur ad talem usum, ad quem parata, seu destinata est, uti constat de fundo, seu loco pluribus communi pro sepultura: in quo licèt extraneus, etiam unico contradicente sepeliri nequeat: tamen, quia locus pro sepultura Dominorum destinatus est, quivis eorum, etiam prohibente altero, ibi tumulari valet. *l. Si plures. 41. ff. de Religios. & sumpt. funerum.* ibi: *Si plures sint domini ejus loci, ubi mortuus infertur, omnes consentire debent, cùm extranei inferantur: Num ex ipsis dominis quemlibet rectè ibi sepeliri constat, etiam sine cæterorum consensu.*

11 Hinc ad propositum post Dynum *hic. n. 2.* benè docet Glossa communiter recepta in §. *Religiosum Instit. de Rerum division. v. Invitis. in additione*, sic discurrendo: aut socius vult uti re communi, aut in ea reparare, vel facere aliquid ad eum usum, ad quem parata, seu destinata est: & potest, etiam alio prohibente vel contradicente *cit. l. Si plures*: aut ad eum usum, ad quem parata non est: & tunc subdistingue: aut interest prohibentis non uti: & melior est conditio prohibentis per Jura *n. 3.* citata; aut non interest prohibentis: tunc melior est conditio facientis, per Jura citata *n. 8.*

12 Fallit *tertiò* in casu, quo pro conservanda re communi reparatio, vel quid aliud necessarium fieri debet, v. g. si tectum domus ruinosæ reparare, præcavere, parietem fulcire, trabem immittere necesse est; tunc enim id ab uno fieri potest, etiam altero prohibente. Imo si socius ad hoc contribuere detrectat, ademptione dominii, quod in re communi habet, puniri potest. *l. Si (ut proponis) 4. C. de Ædificiis privat* ibi: *Si (ut proponis) socius ædificii, ad refectionem ejus, sumptus conferre detrectat: non necessariò extra ordinem tibi subvenire desideres. Etenim si solus ædificaveris, nec intrà quatuor mensium tempora cum centesimis nummus, pro portione socii erogatus, restitutus fuerit, vel, quò minus id fieret, per socium stetisse, constiterit, jus dominii pro solido vindicare, vel obtinere juxta placitum antiquitatis poteris.*

Fallit *quartò* pro favore obtinendæ libertatis. 13
Quintò in concursu plurium patronorum ad idem beneficium. *Sextò*, quando Princeps vel fiscus rem cum aliis communem habet, per dicta & probata ad *Reg. XXIX. n. 12. 14. & 15.*

Illud etiam circa rem pluribus communem notan- 14
dum venit, quòd si communio inter socios difficilis appareat, vel ex illa imminenst, aut jam adsint discordiæ, vel incommoda, ad hæc avertenda quivis ex sociis apud Judicem instantium pro divisione facere possit, & obtinere debeat. *l. Cùm pater. 77. §. 20. ff. de Legat. II. & l. fin. C. de Communi dividundo.* ibi: *In communione, vel societate nemo compellitur invitus detineri: Quapropter adiitus præses Provinciæ, ea, quæ communia tibi cum fratre perspexerit, dividi providebit.*

REGULA LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, est interpretatio facienda.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Per verba legem intelliguntur conditiones & obligationes contractibus appositæ.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Minor dicitur tam ille, qui minor est quatuordecim, quàm qui viginti quinque annis.*
5 *Ponitur exemplum de stillicidio.*
6 *Testis obscura depositio contra producentem est interpretanda.*
7 *Fallit Regula, quando de mente legem ponentis aliunde certò, vel verisimiliùs constat:*
8 *Item, si aliàs actus esset irritus:*
Interpretatio facienda est, ut res potiùs valeat, quàm pereat. Ibid.
9 *Fallit etiam in Donationibus, de quibus non satis constat:*
10 *Item in votis:*
11 *Ac in Testamentis.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Veteribus. 39 ff. de Pactis.* ibi: *Veteribus placet, ultionem obscuram, vel ambiguam venditori, & qui locavit, nocere, in quorum fuit potestate, legem apertiùs conscribere.* Concordat *l. Labeo 21. ff. de Contrah. Empt.* ibi: *Labeo scripsit, obscuritatem pacti nocere potiùs debere venditori, qui id dixerit, quàm emptori; quia potuit re integra apertiùs dicere.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus sensus illius sit? Resp. I. Per verbum *legem* hic præcipuè intelliguntur pacta, conditiones, vel obligationes, quæ contractibus apponi solent, uti cum aliis bene advertit Carolus *hic*; quia hæc in Jure etiam leges vocantur, privatæ scilicet, uti *l. Legem. 10. C. de Pactis.* ibi: *Legem, quam dixisti, cùm dotem pro alumna dares, servari oportet, & l. Contractus. 23. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Legem enim contractus dedit.* cum Concord. Hinc etsi hæc Regula etiam de aliis actionibus, tamen potissimùm in contractibus procedit: cui conformiter

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quando* 3
in contractibus, & aliis actibus pactæ, conditiones, vel aliæ obligationes quasi leges ad alterum obligandum per verba obscura, dubia, vel ambigua apponuntur, interpretatio facienda est contra eum, qui hujusmodi leges apposuit. Ratio est tum, quia *in obscuris minimum*, id est, minùs gravans & obligans *est sequendum.* juxta *Reg. 30. Jur. in 6.* Tum, quia, qui asserit, alterum sibi esse obligatum, vel se ab obligatione esse liberatum, probare debet *l. 2. ff. de Probat.* ibi: *Et incumbit probatio, qui dicit, non, qui negat. & l. 1. C. eod.* ibi: *Ut creditor, qui pecuniam petit numeratam, implere cogitur; ita rursum debitor, qui solutum offirmat, ejus rei probationem præstare debet:* Et quidem non qualemcunque, sed claram; cùm probatio obscura, vel dubia non relevet. *arg. c. In præsentia. 8. de Probat. & l. Neque natales. 10. C. eod.* consequenter, qui non nisi per verba obscura, & ambigua alterum sibi obligatum dicit, meritò contra le interpretationem pati debet: præsertim, quia *in ejus potestate fuit legem apertiùs dicere. cit. l. Veteribus.* indeque sibi culpam imputare debet. Quod idem & alia ratio suadet, videlicet ut caveantur doli, & fraudes, quæ in verbis obscuris, ac ambiguis intervenire possunt, Strein. *hic.* Taccin. *hic n. 1.*

Declaratur Regula exemplis Juris: Sic enim, qui 4
fuam professionem impugnans dicit, se tempore professionis fuisse minorem, contra ipsum interpretatio

tatio fit, quòd fuerit minor 25. annis, consequenter professio extiterit valida; *Cùm verbum illud, minor annis duobus modis potuerit intelligi, cùm & qui minor est quatuordecim annis, & qui viginti quinque, dicti soles minor*: ut habetur *cit. c. In præsentia.* 8. §. *Præterea. de Probat.* Et hinc quia potuisset clarè dicere, asserendo se impuberem fuisse, & non dixit, meritò contra se interpretationem pati debet.

5 Sic etiam, si in vendenda domo additur: *stillicidia, uti nunc sunt, ita mancant*: & dubium est, utrùm servitus stillicidii afficiat domum venditam, vel potiùs ea, quam forsan venditor contiguam, vel vicini adhuc habent, contra venditorem de retenta adhuc domo illius interpretatio facienda est; quia conditio hæc apposita ambigua est. *l. Si arborem. 17. ff. de Servit. præd. urb.* & *l. Cùm in lege 33 ff. de Contrah. Empt.* ibi: *Cùm in lege venditionis ita sit scriptum: flumina, stillicidia, uti nunc sunt, ut ita sint, nec additur, quæ flumina, vel stillicidia: primùm spectari oportet, quid actum sit; si non id appareat, tunc id accipitur, quod venditori nocet; ambigua enim oratio est.*

6 Ad sensum Regulæ ponit Glossa *in cit. c. In præsentia. 9. de Probat. v. Verbum dubium*, ulteriùs aliud exemplum, videlicet, quod in casu, quo quis pro se producit testem, & hic depositionem dubiam facit, contra producentem interpretatio facienda sit. *cit. c. In præsentia*, quia asserenti incumbit probatio, & quidem clara per Jura citata *n. 3.*

7 Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula LVII? Resp. Eam fallere in pluribus: veluti 1. quando mens legem, seu conditionem obscurè ponentis aliunde certò, aut verosimiliùs constat; quantumvis enim juxta hactenus dicta in ambiguis contra proferentem interpretatio facienda sit: tamen ubi de mente illius certa, verisimilior notitia habetur, juxta eam procedendum est per dicta & ex jure probata ad *Regul. 30. n. 3.* & *ad Regul. 45. de Reg. Jur. in 6. Inspicimus in obscuris, quod verisimilius est, & quod plerumque fieri consuevit.*

8 Fallit 2. si ex facta contra obscurè proferentem interpretatione, tota dispositio irrita, & omni carens effectu evaderet. Ratio est; quia universaliter interpretatio sic facienda est, ut verba aliquid operentur, & dispositio potiùs valeat, quàm pereat. *arg. l. Item veniunt 20. §. 6. ff. de Hæredit. petit.* & *l. Quoties. 12. ff. de Rebus dub.* ibi: *Quoties in actionibus, aut exceptionibus ambigua oratio est, commodissimum est, id accipi, quo res, de qua agitur, magis valeat, quàm pereat.*

Fallit 3. in Donationibus, quando de eis verè 9
factis satis non constat: vel, si constat quidem, dubium tamen manet, an plus vel minus donatum sit: Item si iis derogaretur juri jam quæsito tertii, vel communitatis; licèt enim alias in donationibus, præsertim Principum, de quibus satis constat, latissima pro donatario interpretatio fit facienda. *c. Cùm dilecti. 6. de Donation. ad finem.* ibi: *quia in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis quoque plenissima interpretatio est adhibenda.* junctâ *l. Beneficium. 3. ff. de Constitut. Princip.* ibi: *Beneficium Imperatoris, quæ à Divina scilicet ejus indulgentia proficiscitur, quàm plenissimè interpretari debemus*: Tamen, quia donare, suum perdere & jactare est *l. filiusfamilias. 7. pr. ff. de Donat.* suum autem jactare in dubio nemo præsumitur, *arg. l. Cùm de indebito. 25. pr. & fin verò. ff. de Probat.* meritò pro donante fit interpretatio, ubi de donatione non satis constat. Ob quam eandem rationem pro eodem interpretatio fieri debet, si dubium est, an plus, vel minus donatum sit. Pariter pro donante interpretatio facienda, si per donationem præjudicatur quæsito jam juri tertii; quia huic præjudicare velle nemo censetur per dicta & probata supra ad *Regul. 15. n. 26.*

Fallit 4. in Votis, utpote in quibus stante du- 10
bio, vel ambiguitate pro vovente fit interpretatio per dicta supra *ad Reg. 30.*

Fallit 5. in Testamentis, & ultimis Voluntati- 11
bus; has enim interpretari testatoris est, quamdiu vivit. *l. Hæredes palam. 21. §. 1. ff. Qui testament. facere poss.* post mortem autem testantis si circa res legatas dubium remanet, electio ordinariè penes hæredem est. *l. si quis. 32. §. 1.* & *l. legato. 37. ff. de Legat. I.* qui minimum præstando satisfaciat, per dicta ad *cit. Reg. XXX. num. 8.* Nisi forsan legatum penitus periret, casu quo interpretatio pro legatario non fieret, ut benè advertit Dynus *hic num. 11.* cum universaliter loquendo in dubiis interpretatio ita fit facienda, ut actus valeat potiùs, quàm pereat. *cit. l. Quoties. 12. ff. de Reb. dub.* vel nisi servus, aut alia res generaliter legetur; quia tunc electio penes legatarium est, textu expresso *§. Si generaliter. 22. Instit. de Legat.* ibi: *Si generaliter servus, vel alia res legetur, electio legatarii est; nisi aliud testator dixerit.* junctâ *l. Qui duos. 20. ff. de Legat. I.*

REGULA LVIII.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Contra bonos mores idem ac quod contra legem est. Juramentum non est vinculum iniquitatis. Ibid.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Prohibita de Jure in favorem tertii servanda sunt, si juramento confirmantur. & seq.*
5 *Juri, & favori suo quivis renuntiare potest.*
6 *Omne Juramentum, quod non est contra bonos mores, obligat.*
7 *Contractûs juramento firmati, quando servari debeant, remissivè.*

1 VIdetur desumpta hæc Regula ex *l. Contractus. 23. ff. de Reg. Jur.* ubi post medium sic habetur: *Legem enim contractus dedit, excepto eo, quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur; hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est; & ita utimur.* Concordat *can. Inter cætera. 22. cau. 22. q. 4. v. Porro.* ibi: *Juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut esset vinculum iniquitatis, vel matricidii, vel fratricidii, seu cujuscunque criminis.* & *Reg. 69. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *In malis promissis fidem non expedit observari.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam per verba *contra bonos mores* idem dicere velle, ac contra legem naturalem, divinam, vel etiam humanam, sub gravi, vel levi culpa obligantem; quidquid enim contra hujusmodi legem fit, offensa DEI, etiam hôc ipsô malum, ac contra bonos mores est, utpote qui tales non sunt, quando legi difformes, & divinam Majestatem offendentes existunt. Qui igitur jurat facere, quod lex prohibet, vel omittit, quod lex præcipit, juramentum servare non obligatur, sed potiùs obligatur tale juramentum contra

contra legem factum, non servare, hôc ipsô, quòd legem observare teneatur v. g. qui jurat proximum injustè persequi, eum in bonis famæ, vel fortunæ lædere, verberare, vulnerare, occidere &c. vel qui jurat, quòd parentibus, vel superioribus non velit obedire, nulli pauperi, etiam in gravi necessitate existenti eleemosynam præbere, etsi benè posset; nullam amplius audire Missam, vel quid aliud omittere, quod agere tenetur: non obligatur servare tale juramentum sed potiùs obligatur illud non servare, & illo non obstante facere, quod lex præcipit, & omittere, quod prohibet. Ratio est, tum, quia juramentum non est vinculum iniquitatis *cit. can. 22. cau. 22 q. 4.* & *c. Quanto. 18. de jurejur.* id est, neminem vinculat, ligat, stringit vel obligat ad iniquum: cujusmodi omne illud est, quod contra legem, consequenter contra bonos mores, & quod malum, ac peccatum est. Nulla autem existente obligatione juramenti, remanet obligatio legis, contra quam juratum est. Tum, quia *Nemo potest ad impossibile obligari. c. Nemo. 6. de Reg. Jur. in 6.* Ea autem, quæ contra leges, & consequenter contra bonos mores sunt, sicque licitè fieri nequeunt, inter impossibilia reputantur per dicta & probata ad *cit. R. g. 6.* ergo jurans illa facere, juramentum servare non obligatur.

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Qui jurat aliquid facere, vel omittere, quod contra jus, seu legem naturalem, vel divinam, vel humanam, sub gravi vel levi peccato obligantem, consequenter contra bonos mores est, & licitè observari nequit, juramentum servare nullatenus obligatur, sed potiùs tenetur illud non observare, eòque non obstante, legi obedire.* Per Jura & rationes jam allegatas; patetque tam ex jam adductis, quàm obviis aliis exemplis.

4 Objici solent contra hanc Regulam plura ex Jure, per quæ manifestè patet, quòd etiam prohibita de Jure observari debeant, si quis ea servare juravit: Sic enim renuntiatio, quam filia dotata facit de futura successione paterna à Jure reprobatur. *l. fin. ff. de Suis & Legit.* & *l. Pactum, quod dotali. 15. C. de Pactis*: tamen si filia eam servare jurat, juramento stare tenetur textu expresso *c. Quamvis 2. de Pactis in 6.* ibi: *Quamvis pactum patri factum à filia, dum nuptui traderetur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex civilis; si tamen juramentô, non vi, nec dolo, præstitô firmatum fuerit, ob eadem omnino servari debebit; cùm non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.*

Sic pariter, etsi fundi dotalis alienatio de Jure sit 5
prohibita. *l. un. C. de Rei uxor. action. §. Et cùm Lex. 15.* tamen si mulier eam juramentô firmat, illud servare tenetur. Jure civili propterea per Jus canonicum correcto *c. Licèt. 2. de Jurejur. in 6.* ibi: *Licèt mulieres, quæ alienationibus dotis & donationi propter nuptias consentiunt, non contravenire proprio juramento firmantes, servare juramentum hujusmodi, non vi, nec dolo præstitum, de Jure Canonico teneantur; quia tamen quicô Judices seculares eas contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitimè de hujusmodi juramento: Nos animarum periculis obviare volentes, eosdem Judices ad servandum hoc Jus canonicum per locorum Ordinarios censurâ ecclesiasticâ decernimus compellendos.* Plura alia hujusmodi exempla adducit Vivianus: ad quæ tamen, ac alia Resp. cum dicto Viviano & aliis, plura per legem prohibita servari debent casu, quô firmatur juramento, si sunt prohibita ob sui turpitudinem, negatur: si sunt prohibita præcisè in privilegium tertii (qualia sunt in exemplis allegata) conceditur; cùm enim quivis juri & favori suo renuntiare valeat, *arg. c. Si diligenti. 12. de Foro compet.* & *l. Si Judex 41. ff. de Minor.* ibi: *Unicuique licet contemnere, hæc, quæ pro se introducta sunt* debet id, quod in sui favorem a lege prohibita est, observare, si illud servare juraverit; quia licitè servare potest *arg. cit. c. Quamvis 6. de Pactis in 6.* & *c. Licèt. 2. de Jurej. in 6.*

Hinc Doctores communiter docent, in Regula no- 6
stra: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*: implicitè continere aliam eccontra oppositam, videlicet: *Omne juramentum, quod contra bonos mores non est, consequenter licitè servari potest, obligatorium est, & servari debet.* per Jura *nu. præced.* citata.

Cæterùm plura circa hanc Regulam, præsertim an, 7
& quando contractus de Jure prohibiti, & invalidi, juramentô firmati servari debeant, fusius habetur *Lib. II. Tit. 24. de Jurejur. §. 3.* & *4.*

REGULA LIX.

Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo Regula intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius;*
Qui non illico à quo petit, sed alteri restituere debet, reus doli non est.
4 *Necille, qui non statim, sed primùm cum tempore restituere tenetur.*
5 *Declaratur Regula exemplis Juris. & seqq.*
6 *Maritus petens dotem defunctæ uxoris dotem nondum solutam, doli reus censetur.*
7 *Sicut & usufructuarius petens solutionem usurarum.*
8 *Fallit Regula in casu restitutionis spoliatorum.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. In condemnatione. 173. §. 3. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Dolô facit, qui petit quod redditurus est.* & *l. Dolo 8. ff. de Doli mali except.* ubi etiam exemplificatur Regula sibi: *Dolo facit qui petit quod redditurus est, sic si hæres damnatus sit, non petere à debitore, potest uti exceptione doli mali debitor, & agere ex testamento.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Eam sic esse intelligendam, quòd ille dolosè, & malitiosè, fraudandique animô agere præsumatur (fundatur enim hæc Regula in præsumptione) qui rem ad se non pertinentem petit ab aliquo, quam etiam acceptam eidem, à quo petiit, exigente justitia, statim iterum restituere teneatur. Ratio Regulæ est; quia hôc ipsô, quod quis rem, quam ab alio petit, eidem statim, ac recepit, iterum restituere debeat, nullam videtur habere justam petendi causam, consequenter ex dolo & malitia animôque fraudandi petere justè præsumitur. *arg. cit. l. Dolo.* Fraudibus autem, & malitiis hominum non indulgendum, sed occurrendum est *arg. l. in fundo 38. ff. de Rei Vindicat.* Addit Vivianus aliam rationem; quia videlicet lex & natura horrent inutiles ambages, & circuitus, ac propterea volunt, ut, quod paucis fieri potest, non fiat pluribus. *arg. l. fin. C. de Emancipat. lib.* consequenter id quis ab aliquo minimè petere, sed relinquere debet, quod, postquam accepit, eidem statim iterum reddere, seu restituere debet.

Resp. II. Regulæ sensus verus est iste: *Omnis ille ex* 3
dolo, & animo fraudandi de jure præsumitur, qui rem aliquam ad se non pertinentem ab altero petit, quam etiam obtentam, eidem, à quo petiit, exigente justitia, statim iterum reddere, seu restituere tenetur. Per Jura, & rationes *n. 1.* & *2.* jam allegatas. Notanter autem

dicitur, quam *eidem, à quo petit*, iterum restituere tenetur; quia Regula non est intelligenda de illo, qui petit ab altero rem aliquam, quam non eidem, à quo petiit, sed alicui alteri, domino nempe suo restituere debet. *l. Si socer. 44 §. 1. ff. Solut. Matrim.* ibi: *Cùm absurdè dicatur, dolò videri eum facere, qui non ipsi, quem convenit sed alii restituturus petit.* Hinc doli reus minimè censetur commodatarius, qui rem sibi commodatam, & postea à fure ablatam, ab eodem petit; quia eam non furi, à quo petit, sed alteri, domino videlicet reddere debet. Sic Procuratores & advocati, nomine sui Principalis rem ab injusto detentore petentes, dolose agere non præsumuntur, etsi rem, quam petunt, statim restituere debeant; quia non illi, à quo petunt, sed alteri, domino videlicet suo, restituere tenentur.

4 Dicitur notanter ulteriùs, quam *statim*, seu in continenti restituere debet eidem, à quo petit; nam qui rem non *statim*, sed post intervallum temporis v.g. post annum eidem, à quo petit, restituere tenetur, doli reus non præsumitur, *arg. l. fin §. 1. ff. ut Legat. cauf. cavetur.* ubi pater à filia institutus hæres, ut post mortem suam nepoti, testatricis filio, hæreditatem restituat, doli reus non censetur ex eo, quòd à superstite marito res filiæ defunctæ petat, licèt eas restituere teneatur nepoti, quia restitutionem non *statim*, sed primùm post mortem suam facere debet. Quamvis etiam ex alio capite à dolo immunis esset; quia nimirum non illi, à quo petit, sed alteri, nepoti scilicet suo restituere debet.

5 Cæterùm declaratur Regula, & sensus illius exemplis Juris; Sic enim hæres, qui hac cum conditione institutus est, ne peteret à certo debitore debitum, dolosus censetur, & doli exceptione repellitur, si debitum à debitore petat; quia eidem, etiamsi debitum obtineret, statim iterum reddere deberet. *cit. l. Dolo. 8. ff. de Doli mali Except.* per textum *num. 1.* citatum.

6 Sic pariter maritus doli reus præsumitur, & doli exceptione repellitur, si defuncta conjuge dotem à socero, seu patre defunctæ conjugis promissam, sed nondum solutam petat. *arg. l. Apud Celsum. 4 §. 1. & 2. ff. de Doli, & met. Except.* quia eidem statim iterum restituere deberet. Nec obstat, quòd vi *l. 1. C. de Rei uxor. act.* maritus primùm post intervallum unius anni teneatur restituere dotem defunctæ conjugis; quia tempus hoc solius commiserationis causâ conceditur marito, ut, cùm pecunia parata sæpe non statim habeatur ad manum, eam interea comparare, ac postea pro quantitate dotis restituere valeat. Quæ ratio cùm in dote necdum soluta non militet, petens dotem maritus reus doli præsumitur; cùm eidem, à quo petit, statim iterum reddere deberet.

Sic ulteriùs usurarius, qui usuras à debitore petit 7
ex dolo agere præsumitur, & doli exceptionem pati debet, quia usuras, quas à debitore petit, eidem statim restituere deberet *c. Cùm tu. 5. & c. Tuas. 13. de Usur.* ibi: *Compellas restituere ipsas* (usuras videlicet) *postquam fuerint persolutæ, ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.*

Quæritur II. An, Et in quibus fallat Regula LIX? 8
Resp. Eam præcipuè fallere in casu restitutionis spoliatorum; Nam, ut contra nonnullos benè notat Dynus *hic*, etsi hæc Regula non tantùm in petitorio, sed etiam in possessorio adipiscendæ & retinendæ procedat, tamen fallit in judicio recuperandæ possessionis; quia *spoliatus ante omnia est restituendus. c. fin. de Ordine cogn. cum concordant.* Hinc etsi sciat spoliatus, se rem, quam à spoliatore sibi pro recuperanda possessione restitui petit, eidem statim iterum debere reddere, tamen doli reus non est; quia justam causam petendi habet, ut nempe juxta Juris præscriptum spoliatus ante omnia in possessionem restituatur; prout ampliùs diximus *lib. II. Tit. 13. de Restit. spoliat. §. 3.* ubi tamen §. 4. etiam subjunximus casus, in quibus restitutio spoliatorum ante omnia non fit, & consequenter in iisdem fallentia hæc non procedit. Vide ibidem, ne inutilis fiat repetitio.

REGULA LX.

Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Mora quid, & quotuplex? ac quid Exceptio? remissivè.*
Quomodo Regula intelligenda? Ibid.
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Exceptio legitima quæ?*
5 *Enarrantur causæ legitimè reddentes exceptionè.*
6 *Citatus etiam ab illegitimo Judice (nisi notoriè sit talis) comparere debet.*
7 *Legati dominium statim post mortem legantis transit ad legatarium.*
8 *Illegitima exceptio non excusat à mora.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Nulla. 88. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Nulla intelligitur ibi mora fieri, ubi nulla petitio est.* adde: vel si quæ est, exceptione legitima elidi potest. *l. Nihil interest. 112. ff. de Reg. Jur.* quia *nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus sensus illius sit? Ante responsionem supponitur ex dictis supra ad *Regulam XXV. n. 2. & seqq.* quid? & quotuplex sit mora? Quid autem, & quotuplex sit exceptio, fusè declaratum habetur *Lib. II. Tit. 25. §. 1. de Exceptionibus.* Quò suppositò Resp. 1. Regulam sic esse intelligendam, quòd ille, qui ex justa, & rationabili causa se defendere, excusare, sicque contra actorem petentem legitimè excipere potest, quare tempore aliàs debito aut præscripto non solverit, aut non fecerit, vel præstiterit verum, aut præsentem debitum, non sit in culpabili mora, quæ pœnas, & malos effectus secum trahat: consequenter ad eos condemnari nequeat; qui enim in culpabili mora est tempore debito solvendi, faciendi, aut præstandi, quod debet, tenetur ad resarcienda damna omnia & incommoda ratione moræ secuta, v.g. ad æstimationem rei, quæ tempore moræ etiam casu periit: ad compensandos fructus: ad interesse & usuras: ad pœnas in contractu appositas &c. prout ampliùs explicatum, & ex jure probatum habetur, per dicta ad *Regulam XXV. à n. 6.* A tali igitur mora culpabili, hujusmodi pœnas, & malos secum trahente effectus Regula immunem declarat illum, qui legitima exceptione se tueri & defendere, id est, allegare, & probare potest, quòd ex rationabili, justa, legitima causa tempore aliàs debito non solverit, vel non fecerit, aut præstiterit, quod debebat, vel eum debere, prætendebatur: id enim probando legitima exceptione se tueri dicitur contra actorem petentem, vel prætendentem. Hinc

Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Non est* 3
in culpabili mora solvendi, faciendi, vel præstandi, qui eo tempore, quò aliàs deberet, vel debere prætenditur, non solvit, facit, aut præstat, quod debet, aut debere prætenditur,

tenditur, & consequenter nec pœnas moræ culpabilis incurrit, qui sufficienter probare potest, quod ex rationabili, justa, seu legitima causa præfato tempore debitum solvere, aut præstare omiserit. Ratio est; quia mora, de qua jura, & Regula nostra loquuntur, supponitur esse inculpabilis, adeò ut, ubi culpa non est, nec mora adesse censeatur. Strein. *hic num. 1. arg. l. Pecunia funebris. 9. ff. de Usur.* atqui ubi justa, & legitima excusatio adest, culpa abest, consequenter & moram abesse, sicque qui se legitimè excusare, seu excipere potest, in mora non esse meritò censetur.

4 Dicitur autem justa causa excusans, & legitima exceptio illa, quæ in jure Divino, naturali, aut humano directè, vel indirectè ita fundatur, ut replicatione elidi non valeat; quia si replicatione elidi potest, pro legitima non habetur. Dyn. *hic n. 3.* Vivianus *hic.* & alii communiter; Nam licet idem est ipso jure non habere actionem, & habere actionem, quæ possit exceptione excludi, textu claro *l. Nihil interest. 112. ff. de Reg. Jur.* sic idem est, omnino non habere exceptionem, & habere exceptionem, quæ per replicationem excludi potest; cum ita se habeat replicatio ad excludendam exceptionem, sicut se habet exceptio ad excludendam actionem. *l. 2. ff. de Except.*

5 Porro causæ justæ, legitimè excusantes, legitimamque reddentes exceptionem, ne quis censeatur esse in mora, plurimæ sunt; ex quibus aliquas in specie subjungimus. Tales namque sunt *Primò*, si solutio pro tempore est impossibilis, aut justò difficilior; quia *nemo potest ad impossibile obligari* juxta *Reg. VI. de Reg. Jur. in 6.* & dicta ad eandem supra. *Secundò*, si debitum provenit ex facto alieno: ut si testator reliquit debitum, quia hujus datur excusans ignorantia juxta *Regulam XIII. de Reg. Jur. in 6. Ignorantia facti, non juris excusat*: & dicta ad eandem supra. *Tertiò*, si creditor debito tempore solutionem oblatam acceptare renuit, per dicta ad *Reg. XXV. n. 2. Quartò*, ubi mali doli, vel metûs gravis injustè incussi contra prætendentem, vel petentem creditorem datur exceptio. *l. Pecuniæ funebris. 9. ff. de Usur.* & totò *Titulò de doli mali, & metûs exceptione. Quintò*, si debitum non est liquidum. *Sextò*, si jam facta est compensatio aliqua ex parte petentis. *Septimò*, si petens ipsemet contractum non implevit. *Octavò*, si exigui temporis dilatio est; quia in hac notabile non sentitur damnum. *l. Si debitori 21. ff. de judiciis.* ibi: *Neque enim magnum damnum, si in mora modici temporis*; nec est necesse statim cum sacro accurrere. *l. Quod dicimus. 105. ff. de Solut.* ibi: *Quod dicimus—debere statim solvere, cum aliquo scilu et temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum sacco adire debet.*

6 Objicitur autem contra Regulam 1. Qui excipit contra judicem non suum, legitimè excipit. *l. Contumacia. 53. ff. de Rejudicat. & l. fin. ff. de jurisdictione*, ibi: *Extra territorium jus dicenti impune non paretur. Idem est, & si supra jurisdictionem suam velit jus dicere*: & tamen si citatus à tali judice non comparet, in mora esse & contumax reputatur. *l. Si quis ex aliena. 5. ff. de judiciis* Resp. hoc verum esse, quando dubium, seu notorium non est, judicem esse incompetentem; quia *Prætoris est, æstimare, an sua sit jurisdictio, vocati autem non contemnere authoritatem Prætoris*, uti dicitur *cit. l. Si quis ex aliena.* Hinc citatus venire debet saltem ad ostendendam fori incompetentiam, *cit. l. Si quis.* ibi: *In jus vocati veniant, sua privilegia allegaturi.* junctâ *l. 2 ff Si quis in jus vocatus.* ibi: *Ex quacunque causa ad Prætorem, vel alios, qui jurisdictioni præsunt, in jus vocatus venire debet; ut hoc ipsum sciatur, an jurisdictio ejus sit.* Quare si vocatus contra hoc excipit, legitimam exceptionem non habet per leges citatas. Secus est, si notorium habetur, quòd citans Judex incompetens sit; tunc enim comparere non tenetur, sed legitima exceptione se tueri potest. *cit. l fin. ff de Jur. fisci. & c. fin. de Constit. in 6.* ibi: *Cùm extra territorium jus dicenti non pareatur impunè*; patétque in casu, quò Clericus à laico, utpote incompetenti Judice citatur.

Objicitur 2. Debitores ex personali actione con- 7
demnati gaudent legitima exceptione. *l. Debitoribus. 31. ff de Re judicat.* & tamen hæres pro re legata conventus, & condemnatus, non obstante hac legitima exceptione tenetur ad restitutionem fructuum, post litem contestatam perceptorum. *l. In Fideicommissis. 3. ff. de Usur.* Ergo etiam legitima exceptio non excusat à mora. Resp. hæredem in hoc casu ad fructuum restitutionem teneri non propter moram, sed ne ex re legata, tanquam aliena locupletior fiat contra *Reg. XLVIII. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria.* Strein *hic. n. 3.* Salycetus in *cit. l. In fideicommissis.* Cùm enim rei legatæ dominium legatarius statim post mortem legantis acquirat, *l. à Titio. 64. ff. de Furtis.* ibi: *quia ea, quæ legantur, relictâ viâ ab eo, qui legavit, ad eum, cui legata sunt, transeunt*: ex illa tanquam re aliena hæres fructus percipere non potest, & si percipit, legatario restituere tenetur.

Objicitur 3. *l. Nemo 82. ff. de V. O.* pro moroso 8
habetur, qui excipiendo in judicio *litigare maluit, quàm restituere*: ergo exceptio non purgat moram. Resp. ibi sermonem esse non de justa, & legitima, sed injusta exceptione: quæ utique moram non excusat, benè verò exceptio legitima & justa, textu claro *l. Si quis solutioni. 24. pr. ff. de Usur. & fruct.* ibi: *Si quis solutioni quidem moram fecit, judicium autem accipere paratus fuit, non videtur fecisse moram: utique si justè ad judicium provocavit.*

REGULA LXI.

Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
3 *Declaratur exemplis Juris.*
Quæ à minoribus fiunt sine authoritate tutoris, valida sunt, si in eorum commodum cedunt, invalida autem, si eis damnosa essent. & n. seq.
5 *Professores plebeia genere nati, evadunt nobiles docendo 20. annis.*
Privilegia antiqua per nova non tolluntur, sed augentur: ibid.
6 *Hæreditatem etiam pinguem nunquam adire potest pupillus sine tutoris authoritate.*
8 *Judæi die Sabbathi non possunt convenire, nec convenire in judicio.*
9 *Prælati Ecclesiastici repudiando hæreditatem, vel legatum, tenentur ad restitutionem.*
Ecclesia gaudet Jure minoris. Ibid.
10 *Sicut vera est Regula præsens; sic vera est eidem à contrario opposita: Quod in pœnam, & odium alicujus est introductum, non debet in ejus utilitatem,*

tatem, & commodum converti: *nisi remotè ac mediatè.*

11 *Regula fallit in gratiis & favoribus non motu proprio, sed ad petitionem concessit.*

1 DEfumitur hæc Regula ex *l. Nulla* 25. *ff. de Legibus.* ibi: *Nulla juris ratio, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem.* & *l. Quod favore* 6. *C. eod.* ibi: *Quod favore quorundam constitutum est, quibusdam casibus ad læsionem eorum nolumus inventum videri.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. Eam intelligendam esse juxta sequentem sensum, qui proprius illius est: *Quod alicui conceditur ut gratia & favor pro commodo ac utilitate, non ita interpretandum est, ut ei sit oneri, incommodo, vel præjudicio.* Ratio Regulæ est; quia Rescripta accipiunt vires & effectum ab intentione rescribentis *arg. c. Ad aures* 8. *de Rescript.* ibi: *cùm non sit intentionis nostræ*: & quod ad unum effectum atque finem ordinatum est, ita accipi non debet, ut producat effectum contrarium. *l. Cùm & Judices* 2. *§. 9. C. de Jurejur. propter calumn. ibi: ne aliquod contrarium eventus propositio nostro. & quod pro compendio latium introductum est, protinus hoc in adversariam figuram transformetur.* confequenter quod alicui tanquam gratia & favor concessum est, in ejus odium, incommodum, & præjudicium trahendum non est per Jura *n.* 1. allegata: præsertim cùm aliàs gratia & favor concessus, exutâ suâ naturâ, odium & onus evaderet.

3 Declaratur Regula exemplis Juris, & quidem præcipuè in Minore; in hujus siquidem favorem statutum est, quòd non possit stare in judicio sine authoritate tutoris. *l. Clarum* 4. *C. de Authoritate præstanda.* ubi ratio apponitur illis verbis: *ne ex sua imperitia, vel juvenili calore aliquid vel dicant, vel taceant, quod si fuisset prolatum, vel non expressum, prodesse eis potuerat, & à deteriore calculo eos eripere.* junctâ *l. Momentaneæ.* 3. *C. Qui legitimam personam standi &c.* adeò, ut si nihilo minus sine authoritate tutoris litiget, & contra ipsum feratur sententia, hæc de Jure nulla sit *l. 1. C. eod.* ibi: *Si, cùm esses pupillaris ætatis, sine tutoris authoritate cum adversario consistens, Præses Provinciæ adversus te pronuntiaverit, minimè authoritate judicati nititur, quod statutum est. Cum Concord.* Et tamen si sententia in favorem minoris litigantis sine authoritate tutoris fertur, valida existit *l. Non eò minùs* 14. *C. de Procurat.* ubi pariter ratio subjungitur his verbis: *Minoribus enim ætas in damnis subvenire, non in rebus prosperè gestis obesse consuevit.*

4 Rursus in favorem minorum introductum est beneficium in integrum contra venditorem: quò uti si nolit, adversarius petere non potest rescissionem contractûs invitò minore: ne in ejus læsionem, vel damnum retorqueatur, quod in illius favorem introductum est. *l. Si Judex* 41. *ff. de Minor.* Sic pariter in favorem minoris lege introductum habetur, quod si moveatur quæstio de statu, & bonis illorum, judicium differri debeat usque ad annos pubertatis *l. Carbonianus.* 3. *§. 5 ad finem. ff. de Carbonian. Edict.* ibi: *ne de statu periclitentur, antequam se tueri possint,* ut ait lex; & tamen si paratas pro se habent probationes, & causam statim decidi volunt, id fieri debet, ne quod in favorem concessum habetur, in eorum vertatur præjudicium. *cit. l. Carbonianus.* ubi eadem additur ratio; quia *non debet adversus pupillos observari, quod pro ipsis excogitatum est, & pendere status eorum, cùm jam possit indubitatus esse.*

5 Sic ulterius Professores, de plebeio genere nati, etsi 20. annis docendo efficiantur nobiles, *l. un. C. de Profess. qui in urbe Const. antinopolit.* Tamen non perdunt favores, quibus ut plebei gaudebant, ne nova gratia, & favor concessus ei noceat. Et universaliter novæ gratiæ, & favores non extinguunt veteres: nec per nova privilegia tolluntur, vel revocantur antiqua (nisi exprimatur) sed augentur & confirmantur *l. fin. C. de Præpositis agentium in rebus.* ibi: *ita tamen, ut privilegia, quæcunque jam per dispositiones principales imperata, & nunc usque observata esse noscuntur, intacta custodiantur*; addita ratione; *cùm perabsurdum, & perquam temerarium sit, hanc nostræ liberalitatem pietatis, quamquam æstuta interpretatione non ad augmentum anteriorum privilegiorum, sed diminutionem converteres, concedi.*

Objicitur autem contra hanc Regulam *primò*: In 6
pupilli favorem sanctum est, ne valeat adire hæreditatem, quamvis pinguis, & lucrosa sit, textu expresso *§. 1. Instit. de Authorit. tut.* & *l. Obligari* 9. *§. 3. ff. eod.* ibi: *Pupillus hæreditatem adire non potest, quamvis lucrosa sit.* atqui hoc videtur pupillo præjudiciosum: ergo quod in gratiam concessum, etiam in ejus damnum queri potest. Resp. cum Dyno, & Glossa *hic*; id non esse pupillo damnosum, sed favorabile, & utile; quia ordinariè periculum est, ne hæreditas habeat latentia onera, quæ pupillo magis nocere possent, quàm hæreditas prodesse; ad quæ pericula & damna evitanda in favorem pupillorum sanctum est, ut etiam apparentem pinguem hæreditatem adire non valeant sine authoritate tutoris: quæ ratio etiam additur *cit. §. 1. Instit. de Authorit. tut.* ibi: *neque tamen hæreditatem adire—aliter possunt, nisi tutoris authoritate, quamvis illis lucrosa sit;* audi rationem: *ne ullum damnum habeant.*

Hinc benè post Dynum advertit Glossa *cit.* quòd, 7
etsi universaliter loquendo in cunctis, de quibus certum est, conditionem pupilli effici meliorem, valeat factum pupilli etiam sine authoritate tutoris per Jura *n.* 4. & 5. citata; tamen sic non valeat in iis, in quibus ejus conditio vel deterior fit, vel periculum, & dubium est, an deterior, vel melior evadat: prout res se habet in additione hæreditatis.

Objicitur *secundò*: Ex privilegio, & favore Ju- 8
dæis concesso non possunt hi die sabbathi convenire. *l. Die Sabbathi.* 13. *C. de Judæis.* ibi: *Die Sabbathi, vel reliquis, sub tempore, quò Judæi cultûs sui reverentiam servant, neminem aut facere aliquid, aut ulla ex parte conveniri debere præcipimus*: sed hic idem favor illis odiosus est; quia & ipsi propterea etiam Christianos tali tempore convenire non possunt, cum dictis verbis legis statim addatur: *ita tamen, ut nec illis detur licentia, eodem die Christianos Orthodoxos convenire.* Resp. cum Dyno *hic*: Privilegium Judæis datum non fuisse in nuda concessione illis facta, sed additam esse conditionem, ut servetur æqualitas inter litigatores, & vitetur inæqualitas juxta præscripta Juris, sicque Judæos gaudere suo privilegio, prout fuit. Accedit, non tam ex præfata lege, quàm Lege Mosaica principaliter provenire, quòd Judæi in die Sabbathi non possint convenire Christianos: quod verò Christiani ipsos præfata die convenire nequeant, provenire præcise ex privilegio legis, quò plenè fruuntur, sine subsecutione novi oneris. Strein *hic n.* 3.

Objicitur *tertiò*: Officium Prælati Ecclesiastici ex 9
sua institutione ad favorem & indemnitatem Ecclesiæ speciat, & tamen Prælatus potest repudiare hæreditatem, & legatum Ecclesiæ relictum per fusè dicta & probata *Lib. III Tit. 10. §. 2.* atqui hoc videtur Ecclesiæ non rarò præjudiciosum: ergo quod in favorem est concessum, etiam in dispendium retorqueri potest. Resp. per accidens, & contra intentionem Juris esse, quòd per repudiationem hæreditatis vel legati Ecclesiæ præjudicet Prælatus, utpote quia Jure datur Ecclesiæ, ut universaliter etiam in repudiando legato damna

damna Ecclesiæ vitet, non caulet. Eorum autem, quæ per accidens eveniunt, non habetur ratio. Strein. *hic n.* 3. Accedit, quòd, sicut tutor, si sua actione lædat pupillum, tenetur damnum refarcire *l. Quidquid.* 7. *C. arbitr. tutel.* ibi: *Quidquid tutoris dolò, vel lata culpa, aut levi, seu curatoris minores amiserint, vel cùm possent, non acquisierint: hoc in tutelæ, seu negotiorum gestorum utile judicium venire, non est incerti juris.* Sic etiam Prælatus teneatur refarcire damnum causatum Ecclesiæ utpote quæ gaudet Jure minoris. *c. 1. de In integr. restit.* ibi: *Quod si Ecclesia læsa est, & manifestè apparet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejus conditionem facere deteriorem non liceat & Ecclesia jure minoris debeat semper illæsa servari) quæ in detrimentum ejus data constiterit, ad ipsius convenii jus, & proprietatem redire.* Casu quo autem Prælatus satisfacere non posset, succurritur Ecclesiæ beneficio restitutionis in integrum. *arg. cit. c. 1. de In integr. restit. & l. 1. ac fin. C. si minor. ab hæredit.*

10 Cæterùm sicut juxta dicta omnino vera manet Regula: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus suppendium retorquendum:* sic à sensu contrario vera etiam est Regula, quam illa implicitè continet: Quod in pœnam & odium alicujus est introductum, non debet in ejus utilitatem, vel commodum converti, uti notat & pluribus probat Glossa *hic*, & Dynus, *arg c. 2. de Translat. Episc. circa med.* ibi: *Quod statutum fuit ad quamstruhi non debet ad gratiam, cum Concord.* quam tamen contrariam Regulam cum Dyno sic intellige; quòd idem actus non possit simul esse immediata, & proxima causa pœnæ, & præmii, seu commodi & damni: benè tamen mediata & remota; sic enim licèt in pœnam, & odium suspecti tutoris constitutum sit, ut tanquam suspectus removeatur ab officio: tamen id etiam in commodum illius redundat, quia exinde non tenetur amplius de periculo administrationis negligentiæ. *l. De reto.* 10 *ff. de susp. & Tutor.* Sic etiam, etsi in pœnam & odium militis per ignominiam dimissi, statutum sit, ut *neque in urbe, neque alibi, ubi Imperator est, morari ei liceat,* ut dicitur *l. 2. §. 4 ff. de His, qui notantur infamiâ*, tamen exinde etiam id commodi & utilitatis consequitur, quòd excusetur à tutelis, quæ deseruntur in urbe, & aliis oneribus militum; Nam, ut benè argumentatur Dynus *hic n.* 16. Delictum est causa pœnæ: pœna verò est causa inhabilitatis ad aliquem actum, vel officium: inhabilitas autem est causa remotionis ab actu, remotio est causa exemptionis ab onere incumbente ratione actûs vel officii.

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula? 11
LXI. Resp. Eam fallere in gratiis, quæ non motu proprio, sed ad instantiam petentis sunt concessæ. Glossa & Dyn. *hic.* Exemplum habetur in *c. Prudentiam* 2. *de Mutuis petit.* ubi clausula *appellatione remota* in favorem impetrantis obtenta, in ejusdem læsionem retorquetur, si reus ipsum coram eodem Judice reconveniat. Ratio fallentiæ fundatur in illo Juris principio: Quòd quid Juris in alterum quis statuerit, ut ipse eodem Jure utatur. *Tot. Tit. ff. Quod quisque Juris in alterum.* & *c. Cùm omnes. 6. de Constit.*

REGULA LXII.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Verus illius sensus ponitur.*
Sine consilio nil agendum. Ibid.
4 *Procedit Regula etiam in casu, quo consilium noceat tertio.*
5 *Dummodo bona fide detur.*
Consilium fraudulentum non excusat. Ibid.
6 *Fraudulenter consulens subinde tenetur non ipsi, cui su sit, sed tertio, cui damnum inde secutum est, restituere: Quando? & quomodo?*
7 *Ei, qui delictum suadetur, nil debetur.*
8 *Fallit Regula in Assessoribus Advocatis, Medicis, & aliis, qui ex affectu scientiæ, vi officii debitæ, bona fide, sed damnosè suadent.*

1 DEfumitur hæc Regula ex *l. Consilii.* 47. *ff. de R. J.* ibi: *Consilii non fraudulenti nulla obligatio est.* & aliis apud Glossam.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam id velle docere, quòd, cùm ex consiliis etiam optima fide & prudentissimè datis, gravia non raro sequantur damna, iis, qui consilium bona fide dedit, ad refarcienda hujusmodi damna nullatenus obligetur. Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *Qui alteri sive petenti, sive non petenti consilium bona fide præbet, nullatenus tenetur ad reparanda damna, vel sustinenda incommoda, quæ ex tali consilio præter intentionem sequuntur.* Ratio est. Tum, quia quamvis ex consilio unius alter ad agendum, vel omittendum efficaciter moveatur, tamen ad id sequendum minimè obligatur. *l. 2. ff. Mandati. §. 6.* ibi: *Neme ex consilio obligatur, etiamsi non expediat ei, cui dabatur: quia liberum est cuique apud se explorare, an expediat sibi consilium.* Unde sibi imputare debet, si ex consilio, quod quis non necessariò, sed liberè sequitur, damnum semiat. Tum, quia si quis ex consilio, etiam bona fide & prudenter dato ad refarcienda damna præter intentionem sæpe sequi solita obligaretur, & à commodis inde secutis excluderetur, nemo foret, qui consilium dare vellet: cùm tamen pro humano commercio optimum, immo exigente charitate sæpe necessarium sit dare, & audire fidele & prudens consilium. Nam ut Spiritus S. loquitur: *ibi salus, ubi multa consilia. Prov. 11. ỳ. 14. & cap. 12. ỳ. 15.* ibi: *qui sapiens est, audit consilia.* Nam *qui omnia agunt cum consilio, reguntur sapientiâ. ibid. cap. 13. v. 10.* unde monet Spiritus S. *Eccles. 32. v. 24. Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.*

Procedit Regula etiam in casu, quò consilium bo- 4
na fide datum in damnum tertii redundat: ut si quis alicui justè suadeat, ut adeat hæreditatem, qua suasione non facta factus fuisset hæres aliquis tertius: vel si consilium justum det, ut instituat actionem de recuperando prædio sibi debito, quod aliàs retinuisset injustus detentor &c.

Dicitur autem in responsione *n.* 2. data: *bona fide* 5
datum; quia ex consilio non bona, sed mala fide, dolo, fraude: vel malitia dato obligationem dari, extra controversiam est, uti patet ex ipsis Regulæ verbis: *dummodo fraudulentum non sit*, ergo à sensu contrario, *si fraudulentum est*, obligatur. Quod idem clarè innuitur *cit. l. Consilii.* 47 *ff. de R. J.* ubi postquam Regula nostra expressa fuit illis verbis *Consilii non fraudulenti nulla obligatio est*: statim altera à contrario sequens additur: *Cæterum si dolus, & calliditas intercessit, de dolo actio competit*; idque non obstante ratione *n.* 2.

allegata, videlicet, quòd *consilium sequi nemo teneatur*: cùm adhuc ratione fraudis teneatur *c. Sedes.* 15. & *c. Ex tenore.* 16. *de Rescriptis.* ibi: *quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent.*

6 Notandum tamen singulariter cum Glossa, Dyno, & Strein. *hîc*, malè consulentem non semper teneri damnum reparare illi, cui consilium dedit, sed subinde etiam tertio, cui damnum suo consilio intulit; Et quidem si consilium circa contractum, vel quasi contractum, v. g. emptionem, venditionem, aut alium contractum dolosè, seu fraudulenter dedit, damnum, quod inde secutum est, illi, cui consilium dolosum dedit, reparare tenetur, per jura hactenus citata. Si verò consilium ad maleficium, seu delictum, vel quasi tale dedit, v. g. ad perpetrandum homicidium, furtum, diffamandum, injuriandum, falsè accusandum, testificandum &c. damnum inde secutum tertio huic reparare debet: idque non ex actione doli mali, sed actione maleficii, aut delicti, quod suasit, *v. g.* si furtum suasit, actione furti tenetur. *l. Si quis.* 52. §. 21 *ff. de Furtis.* & *l. Si quis* 20. *C. eod.* Si injuriam suasit, actione injuriarum. §. *Non solùm.* 11. *Instit. de Injuriis.* ibi: *Non solùm autem is, injuriarum tenetur, qui fecit injuriam, verùm ille quoque tenetur, qui dolo fecit injuriam, vel qui procuravit, ut cui mala pugno percuteretur.* Quod idem sancitum habetur *l. Non solùm.* 11. *pr. ff. eod.* ibi: *Non solùm is injuriarum tenetur, qui fecit injuriam, hoc est, qui percussit, verùm ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel curavit ut cui mala pugno percuteretur.* Si adulterium suasit, tenetur lege Julia de adulterio. *l. Hæc verba legis.* 12. *ff. ad leg. Juliam de adulter. coercend.* ibi: *Hæc verba legis, ne quis posthac stuprum, adulterium facito sciens dolo malo, & ad eum, qui suasit, & ad eum, qui stuprum intulit, pertinent.* & sic de aliis delictis.

7 Ei verò, cui delictum suasit, ad nil obligatur, etiamsi & ille eadem actione teneatur per jura immediatè citata, indéque damnum sentiat. Ratio est, Tum; quia delictum committens ipsemet scivit, & expendere debebat, id sibi non licere. Tum, quia *nemo de improbitate sua consequitur actionem. l. Itaque.* 12. §. 1. *ff. de Furtis.*

8 Quæritur II. An etiam, & quas fallentias habeat hæc Regula? Resp. Eam fallere in Assessoribus, Advocatis, Medicis, & aliis, qui ex officio consilium dare debent; Hi enim, etsi non ex dolo, vel fraude, sed ex imperitia consilium alteri nocivum etiam bona fide præbeant, ad resarcitionem damni inde secuti obligantur. *l. 2. ff. Quod quisque juris in alt.* ibi: *Si assessoris imprudentiâ jus aliter dictum sit, quàm oportuerit, non debet hoc Magistratui officere, sed ipsi assessori.* & *l. Illicitas.* 16. §. 7. *ff. de Officio Præsid.* ibi: *Sicuti Medico imputari eventus mortalitatis non debet, ita quod per imperitiam commisit, imputari ei debet: prætextu humanæ fragilitatis, delictum decipientis in periculo homines innoxium esse non debet.* Ratio est; quia hoc ipso, quòd ex officio consilia præbeant, ex quasi contractu obligati existunt, necessariam ad id habere & comparare scientiam; sine qua si officio hujusmodi funguntur, & ex imperitia consilium damnosum subministrant, culpam latam committunt: Culpa lata autem in jure æquiparatur dolo *l. 1. §. 1. ff. Si Mensor falsum modum dixerit.* ibi: *lata culpa planè dolo comparabitur.*

REGULA LXIII.

Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Regula quomodo intelligenda?*
Exceptio *quid? non insinuat confessionem. Ibid.*
3 *Declaratur exemplo juris.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Si reus factum, in quo actor suam intentionem fundat, fatetur quidem, sed excipit, onus probandi incumbit Reo.*
6 *Si reus securè confidit, quod Actor factum, in quo suam injustam intentionem fundat, satis probare non valeat, factum illud, etsi realiter contigerit, absolutè negare licet, & expedit.*
7 *Et quare? Ponitur doctrina multùm practica:*
8 *Si reus dubitet, an actor factum probare possit: illud tamen negare expedit, & exceptionem sub conditione apponere: dato, non concesso, si esset factum.*
9 *Nunquam expedit, nudam & simplicem exceptionem facere.*

1 Desumitur hæc Regula ex *l. Non utique* 9. *ff. de Except.* ibi: *Non utique existimatur confiteri de intentione adversarii, cum quo agitur, qui exceptione utitur.* Cui concordat *c. Cùm Venerabilis.* 6. *de Except.* ibi: *Exceptionem objiciens de intentione partis adversæ non intelligitur fuisse confessus.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Eam sic esse intelligendam, quando quis ab alio aliquid petit, vel prætendit, & hic quidem expresè non negat, nec expresè confitetur factum, in quo intentio actoris, seu petentis fundatur, sed tamen excipit, seu ponit exceptionem aliquam contra hujusmodi petitionem, non censetur confiteri intentionem adversarii sui, id est, petentis aliquid ab eo; v. g. Aliquis in judicio accusat quemdam dicens: ego dedi huic mutuam pecuniam mille florenorum, quos necdum solvit; ergo peto, ut solvat: vel vendidi illi domum meam, & ille nondum solvit; peto ergo, ut compellatur ad solvendum: alter verò expresè non negat quidem mille florenos sibi mutuo datos, vel domum sibi esse venditam, neque id expresè fatetur, excipit tamen dicendo: jam pridem solvi: vel, adest pactum de non solvendo: vel, remisisti mihi debitum; hic non censetur fateri intentionem adversarii petentis. Ratio est, quia exceptio est actionis & intentionis exclusio, quâ reus, seu ille, à quo aliquid petitur, id, quod petitur, v.g. solutionem debitam, intendit improbare, & tacitè saltem negare. *arg. l. 2. ff. de Except.* ibi: *Exceptio dicta est, quasi quædam exclusio, quæ interponi actioni cujusque rei solet, ad excludendum id, quod in intentionem, condemnationemve, deductum est.* Ergo per eandem exceptionem fateri non censetur intentionem sui adversarii: Tum, quia hoc est contra essentiam, & intrinsecam naturam exceptionis juxta primùm dicta: Tum quia, si excipiens fateri censeretur, exceptio duos sibi contrarios effectus haberet, confessionem videlicet, & negationem intentionis, quam adversarius prætendit; quod inconveniens est *arg. l. Non omnis.* 19. *ff. de Reb. creditis.* & *l. Legat.* 19. *ff. de Legat. I.*

3 Exemplum Juris habetur *cit. c. Cùm Venerabilis.* 6. *de Except.* ubi orta inter Episcopum Sabinensem, & Monasterium Farfense, lite, agente, & prætendente Episcopo Ecclesiam S. Viti cum spiritualibus, & temporalibus possessionibus & pertinentiis ad se pertinere

quam intentionem suam antequam sufficienter fundaret Episcopus, Procurator Monasterii præproperè excipiendo respondit: Ecclesiam, etsi olim ad Episcopum pertinuisset, de facto tamen ad Monasterium pertinere ex causa permutationis. Quô auditô Episcopus suam intentionem sufficienter fundatam dicebat; quia (ajebat) si Monasterium causâ permutationis Ecclesiam obtinuit, ergo antecedenter ipsa ad Episcopum pertinebat. Quô nonobstante Papa decidit, Episcopum intentionem suam minimè fundasse allegando Regulam nostram, ibi: *Quia exceptionem objiciens de intentione partis adversæ non intelligitur confessus.* Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Quando Reus contra intentionem actoris exceptionem opponit, adversarii intentionem non censetur fateri, nec huic, sed actori adversario incumbit onus probandi, dummodo factum, in quo intentio actoris fundatur, absolutè non fateatur.* Per Jura, & rationem allegata.

5 Dicitur autem notanter: *dummodo factum, in quo intentio actoris fundatur, absolutè non fateatur*; quia si Reus fatetur, tunc actor suam intentionem jam satis fundâsse in tantum censetur, ut relevetur ab onere probandi, & Reo incumbat onus probandi suam exceptionem. v. g. Si Cajus actor dicat: Titio mutuos dedi mille florenos, quos ut mihi solvat, peto: vel, vendidi Titio meam domum trecentis aureis, quos, quia non solvit, ut ad solvendum compellatur, insto; Vel, Titius meum parentem occidit; ergo peto satisfactionem; Titius verò respondeat: fateor quidem, Cajum mihi mutuos dedisse 1000. florenos; sed nihil ampliùs ei debeo, quia pridem jam solvi vel quia mihi hoc debitum jam dudum condonavit. Vel, Verum quidem est, quod Cajus mihi vendiderit domum, sed pretium non ampliùs debeo; quia locô hujus, ipso volente & instante, Cajo dedi aliud bonum immobile. Vel, verum est, quòd occiderim patrem ipsius, sed ob necessariam mei defensionem. Per hujusmodi enim confessionem facti, in quo intentio Caji actoris fundatur, Cajus, uti dictum, ab onere probationis relevatur, & Titius eô gravatur, ac suam exceptionem probare debet; cùm tali exceptione fiat Actor. *l. 1 ff. de Except.* ibi: *Agere etiam is videtur, qui exceptione utitur; Nam reus in exceptione Actor est.* Et de ista numeri hujus doctrina ampliùs diximus, eamque probavimus *Lib. II. Tit.* 25. §. 3. *à n.* 91. ulteriori argumentô *l. Si quidem.* 9. *C. de Exception.* ibi: *Si verò de hac confitendo exceptione te munitum asseveras, de hac tantùm agi convenit.*

6 Hinc Doctores communiter cum Glossa hîc benè monent, cautè esse procedendum cum exceptionibus, & in praxi observandas cautelas *cit. l. Si quidem.* Et quidem *primò* si reus certus est, vel indubitatè confidit, actorem non posse illud v.g. factum, in quo petitionem, & intentionem fundat, sufficienter probare, non excipere, sed absolutè negare debet factum tale, si (ut benè monet Glossa) cæteroquin securus est in conscientia: v. g. Si quis iniquè à te petat solutionem dati mutui, quod revera fideliter jam solvisti; & bene scis, quod mutuum tibi aliquando datum probare non valeat, prorsus nullam exceptionem opponere, sed absolutè negare debes, quòd mutuum tibi dederit, intelligendo mutuum necdum solutum; quia tunc Actor probare debet mutuum datum: qui si in probando deficiat, tu liber ab alio onere probandi absolveris; nam actore non probante reus absolvendus est. *c. Cùm in Ecclesia.* 3. *de Caus. possess. & propriet.* juncta *l. Qui accusare. C. de Edendo.*

7 Et hæc Doctrina bene notanda, quia sæpissimè, & optimè servit, quando actores duplicem solutionem, vel aliàs injusta inique petunt. Nec committitur in negatione hujusmodi facti, in quo iniquus actor suam injustam intentionem iniquè, & dolosè fundat, aliquod mendacium, sed simplex & nuda profertur veritas; dum enim *v. g.* Actor iniquè petit solutionem mutui jam soluti, dicit mutuum à se datum sibi nondum esse solutum, & consequenter petit solutionem mutui nondum soluti: cùm autem mutuum tale nondum solutum Reus non habeat, cum omni veritate negare, & dicere potest, se mutuum ab actore nunquam accepisse; in eo videlicet sensu, quo Judex interrogat, & actor iniquè petit, mutuum nempe nondum solutum. Et quoniam sic negando absque omni amphibologia, aut restrictione mentali puram dicit veritatem, in casu necessitatis etiam juramentô purgatoriô, si offertur, negationem suam firmare, sicque efficere valet ne ipse injustè patiatur, & ne iniquus actor ex sua malitia, fraude, & dolo commodum reportet contra *c. Sedes.* 15. & *c. Ex tenore.* 16. *de Rescript.* ibi: *Fraus & dolus alicui patrocinari non debent.* Quod idem dic de malitia, quæ utpote lata culpa, dolo æquiparatur per dicta supra. Et conducit hæc doctrina tunc vel maximè, quando innocens Reus exceptionem suam, quam veram & justam habet, non potest probare: uti sæpe contingit.

8 Secunda cautela, per *cit. l. Si quidem.* insinuata, est: quod si Reus dubitet, an Actor factum, in quo intentionem suam fundat, probare valeat nec ne, possit utrumque cumulare, nempe negare factum, & sub conditione, si probetur, apponere exceptionem, dicendo v.g. nego, datum mihi fuisse mutuum: & si, datô non concessô, datum esset, aut quamvis probaretur, datum fuisse, tamen nulla obligatio ampliùs solvendi existeret; quia jam solutum est, vel quia adest pactum de non solvendo. Quem modum ut tutiorem suadet Glossa, eamque approbant Dynus, Strein, & Canisius *hîc*, dicentes: in tali conditionata confessione facti adhuc remanere onus probandi penes Actorem, eôque non probante, reum absolvi debere. arg. cit. *c. Cùm Venerabilis.* 6. *de Except.* ubi Procurator Monasterii hoc modo negandi factum, & in casu probationis futuræ, exceptionem apponens lucratus est causam: quia Episcopus satis non probavit ibi: *Quòd, etsi dicta Ecclesia dudum fuerit Ecclesiæ Sabinensi subjecta, eam tamen non poterat Episcopus vendicare, quam ex permutationis causa Farfense Monasterium obtinebat.* Ex eo enim, quia Procurator Monasterii factum non absolutè confessus est, (aliàs enim Papa ipsum condemnâsset) sed sub conditione, si forsan subsisteret, exceptionem apposuit, Papa dixit: *Episcopum intentionem suam minimè fundavisse per testium depositiones, vel procuratoris supra dicti responsionem; quia exceptionem objiciens de intentione partis adversæ, non intelligitur fuisse confessus.* indeque pro Monasterio pronuntiavit.

9 Ut proin nunquam consultum sit, exceptionem puram, vel nudam facere, v. g. petente Actore solutionem mutui, puram simplicem exceptionem objicere, dicendo: *non teneor, quia jam solvi, vel, quia adest pactum de non solvendo.* Quamvis enim & hujusmodi nuda exceptio adhuc rejiciat onus probandi, mutuum v. g. datum esse, in actorem per dicta, & probata supra *n.* 4. Tamen quia non desunt Doctores, uti Dynus, Strein, Canisius, & alii dicentes: in tali casu onus probandi exceptionem suam illico incumbere Reo excipienti, idque ex illo fundamento, quòd is, qui fatetur, se jam solvisse, fateatur etiam saltem implicitè, se fuisse debitorem; cùm, qui fatetur unum, per consequens fateri censeatur, quod sequitur ex illo *c. Cùm super.* 23. *de Offic. Delegat.* Hinc meritò pro praxi suadetur, ut nunquam exceptio pura & nuda fiat, sed vel factum absolutè negetur, si satis apparet, id ab Actore sufficienter probari non posse, per dicta *n.* 6. Vel si de hoc dubium existat, ponatur exceptio cum conditione, si factum, in quo intentio Actoris fundatur, sufficienter probetur, aut revera subsistat per dicta *n.* 9.

REGULA

allegata, videlicet, quòd *consilium sequi nemo teneatur*: cùm adhuc ratione fraudis teneatur *c. Sedes.* 15. *& c. Ex tenore.* 16. *de Rescriptis.* ibi: *quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent.*

6 Notandum tamen singulariter cum Glossa, Dyno, & Strein. *hîc*, malè consulentem non semper teneri damnum reparare illi, cui consilium dedit, sed subinde etiam tertio, cui damnum suo consilio intulit; Et quidem si consilium circa contractum, vel quasi contractum, v. g. emptionem, venditionem, aut alium contractum dolosè, seu fraudulenter dedit, damnum, quod inde secutum est, illi, cui consilium dolosum dedit, reparare tenetur, per jura hactenus citata. Si verò consilium ad maleficium, seu delictum, vel quasi tale dedit, v. g. ad perpetrandum homicidium, furtum, diffamandum, injuriandum, falsè accusandum, testificandum &c. damnum inde secutum tertio huic reparare debet: idque non ex actione doli mali, sed actione maleficii, aut delicti, quod suasit, v. g. si furtum suasit, actione furti tenetur. *l. Si quis.* 52. §. 21 *ff. de Furt.* & *l. Si quis* 20. *C. eod.* Si injuriam suasit, actione injuriarum. §. *Non solùm.* 11. *Instit. de Injuriis.* ibi: *Non solùm autem is, injuriarum tenetur, qui fecit injuriam, verùm ille quoque tenetur, qui dolo fecit injuriam, vel qui procuravit, ut cui mala pugno percuteretur.* Quod idem sancitum habetur *l. Non solùm.* 11. *pr. ff. eod.* ibi: *Non solùm is injuriarum tenetur, qui fecit injuriam, hoc est, qui percussit, verùm ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel curavit ut cui mala pugno percuteretur.* Si adulterium suasit, tenetur lege Julia de adulterio. *l. Hæc verba legis.* 12. *ff. ad leg. Juliam de adulter. coercend.* ibi: *Hæc verba legis, ne quis posthac stuprum, adulterium facito sciens dolo malo, & ad eum, qui suasit, & ad eum, qui stuprum intulit, pertinent.* & sic de aliis delictis.

Ei verò, cui delictum suasit, ad nil obligatur, 7
etiamsi & ille eadem actione teneatur per jura immediatè citata, indéque damnum sentiat. Ratio est, Tum; quia delictum committens ipsemet scivit, & expendere debebat, id sibi non licere. Tum, quia *nemo de improbitate sua consequitur actionem. l. Itaque.* 12. §. 1. *ff. de Furtis.*

Quæritur II. An etiam, & quas fallentias habeat 8
hæc Regula? Resp. Eam fallere in Assessoribus, Advocatis, Medicis, & aliis, qui ex officio consilium dare debent; Hi enim, etsi non ex dolo, vel fraude, sed ex imperitia consilium alteri nocivum etiam bona fide præbeant, ad resarcitionem damni inde secuti obligantur. *l. 2. ff. Quod quisque juris in alt.* ibi: *Si assessoris imprudentiâ jus aliter dictum sit, quàm oportuerit, non debet hoc Magistratui officere, sed ipsi assessori.* & *l. Illicitas.* 16. §. 7. *ff. de Officio Præsid.* ibi: *Sicuti Medico imputari eventus mortalitatis non debet, ita quod per imperitiam commisit, imputari ei debet: prætextu humanæ fragilitatis, delictum decipientis in periculo homines innoxium esse non debet.* Ratio est; quia hoc ipso, quòd ex officio consilia præbeant, ex quasi contractu obligati existunt, necessariam ad id habere & comparare scientiam; sine qua si officio hujusmodi funguntur, & ex imperitia consilium damnosum subministrant, culpam latam committunt: Culpa lata autem in jure æquiparatur dolo *l. 1. §. 1. ff. Si Mensor falsum modum dixerit.* ibi: *lata culpa planè dolo comparabitur.*

REGULA LXIII.

Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Regula quomodo intelligenda?*
Exceptio *quid? non insinuat confessionem. Ibid.*
3 *Declaratur exemplo juris.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
5 *Si reus factum, in quo actor suam intentionem fundat, fatetur quidem, sed excipit, onus probandi incumbit Reo.*
6 *Si reus securè confidit, quod Actor factum, in quo suam injustam intentionem fundat, satis probare non valeat, factum illud, etsi realiter contigerit, absolutè negare licet, & expedit.*
7 *Et quare? Ponitur doctrina multùm practica:*
8 *Si reus dubitet, an actor factum probare possit: illud tamen negare expedit, & exceptionem sub conditione apponere: dato, non concesso, si esset factum.*
9 *Nunquam expedit, nudam & simplicem exceptionem facere.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Non utique* 9. *ff. de Except.* ibi: *Non utique existimatur confiteri de intentione adversarii, cum quo agitur, qui exceptione utitur.* Cui concordat *c. Cùm Venerabilis.* 6. *de Except.* ibi: *Exceptionem objiciens de intentione partis adversæ non intelligitur fuisse confessus.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Eam sic esse intelligendam, quando quis ab alio aliquid petit, vel prætendit, & hic quidem expresè non negat, nec expresè confitetur factum, in quo intentio actoris, seu petentis fundatur, sed tamen excipit, seu ponit exceptionem aliquam contra hujusmodi petitionem, non censetur confiteri intentionem adversarii sui, id est, petentis aliquid ab eo; v. g. Aliquis in judicio accusat quemdam dicens: ego dedi huic mutuam pecuniam mille florenorum, quos necdum solvit; ergo peto, ut solvat: vel vendidi illi domum meam, & ille nondum solvit; peto ergo, ut compellatur ad solvendum: alter verò expresè non negat quidem mille florenos sibi mutuo datos, vel domum sibi esse venditam, neque id expresè fatetur, excipit tamen dicendo: jam pridem solvi: vel, adest pactum de non solvendo: vel, remisisti mihi debitum; hic non censetur fateri intentionem adversarii petentis. Ratio est, quia exceptio est actionis & intentionis exclusio, quâ reus, seu ille, à quo aliquid petitur, id, quod petitur, v.g. solutionem debitam, intendit improbare, & tacitè saltem negare. *arg. l. 2. ff. de Except.* ibi: *Exceptio dicta est, quasi quædam exclusio, quæ interponi actioni cujusque rei solet, ad excludendum id, quod in intentionem, condemnationemve, deductum est.* Ergo per eandem exceptionem fateri non censetur intentionem sui adversarii: Tum, quia hoc est contra essentiam, & intrinsecam naturam exceptionis juxta primùm dicta: Tum quia, si excipiens fateri censeretur, exceptio duos sibi contrarios effectus haberet, confessionem videlicet, & negationem intentionis, quam adversarius prætendit; quod inconveniens est *arg. l. Non omnis.* 19. *ff. de Reb. creditis.* & *l. Legat.* 19. *ff. de Legat. I.*

Exemplum Juris habetur *cit. c. Cùm Venerabilis.* 6. 3
de Except. ubi orta inter Episcopum Sabinensem, & Monasterium Farfense, lite, agente, & prætendente Episcopo Ecclesiam S. Viti cum spiritualibus, & temporalibus possessionibus & pertinentiis ad se pertinere

quam

quam intentionem suam antequam sufficienter fundaret Episcopus, Procurator Monasterii præproperè excipiendo respondit: Ecclesiam, etsi olim ad Episcopum pertinuisset, de facto tamen ad Monasterium pertinere ex causa permutationis. Quò auditò Episcopus suam intentionem sufficienter fundatam dicebat; quia (ajebat) si Monasterium causâ permutationis Ecclesiam obtinuit, ergo antecedenter ipsa ad Episcopum pertinebat. Quò nonobstante Papa decidit, Episcopum intentionem suam minimè fundasse allegando Regulam nostram, ibi: *Quia exceptionem objiciens de intentione partis adversæ non intelligitur confessus.* Hinc

4 Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Quando Reus contra intentionem actoris exceptionem opponit, adversarii intentionem non censetur fateri, nec huic, sed actori adversario incumbit onus probandi, dummodo factum, in quo intentio actoris fundatur, absolutè non fateatur.* Per Jura, & rationem allegata.

5 Dicitur autem notanter: *dummodo factum, in quo intentio actoris fundatur, absolutè non fateatur*; quia si Reus fatetur, tunc actor suam intentionem jam satis fundâsse intantum censetur, ut relevetur ab onere probandi, & Reo incumbat onus probandi suam exceptionem. v. g. Si Cajus actor dicat: Titio mutuos dedi mille florenos, quos ut mihi solvat, peto: vel, vendidi Titio meam domum trecentis aureis, quos, quia non solvit, ut ad solvendum compellatur, insto; Vel, Titius meum parentem occidit; ergo peto satisfactionem; Titius verò respondeat: fateor quidem, Cajum mihi mutuos dedisse 1000. florenos; sed nihil ampliùs ei debeo, quia pridem jam solvi vel quia mihi hoc debitum jam dudum condonavit. Vel, Verum quidem est, quod Cajus mihi vendiderit domum, sed pretium non ampliùs debeo; quia locô hujus, ipso volente & instante, Cajo dedi aliud bonum immobile. Vel, verum est, quòd occiderim patrem ipsius, sed ob necessariam mei defensionem. Per hujusmodi enim confessionem facti, in quo intentio Caji actoris fundatur, Cajus, uti dictum, ab onere probationis relevatur, & Titius eô gravatur, ac suam exceptionem probare debet; cùm tali exceptione fiat Actor. *l. 1. ff. de Except.* ibi: *Agere etiam is videtur, qui exceptione utitur; Nam reus in exceptione Actor est.* Et de ista numeri hujus doctrina ampliùs diximus, eamque probavimus *Lib. II. Tit. 25. §. 3. à n. 91.* ulteriori argumentô *l. Si quidem.* 9. *C. de Exception.* ibi: *Si verò de hac confitendo exceptione te munitum asseveras, de hac tantùm agi convenit.*

6 Hinc Doctores communiter cum Glossa hîc benè monent, cautè esse procedendum cum exceptionibus, & in praxi observandas cautelas *cit. l. Si quidem.* Et quidem *primò* si reus certus est, vel indubitatè confidit, actorem non posse illud v.g. factum, in quo petitionem, & intentionem fundat, sufficienter probare, non excipere, sed absolutè negare debet factum tale, si (ut benè monet Glossa) cæteroquin securus est in conscientia: v. g. Si quis iniquè à te petat solutionem dati mutui, quod revera fideliter jam solvisti; & bene scis, quod mutuum tibi aliquando datum probare non valeat, prorsus nullam exceptionem opponere, sed absolutè negare debes, quòd mutuum tibi dederit, intelligendo mutuum necdum solutum; quia tunc Actor probare debet mutuum datum: qui si in probando deficiat, tu liber ab alio onere probandi absolveris; nam actore non probante reus absolvendus est. *c. Cùm in Ecclesia.* 3. *de Caus. possess. & propriet.* juncta *l. Qui accusare. C. de Edendo.*

7 Et hæc Doctrina bene notanda, quia sæpissimè, & optimè servit, quando actores duplicem solutionem, vel aliàs injusta iniquè petunt. Nec committitur in negatione hujusmodi facti, in quo iniquus actor suam injustam intentionem iniquè, & dolosè fundat, aliquod mendacium, sed simplex & nuda profertur veritas; dum enim v. g. Actor iniquè petit solutionem mutui jam soluti, dicit mutuum à se datum sibi nondum esse solutum, & consequenter petit solutionem mutui nondum soluti: cùm autem mutuum tale nondum solutum Reus non habeat, cum omni veritate negare, & dicere potest, se mutuum ab actore nunquam accepisse; in eo videlicet sensu, quo Judex interrogat, & actor iniquè petit, mutuum nempe nondum solutum. Et quoniam sic negando absque omni amphibologia, aut restrictione mentali puram dicit veritatem, in casu necessitatis etiam juramentô purgatoriô, si offertur, negationem suam firmare, sicque efficere valet ne ipse injustè patiatur, & ne iniquus actor ex sua malitia, fraude, & dolo commodum reportet contra *c. Sedes.* 15. & *c. Ex tenore.* 16. *de Rescript.* ibi: *Fraus & dolus alicui patrocinari non debent.* Quod idem dic de malitia, quæ utpote lata culpa, dolo æquiparatur per dicta supra. Et conducit hæc doctrina tunc vel maximè, quando innocens Reus exceptionem suam, quam veram & justam habet, non potest probare: uti sæpe contingit.

Secunda cautela, per *cit. l. Si quidem.* insinuata, 8
est: quod si Reus dubitet, an Actor factum, in quo intentionem suam fundat, probare valeat nec ne, possit utrumque cumulare, nempe negare factum, & sub conditione, si probetur, apponere exceptionem, dicendo v.g. nego, datum mihi fuisse mutuum: & si, datô non concessô, datum esset, aut quamvis probaretur, datum fuisse, tamen nulla obligatio ampliùs solvendi existeret; quia jam solutum est, vel quia adest pactum de non solvendo. Quem modum ut tutiorem suadet Glossa, eamque approbant Dynus, Strein, & Canisius *hîc.* dicentes: in tali conditionata confessione facti adhuc remanere onus probandi penes Actorem, eôque non probante, reum absolvi debere. *arg. cit. c. Cùm Venerabilis.* 6. *de Except.* ubi Procurator Monasterii hoc modo negandi factum, & in casu probationis futuræ, exceptionem apponens lucratus est causam: quia Episcopus satis non probavit ibi: *Quòd, etsi dicta Ecclesia dudum fuerit Ecclesiæ Sabinensi subjecta, eam tamen non poterat Episcopus vendicare, quam ex permutationis causa Farfense Monasterium obtinebat.* Ex eo enim, quia Procurator Monasterii factum non absolutè confessus est, (aliàs enim Papa ipsum condemnâsset) sed sub conditione, si forsan subsisteret, exceptionem apposuit, Papa dixit: *Episcopum intentionem suam minimè fundavisse per testium depositiones, vel procuratoris supra dicti responsionem; quia exceptionem objiciens de intentione partis adversæ, non intelligitur fuisse confessus.* indeque pro Monasterio pronuntiavit.

Ut proin nunquam consultum sit, exceptionem 9
puram, vel nudam facere, v. g. petente Actore solutionem mutui, puram simplicem exceptionem objicere, dicendo: *non teneor, quia jam solvi, vel, quia adest pactum de non solvendo.* Quamvis enim & hujusmodi nuda exceptio adhuc rejiciat onus probandi, mutuum v. g. datum esse, in actorem per dicta, & probata supra *n. 4.* Tamen quia non desunt Doctores, uti Dynus, Strein, Canisius, & alii dicentes: in tali casu onus probandi exceptionem suam illico incumbere Reo excipienti, idque ex illo fundamento, quòd is, qui fatetur, se jam solvisse, fateatur etiam saltem implicitè, se fuisse debitorem; cùm, qui fatetur unum, per consequens fateri censeatur, quod sequitur ex illo *c. Cùm super.* 23. *de Offic. Delegat.* Hinc meritò pro praxi suadetur, ut nunquam exceptio pura & nuda fiat, sed vel factum absolutè negetur, si satis apparet, id ab Actore sufficienter probari non posse, per dicta *n. 6.* Vel si de hoc dubium existat, ponatur exceptio cum conditione, si factum, in quo intentio Actoris fundatur, sufficienter probetur, aut revera subsistat per dicta *n. 9.*

REGULA

REGULA LXIV.

Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Juxta aliquos Regula intelligenda etiam de illis est, quæ contra legem duntaxat prohibentem fiunt.*
3 *Juxta communem verò solùm de iis, quæ contra irritantem, vel præscribentem formam actûs.*
4 *Quæ sententia & hîc tenetur: ac firmatur exemplis Juris ac n. seq.*
6 *Non servatâ formâ substantiali actûs per legem, actus nullus est.*
7 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
8 *Solvuntur jura contraria.*
9 *Quæ contra legem prohibentem fiunt, etsi valeant, tamen plerumque invalidari possunt.*
10 *Quid censendum in foro interno de eff. ctu actuum jure invalidorum, remissivè.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Non dubium. 5. C. de Legibus.* ibi: *Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos valere volumus subsecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente: quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres, quàm novellas trahi, generaliter imperamus, ut leg slatori. quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat; cæteraque quasi expressa ex legis licentia voluntate colligere: hoc est, ut ea, quæ lege fieri prohibentur si fuerint facta, non solùm inutilia, sed pro infectis etiam habeantur; licèt leg slator fieri prohibuerit tantùm, non specialiter dixerit, inutile esse debere. quod sactum est.* Concordat *can. Imperiali. 13. cau. 25. q. 2.* ibi: *Imperiali constitutione apertè sancitum est, ut ea, quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante Responsionem Notandum, quòd Regula hæc in praxi quidem frequentissima, tamen etiam difficillima sit, Doctoribus in ea explicanda, ob utriusque Juris contrarios textus, in diversas partes abeuntibus, & in eo præcipuè hæsitantibus, utrùm Regula non tantùm sit intelligenda de iis, quæ fiunt contra jus, seu leges, vel canones irritantes, sed etiam de iis, quæ fiunt contra jus, seu leges, vel canones simpliciter prohibentes, vel præcipientes aliquid. Abbas siquidem in *c. Nulli. 5. de Reb. Eccles alienand. n. 7.* & plures alii putant, eam etiam de iis, quæ simpliciter duntaxat prohibentur, vel præcipiuntur, intelligendam esse, indeque ea quoque vi Regulæ invalida, & pro infectis censeri debere, quæ contra legem nudè, ac simpliciter tantùm prohibentem, vel præcipientem fiunt. Pro quibus stant clari textus priori num. ex *l. Non dubium. 5. C. de Legibus.* & *can. Imperiali. ibidem allegati.*

3 Econtra communissima DD. sententia est Regulam intelligendam esse solummodo de iis, quæ contra jus, seu leges, & canones irritantes, & non item de iis, quæ contra simpliciter duntaxat prohibentes, vel præcipientes fiunt, nisi per has præscribatur forma actûs; quæ sententia principaliter fundatur in *c. Ad Apostolicam. 16 de Regular.* ibi: *Multa fieri prohibentur, quæ, si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* & variis exemplis Juris infra *à n. 4 & seqq.* allegandis. Hòc notatò,

4 Resp. I. Regulam intelligendam esse juxta communissimam DD. sententiam *præc. num.* adductam, adeòque illa pro infectis haberi non debere, quæ contra legem, vel canonem, simpliciter duntaxat prohibentem, vel præcipientem fiunt, nisi per hanc præscribatur substantialis forma actûs, quâ deficiente, actus utique etiam invalidus, & pro infecto habendus est, utpote carens formâ substantiali, seu essentiali. Fundamentum præcipuum responsionis est textus ex *c. Ad Apostolicam. præc. num.* allegatus, variaque Juris exempla. Sic enim licèt matrimonium cum simplici voto castitatis initum sit prohibitum, indeque illicitum, tamen contractum valet, & pro infecto habendum non est. *c. un. de Voto. in 6.* Sic pariter etsi à Jure prohibitum, ac illicitum sit contrahere matrimonium contra interdictum Ecclesiæ, tamen ita contractum validum existit *c. 1. de Matrim. contra interdict. Eccles.* Sic rursus, quamvis universaliter prohibitum habeatur cum impedimento impediente v. g. sponsalibus de futuro cum una, quin altera matrimonium ineat, initum tamen firmiter subsistit, *c. 2. eod.*

5 Sic ulteriùs licèt Episcopis alienos diœcesanos sine proprii Episcopi licentia ordinare gravitet sit prohibitum, tamen ordinatio ab eisdem facta valet. *arg. can. fin. cau. 9. q. 2.* Pariformiter etsi Episcopis prohibitum sit alienas Ecclesias, vel Altaria consecrare, tamen facta ab illis consecratio est valida. *can. Episcopus. 28. cau. 7. q. 1.* Sic denique tacendo plura alia exempla, quamvis prohibitum & illicitum sit Sacerdotibus celebrare Missam, vel alia administrare Sacramenta in statu disgratiæ: nihilo minus celebratio Missæ & confectio, sicut & aliæ administrationes Sacramentorum in tali statu factæ validæ sunt. Exquibus, & aliis hujusmodi exemplis abundè patet, quòd ea, quæ contra jus, seu leges, vel canones simpliciter prohibentes vel præcipientes fiunt, illicita quidem, & peccaminosa, non tamen invalida existant, nec pro infectis haberi debeant: sicque Regula de iis intelligenda non veniat.

6 Dicitur autem notanter in responsione num. 4. data: *nisi per hanc forma ad substantiam actûs pertinens præscribatur*; hæc enim ubi à lege præscribitur, & non servatur, actum pro infecto & invalido haberi debere, extra controversiam est. *arg. c. Cùm dilecta. 22. de Rescript. & c. Quia propter. 42. de Elect. cum Concord.* deficiente enim forma substantiali, & essentiali requisito rei alicujus, rem ipsam corruere per se necesse est. Sic enim alienatio rerum Ecclesiæ contra præscriptam à Jure formam invalida est, & pro infecta habenda, juxta dicta *Lib. III. Tit. 13. de Reb. Eccles. alien. vel non. § 2.* Sic Testamentum, non observatâ præscripta Juris formâ, nullum atque irritum, & pro infecto habetur per dicta, & probata *Lib. III Tit. 26. de Testament.* Sic matrimonium contra præscriptam à Tridentino formam circa assistentiam Parochi, & duorum testium, non tantùm illicitum, sed & invalidum, ac pro infecto habetur. Concil. Trident. *Sess. 24. de Reform. cap. 1.* Sic electiones cum à præscriptam substantialem Ecclesiæ formam celebratæ invalidæ sunt, & pro infectis habentur *cit. c. Quia propter. 42. de Elect. &c.* Hinc

7 Resp. II. Verus, & genuinus Regulæ sensus hic est: *Quidquid agitur contra jus, id est, contra canonem, aut legem, quâ actus irritatur, vel nullus declaratur, aut illius forma substantialis præscribitur, invalidum est, & pro infecto habetur.* per Jura, & rationem jam adductam.

8 Ad Jura, quæ ab adversariis *num. 1.* allegantur, Respondetur, ea non obstare, tum, quia etsi non de lege irritante, tamen de lege firmam præscribente bene intelligi possunt, exigente sic defacto vigente consuetudine, quæ est optima legum interpres. *c. Cùm dilectus. 8 de Consuet.* & aliis textibus atque exemplis Juris contrariis *n. 4. & 5.* allegatis, quæ cum aliis Juribus pro possibili, concordare oportet. *c. Cùm expediat. 29. de Elect. in 6.* Tum, quia quamvis *l. Non dubium. 5 C. de Legibus*, juxta tenorem, & rigorem intelligenda foret, per consuetudinem contrariam modò vigentem abrogata censetur, prout teste Herinx *p. 2. disp. 5. de Legib. n. 34.* plures contestantur authores.

9 Illud tamen notandum, quòd, sicèt ea, quæ contra legem, simpliciter duntaxat prohibentem, fiunt, invalida non sint, tamen plerumque à Judice præsertim ad instantiam partis adversæ annullari valeant *can. Vides fili. 10. dist. 10.* ibi: *quia quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur*: prout idipsum in pluribus casibus præcipitur. Dicitur autem *plerumque*; cùm etsi nonnulli putent, id universaliter fieri posse, hoc tamen verum non sit; quia certum est, quod matrimonium contra legem prohibentem illicitè, validè tamen contractum, annullari amplius nequeat: quod idem dic de ordinatione, consecratione, & aliis *n. 5.* adductis.

10 Cæterùm quid in foro interno censendum sit de effectu illorum, quæ ob legem irritantem nulla, & invalida sunt, vide dicta *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. §. 11. à n. 251.*

REGULA LXV.

In pari delicto & causa potior est conditio possidentis.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Ponitur vera intelligentia: & sensus Regulæ. Quare in pari delicto & causa, melior sit conditio possidentis. Ibid.*
3 *Data Judici ob injustam sententiam repeti non possunt.*
4 *Nec data meretrici ob usum corporis.*
5 *Repeti autem potest datum alicui, ne turpe quid committat.*
6 *Ponuntur exempla Juris, quòd etiam in pari causa sine delicto, melior sit conditio possidentis.*
7 *Nec eximuntur ab hac Regula causæ piæ, vel aliàs privilegiatæ.*
8 *Solvitur objectio contra Regulam.*
9 *Fallit Regula 1. in Simonia reali.*
10 *2. In lenocinio viri &c.*

1 PRima pars hujus Regulæ, *in pari delicto*, desumitur ex *l. Cùm par delictum. 154. ff. de R. J.* ibi: *Cùm par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa.* Altera pars, videlicet *in pari causa* absque delicto desumpta habetur ex *l. 1. in pari. 128. ff. eod. In pari causa possessor potior haberi debet.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Regula intelligenda est in sequenti verò illius sensu: *Quando duo in eadem causa rei sunt delicti, v. g. si unus ex delicto dat, & alter ex delicto accipit, melior est conditio possidentis, ita ut restituere amplius non teneatur: Item si duo parem causam absque delicto habent, pariter melior est conditio possidentis adeoque à possessione desisti non potest, donec adversarius legitimè probet, se meliori gaudere jure.* Ratio Regulæ quoad utramque partem est; quia in pari delicto, vel causa possessor duos habet titulos: unum dubium, eundemque, quem habet adversarius, videlicet, num rei proprietas ad se pertineat nec ne: alterum certum, & indubitatum, nempe possessionem; quò titulò quia adversarius caret, meritò Jura magis favent possidenti, præsertim cùm duo vincula plus ligent, quàm unum. *arg. c. 1. de Treuga & Pace.* ac aliàs in judicio petitorio possessor personam rei agat; reus autem ordinariè gaudeat majori favore quàm actor per dicta ad *R. g. XI. de Reg. Jur. in 6.* & *l. Favorabiliores. 125. ff. de R. J.* ibi: *Favorabiliores Rei potiùs quàm Actores habentur.* ac insuper possessio magnæ semper considerationis sit, & inter alios etiam effectum pariat, qui refertur §. *Retinendæ 4. Instit. de Interdict.* ibi: *Commodum autem possidentis in eo est, quòd etiam si ejus res non sit, qui possidet, si modo actor non potuerit suam esse probare, remanet in suo loco possessio: propter quam causam cùm obscura sunt utriusque jura, contra petitorem judicari solet.*

3 Exempla Juris pro prima parte sunt *primò*: Si quis Judici pecuniam, vel munera alia dat, ut ferat injustam sententiam, ab eo repetere datum amplius non potest, quia utriusque tam dantis, quam accipientis versatur turpitudo, & Judex in possessione accepti, consequenter melioris conditionis est. *arg. can. Non sanè. 15. cau. 14. q. 5.* & *l. 3 ff. de Condict. ob turp. caus.* ibi: *Ubi autem & dantis & accipientis turpitudo versatur, non posse repeti, dicimus*; veluti si pecunia detur; ut malè judicetur.

4 *Idem est, si ob stuprum datum sit*, ut dicitur *l. 4 pr. ff. eod.* & §. 3. *ibid. quod meretrici datur, repeti non potest.* Concordat. *l. 2. C. eod.* ibi: *Cùm te propter turpem causam domum adversariæ dedisse profiteris, frustra eam tibi restitui desideras: cùm in pari causa possessoris condictio melior habeatur.* Ex quibus legibus Doctores universaliter inferunt, ea, quæ ob turpem quamcunque causam dantur, & absque delicto repeti non amplius posse; cùm ubi par est delictum utriusque, tam malè dantis scilicet, quàm malè accipientis; hujus tanquam possessoris melior sit conditio.

5 Ubi tamen cum Tacano *hîc*, & aliis advertendum; quòd, etsi datum & acceptum ob turpem causam, seu delictum repeti non amplius valeat: tamen id, quod quis dat, ne alter turpe quid, seu delictum committat, v. g. ne injustam sententiam ferat, ne furtum, ne homicidium, ne adulterium, ne proditionem faciat, ab eo, qui accepit, iterum revocare valeat, adeoque in tali casu melior conditio possidentis non sit; cùm non par in utroque, sed in uno duntaxat, volente nempe delinquere, & accipiente versetur delictum, textu claro *l. 1. §. 2. ff. de Condict. ob turp. caus.* ibi: *Si turpis causa accipientis fuerit, etiamsi res secuta sit, repeti potest.* Exemplificatur hoc *l. 2. ff. eod.* illis verbis: *Ut puta, dedi tibi, ne sacrilegium facias; ne furtum; ne hominem occidas: in qua specie Julianus scribit, si tibi dedero, ne hominem occidas, condici posse.* Concordat *l. Idem. 4. § 2 ff. eod.* ibi: *Quoties autem foliat accipientis turpitudo versatur, Celsus ait, repeti posse, veluti si tibi dedero, ne mihi injuriam faciat.*

6 Pro altera parte Regulæ, *In pari causa*, sine delicto, exempla Juris dantur plurima: veluti si duo eandem rem à duobus non dominis bona fide emunt, ille, cui res etiam tradita est, prævalet; quia in hac

pari causa potior est conditio possidentis. *l. Sive autem. 9. §. Si duobus. 4. ff. de Publiciana in rem action.* Item, si duobus eadem res obligatur, & nescitur, cui priùs: melior est conditio possidentis rem. *l. Si debitor. 10. ff. de Pignor.* Sic ulteriùs: *si à Sede Apostolica, vel Legato ipsius uni, & ab Ordinario alteri eidem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primò facta, erit potior conditio possidentis*, sunt verba formalia *c. Si à Sede. 31. de Præbend. & Dignit. in 6.* Sic rursùs, si in judicio utrinque testes æquè idonei & pares sunt, in hac pari causa præferuntur, depositiones testium, qui possessore testantur. *c. Ex litteris. 3. §. Quod si. de Probation.* ibi: *Quod si ambarum partium testes sint æquè idonei, possessoris testes præferentur.* Et si ambo se possidere contendunt, prævalent, qui de antiquiori possessione deponunt. *c. Licèt causam. 9. eod.* ubi summarium sic habet: *si Actor & Reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat &c.* Ut proin semper in pari causa melior sit conditio possidentis, & specialiter attendatur ad possessionem; quod ipsum non ex minimis prærogativis est, quas affert possessio, uti cum aliis benè observat Strein *hic. n. 1.*

7 Porro procedit Regula etiam contra Ecclesiam, aliasque causas pias, & privilegiatas, (nisi sint de quatuor specialiter favorabilibus, videlicet testamento, libertate, conjugio, & dote: de quibus vid. *Lib. II. Tit. 12. à n. 46.*) ita ut, licet harum favor, etiam dum actores existunt, potior sit, quàm Rei, tamen quando causa pia, vel alia privilegiata cum profano litigat, in pari causa potior sit conditio possidentis profani; cùm magis semper attendatur ad titulum possessionis, quàm qualitatem litigantium: ut post Fulgosium *Consil. 138. dubio 1.* & alios bene advertit Strein *hic n. 2.* patetque inter alia etiam in casu, quò quis dubitat, an emiserit votum, nec ne? tunc enim, quia libertas in possessione existit, potior est conditio ipsius. *arg. c. Ex parte. 18. de Censib.*

Nec dicas: ex hac Regula foveri fures, prædones, & raptores, quamprimùm possidere incipiunt. 8
Resp. enim, neque hâc Regulâ, nec alio jure horum possessionem defendi, sed quamprimum de illis ut talibus constiterit, eos, non obstante possessione, ad restitutionem rerum ablatarum, unà cum fructibus, & ad refarcienda damna illata illicò compelli textu claro *c. Gravis. 11. de Restit. Spoliat. cum Concordant.*

Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur Regula LXV.? Resp. Eam fallere 1. In Simonia reali; cùm, etsi par sit delictum dantis & recipientis simoniacè, tamen qui munus taliter recipit, non obstante possessione, teneatur restituere *arg. C. De hoc. 11. de Simon.* ubi etiam Reges, & Principes id, quòd simoniacè receperunt, restituere coguntur: cui autem restitui debeat, vid. *Lib. V. Tit. 3. à n. 295.* 9

Fallit 2. Quando uxor lenocinio viri adulteratur; 10
hoc enim in casu, etsi par videatur delictum utriusque, tamen solutò per mortem uxoris matrimoniò, vir dotem, quam possidet, non potest retinere, sed illis, quibus aliàs ab intestato, vel ex testamento competit, restituere debet. *l. Cùm mulier. 47. ff. Solutò matrim.* ubi legislator etiam rationem sum legis apponit; ibi: *Cùm mulier viri lenocinio adulterata fuerit, nil ex dote retinetur; cur enim improbet maritus mores, quos ipsemet aut ante corrupit, aut postea probavit.*

REGULA LXVI.

Cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quò minùs conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Ponitur verus sensus, & intelligentia Regulæ.*
3 *Loquitur duntaxat de casu, quo quis impeditur à tali, cujus interest conditionem non impleri.*
4 *Adducitur ratio Regulæ.*
5 *Firmatur exemplis Juris. & duob. seq.*
8 *Solvuntur objectiones Juris. & n. seq.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. In Jure Civili. 161. ff. de Reg. Jur.* ibi: *In Jure Civili receptum est, quoties per eum, cujus interest, conditionem non impleri, fiat, quò minùs impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset: quod ad libertatem, & legata, & ad hæredum institutiones perducitur &c.* Concordat *l. In executione. 85. §. fin. ff. de Verb. Oblig.* ibi: *Quicunque sub conditione obligatus curaverit, ne conditio existeret, nihilominus obligetur.*

2 Quæritur: Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Regulam intelligendam esse juxta sensum sequentem, qui proprius illius est: *Quando in lege, contractu, testamento, vel alia dispositione aliquid in alicujus favorem ordinatur sub certa quadam conditione, & is, cui apponitur conditio, facit, quantùm est in se, nihilque prætermittit eorum, quæ ad conditionem implendam spectant, & tamen implere non potest, eò quòd ab illo, cujus interest conditionem non impleri, impediatur, perinde haberi, & favore frui debet, ac si conditionem reipsa adimplesset.* Dicitur notanter: *Quando aliquid in alicujus favorem ordinatur*; quia Regula loquitur, & intelligenda est de illis dispositionibus, *quæ in alicujus favorem fiunt*, appositæ tamen conditione, uti patet ex verbis exemplificatoriis Regulæ civilis *n. 1.* allegatæ, ex qua desumpta fuit Regula canonica, ibi: *Quod ad libertatem legata, & ad hæredum institutiones pertines &c.* quæ cuncta sunt favorabilia pro iis, qui libertatem, legata, vel hæreditatem consequuntur.

Dicitur etiam notanter: *eò quòd ab illo, cujus interest conditionem non impleri, impediatur*; Nam ut post Dynum *hic* benè advertunt Vivianus & alii, Regula per omnia declarari & intelligi debet juxta *Regulam 161. ff. de Reg. Jur. n. 1.* allegatam, utpote ex qua canonicam desumptam diximus; ibi autem expresè habetur: *quoties per eum, cujus interest conditionem non impleri, fit, quò minùs conditio impleatur*: per quod etiam distinguitur hæc à *Regula XLI. Jur. in 6. Imputari non debet ei, per quem non stat, si non facias, quod per eum fuerat faciendum*; ista siquidem etsi similis videatur præsenti, tamen ab illa differt in eo, quòd Regula 41. loquatur de casu, quò quis impeditur per alicujus casus eventum, vel per tertium, cujus non interest rem fieri, vel non fieri: præsens verò propriè loquatur de casu, quò quis ab implenda conditione sibi imposita impeditur ab eo, cujus interest, conditionem non impleri, puta, quia conditione adimpleta aliquid amissurus est, aut præstare debet. Dynus, & Vivian. *loc. cit.* cui Strein. *hic. n. 1.* & aliam differentiam addit, videlicet, 3

6 Sic pariter: si servo in Testamento legatur libertas conditione, *si hæredi decem solverit pendat*, & servus ea hæredi offerat, hæres autem, cujus interest servò non privari, illa non acceptet, perinde liberta erit, ac si acceptâsset hæres, & conditio fuisset impleta, quia per eum non stetit, quò minùs

videlicet, Regulam *XLI.* duntaxat velle, non debere illi imputari ad culpam, si non facit, quod facere non potest: præsentem verò Regulam non solum à culpa eximere illum, qui apposítam conditionem non adimplet, dum impeditur, sed insuper velle, quòd conditio etiam habeatur pro adimpleta: si quis impeditur à tali, cujus interest conditionem non impleri: quod non dicit Regula XLI. utpote vi cujus quidem excusatur quis à culpa, si non facit, quod facere non potuit, nullum tamen præterea consequitur fructum & effectum, uti contingit quando quis impeditur à conditionibus ad valorem & ultimum Sacramentorum necessariis, ob licèt quis careat culpâ, attamen nullum fructum & effectum habet Sacramentorum: vi præsentis Regulæ autem non solùm à culpa quis immunis est, sed & eundem effectum habet, ac si conditionem reipsa adimpleset. Res magis patebit per exempla Juris infra *à n. 5. & seq.* adducenda.

4 Interea adjicitur Ratio Regulæ, videlicet quòd, quia nemo potest ad impossibile obligari, juxta *Reg. 6. de Reg. Jur. in 6.* legislatores, & aliarum dispositionum auctores non censentur (saltem in ordine ad illos, quorum interest, non impleri conditionem, quam injuste impediunt) conditiones aliter apponere, quàm, si eas implere possibile sit: nec velle favere illis, qui malitiosè impediunt, nec lucrò & favore designatò privare eos, qui nihil omiserunt eorum, quæ ad præscriptum conditionem adimplendam spectant. In quo dicti Auctores divinam imitantur bonitatem, quæ etiam solam voluntatem, & possibilem, licet irritum conatum æquè remuneratur, ac opus ipsum, uti conatat de Abraham *Genes. 22.* qui ex eo, quòd bonam voluntatem, & debitum conatum sacrificandi filium habuerit, idem meritum, eandemque efficacem apud DEUM reportabit, ac si actu filium occidendo sacrificâsset, etsi ab hoc per Angelum impeditus *arg. can. Si quæsibet. 20 can. 22. q. 2.*

5 Declaratur, & firmatur Regula amplius exemplis Juris: Sic enim, si quis instituitur hæres sub hac conditione, ut decem det Titio, qui aliàs ab intestato succederet, & consequenter cujus interest, conditionem non impleri, & instituus hæres conditionem adimplere volens decem offerat Titio, hic autem ea non accipiat, conditio habetur pro impleta, & instituus hæres hæreditate gaudet. Dyn. *hic n. 1.* arg. *l. Si ita hæres. 3. ff. de Condition. instit.* ibi: *Si ita hæres institutus sum; si decem dedero: & accipere nolit, cui dare jussus sum, pro impleta conditione habetur.*

6 Sic pariter: si servo in Testamento legatur libertas conditione, *si hæredi decem solverit pendat*, & servus ea hæredi offerat, hæres autem, cujus interest servò non privari, illa non acceptet, perinde liberta erit, ac si acceptâsset hæres, & conditio fuisset impleta, quia per eum non stetit, quò minùs conditio adimpleretur *l. fin. ff. de Condition. instit.*

Sic etiam: si quis cum altero contrahit, & promittit dare eidem decem, si ascendat in Capitolium, & per promissorem stat, quò minùs alter ascendat, utpote impeditus ab illo, conditio habetur pro impleta, & decem debentur. Dyn. *hic n. 1. l. In Jure 161. ff. de Reg. Jur.* ibi: *quibus exemplis stipulationes quoque communiuntur; cum per promissorem factum esset, quò minùs stipulator conditioni pareret.* 7

Objicies 1. *l. Cùm quidem 7. C. de Condition. insert.* ubi expresè habetur, quòd si servo legatur libertas sub hac conditione, ut tot vel tot solvat hæredi, servus evadat liber, si conditionem impleturus ad hæredem properavit, *sed in medio salvatoris, & hostium incursione, vel alio fortuito casu peremptum est, quod portabat*, cui subjungitur: *ex quacunque igitur causa impeditur, sive per hæredem, sive per eum, cui dare aliquid jussus est, sive per fortuitus casus, in libertatem pervenit.* Ergo Regula non tantùm est intelligenda de casibus, in quibus conditionem adimplere volens impeditur ab eo, cujus interest, conditionem non impleri; sed etiam, si ex alia quacunque causa, vel casu fortuito impeditur, quod est contra supra dicta *n. 3.* Resp. negando consequentiam; quia etsi ex quacunque causa impeditus implere conditionem vi dictæ legis attribuatur libertas, conditio tamen non habetur pro impleta, cùm eandem secuta jam libertate, adhuc adimplere per dictam legem cogatur; ibi: *in libertatem quidem ipse omnino pervenit, nisi ipse servus noluerit adimplere conditionem: obnoxius tamen constituitur, post libertatem hæredi vel e, cui dare aliquid jussus est, (nisi & ipse oblatas pecunias non susceperit: quod enim semel repudiatum ab eo est, reintegrari minimè concedimus) quatenus hoc, quod dare jussus est, omnimodo implere compellatur.* 8

Objicies 2. Si quis Cajo legat mille ea cum conditione, si filiam ejus ducat, & filia ante nuptias moriatur, nil debetur Cajo, etsi per eum non steterit, quò minùs conditio fuerit adimpleta. *l. Legatum 4. C. de Condition. insert.* ibi: *Legatum sive fideicommissum à patruo tuo relictum tibi sub conditione, si filio ejus nupsisses; cùm mortuo filio, antequam matrimonium cum ipso contraheretur, conditio defecerit, nulla actione deberi tibi ex testatu.* Ergo non semper conditio habetur pro impleta, quando non stat per eum, ad quem pertinet, quò minus impleatur. Resp. hanc legem minimè ob ill. Regulæ nostræ latius, quia non loquitur de casu aliquo, quò conditionem implere volens impeditur ab eo, cujus interest, conditionem non impleri; de cujusmodi tamen casibus solummodo intelligenda est Regula per dicta *n. 3.* Unus quia casus in lege ponitur, est unus inter illos, in quibus apponens conditionem absolutè velle præsumitur, ut adimpleatur, eâque ob quamcunque causam non impletâ, conditionate promissum non valeat; in cujusmodi casibus Regulam locum non habere extra controversiam est. 9

REGULA LXVII.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Regula in duplici sensu intelligi potest.*
3 *Ponitur verus illius sensus.*
4 *Declaratur exemplis Juris. & duob. seqq.*
Clerico non licet exercere fœnus proprio, vel alieno nomine. Ibid.
5 *Nec alicui excommunicato stare in judicio.*
6 *Nec falsificare litteras Apostolicas suo, vel alieno nomine.*
7 *Fallit Regula in casibus, ubi in propria, & aliena persona non est eadem prohibitionis ratio.*
8 *Declaratur hoc exemplis Juris. & duob. seqq.*

1 DEsumpta videtur hæc Regula ex *l. Non utique. 2 §. 1. ff. de Administrat. rerum ad civitas. pertin.* ibi: *quod quis suo nomine exercere prohibetur,*

id nec per subjectam personam agere debet. & can. Sicut non suo. 10. dist. 46.

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Hanc Regulam in duplici sensu procedere, & intelligi posse; & quidem *primò* taliter: quod alicui suo nomine in propria persona facere non licet, nec alieno, id est, nec per alium seu per substitutum eidem licebit. *Secundò* ita: quod quis suo nomine, seu pro seipso licitè facere non potest, id neque alieno nomine id est, nec pro alio poterit. Exempla utriusque sensûs passim habentur in Jure: & procedit potissimùm de maleficiis, seu delictis, non tantùm Jure divino & naturali, sed etiam humano prohibitis; Sic v. g. quia non licet mihi nomine meo, & in propria persona innocentem occidere, vel furtum, aut usuram committere: ita neque alieno nomine, id est, nec per alium pro me nec pro alio committere licebit. Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Quod quis prohibente Jure divino, naturali, aut humano licite facere non potest suo nomine, id nec alieno nomine, id est, nec per alium pro se, nec in propria persona pro alio licitè facere poterit.* Ratio est, Tum, quia, cùm quis regulariter in quovis negotio ad agendum pro se, & ad se aliquò modò pertinentibus faciliùs admittatur, quàm pro aliis, arg. can. *Prohibentur.* 14. cau. 2. q. 1. consequens est, quòd si quis suo nomine quid agere prohibetur, multò magis id alieno nomine agere prohibitus esse censeatur. Tum, quia, si quod non licet proprio nomine, liceret alieno, admitteretur aliquid unâ viâ, quod aliâ viâ prohibetur contra Reg. 84. de R. J. in 6. ibi: *Cùm quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ viâ non debet admitti.*

4 Declaratur, & firmatur Regula ulteriùs exemplis Juris; & quidem, abstrahendo à prohibitis Jure divino, & naturali, de quibus aliqualiter dictum est n. 2. & per se patet, loquendo de prohibitis jure humano: Sicut Clerico non licet nomine suo exercere fœnus, sic idem ei non licet nomine alieno. cit. can. *Sicut non suo. dist.* 46. ibi: *Sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens est enim crimen suum commodis alienis impendere.*

5 Sic pariter, quia excommunicato non licet proprio nomine agere in judicio, c. *Intelleximus.* 7. de Judiciis. cum Concord. sic etiam alieno, seu procuratorio nomine agere prohibetur c. *Post cessionem* 7. de Probat. ibi: *Cùm igitur per literas judicis ordinarii (quibus standum est, donec probetur contrarium) nobis constiterit, quod N. excommunicatus erat, cùm procurationis officium assumpsit; ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum.*

6 Sic rursus sicut non licet suo nomine literas Apostolicas falsificare, ita nec alieno licet; *Nos enim*, ait Papa c. *Ad falsariorum.* 7. de Crimine falsi *omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se, vel alios vitium falsitatis exercent, anathematis vinculô decernimus innodatos.* Sic etiam uti proprio, ita & alieno nomine album Prætoris corrumpere illicitum est l. *Si quis.* 7. ff. de Jurisdict. Sic plurima alia in Jure habentur exempla; ex quibus

7 Quæritur II. An, & quas Fallentias patiatur hæc Regula? Resp. Eam universaliter fallere tunc, quando ratio prohibitionis in mea persona existens cessat, seu non reperitur in aliena, eique non obstat. Ita DD. communiter; Sic enim, etsi mihi non liceat contrahere matrimonium cum mea consanguinea, c. *Non debet.* 8. de Consanguin. & affinit. possum tamen cum ea nomine alieno, seu pro alio non consanguineo vel affine ut procurator ipsius contrahere, c. *Ex parte.* 14. de Restit. Spoliat. & c. fin. de Procurat. in 6. quia ratio prohibitionis, consanguinitas nempe, quæ in mea persona est, non reperitur in alia.

8 Sic etiam, quamvis filiusfamilias sine consensu patris, quantum ad temporalia regulariter loquendo, non possit agere in judicio c. 3. de Judiciis. in 6. tamen nomine alieno, seu pro alio agere potest. c. *Qui generaliter.* 5. de Procurat. in 6. ibi: *Ne dum verò ad negotia, sed etiam ad judicia potest filiusfamilias absque patris assensu fieri procurator.* quia ratio prohibitionis, ne filiusfamilias juvenili suâ imprudentiâ sibi, vel patri circa temporalia noceat, cessat in alieno negotio, in quo ut procurator nec sibi, nec patri præjudicat; cùm judex non contra procuratorem, sed contra principalem proferat sententiam, & hic sibi imputare debeat, quod sciens talem constituerit procuratorem. Dynus hic n. 2.

9 Sic ulterius, quamvis per fundum alienum, in quo jus servitutis non habeo, nomine meo ire, vel jumentum agere non valeam: tamen id mihi licebit facere nomine alieno jus servitutis in præfato fundo habentis. l. *Si stipulatus.* 111. ff. de Verb. Oblig. quia ratio, quæ me prohibet, alium non prohibet, qui jus servitutis in fundo habet, quo jure per se, vel per alium uti potest juxta Regulam statim sequentem: *Potest quis par alium, quod potest facere per seipsum.*

10 Sic rursus, etsi Episcopo non liceat suo nomine alienos diœcesanos ordinare: tamen id ei licet ex commissione, & nomine Papæ, vel ordinarii loci. c. 1. de Tempor. Ordinat. in 6. quia ratio prohibitionis, carentia nempe jurisdictionis in alienos subditos, cessat in Ordinario loci, cujus nomine & commissione Episcopus alienus ordinat. Sic pariter, licèt munere & potestate carens, judicare aliquem nomine suo non valeat, nomine tamen alieno, causam & jurisdictionem delegante de causa sibi commissa cognoscere, judicare, & sententiare potest, integro Tit. ff. de Officio & potest. Judicis delegati.

REGULA LXVIII.

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodò intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Alius, per quem quis agit, debet ad id esse debitè qualificatus.*
5 *Declaratur Regula exemplis.*
6 *Sunt plura, quæ per alios fieri debent.*
Nobiles non per se, sed per procuratores litigare debent. Ibid.
7 *Idem est de Episcopis & Sacerdotibus.*
8 *Fallit Regula 1. quando adest industria personæ.*
9 *Fallit 2. in iis, quæ naturâ suâ, vel dispositione Juris per alios fieri nequeunt. & n. seq.*
10 *Uti in specie sunt Testamenta, nisi ad pias causas fiant.*
11. 3. *Quando nudum ministerium sine jurisdictione committitur.*
12. 4. *Quando aliter inter partes conventum est.*

Hæc

1 HÆc Regula juxta Glossam hic desumitur ex l. *Quod jussu* 180. ff. de Reg. Jur. ibi: *Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset.* & l. 1. §. 12. ff. de Vi & vi armata, quibus affinis etiam est Reg. 72. de R. J. in 6. *qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam id velle dicere; quòd, cùm in commercio humano plurimæ sint causæ, actus, & negotia, quæ quis ipsemet in persona agere, aut tractare, vel impeditus non potest, vel ex quacunque causa non vult, possit alterius, ad rem idonei, ac debitè qualificati operâ & auxiliò uti, & per eum tam in, quàm extra judicium facere, quod ipsemet licitè, ac legitimè facere potest, hîc & nunc autem ex causâ sibi nota facere non vult, vel impeditus non potest. Quæ Regula potissimùm delegatos, substitutos, procuratores, ministros & officiales concernit, per quos causas & negotia sua principales agunt, ac pertractant. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Qui aliquid, v. g. contractum actum, negotium, causam &c. per seipsum validè & licitè facere, vel tractare potest, valet id ipsum etiam per alium ad hoc idoneum, & debitè qualificatum validè & licitè facere.* Ratio Regulæ est; quia, cùm juxta jam dicta hominum negotia plurima, & varia sint, quæ quantumvis ad se spectantia quivis per seipsum peragere sæpe non potest, utpote vel aliis magis urgentibus, vel infirmitate, vel necessariâ absentiâ, aut alia ratione impeditus: vel quia ex causa sibi nota peragere non vult: vel quia actus, labor, aut negotium per seipsum agere ejus personæ non congruit, maximum non raró quis pateretur in rebus suis damnum & præjudicium, si per alium facere non posset, quod ipse quidem, absolutè loquendo, per seipsum agere valeret, hîc & nunc tamen impeditus vel non potest, vel ex causa non vult peragere. Ob quam etiam rationem procuratorum, & similium hominum, aliena negotia agentium, usus ab ipso Jure omnino necessarius agnoscitur l. 1. § 2. ff. de Procurat. ibi: *Usus autem Procuratoris perquam necessarius est, ut qui rebus suis ipsi superesse vel nolunt, vel non possunt, per alios possint vel agere, vel conveniri.* Quod ipsum etiam utilissimum, & maximè commodum ideo meritò reputatur, quia juxta dispositionem Juris quod quis facit per alium, perinde est, ac si faciat per seipsum. cit. Reg. 72. de R. J. in 6.

4 Dicitur autem notanter: *per alium ad hoc idoneum &c.* Id est, necessariâ ad id scientiâ, potestate, ordine, aliâque requisita qualitate præditum; enimverò ubi hoc non est, utique Regula non procedit, arg. can. fin. cau. 5. q. 3. Hinc licèt Episcopus uti per se, ita & per alium Episcopum ordinare suos subditos possit, non tamen id potest per simplicem Sacerdotem, cùm hic ad id non sit idoneus, utpote carens potestate ordinandi.

5 Exempla Juris Regulam declarantia, & confirmantia ferè innumera existunt, ac cuivis vel obiter consideranti facilè patent; nam ut statim ad hominem exemplificat Dynus hic n. 1. Sicut possum per me ipsum emere, vendere, locare, litigare, dare eleemosinam, acceptare beneficium: ita idem possum facere per alium. arg. cit. l. 1. §. *Usus.* 2. ff. de Procurator. & l. *Sed si unius.* 17. §. 19. & 20. ff. de injur. & famos. libell. cum Concord.

6 Quin immo sunt plura, quæ licèt per seipsas certæ personæ ob dignitatis statum, defectum virium, scientiæ, ætatis, vel ob delictum, aut aliam inhabilitatem facere non possint, per alios tamen ea facere valent & debent. Sic personæ nobiles, ac illustres non per seipsas, sed per procuratores in judicio litigare debent. l. *Quicunque.* 25. pr. C. de Procurat. ibi: *Quicunque prætorianæ, vel urbanæ præfecturæ sublime fastigium, vel magisterium militare, vel Consistorianæ comitivæ insignia meruerit dignitatis, vel proconsulare jus dixerit, aut Vicarii fuerit administratione suffultus, si quod ab eo infertur jurgium vel refertur, procuratoris personam in negotii sui jura substituat.* Sic etiam pupilli, mente capti, & alii hujusmodi ex natura inhabiles, non per seipsos, sed per alios in judicio litigant. arg. c. *Pastoralis.* 14. in fin. de Judiciis. ubi *indiscretæ*, id est, carentes debita discretione appellantur ejusmodi personæ. Sic etiam, etsi propter delictum excommunicatus per se in judicio stare non possit, conventus tamen potest & debet per alium respondere, c. *Intelleximus.* 7. de Judiciis. ibi: *Quia postulâsti à nobis, utrum excommunicatus in judicio stare possit; respondemus, quod conveniri potest, & debet per alium respondere in judicio, ne videatur de sua malitia commodum reportare.*

7 Sic Episcopi, & alii Sacerdotes non per seipsos, sed per advocatum, vel procuratorem litigare in judicio debent. can. fin. cau. 5. q. 3. ibi: *quia Episcopus universique Sacerdotes ad solam laudem Dei bonorumque operum actiones constituuntur. debet unusquisque eorum tam pro Ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto publico videlicet crimine) habere advocatum non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inventum.* Sic iidem Episcopi, Prælati & Clerici habentes altam jurisdictionem de causa sanguinis non per se, sed per alios cognoscere, ac judicare possunt & debent c. fin. *Ne Clerici, vel Monachi.* in 6. ibi: *Nam licèt Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cùm jurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare.*

8 Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula præsens? Resp. Eam fallere in pluribus veluti 1. quando ad negotium aliquod, vel causam expediendam specialiter electa est industria & fides certæ personæ; hæc enim non nisi per seipsam, minimè verò per aliam negotium expedire potest. c. fin. §. *Is autem* de Offic. Jud. deleg. ibi: *præterquam si inquisitionem fieri, vel Ecclesiæ de Prælatis, vel aliis ministris provideri mandaremus: cùm in his omnibus casibus industriam, & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur.* Concordat c. *Is cui.* 12. eod. in 6. & l. un. §. 9. C. de Caducis tollend.

9 Fallit 2. In iis, quæ ex ipsa natura, & institutione sua, vel speciali Juris dispositione factum propriæ personæ requirunt, uti sunt residentia Episcoporum, Parochorum, & Canonicorum, c. *Quia nonnulli.* 3. de Cleric. resident. ibi: *Cùm igitur Ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam ejus per seipsum valeat exercere* junctô Concil. Trident. Sess. 23. cap. 1. de Reform. & Sess. 24. cap. 12. eod. ubi specialiter de necessaria residentia personali: item & de officio divino recitando, ac de pœnitentia peragenda; hæc enim ex natura sua non per alium, sed per seipsum pœnitens exequi debet, & corporali præsentiâ sunt peccata confitenda. can. *Quem pœnitet.* 88. dist. 1. de Pœnitent. Idem dic de susceptione aliorum Sacramentorum, exceptô Matrimoniô, utpote quod per alium contrahi potest. c. fin. de Procurat.

10 Idem ex natura & institutione sua, Jurisque dispositione requirit confectio Testamenti, & hæredis institutio, utpote quam testator per seipsum facere debet, & alterius arbitrio, seu dispositioni committere non valet. l. *Illa institutio.* 32. ff. de Hæred. instit. ibi: *Illa institutio ideo vitiosa est, quia alieno arbitrio permissa est: nam satis constanter veteres*

decreverunt, testamentorum jura ipsa per se firma esse oportere, non ex alieno arbitrio pendere Nec obijcias *c. Cum tibi. 13. de Testament.* cujus textus videtur contrarius textui primùm citato; ibi: *In secunda quæstione dicimus, quod, qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus.* Resp enim cum Gloss. *in cit. Cùm tibi. v. dispositionem.* quòd etsi de benignitate canonica *videatur* non decedere intestatus, qui ultimam voluntatem alterius dispositioni committit, tamen revera testatus non decedat; cùm prorsus nullum sit testamentum, ubi hæres per scripturam, vel vocem ipsius testatoris non est expressus, textu claro *l. Jubemus, 29. C. de Testam.* ibi: *Quod si non fuerit observatum, & nomen hæredis, vel hæredum non fuerit manu testatoris scriptum, vel voce coram testibus nuncupatum, hoc testamentum stare minimè patimur.* cùm Concord. Vel dic cum Innocent. Panormit. Viviano in *cit. cap.* & pluribus aliis, textum loqui de Testamentis ad pias causas; cujusmodi testamentum quis alterius dispositioni committere, & dicere potest: committo tibi, ut post mortem omnia mea bona pauperibus, Ecclesiis, Monasteriis, vel aliis piis causis pro tuo arbitrio distribuas. Quod etiam Summarium Capituli habet illis verbis: *Tenet Testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas secundùm tutelam notabilitorem.* Ratio illorum est, quia testamentum ad pias causas etiam aliis solemnitatibus civilibus carens valet; dummodo constet de voluntate testatoris. *c. fin. de Succeff. ab intest.* cum Concord. Et inhærendo huic sententiæ, quæ omnino probabilis est, tamen manet fallentia Regulæ in Testamentis ad causas profanas: quam fallentiam Jura quoque specialiter de adoptione, & arrogatione statuêre *l. Post mortem. 25. §. 1. ff. de Adopt.* ibi: *neque adoptare, neque arrogare quis absens, neque per alium hujusmodi solemnitatem peragere potest.*

Fallit 3. Quando alicui nudum ministerium, seu executio sine jurisdictione specialiter committitur, v. g. injunctio pœnitentiæ, dispensatio in irregularitate, excommunicatio, vel absolutio ab eadem, prædicatio crucis &c. hæc siquidem delegatus (exceptô Sedis Apostolicæ Legatô) per alium præstare nequit, textu claro *c. fin. §. Cæterùm de Offic. deleg.* ibi: *Cæterùm (salva Legatorum Sedis Apostolicæ authoritate) nulli, cui commissum fuerit prædicare crucem, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel injungere pœnitentias, liceat hæc de cætero aliis demandare; quia non sibi jurisdictio, sed cæterum ministerium potius committitur in hac parte.* 11

Fallit 4. Quando inter partes specialiter conventum est, ut non per alium, sed per seipsum res fiat: uti & in casibus, ubi ex speciali loci consuetudine, aut statuto, vel testatoris voluntate, exclusô alienô, personale ministerium specialiter requiritur Tusch. *L. f. Concl.* 7. Fachinæ. *Lib. 1. Controv. cap.* 24. Strein. & Canis. *hic n. fin.* 12

REGULA LXIX.

In malis promissis fidem non expedit observari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Mala promissa in duplici sensu accipiuntur.*
3 *In quo Regula loquatur, est controversia.*
4 *Verisimilius de utroque sensu loquitur.*
5 *Satisfit fundamentis contrariis.*
6 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
7 *Promissa, fraude, vel dolo, aut metu injustè excusso extorta, nec obligant, nec ea servare expedit:*
8 *Nisi juramentô fuerint firmata.*
9 *Datum meretrici ob concessum usum corporis repeti non potest.*
10 *Num autem propterea promissum servari debeat in foro conscientiæ, controversia est inter Doctores, aliis affirmantibus, aliis negantibus. Ponuntur fundamenta negantium*
Pacta & promissa de re turpi nullius sunt momenti. Ibid.
11 *Solvuntur fundamenta affirmantium.*
12 *Negantium opinio præcipuè in Regibus & Principibus, excessivè magna promittentibus, procedere videtur.*
13 *Eadem negantium sententia omnino etiam probabilis: immo quoad Reges & Principes, excessivè promittentes, probabilior, & quasi moraliter certa.*

1 Hæc Regula censetur ex parte desumpta ex *can. In malis. 5. cau. 22. q. 4.* ibi: *In malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum: quod incautè vovisti, ne facias. Impia enim est promissio, quæ scelere adimpletur.* Et *l. Filius. 15. ff. de Condit. instit.* ibi: *Quæ factа lædunt pietatem, existimationem verecundiam nostram, & (ut generaliter dixerim) contra bonos mores fiunt, nec fucere nos posse credendum est.* cui concordat *Regula 78. de R. J. in 6. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.*

2 Quæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Ante responsionem Notandum cum Glossa *hic*, Dyno, Viviano, & aliis: verba Regulæ, *In malis promissis*, dupliciter posse intelligi, unô videlicet modô, ut significant rem malam, turpem, peccaminosam, quæ promittitur, v. g. homicidium, furtum, adulterium, simoniam &c. quæ si quis promittit, utique nec expedit, nec licet fidem servare. Alterô modô, prout indicant malè promissa, seu malè concepta, malitiâ se habente non ex parte promittentis, nec ex parte rei promissæ, sed promissarii duntaxat, qualia censentur illa promissa, quæ ex dolo, metu injustè incusso, à promittente extorquentur, vel aliàs contra Juris præscriptum obtinentur.

3 De quo autem modo Regula loquatur, & intelligenda sit, plenè non conveniunt Doctores; Strein enim cum Barbosa *hic*, & aliis vult, eam intelligi debere de malis promissis in secundo sensu acceptis: Tum, quia si in primo sensu intelligeretur, non differret à *Regula* 78. sed in ea jam continetur, sicque superflua videretur; quod de Papa Regulas condente præsumendum non est; hôc ipsô enim, quòd promissum malum in primo sensu, seu de re mala, turpi, peccaminosa factum, etiam juramentô firmatum observandum non sit, necessariò sequitur, multò minùs observandum esse nudum, seu simplex promissum sine juramento de hujusmodi re mala factum. Tum quia, cùm Papa in hac Regula utatur terminô *non expedit* servare fidem, & non dicat, *non licet* servare fidem, seu *non potest* servari fides: non videtur Regula intelligenda de malis promissis in primo sensu, utpote quæ servare non tantùm non expedit, sed prohibitum, ac illicitum, sicque in sensu Juris etiam impossibile est; sed de malis, seu potiùs malè promissis in secundo

secundo sensu, utpote quibus propriè competit terminus *non expedit*; cum etsi ex parte promittentis licitè servari valeant, ea tamen servare non expediat juxta dicenda infra. Ita in re præfati Doctores, nec absque fundamento. Alii econtra cum Taccino *hic* docent, præmissa verba, *In malis promissis* intelligenda duntaxat esse in primo sensu. Sed

4 Resp. I. Regulam intelligendam esse de malis promissis in utroque sensu acceptis. Sic sentire satis clarè apparet Glossa, Dynus Vivianus, quos immeritò pro se allegant alii; hôc ipsô enim, quòd pro declaranda Regula adducant exempla Juris de malis promissis in utroque sensu sumptis, in utroque sensu Regulam intelligi volunt. Dynus siquidem *hic. n. 1.* cum Glossa sic exemplificat: *Si promitto tibi occidere hominem, committere furtum, simoniam, vel quid aliud turpe, non expedit servari fidem.* Ecce Exemplum *de malis promissis* in primo sensu. Dein ulteriùs dicit: Si interveniente dolo, vel metu fit promissum, seu malè promittitur, tunc licèt promissum teneat de Juris rigore, non expedit tamen fidem servare; quia promissori datur exceptio. *l. Si quis cùm aliter. 36. ff. de Verb. Oblig.* En exemplum de malis promissis, in secundo sensu.

5 Nec obstat responsioni ratio à Barbosa, & Strein. allata, quali Regula de malis promissis, in primo sensu acceptis, videatur superflua, utpote jam contenta in Regula LVIII. Nam contra est, quòd præsens Regula plus dicat, quam LVIII. hæc etenim, spectando verba illius, solùm dicit, *Non est obligatorium* contra bonos mores præstitum juramentum, vel promissum: præsens verò Regula non solùm vult & dicit, *Non esse obligatorium*, sed *nec expedire*: qui terminus in duplici sensu sumi potest, ita, ut idem significet, ac, non est consultum: vel non est licitum: sicque loquendo de promissa re turpi *le non expedit*, idem sit ac, *non licet* servare promissum contra bonos mores, id est, de turpi, vel peccaminosa re factum, *cit. can. In malis. 5. cau. 22. q. 2.* ibi: *Impia est enim promissio, quæ scelere adimpletur.* Nam, ut benè advertit hic Peck. Regula per verbum, *non expedit*, idem vult dicere, ac *non licet* servare fidem in promissis contra bonos mores, seu de re mala & peccaminosa factis. Per quod patet etiam ad alterum rationem ex verbis *non expedit*, desumptum. Hinc

6 Resp. II. Verus sensus Regulæ hic est: *In promissis malis, quæ contra bonos mores, aut de re mala, seu peccaminosa fiunt, non tantùm nulla est obligatio servandi fidem, sed nec licet servare fidem: In illis verò malis, seu malè promissis, quæ ex parte promissoris non contra bonos mores, ex parte promissarii tamen malè, dolô v. g metu injustè incusso extorta, vel malitiosè obtenta sunt, quamvis fidem servare liceat, & valeat, tamen non expedit, nec conducit eam observare.* Ratio Regulæ quoad primam partem de promissis contra bonos mores, quòd non obligent, patet ex dictis ad cit. Regulam 58. *n. 2.* Et quòd etiam non liceant, constat ex *cit. can. In malis promissis. 5. can. 22. q. 2. Impia est promissio, quæ scelere adimpletur.*

7 Quoad secundam verò Regulæ partem de aliis malis, seu malè promissis, quod, etsi in iis fidem servare liceat, & valeat, tamen non expediat, nec conducat, Ratio est, quia etiam in his fidem servare tam promissori, quàm promissario, & Reipublicæ præjudicialium, consequenter nulli expediens est: Non promissori; quia servans in his fidem, ex aliena fraude & malitia, rerum suarum promissarum jacturam, seu præjudicium patitur. Non promissario; quia accipiendo, & retinendo promissa, dolo malo, vel injusto metu extorta, lædit conscientiam, agitque contra Regulam, quod Fraus & dolus nulli patrocinari debeat. Non Reipublicæ; quia hujus interest, ne fraudes & malitiæ hominum foveantur, neve ex fraude, dolo, injuria, & malitia innocens præjudicium, & damnum, iniquus verò lucrum reportet contra primùm citatas Regulas. Hinc licèt hujusmodi ex dolo, vel alia malitia, facta mala promissa de rigore, & subtilitate Juris valeant, & in tantum obligent, ut contra promittentem detur actio: tamen contra eandem actionem promittenti competit exceptio, hicque, non ille in judicio causam lucratur. §. 1. *Instit. de Except.* ibi: *Si metu coactus, aut dolô inductus, aut errore lapsus stipulanti Tatio promisisti, quod non deberas promittere, palam est, jure civili te obligatum esse, & actio, quâ intenditur, dare te oportere, efficax est, sed iniquum est, te condemnari. Ideoque datur tibi exceptio, quâ à metûs causâ, aut doli mali, aut in factum compositis ad impugnandam actionem.* Et *l. Si quis cum aliter. 36 ff. de Verb. Oblig.* ibi: *Si quis cùm aliter eum convenisset obligari, aliter per machinationem obligatus est, erit quidem subtilitati Juris obstrictus, sed doli exceptione uti potest; quia enim per dolum obligatus est, competit ei exceptio.* Concordat *l. Dolo. 5. C. de Inutil. stipul.* Hinc quia mali promissarii actio in Jure nil obtinet, cùm per exceptionem eliditur, suadet Regula, ne in his promissis fides servetur, sed contra promissarium agentem excipiatur; quia *in malis promissis fidem non expedit observari*, per dicta.

8 Illud tamen notandum, quòd si hujusmodi in secundo sensu acceptis malis, vel malè promissis, quæ contra bonos mores non sunt, consequenter observari valent, adjicitur juramentum, etiam in conscientia observari debeat, per dicta ad Regulam 58. *n. 4. & seqq.*

9 Objicies contra Regulam. Quod meretrici promittitur, si præbeat usum corporis, post concessum usum servari debet. *l. Idem. 4. §. 3. ff. de Condict. ob turpem caus.* & *l. 2. C. eod.* Ergo etiam in malis promissis fides servanda est. Resp. Nec præfatas leges, nec aliam dicere, ut, quod meretrici ob corporis usum fuit promissum, servari, & dari debeat; sed si jam datum fuit, reperi non amplius possit: *Quod meretrici datur, reperi non potest*, sunt verba *cit. l. Idem.* quod pariter dicitur *cit. l. 2. C. eod.* ubi etiam additur ratio, videlicet; quia in pari causa, & delicto melior est conditio possidentis, prout magis dictum fuit *ad Reg. 61.* Nullibi autem habetur, ut, si res promissa data non est, dari debeat: immò contrarium statui videtur in Jure, eò quòd lex meretrici deneget actionem ad obtinendum id, quod ob illicitum usum corporis ei fuit promissum. *l. Mercatem. 5. C. eod.* ubi absolutè statuitur, *ob turpem causam exactioni locum non esse. Quamvis enim*, pergit ibidem textus, *utrinque turpitudo versetur, ac solutæ quantitatis cesset repetitio, tamen ex ejusmodi stipulatione contra bonos mores interposita.* (erat ea Lenonis cum adultero de danda mercede pro concessa uxore ad usum illicitum) *denegandas esse actiones, Juris authoritate demonstratur.*

10 Quid autem de Jure naturali, & in foro conscientiæ, post conditionem turpem jam impletam, puta, post corporis usum actu jam concessum, sentiendum, non conveniunt Doctores; aliqui, quos & nos secuti sumus *Lib. IV. Tr. 4. d n. 58.* volunt, post actu jam concessum illicitum usum corporis teneri promittentem dare, quod promisit: alii verò, iique non pauci contrarium docent cum Sanchez *de Matrim. Lib 5. disp. 17.* idque variè probare conantur tam ex Jure, quàm ratione: ex Jure quidem; Nam *l. Generaliter. 26. ff. de Verb. Oblig.* habetur: *Generaliter novimus, turpes stipulationes nullius esse momenti.* Idem habetur *l. Pacta. 6. C. de*

de Pactis. ibi: *Pacta, quæ contra bonos mores sunt, nullam vim habere, indubitati Juris est.* Ergo, inferunt, si nullius momenti, nullius valoris sunt, nullamque vim habent, etiam in conscientia non obligant; præsertim cùm hujusmodi pacta turpia, & contra bonos mores esse, nemo neget, prout etiam ut talia in Jure expressè nominantur *cit. l. Mercalem.* Ex ratione autem: tacendo enim alias, dicunt, ex doctrina contraria plurima sequi peccata, eamque esse scandalosam, & ad peccata inducentem; si enim meretrices sciunt, eum, qui ob usum corporis aliquid promittit, teneri post concessionem ejusdem in conscientia, ut id præstet, alliciuntur, & inducuntur ad peccatum, quod tam facilè non committerent, si scirent, promittentem non teneri stare promisso; idem dicendum si quis alicui promittit, ut innocentem injustè occidat.

11 Solvunt etiam fundamenta adversariorum: & quidem illud, quò dicitur, promissum meretrici factum post usum corporis obligare ex jure naturali, præsertim cùm absque dantis & recipientis peccato servari possit; negant enim absolutè, ex promisso, quoad utramque partem turpi & peccaminoso, oriri obligationem ex Jure naturali. Nec refert, si dicatur, quòd dare non sit peccatum; Nam admisso etiam, quòd non foret peccatum, dare, tamen neque foret obligatorium; cùm hujusmodi promissum dandi, ex quo obligatio oriri deberet, à Jure absolutè annulletur, sicque obligare non possit. Dein etiam negant suppositum, volentes, promissum meretrici factum non tantùm non esse obligatorium, sed etiam illicitum esse, illud servare, juxta Regulam nostram: *In malis promissis fidem non expedit*, id est, *non licet servare*, quia sunt scandalosa & inductiva ad peccatum. Ex quibus, & aliis rationibus meritò arbitramur, hanc Doctorum sententiam omnino etiam probabilem, & in foro conscientiæ tutam esse. Profectò consuetudo, quæ alias maximam, & quidem etiam legis vim habet, si est nutritiva peccati, vel Reipublicæ præjudiciosa, tanquam irrationabilis à Jure rejicitur, invalidaque & illicita declaratur, prout dictum & probatum habetur *Lib. I. Tit. 4. § 2.* Ergo multò magis nudum promissum ad peccata efficaciter inducens, & Reipublicæ præjudiciosum existens.

REGULA LXX.

In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

SUMMARIUM.

1 *Regula, quæ duas habet partes, unde?*
In alternativis sufficit unum: in copulativis necesse est utrumque verificari. Ibid.
2 *Alternativa, & disjunctiva idem sunt:*
3 *Suntque varia: Alia Personarum.*
4 *Alia Rerum: alia locorum.*
5 *Alia Temporum.*
6 *Alia Remediorum: & alia pœnarum.*
7 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Probatur quoad primam partem. Ibid.
8 *Probatur quoad secundam partem.*
9 *Declaratur exemplis.*
10 *Potestas, seu libertas eligendi transit etiam ad hæredes.*
11 *Nec cessat, etsi unum ex alternativis pereat.*
12 *Si debitor ex errore utrumque solvit, repetere potest, quod lubet.*
13 *Fallit Regula quoad primam partem, Primò in alternativis remediorum.*
14 *Secundò in alternativis pœnarum.*
15 *Tertiò in Gratiis & beneficiis à Principe concessis.*
16 *Quartò in alternativis locorum.*
17 *Quintò in legatis, quando testator ad legatarium verba dirigit.*
Ordinariè penes hæredem est, quid ex alternativè legatis præstare velit. Ibid.
18 *In dubio, ad quem verba sint directa, electio legatarii est.*
19 *Quoad alteram partem, quòd sufficiat unum præstare, Fallit Regula Primò in alternativis certarum personarum: Et quarum?*
20 *Secundò, quando adhibetur particula seu: hæc plerumque pro conjunctiva sumitur.*
21 *Tertiò in alternativis inter genus & speciem.*
22 *Et quartò fallit quoad utramque partem, quando aliunde de mente disponentis aliter constat.*

1 PRænotandum cum Dyno, & aliis post ipsum, hanc Regulam duas habere partes: Prima est, quòd in alternativis sit debitoris electio: Secunda, quòd in alternativis sufficiat unum impleri. Prima pars desumitur ex *l. Plerumque. 10. in fin. ff. de Jure Dotis.* ibi: *Nam & cùm illa, aut illa res promittitur, rei electio est, utrem præstet.* Et *l. Si ita 25. ff. de Contrah. empt.* ibi: *Si ita distrahatur, illa, aut illa res, utram eliget venditor, hæc erit empta.* ac *l. Si in emptione 34. §. 6. ff. eod.* ibi: *Si emptio ita perfecta fuerit; est mihi emptus Stychus, vel Pamphylus, in potestate esse venditoris, quem velit dare, sicut in stipulationibus.* Altera pars desumitur ex *l. In eo 110. §. 3. ff. de Reg. Jur.* ibi: *ubi verba conjuncta non sunt, sufficit, alterutrum esse factum.* & *l. Si hæredi. 5. ff. de Condit. instit.* ibi: *Si hæredi plures conditiones conjunctim datæ sint, omnibus parendum est, quia universæ habentur: si disjunctim, cuilibet.* & *l. Si quis ita 129. ff. de Verb. Oblig.* ubi Summarium sic habet: *Ad veritatem copulativæ requiritur, utrumque esse factum: ad veritatem disjunctivæ sufficit alterutrum tantùm.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula (quæ summè practica est) sit intelligenda? Et quis verus illius sensus? Ante responsionem Notandum 1. cum DD. verbum *Alternativa*: idem esse, & significare, ac *disjunctiva*: suntque illa, quæ cum disjunctione, interposita dictione, *vel*, *aut*, aliâve hujusmodi significationem innuente proferuntur. *Alternativa, seu disjunctiva* opponuntur *Copulativis*, quæ interposita dictione *&*, *ac*, *atque*, aut simili idem significante exprimuntur. 2

Notandum 2. cum Barbosa *hic* (qui hanc Regulam fusè, & exactè pertractat) Strein. & aliis: Alternativorum, seu disjunctivorum varia, potissimùm verò quatuor esse genera, vel species, ad quas referuntur reliquæ. Prima species est *personarum*; dum nempe plures personæ disjunctivè proponuntur, uti fit *cit. l. Si in emptione.* ibi: *Est mihi emptus Stychus, vel Pamphylus.* & *l. Cùm quidam. 4. C. de Verb. & Rer. Signif.* 3

Secunda species, seu genus est *Rerum*, quando nempe in contractu, ultima, vel alia dispositione plures res sub disjunctiva dictione *vel, aut*, adducuntur, uti apparet ex *cit. l. Plerumque.* ibi: *Nam & cùm illa, vel illa res promittitur.* Tertia species est *Locorum*, dum videlicet diversa loca disjunctivè proponuntur, v. g. Romæ, vel Viennæ, prout fit *l. 2. ff. de Eo, quod certo loco.* 4

Quarta species est *Temporum*, dum scilicet diversa 5

diversa tempora sub disjunctione exprimuntur, uti reperire est *l. Si ita stipulatus. 109. ff. de Verb. oblig.* ibi: *post annum aut biennium dabis.*

6 Præfatis principalibus speciebus annumerantur adhuc aliæ, veluti alternativa, seu disjunctiva *Remediorum*, quæ alicui nomine ejusdem rei in judicio competunt, uti videre est *l. Rescriptum. 10. §. 1. ff. de Pactis.* Item alternativa *Summarum, seu quantitatum*; de quibus exemplum habetur *l. Si ita relictum. 43. §. fin. ff. de Legat. II.* & alternativa *Pœnarum*, quando plures pœnæ eidem delicto disjunctivè imponuntur à Jure, uti de servis fugitivis legendum *l. Si fugitivi. 3. C. de Servis fugit.* ibi: *Si fugitivi servi deprehendantur ad barbaros transeuntes, aut pede amputato debilitentur, aut metallo dentur, aut qualibet aliâ pœnâ afficiantur.* His notatis

7 Resp. ad quæstionem *n. 2.* positam; Regula intelligenda est juxta sequentem sensum, qui proprius illius est: *Quando in contractibus, ultimis voluntatibus, vel aliis dispositionibus plura alternativè, seu disjunctivè adimplenda, aut præstanda continentur, regulariter in libero arbitrio debitoris, seu illius est, qui adimplere, & præstare debet, quid ex illis præstare velit: Et sufficit, si unum ex illis faciat, aut præstet.* Prima pars patet ex *cit. l. Plerumque. l. Si ita. 25.* & *l. In Emptione.* quarum textus adduximus. *n. 1.* Ratio Regulæ est; quia alternativa dispositio ex mente disponentis in favorem debitoris est, ut, qui in uno, in eo videlicet, quod solvere, facere, adimplere, aut præstare debet, gravatur, in alio sublevetur, in eo nempe, quòd saltem ex alternativè præstandis, minùs gravans, si velit, aut quod lubet, eligere valeat, juxta *Reg. Semper. 9. ff. de R. J. Semper in obscuris, quod minimum est,* (seu quod minùs gravat) *sequimur.* Vivianus *hic.*

8 Altera pars probatur ex textibus Juris pro eadem *n. 1.* allegatis, junctâ *l. Si quis ita. 129. ℣. At si sic. ff. de Verb. Oblig.* cum Concord. Et Ratio est; quia, si ex alternativis unum præstatur, sufficienter verificatur propositio, & satisfit disponenti *arg. cit. l. Si quis ita.* junctâ *l. Cùm pupillus. 78. §. 1. ff. de Condit. & demonstrat.* cum Concord. differtque in hoc disjunctiva à copulativa propositione, eo quod hæc ad sui verificationem requirat præstationem utriusque, vel plurium copulativè contentorum *§. Si plures. 11. Instit. de Hæred. instit.* ibi: *Si plures conditiones institutionibus adscriptæ sunt: si quidem conjunctim, utputà si illud & illud factum fuerit, omnibus parendum est; si separatim, veluti, si illud, aut illud factum erit, cuilibet conditioni obtemperare satis est.*

9 Exempla plurima & obvia ad hominem sunt, quorum aliqua affert Strein. hic *n. 1.* Sic enim 1. si quis promittit alicui dare pecuniam, vel frumentum in promittentis, tanquam debitoris arbitrio est, utrùm pecuniam vel frumentum dare velit, & satisfacit dando unum ex his pro libitu. 2. Si quis promittit alteri unam ex tribus filiabus in matrimonium dare, hic contentus esse debet, quamcunque dein promittens dederit. 3. Si permuto tecum pro tua domo duos ex meis agris, penes me erit, quos agros tibi dare velim. 4. Si testator pecuniam, vel prædium alicui leget, liberum erit eidem tanquam debitori, utrum ex his dare velit. 5. Si pro centum florenis unum ex equis meis promitto, penes me erit, quem dare velim, & satisfacio unum dando pro meo libitu. Et sic de aliis per Jura & rationes.

10 Porro libertas dandi, solvendi, vel præstandi inter alternativè, seu disjunctivè debita in debitore se eo usque extendit, ut, si ante mortem; quid præstaret, necdum elegerit, libertas & electio transeat etiam ad hæredem, hujusque in arbitrio sit, quid ex disjunctivè debitis à defuncto relictis dare vel præstare velit. *l. Si stipulatus fuerim. 76. ff. de Verb. Oblig.* Ratio est; quia hujusmodi electio est accessoria ad obligationem dandi, aut præstandi: consequenter, cùm ipsa obligatio ad hæredem transeat, etiam accessoria eligendi libertas, indéque proveniens præstandi commoditas ad eundem transire debet. Barbos. *hic n. 5.* Strein. *hic. n. 2.*

Nec cessat hæc eligendi facultas, si unum ex alternativè debitis periit, vel destructum fuit; quia nihilominus in potestate debitoris est, vel id præstare, quod adhuc extat, vel æstimationem illius, quod interea periit. *l. Cùm res. 47. §. 3. ff. de Legat. I.* 11

Libera hæc optio & electio dandi, vel præstandi unum ex disjunctivè debitis ulterius se extendit, quòd, si debitor, vel hæres illius ex alternativè debitis per errorem præstitit utrumque, in arbitrio ejus maneat, quid ex utroque velit repetere, sicut priùs erat in optione ipsius, quid vellet præstare: textu, & casu expresso *l. penult. C. de Condict. indeb.* 12

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula LXX? Resp. Eam fallere in pluribus, ita ut propterea dictum sit in sensu Regulæ *n. 6.* posito: *regulariter loquendo:* Et quidem quoad primam partem, quòd in disjunctivis debitoris sit electio. Fallit 1. in alternativis, seu disjunctivis *remediorum* sive actionum judicialium; nam in his electio actori, non debitori competit, quâ actione vel experiri, & convenire debitorem velit. Barbos. *hic n. 18.* Strein. *hic n. 4. arg. l. Rescriptum. 10. §. 1. ff. de Pactis.* & *l. Cùm filius. 76. §. 8. ff. de Legat. II.* cum Concord. Ratio assignatur in *l. 2. §. 3. ff. de eo, quod certo loco.* quia videlicet, si penes debitorem esset electio actionis, in manu ipsius foret pro libitu, & continuò eludere intentionem actoris. Accedit, quòd alternativa remediorum introducta sint pro favore Actorum, consequenter eisdem competere debeat electio. 13

Fallit 2. in alternativis *Pœnarum* à Jure pro delictis impositarum; quia circa has electio non ad delinquentem, tanquam debitorem, sed ad Judicem spectat: hujus enim tanquam ministri legis & justitiæ est pro qualitate personæ & delicti pœnam eligere, & imponere. *c. & §. fin. Ut lite non contestata.* Et *l. 1. C. de his, qui latrones.* ibi: *supplicio corporali, aut dispendiô facultatum, pro qualitate personæ, & Judicis æstimatione, plectetur.* 14

Fallit 3. in *Gratiis*, beneficiis, & favoribus à Principe alternativè, seu disjunctivè concessis, vel promissis; in his siquidem non Principis, tanquam debitoris, sed recipientis, seu promissarii ceu creditoris est electio, juxta communem DD. apud Barbos. *hic n. 6. arg. l. 2. C. de Castrensib. & ministr.* Ratio est; quia in beneficiis Principum plenissima in favorem recipientis facienda est interpretatio. *c. Cùm Dilecti. 6. in fine. de Donat.* & *l. Beneficium. 3. ff. de Constit. Princip.* ibi: *Beneficium Imperatoris, quod à Divina scilicet ejus indulgentia proficiscitur, quàm plenissimè interpretari debemus.* Nec refert, utrùm beneficium motu proprio, an ad instantiam sit concessum; quia Jura non distinguunt, nisi quòd sola beneficia Ecclesiastica ad instantiam obtenta, utpote ambitionem sapientia, à lata interpretatione excludant. *c. Quamvis. 4. pr.* & *c. Si à pluribus. 24. de Præb. in 6.* 15

Fallit 4. in alternativis *locorum:* ut si quis promittit, se Romæ, vel Viennæ soluturum, non penes debitorem, sed penes creditorem eligere est locum, in quo solvatur, tum, quia interest creditoris, ut in loco sibi commodo, & absque sui damno ei solvatur debitum; tum quia aliàs, si penes debitorem esset electio, posset hic semper alium, atque alium locum eligere, sicque eludere creditorem. *l. 2. §. 3.* 16

ff. de ea, quod certo loco. Hanc tamen fallentiam intellige, nisi debitor solvendo præveniat antequam creditor eligat, & in quo loco solutionem sibi fieri petat; tunc enim utique in electione debitoris est, ubi solvat. *arg. cit. l. 2. ff. de eo, quod certo loco.* Barbos. *hic. n.* 23. Strein *hic.* Canif. *hic.*

17 Fallit 5. in Legatis, quando testator verba ad ipsum legatarium, & non ad hæredem dirigit; quamvis enim aliàs, & plerumque ad hæredem tanquam debitorem legati electio spectet, præsertim si testator ad hæredem verba dirigat, *l. Si ita relictum 43. in fine. ff.* de Legat. 2. ibi: *si ita scriptum sit, decem aut quindecim hæres dato: pro eo est, ac si decem sola legata, aut si ita sit: post annum, aut biennium, quàm ego decessero, hæres dato: post biennium videtur legatum; quia hæredis esset potestas in eligendo.* junctâ *l. Si quando. 109. ff. de Legat. I. & l. Titio. 21. ff. de Usu, & Usufruct. Legat.* cum Concord. Tamen, quando testator ad ipsum Legatarium verba dirigit, v. g. Titius pro suo legato accipiat, vel habeat domum, aut mille florenos: vel sic: Titio lego prædium, vel domum: legatarii, tanquam creditoris est ex alternativè legatis eligere: quod libuerit. *l. Planè. 34. §. 14. ff. de Legat. I.* ibi; *si ita Titio legetur: Fundum Scianum, aut usumfructum sibi habeto; duo esse legata, & arbitrio ejus esse, an velit usumfructum vindicare.* Item & adhuc clariùs habetur *l. Lucio Titio 23. ff. de Legat. II. Lucio Titio fundum Scianum, vel usumfructum fundi Seiani lego, potest legatarius vel fundum vindicare, vel fructum.* cum Concord. Ratio utriusque est; quia testator illum, ad quem verba dirigit, magis respicere videtur, indèque velle, ut ei electio competat. Et ita distinguendo inter legata concil iantur Doctores, qui ob diversitatem textuum in diversas opiniones abeunt, uti post Dynum *hic* plures benè advertunt.

18 Quod si testator verba simpliciter proferat, ita, ut non appareat, ad quem verba direxerit, & exinde dubium maneat: electio legatario tanquam debitori competit. Dynus *hic n.* 4. Barb. *hic n.* 15. cum communi aliorum. *arg. cit. l. Lucio Titio.* ubi Summarium sic habet: *In alternativis in dubio electio est legatarii.* junctô §. 22. *Instit. de Legat.* ibi: *Si generaliter servus, vel alia res legetur, electio legatarii est: nisi aliud testator dixerit.* Et ratio est, quia *in testamentis plenius voluntates testantium interpretantur*, sunt verba *l. 12. ff. de Reg. Jur.* Barbos. & Dyn. *loc. cit.*

Quoad alterum partem Regulæ, quòd *sufficiat* 19
unum ex alternativis implere, Fallit Regula 1. In alternativis Personarum, quæ testamentis, legatis, libertatibus, & tutorum assignationibus inseruntur, ut *cùm quidam sic, vel institutionem, vel legatum, vel fideicommissum, vel libertatem, vel tutelam scripsisset: ille, aut ille mihi hæres esto: aut illi vel illi lego, do, vel dari volo: vel illum, vel istum liberum, aut tutorem esse volo, vel jubeo*; uti exemplificat ipsa *l. Cùm quidam. 4. C. de Verb. signif.* quia in his disjunctiva dictio, *vel, aut,* in copulativam *&, ac,* resolvitur, indèque non sufficit unum, sed requiritur utrumque impleri *cit. l. Cùm quidam. ỳ. Melius.* ubi universaliter disponitur, quòd in hujusmodi dispositionibus plures disjunctivè nominati, non disjunctivè, sed copulativè accipiendi sint, ne aliquis eorum commodò testatoris privetur; ibi: *Melius itaque nobis visum est, omni hujusmodi verbositate explosa, conjunctionem aut, pro & accipi, ut videatur copulativò modò esse prolata—ut & primam personam inducat, & secundam non repellat.* Barbos. hic n. 30. Strein. *hic.* & alii.

Fallit 2. quando alternativa concipiuntur per dic- 20
tionem *Seu*; quia hæc dictio plerumque plus copulandi, quàm disjungendi vim habet *l. Si quis ita. 30. ff. de Auro & Argent. Legat.* ibi: *Si quis ita legaverit: uxori meæ mundum, ornamenta, seu, quæ ejus causâ paravi, do, lego: placet omnia deberi, sicut cùm ita legatur: Titio vina, quæ in urbe habeo, seu in portu, do, lego, omnia deberi. Hoc enim verbum seu ampliandi legati gratiâ positum est.* Quæ fallentia in favorabilibus, uti testamentis, legatis, & aliis, quæ amplam interpretationem recipiunt, potissimùm procedit juxta Abbatem; cùm verò universaliter non currat, in reliquis ex subjecta materia, & aliis circumstantiis num dictio *seu* copulativè, vel disjunctivè accipienda sit, judicium formandum erit. Strein. *hic.*

Fallit 3. in alternativis inter genus & speciem; 21
quia in his propositio disjunctiva pro copulativa sumitur. Strein. *hic n.* 32. cum communi aliorum. *l. Sæpe ita. 53. v. Et cùm dicimus. ff. de Verb. Signif.* cum Concord.

Fallit 5. Regula quoad utramque partem, quan- 22
do mens disponentis ex subjecta materia, scopo, vel fine dispositionis alia esse apparet: vel alias iniquitas, aut absurdum sequeretur. Barbos. *hic. n. 34. arg. l. Generaliter. 6. C. de Instit. & Substit. & l. Lucius 2. ff. de Hæred. instit. cum Concord.*

REGULA LXXI.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Declaratur exemplis Juris.*
5 *Fallit primò in spolio.*
6 *Secundò, in casu electionis jam confirmatæ.*
7 *Tertiò in casu Solutionis usurarum juramentò firmatarum.*
8 *Quartò, in casu depositi: & quomodo?*

1 DEsumpta habetur hæc Regula ex *l. 1. §. 4. ff. de Superficiebus.* ibi: *Cui damus actionem, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit.* quod idem dicitur *l. Invitus. 156. §. 1. ff. de Reg. Jur. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam intelligendam esse, & procedere tunc solummodo, quando de eodem, & ad idem agitur, ac excipitur, ut benè advertit Glossa marginalis *hic*, communiter recepta. Item quando non adest ratio specialis exceptionem magis, quàm actionem repellens, prout patebit ex fallentiis infrà *à nu. 5.* adducendis. Hinc

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quando* 3
alicui de Jure competit actio pro re aliqua acquirenda, eidem etiam, & multò magis competit exceptio pro eadem, si habet retinenda ad excludendam actionem, quam alius pro eadem re instituit. Ratio est, Tum, quia *cui licet quod est plus, licet utique, quod est minus*, juxta *Reg. 53. de R. J. in 6.* Plus autem est agere, quàm excipere; cùm non rarò, cui denegatur actio, concedatur exceptio *arg. c. Cùm*

Cùm inter. 5. de Except. utpote quæ tanquam lui defensio in majore æquitate fundatur *l. Qui æquitate 12. ff. de Doli mali except.* Tum, quia exceptio tendit ad rei retentionem, quæ facilius conceditur, quàm acquisitio illius, qualem intendit actio. *l. Fer retentionem. 4. C. de Usur.* Tum, quia exceptione utens repræsentat personam Rei, actionem verò instituens personam Actoris: sed *Favorabiliores Rei potiùs, quàm Actores habentur. l. 125. ff. de R. J.* ergo. Quibus accedit, Jura promptiora esse ad absolvendum, & liberandum, quod quærit excipiens, quàm condemnandum, & obligandum, quod intendit actionem instituens. *l. Arianus. 47. ff. de Oblig. & Action.* consequenter, cui de Jure competit actio pro aliqua re acquirenda, multò magis ei competit exceptio pro illa retinenda.

4 Declaratur, & firmatur Regula, ejusque sensus exemplis Juris: Sic enim, uti exemplificat Glossa *hic*, quia ei, qui post legitimam rei præscriptionem dejicitur à possessione, competit actio: multò magis ei competit exceptio pro eadem re retinenda, dum eam possidet *arg. can. Placuit. 15. can. 26. q. 3.* junctis *l. Si quis. 8. C. de Præscript. triginta vel quadrag. annor.* Sic pariter, si alicui competit actio, & vindicatio contra possessorem, multò magis competit exceptio, si rem possidet, contra alium actorem, eandem rem vindicare volentem. *l. 1. §. 4. ff. de Superficiebus.* Sic rursus, quia conductori rei alienæ ad longum tempus competit actio, & vindicatio utilis in rem contra possessorem etiam dominum: sic eidem quoque competit exceptio contra eundem dominum. *arg. cit. l. 1. §. 3. ff. eod.* Sic ulteriùs, quia viro contra uxorem adulteram competit actio ad divortium *c. Ex litteris. 5. de Divortiis.* sic contra eandem ei competit exceptio pro reditu ad virum actionem instituentem, *c. 4. eod.*

5 Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula LXXI.? Resp. Eam fallere in pluribus, veluti 1. Si quis vi spoliatur possessione, & agendo restitutionem petit, non competit spoliatori exceptio dominii, dicendo, se esse rei dominum, & alterum injustum possessorem, licèt facta restitutione possit contra spoliatum agere. *c. 1. & c. In litteris. 5. de Restit. Spoliat.* prout amplius diximus *Lib. II. Tit. 13. de Restit. Spoliat.*

Fallit 2. in casu Electionis jam confirmatæ, in 6
quo non datur exceptio contra missionem Prælati in possessionem, etsi contra eundem in possessionem jam missi detur actio. *c. Constitutis. 46. de Appellat. & c. Indemnitatibus. 43. §. Cæterùm. de Elect. in 6.* Idque speciali ratione ob favorem Ecclesiæ, vel Monasterii, utpote quibus diuturna Prælati carentia, quam exceptio admissa causaret, est præjudiciosa Eccl-siæ, & animabus periculosa.

Fallit 3. in casu Solutionis usurarum, quas fol- 7
vere debitor jurejurando promisit; in tali enim casu, licèt post solutionem jam factam competat actio ad obtinendam restitutionem usurarum jam solutarum, tamen eidem non competit exceptio contra solutionem præstandam, textu claro *c. Debitores. 6. de Jurejurando.* Ratio specialis est; quia ob virtutem Religionis juramentum, quod sine dispendio salutis animæ, & præjudicio tertii servari potest, semper servari debet. *c. Cùm contingat. 28. de Jurejur. & c. Quamvis. 2. de Pactis. in 6.* ubi pactum, etiam à Jure Civili reprobatum observari juberur, si juramento fuit firmatum; *cùm non vergat in æternæ salutis dispendium, nec in alterius detrimentum*, uti dicitur ibidem.

Fallit 4. in casu depositi; licèt enim depositarius 8
habeat actionem contra deponentem, si ei debeat: exceptione tamen uti non potest titulò compensationis, si deponens repetat depositum. *c. fin. v. Sanè. de Depositis. & l. Si quis. 11. C. Depositi.* ibi: *Si quis vel pecunias, vel res quasdam per depositionis acceperit titulum, eas volenti ei, qui deposuit, reddere illico modis omnibus compellatur, nullamque compensationem, vel dedu ctionem vel doli exceptionem opponat, quasi & ipse contra eum, qui deposuit, actiones personales, vel in rem, vel hypothecariam prætendens.* Ratio in utroque Jure specialis allegatur illa: ne contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam retrahatur.

REGULA LXXII.

Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Differt à Regula: Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum: & quomodo?*
3 *Ponitur Regulæ sensus.*
4 *Declarantur exemplis: in bonis,*
5 *Et in malis.*
6 *Solvitur objectio.*
7 *Obstetrix an, & quando delinquat præbendo, vel suadendo medicinam?*
8 *Fallit Regula in iis, in quibus fallit LXVIII.*

1 DEsumitur Regula ex *l. Quod jussu alterius. 180. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Quod jussu alterius solvitur, perinde est, quasi ipsi solutum esset.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus ipsius sensus sit? Resp. quamvis ista Regula conferre videatur cum Regula 68. *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum:* tamen ab ea differt. Tum, quia prima dicta Regula loquitur de potestate faciendi per alium: præsens verò de vi, & effectu actus per alium jam facti. Tum, quia illa hæc Regula loquitur generali-

ter, ut etiam comprehendat maleficia, quatenus non solùm ille, qui bona, sed etiam qui mala & iniqua per alium facit, v. g. hominem occidit, vulnerat &c. perinde est, homicidii reus habetur, ac si ipse in persona occidisset. *arg. l. Is damnum. 169. ff. de R. J. Is damnum dat, qui jubet dare.* & patebit per exempla Juris infrà *nu.* 4. adducenda. Non sic Regula 68. utpote quæ de licitis loquitur, uti patet ex dictis ad eandem. Verbum autem *perinde* non est intelligendum, quasi esset idem utriusque actus, sed quia fictione, & interpretatione quoad effectum pro eodem habetur. Et concernit hæc Regula potissimùm mandatarios, procuratores substitutos, delegatos, ministros, officiales, servos, utpote per quos sæpissimè negotia nostra & alia facimus, & quod per hos facimus, quoad Juris effectum pro eodem habeatur, ac si ipsi faceremus. Hinc

Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Quod* 3
quis per alium sive benè, sive malè facit, quoad Juris effectum pro eodem habetur, ac si faceret per se ipsum. Ratio Regulæ est; quia ille, qui mandat, delegat, substituit &c. ut quid per alium fiat, est principalis causa & origo facti secuti: hoc ipsò, quòd factum

ff. de ea, quod certo loco. Hanc tamen fallentiam intellige, nisi debitor solvendo præveniat antequam creditor eligat, & in quo loco solutionem sibi fieri petat; tunc enim utique in electione debitoris est, ubi solvat. *arg. cit. l. 2. ff. de eo, quod certo loco.* Barbos. *hic. n.* 23. Strein *hic.* Canif. *hic.*

17 Fallit 5. in Legatis, quando testator verba ad ipsum legatarium, & non ad hæredem dirigit; quamvis enim aliàs, & plerumque ad hæredem tanquam debitorem legati electio spectet, præsertim si testator ad hæredem verba dirigat, *l. Si ita relictum 43. in fine. ff.* de Legat. 2. ibi: *si ita scriptum sit, decem aut quindecim hæres dato: pro eo est, ac si decem sola legata, aut si ita sit: post annum, aut biennium, quàm ego decessero, hæres dato: post biennium videtur legatum; quia hæredis esset potestas in eligendo.* junctâ *l. Si quando. 109. ff. de Legat. I. & l. Titio. 21. ff. de Usu, & Usufruct. Legat.* cum Concord. Tamen, quando testator ad ipsum Legatarium verba dirigit, v. g. Titius pro suo legato accipiat, vel habeat domum, aut mille florenos: vel sic: Titio lego prædium, vel domum: legatarii, tanquam creditoris est ex alternativè legatis eligere: quod libuerit. *l. Planè. 34. §. 14. ff. de Legat. I.* ibi; *si ita Titio legetur: Fundum Scianum, aut usumfructum sibi habeto; duo esse legata, & arbitrio ejus esse, an velit usumfructum vindicare.* Item & adhuc clariùs habetur *l. Lucio Titio 23. ff. de Legat. II. Lucio Titio fundum Scianum, vel usumfructum fundi Seiani lego, potest legatarius vel fundum vindicare, vel fructum.* cum Concord. Ratio utriusque est; quia testator illum, ad quem verba dirigit, magis respicere videtur, indèque velle, ut ei electio competat. Et ita distinguendo inter legata concil iantur Doctores, qui ob diversitatem textuum in diversas opiniones abeunt, uti post Dynum *hic* plures benè advertunt.

18 Quod si testator verba simpliciter proferat, ita, ut non appareat, ad quem verba direxerit, & exinde dubium maneat: electio legatario tanquam debitori competit. Dynus *hic n.* 4. Barb. *hic n.* 15. cum communi aliorum. *arg. cit. l. Lucio Titio.* ubi Summarium sic habet: *In alternativis in dubio electio est legatarii.* junctô §. 22. *Instit. de Legat.* ibi: *Si generaliter servus, vel alia res legetur, electio legatarii est: nisi aliud testator dixerit.* Et ratio est, quia *in testamentis plenius voluntates testantium interpretantur*, sunt verba *l. 12. ff. de Reg. Jur.* Barbos. & Dyn. *loc. cit.*

Quoad alterum partem Regulæ, quòd *sufficiat* 19
unum ex alternativis implere, Fallit Regula 1. In alternativis Personarum, quæ testamentis, legatis, libertatibus, & tutorum assignationibus inseruntur, ut *cùm quidam sic, vel institutionem, vel legatum, vel fideicommissum, vel libertatem, vel tutelam scripsisset: ille, aut ille mihi hæres esto: aut illi vel illi lego, do, vel dari volo: vel illum, vel istum liberum, aut tutorem esse volo, vel jubeo*; uti exemplificat ipsa *l. Cùm quidam. 4. C. de Verb. signif.* quia in his disjunctiva dictio, *vel, aut,* in copulativam *&, ac,* resolvitur, indèque non sufficit unum, sed requiritur utrumque impleri *cit. l. Cùm quidam. ỳ. Melius.* ubi universaliter disponitur, quòd in hujusmodi dispositionibus plures disjunctivè nominati, non disjunctivè, sed copulativè accipiendi sint, ne aliquis eorum commodò testatoris privetur; ibi: *Melius itaque nobis visum est, omni hujusmodi verbositate explosa, conjunctionem aut, pro & accipi, ut videatur copulativò modò esse prolata—ut & primam personam inducat, & secundam non repellat.* Barbos. hic n. 30. Strein. *hic.* & alii.

Fallit 2. quando alternativa concipiuntur per dic- 20
tionem *Seu*; quia hæc dictio plerumque plus copulandi, quàm disjungendi vim habet *l. Si quis ita. 30. ff. de Auro & Argent. Legat.* ibi: *Si quis ita legaverit: uxori meæ mundum, ornamenta, seu, quæ ejus causâ paravi, do, lego: placet omnia deberi, sicut cùm ita legatur: Titio vina, quæ in urbe habeo, seu in portu, do, lego, omnia deberi. Hoc enim verbum seu ampliandi legati gratiâ positum est.* Quæ fallentia in favorabilibus, uti testamentis, legatis, & aliis, quæ amplam interpretationem recipiunt, potissimùm procedit juxta Abbatem; cùm verò universaliter non currat, in reliquis ex subjecta materia, & aliis circumstantiis num dictio *seu* copulativè, vel disjunctivè accipienda sit, judicium formandum erit. Strein. *hic.*

Fallit 3. in alternativis inter genus & speciem; 21
quia in his propositio disjunctiva pro copulativa sumitur. Strein. *hic n.* 32. cum communi aliorum. *l. Sæpe ita. 53. v. Et cùm dicimus. ff. de Verb. Signif.* cum Concord.

Fallit 5. Regula quoad utramque partem, quan- 22
do mens disponentis ex subjecta materia, scopo, vel fine dispositionis alia esse apparet: vel alias iniquitas, aut absurdum sequeretur. Barbos. *hic. n. 34. arg. l. Generaliter. 6. C. de Instit. & Substit. & l. Lucius 2. ff. de Hæred. instit. cum Concord.*

REGULA LXXI.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Declaratur exemplis Juris.*
5 *Fallit primò in spolio.*
6 *Secundò, in casu electionis jam confirmatæ.*
7 *Tertiò in casu Solutionis usurarum juramentò firmatarum.*
8 *Quartò, in casu depositi: & quomodo?*

1 DEsumpta habetur hæc Regula ex *l. 1. §. 4. ff. de Superficiebus.* ibi: *Cui damus actionem, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit.* quod idem dicitur *l. Invitus. 156. §. 1. ff. de Reg. Jur. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit.*

Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? 2
Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam intelligendam esse, & procedere tunc solummodo, quando de eodem, & ad idem agitur, ac excipitur, ut benè advertit Glossa marginalis *hic*, communiter recepta. Item quando non adest ratio specialis exceptionem magis, quàm actionem repellens, prout patebit ex fallentiis infrà *à nu. 5.* adducendis. Hinc

Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quando* 3
alicui de Jure competit actio pro re aliqua acquirenda, eidem etiam, & multò magis competit exceptio pro eadem, si habet retinenda ad excludendam actionem, quam alius pro eadem re instituit. Ratio est, Tum, quia *cui licet quod est plus, licet utique, quod est minus*, juxta *Reg. 53. de R. J. in 6.* Plus autem est agere, quàm excipere; cùm non rarò, cui denegatur actio, concedatur exceptio *arg. c. Cùm*

Cùm inter. 5. de Except. utpote quæ tanquam lui defensio in majore æquitate fundatur *l. Qui æquitate 12. ff. de Doli mali except.* Tum, quia exceptio tendit ad rei retentionem, quæ facilius conceditur, quàm acquisitio illius, qualem intendit actio. *l. Fer retentionem. 4. C. de Usur.* Tum, quia exceptione utens repræsentat personam Rei, actionem verò instituens personam Actoris: sed *Favorabiliores Rei potiùs, quàm Actores habentur. l. 125. ff. de R. J.* ergo. Quibus accedit, Jura promptiora esse ad absolvendum, & liberandum, quod quærit excipiens, quàm condemnandum, & obligandum, quod intendit actionem instituens. *l. Arianus. 47. ff. de Oblig. & Action.* consequenter, cui de Jure competit actio pro aliqua re acquirenda, multò magis ei competit exceptio pro illa retinenda.

4 Declaratur, & firmatur Regula, ejusque sensus exemplis Juris: Sic enim, uti exemplificat Glossa *hic*, quia ei, qui post legitimam rei præscriptionem dejicitur à possessione, competit actio: multò magis ei competit exceptio pro eadem re retinenda, dum eam possidet *arg. can. Placuit. 15. can. 26. q. 3.* junctis *l. Si quis. 8. C. de Præscript. triginta vel quadrag. annor.* Sic pariter, si alicui competit actio, & vindicatio contra possessorem, multò magis competit exceptio, si rem possidet, contra alium actorem, eandem rem vindicare volentem. *l. 1. §. 4. ff. de Superficiebus.* Sic rursus, quia conductori rei alienæ ad longum tempus competit actio, & vindicatio utilis in rem contra possessorem etiam dominum: sic eidem quoque competit exceptio contra eundem dominum. *arg. cit. l. 1. §. 3. ff. eod.* Sic ulteriùs, quia viro contra uxorem adulteram competit actio ad divortium *c. Ex litteris. 5. de Divortiis.* sic contra eandem ei competit exceptio pro reditu ad virum actionem instituentem, *c. 4. eod.*

5 Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula LXXI.? Resp. Eam fallere in pluribus, veluti 1. Si quis vi spoliatur possessione, & agendo restitutionem petit, non competit spoliatori exceptio dominii, dicendo, se esse rei dominum, & alterum injustum possessorem, licèt facta restitutione possit contra spoliatum agere. *c. 1. & c. In litteris. 5. de Restit. Spoliat.* prout amplius diximus *Lib. II. Tit. 13. de Restit. Spoliat.*

Fallit 2. in casu Electionis jam confirmatæ, in 6
quo non datur exceptio contra missionem Prælati in possessionem, etsi contra eundem in possessionem jam missi detur actio. *c. Constitutis. 46. de Appellat. & c. Indemnitatibus. 43. §. Cæterùm. de Elect. in 6.* Idque speciali ratione ob favorem Ecclesiæ, vel Monasterii, utpote quibus diuturna Prælati carentia, quam exceptio admissa causaret, est præjudiciosa Eccl-siæ, & animabus periculosa.

Fallit 3. in casu Solutionis usurarum, quas fol- 7
vere debitor jurejurando promisit; in tali enim casu, licèt post solutionem jam factam competat actio ad obtinendam restitutionem usurarum jam solutarum, tamen eidem non competit exceptio contra solutionem præstandam, textu claro *c. Debitores. 6. de Jurejurando.* Ratio specialis est; quia ob virtutem Religionis juramentum, quod sine dispendio salutis animæ, & præjudicio tertii servari potest, semper servari debet. *c. Cùm contingat. 28. de Jurejur. & c. Quamvis. 2. de Pactis. in 6.* ubi pactum, etiam à Jure Civili reprobatum observari juberur, si juramento fuit firmatum; *cùm non vergat in æternæ salutis dispendium, nec in alterius detrimentum*, uti dicitur ibidem.

Fallit 4. in casu depositi; licèt enim depositarius 8
habeat actionem contra deponentem, si ei debeat: exceptione tamen uti non potest titulò compensationis, si deponens repetat depositum. *c. fin. v. Sanè. de Depositis. & l. Si quis. 11. C. Depositi.* ibi: *Si quis vel pecunias, vel res quasdam per depositionis acceperit titulum, eas volenti ei, qui deposuit, reddere illico modis omnibus compellatur, nullamque compensationem, vel dedu ctionem vel doli exceptionem opponat, quasi & ipse contra eum, qui deposuit, actiones personales, vel in rem, vel hypothecariam prætendens.* Ratio in utroque Jure specialis allegatur illa: ne contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam retrahatur.

REGULA LXXII.

Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Differt à Regula: Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum: & quomodo?*
3 *Ponitur Regulæ sensus.*
4 *Declarantur exemplis: in bonis,*
5 *Et in malis.*
6 *Solvitur objectio.*
7 *Obstetrix an, & quando delinquat præbendo, vel suadendo medicinam?*
8 *Fallit Regula in iis, in quibus fallit LXVIII.*

1 DEsumitur Regula ex *l. Quod jussu alterius. 180. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Quod jussu alterius solvitur, perinde est, quasi ipsi solutum esset.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus ipsius sensus sit? Resp. quamvis ista Regula conferre videatur cum Regula 68. *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum:* tamen ab ea differt. Tum, quia prima dicta Regula loquitur de potestate faciendi per alium: præsens verò de vi, & effectu actus per alium jam facti. Tum, quia illa hæc Regula loquitur generali-

ter, ut etiam comprehendat maleficia, quatenus non solùm ille, qui bona, sed etiam qui mala & iniqua per alium facit, v. g. hominem occidit, vulnerat &c. perinde est, homicidii reus habetur, ac si ipse in persona occidisset. *arg. l. Is damnum. 169. ff. de R. J. Is damnum dat, qui jubet dare.* & patebit per exempla Juris infrà *nu.* 4. adducenda. Non sic Regula 68. utpote quæ de licitis loquitur, uti patet ex dictis ad eandem. Verbum autem *perinde* non est intelligendum, quasi esset idem utriusque actus, sed quia fictione, & interpretatione quoad effectum pro eodem habetur. Et concernit hæc Regula potissimùm mandatarios, procuratores substitutos, delegatos, ministros, officiales, servos, utpote per quos sæpissimè negotia nostra & alia facimus, & quod per hos facimus, quoad Juris effectum pro eodem habeatur, ac si ipsi faceremus. Hinc

Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Quod* 3
quis per alium sive benè, sive malè facit, quoad Juris effectum pro eodem habetur, ac si faceret per se ipsum. Ratio Regulæ est; quia ille, qui mandat, delegat, substituit &c. ut quid per alium fiat, est principalis causa & origo facti secuti: hoc ipsò, quòd factum

non esset, si ipse non mandâsset; consequenter factum tale eidem meritò ita imputatur, ac si ipse fecisset. *argum. cit. l. Is damnum.* 169 *ff. de Reg. Jur.* & *l. Hæc actio.* 4. *ff. Si Mensor fals. mod. dixer.*

4 Declaratur Regula exemplis Juris: Sic enim, qui debitum sum per alium solvit, perinde habetur, ac ipse solvisset. *cit. l. Quod jussu.* 180. *ff. de Reg. Jur.* Sic etiam, qui mandat, ut suus debitor id, quod debet, solvat mandatus creditori, perinde est, ac si ipse solviset. *l. Cum jussu.* 64. *ff. de Solut.* ibi: *Cum jussu meo id, quod mihi debet, solvis creditori meo, & tu à me, & ego à creditore meo liberor.* & *l. Singularia.* 15. *ff. de Reb. creditis si certum.* Sic pariter, si quis per procuratorem juramentum deponit, perinde est, ac si ipse juràsset. *Clem.* 1. *de Jurejur.* Sic rursus, qui per delegatum fert sententiam, perinde est, ac si ipse eam tulisset. *l. Eth.* 3 *de Offic. ejus, cui mandat.* Sic ulteriùs, si quis per procuratorem contrahat matrimonium, perinde est, ac si ipse in persona illud contraxisset *c. fin. de Procurat. in* 6. Sic alia innumera exempla passim habentur in Jure.

5 Ponuntur etiam exempla Juris ex Dyno de maleficiis, seu malè factis per alium; Sic enim qui alium vi dejicit à possessione, perinde est, & tenetur edicto *Unde vi*; ac si ipse in persona eum dejecisset *l.* 1. §. 12. *ff. de Vi, & vi armat.* ibi: *Dejecisse autem etiam videtur, qui mandavit, vel jussit.* Sic etiam actione injuriarum tenetur, sive per se, sive per alium calumniam quis inferat. *l. Non solùm* 11. *ff. de Injuriis.* Sic rursus æquè pro homicida habetur, & ut talis punitur, qui per alium occidit, ac si per se ipsum occidisset. *l. Non ideo.* 5. *C. de Accus.* cum Concord. Sic insuper qui per alium percutit Clericum, vel manus violentas injicit, æquè incurrit excommunicationem, ac si per se ipsum percussisset. *c. Mulieres.* 6. §. *fin. de Sentent. Excomm.* ubi etiam ratio additur illis verbis; *cùm is committat verè, cujus authoritate, vel mandato delictum committi probatur.* Sic plurima alia in Jure habentur exempla.

6 Objicies 1. Si Mævius Stycho mandavit, ut jubeat fieri opus aliquod, & id fieri Stychus juffit; in casu emergentiæ non Stychus jubens, sed Mævius est conveniendus. *l. Aut qui aliter.* 5. § 12 *ff. Quod vi, aut clam.* ibi: *Si tibi mandavero, ut opus fieri juberes, & in ære mihi parueris, mecum, inquit, non tecum erit actio.* ergo non semper, quod per alium quis facit, per se ipsum facere censetur. Resp. neg. conseq. quia Regula intelligenda est duntaxat de principali mandante, jubente, volente, ut quid per alium fiat: non de intermedijs personis, quæ non proprio, sed principalis mandantis nomine quid fieri jubent, uti apertè patet ex ipsa *l. Aut qui aliter.* in contrarium citata. Hoc tamen intellige de contractibus, & aliis apparentibus licitis per alium factis; Secus est, si à Mævio principali maleficium, v. g. Rapina, furtum, aut homicidium mandetur; tunc enim non solùm principalis mandans, & delictum actu perpetrans, sed etiam concurrentes, & consentientes rei reputantur, ac pœnâ plectuntur. *can. Omnes.* 5. *cau.* 17 *q.* 4 ibi: *Omnes Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores à liminibus S. Matris Ecclesiæ anathemat. amus, authoritate Apostolica pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus: & non solùm eos, sed omnes consentientes eis, quia non solùm qui faciunt, rei judicantur, sed etiam qui consentiunt facientibus. Par enim pœna & agentes, & consentientes comprehendit.*

Objicitur 2. *l. Item, si obstetrix.* 9. *pr. ff. ad Legem Aquilium* ubi apertè statui videtur, quòd non idem sit, homicidium committere, & causam homicidii præbere. ibi: *Si obstetrix medicamentum dederit, & mulier perierit, Labeo distinguit: ut si quidem suis manibus supposuit, videatur occidisse: sin verò dedit, ut sibi mulier offerret, in factum actionem dandam. Quæ sententia vera est; magis enim causam mortis præstitit, quàm occidit.* Resp. In hac objectione, & lege solvenda multùm desudare Doctores: vel enim obstetrix occidendi animò medicamentum dedit, aut fusit: vel bonâ, & medendi intentione, mortis periculò nullatenus prævisò; si modo posteriori contigit, obstetrix absque culpa & pœna est; quia *In malefic is voluntas spectatur, non exitus*; ut dicitur *l. Divus.* 14. *ff. ad Legem Cornel. de Sicariis.* Si verò priori modo contigit: homicidii, & pœnarum illius rea erit; quia sive per se, sive per alium quis occidat, vel mortis causam culpabiliter præbeat, de homicidio tenetur, tum per Jura citata, tum per textum satis clarum *l. Nihil interest.* 15. *ff. ad Legem Cornel. de Sicar.* ibi: *Nihil interest, occidat quis, an causam mortis præbeat.* Hinc, quia *cit. l. Item, si obstetrix.* si nudus verborum sensus spectetur, primùm dictæ legi, & aliis Juribus apertè videtur contraria, Streinius dicere non dubitavit, quod *Labeonis* per eam allegata sententia dura, & minùs vera, nec tam *Labeonis*, quàm judicio labentis & errantis dicenda sit, nisi benigna interpretatione, Jura concordante, corrigatur. 7

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat hæc Regula? Resp. Eam in iis omnibus fallere, in quibus fallit Regula 68. hoc ipso, quòd in casibus ibidem à n. 8. allegatis non possit quis facere per alium, quod facere in persona propria debet: non perinde habetur, si tale quid per alium facit, quod ipsemet in persona facere tenetur. 8

REGULA LXXIII.

Factum legitimè retractari non debet, licèt casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
Declaratur exemplis Juris: ibid. & seqq.
6 *Non nisi de actibus legitimè factis, & completis procedit: idque docetur exemplis Juris & seq.*
8 *Ponitur verus Regulæ sensus.*
9 *Solvitur textus ei contrarius.*
10 *Supervenientes causæ quæ ab initio existentes actui obstitissent, etsi actum perfectum non ampliùs impediant, tamen sæpe impediunt effectum illius.*

DEsumitur hæc Regula ex *l. In ambiguis.* 85. *ff. de Reg. Jur.* ibi: *Non est novum, ut, quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licèt ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt.* & *l. Nec enim.* 2. *ff. de Itinere*, actuque privato. ibi: *Nec enim corrumpi, aut mutari, quod rectè transactum est, superveniente delicto potest.* 1

Quæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. 1. Eam sic esse intelligendam: quando aliquid legitimè, id est, juxta præscriptum legum validè fit, valorem non amittit, nec retractoris, vel annullari potest, aut debet, etiamsi postea superveniat casus, aut circumstantiæ, qui, si priùs, & antequam actus fuit factus, extitissent, inchoari, & fieri non potuisset. Sic v. g. Matrimonium validè & legitimè contractum valorem non amittit, nec retractari, aut annullari potest vel debet, si postea unus vel uterque conjugum incidat in amentiam, quæ antea existens matrimonium validè contrahere impedivisset. *can. Neque furiosus.* 26 *cau.* 32 *q.* 7 ibi: *Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt; sed si contractum fuerit, non separantur.* Idem est, si infirmitas superveniat, uti si vir cognoscat sororem uxoris suæ; quia etsi hujusmodi affinitas sit impedimentum dirimens, & ante matrimonium existens faciat, quod inchoari, & validè contrahi non queat: tamen post matrimonium primùm veniens, hoc non diffolvit. *c. Diffinitionem* 6. *c. penult.* & *ult. de Eo, qui cognovit consanguin. uxor. suæ.*

3 Sic pariter, licèt furiosi testamentum facere non valeant, tamen si furor testatoris primùm post testamentum eveniat, testamentum non invalidatur. §. 1. *Instit. Quibus non est permissum facere testamentum.* ibi: *Testamentum facere non possunt furiosi, quia mente carent.* & infrà; *cæteri eo, quod ante furorem fecerint, testamento valente.* Ratio additur; *Nam neque testamentum rectè factum, neque ullum aliud negotium rectè gestum, postea furor intervenions perimit.*

4 Sic rursus, si quis rem legitimè præscripsit, potest eam validè & licitè, totâque conscientiâ retinere, etiam si post completam præscriptionem certò sciat, rem fuisse alienam; quia licèt hujusmodi scientia, si ante inchoatam, vel completam præscriptionem extitisset, præscriptio inchoari, aut continuari non potuisset *c. Vigilanti.* 5 & *c. fin. de Præscript.* superveniens verò eam legitimè jam completam non invalidat, aut vitiat, sed in utroque foro adhuc validam relinquit, prout jam diximus *Lib. II. Tit.* 26. *à n.* 21.

5 Sic ulteriùs, si quis à Patrono, in possessione existente, ad beneficium præsentatus canonicè instituitur, beneficium validè & licitè retinet. licèt Patronus postea jus patronatûs in judicio perdat. *c. Consultationibus.* 19 *de Jure Patronat.* ubi Summarium sic habet: *Institutus ad præsentationem ejus, qui tunc jus patronatûs Ecclesiæ possidebat, removeri non debet, licèt illud jus ab eo postmodum evincatur.* quæ evictio si ante præsentationem extitisset, utique nec præsentatio à Patrono, nec institutio fieri potuisset. Sic innumera alia exempla reperiuntur in Jure.

6 Singulariter tamen notandum, Regulam nostram solummodo intelligendam esse de actibus legitimè factis, perfectis, & consummatis; quia si actus legitimè non fit, subintrat alia Regula: *Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit. c. Non firmatur* 18. *de Reg. Jur. in* 6. Dein si legitimè inchoatur quidem, attamen substantialiter non perficitur & completur, regulariter invalidatur actus, si supervenit casus, vel circumstantia, quæ si ante initium actûs extitisset, hic inchoari non potuisset, ut pluribus ostendit Dyn. *hic. arg. l. Pluribus.* 140. *ff. de Verb. Obligat.* Sic Testamentum legitimè quidem inchoatum, sed ob amentiam testatoris non perfectum, invalidum existit ob talem supervenientem amentiam, utpote; quæ si priùs extitisset, nec inchoationem testamenti promisisset. *cit.* §. 1. *Instit. Quibus non est permiss. facere Testam.* Sic etiam Præscriptio legitimè inchoata, & continuata, sed debito tempore nondum completa evanescit per supervenientem nottiam, rem esse alienam; cùm hæc scientia, si ab initio penes præscribere volentem fuisset, præscriptionem inchoare non permisisset

ex defectu bonæ fidei. *c. Vigilanti.* 5. & *c. fin. de Præscript.*

Sic ulteriùs stipulatio servitutis, viæ, vel itineris in fundo evanescit, si ante completam stipulationem fundus alienatur. *l. Pro parte.* 11. *ff. de Servitut.* Sic rursus sponsalia, seu promissio de futuro matrimonio tollitur, si, antequam matrimonium de præsenti actu contrahitur, superveniat causa, quæ priùs existente, sponsalia contrahere non licuisset; veluti si post sponsalia de futuro unus sponsorum cum alio contrahit matrimonium de præsenti, vel impedimentum dirimens affinitatis contrahit. *c. Sicut,* 22. & *c. Si inter.* 31. *de Sponsi. & Matrim.* 7

Resp. II. Verus Regulæ sensus sequens est: *Quidquid aliquando legitimè factum, & in suo genere substantialiter perfectum, seu completum est, nec à facientibus, nec ab aliis retractari, vel aliunde invalidari potest, nec invalidum evadit, etiamsi casus, vel circumstantiæ supervenient, quæ, si prius extitissent, inchoationi ejusdem, & valori obstitissent.* Per Jura, & exempla Juris jam allegata. Ratio est bonum commune Reipublicæ, quæ utique graviter pateretur, & in gravem confusionem, litiumque nocivam copiam incideret, si actus, contractus, sententiæ, & alia negotia, legitimè gesta, completa, & absoluta rescissioni adhæc subjacerent, vel ex se invalida evaderent, casu quò causæ, vel circumstantiæ emergunt, quibus ante initium actûs existentibus, actus inchoari non potuisset; præsertim cùm exinde graviter præjudicaretur necessario commercio humano, canctis diffidentibus, & contractus, atque alia negotia horrentibus, si rerum dominia, jura, & emolumenta legitimè obtenia forent incerta, & futuris casibus, ac circumstantiis emergentibus, quæ ab initio obstitissent, iterum perirent. Boni communis autem, & Reipublicæ summa ratio est habenda, *arg. can. Scias frater.* 35. *cau.* 7. *q.* 1. cum Concord. 8

Contra Regulam principaliter objicitur *l. Pluribus* 140. §. 2 *de Verb. Obl g.* ubi videtur adesse textus nostræ Regulæ apertè contrarius; sic enim sonat: *Placeat extingui obligationem, si in eum casum inciderit, à quo incipere non potest. Non tamen hoc in omnibus verum est.* qui & alii Juris textus ferè floriles DD. præsertim verò Peckium adeo fatigant, ut dicere hic non dubitârit, nihil circa hoc in toto Jure magis incertum, & perplexum esse. Dynus autem mitiùs sentiendo ait, conciliari posse præfatum, & alios Juris textus Regulæ nostræ apparenter contrarios, si dicatur, eos loqui de actibus substantialiter necdum perfectis & completis, quos superveniente casu, vel circumstantiâ, inchoationi actûs obsistente, retractari posse, vel ex se ipsis evanescere, quod Regula nostra ipsamet vult per dicta suprà *n.* 6. Fundaturque hæc responsio in eo, quòd textui Regulæ apparenter contrario statim subjungatur: *Non tamen hoc in omnibus verum est.* Streinius verò non multùm se fatigans ait; le textus Juris civilis in eo, ubi non concordant cum nostra Regula Juris Canonici, pro non insertis habere, eosque profani Juris studiosis committere. 9

Notandum tamen, quòd, licèt juxta hactenus dicta, legitimè facta & completa retractari nequeant, nec invalida evadant ob supervenientem causam, quæ priùs existens inchoationem actûs impediisset: tamen nonnunquam per hujusmodi superveniemtem causam impediatur effectus actûs validè, & legitimè peracti, ac perfecti, uti patet in arreptitiis, & epilepticis; cùm licet eorum superveniens infirmitas Ordines legitimè collatos non invalidet, effectum tamen eorum impediat; quia hujusmodi infirmitate gravati Sacris Altaribus ministrare & Ordines exercere non valent. *can. Communiter.* 3. *dist.* 33. ibi: *Communiter diffi-* 10

finimus, ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modò vexationis incursibus efferuntur, vel Sacris Altaribus audeant ministrare, vel indiscussè se ingerant Sacramentis Divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti, sine huiusmodi passionibus in terram probantur elisi, qui tamen & ipsi tamdiu erunt ab officii sui Ordine, & loco suspensi, quo usque unius anni spatio per discretionem Episcopi inventantur ab incursu dæmonum liberati. Qui textus circa tales infirmos benè est notandus. Idem cum proportione dic de Presbytero, cui medietas palmæ est abscissa, vel qui est leprosus, textu claro *Presbyterum. 2. & c. Tua nos. 4. de Clerico ægrotante.*

REGULA LXXIV.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Declaratur Juris exemplis.*
5 *Solvitur Objectio.*

1 DEsumptam ajunt hanc Regulam ex *l. 1. ff. de Const. Princip.* ibi: *Nam quod Princeps alicui ob meritа indulsit, vel si quam pœnam irrogavit, vel si cui sine exemplo subvenit, personam non egreditur.* Concordat, & affinis est Regula 7 *de Reg. Jur. in 6. Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona. & Reg. 28 eod. Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.* De quibus vide suprà suo locò, & applicanda etiam hic applica.

2 Quæritur, quomodò hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam loqui, & intelligendam esse de iis favoribus, gratiis &c. quæ à Papa, vel alio supremo Principe alicui in specie, ex speciali ratione, vel beneplacito conceduntur contra, vel ultra jus commune: & velle, ne hæc in exemplum, vel consequentiam, etiam ob paritatem rationis ab aliis trahantur. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est: *Quod alicui in singulari ex speciali favore, & gratia à Papa, vel alio supremo Principe contra, vel ultra jus conceditur, ab aliis trahi non debet in exemplum, vel consequentiam, ita, ut existiment, id sibi quoque in simili casu, & existente eadem ratione licitum.* Per Jura, & Juris Regulas *n. 1.* allegatas. Ratio Regulæ est; quia favores & gratiæ speciales contra jus, vires suas præcisè recipiunt ab intentione & voluntate concedentis. Vivianus *hic arg. c. 2. de Rescript.* intentio autem, & voluntas concedentis non est, ut quod alicui in singulari ex speciali favore & gratia impertitur, ad alios extendatur, sed tanquam favor, & privilegium personale personam duntaxat sequatur, & cum ea extinguatur; consequenter ab aliis in exemplum trahi non possit: præsertim cùm per similes speciales favores & privilegia personalia, non ea, quæ juris communis, & per consequens aliis etiam in simili communia sunt, sed quæ contra jus, vel ultra id, quod vi illorum permittitur, concedantur; siquidem *Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.* juxta *c. Reg. 28. de R. J. in 6.*

Exempla in Jure, & in praxi habentur plurima; 4
Sic enim, uti benè specificat Dynus *hic.* si Papa ex gratia speciali concedit, quòd quis habere possit plura beneficia curata: percipere fructus sine residentia: vel si quem eximit à solvendis decimis. Aut si Princeps aliquem declarat à solvendis tributis, vel aliis oneribus publicis immunem, hoc non potest ab aliis trahi in exemplum, ita ut tali speciali favore sine speciali concessione & ipsi fruantur. Speciale etiam exemplum habetur *can. Petitisti. 17. cau. 7. q. 1.* ubi Zacharias Papa ex speciali gratia concessit quidem Episcopo Moguntino, ut sibi ipsi possit designare successorem, tamen addidit: *Hoc nulli concedi alii patimur, quodtibi charitate cogente largiri censuimus.* Simile quid habetur *can. Contra morem. 8. dist. 100.* ubi Gregorius arguit, Archi-Episcopum Ravennatensem, quòd intuitu privilegiorum aliis Ecclesiis specialiter concessorum, usus fuerit pallio extra Missarum solemnia, eumque adegit, ut vel probet, etiam suæ Ecclesiæ simile speciale privilegium esse concessum, vel in defectu probationis, universali Ecclesiarum Metropolitanarum mori, jurique communi se accommodet. ibi: *Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam à tua est fraternitate servandus, aut si tuæ Ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum, præceptumve à prioribus Romanæ urbis Pontificibus, quòd hæc Ravennati Ecclesiæ sunt concessa, à vobis oportet ostendi.*

Objicies contra Regulam *l. 1. §. 2. C. de Novo Codice faciendo.* ubi satis clarè contineri videtur, etiam 5
ea, quæ personæ conceduntur, generalis constitutionis vim habere, & ab aliis in exemplum trahi posse. Resp. Legem hanc de illis loqui Rescriptis, quæ quidem ab initio speciali personæ, aut communitati sunt inscripta, postea verò propter utilitatem communem Codici, vel Juri communi Canonico, aut Civili, tanquam leges communes fuerunt inserta, sicque meritò ad exemplum trahenda. Ita enim sonant verba legis præfatæ: *Sicut & illas* (intellige constitutiones) *vim generalis constitutionis obtinere palam est, quæ ad certas personas rescriptæ, vel per pragmaticam sanctionem ab initio datæ; eidem novo Codici, propter utilitatem Sanctionis inserta fuerunt*: cujusmodi Rescriptis Jus commune plenum est.

REGULA LXXV.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat.

SUMMARIUM.

1 *Frangenti fidem, fides frangetur eidem.*
2 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
3 *Quæ procedit, etiamsi in modico duntaxat fides violetur:*
4 *Et quamvis violans per æquivalens velit satisfacere:*
5 *Aut à præstando promisso fuerit legitimè impeditus.*
6 *Licet pars adversa juramento firmâsset suam fidem.*
7 *Declaratur Regula exemplis Juris. & n. seq.*

9 *Violante uno fidem, in arbitrio servantis est, utrùm pariter velit eam frangere, vel continuare contractum, & pœnam petere.*
10 *Etiam hosti est servanda fides.*
11 *Ambobus conjugibus pari consensu continentiam voventibus, si unus eorum illam violat, tenetur nihilo minus alter servare.*
12 *Fallit Regula in contractu cum pupillo.*

1 COncordat cum Regula illud tritissimum & verum Brocardicum versiculo expressum: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. Eam esse intelligendam juxta sequentem proprium illius sensum. *Is, qui fidem in contractu, vel quacunque conventione alteri datam non servat, id est, non præstat, quod promisit, non potest ab altero prætendere, ut sibi datam, circa idem factum fidem observet, seu, quod reciprocè promisit, præstet.* Ratio Regulæ est; quia omni contractui tacitè inest hæc conditio: *si fidem datam alter servârit. arg. l. Cùm proponas. 21. C. de Pactis.* consequenter, si una pars contrahentium fidem de re, materia, vel facto aliquo non servat, nec pars altera suam de eodem datam fidem servare tenetur.

3 Procedit Regula, etsi in modico duntaxat ab una parte frangatur fides; quia etiam tunc ab altera observandam fidem prætendere nequit, & petens exceptione de prius violata fide removeri potest; quemadmodum si in emptione emptor etiam modicam partem pretii stipulati non solvit, venditor fidem servare, & rem venditam tradere non tenetur. *l. Julianus. 13. §. 8 ff. de Action Empti* Strein. *hic. n 2.* Baldus ad *l. Pacta ff. de Contrah. empt.* Nisi forsan id, quod desideratur, tam modicum sit, ut meritò præsumi possit, ad hujusmodi minutias noluisse respicere contrahentes. *l. 1. §. 8. ff. de Ædilit. Edicto.*

4 Procedit insuper Regula, etiamsi fidem violans velit per aliquid æquivalens satisfacere; quia *aliud pro alio, invito creditori, solvi non potest*, ut dicitur *l. 2. §. 1. ff. de R. b. credit. si cert. pet.* Sic v. g. si mutuam alicui dedisti pecuniam cum conditione, ut ipse iterùm in parata pecunia solvat, non teneris aliam rem ejusdem pretii accipere, immo nec acceptare, si mutuum acciptens velit suum debitorem, qui solvat, substituere. *l. Eum, à quo. 16. C. de Solution.* ibi: *Eum, à quo mutuum sumpsisti pecuniam, in solutum, nolentem accipere nomen debitoris tui, compelli Juris ratio non permittit.*

5 Procedit ulteriùs Regula, etiam si pars una fidem servare ex causa necessaria impediatur, sicque absque culpa existat; quia licèt in tali casu excutiatur à mora, & pœna. *l. Si vehenda. 10 §. 1. ff. de Lege Rhodia de Jactu.* Tamen exinde alteram partem obligare non potest ad servandam fidem, vel actionem propterea contra ipsam instituere. *l. Ex conducto. 15. §. 6. ff. Locati.*

6 Procedit rursus, etsi una pars juramento firmârit suum promissum, & fidem; quia etiam hujusmodi juramento facta promissio vel contractus tacitam continet conditionem: si pars altera fidem, & promissum servet, conditionem impositam, & susceptam adimpleat. *c. Perveni. 3. de Jurejur.* ibi: *Nec tu ei, etiamsi promissum tuum juramento, vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris; si constat, eum conditioni minimè paruisse.*

7 Declaratur Regula, & firmatur ulteriùs exemplis Juris: Sic enim si Petrus per viam tranlactionis litis, ea cum conditione, renuntiavit, ut Paulus intrà mensis spatium certam pecuniæ quantitatem solvat: & Paulus intrà dictum mensem pecuniam non solvit, Petrus renuntiationi fiare non tenetur, sed ad litem redire potest, *arg. l. Cùm proponas. 21. C. de Pactis.*

Sic pariter si duo fratres habentes plura prædia, 8
vel domos in communi cum mutua conventione sub certa pœna, ne alienentur, & unus eorum aliquid alienavit, non potest hic prætendere ab altero fratre, ne ipse alienet. *arg. l. Cùm Pater 77. §. Libertis. 27. ff. de Legat. II.* Sic quoque, si quis pro certa pensione annua alteri ad certos annos locavit domum suam sub certa pœna, quod eum expellere non velit, nec possit: potest locatarium liberè expellere, & pœnam subire non tenetur, si pensionem juxta promissum non solvit, textu, & casu expresso *l. Quæro. 54. §. 1. ff. Locati.*

Notandum tamen cum Glossa *hic*, quòd si duæ 9
partes sub certa pœna mutua sibi invicem promittunt, & una pars priùs fidem violet, in libertate non frangentis fidem sit, vel ulteriùs servare pactum, si melius ei videbitur, ac interea petere solutionem pœnæ. *arg. l. Cùm par. 154. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Illi debet permitti petere pœnam, qui in ipsam non incidit*: vel fidem pariter frangere; quò casu tamen hinc inde fit mutua compensatio pœnæ: *c. Constitutus. 7. De Pœnis* ibi: *Licèt autem in instrumento Episcopi expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non servans solvere observanti: cùm tamen utraque pars venisse contra illum ex confessione propria convincatur, utramque partem ab eo reddimus absolutam.*

Objicitur autem contra Regulam 1. *can. Noli exi-* 10
stimare. 3 cau. 23. q. 1. ubi habetur: *Fides enim, quando promittitur, etiam hosti servanda est*: atqui hostis non servat fidem; ergo. Resp. cum Glossa, fidem omnino etiam hosti servandam esse, si & ipse eam servat: secus si hic eam violat. Idem dic in similibus *arg. can. Sta subjectus. 7. dist. 95.* ibi: *Scitum est illud oratoris Domitii: cur ego te, inquit, habeam ut Principem, cùm tu me non habeas ut senatorem.*

Objicitur 2. Si conjuges mutuo consensu conti- 11
nentiam vovent, & unus eorum adulteratur, tamen pars innocens adhuc tenetur ad servandam continentiam. *can. Quod Deo. 4. cau. 33. q. 5.* ibi: *Quod Deo pari consensu voveratis, perseveranter vedere ambo usque in finem debuistis: à quo proposito, si lapsus est ille, tu saltem inst. nissimè persevera.* Resp. hoc verum esse, quia in hoc casu fides non fuit promissa homini, sed Deo, qui fidem nunquam violat. Et hinc licèt pars una adulteretur, tamen innocens votum Deo factum servare debet: quamvis adulteram ad thorum, & cohabitationem admittere, & debitum ei reddere haud amplius oblicetur, nisi & ipsa postea adulteretur. *c. Significasti. 4. de Divort.*

Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Re- 12
gula LXXV? Resp. Eam fallere in contractu cum pupillo, inito sine authoritate tutoris. *l. Julianus. 13. §. 29 ff. de Action. empt.* hunc enim contractum pro libitu frangere potest pupillus, alter verò eundem servare tenetur. ibi: *Si quis à pupillo sine authoritate tutoris emerit, ex uno latere constat contractus; nàm qui emit, obligatus est pupillo: pupillum sibi non obligat.* Et hoc in favorem ætatis pupillaris à Jure specialiter sanctum est: quod cùm emens à pupillo scire potuit & debuit, sibi imputare debet, quòd cum illo sine authoritate tutoris contraxerit.

REGULA LXXVI.

Delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.

SUMMARIUM.

1 *Quid nomine* perſonæ *intelligatur in Regula?*
2 *Ponitur verus ſenſus Regulæ.*
3 *Declaratur exemplis Juris.*
4 *Solvuntur objectiones.*
5 *Fallit Regula primò in delictis omiſſionis.*
6 *Secundò, quando Prælatus cum conſenſu Capituli delinquit.*
7 *Tertiò, in Interdicto.*
8 *Quando ex delicto perſonæ aliquid ad Eccleſiam pervenit, hæque inde facta eſt ditior.*

1 QUæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius ſenſus ſit? Reſp. I. Nomine *perſonæ* in hac Regula intelliguntur non tantùm Prælati Eccleſiarum, tam Regularium, quàm ſæcularium: ſed etiam omnes illi, ſive ſæculares Laici, ſive Clerici, qui Eccleſiæ, vel Monaſterio ſerviunt, ejuſque res aut Jura adminiſtrant, vel membra Eccleſiæ, monaſterive exiſtunt. De quibus Regula dicit, quòd eorum qualiacunque delicta, ſive falſum committant, ſive occidant, ſive furentur, aut aliàs damnificent, vel injuriâ afficiant &c. in detrimentum Eccleſiæ redundare non debeat, conſequenter Eccleſia ad reparationem damni illati, vel pœnam delicto impoſitam non obligetur, nec ipſamet in bonis ſuis damnum pati habeat. Hinc

2 Reſp. II. Genuinus Regulæ ſenſus ſequens eſt: *Si perſonæ, quæ Eccleſiæ ſive regulari, ſive ſæculari deſerviunt, ejuſque res, aut jura adminiſtrant, vel membra illius exiſtunt, quales ſunt Prælati, privati Clerici, aut Religioſi, Officiales ſive regulares, ſive ſæculares, puta Grunarii, Cellarii, œconomi, procuratores &c. delictum committunt, non debet illud in detrimentum Eccleſiæ redundare, nec ei quomodolibet præjudicare, conſequenter non tenetur Eccleſia damna exinde aliis illata reſarcire, aut pœnam aliquam ſubire, nec damnum ſibi illatum ſuſtinere.* Ratio Regulæ eſt, Tum, quia delicta ſuos tenere debent authores, c. *Quæſivit. 2. de His, quæ à majori parte Capit*, ibi: *Cùm peccata ſuos authores tenere debeant, nec pœna ſit ulteriùs protrahenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.* junctâ *l. Sanctimus. 22. C. de Pœnis.* conſequenter, cùm præfatæ perſonæ, ſi delinquunt, id non Eccleſiæ, ſed ſuo nomine faciant, eorum delicta illis ſolis, non Eccleſiæ nocere debent. Tum, quia Eccleſia gaudet favore & jure minoris. c. 1. *de In integr. reſtit.* ibi: *Et Eccleſia jure minoris debeat ſemper illeſa ſervari:* Minor autem ex alieno, etiam tutoris delicto, non tenetur, *arg. l. penult. ff. de Tabulis exhibendis.* Accedit, quòd Eccleſiæ Prælatus, vel alius adminiſtrator illius meliorem quidem reddere poſſit conditionem Eccleſiæ, ſed deteriorem facere non debeat, cit. c. 1. *de In Integr. reſtit.* & c. 2. *de Donationibus.* ibi: *Cùm Epiſcopus, & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit procurator, & non dominus, conditionem Eccleſiæ meliorare poteſt, facere verò deteriorem non debet.*

3 Declaratur Regula exemplis Juris, ubi plurima inveniuntur; Sic enim, ſi Epiſcopus tam grave delictum committit, ut meritò deponatur, bona Eccleſiæ non confiſcantur. *can. Si Epiſcopum. 3. cau. 16. q. 6.* ubi pro ratione affertur Regula noſtra, ibi: *quia delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ non eſt convertendum.* Sic etiam, ſi procurator, aut Syndicus producit falſum inſtrumentum, ab ipſo Prælato confectum, id Eccleſiæ non præjudicat, c. *Cùm Venerabilis. 6. §. ad hæc de Except.* Siculteriùs res Eccleſiæ malè alienatas revocare poteſt non tantùm ſucceſſor Superior, & capitulum, ſed ipſe Prælatus malè alienans, allegando etiam, & fatendo propriam turpitudinem, etiamſi jurâſſet non repetere: prout ampliùs dictum, & probatum habetur *Lib. III. Tit. 13. §. 3.* Adducit Dynus plura alia exempla de variis delictis per perſonas commiſſis, & univerſaliter concludit, quòd vi Regulæ nullum horum præjudicare valeat Eccleſiæ, prout etiam *n. 1.* jam diximus.

Objicitur autem 1. contra Regulam *l. Jubemus 10. C. de Sacroſ. Eccleſiis.* vi cujus etiam navis Eccleſiæ fiſco addicitur ob delictum Prælati, quòd eam publicæ tranſvectioni ſubtraxit. Reſp. Leges Civiles, ſacris canonibus manifeſtè obviantes, eſſe nullas; cùm Legiſlatores civiles careant poteſtate aliquid ſtatuendi in præjudicium Eccleſiarum. c. *Quæ in Eccleſiarum 7. & c. Eccleſia. 10. de Conſtit.* ibi: *Nos attendentes, quòd Laicis — ſuper Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis nulla ſit attributa facultas, quos obſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi.* Vel dic cum Dyno & Gloſſa delictum ibidem circa navem commiſſum fuiſſe cum conſenſu & conſilio capituli: in cujuſmodi caſibus Regula non procedit juxta mox dicenda *n. 6.* Objicitur 2. Repudiatio Legati à Prælato facta cenſetur in Jure valida: ergo factum perſonæ nocet Eccleſiæ: Reſp. negando conſequentiam; quia in repudiatione non agitur de damno vitando, ſed tantùm de lucro non captando: non autem eſt par ratio, lucra non facere, & quæſita perdere; prout ampliùs de hac materia dictum habetur *Lib. III. Tit. 10. §. 2.*

5 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Regula LXXVI.? Reſp. Eam fallere 1. in delictis omiſſionis à Prælato, vel aliis perſonis factis; hæc ſiquidem etiam Eccleſiæ præjudicant *arg. can. Placuit. 15. cau. 16. q. 3.* Item c. 1. *& ſeqq. de Præſcript.* ex quibus clarè patet, quòd delictum Prælati, omittentis repetere rem eccleſiaſticam, noceat Eccleſiæ eatenus, quatenus contra eundem debito tempore currit præſcriptio.

6 Fallit 2. Quando Prælatus delinquit cum conſenſu Capituli, & communicato conſilio, *arg. c. Cùm dilectus. 2. de Ordin. cognit* junctâ Gloſſâ ibidem: ubi exceptio ſpoliationis à Prælato factæ propterea etiam Eccleſiæ nocet. Vivianus *hic.* Et ratio eſt; quia, etſi Prælatus ſolus delinquendo non repræſentet Eccleſiam, ſicque ei non noceat: tamen, quia cum Capitulo, vel Collegio eam verè repræſentat, eidem etiam nocet, ſi cum conſilio & conſenſu eorum delinquit, quia ſic totam Eccleſiam deliquiſſe cenſetur. Et procedit hæc fallentia ſive omittendo, ſive committendo fiat delictum, ob pariatem rationis.

7 Fallit 3. in Interdicto, c. *Cùm dilectus. 8. de Religioſis domibus.* ubi propter delictum Prælati Monaſterium interdicto ſubjicitur; quod, etſi ſpeciale, non tamen adeò durum cenſet D. Thomas *4. diſt. 18. q. 2. art. 3. q. 2. ad ſecundum* dicens; *quia interdictum non eſt tanta pœna, quanta excommunicatio; quia interdicti non fraudantur ſuffragiis Eccleſiæ, ſicut excommunicati.*

8 Fallit 4. quando ex dolo, vel delicto Prælati, aut alterius ex recenſitis n. 2. perſonis aliquid ad Eccleſiam pervenit, & hæc inde facta eſt ditior; Dynus *hic*, quia ſicut Jure cavetur, ut pupillus teneatur de dolo, aut delicto tutoris, ſi inde ad eum aliquid pervenit, *l. 4. ff. de Tribut. act.* cum Concord. & dominus de delicto ſervi: ac Pater de delicto filii, ſi quid ex horum de delictis aliquid ad eos pervenit *l. 1. §. 15. 19. & 20. ff. de Vi, & vi armat.* ſic etiam Eccleſia eatenus tenetur, quatenus id, quod ex delicto perſonæ ad ſe pervenit, reſtituere debet. Fallit 5. in confeſſione judiciali Prælati. de quo fuſiùs *Lib. II. Tit. 18. §. 4.*

REGULA LXXVII.

Rationi congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

SUMMARIUM.

1 *In quo differat hæc Regula à Regula LV.?*
2 *Ponitur verus ſenſus Regulæ.*
3 *Et ratio illius.*
4 *Declaratur exemplis Juris, & duobus ſeqq.*
5 *Patronus Eccleſiæ quæ prærogativa honoris, & quæ onera habeat.*
6 *Succeſſor Prælatus tenetur ſolvere Anteceſſoris debita, pro utilitate Eccleſiæ contracta.*
7 *Conditio onerosa adhærens perſonæ non transfertur ad Succeſſorem.*

1 PRæſens Regula in ſubſtantia omnino concordat cum Regula LV. de Reg. Jur. in 6. ac in hoc ſolo differre videtur, quòd hæc poſterior univerſaliter, & indiſtinctè dicat: *Qui ſentit onus, ſentire debet commodum, & è contra.* Præſens verò Regula loquatur ſpecificè de caſu ſucceſſionis in honore, velitque, ut, qui in honore ſuccedit, ſuccedat etiam in onere honori annexo.

2 Quæritur itaque, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius ſenſus ſit? Reſp. Eam eſſe intelligendam juxta ſequentem geminum illius ſenſum: *Quicunque alicui ſuccedit in dignitate, vel alio munere honorifico, aut prærogativa quadam, eidem etiam ſuccedit in onere, ſeu in obligationibus tali dignitati, vel muneri honorifico annexis; eaſque uti anteceſſor adimplere, & præſtare debet.* Fundatur Regula in ratione, & æquitate naturali, prout ipſa Regula innuit illis verbis: *Rationi congruit:* quam adeò æquam duxit Imperator, ut intolerabilem minimè ferendum pronuntiârit illum, qui eidem non acquieſcit. *l. un. §. 4. C. de Caduc. tollend.* ibi: *Neque enim ferendus eſt is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit.* Ad propoſitum etiam ſervit effatum Gregorii Papæ *can. Rationis ordo. 9. diſt. 100.* ibi: *cum honoris augmento cura etiam ſollicitudinis debet accreſcere, ut cultui veſtium actionis quoque ornamenta conveniant.*

3 Rationis locò ſtat etiam, quòd ſucceſſor in munere honorifico habeatur quaſi pro hærede anteceſſoris, uti advertit Gloſſa in c. 1. *de Solut. v. Prædeceſſoris.* conſequenter, ſicut hæres in univerſum jus tam paſſivum, quàm activum ſuccedit, indéque onera & debita hæreditari annexa præſtare debet, ſic idem facere oportet eum, qui quaſi hæres alteri in honore ſuccedit *cit. c. 1. de Solut.*

Declaratur & firmatur Regula ulteriùs exemplis Juris. Primum adducit Dynus de ſubſtituto hærede; quia hæreditas in Jure honor vocatur. *l. Filium 5. §. 5. ff. de Legat. præſt.* Sicut enim hæres inſtitutus, ſic etiam ſubſtitutus unà cum honore in onere, puta, ſolvendi legata, & alia debita, ſuccedit; quia relicta ab inſtituente videntur legis poteſtate tacitè repetita ab inſtituto. *l. Licèt Imperator. 74. ff. de Legatis. I.* 4

Sic filius, qui jure hæreditario ſuccedit in jus Patronatûs, indéque honorem & commoda reportet, puta, honoratiorem locum in proceſſione, præcedentiam in acceptanda thurificatione, in capiendo modeſto auxilio, ſi ad inopiam vergat. c. *Nobis. 25. de Jure Patronatûs.* ibi: *Pro fundatione quoque Eccleſiæ honor proceſſionis fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè ſuccurritur, ſicut in Sacris eſt canonibus inſtitutum. cum Concord.* idem in oneribus quoque, & obligationibus, defendendi videlicet Eccleſiam, &, quantum poſſibile, curandi, ne ullò modò injuſtè patiatur, aut bona illius ad alium, quàm deſtinatum uſum, applicentur, ſuccedit. *arg. can. Filiis, vel neptibus. 31. & can. Decernimus. 32. cau. 16. q. 7.* 5

Sic Prælatus ſuccedens in honore, ſuccedit etiam in onere & obligatione ſolvendi debita ab anteceſſore ob utilitatem Eccleſiæ contracta c. *de Solut.* ibi: *Sicut filius debita patris ſolvere tenetur, ita Prælatus ſui prædeceſſoris pro Eccleſiæ utilitate contracta.* Et ille, qui honorifico mortui Judicis officio ſubſtituitur, onus & obligationem habet, ſequendi judicium, quod ipſe ferre debeat. arg. c. *Quoniam Abbas. 14. de Offic. & poteſt. Jud. deleg.* 6

Illud tamen cum Dyno *hic n. 5.* & aliis notandum, quòd, ſi onus, vel conditio onerosa adhæret perſonæ anteceſſoris, ſuccedens in honore illius, non ſuccedat in tali onere. *arg. l. Legatum. 24. ff. de Adimend. legat.* ibi: *Legatum ſub conditione datum, cùm transfertur, ſub eadem conditione transferri videtur, ſi non conditio priori perſonæ cohæreat.* 7

REGULA LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde? & quibus à quaſi ſimilibus differat?*
2 *Ponitur verus ſenſus Regulæ.*
Conceſſa propter neceſſitatem, ceſſante neceſſitate, ceſſant. ibid.
3 *Beneficia ſæcularia, extra caſum neceſſitatis, Regularibus non ſunt conferenda.*
4 *Pater ob nimiam inopiam vendere poteſt filium.*
5 *Ubi omnino ſimilis, vel major ratio habetur, ſi extenſio conceſſionis: & quare?*

1 DEſumitur hæc Regula ex *l. Quæ propter. 162. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Quæ propter neceſſitatem recepta ſunt, non debent in argumentum trahi.* Concordare videntur Reg. XXVIII. *Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.* & Reg. LXXIV. *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.* A quibus tamen differt, & propterea ſuperflua non videtur, quòd præſens Regula ſpecialiter loquatur de eo, quod *ob neceſſitatem*: præcedentes verò de eo, quod ex ſpeciali favore & gratia conceditur, ut notat Gloſſa *hic.*

Quæritur, Quomodo Regula intelligenda? Et quis verus illius ſenſus ſit? Reſp. Regulam intelligendam eſſe in ſenſu ſequenti, tanquam proprio ejuſdem: *Id, quod intuitu urgentis alicujus gravis neceſſitatis ſubinde conceditur, aut permittitur, ab aliis ſumi non debet pro argumento, quaſi & illis in hujuſmodi* 2

jusmodi casu permissum, aut concessum esset. Ratio Regulæ est; quia, cùm hujusmodi concessiones à Jure communi exorbitent, in consequentiam non sint trahendæ juxta Regulas n. 1. allegatas: immò non tantùm non trahendæ in exemplum, sed in ipso etiam, cui factæ sunt, cessare debent, necessitate tanquam causâ concessionis, cessante. *can. Quod pro. 41. cau. 1. q. 1.* ibi: *Quod pro necessitate temporis statutum est, cessante necessitate debet utique cessare.* Quod idem reperitur *can. Quod pro remedio 7. cau. 1. q. 7.* Et meritò; *Cùm cessante causa cesset effectus. c. Cùm cessante. 60. de Appellat.*

3 Declaratur Regula, & firmatur exemplis Juris: Sic etsi in necessitate ob inopiam Sacerdotum beneficia sæcularia, & Parochiæ etiamsi Religiosis conferri valeant; id tamen cessante tali inopia, vel alia vera necessitate practicari non debet: prout ex illo trito: *Sæcularia beneficia sæcularibus, & Regularia Regularibus sunt conferenda:* ampliùs diximus *Lib. III. Tit. 5. §. 2. n. 26.* Sic pariter, quando ob inopiam Sacerdotum conceditur unio duarum parochiarum, ea cessare debet, quando habetur copia Sacerdotum. Sic rursus, si ob certam gravem necessitatem tempore quadragesimæ conceditur esus carnium, ad aliud tempus, necessitate vacans, trahi non debet. Sic, etsi Bavaris tempore belli Suevici ob varias necessitates universaliter fuerit concessum in quadragesima edere carnes, uti post Caramuel refert Strein. *hic* tamen, quia necessitates tunc existentes non amplius extant, id eis non ampliùs licet, per Jura & rationes allegatas.

4 Sic, licèt pater ob nimiam paupertatem & egestatem victûs causâ vendere possit filium, vel filiam. *l. 2. C. de Patribus, qui filios.* tamen in simili casu id non licet matri, vel avo paterno, ut cum aliis docet Brunneman in *cit. l. n. 1.*

5 Notandum tamen cum Glossa, & Dyno *hic*, quòd, etsi regulariter loquendo, alius pro argumento & exemplo sumere non debeat id, quod aliquando intuitu necessitatis fuit concessum, tamen id fieri possit & debeat in casu, ubi eadem gravis, vel major urget necessitas; quia argumentum a simili ad penitus simile procedit; cùm ea, quæ conveniunt in identitate rationis, non debeant separari, secundùm constitutionem Juris, ut habet Summarium in *l. Illud. 32. ff. ad Leg. Aquiliam.* cui concordat *c. Inter corporalis. 2. de Translat. Episc.* ibi: *Propter expressam tamen similitudinem, vel potiùs identitatem-cùm de similibus idem judicium sit habendum.* Et quamvis argumentum à paritate rationis desumptum, *ubi est eadem ratio, eadem est legis dispositio*, non semper procedat, ac præsertim locum non habet in iis, quæ à Jure communi exorbitant: tamen, ubi rationis loco stat gravis necessitas, & hæc in aliis eadem, omnino procedit; eò quòd necessitas gravis aliàs ordinariè excuset à servanda lege humana juxta Regulam IV. *de Reg. Jur. in Quinto Decret. Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum* &c. & dicta ad eandem Regulam suprà. Addit nihilominus Dynus: nisi in concessione reperiatur expressa, vel æquipollens prohibitio in contrarium, uti fit in *cit. l. 2. C. de Patribus, qui filios.* ibi: *Venditione in hoc tantummodo casu valente.*

REGULA LXXIX.

Nemo potest plus juris transferre in alium, quàm sibi ipsi competere dignoscatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Ponitur verus sensus illius:*
3 *Et declaratur exemplis Juris.*
4 *Solvuntur objectiones. & duob. seqq.*
5 *Patronus laicus quadrimestre, Ecclesiasticus semestre habet ad præsentandum.*
6 *Alieno, sed non suo nomine dare quis potest, quod non habet.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Nemo plus juris. 54. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Nemo plus juris ad alium transferre potest, quàm ipse haberet.* Et *l. Nemo plus commodi 120. ff. eod. Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm ipse habuit.* cui concordat etiam *c. Nuper. 6. de Donat. inter virum & uxor.* ibi: *Cùm regulariter nullus in alium plus juris transferre possit, quàm eum constat habere.* & *c. Is, qui. 46. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit:* consequenter non majori.

2 Quæritur. Quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. Regula, ex se clara, hunc proprium sensum habet: *Quantumvis aliquis sive per contractum, vel dispositionem inter vivos, sive mortis causâ alicui suo nomine dat, assignat, relinquit, aut transfert, plus Juris in eum transferre non potest, quàm ipse habuit.* Ratio Regulæ manifesta; quia nemo dare potest, quod non habet, *can. Daibertum. 24. cau. 1. q. 7.* ibi: *Qui nihil habuit, nihil dare potuit.*

3 Declaratur Regula, aliàs ex se clara, exemplis Juris. Primum ponit Dynus *hic n. 1.* si vendo tibi rem aliquam, illud juris, quod ego venditor in eandem habeo, & tu emptor habebis: si ego nihil juris habui, & tu nihil habebis: si ego directum, sed non utile: vel utile, sed non directum: vel si liberam, aut servitute, vel alio onere affectam, tu quoque taliter, & non aliter habebis, claro textu *l. Traditio. 20. ff. de Adquirendo rer. Domin.* ibi: *Traditio nihil ampliùs transferre debet, vel potest ad eum, qui accipit, quàm est apud eum, qui tradit. Si igitur quis dominium in fundo habuit, id tradendo transfert; si non habuit, ad eum, qui accipit, nihil transfert. Quoties autem tale dominium transfertur, ad eum, qui accipit, tale transfertur, quale fuit apud eum, qui tradit: si servus fuit fundus, cum servitutibus transit: si liber, uti fuit. Et si fortè servitutes debebantur fundo, qui traditus est, cum jure servitutum debitarum transfertur.* Idem est de aliis contractibus, & actibus inter vivos, quibus res transferuntur; universaliter enim, & meritò dicitur *l. In his. 175. ff. de R. J. Non debeo melioris conditionis esse, quàm author meus, à quo jus in me transit.* De dispositionibus mortis causâ, patet ex *cit. Reg. 120. ff. de Reg. Jur. Nemo plus &c.*

4 Objicitur tamen contra Regulam 1. Patronus laicus, etsi quatuor duntaxat menses ad præsentandum habeat, tamen si jus patronatûs in Ecclesiam, vel Monasterium transfertur, huic illico competunt sex menses ad præsentandum. *c. un. de Jure Patron. in 6.* ibi: *licèt Patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat; Ecclesia tamen, vel Monasterium, cui facta est à Laico Juris patronatûs collatio, tempus habet semestre.* Ergo Patronus laicus in tali casu plus juris transfert, quàm ipse habuit. Resp. negando consequentiam; quia patronus laicus simpliciter suum jus, quod habet, transfert: quòd autem novus patronus, utpote Ecclesiasticus, plus temporis acquirat, non à patrono laico transferente, sed à Juris dispositione provenit, quæ Patronis Ecclesiasticis sex menses ad præsentandum concedit. *cit. c. un. de Jure Patron. in 6.*

5 Objicitur 2. Capitulum, sede vacante, potest dare licentiam ordinandi subditos diœcesanos *c. Cùm nullus 3. de Tempor. Ordinat. in 6* quâ tamen ipsum caret: ergo dat, quod non habet. Resp. Capitulum non nisi jurisdictionem, quam habet, tribuere, ut alius potestate Ordinis aliàs jam præditus in præfatos subditos uti valeat.

6 Objicitur 3. in *l. Non est novum. 46. ff. de adquirend. rer. Domin.* habetur textus, qui videtur Regulæ apertè contrarius; sic enim sonat: *Non est novum, ut, qui dominium non habet, alii dominium præbeat; Nam & creditor pignus vendendo, causam dominii præstat, quam ipse non habuit.* Sic etiam tutores, curatores, procuratores &c. licèt dominium rerum non habeant, illud nihilominus in alios transferunt. *§. Nihil. 42. Instit. de Rerum division.* cum Concord. Ergo plus juris transferre quis potest, quàm ipse habet. Resp. negando rursus consequentiam, quia omnes recensiti transferentes alienum dominium non suo proprio, sed aliorum, verorum videlicet dominorum nomine transferunt: etiam creditor rem oppignoratam vendens, utpote cui dominus per contractum ad id potestatem tribuit, ut si tempore debito non solvat, creditor pignus vendere valeat. *§. 1. Inst. Quibus alienare.* ibi: *Creditor pignus ex pactione, quamvis ejus ea res non sit, alienare potest. Sed hoc forsitan ideo videtur fieri, quòd voluntate debitoris intelligitur pignus alienari; qui ab initio contractus pactus est, ut liceret creditori pignus vendere, si pecunia non solvatur.* Regula autem nostra de iis duntaxat loquitur, qui proprio nomine jus transferunt. Plures objectiones adducit, & solvit Glossa *hic.*

REGULA LXXX.

In toto partem non est dubium contineri.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Ponitur verus sensus Regulæ:*
3 *Et declaratur exemplis Juris.*
4 *Solvuntur objectiones. & n. seqq.*
Quando legatur omne aurum & argentum, non comprehenduntur pecuniæ, & nummi, nec ejus nomine veniunt.
5 *Quando materia transit in materiatam, censetur assumere aliam speciem.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. In toto. 113. ff. de Reg. Jur.* ibi: *In toto & pars continetur.* Et concordat supra jam explicata Regula XXXV. *de R. J. in 6. Plus semper in se continet, quod est minus.* consequenter, quia totum plus est, quàm pars illius, hæc in illo continetur.

2 Quæritur, Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Regulæ, ex ipsis verbis claræ, & lumine naturæ notæ, sensus hic est: *Certum est, quòd in toto etiam pars illius contineatur.* Cùm, si in eo non contineretur, jam hoc ipso pars illius non esset. Tendit autem Regula eò præcipuè, ut intelligatur, credatur, & firmiter teneatur, ac judicetur, eum, qui totum habet, emit, vendit, lucratur, in testamento acquirit, vel perdit, amittit &c. etiam partem hujusmodi totius habere, emere, vendere, lucrari, acquirere, perdere, amittere &c. Et qui jus ad totum habet, etiam ad partem illius habere.

3 Idque patet exemplis Juris: Sic enim, si quis in judicio totam v. g. domum petit, & succumbit, etiam quoad partes illius succubuisse censetur: indeque, si postea petat partem ejusdem ex eadem causa (secùs si ex diversa causa) obstat exceptio rei judicatæ. *l. Si quis cum totum. 7. pr. ff. de Exception. rei judicat. Nam pars in toto est*, ut dicitur ibidem. Et econtra ob eandem rationem, qui totam domum lucratur, etiam partes illius, tectum, parietes &c. lucratur. Sic etiam, qui fundum totum stipulatur, etiam usumfructum, tanquam partem illius, stipulari censetur, sicque nihil agit, si, postquam totum fundum stipulatus est, postea usumfructum ejus stipulatur. Sic etiam nihil agit, qui priùs usumfructum fundi, & postea ex eadem causa totum fundum stipulatur. *l. Qui Usumfructum. 58. ff. de Verb. Oblig.* ibi: *Qui usumfructum fundi stipulatur deinde fundum, similis est ei, qui partem fundi stipulatur, deinde totum; quia fundus dari non intelligitur, si ususfructus detrahitur. Et è contrario, qui fundum stipulatus est, deinde usumfructum, similis est ei, qui totum stipulatur, deinde partem.* Sic rursus, cui de jure competit vindicatio pro tota re priùs possessa, etiam pro partibus illius eidem competit vindicatio. *l. Quæ de tota 76. ff. de Rei vindicat.* ibi: *Quæ de tota re vindicanda dicta sunt, eadem & de parte intelligenda sunt.* Plura hujusmodi Juris exempla, sicut & alia ad propositum vide in *cit. Reg. XXXV. Plus semper &c. de R. J. in 6.* utpote quæ cum præsenti plurimùm concordat.

4 Cæterùm quantumvis clara appareat hæc Regula, nihilominus contra eam fieri solent à Juristis objectiones, solutu tamen faciles. Sic enim Objicitur 1. Licèt alicui omne aurum, & argentum legetur, tamen nummi, & pecuniæ ex auro & argento cusæ non censentur legatæ: cùm tamen videantur species, & pars illius. *l. Cùm aurum. 19. pr. ff. de Auro, argento &c. legato.* ibi: *Cùm aurum, vel argentum legatum est, quidquid auri, argentique relictum sit, legato continetur.--- Pecuniam autem signatam placet eo legato non contineri.* Ergo pars non semper continetur in toto. Resp. negando, quòd pecunia & nummi cusi sint species & pars auri, vel argenti massivi, cùm hoc nomine in Jure ordinariè non veniant. *l. Quintus. 27. §. 1. ff. eod.* ibi: *An, cui omne argentum legatum est, et nummi quoque legati videantur, quæritur; Et ego puto, non contineri.* Audi rationem; *Non facilè enim quisquam argenti numero nummos computat. Item argento facto legato, puto, nisi evidenter contra sensisse testatorem appareat nummos non contineri.* Vel, nisi aliud aurum aut argentum non haberet, quàm pecuniam & nummos; tunc enim de voluntate testatoris satìs constaret: uti benè advertunt Doctores. *arg. l. Pediculis. 32. §. 4. ff. eod.* ibi: *Si testatrix habuit proprium argentum ad usum suum paratum, non videri id legatum, quod negotiandi causâ venale proponi solebat.*

5 Objicitur 2. *l. Si convenerit. 18. §. 3. ff. de Pignor. actione* habetur, quòd si quis pro pignore dedit sylvam, navis ex arboribus sylvæ fabricata non censeatur oppignorata; ibi: *Si quis caverit, ut sylva sibi pignori esset, navem ex ea materia factam, non esse pignoris, Cassius ait: quia aliud est materia, aliud navis.* ergo Resp. cum Gloss. in *cit. l. § 3.* quando materia transit in materiatam, id est, si ex rudi materia fiat artificiosa, uti ex rudibus arboribus fabricata navis est, assumit novam speciem, non eadem cum rudi

rudi materia species, nec pars illius ampliùs esse censetur: uti videre est in pecuniis ex auro vel argento causa, utpote quæ juxta dicta n. 4. cum auro & argento massivo eadem species, & pars illius non ampliùs reputatur, consequenter Regulæ nostræ non obstat.

REGULA LXXXI.

In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Declaratur exemplis Juris. & n. seq.*
Administrator rerum non potest donare. Ibid.
5 *Vicarius generalis non potest conferre beneficia.*
6 *Solvitur objectio contra Regulam. & n. seq.*
7 *Transactio generalis extendit se etiam ad incogni-ta, & ignorata.*

1 DEsumitur hæc Regula ex c. 2. *de Pœnit. & Remiss. in* 6. ibi: *Cùm in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter concessurus.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam præsentem ita intelligi debere, & intendere, quòd, etsi juxta claras Juris Regulas, *Semper specialia generalibus insunt, l. Semper. 137. ff. de Reg. Jur.* consequenter specialia sub generalibus comprehendantur: & *In toto partem non est dubium contineri*, juxta immediatè præcedentem Regulam: Generale autem sit aliquod totum, specialia sub illo contenta habeantur pro partibus ejusdem: tamen ista, & concordantes Juris Regulæ non adeò universaliter, & illimitatè procedant, quin patiantur suas limitationes; & quidem vi præsentis Regulæ specialiter illam, quòd sub concessione, quantumvis generali, venire, & comprehendi non censeantur illa specialia, quæ concedere verisimiliter non intendit generaliter concedens. Hinc

3 Resp. II. Verus sensus Regulæ sequens est: *Quando aliqua in genere conceduntur, non intelliguntur concessa etiam illa, quæ quidem tanquam species sub tali generali sùb comprehenduntur, tamen talia sunt, de quibus verisimile est, quòd ea in specie concedere nullatenus intenderit generaliter concedens.* Ratio Regulæ est; quia verisimile non est, ea, quæ speciali notâ digna sunt, sub generali concessione comprehendi, nisi experimentur: cujusmodi sunt prorsus extraordinaria, insolita, & de quibus nec in genere quidem cogitatum est, ut ait Layman ad c. *Sedes 15. de Rescript.* vel quæ habent impossibilem, aut inhumanam, sive duram à generaliter concedente, vel se obligante, separationem, ut inquit Gloss. *hic.* Cùm enim concessiones generales non nisi confusâ aliquâ prævia cognitione specialium, & quidem eorum, quæ ferè ordinariè, & facilè concedi consuevêre, fieri soleant: ad prorsus extraordinaria autem, insolita, & difficillima, in iis ordinarie reflexio non fiat; mens & intentio concedentis ad ea se non extendisse verisimiliter præsumitur. Tum, quia sicut aliàs *Inspicimus in obscuris, quod verisimilius est: c. Inspicimus 45. de Reg Jur. in* 6. idem inspicere debemus in obscuris concessionibus generalibus. Quibus accedit, quòd ea, quæ speciali notâ sunt digna, si specialiter non notantur, ex industria censeantur omissa. *l. Item apud. 15. §. 26. ff. de Injur.* ibi: *Ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videantur quasi neglecta.*

Declaratur Regula & firmatur amplius exemplis
4 Juris: Sic enim in generali concessione administrationis bonorum non censetur venire donationis potestas *c. fin. de Offic. Vicar. in* 6. ibi: *Cum nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa.* etiamsi talis administratio filio familias committetur *l. Filius familias 7. pr. ff. de Donat.* ibi: *Filius familias donare non potest, neque, si liberam peculii administrationem habeat; non enim ad hoc ei conceditur libera peculii administratio, ut perdat.* Sic etiam sub generali obligatione pignoris non venit uxor, nec alumni, nec ea, de quibus verisimile est, quòd se obligare quis non velit. *l. 1. C. Quæ Res pignor. Oblig.* ibi: *Alumnos tuos, & cæteras res, quas nemo tam credibile pignori specialiter datorum fuisse, generali pacti conventione, quæ de rebus tuis facta est, in casu pignoris non fuisse, rationis est.*

Sic rursus generalis commissio facta legato Sedis 5
Apostolicæ se non extendit ad causas fidei. Strein. *hic. arg. can. Frater noster. 50. can. 16. q. 1.* Nec ad translationem Episcoporum, *c. Nisi specialis. 3.* nec ad unionem, vel divisionem Episcopatuum, *c. Quod translationem. 4. de Officio legati.* Sic insuper in generali concessione officii Vicarii Episcopi non comprehenditur libera collatio beneficiorum, *c. fin. de Officio Vicar. in* 6. ubi etiam Regula nostra pro ratione adducitur illis verbis: *Cùm in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: Officialis, aut Vicarius generalis Episcopi beneficia conferre non possunt; nisi benefactorum collatio ipsis specialiter sit commissa.* Ex eadem ratione allegata, seu vi Regulæ: *Si Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorem, ille, quem is elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem.* uti habetur *c. 2. de Pœnitent. & remission. pr.*

Objicitur autem contra Regulam 1. à Dyno. Il- 6
lud operatur generale quantum ad omnia, quantum operatur speciale in qualibet specie. *l. Si chorus. 79. ff. de Legat. III.* ibi: *Si chorus, aut familia legetur, perinde est, quasi singuli homines legati sint*, junctô *l. Si duo. 52. ff. de Administrat. tutor.* cui concordat *c. Solitæ. 6. de Majorit. & obedient.* circa finem cum Glossa ibidem: *Qui dicit omnia, nihil excipit.* Resp. cum eodem Dyno, talia locum habere in illis, quæ verisimiliter in specie quis esset concessurus, puta, quæ non sunt extraordinaria, insolita, vel concedenti grave damnum afferentia &c. ad alia verò concessio generalis non extenditur; quia derogatur eis per præsumptionem contrariam, uti patet ex Juribus citatis.

Objicitur 2. Generalis transactio de remissione 7
omnium jurium extendit se etiam ad incogitata, & ignorata; cùm non ampliùs liceat recurrere ad novas species postea apparentes, vel instrumenta noviter reperta, priùs incognita. *l. Sub prætextu. 19. C. de Transact.* ibi: *Sub prætextu instrumenti postea reperti transactionem bona fide finitam rescindi jura non patiuntur.* junctâ *l. 29. C. eod.* ibi *Sub prætextu Specierum postea repertarum generali transactione finita, rescindi prohibent Jura.* Ergo dispositio & concessio generalis etiam ad extraordinaria se extendit. Respondo consequentiam; quia ex eo, quòd partes simili

simili generali transactione intendant litem penitus finire, censetur etiam instrumentis, & speciebus pro tunc non apparentibus, jurique in eis fundato renuntiare. *arg. cit. LL.*

REGULA LXXXII.

Qui contra jus mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 Contra Jus mercari, *quid?*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Præsumitur malæ fidei emptor etiam qui ignoranter contra publicam claram legem emit.*
Ignorantia facti, non Juris excusat. Ibid.
5 *Declaratur Regula exemplis.*
Emens à pupillo, sine authoritate tutoris, rem emptam præscribere potest, si ex ignorantia facti, non item juris id fecit. Ibid.
6 *Solvuntur objectiones. & n. seqq.*
7 *Bona fides præsumitur, nisi abesse probetur, ubi allegatur ignorantia facti, non verò Juris.*
8 *Fallit Regula in sistem casibus, in quibus fallit Regula XIII.*

1 SUmitur hæc Regula ex *l. Quemadmodum 7. in fin. C. de Agricolis, & censitis.* ibi: *ff. læ fidei namque possessorem esse, nullus ambigit, qui aliquid contra legium interdicta mercatur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. I. *Contra jus mercari*, juxta Regulam istam, censetur omnis ille, qui aliquid emit contra prohibitionem legis sive divinæ, sive humanæ, sive canonicæ, sive civilis, sive statutorum municipalium; & taliter emens præsumitur cum mala fide emere. Hinc

3 Resp. II. Verus Regulæ sensus hic est, *Quicunque contra publicam, claram, & notoriam prohibitionem Juris, vel legis cujuscunque aliquid emit, id mala fide, sicque cum dolo & pactato facere præsumitur, ac propterea semper malæ fidei possessor, qui præscribere non potest, esse censetur.* Rationem hujus optimè allegat Dynus *hic.* Vel enim scivit emptor prohibitionem Juris, vel non scivit: Si scivit, manifestum, & extra dubium est, quòd mala fides, dolus & malitia reperiatur in illo; cùm quivis teneatur in actibus suis se conformare legibus & statutis. *c. 1. de Constit. Canonum statuta custodiantur ab omnibus. & l. Leges. 3. C. de Legibus.* ibi: *Leges ut generales ab omnibus æquabiliter imposterum observentur.*

4 Si non scivit, ex præsumptione Juris pro malæ fidei emptore, & possessore habetur; cùm scire & scire debere, facilèque posse (prout res se habet circa claras & notorias legum prohibitiones) paria sint. arg. *l. Regula 9. §. 3. ff. de Jur. & facti Ignor. & l. Constitutionis. 12. C. eod.* cum Concord. Unde juxta Regulam XIII. *de R. J. in* 6. *Ignorantia facti, non Juris excusat.* Ut proin pro malæ fidei emptore & possessore meritò habeatur, qui etiam ex ignorantia contra notoriam & claram prohibitionem emit; qui propterea etiam rem sic emptam præscribere non potest, quia *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit c. Possessor. 2. de Reg. Jur. in* 6. & *l. Nunquam. 31. ff. de Usurpat. & Usucap.* ibi: *Nunquam in usucapionibus Juris error* (seu ignorantia) *possessori prodest.* de qua materia etiam vid. *Reg. II. de R. J. in* 6. *& Lib. II. Tit. 26. à n. 67.*

Exempla Juris habentur innumera, inter quæ est, 5
quòd, si quis à pupillo, sine authoritate tutoris aliquid emit, ignorans id prohibitum esse, malæ fidei possessor de Jure præsumatur, & præscribere non possit, secus foret, si haberet ignorantiam facti, putans eum puberem esse. *l. Pro emptore. 2. §. 15. ff. Pro Emptore.* ibi: *Si à pupillo emero sine tutoris authoritate, quem puberem esse putem, dicimus usucapionem sequi, ut hic plus sit re, quàm in existimatione. Quòd si scias, pupillum esse, putes tamen, pupillis licere res suas sine tutoris authoritate administrare, non capies usucapio: quia Juris error nulli prodest.* Simile exemplum est etiam, si quis à Prælato Ecclesiæ, vel Monasterii quid emit non servata præscripta solemnitate Juris. *arg. c. 1. & c. Tua nuper. 8. de Hist, quæ fiunt à Prælatis.*

Objicitur 1. contra Regulam, c. *Apostolicæ. 9. de* 6
Donation. valet præscriptio rei per Episcopum Monasterio, magno cum Ecclesiæ damno, consequenter contra Juris prohibitionem donatæ. ibi: *poterit legitime revocari, nisi præscriptione, vel alia exceptione legitima, actio hujusmodi excludatur.* Resp. cum Glossa communiter recepta, ibi fuisse ignorantiam facti, & non Juris: Facti enim quæstio erat, utrùm per allegatam ibidem donationem quinquagesimæ, vel centesimæ partis de censibus Ecclesiæ eadem graviter lædatur; atque ideo monasterium id, quod recepit, præscribere potuit; cùm habuerit titulum & bonam fidem, ac de reliquo facti ignorantia excuset. *cit. Reg. 13. de R. J. in* 6. & præscriptionem non impediat arg. *cit. l. Pro emptore.*

Objicitur 2. Bona fides semper adesse præsumi- 7
tur, n si abesse probetur. arg. *l. Dolum. 6. C. de Dolo & l. 2. de Præscript. long. temp.* cum Concord. Resp. cum Dyno, id verum esse, ubi allegatur ignorantia facti; quia tunc Juris præsumptio allegationi non resistit: secus est, quando allegatur ignorantia Juris; tunc enim non bona, sed mala fides præsumitur, quia præsumptio Juris allegationi resistit *cit l. 2. ff. Pro Emptore. & c. Ignorantia. 3. de Reg. Jur. in* 6. censeturque mala fides satis probata, si patet, vel probator delictum, quod emendo contra prohibitionem committitur.

Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Re- 8
gula LXXXII? Resp. Eam fallere in istem, in quibus quoad secundam partem fallere diximus Regulam XIII. *Ignorantiam facti, non Juris excusat*, videlicet. 1. In Minoribus. 2. In Militibus. 3. In omnimo rudibus, non habentibus, quos consulant 4. Juxta aliquos etiam in fœminis. Et 5. Universaliter, quando non sunt clara, sed ambigua, obscura, & controversa; quia in his recensitis non tantùm facti, sed etiam juris ignorantia excusat, consequenter à præsumptione Juris de mala fide eximit, vide dicta art cit. Reg. XIII. à n. 20. ac etiam reliqua ad eandem Regulam adducta, quia præsentem magis elucidant.

REGULA LXXXIII.

Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quomodo intelligenda?*
Solutione debiti tollitur obligatio, per quemcunque fiat. Ibid.
3 *Procedit Regula etiam in Pœnis.*
4 *Legatum, pro certa die factum, singulis annis eo die peti potest.*
5 *Fallit Regula, quando una exactione, & solutione debiti, obligatio illius non extinguitur.*
Episcopus bis, vel sæpius in anno visitans, semper exigere potest procurationem. Ibid.
6 *Fallit insuper in causa dotis: & quando?*

1 DEsumpta est hæc Regula ex *l. Bona fides 57. ff. de Reg. Jur.* ibi: *Bona fides non patitur, ut idem bis exigatur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Resp. Eam esse intelligendam juxta sequentem proprium illius sensum: *Creditor, qui solutionem debiti jam semel petiit, & justam obtinuit, eam ulteriùs petere, seu exigere bona fides, seu bona conscientia non potest.* Ratio perspicua est; quia vera solutione debiti tollitur omnis obligatio ejusdem. Nec refert, utrùm debitor per se, vel per alium, aut id, quod debet, in natura aut, consentiente creditore, in æstimatione, vel per aliud solvat *pr. Instit. Quibus modis tollatur obligatio* ibi: *Tollitur autem omnis obligatio solutione ejus, quod debetur, vel si quis consentiente creditore aliud pro alio solverit; Nec interest, quis solvat, utrùm ipse, qui debet, an alius pro eo, liberatur enim & alio solvente, sive sciente, sive ignorante debitore, vel invito eo solutio fiat.* Hinc etiam est, quod, si ab uno ex duobus correis, seu condebitoribus, vel a fidejussore totum debitum solutum est, ab altero, vel principali debitore exigi bona fide & conscientia sine dolo & malitia nihil amplius valeat nec ab altero correo, nec à fidejussore *cit. pr. Instit. Quibus modis toll. oblig. ibi Idem contingit, si fidejussor solverit, non ipse solus liberatur, sed etiam reus. & l. In duobus. 3. §. 1. ff. de Duobus Reis.* ibi: *Utique enim, cùm una sit obligatio, una & summa est: ut, sive unus solvat, omnes liberentur, sive solvatur ab altero, liberato contingat.*

3 Procedit Regula etiam in Pœnis, ita, ut, si pœna à reo pro aliquo delicto semel exacta fuit, alia ab illo propter idem exigi non amplius valeat: nisi diversæ pœnæ copulativè pro delicto essent impositæ. Glossa & Strein. *hic arg. c. At si Clerici. 4. §. fin. de Judiciis.* ibi: *Cùm fuerint sit suo officio, nec duplici contritione debent ipso conterere.* quia nec Deus bis punit in id ipsum.

4 Objicit *l. Annua. 20. §. 1. ff. de Annuis Legatis.* expressè sancitum habetur, quòd legatum pro certa die, v. g. Calendis Maii, Sacerdotibus solvendum, singulis annis pro illa die peti possit. Resp. Id meritò statutum fuisse ex benigna interpretatione in favorem causæ piæ; cùm enim dubium, & obscurum esset, utrùm legatum in citata lege expressum uno duntaxat, vel singulis annis solvendum esset, in favorem piæ causæ legislator illud singulis annis in perpetuum esse solvendum, interpretatus est; præsertim quia certo determinato die solvendum imponitur. Hinc bene infert Strein. quòd si alumnis S. Francisci legaretur, ut in die S. Patris eis præberetur pitantia, eam singulis annis in præfato festo præstare deberent hæredes, arg. *cit. l. Annua.* Neque propterea idem bis exigeretur, sed pro quolibet anno semel, cui alia, atque alia obligatio dandi correspondet.

5 Quæritur II. An, & quas fallentias patiatur Regula LXXXIII? Resp. Eam fallere, & quidem universaliter 1. quando una exactione & præstatione debiti non extinguitur ulterior obligatio ejusdem. Glossa *hic* uti patet in exactione debiti conjugalis, in exactione tributorum, vectigalium certis temporibus, vel toties quoties currus onerati transeunt, persolvendorum. Idem est in Visitatione Ecclesiarum, vel Monasteriorum, si eam bis, vel sæpiùs in anno facit Episcopus, prout potest *can. Non semel. 29. can. 18. qu. 2.* ibi: *Non semel, sed sæpiùs in anno Episcopi visitent monasteria Monachorum, & si aliquid corrigendum fuerit, corrigatur.* junctis *c. Mandamus. 6. de Offic. Archidiac.* ibi: *Mandamus, quatenus prohibeatis Cestrens Archidiacono, ne ad Ecclesias sui Archidiaconatûs visitandas nisi semel in anno accedat; nisi forsan talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas Ecclesias sæpiùs visitare.* Visitans itaque Episcopus ex justa causa bis, vel sæpiùs in anno Ecclesias, aut Monasteria sibi subjecta, non tantùm semel, sed etiam sæpiùs, toties nempe, quoties visitat, exigere potest procurationem moderatam *c. Cùm Venerabilis. 21. de Censib. & Exact.* ubi etiam ratio additur illis verbis: *Quia ergo visitationi annexa est procuratio & Episcopus ratione Episcopalis jurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causâ correctionis Ecclesiam visitare.*

6 Fallit 2. in causa dotis; hanc enim semel exactam, & jam acceptam, secundò nubens filia denuo exigere potest, si prima vice vi pacti ad patrem rediit. *Authen. Sed quamvis, C. de Rei uxor. act.* ibi: *Sed quamvis dos potestatis, sive pactionis jure ad patrem redeat, non tamen licet ei, filia denuo nubente, diminuere priorem dotis mensuram, nisi forte substantia sua decrescat aliqua fortuita clade: tunc enim amplius secundo marito in dotem præstare non cogitur, nisi quantum facultates ejus patiuntur.*

7 *Filiis familias non licet mutuum dare pecuniam, nec quid aliud, ut inde pecuniam acquirant.*

8 *Fallit Regula universaliter, quando aliquid non absolutè, & principaliter ratione sui, sed quoad certum modum duntaxat, & viam prohibetur. Declaratur fallentia exemplis, & n. seq.*

REGULA LXXXIV.

Cùm quid una viâ prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Potest aliquid prohiberi vel absolutè, simpliciter, & principaliter ratione sui; vel ad viam, & modum duntaxat.*
3 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
4 *Declaratur exemplis, & trib. seqq.*
5 *Electus non potest se ingerere administrationi, etiam ut œconomus, ante confirmationem.*
6 *Clerici de jure non possunt habere plura beneficia: nec unum titulo beneficii & alterum in commendam*

mendam perpetuam possidere.

1 DEsumpta dicitur hæc Regula ex *l. fin. C. Si Mancipium ita venierit*, ubi etiam ratio additur his verbis: *ne fraus legi fiat.* & ex *c. un. de Cleric. conjug. in 6.* ibi: *ne per unam viam concedatur, quod per aliam denegatur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus sensus ejusdem sit? Ante responsionem Notandum cum Glossa, & Viviano hic, aliquid dupliciter prohiberi posse: uno modo absolutè, simpliciter, & principaliter ratione sui, ita, ut prohibitio non viam aut modum aliquid obtinendi vel agendi, sed rem, sive actum ipsum respiciat, causâ prohibitionis semper durante: cujusmodi prohibita ratione sui sunt adulteria, furta, perjuria &c. Vel alio modo prohiberi possunt non simpliciter & ratione sui, sed quoad certam viam duntaxat, vel modum acquirendi prohibitum. Sic Episcopus, alligatus jam alicui Ecclesiæ, prohibetur aliam Ecclesiam assumere, non absolutè & simpliciter, sed duntaxat quoad viam, electionis nempe, non verò quoad viam postulationis *c. fin. de Postulat. Prælat.* Hoc notato Resp. I. Regulam loqui, & intelligendam esse de prohibitis in primo sensu, uti statim patebit. Nam

3 Resp. II. Veras Regulæ sensus hic est: *Quando aliquid simpliciter, ac principaliter ratione sui, fuæve naturæ prohibitum alicui habetur unâ viâ, vel modo, ad id aliâ viâ, vel modò de jure admittendus non est.* Ratio Regulæ jam allegata est *n. 1. ne* videlicet *fraus legi fiat. cit. l. fin. C. Si Mancipium.* Hoc ipso enim, quòd legislator aliquid absolutè & simpliciter, ac principaliter ratione sui, fuæve naturæ prohibeat, vult, & intendit, ut nullâ viâ vel modo fiat, aut ad eam perveniatur; etiamsi in prohibitione una tantùm via, vel modus exprimatur, consequenter si quis unam viam, vel modum in lege expressum & prohibitum, declinat quidem, aliam tamen viam assumit, apertè contra voluntatem, & intentionem legislatoris, sicque in fraudem legis, & contra famosam illam *R. g 88. de R. J. in 6.* agere censetur: *Certum est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.*

4 Declaratur Regula, & firmatur amplius exemplis Juris: Sic enim *cit. c. un. de Clericis conjug. in 6.* dicitur, Clericos pro commissis criminibus, vel delictis trahi non posse criminaliter, aut civiliter ad judicium laicale, *nec ab ipsis secularibus Judicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per unam viam concedatur eisdem Judicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari.*

5 Sic *l. Scire oportet. 21. §. 1. ff. de Tutor. & Curat. datis*, pater materno testamento ab administratione liberis patria potestate solutis, relictorum prohibitus, nec ut curator ea administrare valet, *& si voluerit, ut non aliâ viâ hoc, quod noluit testatrix, fiat,* prout ait lex. Sic pater, quia Prælatus electus administrationi se ingerere nequit ante confirmationem *c. Nosti. 9 de Elect.* ibi: *Nosti, quomodo electus concedendi honores, vel præbendas, vel alias disponendi de rebus Ecclesiæ (cùm sua electio non sit confirmata) non habeat facultatem;* eâdem nec sub titulo œconomi, vel procuratoris administrare valet, Regulâ hâc eis obstante *c. Avaritiæ. 5. de Elect. in 6.* ubi Papa etiam rationem, fraudem legis videlicet, allegans ita loquitur: *Avaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut, quæ sibi à Jure interdicta noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad Regimen Ecclesiarum electi, quia eis, jure prohibente, non licet se ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi Ecclesiarum, ad quas vocantur, ingerere, ipsam sibi tanquam procuratoribus, seu œconomis commissi procurant. Cùm itaque malitiis hominum non sit indulgendum. &c.*

6 Sic rursus, quia Clerici absolutè, & simpliciter prohibentur plura beneficia obtinere in titulum *c. Quia in tantum 5. de Præbend. & Dignit.* ibi: *Quia in tantum quorundam processit ambitio, ut non duos, vel tres, sed plures Ecclesias perhibeantur habere, cùm nec duabus possint debitam provisionem impendere per Fratres, & Coepiscopos nostros hoc emendari præcipimus & de multitudine prædendarum, Canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum, earum, qui Ecclesiis deservire valeant, indigentiam volumus sublevari* junctis *c. Cùm singula. 32. Eod. in 6.* uno obtento in titulum, non possunt alterum in commendam perpetuam habere; ne, quod uno modo prohibetur, aliâ viâ obtineatur; cùm commenda perpetua æquivaleat beneficii titulo, Layman in *cit. Avaritiæ.* arg. Concil. Trident. *Sess. 7. cap. 4. de Reform.*

7 Sic, quia simpliciter, absolutè, & ratione sui prohibetur, ut filiusfamilias mutua non detur pecunia, ne inde materiam peccandi, & malos contrahendi mores sumant, prohibitum est etiam eisdem frumentum, vinum, oleum, vel quid aliud mutuum dare, ut ex iis venditis pecuniam acquirant. *l. Item si. 7. §. 3. ff. de S. C. Macedon.* ne in fraudem legis, quòd unâ viâ prohibitum, aliâ obtineatur. ibi: *Sed si fraus sit Senatus consulto adhibita, puta frumento vel vino, vel oleo mutuo dato, ut, his distractis fructibus, utretur pecunia, subveniendum est filiofamiliæ.*

8 Quæritur II. An, & quas fallentias habeat Regula LXXXIV.? Resp. Eam fallere universaliter tunc, quando aliquid prohibitum existit altero modo supra *n. 2.* declarato, id est, quando quid non simpliciter, & principaliter ratione sui, sed quoad certam viam vel modum duntaxat prohibetur; quia ad taliter prohibitum aliâ, non prohibitâ viâ, vel modo admittit, & pervenire licitè & validè quis potest. Sic præter exemplum supra cit. *n. 2.* allegatum de Episcopo, qui licet ad aliam Ecclesiam electionis viâ assumi prohibeatur, ad eandem tamen alia viâ, postulationis videlicet, pervenire potest *cit. c. fin. de Postulat. Prælat.* Ulteriùs, etsi prohibitum sit, ne Clerici illegitimè nati ad Prælaturas eligantur, tamen viâ postulationis ad eandem pervenire possunt *c. Innotuit. 20. de Elect.* ubi Summarium rem breviter dicit: *Illegitimus potest postulari, non autem eligi.*

9 Sic etiam in judiciis, etsi actor petens aliquam rem una actione inepta repellatur, petendo tamen eandem alia actione congruenti admittitur *c. Examinata. 15. de Judiciis.* ibi: *Actionem, quam intendebas, incongruentem cognovimus, & ineptam, unde intentionem tuam in hac parte pronuntiavimus non tenere: ita tamen quòd si congruentem & aptam intentare volueris actionem, respondere tibi teneantur.* Sic insuper, etsi Clericis communi jure prohibitum sit, de bonis, intuitu Ecclesiæ acquisitis, condere testamentum: tamen eadem bona per actum inter vivos ad pios usus elargiri valent *c. Ad hæc. 8 de Testam.* ibi: *Ad hæc præsentibus inseretur, quòd Clerici de mobilibus, quæ per Ecclesiam sunt adepti, de Jure testari non possint: Viventes tamen, & sui compotes moderatè valeant aliqua de bonis ipsis, non ratione testamenti, sed elemosynæ intuitu erogare.* Verùm, si in stricto sensu loqui volumus, recensitæ propriè fallentiæ non sunt, utpote per Regulam ipsam jam exclusæ.

REGU-

REGULA LXXXV.

Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde desumpta?*
2 *Quomodo intelligenda?*
Quivis rerum suarum arbiter est. Ibid.
3 *Ponitur verus sensus Regulæ*
4 *Fallit Regula, quando privata conventio est contra substantiam contractûs: aut jus publicum. & num. seqq.*
6 *Item, si turpis, aut inhonesta, seu de re turpi, inhonesta est.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. 1. §. 6. ff. Depositi.* ibi: *Contractus enim legem ex conventione accipiunt.* & *l. Contractus. 23. ff. de Reg. Jur.* ubi postquam singillatim explicatum fuit, quinam contractus dolum malum duntaxat recipiunt: quinam dolum, & culpam; ibi: *Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam: dolum tantùm, depositum, & precarium: dolum, & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, idem dotis datio, tutelæ, negotia gesta. In his quidam & diligentiam societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit:* statim subjungitur: *sed hæc ita, nisi, si quid nominatim convenit, vel plus vel minus, in singulis contractibus: nam hoc servabitur, quod initio convenit: legem enim contractus dedit: exceptô eô, quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur; hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est: & ita utimur.*

2 Quæritur I. Quomodo hæc Regula intelligenda; & quis proprius illius sensus sit? Resp. I. Per verbum *legem* Regula intelligit formam, naturam, & modum obligationis in contractu, vultque dicere, qualiter, & quomodo obliget contractus, ex contrahentium dependere voluntate & speciali conventione, quæ inter eos legem privatam constituit, quâ indicatur, qualiter, quo modo, quo tempore, quo loco, quibus sub conditionibus quivis ex contractu obligatus existat; cùm enim quilibet rerum suarum moderator, & arbiter existat: *l. in re mandata. 21. C. Mandati.* possunt contrahentes ad invicem convenire & pacisci, sibique legem observandam imponere, quo modo, quo loco, quo tempore, quibus sub conditionibus contractus eorum obligent *l. In traditionibus* 48 *ff. de Pactis.* & *l. 1. C. eod.* quæ dein lex privata ex speciali eorum conventione, seu pacto proveniens procul dubio ab utroque contrahentium servanda est; quia *pacta custodiantur c. 1. de Pactis.* & quidem etiam ex æquitate naturali, *l. 1. ff. eod.* ibi: *æquitas naturalis est. Quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea, quæ inter eos placuerunt, servare?* Unde *cit. l. In traditionibus. 48. ff. eod.* dicitur: In traditionibus *rerum quodcunque pactum sit, id valere manifestissimum est.*

3 Resp. II. Verum Regulæ sensus sequens est: *Qualiter, quo modo, quo tempore, quo loco, quibus sub conditionibus contractus aliquis obliget, dependet ex speciali contrahentium pacto, seu conventione, quâ legem mutuò obligantem sibimet imponunt.* Per rationem, & Jura jam allegata; Et quoniam sensus Regulæ ex se clarus est, opus non habet, ut exemplis Juris declaretur: præsertim cùm quivis sibimet exemplare formare facilè possit; si enim vendis domum tuam mutua sub conventione, ut pretium simul, vel per partes, hoc vel illo tempore, in hac, vel illa moneta, hoc vel illo loco solvatur: eo modo, quo conventum est, solvendum erit per Jura allegata.

4 Quæritur II. An, & quas præsens Regula habeat Fallentias? Resp. Eam fallere 1. quando conventio contrahentium fit contra formam substantialem, seu essentialem contractûs à Jure præscriptam: seu, si est contra jus commune, & publicum. arg. *l. Leges. 7. C. de Legibus & Constit. Princ.* ibi: *Leges, & constitutiones futuris certum est dare formam negotiis.* & *l. Jus publicum. 38. ff. de Pactis.* ibi: *Jus publicum privatorum pactis mutari non potest.* junctô *c. Si diligenti. 12. in fin. de Foro compet.* ubi dicitur: *cui* (indulto publico) *privatorum pactio derogare non potest.*] Hinc, quia de substantia, & essentia cujusvis contractûs est consensus, quævis conventio irrita habetur, ubi verus deest consensus. *l. 1. ff. de Pactis.* Et ideo Regula intelligi debet de conventione circa accidentalia, non verò circa formam substantialem contractûs, utpote quæ invariata manere debet. Strein. *hic n. 3.* cum communi aliorum. arg. *l. Novationum. 8. C. de Novationib.*

5 Dicitur autem notanter: *contra Jus commune, aut publicum:* siquidem *pactum, per quod tollitur jus privati sibi publica authoritate concessum valet: secus, si tolleretur jus commune,* ut ait Rubrum in *l. Juris gentium. 7. §. Si paciscar. 13. ff. de Pactis.* Hinc quamvis in favorem emptorum jure cautum sit, quòd venditor teneatur de evictione, etsi in contractu emptionis vel venditionis nil fuerit expressum; tamen si venditor & emptor specialiter conveniunt, quòd ille de evictione non teneatur, conventioni huic standum est, prout ampliùs dictum & probatum habetur Lib. III. Tit. 17. §. 12.

6 Fallit 2. si conventio contrahentium est turpis, vel de re turpi, inhonesta, aut impossibili, de jure, vel de facto *c. fin. de Pactis. in fin.* ibi: *Nam etiam juxta legitimas sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis de Jure, vel de facto nullam obligationem inducit.* Hinc *Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur; hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est,* uti dicitur *cit. l. Contractus. 23. ad fin. de Reg. Jur.* junctô *c. Nemo potest 6. de R. J. in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari.* Huc serviunt etiam dicta suprà ad *cit. Reg. VI.* & ad *Reg. LXIX.*

REGULA LXXXVI.

Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Non tantùm ex sua culpa, sed etiam qui ex causa, quam ipse sine delicto præbet, damnum sentit sibi imputare debet.*
3 *Idem est, si jacturam lucri.*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ:*
5 *Declaratur exemplis. & seq.*
7 *Projiciens aliquid ex alto, & priùs non clamans, reus damni inde secuti est; secus si clamat.*

1 DEsumitur hæc Regula ex *l. Quod quis. 203. ff. d. Reg. Jur.* ibi: *Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Quamvis Regula ex se perspicua videatur, tamen notandum, quòd per verba, *suâ culpâ*, intelligatur non tantùm quævis culpa Theologica, vel civilis: sed insuper quævis causa, quam quis ipsemet, etiam absque dolo & ullo delicto, liberè præbet ad damnum incurrendum: sic enim, si quis, dum dimidium rei, prædii v. g. pacifica transactione acquirere posset, putans, se habere justam causam, bona fide actionem in judicio pro toto acquirendo instituit, & succumbendo totum perdit, ac insuper ad expensas condemnatur, damnum sibi ipsi imputare debet, quia etsi nullam culpam, vel dolum commiserit, causam tamen damni ipse præbuit, sua sponte præeligendo litem. *l. Ipse dispice. 1. C. de Edendo.* Sic etiam, qui bona fide, absque ulla culpa vel dolo compromittit in arbitros, horum sententiæ, etiam minùs justæ, & sibi plurimùm damnosæ stare, sibique, & non aliis imputare debet damnum inde secutum, quia ad id ipsemet causam præbuit, sponte compromittendo in arbitros. *l. Diem proferre. 27. §. 2 ff. de Receptis, qui arbitrium.* ibi: *Stari autem debet sententiæ arbitri, quam de se dixerit: sive aqua, sive iniqua sit: & sibi imputet, qui compromisit. Nam & Divi Pii rescripto adjicitur: vel minùs probabilem sententiam æquô animô ferre debet.*

3 Notandum ulteriùs, verbô *Damnum* in Regula non tantùm damnum positivum, sed & lucri carentiam intelligi, ita ut sibi, non aliis imputare debeat, sive damnum, sive carentiam lucri sentiat ex sua culpa, seu causa, quam ipse præbuit; cùm damnum pati, & lucrum perdere, paria sint arg. *l. Proinde. 22. in fin. ff. ad Leg. Aquil.* Hinc Clericus, cui primò vacatura Præbenda per Sedem Apostolicam fuit concessa, si eam, quæ primò vacat, petere negligit, sibi imputare debet, quòd carentiam totius incurrat gratiæ. *c. Si Clericus. 11. de Præbend. in 6.* ubi ratio additur illis verbis: *Cùm facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta.* Idem est de aliis beneficiis & gratiis ad certum tempus promissis, ac neglectis; quia universaliter jura vigilantibus sunt scripta *l. Pupillus. 24. ff. Quæ in fraudem creditor. in fin.* ibi: *Jus civile vigilantibus scriptum est.* Hinc

4 Resp. II. Verum Regulæ sensus sequens est: *Damnum, vel jacturam lucri, quam quis sentit ex sua culpa, vel causa, quam ipsemet liberè præbuit, sibi, & non aliis imputare debet.* Ratio Regulæ est, Tum, quia *Non debet aliquis alterius odiô prægravari. c. Non debet. 22. de Reg. Jur. in 6.* Tum, quia culpæ suos, non alienos tenet auctores *l. Sancimus 22. C. de Pœnis.* ibi: *Peccata igitur suos teneant auctores: nec ulteriùs progrediatur metus quàm reperiatur delictum.* Tum, quia effectus suæ causæ, non alteri imputandus est. arg. *c. Cùm cessante causâ 60. de Appellation.*

5 Declaratur, & firmatur Regula ampliùs exemplis Juris; præter enim jam allegata ulteriùs pro exemplo servit, quòd si procurator, aut negotiorum gestor indebitum solvit, sibi, non domino damnum imputare debeat. *l. Si quis. 23. ff. de Negot. gestis.* ibi: *Si quis negotia aliena gerens, indebitum exegerit, restituere cogitur: de eo autem quod indebitum solvit, magis est, ut sibi imputare debeat.* Sic etiam, si unus sociorum ex suo delicto in pœnam incidit, sibi soli imputare, ipseque solus, non consocii sentire debent. *l. Cùm duobus, 52. §. fin. ff. Pro Socio* & *l. 53. ff. eod.* ibi: *Quod autem ex furto, vel ex alio maleficio quæsitum est, in societatem non oportere conferri, palam est: quia delictorum turpis atque fœda communio est.* Sic ulteriùs, qui absque inventario hæreditatem adit, indeque damnum sentit, sibi, suæque improvidentiæ, non aliis imputare debet. *l. fin. C. de Jure deliberandi &c.*

6 Sic rursus si quis ex præscriptione rei suæ damnum patitur, suæ negligentiæ adscribere habet, quòd intra præscriptionis tempus de rebus suis non indagaverit, easque vindicârit arg. *l. 1. ff. de Usurpat. & Usucap.* Sic etiam, qui ad societatem negligentem socium assumit, indeque damnum sentit, hoc sibi imputare debet. *§. fin. Inst. de Societ.* *qui parùm diligentem socium sibi assumit, de se queri, sibique hoc imputare debet.* Sic pariter, qui administrationem rerum suarum imperitis, ac ineptis committit, vel servos minùs habiles conducit, damnum inde sequens sibi imputare debet. *l. Videamus. 11. ff. Locati.*

7 Sic ulteriùs, si putator, ramos ex arbore dejiciens, vel alius machinarius in tempore clamet, ut prætereuntes, à periculo sibi caveant, & hi cavere negligant, his, non illis damnum, etiam homicidium secutum imputandum; secus si non tempestivè, vel penitus non clament. *l. Si Putator. 31 ff. ad Leg. Aquil.* ibi: *Si putator, ex arbore ramum cùm dejiceret, vel machinarius hominem prætereuntem occidit: ita tenetur, si is in publicum decidat, nec ille proclamavit, ut casus ejus evitari possit &c.* Sic innumera alia in quavis ferè materia reperiuntur Juris exempla.

REGULA LXXXVII.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Sicut infamia duplex est, Juris nempe, & facti: ita alii sunt infames infamiâ Juris, alii infamiâ facti.*
3 *Infames infamiâ Juris quinam in specie?*
4 *Ponitur verus sensus Regulæ.*
Adducuntur rationes, cur infames, sive de Jure, sive de facto, non sint assumendi ad munera honorifica, ibid. & seq.
5 *Dignitas & honor sunt præmium virtutis.*
6 *Infames infamia Juris à dignitatibus non tantùm impedit, sed iis etiam privat: requiritur tamen ad id sententia Judicis.*
7 *Infamia facti, si constanti publica emendatione aboletur, non impedit obtinere dignitates.*
8 *Procuratoris officium de Jure inter munera honorifica non reputatur, benè verò de consuetudine.*

1 HÆc Regula desumitur ex *l. 2. C. de Dignit.* ibi: *Neque famosis & notatis, & quos scelus, aut vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? & quis verus illius sensus sit? Ante responsionem notandum, Infames alios esse infamiâ *Juris*, seu de jure: alios infamiâ *Facti*, seu ex facto, prout nempe infamia est, quâ laborant; hæc siquidem duplex est, *Juris* nempe, & *Facti*. *Infamia Juris* est, quæ ex dispositione ipsius Juris contrahitur ob certa delicta: idque vel statim ipso facto: vel per sententiam Judicis; & hâc infamiâ inquinati dicuntur infames infamiâ juris, vel infames de jure. *Infamia facti* est, quæ non quidem ex Juris dispositione, sed ex talibus factis, & delictis contrahitur, propter quæ bona opinio, atque existimatio apud probos ac honestos viros gravatur: & hâc infamiâ notati vocantur infames infamiâ facti, seu ex facto.

3 Quinam autem in specie sint infames infamiâ Juris, aut de jure, patet ex integris duobus titulis, videlicet *ff. de His qui notantur infamiâ.* & *C. Ex quibus causis infamia irrogatur.* de quibus etiam specificè habes *Lib. V. Tit. 37. de Pœnis. §. 3.* hic solùm est addendum, quòd omnes, qui de Jure civili infames sunt, etiam infames de Jure canonico habeantur *can. Omnes. 2. cau. 6. q. 1.* ibi: *Omnes verò infames esse dicimus, quos leges sæculi infames appellant*, intellige, nisi infamia per Jus civile introducta, à Jure canonico sit sublata: prout factum est circa secundò nubentes intra annum luctûs *c. penult. & ult. de Secundis Nuptiis.* Porro infames in specie de Jure Canonico ad longum enarrantur. *can. Infames. 17. cau. 6. q. 1.* cujus textum, quia *cit. Lib. V. Tit. 37. §. 3.* per extensum jam adduximus, eum ibidem, vel in fonte lege, ne superflua fiat repetitio. His notatis,

4 Resp. ad quæstionem n. 2. positam: Regula intelligi debet juxta sequentem proprium illius sensum: *Quicunque sive Juris, sive Facti infamia infamis est ad dignitates & munera honorifica assumi, & admitti non debet.* Per Jura hactenus allegata. Ratio Regulæ est, Tum, quia ad dignitates illi tantùm sunt promovendi, qui integritate vitæ & morum probati, iis, quibus præsunt, verbo & exemplo efficaciter prodesse valent. arg. *c. Cùm in cunctis. 7. de Elect.* quod præstare non possunt infames, utpote qui ipsimet rei monere, & corrigere vel non audent: vel si monent & corrigunt, parùm aut nihil fructificant. Deo verba illorum minùs fecundante, & subditis eos non æstimantibus, sed despicientibus (infames enim despiciuntur, arg. *cit. l. 2. C. de Dignit.*) ac per consequens monita & correctiones eorum non attendentibus; cujus enim vita despicitur, ejusdem etiam prædicatio contemnitur, uti ait S. Gregorius *Hom. 12. in Evang. Matth.* Hinc S. Paulus in *Epist. 1. ad Timoth. 3.* meritò docet, eum, qui in dignitate Episcopali existit, debere esse *irreprehensibilem, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum &c.* & *ad Tit. cap. 2. qui in omnibus se ipsum præbeat exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* Quæ cuncta etiam de aliis Superioribus, & dignitate fulgentibus ob non exiguam paritatem rationis cum proportione intelligenda sunt.

5 Tum, quia dignitas & honor sunt præmium virtutis consequenter virtute fulgentibus, non criminosis conferenda; *cùm utique unumquemque criminosum non dignitas debeat, sed pœna comitari* ut dicitur *l. Ne quis 38. in fin. C. de Decurionib.* Tum, quia, ut Strein. *hic.* cum aliis benè advertit, si infames, & criminosi ad dignitates, & honorifica munera assumuntur, vel admittuntur, ex probro, & macula infamiæ pascitur in animis hominum ipsius etiam dignitatis contemptus, ita, ut ex eorum promotione non tam honorentur infames, quàm infamentur honores ac dignitates. Addit Peck. *hic* & aliam rationem, cur infames ad dignitates & honores non sint assumendi; quia videlicet, si malitia potestatem dignitatis adjunctam habet, novum robur recipit, & nervos intendit, liberiùsque, ac sæpiùs delinquit, dum per dignitatis potestatem facilè facit, quod lubet.

6 Porro infames ad dignitates & honores non tantùm non assumendi, sed ab eisdem, si quos jam habent, etiam removendi sunt. *l. Judices. 12. C. de Dignit.* ibi: *Judices, qui se furtis & sceleribus fuerint maculasse convicti, ablatis codicillorum insignibus, & honore exuti, inter pessimos quosque & plebeios habeantur: nec sibi posthac de eo honore blandiantur, quo se ipsos indignos judicaverunt* junctâ *l. Infamia. 8. C. de Decurion.* ibi: *Infamia, quæ tibi abominanda est, -- quæsitum tibi ademit honorem.* quod specialiter etiam de dignitatibus, officiis, & beneficiis Ecclesiasticis intelligendum venit *c. Inter dilectos. 11. de Excess. Prælat.* & ibi Panormitan. *n. 8.* Navarr. *cap. 27. n. 207.* ita tamen, ut requiratur sententia Judicis; uti cum aliis benè advertit Strein. *hic* arg. *cit. c. Inter dilectos* ubi Summarium sic habet: *Collatio benefici indigno facta cassari debet*: & ubi infamia juris existat; quia licèt infamia facti à dignitatibus, honoribus, & beneficiis impediat, actu tamen obtentis non privat. cùm privatio hujusmodi nullo Juris textu reperiatur expressa, uti cum aliis benè advertit Layman *Lib. 1. Tr. 5. p. 5. cap. 4. n. 5.*

7 Ubi ulteriùs notandum, quòd infamia solius facti, & quæ publica, constanti emendatione aboletur, etiam ab obtinendis dignitatibus, ac honoribus non impedit. Sylvester. *v. Infamia. num. 11.* Molina *disp. 10. n. 1.* Strein. *hic.* & alii. arg. *can. Si duo. 4. cau. 35. q. 6.* ibi: *infames effectos, donec ab incesti facinore desistant.* & *can. Nunquam. 4. dist. 56.* ibi: *ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat.* Et Ratio est; quia infamia facti facto adhæret: consequenter hoc per constantem emendationem abolito cessare debet. arg. *c. Cùm cessante. 60. de Appellat.*

8 Objicitur contra Regulam: Infames ad munus Procuratoris admittuntur. *§. fin. Instit. de Except.* ibi: *Eas verò exceptiones, quæ olim procuratoribus propter infamiam vel dantis vel ipsius procuratoris opponebantur, cùm in judiciis frequentari nullo modo perspeximus, conquiescere sancimus: ne dum de iis altercatur, ipsius negotii disceptatio protelatur.* Ergo. Resp. Munus Procuratoris, nisi Principis sit, inter dignitates non computari, sed de jure inter vilia munera reputari. arg. *l. Si quis. 34. C. de Decurionib.* Dicitur autem notanter, *de Jure*; quia de consuetudine hodierna, quæ Juri humano prævalet, *c. fin. de Consuetud.* munus Procuratorum ferè æquè honorificum habetur, quam Advocatorum, & personas infamiâ notatas non recipit, uti post Sylvestrum *v. Procuratio.* & Gail. *Practic. Lib. 1. Observat. 43.* benè observat Strein. *hic.*

REGULA LXXXVIII.

Certum est, quòd is committit in legem, qui legis verbum complectens, contra legis nititur voluntatem.

SUMMARIUM.

1 *Regula unde?*
2 *Quomodo intelligenda?*
3 *Ponitur verus sensus illius.*
4 *Quadrupliciter fraus legi fieri potest, videlicet de re ad rem. Ibid.*
5 *De persona ad personam.*
6 *De contractu ad contractum alium.*
7 *De contractu ad contractum eundem, sed alio modo.*
8 *Ratio Regulæ ex Jure desumpta.*
9 *Solvitur objectio.*
10 *Computatio annorum Pontificatûs, à die coronationis, non Electionis fieri solet.*

Desumpta

1 Desumpta habetur hæc Regula ex *l. Non dubium. 5. C. de Legibus & Constit. Princ.* ibi: *Non dubium est, in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Nec pœnas insertas legibus evitabit, qui se contra Juris sententiam sævâ prærogativâ verborum fraudulenter excusat.*

2 Quæritur, quomodo hæc Regula intelligenda? Et quis verus sensus illius sit? Ante responsionem notandum, præsenti Regulâ reprehendi, & pro veris transgressoribus legis haberi illos, qui prætextu nudi sensûs verborum, in lege contentorum, eam pro suo interesse, contra satis sibi notam mentem & intentionem legis, seu potiùs legislatoris, fraudulenter interpretantur, & observant. Quamvis enim ob inopiam verborum, & copiam variorum improvisorum eventuum & casuum lex verbis propriis tam clarè non possit exprimi, quin subinde, spectando nuda verba, ad alium sensum, quàm mens Legislatoris est, trahi valeat: tamen, quia dicta mens, voluntas, & intentio aliunde, ut puta ex fine, & ratione, vel occasione latæ legis, vel aliis circumstantiis ordinariè sufficienter desumi potest, meritò à Regula ut transgressores legis arguuntur, qui voluntatem, & mentem legislatoris præfato modo satis perspectam habentes, contra eandem mentem prætextu nudorum verborum legem pro suo commodo fraudulenter interpretantur, & observant. arg. *cit. l. Non dubium*, ibi: *fraudulenter*. Hoc notato

3 Resp. ad quæstionem; Regula intelligenda est in sequenti proprio illius sensu: *Contra legem delinquit, verusque transgressor legis habetur, qui voluntatem, mentem, seu intentionem legis, sive potiùs legislatoris sufficienter perspectam habens, contra ejusdem mentem fraudulenter interpretatur, & observat legem.* Siquidem uti benè observat Glossa in *can. Plerique. 3. cau. 14. q. 3. v. Præcepta.* nolunt quidem facere contra legem, sed faciunt fraudem legi: ille autem fraudem legi facit, qui nuda verba observans veram sententiam, & mentem ipsius circumvenit *l. Contra legem. 29. ff. de Legibus, Senatûsque consult. &c.* ibi: *Contra legem facit, qui id facit, quod lex prohibet: in fraudem verò, qui salvis verbis legis, sententiam ejus circumvenit.* & *l. Fraus enim. 30. ff. eod.* ibi: *Fraus enim legi fit, ubi, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit, id fit.* subaudi expressè.

4 Porro juxta Dynum *hic numer. 3.* Glossam *lo. cit.* communiter receptam potest fraus legi quatuor potissimùm modis fieri, videlicet de re ad rem: de persona ad personam: de contractu ad alium contractum: de contractu ad eundem contractum, sed alio modo. *De re ad rem* fit fraus legi, quando loco unius rei, in lege expressæ, datur vel substituitur alia res, sed contra intentionem legis. Sic quia in *l. Item si. 7. §. 3. ff. de S. C. Macedon.* prohibitum est, filiofamilias mutuum dare pecuniam, ne occasione illius delinquat: in fraudem hujus legis facit, qui loco pecuniæ eidem mutuum dat oleum, vinum, frumentum &c. ut his distractis pecuniam acquirere valeat. arg. *cit. l. Item si. 7.* Sic etiam, quia in *l. Solent. 6. ff. de Offic. Proconsulis.* & *l. Plebiscito. 18. ff. de Officio Præsidis.* prohibetur, ne præsides, & alii, qui provincias regunt, aut eis præsunt, & Judices existunt, accipiant munera, nisi esculenta, & poculenta, quæ intra paucos dies consumi valeant; ibi: *Plebiscito continetur, Ut ne quis Præsidum, munus vel donum caperet: nisi esculentum, potulentumve, quod intra dies proximos prodigatur*: in fraudem hujus legis, & contra mentem illius facit, qui esculenta, & poculenta in tanta quantitate, & pretio accipit, ut trahi possint ad munerum qualitatem. Dynus *loc. cit.* arg. *cit. legib.*

5 *De persona in personam* fraus legi fit, quando quis ministerio alterius facit, quod ipse facere licitè non potest; quia *Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit*, juxta *Reg. 67. de Reg. Jur. in 6.* & dicta ad eandem, ubi etiam exempla habes; quibus adde, quòd, quia donationes gratuitæ inter virum & uxorem à lege prohibitæ sunt *l. Hæc ratio. 3. §. 10. ff. de Donat. inter virum & uxorem.* ibi: *Sciendum autem est, ita interdictam inter virum & uxorem donationem, ut ipso jure nihil valeat; quod actum est.* junctâ *l. Si sponsus. 5. pr. ff. eod.* ac *fin. eod.* magisque dictum habetur *Lib. IV. Tit. 20. §. 1.* in fraudem legis fiat, si vir, vel mulier alii donat, ut donatum acquirat conjux alter: vel si maritus sibi dandum jusserit uxori suæ dare arg. *cit. l. Hæc ratio. fin. §.* ibi: *si donaturum mihi jussero uxori meæ dare ait Julianus, nullius esse momenti.*

6 *De contractu ad contractum alium* fraus legi fit, si loco unius contractus a lege prohibiti, alius contra mentem legis assumitur: ut si maritus prohibitus donare uxori, loco donationis adhibet contractum venditionis, & id, quod uxori donare non potuit, eidem vili pretio vendit, cùm aliàs eam vendere nullatenus intenderit, *cit. l. Si sponsus. 5. §. 5.* ibi: *Circa venditionem quoque. Julianus quidem minoris factam venditionem, nullius esse momenti ait. Neratius autem -- venditionem, donationis causâ inter virum & uxorem factam, nullius esse momenti: si modò, cùm animum maritus vendendi non haberet, idcirco venditionem commentus sit, ut donaret: enimverò, si cùm animum vendendi haberet, ex pretio ei remisit, venditionem quidem valere, remissionem autem hactenus non valere, quatenus facta est locupletior.*

7 *De contractu ad contractum eundem, sed alio modo* fraus legi fit in casu, quo v.g. mulier, quæ fidejubere prohibetur, uti patet ex *toto Tit. ff. ad S. C. Vellejan.* & amplè dictum habetur *Lib. III. Tit. 22. §. 1. à n. 18.* in se suscipit principalem obligationem, & seipsam constituit debitricem, cùm nihilo minus intercedere, & re ipsâ fidejubere censeatur. Dynus, & Gloss. *loc. cit.* arg. *l. Quamvis. 18. ff. ad S. C. Vellejan.*

8 Cæterùm ratio Regulæ, & cunctorum dictorum est; quia universaliter in legibus non nuda verba, sed intentio & voluntas legislatoris respicienda est. *can. Humanæ aures. 11. can. 22. q. 5.* ibi: *non debet aliquis verba considerare*, intellige, nudè & simpliciter: *sed voluntatem & intentionem quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni.* & *Scire leges non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem. l. Scire. 17. ff. de Legib. Senat. Consul.* Hinc illud vulgatum: *Ratio legis est anima legis*, prout desumitur ex *can. Consuetudo. 5. dist. 1.* cum concord. Ob quod Abbas Panormit. in *cap. Ad audientiam. 12. de Decimis n. 2.* benè dixit: *habent se verba, & intentio, seu ratio sicut corpus & anima; nam sicut anima dominatur corpori, ita ratio legis dominatur verbis.* Quapropter si contra sufficienter notam intentionem mentem, & rationem legislatoris, legem fraudulenter quis interpretatur & servat, vi Regulæ nostræ pro transgressore legis meritò reputatur; cùm fraus & dolus nulli patrocinari debeant, per vulgaria.

9 Objici contra hanc Regulam solet: Non alio fine inventa sunt verba & nomina, quam ut mentis nostræ sensum manifestent: ergo illis inhærendum, quamvis videantur dura. arg. *l. Prospexit. 12. §. 1. ff. Qui, & à quibus Manumissi liberi non fiunt* ibi: *quia ita verba faciunt -- quod quidem perquam durum est, sed ita lex scripta est*; præterquam cùm interpretatio verborum legis juxta mentem legislatoris, majoris ponderis esse non debeat, quàm propria significatio verborum. *l. Labeo ait. 7. §. 2. ff. de Supellect. Legata.* ibi: *Non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debere. Id Tubero parùm sibi liquere ait: nam quorsum nomina (inquit) nisi ut demonstrarent voluntatem dicentis? Et quidem non arbitror* quam-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

quamquam diceret quod non sentiret, ut maxime nomine usus sit quò id appellari solet: nam vocis ministerio utimur. Resp. Speciosam quidem, sed minùs stringentem esse hanc ex legibus desumptam objectionem; quia nemo negat, verba esse indicia mentis nostræ, eaque juxta propriam significationem accipienda venire, ubi sunt clara & manifesta, & de vero illorum sensu nulla ratio dubitandi occurrit. Verùm ubi nuda verborum significatio varia, vel intentioni ac menti dicentis contraria apparet: vel si nudus sensus verborum, ut jacent, aliquod absurdum, iniquum, à recta ratione devians, & ab aliis legibus manifestè reprobatum innuit, utique nudæ hujusmodi significationi non inhærendum, sed ad mentem, voluntatem, & intentionem dicentis, seu legislatoris ex ratione & fine legis, aliisque circumstantiis colligendam necessario, & prudenter recurritur juxta apertos Juris textus suprà allegatos, quibus claris textibus cùm textus apparenter duntaxat, non autem verè contrarii, in objectione positi, juxta responsionem nostram facilè concordari possint, eos sic concordare, rationi & juri consonum est; *Cùm expediat concordare Jura Juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari. c. Cùm expediat. 29 de Elect. in 6.*

Finit Pontifex Bonifacius VIII. conditas à se Regulas Juris in Sexto illis verbis:

Datæ Romæ apud Sanctum Petrum, V. Nonas Martii, Pontificatûs nostri anno quarto, (1298.)

Ubi cum Glossa notandum *hic v. Pontificatus* quòd computus annorum Pontificatûs Romani incipiat à die coronationis, seu consecrationis suæ: non verò à die electionis; quòd benè notandum Juristis, monet eadem Glossa, ne in computatione contingat error, qualem ibidem ipsamet refert: quamvis & hæc computatio potiùs ex consuetudine, & solito usu, quàm à Jure roboretur; cùm post canonicam electionem à duabus partibus celebratam, suumque præstitum assensum, verè jam sit Pontifex Romanus, prout iteratò cit. Glossa benè advertit.

Nos autem præsentem Tractatum de Regulis Juris in Nomine Domini, quo incepimus, finimus, eumque humilima cum reverentia judicio & correctioni Ecclesiæ Catholicæ, quæ fidei, & veritatis, morumque infallibilis Regula est, penitus subjicimus, idque, quod ipsa in eo rejicit, & improbat, nos quoque rejicimus, & improbamus: immò pro non scripto, aut dicto haberi volumus, unicè optantes, ut cuncta ad Majorem DEI Gloriam, quam præcipuè intendimus, directè, ac indirectè cedant.

FINIS.

CAPUT

CAPUT TERTIUM, SEU APPENDIX, DE REGULIS JURIS CIVILIS.

JUxta promissum, in Frontispicio & Procemio, subjungimus hîc Appendicem; & Caput tertium de Regulis Juris Civilis pro compendiosa notitia præsertim eorum, quibus Corpus Juris Civilis non semper ad manus est; Et quidem pro commodiori usu ponimus illas priùs eo ordine, quo in Digestis *Lib.* 50. *Tit.* 17. positæ sunt, dein eriam ordine alphabetico.

Sequuntur ergo Regulæ Juris Civilis eo ordine, quo in Jure, citato loco inveniuntur positæ.

1.
De Regula.

REgula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. Non ut ex Regula Jus sumatur, sed ex Jure, quod est, Regula fiat. Per Regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectio est: quæ, simul cùm in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

2.
De Fœminis. De Impubere.

Fœminæ ab omnibus Officiis civilibus, vel publicis remotæ sunt: & ideo nec judices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere. 1) Item impubes omnibus officiis civilibus debet abstinere.

3.
Non nolle, velle.

Ejus est non nolle, qui potest velle.

4

Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.

5.
De Furioso & Pupillo.

In negotiis contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamvis actum rei non intelligerent; nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia, Tutore auctore, agere potest.

6.
De eo, qui ad alium vult transferre hæreditatem.

Non vult hæres esse, qui ad alium voluit transferre hæreditatem.

7.
De Testato, & Intestato.

Jus nostrum non patitur eundem in paganis, & testato & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugnare est, testatus, & intestatus.

8.
De Jure Sanguinis.

Jura sanguinis nullo Jure Civili dirimi possunt.

9
De obscuris.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

10.
De Commodis, & Incommodis.

Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda.

11.
De Translatione Dominii.

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

12.
De Interpretatione Testamentorum.

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.

13.
De Effectu Exceptionis.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem à petitione removetur.

14.
De Die Obligationis.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.

15.
De effectu actionis.

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

16.
De imaginaria Venditione.

Imaginaria Venditio non est pretio accedente.

17.
De Tempore.

Cum tempus in testamento adjicitur: credendum est pro hærede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.

18.
De Acquisitione.

Quæ legata mortuis nobis, ad hæredem nostrum tranierunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate fuimus, eodem calu acquirimus: aliter atque quod stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam si libertatis nobis potestate donini, conditio existat.

19
De Conditione contrahentis, vel legatarii. De doli exceptione.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus: hæredi autem hoc imputari non potest, cùm non sponte cum legatariis contrahit. 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.

20.
De Favore Libertatis.

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum

quamquam diceret quod non sentiret, ut maxime nomine usus sit quò id appellari solet: nam vocis ministerio utimur. Resp. Speciosam quidem, sed minùs stringentem esse hanc ex legibus desumptam objectionem; quia nemo negat, verba esse indicia mentis nostræ, eaque juxta propriam significationem accipienda venire, ubi sunt clara & manifesta, & de vero illorum sensu nulla ratio dubitandi occurrit. Verùm ubi nuda verborum significatio varia, vel intentioni ac menti dicentis contraria apparet: vel si nudus sensus verborum, ut jacent, aliquod absurdum, iniquum, à recta ratione devians, & ab aliis legibus manifestè reprobatum innuit, utique nudæ hujusmodi significationi non inhærendum, sed ad mentem, voluntatem, & intentionem dicentis, seu legislatoris ex ratione & fine legis, aliisque circumstantiis colligendam necessario, & prudenter recurritur juxta apertos Juris textus suprà allegatos, quibus claris textibus cùm textus apparenter duntaxat, non autem verè contrarii, in objectione positi, juxta responsionem nostram facilè concordari possint, eos sic concordare, rationi & juri consonum est; *Cùm expediat concordare Jura Juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari. c. Cùm expediat. 29 de Elect. in 6.*

Finit Pontifex Bonifacius VIII. conditas à se Regulas Juris in Sexto illis verbis:

Datæ Romæ apud Sanctum Petrum, V. Nonas Martii, Pontificatûs nostri anno quarto, (1298.)

Ubi cum Glossa notandum *hic v. Pontificatus* quòd computus annorum Pontificatûs Romani incipiat à die coronationis, seu consecrationis suæ: non verò à die electionis; quòd benè notandum Juristis, monet eadem Glossa, ne in computatione contingat error, qualem ibidem ipsamet refert: quamvis & hæc computatio potiùs ex consuetudine, & solito usu, quàm à Jure roboretur; cùm post canonicam electionem à duabus partibus celebratam, suumque præstitum assensum, verè jam sit Pontifex Romanus, prout iteratò cit. Glossa benè advertit.

Nos autem præsentem Tractatum de Regulis Juris in Nomine Domini, quo incepimus, finimus, eumque humilima cum reverentia judicio & correctioni Ecclesiæ Catholicæ, quæ fidei, & veritatis, morumque infallibilis Regula est, penitus subjicimus, idque, quod ipsa in eo rejicit, & improbat, nos quoque rejicimus, & improbamus: immò pro non scripto, aut dicto haberi volumus, unicè optantes, ut cuncta ad Majorem DEI Gloriam, quam præcipuè intendimus, directè, ac indirectè cedant.

FINIS.

CAPUT

CAPUT TERTIUM, SEU APPENDIX, DE REGULIS JURIS CIVILIS.

JUxta promissum, in Frontispicio & Procemio, subjungimus hîc Appendicem; & Caput tertium de Regulis Juris Civilis pro compendiosa notitia præsertim eorum, quibus Corpus Juris Civilis non semper ad manus est; Et quidem pro commodiori usu ponimus illas priùs eo ordine, quo in Digestis *Lib.* 50. *Tit.* 17. positæ sunt, dein eriam ordine alphabetico.

Sequuntur ergo Regulæ Juris Civilis eo ordine, quo in Jure, citato loco inveniuntur positæ.

1.
De Regula.

REgula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. Non ut ex Regula Jus sumatur, sed ex Jure, quod est, Regula fiat. Per Regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectio est: quæ, simul cùm in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

2.
De Fœminis. De Impubere.

Fœminæ ab omnibus Officiis civilibus, vel publicis remotæ sunt: & ideo nec judices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere. 1) Item impubes omnibus officiis civilibus debet abstinere.

3.
Non nolle, velle.

Ejus est non nolle, qui potest velle.

4

Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.

5.
De Furioso & Pupillo.

In negotiis contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamvis actum rei non intelligerent; nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia, Tutore auctore, agere potest.

6.
De eo, qui ad alium vult transferre hæreditatem.

Non vult hæres esse, qui ad alium voluit transferre hæreditatem.

7.
De Testato, & Intestato.

Jus nostrum non patitur eundem in paganis, & testato & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugnare est, testatus, & intestatus.

8.
De Jure Sanguinis.

Jura sanguinis nullo Jure Civili dirimi possunt.

9
De obscuris.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

10.
De Commodis, & Incommodis.

Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda.

11.
De Translatione Dominii.

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

12.
De Interpretatione Testamentorum.

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.

13.
De Effectu Exceptionis.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem à petitione removetur.

14.
De Die Obligationis.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.

15.
De effectu actionis.

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

16.
De imaginaria Venditione.

Imaginaria Venditio non est pretio accedente.

17.
De Tempore.

Cum tempus in testamento adjicitur: credendum est pro hærede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.

18.
De Acquisitione.

Quæ legata mortuis nobis, ad hæredem nostrum tranierunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate fuimus, eodem calu acquirimus: aliter atque quod stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam si libertatis nobis potestate donini, conditio existat.

19
De Conditione contrahentis, vel legatarii. De doli exceptione.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus: hæredi autem hoc imputari non potest, cùm non sponte cum legatariis contrahit. 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.

20.
De Favore Libertatis.

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum

libertatem, respondendum erit.

21.

De eo, quod est plus vel minus.

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.

22.

De Servit. 1. De conditione in arbitrium domini, vel procuratoris ejus collatâ.

In personam servilem nulla cadit obligatio. 1. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei judicio confertur in arbitrium domini vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitrio habendum esse.

23.

De dolo, culpa, diligentia, & casu.

Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt: quidam & dolum & culpam: dolum tantum depositum & precarium: dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, item dotis datio, tutelæ negotia gesta in his quidam & diligentiam societas & rerum communio, & dolum & culpam recipit: sed hæc ita, nisi, si quid nominatim convenit, vel plus vel minus, in singulis contractibus: nam hoc servabitur, quod initio convenit, legem enim contractus dedit: excepto eo quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur: hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est: & ita utimur. Animalium verò casus, mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custoditi non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur.

24.

De eo, quod interest.

Quatenus cujus interest, in facto, non in jure consistit.

25.

De Cautione.

Plus cautionis in re est, quàm in personâ.

26.

Qui potest invitis alienare, multò magis & ignorantibus, & absentibus potest.

27.

De Pactis. De causis Obligationum. De modo actionum.

Nec ex Prætorio, nec ex solenni Jure, privatorum conventione quidquam immutandum est: quamvis obligationum causæ pactione possint immutari, & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem: quia actionum modus, vel lege, vel per Prætorem inductus, privatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.

28.

De his, qui ex liberalitate conveniuntur.

Divus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere possunt condemnandos.

29.

De eo, quod initio vitiosum est.

Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.

30.

De Nuptiis.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

31.

De factis. De eo, quod est impossibile.

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionem, aut factum efficere possit.

32.

De Servit. De hominum æqualitate.

Quod attinet ad Jus Civile, servi pro nullis habentur: non tamen & Jure naturali: quia quod ad Jus naturale attinet omnes homines æquales sunt.

33.

De Actore, & Reo.

In eo, quod vel is, qui petit, vel is, à quo petitur lucri facturus est, durior causa est petitoris.

34.

De Interpretatione contractuum.

Semper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est, aut si non apparet, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque Regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id, quod minimum est, redigenda summa est.

35.

Quibus modis tollitur obligatio.

Nihil tam naturale est, quàm eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.

36.

De Culpa.

Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti.

37.

De Condemnatione, & Absolutione.

Nemo, qui condemnare potest, absolvere non potest.

38.

De hærede.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debeat: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum perveniret.

39.

De eo, quod per alium fiat, quo minus fiat.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium moræ fit, quo minus fiat.

40.

De furioso & prodigo.

Furiosis, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est.

41.

De actore & reo. 1. De re obscurâ.

Non debet actori licere, quod reo non permittitur. 1. In re obscurâ melius est favere repetitioni, quàm adventitio lucro.

42.

De Ignorantia.

Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur. Fidejussores quoque non minus, quam hæredes justam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo ageretur: non etiam, si agatur: nam plane qui agit, certus esse debet: Cùm sit in potestate ejus, quendo velit, experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere

43.

De concurrentibus defensionibus. 1. Vel actionibus.

Nemo ex his, qui negant, se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impedit. 1. Quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet.

44.

De Hærede.

Totiens in hæredem damus de eo, quod ad eum pervenit, quotiens ex dolo defuncti conveire non quotiens ex suo.

4.

De Pignore, Depositi, Precario, Emptione, Locatione. 1. De Conventionibus.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio reliquæ consistere potest. 1. Privatorum Conventio Juri publico non derogat.

46.

De Pœnis.

Quod à quoquo pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.

47.

De Consilio. 1. De Sociis.

Consilii non fraudulenti nulla obligatio est: Cæterùm si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio competit. 1. Socii mei socius, meus socius non est.

48.

De calore iracundiæ. De Divortio.

Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si pervarentia apparuit, judicium animi fuisse: ideoque brevi reversa uxor, nec divortisse videtur.

49.

De Circumventione.

Alterius Circumventio alii non probet actionem.

50.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

51.

Capere.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alii restituere.

52.

Non defendere.

Non defendere videtur, non tantum, qui latitat, sed & is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem.

53.

De Solutione indebiti.

Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est.

54.

De Juris translatione.

Nemo plus Juris ad alium transferre potest, quàm ipse haberet.

55.

De eo, qui suo jure utitur.

Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.

56.

De Dubiis.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

57.

Ne bis exigatur.

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

58.

De peculio.

Ex pœnalibus causis non solet in partem de peculio actio dari.

59.

De hærede.

Hæredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit defunctus, constat.

60.

Mandati.

Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

61.

De refectione domûs.

Domum suam reficere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet.

62.

De Hæreditate.

Hæreditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit.

63.

De Mora.

Qui sine dolo malo ad judicium provocat, non videtur moram facere.

64.

De his, quæ rarò accidunt.

Ea, quæ rarò accidunt, non temere in agendis negotiis computantur.

65.

De Cavillatione, seu Serite.

Ea est natura cavillationis, quam Græci soriten (id est *acervalem Syllogismum*) appellant, ut ab evidenter veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidenter falsa sunt, perducatur.

66.

De Exceptione.

Marcellus: definit debitor esse is, qui nactus est exceptionem justam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

67.

De Sermone ambiguo.

Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum excipiatur, quæ rei gerendæ aptior est.

68.

De Beneficiis.

In omnibus causis id observatur, ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente eâ beneficium quoque deficiat: ubi verò genus actionis id desiderat, ibi ad quemvis perfecutio ejus devenerit, non deficiat ratio auxilii.

69.

Invito Beneficium non datur.

70.

De potestate gladii, vel alterius coercitionis.

Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cujus alterius coercitionis ad alium transferre.

71.

Quæ per libellum expediri non possunt.

Omnia, quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

72.

De Jure pignorandi.

Fructus rei est vel pignori dare licere.

73.

De tutela, & hæreditate. 2. De Vi, & Clam. 3. De his, 4. Extraneo caveri non posse, quæ in testamento intelligi non possunt.

Quo tutela redit, ea hæreditas pervenit, nisi cùm fœminæ hæredes intercedent. 1. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hæredibus, cùm moritur, habuit, habiturumve esset, si vixisset. 2. Vi factum id videtur esse, qua de re quis, cùm prohibetur, fecit. Clam, quod quisque, cùm controversiam haberet, habiturumve se putaret, fecit. 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent. 4. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest.

74.

Ne cui per alium iniqua conditio inferatur.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

75.

De mutatione consilii.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

76.

De his, quæ animi destinatione agenda sunt.

In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt.

77.

De actibus legitimis. De tacito, & expresso.

Actus legitimi qui recipiunt diem vel conditionem, velati mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, servi optio, datio Tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem: nonnunquam tamen actus supra scripti facile recipiunt, quæ apertè

comprehensa vitium afferunt: Nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit, ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

78.
De fraude.

Generaliter, cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per adversarium habere non potuerit, considerandum est.

79.

Fraudis interpretatio semper in jure civili non ex eventu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

80.
De genere, & specie.

In toto Jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

81.
De his, quæ dubitationis tollendæ causâ contractibus inseruntur.

Quæ dubitationis tollendæ causâ contractibus inseruntur, jus commune non lædunt.

82.
De donatione.

Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.

83.
De amissione.

Non videntur rem admittere, quibus propria non fuit.

84.
Si amplius solutum sit, quàm debebatur. 1. De naturali obligatione.

Cùm amplius solutum est, quàm debebatur, cujus pars non invenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. 1.) Is natura debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus.

85.
De Dote. 1. De his, quæ ad eum Casum pervenerunt, à quo non possunt initium capere. 2. Si æquitate desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moretur.

In ambiguis pro dotibus respondere, melius est. 1.) Non est novum, ut, quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. 2.) Quotiens æquitate desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, justis decretis res temperanda est.

86.
De litis Contestatione.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quàm si non: sed plerumque melior.

87.

Nemo enim in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospiceretur, & hæres tenetur ex omnibus causis.

88.
De mora.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est.

89.
De Successione ex testamento, vel ab intestato.

Quamdiu possit valere testamentum, tamdiu legitimus non admittitur.

90.
De æquitate.

In omnibus quidem, maximè tamen in Jure æquitas spectanda sit.

91.
De Successione.

Quotiens duplici jure defertur alicui successio, repudiato novo jure, quo ante defertur, supererit vetus.

92.
De errore librarii in transcribendo.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset; nihil noceret, quo minùs & reus & fidejussor teneatur.

93.
De possessione rei peculiaris.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

94.
De his, quæ abundant.

Non solent, quæ abundant, vitiare scripturas.

95.
De eo, qui defenditur.

Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.

96.
De ambiguis orationibus.

In ambiguis orationibus maximè sententia spectanda est ejus, qui eas protulisset.

97.
De bonis deportati.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perveniunt.

98.
De lucro.

Quotiens utriusque causa lucri ratio vertitur, is proferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit.

99.
De eo, qui ignorat, quantum solvere debeat.

Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.

100.
Quibus modis contractus, vel obligatio tollitur.

Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

101.
De duobus mensibus.

Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est: ita enim & Imperator Antoninus cum divo Patre suo rescripsit.

102.
Quid adversus edictum facere dicatur. 1. De actione denegandâ.

Qui vetante prætore fecit, hic adversus Edictum fecisse propriè dicitur. 1. Ejus est actionem denegare, qui possit & dare.

103.
Neminem de domo sua extrahi.

Nemo de domo suâ extrahi debet.

104.
De judiciis famosis, & pecuniariis.

Si in duabus actionibus alibi summa major, alibi infamia est, præponenda est causa existimationis. Ubi autem æquiparant famosa judicia, & si summam imparem habent, pro paribus accipienda sunt.

105.
De causæ cognitione.

Ubicunque causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur.

106.
De libertate.

Libertas inæstimabilis res est.

107.
De Servo.

Cum servo nulla actio est.

108.
De Judiciis pœnalibus.

Fere in omnibus pœnalibus judiciis & ætati & imprudentiæ succurritur.

109.
De eo, qui non prohibet.

Nullam crimen patitur is, qui non prohibet, cùm prohibere non potest.

110.
De eo, quod est plus vel minus. 1. De expromissore alienæ rei. 2. De pupillo. 3. De verbis non conjunctis. 4. De mulieribus.

In eo, quod plus sit, semper inest & minùs. 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cum facultatione. 2. Pupillus pati posse non intelligitur. 3. Uni verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. 4. Mulieribus tunc succurrendum est, cùm defendantur, non ut facilius calumnientur.

111.
De pupillo, 1. De hærede, de actionibus pœnalibus.

Pupillum, qui proximus pubertati sit capacem esse & furandi, & injuriæ faciendæ. 1. In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio; veluti furti, damni, injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

112.
De actione non competente. De Exceptione.

Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

113.
De Toto, & Parte.

In toto & pars continetur.

114.
De obscuris.

In obscuris inspici solet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet.

115.
Qui videtur cepisse, 1. seu accepisse.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse. 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoveri.

116.
De consensu, vi, metu. 1. De eo, qui jus publicum sequitur. 2. De consensu, & errore.

Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei judicia sustinet, quam vis, atque metus: quem comprobare contra bonos mores est. 1. Non capitur, qui Jus publicum sequitur. 2. Non videntur, qui errant, consentire.

117.
De bonorum possessore.

Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet.

118.
De usucapione, & possessione.

Qui in servitute est, usucapere non potest: nam cum possideatur, possidere non videtur.

119.
De alienatione.

Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

120.
De hærede.

Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm ipse habuit.

121.
De eo, qui non facit quod facere debet, vel facit quod facere non debet.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quia non facit. Et qui facit quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere jussus est.

122.
De libertate.

Libertas omnibus rebus favorabilior est.

123.
An quis pro alio lege agere possit. 1. De temporaria permutatione.

Nemo alieno nomine lege agere potest. 1. Temporaria permutatio jus Provinciæ non innovat.

124.
De Muto, Surdo. 1. Furioso.

Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem respondere potest. 1. Furiosus absentis loco est: & ita Pomponius libro primo epistolarum scribit.

125.
De actore, & reo.

Favorabiliores rei potius, quàm actores habentur.

126.
De eo, qui pretium numeravit. 1. De acquisitione libertt. 2. De Petitore, & Possessore.

Nemo prædo est, qui pretium numeravit. 1. Locupletior non est factus, qui libertum acquisierit. 2. Cùm de lucro duorum quæratur, melior est causa possidentis.

127.
De hærede convento in id, quod ad eum pervenit.

Cùm prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit: sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex dolo defuncti.

128.
De Petitore, & Possessore. 1. De Successoribus.

In pari causa, Possessor potior haberi debet. 1. Hi qui in universum jus succedunt, hæredis loco habentur.

129.
De eo, qui suum recipit. 1. De Principali & accessorio.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. 1. Cùm principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

130.
De concurrentibus actionibus.

Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.

131.
De eo, qui dolo desiit possidere.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est.

132.
De Imperitia.

Imperitia culpæ adnumeratur.

133.
De Servis.

Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest.

134.
Quomodo creditores frandantur. 1. De Delicto.

Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. 1. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

135.
De his, quæ dari non possunt, vel in rerum natura non sunt.

Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.

136.
De bona fide possidentis, & de veritate.

Bona fides tamdiu possidenti prælatt, quantum veritas, quotiens lex impedimento non est.

137.

Qui auctore Judice comparavit, bonæ fidei possessor est.

138.
De additione cum tempore mortis continuanda. 1. De æstimatione delicti.

Omnibus hæreditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. 1. Numquam crescit ex post facto præteriti delicti æstimatio.

139.

De actionibus perpetuandis. 2. De eo, quod auferri potest.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ judicio, salvæ permanent. 1. Non videtur perfecte cujusque id esse, quod ex causa auferri potest.

140.

De absentia Reipublicæ causâ.

Absentia ejus, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet.

141.

De Jure singulari. 1. De hæredibus.

Quod contra rationem Juris receptum est, non est producendum ad consequentiam. 1. Uni duo pro solido hæredes esse non possunt.

142.

De eo, qui tacet.

Qui tacet, non utique fatetur: Sed tamen verum est, eum non negare.

143.

De contrahentibus, & eorum successoribus.

Quod ipsis qui contraxerunt, obstat & successoribus eorum obstabit.

144.

De licito & honesto. 1. De tempore in stipulationibus spectando.

Non omne, quod licet, honestum est. 1. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

145.

An quis fraudari dicatur.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.

146.

De eo, quod quis egit ante libertatem.

Quod quis, dum servus est, egit, proficere libero facto non potest.

147.

De generalibus & specialibus.

Semper specialia generalibus insunt.

148.

De eo, cujus effectus omnibus prodest.

Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent.

149.

De lucro ex persona alterius.

Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet.

150.

De eo, qui possidet, vel habet aut dolo desit possidere, vel habere.

Parem esse conditionem oportet ejus, qui quid possideat, vel habeat, atque ejus, cujus dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet.

151.

De damno.

Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.

152.

De Vi. 1. De Mandato. 2. De Ratihabitione. 3. De hærede.

Hoc jure utimur: ut quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis privatæ crimen incidat. 1) Dejicit, & qui mandat. 2.) In maleficio ratihabitio mandato comparatur. 3) In contractibus, quibus doli præstatio vel bona fides inest, hæres in solidum tenetur.

153.

De obligatione, liberatione, acquisitione, amissione, & possessione.

Fere, quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio acquiri, nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque contrarium actum.

154.

De petitore, & possessore. De dolo. De pœna.

Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa, sicut fit, cum de dolo excipitur petitoris: neque enim datur talis replicatio petitori, *Aut si res quoque in ea re dolo actum sit.* 1) Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit.

155.

Cui factum nocet. 1. De eo, qui jure suo utitur. 2. De causis pœnalibus.

Factum cuique suum non adversario nocere debet. 1) Non videtur vim facere, qui jure suo utitur, & ordinaria actione experitur. 2) In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

156.

Invitum non defendere. 1. De actione, & exceptione. 2. De eo, qui in alterius locum successit. 3. De auctore, & emptore. 4. De invito.

Invitus nemo rem cogitur defendere. 1. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit. 2. Cum quis in alii locum successerit, non est æquum, ei nocere hoc, quod adversus eum nocuit, in cujus locum successit. 3. Plerumque emptoris eadem causa esse debet circa petendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. 4. Quod cuique pro eo præstatur, invito non tribuitur.

157.

De servo. 1. De, eo qui dolo fecit, quo minus haberet. 2. De successoribus.

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris, ignoscitur servis, si vel dominis, vel his, qui vice dominorum sunt (veluti tutoribus & curatoribus) obtemperaverint. 1) Semper, qui dolo fecit, quo minus haberet, pro eo habendus est, ac si haberet. 2.) In contractibus successores ex dolo eorum, (quibus successerunt) non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, hoc est, unusquisque pro ea parte, qua hæres est.

158.

De Pignore.

Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

159.

Differentia obligationis, & Dominii.

Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse.

160.

Differentia inter vendere, & vendenti consentire. 1. De eo, quod fit per majorem partem. 2. De jure legatarii.

Aliud est *vendere*, aliud *vendenti consentire*. 1) Refertur ad universos, quod publice fit per majorem partem. 2) absurdum est, plus juris habere eum, cui legatus sit fundus, quàm hæredem, aut ipsum testatorem, si viveret.

161.

De eo, per quem factum est, quo minus conditio impleatur.

In jure civili receptum est, quotiens per eum, cujus interest conditionem non impleri, fiat, quo minus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quod ad libertatem, & legata, & ad hæredum institutiones perducitur: quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cùm per promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret.

162.

De receptis propter necessitatem.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

163.

De donatione, venditione, concessione.

Cujus est donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus est.

164.

De hæredibus, & judiciis pœnalibus.

Pœnalia judicia, semel accepta, in hæredes transmitti possunt.

165.

De eo, qui alienat, vel alienari consentit.

Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam ejus voluntatem habendam.

166.

De defensore rei alienæ.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

167.

De his, quæ accipientis non fiunt. 1. De jussu Judicis.

Non videntur data, quæ & tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. 1. Qui jussu Judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet.

168.

De obsequiis.

Rapienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. 1. Quod factum est, cùm in obscuro sit, ex affectione cujusque capit interpretationem.

169.

De damno. 1. De eo, quod pendet.

Is damnum dat, qui jubet dare: ejus verò nulla culpa est, cui parere necesse sit. 1. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

170.

De facto à Judice.

Factum à Judice, quod ad Officium ejus non pertinet, ratum non est.

171.

De Obligatione.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstiterit.

172.

De ambiguis.

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. 1. Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit.

173.

De his, qui condemnantur in id quod facere possunt. 1. De Restitutione. 2. De mora. 3. De eo, qui petit, quod redditurus est.

In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. 1) Cùm verbum *Restituas* lege inveniatur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi. 2) Unicuique sua mora nocet: quod & in duobus reis promittendi observatur. 3) dolo facit, qui petit, quod redditurus est.

174.

Posse. 1. De repudiatione.

Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur. 1. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

175.

De Servis. 1. De eo, qui in jus alterius succedit.

In his, quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, Servus intervenire non potest. 1. Non debeo melioris conditionis esse, quàm auctor meus, æquo jus in me transit.

176.

Nesingulis concedatur, quod per Magistratum publicè fieri potest. 1. De libertate, & necessitudine.

Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. 1. Infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis.

177.

De eo, qui in jus alterius succedit. 1. De ignorantia.

Qui in Jus, dominiumve alterius succedit, Jure ejus uti debet. 1. Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam, cur non debeat petere.

178.

De principali & accessorio.

Cum Principalis causa non consistat plerumque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

179.

De obscura voluntate manumittentis.

In obscura voluntate manumittentis favendum est libertati.

180.

De eo, qui jussu alterius solvit.

Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset.

181.

Si nemo adierit ex testamento.

Si nemo subiit hæreditatem, omnis vis testamenti solvitur.

182.

De eo, quod nullius esse potest.

Quod nullius esse potest, id ut alicujus fieret, nulla obligatio valet efficere.

183.

De solemnibus non facile mutandis. De æquitate.

Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen, ubi æquitas evidens poscit, subveniendum est.

184.

De vano timore.

Vani timoris justa excusatio non est.

185.

De impossibilibus.

Impossibilium nulla obligatio est.

186.

Quando peti potest.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam peti solvi possit. Et cùm solvendi tempus, obligationi additur, nisi eo præterito, peti non potest.

187.

De eo, qui uxorem prægnantem reliquit.

Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

188.

Si testator pugnantia gesserit. 1. De impossibilibus.

Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

189.

De pupillo, & authoritate Tutoris.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi adpositâ Tutoris authoritate, creditur: nam quod animi judicio fit, in eo Tutoris auctoritas necessaria est.

190.

De evictione.

Quod evincitur, in bonis non est.

191.

De beneficio Principis.

Neratius consultus, an, quod beneficium dare se, quasi viventi Cæsar rescripserat, jam defuncto dedisse existimaretur? Respondit, non videri sibi Principem, quod ei, quem vivere existimabat, concessisset, defuncto concessisse; quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius æstimationem esse.

192.

De hæredibus & obligatione individua. 1. De re dubia.

Ea, quæ in partes dividi non possunt, solida singulis

gulis hæredibus debentur. 1) In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quàm tutius.

193.

De aditione cum tempore mortis continuandâ.

Omnia fere jura hæredum perinde habentur, ac si continuò sub tempus mortis hæredes exitissent.

194.

De hæredibus hæredum.

Qui per successionem, quamvis longissimam, defuncto hæredes constiterunt, non minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes exissunt.

195.

De expressis & tacitis.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

196.

De Privilegiis.

Privilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideo quædam ad hæredem transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt.

197.

De conjunctionibus. De licito & honesto.

Semper in conjunctionibus non solùm quid liceat considerandum est, sed & quid honestum sit.

198.

De dolo Tutoris.

Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum Tutoris, sive solvendo est, sive non est.

199.

De eo, qui imperio Magistratus non paruit.

Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paruit.

200.

De minori iniquitate eligenda.

Quotiens nihil sine captione investigari potest, eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

201.

De his, quæ ex testamento proficiscuntur.

Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum eventus capiunt, si initium quoque sine vitio ceperint.

202.

Definitiones esse periculosas.

Omnis definitio in jure civili periculosa est; parum est enim, ut non subverti possit.

203.

De damno & culpa.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

204.

De actione.

Minus est actionem habere, quàm rem.

205.

De his, quæ à nobis abire possunt.

Plerumque fit, ut etiam ea, quæ à nobis abire possint, proinde in eo statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent: & ideo, quod fisco obligamus, & vindicare interdum, & alienare, & servitutem in prædio imponere possumus.

206.

Ne quis lucretur cum jactura alterius.

Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletiorem.

207.

De re judicata.

Res judicata pro veritate accipitur.

208.

Desinere habere.

Non potest videri desisse habere, qui nunquam habuit.

209.

De servitute.

Servitutem mortalitati fere comparamus.

210.

De Institutione.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.

211.

De Servo, & absentia Reipublicæ causa.

Servus Reipublicæ causa abesse non potest.

REPER-

REPERTORIUM GENERALE

Rerum & Verborum omnium

IN VI. TOMIS

OPERUM CANONIC. R. P. F. ANACLETI REIFFENSTUEL,

Nempe Quinque in V. Lib. Decretalium, & Sextum de Regulis Juris, contentorum.

Explicatio Abbreviationum.

Littera P. denotat *Proœmium*, T. *Titulum*, N. *Numerum*, A. *Appendicem*, pro quinque libris Decretalium; Quando verò Lib. *de Regulis Juris* agitur, Littera C. denotat *Caput*, R. *Regulam*, N. *Numerum* materiæ in quavis Regula.

Numeri marginales 1.2.3.4.5. *Tomos Decretalium, Litteræ* R.J. *Tractat. de Regulis Juris indicant.*

A.

1. A Dictio quando flet exclusivè, vel inclusivè? T. 9. *n.* 74.

ABBAS. ABBATES, ABBATISSA.

1. Abbas potest eligi in Episcopum. *Tit.* 5. *num.* 53. Inter Abbates perpetuos & Ecclesiam, contrahitur quasi conjugium Spirituale. *Tit.* 6. *num.* 111. Abbates perpetui, aliique Superiores Regulares, an sint eligendi secundùm formam in c. Quia propter, de Elect. præscriptam? T. 6. *num.* 336. *& seqq.* In electione Abbatum perpetuorum potest indubitanter procedi per viam compromissi, *n.* 349. Abbates ex privilegio Papæ possunt conferre ordines minores, T. 13. *num.* 14. & 15. Hæc potestas non est annexa jure divino Benedictioni Abbatali, *num.* 16. Utrum etiam possint conferre ordines Sacros? *n.* 17. *& seq.* Abbatiæ præficiendus, debet esse, vel intrà annum fieri Presbyter. T. 14. *n.* 12. Antiquitùs tamen Abbates poterant esse non Presbyteri. *num.* 13. Idem ob necessitatem, atque utilitatem Ecclesiæ, etiam hodiè potest fieri dispensativè, *n.* 14. Et an in tali casu possit dispensare Episcopus? *num.* 15. Abbas benedictus potest conferre ordines minores etiam subditis Episcopi de hujus licentia, T. 29. *num.* 87. Abbates an cogantur venire ad Synodum? T. 31. *nu.* 102.

2. Abbas exemptus, an possit contrà Episcopum præscribere certam Parochiam? T. 26. *n.* 56.

3. Abbates non possunt consecrare Calices, T. 40. *n.* 43. nec benedicere Campanas, *n.* 48.

1. Abbatissa, an sit eligenda à duabus partibus Monialium? T. 6. *n.* 150. Abbatissa nequit excommunicare propter inobedientiam sibi subjectas, nec Clericos strictè suspendere, *Tit.* 33. *n.* 37. Potest tamen implorare officium Superioris, ut ipse tales excommunicet, aut suspendat, *n.* 37.

ABIGEATUS.

5. Abigeatus, Abigeus quis? T. 18. *n.* 60. Pœna illius, *ibid.*

ABORTUS.

5. Abortus, quas pœnas habeat, si fœtus jam fuit animatus? T. 10. *num.* 13. Et quas si fuit inanimatus? *n.* 14 Gravissimæ pœnæ contrà procurantes directè, vel indirectè abortum, juvantes item & consulentes, statutæ sunt per Sixtum V. *nu.* 15. Cujus Bulla per extensum refertur, *nu.* 16. Quæ fuit moderata per Bullam Gregorii XIV. *n.* 17. Quæ refertur per extensum, *n.* 18. Referuntur in compendio pœnæ contrà directè, vel indirectè procurantes abortum fœtus animati, & consulentes ac juvantes ad illum, *n.* 19. Quarum aliquæ obligant antè, aliquæ post sententiam Judicis. Et quæ, *n.* 21. *& seqq.* Doctrina practica, quàm miseri sint Clerici, quovis modo abortum fœtus animati procurantes, vel ad eum juvantes, consulentes, *num.* 25. Dispensare in pœnis abortûs, quis possit? *n.* 22.

ABROGATIO.

1. Abrogatio legis, quid, & quomodo differat à derogatione, & irritatione legis? T. 2. *nu.* 484. & 485.

ABSENS, ABSENTES, ABSENTIA.

3. Absens, quando dici possit invigilare gregi? T. 4. *num.* 12.
Absentes Canonici in quibus casibus debeant vocari ad Capitulum? T. 11. *num.* 10. & in quibus censeantur præsentes ad lucrandas præsentias? T. 4. *nu.* 185. *& seqq.*

1. Absentes, an & quando sint vocandi ad electiones? T. 6. *n.* 118. *& seqq.* Quoad hoc est attendenda consuetudo locorum, *nu.* 118. & 119 Absens, qui scit vacationem Ecclesiæ, & diem electionis, ulteriùs non est necessariò citandus, *num.* 117. Si absentes commodè vocari non possint, putà ob periculum ex mora imminens Ecclesiæ, possunt & debent alii procedere ad electionem, *n.* 119.

4. Absentia unius, an & quando solvat sponsalia? T. 1. *n.* 212. *& seqq.*

ABSOLUTIO.

1. Absolutio à censuris ad cautelam, quid operetur? *Tit.* 3. *n.* 53. Absolutio ab excommunicatione primùm

gulis hæredibus debentur. 1) In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quàm tutius.

193.

De aditione cum tempore mortis continuandâ.

Omnia fere jura hæredum perinde habentur, ac si continuò sub tempus mortis hæredes exitissent.

194.

De hæredibus hæredum.

Qui per successionem, quamvis longissimam, defuncto hæredes constiterunt, non minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes exissunt.

195.

De expressis & tacitis.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

196.

De Privilegiis.

Privilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideo quædam ad hæredem transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt.

197.

De conjunctionibus. De licito & honesto.

Semper in conjunctionibus non solùm quid liceat considerandum est, sed & quid honestum sit.

198.

De dolo Tutoris.

Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum Tutoris, sive solvendo est, sive non est.

199.

De eo, qui imperio Magistratus non paruit.

Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paruit.

200.

De minori iniquitate eligenda.

Quotiens nihil sine captione investigari potest, eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

201.

De his, quæ ex testamento proficiscuntur.

Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum eventus capiunt, si initium quoque sine vitio ceperint.

202.

Definitiones esse periculosas.

Omnis definitio in jure civili periculosa est; parum est enim, ut non subverti possit.

203.

De damno & culpa.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

204.

De actione.

Minus est actionem habere, quàm rem.

205.

De his, quæ à nobis abire possunt.

Plerumque fit, ut etiam ea, quæ à nobis abire possint, proinde in eo statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent: & ideo, quod fisco obligamus, & vindicare interdum, & alienare, & servitutem in prædio imponere possumus.

206.

Ne quis lucretur cum jactura alterius.

Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletiorem.

207.

De re judicata.

Res judicata pro veritate accipitur.

208.

Desinere habere.

Non potest videri desisse habere, qui nunquam habuit.

209.

De servitute.

Servitutem mortalitati fere comparamus.

210.

De Institutione.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.

211.

De Servo, & absentia Reipublicæ causa.

Servus Reipublicæ causa abesse non potest.

REPER-

REPERTORIUM GENERALE

Rerum & Verborum omnium

IN VI. TOMIS

OPERUM CANONIC. R. P. F. ANACLETI REIFFENSTUEL,

Nempe Quinque in V. Lib. Decretalium, & Sextum de Regulis Juris, contentorum.

Explicatio Abbreviationum.

Littera P. denotat *Proœmium*, T. *Titulum*, N. *Numerum*, A. *Appendicem*, pro quinque libris Decretalium; Quando verò Lib. *de Regulis Juris* agitur, Littera C. denotat *Caput*, R. *Regulam*, N. *Numerum* materiæ in quavis Regula.

Numeri marginales 1.2.3.4.5. *Tomos Decretalium, Litteræ* R.J. *Tractat. de Regulis Juris indicant.*

A.

1. A Dictio quando flet exclusivè, vel inclusivè? T. 9. *n.* 74.

ABBAS. ABBATES, ABBATISSA.

1. Abbas potest eligi in Episcopum. *Tit.* 5. *num.* 53. Inter Abbates perpetuos & Ecclesiam, contrahitur quasi conjugium Spirituale. *Tit.* 6. *num.* 111. Abbates perpetui, aliique Superiores Regulares, an sint eligendi secundùm formam in c. Quia propter, de Elect. præscriptam? T. 6. *num.* 336. *& seqq.* In electione Abbatum perpetuorum potest indubitanter procedi per viam compromissi, *n.* 349. Abbates ex privilegio Papæ possunt conferre ordines minores, T. 13. *num.* 14. & 15. Hæc potestas non est annexa jure divino Benedictioni Abbatali, *num.* 16. Utrum etiam possint conferre ordines Sacros? *n.* 17. *& seq.* Abbatiæ præficiendus, debet esse, vel intrà annum fieri Presbyter. T. 14. *n.* 12. Antiquitùs tamen Abbates poterant esse non Presbyteri. *num.* 13. Idem ob necessitatem, atque utilitatem Ecclesiæ, etiam hodiè potest fieri dispensativè, *n.* 14. Et an in tali casu possit dispensare Episcopus? *num.* 15. Abbas benedictus potest conferre ordines minores etiam subditis Episcopi de hujus licentia, T. 29. *num.* 87. Abbates an cogantur venire ad Synodum? T. 31. *nu.* 102.

2. Abbas exemptus, an possit contrà Episcopum præscribere certam Parochiam? T. 26. *n.* 56.

3. Abbates non possunt consecrare Calices, T. 40. *n.* 43. nec benedicere Campanas, *n.* 48.

1. Abbatissa, an sit eligenda à duabus partibus Monialium? T. 6. *n.* 150. Abbatissa nequit excommunicare propter inobedientiam sibi subjectas, nec Clericos strictè suspendere, *Tit.* 33. *n.* 37. Potest tamen implorare officium Superioris, ut ipse tales excommunicet, aut suspendat, *n.* 37.

ABIGEATUS.

5. Abigeatus, Abigeus quis? T. 18. *n.* 60. Pœna illius, *ibid.*

ABORTUS.

5. Abortus, quas pœnas habeat, si fœtus jam fuit animatus? T. 10. *num.* 13. Et quas si fuit inanimatus? *n.* 14 Gravissimæ pœnæ contrà procurantes directè, vel indirectè abortum, juvantes item & consulentes, statutæ sunt per Sixtum V. *nu.* 15. Cujus Bulla per extensum refertur, *nu.* 16. Quæ fuit moderata per Bullam Gregorii XIV. *n.* 17. Quæ refertur per extensum, *n.* 18. Referuntur in compendio pœnæ contrà directè, vel indirectè procurantes abortum fœtus animati, & consulentes ac juvantes ad illum, *n.* 19. Quarum aliquæ obligant antè, aliquæ post sententiam Judicis. Et quæ, *n.* 21. *& seqq.* Doctrina practica, quàm miseri sint Clerici, quovis modo abortum fœtus animati procurantes, vel ad eum juvantes, consulentes, *num.* 25. Dispensare in pœnis abortûs, quis possit? *n.* 22.

ABROGATIO.

1. Abrogatio legis, quid, & quomodo differat à derogatione, & irritatione legis? T. 2. *nu.* 484. & 485.

ABSENS, ABSENTES, ABSENTIA.

3. Absens, quando dici possit invigilare gregi? T. 4. *num.* 12.
Absentes Canonici in quibus casibus debeant vocari ad Capitulum? T. 11. *num.* 10. & in quibus censeantur præsentes ad lucrandas præsentias? T. 4. *nu.* 185. *& seqq.*

1. Absentes, an & quando sint vocandi ad electiones? T. 6. *n.* 118. *& seqq.* Quoad hoc est attendenda consuetudo locorum, *nu.* 118. & 119 Absens, qui scit vacationem Ecclesiæ, & diem electionis, ulteriùs non est necessariò citandus, *num.* 117. Si absentes commodè vocari non possint, putà ob periculum ex mora imminens Ecclesiæ, possunt & debent alii procedere ad electionem, *n.* 119.

4. Absentia unius, an & quando solvat sponsalia? T. 1. *n.* 212. *& seqq.*

ABSOLUTIO.

1. Absolutio à censuris ad cautelam, quid operetur? *Tit.* 3. *n.* 53. Absolutio ab excommunicatione primùm

tùm superveniens, non convalidat Rescriptum ab excommunicato impetratum, *num.* 54. *&* 55. Absolutio à censuris metu extorta, ipso jure est nulla, eamque extorquens excommunicatur, *T.* 40. *n.* 65. *& seqq.*

3. Absolutio à Pœnis ob violatum Jus Asyli, *Tit.* 49. *num.* 221. potest à solo Papa fieri, qui commissionem absolvendi non nisi Episcopis dat, *num.* 222. Et non valet ante restitutionem, *num.* 224. Absolutio ab excommunicatione ob violatam Immunitatem realem, aut personalem, à solo Papa fieri potest. *T.* 49. *num.* 291. *& seqq.* Et quomodo? Alius qui absolvit, est excommunicatus, *num.* 292. In articulo mortis, an & quando alius absolvere queat? *num.* 291.

4. Absolutio Oratorum pro foro externo ante dispensationem, quomodo fieri debeat? *A. n.* 340. *& seq.* Pro foro interno qualiter? *n.* 468.

5. Absolutio ab hæresi, an & quando competat Episcopis? *Tit.* 7. *num.* 350. *& seqq.* Vi Tridentini olim poterant absolvere ab hæresi occulta, *ibid.* Hodiè verò de Jure Communi, reclamante Bulla Cœnæ, id non amplius possunt, *num.* 351. *& seqq.* Possunt tamen Episcopi, ut delegati Apostolici absolvere ab hæresi notoria, si reus illam prius abjurat, *num.* 369. Et virtute specialis facultatis Pontificiæ in Germania à quavis hæresi, *nu.* 370. Imò de Jure Communi à quavis absolvere possunt impeditos accedere Papam personaliter, *num.* 371. Regulares, an & quando possint absolvere ab hæresi? *T.* 7. *nu.* 416. *& seqq.* Prælati Regulares Majores habent potestatem absolvendi suos subditos ab omnibus casibus, etiam hæresi, *num.* 419. *& seqq.* Nullus Regularis, quantumvis Exemptus ab hæresi absolvere potest aliquem secularem, *num.* 426. *& seq.* Nisi sæculares sint impediti personaliter adire Romam. *n.* 428. Absolvere ab hæresi nequeunt simplices, non Privilegiati Confessarii, etiam illos qui personaliter accedere summum Pontificem non valent, *T.* 7. *num.* 395 *& seqq.* Possunt tamen, si hæresi infectus, nec Pontificem, nec Episcopum personaliter accedere potest, *num.* 397. Vel si Episcopus facultatem absolvendi impeditum adire Papam, deleget, *numer.* 398. *& seq.* Virtute Jubilæi ab hæresi absolvere num possint simplices Confessarii, *num.* 400. *& seq.* In articulo mortis possunt, *num.* 407. Absolutio à casibus reservatis Pontifici, an & quando competat Episcopis? *Tit.* 7. *num.* 346. *& seqq.* Possunt Episcopi ab omnibus casibus Pontifici reservatis suos subditos absolvere, si casus sint occulti, *num.* 350. modo non sint ex casibus Bullæ Cœnæ, *num.* 351. *& seqq.* Possunt Episcopi ab omnibus, etiam Bullæ Cœnæ casibus absolvere impeditos personaliter accedere Papam, *numer.* 371. *& seqq.* Referuntur in Compendio, atque declarantur impedimenta ademdi Papam, *nu.* 378. *& seqq.* Inter quæ non est frequentia casuum, *num.* 389. Impeditus personaliter adire Papam, non tenetur mittere Procuratorem, aut scribere pro absolutione Sacramentali, *n.* 393. *& seqq.* Regulares, an & quando possint absolvere à casibus Papæ reservatis, *Tit.* 7. *num.* 416. *& seq.* Prælati Regulares Majores possunt absolvere suos Subditos ab omnibus, à quibus Episcopi de Jure communi suos Diœcesanos absolvunt, *nu.* 419. *& seqq.* Absolvunt suos Subditos ab omnibus, etiam Bullæ Cœnæ, casibus, *num.* 421. Regulares Mendicantes Confessarii, etiam simplices, præsertim ordinis nostri habent potestatem absolvendi sæculares totius mundi ab omnibus peccatis & casibus, etiam Pontifici reservatis; non item reservatis Episcopo; *num.* 430. Exceptis casibus in Bulla Cœnæ contentis, *ibid. & n.* 247. à quibus tamen possunt absolvere impeditos personaliter accedere Papam, *num.* 428. Quinam censeantur impediti personaliter accedere Papam? *n.* 378. *& seqq.* Qui absolvi possunt etiamsi Procuratorem mittere, vel scribere valerent Romam, *num.* 393. Nullus Regularis potest absolvere vi Privilegiorum à casibus Episcopo reservatis, *T.* 7. *nu.* 426. *&* 429. Reservatio Episcoporum principaliter afficit personam Confessarii, *numer.* 424. Et ideò possunt Regulares absolvere alienum Diœcesanum à casibus, in illius Diœcesi reservatis Episcopo, *num.* 425. Absolutio à Censuris, præsertim Excommunicationis, *Tit.* 39. *num.* 240. Excommunicatio Major etiam præstita satisfactione, non tollitur sine absolutione, *ibid.* Nisi author ita velit, *num.* 241. Lata ab homine per sententiam specialem, absolvi potest ab illo solo, qui eam tulit, *num.* 242. Vel ejus successore, *num.* 243. Vel superiore obtinente plenam jurisdictionem in authorem Censuræ, qualis non est Archi-Episcopus respectu Episcopi, *nu.* 244. Ab Excommunicatione lata à Jure, vel homine per Decretum, aut sententiam generalem sine reservatione, absolvere pro utroque foro potest subditum suum superior, *num.* 246. Et pro foro interno etiam Parochus, & quivis Confessarius; non item pro foro externo, *num.* 247. Absolutus à simplici Confessario pro foro interno, quid possit pro foro externo? *num.* 248. Quis absolvat ab Excommunicatione relevata? *num.* 249. Et quis à suspensione, Interdicto? *num.* 250. *& seqq.* Potestas absolvendi à Censuris, & aliis casibus reservatis competens Episcopis, Regularibus, & aliis Confessariis remissivè *num.* 254. Et à Censuris Papæ reservatis, omnibus competit, vi Privilegiorum, Regularibus Mendicantibus, *T.* 39. *num.* 255. *& seqq.* Exceptis casibus Bullæ Cœnæ, à quibus Prælati Regulares suos subditos tantum absolvunt, *ibid.* Extrà Italiam absolvunt etiam Excommunicatos ob percussionem Clerici, & alios per Clementem VII. pro Italia reservatos, *num.* 256. Non possunt tamen absolvere à Censuris ab homine per sententiam specialem latis, *num.* 257. Absolutio Censurarum per Regulares facta non relevat in foro externo, *n.* 258. Et quotupliciter, & quomodo fieri debeat, ac possit? *Tit.* 39. *num.* 266. *& seqq.* Potest dari vel absolutè, vel conditionatè, vel ad cautelam, vel cum reincidentia, *ibid.* In & extrà Confessionem etiam absenti ac invito, & quomodo? *num.* 267. In nullo foro absolvi potest Censuratus, nisi prius satisfecerit parti lædæ, & quomodo? *num.* 269. Doctrina practica ad propositum observanda Confessariis in absolutione Censurarum, *num.* 270. Quis absolvere possit ab Excommunicatione ob duellum incursa? *Tit.* 14. *num.* 47. Absolutio à Regularibus respectu Regularium alterius Ordinis fieri non potest, *T.* 39. *n.* 260. Nisi Religiosi confitentes speciale ad id habeant privilegium, ut Dominicani, quando sunt in itinere, *n.* 261. Quod idem omnibus aliis Religiosis competere volunt aliqui, *n.* 262. In ordine nostro, non nisi in mortis, vel necessitatis articulo confiteri licet extrà ordinem: Qualis articulus censeatur necessitas confitendi? *num.* 263. Doctrina practica pro Collectotibus, *ibid.*

Absolutio à Simonia, & pœnis ejus à quo fieri possit? *T.* 3. *n.* 333. *& seqq.* Et pro foro Conscientiæ data valet quoad omnia, nisi Is moveatur in foro externo, *T.* 7. *n.* 349.

R. J. Absolutio non danda impœnitenti, & indispositio, *C. II. R. V. n.* 6.

ABSURDA.

4. Absurda semper & ubique sunt vitanda, *T.* 1. *nu.* 285.

ACCEPTATIO.

1. Acceptatio populi, an requiratur ad Legem humanam?

manam? *T.* 2. *num.* 136. *& seqq.* Quid agendum, si justa habeatur causa non acceptandi legem? *n.* 143. Populus non acceptando legem ritè publicatam peccat, potestque puniri, *num.* 147. Nisi quis è populo justa de causa excusetur, *n.* 148. *& seqq.*

ACCEPTILATIO.

3. Acceptilatio quid? *T.* 23. *n.* 55.

ACCEPTIO.

R. J. Acceptio personarum, quid sit? *C. II. R. XII. n.* 3. in judicio non est habenda, *ibid.* per totum.

ACCESSORIUM.

2. *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, quomodo intelligendum, *T.* 24. *n.* 99.

R. J. Accessorium sequitur naturam principalis, *C. II. R. XLII. num.* 5. etiamsi accessorium sit pretiosius, quàm principale, *ibid. num.* 17. nisi esset summè arduum, *n.* 18. Accessorium quadrupliciter dici potest, *n.* 3. Varia hujus Regulæ exempla & limitationes, *ibid. num.* 6. *& seqq.* Accessorium quod se solo sine principali subsistere potest, non corruit, corruente principali, *n.* 3.

ACCESSUS.

1. Accessus minoris partis ad majorem, an in electionibus valeat? *T.* 6. *n.* 302. *& seqq.*

ACCRESCERE.

3. Accrescendi Jus quid, & quibus competat? *T.* 26. *n.* 555. *& seqq.*

ACCUSARE, ACCUSATIO, ACCUSATUS.

4. Accusare Matrimonium contrahendum, existente impedimento, quivis potest, & tenetur, *T.* 18. *n.* 2. Contractum soli conjuges accusare possunt ex causa impotentiæ, *n.* 3. Vel ob impedimentum, quod ipsi tollere possunt, *num.* 4. Imò nec ipsi audiuntur, si cognito tali impedimento se invicem cognoscunt carnaliter, *n.* 5. Matrimonium ex causa consanguinitatis vel affinitatis suspectum accusant consanguinei proximiores &c. *n.* 6. Ex alio impedimento nullum, aut suspectum accusare possunt omnes, *n.* 7. quovis tempore, etsi de valore jam esset pronunciatum, *n.* 8. Ab accusando repelluntur, qui quæsitus causâ accusant, *num.* 9. Qui tempore denunciationem non accusant, *n.* 10. Limitatur, *ibid. & seq.* Aliquando etiam conjuges, & quando? *n.* 12. Item accusantes per literas, *n.* 13.

5. Accusare quinam possint? *T.* 1. *nu.* 15. non possunt Impuberes, *num.* 16. Mulieres, *n.* 17. Servi, *n.* 18. Clerici, & Religiosi, nisi accusent suum Prælatum, *n.* 19. Nec Milites, *num.* 20. Surdi, muti, & mente capti, *num.* 21. Infames ac criminosi, Excommunicati, *n.* 24. Inimici, & cohabitantes cum illis, *num.* 25. Suspecti, *num.* 27. Pauperes, *ibid.* Infideles, & Hæretici, *num.* 28. Consanguinei, *n.* 29. Qui omnes tamen accusare valent in certis criminibus, & quibus? *n.* 30. Inhabilem ad accusandum potest Judex ex officio repellere, *n.* 32.

Accusare criminaliter, an & quando quis teneatur? *T.* 1. *n.* 33. Non potest Clericus coram Laico, benè verò coram Judice Ecclesiastico, *T.* 12. *n.* 88.

5. Accusari quinam possint vel non? *T.* 1. *n.* 34. Non possunt carentes usu rationis, *ibid.* Absentes, *n.* 36. Mortui, *n.* 37. Superiorem non agnoscentes, *n.* 38. Legati Imperatoris, *n.* 39. Qui crimen jam præscripserunt, *n.* 40. Absoluti à crimine, vel accusatione, *n.* 41. Limitatur tamen hoc, *n.* 42.

Accusati criminaliter non possunt accusare, *T.* 1. *n.* 23.

2. Accusatio calore iracundiæ facta, an teneat? *T.* 18. *num.* 21.

5. Accusatio criminalis quid? *T.* 1. *num.* 5. Debet fieri in scriptis, *num.* 6. apud competentem Judicem, *n.* 7. cum expressione nominis Judicis, accusatoris, accusati, delicti, mensis, & anni quo delictum fuit commissum, *n.* 8. Requiritur etiam inscriptio, *n.* 10. fit ad vindictam publicam, *n.* 13. Semel facta cogit Judicem ad procedendum, *n.* 54. In quo differat à civili? *T.* 1. *n.* 14. Habet eosdem effectus respectu accusati, quos habet denunciatio respectu denunciati, *num.* 57. Et quinam sint illi effectus respectu accusati? *ibid.* Accusatio criminalis etiam licita, an & quando inducat Irregularitatem? Vide *Irregularitas ab accusatione criminali.*

Accusator, oblato jam libello, non amplius potest desistere ab accusatione, *T.* 1. *n.* 50. Benè tamen ante libellum, *n.* 51. Deprehendens se errasse accusando, tenetur in foro interno desistere, *num.* 52. Desistens tamen punitur in foro externo, *n.* 53. Tenetur planè probare delictum, aliàs punitur pœna talionis, & aliis pœnis, *n.* 56.

Accusator, vel Denunciator, quomodo impugnare possit defensiones Rei, vel respondere ad illas? *Tit.* 1. *n.* 469. *& seqq.* Et criminalis in probatione deficiens, præsumitur Calumniator, subjacet pœnis, & quibus? *T.* 2. *n.* 3. *& seqq.*

ACEPHALUS.

3. Acephalus nemo debet esse, *T.* 39. *n.* 16.

ACQUISIBILIA.

5. Acquisibilia privilegio, sunt acquisibilia consuetudine, *T.* 33. *n.* 40.

ACTA, ACTIO, ACTOR, ACTUS.

2. Acta Judicii & acta causæ quid? & in quo differant? *T.* 1. *nu.* 185. Acta unius judicii, an habeant suum effectum, fidemque faciant in alio? *nu.* 185. *&* 186. Acta coram Judice Ecclesiastico fidem faciunt coram sæculari, & è contra, ut unus adjuvet alterum in compescendo malos, *n.* 190. Acta probatoria in judicio summario, fidem non faciunt in ordinario, *num.* 191. Hoc tamen limitatur, *n.* 192. Et in judicio civili, fidem non faciunt in criminali; benè tamen è contra, *n.* 193. Et acta in judicio inducunt notorium, & quomodo? *nu.* 194. Acta, seu gesta per Judicem putativum, an valeant? *nu.* 196. *& seqq.* Acta prioris instantiæ quæ? *Tit.* 28. *num.* 244. Sub his comprehenditur etiam sententia, *ibid.* Ingressum, sive extractus actorum primæ instantiæ, sit ad distantiam partis, ejusque expensis, *num.* 245. Acta prioris instantiæ, & quidem omnia debent per appellantem suis sumptibus transportari ad Judicem appellationis, *num.* 246. *& seqq.* Notabilis textus Concilii Tridentini quoad hoc, *num.* 247.

3. Acta ibi esse dicuntur, ubi aliquid sit authoritate Judicis, *T.* 26. *n.* 252.

Acta Capitularia ut valida sint, sufficit consensus majoris partis Capituli, *T.* 11. *n.* 11. Dummodo omnes legitimè convocentur, *num.* 12. Et Capitulariter congregati tractatum habeant, *n.* 13.

Atque duæ partes Capitularium sint præsentes, saltem de Jure Civili, *num.* 14. Quid de hoc Canonistæ? *num.* 15. *& seq.* Qualis subscriptio requiratur, quando super actis Capitularibus prigi debet instrumentum? *num.* 17. *& seqq.* Ad valorem actus Capitularis non requiritur major & sanior pars Capituli, *num.* 21. *& seqq.* Limitatur in aliquibus casibus, *n.* 24. Major & sanior Capituli pars quæ? *nu.* 20. Et quid possit? *num.* 24. Unus Canonicus potest se opponere & impedire damnum Ecclesiæ, *nu.* 25. *& seqq.* Major pars, quando scienter eligit indignum, sufficit electio à minori parte celebrata, *nu.* 27. Minor pars in Capitulis, quando sufficiat? *nu.* 28. *& seqq.* Contemptus unius valet ad irritandum actum

à cæteris factum, *num.* 31. In iis quæ competunt pluribus, ut singulis, requiritur consensus omnium, *num.* 34. *& seqq.* Potest Episcopus cum majori parte Capituli statuere, quòd quivis Canonicorum teneatur contribuere pro reparatione Ecclesiæ suæ, *num.* 31. Vel necessitate aut utilitate Collegii, *num.* 39. *& seq.*

5. Acta processus non debent communicari Reo ante ipsius examen, *T.* 1. *num.* 507. Benè verò postea, *n.* 441. *&* 83.

Acta, seu Copia actorum, an, & quando communicari possint, & debeant Reo appellanti, & ejus Advocato? *T.* 1. *nu.* 410. *& seq.* Revisio & Collatio actorum quomodo fieri possit, ac debeat? *num.* 537.

1. Actio quid, & quomodo differat ab Imploratione officii judicis? *T.* 32. *n.* 302. *& seqq.*

Actiones bonæ fidei sunt Septemdecim, & quales? *T.* 35. *num.* 124. *&* 125. In Actionibus bonæ fidei veniunt usuræ & fructus à tempore moræ; secus in actionibus stricti juris, *n.* 130. *&* 131. Vide infrà, ℣. *Contractus bonæ fidei.* Actiones liquidæ bene possunt vendi, *T.* 37. *num.* 48. Actio mandati directa, seu competens domino contra Procuratorem, sive Mandatarium, quid importet? *Tit.* 38. *num.* 110. *&* 111. *&* 128. Actio mandati contraria, quid? *num.* 113.

Actio, *quod metus causa*, datur illi, qui ex gravi metu rem suam alteri tradidit, *T.* 40. *num.* 35. Vi hujus debet fieri integra restitutio, *num.* 36. Agens hac actione non tenetur designare, quis metum intulerit, *n.* 37. Actio, *quod metus causa*, non solum est personalis, sed etiam in rem scripta, *num.* 38. Imò & pœnalis, *ibid.*

2. Actio realis, & actio personalis, quid? *T.* 3. *n.*11. *&* 12. In utraque potest distingui duplex causa petendi, proxima & remota, *nu.* 13. Et quæ iplarum in libello debeat exprimi? *num.* 14. *& seqq.* Actionis nomen, an necessariò sit exprimendum in libello? *num.* 18. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Libellus.* Inter actiones reales & personales, notabilis est differentia quoad missionem in possessionem rei petitæ, *T.* 15. *n.* 27. Utrum tam in actionibus realibus, quàm personalibus, opus sit missione in possessionem bonorum contumacis ex secundo Decreto? *T.* 15. *n.* 31. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Decretum, &* ℣. *Missio in possessionem.* Actio tum personalis, tum realis, ut fiat litigiosa, requiritur litis contestatio, *T.* 16. *nu.* 31. Ante litem contestatam actio liquida potest licitè cedi, vel vendi, *n.* 32. Et quid de actione dubia, seu controversa? *n.* 33.

Actio judicati oritur ex litis contestatione, *T.* 5. *num.* 32. Actiones temporales per litis contestationem fiunt perpetuæ, *n.* 39. Actiones pœnales post contestationem litis transeunt in solidum contrà hæredes Reorum, *n.* 40. Actio criminalis, utpote major, regulariter priùs est tractanda, quàm civilis, *T.* 10. *n.* 10. *& seqq.* Dummodò utraque principaliter intentetur, *n.* 11. fallit hoc quando quæstio civilis præjudicat criminali, *n.* 12. Inter actiones & Interdicta, olim erant plures differentiæ, *T.*12. *n.* 76. Hodiè in effectu nulla remanet differentia, *num.* 77. Actio confessoria quæ? *T.* 12. *num.* 280. Actio civilis & actio prætoria, quæ? *T.* 14. *num.* 21. Et quale discrimen inter illas? *n.* 22.

Actiones, quo tempore extinguantur, seu quando præscribatur contrà eas? *T.* 26. *num.* 174. *& seqq.* Actio hypothecaria contrà debitorem, vel ejus hæredem, non extinguitur nisi annis quadraginta, secùs contrà alios, *num.* 174. *&* 175. Actiones temporales per contestationem litis, fiunt perpetuæ, *num.* 176. Actiones aliæ extinguuntur per præscriptionem annis triginta, non tamen omnes tantùm temporis requirunt, *nu.* 177. Actio injuriarum expirat lapsu unius anni, *num.* 178. Actio ad acculandum adulterium, aliaque peccata carnis, quibusdam exceptis, expirat quinquennio, *n.* 179. Quid dicendum de nefando crimine Actionis Sodomiæ? *num.* 180. Actiones criminales tolluntur regulariter viginti annis, nonnullis tamen exceptis, *num.* 181. Actio redhibitoria, quæ & quo tempore eidem præscribatur? *n.* 182. Actio, *quanti minoris*, quæ, & quamdiu duret? *n.* 183. Actionem in actio præbet sententia lata pro actore, *T.* 27. *num.* 145. In actione injuriarum Reus condemnatus efficitur infamis, nisi injuria foret minima, *num.* 148. Actiones personales, quæ correspondent obligationibus duntaxat ad patiendum, sive subeundum onus, si ab altero petatur, præscriptione extinguuntur ob solam negligentiam Actoris, seu cessationem Exactoris, quamvis obligatus suæ interim obligationis probè conscius sit, *T.* 26. *num.* 107. Secùs dicendum de actionibus personalibus, quæ correspondent obligationibus ad aliquid agendum, vel non agendum, *num.* 114. *& seqq.* Dantur actiones, quæ tolluntur, seu contra quas præscribitur lapsu certi temporis, *n.*118. Actio ex pacto nudo, an detur? *num.* 119. In actionibus civilibus sententia lata non illicò est executioni mandanda, sed expectandum saltem per decem dies, *T.* 27. *num.* 160. Et quid in criminalibus? *nu.* 161. *&* 162. Si dixerit Reus se velle parere sententiæ, statim ista in actione reali est executioni mandanda, *n.* 163. In actione personali regulariter conceditur quadrimestre ad solvendum, *num.* 164. *&* 165. Vide infrà, ℣. *Sententiæ executio.* Actio de dolo quid? *T.* 14 *num.* 28. Est actio prætoria, *num.* 29. Et personalis, *n.* 30. An transeat in hæredes? *num.* 30. *&* 31. Actio de dolo non procedit secluso dolo malo, *num.* 32. Nec admitti debet, nisi causâ cognitâ, attendendo scilicet ad tria, & quæ? *num.* 33. *& seqq.* Ea non datur pro modica summa, seu quæ non excedit duos aureos, *num.* 34. Neque omni tempore, sed intra biennium, *num.* 35. Nec adversus eas personas, quibus, pietate, officio, reverentia obligamur, *num.* 36. Neque ubi alia actio, exceptio, aut restitutio in integrum suppetit, *num.* 37. Actio de dolo, & exceptio doli, in aliquo conveniunt, differunt tamen in pluribus, *num.* 38. 39. *& seqq.* Actio de dolo finitur biennio, *num.* 39. Atque infamat, *num.* 40. Estque extraordinaria, atque subsidiaria, *num.* 41. Et arbitraria, *num.* 42.

3. Actio æstimatoria, seu quanti minoris quid? cui, & contrà quos detur, *n.* 317. Cur detur, si læsio non sit ultrà dimidium, *num.* 318. Qui ignoranter vendidit rem vitiosam, ad id solum tenetur, quanto minoris fuisset res empta, *num.* 319. Tempus ad actionem redhibitoriam est semestre, ad æstimatoriam verò annus; *n.* 320. Quando ob vitium conceditur actio redhibitoria, potest emptor loco illius assumere æstimatoriam, *num.* 321. Actio Decimarum, vide *Decimarum actio.* Actio ex commodato quæ? *T.* 15. *n.* 38. Ex depositio quæ? *Tit.* 16. *n.* 52. Ex conducto, *T.* 18. *num.* 81. Actiones ex empto & vendito, *T.* 17. *n.* 307. *& seqq.* Jura emptori concedunt actionem empti ad consequendum ea, quæ ei debet venditor, & huic actionem venditi ad consequenda, quæ ei debet emptor, *ibid.* Actio venditi, seu ex vendito quid? *num.* 308. Ad quid detur? *num* 109. Actio empti, seu ex empto quid? *num.* 310. Ad quæ detur, *n.* 311. Et ex læsione ultrà, vel infrà dimidium. Vide *læsio ultrà dimidium.* Actionis nomen non est opus in libello exprimere secundùm Canones, *T.* 14. *n.* 22. Actio redhibitoria quid? cui? & contrà quos detur? *T.* 17. *num.* 312. *& seq. &* 322. Non datur, nisi vitium

tium sit notabile, & quidem corporis, non animi, *num.* 314. Contrà venditorem, qui ignoranter vendidit rem vitiosam non datur actio redhibitoria, *num.* 315.

5. Actio ad Palinodiam, seu Recantationem. Vide *Palinodiæ actio.* Actio ex dejecto, vel effuso quid importet, & contrà quem competat? *T.* 36. *n.* 25. Actio ex lege Aquilia datur ad refarcitionem damni, & quantùm interest, damnum datum non fuisse, *T.* 36. *n.* 50. Et subinde etiam ad duplum vel quadruplum, *numer.* 15. Actio furti, quid? Et contrà quem competat? *T.* 18. *n.* 31. *& seqq.* Actio injuriarum. Vide *Injuriarum actio.*

R. J. Actio injuriarum perpetua datur contrà judicem, non reservato juris ordine, in tortura procedentem, C. I. R. VI. *n.* 12. Et merè personalis non transit in successionem particularem sine cessione, C. II. R. XLVI. *n.* 7. Et cui competit pro re acquirenda, ei magis competit exceptio pro retinenda, C. II. R. LXXI. *n.* 3.

2. Actor, unde sic dicatur? *T.* 1. *num.* 8. In judicio semper intervenit Actor, vel verè, vel fictè, *num.* 5. Actor post libellum per Judicem Reo porrectum obligatur litem prosequi, & quando secùs? *T.* 3. *num* 40. Vide infrà ℣. *Libellus.* Actor nequit se ulla fori incompetentis exceptione rueri quoad reconventionem, ubi hæc locum habet, *Tit.* 4. *num.* 5. Actor plus debito petens in Judicio, an possit impunè pœnitere? *T* 11. *nu.* 15. *& seq.* Actore plus petente, an possit Reus negare simpliciter totam petitionem? *nu.* 20. *& seq.* Regula ista, *Soli actori incumbit onus probandi*, fallit in Judiciis duplicibus, *T.* 12 *n.* 238. *Actore non probante, Reus absolvitur*, limitatur, & declaratur, *T.* 15. *n.* 16. Actor qualiter censeatur committere contumaciam? *T.* 14 *nu.* 71. *& seqq.* Et contumax quomodo sit citandus? *n.* 81. *& seqq.* Præsertim, si sit absens, vel latitet, *n.* 82 *Invitus agere, nemo cogitur*, quomodo intelligendum, *n.* 81. Contrà Actorem contumaciter absentem potest Judex procedere usque ad sententiam, etiam lite non contestata, *num* 84 Major est contumacia Actoris, quàm Rei, *num.* 88 Magis præsumitur contrà Actorem, quàm contrà Reum contumaciter absentem, *nu.* 89. Cur non frustrà ad instantiam Rei fiat processus supra causa principali, Actore contumaciter absente, sicque nihil probante? *n.* 90. *Actore non probante Reus absolvitur*, quomodo intelligendum? *n.* 91. Quatuor remedia juris competunt Reo contrà Actorem contumaciter absentem, & quæ? *num.* 92. *& seq.* Actor in termino citationis contumaciter absens, tenetur Reo comparenti ad expensas, *T.* 14 *num.* 94 Secùs, si nec Reus comparuit, *num* 95. Actor contumax amplius non est audiendus, nisi præter restitutas expensas etiam præstet cautionem de comparendo in termino citationis, *n.* 96. Et qualis debeat esse hæc cautio? *n.* 97. Vide infrà, ℣. *Contumacia*, & ℣. *contumax.* Actor ob contumaciam Rei, mittitur ex primo Decreto in possessionem rei petitæ, *Tit.* 14 *num.* 130. Ac post annum constituitur verus rei possessor, *nu.* 131. Actor ob contumaciam Rei ex primo Decreto missus in bona petita, post annum efficitur verus possessor, *Tit.* 15 *n.* 17. *&* 19. Annus ille quando tunc incipiat currere, *n.* 20. *& seq.* Actor qui ob resistentiam adversarii rem custodiendam nancisci non potest, post annum statim verus constituitur possessor, *num.* 22. In actionibus personalibus qualiter Actor ob contumaciam Rei sit mittendus in possessionem ex primo Decreto? *n.* 24 Actor tunc post annum non adquirit possessionem bonorum absque secundo Decreto, *num.* 25. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Missio in Possessionem.*

Actore plene non probante, sufficit ad probandam Rei innocentiam præsumptiva & dubia probatio, *T.* 19. *n.* 63. Actori regulariter incumbit onus probandi, *T.* 19. *n.* 13. *& seqq.* Actor tenetur ad judicium venire paratus, *num* 124. Habet in sua potestate, quando agere velit; non sic Reus, *ibid.* Regula illa, *Actori incumbit probatio*, patitur plures fallentias, & quas? *num.* 125. *& seqq.* Si præscriptio juris sit pro Actore, tunc onus probandi transfertur in Reum, *n.* 126. *&* 127. Actor tenetur edere instrumenta, quibus in judicio est usurus, & quomodo? *T.* 22. *num.* 234. *& seqq.* Tenetur que Reo edere instrumenta ad fundandam ejus exceptionem, & cur? *n.* 244 Vide infrà, ℣. *Reus an instrumenta.* Actorem ab agendo repellit exceptio excommunicationis, non Reum à defendendo, *T.* 25. *n.* 120. Tamen ut repellat Actorem ab agendo, debent plures observari conditiones, & quæ? *n.* 121 *&* *seq.* Actorem excommunicatum, debet Judex ex officio repellere; & qualem? *nu.* 125. Vide infrà, ℣. *Exceptio excommunicationis.*

R. J. Actor quis dicatur? C. II. R. XI. *n.* 2. in quibus causis actoris partes sint favorabiliores, quàm Rei? *ibid. n.* 10. 11. *&* 12. Actor excommunicatus repellitur exceptione, C. II. R. XXXII. *num.* 13. Actor, si una actione inepta repellatur, potest aliam congruentem instituere, C. I. R LXXXIV. *n.* 9. Non potest uti pluribus actionibus, Reus verò pluribus exceptionibus, C. II. R. XX. *n.* 2. 3. Actor post litis contestationem invito Reo non potest recedere, C. II. R. XXI. *num.* 9. Actori non licet, quod Reo licitum non est, C. II. R. XXXII. *n.* 2. *&* 3. fallit 1.) quod actor possit petere judicem extraordinarium, non item reus, *ibid. n.* 14. 2.) Actor ex pluribus ordinariis judicibus potest unum eligere, non reus, *num.* 13 3.) Actorem acculantem Reus de crimine non potest reacculare, *num.* 16. 4.) Actor, probato furto admittitur ad juramentum de quantitate, non verò reus ad purgatorium juramentum, *n.* 18.

1. Actus meræ facultatis, qui? *T.* 4. *n.* 130. Actuum frequentia, an & qualis requiratur ad inducendam consuetudinem? *n.* 116. *& seq. &* *n.* 95. Et quales actus ad eam inducendam requirantur? *n* 125 *& seq.*

2. Actus, ut est servitus rustica, quis? *T.* 26. *n.* 99.

3. *Actus agentium non operatur ultrà intentionem eorum*, *T.* 5. *n.* 422.

Actus de natura validus, valet in foro interno, etsi à lege irritetur, *T.* 6. *n.* 111. *Actus si non valet ut fit, nec valebit ut fieri potest*, *T.* 18 *nu* 27. Actus voluntariæ jurisdictionis extra quovis judice fieri potest, *T.* 26. *n.* 251. Voluntarii quando, & quomodo inducant consuetudinem obligatoriam? *T* 30. *num.* 198.

4. Actus agentium non operantur ultrà voluntatem eorum, *T.* 1. *n.* 5. Et Internos quando possit, & soleat præcipere Ecclesia? *T.* 7. *n.* 24.

R. J. Actus ab initio validus loco tractu temporis non vitiatur; nec ab initio invalidus temporis lapsu convalescit, C. II. R XVIII. *n.* 4. Actus, circa substantiali non servatâ, nullus est, C. II. R. LXIV. *num.* 6. Legitimi conditionem non requirunt, nec una diem, C. II. R. L. *nu.* 5. *&* 6. Sumuntur in duplici sensu, *ibid. n.* 2. *&* 3. Actuum jure invalidorum effectus, C. II. R LXIV. *num.* 10. remissivè. Actus legitimè factus, v. *factum.*

ADITIO.

3. Aditio hæreditatis, adire hæreditatem. Vide *hæreditatis aditio.*

ADMINISTRATOR.

Administrator Episcopi, quid? & quid juris de eo? *T.* 6. *n.* 25. *& seqq.*

R. J. Administrator rerum non potest donare, C. II. R. LXXXI. *n.* 4.

ADOLESCENTES.

2. Adolescentium vita nihil est incertius, T. 23. *n.* 97. Ex bona conservatione in adolescentia, præsumitur puer bonus futurus in ætate virili, & quomodo? T. 23. *n.* 97. *&* 98.

ADOPTATIO.

4. Adoptatio quid? & quotuplex? T. 12. *n.* 2. Quinam adoptare possint? & quæ conditiones ad adoptandum requisitæ? *n.* 3.

ADULTERIUM.

3. Adulterium unius, an & quomodo præbeat licentiam innocenti intrandi Religionem? *Tit.* 32. *n.* 26. *& seqq.*
4. Adulterium conjugis quomodo privet dote, vel contradote, & aliis? T. 20. *n.* 95. *& seqq.* Quando constituat impedimentum criminis? Vide *criminis impedimentum*, T. 7. *n.* 1. *& seqq.* Et quatenùs est causa divortii. Vide *Divortium ex causa adulterii.*
5. Adulterium quid? & quotuplex? *Tit.* 5. *n.* 2. *& seq.* Aliud est simplex, *n.* 3. aliud duplex, *n.* 4. Copula carnalis cum sponsa de futuro non est adulterium, *n.* 5. *& seqq.* Adulterii pœnæ, T. 15. *nu.* 8. *& seq.* De Jure Divino est mors, *ibid.* De Jure Canonico pœnæ adulteri Laici in adulterio persistentis est Excommunicatio, *n.* 9. Fœminæ adulteræ est destrusio in Monasterium, *n.* 10. Amissio dotis, & Donationis propter nuptias, *n.* 12. Alia pœna adulterii est divortium, *n.* 11. Clerici adulteri pœna quæ? *n.* 13. *& seqq.* Pœna adulteri de Jure Civili quæ? *n.* 16. *& seqq.* Et quæ de Jure Bavarico? *n.* 19. Adulterii pœnas non incurrit, qui illud non scienter, vel actualiter committit, *num.* 26. *& seqq.* Adulterium accusare quinam, & quando possint? T. 16. *n.* 25. *& seq.* Ante omnia criminaliter potest maritus, *ibid.* Et post ipsum Pater adulteræ, & alii conjuncti, *n.* 26. His deficientibus, quivis extraneus mas, major viginti quinque annis, *n.* 27. Civiliter quoad dotem, & divortium, uxor etiam potest accusare virum adulterum, non item criminaliter, loquendo de Jure Civili, *n.* 28. Secùs est de Jure Canonico, *n.* 29. Ad probandum adulterium sufficiunt violentæ præsumptiones, & quæ? *n.* 30. *& seqq.* Adulterii Judex, quando agitur civiliter, quoad divortium, solus Ecclesiasticus est, T. 16. *n.* 39. Qui etiam incidentaliter judicat de causa dotis, donationis propter nuptias, atque alimentorum, *n.* 40. Si contrà adulterium agitur criminaliter ad pœnam sanguinis, solus Laicus Judex est, *nu.* 41. Si ad aliquam aliam pœnam criminaliter agitur, mixti fori est, *n.* 42. Adulterii probatio qualis requiratur, & sufficiat? T. 16. *n.* 30. *& seqq.*

ADVOCATUS, ADVOCATI.

1. Advocati, alio nomine vocantur *Postulantes*, *Patroni causarum*, &c. T. 37. *n.* 4. Æquiparantur militibus, *n.* 6. Advocatum esse est honoris, *n.* 7. Advocatum in Judicio agere, qui possint, vel prohibeantur? *n.* 8. *& seqq.* Vide infrà *Postulare.* Advocatum ad lites agere, num possint Clerici? *n.* 15. *& seqq.* Vel Monachi, aliique Religiosi, *n.* 24. *& seqq.* Advocatorum obligatio generatim quotuplex? T. 37. *n.* 27. Advocati qua ratione teneantur attendere ad causæ qualitatem? *n.* 28. Non possunt suscipere causam certò injustam, & desperatam, *ibid.* Quid agendum Advocato, si causa Clientis in progressu appareat injusta, quæ ab initio videbatur justa, vel saltem probabilis? *nu.* 29. An tunc possit Clientulum inducere ad transigendum, *n.* 30. Qua ratione teneatur servare modum advocandi? *n.* 31. *&* 32. Atque servare veritatem, *n.* 33. *& seqq.* Advocatus utens falsis pro veris, falsi crimen incurrit, *num.* 33. Bonus Advocatus Clienti dicit: *Si sic respondebis, perdes causam; si aliter, & contrà veritatem, perdes animam*; *n.* 34. Non subtrahat adversario suæ defensionis copiam, nec superfluas petat dilationes, &c. *n.* 35. Licet possit occultare ea, quibus impediti posset processus, *n.* 36. Tenetur servare fidelitatem, & qua ratione? *nu.* 31. *& seqq.* Non potest prodere instrumenta, seu documenta secreta suæ causæ parti adversæ, alioquin dicitur falsarius, *num.* 38. Nequit idem esse Advocatus & Judex, in eadem instantia, & causa, *n.* 39. Et quid succedit? *ibid.* Advocatus utrique parti simul inserviens, censetur Prævaricator, *n.* 40. Tenetur servare moderationem in salario, & qualiter? *n.* 41. *&* 42. Nequit pacisci de quota litis, *num.* 44. Advocato non licet ullum contractum cum Clientulo suo inire, *nu.* 45. Nec potest alienas lites redimere, *n.* 46. Et qualiter id prohibitum? *n.* 47. *& seq.* Qualiter differat à Procuratore, T. 37. *n.* 7. *&* T. 38. *n.* 7. *& seqq.* Advocatus ut quis sit, potest compelli, T. 38. *n.* 9. De facto plerumque Advocati partium simul constituuntur harum Procuratores, *n.* 12. Advocatorum confessio, seu error, an noceat suo Clientulo? T. 38. *n.* 126. Advocatum idoneum tenetur Judex parti litiganti providere, si ea talem non habet, T. 32. *nu.* 69. Talisque Advocatus potest esse domesticus, sive familiaris Judicis, *n.* 70. Non tenetur gratis præstare officium suum, *n.* 71. Dummodo Clientulus ille non sit omninò pauper, *n.* 72. Ea, quæ ab Advocatis minus bene dicta fuerunt, an Judex supplere possit, ac debeat? *n.* 73.
2. Advocatorum officium circà quæ versetur? T. 1. *n.* 221. Advocatus respondens in his quæ sunt facti, nemine contradicente, præjudicat parti, *num.* 220. Advocatus nequit esse testis in causa, cujus patrocinium gessit, & quomodo? T. 20. *nu.* 189 *&* 191. Advocatus, vel doctor in propria causa conficiens instrumenta, nihil eo nomine pro sua navata opera exigere valet, T. 27. *n.* 202. Nisi propter hoc perdiderit aliud lucrum, vel incurrerit damnum personale, *n.* 203. *&* 204.
3. Advocatus defensiones, & acta non dantur Reo, antequàm fuerit examinatus, T. 1. *n.* 407. Advocatus, seu Patronus, Procurator & defensiones, finito examine Rei, eidem etiam non petenti, offerri, & concedi debent, nisi sponte eisdem renunciet, T. 1. *n.* 441. Potest Reus etiam ex alieno Conventu vel Provincia Advocatum eligere, si causa est valdè ardua, non item sæcularem, *n.* 442. Si Reus ipsemet velit facere suas defensiones, potest loco Advocati petere Procuratorem, *n.* 443. Forma offerendi, deputandi, acceptandi Patronum, ac defensiones, *n.* 444. Si Reus renunciat defensionibus, & Advocato, debet inferi actis, & quomodo? *n.* 445. Patronus, vel Advocatus acceptans munus debet jurare coram judice de officio fideliter exequendo, *n.* 449. Si ex causa rationabili recusat munus alium debet concedere judex, *n.* 447. Si irrationabiliter recusat, ipsum complere debet, *ibid.* Acceptanti munus consignari debet copia actorum, *n.* 448.

Advocatus, seu Patronus Rei, quid agere debeat, munere acceptato? *Tit.* 1. *num.* 449. *& seqq.* Debet ex actis, & Reo benè se informare in causa, & si expediens judicat, petere prorogationem termini, nomina testium, & accusatoris &c. *ibid.* forma hujus petitionis & concessionis, *num.* 450. Patronus non potest suadere Reo, sed dissuadere debet, ut delictum verè commissum neget, *nu.* 453. Si Reus jam apparet confessus, vel convictus, debet ei suadere ut desistat & se humiliet, *numer.* 454. Potest, & debet subinde Advocatus facere articulos interrogatoriales, seu interrogatoria, testibus jam examinatis proponenda, *numer.* 455. & quomodo, *numer.* 456. Debent super

super his examinari testes, & quomodo? *nu.* 457. Quid Juris, si testis in secundo examine variet? *nu.* 458. Secunda depositio testium communicari debet Patrono, *num.* 459. Qui ex illa formare potest articulos defensionales, *num.* 460. Et quomodo? *nu.* 461. Si articuli aliqui impertinentes ponantur, moderari, vel corrigi possunt, & quomodo? *n.* 462. Super articulis defensionis, à Patrono propositis, examinantur testes ab eo producti, & quomodo? *n.* 463. Patronus potest appellare, si Judex ei justè non defert, *n.* 464. Examen tertium pro Reo completum, communicatur Patrono, *n.* 465. quo habito facit defensiones Rei, & quomodo? *n.* 466. Potest Patronus, & debet subinde etiam contrà unum vel plures ex diffinitorio excipere, *n.* 467. Sed non nisi ex justa causa, *n.* 468. Advocatus fiscalis quomodo defensiones Rei impugnare, vel ad eas respondere possit, ac debeat? T. 1. *n.* 469. Forma practica hujus, *n.* 471.

ÆDIFICARE, ÆDIFICATIO.

3. Ædificare Ecclesiam quis dicatur? T. 38. *nu.* 7. *& seqq.*
5. Ædificare in suo fundo an quis valeat quidquid, & qualiter sibi placuerit? *Tit.* 32. *num.* 37 *& seq.* Potest quivis usque ad Cœlum ædificare, *ibid.* Nisi habeat servatutem urbanam, *num.* 38. vel ædibus vicini imminet periculum, *nu.* 39. Vel ad solam æmulationem alterius ædificet, *num.* 40. Vel contrà favorem Religionis, aut Boni publici, *num.* 41. Scholares non possunt erigere altas domos, vel in jam erectis facere fenestras, ex quibus videri in Monasteriis possint fratres, vel Moniales, *numer.* 42. *& seqq.*
3. Ædificatio Ecclesiæ, T. 48. *nu.* 2. *& seqq.* Ad ædificandam Ecclesiam requiritur Episcopi consensus, *num.* 4. Non item ad oratorium privatum, *num.* 5. Ante ædificationem debet Episcopus per se, vel per alium crucem figere, & primum lapidem ponere, *num.* 6. Requiritur etiam consensus expressus, *num.* 7. *& seq.* Et competens dos, exceptis Ecclesiis Mendicantium, *num.* 8. *&* 10. Quid si absque dote ædificetur Ecclesia? *num.* 9. Ecclesia in præjudicium alterius præsertim Parochialis Ecclesiæ ædificari nequit, & ideo Parochi etiam audiri debent, *num.* 11. Limitatur in Erectione novæ Parochiæ, *n.* 12.

Ædificatio Monasteriorum, & aliorum locorum Religiosorum, T. 48. *nu.* 29. *& seqq.* Allegantur Constitutiones Pontificiæ Clementis VIII. Gregorii XV. & Urbani VIII. in ædificatione Monasterii observandæ, *ibid.* Requiritur ad eam consensus Principis territorialis, *num.* 30. Et Episcopi, *num.* 31. Qui ante consensum debet citare & audire interesse habentes, *nu.* 32. Inter quos est etiam Parochus loci, *numer.* 33. Non potest ædificari Monasterium, vel alius locus Religiosus, nisi in eo velint, & commodè possint duodecim Religiosi habitare & sustentari, *num.* 34. Appellatio contrà ædificationem omnia suspendit, *num.* 35. Ad eam non est necessarius consensus Papæ extrà Italiam, benè tamen in Italia, & Insulis adjacentibus, *num.* 36. *& seqq.* Nec est necessarius consensus Capituli, *n.* 40. Si verum præjudicium non adest, potest Episcopus, & tenetur dare consensum etiam invitis aliis Religiosis, ac interesse habentibus, *num.* 41. Potest Episcopus aliquando dare consensum, aliis non citatis, vel non auditis, *num.* 42. Ædificationem Monasterii impedire potest solum præjudicium grave, & quale? T. 48. *n.* 43. *& seq.* Diminutio numeri Religiosorum præexistentium an & quando sit sufficiens ad impediendum? *num.* 44. *& præced.* præjudicia gravia unde probentur? *num.* 45. *& seq.* Ædificatio Monasterii, aut alterius loci Religiosi, ut ritè fiat, quam formam servare & quomodo procedere debeat Episcopus? *nu.* 48. *& seq.* Non debet, nec potest dare consensum sine gravi causa, *num.* 50. Debet priùs citare interesse habentes, & quomodo? *nu.* 52. Ac eorum gravamina sibi proposita communicare ædificare volentibus, *num.* 53. Horum verò responsum amplius communicare non debet, sed si opus est cuivis probationem imponere, *num.* 54. Post appellationem non amplius potest se immiscere, *num.* 55. Ædificatio Monasterii, vel alterius loci Religiosi contrà formam Religionis facta, est nulla, nullumque jus habitandi ibidem tribuit, T. 48. *nu.* 56. Possunt ab eo Religiosi expelli, *num.* 57. Nisi jam præscripterint, *num* 58. Privilegium speciale Franciscanorum, *ibid.* Episcopus contrà præfatam formam consensum dans, moraliter peccat, & nulliter agit, *num.* 59. Pœna Religiosorum gravissima contrà debitam formam Monasteria vel domos ædificantium, aut recipientium, *n.* 60.

ÆGROTUS.

R. J. Ægrotus urgente necessitate excusatur à jejunio, C. I. R. IV. *num.* 6.

ÆQUITAS.

1. Æquitas quid? *Tit.* 2 *num.* 418. *In omnibus causis potior debet esse ratio æquitatis, quàm stricti juris*, declaratur. *n.* 415 *&* 416. Deficiente æquitate scripta, locus est æquitati non scriptæ, *n.* 417.
3. *Æquitatis ratio potius attendi debet, quàm stricti juris.* T. 24 *num.* 60.
5. Æquitatis, & justitiæ ratio præferenda est rigori juris, T. 32. *num.* 36.
R. J. Æquitas Arithmetica & Geometrica quid sit? C. II. R. XII. *num.* 5.

ÆTAS.

1. Ætas in eligendis, atque promovendis ad Prælaturas, & Beneficia Ecclesiastica, qualis requiratur? T. 6. *nu.* 210. *& seqq.* Certum est in talibus requiri ætatis maturitatem, & cur? *num.* 210. Ætas quatuordecim annorum, saltem inchoatorum, de facto requiritur pro quocunque beneficio Ecclesiastico obtinendo, *num.* 211. Et viginti quinque anni pro Ecclesia Parochiali, *num.* 212. Adeo ut dispensatus ad ordines, non sit dispensatus ad beneficium Parochiale, *num.* 213. Ad Decanatum requiritur ætas viginti quinque annorum saltem inchoatorum, *n.* 216. Ad Dignitates, & Personatus, quibus animarum cura non subest, qualis ætas requiratur? *num.* 214. *&* 215. Et quæ si talibus animarum cura subest? *n.* 216 Episcopis requiritur ætas triginta annorum completorum, *n.* 217. Ætas in promovendis ad ordines, qualis requiratur? T. 11. *n.* 63. Ætas in præficiendis seu promovendis ad Ecclesias, Prælaturas, aliaque Beneficia Ecclesiastica, qualis requiratur? T. 14. *n.* 6. *&* T. 6. *n.* 210. *& seqq.*
3. Ætas & senectus ubi non determinatur à Jure, decidiur arbitrio Judicis, T. 32. *n.* 17.
4. Ætas qualis requiratur ad sponsalia & matrimonium? T. 2. *n.* 3. *& seqq.* Ætas mulieris viginti quatuor annos excedentis est causa dispensandi, *A. n.* 92. Quomodo probetur? *n.* 338.
R. J. Ætate non legitima beneficium invalidè obtentum non convalescit ætate posteà superveniente, *C. II. R. XVIII. num.* 9.

AFFECTIO.

2. Affectionis paris causa tollit suspicionem fraudis, T. 20. *n.* 107.
3. Affectio ad rem, an & quando possit esse causa cariùs vendendi, vel emendi? *Tit.* 17. *num.* 146 *& seq.* Affectio Beneficiorum quid? Et quid Juris de ea? Vide *Beneficiorum Reservatio ex affectione.*

AFFI-

AFFINIS, AFFINITAS.

2. Affines producentis non sunt testes idonei adversus extraneos, *T.* 20. *num.* 116. Fallit istud in certis casibus, *nu.* 117. *& seqq.* Affines qui sibi instar parentum & liberorum sunt, inviti non coguntur adversùs se testimonium perhibere; & quales illi sint? *T.* 21. *num.* 32. Volentes tamen admittuntur, *nu.* 33. Et quando veritas aliter haberi nequit, possunt affines cogi ad ferendum testimonium, *num.* 34. Nec tamen frustraneum est harum personarum privilegium, *num.* 35.

4. Affines quid? & unde? & qualiter contrahant impedimentum matrimonii? *T.* 14. *nu.* 32. *& seq.* Post contractum matrimonium peccantes privantur jure petendi, non item reddendi debitum, *Tit.* 14. *n.* 53. Si peccant cum consanguinea in secundo gradu, *n.* 54. Incurrunt etiam alias pœnas, & mortua conjuge non possunt amplius nubere, *n.* 55. *& seq.* Requisita ad hanc pœnam, *n.* 57. *& seqq.*

Affinitas Carnalis quid? & unde? *T.* 14. *num.* 32. Antiquo Jure erat triplex, *num.* 33. Hodie verò unica est; Et inter quos? *num.* 34. *& seq.* Legalis, quid, & inter quos existat? *T.* 12. *nu.* 9. Affinitatis impedimentum quid, & unde? *T.* 14. *num.* 33. *& seqq.* Inter quos oriatur? *num.* 34. Pater & filius ex una parte possunt nubere matri & filiæ ex altera parte, sicut etiam duo fratres duabus sororibus, *num.* 35. Affinitas oritur ex copula licita, & illicita, *num.* 36. Dummodo sit perfecta, ad generationem prolis sufficiens, *n.* 37. Solvitur instantia, *num.* 38. Et fiunt deductiones usque ad numerum 44. *num.* 39. Affinitatis impedimentum quousque, & quo jure dirimat? *T.* 14 *nu.* 47. *& seqq.* Ex copula illicita usque ad secundum, ex licita verò usque ad quartum gradum dirimit, *ibid.* In linea transversa non dirimit jure naturæ, *num.* 48. Benè verò in primo gradu lineæ rectæ, in quo Papa dispensare non potest, *nu.* 49. Nisi affinitas esset ex copula illicita, *num.* 50. Doctrina computandi, & cognoscendi gradus affinitatis, *num.* 51. *& seqq.* Affinitatis impedimentum dispensando per quem, ex qua causa, & à quibus tolli possit? *A. nu.* 125. Cum quibus Papa dispensare solet super secundo consanguinitatis gradu, cum iisdem dispensat super primo gradu affinitatis, *ibid.* Rarius tamen, *n.* 126. In primo gradu affinitatis ex copula illicita dispensare solet Papa etiam antè matrimonium, *n.* 127. ob quas causas? *n.* 128. Pro foro interno ex quavis causa cum quovis dispensat super primo gradu affinitatis ex copula illicita, *num.* 129. etiam in linea recta, *nu.* 130. super secundo gradu affinitatis ex copula licita in quibus? & ex qua causa dispenset? *num.* 131. *& seq.* super secundo gradu affinitatis ex copula illicita cum quovis, ex quavis causa dispensat, *num.* 134. Affinitatis impedimentum, ut ritè dispensetur, quænam exprimi debeant? *num.* 195. *& seq.*

AFFIRMARE.

2. Affirmantibus duobus testibus magis est credendum, quàm centum negantibus, idque declaratur *Tit.* 20. *num.* 323. Affirmanti incumbit probatio, *T.* 22. *n.* 159.

AGERE.

2. Agere non potest, qui non potest rem alienare, an & quando verificetur? *T.* 1. *n.* 182.

R. J. Agere plus est, quàm excipere, *C. II. R. LXXI. num.* 3.

AGGRATIARI.

R. J. Aggratiandi jus habet Princeps supremus, *C. II. R. XII. nu.* 6.

AGNATI.

2. Agnati & cognati qui? & quomodò differant? *Tit.* 21. *n.* 31. Agnati & cognati usque ad tertium gradum non possunt compelli ad testificandum contrà suos consanguineos, *num.* 30. Vide infrà, ℣. Cognati, & ℣. Consanguinei.

3. Agnati, & cognati qui? *T.* 20. *n.* 18.

4. Agnati, & Cognati quid? *T.* 14 *n.* 5.

ALEA.

3. Alearum lusus prohibitus est Clericis, *Tit.* 1. *n.* 57.

ALIENARE, ALIENATIO, ALIENUS.

3. Aliena res, an & quando vendi, emique possit? Vide emptio venditio rei alienæ.

1. Alienatio Judicii mutandi causa quid? *T.* 42. *num.* 2. Edictum de prohibita alienatione judicii mutandi causa cur introductum? *num.* 3. Et qualis actio contra sic alienantem oriatur? *num.* 4. Et quæ contrà emptorem? *n.* 5. Ut actio in factum contra alienantem competat, tria requiruntur, quæ? *num.* 6. *& 7. & seq.* Edictum de prohibita alienatione judicii mutandi causâ etiam habet locum in actore, qui actionem alteri hac ratione cedit, *n.* 11. *&* 12. Per Rescriptum Apostolicum contra alienantem impetratum conventur is quem facta est alienatio judicii mutandi causa, *n.* 13. Solvitur instantia, *n.* 14.

2. Alienatio rerum litigiosarum, an & qualiter lite pendente, sit prohibita? *T.* 26. *num.* 16. *& seq.* Est vel ipso jure irrita, vel saltem irritanda, *nu.* 20. *&* 21. Et quæ differentia inter hæc? *num.* 22. Alienatio rerum dotalium juramento firmata valet, quæ alioquin secundùm leges est invalida, & cur? *Tit.* 24. *num.* 94. Alienatio etiam usucapionem continet, *T.* 26. *n.* 46.

3. Alienatio rerum Ecclesiæ præcipuè quid? *Tit.* 13. *n.* 2. *& seqq.* Prohibitum est res immobiles & mobiles pretiosas Ecclesiæ alienare, *n.* 4 *& seqq.* Mobilia & immobilia, quæ? *nu.* 7. Jura & actiones quæ alienari prohibeantur? *num.* 8. *& seqq.* Immobilium nomine veniunt etiam servitutes, Jura piscandi & venandi, &c. *num.* 10. Ac annui redditus, *num.* 11. Mobilia pretiosa quæ? *num.* 12. Pecunia regulariter non venit nomine immobilium, *n.* 15. Nomine mobilium pretiosorum comprehenditur etiam grex ovium, caprarum, &c. *nu.* 16. Alienationes causæ & solemnitates, *T.* 13. *nu.* 17. Causa est triplex, *n.* 18. Ecclesiæ necessitas, *ibid.* Utilitas, *nu.* 19. Quæ debet esse manifesta, *num.* 20. Et pietas quæ exemplificatur, *num.* 21. Item incommoditas, *num.* 22. Solemnitas requirit tractatum Capitularem prævium, *num.* 23. Consensum Capituli, *num.* 24. Et quidem expressum, *num.* 25. *& seq.* Requiritur etiam subscriptio Capituli, *num.* 28. Qualis, *n.* 29. Item consensus superioris, *num.* 30. Et (loquendo de Jure) Papæ, *n.* 31. Quid de Consuetudine præsertim in Germania? *n.* 32. Patroni consensus non requiritur, *nu.* 33. Exceptis duobus casibus, *num.* 34. Ad alienationem mobilium non pretiosorum, & immobilium vilium solemnitates non requiruntur, *nu.* 35. *& seqq.* Sicut nec ad alienationem necessariam, *nu.* 39. Quæ res in feudum, vel Emphyteusim dari aut locari possint? *n.* 40. *& seq.* Repudiatio rerum Ecclesiæ sine solemnitate an fieri possit? *num.* 44. Mancipia an possint alienari, *num.* 45. Bona, quæ servando servari non possunt, sine solemnitate alienantur, *nu.* 46. *& seqq.* Quid de Religionibus habentibus speciale Privilegium? *nu.* 48. An requiratur solemnitas Juris, si fit alienatio ab una Ecclesia ad aliam, *n.* 49. *& seqq.*

Alienationis nullitas, revocatio, actio, & pœnæ, *T.* 13. *n.* 52. *& seqq.* Alienatio rerum Ecclesiasticarum non servatis solemnitatibus debitis, est nulla, *ibid.* in foro externo, non autem in interno, *n.* 53. Quid si

si Ecclesia malit confirmari alienationem? *num.* 54. *& seqq.* Si Ecclesia graviter est læsa per alienationem validam, succurritur ei per restitutionem in integrum, *n.* 56. Aliter occurritur, si alienatio fuit invalida ob omissas solemnitates Juris, *num.* 58. *& seqq.* Res malè alienata potest revocari per Prælatum alienantem, & successorem, *nu.* 59. *& Seq.* Imo in horum defectu quivis Clericus agere potest, *n.* 61. Ecclesiæ graviter læsæ qualis competat actio? *n.* 62. *& seqq.* Si assumit unam actionem, cessat altera, *n.* 64. Malè alienantium pœna est nullitas actus & obligatio restituendi, *n.* 63. Item excommunicatio alienatoris & alterius, *n.* 66. à qua tamen excusat ignorantia, *n.* 67. Referuntur pœnæ aliæ in Extravagante ambitiosæ *n.* 68. *& seq.*

R. J. Alienatio bonorum Ecclesiæ licita ob necessitatem, *C. I. R. IV. n.* 6. Sciente & tacente Capitulo, valet, *C. II. R. XLIII. n.* 9. Etiam invito Capitulo facta valet, si ab eodem postea ratificetur, *C. II. R. IX nu.* 8. Alienationes rerum Ecclesiæ ab initio invalidæ, non validantur tractu temporis, *C. II. R. XVIII. nu.* 10 Et invalidas etiam ipse alienans potest revocare, *C. II. R. LXXVI. n.* 3.

Alienis rebus utens, ut suis parcat, dicitur locupletari cum alterius injuria &c. *C. II. R. XLVIII. nu.* 6. Alieno, non suo nomine, potest quis dare quod non habet, *C. II. R. LXXIX. n.* 6.

ALIMENTATIO.

3. Alimentationis & victûs nomine quæ veniant? *T.* 38. *n.* 14.

ALIUS.

1. *Alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus*, cur dicatur, non tamen, *Aliud*? *T.* 1. *n.* 12.

R. J. Alius, non licet per alium facere, quod per se non licet, *C. II. R. LXVII. nu.* 2. Per alium potest quis, quod potest facere per se ipsum, *C. II. R. LXVIII. num.* 2. 3. Quomodò alius debeat esse qualificatus? *ibid. n.* 4. Quænam per alium fieri non possint? *ibid. n.* 8. *& seqq.* Per alium quod quis facit, perindè est ac si per se ipsum faciat; quomodo intelligendum? *C. II. R. LXXII.* per tot.

ALLEGARE, ALLEGATIO.

3. *Allegans propriam turpitudinem non auditur*, *T.* 13. *num.* 60.

2. Allegationes juris differunt à probationibus, *T.* 19. *num.* 6.

ALMARICUS.

1. Almaricus quis fuerit? *T.* 1. *n.* 229. Ejus Errores qui? *n.* 228. *&* 230.

ALTARE, ALTARIA.

1. Altaria non sunt reconsecranda, in quibus Schismatici, vel degradati sacerdotes celebrarunt, *Tit.* 16. *num.* 30.

3. Altare aliud fixum, aliud portatile, seu mobile, *T.* 40. *n.* 31. Altaris consecratio à solo Episcopo fieri potest, *T.* 40. *num.* 32. Ex Privilegio Papæ etiam alius consecrat, *num.* 33. Non item ex consuetudine aut præscriptione, *num.* 34. *& seq.* Quomodo polluatur? *Tit.* 40. *num.* 36. Quomodo execretur, ita ut nova consecratione indigeat? *ibid. & seq.* Altari in portatili extrà Monasterium non amplius possunt celebrare Religiosi, *T.* 41. *n.* 5. Altare unum non debet discooperiri, ut alterum cooperiatur, *T.* 5. *num.* 111.

ALTER.

R. J. Alter alterius odio non debet gravari, *C. II. R. XXII. num.* 2. *& seqq.*

Anaclet. Reiffenstuel Repertorium.

ALTERNATIVA.

Alternativa, in alternativis debitoris est electio, *C. II. R. LXX.* Fallit in remediis, pœnis, gratiis Principum, & aliis, *ibid. nu.* 13. *& seqq.* Alternativa alia sunt personarum, rerum, locorum, temporum, remediorum, pœnarum, &c. *ibid. num.* 3. 4 5. 6. Alternativa & disjunctiva idem sunt, *ibid. num.* 2. In alternativis sufficit unum præstare, *ibid. num.* 8. 9. 19. *&c.* Quando sumenda sint disjunctivè vel copulativè, *ibid. n.* 19. 20. 21.

AMBAGES.

R. J. Ambages inutiles horrent lex & Natura, *C. II. R. LIX. num.* 2.

AMISSIO.

5. Amissio privilegiorum. Vide *Privilegiorum amissio.*

AMOTIO.

5. Amotio termini, quid? & quæ pœna illius? *T.* 18. *num.* 68.

AMPHIBOLOGIA.

2. Amphibologia quid, & qualiter contingat? *T.* 18. *n.* 180. *&* 181. Sine causa non est licitum uti Amphibologia, *num.* 184.

ANABAPTISTA.

5. Anabaptistæ quinam, & quibus pœnis subsint? Vide *Baptisma reiterantes.*

ANGLI.

R. J. Anglorum conversorum privilegium, *C. II. R. XXVIII. n.* 8.

ANGUSTIA.

4. Angustia loci quid? & quando censeatur adesse? *A. num.* 76. Dat causam dispensandi & si puella in vicinia virum parem inveniret, *num.* 77. non censetur esse in majoribus Civitatibus proprium Episcopum habentibus, *num.* 74. *& seqq.*

ANIMA.

1. Animam rationalem esse verè, ac per se humani corporis formam, est definitum in Concilio Generali Viennensi, *T.* 1. *nu.* 233. Quid juvet ad fidem hoc disquirere atque in Concilio Generali definire? *n.* 234.

ANNATÆ.

3. Annatarum nomine quid intelligatur? *T.* 12. *n.* 17. *& seqq.* Eas potest exigere Papa, *ibid. & num. seq.* In Germania quales debeantur? *n.* 19. *& seq.*

ANNULUS.

4. Annulus traditus quando sit signum sponsaliorum? *T.* 1. *num.* 56. *& seq.*

ANNUS.

1. Annus quot dies habeat? *T.* 11. *num.* 64. An pro initio sequentis anni debeat addi unus dies? *ibid.* Annus naturalis & Ecclesiasticus quis? *ibid. n.* 145. Sufficit uterque pro interstitiis ordinum, *ibid.*

2. Annus, post quem Actor ex primo Decreto missus in bona petita efficitur verus possessor, quando currere incipiat? *T.* 15. *num.* 20. *& seqq.*

3. Annus Novitiatûs. Vide *Novitiatus.*

R. J. Annorum Pontificatûs computatio fit à die Coronationis, *C. II. R. LXXXVIII. n.* 10.

ANTIDORALIS.

5. Antidoralis obligatio quid? & qualiter etiam absque labe Simoniæ, ei satisfieri queat? *T.* 3. *n.* 109.

ANTAPOCHA.

2. Antapocha quid? ejusque utilitas? *T.* 22. *nu.* 133.

ANTICHRISIS.

5. Antichriseos pactum. Vide *pactum Antichriseos.*

ANTIQUA.

2. Antiquis in factis non requiritur plena probatio, *T.* 19. *num.* 66. In antiquis admittuntur Consanguinei, Affines, aliique cæteroquin inhabiles ad testificandum, *T.* 20. *num.* 118. Et qualem probationem eorum testimonium tunc faciat? *num.* 119. Antiquum quid dicatur? *num.* 136. Antiquis in factis probant libri Ecclesiarum &c. pro Ecclesia, ob eorum antiquitatem, *T.* 22. *num.* 121. In antiquis admittuntur leviores probationes præ difficultatem probandi, *num.* 178. Antiqua facta possunt probari per sculpturas, vel literas antiquas marmoribus incisas, & qualiter? *T.* 22. *n.* 221. *& seqq.*

APERITIO, APERTUM, APERTIUS.

2. Aperitio oris contrà clausum as præjudiciales, à quo petenda? *T.* 30. *num.* 20. Ubi & quomodo concedi soleat? *ibid.*

3. Apertum quando fieri dicatur feudum? *T.* 20. *num.* 159.

R. J. Apertius qui legem dicere potuit, contrà eum interpretatio est facienda, *C. II. Reg. LVII. num.* 1. *&c.*

APOCHA.

2. Apocha generatim, & apocha specialiùs accepta, quid? *T.* 22. *num.* 131. *&* 132.

APOSTASIA, APOSTATA.

3. Apostasia, & apostata, quid, & quotuplex? *T.* 9. *num.* 1. *& seqq.* Alia est à fide, *num.* 2. differt ab hæresi & quomodo? *num.* 3. Alia est à Religione, seu statu Religioso, & quæ? *nu.* 7. Alia est ab ordine sacro & quæ? *num.* 25. Illorum pœnæ, *T.* 9. *n.* 4. *& seqq.* Apostatæ à fide eadem cum hæreticis habent pœnas, *ibid.* Etiam Regulares, *numer.* 8. Imò majores, & quas? *num.* 5. Carent impunitate hæreticis concessa per pacem Religiosam, *num.* 6. Apostatæ à Religione, seu Religioso statu pœnæ quæ? *n.* 7. *& seq.* Etiam in Germania, *n.* 9. Discedentes à sacra Communione, per sedem Apostolicam non approbata, non sunt apostatæ uti Virgines Anglicanæ, & Bartholomeitæ, *num.* 11. Propria authoritate discedens à sua Religione animo intrandi aliam, an sit Apostata? *num.* 12. *& seqq.* Apostata à Religione est excommunicatus, *nu.* 14. Suspensus, *num.* 15. amittit privilegium Religionis, *num.* 16. Incurrit speciales cujusvis Religionis pœnas, *num.* 17. Apostatarum ab Ordine pœnæ sunt Excommunicatio, *num.* 28. Infamia, *num.* 29. Irregularitas, *num.* 30. Amissio privilegii Canonis, *num.* 31.

Apostasia & apostata in Religione nostra quid? & quotuplex, & quas pœnas habeat speciales? *T.* 9. *num.* 16. *& seqq.* Cum apostatis nostris post medietatem pœnarum superatam dispensari poterit, *num.* 23.

1. Apostatæ Regulares subsunt jurisdictioni Episcoporum, *T.* 31. *n.* 120.

3. Apostatæ qui dicantur? *Tit.* 31. *nu.* 251. Obligantur ad omnia, ad quæ existentes in Monasterio, *num.* 252. Illorum pœnæ quæ, *ibid. & seqq.* Recipientes, vel occultantes Apostatam, peccant graviter, & sunt excommunicati, *num.* 257. Potestas & obligatio Religionis ergà apostatam, *num.* 258. *& seqq.*

APOSTOLI.

1. Apostoli cur confecerint *Symbolum Apostolorum* dictum? *T.* 1. *num.* 57. *&* 58. Quos Symboli Articulos singuli posuerint? *nu.* 59 *&* 60. In eorum locum successerunt Episcopi, *Tit.* 2. *num.* 80. Et quomodo? *T.* 31. *num.* 76. Episcopalis jurisdictio fuit à Christo immediatè collata D. Petro, cæterisque apostolis, *num.* 70. Sed cum discrimine, & quali? *num.* 71.

2. Apostoli respectu appellationum, qui & undè sic dicantur? *T.* 28. *num.* 124. Apostolorum hujusmodi quinque sunt species, *n.* 125. *& seqq.* Apostoli dimissorii, *n.* 126. Reverentiales, *nu.* 127. Refutatorii, qui & quomodo dandi? *num.* 128. Non obstante, quòd appellatio per Judicem inferiorem non fuerit admissa, nequit is procedere ad executionem sententiæ, *n.* 129. Notabilis differentia inter apostolos dimissorios atque reverentiales, & inter apostolos refutatorios, *num.* 130. Apostoli Conventionales, *num.* 132. Testimoniales qui? *n.* 133. Apostoli de facto sunt petendi intrà triginta dies, *num.* 134. Olim intrà quinque dies peti debebant, *num.* 135. Non necessariò petuntur alicubi, ac in Camera Imperiali, *n.* 136. Secùs spectato Jure Communi, *num.* 134 *&* 137. Apostolos an teneatur Judex tradere non petenti? *T.* 28. *n.* 137. *& seq.* Et quid, si appelletur à gravamine extrajudiciali, & non per Judicem illato? *numer.* 140. Apostoli congruo loco & tempore, instanter & sæpius sunt petendi, idque exemplificatur, *T.* 28. *num.* 141. Alioquin appellans censetur renunciasse suæ appellationi, *num.* 142. Sufficit tamen, Apostolos petere sæpius in uno contextu, *num.* 143. Possuntque peti intra triginta dies, ac viva voce &c. *num.* 144. Sunt petendi ac præfentandi Judici *ad quem*, sumptibus ipsius appellantis, *num.* 145. Potestque Judex *à quo* appellanti præfigere terminum præfentandi Apostolos; aden, ut alioquin appellatio efficiatur deserta, *nu.* 146. Apostolos debitè petenti tenetur Judex exhibere intrà triginta dies; alioquin punitur, & quomodo? *Tit.* 28. *nu.* 148. Et si post denegatos apostolos procedat in causa, processus est invalidus, *num.* 149. Et quomodo? *num.* 150. Si Judex non dederit apostolos, potest appellans ubique istis prosequi appellationem, *n.* 151.

3. Apostoli fuerunt Religiosi, *T.* 31. *n.* 19.

APPELLANS, APPELLARE, APPELLATIO.

2. Appellans, & demò victus, indistinctè victori condemnandus est in expensis, *T.* 27. *n.* 209. Nisi probabilis causa ipsum excuset, *num.* 210. Appellatus & succumbens, an pariter sit condemnandus in Expensis? *num.* 211. *& seqq.* Affirmatur, si ex iisdem Actis in causa appellationis succubuit, *n.* 212. Negatur, quando succubuit ex novis probationibus per appellantem, productis, *nu.* 213. *&* 214. Appellans potest non deducta deducere & non probata probare, & quomodo? *Tit.* 28. *num.* 15. Appellare regulariter quilibet potest si se injustè gravatum existimet, *Tit.* 28. *num.* 32. Appellans non facit injuriam judici à *quo*, *num.* 33. Saltem non tantam, ex qua agi possit, aut Judex *à quo* moveri debeat, *num.* 34. Potest interdum utraque pars appellare ab eadem sententia, *n.* 36. Quilibet tertius potest appellare contrà sententiam, si per eam se gravatum senserit, *num.* 37. *&* 38. Appellans an teneatur exprimere causam appellationis in specie? *T.* 28. *numer.* 95. *& seqq.* Appellans ab interlocutoria non potest alias causas in appellatione prosequi, quàm nominatim in ea exprellas, *num.* 99. Appellans à diffinitiva, an & in quibus casibus teneatur exprimere causam appellationis? *num.* 108. *&* 111. *& seqq.* Appellans & non petens apostolos, congruo loco,

loco, tempore & modo, censetur renunciasse suæ appellationi, *n.* 142. *& seqq.* Vide suprà, *V. Apostoli.* Potest sibi ipsi restringere fatalia appellationum, *T.* 28. *num.* 193. Vide infrà, *V. fatalia.* Appellans in una causa, an si committat grave crimen, possit de eo puniri per Judicem ordinarium *à quo*? *num.* 215. Et quid loquendo in causis Civilibus? *n.* 216. *& seqq.* Appellans potest simul prosequi causam appellationis & attentatorum, ac potest etiam prosequi solam causam attentatorum, *n.* 259. Vide infrà, *V. attentatorum nomine.*

Appellare an à quibuslibet Judicibus liceat? *T.* 28. *n.* 42. *& seqq.* Regulariter id est licitum, *n.* 32 *&* 42. Nisi Judex fuerit Princeps supremus, *num.* 43. Unde appellari non potest à sententia summi Pontificis, *num.* 44. Nec à Concilio Generali, *num.* 45. Aut à sententia totius Congregationis Cardinalium, *ibid.* Idem procedit in Imperatore, & Regibus, &c. *ibid.* Ac etiam in quibuldam inferioribus Principibus ex speciali Privilegio, *n.* 46. Putà in Electoribus S. Rom. Imperii, ac supremis horum Dicasteriis, *n.* 47. *&* 48. Regula illa quòd liceat appellare à quocumque Judice nisi fuerit Princeps supremus, patitur nonnullas alias limitationes, & quas? *num.* 50. 51. *& seqq.* Quid Juris, si uterque litigantium appellet, sed ad diversos Judices, *v. g.* unus ad Papam, alter ad inferiorem? *T.* 28. *n.* 75. *& seqq.*

Appellare in quibus casibus Jura prohibeant? *T.* 28. *nu.* 268. *& seqq.* Referuntur versiculi eosdem complectentes, *num.* 268. Hi casus patiuntur quasdam limitationes, & declarantur singuli in specie, *num.* 269. 270. *& seqq.* Ob *scelus* prohibetur quis appellare, quando de eo convictus, & confessus est, *nu.* 270. *&* 272. *Excellentia* Judicis supremi appellationem impedit, *n.* 273. *& seq. Pactum* appellare vetat eos, qui transegerunt, vel appellationi renunciarunt &c. *num.* 274. *&* 275. *Arbitrium* impedit appellationem, & cur? *n.* 276. *fatalia* tollunt appellandi potestatem, *num.* 277. *&* 152. *& seqq.* Quando *Dilatio nulla datur*, appellare non licet, idque exemplificatur, *n.* 278. Clausula, *Appellatione remota*, impedit appellationem, *n.* 279. *& seq.* Operatur plures effectus, & quos? *n.* 282. *& seq.* Et quando effectus illos non operetur? *nu.* 287. *& seqq.* Appellatio non admittitur, *si res notoria constat*, T. 28. *n.* 297. In dubio tamen admittitur, *n.* 298. Ly, *Corrige* denotat, non admitti appellationem à legitima correctione, *num.* 300. *& seq.* Nisi modus excedatur, *n.* 301. *Contemptus* impedit fieri appellationem, *numer.* 303. Sicut & *Possessio*, seu sententia late in possessorio, *num.* 304. Fallit istud in possessorio magni præjudicii &c. *n.* 305. *& seq.* Appellare vetat *Jus Clarum*, *n.* 308. Item *Executio* sententiæ, &c. *num.* 309. Item *res minima*, saltem spectatis specialibus Statutis locorum, *n.* 310. De Jure tamen Canonico potest appellari, etiam pro causis minimis, *num.* 311. *Res longiùs acta* non recipit appellationem, *nu.* 312. Ab eadem sententia non licet eidem ter appellare, & quomodo istud intelligendum? *num.* 312. *& seqq.* Quæ remedia competant post secundam appellationem? *num.* 315.

Appellatio vi nominis, & appellatio quantum ad propositum, quid? *T.* 28. *n.* 2. *&* 3. Judex *à quo*, & judex *ad quem*, seu Judex appellationis quis? *n.* 4. Appellatio debet fieri gradatim ad proximum superiorem, *num.* 5. Ad Papam tamen potest immediatè appellari in causis spiritualibus, &c. *n.* 6. Valet etiam consuetudo quòd ab Inferiore appelletur ad Superiorem omisso medio, *nu.* 7. Quin & cessante consuetudine valet ejusmodi appellatio, si non opponatur exceptio, *ibid.* Per appellationem non fit injuria Judici *à quo*, *nu.* 33. *&* 34. Per eam tamen iniquitas prioris Judicis arguitur, *num.* 34. Refertur Decretum S. Congr. circà materiam appellationum, *T.* 28. *n.* 267. Appellatio est duplex, judicialis nimirum, & extrajudicialis, & quid? *num.* 8. *&* 9. Extrajudicialis non est propriè appellatio, sed potius dicitur *Provocatio*, *num.* 10. Judicialis, & extrajudicialis differunt, *num.* 10. *&* 11. Appellationes rationabiles, seu legitimæ, & appellationes frustratoriæ, frivolæ, & leves, quæ? *n.* 17. Judicialis etiam malè, ac simpliciter proposita, suspendit executionem, *n.* 11. *&* 445. Subdividitur in eam quæ fit ab interlocutoria, & quæ à diffinitiva sententia, *n.* 12. Inter has duas appellationes quatuor potissimum sunt differentiæ, *nu.* 13 *& seqq.* Appellatio à diffinitiva potest fieri in continenti, seu stante pede, altera debet fieri in scriptis, *num.* 13. In illa non est necesse causam appellationis in specie exprimere, secùs in altera, *nu.* 14. In causa appellationis à diffinitiva licet novis probationibus uti; secus in causa appellationis ab interlocutoria, *n.* 15. Appellans potest non deducta deducere, & non probata probare, & quomodo? *ibid.* Appellatio à diffinitiva potest semper proponi, non sic appellatio ab interlocutoria, saltem spectato Jure Civili, & Concilio Tridentino, *num.* 16. Disparitas notabilis inter appellationem à sententia diffinitiva, & ab interlocutoria, vel gravamine, *nu.* 264. Appellatio differt à supplicatione, & in quibus? *nu.* 21. *&* 22. Appellatio & oppositio nullitatis sententiæ, differunt variè, *num.* 24. *& seqq.* Appellatio unius prodest alteri, si communi jure juventur, *num.* 39. Illis quorum non interest, appellatio concessa non est, *nu.* 40. Excepta causa sanguinis, *num.* 41. Appellatio non solum suspendit sententiam Judicis, sed etiam effectum Conclusionis in causa prioris instantiæ, *T.* 12. *num.* 312. Appellationem excludit confessio judicialis, præsertim in causis civilibus, *T.* 18. *nu.* 67. Et quid in criminalibus? *num.* 70. In criminalibus ad excludendam appellationem plures requirunt, quòd Reus simul & confessus & victus sit, *num.* 68. *&* 69. Per appellationem rescinditur judicatum, & reponuntur omnia ad priorem statum, & qualiter? *T.* 25. *nu.* 28. *&* 74. Non allegatum, vel non probatum in causa principali, potest allegari, & probari in causa appellationis & quomodo? *num.* 29. In causa appellationis possunt opponi exceptiones peremptoriæ, sirut antea poterant post litem contestatam, *n.* 74. Et quid, si quis malitiosè eas omiserit in causa principali, ut sic fatigaret adversarium? *num.* 75. Si à sententia infrà decem dies non appelletur, ea regulariter transit in rem judicatam, & cur? *T.* 27. *n.* 107. *&* 108. Victus non appellans verè non consensit in sententiam, sed ficè, neque victor, sciens sententiam injustam, potest rem sibi adjudicatam tuta conscientia retinere, *num.* 108. Tempus decem dierum concessum ad appellandum, quando incipiat currere? *num.* 110. *&* 111. Sententia quæ non transit in rem judicatam, post lapsum decem dierum non potest revocari per viam appellationis, sed solum per viam querelæ, *T.* 27. *num.* 135. *& seqq.* Notabilis differentia inter appellationem & inter querelam, in causis non transeuntibus in rem judicatam, *n.* 137. *&* 138.

Appellatio debet fieri gradatim ad proximum superiorem, *T.* 28. *n.* 54. Demptis certis casibus, *nu.* 55. Ad Papam potest appellari omisso medio, *num.* 56. Haud obstante, quòd secùs sit ab Imperatore, & cur? *n.* 57. Excipitur unicus casus, in quo non appellatur ad Papam, *num.* 58. Etiam ad Legatum Papæ potest appellari immediatè, omissis mediis, *n.* 59. Ampliatur istud ad Patriarcham, *n.* 60. A subdelegato

delegato in totum appellatur ad primum delegantem; secùs, si subdelegans sibi aliquid de jurisdictione reservavit, *nu.* 61. A Vicario Generali Episcopi non appellatur ad Episcopum, sed duntaxat ad Superiorem, non obstante quacunque consuetudine in contrarium, *nu.* 62. 63. Valet appellatio ad Superiorem omissis mediis, ubi id admittit consuetudo, *n.* 64. Idem procedit ratione Privilegii, *n.* 65. *& seqq.* Scholares possunt ad Superiorem appellare omisso medio, *num.* 66. Simile Privilegium competit viduis, Pupillis, aliisque miserabilibus Personis, *num.* 67. Potest appellari ad Superiorem, quando Judex intermedius est inhabilis, putà, quia est excommunicatus, suspensus &c. *num.* 68. Aut suspectus, sicque recusatus, *n.* 69. Vel absens longo impedimento detentus, *n.* 70. Aut denegat justitiam, vel sponte remittit causam ad Superiorem, *n.* 71. Item quando Episcopus litigat cum suo subdito, *n.* 72. Si per errorem ad Superiorem appellatur omisso medio, non vitiatur appellatio; secùs, si ad minorem, *num.* 73. Generaliter valet appellatio ad Superiorem omisso medio, si contra eam pars adversa non excipiat, *num.* 74. Appellatio ad Judicem superiorem prævalet alteri, quæ facta est ad inferiorem, *n.* 78. Quid Juris, si uterque litigantium appellet, sed ad diversos Judices? *n.* 75. *& seqq.* Appellatio à Judice sæculari ad Papam, de rigore Juris non tenet, *n.* 79. *& seqq.* Nisi Laici litigantes sint de temporali jurisdictione Ecclesiæ, *n.* 81. De consuetudine speciali potest tenere appellatio à Judice sæculari ad Papam, *num.* 79. & 82. Non tamen valet consuetudo appellandi à foro Ecclesiastico ad sæcularem, & cur? *num.* 83. Casus in quibus videtur à Judice sæculari provocari ad Ecclesiasticum, referuntur, *n.* 84. ac resolvuntur, *n.* 85. *& seqq.* Viduæ, Pupilli, & aliæ miserabiles personæ rebus suis spoliatæ, possunt spoliatores suos convenire coram Judice Ecclesiastico, *num.* 86. *& T.* 2. *nu.* 154. *& seqq.* Appellatio regulariter est proponenda coram Judice *à quo*, T. 28. *nu.* 88. *& seqq.* Quid, si Copia Judicis *à quo* haberi nequeat, benè tamen Judicis, *ad quem*? *n.* 89. Quando censeatur copia Judicis non haberi? *num.* 90. Si neutrius Judicis copia haberi potest, sufficit appellare coram viris honestis, *n.* 91. Quid agendum, si quis justo metu impeditur quò minùs appellet? *nu.* 92. Non valet appellatio generalis super omni causa vel gravamine, *num.* 93. Benè tamen appellatio generalis, quæ est restricta ad certam causam, *nu.* 94. Appellationis causa in specie, an debeat exprimi per appellantem? *num.* 95. *& seqq.* Appellatio ab interlocutoria, vel gravamine extrajudiciali, debet fieri exprimendo causam in specie, *num.* 96. Neque sufficit eam duntaxat exprimere in genere, idque exemplificatur, *num.* 97. *&* 98. Appellans ab interlocutoria non potest alias causas in appellatione prosequi, quàm nominatim in ea expressas, *n.* 99. Nec tunc processus primi Judicis potest justificari, vel impugnari ex actis novis, aut de novo producendis, *n.* 100. Regula illa quòd in appellatione ab interlocutoria debeat exprimi causa ipsius in specie patitur plures limitationes, *n.* 101. *& seq.* Fallit enim in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitivæ, *nu.* 102. Fallit etiam in casibus, in quibus proceditur summariter, ac de plano, *nu.* 103. Item quando causa gravaminis consistit in mero jure, *num.* 104. Aut quando ea antè non opposita, adhuc exprimitur ante elapsum decennium, *nu.* 105. Vel si de consuetudine aliter sit receptum, *n.* 106. Et quando nemine excipiente Judex defert tali appellationi, *num.* 107. Appellatio à sententia diffinitiva non necessariò fit cum expressione causæ appellationis in specie, *num.* 108. *& seqq.* Si ea fiat in continenti, sufficit dicere, *Appello*, *n.* 108. Ratio disparitatis inter appellationem à diffinitiva, & interlocutoria, quoad hoc, *n.* 109. *&* 110. Limitatur istud in certis casibus, in quibus debet exprimi causa appellationis à diffinitiva, & quibus? *nu.* 111. 112. *& seqq.* Appellatio an necessariò debeat fieri in scriptis? *num.* 115. *& seqq.* Si fiat appellatio ab interlocutoria ad Papam, debet ea fieri in scriptis, *num.* 115. Utrum hoc ipsum requiratur in appellatione ab interlocutoria, ad Judices inferiores deducta? *num.* 116. *&* 117. Quòd ab interlocutoria debeat indistinctè appellari in scriptis, plures tradunt, *n.* 118. *&* 119. Exceptis nonnullis casibus, *n.* 118. 102. *&* 103. *& seqq.*

Appellatio à sententia diffinitiva potest fieri vel in continenti, sive *stante pede*, *n.* 119. Vel ex intervallo; & sic debet fieri in scriptis, &c. *num.* 120. Potest fieri non solùm per verbum, *Appello*, sed etiam per verba æquipollentia; idque exemplificatur, *n.* 121. Imò potest etiam facto fieri, *num.* 122. Dummodò serventur ea, quæ cæteroquin ad appellationem requiruntur, *num.* 123. Appellationem fatalia quid sint, & quotuplicia? *nu.* 152. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *fatalia appellationum.* Appellationis effectus qui sint? *nu.* 199. *& seqq.* Duplex principaliter est effectus, nimirum suspensivus, & devolutivus; quamvis non semper ambos operetur, *ibid.* Suspensivus in quo consistat? *num.* 200. Operatur tria, & quæ? *num.* 201. Suspendit pronunciatum, non verò extinguit, *n.* 202. Devolutivus quis? *n.* 203. Possunt distingui alii plures effectus, minùs tamen principales, *num.* 204. Putà, quòd possit impetrari Judex appellationis per Rescriptum, *num.* 205. Quòd pendente appellatione nihil sit innovandum, *n.* 206. Imò nec intrà decennium ad appellandum concessum, possit aliquid innovari, etiam antè factam appellationem, *n.* 207. Quòd suspendat judicatum, *num.* 208. Atque reponat appellantem in pristino statu; & quomodo? *ibid.* Et quòd Judex *ad quem* debeat revocare, aut confirmare sententiam Judicis, *à quo*, *num.* 209. Appellatio à sententia diffinitiva, quando habeat, vel non habeat effectum suspensivum? *n.* 210. *& seq.* Regulariter ea habet effectum suspensivum, *num.* 210. Fallit istud in casibus exceptis, seu in quibus Jura prohibent appellare, *n.* 211. Ac in appellatione à Censuris Ecclesiasticis absolutè prolatis, *num.* 212. *&* 213. Secùs, si appelletur à Censura solum comminata, vel lata sub conditione, si antè hujus eventum appelletur, *num.* 214. Appellans in una causa, si committat grave crimen, potest de eo puniri per Judicem ordinarium *à quo*, *num.* 215. Sicut & appellans in una causa, v. g. civili, potest conveniri coram ordinario Judice, *à quo* in alia causa, *num.* 216. Nisi hunc recusaverit ut suspectum etiam in alia causa, *num.* 217. *& seqq.* Appellatio eadem non habet effectum suspensivum in iis quæ tendunt duntaxat ad faciliorem causæ exitum, *n.* 220. Sicut in nonnullis aliis casibus, *num.* 221. Appellatio à sententia interlocut. vel gravamine, an pariter habeat effectum suspensivum? *n.* 222. *& seqq.* Ea habet effectum suspensivum respectu illius articuli, seu gravaminis, super quo appellatum fuit, *n.* 222. Dummodò istud per Judicem *à quo* postea non revocetur, *num.* 223. An, si appelletur super incidenti solùm, possit Judex à quo procedere in causa principali? *n.* 223. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Judex à quo.* Appellatio legitimè interposita parit etiam effectum devolutivum, *num.* 230. *& seqq.* Unde, quando appellatur à diffinitiva, Judex *ad quem* debet judicare, ac pronunciare; *Benè judicatum, malè appellatum*, aut è contrà, *num.* 231. Vel priorem sententiam reformare, ei aliquid addendo, vel

vel detrahendo, &c. *num.* 232. Devolvuntur tunc ad Judicem *ad quem* tam causa principalis, quàm ejus accessoria, & consequentia, *num.* 233. Utrum appellatio ab interlocutoria, vel gravamine devolvat causam principalem ad superiorem Judicem, distinguendum est, *n.* 234. *& seqq.* Devolvit, si pronuncietur esse legitima, *num.* 234. Sin minùs, tunc Judex *ad quem* tenetur remittere causam principalem Judici *à quo*, *n.* 235. Dummodò Judex *à quo* non detulerit appellationi, *n.* 236. Quamvis etiam tunc Judex *ad quem* possit hanc remittere, *n.* 237. Executio sententiæ in causa appellationis an spectet ad Judicem *ad quem*, vel *à quo*? *n.* 238. *& seqq.* Attentata, pendente appellatione quæ, & qualiter revocanda? *n.* 249. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Attentatorum nomine.* Appellatio per Jura denegatur litigantibus in pluribus casibus, & quibus? *nu.* 268. Declarantur singuli casus in specie, *n.* 270. *& seq.* Vide suprà, ℣. *Appellare in quibus casibus.* Appellatio est species defensionis, *num.* 281. Et quomodo nihilominùs à Principe possit removeri? *ibid.* Clausula, *Appellatione remotâ*, impedit appellationem, *n.* 279. *& seqq.* Soli Principi supremo competit delegare causam sub clausula, *Appellatione remotâ*, *n.* 280. Et quid de Legato à Latere? *ibid.* Clausula, *Appellatione remotâ*, operatur plures effectus, & quos? *n.* 282. Judex datus sub hac Clausula potest exequi suam sententiam, non obstante appellatione, *num.* 283. Ac tenet excommunicatio ab eo lata in contumacem post appellationem suam, *num.* 284. Judex virtute dictæ clausulæ non deferens appellationi, minimè punitur, *n.* 285. Clausula, *Appellatione remotâ*, an operetur effectus suos in omnibus casibus, & in quibus non? *num.* 287. *& seq.* Quale remedium competat illi, qui per sententiam Judicis dati cum clausula, *Appellatione remotâ*, sentit se injustè gravatum? *n.* 293. *& seqq.* Appellatio, & Recusatio æquiparantur, & quomodo? *nu.* 318. Conveniunt in nonnullis, *num.* 317. Differunt autem in pluribus, *n.* 319.

3. Appellatio contrà erectionem Monasterii vel loci Religiosorum omnia suspendit, T. 48. *n.* 235. Et in materia Asyli, an concedatur Reo? T. 49. *n.* 201. Et potestati sæculari? *n.* 202. *&* 220.

5. Appellatio quid operetur in causa Censuræ latæ, vel comminatæ? T. 39. *n.* 145. In processu criminali, an, quando, & quomodo fieri, vel admitti possit, ac debeat? T. 1. *n.* 503. *& seqq.* Si manifestè est frivola, rejicitur, *ibid.* Non item, si est dubia, *n.* 504. Potest quivis pro Reo sive præsente, sive absente appellare, *n.* 506. Ad quem, & quo ordine fieri debeat? *nu.* 507. Quid debeat facere Judex *à quo*, dum ei appellatio insinuatur, *nu.* 508. frivolè appellanti dantur Apostoli refutatorii, *n.* 509. Ritè appellanti, Reverentiales, vel dimissoriales, *num.* 510. Appellatio potest etiam fieri coram honestis viris, vel per edictum, *num.* 511. Debet fieri debito tempore, *num.* 512. Potest tam à definitiva, quàm interlocutoria fieri, *n.* 513. Ea facta quid facere debeat Judex *à quo*? *num.* 514. Appellatio in processu criminali facta, quomodo introduci, & post eam quid fieri oporteat, tam à Judice, quàm à Reo? T. 1. *n.* 516. *& seqq.*

R. J. Appellatio stante impedimento, non censetur deserta, C. II. R. XLI. *n.* 5. Contrà Judicem datur nos servato juris ordine in tortura procedentem, C. I. R. VI *n.* 12. Appellationis fatalia etiam labuntur ex negligentia Procuratoris, licet sine culpa domini, C. I. R. XXIII. *n.* 5. Appellans fit Actor, C. II. R. XX. *n.* 9.

APPOSITIO.

3. Appositio manûs Pontificiæ, quid? T. 5. *nu.* 413. Et quid juris de ea in materia Beneficiorum? Vide *Beneficiorum Reservatio ex affectione.*

APPREHENSIO.

2. Apprehensio rerum vera, seu corporalis, quæ? T. 12. *n.* 108. *& seqq.* Apprehensio ficta quæ, quibusque modis fiat? *n.* 111. *& seqq.*

APPROBANS, APPROBATUS.

5. Approbans homicidium, Vide *Homicidium approbans.*

Approbatus semel ab Ordinario Regularis potest vel ex privilegio, vel saltem ex tacito consensu in quavis Diœcesi absolvere sæculares, si est in itinere & non in loco, ubi Episcopus existit, T. 39. *n.* 259.

APUD.

2. *Apud*, Hæc dictio quandoquo obtinet vim dictionis, *Coràm*, T. 12. *n.* 122.

AQUÆDUCTUS.

2. Aquæductus, ut est servitus rustica, quid? T. 26. *num.* 99.

ARBITER, ARBITRIUM, ARBITRARIA.

1. Arbiter generatim, quid? T. 43. *num.* 2. *&* 3. Et quomodo differat à Compositore amicabili? *num.* 4. Arbiter strictè quid? *num.* 5. *&* 6. *& seqq.* Suscipit partes Judicis, *num.* 7. Arbiter differt multipliciter ab Arbitratore, & quomodo? *num.* 8. *& seqq.* Arbiter procedit juris ordine servato, non Arbitrator, *num.* 9. Illius sententia dicitur *Arbitrium*, sive *Laudum*, hujus Arbitramentum, *n.* 12. Arbitrorum duplex est genus, nempè Arbitri juris seu necessarii, & Arbitri voluntarii, seu Compromissarii, qui? T. 43. *num.* 13. *& seqq.* Multiplex inter hos est differentia, *n.* 16. *& seqq.* A sententia Arbitrorum juris potest appellari, non item Compromissariorum, & cur? *num.* 17. Illi habent quamdam Jurisdictionem, *n.* 18. Illi duntaxat notionem, *num.* 19. Arbitri juris compelli possunt ad suscipiendum munus, non sic compromissarii, *n.* 20. Jurisdictio Arbitrorum juris an sit ordinaria, vel delegata? *num.* 18. *&* 21. Arbitria sunt redacta ad formam judiciorum, & quomodo? *num.* 22. *&* 23. Arbiter an, & in quibus differat à Judice? *n.* 21. *& seqq.* Laudum Arbitri non infamat, benè tamen sententia Judicis, *num.* 30. Qui possint compromittere in Arbitros, necne? *num.* 32. *& seqq.* Arbitri qui possint, vel non possint esse? T. 43. *n.* 38. Edictum de Arbitris est prohibitorium, undè Arbitri esse possunt, qui non reperiuntur prohibiti, *num.* 38. Arbiter esse nequit furiosus, mutus, surdus, Pupillus, & minor viginti annis, nisi habeat potestatem judicandi, *nu.* 39. Quid de Religioso, *num.* 40. Fœmina non potest esse Arbitrix, *num.* 41. Exceptis certis casibus, *num.* 42. Benè tamen Arbitratrix, *nu.* 43. Laicus in causa spirituali an possit esse Arbiter? *n.* 44. Et quid de causis civilibus Clericorum? *num.* 45. Differentia inter prorogationem jurisdictionis Laici in Clericum, & inter compromissum hujus in ipsum, *num.* 46. In Judicem potest compromitti, tanquam in Arbitrum, *num.* 47. Solvitur instantia, *num.* 48. Potest compromitti in unum, duos, vel plures Arbitros, *num.* 49. Consultius tamen est, ut impari numero assumantur, *num.* 50. Et tunc statur sententiæ majoris partis concordantis, *num.* 51. Si ipsi omnes discordent in taxanda aliqua quantitate, obtinebit minima quantitas pronunciata, *n.* 52. & 53. An valeat compromissum taliter in duos Arbitros factum, ut, si ipsi discordent, sibi tertium adjungant? *num.* 54. *& seqq.* Arbiter an possit vices

suas alteri delegare? *num.* 57. Arbitrorum potestas, qualis? *T.* 43. *n.* 59. *& seqq.* Hæc tanta est, quanta ipsis à partibus attribuitur, *num.* 59. Coràm Arbitro compromissario non valet reconventio, *num.* 60. An saltem coràm Arbitro juris locum habeat reconventio? *num.* 60. *&* 61. Arbiter per se ipsum debet dicere sententiam, *num.* 62. Et juxta formam in compromisso præscriptam, *n.* 63. Potest pronunciare de iis, quæ sunt connexa cum causa principali, *n.* 64. *& seqq.* Idque variè exemplificatur, *n.* 65. *& seqq.* In Arbitros potest compromitti de omnibus causis, quæ expresè non prohibentur, *num.* 69. Non verò de illis, quæ ob gravitatem exigunt majores Judices, *num.* 70. Prout fit in causa restitutionis in integrum, *n.* 71. In causa matrimoniali, *n.* 72. In causa liberali, saltem strictè sumpta, *num.* 73. *&* 74. Et causa criminali, *n.* 75. Nequit etiam compromitti in Arbitros de causis Papæ specialiter reservatis, *n.* 76. Nec de causis Beneficialibus, *n.* 77. Neque in præjudicium exemptionis absque licentia sedis Apostolicæ, *n.* 78. Neque super causis liquidis, ac re judicata, *n.* 79. *&* 80. Nisi expresè rei judicatæ renunciatum fuerit, *num.* 81. Compromissii in Arbitros, & Laudi per hos pronunciati, qui sint effectus? *num.* 83. *& seqq.* Contrà injustum Laudum Arbitri, an & quale Juris remedium competat? *n.* 96. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Compromissum in Arbitros*, & ℣. *Laudum.*

Arbitrorum compromissum ac potestas quibus modis finiatur? *T.* 43. *num.* 110. Ea finitur imprimis per pronunciationem sententiæ, sive Laudi, *num.* 100. Arbiter non potest exequi suam sententiam, neque hanc immutare, si fuerit diffinitiva, secùs si interlocutoria, *num.* 101. Et quid, si compromissum habeat plures articulos, & Arbiter super uno articulo pronunciaverit? *num.* 102. Arbitrorum potestas finitur tum morte ipsorum, *num.* 103. tum morte alterius compromittentium, *n.* 104. Pro lapsu termini in compromisso expressi, nisi fuerit prolatus, *nu.* 105. Compromissum finitur recusatione Arbitri suspecti, *n.* 106. Secus & interitu rei, de qua promittebatur; Limitatur tamen hoc, *n.* 107. Aliis tribus modis expirat potestas Arbitrorum, *n.* 108. Nempe Acceptilatione, *nu.* 109. Judicio, *num.* 110. & Pacto, *n.* 111.

2. Arbitri duo, si contrarias dederunt sententias, neutra harum valet, *T.* 19. *num.* 81. Arbitri sententia non est propriè sententia, nec in materia restringibili venit nomine sententiæ, *T.* 27. *num.* 10. Arbiter non habet jurisdictionem, sed solam notionem, *ibid.* Ex tribus Arbitris statur sententiæ duorum concordantium, *n.* 216. Et quid si omnes tres discordent, v. g. in taxanda aliqua quantitate? *ibid.* Si duo Arbitri contrarias ferunt sententias, neutra tenet, *n.* 219.

R. J. Arbiter, in Arbitris statur majori parti, C. II. R. XXIX. *n.* 13.

2. Arbitrium suum debet Judex ex æquo & bono moderari, *T.* 14. *n.* 77. In Arbitrariis prodest habere judicem favorabilem, *n.* 76. Arbitrium Judicis debet esse regulatum, & quomodo? *T.* 19. *n.* 60.

3. Arbitrium Judicis in quibus locum habeat? *T.* 31. *n.* 163.

5. Arbitrium Judici relictum semper debet esse regulatum, *T.* 37. *n.* 10. *& seqq.*

Arbitrariis in pœnis Judex debet procedere secundùm qualitatem delicti, *T.* 37. *n.* 10. *& seqq.*

ARBOR.

4. Arbor consanguinitatis quid? & quomodo intelligenda? *T.* 14. *n.* 11. Annotatio ad arborem, *n.* 12. Regula computandi & cognoscendi gradus in linea recta, *n.* 13. pro linea transversali æquali, *num.* 14. pro inæquali, *n.* 15. Practica declaratio arboris, & cognitio distantiæ personarum inter se, *num.* 16. *& seqq.* Ulterior declaratio, *n.* 17. *& seqq.* Annotatio de nominibus Personarum in arbore positarum, *n.* 20. Quorumdam error, *n.* 21. In computatione graduum attendi debet ad communem stipitem proximum, *n.* 22. Practica computatio graduum arbore ad manum non existente, *n.* 23.

ARCHIDIACONUS.

1. Archidiaconus quis, & undè sic dicatur, quodque olim ejus officium? *T.* 23. *num.* 2. Ejus dignitas, quantùm est de Jure communi, quæ? *num.* 3. Appellatur *Oculus Episcopi*, *ibid.* Antefertur Archipresbytero, *nu.* 4. Illius officium de Jure communi quale? *num.* 5. *& seqq.* Est Vicarius natus, & perpetuus Episcopi, *nu.* 6. Et quomodo differat à Vicario generali Episcopi? *num.* 7. Judicat causas minores Ecclesiasticas, *num.* 8. Non tamen potest Censuras ferre, nec causas arduas expedire sine Episcopo, *n.* 9. Nec dare litteras dimissorias, neque dispensare, neque visitare Monasteria, *nu.* 10. Neque cognoscere causas Concubinatûs Clericorum, *num.* 11. Neque causas matrimoniales, & Criminales, *num.* 12. Alicubi tamen ex speciali commissione Episcoporum, Archidiaconi de causis matrimonialibus in prima instantia judicant, *nu.* 13. *& seqq.* Archidiaconi est, curam gerere super Clero & *num.* 17. Visitare Ecclesias, seu Parochias, & qua ratione? *nu.* 18. Ad illum pertinet examinare, ac Episcopo sistere ordinandos, *num.* 19. Item examinare Beneficiandos, eosque, & Abbates instituere &c. *nu.* 20. Item ministrare Episcopo, & in quibus? *num.* 21. Quoad præmissa sunt attendendæ Consuetudines, & Statuta particularia singularum Ecclesiarum, *num.* 22. Antiqua inter Archidiaconum, & Archipresbyterum distinctio, quæ? *Tit.* 24. *n.* 8.

ARCHIEPISCOPUS.

1. Archiepiscopus exercet jurisdictionem in Episcopum Suffraganeum, non autem in Subditos ejus, *T.* 10. *num.* 11. Potestas Episcopi propter ejus negligentiam an universaliter devolvatur ad Archiepiscopum? *n.* 9. *& seqq.* Probabilius est eam non devolvi, nisi in casibus à Jure expressis, *n.* 12. *& seqq.* Enumerantur casus illi, in quibus Jure sic disponente, per Archiepiscopum suppletur negligentiæ Episcopi, *num.* 17. *& seqq.* Archiepiscopus non supplet impotentiam Episcopi, *n.* 35. *& seqq.* An differat à Metropolitano? *T.* 11. *n.* 29. Undè sic dicatur? *T.* 31. *n.* 32. Appellatur alio nomine, *Metropolitanus*, & cur? *ibid.* Episcopi Metropolitano subjecti dicuntur Suffraganei ipsius, & cur? *n.* 34. Potest dari Archiepiscopus, qui non sit propriè Metropolitanus, *num.* 33. Archiepiscopus habet jurisdictionem in Suffraganeos suos, potestque ipsis præcipere &c. *n.* 35. Ac in eosdem proferre Censuram, spectato Jure antiquo, *num.* 36. De facto quoad causas criminales Episcoporum est observandum Decretum Concilii Tridentini, *n.* 37. Archiepiscopus an de facto cognoscat de causis civilibus Suffraganei, per proprium subditum coram conventi? *num.* 38. Et quid, si Suffraganeus proprium subditum coram ipso convenire velit? *n.* 39. Archiepiscopus non habet jurisdictionem in subditos sui Suffraganei præter casus in Jure expressos, *n.* 40. *& seqq.* Est Judex ordinarius totius Provinciæ, & quomodo? *n.* 42. Enumerantur octodecim casus in quibus Archiepiscopus habet exercitium jurisdictionis in subditos sui Suffraganei, *n.* 43. *& seqq.* 1. Quando causa ad eum per appellationem defertur, *num.* 44. II. Quando visitat Provinciam, *num.* 45. Et si tunc nequeat in eos exercere jurisdictionem fori contentioti, nisi in duobus casibus, & quibus? *num.* 46. Quando possit visitare Provinciam? *n.* 47. III. Ad supplendam negligentiam suffraganei, *n.* 48. IV. Propter Officium varium, seu discrepantiam in Diviniis Officiis, & quomodo? *n.* 49. V. Ratione fori; & in quo sensu? *n.* 50. VI. In causa criminali, ubi Episcopus crimen Ecclesiasticum imposuit Clerico, vel Laico subdito, *n.* 51. VII. Quando subditus suffraganei peccat in Diœcesi Archiepiscopi, *n.* 52. VIII. Si subditus suffraganei non vult ejus mandatis parere, postquàm ab Archiepiscopo fuit absolutus ab excommunicatione, *n.* 53. IX. Ratione rei sitæ in Diœcesi Archiepiscopi, *n.* 54. X. Quando Suffraganeus remittit causam ad Metropolitanum per relationem, seu consultationem, *n.* 55. XI. Si Canonici tumidi cessant à Diviniis in Ecclesia Cathedrali, *numer.* 56. XII. Quando nitorum est, sententiam Episcopi esse injustam, & Metropolitanus aditur pro ejus emendatione, *num.* 57. XIII. Archiepiscopus concedit Indulgentias per totam Provinciam, *n.* 58. XIV. Ecclesiâ Suffraganei vacante, custodit Archiepiscopus bona ejus in defectum Canonicorum, *num.* 59. XV. Si habet speciale privilegium Papæ, *num.* 60. XVI. Aut per legitimam consuetudinem obtinuit ampliorem jurisdictionem in subditos Suffraganei, *n.* 61. XVII. Quando Episcopus facit permutationem cum Capitulo suo, *n.* 61. XVIII. Et quando suffraganeus, qui reculatur ut suspectus, remittit causam ad Metropolitanum, *num.* 63. Archiepiscopi an possint facere novas Constitutiones totam Provinciam obligantes? *T.* 2. *n.* 69. 74. *& seqq.* Non possunt quidquam statuere contra Sacros Canones, etiam cum Concilio Provinciali, *num.* 75. *& seq.* Archiepiscopus antè receptum Pallium, quæ possit exercere, necne? *T.* 8. *n.* 8. *&* 9. Pallio utitur solùm in Ecclesiis suæ Provinciæ, non extrà, *n.* 11. *&* 12. Solvitur instantia, *num.* 13. An possit uti Pallio in Proceffionibus, aut Synodo? *nu.* 14. Vel in Ecclesiis exemptis suæ Provinciæ? *num.* 15. Quibus diebus possit uti Pallio? *n.* 16. Potest tam in sua, quàm in aliena Diœcesi celebrare sine Pallio, & Sandaliis, *n.* 17. *&* 18. An possit alteri suum Pallium commodare? *n.* 19. Translatus debet obtinere novum Pallium, *n.* 20. Sepelitur tunc cum utroque Pallio, *n.* 21.

ARCHIPRESBYTER.

1. Archipresbyter undè sic dicatur? *Tit.* 24. *num.* 1. Quis? *n.* 2. Vocatur alio nomine, *Decanus*, *n.* 3. Et subest Archidiacono, *n.* 4. *&* *T.* 23. *num.* 4. Duplex est, Videlicet urbanus & ruralis, quis? *T.* 24. *n.* 5. *&* 6. Urbani officium explicatur, *n.* 7. *& seq.* Antiqua inter Archipresbyterum & Archidiaconum distinctio, quæ? *n.* 8. Circa officium Archipresbyteri urbani, seu Decani Cathedralis, oportet attendere particulares Constitutiones, & Consuetudines singularum Ecclesiarum, *n.* 9. Archipresbyteri, seu Decani ruralis officium, quale? *num.* 10. Nequit is majora negotia, & quæ indigent strepitu Judicii expedire, *n.* 11.

ARCHIVIUM.

1. Archivium publicum, unde vim probandi habeat? *Tit.* 22. *num.* 108. *& seqq.* Ad constituendum publicum Archivium tria requiruntur, *num.* 113. An & quando Scripturæ in publico Archivio repertæ, plenè probent? *n.* 102. *& seqq.* Probant plenè concurrentibus certis conditionibus & quibus? *n.* 102. 103. 105. *& seqq.* Secùs dicendum de Archivio privato, *n.* 104. Scripturæ privatæ repertæ in publico Archivio, an fidem faciant duntaxat intrà territorium Domini sui, vel etiam extrà illud? *T.* 22. *nu.* 108. *& seqq.* Sententia affirmativa suadetur, videturque probabilior, *n.* 109. 110. *ac seqq.* Archiviis Monasteriorum, Civitatum, & Personarum illustrium &c. atque libris & scripturis inde depromptis, ex titulo Archivii nulla authoritas competit, *n.* 114. *& seqq.* Præsertim, quando allegantur ad probanda propria jura, *n.* 114. *&* 116. Contraria quorumdam sententia refertur, atque explicatur, *num.* 116. *&* 117. Dantur nihilominus certi casus, in quibus libri ex Archiviis Monasteriorum, Civitatum, &c. extracti plenè, vel quasi plenè probant, & qui? *n.* 118. *&* 119. *& seqq.* Ratione publici Archivii authentizantur scripturæ originaliter privatæ, *n.* 150. *&* 151.

ARCTATI.

1. Arctati ratione Beneficii accepti, & recipiendi, qui? *T.* 11. *n.* 121. *&* 122.

ARENARII.

3. Arenarii, & mimi, qui? *T.* 26. *n.* 492.

ARGENTUM.

1. Argenti appellatione, etiam argentum fabrefactum comprehenditur; non autem marmor effigiatum nomine marmoris, & cur? *T.* 2. *n.* 403. *&* 404.

R. J. Argenti, vel auri nomine non venit pecunia, vel nummi, C. II. R. LXXX. *n.* 4.

ARGUMENTUM.

1. Argumentum à superfluitate verborum vitanda est fortissimum. P. *n.* 115. *& seqq.* à sensu contrario est validum, *T.* 2. *n.* 406. Dummodo exindè non sequatur absurdum, *n.* 407. Nec Jurium Correctio, *nu.* 408. Simulque argumentum desumatur ex caulativis dispositionis, *n.* 409.

2. Argumentum strictè, & largè acceptum, quid? *T.* 19. *n.* 4.

ARITHMETICA.

R. J. Arithmetica æqualitas in Justitia Commutativa, C. II. R. XII. *n.* 5.

ARMA.

3. Arma portare non possunt Clerici, *T.* 1. *nu.* 119. *& seqq.*

ARREPTITII.

R. J. Arreptitii removentur à ministerio altaris, C. II. R. LXXIII. *n.* 10.

ARRHA.

3. Arrha quid? & quid juris de ea? *T.* 17. *n.* 300. *& seqq.*

4. Arrha quid? & quomodo differat à pœna? *T.* 1. *num.* 276. Licitè apponitur sponsalibus, *nu.* 177. & quidem in quavis quantitate & specie, *n.* 178 Injustè resiliens perdit arrham, nubens verò illam item acquirit, *num.* 179. Nisi aliud habeat consuetudo, *num.* 180. Accipiens arrham in duplo restituere debet, si injustè resilit, *num.* 181. nisi sit ætate minor, *n.* 182. Possunt convenire partes, ut in quadruplo restituatur, *num.* 183. Utraque pars dare & accipere potest arrham, *n.* 184. Ex justa causa resiliens non in duplo, sed in simplo, restituere tenetur arrham, *nu.* 185. Imo nec in simplo, si pars altera culpabiliter ponat causam, quòd matrimonium non sequatur, *n.* 186. Arrha esse non præsumitur, nisi exprimatur, *T.* 1. *n.* 180.

ARROGATIO.

4. Arrogatio quid? *T.* 12. *n.* 2.

ARTICULUS.

1. Articuli Symboli Apostolorum, quot? T. 1. n. 61. & seqq. Qui à singulis Apostolis fuerint positi? nu. 59. & 60. Articuli fidei nomine quid intelligatur? nu. 62. Articulus fidei sumitur tripliciter, num. 63. Articuli fidei an successu temporis creverint, n. 68. & seqq. An novum articulum fidei facere possit Ecclesia? Vel Papa? n. 72.
2. Articulus quid? T. 18. num. 210. Articuli multipliciter differunt à Positionibus, n. 211. In praxi tamen plerumque inter se confunduntur, n. 212. Articuli alii de necessitate concludunt, alii præsumptivè, & talium probatio est admittenda, T. 19. n. 34.
5. Articuli defensionales quando, & quomodo possint, ac debeant ab Advocato, vel Reo fieri? T. 1. nu. 460. Et super ipsis examinari testes, n. 463.

ASSASSINIUM.

2. Assassinii crimen committentes Clerici ipso jure amittunt Privilegium fori, T. 2. n. 256.
3. Assassinii crimen, & Assassinis quid? T. 49. n. 130. Quandonam privet asylo? n. 131. & seqq.
5. Assassinii, homicidii pœnæ speciales, T 12. n. 62.

ASSESSOR.

2. Assessores nullam habent jurisdictionem, T. 1. nu. 72. Assessores in causis spiritualibus, possunt esse Laici, ibid.
5. Assessores in processu criminali Regularium quando exhibere expediat, vel necesse sit? T. 1. n. 346.
R. J. Assessoris imprudentia non nocet Magistratui, sed sibi, C. II. R. LXII. n. 8.

ASYLUM.

2. Asyli jus competit Ecclesiis jure humano, Tit. 2. num. 231.
3. Asyli jus, seu immunitas. Vide Jus Asyli.

ATTENTATA.

2. Attentatorum nomine quid intelligatur? præsertim appellatione pendente? T. 28. num. 249. Attentatum potest accipi & pro facto & pro jure, n. 230. Ubi nihil innovatur, non dicitur attentatum, n. 251. Attentare non dicitur qui facit actum continuativum, ibid. Attentata lite, vel appellatione pendente, an differant? num. 252. Attentatum dici nequit, quod fit Lege permittente, idque exemplificatur, n. 253. & 254. Attentata pendente appellatione à sententia diffinitiva, sunt ipso jure nulla, n. 255. Dummodo pars adversa debitè petat revocationem ipsorum, n. 256. Ad revocationem attentatorum duplici via proceditur, num. 257. Nempè viâ ordinariâ, nu. 258. Et via extraordinaria, seu per Remedium attentati, num. 259. Appellans potest simul prosequi causam appellationis & attentatorum; ac etiam potest prosequi solam causam attentatorum, ibid. Petens revocari attentata, quæ teneatur probare? n. 260. Attentata pendente appellatione à diffinitiva, revocantur antè omnia per remedium attentati, n. 261. Secùs, quando ad eorum revocationem, proceditur per viam ordinariam, num. 262. Et loquendo de attentatis post appellationem ab interlocutoria, vel gravamine, num. 263. & 264. Attentata pendente appellatione, per quem Judicem sint revocanda? num. 265. & 266. Refertur Decretum Sacræ Congregationis circà hoc, n. 267.

ATTESTATIO.

2. Attestationum Publicatio, quid, & qualiter fiat? Tit. 19. n. 148. Post eam regulariter non licet alios testes producere, n. 149. Saltem super eisdem articulis, vel directè contrariis, aliàs secùs, numer. 150. & 151. Possunt tamen post publicationem attestationum nova instrumenta produci, num. 149. & seqq. Dantur complures casus, in quibus post publicationem attestationum etiam possunt super iisdem articulis testes produci, n. 154. & seqq. Enumerantur duodecim tales casus, n. 156. & seqq. Attestationes & Testes, quid? Tit. 20. n. 2. Timor subornationis testium magis urget post publicationem attestationum, quàm antea, T. 20. n. 461.
Attestationum publicatio non est de substantia processus judiciarii, benè tamen de ejus justitia, T. 20. nu. 523. Idque probatur, n. 524. Attestationes receptæ in uno Judicio, sed non publicatæ, fidem non faciunt in alio, etiam inter easdem personas, n. 525. & seqq. Fallit illud in certis casibus; & quibus? n. 530. & seqq. Tenetur pars adversa vel ratam habere priorem receptionem testium, vel pati, ut denuò testes examinentur, n. 533.
4. Attestatio de paupertate oratorum pro dispensatione in forma pauperum est necessaria, & quale? A. n. 398. & seqq. Formula hujus attestationis, nu. 403.

AVARITIA.

3. Avaritiæ non debent esse dediti Clerici, T. 1. n. 54.

AUDITORES.

1. Auditores Rotæ, Vide infrà, ℣. Rota Romana.

AUGUSTINIANI.

3. Augustinianorum Regula quando inceperit? & qui sub ea militent? T. 31. n. 37. & seqq.

AVOCATIO.

2. Avocatio causæ quid, & qualiter per eam inducatur competentia fori? T. 2. n. 117. & seqq. Differt ab ea per quam Judex avocat subditum suum coram alio incompetenter litigantem, n. 118. Post avocationem causæ processus per inferiorem Judicem factus, ipso jure est nullus, nu. 119. Avocatio causæ magis inficit jurisdictionem inferioris Judicis, quàm appellatio, & cur? numer. 120. Quid si Episcopus avocet causam coram suo Vicario Generali agitatam? num. 121.

AUT.

R. J. Aut, quando sumatur pro Particula disjunctiva, vel copulativa, C. II. R. LXX. n. 19.

AUTHENTICA.

1. Authenticorum liber, seu Novellæ Constitutiones postremo loco per Justinianum sunt editæ, earumque præstantia, P. n. 167. A quo nonnullæ authenticæ Constitutiones Codici hodiè usitato fuerint insertæ? nu. 168. Et sic insertæ an probent? n. 169.

AUTHOR.

1. Authoris protestatio, scripta sua Judicio S. M. Ecclesiæ submittentis, utiliter libris apponitur, Tit. 1. n. 215. & seqq. Authorum scribentium de Vita & Miraculis nondum Beatificatorum alia protestatio, n. 216. Hujusque utilitas, n. 217. Authore damnato, hujus quoque libri censentur damnati, n. 220. & seqq. Authorum damnatorum scripta qua ratione citari possint? n. 221. & seqq. Eorum libri rectè jubentur comburi, n. 223. Damnato libro, non idcircò censetur damnatus author, n. 224.

B.

BACCALAUREUS.

5. Baccalaureus quid? T. 1. n. 5.

BACULUS.

1. Baculo cur Papa non utatur? T. 15. n. 5. Historia memorabilis de S. Martiale, ac ejus Collega à mortuis resuscitato per tactum baculi S. Petri Apostoli, ibid. Mystica significatio Baculi Pastoralis, quo utuntur Episcopi, n. 5. & 6.

BALDACHINUS.

1. Baldachini usum tenentur Regulares exempti etiam, concedere Episcopo in suis Ecclesiis, T. 31. n. 161.

BALLISTARIUS.

5. Ballistarii, & Sagittarii qui? T. 15. n. 1. Et qualiter illorum exercitium prohibitum? n. 2.

BANCUS.

5. Bancus Juris quid? T. 1. n. 480.

BANNISATUS.

5. Bannisatum an & quando liceat occidere? Tit. 12. n. 68. & seqq.

BAPTISMUS.

1. Baptismi Sacramentum declaratur, & varii errores Hæreticorum circà hoc, T. 1. nu. 137. & seqq. Qui rejiciuntur, n. 139. Errores circà materiam & formam Baptismi, n. 138. 140. & 141. Circà causam efficientem principalem, & secundariam Sacramenti Baptismi, num. 142. & seqq. S. Cypriani, & Concilii Carthaginensis opinio circà valorem Baptismi à non baptizato & Hæretico collati, n. 143. Errores circa causam finalem Sacramenti Baptismi, n. 145. Pernicioſa Hæresis negantium, parvulos esse baptizandos, eaque multoties condemnata, n. 146. Baptismi Sacramentum cur sit irreiterabile & Pœnitentiæ Sacramentum iterabile? num. 148. Baptisma esse unicum definitur in Concilio Generali Viennensi, T. 1. n. 235. Per illud confertur gratia informans, seu sanctificans, ibid. Sine Baptismo Sacramentum Ordinis non recipitur, T. 11. n. 59.
2. Baptismalis Ecclesiæ, quæ? T. 30. n. 103.
Baptismus est Janua omnium Sacramentorum, Tit. 43. n. 1. Sacramenta à non baptizato Sacerdote collata, quæ valeant, quæ non? n. 2.
4. Baptismus an, & quando, ac inter quos inducat cognationem spiritualem? Vide Cognatio Spiritualis, vel T. 11. de cognatione Spirituali.
5. Baptisma reiterantes, seu Anabaptistæ qui? & quibus pœnis subjaceant? T. 9. num. 33. & seqq. Subjacent ultimo supplicio, num. 34. Sunt irregulares, n. 35. Quas pœnas non incurrit qui sub conditione, vel ignoranter rebaptizat, num. 37. & seqq. Baptizari an, & in quibus casibus valeant Infidelium liberi, infeliis, & invitis Parentibus, T. 6. n. 51. & seqq.
R. J. Baptismus invalidè collatus iterari debet, C. II. R. LII. n. 5.

BASILIANI.

3. Basilianorum Religio quando inceperit? & qui sub ea militent? T. 13. n. 35.

BASILICA.

3. Basilica quid? T. 48. n. 3.

BEATIFICARE, BEATUS.

3. Beatificare, & Beatificatio quid? Tit. 45. num. 4. Anoclet. Reiffenstuel Repertorium.

Quomodo differat à Canonizare, num. 5. Solus Papa potest beatificare, n. 6. Non tractatur de Beatificatione antè 40. annos post mortem servi Dei, n. 13. Neque inchoatur antè instantiam Principum, n. 14. Episcopi tamen possunt & solent processum citiùs incipere, n. 15. & quomodo? ibid.
Beatus quis sit & dicatur? Tit. 45. num. 3. Beati coli possunt cultu publico, & privato, num. 17. & quomodo? ibid. Affertur Decretum benè observandum circà cultum Beatorum nondum Canonizatorum, ibid.

BELLUM.

1. Bella sunt Juri naturali contraria, quomodo? P. n. 22. Tempore Belli, quæ personæ debeant gaudere securitate? T. 34. n. 12. & 13. Sævire in fœminas & pueros, semper fœdum habitum fuit, nu. 12. Innocentes in Bello occidere an liceat? num. 14. Hostem fallere stratagemate aliquo est laudabile, num. 15. Fidem tamen ipsi datam violare non licet, n. 15. & 16.
2. In Bello justo licitum est hostibus ponere insidias, non verò datam eis fidem violare, T. 18. n. 151.
5. Bellum an, & quando indicere possint infidelibus propter infidelitatem Principes Christiani? Tit. 6. n. 47. & seqq. Et Hæreticis propter hæresim, T. 7 n. 225. & seqq.

BENEDICTA, BENEDICTIO, BENEDICTINI.

5. Benedictæ, Sacratæ, & Spirituales res an & quomodo sine labe Simoniæ vendi, vel mutari possint? T. 3. n. 221.
3. Benedictio Paramentorum Ecclesiasticorum à quo fieri possit? T. 40. n. 49.
Benedictinorum Religio quando inceperit & qui sub ea militent? n. 43. & seqq.
4. Benedictio nuptialis danda est in Ecclesia, & quandò? T. 3. n. 68. De consuetudine potest dari etiam in domo privata, num. 69. Benedictio Nuptiarum quid & à quo fieri debeat? T. 21. num. 31. Benedictio secundarum Nuptiarum, Vide secundarum Nuptiarum Benedictio.

BENEFICIUM.

1. Beneficium in communi quid & quomodo dividatur? T. 2. num. 445. In Beneficiis plenissima est interpretatio facienda, num. 444. & 446. Fallit hoc in Reſcriptis ad Beneficia Ecclesiastica, nu. 447. Beneficium quid? T. 3. num. 18. Et quomodo differat à Privilegio? num. 19. In Beneficiis strictè sumptis sit amplissima interpretatio, T. 3. num. 127. & 130. Secus in Reſcriptis ad Beneficia Ecclesiastica, num. 126. & 128. & seqq. Beneficia Ecclesiastica obtinentes qui teneantur emittere professionem fidei? Tit. 1. nu. 157. & seqq. Vide infrà, ℣. fidei professio. Taciturnitas Beneficii Ecclesiastici præhabiti, quantumvis modici, vitiat Reſcriptum ad Beneficium novum obtinendum, & cur? Tit. 3. num. 192. & 193. Vide infrà, Reſcriptorum subreptio. Provisio de secundo Beneficio motu proprio Papæ facta, valet etiam non facta mentione de præhabitis Beneficiis, num. 203. Idem dicendum de Beneficio collato per Legatum Sedis Apostolicæ, num. 204. Non tamen potest tunc provisus utrumque Beneficium simul retinere, sed tenetur eligere, quod maluerit, ibid. Beneficium Ecclesiasticum quodcumque nequit obtineri antè decimum quartum ætatis annum, saltem inchoatum, Tit. 6. num. 211. Ad Beneficium Parochiale obtinendum requiruntur viginti quinque anni, num. 212. & 213. Ad Dignitates & alia Beneficia obtinenda, qualis ætas requiratur? num. 214. & seqq. In promovendis ad Beneficia Ecclesiastica,

ARTICULUS.

1. Articuli Symboli Apostolorum, quot? T. 1. n. 61. & seqq. Qui à singulis Apostolis fuerint positi? nu. 59. & 60. Articuli fidei nomine quid intelligatur? nu. 62. Articulus fidei sumitur tripliciter, num. 63. Articuli fidei an successu temporis creverint, n. 68. & seqq. An novum articulum fidei facere possit Ecclesia? Vel Papa? n. 72.
2. Articulus quid? T. 18. num. 210. Articuli multipliciter differunt à Positionibus, n. 211. In praxi tamen plerumque inter se confunduntur, n. 212. Articuli alii de necessitate concludunt, alii præsumptivè, & talium probatio est admittenda, T. 19. n. 34.
5. Articuli defensionales quando, & quomodo possint, ac debeant ab Advocato, vel Reo fieri? T. 1. nu. 460. Et super ipsis examinari testes, n. 463.

ASSASSINIUM.

2. Assassinii crimen committentes Clerici ipso jure amittunt Privilegium fori, T. 2. n. 256.
3. Assassinii crimen, & Assassinis quid? T. 49. n. 130. Quandonam privet asylo? n. 131. & seqq.
5. Assassinii, homicidii pœnæ speciales, T 12. n. 62.

ASSESSOR.

2. Assessores nullam habent jurisdictionem, T. 1. nu. 72. Assessores in causis spiritualibus, possunt esse Laici, ibid.
5. Assessores in processu criminali Regularium quando exhibere expediat, vel necesse sit? T. 1. n. 346.
R. J. Assessoris imprudentia non nocet Magistratui, sed sibi, C. II. R. LXII. n. 8.

ASYLUM.

2. Asyli jus competit Ecclesiis jure humano, Tit. 2. num. 231.
3. Asyli jus, seu immunitas. Vide Jus Asyli.

ATTENTATA.

2. Attentatorum nomine quid intelligatur? præsertim appellatione pendente? T. 28. num. 249. Attentatum potest accipi & pro facto & pro jure, n. 230. Ubi nihil innovatur, non dicitur attentatum, n. 251. Attentare non dicitur qui facit actum continuativum, ibid. Attentata lite, vel appellatione pendente, an differant? num. 252. Attentatum dici nequit, quod fit Lege permittente, idque exemplificatur, n. 253. & 254. Attentata pendente appellatione à sententia diffinitiva, sunt ipso jure nulla, n. 255. Dummodo pars adversa debitè petat revocationem ipsorum, n. 256. Ad revocationem attentatorum duplici via proceditur, num. 257. Nempè viâ ordinariâ, nu. 258. Et via extraordinaria, seu per Remedium attentati, num. 259. Appellans potest simul prosequi causam appellationis & attentatorum; ac etiam potest prosequi solam causam attentatorum, ibid. Petens revocari attentata, quæ teneatur probare? n. 260. Attentata pendente appellatione à diffinitiva, revocantur antè omnia per remedium attentati, n. 261. Secùs, quando ad eorum revocationem, proceditur per viam ordinariam, num. 262. Et loquendo de attentatis post appellationem ab interlocutoria, vel gravamine, num. 263. & 264. Attentata pendente appellatione, per quem Judicem sint revocanda? num. 265. & 266. Refertur Decretum Sacræ Congregationis circà hoc, n. 267.

ATTESTATIO.

2. Attestationum Publicatio, quid, & qualiter fiat? Tit. 19. n. 148. Post eam regulariter non licet alios testes producere, n. 149. Saltem super eisdem articulis, vel directè contrariis, aliàs secùs, numer. 150. & 151. Possunt tamen post publicationem attestationum nova instrumenta produci, num. 149. & seqq. Dantur complures casus, in quibus post publicationem attestationum etiam possunt super iisdem articulis testes produci, n. 154. & seqq. Enumerantur duodecim tales casus, n. 156. & seqq. Attestationes & Testes, quid? Tit. 20. n. 2. Timor subornationis testium magis urget post publicationem attestationum, quàm antea, T. 20. n. 461.
Attestationum publicatio non est de substantia processus judiciarii, benè tamen de ejus justitia, T. 20. nu. 523. Idque probatur, n. 524. Attestationes receptæ in uno Judicio, sed non publicatæ, fidem non faciunt in alio, etiam inter easdem personas, n. 525. & seqq. Fallit illud in certis casibus; & quibus? n. 530. & seqq. Tenetur pars adversa vel ratam habere priorem receptionem testium, vel pati, ut denuò testes examinentur, n. 533.
4. Attestatio de paupertate oratorum pro dispensatione in forma pauperum est necessaria, & quale? A. n. 398. & seqq. Formula hujus attestationis, nu. 403.

AVARITIA.

3. Avaritiæ non debent esse dediti Clerici, T. 1. n. 54.

AUDITORES.

1. Auditores Rotæ, Vide infrà, ℣. Rota Romana.

AUGUSTINIANI.

3. Augustinianorum Regula quando inceperit? & qui sub ea militent? T. 31. n. 37. & seqq.

AVOCATIO.

2. Avocatio causæ quid, & qualiter per eam inducatur competentia fori? T. 2. n. 117. & seqq. Differt ab ea per quam Judex avocat subditum suum coram alio incompetenter litigantem, n. 118. Post avocationem causæ processus per inferiorem Judicem factus, ipso jure est nullus, nu. 119. Avocatio causæ magis inficit jurisdictionem inferioris Judicis, quàm appellatio, & cur? numer. 120. Quid si Episcopus avocet causam coram suo Vicario Generali agitatam? num. 121.

AUT.

R. J. Aut, quando sumatur pro Particula disjunctiva, vel copulativa, C. II. R. LXX. n. 19.

AUTHENTICA.

1. Authenticorum liber, seu Novellæ Constitutiones postremo loco per Justinianum sunt editæ, earumque præstantia, P. n. 167. A quo nonnullæ authenticæ Constitutiones Codici hodiè usitato fuerint insertæ? nu. 168. Et sic insertæ an probent? n. 169.

AUTHOR.

1. Authoris protestatio, scripta sua Judicio S. M. Ecclesiæ submittentis, utiliter libris apponitur, Tit. 1. n. 215. & seqq. Authorum scribentium de Vita & Miraculis nondum Beatificatorum alia protestatio, n. 216. Hujusque utilitas, n. 217. Authore damnato, hujus quoque libri censentur damnati, n. 220. & seqq. Authorum damnatorum scripta qua ratione citari possint? n. 221. & seqq. Eorum libri rectè jubentur comburi, n. 223. Damnato libro, non idcircò censetur damnatus author, n. 224.

B.

BACCALAUREUS.

5. Baccalaureus quid? T. 1. n. 5.

BACULUS.

1. Baculo cur Papa non utatur? T. 15. n. 5. Historia memorabilis de S. Martiale, ac ejus Collega à mortuis resuscitato per tactum baculi S. Petri Apostoli, ibid. Mystica significatio Baculi Pastoralis, quo utuntur Episcopi, n. 5. & 6.

BALDACHINUS.

1. Baldachini usum tenentur Regulares exempti etiam, concedere Episcopo in suis Ecclesiis, T. 31. n. 161.

BALLISTARIUS.

5. Ballistarii, & Sagittarii qui? T. 15. n. 1. Et qualiter illorum exercitium prohibitum? n. 2.

BANCUS.

5. Bancus Juris quid? T. 1. n. 480.

BANNISATUS.

5. Bannisatum an & quando liceat occidere? Tit. 12. n. 68. & seqq.

BAPTISMUS.

1. Baptismi Sacramentum declaratur, & varii errores Hæreticorum circà hoc, T. 1. nu. 137. & seqq. Qui rejiciuntur, n. 139. Errores circà materiam & formam Baptismi, n. 138. 140. & 141. Circà causam efficientem principalem, & secundariam Sacramenti Baptismi, num. 142. & seqq. S. Cypriani, & Concilii Carthaginensis opinio circà valorem Baptismi à non baptizato & Hæretico collati, n. 143. Errores circa causam finalem Sacramenti Baptismi, n. 145. Pernicioſa Hæresis negantium, parvulos esse baptizandos, eaque multoties condemnata, n. 146. Baptismi Sacramentum cur sit irreiterabile & Pœnitentiæ Sacramentum iterabile? num. 148. Baptisma esse unicum definitur in Concilio Generali Viennensi, T. 1. n. 235. Per illud confertur gratia informans, seu sanctificans, ibid. Sine Baptismo Sacramentum Ordinis non recipitur, T. 11. n. 59.
2. Baptismalis Ecclesiæ, quæ? T. 30. n. 103.
Baptismus est Janua omnium Sacramentorum, Tit. 43. n. 1. Sacramenta à non baptizato Sacerdote collata, quæ valeant, quæ non? n. 2.
4. Baptismus an, & quando, ac inter quos inducat cognationem spiritualem? Vide Cognatio Spiritualis, vel T. 11. de cognatione Spirituali.
5. Baptisma reiterantes, seu Anabaptistæ qui? & quibus pœnis subjaceant? T. 9. num. 33. & seqq. Subjacent ultimo supplicio, num. 34. Sunt irregulares, n. 35. Quas pœnas non incurrit qui sub conditione, vel ignoranter rebaptizat, num. 37. & seqq. Baptizari an, & in quibus casibus valeant Infidelium liberi, infeliis, & invitis Parentibus, T. 6. n. 51. & seqq.
R. J. Baptismus invalidè collatus iterari debet, C. II. R. LII. n. 5.

BASILIANI.

3. Basilianorum Religio quando inceperit? & qui sub ea militent? T. 13. n. 35.

BASILICA.

3. Basilica quid? T. 48. n. 3.

BEATIFICARE, BEATUS.

3. Beatificare, & Beatificatio quid? Tit. 45. num. 4. Anoclet. Reiffenstuel Repertorium.

Quomodo differat à Canonizare, num. 5. Solus Papa potest beatificare, n. 6. Non tractatur de Beatificatione antè 40. annos post mortem servi Dei, n. 13. Neque inchoatur antè instantiam Principum, n. 14. Episcopi tamen possunt & solent processum citiùs incipere, n. 15. & quomodo? ibid.
Beatus quis sit & dicatur? Tit. 45. num. 3. Beati coli possunt cultu publico, & privato, num. 17. & quomodo? ibid. Affertur Decretum benè observandum circà cultum Beatorum nondum Canonizatorum, ibid.

BELLUM.

1. Bella sunt Juri naturali contraria, quomodo? P. n. 22. Tempore Belli, quæ personæ debeant gaudere securitate? T. 34. n. 12. & 13. Sævire in fœminas & pueros, semper fœdum habitum fuit, nu. 12. Innocentes in Bello occidere an liceat? num. 14. Hostem fallere stratagemate aliquo est laudabile, num. 15. Fidem tamen ipsi datam violare non licet, n. 15. & 16.
2. In Bello justo licitum est hostibus ponere insidias, non verò datam eis fidem violare, T. 18. n. 151.
5. Bellum an, & quando indicere possint infidelibus propter infidelitatem Principes Christiani? Tit. 6. n. 47. & seqq. Et Hæreticis propter hæresim, T. 7 n. 225. & seqq.

BENEDICTA, BENEDICTIO, BENEDICTINI.

5. Benedictæ, Sacratæ, & Spirituales res an & quomodo sine labe Simoniæ vendi, vel mutari possint? T. 3. n. 221.
3. Benedictio Paramentorum Ecclesiasticorum à quo fieri possit? T. 40. n. 49.
Benedictinorum Religio quando inceperit & qui sub ea militent? n. 43. & seqq.
4. Benedictio nuptialis danda est in Ecclesia, & quandò? T. 3. n. 68. De consuetudine potest dari etiam in domo privata, num. 69. Benedictio Nuptiarum quid & à quo fieri debeat? T. 21. num. 31. Benedictio secundarum Nuptiarum, Vide secundarum Nuptiarum Benedictio.

BENEFICIUM.

1. Beneficium in communi quid & quomodo dividatur? T. 2. num. 445. In Beneficiis plenissima est interpretatio facienda, num. 444. & 446. Fallit hoc in Reſcriptis ad Beneficia Ecclesiastica, nu. 447. Beneficium quid? T. 3. num. 18. Et quomodo differat à Privilegio? num. 19. In Beneficiis strictè sumptis sit amplissima interpretatio, T. 3. num. 127. & 130. Secus in Reſcriptis ad Beneficia Ecclesiastica, num. 126. & 128. & seqq. Beneficia Ecclesiastica obtinentes qui teneantur emittere professionem fidei? Tit. 1. nu. 157. & seqq. Vide infrà, ℣. fidei professio. Taciturnitas Beneficii Ecclesiastici præhabiti, quantumvis modici, vitiat Reſcriptum ad Beneficium novum obtinendum, & cur? Tit. 3. num. 192. & 193. Vide infrà, Reſcriptorum subreptio. Provisio de secundo Beneficio motu proprio Papæ facta, valet etiam non facta mentione de præhabitis Beneficiis, num. 203. Idem dicendum de Beneficio collato per Legatum Sedis Apostolicæ, num. 204. Non tamen potest tunc provisus utrumque Beneficium simul retinere, sed tenetur eligere, quod maluerit, ibid. Beneficium Ecclesiasticum quodcumque nequit obtineri antè decimum quartum ætatis annum, saltem inchoatum, Tit. 6. num. 211. Ad Beneficium Parochiale obtinendum requiruntur viginti quinque anni, num. 212. & 213. Ad Dignitates & alia Beneficia obtinenda, qualis ætas requiratur? num. 214. & seqq. In promovendis ad Beneficia Ecclesiastica,

siastica, qualis litterarum scientia requiratur? *num.* 205. Et quæ aliæ qualitates? *n.* 204. *& 218. & seqq.* Beneficia Ecclesiastica intrà quod tempus sint conferenda? *T. 6. num.* 278. usque ad 282. Beneficium ingredientis Religionem an possit alteri conferri? *T. 9. nu.* 25. *&* 26. Antè susceptionem habitus Religiosi potest quis renunciare Beneficio suo non servata forma Decreti Tridentini, *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regular.* Non autem postea, *num.* 28. *& seqq.* Potest quis ex novo Titulo redire ad Beneficium antea resignatum, *num.* 41. Sed tunc ultimum locum tenebit præ aliis, *num.* 42. Regulariter quilibet Clericus Beneficiarius potest renunciare suo Beneficio, *Tit* 9. *n.* 43. *& seqq.* Nequit tamen Clericus resignare Beneficium, nisi aliunde habeat, unde sustentetur, *n.* 46. Nec illud Beneficium, ad cujus titulum fuit ordinatus, nisi &c. *num.* 47. Intelligendo hoc de resignatione voluntaria, *num.* 48. Beneficium litigiosum quid? *num.* 56. Et an possit alteri resignari? *n.* 55. *&* 57. *& seqq.* Beneficium reservatum potest quidem simpliciter dimitti, non tamen alteri resignari, *n.* 59. Idemque dicendum de Beneficio unito, *n.* 60. Et de Beneficio Patronato, atque electivo sine consensu Patroni, vel eligentium, *num.* 61. *&* 62. Beneficiorum permutatio an sit licita? *num.* 82. *& seqq.* Et qualiter instituenda? *n.* 90. *& seqq.* Vacatio Beneficii per mortem, vel per renunciationem an differat? *T. 7. num.* 60. Vide infrà, ℣. *Permutatio Beneficiorum*, & ℣. *Renunciatio & Renunciare.* Beneficia Ecclesiastica non sunt Hæreditatis jure, vel speciem Hæreditariæ Successionis referente, transferenda, *T. 9. num.* 111. Quando Episcopus aut Capitulum Cathedrale, negligit intrà debitum tempus conferre Beneficia, ad quem tunc devolvatur potestas ea conferendi? *T.* 10. *num.* 22. Collatio Beneficii facta post debitum tempus non valet, *num.* 23. Etiamsi primo die post illud fiat, *n.* 24. Nisi de patientia toleretur, *num.* 25. Beneficia tempore suæ legationis vacantia an, & quæ Legatus à latere conferre possit? *T.* 30. *num.* 31. *& seqq.* Ratione Beneficii in ejus dioecesi obtenti, an & quibus concurrentibus possit quis ab illa Episcopo ordinari? *Tit.* 11. *num.* 80. *& seqq.* In præficiendis seu promovendis ad Beneficia Ecclesiastica quæ qualitates requiruntur? *T.* 14. *num.* 2. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Præficiendi.* Si Papa referibit pro non habente debitas qualitates, an & quando talis sit instituendus in Beneficio? *num.* 4. Quando Ecclesia dispensativè conceditur Minorenni, debet ipsa interim non per Laicos, sed Clericos regi, *num.* 5. Ad Beneficium obtinendum quis possit dispensare cum illegitimis? *T.* 17. *num.* 8. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Illegitimorum*, filius, etiam legitimus Sacerdotis nequit immediatè succedere in Beneficio Paterno, *num.* 33. *& seqq.* An ab immediata successione in Beneficiis etiam excludantur consanguinei prioris Beneficiarii? *num.* 37. *&* 38. Ac Pater respectu filii sui legitimi? *n.* 39. Et nepotes respectu avi? *num.* 40. In Beneficiis Ecclesiasticis quilibet suo officio per se fungi debet, *Tit.* 28 *num.* 6. *&* 7. Aliqua tamen possunt expediri per Vicarios, *num.* 7. Pacta circà Beneficia Ecclesiastica quæ specialiter in Jure prohibeantur? *T.* 35. *n.* 69. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Pactum pro obtin.* &c. Transactio super Beneficio Ecclesiastico an sit licita? *T.* 36. *num.* 36. *&* 39. Quomodo super Beneficio Ecclesiastico possit fieri amicabilis compositio? *num.* 40. 41. *& seqq.* Beneficio spoliatur Clericus, si contrà Ecclesiam, in qua Beneficium habet pro extraneis Advocatus, vel Procurator exsistat, *Tit.* 37. *num.* 23. Beneficio Renuncians per metum gravem potest illud repetere, *T.* 40. *num.* 32. Et quid, si juramentum circà hoc intervenerit? *ibid.* Clericus Minorennis in renunciatione Beneficii graviter læsus, an restituatur in integrum? *T.* 41. *n.* 53. *& seqq.* An Clericus ille lodigeat nova Collatione Beneficii ad quod restituitur? *num.* 88. Beneficiarii Clerici debitam fidei professionem omittentes, qualiter peccent? *T.* 1. *n.* 188. *& seqq.* Et qualiter fructus non faciant suos? *n.* 190. *& seqq.* Clerici Beneficiarii omittentes recitationem Horarum Canonicarum, tenentur restituere fructus Beneficii, antè sententiam declaratoriam Judicis, & cur? *T.* 2. *num.* 235. *& seqq.* Beneficiarius non est dominus possessionum suæ Ecclesiæ, sed administrator, & quasi usufructuarius, *T.* 7. *n.* 51. Clericus Beneficiarius nequit propria authoritate, ac sine consensu Superioris, Beneficium resignare, *T.* 9. *num.* 13. *& seqq.* An saltem ex causa ingrediendi Religionem id fieri possit? *num.* 21. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Renunciari.* An quilibet Clericus possit renunciare suo Beneficio? *num.* 43. *& seqq.* Clericus intrusus, aut non habens titulum Canonicum in Beneficio, nequit illud resignare, *n.* 49. Nec promotus ad secundum Beneficium incompatibile cum priori, vel matrimonium contrahens, &c. *num.* 50. Neque criminosus, si ipso jure privatus est Beneficio, alias secùs, *num.* 51. *& seqq.* Confectus Ecclesiam Parochialem nondum Sacerdos, an eam possit resignare durante anno? *num.* 66. Quid Juris de Beneficiariis resignantibus causâ infirmitatis, seu antè mortem, *num.* 67 *& seqq.* Melius est paucos habere dignos Altaris Ministros, quàm multos inutiles, *T.* 14. *n.* 2.

2. Beneficii Titulus inhæret ossibus Clerici, *T.* 2. *num.* 51. In loco Beneficii personalem residentiam requirentis, censetur Clericus domicilium contrahere, *T.* 1. *n.* 94. Beneficiorum Ecclesiasticorum collatio, appellatione fructuum continetur, *T.* 13. *num.* 104. Circa Beneficia Ecclesiastica quomodo lite pendente nihil sit innovandum? *T.* 16. *num.* 42. *& seqq.* Differentia inter casum *cap.* 1. *&* 2. *Ut lite pendente &c. in* 6. relatum, *num.* 44. Lite pendente inter duos Præsentatos ad Beneficium nequit Patronus Ecclesiasticus variare, seu alium præsentare, *n.* 45. Imo nec Patronus laicus, *num.* 46. Quis conferre possit Beneficium, si duobus super eo sibi collato litigantibus mori contingat unum, vel utrumque eorum? *num.* 47. *&* 48. Beneficii & fructuum ejus sequestratio fit quando contrà ipsius possessorem apud Sedem Apostolicam fuit promulgata una sententia diffinitiva, *T.* 17. *n.* 32. Beneficii Ecclesiastici privatio reputatur pœna civilis, *T.* 18. *num.* 139. Pro denunciatione inhabilitatis ad obtinendum Beneficium, an sufficiat unus testis? *T.* 20. *n.* 263 Beneficia plura obtinens contra alium de pluralitate Beneficiorum non excipit, *T.* 25. *n.* 128. Saltem nomine proprio, & an nomine Ecclesiæ sic possit excipere? *n.* 129. Beneficium Ecclesiasticum an quoad titulum præscribi valeat? *T.* 26. *n.* 35. In causa Beneficiali sententia non transit in rem judicatam, & quomodo? *T.* 27. *n.* 123. *&* 124.

3. Beneficium Ecclesiasticum quid? Et quæ requisita ejus? *T.* 5. *num.* 6. De essentia illius est, ut conferatur in perpetuum, *num.* 9. In illo aliud est officium spirituale, *num.* 10. Aliud fructus percipiendi jus, *num.* 11. Aliud fructus ipsi, *num.* 12. Debet conferri Clerico, *n.* 13. Et exigi authoritate Ecclesiæ, *n.* 14. *& seqq.* Sine consensu Episcopi est potius pium Legatum, *num.* 15. *& seqq.* Enarrantur qualitates ad Beneficium requisitæ, *n.* 17. *& seq.* Beneficium quotuplex? *Tit.* 5. *num.* 19. *& seqq.* Aliud est propriè, aliud impropriè tale, *ibid.* Aliud majus, aliud minus, *num.* 20. *& seq.* Aliud regulare, aliud sæculare, *num.* 22. Omnia censentur sæcularia, donec contrarium probetur, *num.* 23. Et quomodo proberi possit? *num.* 24. Fundata in Ecclesus Regularium, præsumuntur

muntur in dubio Regularia, *n.* 25. *& seqq.* Beneficium ruinis aliud est curatum, aliud non curatum, *num.* 28. Curatum aliud est pro foro interno, aliud pro foro externo, *num.* 29. Ad beneficium propriè curatum quæ requirantur? *n.* 30 Beneficia duplicia quæ? *num.* 31. Dignitas quid? *num.* 33. *& seqq.* Personatus & Officium quid? *num.* 35. *& seqq.* Beneficia simplicia, quæ? *num.* 37. Eorum nomine plerumque non veniunt Canonicatus, *n.* 38. Dividitur ulteriùs Beneficium in electivum, Patronatum, collativum, seu liberum, *n.* 39. Patrimoniale, *n.* 40. Monoculum, & non Monoculum, *n.* 41. Consistoriale, *num.* 42. Papæ reservatum, & Beneficium vacans in Curia, *ibid.* Beneficia affecta, quæ? & quid Juris de eis? *T.* 5. *n.* 407. *& seqq.* Beneficia incorporata, Vide *Incorporatio.* Beneficium sub eodem tecto quid? *num.* 233. Uniforme quid? *n.* 234. *& seqq.* Difforme seu difformile quid? *n.* 238. Et quid Juris de his omnibus, *num.* 232. *& seqq.* Beneficia Manualia quæ? *T.* 5. *n.* 43. Possunt dari ex fundatione, *n.* 44. Sunt ad nutum revocabilia, *num.* 45. Episcopus justa de causa cum consensu Patroni potest ex Beneficio perpetuo facere Manuale, *n.* 47. Respectu Papæ censentur omnia Beneficia manualia, *num.* 48. *& seqq.* Etsi statuto & consuetudine ex Beneficiis perpetuis possint fieri manualia, *num.* 50. Non tamen è contrà, *n.* 51. Manualia propriè Beneficia non sunt, *num.* 52. Et quid de Ecclesiis incorporatis, *num.* 53. Casus in quibus nomine Beneficii etiam veniunt Manualia? *n.* 54. *& seqq.* In impetratione Beneficii faciendæ est mentio præhabiti Beneficii Manualis, *num.* 56. Canonica, Vicariatus, Commenda, Præstimonium, ac Pensio an veniant nomine Beneficii Ecclesiastici, Vide in suis locis, item, *n.* 57. Beneficiorum collatio tribus potissimum modis fit, *T.* 5. *num.* 123. Nonnunquam & aliis modis, *n.* 124. Quæ requirantur ad legitimam Collationem? *n.* 125. Debet esse Canonica, *n.* 126. Ac juxtà formam à jure communi aut consuetudine præscriptam, *num.* 127. Debet fieri gratis, *num* 128. Ac sine subreptione, *n.* 130. Purè & sine pacto & conditione, *n.* 129. Atque tempore debito, *n.* 131. Quibus conferenda sint Beneficia? *n.* 132. *& seqq.* Beneficiorum Collatio per concursum, *num.* 134. *& seqq.* Beneficia simplicia non conferuntur per concursum, *n.* 135. Quænam præferibantur circà concursum à Concilio Tridentino? *num.* 137. *& seqq.* Dantur beneficia curata, quæ conferuntur sine concursu, *num.* 141. *& seqq.* Ut Parochiæ pauperes, *ibid.* Vicariæ perpetuæ unitæ aliis Ecclesiis vel Monasteriis, *num.* 142. *& seqq.* Item Dignitates, *num.* 143. *& seq.* Parochiæ in causa permutationum, *nu.* 146. Et Juris Patronatus laicalis, *n.* 147. *&* 149. Enarrantur & alii casus, *ibid.* Caterum Provisiones Parochiarum contrà præscriptam formam sunt irritæ, *n.* 148. *& seqq.*

3. Beneficia conferendi potestas respectu Papæ, ejusque Legati, *Tit.* 5. *num.* 150. *& seqq.* Papa potest conferre Beneficia totius mundi, *ibid.* Confert illa tribus potissimum modis, *num.* 151. *& seq.* Scilicet jure præventionis per gratiam expectativam, *num.* 152. *& seqq.* Jure concursus, *num.* 154. *& seq.* Et Jure devolutionis, *num.* 157. Devolutio Beneficiorum quomodo fiat usque ad Papam? *num.* 158. *& seq.* Mandatum apostolicum super Collatione Beneficiorum quid? & quotuplex? *num.* 167. *& seqq.* Continet subinde gratiam factam, quandoque faciendam, quandoque exspectativam, *n.* 168. Enarramur varii modi quibus Beneficia confert Papa, *n.* 167. *& seq.* Legatus Apostolicus quænam Beneficia conferre, vel sibi reservare possit? *n.* 174. Beneficiorum Collatio respectu Episcopi Capitulo sede vacante, Vicarii Generalis, & Collegii, *T.*

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

la consuetudo etiam immemorialis facit licitam retentionem plurium Beneficiorum, quorum unum ad honestam sustentationem sufficit, *num.* 216. Et cur nihilominùs plura Beneficia passim conferantur, & retineantur? *num.* 217. Neque dispensatione Papali potest quis recipere aliud Beneficium, si prius jam habet sufficiens, *n.* 218. Nisi subsit justa causa dispensandi, *nu.* 219. Quandonam Beneficium censeatur sufficiens ad honestam sustentationem? *num.* 221. Relinquitur subindè Judicis arbitrio pro foro externo, *num.* 223. *& seq.* Pro foro interno autem cujulvis conscientiæ, *num.* 225. In computationem sufficientiæ Beneficii veniunt etiam distributiones quotidianæ, *num.* 226. Non tamen Patrimonialia, *n.* 227. Beneficia de se compatibilia quæ? *n.* 228. Referuntur exempla, *n.* 229. *& seqq.* Beneficia de se incompatibilia quæ? *num.* 231. *& seqq.* Beneficia difformia seu dissimilia possunt simul retineri, quando unum non sufficit ad sustentationem, *n.* 238. *& seqq.* Non item Beneficia uniforma sub eodem tecto, *num.* 240. Nec juvat ad hoc consuetudo, *num.* 242. Nec dispensatio Episcopi, *num.* 243. Dispensatus à Papa ad habenda duo Beneficia nequit habere duo uniformia in eadem Ecclesia, *num.* 244. Beneficiorum Pluralitas ex dispensatione Pontificis, potest esse licita, *T.* 5. *num.* 245. *& seqq.* Si Papa dispensat motu proprio, præsupponitur justa causa, *num.* 246. Causæ legitimè dispensandi in pluralitate Beneficiorum sunt tres, & quæ? *num.* 247. *& seq.* Talis non est propositum erogandi superfluos redditus in pias causas, *n.* 249. Dispensatio super Beneficiis est strictè interpretanda, *num.* 250. *& seqq.* Impetrata pro obtinendis duobus Beneficiis intelligenda est solùm de duobus postea collatis, *num.* 252. Debet hujus dispensationis fieri mentio in alterius dispensationis impetratione, *num.* 253. Quid de clausula; non obstante quòd aliud Beneficium obtinere nosceris, *n.* 254. *& seqq.* Dispensatus super pluralitate Beneficiorum censetur etiam dispensatus super secundariò connexis, *num.* 256. Taciturnitas Beneficii præhabiti vitiat dispensationem, *num.* 257. Et quævis rescripta ad Beneficia, *ibid.* Nequit Episcopus dispensare super pluralitate Beneficiorum curatorum, vel dignitatum, aut personarum, *nu.* 258. *& seqq.* Et cur? *num.* 262. Excipitur tamen casus magnæ necessitatis, *n.* 264. Potest etiam Episcopus ob tenuitatem redditiuum dispensare, ut quis habeat duo Beneficia, *num.* 265. *& seqq.* Non item ut habeat tria, *num.* 267. *& seqq.* Nisi adsit legitima consuetudo in contrarium, *num.* 272. Vel si Episcopus conferat tertium, ut unum ex prioribus dimittatur, *num.* 273.

3. Beneficiorum Pluralitas per consuetudinem non valet in Curatis, *T.* 5. *num.* 274. *& seqq.* Et quid in Canonicatibus, & aliis Beneficiis? *n.* 275. *& seqq.* Beneficiorum Reservatio in genere quid? *num.* 378. *& seqq.* Beneficium Reservatum quid? *num.* 379. Beneficii Reservatio quotuplex? *num.* 380. *& seqq.* Alia est specialis, alia generalis, *num.* 381. Alia fit appositio Decreto irritante, alia simpliciter, *num.* 382. Discrimen inter utramque, *num.* 383. *& seqq.* Quædam Beneficia cur reservet Papa? *num.* 386. *& seqq.* Reservatio Beneficiorum an sit favorabilis, vel odiosa? *num.* 388. *& seqq.* Dantur Beneficia aliqua, quæ sub reservationibus generalibus, absque speciali eorum mentione non comprehenduntur, *n.* 393. Enumerantur plura, *num.* 394. *& seqq.* Reservationes Beneficiorum præter ea quæ habentur in propriis concordatis cessant in Gallia & Germania, *num.* 400. Beneficia electiva non comprehenduntur sub generali reservatione, *num.* 403. *& seqq.* Beneficiorum reservatio ex affectione per appositionem manûs, quæ? *ibid.* An & quomodo differant ab aliis reservatis Beneficiis? *n.* 408. *& seqq.* Appositio manûs Pontificiæ quid? *num.* 413. Per eam ligantur manus inferiorum, *num.* 414. *& seqq.* Contingit multis modis, *num.* 415. *&* 410. Ut si Papa alicui dat Beneficium in Commendam, vel in eo ponit Administratorem, *num.* 416. Vel dat mandatum, de providendo super certo Beneficio, *nu.* 417. Vel de eo dimittendo, *num.* 418. Item si recipit renunciationem Beneficii, *n.* 419. Vel jure præventionis illud concedit, sed invalidè, *num.* 420. *&* 410. Regula, quòd appositio manûs Papæ liget manus inferiorum plures patitur limitationes, *n.* 421. *& seq.* Nempè quando Papa apponit manum ad alium effectum, quàm conferendi Beneficium, *n.* 422. Vel quando narrabatur Beneficium esse reservatum, & non erat, *n.* 423. Item si est Beneficium Juris Patronatus Laicalis, *num.* 424. Utrum ex appositione manus Papæ afficiantur & reserventur Beneficia in præjudicium concordatorum, v.g. Germaniæ, Franciæ? *n.* 425. *& seqq.* Præsertim an procedat in Beneficiis, quæ vacant in mensibus Pontificiis? *num.* 427. *& seqq.* Reservatio Beneficiorum quæ vacant apud sedem, vel in Curia aut aliàs Pontifici sunt reservata, *num.* 433. *& seqq.* Vacare Beneficium, seu vacatio Beneficii apud Sedem Apostolicam, vel in Curia quid? *ibid.* Est antiquissima reservatio, *nu.* 436. Olim ex mera consuetudine observabatur, *nu.* 437. *& seqq.* Beneficia apud Sedem vacantia, possunt post ipsum unius mensis conferri per inferiores, *num.* 439. Quomodò hic mensis computandus, *num.* 440. *& seqq.* Papa etiam post mensem potest conferre Beneficium vacans in Curia, si res adhuc est integra, *n.* 442. In aliis Beneficiis Collationi Papæ reservatis, nullum tempus est à Jure præfixum Papæ ad conferendum, *n.* 443. Exceptis duobus casibus, *nu.* 444. *& seqq.* Quid Juris de Reservatione vacantium in Curia? *juxtà c. præsenti de Præbend. in* 6. *n.* 447. *& seqq.* Curia Romana ubinam censeatur existere? *n.* 451. *& seqq.* Enarrantur alia Beneficia, quæ spectato Jure communi sunt Papæ reservata, *n.* 454. *& seqq.* Inter alia sunt Parochiæ collatæ non reservatâ formâ Concilii Tridentini, *n.* 468. Item vacantia ob crimen hæresis, *n.* 470. Et alia nonnulla, *ibid. & n. seqq.* Beneficia Juris Patronatûs Laicalis non continentur in generali reservatione, aut unione Beneficiorum, *T.* 38. *n.* 63. *& seqq.* Beneficia sæcularia Sæcularibus, & Regularia Regularibus sunt conferenda, *T.* 37. *n.* 6. Beneficii Suppressio. Vide *Suppressio Beneficiorum.*

3. Beneficiorum vacatio per assecutionem alterius, quomodò statuta? *T.* 5. *n.* 172. *& seqq.* Ad propositum quinque tempora sunt observanda, *n.* 278. *& seqq.* Beneficia incompatibilia primi & secundi generis, *n.* 286. Collatio secundi Beneficii incompatibilis est valida, *n.* 287. *& seq.* Utpotè tantùm prohibita quoad effectum retinendi utrumque, *n.* 289. *& seqq.* Antè Concilium Tridentinum quomodo vacabat Beneficium per assecutionem alterius? *num.* 291. *& seqq.* Et quomodo post Concilium? *n.* 293. *& seqq.* Beneficium sufficiens ad honestam sustentationem vacat per adeptionem alterius etiam de se insufficientis, *num.* 297. Secùs, si primum est insufficiens, licet alterum de se sit sufficiens, *nu.* 298. Idque probatur variè, *num.* 299. *& seqq.* Per receptionem tertii Beneficii incompatibilis vacant ipso Jure omnia priora etiam ex dispensatione antea obtenta, *num.* 305. *& seqq.* Nisi adsit dispensatio super illis simul retinendis, *n.* 308. *& seqq.* Retinens secundum Beneficium una cum primo incompatibili privatur utroque, *num.* 314. *& seqq.* Beneficiorum vacatio ipso Jure quæ requirat? *num.* 318. *& seqq.* Requiritur ad eam vera assecutio atque possessio alterius, *ibid.* Et quidem pacifica, *nu.* 319. *&*

& seqq. Non vacat prius Beneficium per receptionem alterius quando fructus illius ex causa alius percipit, *num.* 321. *& seqq.* Nisi per provisum fleterit, quominùs fructus habeat, *num.* 332. Beneficia prius habita quando vacent per promotionem ad Episcopatum? *num.* 323. *& seqq.* Et quid de Episcopis Titularibus? *num.* 325. Post assecutionem secundi Beneficii incompatibilis debet prius statim dimitti, *num.* 326. *& seqq.* Et quidem purè ac simpliciter, non verò ex causa permutationis neque in favorem tertii, &c. *num.* 330. *& seqq.* In casu recepti Beneficii incompatibilis liberè potest, ac debet conferre prius intrà sex menses, *num.* 332. *& seqq.* Et quid si conferre dilulerit? *num.* 334. *& seqq.* Accipiens prius Beneficium non potest induci in possessionem priore possessore irrequisito, *num.* 336. *& seqq.* Nam vacatio ipso jure est intelligenda quoad Titulum non quoad possessionem, *num.* 338. In praxi quid agendum illi cui prius Beneficium collatum est? *num.* 339. Et quid de vacantium dimissione ac Collatione? *ibid.* Beneficiorum vacantia ipso jure modis variis contingit, in specie per sententiam, *T.* 5. *num.* 341. *& seqq.* Nullo crimine, ipso jure vacat Beneficium nisi reperiatur in Jure expressum, *num.* 342. Enumerantur triginta, vel plures modi in quibus Beneficia ipso jure vacant, *num.* 343. usque ad *num.* 367. Obtinentes plura Beneficia incompatibilia tenentur ordinarii, exhibere dispensationes, *num.* 348. *& seqq.* Non excusantur ob longam possessionem, *ibid.* Vacatio Beneficii ipso jure in poenam criminis ante lententiam declaratoriam regulariter non obligat in conscientia, *num.* 386. Per lententiam amittitur Beneficium, quando sententia condemnatoria requiritur post crimen, *num.* 369. Privatio Beneficiorum non est imponenda nisi in casibus à jure expressis, *num.* 370. Vacatio Beneficii ipso Jure, & per sententiam differunt multipliciter, & quomodo? *num.* 371. *& seqq.* Privatus ipso jure non potest Beneficium resignare, permutare &c. Secùs, si eidem privandus venit per sententiam, *num.* 376. Beneficium vacans in mense Ordinarii, potest conferri in mense Pontificio, *num.* 503. Beneficii non vacantis confessio ac promissio, *T.* 8. *n.* 18. *& seqq.* Beneficii unio, Vide *Unio Beneficiorum.* Beneficia debent sine diminutione conferri, *T.* 12. *num.* 2. *& seqq.* Beneficium excussionis seu ordinis quid? *T.* 22. *n.* 50. Quibus & quando competat? *ibid.* Beneficium divisionis quid? cui, & quando competat? *n.* 57. *& seqq.* Beneficium cedendarum Actionum cui & quando competat? *n.* 61. *& seqq.* Beneficium liberationis quid? cui, & quando competat? *n.* 65. *& seqq.*

5. Beneficii collatio, etiam absenti facta, revocari amplius nequit, & cur? *T.* 33. *n.* 51. *& seqq.*

R. J. Beneficia plura quomodo prohibita, C. II. R. LXXXIV. *n.* 6.

Beneficiatus quomodo debeat concurrere ad reparationem Ecclesiæ ruinosæ, C. II. R. LV. *num.* 13. non percipiens redditus sibi debitos non tenetur ad onera injuncta, *ibid. num.* 16. Beneficii Institutio triplex, Collativa, vel Verbalis; Corporalis, seu realis, quæ etiam Investitura vel installatio vocatur, & Authorizabilis, C. II. R. I. *nu.* 3. & 4. Debet esse canonica, ut fiat sine vitio Conferentis, recipientis, & formæ, *ibid. num.* 5. In Beneficii collatione prior impetrans præfertur posteriori, C. II. R. LIV. *num.* 8. Beneficii fructus etiam Laicus potest habere, C. II. R. I. *num.* 18. Beneficii Patronati collatio sine consensu Patroni facta convalescit, si Patronus intrà tempus sibi concessum alium non præsentet, C. II. R. XVIII. *num.* 13. Beneficio hominem suffici interest homini, C. II. R. XIX. *num* 12. Beneficio simpliciter concesso, non censetur concessum curatum, C. II. R. XXVIII. *nu.* 9. Beneficio pro obtinendo litteræ ut ambitiosæ restringendæ, C. II. R. XV. *num.* 25. Beneficium Ecclesiasticum quid & quotuplex? C. II. R. I. *nu.* 1. Sæculare extra necessitatem, non est Regularibus conferendum, C. II. R. LXXVIII. *num.* 3. Nullum obtineri potest sine institutione Canonica, *ibid.* R. I. *num.* 6. Nec per cessionem aut commutationem privata authoritate, *ibid. num.* 8. Nisi per dispensationem Papalem, *num.* 10. An & quomodo per præscriptionem triennalem, *ibid. num.* 11. *& seqq.* Notanter, *num.* 22. Quænam ad hanc præscriptionem requirantur? *nu.* 23. *&* 27. Beneficium late sumptum, C. II. R. XVI. *num.* 2. Vide *Privilegium.* Beneficium homini collatum ei auferri non potest, C. II. R. XXI. *num.* 11. Nec liberè dimissum repeti, *num.* 12. Beneficium quando dicatur reservatum Sedi Apostolicæ, & quis Beneficiatus intrusus, Simoniacus, vel habere Titulum coloratum, C. II. R. I. *num.* 28. remissivè. Beneficium per alterius Simoniam etiam beneficiato ignorante, acquisitum, debet dimitti, C. II. R. XXIII. *num.* 4.

BESTIALITAS.

4. Bestialitas præbet causam divortii, *T.* 19. *n.* 59.

BIGAMIA, BIGAMUS.

1. Bigamia & Polygamia quid? *Tit.* 21. *num.* 1. Bigamus, Trigamus, &c., quis? & unde sic dicatur? *num.* 3. Bigamia inducit irregularitatem, *num.* 4. *& seqq.* Quæ descendit ex traditione Apostolica, *num.* 5. Bigamia est triplex, *num.* 7. *& seqq.* Bigamia vera quæ? *num.* 8. Hæc inducit irregularitatem, etiam contracta antè Baptismum, *num.* 9. *& seqq.* Bigamia interpretativa quæ? *num.* 12. Incurritur etiam ab eo, qui ignoranter cognovit uxorem adulteram, vel duxit corruptam, *num.* 13. *&* 14. Etiamsi mulier per vim fuisset cognita ab alio, *ibid.* Bigamia similitudinaria quæ? *num.* 15. Fornicans cum pluribus non incurrit Bigamiam, *num.* 17. *& seqq.* Irregularitas Bigamiæ non inducitur propter crimen, sed propter defectum Sacramenti, & cur? *num.* 16. *&* 18. An efficiatur Bigamus, qui à se solo defloratam ducit uxorem? *num.* 21. Bigami omni privilegio Clericali sunt privati, & quomodo? *num.* 24. *& seqq.* Quid si matrimonium cum vidua, vel cum secunda contractum exstat invalidum? *num.* 26. Dicta pœna privationis omnis Privilegii Clericalis, habet solummodò locum in Clericis Minoristis, *num.* 27. Papa potest dispensare in omni Bigamia, *num.* 28. Solvuntur contraria, *num.* 29. *&* 30. Etiam Episcopus potest dispensare in Bigamia occulta proveniente ex delicto, *num.* 31. Non autem in vera vel interpretativa Bigamia notoria, *num.* 32. *& seqq.* Quid dicendum de Bigamia similitudinaria? *num.* 38. *&* 39.

3. Bigami sunt nudati omni privilegio Clericali, *T.* 3. *num.* 23.

BLASPHEMIA.

5. Blasphemia quid, & quotuplex? *T.* 26. *num.* 15. *& seqq.* Pœna Blasphemiæ de Jure communi Canonico, *num.* 17. Et per speciales Constitutiones Pontificias, *num.* 19. Præsertim Leonis X. *nu.* 20. Et Pii V. *num.* 21. Pœnæ Blasphemiæ de Jure Civili, *num.* 22. *& seqq.* Qui ex calore iracundiæ blasphemat pœnam ordinariam non incurrit, *n.* 24. Si iracundia ex gravi eaque causa provenit, *num.* 25. Blasphemia per Sacramenta in his partibus con-

suèta non subjacet pœnæ ordinariæ, *n.* 26. Benè tamen extraordinariæ, *ibid.* Judex Blasphemiæ quis sit? *num.* 27. *& seqq.*

BONUM, BONUS.

2. Bona Ecclesiarum quandoque sunt communia inter Prælatum & Capitulum, quandoque discreta, T. 1. *num.* 171. An de iis possit agere, vel conveniri Prælatus, absque consensu Capituli, seu Conventus, & è contrà? *n.* 172. *& seqq.* Bona inventa Dominis suis sunt reddenda, T. 12. *n.* 201. Bona temporalia dicuntur vita hominis, T. 20. *n.* 81.

3. Bona Clericorum patrimonialia, quasi patrimonialia, seu industrialia, patrimonialia, & Ecclesiastica quid? T. 25. *num.* 3. *& seqq.* An horum dominium habeant Clerici. *num.* 13. Bonum commune privato præferendum est, T. 19. *num.* 39. Bonorum Ecclesiasticorum superfluorum dominium an habeant Clerici? Gravis est controversia. T. 25. *num.* 22. Affirmativam tenent plures & probare nituntur variis modis, *num.* 23. *& seqq.* Stantur sententia negativa, & fusè probatur per Doctores, rationes & Jura, *n.* 30. *& seqq.* Quare tolerentur & non rescindantur contractus Clericorum de bonis superfluis factì? *num.* 46. Bonorum Ecclesiasticorum superfluorum Dominus est Christus, *num.* 47. *& seqq.* Bona Ecclesiastica quare vocentur patrimonia pauperum, & di antur pertinere ad Jus Sacerdotum vel Ecclesiæ! *num.* 49. Bona Ecclesiastica superflua in causas pias erogandi obligatio summa incumbit Clericis, T. 25. *num.* 51. Et quidem de Jure Divino, *n.* 53. Consuetudo erogandi superflua in causas profanas illicita & invalida est, *num.* 54. Clerici probabiliùs tenentur bona superflua erogare in causas pias ex virtute Justitiæ, *num.* 55. *& seqq.* Non ex Charitate, *num.* 57. Nec ex virtute Religionis, *num.* 58. Probatur ulteriùs, quòd ex virtute Justitiæ teneantur, *num.* 59. *& seqq.* Quando pauperes in gravi & extrema necessitate existunt, debent iis præ cæteris causis piis bona superflua erogare, *num.* 67. *& seqq.* Doctrina practica contrà Clericos, bona superflua in futurum reservantes, *num.* 70. Inter Pauperes quinam sint præferendi? *num.* 71. Clerici non possunt de rebus Ecclesiasticis superfluis pauperes, sive Consanguineos, sive alios diuare, vel ad majorem statum exaltare, *n.* 72. Cæteris paribus potiùs Ecclesiæ propriæ quàm aliis piis locis superflua relinquere debet Clericus, *n.* 73. Error aliquorum circà hoc, *n.* 74. Si Ecclesia propria non indiget, rectè aliis piis locis egentibus superflua dantur, *n.* 75.

4. Bona Paraphernalia, vide *Paraphernalia.* Bona Receptitia uxoris, vide *Receptitia Bona.*

R. J. Bona Ecclesiastica immobilia an validè possint locari ultrà triennium, C. II. R. XXXVII. *nu.* 9. *&* 19. Bonum commune prævalet privato. *ibid.* R. XXIII. *n.* 3. *& seqq.* Bonum facere non sufficit nisi & benè fiat, *ibid.* R. XXVI. *n.* 6.

Bonus quilibet præsumitur, donec probetur malus, C. I. R. II. *num.* 2. Nisi quis jam fuerit malus, *ibid.* R. VIII. *n.* 13. Bona fides, vide *Fides.*

BREVE.

1. Breve apostolicum quid, & cur sic dicatur? T. 2. *num.* 16. Brevia apostolica vocantur etiam Constitutiones apostolicæ, *num.* 15. Habent eamdem vim ac Bullæ, *num.* 18. Differunt tamen in pluribus aliis, & quibus? *num.* 19. *&* 20. Brevia Pœnitentiariæ quæ? *num.* 21.

3. Brevis apostolici variæ formæ, V. *Mandatum apostolicum.*

BULLA, BULLATA.

1. Bulla quid, & quomodo fiat? T. 2. *num.* 17. Bullæ etiam vocantur Constitutiones apostolicæ, *num.* 15. Bullæ in quo differant à Brevibus apostolicis? *num.* 16. *& seqq.* Ratio cur multæ Bullæ Pontificiæ in variis Regionibus non obligent, T. 2. *n.* 134. Vide infrà, ℣. *Constitutio, &* ℣. *Rescriptum.* Bullæ Pontificiæ ob rasuram non facilè solent rejici, & cur? T. 3. *n.* 229.

3. Bullarum variæ formæ. V. *Mandatum apostolicum.* Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex* de Immunitate, T. 49. *num.* 274. Item Gregorii XIV. de Jure Asyli.

4. Bulla Pii V. Urbani VIII. & Innocentii X. super necessitate exprimendi gradum propinquum, *A. n.* 167. *& seqq.* Bullæ Dispensationis apostolicæ pro foro externo plures afferuntur, *A. nu.* 292. *& seqq.* Bulla alia in forma pauperum, *n.* 406. Bulla dispensationis pro foro interno, *n.* 439. Bullata Privilegia non sunt revocata, *n.* 536.

5. Bulla Clement. VIII. concedens amplissimam communicationem privilegiorum cum omnibus Ordinibus tam Mendicantibus, quàm non Mendicantibus, edita in favorem nostræ Religionis, T. 23. *nu.* 57. Bulla Cœnæ quid? T. 39. *num.* 127. Referuntur in compendio sigillatim omnes in ea contentæ excommunicationes, *ibid.* Ponitur ipsa Bulla per extensum, *n.* 129. Afferuntur quædam specialia de ipsa & ejus Excommunicationibus, præsertim quòd quoad omnia ubique terrarum omnes Christianos obliget, in specie autem quoad Lectionem, & Retentionem Librorum hæreticorum; nec quidquam contra eam valet receptionis prætextus, aut consuetudinis contrariæ. T. 7. *n.* 79. *& seqq.* & T. 39. *n.* 130. *& seqq.* Bulla Clementis VIII. per extensum contra Duellantes, T. 14. *n.* 8. Bulla Gregorii XIII. in optima forma etiam speciali, & ex certa scientia confirmans omnia Privilegia Ordini nostro concessa, quæ etiam habetur in forma Authentica in Archivio Conventûs Friburgensis, T. 33. *n.* 83. Bulla Gregorii XIV. contra abortum procurantes, T. 10. *n.* 18. Bulla Innocentii X. reprobans & invalidans tractatum pacis Osnabruggensis, & Monasteriensis, T. 7. *n.* 154. Bulla Innocentii XII. de Celebratione Missarum, & faciendis libris Missarum, ad cognoscendum eas rectè esse lectas, T. 3. *n.* 213. Bulla Leonis X. contrà Blasphemos, T. 26. *n.* 20. Bulla Pauli V. pariter confirmatoria Privilegiorum nostrorum authenticè exitens in Archivio Conventûs Friburgensis, T. 33. *n.* 85. Bulla Pii V. per extensum de Simonia Confidentiali, T. 3. *n.* 42. Bulla Pii V. certas conditiones ad Centum requireus, T. 19. *n.* 153. Quæ tamen in Gallia, Belgio & Germania recepta non est, *n.* 156. Contra Sodomitas, T. 16. *n.* 91. Bulla Sixti V. contrà abortum procurantes, T. 10. *n.* 15.

C.

CALIX.

1. CAlix consecratus, si postea deauretur, an indigeat nova consecratione? *Tit.* 16. *num.* 31. *& seqq.* Sententia negativa est probabilis, *n.* 31. Probabilius tamen est, quòd Calix per deaurationem amittat consecrationem, atque ideò sit reconsecrandus, *n.* 32. *&* 33. solvuntur contraria, *n.* 34. *&* 35.

3. Calix à solo Episcopo consecrari potest, T. 40. *n.* 42. Non item ab Abbate aliquo, *num.* 43. Calix & Patena, si franguntur, execrantur, & indigent nova consecratione, *num.* 44. Non item si usu inaurationem perdunt, *num.* 45. Neque si de novo inaurantur, *num.* 46.

CAL-

CALLIDITAS.

2. Calliditas, Fallacia, & Machinatio differunt, & qualiter? T. 14. *n.* 4

CALUMNIA, CALUMNIATOR.

2. Calumnia & calumniari quid? T. 7. *num.* 3. Calumniæ juramentum quid? *num.* 3. Et quæ contineat? *num.* 4. *&* 5. Ec quomodo differat à Juramento malitiæ? *num.* 8. Illud partim convenit, & partim differt à juramento de veritate dicenda, *num.* 12. *& seqq.* Juramentum Calumniæ ab alterutra parte exactum, necessariò est præstandum, alioquin processus non valet, *Tit.* 7. *num.* 15. Est regulariter præstandum ab exordio litis, quamvis & postea exigi, & præstari possit, *ibid.* Durante eadem instantia non nisi semel præstandum est, *num.* 17. Sed in causa appellationis denuò debet jurari de calumnia, & cur? *num.* 18. *& seqq.* Juramentum Calumniæ in quibus causis sit præstandum? *num.* 21. *& seqq.* Est præstandum tam in Judicio ordinario, quàm summario, *num.* 22. Ac etiam in causis spiritualibus, licèt antiquiùs secùs fuerit, *num.* 23. Imo & in causis criminalibus, *num.* 21. *&* 4. *ac seqq.* A quibus sit præstandum? *num.* 24. *& seqq.* Per Actorem & Reum, priùs tamen per Actorem, *num.* 25. Exceptis certis casibus, & quibus? *num.* 27. *& seqq.* Princeps potest per Rescriptum tollere juramentum Calumniæ, *num.* 30. Jurare de Calumnia tenentur etiam hæredes, aliique successores, in quos transit instantia, *num.* 31. Item Tutores, Curatores, & generales Rerum administratores, non autem Pupilli, &c. *num.* 33. Dummodò illi melius noverint causas rerum sibi commissarum, *num.* 34. Calumniæ juramentum an possit præstari per Procuratorem, & qualiter? *num.* 35. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Procurator.* Advocati, seu Patroni causarum, an teneantur præstare juramentum calumniæ? *num.* 43. Syndicus alicujus Collegii vel universitatis, jurat de Calumnia absque speciali Mandato, *num.* 44. Idemque dicendum de Tutoribus, Curatoribus, & aliis generalem rerum administrationem gerentibus, *num.* 45. Calumniæ Juramentum, an de consensu partium remitti valeat? *num.* 46. *& seqq.* Nequit remitti expressè, *ibid.* benè tamen tacitè, & cur? *num.* 49. An per consuetudinem tolli possit? *num.* 50. Vel valeat consuetudo, ut differatur usque ad finem causæ? *nu.* 51. *&* 52. Pœna recusantium præstare juramentum calumniæ, ubi præstandum est, quæ? *num.* 53. *& seqq.* Non incurritur ipso jure aprè sententiam declaratoriam Judicis, *num.* 54. Quid agendum Judici, alterutrà parte juramentum calumniæ præstare recusante? *num.* 55. Si Tutor, vel Prælatus nolit jurare, non præjudicat Pupillo, vel Ecclesiæ, *num.* 56. Disparitas inter juramentum calumniæ, & testium, *n.* 47. & T. 20. *n.* 481. Solum calumniæ juramentum anteà præstitum, non excusat victum à condemnatione expensarum, T. 27. *n.* 183.

5. Calumniator quid? *Tit.* 2. *num.* 2. Calumniator præsumitur, qui non probare potest delictum, de quo accusavit, *num.* 3. Vel denunciavit judicialiter alterum, *num.* 4. An & quomodo præsumatur Calumniator denunciare ex officio? *num.* 5. Calumniatoris pœnæ quæ? *num.* 6. *& seqq.* Debet refundere expensas, *ibid.* Incurrit infamiam Juris, *n.* 7. Contrahit pœnam talionis, *num.* 9. Si Clericus est, privatur Beneficio, & verberari potest, *num.* 10. Si Calumniator unius pœnæ non est capax, ea in aliam mutari potest, *n.* 11. Causæ recensentur ob quas accusator, vel denunciator à præsumpta calumnia & ejus pœnis excusatur, *n.* 12. *& seqq.* Quæ causæ ut excusent, debent priùs probari, *n.* 22.

CAMALDULENSIS.

3. Camaldulensis ordinis initium, T. 31. *num.* 44.

CAMPANÆ.

1. Campanæ Sabbato Sancto pulsari nequeunt antè Ecclesiam Cathedralem, vel majorem, T. 31. *nu.* 160. Quid agendum si Regulares citiùs absolvant Actum solemnem illius diei? *num.* 163.

3. Campanas solus Episcopus benedicere potest, T. 40. *num.* 48.

CANCELLARIA.

4. Cancellaria quas dispensationes expediat? A. *n.* 232. R. J. Cancellariæ Regulæ. Vide *Regula.*

CANON, CANONICATUS, CANONICUS, CANONISTA.

1. Canon quid? P. *num.* 57. Sacrorum Canonum primi Collectores, qui? P. *num.* 55. Canon largè, & strictè quid? T. 2. *num.* 7. *&* 8. Canones si deficiant possunt in causis Ecclesiasticis allegari Leges, T. 2. *num.* 321. Id præstiterunt ipsimet summi Pontifices, *ibid.*

3. Canon annuus quid? T. 16. *num.* 125. Potest esse magnus, vel parvus, *num.* 152. An & quomodò augeri possit à Domino directo? *Tit.* 18. *num.* 204. *& seqq.* Quomodo eum solvere debeat Emphyteuta, & quando eum remittere teneatur Dominus? Vide *Emphyteuticæ obligatio.* Canon annuus non solutus quando & quomodò privet Emphyteusi? T. 18. *n.* 191. *& seqq.*

1. Canonicatus & Portiones Ecclesiarum Cathedralium habent annexum Ordinem sacrum, T. 14. *num.* 19. Secùs dicendum de Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum, *num.* 20. Vide suprà, ℣. *Beneficia.*

3. Canonicatus, & Canonia quid? T. 5. *n.* 57. Quale jus importet? *n.* 58. *& seqq.* Canonicatus sine præbenda an dari possit? *n.* 60. *& seqq.* Quid si expectatione Præbendæ confertur? *n.* 62. *& seqq.* Simplex Canonia præbet jus ad Beneficium postèa consequendum, *n.* 64. Canonicatus plerumque non venit nomine Beneficii simplicis, T. 5. *n.* 38. Canonicatus Germaniæ plures an & quando retineri possint, *n.* 229. Canonici tenentur inservire Episcopo, T. 4. *n.* 152. *& seqq.* An & quomodo ira inservientes lucrentur fructus? *n.* 149. Canonicorum Cathedralium, & Collegiatorum Residentia. Vide *Residentia Canonicorum.*

2. Canonici possunt esse Testes in causa sui Capituli ad ejus favorem, T. 20. *num.* 200. Ac de illis quæ sunt gesta in Capitulo, *num.* 201. Potestque unus Canonicus esse testis in causa sui Canonici, *n.* 203. Non tamen Canonicus esse testis idoneus in causa suæ Præbendæ, *n.* 207. Vide infrà, *Clerici an possint esse testes.*

1. Canonista an sit præferendus Theologo in promotione ad Dignitates Ecclesiasticas? P. *num.* 44. *& seqq.* Sententia S. Joannis Capistrani circà hoc, *num.* 46. Canonista præfertur Theologo in casu Vicarii Capitularis, per Capitulum Sede vacante constituendi, T. 28. *num.* 73.

CANONISARE, CANONISATIO.

3. Canonisare quid? T. 45. *num.* 4. Potest solus Papa, *num.* 6. Olim poterant Episcopi, *num.* 7. Canonisatio quid? *ibid. num.* 4. *&* 12. In Canonisatione Sanctorum Papa non potest errare, *num.* 8. Ad eam requiruntur probitas vitæ, & miracula, *num.* 9. Antè & post mortem, *num.* 10. Exceptis martyribus,

suèta non subjacet pœnæ ordinariæ, *n.* 26. Benè tamen extraordinariæ, *ibid.* Judex Blasphemiæ quis sit? *num.* 27. *& seqq.*

BONUM, BONUS.

2. Bona Ecclesiarum quandoque sunt communia inter Prælatum & Capitulum, quandoque discreta, T. 1. *num.* 171. An de iis possit agere, vel conveniri Prælatus, absque consensu Capituli, seu Conventus, & è contrà? *n.* 172. *& seqq.* Bona inventa Dominis suis sunt reddenda, T. 12. *n.* 201. Bona temporalia dicuntur vita hominis, T. 20. *n.* 81.

3. Bona Clericorum patrimonialia, quasi patrimonialia, seu industrialia, patrimonialia, & Ecclesiastica quid? T. 25. *num.* 3. *& seqq.* An horum dominium habeant Clerici. *num.* 13. Bonum commune privato præferendum est, T. 19. *num.* 39. Bonorum Ecclesiasticorum superfluorum dominium an habeant Clerici? Gravis est controversia. T. 25. *num.* 22. Affirmativam tenent plures & probare nituntur variis modis, *num.* 23. *& seqq.* Stantur sententia negativa, & fusè probatur per Doctores, rationes & Jura, *n.* 30. *& seqq.* Quare tolerentur & non rescindantur contractus Clericorum de bonis superfluis factì? *num.* 46. Bonorum Ecclesiasticorum superfluorum Dominus est Christus, *num.* 47. *& seqq.* Bona Ecclesiastica quare vocentur patrimonia pauperum, & di antur pertinere ad Jus Sacerdotum vel Ecclesiæ! *num.* 49. Bona Ecclesiastica superflua in causas pias erogandi obligatio summa incumbit Clericis, T. 25. *num.* 51. Et quidem de Jure Divino, *n.* 53. Consuetudo erogandi superflua in causas profanas illicita & invalida est, *num.* 54. Clerici probabiliùs tenentur bona superflua erogare in causas pias ex virtute Justitiæ, *num.* 55. *& seqq.* Non ex Charitate, *num.* 57. Nec ex virtute Religionis, *num.* 58. Probatur ulteriùs, quòd ex virtute Justitiæ teneantur, *num.* 59. *& seqq.* Quando pauperes in gravi & extrema necessitate existunt, debent iis præ cæteris causis piis bona superflua erogare, *num.* 67. *& seqq.* Doctrina practica contrà Clericos, bona superflua in futurum reservantes, *num.* 70. Inter Pauperes quinam sint præferendi? *num.* 71. Clerici non possunt de rebus Ecclesiasticis superfluis pauperes, sive Consanguineos, sive alios diuare, vel ad majorem statum exaltare, *n.* 72. Cæteris paribus potiùs Ecclesiæ propriæ quàm aliis piis locis superflua relinquere debet Clericus, *n.* 73. Error aliquorum circà hoc, *n.* 74. Si Ecclesia propria non indiget, rectè aliis piis locis egentibus superflua dantur, *n.* 75.

4. Bona Paraphernalia, vide *Paraphernalia.* Bona Receptitia uxoris, vide *Receptitia Bona.*

R. J. Bona Ecclesiastica immobilia an validè possint locari ultrà triennium, C. II. R. XXXVII. *nu.* 9. *&* 19. Bonum commune prævalet privato. *ibid.* R. XXIII. *n.* 3. *& seqq.* Bonum facere non sufficit nisi & benè fiat, *ibid.* R. XXVI. *n.* 6.

Bonus quilibet præsumitur, donec probetur malus, C. I. R. II. *num.* 2. Nisi quis jam fuerit malus, *ibid.* R. VIII. *n.* 13. Bona fides, vide *Fides.*

BREVE.

1. Breve apostolicum quid, & cur sic dicatur? T. 2. *num.* 16. Brevia apostolica vocantur etiam Constitutiones apostolicæ, *num.* 15. Habent eamdem vim ac Bullæ, *num.* 18. Differunt tamen in pluribus aliis, & quibus? *num.* 19. *&* 20. Brevia Pœnitentiariæ quæ? *num.* 21.

3. Brevis apostolici variæ formæ, V. *Mandatum apostolicum.*

BULLA, BULLATA.

1. Bulla quid, & quomodo fiat? T. 2. *num.* 17. Bullæ etiam vocantur Constitutiones apostolicæ, *num.* 15. Bullæ in quo differant à Brevibus apostolicis? *num.* 16. *& seqq.* Ratio cur multæ Bullæ Pontificiæ in variis Regionibus non obligent, T. 2. *n.* 134. Vide infrà, ℣. *Constitutio, &* ℣. *Rescriptum.* Bullæ Pontificiæ ob rasuram non facilè solent rejici, & cur? T. 3. *n.* 229.

3. Bullarum variæ formæ. V. *Mandatum apostolicum.* Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex* de Immunitate, T. 49. *num.* 274. Item Gregorii XIV. de Jure Asyli.

4. Bulla Pii V. Urbani VIII. & Innocentii X. super necessitate exprimendi gradum propinquum, *A. n.* 167. *& seqq.* Bullæ Dispensationis apostolicæ pro foro externo plures afferuntur, *A. nu.* 292. *& seqq.* Bulla alia in forma pauperum, *n.* 406. Bulla dispensationis pro foro interno, *n.* 439. Bullata Privilegia non sunt revocata, *n.* 536.

5. Bulla Clement. VIII. concedens amplissimam communicationem privilegiorum cum omnibus Ordinibus tam Mendicantibus, quàm non Mendicantibus, edita in favorem nostræ Religionis, T. 23. *nu.* 57. Bulla Cœnæ quid? T. 39. *num.* 127. Referuntur in compendio sigillatim omnes in ea contentæ excommunicationes, *ibid.* Ponitur ipsa Bulla per extensum, *n.* 129. Afferuntur quædam specialia de ipsa & ejus Excommunicationibus, præsertim quòd quoad omnia ubique terrarum omnes Christianos obliget, in specie autem quoad Lectionem, & Retentionem Librorum hæreticorum; nec quidquam contra eam valet receptionis prætextus, aut consuetudinis contrariæ. T. 7. *n.* 79. *& seqq.* & T. 39. *n.* 130. *& seqq.* Bulla Clementis VIII. per extensum contra Duellantes, T. 14. *n.* 8. Bulla Gregorii XIII. in optima forma etiam speciali, & ex certa scientia confirmans omnia Privilegia Ordini nostro concessa, quæ etiam habetur in forma Authentica in Archivio Conventûs Friburgensis, T. 33. *n.* 83. Bulla Gregorii XIV. contra abortum procurantes, T. 10. *n.* 18. Bulla Innocentii X. reprobans & invalidans tractatum pacis Osnabruggensis, & Monasteriensis, T. 7. *n.* 154. Bulla Innocentii XII. de Celebratione Missarum, & faciendis libris Missarum, ad cognoscendum eas rectè esse lectas, T. 3. *n.* 213. Bulla Leonis X. contrà Blasphemos, T. 26. *n.* 20. Bulla Pauli V. pariter confirmatoria Privilegiorum nostrorum authenticè exitens in Archivio Conventûs Friburgensis, T. 33. *n.* 85. Bulla Pii V. per extensum de Simonia Confidentiali, T. 3. *n.* 42. Bulla Pii V. certas conditiones ad Centum requireus, T. 19. *n.* 153. Quæ tamen in Gallia, Belgio & Germania recepta non est, *n.* 156. Contra Sodomitas, T. 16. *n.* 91. Bulla Sixti V. contrà abortum procurantes, T. 10. *n.* 15.

C.

CALIX.

1. CAlix consecratus, si postea deauretur, an indigeat nova consecratione? *Tit.* 16. *num.* 31. *& seqq.* Sententia negativa est probabilis, *n.* 31. Probabilius tamen est, quòd Calix per deaurationem amittat consecrationem, atque ideò sit reconsecrandus, *n.* 32. *&* 33. solvuntur contraria, *n.* 34. *&* 35.

3. Calix à solo Episcopo consecrari potest, T. 40. *n.* 42. Non item ab Abbate aliquo, *num.* 43. Calix & Patena, si franguntur, execrantur, & indigent nova consecratione, *num.* 44. Non item si usu inaurationem perdunt, *num.* 45. Neque si de novo inaurantur, *num.* 46.

CAL-

CALLIDITAS.

2. Calliditas, Fallacia, & Machinatio differunt, & qualiter? T. 14. *n.* 4

CALUMNIA, CALUMNIATOR.

2. Calumnia & calumniari quid? T. 7. *num.* 3. Calumniæ juramentum quid? *num.* 3. Et quæ contineat? *num.* 4. *&* 5. Ec quomodo differat à Juramento malitiæ? *num.* 8. Illud partim convenit, & partim differt à juramento de veritate dicenda, *num.* 12. *& seqq.* Juramentum Calumniæ ab alterutra parte exactum, necessariò est præstandum, alioquin processus non valet, *Tit.* 7. *num.* 15. Est regulariter præstandum ab exordio litis, quamvis & postea exigi, & præstari possit, *ibid.* Durante eadem instantia non nisi semel præstandum est, *num.* 17. Sed in causa appellationis denuò debet jurari de calumnia, & cur? *num.* 18. *& seqq.* Juramentum Calumniæ in quibus causis sit præstandum? *num.* 21. *& seqq.* Est præstandum tam in Judicio ordinario, quàm summario, *num.* 22. Ac etiam in causis spiritualibus, licèt antiquiùs secùs fuerit, *num.* 23. Imo & in causis criminalibus, *num.* 21. *&* 4. *ac seqq.* A quibus sit præstandum? *num.* 24. *& seqq.* Per Actorem & Reum, priùs tamen per Actorem, *num.* 25. Exceptis certis casibus, & quibus? *num.* 27. *& seqq.* Princeps potest per Rescriptum tollere juramentum Calumniæ, *num.* 30. Jurare de Calumnia tenentur etiam hæredes, aliique successores, in quos transit instantia, *num.* 31. Item Tutores, Curatores, & generales Rerum administratores, non autem Pupilli, &c. *num.* 33. Dummodò illi melius noverint causas rerum sibi commissarum, *num.* 34. Calumniæ juramentum an possit præstari per Procuratorem, & qualiter? *num.* 35. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Procurator.* Advocati, seu Patroni causarum, an teneantur præstare juramentum calumniæ? *num.* 43. Syndicus alicujus Collegii vel universitatis, jurat de Calumnia absque speciali Mandato, *num.* 44. Idemque dicendum de Tutoribus, Curatoribus, & aliis generalem rerum administrationem gerentibus, *num.* 45. Calumniæ Juramentum, an de consensu partium remitti valeat? *num.* 46. *& seqq.* Nequit remitti expressè, *ibid.* benè tamen tacitè, & cur? *num.* 49. An per consuetudinem tolli possit? *num.* 50. Vel valeat consuetudo, ut differatur usque ad finem causæ? *nu.* 51. *&* 52. Pœna recusantium præstare juramentum calumniæ, ubi præstandum est, quæ? *num.* 53. *& seqq.* Non incurritur ipso jure aprè sententiam declaratoriam Judicis, *num.* 54. Quid agendum Judici, alterutrà parte juramentum calumniæ præstare recusante? *num.* 55. Si Tutor, vel Prælatus nolit jurare, non præjudicat Pupillo, vel Ecclesiæ, *num.* 56. Disparitas inter juramentum calumniæ, & testium, *n.* 47. & T. 20. *n.* 481. Solum calumniæ juramentum anteà præstitum, non excusat victum à condemnatione expensarum, T. 27. *n.* 183.

5. Calumniator quid? *Tit.* 2. *num.* 2. Calumniator præsumitur, qui non probare potest delictum, de quo accusavit, *num.* 3. Vel denunciavit judicialiter alterum, *num.* 4. An & quomodo præsumatur Calumniator denunciare ex officio? *num.* 5. Calumniatoris pœnæ quæ? *num.* 6. *& seqq.* Debet refundere expensas, *ibid.* Incurrit infamiam Juris, *n.* 7. Contrahit pœnam talionis, *num.* 9. Si Clericus est, privatur Beneficio, & verberari potest, *num.* 10. Si Calumniator unius pœnæ non est capax, ea in aliam mutari potest, *n.* 11. Causæ recensentur ob quas accusator, vel denunciator à præsumpta calumnia & ejus pœnis excusatur, *n.* 12. *& seqq.* Quæ causæ ut excusent, debent priùs probari, *n.* 22.

CAMALDULENSIS.

3. Camaldulensis ordinis initium, T. 31. *num.* 44.

CAMPANÆ.

1. Campanæ Sabbato Sancto pulsari nequeunt antè Ecclesiam Cathedralem, vel majorem, T. 31. *nu.* 160. Quid agendum si Regulares citiùs absolvant Actum solemnem illius diei? *num.* 163.

3. Campanas solus Episcopus benedicere potest, T. 40. *num.* 48.

CANCELLARIA.

4. Cancellaria quas dispensationes expediat? A. *n.* 232. R. J. Cancellariæ Regulæ. Vide *Regula.*

CANON, CANONICATUS, CANONICUS, CANONISTA.

1. Canon quid? P. *num.* 57. Sacrorum Canonum primi Collectores, qui? P. *num.* 55. Canon largè, & strictè quid? T. 2. *num.* 7. *&* 8. Canones si deficiant possunt in causis Ecclesiasticis allegari Leges, T. 2. *num.* 321. Id præstiterunt ipsimet summi Pontifices, *ibid.*

3. Canon annuus quid? T. 16. *num.* 125. Potest esse magnus, vel parvus, *num.* 152. An & quomodò augeri possit à Domino directo? *Tit.* 18. *num.* 204. *& seqq.* Quomodo eum solvere debeat Emphyteuta, & quando eum remittere teneatur Dominus? Vide *Emphyteuticæ obligatio.* Canon annuus non solutus quando & quomodò privet Emphyteusi? T. 18. *n.* 191. *& seqq.*

1. Canonicatus & Portiones Ecclesiarum Cathedralium habent annexum Ordinem sacrum, T. 14. *num.* 19. Secùs dicendum de Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum, *num.* 20. Vide suprà, ℣. *Beneficia.*

3. Canonicatus, & Canonia quid? T. 5. *n.* 57. Quale jus importet? *n.* 58. *& seqq.* Canonicatus sine præbenda an dari possit? *n.* 60. *& seqq.* Quid si expectatione Præbendæ confertur? *n.* 62. *& seqq.* Simplex Canonia præbet jus ad Beneficium postèa consequendum, *n.* 64. Canonicatus plerumque non venit nomine Beneficii simplicis, T. 5. *n.* 38. Canonicatus Germaniæ plures an & quando retineri possint, *n.* 229. Canonici tenentur inservire Episcopo, T. 4. *n.* 152. *& seqq.* An & quomodo ira inservientes lucrentur fructus? *n.* 149. Canonicorum Cathedralium, & Collegiatorum Residentia. Vide *Residentia Canonicorum.*

2. Canonici possunt esse Testes in causa sui Capituli ad ejus favorem, T. 20. *num.* 200. Ac de illis quæ sunt gesta in Capitulo, *num.* 201. Potestque unus Canonicus esse testis in causa sui Canonici, *n.* 203. Non tamen Canonicus esse testis idoneus in causa suæ Præbendæ, *n.* 207. Vide infrà, *Clerici an possint esse testes.*

1. Canonista an sit præferendus Theologo in promotione ad Dignitates Ecclesiasticas? P. *num.* 44. *& seqq.* Sententia S. Joannis Capistrani circà hoc, *num.* 46. Canonista præfertur Theologo in casu Vicarii Capitularis, per Capitulum Sede vacante constituendi, T. 28. *num.* 73.

CANONISARE, CANONISATIO.

3. Canonisare quid? T. 45. *num.* 4. Potest solus Papa, *num.* 6. Olim poterant Episcopi, *num.* 7. Canonisatio quid? *ibid. num.* 4. *&* 12. In Canonisatione Sanctorum Papa non potest errare, *num.* 8. Ad eam requiruntur probitas vitæ, & miracula, *num.* 9. Antè & post mortem, *num.* 10. Exceptis martyribus,

bus, *num.* 11. Non tractatur de ea antè lapsum 40. annorum, *num.* 12. Nec finitur ante centum annos post mortem Servi Dei, *num.* 13. Neque inchoatur antè instantiam Principum, *num.* 14. Quamvis possint & soleant Episcopi citiùs inchoare, & quomodo? *ibid.*

CAPELLA, CAPELLANIA, CAPELLANUS.

3. Capella Monachorum quid? *T.* 26. *num.* 1. Capellania quid? *T.* 5. *num.* 71. Sine authoritate Episcopi erecta non est beneficium, *num.* 72. Nec quid spirituale, *ibid.*
4. Capellani Castrenses an & quando assistere valeant matrimonio militum vel aliorum? *Tit.* 3. *num.* 95. *& seqq.* Affertur noviſſima declaratio Cardinalium in ordine ad illos, *num.* 97. & Doctrina practica, *num.* 98. *& seqq.* Capellani, seu Cooperatores Parochorum qualiter assistere possint matrimonio? *T.* 3. *num.* 85.

CAPITATIO.

3. Capitatio quid? *T.* 39. *num.* 38.

CAPITULARES.

1. Capitulares vocati & electioni interesse nolentes, censentur se fecisse alienos, *T.* 9. *num.* 197. *& seqq.* Nec ordinariè compelli possunt, ut intersint electioni, *num.* 198. Quid Juris si cæpto electionis tractatu aliqui vocales egrediantur, & redire nolint? *n.* 200. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Electio.*
R. J. Capitulares non vocati possunt ratificare electionem ab aliis factam, C. II. R. IX. *n.* 7.

CAPITULATIO.

2. Capitulationes alicujus Ecclesiæ, si sint juratæ an obligent, quando in ipsis continentur quædam illicita, damnosa, vel libertati Ecclesiasticæ obviantia? *T.* 24. *num.* 81. *& seqq.* Constitutio nova Innocentii XII. de Capitulationibus, quas occurrente vacatione Ecclesiarum vel Monasteriorum fieri contingit, *num.* 85. Jurans scienter servare statuta, Capitulationes vel pacta illicita, censetur largo modo perjurus, *num.* 86. Et quid, si quis ita juret ignoranter? *num.* 87.

CAPITULUM.

1. Capitulum Cathedrale, an habeat potestatem ferendi statuta? *T.* 2. *num.* 84. *& seqq.* Nequit vivente Episcopo facere statuta obligantia Diœcesim, *num.* 84. Neque talia statuta queis Papa derogare nequeat, *num.* 85. Aut quæ sunt Juri communi contraria, *ibid.* Quod exemplificatur in pluribus, *num.* 86. Potest tamen condere statuta de his quæ tangunt sua negotia, aut proprios Capitulares, *num.* 87. Ad horum tamen valorem requiruntur quatuor conditiones, & quæ? *num.* 88. Capitulum Cathedrale sede vacante potest facere statuta, obligantia totam Diœcesim, etiam in tempus futuri Episcopi, donec revocentur, *num.* 89. *& seqq.* Solvuntur objectiones, *num.* 90. *& seqq.* Potest etiam tollere leges ab antecessoribus latas, *num.* 92. *& seqq.* Capitulum sede vacante habet potestatem dispensandi in illis casibus, in quibus Jure ordinario dispensat Episcopus, *Tit.* 2. *num.* 475. *& seqq.* An possit admittere resignationes Beneficiorum, aut eorum permutationem? *Tit.* 9. *num.* 7. Aut Beneficia conferre, *ibid.* Capitulum sede vacante, an possit concedere litteras dimissorias? *Tit.* 11. *num.* 120. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Dimissoriæ litteræ.* An possit dispensare in interstitiis? *num.* 155. Potest dispensare cum illegitimis, sicut Episcopus, *Tit.* 17. *num.* 15. Capitulum sede vacante tenetur hodiè Vicarium Capitularem constituere, *Tit.* 28. *num.* 70. *& seqq.* Intra quod tempus, & qualem teneatur eligere? *num.* 72. *& seqq.* An Vicarium à se constitutum possit ad libitum revocare? *num.* 110. *& seqq.* Nequit absque Vicario Capitulari eligere visitatorem ad visitandam Diœcesim, aut Vicario absente alium constituere, *n.* 112. Vide infrà, ℣. *Vicarium Capitularem.* Capitulum sede vacante venit nomine ordinarii, *Tit.* 31. *num.* 13. Capitulum Cathedrale quomodo suppleat impotentiam Episcopi excommunicati, capti ab hostibus, vel lapsi in amentiam, &c. *Tit.* 10. *num.* 35. *& seqq.* Capitula possunt tollere statuta à se condita, *Tit.* 2. *num.* 533. *& seqq.* Quid si hæc sint jurata? *num.* 534. *& seqq.* An possint tollere statuta per summum Pontificem confirmata, *num.* 540. *& seqq.* Capituli major pars, quæ? *Tit.* 6. *num.* 138. Ad hanc sufficit excessus unius medii voti ultrà medietatem, *num.* 139. Non tamen computantur vota singularia data extra Collegium, & cur? *num.* 140. Sanior pars Capituli quæ? *num.* 142. Majors pars numero, præsumitur etiam sanior, *n.* 143. Sed contrà hanc præsumptionem admittitur probatio in contrarium, *n.* 144. Ad electionem validam requiritur, ut sit facta simul à majori, & saniori parte Capituli, *num.* 145. *& seqq.* Quid Juris, quando numerus, vel saniorias multùm excedit, vel parùm duntaxat? *num.* 148.
2. Capitulum, seu conventus de bonis communibus, nunquam potest agere sine consensu Prælati, *Tit.* 1. *num.* 177. Nisi quando vult agere pro malè alienatis per Prælatum, *num.* 178. Gesta per solum Capitulum possunt ratificari à Prælato, si ita expedire viderit, *num.* 179. De bonis omninò discretis potest Capitulum agere sine ulteriori consensu Prælati, *num.* 180. Nisi causa foret ardua, *num.* 181. Absque consensu Capituli, an possit Prælatus agere, vel conveniri super rebus Ecclesiæ? *num.* 171. *& seqq.*
3. Capituli potestas quoad collationem Beneficiorum, & Resignationes eorumdem; Vide *Beneficiorum Collatio respectu Episcopi &c.* Capituli Jurisdictio & potestas sede vacante, *T.* 9. *num.* 17. *& seqq.* Competit etiam Collegiis inferioris Ecclesiæ, *num.* 18. Atque etiam Conventibus Regularium, *n.* 19. Excepta Beneficiorum Receptione & aliis, *num.* 20. Regula, *Capitulum sede vacante succedit in Jurisdictione Episcopi*, variè à DD. explicatur, & defenditur, *num.* 21. *& seqq.* Capitulum sede vacante non succedit in collatione Beneficiorum ad solum Episcopum pertinente, *num.* 30. Neque potest res Ecclesiæ vacantis alienare, *num.* 31. Exceptis quæ servando servari non possunt, *num.* 32. Atque excepto casu magnæ necessitatis, *num.* 33. An & quando valeat contractus per Capitulum sede vacante initus de Rebus Ecclesiæ? *num.* 34. & 35. Capitulum sede vacante non succedit Episcopo in illis, quæ Jure duntaxat speciali habebat, *num.* 42. *& seqq.* ac *num.* 56. Vel ex delegatione, *num.* 44. Etiamsi delegatio fiat à Canone, vel ex Generali Delegatione sedis Apostolicæ, *num.* 45. Exemplificatur, *num.* 46. Secùs est, ubi quid delegatur Episcopo sub Clausula, etiam tanquam sedis Apostolicæ delegato, *num.* 47. & 273. Quid in casu urgentis necessitatis? *num.* 48. In casibus, in quibus potest Episcopus dispensare Jure ordinario, potest etiam Capitulum sede vacante, ejusque Vicarius Capitularis, *num.* 49. Exemplificatur, *num.* 50. *& seqq.* Tres generatim sunt species casuum, in quibus Capitulum sede vacante succedit, vel non succedit, *num.* 59. Potest & debet constituere Vicarium in Spiritualibus, & œconomum in temporalibus, *n.* 60. Potestas cujusvis, *num.* 61. Sede vacante potest Capitulum ejusque Vicarius absolvere à sententia excommunicationis, *num.* 62. Ferre censuras, *n.* 63. Absol-

Absolvere à casibus Episcopo reservatis, *n.* 64. Confirmare electiones, atque præsentatos instituere, *n.* 65. Facere salutares Constitutiones, *num.* 66. Visitare Diœcesim, *num.* 67. *& seqq.* Assistere matrimonio celebrando, *num.* 70. Exigere rationem ab administratoribus locorum piorum, *num.* 71. Ac etiam exercere, quæ sunt Ordinis Episcopalis, & quomodo? *num.* 72. Non tamen potest dare litteras dimissoriales, ad Ordines infrà annum, *num.* 73. Neque deducere Jura Episcopi in Judicium, *num.* 74. Nec suppremere Præbendas, nec unire Beneficia, ob tenuitatem reddituum Ecclesiarum Cathedralium, *n.* 75. Nec concedere litteras commendatitias, quibus Clericus absolvitur à potestate sui Episcopi, *n.* 76. An possit dare Indulgentias? *num.* 70. *& seqq.* Neque potest ferre interdictum locale, *num.* 41. An possit contrà statuta, & condita aliquando revocare? *num.* 42. Capituli consensus & Consilium. Vide *Consensus & Consilium Capituli.* Capitulum & ejus Convocatio, *T.* 11. *num.* 2. Capitulum quid? *T.* 11. *num.* 2. Ejus nomine non venit Prælatus, Episcopus vel Abbas, benè tamen Decanus, *num.* 5. Ad Capitulum non admittitur nisi sit Diaconus, *num.* 3. Et Canonicus, *num.* 4. Capituli convocatio pertinet ad ipsius Præsidem, præsertim Decanum, *num.* 7. Quinam convocandi ad Capitulum extraordinarium, & ordinarium? *num.* 8. Legitimè citatus, si abest à Capitulo, non invalidat acta Capitularia, *num.* 9. Ordinariè non licet abesse à Capitulo. *ibid.*
4. Capituli potestas dispensandi super impedimentis Matrimonii quæ? A. *n.* 32. *& seqq.*
R. J. Capitulum potest ratificare alienationem se etiam invito factam, C. II. R. IX. *num.* 8. Sede vacante non percipit fructus, *ibid.* R. LV. *n.* 17. Sede vacante potest dare licentiam ordinandi subditos Diœcesanos, *ibid.* R. LXXIX. *num.* 5.

CAPTURA.

2. Captura, seu citatio realis, in quibus casibus fieri possit? *T.* 3. *num.* 88. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Citatio realis.* Captura seu incarceratio Reorum an possit fieri diebus feriatis? *T.* 9. *num.* 73. *& seqq.*

CAPUCINI, CAPUCIUM.

3. Capucinorum origo, *T.* 31. *nu.* 52. Capucii Controversia inter Franciscanos & Capucinos est sublata, *ibid.*

CARCER, CARCERARE.

5. Carcer vel Carceratio fieri potest aut ad Custodiam, & quando? *T.* 37. *num.* 107. Aut ad pœnam etiam perpetuam, *ibid. & seqq.* Ob quæ crimina Carcer perpetuus infligatur? *n.* 109. De pœna carceris, & effectu illius in ordine nostro, *n.* 110.
Carcerari custodiæ causâ quandonam possit Reus antè citationem, vel constitutionem? *T.* 1. *num.* 55. Item & magis, *num.* 398. In ordine nostro requiritur ad hoc consilium peritorum, *num.* 399. Et antequàm incarceratur Reus, fit Decretum, & exprimitur causa, *num.* 400. Formâ hujus Decreti, si Reus à Decreto carcerationis, custodiæ causâ factæ, appellat, executio non impeditur, *n.* 402.

CARDINALES.

1. Cardinalium Collegium non potest Sede Papali vacante condere Leges, & cur secùs in Capitulo Cathedrali, Sede vacante? *T.* 2. *num.* 91. Cardinales S. R. E. an possint eligi in Episcopum vel debeant postulari? *T.* 5. *num.* 44. *& seqq.* Cardinales sunt Episcopis majores quoad officium, non quoad Dignitatem Ordinis Episcopalis, *num.* 49. *& seqq.* Cardinales habent alas ligatas, *n.* 50. *& seqq.* Habent in Ecclesiis sui Tituli jurisdictionem quasi Episcopalem, *num.* 51. *& seqq.* Ad Cardinalatum inhabilis est illegitimus, etiamsi per subsequens matrimonium legitimetur, aut dispensetur, *T.* 17. *num.* 7.

CASTIGATIO.

5. Castigatio levis duntaxat, non excessivè gravis permissa est Magistris, *T.* 12. *num.* 182.

CASTITAS.

1. Castitas major requiritur in uxore Clerici, quàm in Clerico, & cur? *T.* 21. *num.* 20.

CASUS.

3. Casus occultus fortuitus qualiter probetur? *T.* 16. *num.* 48.
5. Casus reservati Pontifici, vel Episcopo, an & quando ab Episcopo, Regularibus, vel aliis Confessariis, absolvi possint? V. *Absolutio à Casibus, & Absolut. ab hæresi.* Casus Bullæ Cœnæ, V. *Bulla.*
R. J. Casus fortuiti, quomodo se quis ad eos possit obligare. C. II. R. VI. *num.* 13.

CATECHUMENUS.

1. Catechumeni possunt salvari, & quomodo ipsi sint in Ecclesia? *Tit.* 1. *num.* 128. *& seqq.* An obstringantur Constitutionibus Ecclesiasticis? *Tit.* 2. *num.* 278. *& seqq.*

CATHEDRATICUM.

1. Cathedraticum quid, & unde sic dicatur? *T.* 31. *num.* 94. Pertinet ad legem Diœcesanam Episcoporum, *ibid.*
3. Cathedraticum quid? & unde? *T.* 39. *num.* 10. Ad illud tenentur omnes Ecclesiæ læculares, *num.* 11. Non item Regulares, *num.* 12. Benè tamen læculares Regularibus incorporatæ, *num.* 13. Quandinas Cathedratici desumitur à consuetudine loci, *nu.* 14. In qua moneta & quo tempore solvendum sit? *n.* 13. Cathedraticum præscriptione penitùs tolli non potest, *ibid. & seqq.*

CAUSA.

1. Causæ majores Ecclesiæ, & Papæ specialiter reservatæ, quæ? *T.* 7. *num.* 3. In causa denegatæ justitiæ supplet Archiepiscopus negligentiam Episcopi, *T.* 10. *num.* 29. Quæ ad hoc requirantur? *num* 30. Et an sufficiat quòd semel denegata sit justitia? *num.* 31. Quid juris in causa protractæ justitiæ? *num.* 32. *& seqq.* Causæ seu negotia quænam delegari possint? *T.* 29. *num.* 74. *& seqq.* Utrum etiam causæ meri & mixti Imperii possint delegari? *num.* 78. *& seqq.* Causa eadem an possit pluribus simul delegari? *num.* 111. *& seqq.* Vide infrà, ℣. *Delegari* & ℣. *Delegari pluribus.* Causa motiva & impulsiva, respectu obtinendi Rescripti, quæ? *T.* 3. *num.* 183. Si circà eam contingat subreptio, an & quando vitientur Rescripta? *num.* 182. *& seqq.* Causa impulsiva movet ad concedendum effectum, quomodo? *num.* 190. & 191. Quænam ex pluribus causis allegatis sit concedenda motiva, & quæ solùm impulsiva? *num.* 195. & 196. Vide infrà, ℣. *Rescriptorum subreptio.* Causæ Civiles mercedum, & miserabilium personarum, quæ? *T.* 31. *num.* 164. Possunt in his Regulares debitores extrà Conventum degentes conveniri coràm Ordinariis, *num.* 163.
2. Causa quid? & quomodo differat à lite & quæstione?

ſtione? *T.* 1. *num.* 15. Cauſæ celebrem expeditionem requirentes, quæ? *num.* 46. *&* 47. Cauſæ modicæ quæ cenſeantur? *num.* 50. In quibus cauſis locum habeat Judicium Summarium? *num.* 41. *&* 45. *ac ſeqq.* Cauſa criminalis & merè civilis, & Cauſa Spiritualis quæ? *num.* 64.

Cauſarum ſpiritualium cognitio ad ſolos Judices Eccleſiaſticos pertinet, *num.* 66. Earum cognitioni Judex ſæcularis ſe immiſcere prohibetur ſub Cenſuris, *num.* 67. De cauſis ſpiritualibus Laici judicare nequeunt, nec principaliter, nec incidenter, *num.* 61. Vide infrà, ℣. *Laici ſeſe.* Cauſarum ſpiritualibus connexarum cognitio ſpectat ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum, *nu.* 73. *& ſeqq.* Idque exemplificatur de Jure Patronatûs, ac de Jure Sepulturæ in loco ſacro, *num.* 73. *&* 74. In cauſis beneficialibus, & ſpiritualibus, poteſt minor agere, & reſpondere in judicio abſque Curatore, *num.* 163. *&* 164. Cauſarum feudalium, cuis ſit Judex competens? *num.* 118. *& ſeqq.* Vide ℣. *Feudalium.* In cauſa propria an aliquis poſſit eſſe Judex? *num.* 204. *& ſeqq.* & *T.* 2. *num.* 11. *&* 12. Cauſa propria quæ cenſeatur eſſe? *num.* 12. Cauſæ avocatio. Vide *Avocatio cauſæ.* Super cauſis Eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus poteſt quilibet conveniri coram Papa, ſeu in Curia Romana, *T.* 2. *num.* 106. *&* 107. In cauſis ſummariis, ſeu de plano tractandis, poteſt procedi tempore feriarum ruſticarum, *Tit.* 9. *num.* 44. Non item in feriis ſacris, & repentinis, *num.* 46. Cauſa illa prius eſt tractanda, à cujus deciſione dependet altera, *T.* 10. *nu.* 4. Idque exemplificatur, *num.* 5. 6. *& ſeqq.* Quid agendum, ſi cauſa principalis, & incidens ſint tractandæ coram diverſis Judicibus? *num.* 30. *& ſeqq.* In cauſis ſummariis, ubi agitur de rebus modicis, ſufficit ſemiplena probatio, *T.* 19. *num.* 84. Secùs in cauſis gravioribus, *num.* 65. Cauſæ continentes dicuntur tripliciter, & quomodo? *T.* 2. *num.* 144. Continentia cauſarum regulariter non debet dividi, *num.* 145. *& ſeqq.* Vide infrà, ℣. *Continentia Cauſarum.*

2. Cauſæ mixti fori, quæ? *T.* 2. *num.* 151. Aliæ ſunt civiles, aliæ criminales, *num.* 152. Inter cauſas mixti fori recenſentur contractus inter laicos inti, ac Juramento confirmati, dummodò non agatur de valore juramenti, *num.* 152. Item poſtulatio reſtitutionis in integrum ab Eccleſia contrà Laicum petita, *num.* 153. Item cauſæ viduarum, Pupillorum, & aliarum miſerabilium perſonarum; ſed in tribus duntaxat caſibus, & quibus? *num.* 154. *& ſeqq.* Cauſa dotis an ſit mixti fori? *num.* 157. Cauſæ criminales mixti fori, quæ? *num.* 158. De facto pleraque crimina ſunt mixti fori quoad pœnam irrogandam, *ibid.* Excepta hæreſi, *n.* 159. Et Simonia, *n.* 160. Et quid de læſione infrà dimidium juſti pretii, *n.* 161. Aut quando quæritur de valore, & honeſtate actuum? *n.* 162. Punitus per Judicem ſæcularem ſuper crimine mixti fori, an poſſit puniri etiam per Judicem Eccleſiaſticum, & è contrà? *n.* 163. *&* 164. Cauſis in criminalibus criminaliter intentatis nunquam recipiuntur teſtes antè litem conteſtatam, pro inſtituenda futura accuſatione, *T.* 6. *num.* 24. *&* 25. Secùs, quando agitur de crimine ſolùm civiliter, *num.* 25. In cauſis criminalibus an ſit præſtandum juramentum calumniæ? *T.* 7. *num.* 21. *& ſeqq.* In criminalibus licitum eſt accuſatorem corrumpere, & quomodo? *n.* 25. In cauſis etiam criminalibus, ſolet Reo juridicè interrogando anteà imponi juramentum de veritate dicenda, *T.* 18. *num.* 164. An in cauſis criminalibus gravioribus, ſeu capitalibus, Reus ſub gravi obligatione teneatur fateri veritatem? *num.* 167. *& ſeqq.* Vide infrà, *Reus an judici.*

In cauſis criminalibus criminaliter motis indiſtinctè requiruntur probationes apertiſſimæ, ac teſtes carentes omni ſuſpicione, vel macula, *T.* 20. *n.* 61. An in his teſtes ſingulares ſingularitate admiculativa probent? *n.* 307. *& ſeqq.* Aut teſtes ſint cogendi ad perhibendum teſtimonium? *T.* 21. *n.* 17. *& ſeqq.* In cauſis criminalibus an & quo ſenſu ſententia non tranſeat in rem judicatam? *T.* 27. *n.* 126. *&* 127. Cauſæ civiles arduæ, magnique præjudicii quæ? *T.* 20. *n.* 81. Hæ æquiparantur cauſis criminalibus, & cur? *ib.* Cauſæ modicæ, & cauſæ magnæ, ſeu arduæ quæ? *T.* 24. *n.* 187. In cauſis arduis, magnique præjudicii an poſſit deferri juramentum neceſſarium, ſeu in ſupplementum? *n.* 186. 188. *& ſeqq.* In cauſis civilibus an probent teſtes ſingulares ſingularitate, *T.* 20. *n.* 297. *& ſeqq.* Vide infrà, ℣. *Teſtes ſingulares.* In cauſis civilibus an teſtes ſint cogendi ad perhibendum teſtimonium? *T.* 21. *n.* 17. In ipſis plures præſumptiones poſſunt conjungi ad faciendam plenam probationem, &c. *T.* 23. *num.* 75 *&* 76. Secùs in cauſis criminalibus, *n.* 77. Cauſa appellationis eſt alia à prima inſtantia, & cur? *T.* 7. *n.* 19. Solvitur inſtantia contrà hoc, *n.* 20. In quibus cauſis juramentum calumniæ ſit præſtandum? *n.* 21. *& ſeqq.* Vide ſuprà, ℣. *Calumniæ juramentum.* Cauſa famoſa quæ? *T.* 24. *n.* 217. In cauſa famoſa non defertur juramentum in ſupplementum, *ibid.* Cauſa ſponſaliria cenſetur gravis, & cur? *n.* 220. An in eadem deferendum ſit juramentum in ſupplementum? *ibid.* Iſtud non defertur in cauſis ſpiritualibus, v. g. Matrimonialì, Monachatûs, Beneficialì, *n.* 219. In quibus cauſis poſſit, vel non poſſit deferri juramentum litis deciſorium? *num.* 204. *& ſeqq.* V. ℣. *Juramentum litis Deciſorium.* Cauſæ favorabiles quæ? *T.* 12. *n.* 46. In his non eſt melior conditio poſſidentis, *ibid.* Cauſæ favorabiles, quæ, *T.* 19. *n.* 83. Pro his ferenda eſt ſententia datâ omnimodâ æqualitate probationum, *n.* 83. Cauſa poſſeſſionis quæ? *n.* 70. Vide infrà, ℣. *Poſſeſſio,* & ℣. *Proprietas.* Cauſa poſſeſſionis an ſit præmittenda cauſæ proprietatis? *T.* 12. *n.* 246. *& ſeqq.* An utraque coram eodem Judice ſit tractanda, & terminanda? *n.* 248. *& ſeqq.* Cauſa poſſeſſionis rei ſpiritualis, an poſſit tractari per Judicem ſæcularem? *nu.* 257. *& ſeqq.* Cauſa poſſeſſionis & proprietatis, an & quando poſſit cumulari? *num.* 264. *& ſeqq.* Vide infrà, ℣. *Poſſeſſionis cauſæ.* Cauſa propria quæ? *T.* 20. *num.* 188. In cauſa propria an aliquis poſſit eſſe teſtis? *nu.* 186. *& ſeqq.* Vide infrà, ℣. *Teſtis in cauſa propria.* Cauſa illa in qua agitur de peccato carnis ad obtinendum divortium, vel ſeparationem matrimonii nulliter contracti, non eſt criminalis, ſed quaſi mixta inter civilem & criminalem; *T.* 23. *nu.* 63. Cauſa petendi, an neceſſariò ſit exprimenda in Libello? *T.* 3. *num.* 10. *& ſeqq.* Poteſt diſtingui duplex cauſa petendi, proxima & remota, *num.* 13. V. ℣. *Libellus.*

3. *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus, T.* 27. *nu.* 53. Cauſæ piæ nomine quæ veniant? *T.* 25. *num.* 66. & *T.* 26. *num.* 137. An & à quo mutari poſſint? *T.* 26. *num.* 800. *& ſeqq.*

4. Cauſa diſſolvendi ſponſalia. Vide *Diſſolutio ſponſaliorum*: vel, *T.* 1. §. 7. *&* 8. *num.* 202. *& ſeqq.* & *num.* 242. *& ſeqq.* Cauſa gravis & urgens qualiter requiratur, ut Epiſcopus diſpenſare valeat ſuper impedimentis Matrimonii pro foro interno? *A. numer.* 47. *& ſeqq.* Qualis cenſeatur eſſe talis cauſa? *numer.* 53. Cauſæ ob quas Epiſcopus diſpenſare poteſt ex ſpeciali facultate non ſunt confundendæ cum cauſis diſpenſandi pro foro conſcientiæ, *A. numer.* 68. Non quævis cauſa, ob quam diſpenſare ſolet Papa, ſufficit ad hoc, ut Epiſcopus Jure ordinario diſpenſare valeat ſuper impedimento occulto, *num.* 143. Benè verò ſufficit ad diſpenſandum ex privilegio, vel ſpeciali facultate, *n.* 144. Enarrantur impedimenta ſuper quibus Epiſcopus vi ſpecialis facultatis diſpenſare valet ex quavis cauſa rationabili, *n.* 145. Cauſæ ob quas Papa diſpenſare poteſt & ſolet, *A. nu.* 69. *& ſeqq.* Sunt prærogativæ Dignitatis Regiæ, vel principalis, *ibid.* Item conſervatio familiæ, & ut bona maneant in eadem, *num.* 70. Excellentia meritorum, *n.* 71. Extinctio litis de re magni momenti, *n.* 72. Gravis inimicitia, *n.* 73. Confirmatio, vel conſervatio Pacis, *n.* 74. Evitatio ſcandali, *n.* 75. Anguſtia loci quando, & ubi cenſeatur adeſſe, *n.* 76. *& ſeqq.* Defectus dotis competentis, *nu.* 81. Quando cenſeatur adeſſe defectus competentis dotis? *n.* 83. *& ſeqq.* Alia cauſa eſt ætas mulieris vigeſimum quartum annum excedentis, *n.* 92. *& ſeqq.* Item Copula habita, & qualis? *n.* 94. Locus ad litus maris, *n.* 96. Matrimonium jam contractum, *n.* 97. tandem eſt cauſa generalis dicta, *ex certis rationabilibus cauſis, n.* 98. Non ob quamvis ex dictis ſuper quovis impedimento cum quovis diſpenſat Papa, ſed ſervat proportionem, *n.* 89. *& ſeqq.* Cauſæ diſpenſandi ſuper impedimento conſanguinitatis & affinitatis; Vide Conſanguinitatis & affinitatis impedimentum diſpenſandi quis & quando tollere poſſit? Cauſa diſpenſandi alia eſt motiva, alia finalis, alia impulſiva tantùm; quænam viriet diſpenſationem? *A. nu.* 204. *& ſeqq.* Cauſæ diſpenſandi quando verificari debeant? *A. n.* 217. *& ſeqq.* Non eſt neceſſe cauſam allegatam veram eſſe, vel exiſtere tempore quo fit ſupplicatio, *n.* 218. *& ſeqq.* Nec quo expediuntur litteræ diſpenſationis, *n.* 220. Sed ſufficit, & requiritur eam verificari tempore, quo delegatus litteras diſpenſationis exequitur, *n.* 221. *& ſeqq.* Facta ſemel diſpenſatione non requiritur ut cauſa adhuc duret, dum contrahitur matrimonium, *n.* 227. *& ſeqq.*

5. Cauſæ, & Tituli excuſantes à Simonia & pœnis ejus, ac Reſtitutione Simoniacè acceptorum, *T.* 3. *n.* 303. *& ſeqq.* Cauſæ excuſantes à Cenſura qualibet, *T.* 39. *n.* 29. *& ſeqq.* Cauſæ excuſantes ab excommunicatione eum qui percutit Clericum, vel violentas manus ei injicit, *n.* 117. *& ſeqq.* Cauſæ & Caſus, vi quorum licet cum excommunicatis vitandis communionem habere, ſunt plures, *T.* 39. *n.* 150. *& ſeqq.* Veluti utilitas temporalis, & ſpiritualis tam excommunicati, quàm communicantis, *n.* 151. Lex Matrimonii vi cujus uxor cum viro excommunicato, & hic cum ea communicare poteſt, uti prius, *n.* 152. Item ſubjectio, vi cujus proles cum Parentibus excommunicatis, & ſubditi cum ſuperioribus, ac reciprocè communicare valent, *num.* 153. Ignorantia tam Juris quàm facti, *num.* 154. Neceſſitas tam excommunicati, quàm communicantis, *n.* 155.

R. J. Cauſa commiſſa cenſentur etiam commiſſa requiſita ad eam, C. II. R. XLII. *n.* 6. Cauſæ piæ, & aliæ favorabiles actori, *ibid. R.* XI. *nu.* 10. 11. *&* 12. Cauſæ piæ favor in legatis, *ibid. R.* LXXXIII. *num.* 4.

CAUTIO.

2. Cautio ubi in Jure requiritur, qualis eſſe debeat? *Tit.* 14. *num.* 97. Actor contumax non eſt amplius audiendus, niſi præter reſtitutas expenſas etiam præſtet cautionem de comparendo in termino citationis, *num.* 96. Et qualis debeat eſſe hæc cautio? *num.* 97.

3. Cautio quid? & quotuplex? Alia ſimplex, & quæ? *T.* 21. *num.* 92. Alia idonea, ſeu ſufficiens, quæ dividitur in ſatiſdatoriam, & pignoratitiam, *num.* 94. *& ſeqq.* Cautio juratoria quid? & quando fiat? *num.* 95.

CEDERE.

3. Cedere bonis ſuis quinam & quando debeant? *T.* 13. *n.* 5. *& ſeqq.* Cedere & venire in diem quid ſit? *T.* 26. *n.* 680.

CELEBRATIO.

3. Celebratio Miſſæ regulari debet juxtà decretum Urbani VIII. citatum, *T.* 41. *num.* 30. Et Clementis XI. citatum, *n.* 5. Reliqua vide in verbo, *Miſſæ Sacrificium.*

CENSURA.

2. Cenſuræ Eccleſiaſticæ abſolutè prolatæ excentionem ſecum trahunt, *T.* 28. *n.* 212. *&* 213. In Cenſuris Eccleſiaſticis abſolutè prolatis appellatio non ſortitur effectum ſuſpenſivum, *ibid.* Secùs ſi appelletur à Cenſura ſolùm comminata, vel lata ſub conditione, ſi ante hujus eventum appellatur, *n.* 214.

5. Cenſura Eccleſiaſtica quid, & quotuplex? *Tit.* 39. *n.* 2. *& ſeqq. &* n. 533. Eſt pœna ſpiritualis, *num.* 4. Medicinalis, *n.* 5. Quæ non niſi à poteſtate Eccleſiaſtica imponi poteſt, *n.* 6. Eſt triplex, videlicet, Excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, *num.* 44. Quævis harum alia eſt à Jure, alia ab homine, alia latæ, alia ferendæ ſententiæ, *n.* 45. Cenſuram ferre cui, ex qua cauſa, & contrà quos competat? *T.* 39. *n.* 7. *& ſeqq.* Recenſentur in ſpecie, quibus competit poteſtas ferendi Cenſuram? *ibid.* Excommunicatio major, & alia Cenſura gravis non infligitur, niſi propter peccatum mortale, *n.* 9. Externum, *n.* 10. Contrà præceptum Eccleſiaſticum, *n.* 11. Cum aliqua contumacia commiſſum, *n.* 12. *& ſeqq.* In quo conſiſtat hæc contumacia? *num.* 14. Cenſura ſolis Chriſtianis, non verò infidelibus, *num.* 15. Benè verò hæreticis infligi poteſt, *num.* 16. Cenſurandi debent eſſe rationis capaces, *num.* 17. Et Jurisdictioni Cenſurantis ſubjecti, *num.* 18. Reges, & Imperatores ab Epiſcopis cenſura ligari non valent, *num.* 20. Cenſura ut incurratur, qualiter prærequiratur monitio? *T.* 39. *nu.* 21. *& ſeqq.* Nulla requiritur ad incurrendam Cenſuram à Jure, vel Decreto generaliter latam, *ibid. & num. ſeqq.* Benè tamen citatio ad hoc, ut Reus ſe defendere poſſit, *num.* 23. Ad infligendam Excommunicationem ab homine prærequiritur monitio trina, *num.* 24. In ſcriptis facta & Excommunicando intimata, vel publicè affixa, *num.* 25. Idem eſt de excommunicatione à Jure latâ ferendæ ſententiæ, *num.* 26. Niſi delictum, & contumacia eſſent notoriæ, *num.* 27. Suſpenſio & interdictum aliquando ſine monitione imponuntur, *num.* 28. Cenſuræ à pœna incurrendæ, an & qualis excuſet ignorantia, vel alia cauſa? *Tit.* 39. *num.* 29. *& ſeqq.* Excuſat probabilis facti ignorantia, *ibid.* & Juris, *num.* 30. *& ſeqq.* Doctrina practica ad propoſitum, *num.* 32. Excuſat etiam metus gravis, *num.* 33. Niſi violatio legis cederet in damnum boni publici, aut contemptum legis, vel poteſtatis Eccleſiaſticæ, *num.* 34. Cenſura etiam jam lata non incurritur, ſi cenſurans caret juriſdictione, *num.* 35. Vel eam impeditam habet per propriam Cenſuram, vel appellationem, *num.* 36. Vel ſi deeſt defectus ordinis ſubſtantialis aut citationis, *num.* 37. Vel ſi deeſt juſta cauſa ferendi Cenſuram quæ deficere poteſt, quia vel adeſt quidem non tamen probata habetur, *num.* 38. Vel deeſt & tamen probatur in foro externo, *numero* 40. Innocens cenſuratus, v. g. Excommunicatus, qualiter pro utroque foro habere ſe poſſit & debeat? *num.* 41. *& ſeqq.* Cenſuræ abſolutio. Vide *Abſolutio à Cenſuris.* Cenſurarum præſertim Excommunicationis Judex. Vide *Judex Cenſurarum.* Cenſuram latam, vel comminatam an impediat,

vel suspendat appellatio? T. 39 *num.* 245. Censuram violantes, præsertim Clerici. Vide *Violantes Censuram.*

R. J. Censuræ patiuntur conditionem de futuro, C. II. R. L. *num.* 14.

CENSUS.

3. Census varie accipitur, T. 39. *num.* 2. Ecclesiasticus quid? *num.* 3. & quotuplex? *n.* 4. Quinam & qualem imponere possint censum Ecclesiasticum? *n.* 5. *& seqq.*

5. Census quid, & quotuplex? T. 29. *n.* 126. *& seq.* Re censentur variæ species Censûs, *n.* 129. *& seqq.* Census in quo differat à mutuo? *n.* 146. Census realis, consignationis emptione constitutus, licitus & ab usura immunis est, T. 19. *n.* 137. *& seqq.* Redimibilis ex parte venditionis omni Jure licitus est, *num.* 139. Redimibilis verò ex utraque parte, sicut & perpetuò irredimibilis Jure naturali quidem licitus, *n.* 140. *& seqq.* Humano verò prohibitus est, *n.* 142. Nisi adsit consuetudo in contrarium, ut in Germania, *n.* 143. Census realis ut sit licitus requiruntur certæ conditiones Jure naturæ, & quæ? T. 19 *n.* 148. *& seqq.* Item aliquæ Jure humano, & quæ? *num.* 152. Bulla Pii V. certas conditiones ad Censum requirens, *n.* 153. Quæ omnes obligant, *n.* 154 Ubi recepta & per consuetudinem abrogata non est, *num.* 155. Uti in Gallia, Germania, Belgio, *n.* 156. Census Personalis Jure naturæ licitus est, T. 19. *n.* 157. *& seqq.* Non item Jure humano, *num.* 160 Differentia inter Censum Realem & & Personalem, *n.* 159.

CERTUS, CERTIORATIO.

3. Certus qui est, certiorari ulteriùs non debet, T. 38. *num.* 90.

R. J. Certus qui esse dicatur? C. II. R. XXXI. *n.* 2. Certus qui est, eum certiorari ulteriùs non oportet, *ibid. n.* 4. Certioratio quando requiratur? *ibid. num.* 8. *&c.*

CHARITAS, CHARITATIVUM.

4. Charitas incipit ab ego, T. 8. *n.* 7.

1. Charitativum subsidium spectat ad Legem Diœcesanam Episcopi, T. 31. *nu.* 104. An ad istud præstandum teneantur Monasteria? *ibid.*

CHARTUSIANI.

3. Chartusianorum origo, T. 31. *n.* 54.

CHIROGRAPHUM.

1. Chirographum reddens debitori suo, censetur tacitè debitum remittere, locus, si reddat ei pignus, & cur? T. 35 *n.* 13.

CHIRURGIA.

3. Chirurgiam exercere quomodo Clericis prohibitum, T. 50. *num.* 16. *& num.* 22.

CHOREA.

3. Choreas ducere, & spectare prohibentur Clerici, T. 1. *num.* 142.

CHORUS.

3. Chorus Regularium quando sit de Clausura? T. 35. *num.* 27.

CHRISMA.

1. Chrisma quid, & ubi adhibeatur? T. 16. *num.* 25. Chrisma an sit de essentia Sacramenti Confirmationis? *num.* 20. *& 21. ac seqq.* Quid agendum, si in conferendo Confirmationis Sacramento, per errorem non Chrisma, sed oleum adhibeatur? *n.* 19. *& seqq.* An sit iterandum Sacramentum extremæ unctionis, si per errorem Chrisma pro oleo infirmorum adhibeatur? *num.* 24. 28. *& seqq.*

3. Chrisma ad usus profanos, & temerarios applicari non debet, T. 44. *num.* 1.

CHRISTIANI, CHRISTUS.

1. Christiani Catholici qui? T. 1. *num.* 42. Christiani in servitutem Turcicam abducti, à nobis reputantur liberi, T. 18. *num.* 12. De facto capti in Bello inter Christianos gesto, non amplius efficiuntur servi, & cur? *num.* 10.

Christus à tota Trinitate communiter est incarnatus, T. 1. *num.* 13. *& seqq.* Christus Jesus idem ipse sacerdos est & sacrificium, *n.* 130. *& seqq.* Christus in ultima Cœna se ipsum comedit, *ibid.* Est sacerdos, *num.* 131. Et principalis offerens novæ legis sacrificium, *nu.* 132. Christo adhuc viventi lancea latus fuit apertum, *n.* 232. Et reprobatur opinio contraria, & cur? *ibid.*

3. Christianorum duo sunt genera, & quæ? T. 1. *n.* 3.

CISTERCIENSIS.

3. Cistercienses ordinis initium, T. 31. *num.* 45.

CITATIO, CITATUS.

2. Citatio quid? T. 3. *num.* 42. Alia est juris, alia hominis, *n.* 43. Publica & Edictalis, *num.* 44. Privata seu personalis, *n.* 45. Simplex & peremptoria, *n.* 46. Generalis, ac specialis, & quid? *n.* 47. Ad legitimam citationem tria requiruntur, *num.* 48. *& seqq.* Nempe Mandatum Judicis de citando, *n.* 49. Executio commissæ nuncio citationis, *n.* 50. Et relatio nuncii de citatione à se peracta, referenda in acta, *n.* 51. An sit credendum nuncio asserenti, se ex Judicis mandato citare? *n.* 52. Quid si nuncius affirmet se citasse, & Reus neget se citatum fuisse? *n.* 53. & 54. In Citatione, seu in Citatorio generatim sex debent exprimi, *n.* 55. *& seqq.* Nomen Judicis citantis, *n.* 56. Nomen & cognomen Rei, seu citati, *n.* 57. Nomen & cognomen actoris, nisi Judex procedat ex officio, *n.* 58. *& 59.* Et causa ob quam quis citatur, *n.* 60. An una cum citatione sit necesse, vel saltem consultum transmittere Reo tenorem libelli? *n.* 61. Debet in Citatorio eâm exprimi locus judicii, *n.* 62. Ac dies, sive terminus comparendi in judicio, *n.* 63. Non item certa diei hora, *n.* 64. Et qua diei horâ tunc citatus venire teneatur? *n* 66 Citatio est necessaria qu ad absentem, *n.* 67. Eâque fundamentum judicii, *n.* 68. Ac spectat ad naturalem defensionem, estque juris naturalis, & Divini, *ibid.* Quoad præsentem non requiritur alia citatio, *n.* 69. Solvuntur Jura, ubi absens & non citatus, videtur per Papam condemnatus, *n.* 70. *& 71.* Pro facienda citatione non debet quis intrare domum Rei ipso invito, *n.* 80. Si evidenter constat de crimine, & quod nulla Reo possit competere defensio, non requiritur alia citatio, *n.* 72. Secùs, ubi absenti potest competere aliqua defensio, *n.* 73. Citatio realis super capturam personæ, in quibus casibus fieri possit? *n* 88. *& seqq.* In causis criminalibus non potest regulariter quis capi à privato, *n* 88. Nisi id fiat circa deprehensum in flagranti crimine &c. atque intentione ipsum præsentandi Judici, *n.* 89. Graviter delinquens potest capi authoritate Judicis, imò & de domo sua invitus extrahi, *n.* 90. Et quid in criminibus levioribus? Vel ubi solùm venit imponenda pœna pecuniaria? *n.* 91. Capi nemo debet ex abrupto, & nullis præcedentibus indiciis de commisso per eum delicto, *n.* 92. Qualia indicia ad hoc sufficiant? *nu.* 93. In causis Civilibus citatio realis, seu captura debitoris regulariter locum habet, *n.* 94. Nisi debitor sit fugitivus, aut de fuga suspectus, *n* 95. Illud

Illud intelligendum etiam de Clerico debitore, *nu.* 96. Ut debitor de fuga suspectus capi possit, quæ requirantur? *n.* 97. Et quod servetur de Consuetudine? *n.* 98.

Citatio Edictalis in quibus casibus locum habeat? *nu.* 76. *& seqq.* Ea non indistinctè sed duntaxat in causa necessitatis permittitur, *num.* 76. Nec ab ipsa est incipiendum, quando in personam Rei potest fieri executio citationis, *num.* 77. Citatio edictalis habet locum quando citandus malitiosè se occultat, *num.* 79. Aut in domo sua manet clausus, ne citetur, *num.* 80. Item quando locus, ubi quis citandus foret, non potest tutò adiri, *num.* 81. Et quid si nuncius non intromittatur in Civitatem ad faciendam ibi citationem? *num.* 82. Citatio edictalis etiam habet locum, quando citandus est vagabundus, *num.* 83. Et quando contradictor est incertus, *n.* 84 Et quando in genere citantur omnes, quorum interest, *num.* 85 Cautela singularis pro emptoribus Castrorum, ut publicis Edictis curent citari omnes interesse habentes, *num.* 86. Modus citandi per Edictum comperit solùm Judicibus ordinariis, ac per Principem delegatis, *n.* 87. Citatio an sit litis exordium? T. 1. *num.* 17. *& seqq.* A citatione incipit judicium quoad certos effectus; putà, quoad perpetuandam jurisdictionem delegatam, *num.* 20. Et quoad interrumpendam præscriptionem merè odiosam in causis civilibus, *num.* 21. Et in causis criminalibus, *num.* 22. Judicium incipit tùm à citatione, tum à litis contestatione, sed diversimodè, *num.* 25. Citatio legitimè interposita, inducit præventionem fori, seu jurisdictionis, T. 2. *num.* 167. *& seqq.* Citatio invalida non arctat citatum, nec perpetuat jurisdictionem citantis, *num.* 170. Ut inducat præventionem fori, debet citatio emanâsse auctoritate Judicis, *nu.* 171. Atque ad petitionem partis ubi agitur ad utilitatem privatam, aliàs secùs, *n.* 171. *&* 172. Debet etiam citatio pervenisse ad notitiam citati, *num.* 173. Citatio realis fortior est verbali, etiam anteriori, *n.* 174. Citationis effectus qui? T. 3. *nu.* 99. *& seqq.* Præcipuus ejus effectus est compartio, *nu.* 99. *&* T. 2. *n.* 31. Citatio peremptoria debet continere clausulam, *Peremptoriè*, & an fieri possit sine causa? T. 3. *num.* 103. Citatio inducit præventionem inter plures Judices, *num.* 104. Ac perpetuationem jurisdictionis respectu Delegati, *n.* 105. Etiamsi nondum antè obitum Delegantis pervenerit ad notitiam citati, *num.* 106. Inducit litis pendentiam, postquàm tamen ad partem citatam pervenerit, *n.* 107. Facitque rem litigiosam, *num.* 108. Interrumpit præscriptionem odiosam, *n.* 109. Citatio invalida nullum de se producit effectum, *num.* 110. Convalidatur tamen per comparitionem citati, *num.* 111. Adeò ut nulliter citatus, & comparens, non possit amplius excipere contrà nullitatem citationis, *n.* 112.

Citatio facta die feriato ad non feriatum, an valeat? T. 9. *num.* 49. *& seqq.* In citatione triplex actus intervenire solet, & qualis? *n.* 50. Mandatum Judicis de citando potest fieri diebus feriatis, *n.* 51. *& seqq.* Dummodò non fiat à Judice pro Tribunali sedente, *nu.* 53. Citationis executio per Apparitorem non potest fieri die feriato, *n.* 54. *& seqq.* Loquendo de feriis sacris & repentinis, secùs in ruralibus, *n.* 56. Disparitas inter executionem citationis, & mandatum Judicis de ea exequenda, *nu.* 57. *& seqq.* Citationis executio est actus judicialis, *n.* 60. Processus ex citatione inchoatus, nequit fieri die feriato, *nu.* 63. Citatio facta die non feriato ad feriatum est invalida, *nu.* 64. *&* 65. Valet tamen citatio facta cum assignatione termini usque ad talem feriam, *n.* 66. *& seqq.* Citatus ad diem feriatum an teneatur comparere die sequenti? *num.* 69. Citatio facta ad diem feriatum ex errore, qui tacitè inest, an valeat? *n.* 70. *&* 71. Cautela in citatione adhibenda, *num.* 72. Citatio per Edictum, an in dubio censeatur ad notitiam citati pervenisse? T. 14 *num.* 59. *&* 60. Si citatus postèà moram purgaverit, allegando justam causam absentiæ, non reputatur contumax, *n.* 61. *& seqq.* Ut quis dicatur contumax, requiritur ut sit citatus tribus edictis, vel uno peremptorio, & quomodo? *num.* 62. *&* 114. Vide, *℣. Contumax.* Citato cedit tota dies, *num.* 71. Citationis terminus peremptorius, est quædam sententia interlocutoria, T. 14. *num.* 74. Hæc transit in rem judicatam, quoad partes, non quoad Judicem, *ibid.* Citatio Actoris contumacis, quomodo fieri debeat? T. 14. *n.* 82. Præsertim, si sit absens, vel latitet? *ibid.* Dicta de citatione Actoris contumaciter absentis, etiam procedunt in citatione Rei contumacis, *num.* 83. Quale citationum, seu temporis intervallum ad eas de Jure Civili requiratur? *n.* 85. Et quid spectato Jure Canonico, & consuetudine fori Ecclesiastici? *ibid.* Citatio prima vocatur conventionalis; secunda monitoria, & tertia peremptoria. T. 14. *num.* 108. Tres istæ citationes de Jure Civili debent fieri per intervallum, saltem decem dierum, *n.* 109. De Jure Canonico intervallum hoc est positum in arbitrio Judicis, *num.* 110. Dummodò hic terminum illum non nimis restringat, *n.* 111. Reus in prima citatione contumax, secundò & tertiò citandus est, *num.* 107. *& seqq.* Utrum Reus, qui tantùm fuit contumax in prima citatione, non item in secunda, vel tertia, possit condemnari in expensis per actorem factis tempore primæ citationis? *n.* 112. An si Reus ad primam citationem dixerit se nolle comparere, denuò sit citandus? *nu.* 115. *& seqq.* Si Reus citatus veniat intrà terminum prorogatum citationis, vel postèà, quid prosit? *n.* 125. Citatio debet pervenisse ad Reum citatum, aut per hunc stetisse, quo minus perveniret, ut inducatur litis pendentia, T. 16. *n.* 5. Et quòd nuncius sufficienter citationem insinuaverit, *n.* 8. Item quòd Citatio sit apta, *num.* 9. Qui dolosè facit ne citatio ad ipsum perveniat, habetur pro citato, *n.* 5. Legitimè citati & contumaciter absentes, habentur pro præsentibus, T. 27. *num.* 58. Citatio, seu alia monitio testis, non requiritur partibus præsentibus, & non contradicentibus, T. 20. *num.* 417. Citatio partis advers regulariter requiritur ad productionem testium, *n.* 418. *& seq.* Excepti certis casibus, *num.* 422. *& seqq.* Citatio illa debet scribi inter acta Judicii, *num.* 420. Pius operatur monitio Judicis, ut pars adversa compareat, quàm citatio nuncii, *num.* 426. Citatio testium, qui sunt alienæ jurisdictionis, debet expediri per litteras *Mutui compassûs*, T. 20. *n.* 433.

3. Citatio Clericorum non residentium qualis esse debeat? T. 4 *n.* 22.

R. J. Citatio valet tam subditi in alieno territorio, quàm non subditi in suo. C. II. R. XXIII. *nu.* 2. *&* 3. R. XLI. *n.* 2. Citatus etiam ab illegitimo Judice, nisi notoriè tali, debet comparere, C. II. R. LX. *n.* 6.

CLANDESTINA.

4. Clandestina Matrimonia. Vide *Matrimonium clandestinum.* Clandestina matrimonia dupliciter esse dicuntur, & quid Juris de eis? T. 3. *num.* 2. *& seqq.* Clandestina sponsalia valent, T. 1. *n.* 22.

R. J. Clandestinè facta plerumque sunt suspecta, C. I. R. V. *n.* 2. Clam quid fieri dicatur? *ibid.*

CLARA.

4. In *Claris non admittitur* interpretatio, A. *n.* 316.

R. J. Clara non admittunt interpretationem, nec vo-

luntatis conjectoram, C. II. R. XLVIII. *n.* 13. R. XLIX. *n.* 2.

CLARISSÆ.

3. Clarissarum origo, T. 31. *n.* 54.

CLAUDUS.

1. Claudus an valeat ordinari? T. 20. *n.* 15.

CLAVES.

2. Clavibus transfertur rerum possessio, & quando? T. 12 *n.* 117. *& seqq.* In dubio præsumitur traditio clavium facta causâ custodiæ, *n.* 118.

CLAUSULA.

1. Clausula illa, *Aliâ etiam declaratione non secutâ*, quid operetur? T. 2. *num.* 227. & 229. Referuntur Jura, in quibus ea apponitur, *num.* 229. Ea ratio locum habet, *nu.* 237. *& seqq.* Clausula illa, *Vires volumus obtinere, Nullam obtineat firmitatem*, &c. quando importet nullitatem ipso Jure? T. 3. *n.* 94. Sub clausula, *Et quidam alii*, in Rescripto justitiæ qui comprehendantur? T. 3. *n.* 122. Clausula illa, *si res ita est, si preces veritate nitantur*, in Rescriptis vel apponitur, vel subintelligitur, *num.* 141. Idem dicendum de Clausula, *Salvo jure alterius*? *n.* 142. Clausula, *non aliter*, denotat formam substantialem in Rescriptis, *num.* 151. Clausula, *Nulla obstante consuetudine contraria*, quid operetur? T. 4. *n.* 52. 54. *& n.* 184. *& seqq.* Clausula, *Tanquam sedis Apostolicæ Delegatus*, & Clausula, *Etiam tanquam sedis Apostolicæ Delegatus*, quid importet? T. 29. *n.* 36. *& seqq.*

2. Clausulæ salutares solent addi Libello, quæ? T. 3. *n.* 25. Clausula positionibus addita, *salvo Jure impertinentium, & non admittendorum*, quid operetur? T. 18. *n.* 194 Clausula, *Constito*, quid importet? T. 19. *n.* 59. Clausula, *sola facti veritate inspecta*, quid importet? *n.* 68. Clausula illa, ut Judex procedat, *sola facti veritate inspecta*, plùs operatur, quàm clausula, *summariè, ac de plano*, T. 27. *nu.* 82. Clausulæ præjudiciales, quæ? T. 30. *num.* 20. Hæ claudunt os partibus, & ligant manus Judicis, nisi concedatur oris aperitio contra eas, *ibid.* Oris aperitio à quo petenda? *n.* 21.

3. Clausula, *non obstante, quòd aliud Beneficium obtinere noscaris*, quid operetur? T. 5. *n.* 256 Clausula, *ex nunc prout ex tunc*, quid operetur? *Tit.* 6. *n.* 63. Clausula, *motu proprio*, tollit subreptionem, T. 8. *num.* 14. Clausula, *amoto quolibet detentore*, quid operetur? T. 8. *n.* 15.

5. Clausula, *non obstantibus quibuscunque Privilegiis*, quid operetur? T. 33. *n.* 124. Clausula, *non obstantibus Privilegiis sub quacunque forma conceptis*, & Clausula, *etiam illorum, quorum specialis mentio fieri deberet*, quid operetur? T. 33. *n.* 125.

4. Clausulæ confirmationibus Privilegiorum insertæ quomodo sint intelligendæ? T. 33. *n.* 107. *& seqq.* Et quidem in specie quomodo intelligenda sit Clausula, *Quatenùs sunt in usu, vel dummodò sint in usu*? *num.* 108. *& seqq.* Item Clausula, *Dummodo SS. Canonibus non adversetur*, *n.* 113. *& seq.* Item Clausula, *Dummodo Decretis Concilii Tridentini non adversentur*, *nu.* 116. *& seqq.* Clausula, *Dummodò non sint revocata*, *n.* 118.

4. Clausulæ litterarum Dispensationis Papalis quænam? & quomodo observandæ, & verificandæ pro foro externo super impedimentis Matrimonii? A. *n.* 302. *& seqq. Discretioni tuæ*, quomodo intelligenda? *n.* 314. *Quatenus deposita per te omni spe cujuscumque muneris aut præmii etiam sponte oblati*, qualiter? *n.* 316. *Si preces veritate nitantur*, & *si preces veritate niti repereris*, quomodo differant, & intelligenda veniant? *n.* 323. *& seqq. Quòd ipsi Nobiles, vel de Nobili genere creati, vel illustres existant*, quomodo intelligenda & verificanda? *n.* 334. *Ex honestis familiis*, quomodo intelligatur? *num.* 335. *Principalis, vel ex principalioribus populi aut loci*, quomodo intelligatur? *num.* 334. *Defectus doris*, quomodo intelligatur? *n.* 336. *Angustia loci*, quomodo intelligatur? remissivè, *n.* 337. intelligitur per eam domicilium originis. *ibid. Ab incestûs reatu & excessibus hujusmodi absolvat*, quomodo intelligenda? *num.* 340. *Imposita eis salutari pœnitentia*, quomodo intelligenda, & adimplenda? *n.* 341. *Et quatenus causa &c. in Judicium deducta fuerit partito judicato*, quomodo intelligenda & adimplenda? *nu* 343. *& seqq. Dicta mulier diffamata remaneret, graviaque inde scandala possint verosimiliter exoriri*, *n.* 350. Prolem susceptam, si qua sit, vel suscipiendam exinde legitimam decernendo, *n.* 355. Clausulæ observandæ, & verificandæ in litteris dispensationis, *in forma pauperum*, A. *n.* 407. Clausulæ observandæ & verificandæ in litteris dispensationis pro foro interno, A. *n.* 441. *& seqq. Discreto viro Confessori, &c.* quomodo intelligatur? *ibid. & seqq. Discretioni tuæ committimus, quatenus ita est &c.* qualiter intelligatur? *n.* 353. *& seqq.* quomodo, *audita prius Sacramentali Confessione*? *n.* 457. Quomodo, *in foro Conscientiæ tantum*? *num.* 459. Quomodo, *sublata occasione*? *n.* 462. Quomodo, *injuncta ei gravi pœnitentia*? *n.* 464. Quomodo, *à quibusvis sententiis &c. absolvas*? *n.* 468. Quomodo, *dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata*? *nu.* 472. Quomodo, *secretò contrahere*? *num.* 473. Quomodo, *Prolem susceptam legitimam decernendo, &c. n.* 474. Quomodo, *super his nullis testibus requisitis*? *num.* 481. Quomodo, *præsentibus lantatis*? *n.* 482. *Neque lauri restituas*, *num.* 484. Quomodo, *Quod si restitueris, nihil suffragentur*? *num.* 486. Quomodo, *gratis ubique*? *n.* 487.

4. Clausula, *parito judicato*, quid importet? T. 19. *num.* 243.

CLAUSURA.

3. Clausura Monasterii quid? T. 35. *num.* 26. Et quæ veniant ejus nomine? *nu.* 27. Clausura Monialium quoad egressum, *n.* 28. Moniales gravissimè prohibentur egredi è monasterio, *ibid.* Incendium tamen, & morbus communitati periculosus, sunt causa egrediendi, *n.* 29. Sicuti & aliæ causæ his similes, *num.* 30. *& seqq.* Infirmitas uni tantùm Monali periculosa; est causa egrediendi, *num.* 32. *& seqq.* Illatio practica de Balneis, *num.* 35. Causam egrediendi è Clausura approbare & licentiam dare pertinet ad Episcopum, *n.* 36. Etiam in Monasteriis exemptis, *num.* 37. Clausura Monialium quoad ingressum, *num.* 38. Etiam ingredi nemo potest, *ibid.* Exceptis infantibus, non item adultis amentibus, *n.* 39. Dissuadetur infantium admissio ad clausuram, *nu.* 40. Puellæ possunt educationis causa clausuram ingredi cum certis conditionibus, *n.* 41. Ac etiam Regiæ personæ, *n.* 42. *& seqq.* Cum comitatu honesto solito, *nu.* 44. Quænam personæ in tali Comitatu admitti possint? *n.* 45. *& seqq.* Est attendenda Consuetudo loci, ac Monasterii, *num.* 46. Præsertim in Personis extraneis ad comitatum non pertinentibus, *num.* 47. Quid Juris, si plures Personæ Principes simul ingrediantur? *nu.* 48. Electores & Principes R. J. licitè ingrediuntur Clausuram, *nu.* 49. Monitum pro superioribus, *num.* 50. Fundatores non possunt ingredi Clausuram, *n.* 51. In personis non privilegiatis requiritur moralis necessitas ad ingrediendum, *n.* 52. Enumerantur plures similes necessitates, *nu.* 53. *& seqq.* Confessarii Monialium in quibus casibus possint ingredi? *n.* 55. Et ibidem

ibidem celebrare Missam, *n.* 56. Ad ingrediendam Clausuram requiritur licentia Superioris, *n.* 57. & cujus? *ibid.* Debet esse in scripus obtenta, *nu.* 58. Nisi adsit repentina necessitas, *num.* 59. Vel casus ordinarius Medici, Chirurgi, &c. *num.* 60. Episcopus & Superiores nec aliis licentiam dare, nec ipsi valent intrare Clausuram extrà casum necessitatis, *num.* 61. *& seqq.* Inter casus necessarios est causa visitandi, non item inducendi Novitiam, vel electiones celebrandi, *num.* 63. *& seq.* Licitè ingrediens, quamdiu in Clausura manere possit? *nu.* 65. Circa clausuram Monialium potest attendi consuetudo, quæ tamen si incipit esse præjudiciosa, debet tolli per Episcopum, *num.* 66. Ac Superiores ordinis, Quomodo? *num.* 67. Clausura Monasterii virorum in quo consistat? *num.* 68. Religiosus sine licentia Superioris expressa vel interpretativa non potest exire è Monasterio, *num.* 68. *& seqq.* Exiens sine licentia non peccat mortaliter, *num.* 69. Mulier Monasterium virorum prætextu privilegii ingredi, vel in illud admitti non potest, *num.* 71. Mulier quævis etiam absque prætextu privilegii ingrediens Monasterium virorum, peccat, & pœnas incurrit, *n.* 72. *& seqq.* Excepto casu Processionis, sepulturæ, vel officii Divini, *nu.* 74. Excipiuntur etiam Principes Personæ, *num.* 78. Quando peccent Religiosi comitando illicitè ingressas mulieres, vel cum eis confabulando? *n.* 78.

CLERICATUS, CLERICUS, CLERUS.

1. Clerici Beneficiarii quinam teneantur facere professionem fidei? T. 1. *num.* 156. *& seqq.* Debitam fidei professionem facere omittentes, qualiter peccent? *num.* 188. *&* 189. Qualiter ipsi fructus non faciant suos? *num.* 190. An hæc pœna procedat de Distributionibus quotidianis? *nu.* 191. *&* 192. Pœna ista non procedit de fructibus duorum primorum mensium, sed de fructibus postea primum decurrendis, *n.* 193. Et hoc etiamsi postea Beneficiarius emittat professionem fidei, *nu.* 194. An Beneficiarius non faciens debitam professionem fidei, teneatur restituere fructus sui Beneficii antè omnem Judicis sententiam? *num.* 195. *& seqq.* Clericis Beneficiariis omittentibus professionem fidei, non suffragatur possessio Beneficii, & qualiter? *n.* 199. *& seqq.* Nec defenduntur Regulâ, *De annali possessione*, &c. *nu.* 101. *& seqq.* Quibus teneatur applicare fructus Beneficii ob intermissam fidei professionem non acquisitos? *num.* 205. *& seqq.* Omittentes Horas Canonicas tenentur ad restitutionem fructuum antè sententiam declaratoriam Judicis, *num.* 235. *& seqq.* Clerici an obligentur legibus Civilibus, & statutis sæcularibus? T. 2. *num.* 290. *& seqq.* Præsertim quæ nominatim disponunt de Ecclesiis, rebusque Ecclesiasticis? *num.* 290. 291. Etiam in earumdem favorem, & commodum, *n.* 292. *& seq.* Clerici an teneantur legibus & statutis Laicorum, quæ aliquid generaliter præcipiunt, aut prohibent, nec statui Clericali præjudicant? *num.* 300. *& seqq.* Statutum sæculare taxans justum pretium frumenti, &c. obligat Clericos, & qua ratione? *num.* 304. Quid dicendum de Edicto prohibente extractionem frumenti è Regno, & hujusmodi? *num.* 305. & 306. Clerici an possint compelli ad talium statutorum Sæcularium observantiam, & à quo? *n.* 309. Consilium optimum, exemplo S. Caroli Borromæi, in talibus casibus practicandum, *num.* 310. Differentia inter statutum Laicorum, quod specificè disponit de Clericis, seu Ecclesiis, & quod generaliter procedit, *num.* 311.

1. Clerici sunt membra Reipublicæ, speciuliter tamen privilegiata, T. 2. *num.* 313. *&* 317. Ad Clericos extenduntur Leges sæculares de contractibus, si sint favorabiles, secùs, si sunt præjudiciales, *num.* 315. *& seqq.* Hæc distinctio declaratur exemplo Pupilli, ac Servi, *num.* 316. Ad Clericos extenduntur Leges Corpori Juris Civilis insertæ, disponentes circà contractus &c. si Sacris Canonibus non contrarientur, *num.* 320. An pariter extendantur ad Clericos Statuta inferiorum Laicorum circà contractus, *num.* 322. Sententia negativa est communis, ac tenenda, *num.* 324. *ac seqq.* Datur nihilominùs certi casus, in quibus statuta Laicorum extenduntur ad Clericos, vel hos afficiunt, *num.* 328. Et qui sint illi casus? *num.* 329. usque ad 350. Clericus quando agit contrà Laicum in foro Civili, debet servare in præparatoriis judicii statuta Laicorum, *Tit.* 2. *num.* 335. Tale tamen statutum non afficit Clericum directè, sed solùm indirectè, *num.* 336. Clericus si vult uti Statuto Laicali pro se, tenetur illud etiam admittere contrà se, *num.* 337. *& seqq.* Clericus etiam volens, non potest in Judicem Laicum consentire, *num.* 315. Clericus quandoque habendus est jure Laici, *nu.* 341. Ut accidit in Clerico Negotiatore, vel si non alio jure pascere potest, nisi Civico, *ibid.* Clericus an teneatur Statuto Laicali irritante contractum factum absque certa solemnitate? *n.* 342. *& seqq.* Clericus non Episcopus ut exerceat ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, nequit consuetudine etiam immemoriali acquiri, T. 4 *n.* 81. Benè tamen potest hoc fieri ex concessione Papæ, & quæ ratio disparitatis? *num.* 82. Omnes Clerici Episcopis inferiores possint eligi, T. 5. *num.* 52. *& seqq.* Clericus magis tenetur obedire Episcopo, quàm Principi sæculari contrarium præcipienti, T. 33. *num.* 33. Majoritas inter Clericos considerator ex quinque causis, & quibus? *num.* 3. *& seqq.*

Clerici utrum possint postulare, seu agere Advocatum ad lites? T. 37. *num.* 15. *& seqq.* Saltem pro foro Ecclesiæ, *num.* 17. Et quid, si quis sit sacerdos? *num.* 18. *&* 19. Clerici pro se aut Ecclesia sua, & pro miserabilibus personis, possunt advocatum agere etiam in foro sæculari, *n.* 19. In causis criminalibus tamen, ubi agitur de pœna sanguinis, Clericus omninò abstineat à postulando, *nu.* 21. Etiam ex parte Rei & ad ejus defensionem, *n.* 22. Clericus non potest contrà Ecclesiam, in qua Beneficium habet, pro extraneis Advocatus, vel Procurator existere, alioquin spolliatur Beneficio, *nu.* 23. Clerici in suis bonis patrimonialibus non gaudent Beneficio restitutionis in integrum, benè tamen Ecclesia, & quæ ratio disparitatis? T. 41. *num.* 32. *&* 33. *Eodem Privilegio gaudent bona Clericorum & Ecclesiarum*, quomodo intelligendum? *num.* 34. Vide infrà v. *Restituere in integrum.* Clericus minorenni in renunciatione Beneficii Ecclesiastici graviter læso, an danda sit restitutio in integrum? *num.* 83. *& seqq.* Clericus ille an indigeat nova Collatione Beneficii, ad quod restituitur? *num.* 88. Clerici peregrini non sunt admittendi ad Divina celebranda sine Commendatitiis sui ordinarii, T. 22. *num.* 3. Explicatur c. 1. *de Cleric. peregrin.* requirens ad hoc quinque Episcoporum sigilla, *num.* 4. Si Clericus casualiter amiserit litteras Testimoniales, non sufficit sola oblatio juramenti de sua Ordinatione, *num.* 5. Quomodo in tali casu probanda sit ordinatio Clerici? *n.* 6. *&* 7. Titul. 22. *De Clericis peregrinis*, qua ratione differat à Titulo penultimo Libri secundi Decretalium qui inscribitur, *De Clericis peregrinantibus*? *num.* 1.

Clerus non comprehenditur nomine Populi in materia odiosa, T. 2. *n.* 318.

2. Clericatum, vel Statum Monachalem suscipiens, an circà antè gesta gaudeat Privilegio fori? T. 2. *num.* 262. *& seqq.* Re adhuc integra gaudet is privilegio fori,

fori, *n.* 262. Si res non amplius est integra, variant Doctores, eisque opus distinctione, *n.* 263. *& seq.* Super Clericatu malefactoris per Judicem Laicum capti, & dicentis se esse Clericum, quis sit Judex competens? *num.* 273. *& seq.* Cognitio hujus causæ pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, *num.* 274. Vocato tamen Judice seculari, vel alio cujus interest, *nu.* 275. Quid, si constet malefactorem illum esse Clericum? *num.* 277. Vel is fuit deprehensus in habitu Clericali? *num.* 278. *&* 279. Quæstio Clericatûs est præjudicialis, *n.* 276.

2. Clericus de omni crimine debet coram Judice Ecclesiastico conveniri, non coram Laico, T. 1. *num.* 83. *& seqq.* Etiamsi Clericus esset Calumniator in accusando Laicum coram Judice seculari, *num.* 84. *&* 85. Sed est coram Judice Ecclesiastico conveniendus, ab eoque puniendus, *num.* 85. Nec valet consuetudo contraria, etiam immemorialis, *n.* 86. Ex commissione tamen Papæ posset Laicus esse Judex in causa criminali Clericorum, *num.* 87. Clericus coram Judice seculari convictus, aut confessus, idcircò à suo Episcopo condemnari, aut puniri non potest, *num.* 88. Habet tamen ejusmodi confessio quosdam alios effectus non judiciales, & quales? *num.* 89. Judex Ecclesiasticus, coram quo Clericus delinquens conveniri debet, est proprius ejus Episcopus, *num.* 90. *& seqq.* Episcopus proprius Clerici conveniendi, censetur quis pluribus modis, *nu.* 92. *& seqq.* Clerici Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, in prima instantia coram Episcopo sunt conveniendi, *nu.* 97. Nisi habeant speciale privilegium, aut consuetudinem in contrarium, *num.* 98. Clericus quando in loco Beneficii possit conveniri? *n.* 93. *&* 94. Si Beneficium requirit personalem residentiam, tunc Clericus censetur ibi domicilium contraxisse, *nu.* 94. Clericus unà cum Laico delinquens, privativè convenitur coram Judice Ecclesiastico, *n.* 100.

Clericum criminosum, quando Judex Ecclesiasticus possit tradere Curiæ seculari? T. 1. *nu.* 107. *& seq.* Contrà illum sunt observandi quatuor gradus pœnarum, *num.* 108. Alius est ordo procedendi contrà Clericum, quando pœna incipit à crimine, alius, quando à contumacia, *num.* 109. Probabilius est, quòd Clericus ob nullum crimen possit tradi Curiæ seculari, nisi in casu incorrigibilitatis, aliisque specialiter exceptis, *num.* 110. *& seqq.* Referuntur casus speciales, in quibus Clerici criminosi statim traduntur Curiæ seculari, *num.* 112. *&* 113. Clerico an possit Dominus feudi auferre feudum ob crimen, de quo per Judicem Ecclesiasticum est condemnatus? *num.* 140 Vide *feudalium.* Clericus minorennis potest in causis beneficialibus & spiritualibus agere, ac respondere in judicio absque Curatore, *num.* 163. Sectis si est minor quatuordecim annis, *nu.* 154. Quid Juris, quando Clericus in una Diœcesi habens Beneficium, committit in alia crimen dignum privatione ejus? T. 2. *nu.* 48. *& seqq.* Expenditur intellectus, c. *Postulasti, de foro comp. nu.* 49. *&* 50. Titulus beneficii inhæret officio Clerici, *num.* 51. Clerici nequeunt in se prorogare jurisdictionem Judicis Ecclesiastici, absque consensu proprii Episcopi, T. 2. *num.* 139. Nec jurisdictionem Laici, etiam de consensu Episcopi, *num.* 140. Ut Clerici possint in se prorogare jurisdictionem Judicis, non sui, quæ requirantur? *num.* 141. Clericus diffamans nequit conveniri coram Judice Laico, *num.* 180. Clericis privilegium fori an & quo jure competat? *num.* 186. *& seqq.* Clericorum nomine, qui hic comprehendantur? *num.* 188. *& seq.* Etiam Monachi, Regulares, Moniales, ac Novitii gaudent privilegio fori, *num.* 190. Novitius grave crimen committens, coram Judice Ecclesiastico conveniendus est, *num.* 191. Et quid si dimisso habitu redeat in seculum, *num.* 192. Quo jure Clericis competat privilegium fori, variant Doctores, *num.* 193. Refertur, ac probatur sententia volens, exemptionem Clericorum esse de Jure duntaxat humano, *n.* 194. *& seqq.* Et authores qui eam tenent, allegantur, *num.* 200. Refertur ac multipliciter probatur sententia asserens, exemptionem Clericorum esse de Jure Divino, quin & naturali, *nu.* 201. *& seqq.* Eadem sententia confirmatur per textus Juris Canonici apertè dicentes, exemptionem Clericorum personalem esse de Jure Divino, *num.* 208. *& seqq.* Sicut & exemptionem Ecclesiarum, rerumque Ecclesiasticarum, sive immunitatem realem, *num.* 211. *& seqq.* Certum est, quòd Clerici, Ecclesiæ, bonaque Ecclesiastica, Jure Divino gaudeant privilegio fori, quoad ea, quæ sunt verè spiritualia, &c. *n.* 218. *&* 219. Probabilius est, quòd etiam in temporalibus Jure Divino eximantur, *n.* 220. Solvuntur rationes oppositæ sententiæ, *n.* 221. *& seqq.* Clerici de agris, ac possessionibus, solvunt onera realia, T. 2. *nu.* 226. Quid de aliis tributis? *num.* 227. Privilegia circà Clericorum exemptionem non sunt nisi juris declaratio, *n.* 228. Clericorum exemptionem potuit Ecclesia, seu Papa limitare, & cur? *num.* 229. An etiam ipsam possit omninò tollere? *n.* 232. *& seqq.* Vide *Privilegium fori.* Clericorum statum suscipiens, an circà antèà gesta gaudeat privilegio fori? *n.* 262. *& seqq.* Clericorum bona privata, & patrimonialia præscribuntur tempore ordinario, T. 26. *num.* 167. Clericus nequit renunciare privilegio fori, T. 2. *num.* 242. Utrum consuetudine possit, ut Clerici coram Judice seculari conveniantur? *n.* 240. *&* 241. Privilegium fori Clericorum non est beneficium personale, *num.* 244. Clericus an in nulla prorsus causa coram Judice seculari conveniri possit? *n.* 249. *& seqq.* Clericus actor debet Laicum convenire coram Judice suo seculari, *num.* 249. Regula de privilegio fori Clericorum plures patitur fallentias, *num.* 251. *& seqq.* Nempè in causis feudalibus, *n.* 251. In Clericis conjugatis & quando? *num.* 252. In Clericis Minoristis, nullam ex requisitis conditionem habentibus, *num.* 253. In Clericis histrioniam exercentibus, *num.* 254. In Clerico ter admonito, & incorrigibili, *n.* 255. In Clericis crimen assassinii committentibus, *num.* 256. In Clericis qui se immiscent enormitatibus, *num.* 257. *&* 258. Ac in nonnullis aliis casibus, *n.* 259. Clerici nequeunt privilegio Clericali renunciare verbo, benè tamen facto, *n.* 260. Seu non expresè, benè tamen tacitè, ac Juris ministerio, *num.* 261. Clericus Actor an possit reconveniri à Reo Laico coram Judice seculari? T. 4. *num.* 20. *& seqq.* Vide *Reconventio Clerici.*

Clerici an sint admittendi ad testificandum contrà Laicos? T. 20. *num.* 168. *& seqq.* Non admittuntur ad testimonium contrà Laicos in causa criminali, *num.* 168. Etiamsi non agatur de imponenda Laico criminoso pœna sanguinis, quamvis nonnulli contrarium teneant, *nu.* 169. Ubi agitur ad pœnam sanguinis irrogandam, nullo modo potest Clericus esse testis, *num.* 170. Ne quidem in criminibus exceptis, *ibid.* Etiamsi protestetur, se nolle deponere ad Causam sanguinis, *num.* 171. Clericus potest testificari in Causa Criminali pro Laico, seu ad ejus defensam, T. 20. *n.* 173. Item quando Laicus accusatur de crimine coram Judice Ecclesiastico, *nu.* 174. Et ubi veritas haberi non potest, nec agitur ad pœnam sanguinis, *n.* 175. In hisce casibus Clerici ad testificandum non possunt cogi per Judicem secularem, *num.* 176. Sed Episcopus debet examinare Clericum, *num.* 177. An tale examen Clerici contrà Laicum possit fieri, jubente Episcopo, per Judicem

Judicem sæcularem? *nu.* 178. Clericus potest contrà Laicum in causis civilibus ferre testimonium, *ibid.* Sicut & quando de crimine solùm agitur civiliter, *ibid.* Clericus ratione ordinis est testis magis idoneus, quam Laicus, *nu.* 180. *&* 181. Clerici non possunt esse testes in instrumentis sæcularium, *can. Quanquam*, 14. *q.* 2. & quomodo istud intelligendum sit? *num.* 182. *& seq.* Stante rigore Juris, validum est testimonium Clerici, vel Monachi, in causis civilibus Laicorum sine licentia Superiorum, *num.* 185. Clericorum accusatio propriè tendit ad degradationem, vel Depositionem ab ordine, T. 20. *num.* 163. Criminaliter agitur contrà Clericum, quando agitur ad Degradationem, vel Depositionem ab ordine, *ibid.* Civiliter verò, quando agitur ad restitutionem rei alienæ, vel ad privationem Beneficii, *num.* 164. Clerici an possint esse testes in causa propriæ Ecclesiæ? *num.* 197. *& seqq.* Affirmatur, dummodo aliud non obstet, *nu.* 197. Etiam istud intelligendo de Clericis Regularibus, *num.* 198. Idque exemplificatur in donatione, vel legato facto Ecclesiæ, *num.* 199. Atque in Canonicis, qui possunt esse testes in causa sui Capituli, *num.* 200. Et de illis quæ sunt gesta in Capitulo, *num.* 201. Consuetudo non solvendi Episcopo quartam Decimarum, & hujusmodi potest probari per Rectores vicinarum Ecclesiarum, *num.* 202. Potestque unus Canonicus esse testis in causa sui Canonici, *num.* 203. Ex causa rationabili quandoque impeditur Clericus testificari in causa suæ Ecclesiæ, ut si est excommunicatus &c. *num.* 204. Vel quando in tali casu constitutus est Actor, aut Responsalis, *num.* 205. Clerici nequeunt testificari de causa suæ Ecclesiæ, quando commodum inde proveniens est singulorum, *num.* 206. Hinc Canonicus non est testis idoneus in causa suæ Præbendæ, *num* 207. Et Prælatus Ecclesiæ non Collegiatæ, nequit esse testis in causa ipsius Ecclesiæ, *num.* 208. Loquendo de causis criminalibus, possunt quidem Clerici in causa suæ Ecclesiæ testificari contrà Prælatum, *nu.* 209. Vel contrà Conclericum suum ab alio accusatum, *ibid.* Non verò contrà extraneum in favorem Ecclesiæ, *num.* 209. *&* 210 Clerici seu Sacerdotes, alæque personæ Ecclesiasticæ, si producuntur in testes coram sæculari Judice, non jurant, neque deponunt coram eo, sed coram Episcopo, T. 20. *num.* 507. Clerici connumerantur inter personas egregias, *num.* 505. Clerici in causa sanguinis, & certis aliis casibus, non coguntur testificari, T. 21. *num.* 37. Clericus ab alio invocatus, an possit compelli ad ferendum testimonium contrà suam Ecclesiam? *num.* 38. *& seqq.* Clericis in sacris est prohibitum, officium Notariatûs exercere in causis profanis, non tamen redditur instrumentum invalidum, si secùs attentetur, T. 22. *num.* 164. Statuta de Clericis peregrinantibus ad sedem Apostolicam, T. 19. *num.* 2.

3. Clericorum nomen unde? T. 1. *nu.* 2. Et qui sint? *num.* 3. Nomen eorum bifariam accipitur, & quomodo? *num.* 10. In materia favorabili nomine Clericorum veniunt infimi & summi, etiam Monachi & moniales, *num.* 11. *& seqq.* In materia odiosa nomine Clericorum non veniunt Episcopi, *num.* 14. *& seqq.* Neque Canonici & alii in dignitate constituti, *num.* 18. Neque Religiosi utriusque sexus, nisi exprimantur, *num.* 19. Eremitæ an & quando veniant nomine Clericorum, *num.* 20. *& seqq.* Clericorum Dignitas, T. 1. *num.* 4. Clericatus est dignitas & honor, *num.* 4. Clerici meritò specialibus privilegiis & prærogativis supra Laicos honorantur, *num.* 5. Sunt Patres & Magistri populi, imo Regum & Principum, *num.* 6. Eorum dignitati nulla secularis est similis, *num.* 7. Clericorum honestas vitæ debet esse exterior & interior, T. 1. *num.* 30. Debent in utroque antecellere Laicos, *num.* 31. *& seqq.* tenentur castè vivere, *num.* 38. Non tantùm ex voto castitatis, sed etiam ex virtute Religionis, *num* 41. Si sint in Majoribus constituti, *num.* 40. Non item si in minoribus, *num.* 30. Non possunt alloqui Moniales, *num.* 41. Nec accedere Monasteria earum, *num* 44. *& seqq.* Tenentur abstinere à Crapula, & ebrietatibus, sub gravibus pœnis, *num.* 48. *& seq.* Non possunt ingredi Tabernas Cauponarias edendi & bibendi causa, extrà itineris necessitatem, *num.* 53. Debent esse alieni ab avaritia, *num.* 54. Nec queunt exercere negotia vel commercia secularia, *numer.* 56. Neque ludere aleis, vel taxillis, *num.* 57. Tenentur bona superflua erogare in causas pias, *num.* 60. Atque servare hospitalitatem, *num.* 61. Obligatio Clericorum deferendi habitum & tonsuram, concernit Clericos in sacris constitutos, T. 1. *num.* 69. *& seq.* Et quando Minoristas? *ibid. & num. seqq.* Minoristæ non gaudent Privilegio fori, nisi habeant unam ex conditionibus à Tridentino præscriptis, *num.* 70. Sufficit quælibet ex præscriptis, *num.* 76. *& seqq.* Contra Minoristas potest procedere Episcopus semper, *num.* 73. Clerici Minoristæ gaudent semper Privilegio Canonis, *num.* 80. Differentia inter Privilegium fori & Canonis, *num.* 82. Tonsuram portare Clerici quomodo olim debuerint, & modò debeant? *num.* 84. Non possunt nutrire comam, *num.* 87. *& seqq.* Neque gestare comam fictitiam, seu pericam, præsertim in missa, *num.* 90. *& seqq.* Refertur Decretum Innocentii XII. Promulgatum in Diœcesi Frisingensi, *num.* 93. Quis in hoc dispensare valeat? *num.* 92. Clericorum habitus quoad qualitatem & pœnas, eum non deferentium, qualem habitum Jura præscribant, & prohibeant Clericis? T. 1. *num.* 94. *& seqq.* Clericorum habitus non debet esse nimium longus, nec brevis, *num.* 95. Sed Talaris, *num.* 96. Debet esse non nimium pomposus, nec sordidus, sed inter utrumque medius, *num.* 99 Juxta consuetudinem locorum, *num.* 100. Non potest esse rubeis, aut viridibus, variatis, virgatis, partitis, &c. *num.* 101. *&* 103. Limitatur in Cardinalibus & quibusdam Episcopis, *num.* 102. Clerici non possunt uti frænis, sellis, pectoralibus, Calcaribus deauratis, &c. *num.* 104. Clericorum pœnæ non deferentium habitum & Tonsuram juxtà præceptum Canonum, quæ? *num.* 105. *& seqq.* Causæ & casus excusantes à pœnis, *num.* 111. *& seq.* Clerici prohibentur gestare arma, exercere negotiationes, & Ludos Theatrales, *num* 118. *& seq* Portantes arma Excommunicationi subjacent, *ibid.* Eorum arma sunt orationes, *num.* 119. Ex justa causa Clerici possunt portare arma, *num.* 122. *& seq.* Clericus Minoristæ operam dans militiæ excluditur à Clericatu, censetur renuntiare beneficio, *num.* 124. Clerici non possunt exercere officia vel commercia sæcularia, *num.* 126. Maximè inhonesta, & quæ sint talia? *num.* 147. Possunt tamen honesto artificio, & agricultura victum sibi conquirere, *n.* 130. Non item negotiatione, *num.* 133. *& seq.* Hinc exercentes peccant, *ibid.* Admoniti non cessantes perdunt Privilegium Fori, *num.* 136. *& seqq.* Clerici non possunt exercere ludos Theatrales inhonestos, nec eisdem interesse, *num* 140. *& seqq.* Benè tamen ludis seu repræsentationibus sacris, *num.* 141. Non possunt mimis, joculatoribus, & histriumbus intendere, nec spectaculis aut pompis interesse, *num.* 142. Debent vitare convivia, nec queunt choreas ducere, *ibid.* Joculatoriam

artem exercens qualiter puniatur Clericus? *num.* 143. Prohibetur larvas dæmonum anteferre, *n.* 144. Clerici quoad cohabitationem cum mulieribus, T. 2. *num.* 2. *& seqq.* Omnis suspecta cohabitatio cum mulieribus Clericis est interdicta, *num.* 2. & 3. Non tantùm in domo propria, sed & aliena, *num.* 4. Possunt tamen rei domesticæ gratia domi habere mulierem non suspectam, *num.* 6. Et qualem, *ibid.* Non tamen debet esse solus cum sola, aut in tenebris, *num.* 9. Saltem extrà casum necessitatis, *num.* 10. Graviter prohibetur Clericis Concubina, *num.* 19. Crimen concubinatus publicum, quando, & qualem inducat pœnam pro Clericis? *ibid.*

Clericorum concubinariorum & fornicantium pœnæ, *Tit.* 2. *num.* 23. Concubinatus eorum occultus in Judicio externo non habet vindictam, *num.* 24. Notorius punitur pœna depositionis, *numer.* 25. Quam tamen Judex potest mitigare, *numer.* 26. Concubinario cum Clerico, non plenè notorio, & cum fœmina ejus quomodo procedendum? *num.* 27. *& seqq.* Clerici de concubinatu suspecti quomodo judicandi & puniendi? *numer.* 30. *& seqq.* Quamvis omni modo sint adigendi ad dimittendas concubinas, tamen cogi non possunt ad eas abjurandas, *num.* 44. Concubinarii Clerici sunt infames, repelluntur ab ordinum promotione, sunt pauperes, ac miseri, omnibusque ludibrio ac scandalo, *num.* 46. *& seqq.* Clerici fornicarii pœna quæ? *num.* 48. *& seqq.* An & quando debeat præmitti triplex monitio, antequàm Clericus fornicarius, vel concubinarius puniatur? *num.* 55. Clerici conjugati possunt esse in Minoribus constituti, *Tit.* 3. *num.* 2. Non item in Majoribus, *num.* 3. & cur? *num.* 4. *& seqq.* Clerici Græci in sacris constituti licitè non contrahunt matrimonium, licitè tamen in anteà contracto manent, *num.* 8. Minores Clerici contrahendo matrimonium perdunt Beneficium, *num.* 9. Et quomodo? *ibid.* Aliud est de contrahentibus sponsalia, *num.* 13. & 16. Clericus Beneficiarius contractu matrimonii perditum non amplius recuperat post mortem mulieris, vel si hæc religionem ingreditur, *num.* 14. Clerici invalidè contrahentes matrimonium an perdant Beneficium? *num.* 17. *& seqq.* Clericorum conjugatorum privilegia, ordines, & Beneficia, T. 3. *num.* 22. Clerici Minoritæ conjugati gaudent privilegio Canonis & fori, *ibid.* Dummodò habeant conditiones tres requisitas, & quas? *num.* 23. Conjugati non gaudent privilegio fori quoad personam, nisi in criminalibus, *num.* 25. Unde in civilibus possunt conveniri coram Judice sæculari, *num.* 26. Et ab eo incarcerari pro debito civili, *num.* 27. Neque gaudent ullo alio privilegio Clericali, *numer.* 28. & 43. Clericus conjugatus an, & quando ad ulteriores ordines promoveri valeat? *num.* 30. *& seqq.* Clerici conjugati an possint habere Beneficium Ecclesiasticum? *num.* 41. *& seqq.* Vel pensionem? *num.* 44. Clericorum Beneficiariorum Residentiæ. Vide *Residentia.* Clericorum simplex Beneficium habentium Residentia an, & quomodò obliger? *Tit.* 4. *num.* 133. Clerici honesta sustentatio. Vide *Sustentatio.* Clerici an, & de quibus bonis testari valeant? Vide *Testamentum.* Clerici habent dominium suorum bonorum patrimonialium, industrialium, & parsimonialium, ac etiam Ecclesiasticorum necessariorum, T. 25. *num.* 13. *& seq.* Non item Ecclesiasticorum superfluorum, *num.* 22. *& seqq.*

Clericorum bona. Vide *Bona,* & *Peculium.* Clericorum obligatio erogandi bona superflua Ecclesiastica in causas pias. Vide *Bona Ecclesiastica.* Clericorum in bona ab intestato quis succedat? *Tit.* 27. *num.* 61. *& seqq.* Clerici ægrotantes, vel debilitati nequeunt privari Beneficio aut fructibus ejus, *Tit.* 6. *num.* 2. *& 3.* Etiamsi propria causa in morbum inciderint, *numer.* 4. Dummodò sani residere consueverint, *numer.* 5. Canonici ob infirmitatem absentes non tenentur inservire per substitutum, *numer.* 6. Nec Beneficiati suppliere Missas infirmitatis causâ neglectas ad breve tempus, *numer.* 7. Nisi aliud habeant litteræ fundationis, *numer.* 8. Vel specialis Ecclesiæ Constitutio, aut Consuetudo, *numer.* 9. Episcopi, & alii Clerici Beneficiati obligati ad celebrationem cerrarum Missarum pati debent substitutionem Coadjutoris, *num.* 17. Si eorum infirmitas incurabilis est, vel perpetua, *numer.* 18. Secùs, si sit temporalis, *ibid.* Beneficio etiam ob morbum perpetuum non possunt privari, *numer.* 19. *& seqq.* Perpetuò infirmi an possint promoveri ad ordines, & in susceptis ministrare? remissivè, *numer.* 21. Clericorum ægrotantium Coadjutores. Vide *Coadjutor.* Clerici non possunt, nec debent se immiscere secularibus negotiis, & quibus? *Tit.* 50. *numer.* 1 *& seqq.*

3. Clerici sæculares gaudent asylo, non item Religiosi, contrà Superiores suos, *T.* 49. *num.* 57. *& seqq.* Clerici tàm sæculares, quàm Regulares & bona eorum cuncta gaudent immunitate reali, & personali, *Tit.* 49. *numer.* 232. *& seqq.* Suntque exempti ab omnibus exactionibus, oneribus, ac tributis, *num.* 327. *& seqq.* Clerici an, & quando possunt fidejubere? T. 22. *num.* 28. Clericis & Monachis prohibitum est exercere negotium seculare, & quale? T. 50. *num.* 2. *& seqq.* Agere officium Tabellionis, *num.* 5. *& seqq.* Audire jus civile, vel Medicinam, *num.* 8. Negotiari, *numer.* 11. Tractare causam sanguinis, dicere sententiam sanguinis, item interesse, & quomodò? *num.* 12. *& seqq.* Esse Duces militum, *num.* 15. Exercere Chirurgiam, & quomodo? *num.* 16. *& seqq.* Pœnæ Clericorum exercentium aliquod ex præfatis, *num.* 17. *& seqq.*

5. Clericus Censuram violans. Vide *Violantes Censuram.* Clerici medicinam, vel Chirurgiam exercentes, fiunt irregulares, si inde mors sequatur. *Tit.* 12. *num.* 200. Non item, si ex illorum venatione sequitur, *num.* 201. Clericus ordinem exercens, quem non habet. Vide *Ordinem exercens.* Clericus percussor. Vide *Percussor.* Clericum percutientes, vel manum violentam eidem injicientes, Quinam, & quando Excommunicationem Canonis incurrant? T. 39. *num.* 105. *& seqq.* Item quinam, & quando ab eadem Excommunicatione immunes sint? *num.* 117. *& seq.* Clerici non possunt accusare criminaliter, T. 12. *num.* 88. Nec esse testes in causa criminali coram Judice Laico, *num.* 106. Clericus per saltum promotus. Vide *Ordinatus.* Clericus venator. Vide *Venatio.*

R. J. Clerici de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis quomodo possint inter vivos disponere, C. II. R. LXXXIV. *n.* Clerici fendatarii propter feuda sæcularia præstant homagium propriè tale, C. I. R. XI. *num.* 6. Clerici non residentes non percipiunt fructus C. III. R. LV. *numer.* 10. Clerici non possunt habere plura beneficia, nec unum titulo Beneficii, alterum ut Commendam perpetuam, C. II. R. LXXXIV. *numer.* 6. Clerici non veniunt nomine populi in odiosis, benè verò in favorabilibus, R. XV. *numer.* 17. Clericorum appellatione non veniunt Episcopi, Prælati, Canonici, Religiosi, in odiosis, benè verò in favorabilibus, *ibid. num.* 18. Clericorum lascivè viventium pœnæ C. II. R. XXXI. *num.* 15. & 16. Clericum volentem, vel consentientem percutienti nihilominùs excommunicatur, *ibid.* R. XXVII. *n.* 6. Clericus Chirurgiam exercens, secuta morte, est irregularis, *ibid.* R. XIX *num.* 4.

COACTIO.

1. Coactio duplex, absoluta, & conditionalis, T. 40. *n.* 11. Gesta per coactionem absolutam, ipso jure sunt irrita, *n.* 10. & 13.

COADJUTOR.

3. Coadjutor & Coadjutoria quid? *Tit.* 6. *num.* 22. Coadjutor propriè non dicitur Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, *num.* 23. Qualem habeat curam animarum? *num.* 24. Coadjutoria alia est perpetua, alia temporalis, *num.* 26. Differentia inter utramque, *num.* 27. Coadjutor debet habere requisitas qualitates ad officium, *num.* 28. Episcopo datus qualis esse debeat? & cujus ætatis? *nu.* 29. *& seqq.* Ex quibus causis detur Adjutor? *num.* 31. Quando detur ob senium? *num.* 32. Vel imperitiam? *num.* 33. Quare detur? *num.* 34. Clericus propter Coadjutorem non excusatur à residentia, *num.* 35. Nec Coadjutor propter residentiam Coadjuti, *num.* 36. Coadjutor perpetuus, non nisi à Papa dari potest, *num.* 37. Etiam temporalis non nisi à Papa vel Episcopo dari potest, *num.* 39. *& seqq.* Episcopi à cura remoti, vel dementes, an & quomodo unum, vel plures Coadjutores assumere possint, vel teneantur? *num.* 41. *& seqq.* Episcopus compos rationis non potest cogi à Capitulo ad Coadjutorem assumendum, *num.* 45. Beneficiatis Episcopo inferioribus Coadjutorem quis det? *num.* 46. Officium Coadjutoris quale? *num.* 47. *& seq.* Simpliciter datus potest omnia, quæ posset principalis, *num.* 49. Nisi quid in Jure specialiter sit exceptum, *num.* 50. *& seqq.* Simpliciter datus an, & quomodo possit conferre Beneficia? *num.* 52. *& seqq.* Coadjutor debet moderatè sustentari ex bonis Ecclesiæ, cujus Prælato datur, *num.* 55. Quid si bona Ecclesiæ pro Coadjutore & Coadjuto non sufficiant? *num.* 56. *& seqq.* Coadjutoris temporalis officium exspirat morte quacunque, *num.* 59. Vel cessante impedimento adjuti, *num.* 60. Coadjutor debet reddere rationem gestæ Coadjutoriæ, *num.* 61. Coadjutoris perpetui officium non exspirat morte Coadjuti, *nu.* 62. *& seqq.* Coadjutoris electio requirit duas partes Capituli, T. 11. *num.* 32.

CODICILLUS, CODICILLARIS.

3. Codicillus quid? *Tit.* 26. *num.* 707. Ad quid servit? *num.* 709. Requiruntur ad illum quinque testes, & qui? *num.* 710. *& seqq.* In Codicillis parentum inter liberos & ad pias causas sufficiunt duo testes, *num.* 712. Codicillum facere potest omnis, qui valet testari, & quomodo? *num.* 713. *& seqq.* Potest quis plures facere Codicillos, *num.* 715. Dispositio volentis testari, non valet ut Codicillus, si non habet clausulam Codicillarem, *nu.* 716. Nisi fiat inter liberos, vel ad causam piam, *num.* 717.

Codicillaris clausula quid? & quotuplex? *Tit.* 26. *num.* 718. Facit quid, testamento nullo, debeant præstari Legata, *num.* 719. Ac restitui tota hæreditas per modum fideicommissi, hæredi instituto, *num.* 720. *& seqq.* Vi clausulæ Codicillaris potest *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

hæres institutus agere vel ex testamento, vel in vim Codicilli, *num.* 722. Ad effectum clausulæ Codicillaris requiruntur solemnitates Codicilli, *nu.* 723. *& seqq.* Refertur clausula in Bavaria præcipuè usitata, *Quidquid in vacuo testamenti spatio, vel in separata charta adjecero, volo ut valeat, ac si ab initio testamento fuisset insertum, numer.* 726. *& seqq.* Refertur clausula inutilis, *num.* 729.

COEMETERIUM.

3. Cœmeterium potest esse ab Ecclesiis remotum, T. 28. *numer.* 5. Cœmeterium conficitur, polluitur, & reconciliatur eodem modo, quo Ecclesia, T. 40. *num.* 29. Polluta Ecclesia polluitur Cœmeterium, sed non è contra, *num.* 30. Cœmeteria gaudent iisdem privilegiis, ac Ecclesiæ, T. 49. *num.* 11.

COGNATI, COGNATIO.

2. Cognati & agnati qui, & quomodo differant? T. 21. *nu.* 31. Usque ad tertium gradum non possunt compelli ad testificandum contrà suos consanguineos, *num.* 30. Fallit, quando veritas aliter haberi nequit, *num.* 34. & 35. Elique differentia inter agnatos & affines, & inter Parentes & liberos quoad hoc, *num.* 33. Vide *Consanguinei.*

3. Cognati & agnati qui? T. 20. *n.* 81.

4. Cognati & agnati, quid, & quomodo differant? T. 14. *n.* 6.

Cognatio legalis quid, & quotuplex? T. 12. *num.* 4. *& seqq.* Est triplex, Paternitas, nempe, *num.* 5. Fraternitas, *num.* 6. Inter quos hæc veretur? *ibid.* Et affinitas legalis, *num.* 9. Cognatio legalis etiam ex simplici seu minus perfecta adoptione oritur, *num.* 10. Cognatio naturalis quid? & quotuplex? & quando caulet impedimentum? Vide *Consanguinitas quomodo differat ab agnatione.*

Cognatio spiritualis quid, & unde? T. 11. *num.* 2. Non amplius oritur ex Catechismo, *num.* 3. Est solo Jure Ecclesiastico introducta, *num.* 4. *& seqq.* Olim triplex erat, Paternitas nempè, Compaternitas, & fraternitas, *num.* 6. *& seqq.* Hodie est restricta, *num.* 9. Et tantùm datur inter personas à Concilio Tridentino specificatas, videlicet ex Baptismo, *num.* 10. Confirmatione, *num.* 11. Doctrina practica inter quas personas non veretur cognatio spiritualis, *num.* 12. Ex Baptismo invalidè collato, *num.* 13. *& seqq.* Nisi parens in necessitate baptisaret, *num.* 15. Si unus tantùm Patrinus, vel unus & una designati Baptismo assistunt, contrahunt cognationem spiritualem, *num.* 16. Secùs si solis assistunt cæremonis, *numer.* 17. Quid si Baptismus iteratur? *num.* 18. Prohibitum est plures adhibere patrinos quàm duos, unum nempè & unam, *num.* 19. Si plures quàm fuerint designati, teneant infantem, soli designati contrahunt cognationem, *numer.* 20. Si verò plures, quàm duo fuerint designati, omnes eam contrahunt, *num.* 21. Etiam in privato Baptismo contrahitur cognatio spiritualis, *num.* 22. Per Procuratorem tenens infantem contrahit cognationem, non ipse Procurator, *numer.* 23. Ut cognatio contrahatur ex Baptismo, vel Confirmatione, requiritur ut Sacramentum sit validum, *numer.* 24. Ut Patrinus sit designatus à Parentibus, *num.* 25. Et baptisandum, vel confirmandum teneat, & quomodo? *num.* 26. Ut Patrinus in Confirmatione sit priùs ipse confirmatus, *n.* 27. & in baptismate ipso

baptisatus, *n.* 28. Parens in Baptismo solemni absque necessitate proprium levans infantem, nullam contrahit cognationem spiritualem, *n.* 30. *& seqq.*

COGNITIO.

2. Cognitionum ordo, quid, & quænam regulæ circà eam observandæ? T. 10. *n.* 3.

COHABITATIO.

3 Cohabitatio Clericorum cum mulieribus, *v. Clerici Cohabitatio.*

COLLATIO.

1. Collatio Beneficii, & Provisio, an sint idem? T. 3. *num.* 97. *& T.* 6. *num.* 16. *& seqq.* Collatio libera Beneficii quæ? *num.* 22. *& 24.* Collatio generatim dividitur in liberam, & necessariam, *num.* 23. Cur hæc dicatur necessaria, & prior libera? *num.* 24. Collatio libera quodammodo est donatio, *ibid.* in quo differat ab Electione? *num.* 25. Collatio Beneficii ad quem devolvatur, quando Episcopus, aut Capitulum Cathedrale, negligit illud intra debitum tempus conferre? T. 10. *num.* 22. Non valet collatio Beneficii facta post debitum tempus, *num.* 23. Etiamsi primo die post illud fiat, *num.* 24. Nisi de patientia tolleretur, & cur non valeat? *num.* 25. Collatio Beneficiorum an, & qualiter per Legatum à Latere fieri possit? T. 30. *num.* 31. *& seqq.*

1. Collatio votorum post publicationem scrutinii est facienda, & quomodo? T. 6. *num.* 130. Collatio illa debet esse numeri ad numerum, Zeli ad Zelum, & meriti ad meritum, *num.* 132. Et quâ ratione fiat hæc triplex collatio? *num.* 132. In electione unanimi fit sola collatio numeri, Zeli, & meriti, & quomodo? *num.* 134. Idem dicendum, si quis à duplo majori parte est electivus, *num.* 135. In electionibus Regularium fit sola collatio numeri ad numerum, & cur? *num.* 136. *& 137.* Vide infrà *Scrutatores, & Vota.* In electionibus quando vota dantur per schedulas an, & quomodo possit fieri collatio Zeli ad Zelum? T. 6. *num.* 334. *& 335.*

COLLUSIO.

5. Collusio quid? *Tit.* 22. *num.* 1. Dicitur etiam prævaricatio, vel tergiversatio, *num.* 2. Ordinariè non datur in Civilibus, sed tantum in Criminalibus, & Beneficialibus cautis, *num.* 3. Non tantum inter actorem, & Reum, sed etiam inter advocatos, & Procuratores, *num.* 4. Reus per collusionem absolutus potest denuò accusari, & inquiri, *num.* 6. *& seqq.* Pœna collusionis, *n.* 8. *& seqq.*

COMA.

3. Comam fictitiam portare & naturalem nutrire prohibitum est Clericis, T. 1. *num.* 87.

COMES.

4. Comites Palatini an, & quos legitimare possint? T. 17. *num.* 57.

COMMENDA

3. Commenda & Commendatarius quid? T. 5. *n.* 73. Quid juris de illis olim, & quid nunc? ac an Beneficium? *n.* 74. *& seqq.*

COMMODATARIUS, COMMODATOR, COMMODATUM.

3. Commodatarius non tenetur de casu fortuito, *Tit.* 15. *num.* 29. Nisi fuerit conventum, *num.* 30. Vel ipse sit in mora reddendi, *num.* 31. Nisi eodem modo res peritura fuisset apud Dominum, *num.* 32. Ex qua culpa teneatur? *num.* 33. *& seqq.* An Commodatarius teneatur prius salvare res commodatas, quàm proprias? *n.* 43. Et T. 16 *num.* 40. *ac seqq.* Commodator & Commodatarius quis? T. 15. *num.* 2. Ex qua culpa hic teneatur? *num.* 20.

Commodatum quid? Et quomodo differat à cæteris contractibus, T. 15. *n.* 2. *&* 3. Debet esse gratuitum, *num.* 5. Quomodo differat à pignore, depositò, & mutuo? *num.* 6. Atque precario, *num.* 7. Quæ res commodari possint? *num.* 8. *& seqq.* Commodari potest etiam res usu consumptibilis, *num.* 9. Profana & sacra, *num.* 10. Obligationes Commodatarii, *num.* 11. *& seqq.* Non potest uti re commodata nisi ad usum concessum, *ibid.* Ad quem si utatur, nihil tenetur, & est sine culpa sua, *n.* 12. Commodatarius debet commodatum debito tempore restituere, *n.* 13. Et interim exactissimâ diligentiâ custodire, *num.* 15. Atque damna reparare ex culpa sua etiam levissima contingentia, *num.* 16. Ex qua culpa teneatur? *n.* 29. *& seqq.* Actiones ex commodato quæ? *n.* 38. *& seqq.*

COMMISSIO.

1. Commissio gratiosa, seu facultas in favorem tertii concessa, quando censeatur continere gratiam factam, vel faciendam? T. 3. *n.* 253.

COMMODUM.

1. *Commodum qui sentit, debet sentire & onus*, Limitatur T. 2. *n.* 312.

COMMUNE, COMMUNITAS.

2. Commune quod est, meum est, T. 22. *num.* 245.
3. Commune bonum & utilitas præfertur privato, T. 31. *n.* 266.

Communitas in Monasteriis ubi non viget, regularis disciplina deficit, T. 35. *n.* 15.

COMMUNICATIO.

5. Communicatio privilegiorum, vide *Privilegiorum communicatio.*

COMMUNIO.

5. Communio quid, & quotuplex? T. 39. *num.* 54. *& seqq.* Quânam privet Excommunicatio Major? *num.* 58. *& seqq. & n.* 71. *& seqq.*

COMMUTATIO.

3. Commutatio voti quid? Et à quo fieri possit? T. 34 *n.* 43. *& seqq.*

COMPARATIO.

2. Comparatio Litterarum quam vim probandi habeat? T. 22. *num.* 166. *& seqq.* Se Sola plenè non probat, *num.* 167. Ea est periculosa, & cur? *num.* 166. An saltem probet semiplenè? *num.* 167. Quâ formâ, & quo ordine fieri debeat? *num.* 168. Ea non habet locum, nisi ipsam petens juret, se non habere alias probationes, *num.* 169.
5. Comparatio Litterarum, vel scripturæ quando, & quomodo fieri possit, ac debeat? *Tit.* 1. *num.*

393. *& seqq.* Præstat ad eam assumere peritos in arte, *n.* 394. Et quomodo? *n.* 395. Judicium peritorum in arte & oblatio illius, *n.* 396.

COMPENDIUM.

5. Compendium Privilegiorum nostrorum exactè fuit reformatum juxtà Decreta Concil. Trident. & Constitutiones Pontificias, indeque magnæ authoritatis, & securitatis, T. 33. *n.* 235. Contenta in illo Privilegia scripta, seu Bullata, & oracula authentica valent pro utroque foro, *n.* 238. Paucis exceptis, & quibus? *n.* 259. Valent etiam plurima alia vivæ vocis oracula non authentica, & quæ? *n.* 236.

COMPENSATIO.

3. Compensatio occulta an, & quando licita sit famulis & officialibus ob salarium minus justum? T. 18. *n.* 105. *& seqq.* Compensatione publica vel occulta, quando & quomodo possint solvi debita? T. 23. *nu.* 59. *& seqq.*
4. Compensatio adulterii & aliorum delictorum quando fiat? T. 19. *n.* 85. Compensatio pecuniaria an, & quomodo licita sit, ac fieri debeat pro remissione obligationis nubendi? T. 1. *n.* 167.

COMPOSITIO.

1. Compositio amicabilis quæ, & quomodo differat à transactione? T. 36. *n.* 13. *&* 14. Quomodo possit fieri super Beneficio Ecclesiastico? *num.* 40. *& seqq.* Compositor amicabilis, quomodo differat ab arbitro? T. 43. *n.* 4.

COMPROMISSARIUS, COMPROMSSIUM.

1. Compromissarius datus ad eligendum, potest postulare, T. 5. *n.* 28. Compromissarius in electionibus quales esse debeant? T. 6. *n.* 69. *& seqq.* An necessariò debeant esse de gremio Capituli? *num.* 69. Non possint esse Laici, *n.* 70. Compromittentes tenentur recipere electum à Compromissariis cæteroquin idoneum, *n* 85. Si Compromissarius eligit indignum, potestas eligendi revertitur in compromittentes, *n.* 88. Nisi ratam habuerint talem electionem indigni, *n.* 89. Et ad quem tunc devolvatur potestas eligendi? *num* 90. Compromissarius eligens scienter indignum in Episcopum, quas pœnas incurrat? *num.* 91. *&* 92. Quid juris, si Compromissarius negligat eligere intrà tempus à Jure statutum? *num.* 93. *& seqq.* Disparitas inter Compromissarii negligentiam, & electionem indigni, *num.* 95. Quando Compromissarius elegit idoneum, & is consentire renuit, jus eligendi redit ad compromittentes, *n.* 96. Unus Compromissarius nequit eligere se ipsum, *n.* 97. Etiamsi judicet se cæteris digniorem, *n.* 98. Compromissarii, si sint plures, possunt eligere unum ex se ipsis, *n.* 99. *& seqq.* Compromissarius à medietate aliorum Compromissariorum electus, & electioni de se factæ consentiens, censetur ritè electus, *num.* 101. *& seqq.* Nec talis eligit se ipsum, *n.* 102. Solvuntur instantiæ, *n.* 103. *& seqq.*
1. Compromissum, seu potestas eligendi data Compromissariis, an & qua ratione revocari valeat? T. 6. *num.* 79. *& seqq.* Potest illud re integra liberè revocari; secùs, si res non amplius sit integra, *n.* 79. *&* 80. Res integra, in proposito quandiu sit? *num.* 82. Compromissum nequit revocari à paucioribus, *n.* 83. Compromittentes tenentur recipere electum à Compromissariis, *num.* 85. Dummodò servata fuerit forma Compromissi, *num.* 86. Simulque electus existat idoneus, *num.* 87. *& seqq.* In compromisso consensus electi auget numerum votorum, *n.* 103. *& seqq* Forma eligendi per Compromissum, & quasi Inspirationem an sit sublata quoad Regulares per Concil. Trident. *num.* 347. *& seqq.* Vide *Electio per Compromissum.* Compromissum in Arbitros, vel sit simpliciter, vel cum adjectione pœnæ, T. 43. *n.* 82. Quis sit effectus Compromissi in arbitros simpliciter facti, & Laudi per hos pronunciati? *n.* 83. *& seqq.* Quis sit effectus Compromissi in Arbitros cum appositione pœnæ facti? & Laudi per eos pronunciati? *num.* 87. *& seqq.* Compromissum in Arbitros quibus modis finiatur? *n.* 110. *& seqq.*

R. J. Compromissarius eligens indignum, eligere ampliùs non potest, C. II. R. LII. *num.* 13.

CONCESSIO, CONCESSUM.

1. *Concessio specialis est fortior quàm generalis*, Declaratur, T. 2. num. 321. *Concessum intelligitur, quod expressè non prohibetur*, T. 3. num. 33. *Et prohibitum intelligitur quod non reperitur concessum*, Concordantur hæ Regulæ, *n.* 34.
2. Concessio Principis in dubio est interpretanda, ut nulli tertio irrogetur præjudicium, T. 30. *n.* 14.
3. Concessio, ac promissio Beneficiorum non vacantium fieri non potest, T. 8. *num.* 18. *& seqq.* Beneficii vacaturi promissio non obligat, *num.* 19. Nec obstat appellatio, *num.* 21. Solvitur instantia ex Jure, *num.* 22. Potest tamen admitti Canonicus supernumerarius, *num.* 23. Probatur ex Consuetudine, *num.* 24. Et Jure Canonico, *num.* 25. Quando valeat, & quid operetur Canonici supernumerarii receptio? *num.* 26. *& seqq.* Differentia inter receptionem alicujus in Canonicum, & inter promissionem Præbendæ vacaturæ, *num.* 31. Receptio supernumerarii non reddit affectam Præbendam primò vacaturam, *num.* 32. *& seqq.* Instantia pro valore promissionis præbendæ vacaturæ solvitur, *num.* 34. An supernumerarii Canonici habeant stallum in Choro, vocem in Capitulo, & distributiones quotidianas, *num.* 35. *& seqq.* Concessio seu Collatio Beneficii non vacantis, *num.* 9. *& seqq* Beneficia triplicia intelliguntur vacare, *ibid.* Et quomodo? *num.* 3. *& seqq.* Qualiter vacare debeant Beneficia, ut aliis conferri possint? *num.* 7. Vacantia quo tempore conferri debeant? *ibid. & seqq.* Beneficium de Jure tantum vacans, potest & debet conferri intrà trimestre, *num.* 9. Impetrans illud à Papa debet facere mentionem de possessione alterius, *num.* 11. Nisi hæc apertè sit injusta, *num.* 12. Vel Rescriptum Papæ habeat Clausulam, *Motu proprio*, num. 14. Vel, *amoto quolibet illicito detentore*, num. 15. Dummodò hæc Clausula sit posita in litteris gratiosis, *n.* 16. Beneficia de facto solùm vacantia non possunt aliis conferri, *n.* 10. Concessum intelligitur quod expressè non prohibetur, T. 17. *n.* 22.

R. J. Concessio generalis non inducit quæ quis verisimiliter in specie non esset concessurus, C. II. R. LXXXI. Concesso uno, conceduntur omnia quæ spectant ad illud, R. XXXIX. *num.* 12. Concessa alicui non sunt ab alio trahenda in exemplum. Vide *Gratia, & Necessitas.*

CONCILIUM.

1. Concilium generale absolutè positum, & Concilium Lateranense, quale? P. *num.* 112. In Decreto Concilii Tridentini prohibitum est Glossas, ullumve interpretationis genus edere, P. *num.* 124. Sed hoc specialiter concessum est Sacræ Congregationi Cardinalium, & qua ratione? *num.* 125. *& seqq.* Concilium Generale Viennense quando celebratum, & quæ in ipso fuerint definita? T. 1. *num.* 231. *& seqq.* Concilium generatim quid? T. 2. *num.* 60. Concilium Generale, Episcopale, seu Synodus Diœcesana, quid? *num.* 61. Concilium Generale potest facere Constitutiones totam Ecclesiam obligantes, *num.* 62. Dummodo accesserit confirmatio Summi Pontificis, *num.* 63. Cur Concilium Gene-

rale convocetur à Papa? *n.* 64. & 65. Concilium Generale non est supra Papam, *num.* 68. Concilia particularia possunt facere novas Constitutiones, quæ tamen solùm obligant subditos proprii territorii, *num.* 67. Unde quædam Decreta Conciliorum particularium habeant vim Legis universalis? *num.* 68. Concilii Generalis Decretis an derogetur absque expressa ejus mentione? T. 2. *num.* 519. & *seqq.* Refertur sententia negativa, præsertim si Concilium Generale sit novissimum, *n.* 519. & *seqq.* Sententia hæc generaliter prolata non subsistit, *n.* 522. & *seqq.* Per posterius Decretum Concilii Generalis derogatur priori directè contrario, nulla facta ejus mentione, *n.* 523. Id ipsum patet ex praxi Concilii Tridentini, *num.* 524. Etiam per Constitutiones Pontificias derogatur prioribus Decretis Concilii Generalis directè contrariis, absque expressa mentione Concilii, *num.* 525. & 526. Secùs dicendum de Rescriptis, *num.* 527. Disparitas inter Rescripta, & Constitutiones Pontificias quoad hoc, *num.* 527 & 528. Pro derogatione Concilii Tridentini sufficit Clausula Generalis absque speciali ejus mentione, & cur? *n.* 529. Stylus Curiæ Romanæ cur in concessionibus, vel confirmationibus privilegiorum apponat Clausulam illam? Quatenus Decretis Concilii Tridentini non adversantur, *num.* 530. Concilio Tridentino nec fas est, nec oportet, speciatim derogare, *n.* 531. & 532.

3. Concilio Generali non derogatur per dispositionem subsequentem, nisi ejusdem expressa fiat mentio, T. 30. *n.* 60.

4. Concilium Tridentinum, ubi non est promulgatum, vel receptum an, & quando valeant Matrimonia Catholicorum, & Hæreticorum? T. 3. *num.* 16. & *seqq.*

5. Concilium Tridentinum an, & quibus revocârit Regularium privilegia? T. 33. *n.* 235. & *seqq.*

CONCIO.

5. Concionem audire possunt excommunicati, T. 39. *num.* 63.

CONCLUSIO.

2. Conclusio in causa ligat manus, & claudit os partibus, T. 12. *n.* 305. Non tamen Judici, *num.* 306. Post conclusionem in causa non licet Actori à petitorio regredi ad possessorium, *num.* 299. & 305. Potest tamen ex gravi causa Judex talem regressum tunc concedere, *n.* 307.

2. Conclusio in causa quid, & quomodo fiat? T. 19. *num.* 159. An ea in Judicio Summario, vel ordinario, requiratur de necessitate? *num.* 160. Post conclusionem in causa regulariter non admittuntur novæ probationes, *num.* 161. Saltem super eisdem articulis, benè tamen super novis, *num.* 162. Dantur nihilominùs plures casus in quibus novæ probationes admittuntur, post conclusionem in causa, Tit. 19. *num.* 163. & *seqq.* Ut in causa criminali, præsertim capitali, pro defensione Rei, *num.* 163. Item in causis Beneficialibus, *num.* 164. Et in causis matrimonialibus, & quibus? *num.* 165. Idem fit in confessione partis, & probatione per rei evidentiam, seu ocularem inspectionem, *num.* 166. In probatione juramenti suppletorii antea petiti, *num.* 167. In testibus, & instrumentis de novo repertis, *num.* 168. Item accedente magna æquitate, *num.* 169. Atque ex officio Judicis, *num.* 170. Quoad Judicem nunquam censetur conclusum in causa, *ibid.* Valet receptio testium post conclusionem in causa, si nemo contradixit, T. 20. *num.* 452. Conclusio in causa non est de substantia Processûs judiciarii, T. 27. *num.* 48. Quod circa eam observetur in Camera Imperiali? *ibid.* Quomodo fiat? *nu.* 49. & *seqq.* Potest fieri tam ore tenus, quàm scripto, imò & tacitè, *ibid.* Passim confunditur cum renuntiatione probationum, *num.* 50. Strictè tamen differunt, & in quo? *num.* 51. Vulgaris formula concludendi in causa quæ? *num.* 52. Quid, si una pars concludat in causa, & altera adhuc aliquid proponere velit? *nu.* 53. & *seqq.* Conclusio in causa solet fieri nonnunquam conditionatè, & cur? *num.* 54. Conclusio in causa partibus os obstruit &c. *ibid.* Nisi ex justa causa, vel æquitate, videantur Judici novæ probationes admittendæ, *num.* 55. Judici nunquam concluditur in causa, *num.* 56. Potestque is conclusionem in causa revocare, *ibid.*

CONCORDA, CONCORDATA

3. *Concordata tempora, & concordatis Jura.* T. 5. num. 272. & T. 8. n. 22.

1. Concordata Germaniæ quid disponent circà præsentationem Relcriptorum ad Beneficia? T. 3. *num.* 58. Per Concordata Germaniæ confirmatio Episcoporum reservatur Summo Pontifici, T. 6. *n.* 322.

3. Concordatorum Germaniæ origo, T. 5. *num.* 156. An eisdem præjudicet appositio manûs Pontificiæ in materia Beneficiaria? T. 5. *num.* 425. & *seqq.* Concordata Germaniæ, quæ, cur, & quando erecta? *n.* 534. Refertur per extensum eorum tenor, *num.* 535. Hæc sunt favorabiliora ordinariis quàm Regulæ Cancellariæ, *num.* 536. Papa eisdem absolutè non est alligatus, *num.* 537. Discrimen aliquod inter alternativam mensium in Regulis Cancellariæ & Concordatis, *num.* 538. & *seqq.* Concordatis Germaniæ nequit opponi præscriptio, aut non usus ipsorum, *n.* 541. & *seqq.* Refertur circa hoc Bulla Clementis VII. *Admonet nos.* num. 543. & seqq. Quid juris, si quis obtinet Beneficium contrà Concordata Germaniæ? *num.* 545. Quæ Beneficia sibi reservarit Papa in Concordatis Germaniæ? *n.* 546. & *seqq.* Sunt inter alia Beneficia vacantia in Curia, *ibid.* Promotorum auctoritate Apostolica ad Episcopatus & Monasteria, *num.* 547. Majores Dignitates in Cathedralibus, & Principales in Collegiatis, *num.* 550. Nisi adsit Privilegium, *num.* 551. In cæteris Dignitatibus & privilegiis quibuscunque datur mensium alternativa, *num.* 552. & *seqq.* Excipiuntur aliqua Beneficia, *num.* 555. Ut Juris Patronatus Laicorum, *ibid.* Item Beneficia vacantia per resignationem, *num.* 557. Atque Beneficia alteri accessoriè unita, *num.* 558. Quid juris de Beneficio vacante in mense Pontificio, si eidem intrà tres menses non provideat Papa? *num.* 560. & *seqq.* Quando tribuitur hoc incipiat currere? & quomodo computetur? *num* 561. & *seqq.* Currit Papæ ignoranti, *num.* 564. Ac etiam sede vacante, *n.* 565. & *seqq.* An & quomodo post lapsum trium mensium Papa adhuc conferre possit? *num.* 567. & *seqq.*

CONCUBINA, CONCUBINATUS.

3. Concubina, & Concubinatus quid, & quomodo differant à simplici fornicatione? T. 2. *n.* 11. Concubinarii Clerici pœna. Vide *Clericorum Concubinariorum pœna.*

5. Concubinatus quid? T. 16. *num.* 60. & *seqq.* Pœna illius de jure civili, *num.* 62. Et de Jure Canonico, *num.* 36. Præsertim contrà Clericos Concubinarios, aut suspectas mulieres habentes in domo, vel extra, *num.* 64.

CONCUPISCENTIA.

R. J. Concupiscentiæ prohibitione prohibentur omnia mala, C. II. R. XXXIX. *num.* 6.

CON-

CONCURSUS.

3. Concursus in Collatione Beneficiorum. Vide *Beneficiorum Collatio per concursum.* Concursui subjectæ sunt Parochiæ Juris Patronatûs Clericalis, non item Laicalis, T. 38. *n.* 65.

CONDEMNATUS.

Condemnato ad mortem aliquo, quilibet potest pro illo appellationem suscipere, etiam eo invito, C. II. R. XIX. *n.* 14.

CONDICTIO.

2. Condictio & condicere quid? T. 13. *num.* 26. Condictio ex lege, quid? *ibid.* Remedium spoliatorum ex conditione Triticaria? *num.* 4. Et ex Condictione incerti, *num.* 5. Et ex Condictione indebiti, declaratur, *num.* 6. Condictio ex *Cap. sæpè de Restit. Spoliat.* in quo consistat? *n.* 27. Datur contrà quemcunque tertium possessorem, qui rem invasam scienter, & à quocunque recepit, *num.* 28. Secùs, si ignoranter, *n.* 29. In dubio præsumitur ignorantia, nisi invasio sit notoria, *num.* 30. Condictio *ex Can. Redimtegranda*, 3. q. 1. Declaratur, T. 13. *num.* 31. & *seqq.* Extenditur ad quoscunque Clericos, *num.* 32. An etiam competat Laicis pro recuperandis rebus profanis? *num.* 33. & *seqq.* Affirmativa sententia est communis, ejusque fundamentum, *num.* 34. Solvuntur contraria, *n.* 35. & *seqq.* Condictio *ex L. si quis in tantum. C. unde vi*, adversùs quem competat? quidque conferat? T. 13. *num.* 38. Pœnæ hujus legis locum duntaxat habent post sententiam Judicis, *num.* 38. & *num.* 64. Condictio, *ex L. Extat, ff. De iis quæ vi, metúsve causa &c.* declaratur, *num.* 39. Condictio *ex L. Invasor, C. Unde vi*, explicatur, *num.* 40. Remedium istud possessorium habet duo remedia, & quæ? *num.* 41. Condictio, *ex L. vet. C. unde vi, adversus quem competat?* nu. 42. Et in quo differat à Condictione, *ex L. si quis in tantam, C. unde vi*, *n.* 43. & à Condictione, *ex L. Invasor. C. unde vi*, *n.* 44.

5. Condictio furtiva quid? Cui? & contrà quem competat? T. 18. *n.* 34.

CONDITIO, CONDITIONATA.

1. Conditio apposita suspendit effectum concessionis Pontificiæ, T. 3. *n.* 75. Est servanda in forma specificata, T. 9. *n.* 147.

2. Conditiones illæ, quæ tacitè, seu de Jure insunt, non faciunt actum conditionatum, benè tamen conditiones extrinsecæ, T. 24. *n.* 59.

3. Conditio quid? & quotuplex? T. 26. *n.* 437. Et *nu.* 632. Turpis, vel impossibilis habetur pro non adjecta, *n.* 441. Quid operetur in testamentis? *n.* 437. & *seq.* Conditio habetur pro impleta, si non stat per eum ad quem pertinet, *n.* 444. Conditio suspensiva, & resolutiva quid? & quænam faciat conditionatum contractum? T. 17. *n.* 269. Item quænam, & quando suspendat actum? T. 31. *n.* 175.

Conditionata Legata. Vide *Legatum sub conditione.*

4. Conditio variè accipitur, T. 5. *num.* 2. & *seqq.* Propriè quid sit? *num.* 3. Alia est tacita, alia expressa, *num.* 4. Alia de præsenti, alia de præterito, alia de futuro, quæ ultima sola est propriè conditio, *nu.* 5. Conditio de futuro, alia est necessaria, alia contingens, alia potestativa, alia casualis, alia mixta, *num.* 6. Alia possibilis, alia impossibilis, *n.* 7. Alia honesta, alia turpis, *n.* 8. Alia suspensiva, alia resolutiva, *num.* 9. Conditio necessaria quæcunque Matrimonio, vel alii contractui apposita, habetur pro non adjecta, T. 5. *num.* 10. Nisi adjiciatur pro temporis determinatione, *nu.* 11. Conditio de præterito, vel præsenti non vitiat actum, sed subsistit illicò, si conditio existit, si non nullus est, T. 5. *nu.* 12. Idem est de Matrimonio & sponsalibus. *n.* 13. & *seqq.* Conditio possibilis, & honesta de futuro suspendit quemque contractum, T. 5. *num.* 15. Qui tamen adimpleta conditione statim valet sine novo consensu, *num.* 16. Etiam Matrimonium, *num.* 17. Probatur ratione, *num.* 18. Et declaratione Cardinalium, *num.* 19. Matrimonium sub conditione de præsenti initum non potest consummari, donec reseiatur extare conditionem, *num.* 20. Conditionata Matrimonia, & sponsalia an sint licita? Vide *Matrimonium, & sponsalia sub conditione.* Conditio, si *Papa dispensaverit*, an validè, & licitè adjiciatur Matrimonio, vel sponsalibus? T. 5 *nu.* 23. & *seqq.* Conditio, *si te virginem invenero*, an, & quando licitè apponatur Sponsalibus, vel Matrimonio? *Tit.* 5. *num.* 38. & *seqq.* Conditio, *si non nubas*, licitè, & validè apponitur Legatis, T. 21. *num.* 49. Conditiones requisitæ ad hoc, ut Episcopus seclusо Privilegio dispensare valeat pro foro interno super impedimentis Matrimonii occultis. A *num.* 42. & *seqq.* Conditionis impedimentum quid? *Tit.* 9. *num.* 2. Est jure naturæ introductum, *num.* 3. Persona libera si contrahat cum servili ignoranter, nullum est Matrimonium, *num.* 4. Dummodò talis persona propriè sit servus, aut ancilla, *num.* 5. Duæ personæ serviles validè & licitè etiam invito Domino contrahunt Matrimonium, *num.* 6. Matrimonium liberæ cum servili cognita valet, *num.* 8. Solvitur instantia, *num.* 9. Liber contrahens cum libera, quam putat esse servam, validè contrahit, *num.* 10. de liberis servorum, & divortio liberi cum serva remissivè, *num.* 11.

R. J. Conditio alia est de præterito, alia de præsenti, alia de futuro, alia de futuro necessario, alia de contingenti, C. II. R. L. *num.* 4. &c. Conditio habetur pro impleta, cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominùs impleatur, R. LXVI. *n.* 2. &c. Conditio turpis vel impossibilis habetur pro non adjecta, R. L. *num.* 13.

CONDUCTIO, CONDUCTOR.

3. Conductio. Vide *Locatio.*

Conductor quis? T. 18. *num.* 7. Conductoris obligationes & Jura, *num.* 57. & *seqq.* Tenetur pretium debito tempore fideliter solvere, *ibid.* Et rem conductam non nisi ad conductum usum adhibere, *nu.* 58. Atque eandem ante finitum conditionis tempus absque justa causa non deserere, *nu.* 59. Damnum ex ipsius causa lata, vel levi in re conducta emergens, tenetur refarcire, non item quòd contingit casu fortuito, *num.* 60. Vel causa levissima, *nu.* 61. Nisi desuper specialis fiat conventio, *n.* 62. Aut Conductor ex causa sua det causam casui fortuito, *num.* 63. Tenetur Conductor ad damnum, sive propria, sive famulorum causa contingat, *nu.* 64. Si fuit negligens in eligendis bonis servis, *num.* 65. Cuinam incumbat probatio emergente damno? *num.* 66. & *seqq.* Conductor de incendio culpâ servorum contingente quando teneatur? *n.* 70. & *seq.* Quando non constat unde incendium exortum sit, nec conductor, nec Domestici puniri possunt, *n.* 72. Quando Conductor uti non potest re locata ob impedimentum ex parte sua proveniens, tenetur nihilominùs ad totam mercedem, *num.* 74. & *seqq.* Secùs est, si ex causa aliena id proveniat, *num.* 76. & *seq.* Conductor non tenetur augere mercedem ob sterilitatem, quæ provenit ex ejus industria, *num* 78. Neque si proveniat ex Cœli clementia, *num* 79. & *seq.* Conductori competit actio ex conducto contra Locatorem, *num.* 81. Et hæredes ejus, *num.* 82. Successor Ecclesiasticus non tenetur stare locationi factæ ab antecessore nomine proprio, *num.* 83.

num. 83. Benè verò factæ nomine Ecclesiæ, *n.* 84. Num Jura & obligationes conductoris transeant ad hæredes ejus? *num.* 85.
Conductoris operarum obligationes & Jura, *Tit.* 18. *num.* 86. *& seqq.*

CONFESSARIUS, CONFESSIO, CONFESSUS.

1. Confessarii quomodolibet exempti, sollicitantes in Confessione subliunt Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis, & locorum Ordinariis, *T.* 31. *n.* 151.
2. Confessio quando censeatur facta in judicio? *T.* 1. *num.* 24. Confessio Clerici criminosi facta coram Judice seculari, an & quales habeat effectus? *n* 81. & 82. Per confessionem Rei in judicio factam, an inducatur litis contestatio? *T.* 5. *num.* 17. *& seqq.* Vide infrà, *Litis contestatio.* Confessio facta ex calore iracundiæ non tenet, nisi in ea detur perseverantia, *T.* 14. *num.* 118. & *T.* 18. *num.* 21. *& 45.* Confessio quid, & quotuplex? *T.* 18. *num.* 2. *& seqq.* Confessio generalissimè sumpta, quæ? *n.* 2. Confessio judicialis, quæ? *num.* 4. Potest in Jure fieri tripliciter, *num.* 5. Facta coram Judice non legitimo, an teneat? *nu.* 6. Utrum debeat fieri coram Judice pro Tribunali sedente? *n.* 7. Confessio extrajudicialis quæ? *num.* 8. Facta coram Notario, an censeatur judicialis? *n.* 8. *&* 9. Coram Arbitratore est extrajudicialis, *num.* 10. Secùs, si fiat coram Arbitro, *num.* 11. An sit species probationis, *num.* 12. *& seqq.* Propriè non est probatio, sed probationis revelatio, *num.* 13. *& seq.* Referuntur casus, in quibus non admittitur probatio, benè tamen confessio, *nu.* 14. Ad confessionem validam plures requiruntur conditiones, *n.* 17. *& seq.* Nempe ut confessus sit major viginti quinque annis, *num.* 18. Et quid de confessione Pupillorum, & Minorennium? *ibid.* Ut Confessio spontè fiat, *n.* 19. Et quid de Confessione tormentorum vi extorta? *ibid.* Ut Confessus sit sanæ mentis, non furiosus, &c. *num.* 20. Ut Confessio sit contrà se, *nu.* 22. *& seq.* Fiatque in judicio, *num.* 26. Et præsente Adversario, *ibid* Ut non sit incerta, nec erronea, *num.* 27. Et sit facta de re litigiosa, *n.* 28. Ipsique favor non repugnet, *num.* 29. *& seq.* Et ut Confessioni nec Jus, nec Natura repugnet, idque exemplificatur, *num.* 32. *&* 33. Aliæ conditiones ad validam confessionem requisitæ, remissivè, *n.* 34. Confessio pro se, sive ad obligandum alterum sibi, non valet, *n.* 22. Ne quidem in mortis articulo, *n.* 23. Confessio unius in præjudicium alterius non probat, *n.* 24. Putà, Confessio mariti de dote recepta in præjudicium Creditorum, *num.* 25. Confessio contrà valorem matrimonii non valet, *n.* 30. Benè tamen pro Matrimonio, *n.* 31.
Confessio extrajudicialis quam vim probandi habeat, si fiat præsente adversario? *T.* 18. *num.* 35. *& seq.* Potest variè fieri, *num.* 35. Et qualiter ea probetur? *num.* 36. Confessio extrajudicialis præsente adversario, & cum adjectione causæ facta, in civilibus plenè probat, *num.* 37. *& seq.* Pars adversa, quando censeatur esse præsens? *num.* 39. In causis criminalibus, quam vim probandi habeat confessio extrajudicialis? *num.* 40. *&* 41. Confessio solùm incidenter facta plenè non probat, etiam causa expressa, *num.* 44. *&* 45. Confessio extrajudicialis ut plenè probet, an requiratur ejus acceptatio? *T.* 18. *num.* 46. *&* 47. Consultum est ipsam expresè acceptare, *num.* 48. Confessio extrajudicialis præsente adversario, sed sine adjectione causæ facta, regulariter plenè non probat, etsi faciat aliquam præsumptionem, imo & semiplenam probationem, *num.* 49. Fallit illud in pluribus casibus, *num.* 50. *& seqq.* Confessio extrajudicialis etiam sine addita causa, plenè probat liberationem, & quando? *n.* 50. *&* 51. Confessio jurata, etiam sine causa, plenè probat, *num* 52. Sicut & confessio geminata, *num.* 53. Confessio extrajudicialis, absente parte facta, an probet? *num.* 54. *& seqq.* Ea regulariter plenè non probat, *n.* 54. *&* 56. Ampliando illud ad confessionem in judicio factam, *num.* 55. Probat tamen plenè, quando intervenit juramentum, *num.* 56. Aut quando facta est cum expressione causæ per scripturam, &c. *num.* 57. Vel fuit geminata ex intervallo, *ibid.* Aut ab alio acceptata nomine alterius, *num.* 58. Seu facta favore causæ piæ, *ibid.* Confessio parte absente facta, de æquitate Canonica facit plenam probationem, *n.* 59. Dummodo illa confessio fuerit plenè probata, & qualiter ita probetur? *num.* 60. Simulque ea sit facta animo deliberato, ac serio, sitque certa & non æquivoca, *n.* 61.
Confessionis judicialis effectus qui? *T.* 18. *num.* 62. *& seqq.* Hæc plenè probat, & inducit notorium juris, *num.* 62. Confessio facta in judicio summario, probat etiam in plenario, quando tendit ad eumdem finem, *n.* 63. Ea in causis civilibus habet vim sententiæ, & rei judicatæ, *num.* 64. Secùs in criminalibus, & cur? *num.* 65. Antequam ex propria confessione Reus condemnetur ad mortem, debet constare de corpore delicti, *ibid.* Confessio judicialis convalidat nullitatem processûs, *num.* 66. Atque excludit appellationem, præsertim in causis civilibus, *num.* 67. *&* 70 Intelligendo illud de verè confesso, secùs in ficte confesso, *num.* 70. Contra confessum in judicio, an debeat ferri sententia diffinitiva? *num.* 71. *& seqq. Nullæ sunt partes judicantis in confitentes*, quomodo intelligendum? *num.* 76. Reus convictus in judicio, simul que confessus, appellare prohibetur, *num.* 67. *&* 68. & *T.* 28. *num.* 297. Confessio facta in judicio regulariter revocari non potest, *T.* 18. *n.* 77. Nisi revocetur in continenti, *num.* 78. Et quando dicatur revocari in continenti? *num.* 79. Potest etiam ex intervallo revocari, quando probatur per errorem facti contigisse, *num.* 80. Minorennes ex propria confessione graviter læsi, & quandoque Majorennes, restituuntur in integrum, *num.* 81. Confessio Prælati an noceat Ecclesiæ? *num.* 82. *& seqq.* Confessio Prælati administrationem non habentis, neutiquam præjudicat Ecclesiæ, *num.* 82. Et quid, si confiteatur de rebus illis, in quibus est legitimus administrator? *num.* 83. *& seq.* Confessio Prælati facta per viam contentiosæ jurisdictionis, probat contrà Ecclesiam, *num.* 83. *&* 84. Ecclesia tamen ex tali confessione graviter læsa, juvatur duplici remedio, & quali? *num.* 85. Confessio Prælati per modum voluntariæ jurisdictionis, non præjudicat Ecclesiæ, neque successori, *n.* 83. *&* 86. Etiamsi foret sigillata sigillo ejus, *num.* 86. Nisi confessio illa sit facta una cum Capitulo, *num.* 87. Vel Ecclesia non habeat Capitulum, *ibid.* Aut nisi confessio tendat ad aliquem liberandum, *num.* 88. Afferuntur aliæ limitationes, *nu.* 89. Confessio per viam contentiosæ jurisdictionis, & voluntariæ jurisdictionis, quæ? *num.* 83.
2. Confessio Procuratoris an præjudicet Domino? *T.* 18. *num.* 90. *& seq.* Facta in Judicio per viam contentiosæ jurisdictionis probat contra Dominum, nisi legitimè revocetur, *num.* 90. Idemque dicendum de confessione Oeconomi respectu Ecclesiæ, & Tutoris respectu Pupilli, &c. *ibid.* Secùs, si confessio illa est facta omninò spontè, *n.* 91. Solvitur instantia, *nu.* 92. Confessio judicialis per Procuratorem facta, potest revocari, *n.* 93. Nec opus est alia probatione erroris, quando revocatur in conti-

nenti, secùs aliàs; *num.* 93. *&* 94. Confessio Procuratoris, quando dicatur per Dominum revocata *in continenti? num.* 95. Confessio qualificata, quæ? *num.* 114. Quandoque fit simpliciter, quandoque sub adjecta qualitate, *num.* 115. Confessionis qualificatæ exempla referuntur, *num.* 115. *& seqq.* Confessio qualificata an ex parte possit acceptari, & ex parte reprobari? *num.* 119. *& seq.* Confessio continens diversa Capitula, potest ex parte acceptari, & ex parte reprobari, *ibid.* In causis civilibus, ubi præsumptio juris non stat contrà qualitatem adjectam, confessio qualificata debet vel tota recipi, vel tota respui, *num.* 120. Unde veritatem appositæ conditionis non tenetur probare ipsemet confitens, *num.* 121. Sed hanc debet refutare is, qui recipit unam partem confessionis qualificatæ, *num.* 122. Secùs est, quando præsumptio aliqua stat contrà confitentem, seu adjectam qualitatem, *num.* 123. In criminalibus potest confessio qualificata dividi, eaque sine qualitate acceptari, *num.* 124. *& seq.* Confessus tamen confessione qualificata non potest condemnari ad pœnam capitalem, *num.* 126. *&* 127. Confessio qualificata quòd scriptura privata grave delictum exprimens, sua manu fuerit conscripta jocosè solùm an præjudicet confitenti? *num.* 128. *& seqq.* Refertur notabilis casus circà hoc, *ibid.* Stante tali confessione scriptura privata probat plenè contrà confitentem, dummodo non agatur de imponenda pœna corporali, *n.* 129. *& seqq.*
Confessio Sacramentalis iniquè revelata, vel reperta Schedula Confessionis, non præjudicat pœnitenti in foro externo, *T.* 18. *num.* 132. *& seq.* Sacerdoti confessionem revelanti nullo modo creditur, *num.* 133. Depositio testium de Confessione Sacramentali forsan audita, contra pœnitentem nihil probat, *num.* 134. Inventor Schedulæ Confessionis peccat, scienter illam legendo, *num.* 135. Nec potest Judex de peccatis in ea descriptis inquirere, *num.* 135. *&* 136. Confessio per torturam extorta ut præjudicet confitenti, quæ requirantur, *nu.* 137. *& seqq.* Requiritur imprimis, ut constet de corpore delicti, *num.* 137. Deinde ut contrà tortum præcesserint legitima indicia, *num.* 138. Confessio per torturam extorta non præcedentibus legitimis indiciis, nihil probat, *ibid.* Vide *Judicia*, & *Tortura.* Ut Confessio facta in tortura probet, requiritur ulteriùs, ut tortus perstitat in confessione, *num.* 147. Qualiter Reus tortus censeatur perstitere in confessione? *num.* 148. Confessio criminis emanata sub spe immunitatis à Judice promissæ, an probet? *num.* 149. *& seqq.* Non sufficit ad pœna ordinaria condemnandum, *num.* 150. *&* 151. Sufficit tamen ad condemnandum Reum extraordinaria pœna, *num.* 152. Quid si Reus in illa confessione perseveraverit? *num.* 153. Confessione propria solet fieri probatio, *T.* 19. *num.* 20. Confessio partis etiam post conclusionem in causa, est recipienda, *num.* 166. facta in supplicatione Principi porrecta plenè probat, *T.* 22. *num.* 171. Inter confessionem extrajudicialem, & scripturam privatam, quæ disparitas? *num.* 173. Scriptura privata confessata, an & qualiter probet contra scribentem, vel tertium? *num.* 170. *& seqq.* Vide *Scriptura privata confessata.*
Confessio propria admittitur, contrà præsumptionem Juris, & de Jure, *T.* 23. *num.* 54. Imò & contrà sententiam, *num.* 55. Confessus judicialiter de proprio crimine, an possit interrogari de sociis criminis ejusque confessio adversùs istos admitti? *T.* 18. *num.* 96. *& seqq.* In criminibus exceptis potest de se confessus interrogari de sociis, *num.* 98. *& seqq.* Idem dicendum de illis delictis quæ ex natura sua petunt complicem, *num.* 104. Vel saltem in talibus circumstantiis socios requirunt, *num.* 105 Reus de se confessus potest interrogari de consociis in delictis occultis, & difficilis probationis, *n.* 106. Talis confessio, seu nominatio socii criminis, ad quid valeat? *n.* 107. *& seq.* Confessio socii criminis facta per Reum de se confessum, non est sufficiens indicium ad torturam, &c. *num.* 113.
3. Confessarius Monialium in quibus casibus possit ingredi clausuram Monialium? *T.* 35. *num.* 55.
5. Confessarii in, vel extrà Confessionale an, & quomodo suadere, vel mandare possint pœnam sanguinis absque Irregularitate? *T.* 12. *num.* 101. *& seqq.* Item qualiter Reum monere ut in via procedat, fealam ascendat, manus ligandas præbeat &c. *nu.* 110. Doctrina practica ad propositum, *num.* 111. Confessionem audiens non sacerdos. Vide *Ordinem exercens.* Confessio Rei facta sine tortura facit, quòd non amplius possit agere de nullitate processûs, *T.* 1. *num.* 215. Confiteri alicui extra ordinem non possunt Regulares, *T.* 39. *n.* 260. Nisi sint in itinere, *n.* 261. *& seqq.* vel in mortis, aut necessitatis articulo, qualis etiam est necessitas celebrandi, *num.* 263. Quid in Ordine nostro? *ibid.*
R. J. Confiteri non censetur exceptionem objiciens; C. II. R. LXIII. *num.* 2. *& seqq.*

CONFINIA.

2. Confinia probant lapides, seu Columnæ terminorum, *T.* 22. *num.* 225.

CONFIRMATIO.

1. Confirmatio suæ electionis est per Electum post præstitum consensum petenda intra bimestre, *T.* 6. *num.* 319. Et intra mensem tenetur Electus iter arripere ad sedem Apostolicam, si ad hanc spectet confirmatio, *nu.* 320. Spectato jure communi confirmatio electionis pertinet ad immediatum Superiorem, *num.* 321. Tamen per Concordata Germaniæ, Confirmatio Episcoporum reservatur Summo Pontifici, *num.* 322. Quæ sint observanda ante confirmationem concedendam? *num.* 323. Confirmanti incumbit, qualitates Electi, atque Processum Electionis antè diligenter explorare, *ibid.* Si Electus habeat electionis suæ Adversarium, is antè confirmationem nominatim vocabitur; aliàs Generale Edictum in Ecclesia proponatur, *n.* 324.
Confirmationis Sacramentum potest ex concessione Papæ conferri per simplicem sacerdotem, *T.* 4. *nu.* 82. & *T.* 13. *num.* 22. Quid agendum, si in conferendo Confirmationis Sacramento per errorem non Chrisma, sed oleum adhibeatur? *T. ib. num.* 19. *& seqq.* Refertur sententia eorum qui afferunt, Chrisma non esse de essentia Sacramenti Confirmationis, *num.* 20. Opposita aliorum sententia declaratur, & probatur, *num.* 21. *&* 22.
2. Confirmatio quid? *Tit.* 30. *num.* 2. Supponit jus aliquo modo quæsitum, *num.* 3. Confirmatio in forma communi, seu simplex, quæ? *numer.* 4. Hæc nullum jus novum tribuit, sed supponit actum jam validum, *num.* 5. Et cur idcircò non sit inutilis? *num.* 6. Confirmatio in forma speciali, ac ex certa scientia, quæ? *num.* 7. Unde colligi possit, confirmationem esse factam in forma speciali, & non tantum in forma communi? *num.* 8. Confirmatio alia utilis, alia inutilis & quæ? *numer.* 9. In dubio an censeatur esse Confirmatio in forma speciali? *num.* 11. *& seqq.* Actum ex se invalidum non reddit validum, nisi is aliundè reddatur validus, *num.* 15. Contrà confirmationem Papæ nequit Judex inferior judicare, *T.* 30. *n.* 18. *& seqq.*

Nisi de speciali Mandato Papæ, quando istud Papa mandare soleat? *nu.* 19. *& seqq.* Judex inferior potest procedere contrà Litteras confirmationis Apostolicæ, quando sunt subreptitiæ, *n.* 22. Potest etiam litteris confirmationem Papæ continentibus cognoscere incidenter, idque exemplificatur, *num.* 23. *& seqq.* Non valet confirmatio Papalis, quam Religiosus super Prioratu, vel administratione perpetuò possidenda obtinuit, *n.* 26. Judex inferior videns à Papa confirmatum in forma communi fuisse invalidum, potest incidenter pronunciare confirmationem illam esse invalidam, *n.* 27.

4. Confirmationis sacramentum quando, & inter quos induceat cognationem spiritualem? Vide *Cognatio*, vel T. 11. *de Cognatione spirituali.*

5. Confirmationem iterantes non sunt irregulares, *T.* 9. *n.* 41. *& seq.*

CONFRONTATIO.

5. Confrontatio Rei cum testibus quando fieri possit? *T.* 1. *n.* 438. Et quomodo? *n.* 439. forma, & praxis confrontandi, *n.* 440.

CONJECTURA.

2. Conjectura quid? *T.* 22. *n.* 5. Et qualiter differat à præsumptione? *nu.* 4. Sumitur quandoque pro præsumptione, *n.* 5.

CONJUGATUS, CONJUGIUM, CONJUX.

3. Conjugati nec tonsurari, nec ordinari possunt, *T.* 3. *n.* 33. Nisi votum continentiæ præstent, *num* 34. Et quid de ordinato sine consensu uxoris? *num.* 36. *& seqq.* Conjugatorum Conversio quid? & ingressus in Religionem? *T.* 32. *num.* 2. Antè consummatum matrimonium potest quivis conjux Religionem ingredi, *n.* 2. Et alter ad secunda vota transire, *num.* 3. Post contractum matrimonium habet quivis Conjux bimestre ad consulendum, & quomodo? *num.* 4. *& seq.* Per copulam intrà bimestre vi extortam non impeditur ingressus, *n.* 6. Nec consummatum matrimonium, *n.* 7. Idem est, si copula gravi metu incussso obtinetur, *nu.* 8. *& seq.* Post consummatum matrimonium unus sine alterius consensu Religionem ingredi non potest, *n.* 10. Benè tamen cum consensu, *n.* 11. Dummodo debitæ concurrant circumstantiæ ac conditiones, & quæ? *n.* 12. *& seqq.* Professio conjugis sine requisitis conditionibus facta, quamvis illicita, tamen valet, dummodo adsit consensus alterius conjugis, *n.* 22. Si remanens in sæculo perpetuam non voverit castitatem, potest, & debet professus iterum revocari, *num.* 23. Secùs, si vovit, *n.* 24. An & quando conjux juvenis altero professente remanens in sæculo, & castitatem vovens, compellendus sit ad ingrediendam Religionem? *nu.* 25. Si unus conjugum committit adulterium, potest eo invito alter Religionem ingredi, *n.* 26. Et quomodo? *n.* 26. *& seqq.* An, si pars innocens Religionem ingredi nolit, possit, ac debeat adultera ingredi? *n.* 30. *& seqq.* Potest pars adultera ingredi Religionem, si innocens tacitè, vel expressè consentit, *n.* 32. Uno adulterante potest innocens etiam in sæculo ordines suscipere, *n.* 33. *& seq.* Uno spiritualiter adulterante, alter Religionem ingredi potest, *nu.* 35. Conjuges quomodo facere possint testamentum reciprocum? *T.* 26. *n.* 365. *& seqq.*

4. Conjuges an, & quando discedere possint ab invicem, existente matrimonio nullo? *T.* 19. *num.* 14. *& seqq.* Debent potiùs excommunicationem sustinere, quàm Judici præcipienti copulam obedire, *num.* 22. An, & quando rejicere, & rejectum recipere iterùm possint conjugem adulterum? *T.* 19. *n.* 57. *& seqq.* Conjugium Leprosorum. Vide *Lepra*, vel T. 8. Conjugium servorum. Vide *Conditionis impedimentum*, vel T. 9.

R. J. Conjux, altero conjuge invito, non potest vovere castitatem, C. II. R. LVI. *n.* 5.

CONNEXORUM.

R. J. Connexorum eadem est ratio, C. II. R. XXXIX. *num.* 4.

CONSANGUINEI, CONSANGUINITAS.

2. Consanguinei, & Affines producentis, non sunt testes idonei adversùs extraneos, *T.* 20. *n.* 116. Fallit istud in certis casibus, *num.* 117. *& seqq.* Consanguinitas, & Affinitas etiam contrà valorem matrimonii, olim probabatur per testes ex auditu alieno, *num.* 373. Hodiè tamen istud nonnihil est correctum, & cur? *n.* 374. De facto requiruntur duodecim conditiones in probatione consanguinitatis, vel affinitatis, per testes de auditu alieno, & quæ? *num.* 374. *& seqq.* Adversùs suos consanguineos non possunt compelli ad testificandum agnati, & Cognati, *T.* 21. *n.* 30. *& seqq.*

3. Consanguinei & Germani qui? *T.* 20. *n.* 18.

4. Consanguinitas quid? & unde? *T.* 14. *num.* 2. Ut Collaterales consanguinei sint, debent ab utroque tertio debitè propinquo descendere; secùs est in linea recta, *nu.* 3. Consanguinitas seu Cognatio naturalis, alia est naturalis tantùm, alia naturalis & civilis simul, *num.* 4. Dividitur in Cognationem & agnationem, *n.* 5. Utraque causat impedimentum, *num.* 6. Linea consanguinitatis quid? & quomodo computetur utroque Jure, *num.* 10. *& seq.* Arbor Consanguinitatis, *ibid.* Annotatio ad Arborem, *n.* 11. Consanguinitatis impedimentum olim usque ad septimum gradum dirimebat, hodiè verò usque ad quartum solummodò, *n.* 24. in linea recta Jure Ecclesiastico dirimit in infinitum, *num.* 25. Quoad primum gradum ejusdem lineæ etiam Jure naturæ, *n.* 26. Secundùm aliquos etiam in reliquis gradibus lineæ rectæ, *n.* 27. Inter consanguineos lineæ transversalis nullus gradus Jure naturæ dirimit matrimonium, *nu.* 28. *& seqq.* Inter consanguineos secundi gradus lineæ transversæ solo jure Ecclesiastico datur impedimentum, *num.* 31. Consanguinitatis impedimentum dispensando quis? & quando tollere possit? A. *nu.* 102. *& seq.* Papa cum Regibus & Principibus personis dispensat super impedimento hoc in secundo gradu, *num.* 110. Item etiam cum vere nobilibus ex gravi causa, *num.* 111. *& seqq.* In eodem gradu subinde etiam dispensat cum divitibus & præcipuis personis, *num.* 121. & quibus de causis, *ibid.* Imò etiam cum Plebeiis, & quando? *num.* 122. In secundo & tertio gradu cum quibus dispenset, & ex qua causa? *ibid. & num.* 123. Super tertio & quarto gradu, dispensat cum quovis, ex quavis causa rationabili, *num.* 124. Consanguinitatis impedimentum, ut ritè dispensetur, quænam exprimi debeant in supplicatione? *num.* 163. *& seqq.*

5. Consanguinei an, & quando criminaliter accusare possint? *T.* 1. *num.* 29. Consanguinitatis vel amicitiæ intuitu conferre Beneficium non est Simonia. *T.* 1. *n.* 132. *& seq.*

CONSCIENTIA.

2. Quidquid fit contrà Conscientiam, ædificat ad gehennam, *T.* 26. *n.* 79.

CONSECRATIO.

3. Consecratio Ecclesiæ quid? *T.* 40. *num.* 2. Potest fieri per solum Episcopum, *num.* 3. Sub Missa, quavis

quavis tamen die? *n.* 4. Ecclesia non potest consecrari sine sufficienti dote, & quæ? *n.* 5. Limitatur in Ecclesiis Regularium, *n.* 6. De ritu consecrandi, remissivè, *num.* 7. Quomodo probetur Consecratio Ecclesiæ? Et quid Juris in dubio? *nu.* 10. Ecclesia ex toto, vel secundùm majorem partem simul destructa, execratur, & indiget nova consecratione, *n.* 11. Non item si successivè, vel secundùm minorem partem, *n.* 12. Quid si igne execretur? *n.* 13. Ecclesia amplificata quando indigeat consecratione? *num.* 14. Consecratio altaris à quo & quando fieri possit? *T.* 40. *n.* 33. *& seqq.* Consecratio Cœmeterii à quo & quando fieri possit? *ibid. n.* 29.

CONSENSUS, CONSENTIRE.

1. Consensus electi auget numerum votorum in Compromisso, *T.* 6. *n.* 103. An idem dicendum in aliis electionibus? *n.* 104. *& seqq.* Præsertim Papæ? *nu.* 149. Consensus Principis respectu inducendæ consuetudinis potest triplex distingui, nimirum expressus, tacitus & legalis, *T.* 4. *nu.* 138. Ad consuetudinem sufficit consensus legalis, seu juridicus Principis, *n.* 139. Consuetudo sumit vires suas non à subditis, sed ab authoritate seu consensu Legislatoris, *num.* 140.

3. Consensus quomodo differat à Consilio? *T.* 10. *n.* 2. Consensus Capituli in quibus generatim requiratur? *ibid. n.* 6. Minora negotia, non item majora potest peragere Episcopus seu Prælatus sine Capitulo, vel saltem sine consensu Capituli, *n.* 7. *& seqq.* Ubi requiritur consensus Capituli, non sufficit Consilium, *nu.* 11. In quibus vertitur Ecclesiæ vel Capituli interesse, sive præjudicium, requiritur Capituli consensus, *nu.* 12. Item in alienatione rerum ad Ecclesiam vel Capitulum pertinentium, *n.* 14. Vel quando agitur de subjectione Capituli, *n.* 15. Vel obligatione Ecclesiæ, *nu.* 16. Vel collatione Beneficiorum ad Episcopum & Capitulum simul pertinentium, *num.* 17. Item in suppressione Canonicatuum vel unione Beneficiorum, *num.* 19. *& seq.* Quid de unione facienda in mensæ Episcopi aut Capituli? *num.* 21. *& seq.* An requiratur consensus in puniendis & inquirendis excessibus subditorum, *num.* 23. In causis criminalibus contrà Personas in Dignitate Ecclesiastica constitutas qualiter requiratur consensus, *n.* 24. Requiritur in omnibus in quibus alicubi viget consuetudo eumdem adhibendi, *n.* 25. Valet consuetudo non requirendi consensum Capituli, ubi de jure requiritur, *nu.* 26. Exemplificantur, *nu.* 27. Et solvitur instantia, *n.* 28. Consensus Capituli an requiratur ad hoc, ut Prælatus possit repudiare legatum factum Ecclesiæ? *Tit.* 10. *num.* 35. *& seqq.* Consensus omnium quando requiratur? *T.* 11. *num.* 34. *& seqq.* Consensus Papæ an & quando ad ædificandum Monasterium requiratur? *T.* 48. *n.* 36. *& seqq.* Consensus Papæ ubi requiritur, non est necessarius consensus Papæ, & è contrà, *T.* 48. *nu.* 39. Consensus Capituli non est necessarius ad ædificanda Monasteria, *ibid. n.* 40.

4. Consensu mutuo quando solvantur sponsalia? *T.* 1. *nu.* 202. *& seqq.* Consensus novus ad revalidandum Matrimonium invalidè contractum qualiter requiratur? A. *num.* 585. & *nu.* 604. Et qualiter ab ignorante impedimentum solicitari possit, ac debeat? A. *num.* 601. *& seqq.*

R. J. Consensus majoris partis vel singulorum de communitate quando requiratur, C. II. R. XXIX. *num.* 4. *& seqq.* Consentire non potest quis in prohibita jure divino, R. XXVII. *num.* 12. Consentire videtur qui tacet, & quomodo? R. XLIII. *num.* 2. 3. 4.

CONSERVATOR.

1. Conservator quis? *T.* 29. *num.* 168. Conservatorem dat solus Papa, non legatus ipsius, *num.* 169. Et quibus modis Papa eum concedere soleat? *nu.* 170. Regulares ex privilegio Pontificio possunt eligere conservatorem, *ibid.* Officium & Potestas conservatorum quæ? *nu.* 171. Solùm defendunt tibi commissos à manifestis injuriis, & quæ pœna secùs facientium? *nu.* 172. Quid juris, si cuatus objiciat injuriam non esse manifestam, aut non factam? *n.* 173. Quæ requirantur, ut quis conservator deputari valeat? *num.* 174.

CONSILIUM, CONSILIARIUS, CONSULERE.

1. Consilium reverentiæ, seu cui necessariò parendum est, quid? *T.* 2. *n.* 160. Consilium perfectionis, & consilium reverentiæ distinguuntur, *ibid.* Lex consilii regulariter non est obligatoria, *nu.* 128. Fallit hoc in tribus casibus, *n.* 159.

3. Consilium inter & consensum est differentia, *T.* 10. *num.* 2. Consilium sequi nemo cogitur, *ibid.* Debet tamen subinde adhiberi, *num.* 3. Reverentiæ causa etiam obligat, *n.* 5. Sumitur subinde pro consensu, *n.* 4. Quæ negotia per Episcopum expediri debeant, cum consilio Capituli? *n.* 29. *& seqq.*

4. Consilium Parentum ad sponsalia contrahenda, an & quando requiratur? *T.* 1. *n.* 23.

5. Consilium sequi nemo non tenetur, *n.* 18. *T.* 27.

R. J. Consilium fraudulentum non excusat, C. II. R. LXII. *nu.* 5. Sine consilio nihil agendum, *ibid. n.* 3. Consilio dato nullus obligatur, nisi sit fraudulentum. R. LXII. *n.* 2. 3.

Consiliarii tacentes fiunt Rei omnium malorum inde sequentium, C. II R. LXIII. *n.* 11.

5. Consulens homicidium. Vide *Homicidium consulens.* Consulens recursum ad Potestatem sæcularem ab Ecclesiastica, est excommunicatus, *T.* 39. *nu.* 234. *& seqq.*

R. J. Consulens fraudulenter ad quid teneatur? C. II. R. LXII. *n.* 6. 7.

CONSTANTINOPOLIS.

1. Constantinopolis capta est à Turcis in feriis Pentecostalibus, *T.* 1. *n.* 38.

CONSTITUTIO.

1. Constitutio, unde sic dicatur? *T.* 2. *num.* 2. Constitutio strictè accepta, *num.* 3. Et largè quid? *nu.* 5. Constitutio & lex ferè utcumque pro eodem, *num.* 3. Magis tamen usitatè differunt, & in quo? *nu.* 4. Constitutiones Ecclesiasticæ variis nominibus appellantur, *num.* 6. *& seqq.* Constitutiones Apostolicæ vocantur etiam Bullæ, & Brevia Apostolica, *n.* 15. *& seqq.* Constitutiones Papales de novo edendæ debent promulgari, & qualiter? *T.* 2. *n.* 110. *& seqq.* An obligent primùm post duos menses factæ publicationis? *num.* 115. *&* 116. Constitutio Pontificia Romæ promulgata, an illicò obliget pro toto mundo absque publicatione in Diœcesibus? *T.* 2. *num.* 117. Vide infrà, *℣. Promulgatio.* Ad Constitutionem an requiratur acceptatio Populi? *T.* 2. *num.* 136. *& seqq.* Constitutiones merè pœnales an dentur? *num.* 197. *&* 199. *ac seqq.* Vide *Lex pœnalis.*

Constitutionibus Ecclesiasticis, seu sacris Canonibus, quinam generatim obligentur? *numer.* 263. *& seqq.* Constitutionibus Pontificiis obligantur omnes Christi fideles, *numer.* 263. Constitutiones autem inferiorum Prælatorum obligant tantùm

subditos proprii territorii, *num.* 264. Neque istis adstringuntur subditi actu non existentes intrà territorium Legislatoris, *num.* 265. Constitutionibus Ecclesiasticis obligantur etiam hæretici, *num.* 274. *& seqq.* Secùs dicendum de Paganis, & Catechumenis, *num.* 278. *& seqq.* Solvuntur contraria, *nu.* 280. *& seqq.* Vide *Leges obligant.* Constitutionum revocatio, derogatio, seu Correctio. Vide *Legis abrogatio*, & *Jurium Correctio.*

2. Constitutio extravagans Papæ quando allegatur, & dubitatur, an sit authentica, quid sit agendum, T. 22. *num.* 339.

5. Constitutio rei quando & quomodo fieri possit, ac debeat? T. 1. *num.* 403. Assumuntur ad eam Assessores, *num.* 404. Qualiter Judex monere & adhortari debeat Reum constitutum? *num.* 406. Non debet Reo ante examen illius etiam petenti dare defensiones, Copiam Actorum, vel Advocatum, *num.* 407. Aliter res le habet in processu civili, *num.* 408. Si Reus est excommunicatus, statim ac constituitur, absolvi debet ab Excommunicatione, *num.* 405.

CONSUBSTANTIALITAS.

1. Consubstantialitatis filii cum Patre, quæ ratio? T. 1. *num.* 9. *Consubstantiales*, quid significet? *n.* 91. Hoc nomen jam fuit usitatum ante Concilium Nicænum, *ibid.*

CONSUETUDO.

1. Consuetudine longæva potest ex Lege humana mixta fieri purè pœnalis, T. 2. *num.* 206. Consuetudo, & statutum non differunt, nisi sicut tacitum, & expressum, *num.* 318. Consuetudo communiter inducta in loco tam per Clericos, quàm per Laicos, obligat utrosque, *num.* 327. & 330. Quid si alia consuetudo vigeat inter Clericos, & alia inter Laicos, *num.* 331. Consuetudo legitimè præscripta tribuit jurisdictionem, *num.* 471. Consuetudo unde sic dicatur? *Tit.* 4. *num.* 2. Sumitur tripliciter, *num.* 3. 4. 5. Consuetudinis nomen absolutè positum, de quâ intelligatur? *num.* 5. Consuetudo pro jure acceptata, quid? *num.* 6. Dividitur variè juxtà quatuor Causarum genera? *num.* 7. *& seqq.* Consuetudo secundùm legem, præter legem, & contrà legem, quid? *num.* 8. *& seqq.* Cur contrà Canones valeat Consuetudo? Non autem Lex inferioris? *num.* 11. Consuetudo Canonica, Civilis, quæ? *num.* 12. An detur consuetudo mixta? *num.* 13. Consuetudo generalissima, generalis, & specialis, quæ? *num.* 14. *& seqq.* Specialis prævalet generali, *num.* 16. Specialissima quæ? *num.* 17. Non facit jus, sed præsumptionem inducit, *ibid.* Judicialis, & extrajudicialis, qualis? *num.* 18. Consuetudo quâ ratione differat à Legibus, & Statutis? T. 4. *n.* 19. *& seqq.* Atque à Traditionibus, *n.* 22. Et à Præscriptione, *n.* 23. *& seqq.* Consuetudo nequit induci à particularibus personis, bene tamen præscriptio, *nu.* 23. Ex illa acquiritur Publico, ex hac privato, *num.* 24. Consuetudo fit cum æquali damno, unius, vel lucro alterius, *ibid.* Ad consuetudinem non requiritur Titulus, *num.* 25. & 142. *& seqq.* Consuetudo est favorabilis præsumptio odiosa, *nu.* 26. Et qualis sit favorabilis? *num.* 27. *Acquisibilia privilegio sunt acquisibilia consuetudine*, quomodo intelligendum? *n.* 65. Consuetudinis conditiones generatim quæ? *n.* 29. Quænam censeatur rationabilis, & quæ irrationabilis? *nu.* 31. *& seqq.* Usque ad *n.* 44. Consuetudo est irrationabilis, quæ Juri naturali, aut Divino adversatur, *nu.* 36. Aut à Jure Canonico reprobatur, *nu.* 37. Vel peccandi licentiam, vel occasionem præbet, *n.* 38. Aut bono communi perniciosa est, *num.* 39. Lex, & contraria Consuetudo possunt simul esse rationabiles ex diverso respectu, *num.* 40. An hæc, vel illa in particulari Consuetudo sit rationabilis, necne, Judicis arbitrio relinquitur, *num.* 41. Ad hoc dijudicandum quid Judex attendere debeat? *num.* 42. & 87. In dubio præsumitur consuetudo rationabilis, *num.* 43.

Consuetudini potest Jus tribus modis resistere, T. 4. *num.* 44. *& seqq.* Si Jus reprobat consuetudinem ut corruptelam, censetur ipsa irrationabilis, ac nullo tempore induci potest, *num.* 45. Nisi nova superveniat causa tollens iniquitatem quæ prius inesse ei videbatur, *n.* 46. Si consuetudo contrà legem simpliciter prohibeatur induci, an postea induci possit? *num.* 47. *& seqq.* Saltem tempore immemoriali, *nu.* 49. Clausula prohibitoria inducendæ consuetudinis nequit referri ad solos Judices, *num.* 51. Lex derogatoria consuetudinis sub Clausula, *Nulla obstante consuetudine*, tollit consuetudines præsentes, non futuras, *num.* 53. *& seqq.* Consuetudines irrationabiles in particulari & à Jure reprobatæ, referuntur, *num.* 56. *& seq.* Consuetudo per quam rumpitur Nervus Disciplinæ Ecclesiasticæ, non valet, *n.* 59. & 60. Nec valet consuetudo etiam immemorialis adversus libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, *nu.* 61. *& seqq.* An saltem consuetudo immemorialis, conjuncta cum fama Privilegii Apostolici valeat contrà immunitatem Ecclesiasticam? *num.* 66. & 67. Consuetudo habendi in eadem Ecclesia duas Dignitates, Personatus, vel officia perpetua unà cum Canonicatu absque dispensatione Papæ non valet, *num.* 68. Benè tamen de habendo uno eorum præter Canonicatum, *n.* 69. Consuetudo ansam peccandi, vel bona sua dispandi præbens, non valet, *n.* 71. Referuntur tales pravæ Consuetudines, *num.* 72. *& seqq.* Consuetudo ut homicida puniatur solùm pecuniariter, non valet, *n.* 74. Consuetudo appellandi à Vicario Generali ad Episcopum non valet, & cur? *n.* 75. Quomodò illud intelligendum? *nu.* 75. *& seqq.* Generaliter non valet consuetudo quæ est contrà substantiam actûs, vel rei de qua agitur, *n.* 79. Reprobatur consuetudo impediens ne legati sedis Apostolicæ recipiantur in Provinciis, & quæ præjudicant contravenientium? *n.* 80. Item consuetudo, ut Clericus non Episcopus exerceat ea quæ sunt ordinis Episcopalis, *n.* 81. Cur hoc fieri possit ex concessione Papæ, non item ex consuetudine etiam immemoriali? *n.* 82. Non valet consuetudo, ut Prælatus immediatè subjectus sedi Apostolicæ possit absque ejus licentia, Ecclesiam suam dimittere, *n.* 83. Omnes consuetudines, quæ grave damnum inferunt Ecclesiis aut Personis Ecclesiasticis, irritæ sunt, *nu.* 84. Idque probatur simul & declaratur, *nu.* 85. *& seqq.* Consuetudo gravosa Ecclesiis quæ? *num.* 86. Modus competens defendendi se contrà consuetudinem antiquam, *n.* 88. Consuetudo in quo sensu dicatur præscripta? *num.* 90. Consuetudo præter legem, quo tempore inducatur? *nu.* 91. Ut consuetudo contrà legem præsertim civilem inducatur, quantùm temporis requiratur? *num.* 92. *& seqq.* Quando dicatur induci viâ conniventiæ, vel viâ præscriptionis? *ibid.* Consuetudo non sic valet, ut rationem vincat, vel legem; quomodo intelligendum? *num.* 97. *& seqq.* Ut consuetudo contrà legem civilem inducatur viâ præscriptionis, requiritur, & sufficit decennium, *num.* 96. Afferuntur & solvuntur notabiles objectiones contrà hoc, *num.* 97. *& seqq.* Consuetudo illa an debeat esse inveterata? *num.* 101. An decennium etiam sufficiat ad inducendam consuetudinem contrà Canones, seu Constitutiones Ecclesiasticas, *num.* 102. *& seqq.* Refertur sententia distinguentium inter Constitutiones Ecclesiasticas usu receptas, & non receptas, ejusque ratio, *num.* 102. *& seqq.* Ponitur altera sententia requirens utrobique spatium quadraginta annorum, ejusque ratio, *num.* 104. Tertia sententia docet sufficere decennium, ejusque ratio, *num.* 105. & 106. Solvuntur rationes in oppositum, *num.* 107. Disparitas inter præscriptionem bonorum immobilium Ecclesiæ & inter consuetudinem legi contrariam, *num.* 108. Hæc tertia sententia non habet locum, ubi agitur de præjudicio tertii, *num.* 105. & 109. Consuetudo per quos possit, vel non possit induci? *num.* 110. *& seqq.* Potest solummodo induci à familia perfecta, *num.* 111. *& seqq.* Ea per mulieres nequit induci, *num.* 113. Ex consuetudine an obligentur Moniales ad recitandum Breviarium? *num.* 114. Ad consuetudinem requiritur aliqua actuum frequentia, *n.* 116. Et quot horum sufficiant? *n.* 120. *& seqq.* An sufficiat ad eam unus actus successivus, & continuatus? *n.* 117. *& seqq.* Vel saltem sufficiant duo actus, *n.* 120. *& seqq.* In dubio illud relinquitur arbitrio Judicis, *n.* 122. & 95. In criminibus duo actus inducunt consuetudinem, quomodo? *num.* 124.

Consuetudo debet induci ex certa scientia, & non per errorem, idque exemplificatur, *num.* 126. Actus ad consuetudinem inducendam requisiti, debent esse voluntarii, *num.* 125. Non autem vi, aut ex metu gravi eliciti, *n.* 127. Simulque debent esse uniformes, *n.* 128. Publicèque frequentati quasi ex obligatione, *n.* 129. *& seqq.* Ac debent esse frequentati à majori parte Communitatis, *n.* 131. & 132. Consuetudo non debet esse interrupta, *n.* 133. Et quibus modis censeatur interrumpi? *n.* 134. & 135. Ad inducendam consuetudinem an requiratur scientia & consensus Principis? *num.* 136. *& seqq.* Ad consuetudinem sufficit consensus legalis, seu judicus Principis, *n.* 139. Qui & requiritur, *n.* 140. *& seqq.* Consuetudo sumit vires suas non à subditis, sed ab Authoritate, seu consensu Legislatoris, *n.* 140. Ad inducendam consuetudinem contrà legem, an requiratur bona fides? *num.* 142. *& seqq.* Consuetudines Hæreticorum contrà statum Ecclesiæ Catholicæ sunt irrationabiles, ac invalidæ, *n.* 145. *& seqq.* An ad consuetudinem requiratur, ut sit obtenta in judicio contradictorio? *nu.* 145. *& seqq.* Consuetudinis quot generatim sint effectus? *n.* 149. Sunt quatuor, & qui? *n.* 149. & 150. Consuetudo dupliciter potest interpretari legem, videlicet authenticè, & probabiliter, *num.* 151. Consuetudo rationabilis potest abrogare legem, ejusque obligationem, *num.* 154. Imò & pœnam legis manente ejus obligatione ad culpam, & è contrà, *num.* 155. *& seqq.* Habet vim obligandi etiam pro foro conscientiæ, *num.* 158. & 159. Consuetudo unius loci non obligat alium locum, *num.* 160. Est strictì juris, si est odiosa, secùs, si favorabilis, *nu.* 161. & 162. Ad consuetudinem vicinarum Ecclesiarum, Civitatum, &c. est recurrendum, & quando? *nu.* 163. & 164. Si diversa est consuetudo vicinarum Ecclesiarum, attenditur magis rationabilis, *n.* 165. & 166. Consuetudo S. R. Ecclesiæ utrum sit necessariò observanda, *n.* 166. Consuetudo diuturna, sed mala, an nullum penitus habeat effectum? *n.* 167. *& seqq.* Hæc præstat probabilem causam dubitandi de validitate juris, &c. Dummodò non sit evidenter mala, *num.* 167. Et excusat à pœna temporali, seu fori exterioris, licet non à pœna æterna, *num.* 168. & 169. Consuetudo est difficilis probationis, & cur? *num.* 170. Cui incumbat onus probandi consuetudinem, *num.* 171. Consuetudo notoria non indiget probatione, *nu.* 172. Consuetudo probatur pluribus modis, & quibus, *n.* 173. *& seqq.* Binus actus in judicio, seu genuina sententia conformis, inducit consuetudinem, *nu.* 176. *& seqq.* Testes ut probent consuetudinem, quæ conjunctim deponere debeant? *num.* 179. Præsertim loquendo de consuetudine immemoriali? *num.* 180. Et cujus ætatis hi testes esse debeant? *ibid.* Consuetudo rite introducta, an & quibus modis denuò abrogari possit? *num.* 181. *& seqq.* Lex posterior generalis abrogat consuetudinem priorem generalem, licet nullam hujus faciat mentionem, *nu.* 182. Secùs dicendum de consuetudinibus particularibus locorum, *num.* 183. His sufficienter derogatur per clausulam generalem, *Nulla obstante consuetudine*, *num.* 184. An per clausulam illam generalem, *Non obstante quacunque consuetudine*, etiam derogatur Consuetudini futuræ, seu in posterùm introducendæ? *num.* 185. *& seqq.* Utrum per dictam clausulam censeatur sublata consuetudo immemorialis? *num.* 188. *& seqq.* Quando lex nova reprobat consuetudinem veluti irrationabilem, etiam tollitur immemorialis, *n.* 190. Idem dicendum in nonnullis aliis casibus, *nu.* 191. & 192. Consuetudo potest abrogari per contrariam consuetudinem, *num.* 194. Et quæ ad hoc requirantur? *num.* 195. Quantumque tempus? *num.* 196. *& seqq.*

2. Consuetudo tollens juramentum calumniæ in totum, non valet, T. 7. *num.* 50. Nec valet consuetudo, ut illud differatur utque ad finem causæ, *n.* 51. & 52. Vide *Calumniæ juramentum.* Consuetudo Provinciarum multùm operatur quoad hoc, ut credatur alicui scripturæ, vel non, T. 22. *n.* 101.

3. Consuetudo an, & quando excuset à Residentiâ? T. 4. *num.* 157. *& seqq.* Consuetudo immemorialis æquivalet privilegio, *nu.* 159. Consuetudo habendi plura Beneficia quid operetur? T. 5. *num.* 216. & *num.* 242. 274. *& seqq.* Consuetudo irrationabilis nec licita, nec valida est, T. 26. *nu.* 338 Consuetudinem aliquam esse validam, & non licitam, implicat, *n.* 340.

4. Consuetudo tribuit jurisdictionem, A. *n.* 18. Consuetudo Hæreticorum contrà leges Ecclesiæ non valet, T. 3. *num.* 144. Consuetudo Executorum recipiendi munera antè dispensationem, nec valida, nec licita est, A. *n.* 319.

5. Consuetudo Germaniæ exigendi quinque pro centum, an & quando sit licita? *Tit.* 19. *num.* 55. *& seqq.*

R. J. Consuetudo non extenditur de loco in locum, C. II. R. XXVIII. *n.* 11.

CONSUMMATIO.

3. Consummatio Matrimonii quæ requirat? *Tit.* 32. *num.* 7.

CONTEMPTUS.

3. Contemptus unius invalidat actum à cæteris factum, T. 11. *n.* 31.

CONTIGUUM.

5. Contiguum quid? T. 39. *num.* 191.

CONTINENTIA.

2. Continentia causarum regulariter non debet dividi, T. 2. *num.* 144 & 145. Idque exemplificatur, *nu.* 147. & 148. Fallit tamen, quando causæ sunt alterius naturæ, & ordinis, *num.* 149. Si non opponatur exceptio causæ connexæ non dividendæ, valet Processus coràm diversis Judicibus factus, *n.* 151.

CONTINGENTIA.

R. J. De ordinariè contingentibus fiunt Leges, C. II. R. XLV. *n.* 4.

CONTRACTUS, CONTRAHENS.

1. Contractus propriè dictus qui? T. 35. *num.* 91. Et qualem importet utrò citròque obligationem? *num.* 92. Contractus variè dividitur, *num.* 93. *& seqq.* Contractus verus, seu explicitus, ac formalis, & quasi contractus, quid? *num.* 93. & 94 Contractus onerosi, & contractus gratuiti seu lucrativi, qui? *n.* 95. Contractus perficiuntur quatuor modis, *num.* 97. Videlicet Re, *n.* 98. Verbis, *num.* 99. & 100. Litteris, seu scriptura, *nu.* 101. Et consensu, *num.* 102. Contractuum Substantialia, naturalia, accidentalia, & solemnia, quæ? *n.* 103. *& seqq. Contractus non reddantur in iavitum*, quomodo intelligendum? T. 32. *n.* 68. Contractus nominati, & innominati qui? T. 35. *n.* 107. & 108. Contractuum innominatorum quatuor sunt species, *n.* 108. Permutatio est contractus innominatus, & cur? *num.* 109. Solvitur notabilis instantia, *num.* 110. Inter contractus nominatos & innominatos, quæ sint differentiæ? *num.* 111. *& seqq.* In his licet pœnitere, & quâ ratione? *num.* 112. & 113. De Jure Canonico tamen non licet pœnitere in contractibus innominatis, *num.* 114. Imò & in foro civili secundùm hodiernos mores in contractu innominato, non habet locum pœnitentia, *num.* 115. Contractus bonæ fidei, & contractus stricti juris, qui? T. 35. *num.* 118. *& seqq* Hujus divisionis origo & ratio quæ? *nu.* 121. & 122. Solvitur instantia, *num.* 123. Contractus & actiones bonæ fidei, sunt septendecim, *n.* 124. Et quales? *n.* 125. & 126 Differentiæ inter contractus bonæ fidei, & stricti juris quæ? *nu.* 127. *& seqq.* Qua ratione omnis contractus possit dici bonæ fidei? *n.* 128. & 129. Allata divisio in contractus bonæ fidei, & stricti juris an etiam de jure Canonico præcedat? *nu.* 133. Ponitur sententia affirmativa, *num.* 134 Solvuntur contraria, *n.* 135. & 136. Contractus, aliique actus ex metu gravi procedentes regulariter sunt validi, T. 40. *num.* 30. Quamvis tali metu probato sint rescindendi per sententiam Judicis, *num.* 31 *& seqq.* Dantur tamen plures, qui ipso Jure sunt invalidi, & quales? *n.* 44. 45. 55. *& seqq.*

2. Contractus Regula est, quòd ratione contractûs fortiatur quis forum, T. 2. *num.* 80. Contractûs nomen sumitur hic largissimè, *n.* 81. Etiam comprehendendo contractum fictum, *nu* 82. Data regula patitur plures limitationes, *num.* 83 *& seqq.* Vide *Forum ratione contractûs*; Contractus inter Laicos initi, ac juramento confirmati, recensentur inter causas mixti fori, & quando? T. 2. *n.* 152. Contractus litigiosus quis? T. 16. *n.* 49. Quæ sint pœnæ contractûs litigiosi? *num.* 49. 50. Si testes deponant super contractu seu de contentis in scriptura, hinc sufficiunt duo testes pro ejus probatione, *Tit.* 22. *num.* 164. Contractûs, puta stipulationis summa est pars, sicque est quid substantiale, *n.* 279. Contractus an, & qualiter per dolum malum vitietur? T. 14 *n.* 5. *& seqq.* Contractus qui ex errore celebrantur, utrum sint validi? *ibid.* Ob dolum circa substantiam rei, contractus jure naturæ est irritus, *num.* 6. & 7. Et quid si dolus solùm versetur circà qualitates accidentales? *num.* 8. Aut si dolus non det causam contractui, sed solùm incidat? *n.* 9. *& seqq.* Dolus dans causam contractui stricti juris, eum non reddit ipso jure nullum, *num.* 13. Bene tamen contractum bonæ fidei, *num.* 14. *& seqq.* Quod limitatur, *num.* 16. & 17. Vide *Dolus* Inter contractus ipso jure irritos, & irritandos quæ differentia? T. 16. *num.* 22. Contractus per juramentum confirmatus differt plurimùm ab eo, qui non confirmatur, sed solùm juramentum servari debet, T. 24 *n.* 112. *& seqq.* Enumerantur hujusmodi differentiæ, *n.* 113. *& seqq.* Contractus de jure invalidi, an confirmentur juramento? *num.* 117. *& seqq.* Qui sunt jure naturali, aut Divino contractus, non possunt juramento confirmari, *num.* 117. Contractus jure duntaxat humano invalidi, al quando confirmantur juramento, *n.* 118. *& seqq.* Aliquando verò non confirmantur juramento, idque exemplificatur, *n.* 121. *& seqq* Contractus de jure irritus, quando censeatur confirmari juramento? *n.* 125. *& seqq.*

3. Contractus Molliatra, & pharatra quid? & an licitus? T. 17. *n.* 298. *& seqq* Contractus in Ecclesiis facti, quamvis valeant, sunt tamen illiciti, T. 48. *n.* 15. Limitatur, *num.* 16. *Contractus ex conventione legem accipiunt*, T. 17. n. 18.

R. J. Contractus etiam jurati, qui sine peccato servari non possunt, sunt ipso jure nulli, C. I. R. V. *n.* 7. Cæteri contractus illiciè facti, de jure valent, sed rescindi possunt, *ibid.* & C. II. R. LVIII. *num.* 7. remissi è Contractus minorum absque curatore nullitèr celebrati, subsistunt si majores facti per quinquennium reclament, R. XVIII. *n.* 12. Contractus civiles prohibiti, sunt ipso jure nulli, C. II. R. XXXIX. *num.* 9. Ex contractu prohibito nulla est translatio dominii, *ibid. n.* 11. Contractus ex conventione legem accipiunt, R. LXXXV. *num.* 2. *& seqq.* Contrahens cum pupillo sine tutore obligatur eidem, licet pupillus non illi vicissim, R. XII. *num.* 8.

CONTRADICTIO.

R. J. Contradictio etiam signis & nutu fieri potest, C. II. R. LXIII. *n.* 5.

CONTRADOS.

4. Contrados, seu donatio propter nuptias quid? T. 2. *n.* 63. Hujus administratio & fructus durante matrimonio ad maritum pertinent, *n.* 94. Eam filio teneatur dare pater, ubi adhuc est in utu, *n.* 65.

CONTRARIA, CONTRARIETAS.

R. J. Contraria allegantem non esse audiendum quomodo intelligendum de Actore & Reo, C. II. R. XX. *n.* 8.

1. Contrarietas apparens Jurium est concilianda, P. *n.* 203. Salva tamen verborum proprietate, *n.* 204. Contrarietas in eadem Compilatione Juris non est admittenda, *n.* 205. *& seqq.* Nisi posterior Canon expressè deroget priori, *n.* 207. Ubi est manifesta Jurium contrarietas, standum est posteriori decisioni, *num.* 211. *& seqq.* Et quid observandum circà manifestas contrarietates Juris Canonici, & Civilis? *n.* 217. *& seqq.*

CONTUMACIA, CONTUMAX.

2. Contumacia quid? quibusque modis committatur? T. 14. *n.* 43. *& seqq.* Est delictum personale, *num.* 44. Contumacia erga Judicem potest pluribus modis contingere, *num.* 45. Nempe in non veniendo, *n.* 46. & 47. In non respondendo, *n.* 48. In obscurè respondendo, *nu.* 49. Recedendo absque Judicis licentia, *n.* 50. In non jurando, *n.* 51. In non restituendo, & intrà quod tempus Reus condemnatus restituere debeat? *nu.* 52. & 53. In non exhibendo, *num.* 54. Et aliis adhuc modis, *n.* 55. Contumacia est duplex, vera, & ficta, T. 14. *nu.* 56. Et ratio hujus divisionis, *num.* 57. Contumaciam qualiter Actor censeatur committere? *num.* 78. *& seqq.* Et cur hæc quandoque à nonnullis committatur? *num.* 79. Major est contumacia Actoris, quàm Rei, *num.* 88 Contrà Actorem contumaciter absentem, quomodo procedendum? *num.* 81. *& seqq.* Vide *Actor qualiter*. Ad elidendam præsumptionem contumaciæ, & excusandam absentiam peremptoriè citati, qualis sufficiat probatio, T. 19. *nu.* 63. Contumax verus quis? T. 14. *num.* 58. Fictè, seu præsumptivè contumax quis? *num.* 59. Et quid in dubio, an citatio per Edictum ad notitiam citati pervenerit? *num.* 60. Vel si talis possea moram purgaverit, allegando justam causam absentiæ? *num.* 61. Ut quis dicatur contumax, requiritur ut sit citatus tribus edictis, vel uno peremptorio, & quomodo hoc intelligendum? *num.* 62. & *num.* 114. Requiritur ulteriùs, quod nullo injusto impedimento detentus fuerit, dum in termino citationis non comparuit, *num.* 63. Illa impedimenta exemplificantur, *nu.* 63. *& seqq.* Judex nequit procedere contrà contumacem, nisi ad instantium partis, *num.* 64. An Judex elapso termino possit expectare contumacem in aliam horam, vel diem sequentem? *nu.* 68. *& seqq.* Judex essi possit, non tenetur expectare contumacem in diem sequentem, *n.* 75. *& seqq.* Contumax non potest quis declarari à Judice, nisi ad petitionem partis, T. 3. *num.* 100. Idque declaratur, ac limitatur, *num.* 101. *& seqq.* Condemnari ut contumax quando quis possit? *nu.* 102. & 103. Contrà Reum contumacem in comparendo, quomodo Judex debeat procedere ad infligendas pœnas? T. 14. *num.* 122. *& seqq.* Debet tunc Reus antea declarari contumax, *nu.* 122. Rei contumacis pœnæ quæ? *num.* 126. *& seqq.* Vide *Rei contumacis*.

5. Contumacia ad Censuram requisita in quo consistat? T. 39. *num.* 12. *& seqq.*

R. J. Contumacia in delictis auget malitiam, C. II. R. XLIX. *n.* 6. Contumax debet certiorari, R. VIII. *n.* 15. R. XXXI. *n.* 9. Contrà contumacem semper severiùs procedendum, R. XLIX. *n.* 6.

CONVENTIO.

2. Conventio propriè, non est re conventio, T. 4 *nu.* 31. & 32. Conventionis & reconventionis causa simul tractanda est, *n.* 45. *& seqq.* Vide *Reconventio*.

3. Conventio, ne dolus præsletur in contractibus, quoad furura est nulla, de præterito valet, T. 16 *num.* 30. *& seq.* Conventionis difficilis esse quis dicatur? T. 22. *num.* 9.

CONVENTUALES, CONVENTUALITER, CONVENTUS.

1. Conventualiter vivere Regulares, quid? T. 31. *n.* 113.
2. Conventus. Vide suprà, *Capitulum*.
3. Conventuales qui olim? & qui nunc? T. 31. *n.* 53.

CONVERSIO.

3. Conversio Conjugatorum, & ingressus in Religionem eorundem. Vide *Conjugatorum conversio*.

CONVICTUS.

2. Convictus quando Reus censeatur? T. 18. *n.* 69.

COOPERATOR.

3. Cooperatores, & Capellani quomodo concedantur Parochis? T. 4. *n.* 85. *& seq.*
4. Cooperatores, seu Capellani Parochorum qualiter assistere valeant matrimonio? T. 3. *n.* 85.
5. Cooperatores homicidii. Vide *Homicidii Cooperatores*.

COPULA.

4. Copula carnalis qualis requiratur, & sufficiat ad contrahendam affinitatem? T. 14. *n.* 37. *& seqq.* Copula habita quando inducat obligationem ducendi vel dotandi. Vide *Defloratio*. Copula an & quando præbeat causam dispensandi super impedimentis? A. *n.* 94. Copula an & quando debeat exprimi in supplicatione pro dispensatione? A. *n.* 155. *& seq. & num.* 183. *& seqq.*

CORPUS.

1. Corpore vitiati qui? T. 20. *n.* 3. Debilitas corporis, *n.* 4. Mutilatio, *n.* 5. Et deformitas corporis in quo consistant? *nu.* 6. Per membrum, quid propriè intelligatur? *n.* 5. Corpore vitiati non sint ordinandi nec ad Clericalem Tonsuram promovendi, *num.* 7. Et quid, si vitium corporis post susceptos ordines supervenit? *nu.* 8. & 12. Ubi vitium corporis vel impedit exercitium ordinis, vel notabilem causat deformitatem, inducitur irregularitas, & prohibetur quis ordinari, *num.* 9. Vide ℣. *Ordinari quando possint*, & ℣. *Irregularis*. In dubio de gravitate vitii corporalis pertinet ad Episcopum id dijudicare, *n.* 20. Etiam respectu Religiosorum ab ipso ordinandorum, *n.* 21. Et quid de Religiosis jam ordinatis? *num.* 22. Solvitur instantia, ex *Levitic. cap.* 21. desumpta, *n.* 23. & 24. Cum corpore vitiatis regulariter dispensat solus Papa, & quidem non facilè, quando deformitas est gravis, *n.* 36. Nec solet Papa directè dispensare cum corpore vitiatis, *n.* 37. An aliquando etiam cum ipsis dispenset Episcopus, *n.* 38.

2. Corpus occisi exhumare è loco sacro, ut conflet de corpore delicti, non potest Judex Laicus inconsulto Episcopo, T. 20. *nu.* 172. Potest tamen Episcopus id concedere absque irregularitate, *ibid.*

3. Corporis delicti visitatio, quando fieri debeat? T. 1. *n.* 356. Et quomodo? *nu.* 357. Forma visitandi, & notandi visitationem factam, *n.* 358. Quandonam ad visitandum Corpus delicti requirantur periti in arte? *n.* 359. Et quinam esse possint? *ibid.*

CORRECTIO, CORRECTORIUM, CORRIGERE.

1. Correctio Jurium est odiosa, P. *nu.* 202. Nec præsumenda, T. 2. *n.* 419. Non est inducenda per tacitos, & subauditos intellectus, idque variè exemplificatur, *num.* 500. *& seqq.* Censetur favorabilis, quando per eam rediur ad Jus commune antiquum, *num.* 509.

Corrigens dispositio, quæ? *n.* 423.

2. A legitima correctione non admittitur appellatio, præsertim in Regularibus, T. 28. *nu.* 300. Nisi modus excedatur, *nu.* 301. Id ipsum procedit in Clericis sæcularibus, *n.* 302.

3. Correctoria Juris & exorbitantia ab eo non sunt extendenda, T. 31. *n.* 142. & 148.

4. Correctio fraterna an, & quando remitti debeat denunciationi Evangelicæ, vel Judiciali? T. 1. *n.* 62. *& seqq.* Correctionis causa rarò expedit verba injuriosa vel contumeliosa adhibere, T. 36. *n.* 4.

R. J. Correctorium Juris quid sit? C. II. R. XXVIII. *num.* 3. & 5.

CORRELATIVA.

1. Correlativorum idem est Judicium, eademque disciplina, T. 2. *num.* 514. Dummodo in ipsis militet eadem ratio, *n.* 515.

CRAPULA.

3. Crapula quid, & quàm nociva? T. 1. *n.* 46.

CREATURA.

1. Creaturæ irrationales, in quo sensu sint capaces legis? P. *n.* 11.

CREDITOR.

2. Creditores, si citiùs dent quietantiam, quàm receperint pecuniam, possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, sed intrà triginta dies tantùm, T. 22. *n.* 184. & *n.* 336.

3. Creditor acquirens res Debitoris, an & quando eas retinere valeat? *Tit.* 21. *num.* 31. Creditor quale jus

jus habeat in pignore? *T.* 21. *n.* 66. *& seqq.* An & quando illud possit vendere? *n.* 70. *& seqq.*

CREDULITAS.

2. Credulitas est quartus gradus probationis, *T.* 19. *n.* 28. *&* 29. In quo conveniat & differat à fcientia? *n.* 30. Non potest stare cum scientia, *T.* 20. *n.* 345. Testes de credulitate qui? *num.* 344. Et an aliquid probent? *n.* 348. Vide *Testes de scientia.*

CRIMEN, CRIMINALIS, CRIMINALITER, CRIMINOSUS.

1. In Criminibus duo actus inducunt consuetudinem, & quomodo? *T.* 4. *n.* 124. & *n.* 121. An sit licitum transigere super crimine, dando videlicet adversario suo pecuniam, ut ab acculatione ejus desistat? *T.* 36. *n.* 30. Et quid spectato jure Canonico? *n.* 34. 35.
2. Crimina pleraque de facto sunt mixti fori, quoad poenam irrogandam, *T.* 2. *num.* 158. *& seq.* Excepta Hæresi, *num.* 159. Et Simonia, *n.* 160. Et quid de læsione infrà dimidium justi pretii? *num.* 161. Punitus per Judicem sæcularem super crimine mixti fori, an possit etiam puniri per Ecclesiasticum, & è contrà? *n.* 163. *&* 164. Satius est impunitum relinqui crimen nocentis, quàm innocentem damnari, *T.* 18. *num.* 12. Interest Reipub. crimina non manere impunita, *T.* 28. *n.* 272. Ob crimen prohibetur quis appellare quando de eo convictus, & confessus est, *nu.* 270. *&* 272. Secùs, quando de crimine non sic constat, *n.* 272. Crimina excepta cur sic dicantur? *T.* 18. *num.* 99. Et quæ sint? *nu.* 100. *& seqq.* De proprio crimine judicialiter confessi, an possint interrogari de sociis criminis? eorumque confessio adversus istos admitti? *T.* 18. *nu.* 96. *& seqq.* In criminibus stat præsumptio contra delinquentem, *num.* 125. In criminibus exceptis admittuntur ad testimonium etiam infames, *Tit.* 20. *n.* 50. *&* 52. Et criminosi, *n* 64. Criminosus quis? *n.* 55. *& seqq.* Criminosus vel adhuc perseverat in crimine, vel jam est emendatus, *nu.* 57. Præsumitur emendatus post lapsum triennii honestè peracti, *ibid.* Utrum, & quando criminosus sit repellendus à ferendo testimonio? *num.* 55. 58. *& seqq.* Criminosus jam emendatus admittitur in causis civilibus ad testimonium, secùs, si nondum est emendatus, *num.* 58. Istud spectato Jure Canonico procedit, dummodo crimen testi objectum legitimè probetur, licet antea de eo non fuerit condemnatus, *nu.* 59. De Jure tamen Civili requiritur, ut de Crimine illo fuerit antea judicialiter condemnatus, *num.* 60. In causis criminalibus criminaliter motis, repellitur testis criminosus, *nu.* 61. Adeò, ut etiam ex unico crimine quis repellatur, *n.* 62. Cur Judex criminosus non infamis, nequeat per exceptionem partis repelli à judicando, benè tamen à testificando? *nu.* 63. Dantur plures casus, in quibus criminosus emendatus admittitur pro teste etiam in causis criminalibus, *num.* 64. *& seqq.* Putà in criminibus exceptis, & quando veritas aliter haberi nequit, *nu.* 64. Item parte non opponente, *num.* 65. Item ad probandam innocentiam Rei, *nu.* 67. Ac in causis in quibus non requiritur plena probatio, *num.* 68. Ad repellendum testem criminosum, non sufficit objicere crimen in genere &c. *num.* 66. Emendatio criminosi præsumitur, si is per triennium ab improbe factis abstinuit, *T.* 23. *n.* 100.
3. Crimen læsæ Majestatis in Personam Principis. Vide *Læsæ Majestatis crimen.* Criminali in materia duæ vices inducunt consuetudinem, & quando secùs, *T.* 1. *n.* 44 *&* 45. Criminosi non possunt recipi in Religione, *T.* 31. *n.* 80.
4. Criminis impedimentum ex adulterio solo non causatur, *T.* 7. *n.* 2. Nisi cum eo concurrat contractus, *n.* 3. Vel saltem promissio Matrimonii, *n.* 4. Aut sine promissione machinatio in mortem conjugis innocentis, *nu.* 5. Nihil refert, num adulterium præcedat, vel subsequatur promissionem Matrimonii, *n.* 6. Ad impedimentum criminosum requiritur insuper, quòd matrimonium prius sit invalidum, *n.* 8. Et adulterium cum promissione factum sit vivente conjuge, *n.* 9. Et quidem eodem, *n.* 10. Utroque adultero sciente alterum esse conjugatum, *num.* 11. Debet etiam esse adulterium perfectum, *n.* 12. Secundùm aliquos requiritur seminatio viri, *num.* 13. Contrarium est probabilius, per lascivos tactus non contrahitur impedimentum criminis, *n.* 14. Ut contrahatur, requiritur etiam, ut promissio Matrimonii sit seria, *n.* 15. Et acceptata, *n.* 16. Licet non sit mutua, *nu.* 17. Criminis impedimentum ex machinatione in mortem non contrahitur ex solo homicidio, *T.* 6. *n.* 18. Benè verò si concurrit adulterium, *n.* 19. Vel quando uterque sine adulterio machinatur in mortem conjugis, *n.* 20. Ut machinatio cum adultero, *nu.* 19. Vel quando uterque sine adulterio machinatur in mortem conjugis, *n.* 20. Ut machinatio cum adulterio causet impedimentum, requiritur ut alteruter sit causa moralis, vel Physica mortis, *nu.* 21. Et mors ex tali machinatione revera sequatur, *nu.* 22. ipsaque machinatio fiat animo contrahendi Matrimonium, *n.* 23. Ad quod tamen sufficit intentio interna, *nu.* 24. Conditiones requisitæ ad impedimentum criminis sine adulterio contrahendum, quæ? *nu.* 25. Criminis impedimentum contrahunt etiam illi qui ignorant impedimentum, *T.* 7. *n.* 26. Criminis impedimentum à quibus, & ex qua causa dispensando tollat Papa? *A. num.* 138. *& seqq.* Ut ritè dispensetur quænam exprimi debeant? *n.* 282. *& seq.*

R. J. Criminaliter inquisitus & crimen confessus non potest excipere quòd infamia non præcesserit, C. II. R. XLIII. *n.* 8. Criminales, seu sanguinis causas Episcopi &c. per alios tractant, C. II. R. LXVIII. *num.* 7.

CULPA.

2. Culpa & dolus apud Juris peritos quid? *T.* 24. *nu.* 20. Culpa lata æquiparatur dolo, *ibid.*
3. Culpa aliter apud Theologos, aliter apud Juristas accipitur, *T.* 15. *num.* 17. Alia est lata, alia levis, alia levissima, *n.* 18. Differt à casu & dolo, *n.* 19. Ex qua culpa teneatur Commodatarius? *num.* 20. *& seqq.* Ponuntur Regulæ generales ad cognoscendum ex qua culpa quis in quovis contractu teneatur, *n.* 26. *& seqq.*
5. Culpa lata an & quando æquiparatur dolo? *T.* 12. *num.* 213. Culpa ubi nulla, nulla ibi pœna, *T.* 37. *num.* 2.

R. J. Culpa lata æquiparatur dolo, C. II. R. XXVI. *n.* 5. Sine culpa nemo puniendus, nisi subsit causa boni communis, R. XXIII. *n.* 2. 3. R. XLI. *n.* 2.

CULTUS.

3. Cultus publicus & privatus quid? *T.* 45. *num.* 16. Quo cultu coli possint Sancti ac Beati? *n.* 17. Item cum fama Sanctitatis defuncti, *n.* 18. *& seqq.* Asseruntur Decreta & Constitutiones Pontificiæ circà cultum Beatorum nondum Canonizatorum, *n.* 17. Et circà cultum imaginum, miraculorum & revelationum defunctorum cum fama Sanctitatis, *n.* 19.

CUMULATIO.

2. Cumulatio actionum est prohibita, & quando? *T.* 12. *n.* 167. *& seqq.* Cumulare causam possessionis & proprietatis quid? & quot modis contingat?

num. 263. Et an utraque possit cumulari? *nu.* 264. *& seqq.* Nequit istud fieri in certis casibus, *nu.* 265. *&* 273. *ac seqq.*

CURIA, CURIALES.

3. Curia Romana ubinam censeatur existere? *Tit.* 5. *num.* 451. Curialium Beneficia vacant in curia, *nu.* 449. *& seqq.*

CUSTODIA, CUSTOS.

3. Custodia Rei ad Asylum confugientis. Vide *Rei custodia.* Custodes Gregum & aliarum rerum ad quid, & ex qua culpa teneantur? *T.* 18. *num.* 88. *& seqq.*
1. Custos quid, & quod ejus officium? *T.* 27. *n.* 6.
5. Custodiæ causa antè constitutionem an, & quomodo, & quando carcerari possit Reus? *T.* 1. *n.* 398.

D.

DAMNIFICANS, DAMNUM.

4. Damnificans injustè tenetur ad restitutionem, *T.* 1. *num.* 6.
5. Damnum, & Damnificatio quid? & quot modis fieri possit? *T.* 36. *num.* 37. *& seqq.* Dari, vel inferri potest non tantùm ex dolo, sed etiam ex culpa Juridica lata, levi, aut levissima, *n.* 38. Damnum datum parit actionem ex Lege Aquilia, ac refarcitionem, & insuper quantum interest, damnum datum non fuisse, *T.* 36. *n.* 50. Subinde parit etiam actionem ad duplum & quadruplum, *nu.* 51. Nec non actionem ex effusio, vel dejecto, *n.* 52. Damnum illatum qualem pariat obligationem pro utroque foro, *T.* 36. *num.* 39. *& seqq.* In foro externo ex quavis etiam levissima culpa juridica oritur obligatio refarciendi, *ibid. & num. seq.* In foro interno datur, non tantùm quando ex dolo, *num.* 41. Sed etiam quando ex culpa infertur, *num.* 42. Non tamen sine culpa Theologica, *num.* 43. Nisi post sententiam Judicis, *num.* 44. Culpæ Theologicæ incapax, sicut & adhibens diligentiam debitam in nullo foro tenetur ad refarciendum damnum, *num.* 45. Sicut nec qui illud jure intulit, *numer.* 46. Litigans tenetur ad expensas litis, *num.* 47. Si temerè litigavit, *nu.* 48. Ob damnum casu contingens, nullus tenetur, *num.* 49. Damnum infectum quid? *T.* 32. *num.* 39.

R. J. Damnum quod quis sua culpa sentit, non intelligitur sentire, C. II. R. XIX. *n.* 11. R. LXXXVI. *num.* 2.

DARE.

R. J. Dare quis potest quod non habet, alieno nomine, non suo, C. II. R. LXXIX. *num.* 6.

DEBILITAS.

1. Debilitas Corporis in quo consistat? *T.* 20. *num.* 4. Debilitati qui? *ibid.*

DEBITOR, DEBITUM.

2. Debitor de fuga suspectus, an & quando possit capi? *Tit.* 3. *num.* 94. *& seqq.* Debitores qui juraverunt solvere usuras, qualiter teneantur ad earum solutionem? *T.* 24. *num.* 71. *&* 79. Debitum pecuniarium non extinguitur per hoc, quòd Creditor illud longo tempore non exigat, *T.* 26. *nu.* 112. Quid requiratur, ut quis præscribat contra debitum pecuniarium? *ibid.*
3. Debita certa, & incerta an, & quando, & à quo minoris emi, ac vendi possint? *Tit.* 17. *numer.* 58.

& seqq. Propter Ecclesiæ necessitatem à Prælato contracta solvere tenetur Successor, *T.* 21. *n.* 36. Debitum est triplex? *T.* 23. *n.* 68.
4. Debitum conjugale petendi impedimentum quibus modis contrahatur? *A. num.* 556. *& seqq.* Dispensare super illo possunt Episcopi, quando provenit ex voto, quod tollere possunt, *num.* 559. Dummodò non fiat votum cum intentione ingrediendi Religionem, *num.* 560. Aut per modum mutui contractûs, *num.* 561. *& seqq.* Possunt etiam dispensare super eodem, proveniente ex voto castitatis perpetuæ, *num.* 564. Vel incestu post matrimonium commisso, *num.* 565. Idem potest Capitulum, *nu.* 566. Ac etiam Regulares Mendicantes, *num.* 567. *& seqq.* Ad quod non indigent speciali facultate Superiorum, *num.* 576. Requiritur tamen justa causa, *num.* 581.

R. J. Debiti obligatio solvitur solutione, per quemcumque fiat, C. II. R. LXXXIII. *num.* 2. Debitor non est in mora, si creditor solutionem oblatam non acceptaverit, C. II. R. XXV. *num.* 15.

DECANUS.

1. Decanus alio nomine appellatur Archipresbyter, *T.* 24. *num.* 3. Decani urbani officium quale? *num.* 7. *& seqq.* Decani ruralis officium quale? *nu.* 10. Ad Decanatum requiritur ætas viginti quinque annorum, saltem inchoatorum, *T.* 6. *num.* 216. Decanus vel debet actu esse presbyter, vel intra annum presbyter fieri, *T.* 14. *num.* 12.
2. Decani Ecclesiarum Cathedralium Germaniæ de consuetudine habent jurisdictionem in Canonicos, *T.* 1. *num.* 99.

DECENDIUM.

2. Decendium concessum ad appellandum, quando incipiat currere? *T.* 27. *num.* 110. *&* 111. Currit de momento in momentum, *num.* 111. Sententia non solùm diffinitiva, verùm & interlocutoria post decendium transit in rem judicatam, *num.* 112. *& seqq.* Decendium ad appellandum concessum quando currere incipiat? *T.* 28. *num.* 157. *& seqq.* Non currit ignoranti se esse gravatum, *num.* 158. Cautela pro notario quoad hoc, *ibid.* Decendium istud à principio est utile, sed in progressu continuum, *num.* 160. *&* 157. Judex à quo nequit minuere terminum decem dierum ad appellandum concessum, & cur? *T.* 28. *num.* 189.

DECENNIUM.

1. Decennium vocatur in Jure longum tempus, *T.* 4. *num.* 91. *&* 96.

DECIMÆ.

2. Decimas præscribens non censetur præscripsisse decimas Novalium, *T.* 26. *num.* 185.
3. Decimarum natura, divisio & Jus, quo debentur, *T.* 30. *num.* 2. *& seqq.* Decimæ definiuntur, *numer.* 2. Aliæ sunt prædiales, seu Reales, aliæ personales, *num.* 3. Decimæ mixtæ non agnoscuntur, *num.* 3. Prædiales aliæ sunt majores, aliæ minutæ, *num.* 5. Aliæ purè spirituales, & Ecclesiasticæ, aliæ Laicales, *num.* 6. Decimæ, aliæ formaliter, aliæ materialiter, & secundùm substantiam sumptæ sunt, *num.* 7. Materialiter sumptæ debentur jure naturali, *ibid.* Divino, & humano, *num.* 8. Decimæ formaliter sumptæ, an solo jure humano, vel divino debeantur? controvertitur, *num.* 9. *& seqq.* Eligitur sententia quòd debeantur jure divino, & probatur variè, *num.* 13. *& seqq.* Decimæ à

jus habeat in pignore? *T.* 21. *n.* 66. *& seqq.* An & quando illud possit vendere? *n.* 70. *& seqq.*

CREDULITAS.

2. Credulitas est quartus gradus probationis, *T.* 19. *n.* 28. *&* 29. In quo conveniat & differat à fcientia? *n.* 30. Non potest stare cum scientia, *T.* 20. *n.* 345. Testes de credulitate qui? *num.* 344. Et an aliquid probent? *n.* 348. Vide *Testes de scientia.*

CRIMEN, CRIMINALIS, CRIMINALITER, CRIMINOSUS.

1. In Criminibus duo actus inducunt consuetudinem, & quomodo? *T.* 4. *n.* 124. & *n.* 121. An sit licitum transigere super crimine, dando videlicet adversario suo pecuniam, ut ab acculatione ejus desistat? *T.* 36. *n.* 30. Et quid spectato jure Canonico? *n.* 34. 35.
2. Crimina pleraque de facto sunt mixti fori, quoad poenam irrogandam, *T.* 2. *num.* 158. *& seq.* Excepta Hæresi, *num.* 159. Et Simonia, *n.* 160. Et quid de læsione infrà dimidium justi pretii? *num.* 161. Punitus per Judicem sæcularem super crimine mixti fori, an possit etiam puniri per Ecclesiasticum, & è contrà? *n.* 163. *&* 164. Satius est impunitum relinqui crimen nocentis, quàm innocentem damnari, *T.* 18. *num.* 12. Interest Reipub. crimina non manere impunita, *T.* 28. *n.* 272. Ob crimen prohibetur quis appellare quando de eo convictus, & confessus est, *nu.* 270. *&* 272. Secùs, quando de crimine non sic constat, *n.* 272. Crimina excepta cur sic dicantur? *T.* 18. *num.* 99. Et quæ sint? *nu.* 100. *& seqq.* De proprio crimine judicialiter confessi, an possint interrogari de sociis criminis? eorumque confessio adversus istos admitti? *T.* 18. *nu.* 96. *& seqq.* In criminibus stat præsumptio contra delinquentem, *num.* 125. In criminibus exceptis admittuntur ad testimonium etiam infames, *Tit.* 20. *n.* 50. *&* 52. Et criminosi, *n* 64. Criminosus quis? *n.* 55. *& seqq.* Criminosus vel adhuc perseverat in crimine, vel jam est emendatus, *nu.* 57. Præsumitur emendatus post lapsum triennii honestè peracti, *ibid.* Utrum, & quando criminosus sit repellendus à ferendo testimonio? *num.* 55. 58. *& seqq.* Criminosus jam emendatus admittitur in causis civilibus ad testimonium, secùs, si nondum est emendatus, *num.* 58. Istud spectato Jure Canonico procedit, dummodo crimen testi objectum legitimè probetur, licet antea de eo non fuerit condemnatus, *nu.* 59. De Jure tamen Civili requiritur, ut de Crimine illo fuerit antea judicialiter condemnatus, *num.* 60. In causis criminalibus criminaliter motis, repellitur testis criminosus, *nu.* 61. Adeò, ut etiam ex unico crimine quis repellatur, *n.* 62. Cur Judex criminosus non infamis, nequeat per exceptionem partis repelli à judicando, benè tamen à testificando? *nu.* 63. Dantur plures casus, in quibus criminosus emendatus admittitur pro teste etiam in causis criminalibus, *num.* 64. *& seqq.* Putà in criminibus exceptis, & quando veritas aliter haberi nequit, *nu.* 64. Item parte non opponente, *num.* 65. Item ad probandam innocentiam Rei, *nu.* 67. Ac in causis in quibus non requiritur plena probatio, *num.* 68. Ad repellendum testem criminosum, non sufficit objicere crimen in genere &c. *num.* 66. Emendatio criminosi præsumitur, si is per triennium ab improbe factis abstinuit, *T.* 23. *n.* 100.
3. Crimen læsæ Majestatis in Personam Principis. Vide *Læsæ Majestatis crimen.* Criminali in materia duæ vices inducunt consuetudinem, & quando secùs, *T.* 1. *n.* 44 *&* 45. Criminosi non possunt recipi in Religione, *T.* 31. *n.* 80.
4. Criminis impedimentum ex adulterio solo non causatur, *T.* 7. *n.* 2. Nisi cum eo concurrat contractus, *n.* 3. Vel saltem promissio Matrimonii, *n.* 4. Aut sine promissione machinatio in mortem conjugis innocentis, *nu.* 5. Nihil refert, num adulterium præcedat, vel subsequatur promissionem Matrimonii, *n.* 6. Ad impedimentum criminosum requiritur insuper, quòd matrimonium prius sit invalidum, *n.* 8. Et adulterium cum promissione factum sit vivente conjuge, *n.* 9. Et quidem eodem, *n.* 10. Utroque adultero sciente alterum esse conjugatum, *num.* 11. Debet etiam esse adulterium perfectum, *n.* 12. Secundùm aliquos requiritur seminatio viri, *num.* 13. Contrarium est probabilius, per lascivos tactus non contrahitur impedimentum criminis, *n.* 14. Ut contrahatur, requiritur etiam, ut promissio Matrimonii sit seria, *n.* 15. Et acceptata, *n.* 16. Licet non sit mutua, *nu.* 17. Criminis impedimentum ex machinatione in mortem non contrahitur ex solo homicidio, *T.* 6. *n.* 18. Benè verò si concurrit adulterium, *n.* 19. Vel quando uterque sine adulterio machinatur in mortem conjugis, *n.* 20. Ut machinatio cum adultero, *nu.* 19. Vel quando uterque sine adulterio machinatur in mortem conjugis, *n.* 20. Ut machinatio cum adulterio causet impedimentum, requiritur ut alteruter sit causa moralis, vel Physica mortis, *nu.* 21. Et mors ex tali machinatione revera sequatur, *nu.* 22. ipsaque machinatio fiat animo contrahendi Matrimonium, *n.* 23. Ad quod tamen sufficit intentio interna, *nu.* 24. Conditiones requisitæ ad impedimentum criminis sine adulterio contrahendum, quæ? *nu.* 25. Criminis impedimentum contrahunt etiam illi qui ignorant impedimentum, *T.* 7. *n.* 26. Criminis impedimentum à quibus, & ex qua causa dispensando tollat Papa? *A. num.* 138. *& seqq.* Ut ritè dispensetur quænam exprimi debeant? *n.* 282. *& seq.*

R. J. Criminaliter inquisitus & crimen confessus non potest excipere quòd infamia non præcesserit, C. II. R. XLIII. *n.* 8. Criminales, seu sanguinis causas Episcopi &c. per alios tractant, C. II. R. LXVIII. *num.* 7.

CULPA.

2. Culpa & dolus apud Juris peritos quid? *T.* 24. *nu.* 20. Culpa lata æquiparatur dolo, *ibid.*
3. Culpa aliter apud Theologos, aliter apud Juristas accipitur, *T.* 15. *num.* 17. Alia est lata, alia levis, alia levissima, *n.* 18. Differt à casu & dolo, *n.* 19. Ex qua culpa teneatur Commodatarius? *num.* 20. *& seqq.* Ponuntur Regulæ generales ad cognoscendum ex qua culpa quis in quovis contractu teneatur, *n.* 26. *& seqq.*
5. Culpa lata an & quando æquiparatur dolo? *T.* 12. *num.* 213. Culpa ubi nulla, nulla ibi pœna, *T.* 37. *num.* 2.

R. J. Culpa lata æquiparatur dolo, C. II. R. XXVI. *n.* 5. Sine culpa nemo puniendus, nisi subsit causa boni communis, R. XXIII. *n.* 2. 3. R. XLI. *n.* 2.

CULTUS.

3. Cultus publicus & privatus quid? *T.* 45. *num.* 16. Quo cultu coli possint Sancti ac Beati? *n.* 17. Item cum fama Sanctitatis defuncti, *n.* 18. *& seqq.* Asseruntur Decreta & Constitutiones Pontificiæ circà cultum Beatorum nondum Canonizatorum, *n.* 17. Et circà cultum imaginum, miraculorum & revelationum defunctorum cum fama Sanctitatis, *n.* 19.

CUMULATIO.

2. Cumulatio actionum est prohibita, & quando? *T.* 12. *n.* 167. *& seqq.* Cumulare causam possessionis & proprietatis quid? & quot modis contingat?

num. 263. Et an utraque possit cumulari? *nu.* 264. *& seqq.* Nequit istud fieri in certis casibus, *nu.* 265. *&* 273. *ac seqq.*

CURIA, CURIALES.

3. Curia Romana ubinam censeatur existere? *Tit.* 5. *num.* 451. Curialium Beneficia vacant in curia, *nu.* 449. *& seqq.*

CUSTODIA, CUSTOS.

3. Custodia Rei ad Asylum confugientis. Vide *Rei custodia.* Custodes Gregum & aliarum rerum ad quid, & ex qua culpa teneantur? *T.* 18. *num.* 88. *& seqq.*
1. Custos quid, & quod ejus officium? *T.* 27. *n.* 6.
5. Custodiæ causa antè constitutionem an, & quomodo, & quando carcerari possit Reus? *T.* 1. *n.* 398.

D.

DAMNIFICANS, DAMNUM.

4. Damnificans injustè tenetur ad restitutionem, *T.* 1. *num.* 6.
5. Damnum, & Damnificatio quid? & quot modis fieri possit? *T.* 36. *num.* 37. *& seqq.* Dari, vel inferri potest non tantùm ex dolo, sed etiam ex culpa Juridica lata, levi, aut levissima, *n.* 38. Damnum datum parit actionem ex Lege Aquilia, ac refarcitionem, & insuper quantum interest, damnum datum non fuisse, *T.* 36. *n.* 50. Subinde parit etiam actionem ad duplum & quadruplum, *nu.* 51. Nec non actionem ex effusio, vel dejecto, *n.* 52. Damnum illatum qualem pariat obligationem pro utroque foro, *T.* 36. *num.* 39. *& seqq.* In foro externo ex quavis etiam levissima culpa juridica oritur obligatio refarciendi, *ibid. & num. seq.* In foro interno datur, non tantùm quando ex dolo, *num.* 41. Sed etiam quando ex culpa infertur, *num.* 42. Non tamen sine culpa Theologica, *num.* 43. Nisi post sententiam Judicis, *num.* 44. Culpæ Theologicæ incapax, sicut & adhibens diligentiam debitam in nullo foro tenetur ad refarciendum damnum, *num.* 45. Sicut nec qui illud jure intulit, *numer.* 46. Litigans tenetur ad expensas litis, *num.* 47. Si temerè litigavit, *nu.* 48. Ob damnum casu contingens, nullus tenetur, *num.* 49. Damnum infectum quid? *T.* 32. *num.* 39.

R. J. Damnum quod quis sua culpa sentit, non intelligitur sentire, C. II. R. XIX. *n.* 11. R. LXXXVI. *num.* 2.

DARE.

R. J. Dare quis potest quod non habet, alieno nomine, non suo, C. II. R. LXXIX. *num.* 6.

DEBILITAS.

1. Debilitas Corporis in quo consistat? *T.* 20. *num.* 4. Debilitati qui? *ibid.*

DEBITOR, DEBITUM.

2. Debitor de fuga suspectus, an & quando possit capi? *Tit.* 3. *num.* 94. *& seqq.* Debitores qui juraverunt solvere usuras, qualiter teneantur ad earum solutionem? *T.* 24. *num.* 71. *&* 79. Debitum pecuniarium non extinguitur per hoc, quòd Creditor illud longo tempore non exigat, *T.* 26. *nu.* 112. Quid requiratur, ut quis præscribat contra debitum pecuniarium? *ibid.*
3. Debita certa, & incerta an, & quando, & à quo minoris emi, ac vendi possint? *Tit.* 17. *numer.* 58.

& seqq. Propter Ecclesiæ necessitatem à Prælato contracta solvere tenetur Successor, *T.* 21. *n.* 36. Debitum est triplex? *T.* 23. *n.* 68.
4. Debitum conjugale petendi impedimentum quibus modis contrahatur? *A. num.* 556. *& seqq.* Dispensare super illo possunt Episcopi, quando provenit ex voto, quod tollere possunt, *num.* 559. Dummodò non fiat votum cum intentione ingrediendi Religionem, *num.* 560. Aut per modum mutui contractûs, *num.* 561. *& seqq.* Possunt etiam dispensare super eodem, proveniente ex voto castitatis perpetuæ, *num.* 564. Vel incestu post matrimonium commisso, *num.* 565. Idem potest Capitulum, *nu.* 566. Ac etiam Regulares Mendicantes, *num.* 567. *& seqq.* Ad quod non indigent speciali facultate Superiorum, *num.* 576. Requiritur tamen justa causa, *num.* 581.

R. J. Debiti obligatio solvitur solutione, per quemcumque fiat, C. II. R. LXXXIII. *num.* 2. Debitor non est in mora, si creditor solutionem oblatam non acceptaverit, C. II. R. XXV. *num.* 15.

DECANUS.

1. Decanus alio nomine appellatur Archipresbyter, *T.* 24. *num.* 3. Decani urbani officium quale? *num.* 7. *& seqq.* Decani ruralis officium quale? *nu.* 10. Ad Decanatum requiritur ætas viginti quinque annorum, saltem inchoatorum, *T.* 6. *num.* 216. Decanus vel debet actu esse presbyter, vel intra annum presbyter fieri, *T.* 14. *num.* 12.
2. Decani Ecclesiarum Cathedralium Germaniæ de consuetudine habent jurisdictionem in Canonicos, *T.* 1. *num.* 99.

DECENDIUM.

2. Decendium concessum ad appellandum, quando incipiat currere? *T.* 27. *num.* 110. *&* 111. Currit de momento in momentum, *num.* 111. Sententia non solùm diffinitiva, verùm & interlocutoria post decendium transit in rem judicatam, *num.* 112. *& seqq.* Decendium ad appellandum concessum quando currere incipiat? *T.* 28. *num.* 157. *& seqq.* Non currit ignoranti se esse gravatum, *num.* 158. Cautela pro notario quoad hoc, *ibid.* Decendium istud à principio est utile, sed in progressu continuum, *num.* 160. *&* 157. Judex à quo nequit minuere terminum decem dierum ad appellandum concessum, & cur? *T.* 28. *num.* 189.

DECENNIUM.

1. Decennium vocatur in Jure longum tempus, *T.* 4. *num.* 91. *&* 96.

DECIMÆ.

2. Decimas præscribens non censetur præscripsisse decimas Novalium, *T.* 26. *num.* 185.
3. Decimarum natura, divisio & Jus, quo debentur, *T.* 30. *num.* 2. *& seqq.* Decimæ definiuntur, *numer.* 2. Aliæ sunt prædiales, seu Reales, aliæ personales, *num.* 3. Decimæ mixtæ non agnoscuntur, *num.* 3. Prædiales aliæ sunt majores, aliæ minutæ, *num.* 5. Aliæ purè spirituales, & Ecclesiasticæ, aliæ Laicales, *num.* 6. Decimæ, aliæ formaliter, aliæ materialiter, & secundùm substantiam sumptæ sunt, *num.* 7. Materialiter sumptæ debentur jure naturali, *ibid.* Divino, & humano, *num.* 8. Decimæ formaliter sumptæ, an solo jure humano, vel divino debeantur? controvertitur, *num.* 9. *& seqq.* Eligitur sententia quòd debeantur jure divino, & probatur variè, *num.* 13. *& seqq.* Decimæ à

quibus solvendæ? *T.* 30. *num.* 40. *& seqq.* Ad eas tenetur quivis fidelis, *num.* 40. Imo etiam Hæretici, *num.* 41. Judæi, & infideles, *nu.* 42. Etiam jure personali, *num.* 43. Infideles conversi compelli possunt ad solvendas Decimas neglectas, *num.* 44. Clerici tenentur ad Decimas bonorum Patrimonialium, *num.* 45. *& seqq.* Et quidem obligatione personali, *num.* 47. *& seq.* De Reddituibus Beneficii non dant Decimas, *num.* 49. Nisi Ecclesia habeat agros, aut fundos, ex quibus Decimæ prius solvebantur, *num.* 50. *& seq.* Parochi etiam tenentur dare Decimas, & quas? *num.* 52. Religiosi de Jure Communi tenentur ad Decimas, *nu.* 53. Non item pauperes in extremâ necessitate, *num.* 54. Benè tamen in gravi, *num.* 55. Ita ut nec differre possint solutionem, quamvis solventibus iterum restituere debent Clerici, *num.* 56. Pauperes in Communi necessitate tenentur ad Decimas, *num.* 57. In casu quo res elocatur alteri, quinam teneatur ad Decimas? *num.* 58. Decimas defraudantis pœna, præter peccatum contra Religionem, & justitiam est excommunicatio, *Tit.* 3. *num.* 20. *& seqq.* Ac insuper gravis vindicta divina, *n.* 23. *& seqq.*

3. Decimæ de quibus rebus, quomodo, quo tempore, & loco solvi debeant? *T.* 30. *num.* 25. *& seqq.* Debentur de omnibus licitè acquisitis, *num.* 25. Prædiales etiam de illicitè acquisitis solvi debent, *num.* 26. Sicut & personales, si illicitè acquisitæ, licitè retinentur, *num.* 27. Decimæ prædiales solvi debent fine deductione expensarum, *num.* 28. Tributorum ac Censuum, *num.* 29. Personales verò non fine deductis expensis, *num.* 30. *& seq.* Prædiales statim ac fructus percipiuntur, solvi debent, *num.* 32. Nisi aliud habeat Consuetudo, vel contractus, *num.* 33. Debentur sæpius in anno, si sæpius crescunt fructus, *num.* 35. Decimæ expensis Parochianorum ad Domum Parochi sunt vehendæ, *num.* 36. Nisi aliud habeat consuetudo, *num.* 37. Parochianus non potest colligere fructus, nisi prius Parochum moneat ratione Decimarum, *num.* 38. Nolenti dare Decimas Parochus non potest vim inferre, nec Sacramenta negare, *num.* 39. Decimæ quibus personis solvendæ sint? *T.* 30. *num.* 29. *& seqq.* Jure Divino debentur Clericis Ecclesiæ Minitris, *num.* 92. Et quidem hodiè Jure Communi Parochis, *num.* 93. Decimæ prædiales pertinent ad Parochum loci, in quo Prædia existunt, *num.* 94. Nisi aliud habeat consuetudo, *num.* 95. *& seqq.* Parocho proprio non fit injuria, si Decimæ Prædiales alieno Parocho solvantur, *num.* 98. Personales debentur Parocho, à quo quis recipit Divina, *num.* 99. Parochi habent fundatam intentionem in Jure super Decimis contrà quemvis, *num.* 100. Ob quam tamen Decimas alienas invadere non possunt, *num.* 101. *& seqq.* Quando dividitur aliqua Parochia, remanent Decimæ prædiales apud matricem, nisi aliter ordinet Episcopus, *num.* 104. *& seqq.* Non est necesse, ut Episcopus omnes Decimas novæ Parochiæ assignet, *num.* 106. Episcopis debetur quarta de singulis Decimis, *num.* 107. *& seqq.* Enumerantur casus in quibus Episcopo debentur integræ Decimæ, *num.* 109. *& seqq.* Etiam aliis Clericis Beneficiatis debentur Decimæ, & quando? *num.* 112. Secùs est de non Beneficiatis, *num.* 113. Solvi debent, etsi Clerici sint divites, *num.* 114. Vel malæ vitæ, *num.* 115. A solutione Decimarum quibus modis quis eximatur? & præcipuè quomodo per Privilegia? *num.* 771. A solutione Decimarum prædialium nec per privilegium Pontificium dispensari quis potest, *num.* 59. *& seq.* Si quos Papa eximit, non est propriè dispensatio, vel privilegium, *ibid.* Sed remissio Juris divini, *num.* 61. Per quam hodiè exempti sunt Regulares à solvendis Decimis Novalium, hortorum, item nutrimentorum pro animalibus, *num.* 26. An, & quid speciale habeant Cistercienses quoad exemptionem à solvendis Decimis? *nu.* 63. *& seqq.* In communicatione generali Privilegiorum, non fit communicatio Privilegii exemptionis à Decimis, *num.* 68. Regulares tenentur probare exemptionis privilegium, *num.* 69. Debent dare Decimas de Novalibus, si ea aliis elocant, vel propriis sumptibus non colunt, *num.* 70. Quomodo exempti sint à Decimis hortorum, & nutrimentorum animalium? *num.* 71. Privilegia exemptionis à solvendis Decimis quomodo interpretanda? *num.* 70. *& seqq.* Quando & à quibus debeantur Decimæ de prædiis Regularium, casu quo aliis colenda traduntur? *num.* 73. *& seq.* Privilegium eximens à Decimis cessat, quando incipit esse enormiter præjudiciosum Ecclesiis Parochialibus, *num.* 76. Quis de hoc judicare debeat? *n.* 77. Ulteriùs amittitur per non usum quadraginta annorum, *nu.* 78. *& seq.* Item translactione & pacto, *n.* 80. Si fiat cum consensu legitimorum Superiorum, *n.* 81. Compendiosa notitia de Privilegiis Religiosorum quoad exemptionem à Decimis, *n.* 82. *& seqq.* Laici per nullam consuetudinem eximi possunt à solvendis Decimis, *num.* 86. Nisi adsit consensus Papæ, *num.* 87. Solvuntur objectiones, *num.* 88. *& seqq.*

3. Decimarum, ac decimandi jus quibus modis acquirere possint Clerici? *T.* 30. *n.* 116. *& seqq.* Possunt acquirere privilegio, *n.* 116. Translactione & compositione, *num.* 117. Quomodo? *num.* 118. Transactio super Decimis extendit se etiam ad futuras, *num.* 119. Clerici etiam per compromissum acquirunt Decimas, *num.* 120. Et quando? *ib. & n. seq.* Item permutatione, *n.* 122. Et Donatione, *n.* 123. Et quomodo? *ibid.* Item præscriptione, *n.* 124. Ad quam inter præsentes requiritur Decennium, Vicennium inter absentes, si fiat contrà Laicum, vel causam non privilegiaram; quantum tempus requiratur, si fiat contrà Ecclesiam, vel causam piam? *n.* 126. *& seq.* Quid juris, si Parochus præscribat Decimas de bonis sui Parochiani in alia Parochia existentibus, *num.* 128. *& seqq.* Decimas Laici quomodo acquirere & percipere valeant? *T.* 30. *n.* 130 *& seq.* Nulla ratione possunt acquirere jus decimandi, *nu.* 130. *& seqq.* Nisi privilegio Summi Pontificis, *nu.* 132. *& seq.* Episcopi & alii Ecclesiarum Prælati olim poterant Laicis dare Decimas in feudum; hodiè non possunt, *n.* 134. Decimæ olim Laicis per Episcopos concessæ, licitè etiam hodiè ab eis retinentur, *num.* 135. Quivis Clericus absque ulla juris solemnitate potest Decimas suas elocare Laicis ad tres annos, *n.* 136. Non item ultrà triennium, *num.* 137. Laici nulla etiam immemoriali consuetudine vel præscriptione acquirere valent Jus decimandi, *n.* 138. *& seq.* Qua ratione Laici hodiè fruantur Decimis? *n.* 141. Multùm refert an Laicus Titulo præscriptionis, an verò Jure præsumpti Tituli possideat Decimas? *nu.* 142. Laicus rescions Decimas absque justo Titulo ab antecessoribus fuisse acquisitas, vel immemoriali tempore nondum possideri, eas dimittere debet, *n.* 143. *& seq.* Laici Jus decimandi, quod habent, in alios transferre possunt, *n.* 145. *& seq.* Decimarum Judex in petitorio est Ecclesiasticus privativè, *T.* 30. *n.* 159. Excepris Decimis Laicalibus, *num.* 160. In possessorio, quando tam Actor, quàm Reus, vel saltem Reus est Persona Ecclesiastica, Ecclesiasticus judicat, *n.* 161. Si Reus in possessorio est Laicus, etiam Laicus potest esse Judex, *n.* 162. In quæstione facti, Laico existente Reo, ac in possessorio, non privativè

vè pertinet Causa ad Judicem Laicum, sed datur locus præventioni, eâque mixti fori, *num.* 164 *& seqq.* Allegantur statuta, & Concordata Bavariæ, *numer.* 166. Decimas ad triennium, sed non ultrà quivis Clericus potest, *num.* 136. Decimarum actio non requirit sui nominis expressionem, *num.* 167. Tractatur de plano, & simpliciter, *num.* 168. In causa Decimarum condemnatis ad solvendas Decimas non datur appellatio suspensiva, benè tamen devolutiva, *num.* 169. Limitatur in tribus casibus, *num.* 170.

R. J. Decimæ Novalium primo triennio pertinent ad Parochum, C. II. R. XIII. *num.* 4. Conceduntur eidem, cui conceditur perceptio Decimarum indistinctim, R. LIII. *num.* 5. Decimas fraudantes Clerici seculares, vel Religiosi, quam pœnam incurrant, R. XV. *n.* 16.

DECISIONES, DECISORIA.

1. Decisiones Rotæ, Vide infrà, ℣. *Rota Romana.*
2. Decisoria Judiciorum quæ? *T.* 1. *num.* 224. Quoad hæc attenduntur Consuetudines, & Statuta litigantium, *n.* 227. *&* 228.

DECLARATIO.

1. Declaratio legis jam ab initio censetur legi infuisse, P. *num.* 132.

Declarationes Cardinalium quæ? P. *nu.* 124. Est prohibitum in Decreta Concilii Trid. Glossas, ullumve interpretationis genus edere, *ibid.* Præter Sacram Congregationem Cardinalium, *nu.* 125. Declarationes Cardinalium fidem non faciunt, nisi asserantur in forma authentica, *nu.* 126. Nec tamen frustra allegantur in libris, & cur? *num.* 127. *&* 128. Declarationes Cardinalium Sac. Concil. Trid. Interpretum quam vim obligandi habeant? *n.* 129. *& seqq.* Quæ soleant publicari vel non? *nu.* 134. *&* 135. Recipiuntur reverenter à Rota Romana, *n.* 136. Quando sint applicabiles ad alios casus particulares? *n.* 137.

3. Declarationes Cardinalium obligant sine promulgatione, *T.* 35. *n.* 75.

DECRETALE, DECRETUM.

1. Decretalis Epistola quæ? *T.* 2. *n.* 10. Vocatur alio nomine *Rescriptum*, *ibid.*

Decretum Gratiani quando compilatum? P. *num.* 56. Ejus emendatio sub Gregorio XIII. facta, *nu.* 55. Quomodo dividatur? *num.* 59. An & quando authoritatem vimque habeat obligandi? P. *num.* 63. *& seqq.* Leges Civiles in Decretum Gratiani relatæ, an per hoc censeantur Canonizatæ? *n.* 68. Emendationem Decreti Gratiani confirmavit Gregorius XIII. non verò omnia in ipso contenta, *num.* 70. Contenta in Decreto Gratiani revocantur ad suam primævam authoritatem, *nu.* 73. Sex generatim in Decreto illo continentur, & quæ? *num.* 74. *& seqq.* Cur nonnulla Capitula Decreti Gratiani inscribantur *Palea*? *n.* 83. *& seqq.* Decretum quid? *T.* 2. *n.* 9. Sumitur pluribus modis, *ibid.*

2. Decretum primum, seu missio in possessionem ex primo Decreto, quid? *T.* 15. *num.* 2. Ejus requisita, *numer.* 8. *& seqq.* Decretum secundum, seu missio in possessionem ex secundo Decreto quid? *num.* 4. Vide *Missio.* In actionibus realibus non est opus secundo Decreto, *num.* 31. *& seqq.* Potest tamen impetrari ad Cautelam, *num.* 33. *&* 34. In actionibus personalibus opus est secundo Decreto ad acquirendam veram bonorum possessionem, *n.* 35. Est in arbitrio Judicis, quo tempore missionem ex secundo Decreto facere velit, *num.* 36. Potest illud præsertim ob nimiam contumaciam rei in actionibus realibus interponi antè lapsum anni, *num.* 36. *&* 37. Et tunc actor incipit lucrari fructus, veluti verus possessor, *num.* 38. Idem fieri potest in actionibus personalibus, sed ordinariè expectatur annus, *num.* 39. Decreti primi effectus sunt plures, *T.* 15. *num.* 40. *& seqq.* Per illud acquirit actor custodiam & detentionem bonorum, *num.* 40. Item Judicium, *Ne vis fiat ei*, *num.* 41. In actionibus personalibus missus ex primo Decreto in bona Rei contumacis, non acquirit veram eorum possessionem, *n.* 42. Utrum in actionibus realibus id fiat, variant Doctores, *n.* 43. *& seqq.* Negativa est communis, *n.* 44. *& seqq.* Vide infra, *Missio.*

5. Decreta S. Congregationis de applicatione Missarum à Parochis facienda, *T.* 3. *n.* 310. *& seqq.*

DEFECTUS.

4. Defectus Dotis competentis. Vide *Dotis competentis defectus.*

DEFENSIO, DEFENSOR.

1. Defensor dicitur ex parte Rei, Procurator ex parte Actoris, *T.* 38. *n.* 1.

5. Defensiones, Copiæ Actorum, & Advocatus non dantur Reo antè ipsius examen, *T.* 1. *nu.* 407. Defensores Hæreticorum qui, & quibus pœnis subjaceant? *T.* 7. *n.* 250.

R. J. Defensio est juris naturalis, C. II. R. XX. *n.* 3. Defensio non relatione criminum, sed innocentiæ fieri debet, R. XXXII. *n.* 16. Defensionibus pluribus, etiam contrariis uti nullus Reus prohibetur, non quidem simul, sed successivè propinendo, R. XX. fallit si de mendacio convictus fuerit, *ibid. num.* 10. *& seqq.*

DEFINITIO.

2. Definitio omnis in Jure est periculosa, & quomodo? *T.* 19. *num.* 3.

DEFLORATIO.

4. Defloratio puellæ an, & quando inducat obligationem ducendi, vel dotandi defloratam? *T.* 1. *nu.* 70. *& seqq.* Facta absque metu, vel importunis precibus, & fraude, nec ad ducendum, nec ad dotandum obligat in foro interno, *ibid.* Qui dolo, vi, ac gravi metu injustè incusso virginem etiam absque spe Matrimonii ad copulam inducit, eam ducere, vel dotare tenetur, *num.* 71. Ad idem tenetur, qui importunis precibus aut blanditiis copulam obtinet, *num.* 72. Si præsertim preces fiunt à Superiore, *num.* 75. Si puella nullum damnum patiatur, defloransque in foro interno antè sententiam Judicis ad nihil tenetur, *num.* 76. Benè tamen post sententiam Judicis, *num.* 77. Si delictum occultum ipse defloretor propalat, tenetur ad restitutionem damni inde secuti, etsi puella ad copulam liberè consenserit, *numer.* 78. Qui vi, metu, dolo, importunis precibus obtinet copulam ab aliqua, quæ virgo amplius non est, nec communiter pro tali habetur, ordinariè ad nihil tenetur, *numer.* 79. Idem est de puellis malæ famæ, & vitæ, *numer.* 80. Et quid de ancillis, & famulabus cauponum? *ibid.* Puellæ statu tantùm, non item vita & moribus vili, æquè ac alii satisfieri debet, *numer.* 81. Etiam corruptæ, si reverà detrimentum injustè patiatur, *numer.* 82. Seducens vi, fraude, metu, aut importunis precibus priùs jam corruptam, communiter tamen puratam virginem, tenetur eam ducere, vel dotare, *numer.* 38. In foro externo quævis præsumitur virgo, *numer.* 84. Et sedu-

seducta, *num.* 85. Hinc puellæ in dicto foro habent favorabilem causam, *num.* 86. Absque promissione Matrimonii seducens puellam, non tenetur eam simul ducere & dotare, sed sufficit alterutrum, *nu.* 87. *& seq.* Si tamen parentes, aut seducta matrimonium recusent, tenetur eam absolute dotare, *n.* 89. Dos restituenda seductæ quomodo in foro externo reguletur, & mensuretur, *n.* 91. *& seq.* Vide etiam Dotare an, & quomodo teneatur defiorans, vel seducens puellam?

DEFORMITAS.

1. Deformitas corporis, & deformes qui? T. 20. *n.* 6.

DEGERE.

1. Degere extrà Claustra qui Religiosi censeantur? T. 31. *n.* 112. *& seqq.*

DELEGARI, DELEGATIO, DELEGATUS.

1. Delegari generatim possunt omnes causæ quæ ad jurisdictionem Delegantis pertinent, T. 29. *nu.* 74. Nisi specialiter sint exceptæ, *n.* 75. Aut in eis fuerit electa industria personæ, *n.* 74. & 75. Delegari an possint causæ meri, & mixti Imperii? *num.* 78. *& seqq.* Etiam ea quæ sunt potestatis Ordinis delegari valent, dummodò is cui fit delegatio, habeat ordinem competentem, *num.* 84. *& seqq.* Delegatio personalis finitur morte Delegati, *n.* 126. Secùs dicendum in delegatione reali, *n.* 127. In dubio an censeatur esse delegatio personalis, vel realis, *num.* 128. Delegationem quis possit revocare? *n.* 136. *& seqq.* Revocatio factæ delegationis non anteà sortitur effectum, donec sit Delegato intimata, *n.* 141. Nisi princeps aliud expressè declaret, *nu.* 142. Vel præjudicium tertio sequatur, *n.* 143. Delegatus Papæ est major quolibet Ordinario quoad causam sibi commissam, *n.* 1. Potest & totam causam, & partem ejus subdelegare, *n.* 76. Notabilis differentia inter hunc duplicem subdelegandi modum, *n.* 77. Delegatus, seu datus per Litteras invalidas habet potestatem cognoscendi in dubio, an ipse sit Judex, necne? *n.* 133. An talis de consensu partium possit in causa procedere? *n.* 134.

2. Delegatus an possit revocare sententiam suam? T. 27. *nu.* 33. *& seqq.* Delegatus ubi sedere possit pro Tribunali, seu jus dicere, *n.* 63. Delegatus Papæ, vel aliorum, an possit exequi suam sententiam? *n.* 169. *& seqq.* A subdelegato, an appelletur ad Delegatum subdelegantem, vel ad primum delegantem? T. 28. *n.* 61. Delegatus an possit reformare sententiam suam de jure nullam? *n.* 29. & 30.

3. Delegare potestatem conferendi Beneficium vacaturum Collator Ordinarius non potest, T. 8. *nu.* 47. *& seqq.* Benè verò Beneficium vacans, *n.* 50. Jus præsentandi ad Beneficium vacaturum non potest delegari potestas, *n.* 49.

5. Delegatus ad formandum processum criminalem quis, & quomodo fieri possit apud Regulares? T. 1. *num.* 341. Quid antè omnia facere debeat delegatus? *num.* 342. Et an præcedat in Conventu Superiorem localem? *n.* 343.

DELIBERARE.

3. Deliberandi jus quid, & sui competat? *Tit.* 26. *num.* 507. *& seqq.*

DELICTUM.

1. Delictum Prælati non debet in Monasterii detrimentum redundare, T. 1. *n.* 227.

2. Delictum in confinio duorum Territoriorum commissum, à quo Judice puniri possit? T. 2. *nu.* 74. *& seqq.* Ratione delicti sortitur quis forum, & qualiter? *n.* 74. *& seqq.* Vide *Judex delicti.* Unum delictum plures Personas tangens, unicuique attribuitur in solidum, *n.* 78.

5. Delicta non debent manere impunita, T. 22. *n.* 5. Delicta puerorum. Vide *Puerorum Delicta.*

R. J. Delicta non debent manere impunita, C. II. R. XXX. *num.* 9. 19. R. LII. *n.* 14. Delicta atrociora leviùs sunt tractanda, C. II. R. XLIX. *n.* 8. Delictum Personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare, C. II. R. LXXVI. *nu.* 2. *&c.*

DENUNCIARE, DENUNCIATIO, DENUNCIATOR, DENUNCIATUS.

4. Denunciationes Matrimoniales quid? *Tit.* 3. *num.* 3. Datur gravis obligatio præmittendi eas Matrimonio, *num.* 4. *& seq.* Tribus diebus festivis continuis, & quomodo? *num.* 6. *& seq.* Debent fieri in utraque Parochia sponsorum, *num.* 8. Alia de denunciatione in loco Parochiæ, *num.* 10. *& seqq.* Quandonam fieri debeant in loco nativitatis? *nu.* 14. Denunciationes non requiruntur ad valorem, *num.* 15. *& seq.* Denunciationes dispensando remittere potest Episcopus, *num.* 17. *& seqq.* Ex justa causa quis possit? T. 3. *num.* 18. Enumerantur justæ causæ circa hoc, *nu.* 19. *& seqq.* Antè dispensationem debet cognoscere de causa, *num.* 30. *& seq.* Nomine Ordinarii venit etiam Vicarius Generalis, *nu.* 33. *& seqq.* Potest Ordinarius cum utroque dispensare, etsi unus sit alterius Diœcesis, *num.* 36. Parochi non possunt dispensare in denunciationibus Matrimonialibus, *num.* 37. *& seq.* Benè verò declarare, eas non obligare, *num.* 39. *& seq.* In denunciationibus an teneatur Episcopus dispensare, *n.* 41. *& seqq.* Postquàm Denunciationes factæ sunt, tenentur sponsi post quatuor Menses contrahere, vel novas denunciationes procurare, *nu.* 48. Tenetur etiam quivis revelare impedimentum, quod inter sponsos vigere scit, *num.* 49. Denunciationes omittentium pœnæ, T. 3. *num.* 50. Etiam ex parte Parochi, *num.* 51.

5. Denunciatio quid, & quotuplex? *Tit.* 1. *nu.* 58. Denunciatio Canonica quid? *num.* 147. Ad eam quinam teneantur? *ibid.* Denunciatio civilis quid? & cujus effectûs? *num.* 148. Denunciatio Evangelica quid? & quænam requirantur ad eam? *num.* 60. Prærequiritur ad eam monitio, seu Correctio fraterna, *num.* 62. Et quidem Jure Divino, *num.* 63. Nisi crimen jam sit notorium, *num.* 65. Vel vergat in præjudicium Communitatis, vel Tertii, monitione non avertendum, *num.* 66 Vel si monitio nihil profutura videtur, *num.* 67. Vel monenti præjudiciosa, *num.* 69. In Religionibus, præsertim nostra, ordinariè loquendo, ad denunciandum nulla prærequiritur monitio, vel correctio fraterna, *num.* 70. *& seq.* Denunciatio Evangelica vocatur etiam fraterna, Paterna, T. 1. *num.* 61. Denunciare Evangelicè quivis potest, *num.* 77. Et quidem quodvis peccatum occultum, nemini nocivum, *num.* 78. Denuncianti Evangelicè tenetur Judex se accommodare, *num.* 74. Nisi crimen jam sit notorium, *num.* 75. Vel nocivum Communitati, aut Tertio, *num.* 76. Denunciare Evangelicè quivis tenetur, *numer.* 79. Nisi adsit causa excusans, *num.* 82. Denunciatio Judicialis quid, & quotuplex? *numer.* 83. Alia est publica, alia privata, alia criminalis, *num.* 84. Quomodo fieri debeat? & quæ requirantur ad eam? *numer.* 94. Denunciator judicialis tenetur denominare testes, & media probationis suggerere, *numer.* 95. Non item

item probare delictum, *nu.* 96. Et ad denunciationem judicialem non requiritur prævia Correctio Evangelica, *nu.* 96. *& seq.* An prærequiratur Monitio? *nu.* 104. *& seq.* Denunciationem Judicialem facere an & quando quis teneatur? *num.* 106. Debet denunciari delictum Communitati, vel Tertio præjudiciosum, *ibid.* Nisi spes certa appareat, damnum sola correctione fraterna averti posse, *n.* 107. Si delictum Communitati, vel Tertio præjudiciosum probari nequit, nemo tenetur illud judicialiter denunciare, *nu.* 108. Benè verò monere Judicem, ut invigilet, & inquirat, *num.* 109. *& seq.* Delicta notoria, & manifesta debent denunciari, *nu.* 113. Etiam subinde occulta, nemini præjudiciosa, *num.* 115. Deductio practica, quòd sæpè fieri debeat denunciatio judicialis, præsertim in Religionibus, ubi Judex tenetur ex officio inquirere de delictis manifestis, *num.* 114. Denunciationem judicialem facere quis possit & teneatur? Et quando extusetur ab ea, compendiosa notitia, *num.* 118. Denunciationis judicialis respectu Judicis effectus quinam? *num.* 125. Eâ ritè factâ debet Judex instituere processum, *ibid.* Et custodiæ causa carcerare denunciatum, si suspectus sit de fuga, vel ne subornet testes, *num.* 125. Quæ carceratio apud nos debet fieri cum consilio peritorum in Conventu, *num.* 129. Denunciationis judicialis effectus respectu denunciati quinam? *num.* 130. Denunciatus judicialiter pendente denunciatione non potest promoveri ad dignitates, vel ordines, nec potest esse testis, vel accusator &c. *nu.* 130. *& seqq.* Nisi crimen sit leve, *n.* 133. Vel manifestè appareat eam fieri ex calumnia, *n.* 134. Vel contrà formam debitam, *nu.* 135. Aut tantùm civiliter, *num.* 136. Vel post lapsum unius anni, *n.* 137. Denunciatio non impedit administrationem, & jurisdictionem Officii, vel Dignitatis priùs habitæ, *n.* 138. *& seqq.* Nec facit ineligibilem, *n.* 140. Nisi infamia præcesserit, *n.* 149. Denunciatus judicialiter tenetur sub peccato mortali fateri veritatem legitimè interrogatus, *n.* 142. Confessus, vel convictus condemnatur ad pœnam ordinariam, *n.* 143. Vel extraordinariam, *n.* 145. Denunciator Evangelicus potest esse testis in processu, sicut etiam denunciator judicialis ex officio, *n.* 226. *& seqq.* Non item denunciator judicialis voluntarius, *n.* 228. Benè verò denunciator necessarius, *nu.* 229. Deductio practica ad propositum, *n.* 230. Denunciator, vel accusator criminalis in probatione deficiens præsumitur calumniator, subjacet pœnis, & quibus? T. 2. *n.* 3. *& seqq.*

DEPOPULATOR.

3. Depopulator agrorum quis sit? & quando careat asylo? T. 49. *n.* 97. *& seqq.*

DEPOSITARIUS, DEPOSITUM, DEPOSITIO.

3. Depositarius tenetur de dolo, & culpa lata, non item levi, T. 16. *n.* 25. Nisi fuerit conventum, *n.* 26. Vel quis se ipsum deposito obtulerit, *num.* 27. Aut mercedem receperit, *num.* 28. Vel sit in mora, *num.* 29. Conventio, ne dolus præstetur de futuro, est nulla, *num.* 30. Valida de præterito, *n.* 31. An teneatur potiùs salvare res depositas, quàm proprias? *num.* 40 *& seqq.* Quid si propriæ, vel alienæ sint pretiosæ? *ibid.* Depositum quid & quotuplex? *nu.* 2. *& seqq.* Judiciale vocatur etiam sequestrum sive sequestratio, *num.* 5. Depositum privatum quid? *n.* 7. & quotuplex? *n.* 8. *& seqq.* Obligationes Depositarii, *num.* 11. Tenetur ea diligentia illud custodire, quâ proprias res, *num.* 11. Nec potest uti re deposita, *num.* 12. Sine consensu deponentis, *n.* 13. Tenetur eam reposcenti sine mora restituere, *num.* 14. *& seq.* Etiam antè tempus statutum, *n.* 16. Contrà depositum non admittitur compensatio, vel deductio, *num.* 17. Etsi aliter fuerit conventum, *num.* 18. Quid in foro conscientiæ, *num.* 19. Enarrantur casus in quibus depositum non statim est restituendum, *num.* 20. *& seqq.* Qualiter probetur depositum casu deperisse, *n.* 45. *& seqq.* Quid si notoriè constet de casu fortuito? *num.* 47. Ecclesia, vel Monasterium, an teneantur ex deposito pœnes Rectorem, *num.* 49. Præsertim, si Capitulum consensit, *num.* 50. Aut res deposita in utilitatem Ecclesiæ fuerit conversa, *num.* 51. Actio ex deposito quæ oriatur? *n.* 52. *& seqq.*

5. Depositio simplex, seu verbalis quid? cujus effectûs? & ob quæ crimina contrahatur? T. 37. *nu.* 22. *& seqq.* Subindè tantùm ex parte imponitur, *num.* 24. Deponendus ab officio, deponitur etiam à Beneficio, *ibid.* Sed non è contrà, *num.* 24. Depositio in Jure absolutè probata indicat Depositionem verbalem totalem ab omni munere Clericali, *num.* 25. Beneficio, & officio, *num.* 26. Depositio quomodo differat à privatione Beneficii & suspensione *num.* 27. Depositio verbalis ex natura sua est perpetua, *num.* 28. Circa quam nihilominùs certis in casibus dispensare potest Episcopus, *ibid.* ob quæ crimina quis incurrat pœnam Depositionis, *nu.* 30. Depositio realis, vel Degradatio quid? & ob quæ crimina imponatur? *num.* 31. *& seqq.* Ad eam semper requiritur sententia Judicis, *num.* 33. Et per illam, non item per verbalem, amittitur privilegium fori, & Canonis, *num.* 34. Secundùm aliquos imponitur ob quodvis crimen, ultimum supplicium secùm trahens, *n.* 35. Rejicitur hæc opinio, *n.* 36. Et concluditur, eam ob sola crimina in Jure expressa incurri, *n.* 37. Allegantur hæc crimina, *nu.* 38. Depositio tam verbalis, seu simplex, quàm realis, seu Degradatio, à quibus, & quomodo fieri possit, ac debeat? *num.* 39. *& seqq.* Simplex fieri potest ab Episcopo, & vacante Sede à Capitulo, ac utriusque Vicario Generali ex speciali mandato, *ibid.* Realis verò, seu degradatio à solo Episcopo, *num.* 40. Utraque fieri debet assistente certo numero Prælatorum, & quorum? *numer.* 41. Qui non tantùm consultivum, sed etiam decisivum votum habent, *n.* 42. Ita ut unanimis eorum consensus requiratur, *n.* 43. *& seq.* Modus & forma, quæ in degradatione reali servari debet, *num.* 45. Dum degradatus traditur Curiæ sæculari, debet præmitti intercessio seria contrà pœnam mortis, eam tamen omittens non est irregularis, *num.* 46. Differentia inter Depositionem simplicem, & Degradationem, *n.* 47. *& seqq.* Dum Degradatus traditur Curiæ sæculari, non potest Judex Laicus petere, & examinare processum Episcopi, num sit ritè factus, *num.* 49. Nec instituere novum processum, si delictum est merè Ecclesiasticum, *num.* 50. Benè verò si est mixti fori, *n.* 51.

DEROGATIO.

1. Derogatio Legis quid, & quomodo differat ab abrogatione, & Irritatione Legis? T. 2. *num.* 484. *& seqq.*

DESTITUTIO.

3. Destitutio Testamenti quid, & quomodo fiat? T. 26. *num.* 9.

DETERIORATIO.

3. Deterioratio rei Emphyteuticæ, an & quando privet Emphyteusi? T. 18. *n.* 277.

DETRUSIO.

5. Detrusionis in Monasterium pœna hodiè mutata est

ad Tricenes, vel perpetuos carceres, *T.* 20. *n.* 28.

DEVOLUTIO.

3. Devolutionis Jure quomodo conferantur Beneficia? *T.* 5. *num.* 157. *& seqq.*

DEUS.

1. Deus est unus, verus & æternus &c. *T.* 1. *n.* 84. *& seqq.* Homines in sacra scriptura quandoque vocantur Dii, & quomodo? *n.* 84. Diabolus vocatur Deus hujus sæculi, quomodo? *num.* 95. Prioritas Originis in Divinis quid importet? *num.* 93. Deus est Creator omnium visibilium, & invisibilium, *num.* 95. *& seqq.* Quomodo creaverit omnia simul? *num.* 97. Deus dicitur pro nobis passus, crucifixus, mortuus, &c. *n.* 120. *& seqq.* Idque ob communicationem Idiomatum, & cur? *n.* 121. *& seqq.*

DIABOLUS.

1. Diabolus vocatur Deus hujus sæculi, *T.* 1. *n.* 95. Diaboli lapsus ostenditur, *num.* 98. *& 99.* Diaboli non sunt ex natura sua mali, sed à Deo creati boni, *ibid.* Cur solius hominis lapsi, non item Diaboli, seu Angelorum peccantium redemptio facta fuerit? *num.* 103. *& seqq.*

DIACONISSÆ.

1. Diaconissæ quæ? *T.* 11. *num.* 58.

DICTA, DICTIO.

1. Dictio, vel *circa*, quantum temporis importet? *T.* 9. *n.* 64. Dictio A. quando stet exclusivè, vel inclusivè? *n.* 74.
2. Dicta testium benignè sunt interpretanda, ne perjurii reatu notentur, *T.* 20. *nu.* 321. Dictum unius Testis sequitur multitudo, *n.* 361.
3. Dictio quælibet in lege debet aliquid operari, *T.* 37. *n.* 16.

DIDICITA.

2. Didicita testificata quando dicantur? *T.* 20. *n.* 454. *& seqq.* Vide *Testificata.*

DIES.

1. Dici festivi nomine, quo possunt conferri Ordines minores, ac virtute privilegiorum etiam Majores, an comprehendatur festum duplex? *T.* 11. *nu.* 52. Notabilis declaratio Sacræ Congregationis quoad hoc, *num.* 55. Dies festos ab ordinariis præceptos tenentur Regulares etiam exempti servare, & qua ratione? *T.* 31. *n.* 127.
2. Dies more Romano à media nocte incipit, *Tit.* 9. *n.* 18. Dies naturalis & artificialis quando incipiat? *num.* 18. *& 19.* Dies festi quando incipere debeant? *num.* 17. Præceptum de observandis diebus festis datur, *num.* 11. *& seqq.* Vide *feriæ.* Dies tota cedit citato, *T.* 14. *n.* 71.
3. Dies cœpta, quando habeatur pro completa? *Tit.* 31. *num.* 95. Dies interpellat pro homine, *Tit.* 23. *num.* 45.
4. Dies interpellat pro homine, *T.* 1. *n.* 141.
R. J. Dies interpellat pro homine, C. II. R. XXXI. *num.* 6.

DIETA.

3. Dieta quid? *T.* 5. *n.* 453. & *T.* 40. *n.* 27.

DIFFAMATIO.

2. Diffamationis Judicium. Vide infrà, ¶. *Lex diffamari.*

DIFFICILE.

R. J. Difficilia non reputantur inter impossibilia, C. II. R. VI. *num.* 10.

DIFFINITOR.

1. Diffinitor in ordine fratrum Minorum, qui non vult convenire in Diffinitorio, est privatus officio suo, neque fit subrogatio alterius Patris, *T.* 6. *n.* 199.

DIGNITAS, DIGNUS.

1. Dignus & dignior respectu Beneficii Ecclesiastici qui? *T.* 6. *num.* 235. Major dignitas eligendi unde mensuranda? *nu.* 236. Non nisi digni eligendi sunt ad Prælaturas, & Beneficia Ecclesiastica, *nu.* 237. Peccant mortaliter, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles judicaverint, ad Ecclesias promovent, *num.* 238. *&* 239. Ac procedit illud non solùm in Episcopis, sed etiam in habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem, *num.* 240. Imò & in promovendis ad Ecclesias Parochiales, *num.* 241. *& seqq.* Saltem quando promovetur quis ad Beneficium omisso notabiliter digniori, secùs, si excessus sit modicus, *num.* 246. Et quid dicendum de Beneficiis simplicibus? *num.* 247. *Dignus, Dignior*, hæc verba in Concilio Tridentino, sunt idem, *num.* 245. Eligentium indignum quæ sint pœnæ à Jure statutæ? *Tit.* 6. *num.* 251. *& seqq.* Vide *Eligentes.*
2. Dignum magis trahit ad se minùs dignum, *T.* 1. *nu.* 73. Primò nominatus, censetur cæteris dignior, *T.* 22. *n.* 283.
3. Dignior quis sit? & an præsentari debeat? *T.* 38. *n.* 77. *& seqq.*
3. Dignitas quid? *T.* 5. *num.* 33. Dignitates majores, & principales, quæ vi Concordatorum Germaniæ reservantur Papæ, quæ? *n.* 550. *& seqq.*
R. J. Dignitas, & honor sunt præmium virtutis, C. II. R. LXXXVII. *n.* 5.

DILATIO.

2. Dilatio quid, & quotuplex? *T.* 8. *num.* 2. *& seqq.* Dilatio generatim, *n.* 3. Et judicialis, quæ? *numer.* 2. Hæc debet continere justum temporis intervallum, *num.* 4. Conceditur tam actori, quàm Reo, *num.* 5. Dilationes judiciales sunt multiplices, quarum viginti quatuor recensentur, *n.m.* 6. *& seqq.* Dividuntur ex parte causæ efficientis in dilationes legales, *num.* 10. *&* 11. Judiciales, seu arbitrarias, *num.* 12. & in conventionales, & quid sint? *num.* 13. Spectando tres judicii partes, qualiter dilationes dividantur? *num.* 14. *&* 15. In præsenti Titulo solùm agitur de dilationibus citatoriis, & deliberatoriis, *num.* 16. Nec tamen is congruè hùc collocatus fuit, *num.* 17. Referuntur causæ, ob quas concedi solent dilationes, *num.* 18. Dilationum materia ubique est amputanda, & qualiter? *num.* 19. Dilatio petenda est, & concedenda à Judice pro Tribunali sedente, & causa cognita, &c. *num.* 20. Quid, secùs si fiat, & pars adversa non contradicat? *n.* 21. Dilationes, & feriæ in quo differant? *T.* 9. *num.* 2. Dilatio Citatoria quid? *T.* 8. *num.* 22. Ejus terminus non debet esse nimis brevis, *n.* 23. *&* 24. Quid, si necessitas aliud requirat? *num.* 25. Citatus una vice non peremptoriè, si non compareat, post intervallum saltem decem dierum, iterùm citandus est secunda, & tertia vice, *num.* 26. *&* 27. Potest tamen Judex moderari dictum terminum dilationis citatoriæ, *nu.* 28. Enumerantur causæ justæ abbreviandi intervalla citationum, *n.* 29. Atque eadem prolongandi, *num.* 30. Termini dilationum à Jure constituti, hodiè communiter non servantur, *n.* 31.

Omnes

Omnes dilationes hodiè videntur arbitrariæ, & quomodo? *num.* 32. Dilationes deliberatoriæ, quæ? *T.* 8. *n.* 23. Dantur Reo, non actori, & cur? *nu.* 34. Limitatur hoc posterius, *num.* 35. Tempus dilationum deliberatoriarum, de Jure est viginti dierum, *num.* 36. An istos possit Judex minuere? *n.* 37. *& seqq.* Ex causa rationabili potest illud tempus prolongari, *num.* 40. Dilatio deliberatoria non datur Reo, quando per Litteras citatorias potuit plenè instrui, ac deliberare, *num.* 41. Practica excludendi dilationes deliberatorias, ejusque declaratio, *num.* 42. Dilatio probatoria quid? *num.* 43. De Jure communi quale tempus habeat pro termino? *num.* 44. Tempus ejusmodi censetur arbitrarium, & qualiter? *num.* 45. Quoad concedendas Dilationes probatorias est servanda æqualitas inter actorem & Reum, *nu.* 46. Dilationes probatoriæ in causis criminalibus Reo ter, accusatori bis conceduntur, *n.* 47. In causis verò civilibus regulariter sunt peremptoriæ, nec nisi semel conceduntur, *nu.* 48. *& seqq.* Fallit hoc posterius, si antea aderat justum impedimentum probandi, *num.* 52. Vel si novæ probationes supervenerint, *num.* 53. Et tunc potest concedi dilatio probatoria, non solum secunda, sed etiam tertia, & quarta, *n.* 54. Ad quartam tamen requiritur solemnitas legalis, & qualis? *n.* 55. Hæredi, vel successori alterius indistinctè nova dilatio danda est, *ibid.* Plures illæ dilationes conceduntur gradatim ex graviori causa, *num.* 56. Valet dilatio probatoria, quæ datur partibus præsentibus, & non contradicentibus, *num.* 57. Imo potest omitti solemnitas legalis ad quartam requisita, *ibid.* Dilationes diffinitoriæ, quæ? *num.* 59. Hæ non sunt peremptoriæ, potestque Judex sententiam differre in sequentem diem, *nu.* 60. Dilationes executoriæ quæ? & quantæ sint? *num.* 61. *& seqq.* Hæ in actionibus regulariter sunt quatuor mensium, *nu.* 63. Potest tamen Judex illud quadrimestre ex causa abbreviare, vel prorogare, *n.* 64. Non habent locum in actionibus realibus, *n.* 65. Dempto certo casu, *num.* 66. Nec in actionibus criminalibus, *n.* 67. Fallit hoc in certis casibus, *n.* 68. *& seqq.* Dilationis prorogatio quid? *n.* 71. Non fit nisi termino prioris dilationis, *nu.* 72. Nequit prorogari prima dilatio probatoria, *num.* 73. Benè tamen quarta ex causa legitima, *num.* 74. Sicut & aliæ à Judice datæ, *nu.* 75. Judex post elapsum prioris dilationis terminum, an possit invita parte alia concedere? *num.* 76. Dilationis effectus primarius est, quòd ea pendente conquiescat officium Judicis, *num.* 77. Limitatur hoc, *num.* 78. Alius dilationis effectus, *num.* 79. Tempora dilationum sunt continua, *num.* 80. Dilatio absenti concessa non currit, nisi à die intimationis, *num.* 81.
4. Dilatio sponsaliorum quando solvat illa? *Tit.* 1. *num.* 216.

DIMINUTIO.

3. Diminutio Beneficiorum quot modis fiat? *Tit.* 12. *n.* 2. *& seqq.* Fit per impositionem oneris, *num.* 4. Eique prohibita, *num.* 5. An possit Prælatus cum Capitulo imponere honestum onus Præbendæ, *n.* 6. *& seq.* A noviter receptis ad Beneficia nihil potest recipi, *n.* 12. *& seqq.* Nec valet consuetudo in contrarium, *ibid. & n.* 15.

DIOECESANI, DIOECESIS.

1. Diœcesani nomine quis veniat? *T.* 31. *nu.* 3. *&* 4. Ob identitatem rationis hoc nomen quandoque extenditur ad alium ordinarium, *nu.* 5. Diœcesis nomine in materia strictæ interpretationis, non comprehenditur Civitas Episcopalis, *T.* 3. *n.* 124.
2. Diœcesis suæ appellatione, in dubio intelligitur Diœcesis domicilii, *T.* 2. *n.* 25.
4. Diœcesis nomen debet exprimi in supplicatione, *A. num.* 213. Exprimitur in Litteris Apostolicis, *num.* 205. *& seqq.*

DISCIPLINA.

1. Disciplina Ecclesiastica quæ? *T.* 4. *n.* 57. Cur appelletur, *Nervus Disciplinæ Ecclesiasticæ? ibid.*

DISCRETIO.

4. Discretio est mater omnium virtutum, *A. n.* 314.

DISMEMBRATIO.

3. Dismembratio Beneficii quid? *T.* 12. *num.* 24. Est prohibita, *n.* 25. Valet tamen ex justa causa, *n.* 26. Et quæ hæc? *nu.* 27. *& seq.* An & quando ad eam requiratur consensus Capituli? *n.* 29. Requiritur ad eam vacatio Rectoris Ecclesiæ, *num.* 30. Beneficia curata non possunt dismembrari, ut eorum fructus Beneficio simplici applicentur, *n.* 31.

DISPARITAS.

4. Disparitas cultûs quid sit? & quomodò dirimat matrimonium? *T.* 1. *n.* 355. Inter fideles cum infidelibus dirimit, *ibid.* Nisi Papa dispenset, *num.* 356. Non item cum Hæreticis, *n.* 357. Est tamen illicitum Matrimonium Catholici cum Hæretico, *num.* 360. *& seqq.* Nisi Hæreticus promittat post matrimonium fieri Catholicus, *nu.* 363. *& seqq.* Et justa causa subsit hæresis abjurationem differendi, *n.* 364. Etiam in locis, ubi Hæretici cum Catholicis permixti vivunt, illicitum est matrimonium inter illos, *num.* 366. *& seqq.* Doctrina practica circà hoc, *n.* 370. *& seq.*

DISPENSARE, DISPENSATIO, DISPENSATUS.

1. Dispensatio quid? *T.* 2. *n.* 449. Facta sine causa, dissipatio est, non dispensatio, *nu.* 450. Dispensatio est vultus Juris, ac proin strictè accipienda, *num.* 451. Solvitur notabilis objectio, *nu.* 454. Potestas dispensandi, è contrà est favorabilis, & latè interpretanda, *num.* 452. *&* *T.* 17. *num.* 28. Dummodò hæc nulli sit præjudicialis, nisi concedenti, *Tit.* 2. *num.* 453. Papa, vel Episcopus, quando possit dispensare? Vide *Papa, Episcopus.* Potestas dispensandi data est in ædificationem, non in destructionem, *n.* 461. Dispensatio in Lege Superioris invalida est, si fiat absque justa causa, *n.* 478. Quid, si fiat in lege propria? *n.* 479. *&* 480. Dispensationes concessæ circà unum duntaxat actum, propriè non sunt Privilegia, & cur? *T.* 3. *num.* 30. Si pro impetratione dispensationis plures allegentur causæ motivæ, quarum una duntaxat est vera, vel falsa, an valeat dispensatio? *num.* 188. Vide *Rescriptum.* Dispensatus ad Ordines antè legitimam ætatem, non est dispensatus ad Beneficium Parochiale, *T.* 6. *num.* 213. Dispensationem denegante Episcopo, quando est debita, potest dispensare Archiepiscopus, *T.* 10. *num.* 20. Dispensatio cum illegitimis, est strictæ interpretationis, *T.* 17. *num.* 16. *& seqq.* Inferuntur complura corollaria, *nu.* 18. *& seqq.* Vide *Illegitimorum.*
3. Dispensare secum ipsis an possint Superiores, præsertim Papa? *T.* 7. *nu.* 90. *& seqq.* Item an possint suis Confessariis committere, ut ab eis absolvantur, vel dispensentur, *n.* 92. *& seqq.* Dispensatio quid? & à quo fieri possit? *T.* 34. *n.* 20. *& seqq.* Dispensatio super pluralitate Beneficiorum. Vide *Beneficiorum pluralitas ex dispensatione.*
4. Dispensandi potestas competens Papæ super impedi-

pedimentis Matrimonii, A. *nu.* 1. *& seqq.* Potestas dispensandi super quovis impedimento impediente, *ibid.* Etiam ex sponsalibus, vel voto proveniente, *num.* 2. Item super impedimentis jure Ecclesiastico dirimentibus, *num.* 3. Enatrantur hæc, *nu.* 4. Dispensat in his validè, sed non licitè absque causa, *num.* 5. Nequit Papa dispensare super impedimentis Jure Divino dirimentibus, *nu.* 6. Recensentur hæc impedimenta, *num.* 7. Dispensandi potestas competens Nunciis Apostolicis quæ? A. *num.* 8. *& seqq.* Competens Episcopis super impedimentis Matrimonii, *num.* 10. *& seqq.* Possunt pro utroque foro dispensare super impediente impedimento sacrati temporis, & veti, *ibid.* Item super votis non reservatis, *num.* 11. Minimè verò in reservatis, *num.* 12. Excepto casu urgentis necessitatis, *num.* 13. Regulariter loquendo, nequit Episcopus dispensare super impedimentis dirimentibus, *num.* 14. Benè verò in casu extraordinario, concurrentibus certis conditionibus, quibus? *num.* 15. *& seqq.* In nullo casu dispensare potest Episcopus jure ordinario pro foro externo super impedimentis dirimentibus, *num.* 19. Episcopis concedi solent speciales facultates dispensandi, etiam pro foro externo, *num.* 20. Enatrantur impedimenta, *num.* 21. Si dispensant Episcopi pro foro externo, debent aliqua necessario observari, & quæ? *num.* 22. Allegantur speciales facultates & Privilegia Episcopis concedi solita, *ibid.* Debent dispensationem in scriptis expedire, & quomodo? *num.* 23. Secùs, quando pro foro interno dispensant, *num.* 24. Super impedimento consanguinitatis, & affinitatis, vi specialis privilegii dispensant cum solis pauperibus, super reliquis impedimentis etiam cum non pauperibus, *num.* 25. Episcopus etiam vi privilegii dispensare non potest sine causa, *num.* 29. Quæ causæ pro foro externo sufficiant? *num.* 30. Debet Episcopus allegatam dispensandi causam examinare, *num.* 31. Ex Privilegio dispensat Episcopus in iisdem casibus, & ex eadem causa, ex qua Pontifex, *num.* 143. *& seqq.* Secùs est si dispensat pro solo interno foro. Dispensandi potestas competens Capitulo, A. *num.* 32. Competens Vicario Generali, nequit iste sine speciali mandato Episcopi dispensare super impedimentis occultis in foro interno, super quibus potest Episcopus, *numero* 34. Multò minùs super iis, super quibus Episcopus ex Privilegio dispensat pro foro externo, *num.* 35. Potest tamen Episcopus Vicario Generali communicare potestatem dispensandi, quam habet ex privilegio, *num.* 36. Et Jure ordinario, *num.* 37. *& seqq.* Requiritur tamen mandatum speciale, & non sufficit generale, *num.* 40. *& seq.* Observatio practica circà hoc, *num.* 41. Dispensandi potestas Regularibus competens vi privilegiorum super impedimentis Matrimonii, & debiti conjugalis, A. *num.* 538. *& seqq.* Possunt mendicantes dispensare super quovis impedimento voti non reservati, *ibid.* recensentur talia vota, *num.* 539. Non possunt dispensare super omnibus, super quibus Jure ordinario possunt Episcopi, *num.* 540. Possunt tamen post contractum Matrimonium dispensare pro foro interno super impedimento occulto affinitatis etiam in primo gradu, *num.* 542. Probatur ex privilegio Leonis X. *num.* 543. Solvuntur argumenta adversariorum, *num.* 545. *& seqq.* Consulitur moderatus usus, & utilis praxis hujus privilegii, *num.* 550. Privilegia dispensandi pro certis locis, *num.* 553. *& seqq.* Qualiter possint dispensare super debito conjugali. Vide *Debitum Conjugale.* Dispensare ut possit Episcopus requirantur plures conditiones, & quæ? A. *num.* 43. *& seqq.* Debet esse impedimentum occultum, *ibid.* Quando dicatur occultum? *num.* 44. *& seqq.* Requiritur etiam gravis causa, seu magna necessitas, *num.* 47. *& seqq.* Necessitas debet esse urgens, ita ut ratione illius non possit haberi, vel expectari dispensatio Romæ, *num.* 49. Vel ab alio habente specialem facultatem, *num.* 50. Prætensa paupertas non facit hanc necessitatem, *num.* 51. Causa urgens qualis censeatur? *num.* 53. Talis est etiam periculum incontinentiæ, *num.* 54. *& seqq.* Item requiritur, ut Matrimonium jam sit contractum bona fide, *n.* 57. Quando dicatur bona fide contractum? *num.* 58. Non sufficit mala fides unius, *nu.* 59. Requiritur insuper, ut præmissæ sint denunciationes, *nu.* 60. *& seq.* In casu valdè extraordinario potest Episcopus dispensare super occulto impedimento etiam antè Matrimonium, *num.* 62. Narratur talis casus, *n.* 63. Id etiam procedit in voto, *nu.* 64. Concurrentibus prædictis conditionibus potest Episcopus dispensare super quovis impedimento super quo dispensare potest, & solet Papa, *n.* 65. Hæ conditiones non requiruntur, quando vi Privilegii dispensat, *n.* 66.

4. Dispensatio super impedimento consanguinitatis à quo, ex quâ causâ, in quo gradu, & cum quibus fieri possit ac debeat? A. *num.* 102. *& seqq.* Et super impedimento affinitatis, *numer.* 125. Et super impedimento Cognationis spiritualis, *nu.* 136. Super impedimento criminis cum quibus, & ex qua causa fiat? *num.* 138. *& seqq.* Item super impedimento voti? *num.* 141. *& seqq.* Dispensatio facilius fit cum Nobilibus, & divitibus, quàm alias, *num.* 101. Dispensatio ne sit subreptitia, vel obreptitia, quænam exprimi debeant in supplicatione? *num.* 147. *& seqq.* Vide *Exprimenda.* Dispensationes variæ, & in variis locis, ac in varia forma petuntur, & conceduntur, *num.* 201. *& seqq.* Dispensationis Papalis Litteræ. Vide *Litteræ dispensationis Papalis.* Dispensatio commissa alicui subdelegari alteri non potest, *num.* 353. Dispensare in radice Matrimonii quid sit? *num.* 358. Dispensatio in forma pauperum quid? quomodo procurari, & fieri debeat? *num.* 366. *& seqq.* Vide *forma Pauperum.* Dispensatio pro foro interno, *num.* 417. *& seqq.* Datur à sacra Pœnitentiaria super solis & omnibus impedimentis occultis, *num.* 418. Limitatur aliquo modo quoad impedimentum Consanguinitatis, *num.* 419. Causæ ob quas dispensat, *n.* 420 Quænam in supplicatione pro solo foro interno exprimi debeant? *num.* 421. *& seqq.* Modus supplicandi pro foro interno, *num.* 425. Supplicationum formulæ, *num.* 426. Dispensatio apud Episcopum pro foro externo quomodo procurari possit, & debeat? Vide *Praxis* &c. Dispensatio apud Episcopum pro foro interno quomodo procurari possit ac debeat. Vide *Praxis*, &c. Dispensatio per Episcopum pro foro externo, & pro foro interno. Vide *Praxis capiendi informationem, & dispensationem.* Et Praxis concedendi & expediendi dispensationem per Episcopum Dispensationis Episcopalis formula pro foro externo, dum per delegatum fit, *num.* 505. Alia formula, quando ipse dispensat in persona, *num.* 507. Alia formula pro foro interno, *num.* 527. Dispensationem super impedimento procurare tenetur sponsus, vel sponsa ex culpa sua præbens causam impedimenti, *T.* 1. *num.* 294. *& seqq.* Dispensare in denunciationibus quinam possint? *Tit.* 3. *num.* 17. *& seqq.*

5. Dispensare in pœnis post latam sententiam ordinariè non possunt Judices, & Superiores, *T.* 9. *nu.* 23. Dispensatio in Irregularitate, ut sic, à quo fieri debeat? *T.* 37. *num.* 95. *& seq.* Papa in quavis dispensat, *ibid.* Episcopus quoque in quavis, quæ provenit ex delicto occulto, excepto homicidio; *num.* 96. Quod idem potest Capitulum sede vacante, *ibid.* Prælati Regulares, saltem mendicantes, cum suis subditis dispensare possunt, saltem pro foro conscientiæ, in quavis Irregularitate, etiam ex homicidio occulto proveniente, *num.* 97. Dispensatio in Irregularitate ob reiteratum Baptisma à quo fieri possit? *T.* 9. *num.* 40. Et in pœnis aborsûs à quo? *T.* 10. *num.* 22. *& seqq.* In Irregularitate ex homicidio secuta, & quavis alia dispensat Papa, *T.* 12. *num.* 215. *& seq.* In secuta verò ex homicidio sive injusto, sive justo authoritate publica commisso dispensare nequit Episcopus, *num.* 217. *& seq.* Benè verò in Irregularitate secuta ex homicidio ob sui & aliorum defensionem facto, non servato moderamine inculpatæ tutelæ, *num.* 221. *& seqq.* Sicut etiam in secuta ex homicidio casuali occulto, *num.* 223. Quandocunque homicidium jam est publicum aut deductum ad forum contentiosum, nequit Episcopus in Irregularitate dispensare, *num.* 225. Potest dispensare in Irregularitate proveniente ex mutilatione occulta, *num.* 226. *& seqq.* Superiores Regulares possunt cum subditis suis dispensare in quavis Irregularitate, ex occulta mutilatione, vel homicidio etiam directè intento dispensare, *num.* 228. Quandonam homicidium ad propositum dicatur occultum? *nu.* 229. *& seqq.* Et quando deductum ad forum contentiosum, *num.* 232. *& seqq.* Dispensatio in pœnis Simoniæ à quo fieri possit? *Tit.* 3. *num.* 341. *& seqq.* Et quomodo executioni mandari debeat? *numer.* 346. Dispensare cum Hæreticis, quibus & quomodo concessum, ac prohibitum sit? *T.* 7. *nu.* 26. *& seqq.*

R. J. Dispensatus in uno, quando censeatur etiam dispensatus in altero, C. II. R. XXVIII. *num.* 13. *& 14.*

DISPOSITIO.

3. Dispositiones causarum piarum an, & à quo mutari possint? *T.* 26. *num.* 800. *& seqq.* Quomodo executioni mandari possint, ac debeant? *ibid.*

R. J. Dispositio specialis derogat generali, C. II. R. XXXIV. *num.* 15.

DISPUTATIO.

3. Disputationes publicæ in Ecclesiis sunt licitæ, *T.* 49. *num.* 19.

DISSOLUTIO.

4. Dissolutio sponsaliorum ex quibus causis fieri possit? *Tit.* 1. *num.* 202. *& seqq.* Recensentur breviter causæ dissolvendi sponsalia, *ibid.* Sponsalia puberum etiam jurata, mutuo consensu dissolvi possunt, *num.* 203. Non item impuberum, *num.* 204. Mutuo consensu etiam licitè solvuntur sponsalia, *num.* 205. Si nulla intervenit fraus, vel metus injustè incussus, *num.* 206. Doctrina Practica, *num.* 207. An requiratur authoritas Judicis? *num.* 208. Discessus unius à sponsalibus præbet etiam alteri causam discedendi, *num.* 209. Potest tacitè, vel expressè fieri recessus, *num.* 211. Solvuntur sponsalia etiam per absentium unius, *num.* 212. Si diutius abest, *num.* 213. Etiamsi ex causa utili, vel necessaria absit, *num.* 214. Solvuntur instantiæ ex Jure, *num.* 215. Possunt sponsalibus præfigi termini ad differendam, *num.* 216. & extinguendam obligationem, *num.* 217. Quid Juris, quando nullus præfixus est terminus? *numer.* 218. Si præfigitur terminus ad differendam obligationem, non solvuntur illo elapso, *num.* 219. Benè verò, si ad extinguendam apponatur, *num.* 220. *& seqq.* Etiam per professionem Religiosam solvuntur sponsalia, *num.* 223. Limitato hoc in certo casu fraudis, *num.* 224. Per solum ingressum in Religionem, professione non secuta, solvuntur sponsalia ex parte remanentis in sæculo, *num.* 225. Non item ex parte ingredientis, *num.* 226. Solvuntur etiam per susceptionem ordinum majorum, *num.* 228. non item minorum, *num.* 230. Post sponsalia contracta non potest sponsus licitè ordines sacros suscipere, *num.* 231. *& seqq.* Verum emissum sacros ordines suscipiendi post sponsalia, illa non solvit ex parte voventis, benè verò ex parte alterius, *numer.* 236. Idem est de voto continentiæ, *num.* 241. Sponsalia solvuntur etiam per subsequens matrimonium, *num.* 242. Item per fornicationem solvuntur ex parte innocentis, non verò nocentis, *num.* 244. *& seqq.* Sicut etiam ob oscula, & tactus impudicos à sponsa admissos, *num.* 253. Non item si ea committit sponsus, *num.* 254. Mutatio superveniens an, & quando solvat sponsalia? Vide *Mutatio.* Solvuntur ob superveniens impedimentum, *num.* 294. Dissolutio sponsalium ex se non requirit authoritatem Judicis, *T.* 1. *num.* 308. Benè verò per accidens, *num.* 309. Et de Jure speciale Diœcesium, *num.* 310. Aut quando causa dissolvendi est dubia, *num.* 311. Dissolutio sponsalium ex causis antèa latentibus, & postea manifestis, efficax est, *Tit.* 1. *numer.* 292. Limitatur, *num.* 300. Laborans defectu occulto nocivo, matrimonium notabiliter reddente odiosum, tenetur illum antè matrimonium manifestare, *numer.* 301. Secùs, si defectus notabilis non est, *num.* 302. *& seq.* Qui sciens defectum occultum in aliquo contrahit cum eo sponsalia, censetur renunciare Juri suo, *num.* 304. Item si fornicatur cum eo, *num.* 365. *& seqq.* Dissolutio sponsalium qualem requirat probationem? *num.* 312. Si subsistat impedimentum, sufficit confessio utriusque sponsi, *ibid.* Imò unius matrimonium affectantis, *num.* 313. Item fama legitimè probata, *num.* 314. Ac testimonium unius, *num.* 315. Dummodò juratò deponat, *num.* 316. *& seq.* Si causa dissolvendi non est impedimentum, requiritur probatio ordinaria, *num.* 321. Dissolutio sponsalium cujus expensis fieri debeat? *num.* 322. *& seq.* Dissolutio Matrimonii. Vide *Divortium.*

DISTRIBUTIO.

3. Distributiones quotidianæ, earumque constitutio; ac perceptio, *Tit.* 4. *num.* 164. *& seqq.* Distributiones quotidianæ, seu præsentiæ, quæ? *numer.* 166. Ex quibus constituantur? *num.* 167. *& seqq.* Sunt principaliter institutæ ad promovendum cultum divinum, *num.* 169. Idque absque simonia, *num.* 171. Regula est, quòd distributiones debeantur solis præsentibus, & interessentibus, *numer.* 172. Non obstante consuetudine contraria, *num.* 173. Vel statuto, *num.* 174. Canonici duobus, vel tribus mensibus juxtà licentiam Tridentinam absentes non gaudent distributionibus, *numer.* 175. *& seqq.* Limitatur hoc in quibusdam casibus, *num.* 177. *& seqq.* Quoad distributiones, quas absentes non fuerint lucrati, non valet remissio, *numer.* 180. Episcopus eas remittens, punitur, *numer.* 181. Ob absentiam amissæ accrescunt interessentibus, *num.* 182. Nisi in certa quantitate consistant, *numer.* 183. Distributiones quotidianas in quibus casibus Canonici absentes lucrentur? *Tit.* 4. *numero* 185. *& seqq.* Requiritur ad hoc justa causa

causa absentiæ, & licentia ordinarii, seu Prælati, *ibid.* Enarrantur hujusmodi causæ, *num.* 186. Inter quas est infirmitas, *num.* 187. Cujus tempus non computatur inter tres menses à Concilio permissos, dummodo non adsit consuetudo in contrarium legitimè præscripta, *num.* 189. *& seq.* Solum Capituli statutum non impedit infirmum Canonicum à percipiendis distributionibus, *num.* 191. Si sanus consuevit interesse Divinis, *num.* 192. Nec obstat, quòd propria culpa infirmitatem contraxerit, *num.* 194. Quæ infirmitas sit sufficiens ad percipiendas in absentia distributiones? *num.* 193. Ob corporalem necessitatem Canonicus absens percipit distributiones, *num.* 195. & quando? *numero* 197. Et ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, *numer.* 198. *& seqq.* Ut si mittitur ad Concilium Generale, Provinciale, vel Synodum Diœcesanam, *num.* 201. Aut curæ animarum incumbit, *num.* 202. *& seq.* Aut prosequitur lites, vel tractat communia negotia Capituli, *num.* 204. *& seq.* Vel si universi redditus consistunt in quotidianis distributionibus, *num.* 207. *& seqq.* Item si absens est ex Privilegio Papæ, *num.* 210. Ut si est Auditor Rotæ, *num.* 211. Vel Inquisitor hæreticæ pravitatis, &c. *num.* 212. Eadem lucrantur missi ab Episcopo ad limina Apostolorum, *num.* 213. Nec non si habent statutum à Pontifice confirmatum, *num.* 214. Ac tandem Canonici habentes Prædendam Theologalem, *num.* 215.

DIVERSITAS.

5. Diversitas pœnarum à Jure statuta dat optionem Episcopo, *T.* 16. *n.* 59.

DIVISIO.

3. Divisio Beneficiorum quid? *Tit.* 12. *num.* 21. Est prohibita, *num.* 22. Nisi subsit causa rationabilis, *num.* 23.

DIVORTIUM.

4. Divortium Matrimonii quoad vinculum an, & quot modis fieri queat? *Tit.* 19. *num.* 2. *& seqq.* fit Professione Religiosa in matrimonio rato, *ibid.* Non item dispensatione Pontificia, *num.* 3. *& seqq.* Solvuntur objectiones adversariorum, *num.* 6. *& seqq.* Fidelium matrimonium consummatum nulla ratione solvi potest quoad vinculum, *numer.* 10. Quia est de Jure Divino, *ibid.* Et significat unionem Christi cum Ecclesia, & Verbi cum carne, *num.* 11. Solvitur objectio Hæreticorum, *num.* 12. Divortium matrimonii Infidelium, & Hæreticorum quoad vinculum, *T.* 19. *num.* 13. Remissivè. Divortium matrimonii quoad vinculum quid? & quales probationes requirat? *num.* 14. *& seqq.* Conjuges etiam certi de nullitate Matrimonii non possunt propria authoritate discedere in foro externo, *ibid.* Quid Juris, si pars una discedat? *num.* 15. Judex non potest, nec debet conjugibus facilè credere, nisi adsit sufficiens probatio, *numer.* 16. *& seq.* Per testes juratos omni exceptione majores, *num.* 18. Si notoriè constat de nullitate matrimonii, debet Judex etiam nemine accusante illud dissolvere, *num.* 19. Vel de nullitate inquirere, quando non notoriè constat, *numer.* 20. In dubio de Valore matrimonii, pronunciat pro eo, *num.* 21. Sciens nullitatem Matrimonii, nec petere, nec reddere potest debitum, etsi Episcopus jubeat, *num.* 22. Imo tenetur contrà Judicis mandatum propria authoritate discedere, si absque periculo incontinentiæ, vel peccati alterius cohabitare nequit, *numer.* 23. Limitatur, *num.* 24. De divortio hæreticorum & Infidelium, *num.* 25. Remissivè. Divortium, seu dissolutio matrimonii quoad thorum & cohabitationem quid sit? *num.* 26. *& seqq.* Potest fieri vel mutuo consensu conjugum, *num.* 27. Vel etiam invito altero, *num.* 28. Causæ, ob quas fieri potest divortium, quoad thorum, *numer.* 29. *& seq.* Divortium quoad thorum ad fornicationem spiritualem, seu discessum unius à vera Religione, vel incitationem ad peccatum, potest alter facere propria authoritate, *num.* 31. Si Religionem ingredi velit, *num.* 32. Idem est, si ab altero conjuge ad peccatum grave incitatur, *num.* 33. *& seq.* Saltem quoad forum internum, *numer.* 35. Secus quoad forum externum, *num.* 36. Divortium quoad thorum ob viri sævitiem, ex qua imminet uxori periculum vitæ, aut gravis damni corporalis, potest fieri ab uxore, *num.* 37. Non item ob levem verberationem, *numer.* 38. Imò nec propter gravem præteritam, si non sit periculum in futurum, *num.* 39. *& seqq.* Probabilis timor, aut periculum gravis verberationis, vel durioris tractationis in futurum, præbet sufficientem causam divortii, *num.* 41. Minæ quando ad hoc sufficiant? *numer.* 43. Gravis verberatio, & crudelis tractatio, quæ? *num.* 44. Ob periculum gravis verberationis potest uxor discedere, *num.* 45. Etiam propria authoritate, *num.* 46. *& seqq.* Nec tenetur redire, nisi prius vir cautionem sufficientem præstet de non offendendo, *numer.* 48. Quæ sit causa sufficiens? *num.* 49. Si sævitia viri, aut aversio animorum est nimia, tunc etiam sub cautione non tenetur redire, *num.* 50. Idem dic, si lævitia plenè est probata, *numer.* 51. Praxis procedendi in causa sævitiæ, *num.* 52. Etiam ob sævitiam uxoris datur divortium, *num.* 53. Solvitur objectio, *num.* 54. Divortium ob morbum unius, *num.* 55. Divortium quoad thorum ex causa adulterii, *numer.* 57. *& seqq.* Ob adulterium unius licet alteri instituere divortium, *ibid.* Sive vir, sive mulier adulteretur, *num.* 58. Idem est, si alterutra pars sodomiam committat, aut bestialitatem, *numer.* 59. Non item ob tactus & oscula impudica, *numer.* 60. *& seqq.* Ob adulterium materiale sine culpa commissum non datur divortium, *num.* 62. Ut si uxor ab alieno vi opprimatur, *numer.* 63. Secus est, si metu gravi consentit, *numer.* 64. Mulier, aut vir ex ignorantia congrediens cum alieno conjuge non præbet causam divortii, *numero* 65. Sicut nec, si unus in alterius adulterium consentiat, *numer.* 66. *& seqq.* Mulier tacens ad adulterium viri non censetur tacitè consentire, *numer.* 68. Nec vir ideo tacens, ut uxorem alia vice cum testibus deprehendat, *numer.* 69. *& seqq.* Si innocens nocenti injuriam remittit, non amplius instituere potest divortium, *numer.* 71. Innocens non tenetur adulterum dimittere nisi aliud exigat scandalum, *numer.* 72. Potest injuria adulterii expresè condonari, *num.* 73. Vel tacitè, *numer.* 74. Exemplificatur, *numer.* 75. *& seqq.* Conditiones requisitæ ad hoc, ut quis censeatur tacitè remittere injuriam adulterii, *numer.* 77. *& seqq.* Si uterque adulteratur, divortium fieri non potest, *numer.* 80. Nec refert quòd unus posteriùs, alter priùs sit adulteratus, *numer.* 81. Aut unus gravius, & sæpius altero, *numer.* 82. Vel unius adulterium sit occultum, alterius publicum, *num.* 83. *& seqq.* Quid facere debeat occultus adulter, casu, quo adulterium uxoris

uxoris publicum est, *num.* 84. In foro externo adulterium publicum per occultum non compensatur, *num.* 85. Utrum compensetur adulterium ad restituendum dimissum, si post latam sententiam, & factum divortium adulteretur etiam prius innocens? *num.* 86. *& seqq.* Divortium ex causa adulterii notorii fieri potest propria authoritate, *nu* 89. Solvitur instantia, *num.* 90. Qui certò scit conjugem suum adulteratum esse, in foro interno, discedere potest propria authoritate, etsi probare non valeat, *num.* 91. Secùs est in foro externo, *num.* 92. *& seqq.* Ob suspicionem adulterii in nullo foro licitum est divortium, *num.* 94. *& seqq.* Divortio separati possunt iterum conjungi, consentiente innocente, *n.* 96. *& seqq.* Divortio facto apud quem conjugum, & cujus expensis educari debeant proles? *n.* 103. *& seqq.*

DOCTOR.

5. Doctores, Magistri, & Licentiati qualia privilegia habeant? *T.* 5. *num.* 6. *& seqq.* Sunt in dignitate constituti, *ibid.* æquiparantur Nobilibus, *num.* 7. In conferendis Officiis & Beneficiis præferuntur aliis, *numer.* 8. Sunt exempti à communibus oneribus, *num.* 9. Rei criminis mitiùs puniuntur, *numer.* 10. Actu docentes habent insuper specialia Privilegia, & quæ? *num.* 11. *& seq.* An & quid pro lectura, seu Professura accipere valeant? *num.* 18. *& seqq.*

DOGMA.

1. Dogma quid? *T.* 2. *num.* 10. Dogmata fidei quæ? *ibid.*

DOLUS.

1. Dolus ex proposito, & dolus re ipsa, in Jure æquiparantur, *T.* 36. *n.* 58.
2. Dolus bonus, & dolus malus quid? *T.* 14. *num.* 2. *& 3.* Dolus malus utrum vitiet contractus, & qualiter? *num.* 5. *& seqq.* Dolus, & error in quo differant? *num.* 5. Ob dolum circa substantiam rei, contractus jure naturæ est irritus, *numer.* 6. *& 7.* Quid si dolus solum versetur circa qualitates accidentales? *num.* 8. *& seq.* Si dolus non det causam contractui, sed tolùm incidat, valet ipso jure contractus, *num.* 9 Adeò ut nec rescindi possit, &c. *num.* 9. *& 10.* Tenet contractus non obstante dolo, per tertium commisso, *num.* 11. Datur tamen actio de dolo contra illum tertium, *num.* 11. *& 12.* Quid si ille tertius non sit solvendo? *num.* 12. Dolus dans causam contractui stricti juris, eum non reddit ipso jure nullum, *num.* 13. Benè tamen contractum bonæ fidei, & quæ ratio disparitatis? *num.* 14. *& 15.* Limitatur hoc posterius, quando deceptus vult stare contractui, *num.* 16. Item in contractu matrimoniali, *num.* 17. Opposita quorundam sententia refertur, *num.* 18. Quæ auxilia & contra quos competant ex dolo? *num.* 19. Dolus alicui patrocinari non debet, *num.* 16. Doli exceptio quid? *T.* 14. *num.* 23. *& seqq.* Vide *Exceptio doli.* Actio de dolo quid, & qualiter ab exceptione doli differat? *num.* 28. *& seqq.* Vide *Actio de dolo.* Dolus & culpa apud Juris peritos quid? *T.* 24. *num.* 20. Dolo æquiparatur culpa lata, *ibid.* Dolum qui allegat dolum probare debet, *Tit.* 25. *num.* 77. Dolus ex indiciis perspicuis probatur, *num.* 77. *& 78.*
3. Dolus est difficilis probationis, *T.* 16. *num.* 32. Quomodo probetur, *ibid. & num. seqq.* Indicia ad eum probandum, *num.* 34. Quando præsumatur in depositario? *numer.* 35. Generaliter præsumitur ex actu illicito alteri nocivo, *num.* 36. Aut omissione actus obligantis, *num.* 37. Item ex violentia, & aliis modis, *num.* 38. Paria sunt si dolus re ipsa interveniat, vel ex proposito, *num.* 39.
R. J. Dolo non caret, qui imperio Magistratûs non paruit, C. II. R. XXIV. *nu.* 4. Dolo facit qui petit quod restituere debet, R. LIX. Dolus bonus quis? C. I. R. V. *num.* 11. Dolus & fraus nulli patrocinatur, C. II. R. XXXVI. *num.* 8. Dolus & lata culpa æquiparantur, *ibid. n.* 5. Dolus non præsumitur, sed probari debet, *n.* 7. Nec præsumitur, ubi est necessitas, R. XXIII. *num.* 3.

DOMESTICUS.

2. Domestici qui dicantur? *T.* 20. *num.* 120. *& 121. Domestici* nomen minus patet, quàm nomen *familiaris*, *num.* 122. Maritus & uxor sunt domestici, *num.* 121. Domestici, an sint testes idonei? *numer.* 120. *& seqq.* Domesticus ipsius producentis potest repelli à ferendo testimonio, *numer.* 123. Dantur nihilominùs aliqui casus, in quibus admittitur testimonium domesticum, *num.* 124. Ut si domestici sint magnæ authoritatis, & valdè honesti, purà familiares Episcopi, &c. *ibid.* Admittuntur etiam domestici, Consanguinei, &c. ad defensionem Rei inquisiti, seu ad probandum ejus innocentiam, *num.* 125. Et ad ferendum testimonium favore Ecclesiæ, *num.* 126. Aut ubi quis est domesticus utriusque partis, *numer.* 127. Vel quando Domesticus partim deponit pro alio domestico, partim contra ipsum, *numer.* 128. Item in probandis factis, & dictis domesticis, *numer.* 129. Domestici possunt adhiberi in testes instrumentarios, *numer.* 130. Ac in nonnullis aliis casibus, *num.* 131.
3. Domestici Religiosorum ubi sepeliantur? *Tit.* 28. *num.* 21.

DOMICILIUM.

1. Domicilium verum constituitur animo & facto simul, & quomodo? *T.* 11. *num.* 96. Ratione domicilii efficitur quis subditus Episcopi quoad receptionem ordinum, *num.* 94. *& 97.* Ad hoc tamen non sufficit quasi domicilium, *num.* 95. Ut de facto quis ratione domicilii ordinari valeat, quæ requirantur? *num.* 97.
2. Domicilium censetur Clericus contrahere in loco Beneficii, personalem residentiam requirentis, *T.* 1. *num.* 94. Domicilium generatim quid, & quotuplex? *Tit.* 2. *num.* 16. Domicilium habitationis quid? *num.* 17. De hoc semper intelligitur nomen Domicilii absolutè positum, *ibid.* Potest quis in pluribus locis habere domicilium, licèt hoc difficile fit, *num.* 18. Peregrinari, ac esse sine domicilio, quis dicatur? *num.* 19. Domicilium originis, quod? *T.* 2. *num.* 20. Ad hoc non sufficit quòd quis fortuitò alicubi notus fuerit, *num.* 21. Quasi domicilium quid? *n.* 22. Et qualis habitatio ad illud requiratur, *nu.* 23. Ratione domicilii, an & qualiter quis forum sortiatur? *num.* 34. *& seqq.* Aut ratione quasi domicilii, *ibid.* Et quid juris si quis in duobus locis domicilium habeat? *num.* 42. Domicilii permutatio, non permittit instantiam coram judice ejus jam cæptam, *num.* 43. Judex domicilii quomodo possit procedere contrà subditum præsentem, & citare absentem? *num.* 29. *& seqq.* Imò & contrà absentem citatum, & contumacem in comparendo, *num.* 32 *& 33.* Qui certum domicilium non habent, ut vagabundi, sortiuntur forum, ubi reperiuntur, *n.* 46.
4. Domicilium habitationis, vel originis qualiter attenda-

tur, & esse debeat in ordine ad matrimonium? *T.* 3. *n.* 58. *& seqq.*

DOMINICANI.

3. Dominicanorum Ordo quando inceperit? *T.* 31. *numer.* 39.

DOMINIUM, DOMINUS.

2. Dominium, & proprietas, important propemodùm idem, *T.* 12. *n.* 31. Nisi quòd dominium sit terminus magis amplus, idque declaratur, *n.* 32. Effectus dominii est possessio, *n.* 36. In aliquibus etiam dici potest, quòd possessionis effectus sit dominium, *num.* 38. Vide *proprietas.* Præsumptionem dominii parit possessio, *num.* 54. Dominii probatio est difficilis & cur? *n.* 219.

R. J. Dominium quoties transfertur, tale transfertur quale fuit apud eum qui transferi, C. II. R. XLVI. *n.* 6. *&* 8.

3. Dominus directus emphyteusis quas obligationes habeat? *T.* 18. *n.* 187. Et quæ jura habeat? *n.* 188. *& seqq.* Non potest absque legitima causa Emphyteutam invitum privare emphyteusi perpetua, vel vitalitia, *ibid.* Benè tamen emphyteusi alterata, seu modificata, & quomodo? *n.* 189. Potest ob quatuor causas privare Emphyteutam emphyteusi, *nu.* 190. Videlicet ob non solutum Canonem, & quomodo? *n.* 191. *& seqq.* Ob venditionem emphyteusis indebitè factam, & quomodo? *n.* 206. Item ob deteriorationem rei emphyteuticæ, & qualem? *num.* 211. *& seqq.* Item ob non solutum Laudemium, *n.* 214. *& seqq.* An & quomodo possit augere Canonem? *num.* 204. Vide *Laudemium.*

DOMUS.

2. Domum Rei inviti non debet quis intrare causâ ipsum citandi, *T.* 3. *num.* 80. Vide *Citatio.* Graviter delinquens potest de domo sua invitus extrahi, authoritate Judicis, *n.* 90.

3. Domus Parochialis à quo reparari debeat? *T.* 48. *num.* 22. *& seqq.* Domus Religiosa. Vide *Locus Religiosus.*

R. J. Domo legata, censetur etiam legatus hortus cohærens, C. II. R. XLII. *n.* 10.

DONARE, DONATIO, DONATOR, DONUM.

1. Donatio ultra quingentos solidos, à Laico facta cuipiam Clerico, an valeat absque Judicis insinuatione? *T.* 2. *num.* 345. *&* 346. Donatio facta determinatæ Ecclesiæ an possit à quolibet acceptari? *T.* 35. *n.* 57.

3. Donatio quid? *T.* 24. *num.* 2. Debet esse merè liberalis, *num.* 3. Donatio alia est realis, alia verbalis, *num.* 4. Alia merè gratuita, alia conditionata, *num.* 5. Alia inter vivos, alia mortis causa, *num.* 6. Ad donationem requiritur consensus donantis signo externo manifestatus, *num.* 7. Donatio fieri potest absenti, & præsenti, tacitè & expressè, *num.* 8. Potest etiam ex conjecturis præsumi, *num.* 9. Ad donationem requiritur acceptatio ex parte Donatarii, *num.* 10. Quæ fieri potest verbis, vel signis, *numer.* 11. Donatio Ecclesiæ, vel alii piæ causæ facta, illicò obligat, etsi à Rectore, vel Administratore nondum sit acceptata, *num.* 12. *& seq.* Donatio quingentos solidos excedens, an & quando debeat insinuari apud Judicem ad hoc, ut valeat? *num.* 14. *& seqq.* Donari potest omnis res etiam aliena, & quomodo? *num.* 20. Donatio à quo fieri possit? *num.* 21. *& seqq.* Donare possunt omnes qui lege non prohibentur, *num.* 21. Prohibentur autem omnes, qui administratione rerum suarum carent, *num.* 22. Item Tutores, & Curatores, de rebus quas administrant, *num.* 23. Exceptâ remunerationis causâ, mortis & Consuetudinis, *num.* 24. Pater donare non potest, liberis nondum emancipatis, *num.* 25. Nisi ob causam, vel remunerationis gratiâ, *num.* 26. Mater tam emancipatis, quàm non emancipatis validè donat, *n.* 27. Milites & Clerici donare non possunt Concubinis, *num.* 28. Prohibita etiam est donatio inter virum & mulierem, *num.* 29. Donatio Episcoporum, Prælatorum ac Religiosorum, *num.* 32. *& seqq.* Magnas Donationes Ecclesiarum Rectores de rebus Ecclesiæ facere non possunt, *num.* 32. Si faciunt, revocari possunt, ac debent, à quibus? *numer.* 33. Modicas tamen donationes de bonis Ecclesiæ ritè faciunt, *num.* 34. *& seqq.* Dummodo per plus repetitas modicas donationes graviter non lædatur Ecclesia, *numer.* 36. Nulla consuetudine introduci potest, quòd Prælati de rebus Ecclesiæ magnas faciant donationes, *num.* 37. *& seq.* Doctrina practica pro Prælatis multa donantibus, *num.* 39. Donationes remuneratorias etiam magnas facere possunt Ecclesiarum Rectores, *num.* 40. Dummodò non multùm excedant merita, & obsequia Donatarii, *numer.* 41. In casu dubii tam Prælatus donans, quàm Donatarius probare debent, donationes magnas factas esse remunerationis causa, *num.* 42. Ad donationem immobilium, vel mobilium pretiosorum requiritur solemnitas Juris, *num.* 43. Causa utilitatis Ecclesiæ, Pietatis, & misericordiæ, possunt Rectores Ecclesiarum etiam magna proportionaliter donare, *numer.* 44. *& seq.* De redditibus ad proprium mensam pro honesta sustentatione deputatis indistinctè donare possunt Clerici, *numer.* 46. Religiosi privati extrà monasterium habentes beneficium, cum libera administratione donare possunt, ut cæteri Beneficiati sæculares, *numer.* 47. Habentes verò administrationem intrà Monasterium, non nisi juxtà præscriptum superioris, statutorum, & Consuetudinis donare valent, *numer.* 48. Religiosi in Monasterio sine Beneficio & administrationis officio degentes, penitùs nihil, nec pauperibus quidem donare possunt, *num.* 49. Donatio mortis causâ quid? *T.* 26. *num.* 688. In dubio præsumitur donatio inter vivos, *ibid. & num. seq.* Requirit Donatarii acceptationem, *numer.* 199. Non censetur perfecta antè mortem donantis, *numer.* 691. Tres modi illius donationis referuntur, *numer.* 692. Potest fieri tam à sano, quàm à constituto in articulo mortis, *num.* 693. *& seqq.* Donare mortis causâ potest omnis, solus qui testari valet, *num.* 695. *& seq* Cui legari, etiam mortis causâ donari potest, *num.* 697. *& seqq.* Donatio mortis causâ pro libitu revocari potest, *num.* 698. *& seqq.* Expirat, seu tacitè revocata censetur quatuor modis, & quibus? *num.* 700. *& seqq.* In quo differat à Legato? *num.* 704. Et à donatione inter vivos? *numer.* 705. De solemnitate ad hanc donationem, remissivè, *num.* 706. Donatio Religiosis facta sub conditione quòd ad certum, & non ad Monasterium pertineat, *T.* 35. *num.* 23.

3. Donationis revocatio ordinariè fieri non potest, *Tit.* 24. *num.* 50. Limitatur tribus casibus, *num.* 51. Primò ob ingratitudinem Donatarii erga Donantem, *numer.* 52. Quandonam ad hunc effectum dicatur ingratus Donatarius, *num.* 53. *& seq.* Donator probare debet ingratitudinem, si ob illam vult revocare donationem, *num.* 61. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem non competit

petit hæredi, nec contrà hæredem, *n.* 62. *& seqq.* Enarrantur casus, in quibus ob ingratitudinem Donatarii Donatio revocari non potest, *n.* 65. *& seqq.* Secunda causa principalis Donationem revocandi est, si Donatori liberis carenti postea nascantur liberi, *n.* 69. *& seq.* Donatio facta Ecclesiæ non nisi ad legitimam ad liberos postea natos revocari potest, *n.* 71. *& seqq.* Donatio remuneratoria ob hanc causam non potest revocari, *n.* 73. Donatio inofficiosa revocari potest, *n.* 74 Donationis obligatio, quæ? *T.* 24. *nu.* 30. Donatio perfecta conditiones postea non recipit, *T.* 38. *n.* 21.

4. Donatio ultrà quingentos solidos an liceat, & valeat? *T.* 20. *num.* 33. Donatio inter virum & uxorem quid? *n.* 2. Gratis facta est invalida, *num.* 3. Non item remuneratoria, *num.* 4. Nec illa ex qua donans non sit pauperior, *n.* 5. *& seqq.* Vel Donatarius non locupletior, *num.* 8. Donatio inter virum & uxorem invalida habet aliquos effectus. In quibus casibus valeat donatio inter conjuges? *num.* 10. *& seqq.* Enumerantur plures casus, *ibid.* Donatio inter conjuges invalida, quando validetur? *num.* 19. Confirmatur morte donantis, *ibid.* Moriente donatario ante donantem evanescit, *num.* 20. Non confirmatur morte donantis, si hic eam in vivis revocat, *num.* 21. Quando censeatur tacitè revocare, *ibid. & seqq.* Revocatio facta irerum revocari potest, *num.* 25. Donatio à marito uxori invalidè facta confirmatur morte civili mariti, *num.* 26. Non item facta ab uxore marito, *num.* 27. Limitatur, *num.* 28. Stante morte civili potest maritus revocare donationem, *num.* 29. Excepta professione in Regula S. Francisci, *n.* 30. *& seqq.* Donatio quingentos solidos excedens morte non confirmatur, *num.* 32. Donatio confirmata juramento de non revocando, valet, *num.* 33. Donatio propter nuptias. Vide *Contrados.*

R. J. Dona seu munera non licèt accipere Rectoribus Provinciarum, C. II. R. LXXXVIII. *numer.* 4.

Donatio inter virum & uxorem non potest revocari ab hæredibus, nisi à donante tacitè revocata sit, R. XLVI. *num.* 17. Quomodo prohibeatur? R. LXXXVIII. *num.* 5. 6. Donatio ultrà 500. Solidos valet quoad 500. R. XXXVII. *num.* 5. Donationes, præsertim Principum, pro donatario latissimè sunt interpretandæ, & quomodo limitetur? R. LVII. *num.* 9. Donator potest revocare ex causa donationem, non verò hæres illius, C. II. R. XVI. *num.* 14. Donare non potest Administrator rerum, R. LXXXI. *num.* 4.

DOS, DOTARE.

2. Dotis in contractu non inspicitur locus contractûs, sed locus, ubi vir habet domicilium, *Tit.* 2. *num.* 89. Causa dotis an sit mixti fori? *num.* 157. Confessio mariti de Dote recepta in præjudicium creditorum, an probet? *T.* 18. *num.* 25. Valet juramentum ut filia dote contenta patri non succedat ab intestato, *T.* 24. *n.* 95.

3. Dotare Ecclesiam, & dotatio quid? *T.* 38. *num.* 9.

4. Dos quid, & quotuplex? *T.* 20. *num.* 34. *& seqq.* Alia est profectitia, alia adventitia, *num.* 35. Dos & contrados per adulterium quomodo perdatur? *num.* 95. *& seqq.* Per adulterium uxor perdit dotem, & vir contradotem, *ibid.* Etiam in putativo matrimonio, *num.* 96. Limitatur in aliquibus casibus, *num.* 97. *& seqq.* Si extant liberi, ad hos pertinet dotis, & contradotis proprietas, usufructus verò ad conjugem innocentem, *num.* 101. Propter adulterium non perdit uxor bona paraphernalia, *num.* 102. *& seq.* Quid præter dotem perdat de Jure Bavariæ? *num.* 104. Dotem nondum traditam uxor adulterans ante sententiam non tenetur tradere, *num.* 105. Traditam verò vir retinere potest, *num.* 106. Uxor adulterans, si reconcilietur viro, omnia perdita iterum recuperat, *num.* 107. Nisi speciale pactum, aut conditio obstet, *num.* 108. Dotis dispositio & fructus ad quem pertineant? *num.* 44. *& seqq.* Fructus dotis pertinent ad maritum, *ibid.* Sicut etiam dominium, ac libera dispositio, si dos in re mobili consistat, *num.* 50. Quid si in re immobili consistat? *num.* 52. *& seqq.* Dotis assecuratio, quomodo fieri possit, & debeat? *num.* 44. *& seqq.* Ordinariè loquendo durante matrimonio dos repeti, aut cautio pro eo exigi non potest, *ibid.* Nisi maritus sua culpa ad inopiam vergat, & evidens adsit periculum perdendi dotem, *num.* 55. *& seq.* Si absque sua culpa vir ad inopiam vergat, dotem reddere non tenetur, *num.* 57. Si bona mariti confiscantur, uxor potest repetere suam dotem, *num.* 58. Enumerantur aliæ causæ repetendi dotem, *num.* 59. Dotis & aliorum restitutio soluto matrimonio facienda, *num.* 74. *& seqq.* Si matrimonium solvitur morte naturali mariti, dos adventitia restituitur uxori, *ibid.* Aliud est de profectitia, *num.* 75. Si solvitur morte uxoris, dos adventitia restituitur hæredibus, *num.* 76. Quid juris tunc de profectitia? *num.* 77. Si solvitur ob latens impedimentum, priùs ignoratum, dos restituitur uxori, *num.* 78. Quid si scienter cum tali impedimento contraxerunt, *num.* 79. Si solvitur matrimonium quoad thorum ex culpa mariti, dos restituitur uxori, *num.* 80. Secùs, si ex culpa uxoris. Præter dotem etiam paraphernа, & morgengeba uxori restitui debent, *num.* 82. Item lucra & quæstus durante matrimonio acquisti, & quæ? *num.* 83. *& seqq.* Dotis privilegium quale sit? *num.* 111. Dotis competentis defectus est causa dispensandi super impedimentis matrimonii, A. *num.* 81. Sive nubere volens, sive alius eam supplere velit, *num.* 82. Censetur adesse, etsi in loco vicino puella virum parem posset habere, *nu.* 83. Sicut & si dos involuta est litibus, *num.* 84. Non item si de facto careat dote, habet tamen parentes divites, *nu.* 85. Nisi ob copiam aliarum prolium, parentes puellam sufficienter dotare non possent, *nu.* 86. Puella censetur pati dotis defectum, etsi certam spem habeat sufficientem acquirendi cum tempore ex legato, *nu.* 87. Vel morte parentum, *nu.* 88. Quid si puella tempore dispensationis caret dote, & post illam dotem acquirit? *num.* 90. Dotare quis possit, & teneatur? *n.* 36. *& seqq.* Potest quivis major viginti quinque annis, *ibid.* Pater tenetur filiæ dare dotem, *num.* 37. Etiamsi eam matrimonio collocarit nulla facta mentione dotis, *num.* 38. Vel filia insci, & invito patre nupserit digno, *n.* 39. Secùs, si indigno, *nu.* 40. Quinam censeatur indignus? *n.* 41. Quid de hoc statuta Bavariæ? *num.* 42. Causæ exhæreditandi, sunt etiam causæ dotem negandi, *nu.* 43. Si pater nequit dotare filiam, tenetur avus paternus, *num.* 44. Et horum defectu mater, *num.* 46. Præfatis deficientibus frater ex eodem patre tenetur, *num.* 47. Tenetur etiam deflorator, *n.* 48.

4. Dotare an, quando, & quomodo teneatur defloratus, aut seducens puellam? *T.* 1. *nu.* 91. *& seqq.* Tenetur, etsi seducta priùs jam habeat dotem, *n.* 92. Et licet nullum passa sit detrimentum, secùs in foro interno, *num.* 93. Si puella ex defloratione injusta majus patitur damnum, quàm efficit dos, quâ gaudet, plus restituere tenetur seductor, *num.* 94. *& duobus seqq.* Plus debet ordinariè restitui puellæ nobili, vel specialibus naturæ donis ornatæ, quàm ignobili, aut deformi, *num.* 97. Juxta

tur, & esse debeat in ordine ad matrimonium? *T.* 3. *n.* 58. *& seqq.*

DOMINICANI.

3. Dominicanorum Ordo quando inceperit? *T.* 31. *numer.* 39.

DOMINIUM, DOMINUS.

2. Dominium, & proprietas, important propemodùm idem, *T.* 12. *n.* 31. Nisi quòd dominium sit terminus magis amplus, idque declaratur, *n.* 32. Effectus dominii est possessio, *n.* 36. In aliquibus etiam dici potest, quòd possessionis effectus sit dominium, *num.* 38. Vide *proprietas.* Præsumptionem dominii parit possessio, *num.* 54. Dominii probatio est difficilis & cur? *n.* 219.

R. J. Dominium quoties transfertur, tale transfertur quale fuit apud eum qui transferi, C. II. R. XLVI. *n.* 6. *&* 8.

3. Dominus directus emphyteusis quas obligationes habeat? *T.* 18. *n.* 187. Et quæ jura habeat? *n.* 188. *& seqq.* Non potest absque legitima causa Emphyteutam invitum privare emphyteusi perpetua, vel vitalitia, *ibid.* Benè tamen emphyteusi alterata, seu modificata, & quomodo? *n.* 189. Potest ob quatuor causas privare Emphyteutam emphyteusi, *nu.* 190. Videlicet ob non solutum Canonem, & quomodo? *n.* 191. *& seqq.* Ob venditionem emphyteusis indebitè factam, & quomodo? *n.* 206. Item ob deteriorationem rei emphyteuticæ, & qualem? *num.* 211. *& seqq.* Item ob non solutum Laudemium, *n.* 214. *& seqq.* An & quomodo possit augere Canonem? *num.* 204. Vide *Laudemium.*

DOMUS.

2. Domum Rei inviti non debet quis intrare causâ ipsum citandi, *T.* 3. *num.* 80. Vide *Citatio.* Graviter delinquens potest de domo sua invitus extrahi, authoritate Judicis, *n.* 90.

3. Domus Parochialis à quo reparari debeat? *T.* 48. *num.* 22. *& seqq.* Domus Religiosa. Vide *Locus Religiosus.*

R. J. Domo legata, censetur etiam legatus hortus cohærens, C. II. R. XLII. *n.* 10.

DONARE, DONATIO, DONATOR, DONUM.

1. Donatio ultra quingentos solidos, à Laico facta cuipiam Clerico, an valeat absque Judicis insinuatione? *T.* 2. *num.* 345. *&* 346. Donatio facta determinatæ Ecclesiæ an possit à quolibet acceptari? *T.* 35. *n.* 57.

3. Donatio quid? *T.* 24. *num.* 2. Debet esse merè liberalis, *num.* 3. Donatio alia est realis, alia verbalis, *num.* 4. Alia merè gratuita, alia conditionata, *num.* 5. Alia inter vivos, alia mortis causa, *num.* 6. Ad donationem requiritur consensus donantis signo externo manifestatus, *num.* 7. Donatio fieri potest absenti, & præsenti, tacitè & expressè, *num.* 8. Potest etiam ex conjecturis præsumi, *num.* 9. Ad donationem requiritur acceptatio ex parte Donatarii, *num.* 10. Quæ fieri potest verbis, vel signis, *numer.* 11. Donatio Ecclesiæ, vel alii piæ causæ facta, illicò obligat, etsi à Rectore, vel Administratore nondum sit acceptata, *num.* 12. *& seq.* Donatio quingentos solidos excedens, an & quando debeat insinuari apud Judicem ad hoc, ut valeat? *num.* 14. *& seqq.* Donari potest omnis res etiam aliena, & quomodo? *num.* 20. Donatio à quo fieri possit? *num.* 21. *& seqq.* Donare possunt omnes qui lege non prohibentur, *num.* 21. Prohibentur autem omnes, qui administratione rerum suarum carent, *num.* 22. Item Tutores, & Curatores, de rebus quas administrant, *num.* 23. Exceptâ remunerationis causâ, mortis & Consuetudinis, *num.* 24. Pater donare non potest, liberis nondum emancipatis, *num.* 25. Nisi ob causam, vel remunerationis gratiâ, *num.* 26. Mater tam emancipatis, quàm non emancipatis validè donat, *n.* 27. Milites & Clerici donare non possunt Concubinis, *num.* 28. Prohibita etiam est donatio inter virum & mulierem, *num.* 29. Donatio Episcoporum, Prælatorum ac Religiosorum, *num.* 32. *& seqq.* Magnas Donationes Ecclesiarum Rectores de rebus Ecclesiæ facere non possunt, *num.* 32. Si faciunt, revocari possunt, ac debent, à quibus? *numer.* 33. Modicas tamen donationes de bonis Ecclesiæ ritè faciunt, *num.* 34. *& seqq.* Dummodo per plus repetitas modicas donationes graviter non lædatur Ecclesia, *numer.* 36. Nulla consuetudine introduci potest, quòd Prælati de rebus Ecclesiæ magnas faciant donationes, *num.* 37. *& seq.* Doctrina practica pro Prælatis multa donantibus, *num.* 39. Donationes remuneratorias etiam magnas facere possunt Ecclesiarum Rectores, *num.* 40. Dummodò non multùm excedant merita, & obsequia Donatarii, *numer.* 41. In casu dubii tam Prælatus donans, quàm Donatarius probare debent, donationes magnas factas esse remunerationis causa, *num.* 42. Ad donationem immobilium, vel mobilium pretiosorum requiritur solemnitas Juris, *num.* 43. Causa utilitatis Ecclesiæ, Pietatis, & misericordiæ, possunt Rectores Ecclesiarum etiam magna proportionaliter donare, *numer.* 44. *& seq.* De redditibus ad proprium mensam pro honesta sustentatione deputatis indistinctè donare possunt Clerici, *numer.* 46. Religiosi privati extrà monasterium habentes beneficium, cum libera administratione donare possunt, ut cæteri Beneficiati sæculares, *numer.* 47. Habentes verò administrationem intrà Monasterium, non nisi juxtà præscriptum superioris, statutorum, & Consuetudinis donare valent, *numer.* 48. Religiosi in Monasterio sine Beneficio & administrationis officio degentes, penitùs nihil, nec pauperibus quidem donare possunt, *num.* 49. Donatio mortis causâ quid? *T.* 26. *num.* 688. In dubio præsumitur donatio inter vivos, *ibid. & num. seq.* Requirit Donatarii acceptationem, *numer.* 199. Non censetur perfecta antè mortem donantis, *numer.* 691. Tres modi illius donationis referuntur, *numer.* 692. Potest fieri tam à sano, quàm à constituto in articulo mortis, *num.* 693. *& seqq.* Donare mortis causâ potest omnis, solus qui testari valet, *num.* 695. *& seq* Cui legari, etiam mortis causâ donari potest, *num.* 697. *& seqq.* Donatio mortis causâ pro libitu revocari potest, *num.* 698. *& seqq.* Expirat, seu tacitè revocata censetur quatuor modis, & quibus? *num.* 700. *& seqq.* In quo differat à Legato? *num.* 704. Et à donatione inter vivos? *numer.* 705. De solemnitate ad hanc donationem, remissivè, *num.* 706. Donatio Religiosis facta sub conditione quòd ad certum, & non ad Monasterium pertineat, *T.* 35. *num.* 23.

3. Donationis revocatio ordinariè fieri non potest, *Tit.* 24. *num.* 50. Limitatur tribus casibus, *num.* 51. Primò ob ingratitudinem Donatarii erga Donantem, *numer.* 52. Quandonam ad hunc effectum dicatur ingratus Donatarius, *num.* 53. *& seq.* Donator probare debet ingratitudinem, si ob illam vult revocare donationem, *num.* 61. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem non competit

petit hæredi, nec contrà hæredem, *n.* 62. *& seqq.* Enarrantur casus, in quibus ob ingratitudinem Donatarii Donatio revocari non potest, *n.* 65. *& seqq.* Secunda causa principalis Donationem revocandi est, si Donatori liberis carenti postea nascantur liberi, *n.* 69. *& seq.* Donatio facta Ecclesiæ non nisi ad legitimam ad liberos postea natos revocari potest, *n.* 71. *& seqq.* Donatio remuneratoria ob hanc causam non potest revocari, *n.* 73. Donatio inofficiosa revocari potest, *n.* 74 Donationis obligatio, quæ? *T.* 24. *nu.* 30. Donatio perfecta conditiones postea non recipit, *T.* 38. *n.* 21.

4. Donatio ultrà quingentos solidos an liceat, & valeat? *T.* 20. *num.* 33. Donatio inter virum & uxorem quid? *n.* 2. Gratis facta est invalida, *num.* 3. Non item remuneratoria, *num.* 4. Nec illa ex qua donans non sit pauperior, *n.* 5. *& seqq.* Vel Donatarius non locupletior, *num.* 8. Donatio inter virum & uxorem invalida habet aliquos effectus. In quibus casibus valeat donatio inter conjuges? *num.* 10. *& seqq.* Enumerantur plures casus, *ibid.* Donatio inter conjuges invalida, quando validetur? *num.* 19. Confirmatur morte donantis, *ibid.* Moriente donatario ante donantem evanescit, *num.* 20. Non confirmatur morte donantis, si hic eam in vivis revocat, *num.* 21. Quando censeatur tacitè revocare, *ibid. & seqq.* Revocatio facta irerum revocari potest, *num.* 25. Donatio à marito uxori invalidè facta confirmatur morte civili mariti, *num.* 26. Non item facta ab uxore marito, *num.* 27. Limitatur, *num.* 28. Stante morte civili potest maritus revocare donationem, *num.* 29. Excepta professione in Regula S. Francisci, *n.* 30. *& seqq.* Donatio quingentos solidos excedens morte non confirmatur, *num.* 32. Donatio confirmata juramento de non revocando, valet, *num.* 33. Donatio propter nuptias. Vide *Contrados.*

R. J. Dona seu munera non licèt accipere Rectoribus Provinciarum, C. II. R. LXXXVIII. *numer.* 4.

Donatio inter virum & uxorem non potest revocari ab hæredibus, nisi à donante tacitè revocata sit, R. XLVI. *num.* 17. Quomodo prohibeatur? R. LXXXVIII. *num.* 5. 6. Donatio ultrà 500. Solidos valet quoad 500. R. XXXVII. *num.* 5. Donationes, præsertim Principum, pro donatario latissimè sunt interpretandæ, & quomodo limitetur? R. LVII. *num.* 9. Donator potest revocare ex causa donationem, non verò hæres illius, C. II. R. XVI. *num.* 14. Donare non potest Administrator rerum, R. LXXXI. *num.* 4.

DOS, DOTARE.

2. Dotis in contractu non inspicitur locus contractûs, sed locus, ubi vir habet domicilium, *Tit.* 2. *num.* 89. Causa dotis an sit mixti fori? *num.* 157. Confessio mariti de Dote recepta in præjudicium creditorum, an probet? *T.* 18. *num.* 25. Valet juramentum ut filia dote contenta patri non succedat ab intestato, *T.* 24. *n.* 95.

3. Dotare Ecclesiam, & dotatio quid? *T.* 38. *num.* 9.

4. Dos quid, & quotuplex? *T.* 20. *num.* 34. *& seqq.* Alia est profectitia, alia adventitia, *num.* 35. Dos & contrados per adulterium quomodo perdatur? *num.* 95. *& seqq.* Per adulterium uxor perdit dotem, & vir contradotem, *ibid.* Etiam in putativo matrimonio, *num.* 96. Limitatur in aliquibus casibus, *num.* 97. *& seqq.* Si extant liberi, ad hos pertinet dotis, & contradotis proprietas, usufructus verò ad conjugem innocentem, *num.* 101. Propter adulterium non perdit uxor bona paraphernalia, *num.* 102. *& seq.* Quid præter dotem perdat de Jure Bavariæ? *num.* 104. Dotem nondum traditam uxor adulterans ante sententiam non tenetur tradere, *num.* 105. Traditam verò vir retinere potest, *num.* 106. Uxor adulterans, si reconcilietur viro, omnia perdita iterum recuperat, *num.* 107. Nisi speciale pactum, aut conditio obstet, *num.* 108. Dotis dispositio & fructus ad quem pertineant? *num.* 44. *& seqq.* Fructus dotis pertinent ad maritum, *ibid.* Sicut etiam dominium, ac libera dispositio, si dos in re mobili consistat, *num.* 50. Quid si in re immobili consistat? *num.* 52. *& seqq.* Dotis assecuratio, quomodo fieri possit, & debeat? *num.* 44. *& seqq.* Ordinariè loquendo durante matrimonio dos repeti, aut cautio pro eo exigi non potest, *ibid.* Nisi maritus sua culpa ad inopiam vergat, & evidens adsit periculum perdendi dotem, *num.* 55. *& seq.* Si absque sua culpa vir ad inopiam vergat, dotem reddere non tenetur, *num.* 57. Si bona mariti confiscantur, uxor potest repetere suam dotem, *num.* 58. Enumerantur aliæ causæ repetendi dotem, *num.* 59. Dotis & aliorum restitutio soluto matrimonio facienda, *num.* 74. *& seqq.* Si matrimonium solvitur morte naturali mariti, dos adventitia restituitur uxori, *ibid.* Aliud est de profectitia, *num.* 75. Si solvitur morte uxoris, dos adventitia restituitur hæredibus, *num.* 76. Quid juris tunc de profectitia? *num.* 77. Si solvitur ob latens impedimentum, priùs ignoratum, dos restituitur uxori, *num.* 78. Quid si scienter cum tali impedimento contraxerunt, *num.* 79. Si solvitur matrimonium quoad thorum ex culpa mariti, dos restituitur uxori, *num.* 80. Secùs, si ex culpa uxoris. Præter dotem etiam paraphernа, & morgengeba uxori restitui debent, *num.* 82. Item lucra & quæstus durante matrimonio acquisti, & quæ? *num.* 83. *& seqq.* Dotis privilegium quale sit? *num.* 111. Dotis competentis defectus est causa dispensandi super impedimentis matrimonii, A. *num.* 81. Sive nubere volens, sive alius eam supplere velit, *num.* 82. Censetur adesse, etsi in loco vicino puella virum parem posset habere, *nu.* 83. Sicut & si dos involuta est litibus, *num.* 84. Non item si de facto careat dote, habet tamen parentes divites, *nu.* 85. Nisi ob copiam aliarum prolium, parentes puellam sufficienter dotare non possent, *nu.* 86. Puella censetur pati dotis defectum, etsi certam spem habeat sufficientem acquirendi cum tempore ex legato, *nu.* 87. Vel morte parentum, *nu.* 88. Quid si puella tempore dispensationis caret dote, & post illam dotem acquirit? *num.* 90. Dotare quis possit, & teneatur? *n.* 36. *& seqq.* Potest quivis major viginti quinque annis, *ibid.* Pater tenetur filiæ dare dotem, *num.* 37. Etiamsi eam matrimonio collocarit nulla facta mentione dotis, *num.* 38. Vel filia insci, & invito patre nupserit digno, *n.* 39. Secùs, si indigno, *nu.* 40. Quinam censeatur indignus? *n.* 41. Quid de hoc statuta Bavariæ? *num.* 42. Causæ exhæreditandi, sunt etiam causæ dotem negandi, *nu.* 43. Si pater nequit dotare filiam, tenetur avus paternus, *num.* 44. Et horum defectu mater, *num.* 46. Præfatis deficientibus frater ex eodem patre tenetur, *num.* 47. Tenetur etiam deflorator, *n.* 48.

4. Dotare an, quando, & quomodo teneatur defloratus, aut seducens puellam? *T.* 1. *nu.* 91. *& seqq.* Tenetur, etsi seducta priùs jam habeat dotem, *n.* 92. Et licet nullum passa sit detrimentum, secùs in foro interno, *num.* 93. Si puella ex defloratione injusta majus patitur damnum, quàm efficit dos, quâ gaudet, plus restituere tenetur seductor, *num.* 94. *& duobus seqq.* Plus debet ordinariè restitui puellæ nobili, vel specialibus naturæ donis ornatæ, quàm ignobili, aut deformi, *num.* 97. Juxta

arbitrium Judicis, *num.* 98. Cæteris paribus, dives deflorator non tenetur plus dare defloratæ quàm pauper, *n.* 99. Quomodo intelligendum, quòd dos debeat defloratæ dari juxtà facultates defloratoris, *ibid. & num. seqq.* Si defloretur, quantum teneretur non habet, tenetur restituere quantùm interim potest, cum obligatione supplendi reliquum, si ad pinguiorem fortunam venerit, *nu.* 101. Qualiter in foro interno mensuranda sit dos, iniquè seductæ restituenda? *n.* 102. *& seqq.* In isto foro satisfacit seductor, si puellam sibi æqualem ducere paratus est, *nu.* 105. Etsi solis importunis precibus seduxit, in foro interno ad nihil tenetur, *n.* 106. Benè tamen in foro externo, *n.* 107. Si defloratór sufficientia ad dotandum media non habet, & defloratæ ei nubere nolit, ad quid in foro interno, & externo teneatur? *nu.* 109. *& seqq.* Si puella defloratorem dotare non valentem in matrimonium acceptare vult, tenetur ille hanc ducere, *n.* 111. *& seqq.* Nisi defloratæ sit notabiliter inferioris conditionis, *n.* 113. Discrimen inter forum internum & externum, *ibid. & n. seq.*

R. J. Dotem uxoris defunctæ nondum solutam petens, dolo facere dicitur, C. II. R. LIX. *num.* 6. Dotem quando teneatur restituere defunctæ hæredibus? *ibid.* Dotis causa est favorabilis actori, R. IX. *num.* 10.

DUBIETAS, DUBITANS, DUBIUM.

2. Dubietas propriè non est gradus probationis, T. 19. *num.* 26. Dubitans num res sit sua, nec ne, an possit præscribere? T. 26. *num.* 63. *& seqq.* Stante tali dubio, nequit inchoari præscriptio, *num.* 63. & 64. Dubitans num res sit sua, nec bonam, nec malam fidem habet, *n.* 64. Si dubium post præscriptionem bona fide cœptam superveniat, non interrumpit præscriptionem, *num.* 65. Solvitur instantia afferendo disparitatem inter hunc, & priorem casum, *num.* 66.

4. Dubia quando sunt verba, interpretari debent, ut res valeat potiùs quàm pereat, T. 1. *n.* 47. Dubia sponsalia quando sint, & quid fieri oporteat? *num.* 32. *& seqq.* In dubiis semper favorabilia præferenda sunt, T. 17. *n.* 15.

5. Dubitans an verè sit excommunicatus, vel censuratus, utrum sine pœnis Actum ordinis valeat exercere? T. 27. *n.* 14. *& seqq.*

R. J. Dubia in meliorem partem interpretari debent, C. I. R. II. Dubium solet nasci ex defectu medii scientifici, vel ex obscuritate rei, vel ex æqualitate signorum aut rationum, C. I. R. II. *num.* 3. Dubitans in res sit aliena non potest præscribere, C. II. R. II. *num.* 6.

DUELLANS, DUELLUM.

3. Duellantes an & quando priventur sepultura? T. 28. *n.* 99. *& seqq.*

5. Duellantes à peccato & Excommunicatione absolvere quis possit? T. 14 *n.* 47.

Duellum quid? *n.* 1. Aliud est solemne, *num.* 2. aliud privatum, *n.* 3.

Duellum an, quale, quibus sub pœnis sit prohibitum? *n.* 4. *& seqq.* Tam privatum, quàm solemne prohibitum est, *ibid.* Sub gravissimis pœnis, & quibus? *num.* 5. Quas etiam incurrunt Duellantium Patrini, item consilium, auxilium, favorem præbentes, permittentes illud, ac spectatores illius, *num.* 6. *& seq.* Bulla Clementis VIII. per extensum contrà Duellantes lecta dignissima, & necessaria, *num.* 8. Ut duellum pœnas juris inducat, debet esse propriè tale, *n.* 9. Unde ex subita ira provocantes, & duellantes non incurrunt pœnas, *n.* 10. *& seqq.* Requiritur insuper ut fiat armis, & modis periculum mortis inducentibus, *num.* 12. *& seq.* Quare pœnas Juris non incurrunt Duellantes, qui prævia insinuatione, & conventione mutua, omne cavent periculum vitæ, *n.* 14. *& seq.* Doctrina practica ad propositum multos Duellantes à pœnis excusans, *ibid.* Constitutiones Pontificiæ quoad pœnas temporales contrà duellantes, non videntur receptæ in Germania, *n.* 41. Bene verò quoad pœnas spirituales, *num.* 42. Vulneratus in duello, an & quando careat Sepultura Ecclesiastica, si ex vulnere moritur? *n.* 43. *& seqq.* Spectatores duelli, & aliæ personæ, an & quando occasione duelli subjaceant pœnis? *n.* 45. Duellum an & quibus ex causis licitum, vel saltem à pœnis immune sit? *n.* 18. *& seqq.* Licitum est offerre, & acceptare duellum pro necessaria defensione vitæ, & membrorum, *n.* 19. Ac bonorum fortunæ magni momenti, *num.* 20. *& seqq.* Speculativè loquendo etiam pro necessaria defensione famæ, & honoris, *num.* 22. Quod tamen, præticè loquendo, illicitum, & pœnis subjectum est, & quare? *num.* 23. *& seqq.* Ad eradendam notam timiditatis non licet acceptare duellum, *n.* 25. Duellum offerre non est necessarium pro fama tuenda, vel honore, *nu.* 24. *& seqq.* Nec utile, nec conducens, *num.* 29. *& seq.* Affertur praxis, & corruptela Germaniæ duellandi pro tuendo honore, *n.* 29. Et respondetur quandonam licitum sit, & quando non, duellare? *num.* 30. *& seqq.* Solvuntur aliæ objectiones Germanorum duellantium, *n.* 24. *& seqq.* Ad ostendendam animositatem, vel peritiam duellandi, non licet duellare, *n.* 39. Minus ex vindicta, *n.* 37. Nec pro indaganda veritate, innocentia, vel justitia alicujus, *n.* 38. Ob bonum publicum tamen, ad dirimendum v. g. bellum, offerre & acceptare licet duellum, *num.* 39. *& seqq.*

DUO.

R. J. Duo faciunt numerum pluralem, C. II. R. XL. *num.* 2. *& seqq.*

E.

EBRIETAS.

3. Ebrietas, & Ebrius quis? T. 1. *n.* 47.

ECCLESIA.

1. Ecclesia non utitur gladio materiali, sed spirituali, P. *numer.* 199. An possit facere novum articulum fidei? T. 1. *num.* 72. *& seqq.* Vel facere assertionem quamdam Catholicam, aut hæreticam, quæ antea talis non erat, *num.* 74. Ecclesia universalis fidelium, est una, extrà quam nemo salvatur, *num.* 127. *& seqq.* Ecclesia Arcæ Noë comparatur, *ibid.* Ut quis simpliciter & fructuosè sit in Ecclesia, quæ conditiones requirantur? T. 2. *num.* 276. Ecclesia cur censeatur offendi per electionem indigni? T. 6. *num.* 264. Modi generales providendi Ecclesiis qui? *num.* 9. Potest quis esse suspensus à Beneficiis in una, & non in altera Ecclesia, *num.* 265. Ecclesiæ Cathedrales vel Regulares non debent vacare ultrà tres menses, *num.* 278. Tres illi menses sunt computandi non à die vacationis, sed à notitia hujus, *num.* 279. Nec currunt legitimè impeditis, *ibid.* Id ipsum probabiliter extenditur ad Ecclesiarum Collegiatarum Prælatos, *num.* 280. In aliis Prælaturis, & Beneficiis Ecclesiasticis sufficit, si eorumdem collatio fiat intrà sex menses, *num.* 281. In Ecclesiasticis Dignitatibus regulariter non est licitum descendere, T. 7. *num.* 7. *& 8.* Ad Ecclesiarum collegiatarum Canonicatus, qualis ætas sufficiat? T. 14. *num.* 19. *& 20.* Et qualiter assumptus ad Regimen Ecclesiæ Parochialis Collegiatæ aut hujus Præpositus, vel Decanus, si intrà

tràs annum non promoveatur ad Sacerdotium incurrat privationem Beneficii? *num.* 27. *& 32.* Ecclesia, si dispensativè concedatur Minorenni, debet ipsa interim non per Laicos, sed per Clericos regi, T. 14. *num.* 5. Ecclesia graviter læsa in transactione, potest petere restitutionem in integrum, T. 36. *num.* 53. Ecclesiæ, Monasteria &c. gaudent Beneficio restitutionis in integrum, non verò Personæ Ecclesiasticæ in suis bonis patrimonialibus, & quæ ratio disparitatis? T. 41. *num.* 32. *& seqq.* Una Ecclesia potest petere restitutionem in integrum contrà aliam, *num.* 43. Solvitur notabilis instantia, *num.* 44. Ecclesia præscribit contrà aliam, nonnisi quadraginta annis, & cur? *num.* 46. *Ecclesia jure Minoris debet semper illæsa servari*, quomodo intelligendum? *num.* 70. 71. Ecclesia post quadriennium an possit aliquando petere restitutionem in integrum? *num.* 64. *& seqq.* Ecclesia potest petere restitutionem etiam adversùs lapsum temporis, *num.* 73. *& seqq.* Dempto lapsu quadriennii ad petendam restitutionem concessi, *num.* 75. Vide *Restituere in integrum.*

2. Ecclesia de agris suis solvit tributum, aliaque onera realia, T. 2. *num.* 226. *& 227.* Ecclesia potuit moderari exemptionem Clericorum, & cur? *num.* 229. Ecclesiæ utrum noceat confessio Prælati sui? T. 18. *num.* 82. *& seqq.* Vide *Confessio Prælati.* Ecclesia ex confessione Prælati sui graviter læsa, juvatur duplici remedio, & quali? *n.* 87. Ecclesiæ an, & qualiter competat restitutio in integrum adversus omissas probationes? T. 19. *n.* 178. *& seqq.* Ecclesia non judicat de occultis, T. 24. *num.* 71. Ad præscribendas res immobiles contrà Ecclesias &c. requiruntur quadraginta anni, T. 26. *num.* 162. *& seqq.* Contrà Ecclesiam Romanam currit sola centenaria præscriptio, *n.* 165. Utrum res mobiles Ecclesiarum triennio usucapiantur? *num.* 168. *& seqq.* Ecclesia se non immittit quoad causas civiles in præjudicium Judicis sæcularis, T. 28. *num.* 80. In terris temporali jurisdictioni Ecclesiæ subjectis debent etiam inter Laicos servari Canones, non Leges Civiles, ubi discrepant, *num.* 81. Ecclesia gaudet privilegiis fisci, & qualiter? T. 26. *num.* 69. *&* 73. Adversus Ecclesiam vacantem, seu destitutam Prælato, dormit præscriptio, T. 26. *n.* 196. *& seqq.* Vide *Præscriptio.*

3. Ecclesia materialiter sumpta quid? T. 48. *num.* 2. Ecclesiæ ædificatio. Vide *Ædificatio Ecclesiæ.* Ecclesia, Basilica, Cathedralis, Collegiata, Matrix, Baptismalis, Parochialis, Regularis, & Sæcularis quid? T. 48. *num.* 3. Baptismalis & Matrix quæ? T. 30. *num.* 103. Ecclesiarum, & Ecclesiastica immunitas. Vide *Immunitas.* Ecclesia fungitur Jure Minoris, T. 9. *nu.* 14. & T. 10. *num.* 51. Ecclesia numerata, & non numerata quæ? T. 8. *num.* 44. Quid Juris de iis? *num.* 45. *& seqq.* Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque Personarum bona sunt triplicis generis, T. 49. *num.* 226. Ecclesiæ reparatio. Vide *Reparatio.*

4. Ecclesia an & quando possit præcipere actus internos? T. 7. *n.* 24.

5. Ecclesia aurum non habet, ut servet, sed ut erogetur, & subveniat necessitatibus, T. 11. *n.* 12. Ecclesiarum violatores, & invasores qui? & quibus pœnis subjaceant? T. 17. *n.* 42. *& seqq.*

R. J. Ecclesia gaudet jure minoris, C. II. R. LXI. *num.* 9. Ecclesiæ bona non confiscantur ob delictum Episcopi, R. LXXVI. *num.* 3. Ecclesiæ non nocet dolus à Prælato commissus, *ibid.*

EDICTUM.

1. Edicta magistratuum idem sunt, ac Edicta Prætorum, P. *num.* 168, Edictum prohibitorium, & Edictum permissorium quid, & unde sic dicantur? T. 3. *num.* 35.

2. Edicto publico ut emptores Castrorum &c. ad præcavendam horum evictionem, curent citari omnes interesse habentes, consultum est, T. 3. *n.* 86. Vide *Citatio Edictalis.* Edictum circumscribi quid, & quale sit remedium competens Reo contrà Actorem contumaciter ablentem? T. 14 *num.* 93. *& seqq.*

EDITIO.

2. Editio instrumentorum quid? T. 22. *n.* 232. Edere quid? *ibid.* Rubrica, *de edendo*, cur in Jure Civili sic inscribatur? *num.* 233. An & quomodo instrumenta, quibus aliquis in Judicio est usurus, sint edenda? *n.* 234. *& seqq.* An Reus instrumenta sua, quibus in Judicio non est usurus, teneatur edere Actori ad fundandam ejus intentionem? *num.* 242. *& seqq.* Referuntur plures casus, in quibus tenetur Reus edere Actori sua instrumenta, *n.* 245. *&* 250. *ac seqq.* Vide *Instrumentorum productio.*

EDUCATIO.

4. Educatio prolium cujus expensis, & apud quem fieri debeat, facto divortio? T. 19. *num.* 103. *& seq.*

EFFECTUS.

R. J. Effectum de Jure non sortiri quid sit? C. II. R. LII. *num.* 2.

EJECTIO, EJECTUS.

3. Ejectio Religiosorum. Vide *Religiosorum Ejectio*, & Ejectio Religiosi. Vide *Religiosi ejectio.*

ELECTIO, ELECTUS, ELIGENS.

1. Electio quid, & quomodo differat à postulatione solemni? T. 5. *num.* 10. *& seqq.* Electio & postulatio æquiparantur quoad jus suffragandi, *nu.* 27. *& seqq.* Electio est nomen verbale, T. 6. *nu.* 2. Quid generatim significet? *ibid.* Accipitur dupliciter, *n.* 3. Electio propriè dicta, quid? *nu.* 4. *& seqq.* Cur dicatur *Canonica vocatio*? *n.* 5. Electio activa, & passiva quæ? *nu.* 7. *&* n. 2. Electio differt in pluribus à nominatione, *nu.* 11. *& seqq.* Quomodo differat à simplici petitione, Provisione & præsentatione? *n.* 15. Et à collatione Beneficii? *n.* 25. Electio potentius jus confert, quàm præsentatio, *num.* 21. Electio quale jus tribuat Electo respectu Prælaturæ? T. 6. *num.* 26. *& seqq.* Per eam acquiritur Electo jus petendi confirmationem, *n.* 26. Et ad hanc dandam potest superior compelli, *n.* 27. Fallit hoc in Papa, *num.* 28. Electio an tribuat Jus in re, vel ad rem, respectu Prælaturæ? *n.* 29. *& seqq.* Electionis præparatoria, quænam sint? T. 6. *num.* 55. *& seqq.* Vide *Præparatoria.* Electionis forma quid, & quotuplex sit? *nu.* 61. *& seqq.* Est triplex, nempè forma scrutinii, Compromissi, & Inspirationis, *n.* 62. Electio per sortes reprobatur, *num.* 63. Electio per inspirationem, & quasi inspirationem, quæ? *num.* 64. *&* 65. Hæc debet esse absque vitio celebrata, & quomodo? *num.* 66. Electio ad clamorem Populi non est confirmanda, *num.* 67. Electio quandoque accipitur latissime, prout etiam comprehendit sub se Præsentationem, *num.* 175. Electio per compromissum quid? *n.* 68. Ad Compromissum requiritur consensus omnium Vocalium, *n.* 71. *& seqq.* Compromissum aliud absolutum, aliud limitatum, quid? *n.* 72. *&* 73. Compromissum limitatum magis specialiter loquendo, quale? *n.* 74. Et quando vi hujus sit valida electio? *num.* 75. *& seqq.* Forma compromissi limitati, quomodo differat ab electione per scru-

arbitrium Judicis, *num.* 98. Cæteris paribus, dives deflorator non tenetur plus dare defloratæ quàm pauper, *n.* 99. Quomodo intelligendum, quòd dos debeat defloratæ dari juxtà facultates defloratoris, *ibid. & num. seqq.* Si defloretur, quantum teneretur non habet, tenetur restituere quantùm interim potest, cum obligatione supplendi reliquum, si ad pinguiorem fortunam venerit, *nu.* 101. Qualiter in foro interno mensuranda sit dos, iniquè seductæ restituenda? *n.* 102. *& seqq.* In isto foro satisfacit seductor, si puellam sibi æqualem ducere paratus est, *nu.* 105. Etsi solis importunis precibus seduxit, in foro interno ad nihil tenetur, *n.* 106. Benè tamen in foro externo, *n.* 107. Si defloratór sufficientia ad dotandum media non habet, & defloratæ ei nubere nolit, ad quid in foro interno, & externo teneatur? *nu.* 109. *& seqq.* Si puella defloratorem dotare non valentem in matrimonium acceptare vult, tenetur ille hanc ducere, *n.* 111. *& seqq.* Nisi defloratæ sit notabiliter inferioris conditionis, *n.* 113. Discrimen inter forum internum & externum, *ibid. & n. seq.*

R. J. Dotem uxoris defunctæ nondum solutam petens, dolo facere dicitur, C. II. R. LIX. *num.* 6. Dotem quando teneatur restituere defunctæ hæredibus? *ibid.* Dotis causa est favorabilis actori, R. IX. *num.* 10.

DUBIETAS, DUBITANS, DUBIUM.

2. Dubietas propriè non est gradus probationis, T. 19. *num.* 26. Dubitans num res sit sua, nec ne, an possit præscribere? T. 26. *num.* 63. *& seqq.* Stante tali dubio, nequit inchoari præscriptio, *num.* 63. & 64. Dubitans num res sit sua, nec bonam, nec malam fidem habet, *n.* 64. Si dubium post præscriptionem bona fide cœptam superveniat, non interrumpit præscriptionem, *num.* 65. Solvitur instantia afferendo disparitatem inter hunc, & priorem casum, *num.* 66.

4. Dubia quando sunt verba, interpretari debent, ut res valeat potiùs quàm pereat, T. 1. *n.* 47. Dubia sponsalia quando sint, & quid fieri oporteat? *num.* 32. *& seqq.* In dubiis semper favorabilia præferenda sunt, T. 17. *n.* 15.

5. Dubitans an verè sit excommunicatus, vel censuratus, utrum sine pœnis Actum ordinis valeat exercere? T. 27. *n.* 14. *& seqq.*

R. J. Dubia in meliorem partem interpretari debent, C. I. R. II. Dubium solet nasci ex defectu medii scientifici, vel ex obscuritate rei, vel ex æqualitate signorum aut rationum, C. I. R. II. *num.* 3. Dubitans in res sit aliena non potest præscribere, C. II. R. II. *num.* 6.

DUELLANS, DUELLUM.

3. Duellantes an & quando priventur sepultura? T. 28. *n.* 99. *& seqq.*

5. Duellantes à peccato & Excommunicatione absolvere quis possit? T. 14 *n.* 47.

Duellum quid? *n.* 1. Aliud est solemne, *num.* 2. aliud privatum, *n.* 3.

Duellum an, quale, quibus sub pœnis sit prohibitum? *n.* 4. *& seqq.* Tam privatum, quàm solemne prohibitum est, *ibid.* Sub gravissimis pœnis, & quibus? *num.* 5. Quas etiam incurrunt Duellantium Patrini, item consilium, auxilium, favorem præbentes, permittentes illud, ac spectatores illius, *num.* 6. *& seq.* Bulla Clementis VIII. per extensum contrà Duellantes lecta dignissima, & necessaria, *num.* 8. Ut duellum pœnas juris inducat, debet esse propriè tale, *n.* 9. Unde ex subita ira provocantes, & duellantes non incurrunt pœnas, *n.* 10. *& seqq.* Requiritur insuper ut fiat armis, & modis periculum mortis inducentibus, *num.* 12. *& seq.* Quare pœnas Juris non incurrunt Duellantes, qui prævia insinuatione, & conventione mutua, omne cavent periculum vitæ, *n.* 14. *& seq.* Doctrina practica ad propositum multos Duellantes à pœnis excusans, *ibid.* Constitutiones Pontificiæ quoad pœnas temporales contrà duellantes, non videntur receptæ in Germania, *n.* 41. Bene verò quoad pœnas spirituales, *num.* 42. Vulneratus in duello, an & quando careat Sepultura Ecclesiastica, si ex vulnere moritur? *n.* 43. *& seqq.* Spectatores duelli, & aliæ personæ, an & quando occasione duelli subjaceant pœnis? *n.* 45. Duellum an & quibus ex causis licitum, vel saltem à pœnis immune sit? *n.* 18. *& seqq.* Licitum est offerre, & acceptare duellum pro necessaria defensione vitæ, & membrorum, *n.* 19. Ac bonorum fortunæ magni momenti, *num.* 20. *& seqq.* Speculativè loquendo etiam pro necessaria defensione famæ, & honoris, *num.* 22. Quod tamen, præticè loquendo, illicitum, & pœnis subjectum est, & quare? *num.* 23. *& seqq.* Ad eradendam notam timiditatis non licet acceptare duellum, *n.* 25. Duellum offerre non est necessarium pro fama tuenda, vel honore, *nu.* 24. *& seqq.* Nec utile, nec conducens, *num.* 29. *& seq.* Affertur praxis, & corruptela Germaniæ duellandi pro tuendo honore, *n.* 29. Et respondetur quandonam licitum sit, & quando non, duellare? *num.* 30. *& seqq.* Solvuntur aliæ objectiones Germanorum duellantium, *n.* 24. *& seqq.* Ad ostendendam animositatem, vel peritiam duellandi, non licet duellare, *n.* 39. Minus ex vindicta, *n.* 37. Nec pro indaganda veritate, innocentia, vel justitia alicujus, *n.* 38. Ob bonum publicum tamen, ad dirimendum v. g. bellum, offerre & acceptare licet duellum, *num.* 39. *& seqq.*

DUO.

R. J. Duo faciunt numerum pluralem, C. II. R. XL. *num.* 2. *& seqq.*

E.

EBRIETAS.

3. Ebrietas, & Ebrius quis? T. 1. *n.* 47.

ECCLESIA.

1. Ecclesia non utitur gladio materiali, sed spirituali, P. *numer.* 199. An possit facere novum articulum fidei? T. 1. *num.* 72. *& seqq.* Vel facere assertionem quamdam Catholicam, aut hæreticam, quæ antea talis non erat, *num.* 74. Ecclesia universalis fidelium, est una, extrà quam nemo salvatur, *num.* 127. *& seqq.* Ecclesia Arcæ Noë comparatur, *ibid.* Ut quis simpliciter & fructuosè sit in Ecclesia, quæ conditiones requirantur? T. 2. *num.* 276. Ecclesia cur censeatur offendi per electionem indigni? T. 6. *num.* 264. Modi generales providendi Ecclesiis qui? *num.* 9. Potest quis esse suspensus à Beneficiis in una, & non in altera Ecclesia, *num.* 265. Ecclesiæ Cathedrales vel Regulares non debent vacare ultrà tres menses, *num.* 278. Tres illi menses sunt computandi non à die vacationis, sed à notitia hujus, *num.* 279. Nec currunt legitimè impeditis, *ibid.* Id ipsum probabiliter extenditur ad Ecclesiarum Collegiatarum Prælatos, *num.* 280. In aliis Prælaturis, & Beneficiis Ecclesiasticis sufficit, si eorumdem collatio fiat intrà sex menses, *num.* 281. In Ecclesiasticis Dignitatibus regulariter non est licitum descendere, T. 7. *num.* 7. *& 8.* Ad Ecclesiarum collegiatarum Canonicatus, qualis ætas sufficiat? T. 14. *num.* 19. *& 20.* Et qualiter assumptus ad Regimen Ecclesiæ Parochialis Collegiatæ aut hujus Præpositus, vel Decanus, si intrà

tràs annum non promoveatur ad Sacerdotium incurrat privationem Beneficii? *num.* 27. *& 32.* Ecclesia, si dispensativè concedatur Minorenni, debet ipsa interim non per Laicos, sed per Clericos regi, T. 14. *num.* 5. Ecclesia graviter læsa in transactione, potest petere restitutionem in integrum, T. 36. *num.* 53. Ecclesiæ, Monasteria &c. gaudent Beneficio restitutionis in integrum, non verò Personæ Ecclesiasticæ in suis bonis patrimonialibus, & quæ ratio disparitatis? T. 41. *num.* 32. *& seqq.* Una Ecclesia potest petere restitutionem in integrum contrà aliam, *num.* 43. Solvitur notabilis instantia, *num.* 44. Ecclesia præscribit contrà aliam, nonnisi quadraginta annis, & cur? *num.* 46. *Ecclesia jure Minoris debet semper illæsa servari*, quomodo intelligendum? *num.* 70. 71. Ecclesia post quadriennium an possit aliquando petere restitutionem in integrum? *num.* 64. *& seqq.* Ecclesia potest petere restitutionem etiam adversùs lapsum temporis, *num.* 73. *& seqq.* Dempto lapsu quadriennii ad petendam restitutionem concessi, *num.* 75. Vide *Restituere in integrum.*

2. Ecclesia de agris suis solvit tributum, aliaque onera realia, T. 2. *num.* 226. *& 227.* Ecclesia potuit moderari exemptionem Clericorum, & cur? *num.* 229. Ecclesiæ utrum noceat confessio Prælati sui? T. 18. *num.* 82. *& seqq.* Vide *Confessio Prælati.* Ecclesia ex confessione Prælati sui graviter læsa, juvatur duplici remedio, & quali? *n.* 87. Ecclesiæ an, & qualiter competat restitutio in integrum adversus omissas probationes? T. 19. *n.* 178. *& seqq.* Ecclesia non judicat de occultis, T. 24. *num.* 71. Ad præscribendas res immobiles contrà Ecclesias &c. requiruntur quadraginta anni, T. 26. *num.* 162. *& seqq.* Contrà Ecclesiam Romanam currit sola centenaria præscriptio, *n.* 165. Utrum res mobiles Ecclesiarum triennio usucapiantur? *num.* 168. *& seqq.* Ecclesia se non immittit quoad causas civiles in præjudicium Judicis sæcularis, T. 28. *num.* 80. In terris temporali jurisdictioni Ecclesiæ subjectis debent etiam inter Laicos servari Canones, non Leges Civiles, ubi discrepant, *num.* 81. Ecclesia gaudet privilegiis fisci, & qualiter? T. 26. *num.* 69. *&* 73. Adversus Ecclesiam vacantem, seu destitutam Prælato, dormit præscriptio, T. 26. *n.* 196. *& seqq.* Vide *Præscriptio.*

3. Ecclesia materialiter sumpta quid? T. 48. *num.* 2. Ecclesiæ ædificatio. Vide *Ædificatio Ecclesiæ.* Ecclesia, Basilica, Cathedralis, Collegiata, Matrix, Baptismalis, Parochialis, Regularis, & Sæcularis quid? T. 48. *num.* 3. Baptismalis & Matrix quæ? T. 30. *num.* 103. Ecclesiarum, & Ecclesiastica immunitas. Vide *Immunitas.* Ecclesia fungitur Jure Minoris, T. 9. *nu.* 14. & T. 10. *num.* 51. Ecclesia numerata, & non numerata quæ? T. 8. *num.* 44. Quid Juris de iis? *num.* 45. *& seqq.* Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque Personarum bona sunt triplicis generis, T. 49. *num.* 226. Ecclesiæ reparatio. Vide *Reparatio.*

4. Ecclesia an & quando possit præcipere actus internos? T. 7. *n.* 24.

5. Ecclesia aurum non habet, ut servet, sed ut erogetur, & subveniat necessitatibus, T. 11. *n.* 12. Ecclesiarum violatores, & invasores qui? & quibus pœnis subjaceant? T. 17. *n.* 42. *& seqq.*

R. J. Ecclesia gaudet jure minoris, C. II. R. LXI. *num.* 9. Ecclesiæ bona non confiscantur ob delictum Episcopi, R. LXXVI. *num.* 3. Ecclesiæ non nocet dolus à Prælato commissus, *ibid.*

EDICTUM.

1. Edicta magistratuum idem sunt, ac Edicta Prætorum, P. *num.* 168, Edictum prohibitorium, & Edictum permissorium quid, & unde sic dicantur? T. 3. *num.* 35.

2. Edicto publico ut emptores Castrorum &c. ad præcavendam horum evictionem, curent citari omnes interesse habentes, consultum est, T. 3. *n.* 86. Vide *Citatio Edictalis.* Edictum circumscribi quid, & quale sit remedium competens Reo contrà Actorem contumaciter ablentem? T. 14 *num.* 93. *& seqq.*

EDITIO.

2. Editio instrumentorum quid? T. 22. *n.* 232. Edere quid? *ibid.* Rubrica, *de edendo*, cur in Jure Civili sic inscribatur? *num.* 233. An & quomodo instrumenta, quibus aliquis in Judicio est usurus, sint edenda? *n.* 234. *& seqq.* An Reus instrumenta sua, quibus in Judicio non est usurus, teneatur edere Actori ad fundandam ejus intentionem? *num.* 242. *& seqq.* Referuntur plures casus, in quibus tenetur Reus edere Actori sua instrumenta, *n.* 245. *&* 250. *ac seqq.* Vide *Instrumentorum productio.*

EDUCATIO.

4. Educatio prolium cujus expensis, & apud quem fieri debeat, facto divortio? T. 19. *num.* 103. *& seq.*

EFFECTUS.

R. J. Effectum de Jure non sortiri quid sit? C. II. R. LII. *num.* 2.

EJECTIO, EJECTUS.

3. Ejectio Religiosorum. Vide *Religiosorum Ejectio*, & Ejectio Religiosi. Vide *Religiosi ejectio.*

ELECTIO, ELECTUS, ELIGENS.

1. Electio quid, & quomodo differat à postulatione solemni? T. 5. *num.* 10. *& seqq.* Electio & postulatio æquiparantur quoad jus suffragandi, *nu.* 27. *& seqq.* Electio est nomen verbale, T. 6. *nu.* 2. Quid generatim significet? *ibid.* Accipitur dupliciter, *n.* 3. Electio propriè dicta, quid? *nu.* 4. *& seqq.* Cur dicatur *Canonica vocatio*? *n.* 5. Electio activa, & passiva quæ? *nu.* 7. *&* n. 2. Electio differt in pluribus à nominatione, *nu.* 11. *& seqq.* Quomodo differat à simplici petitione, Provisione & præsentatione? *n.* 15. Et à collatione Beneficii? *n.* 25. Electio potentius jus confert, quàm præsentatio, *num.* 21. Electio quale jus tribuat Electo respectu Prælaturæ? T. 6. *num.* 26. *& seqq.* Per eam acquiritur Electo jus petendi confirmationem, *n.* 26. Et ad hanc dandam potest superior compelli, *n.* 27. Fallit hoc in Papa, *num.* 28. Electio an tribuat Jus in re, vel ad rem, respectu Prælaturæ? *n.* 29. *& seqq.* Electionis præparatoria, quænam sint? T. 6. *num.* 55. *& seqq.* Vide *Præparatoria.* Electionis forma quid, & quotuplex sit? *nu.* 61. *& seqq.* Est triplex, nempè forma scrutinii, Compromissi, & Inspirationis, *n.* 62. Electio per sortes reprobatur, *num.* 63. Electio per inspirationem, & quasi inspirationem, quæ? *num.* 64. *&* 65. Hæc debet esse absque vitio celebrata, & quomodo? *num.* 66. Electio ad clamorem Populi non est confirmanda, *num.* 67. Electio quandoque accipitur latissime, prout etiam comprehendit sub se Præsentationem, *num.* 175. Electio per compromissum quid? *n.* 68. Ad Compromissum requiritur consensus omnium Vocalium, *n.* 71. *& seqq.* Compromissum aliud absolutum, aliud limitatum, quid? *n.* 72. *&* 73. Compromissum limitatum magis specialiter loquendo, quale? *n.* 74. Et quando vi hujus sit valida electio? *num.* 75. *& seqq.* Forma compromissi limitati, quomodo differat ab electione per scru-

scrutinium? *num.* 77. Per tale compromissum limitatum fiunt electiones superiorum majorum in Ordine fratrum Minorum, *num.* 78. Vide *Compromissum.* Forma eligendi per Compromissum, & quasi inspirationem, an sit sublata quoad Regulares per Concilium Tridentinum, *T. 6. n.* 347. *& seqq.* In electionibus Episcoporum & Abbatum perpetuorum potest indubitanter procedi per viam Compromissi, *num.* 349. Quid dicendum de electionibus cæterorum Prælatorum Regularium? *n.* 350. 351. Electio per formam scrutinii, quæ? *num.* 108. Circà hanc referuntur verba *c. Quia propter, de Elect.* & quæ obligatio ejusdem? *num.* 108. *& seqq.* Plura, non tamen omnia *ibid.* comprehensa sunt de substantia talis electionis, *num.* 109. *& seqq.* Dispositio *c. Quia propter.* eod. in quorum electionibus sit servanda? *num.* 110. *& seqq.* Electio juxtà dict. *c. Quia propter.* debet fieri omnibus capitulariter præsentibus, *num.* 113. Possunt tamen Capitulares, ut dent sigillatim, ac secretò vota sua, interim ad locum contiguum recedere, *num.* 114. Ad electionem quinam omnes vocari debeant? *num.* 115. *& seqq.* Ex contemptu unius an electio reddatur irrita, vel duntaxat irritanda? *num.* 115. Electioni plus obest unius contemptus, quàm contradictio multorum, *ibid.* Enumerantur plures, qui de jure non debent interesse Electioni, sicque necessariò ad eam non vocandi sunt, *num.* 116. Quid dicendum de illis, qui electioni interesse nolunt? *num.* 117. Absentes an, & quando sint vocandi ad electiones? *num.* 118. *& seqq.* Si absentes commodè vocari non possunt, an alii ad electionem procedere possint, & debeant? *num.* 119. Electio nequit fieri, nisi adsint duæ partes vocandorum, & qui in his computentur? *num.* 120. Scrutatores pro electione celebranda, qualiter constituti debeant? *num.* 121. *& seqq.* Vide *Scrutatores.* In electione præter scrutatores possunt adhiberi Testes & Notarii, *num.* 126. Electio à majori parte Capituli facta tenet, etsi foret excessus unius medii voti, *nu.* 139. A minori parte Capituli celebrata, per subsequentem consensum aliorum ratificari non potest, *num.* 141. Quæ censeatur major pars Capituli? *num.* 131. Et quæ senior? *num.* 142. Vide *Capituli major pars.* Utrum ad electionem validam requiratur, ut sit facta simul à majori, & saniori parte Capituli, *n.* 145. *& seqq.* An in omni prorsus electione requirantur, & sufficiant vota majora? *n.* 149. *& seqq.* Electio summi Pontificis debet fieri à duabus partibus Cardinalium præsentium, *num.* 149. Nec in hisce duabus partibus suffragium electi numeratur, *ibid.* Quid dicendum de electione Abbatissæ? *nu.* 150. De consuetudine valet alicubi electio celebrata per vota majora comparatione partis minoris, *n.* 151. In concursu Electionis cum Postulatione qualis numerus votorum sufficiat ad ejus valorem? *n.* 153. *& seqq.* Explicatur *c. Scriptum est, de Elect. num.* 155. *&* 157. Electioni de se factæ renuncians terrore Laicorum, potest jus suum in judicio repetere, *T.* 40. *n.* 33.

Electio Prælatorum, seu jus eos eligendi, pertinet ad Capitulum &c. cujus Prælatus est eligendus, *nu.* 159. Potest tamen privilegio, aut consuetudine Clericis extraneis acquiri, *num.* 160. Imo & per Electores ipsis communicari, *n.* 161. *& seqq.* Accedente tamen unanimi consensu omnium Capitularium, *num.* 162. Quinam censeantur inhabiles ad eligendum? *n.* 164. usque ad *n.* 180. In eligendis, ac promovendis ad Prælaturas & Beneficia Ecclesiastica, quæ qualitates requirantur? *n.* 204. *& seqq.* Aliqui prohibentur eligere à natura, alii à lege, & qui? *num.* 164. *& seqq.* Ante sententiam declaratoriam super crimine admisso, & contracta privatione vocis, nemo privandus est possessione juris eligendi, *num.* 171. Si privatus voce **activa** eligat nullo reclamante, valida est electio, *ibid.* Quid juris, si per Capitulum fiat protestatio de non admittendis inhabilibus, & postea quis vocalium convincatur fuisse inhabilis? *ibid.* Eligere nequeunt qui non sunt præsentes Capitulariter in loco, ubi fit electio, *n.* 176. Eligere an possint nec dum constituti in ordine Sacro? *num.* 177. *&* 178. In electionis negotio an possit constitui Procurator, & qualiter? *n.* 181. Vide *Procurator.* Electio debito tempore ac loco constituta, si aliqui vocales adesse nolint, censentur quasi non essent de Capitulo, & tota eligendi potestas residet in aliis, *n.* 197. Idem dicendum si cæpto electionis Tractatu, aliqui vocales egrediantur, & redire nolint, *n.* 200. *& seqq.* Aut si remaneant quidem, sed votare nolint, *n.* 201. Quid si major pars Capitularium fuerit egressa? *num.* 202. Schedulam vacuam mittens in urnam votorum, censetur Juri suo renunciasse, *num.* 203. Electio digni omisso digniore, an sit licita? *n.* 135. *& seqq.* Vel saltem valida? *num.* 248. Vide *Dignus.* Electione cassata vitio personæ, idem iterum eligi non potest, ne quidem in alia Ecclesia, *n.* 229. *& seqq.* Secùs, si electio vitio formæ, vel corporis cassata fuit, *n.* 229. *&* *n.* 231. Quid dicendum in dubio, num electio cassata fuerit vitio formæ vel personæ? *num.* 232. Per electionem indigni cur censeatur Ecclesia offendi? *num.* 264. Electio, si fiat non servata forma scrutinii, *in cap. Quia propter, de Elect.* præscripta, est ipso jure irrita, *nu.* 269. Et de quorum Prælatorum Electione istud procedat? *num.* 270. Id ipsum limitatur ulterius, *n.* 270. *& seq.* Quid agendum, quando adsunt pauci Electores, v. g. duo, vel tres tantum? *n.* 271. *& seqq.* Electio novi Prælati in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus debet fieri intrà trimestre, *num.* 278. Trimestre debet computari non à die vacationis sed notitiæ, *n.* 279. Etiam Prælati Ecclesiarum Collegiatarum sunt intrà trimestre eligendi, *num.* 280. In aliis Prælaturis ac Beneficiis sufficit electionem, seu collationem fieri intrà sex menses, *nu.* 281. Si electio non fortiatur effectum, eo quòd electus non consentiat &c. habent Electores integrum tempus ad novam Electionem, *nu.* 282. Electio est duplex, alia privata, & alia communis, seu Capitularis, *num.* 283. *& seq.* Electionis communis, seu Capitularis publicatio quæ? *nu.* 287. Quibusque verbis fieri soleat? *num.* 288. Electio clandestina quæ? *nu.* 289. In Electionibus an liceat variare, seu à dato semel suffragio recedere? *n.* 290. usque ad *n.* 301. Ac præsertim in electionibus Monialium? *num.* 300. Et quid de electione summi Pontificis? *n.* 301. In electionibus an valeat accessus minoris partis ad majorem, *nu.* 302. usque ad *num.* 309. Electio est intimanda electo, ejusque consensus petendus, quàm citiùs commode fieri potest, *n.* 310. Et si eligentes neglexerint intrà octo dies id facere puniuntur, & quomodo? *num.* 311. Eorum tamen negligentia non præjudicat Electo, *nu.* 312. Electus tenetur præstare consensum intrà mensem, alioquin perdit Jus suum, *num.* 313. Quid Juris, si Electus nequeat consentire absque superioris sui licentia? *num.* 314. *&* 318. Religiosi nequeunt consentire electioni de se factæ extrà Monasterium absque obtenta licentia superioris, *num.* 315. Vide *Religiosus.* Electus post datum consensum tenetur petere confirmationem suæ Electionis intrà trimestre, *num.* 319. Et intrà mensem itet ad sedem Apostolicam arripere, si ad hanc spectat confirmatio, *num.* 320. Vide *Confirmatio Electionis.* Quid agendum, si Electus habeat, vel non habeat suæ Electionis adversarium? *num.* 324. Quæ sit forma appellandi ab Electione, *nu.* 215. Pœnæ appellantium ad sedem Apostolicam, & in probatione deficientium, si quid opposuerint contrà formam Electionis, *num.* 326. Vel contrà Personam Electi, *num.* 327. Electio superiorum Regularium, qualiter juxtà Decretum Concilii Tridentini, *Sess. 25. cap. 6. de Reg.* sit facienda? *numer.* 328. An per Decretum Concilii Tridentini sit abrogata Decretalis, *Quia propter, de Elect.* quoad Electiones Regularium? *num.* 329. *& seqq.* In Electionibus Regularium vota eligentium debent esse secreta, & quomodo? *num.* 331. *& seqq.* An in electione Ministrorum Provincialium Ordinis Minorum possit fieri aliqua collatio zeli & meriti? *num.* 334. *& seqq.* An Regulares in suis electionibus teneantur observare formam, *cap. Quia propter, de Elect. numer.* 336. *& seqq.* Affirmatur de Abbatibus perpetuis, *numer.* 336. Ac de Prælatis Ecclesiarum Regularium, habentium jurisdictionem ordinariam, & generalem, *num.* 337. Secluso tamen speciali Privilegio, vel consuetudine legitimè præscripta, *num.* 338. Nihilominùs Regulares in electionibus non tenentur observare apices juris, *num.* 339. Ad alias Regularium electiones sufficit consensus majoris partis, collegialiter præsentis, *numer.* 340. Ac possunt hæ fieri etiam per globulos, *num.* 340. *& seqq.* Quomodo fiant electiones Superiorum in Ordine fratrum Minorum? *numer.* 341. Ac præsertim Commissariorum Provincialium, Prominist rorum, & Custodum, extrà Capitulum eligendorum? *numer.* 342. Electiones Regularium juxtà Concilium Tridentinum debent fieri per vota secreta, *num.* 343. Et quidem sub pœna nullitatis, & inhabilitatis, &c. *numer.* 344. Adeò ut electio sit nulla, si vel unus Electorum votum suum publicet permittente Capitulo, *numer.* 345. Secùs si id fiat inscio vel non consentiente Capitulo, *numer.* 346. Electio per Compromissum & quasi inspirationem an sit sublata quoad Regulares virtute Concilii Tridentini? *num.* 347. *& seq.* Electus ante obtentam confirmationem liberè potest renunciare Prælaturæ in manibus eligentium, *T. 6. num.* 34. Electus si moriatur ante confirmationem, non per mortem ejus sed prioris vacat Prælatura, *num.* 33. Electis antè obtentam confirmationem prohibita est administratio, & qualis? *numer.* 36. *& seqq.* Nec valet consuetudo administrandi antè obtentam confirmationem, *num.* 38. Non tamen prohibentur fieri Præparatoria, neque simplex installatio, *num.* 39. Electus, si antè confirmationem se administrationi immiscere præsumpserit, privatur jure ex electione sibi quæsito, *numer.* 40. *& seqq.* Cassanturque omnia ab ipso gesta, & ipse redditur ineligibilis ad Prælaturam, *num.* 42. Etiamsi antè Electionem fuisset Procurator, vel Oeconomus Ecclesiæ, *num.* 43. Secùs, siquidem se œconomum fieri procuravit, sed non administravit, *num.* 44. Dantur nihilominùs certi casus, in quibus potest electus administrare antè obtentam confirmationem, & qui sint? *numer.* 45. *& seqq.* Electi in concordia qui dicantur? *num.* 49. Electus in concordia simulque valdè remotus à Curia, potest administrare antè suam confirmationem, *num.* 48. An hæc concessio adhuc sit in vigore? *numer.* 50. *&* 51. Gesta per Electum in concordia antè suam confirmationem an valeant, si ipse ob defectum aliquem postea repellatur? *num.* 52. Electus in Summum Pontificem potest administrare antè suam Coronationem, *num.* 53. Sicut & Romanus Imperator, *numer.* 54. Electus contrà formam, *cap. Quia propter de Elect.* est tutus in conscientia, si nemo se ei opponat electioni, *numero* 275. Potestas opponendi crimina in personam electi, aut de Beneficio provisi, requirit speciale mandatum ex parte Procuratoris, *T.* 38. *num.* 90. Eligendorum qualitates quæ? *Tit. 6. num.* 204. *& seqq.* Hujusmodi qualitates generatim sunt tres, ætatis maturitas, gravitas morum, & litterarum scientia, *numer.* 204. In eligendis ad Prælaturas, qualis litterarum scientia requiratur? *numer.* 205. *& seqq.* Quænam aliæ qualitates, præsertim concernentes gravitatem morum requirantur ex parte eligendorum? *numer.* 218. *& seqq.* Qualis in eligendis requiratur ætas? *numer.* 210. *& seqq.* Ex parte eligendorum requiruntur Thorus legitimus, *num.* 218. Status Clericalis, *num.* 219. Ordo Sacer, & qualis? *num.* 220. Ablentia censuræ, atque irregularitatis, *num.* 221. *&* 222. Vera fides, *nu.* 223. *& seqq.* Ut quis non sit infamis, *n.* 226. *& seqq.* Utque non sit privatus voce passiva, *num.* 228. Eligendorum aliæ qualitates, *num.* 234. remissivè. An possit licitè eligi dignus omisso digniore, *numer.* 235. *&* 237. *& seqq.* Vide *Dignus.* Rejectus ab electione an denuò possit eligi? *num.* 229. *& seqq.* Eligendus debet esse de gremio Capituli, saltem de honestate, *nu.* 233. Eligentes mortaliter peccant, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, *numer.* 238. *& seqq.* Eligentes indignum, an & qua ratione priventur jure eligendi? *num.* 251. Hanc pœnam privationis juris eligendi non incurrunt, nisi etiam sequatur Communis electio indigni, *num.* 257. Et incurritur tantùm pro una vice, *num.* 258. *& seqq.* Post electionem indigni à majori parte Capitularium factam, potest minor pars eligere alium dignum, & quomodo? *numer.* 260. Eligentes indignum an & qualiter incurrant pœnam suspensionis à Beneficiis? *numero* 262. *& seqq.* Quæ sit pœna eorum, qui eligunt Prælatum in Ecclesia viduata non servata forma *in cap. Quia propter. de Elect.* præscripta? *numer.* 269. *& seqq.* Quæ sit pœna non eligentium intrà tempus à Jure præfixum? *num.* 278. *& seqq.* Electores post publicatum Scrutinium non possunt variare, benè tamen antea, *num.* 290. *& seqq.* Vide *Scrutinium.*

5. Electio per sortes facta illicita est, & invalida, *T.* 21. *num.* 7. *& seqq.* Dum fiunt electiones, quomodo, & quando committi, vel devitari possit Simonia? *T.* 3. *n.* 134. *& seqq.*

R. J. Electio Ecclesiastica non admittit Laicum, C. II. R. XXXVII. *num.* 17. Electio non potest fieri per compromissum, vel extraneo admisso, vel uno contradicente eligentium. R. LVI. *n.* 6. Electio nullitèr facta repeti potest, R. LII. *numer.* 8. Electio valida non vitiatur per invalidam confirmationem, R. XXXVII. *num.* 8. Electiones non recipiunt conditionem de futuro, R. L. *num.* 12. Electio in alternativis cui detur? Vide *Alternativa.* Electus non potest se ingerere administrationi, etiam ut œconomus antè confirmationem, C. II. R. LXXXIV. *num.* 5.

ELEEMOSYNA.

2. Eleemosynam certam dandi pauperibus in genere præstitum juramentum, an possit à paupere aliquo remitti? *T.* 24. *num.* 56.

EMERE, EMPTIO, EMPTOR.

3. Ementes, & vendentes deputati, an & quomodo possint car ùs vendere, & minoris emere, *T.* 17. *num.* 425. *& seqq.* Emere & vendere qui possint, vel debeant? *numer.* 22. *& seqq.* Potest quivis lege non prohibitus, *ibid.* Lucri causa non possunt Clerici, *numer.* 23. Nec Administra-

tores rerum, quas administrant, *num.* 24. Nec Tutores vel Curatores res pupilli, *num.* 25. Nisi administratione careant, *num.* 26. Pupilli & minores non possunt, *num.* 27. Quid de Rectoribus locorum? *num.* 28. Emere, vel vendere nemo tenetur ordinariè, *num.* 29. Nisi urgeat necessitas communis, *num.* 31. *& seqq.* Vel bonum publicum, *ibid.* Vendere quis tenetur rem suam pro erigendo, vel ampliando Monasterio? *num.* 35. Et Dominus subditum durè tractans, *num.* 37. Ad emendum quando cogi quis possit? *num.* 39. Emi & vendi quæ possint? T. 17. *num.* 40. Potest quævis res humano commercio subjecta, *num.* 40. Et quomodo futura, seu quæ speratur? *num.* 41. *& seqq.* Emi vendique non potest homo liber, nisi major viginti quinque annis consentiat, *num.* 45. Nec res spirituales, *num.* 47. Nec venenum malum, *num.* 48. Nec res litigiosa, *num.* 49. Vel universitatis, *num.* 50. Turcis vendi non possunt arma, annona, &c. *num.* 51.

Emptio venditio quid? & quæ requirat? T. 17. *num.* 2. *& seqq.* Est contractus bonæ fidei, *num.* 3. Perficitur solo consensu contrahentium, *num.* 4. Obligat ultrò citròque, *num.* 6. Ejus materia, *numero* 7. *&* 8. Est duplex contractus, *num.* 9. Requiritur ad eam verus consensus, *num.* 11. Merx, *num.* 12. Et pretium determinatum, *num.* 13. Non requirit certam verborum formam, nec scripturam, *num.* 15. Nisi aliter fuerit conventum, *num.* 26. *& seqq.* Qualis sit contractus, si pro una re datur partim pecunia, partim alia res? *num.* 28. *& seqq.* Emptio venditio officiorum, Nominum, hæreditatis & aliorum in specie, *num.* 52. *& seqq.* De jure naturali officia publica vendi possunt, *num.* 52. *& seqq.* Non item de Jure humano, *num.* 55. Nisi adsit consuetudo, *num.* 56. Vi cujus moderato pretio, dignis & idoneis licitè venditur, *numer.* 57. Nomina & Jura certa, ac liquida vendi possunt, *num.* 58. Non item incerta ac litigiosa, *num.* 59. Potentiori etiam certa vendi nequeunt, *num.* 60. Debita certa an, quando, & à quibus minori pretio emi possint? *num.* 61. *& seqq.* Quando emi possint ab officialibus pecunias debitas administrantibus? *num.* 64. *& seqq.* An debita certa facilis solutionis & nullius periculi minoris emi vendique possint, pro & contrà disputatur? *num.* 68. *& seqq.* Hæreditas nondum delata certi Testatoris adhuc viventis, vendi nequit, *num.* 77. Nisi Testator ipse consentiat, *num.* 78. Hæreditas incerta cujuscunque Testatoris etiam adhuc viventis ritè venditur, *num.* 79. Etiam illius qui est vel Creditor mortuus sub conditione, si me instituit hæredem, *nu.* 80. *& seq.* Hæreditas delata Testatoris jam defuncti, liberè vendi potest, *num.* 82. Hæreditatis nomine quæ veniant? *num.* 84. Emptio venditio rei alienæ, *num.* 89. *& seqq.* Res aliena etiam furtiva emi potest, *ibid.* Dummodo emptor ignoret rem esse furtivam, *num.* 90. Vel alienam, *num.* 91. *& seq.* Quando venditio rei alienæ est valida, tenetur eam venditor tradere, etsi sciat eam esse alienam, *num.* 93. *& seq.* In tali venditione rei alienæ acquirit venditor dominium mercis, *num.* 95. *& seqq.* Emptor rei alienæ tenetur eam restituere, quando nescit eam esse alienam, *num.* 98. Etsi dominus rei pretium expensum illi non refundat, *nu.* 99. Improbatur mala praxis, *num.* 100. Qui emit rem alienam cum intentione eam restituendi domino justè prætendit expensas, *num.* 101. Emptor rei alienæ non solum rem ipsam, sed etiam fructus perceptos restituere tenetur, *num.* 102. An teneatur emptor rei alienæ rem restituere Domino suo, vel possit eam iterum tradere venditori, ab eoque repetere pretium, pro & contrà disputatur? *numer.* 103. *& seqq.* Probabilius tenetur eam restituere Domino, *numer.* 105. *& seqq.* Potest tamen restituere venditori, si inde nullum sequatur damnum Domino, *num.* 111. Si bona fide jam restituit venditori, vel vendidit tertio, ad nihil amplius tenetur, *num.* 112. *& seqq.* Quid juris si pecunia furtiva, vel alienis pecuniis res emitur? *numer.* 114. *& seqq.* Emptio venditio rei pluribus facta quid juris secum trahat? *num.* 245. *& seqq.* Emptio venditio rerum vitio laborantium & fraudes, ac doli in emptione venditione, *numer.* 172. *& seqq.* Vitia, seu defectus mercium quadruplicia, *ibid.* Quando emptor de certo vitio interrogat, tenetur venditor illud manifestare, *num.* 173. Vitium, vel defectus manifestè patens necessariò non est indicandus, *numer.* 174. Nisi forsan venditor cognosceret, id ab emptore non observari, *num.* 175. Vitium, seu defectus circà substantiam ordinariè manifestari debet, *numer.* 146. Ponitur limitatio, *numer.* 147. Vitia circà qualitatem, reddentia merces inutiles ad finem ementis manifestare tenetur venditor, *num.* 118. *& seq.* Secùs est, si merces nihilominus æquè vel fermè æquè utiles sunt ad intentum ementis, *numer.* 180. Vitium in quantitate manifestare tenetur venditor, *numer.* 181. Nisi pretium legitimum, vel vulgare esset injustum, *numer.* 182. *& seq.* Proponitur, & solvitur objectio circà deceptionem in pondere, & mensura, *num.* 183. *& seq.* Si venditor dolosè occultat vitium mercium, tenetur ad recompensationem damni indè secuti, *numer.* 186. Venditor ignorans vitium rei, non tenetur damnum indè secutum refarcire, benè tamen restituere id, quantò minoris res empta fuisset, *num.* 187. Quid si tempore contractûs apponitur conditio de cavendo periculo, vel damno? *num.* 188. *& seq.* Emptor quoque ad restitutionem tenetur, si à venditore ignaro, rem bonam pro mala, argentum v. g. pro stanno emit, *num.* 190. *& seqq.* Ponitur limitatio, *numer.* 192. Merces in regione una vilissimæ, in alia summo pretio vendi possunt, *num.* 193. Qui occultè scit venas metalli, &c. potest illum currente pretio monere, nec tenetur venditorem monere de thesauro, *num.* 194. An possit currente pretio emere, vel vendere, qui scit brevi minuendum, vel augendum pretium? *num.* 195. *& seqq.* Non potest quis vendere alicui passuro damnum, si habere potest emptorem, qui absque damno emit, *num.* 207. Qui scit valorem certæ monetæ minuendum, potest eam expendere in ea quantitate, in qua alias expendisset, *numer.* 208. Non autem potest ob hanc notitiam studio segregare & expendere in majori quantitate, *num.* 209. Sciens discessuram Aulam Principis, potest domum locare pretio, quo alias locasset, *numer.* 210. Pariter post currente pretio sua vendere, qui scit ob futuram obsidionem ea brevi peritura, si alias vendidisset, *numero* 211. Emptionis venditionis pretium quid, & in quo consistat? *numer.* 116. Est duplex, legitimum nempè & vulgare, *num.* 117. Pretium vulgare est triplex, infimum nempè, medium, ac summum, *numer.* 118. Quolibet horum vendi emique potest, *num.* 119. Justo tantum pretio emi vendique potest, *num.* 120. Solvuntur instantiæ, *num.* 121. *& seqq.* In foro externo toleratur deceptio emptionis, & venditionis, nisi sit ultra dimidium, *numer.* 123. Parvus excessus, vel defectus nec in foro interno nocet, *numer.* 124. Imo nec magnus, si pars altera condonat, *num.* 125. Excessus supra dimidium præsumptionem donationis in foro externo non admittit, *num.* 126. Etiam res rara, v. g. Gemmæ, aves Indiæ &c. vendi non possunt quovis pretio ad libitum, *nu.* 127. *& seq.* Pretium rerum augeri non potest, ob particularem utilitatem, necessitatem & affectionem amantis, *num.* 129. Res vilissimæ communiter magni æstimatæ magno pretio vendi possunt, *nu.* 130. Pretium justè taxatum, seu legitimum obligat in utroque foro, *num.* 131. Etiam Clericos, *n.* 132. *& seqq.* Atque peregrinos, *n.* 134. Pretium injustè taxatum non obligat in foro interno, *n.* 135. Hinc absque peccato transgredi possunt, *num.* 136. Vel scita fraude per pondera & mensuram justam compensationem facere, *nu.* 137. Etiam immiscendo mercibus aliam materiam, *num.* 138. In dubio an pretium sit justum, præsumitur tale, *n.* 130. *& seqq.*

Emptionis, venditionis pretium ob quas causas & circumstantias augeri, vel minui possint, *n.* 141. *& seq.* Justa causa augendi pretium est damnum emergens, *ibid.* Et lucrum cessans, *num.* 142. Dummodo ex venditione, & non aliunde sequantur, *num.* 143. Lucrum cessans, & damnum emergens deductis priùs expensis debent computari, *num.* 144. Debet de iis moneri emptor, si propterea augetur pretium, *n.* 145. Ob specialem affectionem quam venditor habet ad rem, eam carius vendere potest, *num.* 146. Non item ob specialem affectionem, vel utilitatem quam de ea habet emptor, *nu.* 148. Raritas mercium & multitudo emptorum, auget pretium, *ibid.* Ob solam dilatam solutionem licitum quidem est rem vendere rigoroso pretio, *ibid.* Sed non excedente limites justi pretii, *n.* 130. Nisi adsit periculum perdendi ex toto, vel ex parte pretium, *n.* 151. Periculum damni est pretio æstimabile, *n.* 152. *& seq.* Ob illud licet augere pretium, *n.* 155. Modo propterea moneat emptorem, *n.* 156. Solvuntur objectiones, *num.* 157. *& seq.* Si in obtinenda solutione prævidentur difficultates, labores, vel molestiæ, justè augetur pretium, *n.* 159. Pariter, si ex dilata solutione lucrum cessans, vel damnum emergens venditori eveniat, *nu.* 160. Approbatur praxis mercatorum, ob dilatam solutionem caritùs vendentium, *nu.* 161. Causæ minuendi pretium, seu vili pretio emendi, sunt lucrum cessans, vel damnum emergens, *num.* 162. Copia mercium, & paucitas emptorum, *num.* 163. Si magna copia mercium simul ematur, *nu.* 164. Modus vendendi, ut si merces sub hasta, vel in foro scrutatorio venduntur, *num.* 165. Item ob merces ultraneas, *n.* 166. Merces apud Mercatores plus valent quàm apud Proxenetas, & quare? *num.* 168. Ob solam anticipatam solutionem non est licitum rem minus justo pretio emere, *nu.* 169. *& seqq.* Solvitur objectio, *num.* 171. Emptionis venditionis periculum, ac commodum seu fructus ex re vendita, T. 17. *num.* 212. *& seqq.* Periculum rei venditæ post traditionem pertinet ad emptorem, *ibid.* Etiam antè traditionem, si venditur res certa in individuo, *num.* 213. Nisi aliter contrahentes specialiter convenerint, *n.* 215. Res Domino suo perit, quomodo intelligatur? *n.* 214. Si res ex dolo, vel culpa etiam levi, non item levissima venditoris perit, ad eumdem periculum pertinebit, *num.* 216. Idem est, si venditor fuit in mora tradendi, *num.* 217. Nisi res etiam apud Dominum periisset, *n.* 218. Res ante traditionem ex delicto venditoris fisco addicta venditori perit, *num.* 219. In venditione conditionata periculum ad quem pertinet? *n.* 220. Venditio ad corpus, & ad mensuram quid? *num.* 221. *& seqq.* In venditione ad corpus periculum emptoris est,

n. 224. In venditione ad mensuram verò venditoris est donec res numeretur, ponderetur, *n.* 225. Fructus & commoda rei venditæ post traditionem ad emptorem pertinet, *n.* 226. Fructus pendentes quoque, *num.* 227. Etsi nondum solverit, *num.* 228. Fructus post contractum provenientes ex re nondum tradita, & ante solutionem, vel cautionem &c. ad quem pertineant? *num.* 229. *& seqq.* Res duobus in solidum vendita, & nulli adhuc tradita dari debet primo emptori, *num.* 245. Si verò secundo emptori jam esset tradita, ejus manet, *nu.* 246. Venditor tamen punitur pœna falsi, *ibid.* Et primus emptor habet actionem contra venditorem, ad interesse, *nu.* 247. Si prior emptor est privilegiatus, acquirit dominium, antè traditionem, resque restitui ei debet, etsi secundo emptori jam esset tradita, *n.* 248. *& seqq.* Si secundus emptor conscius fuit, rem priùs jam esse alteri venditam, debet eam priori emptori restituere, *n.* 250. Vel compensationem facere, *num.* 251.

Emptionis venditionis pacta opposita, *n.* 252. *& seqq.* Emptioni venditioni licitè opponuntur pacta, *ibid.* Pactum legis commissoriæ quid? *n.* 253. Et quare sic dicatur? *n.* 254. Est idem ac lex Commissoria, *ibid.* Si emptor determinato per pactum tempore non solvit, dicitur commissa lex, & statim ipso jure res ad venditorem redit, *num.* 255. Una cum fructibus, *nu.* 256. Nisi venditor præligat pretium, prout potest, *n.* 257. *& seqq.* Pactum addictionis in diem quid? & unde? *num.* 259. Si in tempore per pactum determinato, alius emptor meliorem conditionem offert, ipso jure res vendita, una cum fructibus ad venditorem redit, *nu.* 261. Dummodo vere & non dolosè melior conditio offeratur, *nu.* 262. Et eam venditor accepter, *num.* 263. Illamque prior emptor præstare nolit, *n.* 254. *& seqq.* Tempore intermedio per pactum addictionis in diem determinato, emptor est dominus, pertinemque ad illum fructus, *n.* 266. Et pericula, *n.* 267. Si venditio celebrata fuit absolutè, *nu.* 268. Conditio suspensiva, non item resolutiva facit contractum conditionatum, *num.* 269. Pactum addictionis ad diem & legis Commissoriæ licitum est, *num.* 270. Quid sit & quotuplex fieri possit pactum retrovendendi, seu redimendi, *n.* 271. *& seqq.* Effectus hujus pacti potissimus est obligare emptorem ad retrovendendum, ita ut non satisfaciat præstando interesse, *n.* 273. *& seq* Obligatus ad factum, an & quando satisfaciat præstando interesse? *nu.* 275. Cum pacto retrovendendi emens sit dominus rei, & lucratur fructus, *num.* 276. *& seqq.* Fructus pendentes pro rata temporis sunt dividendi inter emptorem & venditorem, *nu.* 278. *& seq.* Ponitur casus, in quo fructus pendentes ad solum venditorem pertinent, *n.* 280. Incrementa & accessoria interea facta emptoris sunt, *num.* 281. Ad quem pertinet decrementum, pertinere etiam debet incrementum, *n.* 282. *& seq.* Pactum retrovendendi in gratiam venditoris utroque jure licitum est, *nu.* 284. *& seqq.* Solvitur instantia, *nu.* 287. Ut licitè fiat hoc pactum, debet abesse omnis animus usurarius, *num.* 288. Signum animi usurarii est, si emptor nimis vile pro re det pretium, *n.* 289. Potest tamen ordinario justo dare, *n.* 290. Alia signa animi usurarii ponuntur, *n.* 291. *& seqq.* Etiam in gratiam emptoris licitè fieri potest emptio venditio cum pacto retrovendendi, *num.* 295. Ponuntur quædam formulæ emendi cum pacto retrovendendi, *nu.* 296. *& seq.* Contractus Mohatra, vel Pharatra quid? *num.* 298. Non est licitus, *num.* 299. Arrha quid? à quo, & quando detur? *num.* 300. Si datur antè contractum omnino perfectum, in signum & securitatem perfectio-

fectionis faciendæ, recedi adhuc potest à contractu, sed tamen qui invito altero discedit, arrham perdit, vel duplum restituit, *nu.* 301. Contractu completo, & pretio soluto restitui debet arrha, nisi jam sit in pretium computata, *n.* 302. Si post perfectum jam contractum, sed antè rem traditam & pretium solutum, datur arrha, recedi adhuc potest à contractu secundum plures, *num.* 303. Eligitur negativa, *n.* 304. *& seqq.*

Emptionis venditionis resolutio, seu dissolutio, *T.* 17. *n.* 415. *& seqq.* Variæ causæ, ob quas emptio venditio dissolvitur, *ibid.* Re adhuc integra potest emptio mutuo consensu dissolvi, *num.* 416. Quandonam censeatur res adhuc esse integra? *num.* 417. Quando Contractus ex una saltem parte jam est completus, solo mutuo consensu non amplius dissolvitur in foro externo, benè tamen in foro interno, *num.* 418. *& seqq.* Contractu emptionis ex utraque parte completo, per mutuum consensum non dissolvitur prior, sed fit novus, *num.* 420. *& seqq.* Contractu completo tenetur venditor tradere rem venditam, nec latis fit præstando interesse, *num.* 422. *& seq.* Emptionis venditionis deputatus, ut certo & determinato pretio, rem aliquam emat, vel vendat, an possit sibi retinere excessum, si pluribus vendat, vel minoris emat? *n.* 427. Non potest, si pretium solummodo determinatur, ne excedatur, *n.* 426. Potest, si Dominus plus non, quàm solum determinatum pretium desiderat, *num.* 427. Tamen contrarium ordinariè præsumitur, *nu.* 428. Non potest retinere intuitu laboris & industriæ, *n.* 429. Nec quia pro se emit, *num.* 430. Quandonam, & qualiter pro se emere valeat? *num.* 431. Famuli & famulæ excessum pretii retinentes, ordinariè peccant, *n.* 432. Deputati ad emendum certo pretio, regulariter retinere sibi nequeunt excessum pretii, *n.* 433. Deputati ad emendum certo pretio, regulariter retinere sibi nequeunt excessum pretii, *num.* 433. In specie peccant sartores ad emendum missi, *nu.* 434. Nisi Mercatores eisdem ex speciali ratione vendant, *n.* 435.

5. Emere Chirographum, vel debitum alienum minori pretio, an sit usura? *T.* 19. *n.* 102. *& seq.*

R. J. Emptor fructus ex re empta, pretio nondum secuto, perceptos restituere debet venditori, etiam absque ulla interpellatione, C. II. R. XXV. *nu.* 5. Emptor rei venditæ nondum traditæ, periculum & commoda suscipit, R. LV. *n.* 5.

EMPHYTEUSIS, EMPHYTEUTA.

3. Emphyteusis quid? & quotuplex? *T.* 18. *num.* 118. *& seqq.* Emphyteusis undè? *n.* 118. Definitur, *nu.* 119. Est contractus nominatus, *ibid.* Et quidem stricti juris, *n.* 120. *& seq.* Sola res mobilis in Emphyteusin datur, *n.* 122. Cum translatione dominii utilis, non item directi, *n.* 123. Potest concedi vel in perpetuum, vel ad tempus, *n.* 127. De ejus substantia non est scriptura, *nu.* 133. *& seqq.* Limitatur in Bavaria, *num.* 136. Alia est Ecclesiastica, alia laicalis, *num.* 128. Alia perpetua, alia temporalis, *ibid.* Emphyteusis ad vitam alicui concessa, vitalitium vocatur; Quid juris circà illam? *num.* 130. Alia est hæreditaria, alia non hæreditaria, hæc etiam formalis, item ex pacto & providentia dicitur, *nu.* 131. Emphyteusis Bavaris specialis aliqua est modificata seu qualificata, *n.* 132. Emphyteusis antiqua quid? *nu.* 265. *& num.* 255. Ecclesiastica, quid? *num.* 128. Res Ecclesiasticæ in Emphyteusin dari possunt etiam in perpetuum cum debitis juris solemnitatibus, *num.* 260. *& seqq.* Quænam requiruntur, si Prælatus Emphyteusim antiquam ad Ecclesiam reversam denuò concedit in Emphyteusin? *num.* 262. Dummodo eadem, vel similis existat utilitatis causa, *nu.* 263. *& seqq.* Emphyteusis antiqua quæ dicatur? *nu.* 265. Ea, si ad Ecclesiam reversa applicatur mensæ Ecclesiæ, vel Prælati, non potest amplius absque solemnitate juris in emphyteusin concedi, *num.* 266. *& seq.* Emphyteusis Ecclesiastica transit etiam ad hæredes extraneos, *n.* 236. *& seqq.* Illegitimi in ea non succedunt, *num.* 249. Quid de legitimatis? *n.* 250. Emphyteusin qui, & quid dare, & qui accipere possint? *nu.* 138. Quilibet rei suæ liberam administrationem habens in Emphyteusin potest dare, *ibid.* Pupilli, & Minores non possunt, *nu.* 138. Neque Curatores, aut Tutores eorum, *num.* 139. In Emphyteusin accipere possunt qui contrahere valent, *num.* 140. Pupilli & Minores sine consensu Tutorum, non possunt, neque Clerici, *num.* 141. Quævis res immobilis tam frugifera, quàm infrugifera in Emphyteusin dari potest, *n.* 142. Non item res mobiles, nisi immobili adhæreant, *n.* 122. *& n.* 143. Etiam res Ecclesiasticæ in Emphyteusin dari possunt, *n.* 144. Emphyteusin donare, legare, in dotem dare, permutare, oppignorare, quomodò, & quibus possit Emphyteuta? *n.* 179. *& seqq.* Et quomodo, & quibus vendere? *n.* 174.

Emphyteusis successio, *num.* 223. *& seq.* Emphyteusis laicalis sub Clausula, *pro te & hæredibus*, concessa transit ad omnes quoscumque hæredes, *n.* 235. De Emphyteusi Ecclesiastica est controversia, *nu.* 226. *& seqq.* Emphyteusis vitalitia quoque ad quosdam hæredes transit, & quomodo? *nu.* 242. Emphyteusis cum specialibus clausulis juxtà clausulas ad hæredes transit, *n.* 243. In Emphyteusi etiam fœminæ succedunt, *nu.* 244. Etiamsi adsit clausula, *pro te & filiis tuis*, *num.* 245. *& seqq.* In Emphyteusi laicali succedunt illegitimi, sicut in aliis, *n.* 248. Non item in Ecclesiastica, *n.* 249. Quid de legitimatis? *num.* 250. Si hæres Monasterium ingreditur succedit Monasterium, & quomodo? *nu.* 251. *& seq.* Item, *nu.* 259. Emphyteusis potest prælegari, & quomodo? *n.* 253. *& seqq.* Successor tenetur de Emphyteusi satisfacere creditoribus antecessoris, si Emphyteusin titulo hæreditario acquisivit, *num.* 257. Secùs si vi primæ investituræ, *n.* 258. Emphyteusis successor, an & quomodo teneatur solvere debita antecessoris, *nu.* 357. *& seq.* Emphyteusis ex quibus causis amittatur, & auferri possit à Domino? *num.* 190. *& seqq.* Emphyteusis Dominus directus quas obligationes & Jura habeat? Vide *Dominus directus Emphyteusis.*

Emphyteuta quis dicatur? *T.* 18. *n.* 118. Emphyteutæ Jura, *num.* 163. *& seqq.* Habet jus utendi, ac fruendi re Emphyteutica, *nu.* 163. Ejusque incrementis, & augmentis ac quomodo? *nu.* 164. Melioramenta quæ Emphyteuta in re emphyteutica facit vi contractûs finita Emphyteusi pertinent ad Dominum, *num.* 165. *& seq.* Gratis autem facta tenetur Dominus refundere, *nu.* 167. *& seq.* Etiamsi contractu jam celebrato inhibuerit Emphyteutæ, ne quid ædificet, vel ne meliorationes indebitas faciat, *num.* 169. Secùs foret, si in ipso contractu cautum esset, *num.* 170. Meliorationum non debitarum impensas repetere valet Emphyteuta, etsi propria culpa Emphyteusin amittat, *num.* 171. *& seqq.* Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam aliis vendere, *n.* 174. Dummodo prius id Domino intimet, pretiumque quo vendere velit, indicet, *num.* 175. Si Dominus eodem pretio emere velit, aliis præfertur, *ibid.* Quibus personis vendi possit Emphyteusis? *nu.* 176. *& seqq.* Potest Emphyteuta initio, ac invito Domino Emphyteusin venum exponere, & cum licitatoribus de pretio in eventum tractare, *num.* 178. Potest eam absque consensu Domini donare, legare, & in dotem dare, *n.* 179. & quibus? *num.*

num. 180. *& seqq.* Debet tamen donatio fieri sine fraude, *n.* 182. Et donatarius, vel legatarius consueta onera Domino præstare, *ibid.* Potest Emphyteuta Domino irrequisito rem cum alio permutare, & quomodo? *num.* 183. *& seqq.* Pariter potest eam oppignorare, *nu.* 185. Et ad breve tempus locare, *num.* 186. Emphyteutæ obligationes sunt quatuor, *T.* 18. *n.* 145. Prima est, ut servet pacta conventa, *num.* 146. Secunda, ut rem Emphyteuticam meliorem reddat, si hæc conditione accepit, *nu.* 147. Absque hac conditione propriis expensis tenetur eam conservare in ea bonitate, in qua accipit, *nu.* 148. Quid Juris, si res emphyteutica tota vel ex parte perit? *num.* 149. *& seqq.* Tertia obligatio emphyteutica est, ut solvat annuum Canonem, *nu.* 125. *& num.* 151. Qui potest esse magnus, vel parvus? *nu.* 152. Dummodo sit minor fructibus annuis, *nu.* 153. Si casu aliquo res emphyteutica tota perit, Canonem solvere non tenetur Emphyteuta, *n.* 154. An & quid Emphyteuta de Canone annuo solvere, & Domini remittere teneantur? casu quo res emphyteutica ex parte perit, vel ob sterilitatem nullos, aut modicos fructus affert? *num.* 155. *& seq.* De augmento Canonis. Vide *Canon annuus.* Emphyteuta ob quas causas possit à Domino emphyteusi privari? *T.* 18. *num.* 190. *& seqq.* Potest privari si in emphyteusi Laicali per triennium, vel in Ecclesiastica per biennium non solvit Canonem, *num.* 191. Etiam ante sententiam Judicis, *n.* 192. Dummodo Dominus declaret, quòd privare velit, *nu.* 193. Propria tamen authoritate non potest Emphyteutam à possessione repellere, *nu.* 194. *& seq.* Emphyteuta caducitatem non incurrit, si Canonem omittit solvere, quia alia ratione Dominus eidem tamundem debet, *num.* 196. Vel quia ob sterilitatem aliamve causam à solvendo excusatur, *n.* 197. Item, si non solvit ex ignorantia, *nu.* 198. Vel si obtulit, & Dominus non acceptavit, *num.* 199. Emphyteuta Ecclesiasticus debito tempore Canonem non solvens potest purgare moram, *num.* 200. An idem possit Laicalis? *num.* 201. *& seqq.* Emphyteuta rem emphyteuticam absque debitis juris conditionibus vendens, perdit jus suum, *num.* 206. Si rem venditam actualiter tradat, non obstante quòd dicat, se vendere salvo jure Domini, *num.* 207. Limitatur in venditione invalidè facta, *num.* 208. *& seqq.* Ob alienationes alias, quas facere licitè potest, emphyteusin non perdit, *num.* 210. Benè tamen ob deteriorationem notabilem, *num.* 211. Non item modicam, *n.* 212. *& seqq.* Emphyteutæ successor an, & quando teneatur solvere debita antecessoris? *n.* 257. *& seqq.*

EMPONEMATA.

3. Emponemata quid? *T.* 18. *n.* 172.

ENS.

2. Non entis nullæ sunt qualitates, *T.* 19. *n.* 43.

EPICHEIA.

1. Epicheia quid? *T.* 2. *n.* 378. Et quomodo differat ab interpretatione legis? *n.* 379. Est quandoque locus Epicheiæ, *n.* 380. *& 381.*

EPILEPTICI.

R. J. Epileptici removentur à ministerio altaris, C. II. R. LXXXIII.

EPISCOPATUS, EPISCOPUS.

1. Episcopatu non datur major ordo in Ecclesia, *T.* 5. *num.* 49. Episcopatus est ordo propriè dictus, *T.* 11. *num.* 26. Reducitur juxtà Theologos ad Ordinem Sacerdotii, *num.* 26. & 27. Ordo Episcoporum quadripartitus est, & quomodo? *n.* 28. Episcopatus confertur die Dominico, vel Natalitio Apostolorum, *num.* 34. Episcopatus, an possit eodem die recipi cum sacerdotio? *T.* 11. *num.* 165. Episcopatûs renunciatio potest dupliciter fieri, nempè quoad locum tantùm, & quoad locum, & dignitatem simul, *T.* 13. *num.* 3. Ad Episcopatum ut quis eligi possit, debet saltem esse subdiaconus, *T.* 14. *num.* 10. Ac successivè recepta aliis ordinibus intrà triennium, post obtentam confirmationem consecrari, *n.* 11. Respondetur ad jura quæ sex menses præscribunt, *ibid.* Episcopatus instituit Ecclesia Romana, *T.* 31. *n.* 74.

Episcopus an possit per Procuratorem emittere professionem fidei? *T.* 1. *n.* 186. & 187. Episcopi habent facultatem faciendi nova statuta pro suis subditis, *T.* 2. *num.* 69. *& seqq.* Statuta eorum an sint perpetua, vel expirent morte Conditoris? *num.* 70. Potestas condendi statuta competit etiam Episcopo confirmato, licet nondum consecrato, *nu.* 71. Potest ea Episcopus regulariter ferre sine consensu Capituli, *num.* 72. Exceptis certis casibus, & quibus? *num.* 73. Episcopus an possit in sua Diœcesi quod potest Papa in toto mundo? *nu.* 77. *& 78.* Episcopi potestas est à Deo, & quomodo? *n.* 79. Episcopi successerunt in locum Apostolorum, *nu.* 80. Episcopi cur non possint condere leges contra Jus Canonicum, sicuti Principes S. R. J. contra Jus Civile? *num.* 81. *& seqq* Cautela pro Episcopis cupientibus, ut Clerici Statui Principum sæcularium se conforment, *T.* 2. *num.* 310. *& nu.* 333. *& seqq.* Episcopi successerunt in locum Apostolorum, & quomodo? *T.* 31. *num.* 76. Episcopus dispensare quoad sacros Canones, Constitutiones Apostolicas, & Decreta Conciliorum Generalium regulariter nequit, *T.* 2. *nu* 463. *& seqq.* Episcopi sunt Canonum Magistri & Custodes, *n.* 464 Episcopus potest absolvere ab excommunicatione, ubi hoc ei non reperitur prohibitum, non autem dispensare, *num.* 465. Dantur nihilominus casus, in quibus possunt Episcopi dispensare circa sacros Canones &c. *num.* 463. & 466. Uti quando ipsis id expressè conceditur, vel saltem in Canone simpliciter dicitur posse dispensari, *nu.* 467. *& seq.* Item ob causam magnæ necessitatis, itaque periculum in mora &c. *num.* 470. Et vi consuetudinis legitimè præscriptæ, *num.* 471. Et in casibus frequenter occurrentibus, *num.* 472. Et si materia sit levis, *n.* 473. Et quoties dubium est, an casus indigeat dispensatione, *num.* 474. Potestas dispensandi in dictis casibus concessa Episcopis, est ordinaria, *num.* 475. Ac proin sede vacante competit Capitulo, *num.* 475. & 476. Casus specificei, in quibus ex concessione Juris Communis possunt dispensare Episcopi, sunt multi, *num.* 477. Episcopus scienter promovens inhabilem, an censeatur ipso facto dispensare cum inhabili, v. g. ad Ordines suscipiendos, *num.* 483. Episcopi an debeant ad alium Episcopatum postulari, vel eligi? *T.* 5. *num.* 37. *& seqq.* Et quid de Episcopis Titularibus? *num.* 40. Episcopi Titulares qui? *ibid.* Appellantur etiam *suffraganei*, & cur? *ibid.* Sunt ad alium Episcopatum postulandi, non eligendi, *num.* 41. *& seqq.* Sunt veri Episcopi, *n.* 41. Habentque votum decisivum in Concilio Generali, *nu.* 42. Qualiter careant Clero, & populo Christiano? *num.* 43. Episcopi Titulares nequeunt ordinare suum familiarem, *T.* 11. *nu.* 103. Episcopi olim dicebantur Presbyteri, *T.* 6. *n.* 6. In Episcopis exoptanda est scientia eminens, *num.* 207. Sed competens, seu sufficiens toleranda, *nu.* 208. In Episcopum nullus potest eligi, nisi qui jam compleverit trigesimum annum ætatis, *T.* 5.

num. 58. Episcopi electi Confirmatio, spectato jure Communi, pertinet ad Archi-Episcopum, *Tit.* 6. *n.* 321. Tamen per Concordata Germaniæ reservatur summo Pontifici, *num.* 322. Legati à latere possunt ex officio suo confirmare electiones Episcoporum, & quid juxtà Concordata Germaniæ? *T.* 30. *num.* 39. Episcoporum translatio solâ Papæ authoritate fit, T. 7. *num.* 3. Ea connumeratur inter majores Ecclesiæ causas, *ibid.* Episcopus propria authoritate de sua Ecclesia transiens ad aliam, carebit utraque, *num.* 4. Non quidem ipso jure, sed per sententiam, *n.* 5. Etiamsi sit confirmatus duntaxat, *n.* 6. Episcopi translatio regulariter fit à minore ad majorem Ecclesiam, *n.* 7. Fallit hoc ob causas peculiares, *n.* 8. Causæ transferendi Episcopos generatim sunt duæ, *num.* 9. Videlicet causa utilitatis, *num.* 10. Et causa necessitatis, *num.* 11. Ob hanc etiam fit translatio Sedium Episcopalium, *ibid.* Effectus translationis Episcopi quales? *num.* 12. Episcopus est verus sponsus Ecclesiæ suæ? *T.* 7. *num.* 18. Conjugium spirituale Episcopi cum Ecclesia, quando censeatur initiatum, ratum & consummatum? *ibid.* Papa post Christum est sponsus Ecclesiæ universalis; alii Episcopi sunt sponsi Ecclesiarum particularium, *num.* 33. Episcopus invitus an ab una Ecclesia ad aliam possit per Papam transferri? *T.* 7. *num.* 19 *& seqq.* Episcopus confirmatus, & nondum consecratus, nequit transferri invitus, *num.* 19. Major difficultas est de Episcopo consecrato, de qua referuntur tres sententiæ, *num.* 20. usque ad *num.* 33. Papa quando intelligatur transferre Episcopum ex causa publica? Vel potiùs ob favorem personæ? *num.* 25. Episcopus nolens consentire translationi per Papam factæ, potest absolvi à vinculo prioris Ecclesiæ, non tamen invitus alteri alligari, *num.* 30. *& seqq.* Episcopus translatus contrahit novum spirituale conjugium, cum Ecclesia ad quam transfertur, *numer.* 32. *& seqq.*

Episcopo translato in Curia, seu Consistorio Papæ, an in continenti censeatur prior sedes Episcopalis vacare? *T.* 7. *num.* 34. *& seqq.* Affirmatur, quando Episcopus transfertur sciens, & volens, *num.* 35. *& seqq.* Ac refertur Decretum Sacræ Congregationis desuper emanatum, *numer.* 36. Idemque probatur rationibus, *num.* 37. & 38. Ac solvuntur contraria, *num.* 39. & 40. Disparitas quoad Episcopum translatum & Episcopum noviter ordinatum circa vacationem præhabitorum Beneficiorum, *num.* 40. Si transfertur Episcopus absens, & ignorans, non vacat prior Ecclesia, antè præstitum à translato consensum, *num.* 41. Nisi secùs exprimatur, *num.* 42. Aut nisi translatio fiat ob publicam causam, & non favore personæ? *num.* 43. Episcopus translatus an secum possit asportare fructus prioris Episcopatûs, ac res ex ipsis emptas? *num.* 44. *& seqq.* Potest deferre secum fructus jam perceptos, *numer.* 47. Ac bona mobilia acquisita in priori Ecclesia, seu ex ejus fructibus comparata, dummodo hoc nondum destinasset illi Ecclesiæ, *num.* 48. & 49. Tenetur tamen relinquere fundos prioris Ecclesiæ benè instructos, *num.* 50. Ac in locum demortuorum animalium, vel arborum alia substituere, *ibid.* Episcopus non est Dominus possessionum suæ Ecclesiæ, sed administrator, & quasi usufructuarius, *numer.* 51. Solvuntur contraria, *numer.* 52. *& seqq.* Fructus pendentes, & inexacti, an pertineant ad Episcopum translatum pro rata temporis? *numer.* 55. *& seqq.* Quid censendum de Constitutione Julii: *Cum sicut*, *num.* 46. & 53. *ac seqq.* Episcopus nequit renunciare Episcopatui ex causa ingrediendi Religionem, *Tit.* 9. *num.* 21. Sex sunt causæ resignandi Episcopatum; *num.* 35. Episcopi potestas an & quando propter suam negligentiam devolvatur ad Archiepiscopum? *T.* 10. *num.* 9. *& seqq.* Enumerantur plures casus, in quibus Jure sic disponente, per Archiepiscopum suppletur negligentia Episcopi, *numer.* 17. *& seqq.* Episcopi exempti negligentia suppletur tantum per Papam, *numer.* 34. Per quem suppleatur impotentia Episcopi excommunicati? *num.* 35. & 36. Vel ab hostibus capti, *numer.* 37. Aut in amentiam lapsi, &c. *numer.* 38. *& seqq.* Episcopi tenentur ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere, *numer.* 40. Et Episcopo negligente notoria crimina emendare, eadem Archiepiscopus liberè corrigit, ac punit, *num.* 21. Episcopi subditus quoad Ordines recipiendos quatuor modis quis censeatur; & quibus? *T.* 11. *numero* 78. *& seqq.* Vide *Ordinari.* Episcopus quilibet potest suis subditis concedere Litteras Dimissorias, *numer.* 118. Etiam ille qui potest ordinare Clericum ratione triennalis familiaritatis, &c. *numer.* 19. Episcopus quando censeatur in remotis agere, *numer.* 127. Episcopus ordinans alienum subditum cum Dimissoriis, non potest cum eo dispensare quoad Interstitia, *num.* 153. Sed illud spectat ad Episcopum respectu suorum subditorum, *numer.* 154. Episcopus scienter quempiam ordinans antè legitimam ætatem, suspenditur à Collatione omnium Ordinum, *num.* 174. & 177. Non autem ab alio actu Ordinum, *num.* 175. Nec est ipso jure suspensus, sed per sententiam suspendendus, *numer.* 176. Episcopus conferens infanti primam Tonsuram, est suspensus duntaxat à collatione Clericalis Tonsuræ, & cur? *numer.* 178. Episcopus ordinans quempiam extrà tempora absque dispensatione, cui pœnæ subjaceat? *numero* 181. Num à suspensione illa, quam ordinatus extrà tempora de facto ipso jure incurrit, possit Episcopus absolvere, *num.* 183. & 184. Episcopus suspensus à Collatione certi Ordinis, potest conferre minorem non autem majorem ordinem, *nu.* 182. Quæ sint pœnæ Episcopi ordinantis alienum subditum? *num.* 185. Episcopus conferens cuipiam ordinem sacrum non habenti Titulum sustentationis, tenetur eidem providere de alimentis, donec Beneficium consequatur, *numer.* 191. Et quid, si talis Episcopus moriatur, vel plures ordinaverint eumdem absque Titulo? *num.* 192. Fallit illud in nonnullis casibus, *num.* 193. & 194. Pœna Episcopi ordinantis aliquem sine Titulo cum Pacto, ne alimenta exigat, & sic ordinati, quæ? *numero* 196. Quæ sit pœna Episcopi conferentis cuipiam duos sacros ordines eodem die? *numer.* 205. Episcopus potest dupliciter renunciare Episcopatui, *T.* 13. *numer.* 2. Episcopus simpliciter renuncians, an in dubio censeatur renunciasse loco tantùm, vel loco & dignitati simul? *num.* 3. Qui renunciavit Episcopatui, quoad locum tantùm, potest conferre ordines etiam majores, *numer.* 4. Dummodo sit rogatus ab alio Episcopo, *num.* 5. Renuncians Episcopatui quoad locum & dignitatem simul nequit licitè Ordines sacros conferre, *num.* 6. Benè tamen Ordines minores de licentia alterius Episcopi, *num.* 7. Quid juris, si quis ordinetur ab Episcopo excommunicato, *numer.* 8. *& seqq.* Episcopus an possit dispensare, ut præfiendus Abbatiæ non sit Presbyter, *T.* 14. *numer.* 15. Episcopus dispensat cum illegitimis quoad Ordines minores, ac Beneficium simplex, *T.* 17. *num.* 9. *& seqq.* Non potest Episcopus cum illegitimo dispensare quoad pluralitatem Beneficiorum simplicium, *num.* 14. Episcopus an possit dispensare cum illegitimis

gitimis virtute Concilii Tridentini, quando eorum illegitimitas est occulta, *num.* 23. *& seqq.* Episcopus an aliquando possit dispensare cum corpore vitiatis, & contracta inde irregularitate, *T.* 20. *nu.* 36. & 38. Episcopus potest Generalem Vicarium constituere etiam absque consensu Capituli, *T.* 28. *numer.* 64. Ac ordinarie tenetur eum constituere, *num.* 65. *& 66.* Potest etiam binos Vicarios Generales constituere, *numer.* 67. Non tamen eligere Laicum in Vicarium Generalem, *num.* 68. *& 69.* Episcopus si procedat *tanquam sedis Apostolicæ Delegatus*, utitur jurisdictione delegata, non ordinaria, *T.* 29. *numer.* 35. *& 36.* Episcopus procedens etiam tanquam sedis Apostolicæ Delegatus an censeatur uti jurisdictione ordinaria, vel delegata, *num.* 37. *& 38.* Episcopus potest delegare causam simplici Clerico, cæteroquin idoneo, *T.* 29. *numer.* 72. *& 73.* Episcopus non potest laico delegare causam spiritualem, nec criminalem Clericorum, *nu.* 88. Et probabilius nec causam civilem, seu temporalem Clericorum, *num.* 89. Solvuntur contraria, *num.* 90. *& 91.* Episcopi nomine veniunt Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, *T.* 31. *num.* 16. Limitatur hoc in odiosis, & materia correctoria, *num.* 17. Appellatione Episcopi non venit propriè, nisi in Episcopum consecratus, *num.* 18. Non item electus in Episcopum, & confirmatus, *numer.* 19. Nisi loquendo in illis quæ spectant duntaxat ad jurisdictionem, *num.* 20. Episcoporum appellatione quoad concernentia eorum jurisdictionem, aliquando veniunt soli Episcopi, *num.* 21. *& seqq.* Aliquando etiam inferiores Prælati, jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, *numer.* 25. Idque exemplificatur, *num.* 25. & 26. Episcopi nomine an veniat Vicarius Generalis, ac Delegatus Episcopi? *num.* 27. Episcopi nomen est antiquissimum & idem significat, ac superintendens, *num.* 64. Episcopi potestas generatim est duplex, nempè potestas ordinis, & potestas Jurisdictionis, & in quo consistant? *T.* 31. *numer.* 61. *& 66.* Episcopi non solum habent jurisdictionem ordinariam, sed etiam imperium mixtum, & merum, *num.* 67. Potestas ordinis confertur Episcopis immediatè à Deo, *num.* 68. An idem dicendum sit de potestate Jurisdictionis? *ibid. & seqq.* Jurisdictio Episcopalis secundùm se ac in generali, est instituta à Christo, *num.* 70. Et ab eodem immediatè collata Divo Petro, cæterisque Apostolis, *num* 71. Sed cum discrimine, & quali? *num.* 72. Episcoporum Jurisdictio, prout respicit has vel illas personas, seu Ecclesias &c. immediatè provenit à Papa, *num.* 73. *& seqq.* Episcopus potell in sua Diœcesi quod Papa in tota Ecclesia, & quomodo? *num.* 77. Debet Episcopus justam censuram, quam inferior ordinarius in sibi subjectum tulit, observare, nec eam sine hujus præscitu relaxare, & cur? *n.* 78. *&* 79. Quid si subditus inferioris conqueratur Episcopo se injustè excommunicatum fuisse? *n.* 80. An valeat absolutio per Episcopum data irrequisito ordinario inferiore? *num.* 81. Episcopi potestas ad quæ in specie se extendat? remissivè, *nu.* 82. Episcoporum jura spectant vel ad legem Diœcesanam, vel ad legem jurisdictionis, *n.* 83. Quæ sunt valde diversa. *n.* 84. *& seqq.* Vide *Lex.* Episcopis olim fuerunt subjecta omnia Monasteria, omnesque Monachi, *n.* 107. Hodiè tamen plerique ordines Regulares sunt exempti, *n.* 108. Excepta certis casibus, in quibus Regulares exempti subsunt jurisdictioni Episcoporum, & cur? *n.* 109. Ejusmodi casus quot enumerentur à Doctoribus? *num.* 110. *& seqq.* usque ad *nu.* 142. Episcoporum jurisdictioni subsunt Apostatæ, & Ejecti à Religionibus, *n.* 120. Episcopus componit controversias omnes de præcedentia in Processionibus inter Regulares, *num.* 130. Episcopus subjiciuntur Regulares in omnibus quæ sunt ordinis Episcopalis, *n.* 131. Episcopi habent jurisdictionem super Regulares, quomodolibet exemptos in concernentibus curam animarum, quam exercent, *n.* 132. *& seqq.* Episcopi possunt prohibere, ne sæculares, vel Religiosi privatis in domibus Missas celebrent, *n.* 135. Ex justa tamen causa possunt id concedere, *n.* 136. *& seqq.* Episcopi tenentur Clausuram sanctimonialium restituere, aut ubi inviolata est conservare, *num.* 41. *&* 42.

2. Episcopus proprius Clerici delinquentis est Judex, coram quo Clericus delinquens conveniri debet, *T.* 1. *nu.* 90. Non Episcopus alterius Diœcesis, nec sæcularis, *num.* 91. Episcopus proprius Clerici conveniendi censetur quis pluribus modis, videlicet ratione domicilii, *n.* 92. Ratione Beneficii, *num.* 93. *&* 94. Ratione contractûs, delicti, ac rei sitæ in ejus Episcopatu, *nu.* 95. Episcopi appellatione qui omnes veniant? *nu.* 96. Episcopus est ordinarius Judex Clericorum, adeo ut etiam Clerici Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum in prima instantia coram illo sint conveniendi, *n.* 97. Nisi tales habeant speciale privilegium, *nu.* 98. Aut consuetudinem in contrarium, ut in Germania respectu Ecclesiarum Cathedralium, *n.* 98. *&* 99. Quid, si Episcopus avocet causam suo Vicario Generali agitatam? *T.* 2. *n.* 121. Episcopi possunt in suis Diœcesibus instituere festa de præcepto, etiam ab exemptis observanda, *T.* 9. *n.* 12. *&* 15. Episcopus an possit Laico concedere licentiam exhumandi corpus occisi, ut conflet de corpore delicti, absque irregularitate? *T.* 20. *n.* 172. Episcopo jubente, an possit examen Clerici contrà Laicum fieri per Judicem sæcularem, *n.* 177. *&* 178. Episcopus est ordinarius totius Diœcesis, *T.* 20. *nu.* 434. Episcopus in causis Ecclesiasticis citans testes Laicos suæ Diœcesis, non indiget litteris *mutui compassûs*, & cur? *ibid.* Episcopus receptus in testem jurat non tactis, sed positis antè se Evangeliis, *num.* 491. Episcopi & Personæ illustres possunt sententiam per alium recitare, *T.* 27. *n.* 60. Episcopus potest in quolibet loco non exempto suæ Diœcesis sedere pro tribunali, *n.* 63.

3. Episcopi non comprehenduntur sub ulla sententia suspensionis, aut Interdicti, nisi exprimantur, *T.* 1. *num.* 16. Benè tamen sub excommunicatione, *num.* 17. Eorum vitæ honestas describitur à Sancto Apostolo, *num.* 35. Episcopi non possunt servire Regibus, & Principibus sæcularibus, sine licentia Papæ, *T.* 4. *num.* 49. Episcopus semper potest habere, & invitos compellere duos Canonicos ad sibi inserviendum, *T.*.. *num.* 152. *& seq.* Episcopi non possunt celebrare in loco non sacro, nec aliis celebrandi licentiam dare, *T.* 41. *num.* 3. *& seqq.* Quid circà infirmos possint? *num.* 15. Episcopus an & quomodo possit dispensare super pluralitate Beneficiorum? *T.* 5. *num.* 258. *& seqq.* Episcopus qualem potestatem habeat in causis pias, ac Religiosas? *T.* 36. *num.* 5. *& seqq.* Episcoporum causæ præsertim criminales graviores contrà eos per solum Papam cognosci & terminari possunt, *T.* 4. *num.* 32. Episcopi jurisdictio in Regulares existentes in Parochia, *T.* 37. *num.* 10. Episcopus in materia Asyli est Judex, *T.* 49. *num.* 193. *& seqq.* Quomodo procedere debeat? *ibid.* In dubio debet judicare pro immunitate, *num.* 200. Episcoporum Residentia, & non Residentium pœna. Vide *Residentia Episcoporum.*

4. Episcopi potestas dispensandi super impedimentis matrimonii. Vide *Dispensandi potestas &c.* Episcopus urgente necessitate dispensare potest in lege Eccle-

Ecclesiastica, A. *num.* 17. Episcopus in praxi quomodo pro foro externo super impedimentis Matrimonii dispensare possit, & debeat? Vide *Praxis capiendi informationem & dispensandi per Episcopum.* Episcopus in Praxi quomodo pro foro interno dispensare possit, & debeat? Vide *Praxis concedendi & expediendi dispensationem per Episcopum pro foro interno.* Episcopi à Papa vocantur fratres, A. *n.* 304 Sunt successores Apostolorum, *ibid.*

5. Episcopi an & quando valeant dispensare in Irregularitate proveniente ex homicidio, vel mutilatione. Vide *Dispensatio irregularitatis ex homicidio, vel mutilatione.* Episcopi censurâ ligare non valent Reges, & Imperatores, *T.* 39. *num.* 20. Episcopi in Generali sententia suspensionis, aut interdicti non comprehenduntur, *numer.* 19. Episcopi Principes S. R. J. an & quomodo decernere possint pœnam sanguinis absque irregularitate? *T.* 12. *num.* 95. *& seqq.* Episcopi sunt Judices in causâ hæresis suorum Diœcesanorum, *Tit.* 7. *num.* 435. Etiam Regularium, *numer.* 437. Sunt Inquisitores nati, *num.* 447. Gaudentes omni facultate Inquisitorum, ubi officium non viget, *num.* 449. Episcoporum excessus, *T.* 31. *num.* 2. *& seqq.* Præsertim contrà Regulares exemptos, *num.* 6. *& seqq.* Episcopus circa omnia peccata, & scelera Judex est, *T.* 16. *num.* 42.

R. J. Episcopi non corrigentes delicta reprehenduntur, C. II. R. XLIII. *num.* 10. Episcopis non licet ordinare alienos Diœcesanos sine licentia ordinarii, nec consecrare alienas Ecclesias &c. R. LXIV. *numer.* 5. Episcopus bis vel sæpius in anno visitans, semper exigere potest procurationem, R. LXXXIII. *num.* 5. Episcopus locum à se ad fidem conversum proscribit, contrà Episcopum loci, qui illum convertere neglexit, C. II. R. II. *nu.* 14.

EPISTOLA.

2. Epistola quid? *T.* 22. *num.* 136. Epistola acceptata, & retenta absque eo, quòd quis expressè ei contradicat probat contra acceptantem pro scribente, *num.* 193.

EPITHOGIUM.

3. Epithogium, seu Tabardum foderatum, quid? *T.* 1. *nu.* 109.

ERECTIO.

3. Erectio Beneficiorum. Vide *Beneficiorum erectio.* Erectio Parochiæ novæ quomodo fieri possit, ac debeat? *T.* 48. *n.* 13. *& seqq.*

EREMITÆ.

3. Eremitæ qui? *T.* 1. *num.* 20. *& seqq.* An & quando veniant nomine Clericorum? *ibid.* An gaudeant immunitate Ecclesiæ? *T.* 49. *n.*

ERRARE, ERROR.

1. Error latinitatis manifestus vitiat Rescriptum, *T.* 3. *numer.* 212. *& seqq.* Idque ob præsumptionem falsificationis, *num.* 213. Dummodo non sit omnino levis, *num.* 214. Nec aliundè pateat de veritate litterarum Apostolicarum, *num.* 215. In testamentis & aliis instrumentis, error latinitatis non præjudicat, *num.* 216. Et quæ ratio disparitatis inter hæc & Rescripta Apostolica? *numero* 217. Error communis jus tribuit, idque exemplificatur, *num.* 234. *& seq.*

2. Error communis jus facit, *T.* 1. *n.* 197. *& seq.* Error & dolus in quo differant? *T.* 14. *n.* 5. Erratis nullus est consensus, *n.* 7. Error facti excusat, *T.* 20. *n.* 331. Error communis jus tribuit, & quando? *T.* 22. *n.* 265. 269. *& seq.* Explicatur textus in *l. Barbarius, ff. de Offic. Prætor. ibid.* Error communis nihil operatur, quando error est substantialis, *n.* 272. Error juris an impediat bonam fidem, atque præscriptionem? *T.* 26. *n.* 67. *& seqq.* Vide *Juris Ignorantia.*

3. Error communis præbet titulum præsumptum, *T.* 31. *nu.* 210. Supplet potestatem jurisdictionis, sed non ordinis, *T.* 43. *n.* 3.

4. Error communis facit jus, *T.* 3. *num.* 75. Non item privatus, *n.* 76. Quando obsit sponsalibus? *T.* 1. *n.* 12. Error communis circa Parochum, validum facit matrimonium, *T.* 3. *n.* 75. *& seqq.* Error quando invalidet matrimonium, *T.* 1. *num.* 342. *& seq.* Error est multiplex, *ibid. & num. seq.* Error circa personam facit Matrimonium nullum, *n.* 344. Non item error circà qualitatem, aut fortunam, *n.* 345. Nisi redundet in personam, *n.* 346. Aut qualitas deducatur in conditionem, *nu.* 348. Quod in foro externo non creditur, nisi probetur, *ibid.* Quid de foro interno, *n.* 349. Error in supplicatione circà nomen & cognomen Oratorum de jure non vitiat dispensationem, A. *num.* 210. Bene verò de stylo Curiæ, *ibid.* Maximè quando dispensatur in forma pauperum, *num.* 211. Nisi error tantum esset in minutis, *nu.* 212. Error in nomine Diœcesis vitiat dispensationem, *n.* 213. Si Oratores sunt diversæ Diœcesis debet utraque exprimi, *ibid.* Error circà locum, vel patriam Oratorum non invalidat dispensationem, nisi petatur ob angustiam loci, *nu.* 214. Circa impedimentum verò, vel gradum invalidat illam, *n.* 215. Nisi gradus propinquior expressus esset loco remotioris, *n.* 216.

R. J. Errantis nullus est consensus, C. II. R. XLIII. *n.* 12. Error differt ab ignorantia, C. II. R. XIII. *num.* 2. Error grammaticalis, vel styli curiæ vitiat rescriptum, C. II. R. XXXVII. *n.* 14.

ERUBESCERE.

2. Erubescimus sine textu loqui, *T.* 2. *n.* 214.

ET.

3. *Et*, Dictio, sumitur subindè pro *vel*, & è contrà, *T.* 9. *n.* 47.

ETIAM.

1. *Etiam*, hæc particula est augmentativa & implicativa præcedentium, *T.* 29. *n.* 37.

3. *Etiam*, dictio est augmentativa, & implicativa, *T.* 9. *n.* 47.

EUCHARISTIA.

1. Eucharistiam potest solus Sacerdos conficere, *T.* 1. *num.* 136. Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum proponere an liceat Regularibus? *T.* 31. *n.* 138. *& 139.*

3. Eucharistiæ Sacramentum diligentissimè sub clavibus custodiri severè præcipitur sub pœnis, *Tit.* 44. *nu.* 1. Ad illud qui confugiunt, gaudent jure asyli, *num.* 1.

EVICTIO.

3. Evictio quid? *T.* 17. *num.* 362. Quàm primùm lis movetur ad rem evincendam tenetur venditor emptorem defendere, litemque assumere, *numer.* 363. Nisi sciat rem esse alienam, tunc enim absque lite illam domino, pretium autem & interesse restituere debet emptori, *num.* 364. Venditor emptorem defendere non tenetur, nisi illum priùs laudaverit emptor, seu litem esse motam denunciaverit, *num.* 365. Non sufficit quævis denunciatio, sed

sed debet fieri cum requisitione ut veniat, *n.* 366. Debent insuper denunciationi includi libellus & acta litis motæ, *num.* 367. Requiritur etiam ut tempore debito fiat, *num.* 368. Denunciatio litis motæ fieri debet etsi venditor id aliundè jam sciat, *num.* 369. Excipitur tamen Minor & Ecclesia, *nu.* 370. Venditor ad defendendum comparens, sequi debet forum Emptoris, *num.* 371. Postquàm res actu fuit evicta, competit emptori contrà venditorem actio ex empto, *num.* 372. Ad hoc ut restituat totum pretium, si tota res fuit evicta, vel partem, si pars habetur evicta, *num.* 373. Unà cum interesse emptoris, *num.* 374. Dummodo non excedat duplum pretium, *num.* 375. Nomine interesse veniunt hic etiam expensæ litis, quas fecit emptor, *num.* 376. Venditor, si laudatus non fuerit, restituere nihil tenetur, *num.* 377. *& seqq.* Nisi manifestè constaret, rem esse alienam, nullamque defensionem Venditori competere, *num.* 379. *& seq.* Venditor de evictione non tenetur, quando emptor tempore sententiæ promulgatæ contumaciter abfuit, *num.* 382. Vel quando sententia culpa judicis pro Actore lata est, *num.* 383. Aut quando emptor à sententia compellavit, *num.* 384. Aut negligentia, vel imperitia sua causam perdidit, *num.* 385. Vel rem alienam sciens emit, *nu.* 386. Si venditor rem alienam bona fide vendens conveniat cum emptore quòd ratione evictionis ad nihil teneatur, quid Juris? *nu.* 387. Qui sciens rem alienam vendit, pretium cum interesse restituere debet, non obstante quacunque conventione, *num.* 388.

EUNUCHUS.

4. Eunuchi & spadones an, & quando matrimonium contrahere valeant? *T.* 13. *num.* 21.

EXACTIO.

3. Exactio quid? *T.* 49. *num.* 241. Ab ea immunes sunt Ecclesiæ Ecclesiasticæque personæ, *num.* 237. *& seqq.* Exactio Ecclesiastica quid? *T.* 39. *num.* 88. Laicalis quid? *T.* 38. *num.* 38. An & quando Laicis imponere possint Principes? *num.* 40. Peccata Principum circà has, *num.* 42. An & quando obligent in conscientia? *num.* 43. *& seqq.* Ecclesiis & Ecclesiasticis personis, & bonis eorum nullo modo imponi possunt, *T.* 49. *num.* 279.

EXAMINARE, EXAMEN.

3. Examinari quinam Præsentati ad beneficium possint, aut debeant? *T.* 7. *nu.* 13. Examen Monialium antè professionem. Vide *Moniales.*

5. Examen Rei quando, & quomodo fieri debeat? *T.* 1. *num.* 422. Regulæ ad hoc, *ibid.* Si Reus in examine petit spatium deliberandi, vel relectionem prioris dicti, non debet ei deferri, *nu.* 427. *& seq.* Ordinariè examinari debet extrà carceres, *nu.* 430. Potest examinari, & constitui toties, quoties videtur judici conducens, *num.* 431. Forma examinis Rei quoad Generalia, *num.* 432. An & quando inter Generalia proponi debeat interrogatorium, num & quales habeat inimicos? *nu.* 433. Examinandi Reum quoad specialia forma & praxis, *num.* 434. *& seq.* Quid faciendum, si Reus ad Interrogatorium aliquod respondere recusat? vel non absolutè, sed dubiè respondet? *num.* 437. Forma & praxis secundò constituendi, & examinandi Reum, *num.* 436. Examen testium antè Rei constitutionem quando fieri possit, ac debeat? *num.* 361. *& seqq.* Fit post visitatum corpus delicti ad eruendam saltem semiplenam probationem, *ibid.* Potest Judex, & expedit plures examinare testes antè constitutionem Rei, & quare? *num.* 362. Praxis, Regulæ, *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

& principia, quæ Judex observare debet in examine testium, *num.* 336. *& seq.* In examine testium debet Actuarius omnia dicta tam pro, quàm contrà Reum fideliter scribere, & quidem in vernacula lingua ipsius testis, in qua etiam Judex proponit Interrogatoria, quamvis hæc Idiomate latino scribere debeat Actuarius, *n.* 368. Examinandi testem, & proponendi eidem interrogatoria generalia praxis & forma, *T.* 1. *n.* 374. *& seq.* Qualiter claudatur cujusvis testis examen, *num.* 381. Quid agendum, si alicujus testis examen non totaliter absolvitur, sed interrumpi debet? *num.* 382. Modus reassumendi interruptum examen, *n.* 383. Modus claudendi examen, *ibid.* Examen tertium super Interrogatoris & articulis, etiam à Reo, & Patrono propositis, fieri debet, & communicari Reo, *T.* 1. *n.* 457. *& seq.* Quid juris, si in hoc examine testis variat? *num.* 458.

EXCELLENTIA.

4. Excellentia meritorum est causa dispensandi super impedimentis, A. *num.* 71.

EXCEPTIO.

1. Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, *T.* 2. *num.* 405. Quod potest expelli exceptione, habetur pro inutili, *T.* 3. *n.* 91. *& 93.* Exceptio quod metus causa, competit metum passis, & quando? *T.* 40. *n.* 39.

2. Exceptio, ut sic, quid? *T.* 25. *n.* 1. *& 4.* Exceptio facilius conceditur, quàm actio, *n.* 1. Exceptionis nomen variè accipitur, *n.* 2. Exceptio largè & propriè, seu exceptio facti, & juris, quæ? *nu.* 3. Exceptiones dilatoriæ an sint actionis exclusio? *num.* 5. Exceptioni contraria est Replicatio, & huic duplicatio, Triplicatio, &c. *n.* 6. Exceptiones dividuntur juxtà quatuor causarum genera, *T.* 25. *n.* 7. *& seq.* Earum divisio à causa finali delumpta est præcipua, & quæ? *ibid.* Exceptiones peremptoriæ, seu perpetuæ, &c. *n.* 8. Exceptiones dilatoriæ, seu temporales, quæ? *n.* 9. Exceptiones dilatoriæ sunt in triplici differentia, *n.* 10. *& n. seq.* Harum aliæ respiciunt personam Judicis, quæ & *declinatoriæ fori* dicuntur, *num.* 11. Atque istæ ante omnes alias exceptiones opponi debent, & cur? *n.* 12. Aliæ respiciunt personam Actoris, *n.* 13. Et aliæ desumuntur à qualitate causæ, *nu.* 14. Exceptiones à causa materiali, qualiter dividantur? *nu.* 15. Exceptiones personales quæ? *nu.* 16. Exceptio competentiæ est personalis, & cur? *ibid.* Exceptiones reales quæ? *n.* 17. Exceptiones mixtæ quales? *n.* 18. Dividuntur in civiles & prætorias, & quæ sint istæ? *num.* 19. A causa formali dividitur exceptio in justam, seu legitimam, & in injustam, sive frustratoriam, frivolam, seu infirmam, & quid sint? *numer.* 20. Quæ exceptio hic & nunc sit legitima, Judicis arbitrio relinquitur, *ibid.* Exceptiones anomalæ quæ? *num.* 21. Nonnullæ recensentur, *num.* 22. Exceptiones dilatoriæ quando sint opponendæ, atque probandæ? *T.* 25. *num.* 23. *& seqq.* Reus tenetur probare suam exceptionem, ac excipiendo fit Actor, *num.* 24. Debetque eam probare intrà terminum à Judice præfigendum, *num.* 23. *& seqq.* Exceptio dilatoria non proposita antè litem contestatam & intrà terminum præfixum, nequit amplius proponi in causa appellationis, *nu.* 27. *&c.* Dantur aliqui casus, in quibus post terminum à Judice præfixum possunt opponi exceptiones dilatoriæ, *num.* 30. *& seqq.* usque ad *num.* 43. Ignorantia exceptionis sufficienter probatur per juramentum, & cur? *num.* 35. Exceptiones peremptoriæ quo tempore debeant, ac possint opponi? *T.* 25. *num.* 44 *& seqq.* Regulariter sunt opponendæ post litem contestatam us-

que ad sententiam, *num.* 44. Antè litem contestatam, ea opponi non possunt, & cur? *numer.* 45. Fallit illud in exceptionibus peremptoriis litis finitæ, & cur? *num.* 46. & 47. Item quando exceptio peremptoria est notoria, *num.* 48. Et quando Reus in continenti potest probare exceptionem peremptoriam, *num.* 49. Et ubicunque exceptio concludit, Actori jus non competere, *num.* 50. Exceptio declinatoria fori proponenda est mox ab initio antè litis ingressum? *T.* 2. *numer.* 7. & 8. Exceptione oppositâ an inducatur litis contestatio? *T.* 5. *num.* 25. & *seqq.* Exceptio peremptoria priùs debet discuti, antequàm diffiniatur principale negotium, *T.* 10 *num.* 7. Idque declaratur exemplis, *num.* 8. Ac procedit etiam in exceptionibus dilatoriis, *num.* 9. Exceptiones de novo exortæ, vel noviter ad notitiam alicujus pervenientes, possunt proponi post terminum à Judice præfixum, *T.* 19. *num.* 168. Exceptio dilatoria quando sit proponenda, & probanda? *num.* 143. Exceptio ex inspectione instrumenti &c. nunquam censetur exclusa, *n.* 93.

Exceptiones, quæ testibus possunt objici, sunt triplicis generis, *T.* 20 *nu.* 13. & 14. & *n.* 534. & *seqq.* Nempè contrà personas testium, *num.* 534. Contra examen testium, *nu.* 535. Et contrà dicta testium, *nu.* 536. Exceptiones contrà personas testium sunt opponendæ antè publicationem attestationum, exceptis tribus casibus & quibus? *num.* 537. Si quis protestatus est exceptionem proponere contrà personam testis, tunc testi in favorem ejus deponenti de facili non creditur, *num.* 538. Exceptiones contrà dicta testium, & contrà eorum examen, opponuntur post publicationem attestationum, *nu.* 539. Exceptio contrà personas testium propriè non est dilatoria, nec peremptoria, sed quasi peremptoria, *num.* 540. Ea regulariter non impedit examen testium, sed reservatur disputanda in finem litis, *nu.* 541. Fallit hoc in certis casibus, & quibus? *num.* 542. & *seqq.* In arbitrio Judicis est exceptiones testium statim admittere ad probandum, vel earum discutionem reservare in finem litis, *num.* 546. Exceptio doli quid, & contrà quos competat? *T.* 14. *num.* 23. Hanc objiciens probare debet dolo Actoris aliquid factum esse, non alterius, *numer.* 24. Exceptis casibus in quibus dolus unius nocet alteri, *ibid.* Exceptio doli datur adversus omnes qui contrà æquitatem naturalem aliquid exigunt, *num.* 25. Demptis Parentibus, Patronis, *numer.* 26. Et quia exceptione adversus hos utantur Liberi, vel Liberti graviter læsi, *num.* 27. Exceptio doli qualiter differat ab actione de dolo? *num.* 28. & *seqq.* Ipsa non infamat, *num.* 40. Estque generalis, & concurrit cum omnibus exceptionibus in factum, *num.* 41. Exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi intrà biennium, *T.* 22. *num.* 182. Idem dicendum de exceptione non numeratæ dotis, *num.* 183. Creditores etiam, si citiùs dent quietantiam, quàm receperint pecuniam, possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, sed intrà triginta dies tantum, *num.* 184. Cur creditoribus minus tempus concedatur ad opponendam dictam exceptionem, quàm debitoribus? *ibid.* An exceptiones aliquæ possint opponi post latam sententiam? *T.* 25. *num.* 51. & *seqq.* Regula est negativa, *nu.* 51. Fallit tamen in exceptionibus, quæ principaliter respiciunt executionem sententiæ, tales enim post sententiam opponi possunt, *num.* 52. & *seqq.* Ut est exceptio Senatûs-Consulti Macedoniani, *num.* 53. Et exceptio Senatûs-Consulti Velleiani, *numer.* 54. Item exceptio militis condemnati, si quam antè sententiam non opposuit, *num.* 55. Et exceptio competentiæ, & quibus hæc competat? *num.* 56. Exceptio compensationis, *num.* 57. Exceptio juris retinendi, *num.* 58. Ac exceptio rei non traditæ, vel non numeratæ pecuniæ, aut solutionis jam factæ, vel quòd res petita aliundè pervenerit ad Actorem, *num.* 59. Item exceptio transactionis, vel pacti de non petendo, &c. *num.* 60. Atque exceptio evictionis imminentis super re empta, *numer.* 61. Et exceptio non implementi, quæ etiam retardat executionem Cameralis obligationis, *nu.* 62. Exceptio quoque attentatorum impedit executionem sententiæ *s num.* 63. Post sententiam potest insuper opponi exceptio contrà ejus executionem, quando executor modum excedit in exequendo, *num.* 64. Ac exceptio contrà executionem ob defectum jurisdictionis, *num.* 65. Exceptiones peremptoriæ possunt opponi etiam post sententiam, quoties dicitur propter eas nullum fuisse judicium, *numer.* 66. Nullitas sententiæ, atque inde conflurgens exceptio ipsius potest oriri multipliciter, *num.* 67. & *seqq.* Exceptio falsitatis instrumenti potest objici post sententiam, *num.* 28. Sicut & exceptio falsi Procuratoris, *num.* 29. Exceptio nullitatis sententiæ regulariter non impedit executionem ipsius, & cur? *T.* 25. *num.* 70. & 71. Fallit istud, quando nullitas sententiæ est evidens, seu notoria, *num.* 72. Vel potest in continenti probari, *ibid.* Aut quando executio sententiæ foret irretractabilis, *num.* 73. Exceptiones peremptoriæ possunt opponi in causa appellationis, sicut poterant antea post litem contestatam, *num.* 74. Dummodo quis non scienter & malitiosè eas omiserit, ut sic fatigaret adversarium, *numer.* 75. & *seqq.* Et quid, si exceptio excommunicationis ita malitiosè fuit dilata? *num.* 76. Judex non illicò debet repellere exceptionem peremptoriam propter quamlibet malitiæ suspicionem, *num.* 77. Malitia differentis opponere exceptionem, quomodo probari possit? *num.* 78. Exceptiones à quibus opponi possint? *T.* 25. *nu.* 79. & *seqq.* Eæ opponuntur à Reis, horumque hæredibus, *n.* 79. Et contrà exceptionem Rei, potest ab Actore fieri Replicatio, *nu.* 80. & *seqq.* Exceptiones Reo competentes, nisi fuerint personales, possunt etiam à fidejussore ipsius opponi, *num.* 81. Et si exceptio legitimè opposita per Judicem non admittatur, potest appellari, *num.* 82. Exceptiones sunt arma, Clypei & loricæ Reorum, *ibid.* & *num.* 1. Exceptio reprobatur à Judice non solum verbis, seu per sententiam interlocutoriam, sed etiam facto, seu ultrà procedendo, *num.* 83. Exceptiones modici præjudicii potest Judex repellere ex præsumptione levi fraudis, *nu.* 84. Si exceptione non admissa appellatur, tunc Judex appellationis super sola veritate exceptionis cognoscit, non verò de causa principali, *num.* 87. & 88. Exceptiones præsertim requirentes altiorem indaginem, an sint admittendæ in judicio summario? *T.* 25. *n.* 100. & *seqq.* Exceptio altiorem indaginem requirens, quæ? *n.* 107. An in judicio summarissimo locum habeant exceptiones, *n.* 111. & 116. ac *seqq.* Vide *Judicium.* Exceptio excommunicationis quo tempore, & qua ratione opponi possit, ac debeat? *n.* 119. & *seqq.* Ea potest à Reo contrà Actorem proponi tam antè litis contestationem, quàm in qualibet parte judicii, *num.* 119. Exceptio excommunicationis repellit actorem ab agendo, non Reum à defendendo, *num.* 120. Tamen ut repellat Actorem ab agendo, debent plures observari conditiones, & quæ? *n.* 121. & *seqq.* Si exceptio excommunicationis probetur primùm post sententiam latam, impeditur hujus executio, sed sententia valet, *nu.* 124. Solvitur notabilis instantia, *ex cap. 1. de Rescript. in 6. ibid.* Actorem excommunicatum debet Judex ex

ex officio repellere, & qualem? *num.* 125. Quando excommunicatio opponitur in vim peremptoriæ exceptionis, non compellitur opponens eam probare infrà octo dies, *num.* 126. Reo excipiente de excommunicatione Actoris, non obstat communionis replicatio, *num.* 127. &c. Habens plura Beneficia contrà alium de pluralitate Beneficiorum non excipit, *num.* 128. Exceptio rei judicatæ non competit Reo absoluto ex eo quia tempore sententiæ non possidebat, si post eam possidere incipiat, *T.* 25. *num.* 130. & 131. Exceptio rei judicatæ per Judicem Ecclesiasticum debet etiam admitti in foro seculari, & è contrà, *nu.* 132. Testis contrà quem fit exceptio de crimine, isto probato, repellitur à testimonio, de crimine tamen non punitur, *num.* 133. Dicta de exceptionibus servata proportione, locum habent in replicationibus, *n.* 131. Exceptio rei judicatæ datur Reo per sententiam diffinitivè absoluto, *T.* 27. *num.* 146. Secùs si absolvitur duntaxat ab observatione judicii, *nu.* 147. Excipiens an de intentione adversarii confiteri censeatur, ita ut si in probatione exceptionis deficiat, condemnandus sit tanquam confessus? *T.* 25. *num.* 89. & *seqq.* Quando Reus purè excipit, non per hoc confitetur intentionem adversarii, *nu.* 89. Qui excipiendo fatetur permutationem Ecclesiæ esse factam, non idcirco fatetur Ecclesiam illam anteà fuisse alterius, & cur? *num.* 90. Si Reus non purè excipiat, sed simul adjungat confessionem, & quidem separatam ab exceptione, tunc ipse sibi præjudicat, &c. *num.* 91. Excipiens confitetur factum in exceptione contentum, *num.* 92. An si Reus opponat exceptionem peremptoriam, & in ejus probatione deficiat, condemnetur tanquam confessus? *numer.* 93. Si Reus est certus, quòd Actor non possit probare suam intentionem, debet negare, non excipere, & cur? *num.* 94. Quod si dubitet num Actor valeat probare intentionem suam, potest negationem, & exceptionem cumulare, & quomodo? *num.* 95. Potest quis uti pluribus exceptionibus, etiam contrariis, *numer.* 96. Tum successivè, *num.* 97. Tùm etiam simul, saltem disjunctivè, *nu.* 98. Cur Reus pluribus exceptionibus uti possit, non verò Actor simul instituere plures actiones super eadem re? *num.* 99.

3. Exceptio non prodest, nisi opponatur, *T.* 31. *n.* 9. & *T.* 49. *nu.* 64. Exceptio unius firmat regulam in contrarium, *T.* 26. *n.* 141.

5. Exceptio quid, & quomodo fieri possit, ac debeat? *T.* 1. *nu.* 234. Potest fieri civiliter, *nu.* 235. vel criminaliter, *n.* 236. Facta civiliter non præbet Judici facultatem puniendi eum, contrà quem excipitur, *n.* 237. Nisi alium processum contra illum instituat, *n.* 238. Facta criminaliter induit naturam accusationis, & ejus conditiones requirit, *n.* 239. De materia exceptionis remissivè, *n.* 240. Exceptio, seu recusatio Judicis, Actuarii. Vide *Recusatio.*

R. J. Exceptio declarat Regulam, Procem. *num.* 16. Firmat Regulam, in non exceptis, *ibid.* Exceptio quid sit? C. II. R. LXIII. *num.* 2. Exceptio legitima quæ dicatur, C. II. R. LX *num.* 4 & 5. Exceptio nuda & pura non expedit fieri, & quomodo? C. II. R. LXIII. *n.* 10. Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri, *ibid. num.* 2. & *seqq.* Exceptionibus pluribus uti potest Reus, C. II. R. XX. per tot.

EXCESSUS.

5. Excessus Prælatorum quinam sint? *T.* 31. *num.* 2. & *seq.* Inter alios sunt, si Episcopi Regularibus exemptis contrà tenorem privilegiorum aliquid præcipiunt, cui mandato obedire non tenentur Privile-

giari, *num.* 6. Enarrantur 15. Excessus Episcoporum, & aliorum Prælatorum sæcularium contra Regulares in communi, *n.* 7. & 12. In specie contrà Fratres Minores, & Prædicatores, *num.* 8. ac 30. Remissivè cum notabili textu ex Clementina, *nu.* 9. Excessus Prælatorum Episcopis inferiorum tam sæcularium, quàm Regularium, qui? *T.* 31. *num.* 1. & *seqq.*

EXCOMMUNICARE, EXCOMMUNICATIO, EXCOMMUNICATUS.

1. Excommunicatus an possit impetrare Rescriptum? *T.* 3. *nu.* 39. & *seqq.* Excommunicatos non intendit Concilium Constantiense in aliquo relevare, *n.* 50. & 51. Absolutio ab excommunicatione primùm superveniens, non convalidat Rescriptum ab excommunicato impetratum, *n.* 54. & 55. Vide *Rescriptum.* Excommunicati excommunicatione majori eligere prohibentur, *T.* 6. *nu.* 167. & *seqq.* An quando unus fuit excommunicatus, & eligit cum aliis, vitietur tota electio, *num.* 168. Quid de hoc dicendum de facto post Extravag. *Ad evitanda*, *n.* 169. Excommunicatus excommunicatione minori eligere non prohibetur, licet eligi non possit, *n.* 167. Excommunicatus excommunicatione majori nequit eligi ad Beneficium Ecclesiasticum, *num.* 221. Neque illud eidem conferre, *ibid.* Et quid de excommunicato excommunicatione minori? *nu.* 222. Si Episcopus excommunicatum non vult absolvere, cùm deberet, potest ipsum absolvere Metropolitanus, *T.* 10. *nu.* 19. & 20. Quid juris, si quis ordinatur ab Episcopo excommunicato? *T.* 13. *num.* 8. & *seqq.* Ab excommunicatione ob percussionem Clerici qualiter possit absolvere Legatus à latere? *T.* 30. *nu.* 28. An is etiam ab aliis excommunicationibus Papæ reservatis possit absolvere? *num.* 29. Et quid dicendum de Legato Misso, ac nato? *numer.* 30 Excommunicati non possunt constituere Procuratorem ad agendum, *T.* 38. *num.* 30. Bene tamen ad defendendum, *num.* 31. An si conveniantur ab alio, teneantur inviti Procuratorem constituere? *num.* 32.

2. Excommunicatione non datur major pœna in Ecclesia, *T.* 14. *nu.* 141. Ad eam non est devenien-

que ad sententiam, *num.* 44. Antè litem contestatam, ea opponi non possunt, & cur? *numer.* 45. Fallit illud in exceptionibus peremptoriis litis finitæ, & cur? *num.* 46. & 47. Item quando exceptio peremptoria est notoria, *num.* 48. Et quando Reus in continenti potest probare exceptionem peremptoriam, *num.* 49. Et ubicunque exceptio concludit, Actori jus non competere, *num.* 50. Exceptio declinatoria fori proponenda est mox ab initio antè litis ingressum? *T.* 2. *numer.* 7. & 8. Exceptione oppositâ an inducatur litis contestatio? *T.* 5. *num.* 25. & *seqq.* Exceptio peremptoria priùs debet discuti, antequàm diffiniatur principale negotium, *T.* 10 *num.* 7. Idque declaratur exemplis, *num.* 8. Ac procedit etiam in exceptionibus dilatoriis, *num.* 9. Exceptiones de novo exortæ, vel noviter ad notitiam alicujus pervenientes, possunt proponi post terminum à Judice præfixum, *T.* 19. *num.* 168. Exceptio dilatoria quando sit proponenda, & probanda? *num.* 143. Exceptio ex inspectione instrumenti &c. nunquam censetur exclusa, *n.* 93.

Exceptiones, quæ testibus possunt objici, sunt triplicis generis, *T.* 20 *nu.* 13. & 14. & *n.* 534. & *seqq.* Nempè contrà personas testium, *num.* 534. Contra examen testium, *nu.* 535. Et contrà dicta testium, *nu.* 536. Exceptiones contrà personas testium sunt opponendæ antè publicationem attestationum, exceptis tribus casibus & quibus? *num.* 537. Si quis protestatus est exceptionem proponere contrà personam testis, tunc testi in favorem ejus deponenti de facili non creditur, *num.* 538. Exceptiones contrà dicta testium, & contrà eorum examen, opponuntur post publicationem attestationum, *nu.* 539. Exceptio contrà personas testium propriè non est dilatoria, nec peremptoria, sed quasi peremptoria, *num.* 540. Ea regulariter non impedit examen testium, sed reservatur disputanda in finem litis, *nu.* 541. Fallit hoc in certis casibus, & quibus? *num.* 542. & *seqq.* In arbitrio Judicis est exceptiones testium statim admittere ad probandum, vel earum discutionem reservare in finem litis, *num.* 546. Exceptio doli quid, & contrà quos competat? *T.* 14. *num.* 23. Hanc objiciens probare debet dolo Actoris aliquid factum esse, non alterius, *numer.* 24. Exceptis casibus in quibus dolus unius nocet alteri, *ibid.* Exceptio doli datur adversus omnes qui contrà æquitatem naturalem aliquid exigunt, *num.* 25. Demptis Parentibus, Patronis, *numer.* 26. Et quia exceptione adversus hos utantur Liberi, vel Liberti graviter læsi, *num.* 27. Exceptio doli qualiter differat ab actione de dolo? *num.* 28. & *seqq.* Ipsa non infamat, *num.* 40. Estque generalis, & concurrit cum omnibus exceptionibus in factum, *num.* 41. Exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi intrà biennium, *T.* 22. *num.* 182. Idem dicendum de exceptione non numeratæ dotis, *num.* 183. Creditores etiam, si citiùs dent quietantiam, quàm receperint pecuniam, possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, sed intrà triginta dies tantum, *num.* 184. Cur creditoribus minus tempus concedatur ad opponendam dictam exceptionem, quàm debitoribus? *ibid.* An exceptiones aliquæ possint opponi post latam sententiam? *T.* 25. *num.* 51. & *seqq.* Regula est negativa, *nu.* 51. Fallit tamen in exceptionibus, quæ principaliter respiciunt executionem sententiæ, tales enim post sententiam opponi possunt, *num.* 52. & *seqq.* Ut est exceptio Senatûs-Consulti Macedoniani, *num.* 53. Et exceptio Senatûs-Consulti Velleiani, *numer.* 54. Item exceptio militis condemnati, si quam antè sententiam non opposuit, *num.* 55. Et exceptio competentiæ, & quibus hæc competat? *num.* 56. Exceptio compensationis, *num.* 57. Exceptio juris retinendi, *num.* 58. Ac exceptio rei non traditæ, vel non numeratæ pecuniæ, aut solutionis jam factæ, vel quòd res petita aliundè pervenerit ad Actorem, *num.* 59. Item exceptio transactionis, vel pacti de non petendo, &c. *num.* 60. Atque exceptio evictionis imminentis super re empta, *numer.* 61. Et exceptio non implementi, quæ etiam retardat executionem Cameralis obligationis, *nu.* 62. Exceptio quoque attentatorum impedit executionem sententiæ *s num.* 63. Post sententiam potest insuper opponi exceptio contrà ejus executionem, quando executor modum excedit in exequendo, *num.* 64. Ac exceptio contrà executionem ob defectum jurisdictionis, *num.* 65. Exceptiones peremptoriæ possunt opponi etiam post sententiam, quoties dicitur propter eas nullum fuisse judicium, *numer.* 66. Nullitas sententiæ, atque inde conflurgens exceptio ipsius potest oriri multipliciter, *num.* 67. & *seqq.* Exceptio falsitatis instrumenti potest objici post sententiam, *num.* 28. Sicut & exceptio falsi Procuratoris, *num.* 29. Exceptio nullitatis sententiæ regulariter non impedit executionem ipsius, & cur? *T.* 25. *num.* 70. & 71. Fallit istud, quando nullitas sententiæ est evidens, seu notoria, *num.* 72. Vel potest in continenti probari, *ibid.* Aut quando executio sententiæ foret irretractabilis, *num.* 73. Exceptiones peremptoriæ possunt opponi in causa appellationis, sicut poterant antea post litem contestatam, *num.* 74. Dummodo quis non scienter & malitiosè eas omiserit, ut sic fatigaret adversarium, *numer.* 75. & *seqq.* Et quid, si exceptio excommunicationis ita malitiosè fuit dilata? *num.* 76. Judex non illicò debet repellere exceptionem peremptoriam propter quamlibet malitiæ suspicionem, *num.* 77. Malitia differentis opponere exceptionem, quomodo probari possit? *num.* 78. Exceptiones à quibus opponi possint? *T.* 25. *nu.* 79. & *seqq.* Eæ opponuntur à Reis, horumque hæredibus, *n.* 79. Et contrà exceptionem Rei, potest ab Actore fieri Replicatio, *nu.* 80. & *seqq.* Exceptiones Reo competentes, nisi fuerint personales, possunt etiam à fidejussore ipsius opponi, *num.* 81. Et si exceptio legitimè opposita per Judicem non admittatur, potest appellari, *num.* 82. Exceptiones sunt arma, Clypei & loricæ Reorum, *ibid.* & *num.* 1. Exceptio reprobatur à Judice non solum verbis, seu per sententiam interlocutoriam, sed etiam facto, seu ultrà procedendo, *num.* 83. Exceptiones modici præjudicii potest Judex repellere ex præsumptione levi fraudis, *nu.* 84. Si exceptione non admissa appellatur, tunc Judex appellationis super sola veritate exceptionis cognoscit, non verò de causa principali, *num.* 87. & 88. Exceptiones præsertim requirentes altiorem indaginem, an sint admittendæ in judicio summario? *T.* 25. *n.* 100. & *seqq.* Exceptio altiorem indaginem requirens, quæ? *n.* 107. An in judicio summarissimo locum habeant exceptiones, *n.* 111. & 116. ac *seqq.* Vide *Judicium.* Exceptio excommunicationis quo tempore, & qua ratione opponi possit, ac debeat? *n.* 119. & *seqq.* Ea potest à Reo contrà Actorem proponi tam antè litis contestationem, quàm in qualibet parte judicii, *num.* 119. Exceptio excommunicationis repellit actorem ab agendo, non Reum à defendendo, *num.* 120. Tamen ut repellat Actorem ab agendo, debent plures observari conditiones, & quæ? *n.* 121. & *seqq.* Si exceptio excommunicationis probetur primùm post sententiam latam, impeditur hujus executio, sed sententia valet, *nu.* 124. Solvitur notabilis instantia, *ex cap. 1. de Rescript. in 6. ibid.* Actorem excommunicatum debet Judex ex

ex officio repellere, & qualem? *num.* 125. Quando excommunicatio opponitur in vim peremptoriæ exceptionis, non compellitur opponens eam probare infrà octo dies, *num.* 126. Reo excipiente de excommunicatione Actoris, non obstat communionis replicatio, *num.* 127. &c. Habens plura Beneficia contrà alium de pluralitate Beneficiorum non excipit, *num.* 128. Exceptio rei judicatæ non competit Reo absoluto ex eo quia tempore sententiæ non possidebat, si post eam possidere incipiat, *T.* 25. *num.* 130. & 131. Exceptio rei judicatæ per Judicem Ecclesiasticum debet etiam admitti in foro seculari, & è contrà, *nu.* 132. Testis contrà quem fit exceptio de crimine, isto probato, repellitur à testimonio, de crimine tamen non punitur, *num.* 133. Dicta de exceptionibus servata proportione, locum habent in replicationibus, *n.* 131. Exceptio rei judicatæ datur Reo per sententiam diffinitivè absoluto, *T.* 27. *num.* 146. Secùs si absolvitur duntaxat ab observatione judicii, *nu.* 147. Excipiens an de intentione adversarii confiteri censeatur, ita ut si in probatione exceptionis deficiat, condemnandus sit tanquam confessus? *T.* 25. *num.* 89. & *seqq.* Quando Reus purè excipit, non per hoc confitetur intentionem adversarii, *nu.* 89. Qui excipiendo fatetur permutationem Ecclesiæ esse factam, non idcirco fatetur Ecclesiam illam anteà fuisse alterius, & cur? *num.* 90. Si Reus non purè excipiat, sed simul adjungat confessionem, & quidem separatam ab exceptione, tunc ipse sibi præjudicat, &c. *num.* 91. Excipiens confitetur factum in exceptione contentum, *num.* 92. An si Reus opponat exceptionem peremptoriam, & in ejus probatione deficiat, condemnetur tanquam confessus? *numer.* 93. Si Reus est certus, quòd Actor non possit probare suam intentionem, debet negare, non excipere, & cur? *num.* 94. Quod si dubitet num Actor valeat probare intentionem suam, potest negationem, & exceptionem cumulare, & quomodo? *num.* 95. Potest quis uti pluribus exceptionibus, etiam contrariis, *numer.* 96. Tum successivè, *num.* 97. Tùm etiam simul, saltem disjunctivè, *nu.* 98. Cur Reus pluribus exceptionibus uti possit, non verò Actor simul instituere plures actiones super eadem re? *num.* 99.

3. Exceptio non prodest, nisi opponatur, *T.* 31. *n.* 9. & *T.* 49. *nu.* 64. Exceptio unius firmat regulam in contrarium, *T.* 26. *n.* 141.

5. Exceptio quid, & quomodo fieri possit, ac debeat? *T.* 1. *nu.* 234. Potest fieri civiliter, *nu.* 235. vel criminaliter, *n.* 236. Facta civiliter non præbet Judici facultatem puniendi eum, contrà quem excipitur, *n.* 237. Nisi alium processum contra illum instituat, *n.* 238. Facta criminaliter induit naturam accusationis, & ejus conditiones requirit, *n.* 239. De materia exceptionis remissivè, *n.* 240. Exceptio, seu recusatio Judicis, Actuarii. Vide *Recusatio.*

R. J. Exceptio declarat Regulam, Procem. *num.* 16. Firmat Regulam, in non exceptis, *ibid.* Exceptio quid sit? C. II. R. LXIII. *num.* 2. Exceptio legitima quæ dicatur, C. II. R. LX *num.* 4 & 5. Exceptio nuda & pura non expedit fieri, & quomodo? C. II. R. LXIII. *n.* 10. Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri, *ibid. num.* 2. & *seqq.* Exceptionibus pluribus uti potest Reus, C. II. R. XX. per tot.

EXCESSUS.

5. Excessus Prælatorum quinam sint? *T.* 31. *num.* 2. & *seq.* Inter alios sunt, si Episcopi Regularibus exemptis contrà tenorem privilegiorum aliquid præcipiunt, cui mandato obedire non tenentur Privile-

giari, *num.* 6. Enarrantur 15. Excessus Episcoporum, & aliorum Prælatorum sæcularium contra Regulares in communi, *n.* 7. & 12. In specie contrà Fratres Minores, & Prædicatores, *num.* 8. ac 30. Remissivè cum notabili textu ex Clementina, *nu.* 9. Excessus Prælatorum Episcopis inferiorum tam sæcularium, quàm Regularium, qui? *T.* 31. *num.* 1. & *seqq.*

EXCOMMUNICARE, EXCOMMUNICATIO, EXCOMMUNICATUS.

1. Excommunicatus an possit impetrare Rescriptum? *T.* 3. *nu.* 39. & *seqq.* Excommunicatos non intendit Concilium Constantiense in aliquo relevare, *n.* 50. & 51. Absolutio ab excommunicatione primùm superveniens, non convalidat Rescriptum ab excommunicato impetratum, *n.* 54. & 55. Vide *Rescriptum.* Excommunicati excommunicatione majori eligere prohibentur, *T.* 6. *nu.* 167. & *seqq.* An quando unus fuit excommunicatus, & eligit cum aliis, vitietur tota electio, *num.* 168. Quid de hoc dicendum de facto post Extravag. *Ad evitanda*, *n.* 169. Excommunicatus excommunicatione minori eligere non prohibetur, licet eligi non possit, *n.* 167. Excommunicatus excommunicatione majori nequit eligi ad Beneficium Ecclesiasticum, *num.* 221. Neque illud eidem conferre, *ibid.* Et quid de excommunicato excommunicatione minori? *nu.* 222. Si Episcopus excommunicatum non vult absolvere, cùm deberet, potest ipsum absolvere Metropolitanus, *T.* 10. *nu.* 19. & 20. Quid juris, si quis ordinatur ab Episcopo excommunicato? *T.* 13. *num.* 8. & *seqq.* Ab excommunicatione ob percussionem Clerici qualiter possit absolvere Legatus à latere? *T.* 30. *nu.* 28. An is etiam ab aliis excommunicationibus Papæ reservatis possit absolvere? *num.* 29. Et quid dicendum de Legato Misso, ac nato? *numer.* 30 Excommunicati non possunt constituere Procuratorem ad agendum, *T.* 38. *num.* 30. Bene tamen ad defendendum, *num.* 31. An si conveniantur ab alio, teneantur inviti Procuratorem constituere? *num.* 32.

2. Excommunicatione non datur major pœna in Ecclesia, *T.* 14. *nu.* 141. Ad eam non est devenien-

articulo Reſcriptum impetrare, *ibid.* Excommunicatus, etiamſi appellet, ab excommunicatione abſolutè prolata, eadem ligatur, *num.* 212. Secùs, ſi appelletur ab excommunicatione ſolum comminata, & lata ſub conditione, *num.* 214.

3. Excommunicatio major eſt maxima pœna in Eccleſia, *T.* 1. *n.* 118. Excommunicati gaudent aſylo, *T.* 49. *num.* 55.

4. Excommunicationis cenſura an, & quando adhiberi debeat contrà renuentes nubere? *T.* 1. *n.* 156. *& ſeqq.* An & quando iterum tolli debeat? *numer.* 163. *& ſeqq.* Ex recuſatione nubendi inſordeſcens per annum in excommunicatione an, & quando ſit ſuſpectus de hæreſi? *num.* 166. Excommunicationem potiùs ſuſtinere quàm Judici obedire debet conjux certè ſciens Matrimonium eſſe nullum, *T.* 19. *num.* 22.

5. Excommunicatio, ut ſic undè quid & quotuplex? *T.* 39. *num.* 47. *& ſeqq.* Etymon illius, *ibid.* Dicitur etiam anathema, *num.* 48. Differt tamen ab hoc, & quomodo? *numer.* 49. Excommunicatio propria quid? *num.* 50. Alia eſt major, & quæ? *num.* 51. Alia minor, *num.* 52. Nomine excommunicationis ſimpliciter poſito in Jure ſemper major intelligitur, *num.* 53. Excommunicationis majoris effectus quinam? *T.* 39. *num.* 54. *& ſeqq.* Sunt plures, veluti privatio Communionis, *num.* 60. Quæ triplex eſt, *num.* 54. Videlicet purè interna, *n.* 55. Purè externa, *num.* 56. & mixta, *numer.* 57. Excommunicatio non privat communione & bonis internis, *num.* 58. Nec oratione, & fructu bonorum operum, quæ quis ex privata devotione pro excommunicatis peragit, & applicat, *num.* 59. Alius effectus Excommunicationis eſt privatio uſus activi, & paſſivi ſacramentorum, *num.* 61. Præſentiæ ſeu aſſiſtentiæ Miſſæ, vel aliis divinis officiis, *nu.* 62. Concionem tamen in Eccleſia audire & ibi orare poteſt Excommunicatus tempore, quo ibi Divina non peraguntur, *num.* 63. Privat ulteriùs ſepultura Eccleſiaſtica, *num.* 64. Inducit inhabilitatem ad quævis beneficia & officia Eccleſiaſtica, *num.* 65. Privationem diſtributionum quotidianarum, *num.* 66. Non item fructuum groſſorum, *nu.* 67. Inhabilitatem impetrandi Reſcriptum Apoſtolicum, *num.* 68. Privationem omnis juriſdictionis Eccleſiaſticæ, *num.* 69. Hic tamen effectus locum non habet in Excommunicatis toleratis, niſi contrà ipſos excipiatur, *num.* 70. Privat inſuper Communione forenſi, ſeu actuum ad judicium externum pertinentium, *num.* 71. Excepto, quòd excommunicatus in judicio, ut Reus ſtare poſſit, & debeat, *numer.* 72. Privat Communione Politica, *num.* 73. Inſordeſcentem per annum in ea reddit ſuſpectum de hæreſi, & nonnunquam convictum, *num.* 74. Recenſiti effectus, exceptis caſibus enarratis, etiam Toleratos excommunicatos afficiunt, *num.* 75. *& ſeqq.* Ob gravem tamen, & urgentem cauſam excuſatur quis à lege hos effectus imponente, *num.* 77. Excommunicatio Canonis, ſeu in Percuſſores Clericorum quid, à quo, & contrà quos ſit lata? *T.* 39. *num.* 105. *& ſeq.* Lata eſt *in Concilio Lateranenſi*, relato Can. *Si quis ſuadente Diabolo*, *num.* 106. Contrà omnes, ſive Clericos, ſive Laicos violentas manus in Clericum, aut Monachum injicientes, *num.* 105. Nomine Clerici, aut Monachi, ad propoſitum quinam intelligantur? *num.* 107. Violentam manum Clerico, vel Monacho injicere quis dicatur? *num.* 108. Variæ enumerantur actiones in ſpecie hanc violentam manuum injectionem continentes, *num.* 109. *& ſeq.* Etiam ille qui violentam ſimilem actionem mandat, excommunicationis reus eſt, *num.* 111. Item qui ſuo nomine aut intuitu ab illo factam rati habet, *num.* 112. Item qui conſilium, auxilium, vel favorem ad eam præbent, *num.* 113. Et illi qui, cum poſſent, & ex officio deberent, eam non impediunt, *num.* 114. Hi omnes recenſiti non excuſantur, ſi dicant, Clericum commeritum fuiſſe percuſſionem, *num.* 115. Vel conſentiant in eamdem, *numer.* 116. Excommunicatio ferendæ ſententiæ, quæ? *T.* 39. *num.* 78. Et unde cognoſcatur, quòd ſit ferendæ ſententiæ? *num.* 80. *& ſeqq.* Excommunicationis à pœna quando, & quinam immunes ſint, percutientes Clericum? *T.* 39. *num.* 117. *& ſeqq.* Quandocunque ex aliqua cauſa manus violenta injectio excuſatur à peccato gravi, & ab excommunicatione Canonis, *ibid.* A qua etiam eſt immunis, qui ob neceſſariam ſui, ſuorum, vel aliorum defenſionem manus violentas injicit, *num.* 118. Doctrina practica ad propoſitum multos excuſans ab Excommunicatione Canonis ob manûs violentam injectionem in Clericum, præſertim injuſtum aggreſſorem, *nu.* 119. *& ſeqq.* Prælati quoque & Magiſtri ab Excommunicatione immunes ſunt, ſi ſuos etiam in majoribus conſtitutos ſubditos, aut diſcipulos Clericos correctionis cauſa moderatè percutiunt, *n.* 121. Idem dic de Parentibus & propinquis reſpectu filiorum, aut propinquorum in Minoribus conſtitutorum, *num.* 122. *& ſeq.* Mulier quoque pro defenſione ſuæ pudicitiæ percutiens Clericum ab excommunicatione immunis eſt, *num.* 124. Sicut & percutiens, vel occidens Clericum cum Matre, Filia, uxore, aut ſorore turpiter viventem, *nu.* 125. Excommunicatio latæ ſententiæ, quæ? *T.* 39. *n.* 78. Et unde cognoſcatur, quòd ſit latæ ſententiæ? *num.* 79. Excommunicatio eſt maxima pœna in Eccleſia Dei, *num.* 108. Excommunicatio cautiſſimè & non niſi deficientibus aliis mediis adhibenda eſt, ſingularis Textus Concilii Trident. ad Propoſitum, *T.* 39. *n.* 102. Excommunicationem ferendi poteſtas quibus competat? *num.* 7. Excommunicari poteſt quis ſæpiùs, *num.* 85. Atque ab una Excommunicatione abſolvi altera permanente, *num.* 86. *& ſeq.* Excommunicari tota aliqua univerſitas, vel Communitas hodie licitè non poteſt, *nu.* 89. *& ſeq.* Bene tamen interdici, etiam integra Civitas, & Regnum, *num.* 91. Si integra etiam Communitas excommunicatur, valet, *num.* 92. Et quidem certò, ſi fertur à Papa, *num.* 93. Probabiliter verò, ſi fertur per inferiorem Papa, *num.* 94. *& ſeq.* Excommunicationis ſententia, & declaratio, ſeu ſententia declaratoria, *num.* 97. Ad declarationem non prærequiritur trina monitio, *num.* 98. Nec citatio, ſi crimen eſt notorium, *nu.* 99. Secùs, ſi notorium non eſt, aut de illo plenè non conſtat, *num.* 100. Excommunicationis cujuslibet à pœna an & quando excuſet ignorantia, gravis metus, vel alia cauſa? *numer.* 29 *& ſeqq.* Excommunicationis nomine ſimpliciter & abſolutè poſitæ in Jure ſemper intelligitur excommunicatio major, *num.* 33. Excommunicationes Bullæ Cœnæ unde, quid, & quotuplices? *T.* 39. *num.* 127. *& ſeqq.* Enumerantur ſigillatim in compendio, *n.* 128. Referitur Bulla Cœnæ per extenſum, *nu.* 129. Referuntur ſpecialia de hac Bulla, & ejus Excommunicationibus, *n.* 130. Et infertur Doctrina Practica, oſtendens plures hodiè de facto eſſe excommunicatos per Bullam Cœnæ, *nu.* 131. Non obſtante quòd publicè non ſint denunciati, *nu.* 132. Et excommunicationem non curent, *n.* 133. Excommunicatio minor quid ſit? *num.* 156. Ejus effectus eſt quòd ſine mortali peccato non poſſit recipere aliquod Sacramentum eâ ligatus, *num.* 157. Ab ea in foro interno quilibet abſolvere poteſt, *num.* 158. An & quan-

quando Excommunicationem ſuſpendat, vel impediat appellatio? *nu.* 245. Excommunicati nequeunt accuſare criminaliter, *T.* 1. *num.* 24. Quibus aliis pœnis & effectibus ſint ſubjecti? *T.* 39. *num.* 60. *& ſeqq.* Poſſunt audire Conciones, *num.* 63. Quando dubitant de valore Excommunicationis, quomodo in utroque foro habere ſe poſſint, & debeant? *T.* 127. *num.* 14. *& ſeqq.* Et quomodo, ſi ſe innocentes ſciunt, & tamen in foro externo ſecundum allegata & probata ſunt excommunicati? *Tit.* 39. *num.* 41. *& ſeq.* Excommunicati hodiè ſunt plurimi præſertim Judices ſæculares, & alii Laici in cauſa Cenſurarum ſe immiſcentes, vel judicem Eccleſiaſticum, aut alios propterea impedientes, vexantes, ſive à Judice Eccleſiaſtico ad poteſtatem ſæcularem recurrentes, vel recurrentem recipientes, vel conſilium aut favorem ad id præbentes, &c. *T.* 39. *num.* 227 *& ſeqq.* Item, *num* 131. Excommunicati vitandi quinam ſint? in quibus caſibus, & qualiter vitari debeant? *numer.* 134. *& ſeqq.* Hodiè vitandi ſunt omnes & ſoli publicè denunciati, & notorii percuſſores Clericorum, *num.* 135. Hi quinam dicantur? *num.* 136. Alii notoriè excommunicati probabilùs non ſunt vitandi, *num.* 137. *& ſeq.* Fideles, quamvis non teneantur, tamen poſſunt vitare, & repellere quemvis excommunicatum, præſertim notorium, *num.* 139. Excommunicati etiam tolerati tenentur quantum poſſunt, Communionem aliorum vitare, *num.* 140. Ea in quibus vitandos oportet vitare ſunt collocutio, aut diſcurſus, etiam per litteras, *nu.* 141. *& ſeqq.* Oratio cum illis, *num.* 143. Et auditio Miſſæ, vel Divinorum, *nu.* 145. Quid juris, ſi excommunicatus, durante Miſſa ingreditur Eccleſiam, *ibid.* Vitanda inſuper eſt amica illorum, vel honorifica ſalutatio, *ibid.* Quævis communicatio in Polit cis, *nu* 146. Communicatio in menſa, ſive cibo, & potu, *n.* 147. Abſque cauſa communicans in aliquo dictorum, peccat, & incurrit Excommunicationem minorem, *nu.* 148. Ac ſubindè etiam majorem, præſertim, ſi communicat in crimine criminoſo, *n.* 149. Excommunicatos vitandos ex quibus cauſis, & in quibus caſibus vitare quis non teneatur. Vide *Cauſæ & Caſus vi quorum licet* &c.

R. J. Excommunicatus nec per ſe nec per Procuratorem poteſt agere in judicio, C. II. R. LXVII. *num.* 5. Excommunicationis pœna ſimpliciter prolata intelligitur de Excommunicatione majori, R. XLIX. *num.* 5.

EXCUSATIO.

R. J. Excuſatio. Vide *Exceptio legitima.*

EXECRATIO.

3. Execratio Eccleſiæ, quando, & quomodo fiat? *T.* 40. *num.* 11. *& ſeqq.* Execratio Altaris quando fieri cenſeatur? *T.* 40. *num.* 36. Execratur, ſi confringitur lapis, *n.* 37. Aut amovetur ſuperior tabula, *n.* 38. Non item, ſi ſolum ſepulchrum, *n.* 39. *& ſeqq.* Per execrationem Altaris non execratur Eccleſia, nec è contrà, *n.* 41.

EXECUTIO, EXECUTOR.

2. Executio ſententiæ quo tempore, ac ordine ſit facienda? *T.* 27. *n.* 160. *& ſeqq.* Vide *Sententiæ.*

3. Executor, & Executio Teſtamenti, *T.* 26. *n.* 672. *& ſeqq.* Executor quis? *num.* 772. quotuplex? *nu.* 773. Si nullus in teſtamento deputatur, executor illius eſt hæres, excepris legatis pro alimentis pauperum, *num.* 774. In defectu aliorum Executor eſt Epiſcopus, *n.* 775. Executor poteſt deputari unus, vel plures etiam fœminæ, ac Clerici, *num.* 776. Religioſi quoque, & quomodo? *nu.* 777. *& ſeqq.* Fratres Minores non poſſunt eſſe Executores, *nu.* 781. Poſſunt tamen dare Executoribus conſilium, *num.* 782. Poteſt teſtator fratri minori committere, ut ipſe aliquem Executorem denominet; Item poteſt obligare Executorem, ut non niſi juxta denominationem fratris Minoris legata pia diſtribuat, *num.* 783. Regulariter nullus poteſt cogi ad Munus Executoris, *num.* 784. Benè tamen ex rationabili cauſa, *num.* 785. Executores quàm primùm poſſunt, tenentur exequi ultimam voluntatem, *num.* 786. *& ſeq.* Ad quod tam à Judice Laico, quàm Epiſcopo negligentes poſſunt compelli, *num.* 788. *& ſeq.* Subindè compelli debent, *num.* 790. Judex Laicus Executorem Clericum compellere non poteſt, *num.* 791. Poſt aditam hæreditatem Judex ſtatim poteſt compellere Executorem, *num.* 792. *& ſeq.* Qui intrà ſex menſes Legata pia etiam ſine monitione exequi negligit, debet illa cum fructibus reſtituere, *num.* 796. Executore negligente devolvitur poteſtas ad Epiſcopum exequendi, *numer.* 797. In executione voluntas Teſtatoris principaliter attendi debet, *num.* 798. Pluribus conſtitutis executoribus, an & quando unus ſine altero procedere valeat? *num.* 799. Religioſus vel Clericus poteſt ſuo Monaſterio vel Eccleſiæ quid applicare, ſi diſpoſitio eſt ad cauſam piam in genere, *num.* 800. An ſibi ipſi, ſi diſpoſitio eſt pro pauperibus in genere, *num.* 801. *& ſeqq.* Executor non poteſt diſpoſitionem pro una cauſa pia in aliam mutare, *num.* 804. Niſi nova cauſa vel prius ignorata emergat, *n.* 805. Vel reſpectu Eleemoſynæ ſit nimium onus ſpirituale, *num.* 806. Papa ex rationabili cauſa poteſt pias voluntates ab uno ad alium pium uſum mutare, *num.* 807. *& ſeq.* Etiam Epiſcopus cum hærede, ſi relictum ad determinatam cauſam piam applicari nequit, *num.* 809. *& ſeq.* Legata pro pauperibus in genere relicta non poteſt Executor pro libitu diſtribuere, ſed debet ordinatè procedere, *num.* 811. Et quomodo? *n.* 812. *& ſeq.* Qualiter exequenda ſit diſpoſitio pia? volo ut hæc applicentur pro Dei Gloria, vel ſalute animæ meæ, *n.* 820. Executores tenentur facere Inventarium, & reddere rationem expenſarum, etſi id remiſerit Teſtator, *num.* 821.

4. Executio litterarum diſpenſationis Matrimonialis in praxi quomodo fieri poſſit ac debeat pro foro externo? A. *num.* 359. Formula Executionis, *num.* 365. Executio diſpenſationis in forma Pauperum in praxi qualiter fieri poſſit, & debeat? *num.* 415. Executio diſpenſationis Apoſtolicæ pro foro interno, qualiter in praxi fieri debeat? *num.* 488. *& ſeqq.* Executio diſpenſationis Epiſcopalis quomodo fieri debeat pro foro externo, *num.* 506. Et quomodo pro foro interno, *num.* 529. Executor Litterarum Papalis diſpenſationis, quis, & quomodo exequi debeat? *num.* 295. Ordinariè deputatur Epiſcopus vel ejus Vicarius Generalis, & hic à potiori, *ibid.* Qui ultrà montes, vocatur officialis, *num.* 296. Quo nomine tunc non venit Officialis Capituli, *num.* 297. Deputato Vicario, non poteſt exequi litteras antequàm eidem in originali præſententur, *num.* 299. *& ſeq.* Præſentatis ſibi litteris diſpenſationis, quid facere, & obſervare debeat Executor? *num.* 301. Si Litteræ ſint diſformes ſtylo, vel habent inſolitas clauſulas, ſunt ſuſpectæ, *ibid.* Stylus & Clauſulæ, ab Executore obſervandæ, quænam? *num.* 302. *& ſeq.* Executor pro executione prorſus nihil poteſt accipere, etiam ſponte oblatum, A. *num.* 316. *& ſeqq.* Neque ſub prætextu laboris, taxæ, papyri, vel conſuetudinis, *nu.* 318. *& ſeqq.* Poteſt tamen aliquid accipere Notarius, *num.* 320. Imo poſt executionem factam

etiam ipse Executor, *n.* 321. Executor dispensationis Apostolicæ super impedimentis Matrimonii quis esse possit, & debeat? A. *num.* 441. *& seqq.* Debet esse Doctor Theologiæ, vel Juris Canonici, *ibid. & seqq.* Non sufficit esse Licentiatum, *num.* 442. Lectores & Professores Regularium non possunt exequi, nisi sint Doctores veri, *nu.* 444. Vel Lectores Jubilati ordinis Seraphici, *n.* 445. Vel Privilegium speciale habentes, *num.* 446. Quales sunt Patres Societatis & alii mendicantes à Generali eorumdem specialiter deputati, *nu.* 446. *& seqq.* Executor debet insuper esse approbatus ab ordinario, *n.* 449. Et à pœnitente specialiter electus, *n.* 450. *& seq.* In casu extraordinario potest etiam non Doctor exequi dispensationem, *n.* 452. Quas clausulas observare debeat Executor in litteris dispensationis, *num.* 453. *& seqq.* Ad executionem non debet adhibere testes, *num.* 481. Et debet litteras lacerare, *num.* 482. Nullatenùs autem restituere oratoribus, *nu.* 484. *& seqq.* Compendiosa recollectio, quis & qualiter exequi possit dispensationem pro foro interno, *n.* 488. *&c.* Executor dispensationis Episcopalis quid observare debeat pro foro externo? A. *nu.* 506. Et quæ? quando fit Executio pro foro interno, *n.* 530. *& seq.*

EXEMPLA, EXEMPLARIA.

1. Exempla regulam non astringunt, sed declarant, *T.* 19 *num.* 6. *Non Exemplis, sed Legibus judicandum est*, declaratur, *T.* 4. *n.* 100.
2. Exempla regulam non restringunt, *T.* 6. *num.* 13. Exempla declarant dispositionem de similibus esse intelligendam, *T.* 28. *n.* 191.

Exemplaria originalium instrumentorum quam vim probandi habeant? *T.* 22. *n.* 59. 60. *&c.* Ad solemnem exemplationem plures requiruntur conditiones, & quæ, *n.* 60. His non observatis exemplar instrumenti regulariter non probat, *num.* 61. *& seqq.* An juxtà Exemplaria solemniter tradicta, possit fieri nova exemplatio, *num.* 63. *&* 64. In certis casibus probat exemplar absque illis conditionibus, *nu.* 65. *& seqq.* Exemplar sine dictis conditionibus facit aliquam præsumptionem, ac deperdito originali semiplenam probationem, *n.* 69.

3. Exemplo & factis demonstrare plus est, quàm verbis dicere, *T.* 3. *n.* 10.

EXHÆREDATIO.

3. Exhæredatio quid? *T.* 26. *num.* 477. Exhæredatio descendentium debet nominatim fieri, *nu.* 478. Et circà totam hæreditatem, *num.* 479 Atque ex legitima causa inserta testamento, *num.* 480. Quæ ab hærede scripto probari debet, *n.* 481. Idem requiritur ad exhæredationem ascendentium, *num.* 482. Enumerantur quatuordecim causæ exhæredandi descendentes, *nu.* 483. *& seqq.* An ob alias æquè graves causas præter enumeratas, fieri possit exhæredatio, *n.* 497. Quævis gravis injuria est causa sufficiens, *n.* 498. Liberi sine consensu parentum nubentes, an exhæredari possint? *num.* 499. *& seqq.* Quid circà hoc disponant statuta Bavariæ? *n.* 502. Enumerantur octo causæ, ob quas exhæredari possunt parentes, *nu.* 503. Causa Exhæredationis cessat, si antè conditum testamentum Parens cum liberis, vel hi cum illo reconciliantur, *n.* 504. Item si proles Monasterium ingrediantur, *nu.* 505. Frater in casu personæ turpis instituræ ob quas causas exhæredari possit? *n.* 506.

EXILIUM.

5. Exilii & Relegationis pœna, quid? *T.* 37. *num.* 106.

EXORBITARE.

1. Exorbitans dispositio quæ? *T.* 2. *num.* 473. Leges exorbitantes à jure communi sunt strictæ interpretationis, *num.* 421. Fallit in certis casibus, *n.* 422. *& seq.*

R. J. Exorbitare à jure quid sit? C. II. R. XXVIII. *nu.* 2. *& seqq.* Quæ à Jure exorbitant in consequentium non sunt trahenda, *ibid. num.* 5. *& seqq.* Nisi in utilitate publica, favore cultûs divini, in privilegiis motu proprio, in necessario connexis *&c. ibid. n.* 12. *& seqq.* V. etiam, C. II. R. LXXIV. *n.* 1. *&c.* R. LXXVII. *n.* 1.

EXPEDIT.

R. J. Non expedit idem est, ac non licet, C. II. R. LXIX. *num.* 5.

EXPENSÆ.

2. Expensæ testibus à longè venientibus, qualiter sint mensurandæ? *T.* 20. *num.* 441. *& seqq.* Et à quo præstandæ? *num* 438. *& seqq.* Utrum emolumentorum, quibus testis ob absentiam carere debet, ratio sit habenda? *num.* 443. Regula est quòd victus victori in expensis sit condemnandus, *T.* 27. *num.* 176. *& seqq.* Et hoc tam in causis civilibus quàm criminalibus, *num.* 177. Excepto Reo in causa criminali criminaliter intentata, *ibid.* Regula hæc fallit, quando victus justam causam litigandi habuit, *nu.* 178. *& seqq.* Vide infrà V. *Victus.* Regula illa quòd victus condemnetur victori in expensis, fallit in nonnullis aliis casibus, & quibus? *num.* 188. *& seqq.* Ut, si persona succumbens in lite sit valdè honesta, & magnæ fidei, aut religiosa, *num.* 189. Atque in casu quo pars semiplenè probavit, & Judex ei detulit juramentum necessarium, sicque ipsa vicit, *num.* 190. Secùs dicendum in juramento judiciali, seu à parte parti delato, *ibid.* An Judex teneatur victum condemnare in expensis, etiamsi hæ non sint petitæ, *n.* 191. *& seqq.* Expensæ quibus modis censeantur petitæ, *num.* 192. Si hæ non fuerunt petitæ, potest quidem Judex ex officio victum in eas condemnare, *num.* 194. Non tamen tenetur condemnare, nec postèa expensas refarcire de suo, *ibid.* Expensarum nomine quid intelligatur? *T.* 27. *n.* 196. In taxatione expensarum judicialium non attenduntur arrhæ, neque annuum salarium Advocatis per nonnullos dari solitum, *num.* 197. Expensæ necessariæ, atque judiciales, sunt in quadruplici differentia, & quæ? *num.* 198. *&* 199. Est distinguendum inter expensas contumaciæ, & expensas victoriæ, *num.* 200. *& seqq.* Et quales impensæ sub utrisque veniant, *num.* 201. Advocatus, vel doctor in propria causa conficiens instrumenta, nihil eo nomine exigere valet, *n.* 202. Nisi propter hoc perdiderit aliud lucrum, vel incurrerit damnum personale, *num.* 203. *&* 204. Aliæ differentiæ inter expensas contumaciæ, & expensas victoriæ referuntur, *n.* 205. *&* 206. Sententia super expensis potest esse incerta, & quomodo? *num.* 207. Expensæ qualiter sint probandæ? *num.* 208. In causa appellationis, utrum non solùm appellans, sed etiam appellatus, si succumbat, in expensis condemnandus sit? *num.* 209. *& seqq.* Appellans & denuò victus, indistinctè victori condemnandus est in expensis, *n.* 209. Nisi eum probabilis causa excuset, *num.* 210. Appellatus, & succumbens pariter condemnatur in expensis, si ex eisdem actis in causa appellationis succubuit, *n.* 211. *&* 212. Aliàs secùs, *n.* 213. *&* 214.

R. J. Expensæ litis, quando quis ad eas teneatur, C. II. R. XII. *n.* 18.

EXPI-

EXPILATUM.

5. Expilatæ hæreditatis crimen quid? & quæ pœnæ illius? *T.* 18. *n.* 65.

EXPLORATIO.

1. Exploratio voluntatis puellarum Deo dicandarum debet fieri per Episcopum, vel alium ab eo deputatum, *T.* 31. *num.* 157. Quomodo & de quibus facienda sit? *ibid.* Et an bina vice fieri debeat? *num.* 158.

EXPOSITIO, EXPOSITUS.

4. Expositi liberi censentur legitimi, *T.* 17.
5. Expositio infantum quid? *T.* 11. *n.* 2. Est graviter peccaminosa, *num.* 3. Etsi non fiat animo necandi infantem, sed exponendi illum misericordiæ aliorum, *n.* 4. Vel avertendi propriam infamiam, *n.* 5. Dantur tamen casus, in quibus licet exponere infantem, & qui? *n.* 6. Exponentium infantem pœnæ, si expositio fit in loco deserto, & sylvæ, *n.* 7. Et quæ, si fit in via publica, aut hospitali, *nu.* 9. Parens exponens infantem, perdit patriam potestatem, *nu.* 11. Expositi infantes habendi sunt pro legitimis, *nu.* 20. Expositos infantes qui alimentare & educare debeat? *num.* 12. *& seqq.* Ubi existunt pia loca pro illis erecta, hæc, ubi verò non sunt, Ecclesia, vel rector illius assumere & alere debent infantem, *ibid.* Quibus non refarciuntur expensæ, *nu.* 15. Deficientibus præfatorum reddibus, alere expositos tenetur Communitas, & tandem singuli in solidum, *nu.* 13. Assumentes expositum non acquirunt jus in personam, *num.* 14. Et tamen succedunt ab intestato, *n.* 18. An & quando educantes expositum, possint repetere expensas? *n.* 15. *& seq.* Parentes assumere possunt infantem ipsis invitis ablatum vel expositum, *n.* 19. Expositio languidorum, seu infirmorum quid, & quomodo prohibita? *nu.* 21. *& seq.* Parentes, & Domini prolem, vel servum languidum exponentes, privantur patria, ac dominativa potestate, *n.* 24. *& seq.* Dominus an, & ad quas expensas teneatur pro cura famuli, quà talis? *n.* 25. *& seq.*

EXPRESSUM, EXPRIMENDUM.

3. Expressa nocent, non expressa non nocent, *T.* 8. *num.* 29.
4. Exprimenda necessariò in supplicatione pro dispensatione super quovis impedimento pro foro externo, ne sub & obreptitia sit, A. *num.* 147. *& seqq.* Debent exprimi, quæ de Stylo Curiæ, vel jure sunt, *num.* 149. Si quid horum ignoranter omittitur, dispensatio obreptitia est, *ibid.* Super quocumque impedimento petatur dispensatio, debet necessariò exprimi ipsum impedimentum in specie, *num.* 150. Si plura sunt, debent omnia exprimi, *num.* 151. Et quidem in una eademque supplicatione, *num.* 152. Nisi forsan unum impedimentum esset occultum, & aliud publicum, quid juris tunc? *num.* 152. Non est necesse exprimere, quòd dispensatio super eodem impedimento jam semel petita, & denegata fuerit, *num.* 154. Copula si pro causa allegatur, debet exprimi, an sub spe facilius impetrandæ dispensationis fuerit habita, *num.* 155. Etsi una tantùm pars habuerit hanc spem; Item exprimi debet an matrimonium sit contractum bona vel mala fide, *nu.* 157. Etiam unius tantùm, *n.* 158. Item an sub spe facilius impetrandæ dispensationis, *nu.* 159. An jam sit consummatum? *num.* 160. Et in facie Ecclesiæ præmissis denunciationibus contractum? *num.* 161. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento consanguinitatis, A. *nu.* 163. Debet exprimi gradus in specie, *ibid. & seqq.* Item pluralitas Consanguinitatis, *num.* 165. Ac etiam propinquior gradus, si Oratores inæqualiter distent, *n.* 166. Constitutio Pii V. desuper, *num.* 167. Probatur ulterius prolixè refutando etiam opiniones, & fundamenta adversariorum, quòd requiratur gradus propinquioris expressio, si inæqualiter distent oratores, *num.* 168. *& seqq.* Si non exprimitur gradus propinquior, requiruntur litteræ declaratoriæ, illum non obstare, *num.* 172. *& seqq.* Probatur ex Bulla Urbani VIII. *nu.* 173. *& seqq.* & Innocentii X. *n.* 179. Responsio ad fundamenta adversariorum, *nu.* 180. Pro foro interno non requiritur gradus propinqui expressio, nec litteræ declaratoriæ, *nu.* 181. Debet insuper exprimi copula, si fuit habita sub spe facilius consequendi dispensationem, *nu.* 183. Etsi copula non allegatur pro causa, *nu.* 184. *& seqq.* Si copula est occulta, non est necesse eam exprimere in supplicatione, *n.* 191. Ne quidem in Pœnitentiaria, *nu.* 192. Publica verò debet exprimi, etsi habita sit post litteras Apostolicas jam obtentas, sed nondum executioni mandatas, *n.* 193. Non est necesse exprimere copulam esse sæpiùs habitam, *n.* 194. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento affinitatis sunt omnia, quæ pro dispensatione Consanguinitatis debent exprimi, *n.* 195. *& seqq.* Item an affinitas orta sit ex copula licita, vel illicita, *num.* 196. An etiam, & quando debeat concurrens honestas publica exprimi? *nu.* 197. Rursus exprimi debet, an affinitas sit in linea recta, vel transversali, *n.* 198. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione publicæ honestatis quæ? A. *n.* 199. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione cognationis spiritualis est filiatio, vel compaternitas, *n.* 200. Item an simplex, vel duplex sit cognatio? *n.* 201. Exprimenda super impedimento criminis, *nu.* 202. Exprimenda ad obtinendam dispensationem pro foro interno, *n.* 421. *& seqq.* Apud Episcopum pro foro externo, *n.* 493. *&* 513.

EXTENSIO.

1. Extensio legis duplex, una propriè dicta, seu extensiva, altera comprehensiva, seu inclusiva, & impropriè dicta, *T.* 2. *nu.* 371. *& seq.* Extensio in correctoribus jurium, an & quando locum habeat? *n.* 500. *& seqq.*

EXTRACTIO.

3. Extractio rei è loco asyli. Vide *Rei extractio.*

EXTRADITIO.

3. Extraditio rei. Vide *Rei quomodo & quando extradi debeant?*

EXTRAVAGANTES.

1. Extravagantes communes undè obligent? P. *num.* 87. *&* 91.

F.

FABER.

3. Fabri ferreram artem exercentes, non possunt locare domos propè Monasteria, & Scholas publicas, *T.* 28. *n.* 14.

FACTUM.

1. Factum alienum promitti non potest, benè tamen res aliena legari, & cur? *T.* 35. *n.* 62. *&* 63.
2. Factis in antiquis sufficiunt leviores probationes, *T.* 19. *nu.* 66. Nec requiritur plena probatio, *ibid.* Vide *Antiquis.* Factum præsumitur notum in vicino

etiam ipse Executor, *n.* 321. Executor dispensationis Apostolicæ super impedimentis Matrimonii quis esse possit, & debeat? A. *num.* 441. *& seqq.* Debet esse Doctor Theologiæ, vel Juris Canonici, *ibid. & seqq.* Non sufficit esse Licentiatum, *num.* 442. Lectores & Professores Regularium non possunt exequi, nisi sint Doctores veri, *nu.* 444. Vel Lectores Jubilati ordinis Seraphici, *n.* 445. Vel Privilegium speciale habentes, *num.* 446. Quales sunt Patres Societatis & alii mendicantes à Generali eorumdem specialiter deputati, *nu.* 446. *& seqq.* Executor debet insuper esse approbatus ab ordinario, *n.* 449. Et à pœnitente specialiter electus, *n.* 450. *& seq.* In casu extraordinario potest etiam non Doctor exequi dispensationem, *n.* 452. Quas clausulas observare debeat Executor in litteris dispensationis, *num.* 453. *& seqq.* Ad executionem non debet adhibere testes, *num.* 481. Et debet litteras lacerare, *num.* 482. Nullatenùs autem restituere oratoribus, *nu.* 484. *& seqq.* Compendiosa recollectio, quis & qualiter exequi possit dispensationem pro foro interno, *n.* 488. *&c.* Executor dispensationis Episcopalis quid observare debeat pro foro externo? A. *nu.* 506. Et quæ? quando fit Executio pro foro interno, *n.* 530. *& seq.*

EXEMPLA, EXEMPLARIA.

1. Exempla regulam non astringunt, sed declarant, *T.* 19 *num.* 6. *Non Exemplis, sed Legibus judicandum est*, declaratur, *T.* 4. *n.* 100.
2. Exempla regulam non restringunt, *T.* 6. *num.* 13. Exempla declarant dispositionem de similibus esse intelligendam, *T.* 28. *n.* 191.

Exemplaria originalium instrumentorum quam vim probandi habeant? *T.* 22. *n.* 59. 60. *&c.* Ad solemnem exemplationem plures requiruntur conditiones, & quæ, *n.* 60. His non observatis exemplar instrumenti regulariter non probat, *num.* 61. *& seqq.* An juxtà Exemplaria solemniter tradicta, possit fieri nova exemplatio, *num.* 63. *&* 64. In certis casibus probat exemplar absque illis conditionibus, *nu.* 65. *& seqq.* Exemplar sine dictis conditionibus facit aliquam præsumptionem, ac deperdito originali semiplenam probationem, *n.* 69.

3. Exemplo & factis demonstrare plus est, quàm verbis dicere, *T.* 3. *n.* 10.

EXHÆREDATIO.

3. Exhæredatio quid? *T.* 26. *num.* 477. Exhæredatio descendentium debet nominatim fieri, *nu.* 478. Et circà totam hæreditatem, *num.* 479 Atque ex legitima causa inserta testamento, *num.* 480. Quæ ab hærede scripto probari debet, *n.* 481. Idem requiritur ad exhæredationem ascendentium, *num.* 482. Enumerantur quatuordecim causæ exhæredandi descendentes, *nu.* 483. *& seqq.* An ob alias æquè graves causas præter enumeratas, fieri possit exhæredatio, *n.* 497. Quævis gravis injuria est causa sufficiens, *n.* 498. Liberi sine consensu parentum nubentes, an exhæredari possint? *num.* 499. *& seqq.* Quid circà hoc disponant statuta Bavariæ? *n.* 502. Enumerantur octo causæ, ob quas exhæredari possunt parentes, *nu.* 503. Causa Exhæredationis cessat, si antè conditum testamentum Parens cum liberis, vel hi cum illo reconciliantur, *n.* 504. Item si proles Monasterium ingrediantur, *nu.* 505. Frater in casu personæ turpis instituræ ob quas causas exhæredari possit? *n.* 506.

EXILIUM.

5. Exilii & Relegationis pœna, quid? *T.* 37. *num.* 106.

EXORBITARE.

1. Exorbitans dispositio quæ? *T.* 2. *num.* 473. Leges exorbitantes à jure communi sunt strictæ interpretationis, *num.* 421. Fallit in certis casibus, *n.* 422. *& seq.*

R. J. Exorbitare à jure quid sit? C. II. R. XXVIII. *nu.* 2. *& seqq.* Quæ à Jure exorbitant in consequentium non sunt trahenda, *ibid. num.* 5. *& seqq.* Nisi in utilitate publica, favore cultûs divini, in privilegiis motu proprio, in necessario connexis *&c. ibid. n.* 12. *& seqq.* V. etiam, C. II. R. LXXIV. *n.* 1. *&c.* R. LXXVII. *n.* 1.

EXPEDIT.

R. J. Non expedit idem est, ac non licet, C. II. R. LXIX. *num.* 5.

EXPENSÆ.

2. Expensæ testibus à longè venientibus, qualiter sint mensurandæ? *T.* 20. *num.* 441. *& seqq.* Et à quo præstandæ? *num* 438. *& seqq.* Utrum emolumentorum, quibus testis ob absentiam carere debet, ratio sit habenda? *num.* 443. Regula est quòd victus victori in expensis sit condemnandus, *T.* 27. *num.* 176. *& seqq.* Et hoc tam in causis civilibus quàm criminalibus, *num.* 177. Excepto Reo in causa criminali criminaliter intentata, *ibid.* Regula hæc fallit, quando victus justam causam litigandi habuit, *nu.* 178. *& seqq.* Vide infrà V. *Victus.* Regula illa quòd victus condemnetur victori in expensis, fallit in nonnullis aliis casibus, & quibus? *num.* 188. *& seqq.* Ut, si persona succumbens in lite sit valdè honesta, & magnæ fidei, aut religiosa, *num.* 189. Atque in casu quo pars semiplenè probavit, & Judex ei detulit juramentum necessarium, sicque ipsa vicit, *num.* 190. Secùs dicendum in juramento judiciali, seu à parte parti delato, *ibid.* An Judex teneatur victum condemnare in expensis, etiamsi hæ non sint petitæ, *n.* 191. *& seqq.* Expensæ quibus modis censeantur petitæ, *num.* 192. Si hæ non fuerunt petitæ, potest quidem Judex ex officio victum in eas condemnare, *num.* 194. Non tamen tenetur condemnare, nec postèa expensas refarcire de suo, *ibid.* Expensarum nomine quid intelligatur? *T.* 27. *n.* 196. In taxatione expensarum judicialium non attenduntur arrhæ, neque annuum salarium Advocatis per nonnullos dari solitum, *num.* 197. Expensæ necessariæ, atque judiciales, sunt in quadruplici differentia, & quæ? *num.* 198. *&* 199. Est distinguendum inter expensas contumaciæ, & expensas victoriæ, *num.* 200. *& seqq.* Et quales impensæ sub utrisque veniant, *num.* 201. Advocatus, vel doctor in propria causa conficiens instrumenta, nihil eo nomine exigere valet, *n.* 202. Nisi propter hoc perdiderit aliud lucrum, vel incurrerit damnum personale, *num.* 203. *&* 204. Aliæ differentiæ inter expensas contumaciæ, & expensas victoriæ referuntur, *n.* 205. *&* 206. Sententia super expensis potest esse incerta, & quomodo? *num.* 207. Expensæ qualiter sint probandæ? *num.* 208. In causa appellationis, utrum non solùm appellans, sed etiam appellatus, si succumbat, in expensis condemnandus sit? *num.* 209. *& seqq.* Appellans & denuò victus, indistinctè victori condemnandus est in expensis, *n.* 209. Nisi eum probabilis causa excuset, *num.* 210. Appellatus, & succumbens pariter condemnatur in expensis, si ex eisdem actis in causa appellationis succubuit, *n.* 211. *&* 212. Aliàs secùs, *n.* 213. *&* 214.

R. J. Expensæ litis, quando quis ad eas teneatur, C. II. R. XII. *n.* 18.

EXPI-

EXPILATUM.

5. Expilatæ hæreditatis crimen quid? & quæ pœnæ illius? *T.* 18. *n.* 65.

EXPLORATIO.

1. Exploratio voluntatis puellarum Deo dicandarum debet fieri per Episcopum, vel alium ab eo deputatum, *T.* 31. *num.* 157. Quomodo & de quibus facienda sit? *ibid.* Et an bina vice fieri debeat? *num.* 158.

EXPOSITIO, EXPOSITUS.

4. Expositi liberi censentur legitimi, *T.* 17.
5. Expositio infantum quid? *T.* 11. *n.* 2. Est graviter peccaminosa, *num.* 3. Etsi non fiat animo necandi infantem, sed exponendi illum misericordiæ aliorum, *n.* 4. Vel avertendi propriam infamiam, *n.* 5. Dantur tamen casus, in quibus licet exponere infantem, & qui? *n.* 6. Exponentium infantem pœnæ, si expositio fit in loco deserto, & sylvæ, *n.* 7. Et quæ, si fit in via publica, aut hospitali, *nu.* 9. Parens exponens infantem, perdit patriam potestatem, *nu.* 11. Expositi infantes habendi sunt pro legitimis, *nu.* 20. Expositos infantes qui alimentare & educare debeat? *num.* 12. *& seqq.* Ubi existunt pia loca pro illis erecta, hæc, ubi verò non sunt, Ecclesia, vel rector illius assumere & alere debent infantem, *ibid.* Quibus non refarciuntur expensæ, *nu.* 15. Deficientibus præfatorum reddibus, alere expositos tenetur Communitas, & tandem singuli in solidum, *nu.* 13. Assumentes expositum non acquirunt jus in personam, *num.* 14. Et tamen succedunt ab intestato, *n.* 18. An & quando educantes expositum, possint repetere expensas? *n.* 15. *& seq.* Parentes assumere possunt infantem ipsis invitis ablatum vel expositum, *n.* 19. Expositio languidorum, seu infirmorum quid, & quomodo prohibita? *nu.* 21. *& seq.* Parentes, & Domini prolem, vel servum languidum exponentes, privantur patria, ac dominativa potestate, *n.* 24. *& seq.* Dominus an, & ad quas expensas teneatur pro cura famuli, quà talis? *n.* 25. *& seq.*

EXPRESSUM, EXPRIMENDUM.

3. Expressa nocent, non expressa non nocent, *T.* 8. *num.* 29.
4. Exprimenda necessariò in supplicatione pro dispensatione super quovis impedimento pro foro externo, ne sub & obreptitia sit, A. *num.* 147. *& seqq.* Debent exprimi, quæ de Stylo Curiæ, vel jure sunt, *num.* 149. Si quid horum ignoranter omittitur, dispensatio obreptitia est, *ibid.* Super quocumque impedimento petatur dispensatio, debet necessariò exprimi ipsum impedimentum in specie, *num.* 150. Si plura sunt, debent omnia exprimi, *num.* 151. Et quidem in una eademque supplicatione, *num.* 152. Nisi forsan unum impedimentum esset occultum, & aliud publicum, quid juris tunc? *num.* 152. Non est necesse exprimere, quòd dispensatio super eodem impedimento jam semel petita, & denegata fuerit, *num.* 154. Copula si pro causa allegatur, debet exprimi, an sub spe facilius impetrandæ dispensationis fuerit habita, *num.* 155. Etsi una tantùm pars habuerit hanc spem; Item exprimi debet an matrimonium sit contractum bona vel mala fide, *nu.* 157. Etiam unius tantùm, *n.* 158. Item an sub spe facilius impetrandæ dispensationis, *nu.* 159. An jam sit consummatum? *num.* 160. Et in facie Ecclesiæ præmissis denunciationibus contractum? *num.* 161. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento consanguinitatis, A. *nu.* 163. Debet exprimi gradus in specie, *ibid. & seqq.* Item pluralitas Consanguinitatis, *num.* 165. Ac etiam propinquior gradus, si Oratores inæqualiter distent, *n.* 166. Constitutio Pii V. desuper, *num.* 167. Probatur ulterius prolixè refutando etiam opiniones, & fundamenta adversariorum, quòd requiratur gradus propinquioris expressio, si inæqualiter distent oratores, *num.* 168. *& seqq.* Si non exprimitur gradus propinquior, requiruntur litteræ declaratoriæ, illum non obstare, *num.* 172. *& seqq.* Probatur ex Bulla Urbani VIII. *nu.* 173. *& seqq.* & Innocentii X. *n.* 179. Responsio ad fundamenta adversariorum, *nu.* 180. Pro foro interno non requiritur gradus propinqui expressio, nec litteræ declaratoriæ, *nu.* 181. Debet insuper exprimi copula, si fuit habita sub spe facilius consequendi dispensationem, *nu.* 183. Etsi copula non allegatur pro causa, *nu.* 184. *& seqq.* Si copula est occulta, non est necesse eam exprimere in supplicatione, *n.* 191. Ne quidem in Pœnitentiaria, *nu.* 192. Publica verò debet exprimi, etsi habita sit post litteras Apostolicas jam obtentas, sed nondum executioni mandatas, *n.* 193. Non est necesse exprimere copulam esse sæpiùs habitam, *n.* 194. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento affinitatis sunt omnia, quæ pro dispensatione Consanguinitatis debent exprimi, *n.* 195. *& seqq.* Item an affinitas orta sit ex copula licita, vel illicita, *num.* 196. An etiam, & quando debeat concurrens honestas publica exprimi? *nu.* 197. Rursus exprimi debet, an affinitas sit in linea recta, vel transversali, *n.* 198. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione publicæ honestatis quæ? A. *n.* 199. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione cognationis spiritualis est filiatio, vel compaternitas, *n.* 200. Item an simplex, vel duplex sit cognatio? *n.* 201. Exprimenda super impedimento criminis, *nu.* 202. Exprimenda ad obtinendam dispensationem pro foro interno, *n.* 421. *& seqq.* Apud Episcopum pro foro externo, *n.* 493. *&* 513.

EXTENSIO.

1. Extensio legis duplex, una propriè dicta, seu extensiva, altera comprehensiva, seu inclusiva, & impropriè dicta, *T.* 2. *nu.* 371. *& seq.* Extensio in correctoribus jurium, an & quando locum habeat? *n.* 500. *& seqq.*

EXTRACTIO.

3. Extractio rei è loco asyli. Vide *Rei extractio.*

EXTRADITIO.

3. Extraditio rei. Vide *Rei quomodo & quando extradi debeant?*

EXTRAVAGANTES.

1. Extravagantes communes undè obligent? P. *num.* 87. *&* 91.

F.

FABER.

3. Fabri ferreram artem exercentes, non possunt locare domos propè Monasteria, & Scholas publicas, *T.* 28. *n.* 14.

FACTUM.

1. Factum alienum promitti non potest, benè tamen res aliena legari, & cur? *T.* 35. *n.* 62. *&* 63.
2. Factis in antiquis sufficiunt leviores probationes, *T.* 19. *nu.* 66. Nec requiritur plena probatio, *ibid.* Vide *Antiquis.* Factum præsumitur notum in vicino

cino loco, & qualiter? *T.* 23. *nu.* 208. Præterim quod est notum in remoto, *nu.* 109. Facta sunt sui natura incerta, *T.* 28. *nu.* 176. Nec præsumuntur nisi probentur, *ibid.*

3. Factum qui debet, non satisfacit solvendo æquivalens interesse, *T.* 23. *n.* 39. *& seqq.*

R. J. Factum legitimè non debet retractari, licet postea evenisset casus à quo non potuit inchoari, C. II. R. LXXIII. per tot. & *n.* 9. *& seqq.*

FALCIDIA.

3. Falcidia, & Trebellianica quid? & unde origo earum? *T.* 26. *num.* 465 *& seq.* Falcidia ex quibus bonis deducatur? *num* 467. Quantitas bonorum in computatione falcidiæ attenditur solùm illa quæ adfuit tempore mortis, *nu.* 468. Falcidiæ etiam subjacet donatio mortis causa, & hæreditum illum particulare, *nu.* 469. Non deducitur à legatis privilegiatis, nec in testamento militis, *num.* 470. *& seq.* Non deducitur à profanis legatis, si testator ita cavit, *n.* 472. Quid de jure Bavariæ? *ibid. & n.* 471. Dicta de falcidia venunt etiam intelligenda de Trebellianica, *n.* 473. Limitatur in aliquibus, *n.* 474. Liberi præter legitimam deducunt etiam Trebellianicam, vel falcidiam, *n.* 475. *& seq.*

FALLACIA.

2. Fallacia, Calliditas, & Machinatio differunt, & qualiter? *T.* 14. *n.* 4.

FALSITAS, FALSUM.

2. Falsitas, circà substantialia negotii quæ? *T.* 22. *num.* 279 Falsitas circà substantialia negotii, probabilius vitiat instrumentum in totum, *nu.* 277. *&* 278. Si testis falsitatem circà substantialia adjiciat suo testimonio, dictum ejus reprobatur in totum, *num.* 278. Secùs, si solum circa accidentalia, *num.* 281. Falsitas circà accidentalia non vitiat instrumentum, *num.* 280. Falsitate instrumenti probata circà unum punctum substantiale, tollitur fides ejus in totum, *T.* 22. *n.* 310.

4. Falsitas precum in supplicatione pro dispensatione, alia est circa causam finalem, alia circà impulsivam, *A. n.* 204. Quænam falsitas in genere vitiet, *num.* 205. Falsitas circà causam finalem, seu motivam invalidat dispensationem, *num.* 206. Nisi sint plures causæ finales, & una saltem earum vera, *nu.* 207. Falsitas circà causam impulsivam non vitiat dispensationem, *num.* 208. Unde cognosci valeat causam esse motivam, vel impulsivam, *n.* 209.

5. Falsum, seu crimen falsi quid, & quot modis committatur? *T.* 20. *n.* 1. *& seq.* Committitur principaliter dicto, scripto, facto, usu, *num.* 2. A quibus, & quando crimen falsi committatur dicto, *n.* 3. *& seq.* Quot modis committatur scripto, *num.* 9. *& seq.* Quot modis contingere possit in Bullis Pontificiis? *num.* 12. *& seqq.* Quot modis committatur facto? *n.* 14. *& seq.* Quot modis committatur circà monetam? *num.* 21. *& seq.* Qualiter committatur usu, seu potiùs abusu, *num.* 25. Falsi pœnæ quæ? *T.* 20. *n.* 26. *& seq.* Pœna testis falsum deponentis in judicio, *num.* 27. *& seq.* Pœna Advocati, *num.* 30. Et Judicis committentis falsum, *nu.* 31. Pœna committentis falsum in scripto, *num.* 32. Et circà litteras Apostolicas, *nu.* 33. Pœna falsificantis pondera, & mensuras, *n.* 35. Ac supponentis partum, *nu.* 34 Pœna falsum committentis circà monetam, *num.* 38.

FAMA.

2. Fama bona quid? *T.* 20. *nu.* 29. Fama vi nominis, & fama, ut sic quid? *num.* 384. Fama in bonam partem accepta quid? *num.* 385 Propriè loquendo non dicitur, nisi bona sit, *nu* 386. Fama male appellatur infamia, *ibid. & nu.* 29. Fama ut sic dividitur in famam hominis, & famam inter homines, & quid? *n.* 387. *&* 388. Fama an à certo auctore provenire debeat? *n.* 388 *&* 389. Fama inter homines est duplex, & qualis? *nu.* 390. Fama super facto particulari potest ratione suæ originis tripliciter distingui, *T.* 20. *num.* 391. Fama differt à rumore, & quomodo? *num.* 392. Fama ut probet, quæ requirantur? *n.* 393. *& seqq.* Fama debet esse uniformis, solida, constans, & perfecta, non vaga, levis, aut contraria, *n.* 393. Fama potest robari per duos testes, *num.* 394. Testes deponentes de fama, quales esse debeant, & qualiter deponere? *num.* 394. *& seqq.* Fama est difficilis probationis, *n.* 399. Fama quam vim probandi habeat, seu quis sit ejus effectus? *nu.* 400. Utrum fama faciat semiplenam probationem, variant Doctores, *num.* 401. *& seqq.* Melius istud relinquitur arbitrio judicis, *n.* 404. Dantur aliqui casus, in quibus fama plenè probat, *n.* 405. *& seqq.* Ut in factis antiquis, *num.* 406. Et in rebus modici præjudicii, *num.* 407. Vel quando cum fama concurrunt alia adminicula, *nu.* 408. Item in iis quæ sunt difficilis probationis, *nu.* 409. Et quando agitur Remedio, *can. Redintegranda*, 3. *quæst.* 1. *num.* 410. Item quando agitur ad evitandum peccatum, *n.* 411.

3. Fama sanctitatis defuncti quomodo coli, ac invocari possit? *T.* 45. *num.* 18. *& seqq.* Fama etiam publica sine aliis adminiculis plenè non probat, *T.* 2. *num.* 21.

5. Fama, & honor æquiparantur vitæ, imo subindè magis æstimantur, *T.* 12. *n.* 150. Ob famæ & honoris defensionem an occidere liceat? *n.* 143. *& seq.*

FAMILIA, FAMILIARIS.

1. Familiarium nomine quid intelligatur? *T.* 11. *num.* 99. Quæ requirantur, ut Episcopus suum familiarem, sibi cæteroquin non subditum ordinare valeat? *n.* 90. 98. *& seqq.* Vide *Ordinari.*

2. Familiaris nomen latiùs patet, ac nomen domestici, *T.* 20. *n.* 122.

4. Familiæ & bonorum in ea conservatio, est causa dispensandi super impedimentis, *A. n.* 70. Familia honesta quid? *n.* 188. *& n.* 335.

FAMOSUM.

5. Famosum quid? *T.* 1. *n.* 244.

FAMULI, FAMULÆ.

3. Famuli, & famulæ. Vide *Locatores operarum.*

4. Famuli conductitii, studiosi, ubi matrimonialiter copulari possint, & debeant? *T.* 3. *n.* 61.

5. Famulis ægrotis, vel infirmis quid pro cura suppeditare teneantur Domini? *T.* 11. *num.* 25. *& seqq.* Et an debeant eisdem mercedem? *n.* 27.

FATALIA.

2. Fatalia appellationum quid? *T.* 28. *num.* 152. Et unde sic dicantur? *nu.* 153. Generatim sunt in triplici differentia, *nu.* 154. Fatalia interponendæ appellationis quæ? *num.* 155. Hæc olim fuerunt duo, vel tres dies, nunc sunt decem dies, *nu.* 156. Decendium ad appellandum concessum, quando currere incipiat, & currat? *n.* 157. *& seqq.* Fatalia introducendæ, ac prosequendæ appellationis sunt duplicis generis, videlicet fatalia legis, *num.* 163. *&* 164. Et fatalia hominis, *n.* 165. *&* 166. Fatalia legis introducendæ coram Judice ad quem appellationis, de jure Civili sunt sex menses, *nu.* 167. Et quid de Jure Canonico, *n.* 168. Fatalia prosequendæ,

quendæ, ac finiendæ appellationis de Jure sunt annus, & ex causa biennium, *T.* 28. *num.* 169. Hoc tempus est computandum à die interpositæ appellationis, *nu.* 170. Lapsus horum fatalium non obstat illi qui propter justum impedimentum, non prosequitur, vel non finit tunc appellationem, *nu.* 171. Enumerantur hujusmodi sex justa impedimenta, *n.* 172. *& seqq.* Onus probandi tale impedimentum prosequendæ appellationis incumbit appellanti, *nu.* 176. Non sufficit probare duntaxat impedimentum, nisi etiam probetur diligentiam in eo removendo adhibitam esse, *num.* 177. Stante legitimo impedimento prosequendi appellationem intrà annum, conceditur appellanti secundus annus ipso jure, *num.* 178. An tunc appellans debeat intrà annum protestari de impedimento? *num.* 179. Et an ipsi impedito solum ex parte anni, concedatur secundus totus ipso jure? *num.* 180. Ulterius tempus, putà tertius annus, conceditur legitimè impeditis per restitutionem in integrum, *n.* 181. Si per Judicem stetit, quominùs debito tempore finiatur appellatio, tempus fatalium non currit, *nu.* 182. Fatalia prosequendæ, ac finiendæ appellationis, hodiè non attenduntur in majoribus Tribunalibus, *num.* 183. Appellans à gravamine extrajudiciali adhuc potest majoratum tempus auditur, saltem per remedium juris communis, *n.* 184. Fatalium à jure concessorum terminus an & per quem possit restringi? *T.* 28. *num.* 185. *& seqq.* Judex à quo, non potest statuere terminum finiendæ appellationis, *num.* 185. Et si hoc fecerit, censetur præfixille terminum prosequendæ appellationis, *numer.* 186. Potest tamen terminum ad prosequendam appellationem concessum abbreviare, secundùm exigentiam negotii &c. *num.* 187. *&* 185. E contrà Judex *ad quem* non potest istum terminum abbreviare, nisi immineat periculum, idque exemplificatur, *nu.* 188. *&* 190. *& seq.* Qualiter in aliis causis possit Judex *ad quem* fatalia appellationum finire? *num.* 192. Fatalia appellationum potest sibi ipsi restringere appellans, *num.* 193. Utrum hæc mutuo partium consensu possint prorogari? *num.* 194. Quis sit Judex in causa desertæ appellationis ob lapsum fatalium, *nu.* 195. *&* 196. Si appellans nunquam comparuit coram Superiore, tunc Judex à *quo* cognoscit super causa desertæ, vel non desertæ appellationis, *n.* 197. Aliàs de hac cognoscit Judex *ad quem*, *nu.* 198. Fatalia appellationum tollunt potestatem postea appellandi, *num.* 277. 152. *& seqq.*

FAVOR, FAVORABILIS.

R. J. Favorabiles leges vel dispositiones quænam censendæ, C. II. R. XV. *nu.* 2. *& seqq. n.* 20. *& seqq.* Favores sunt ampliandi & quomodo? C. II. R. XV. per tot. Non sunt interpretandi in onus & incommodum illius, cui concessi sunt, R. LXI. *n.* 2. & è contrà, *num.* 10.

FAUTOR.

5. Fautores & Receptores Hæreticorum quinam? & quibus pœnis subjaceant? *T.* 7. *n.* 251.

FELONIA.

3. Felonia quid? & quando privet feudo? *Tit.* 20. *num.* 151. *& seqq.*

FOEMINA.

1. Fœminæ prohibentur pro aliis postulare, licet possint pro seipsis, *Tit.* 37. *num.* 13. Fœminæ excluduntur ab officio Procuratoris, exceptis certis casibus, *T.* 38. *numer.* 52. Fœmina non potest esse arbitrix, *T.* 43. *num.* 41. Exceptis certis casibus, *num.* 42. Bene tamen arbitratrix, *num.* 43. Per fœminas an possit induci consuetudo? *T.* 4. *nu.* 113. *& seqq.*

3. Fœminæ citius senescunt, & generare desinunt, quàm viri, *T.* 32. *n.* 16. Fœmineo vocabulo non continetur masculinum, *T.* 28. *n.* 25.

4. Fœminæ cur citiùs pubescant, quàm viri? *Tit.* 2. *num.* 8.

FENESTRA.

5. Fenestræ domûs an fieri possint, si ex illis videri potest in Monasteria fratrum, & Monialium? *T.* 32. *num.* 42. *& seq.*

FERA.

2. Fera animalia quamdiu possideamus? *T.* 12. *num.* 203.

FERIÆ.

2. Feriæ quid? & unde dicantur? *T.* 9. *num.* 3. *&* 4. Feriæ, & dilationes in quo differant? *numer.* 2. Feriarum tres sunt species, *numer.* 5. Videlicet, feriæ sacræ, sive solemnes, *numer.* 6. Feriæ rusticæ, seu necessariæ, *numer.* 7. *& seqq.* Ac feriæ repentinæ, & quid? *numer.* 10. Feriarum sacrarum obligatio, quæ? *T.* 9. *num.* 3. *&* 4. Datur præceptum de feriis sacris, seu diebus festis observandis, *numer.* 11. Extat potestas in Ecclesia instituendi festa de præcepto, *num.* 12. Hæc nequeunt indicere Reges, aliique Principes seculares, *numer.* 13. Quamvis possint statuere pœnam violantibus dies festos ab Ecclesia indictos, *numer.* 14. Episcopi possunt in suis Diœcesibus instituere festa de præcepto, etiam ab exemptis observanda, *numer.* 15. De facto tamen oportet attendere ad Constitutionem Urbani VIII. *numer.* 12. Dies festi quando incipere debeant? *numer.* 17. *& seqq.* Feriatis diebus, seu feriis sacris, an & qualiter sit prohibitus Mercatus? *Tit.* 9. *numer.* 20. *& seqq.* Mercatus nomine quid intelligatur? *numer.* 21. Alicubi diebus festis de consuetudine celebrantur Nundinæ, *num.* 22. *&* 23. Feriatis diebus etiam placitum est prohibitum, ac regulariter invalidus omnis actus contentiosæ jurisdictionis, *numer.* 26. *& seqq.* Actus tamen jurisdictionis voluntariæ possunt fieri diebus feriatis, *numer.* 29. Feriis sacris nequit renunciari de consensu partium, *numer.* 31. Nec feriis repentinis, *numer.* 32. Non obstante quòd simul important favorem partium, *numer.* 33. Benè tamen feriis rusticis, *numer.* 31. *&* 34. Sive dein partes expresè consentiant, sive tacitè, *numero* 35. Feriatis diebus an, & qualiter ratione necessitatis, vel utilitatis, valeat placitum, sive judicium? *numer.* 36. *& seqq.* Exemplificantur casus necessitatis, ob quam tunc potest exerceri judicium, *numer.* 37. *& seqq.* Ac etiam casus pietatis, *numer.* 41. *& seqq.* In causis summariis, seu de plano tractandis, potest procedi tempore feriarum rusticarum, *num.* 44 *&* 45. Non item extra casum necessitatis, aut pietatis, in feriis sacris & repentinis, *num.* 46. Utrum quolibet tempore, etiam feriato, possit offerri libellus? *num.* 47. *& seqq.* Aut valeat citatio facta die feriato ad non feriatum, *num.* 49. *& seqq.* Et è contrà citatio facta die non feriato ad feriatum? *nu.* 64. *& seqq.* Feriatis diebus an possit fieri captura seu incarceratio Reorum? *nu.* 73. *& seqq.* Aut possit fieri receptio testium, eorumque examen? *num.*

76. *& seq.* In feriis observandis, an sit attendendus locus judicis, aut Rei, vel actoris, quando in uno eorum loco sunt feriæ, & non in altero, *n.* 80.

FESTUM.

1. Festos dies ab ordinariis præceptos tenentur Regulares etiam exempti observare, & qua ratione? T. 31. *n.* 27. Vide supra *dies festivi.*

FEUDUM, FEUDALIS.

1. Feudorum libri unde sumpserint initium? P. *nu.* 170.
2. Feudalium causarum, quis sit judex competens? T. 1. *num.* 118. *& seqq.* Plures hic distinguuntur casus, *n.* 118. Quando inter vasallos ejusdem Domini agitatur causa feudi, hujus cognitio spectat ad dominum, *num.* 119. & 120. Sive agatur petitorio, sive possessorio, *num.* 121. Ac procedit etiam respectu Ecclesiarum & Clericorum feudum à Laico habentium, *n.* 122. *& seqq.* Non obstante privilegio fori, *num.* 123. Si Dominus feudi nolit, vel non possit justitiam exhibere, tunc devolvitur jurisdictio ejus in alium, *num.* 125. Nempe in Judicem ordinarium Rei convenienti, *n.* 126. Aut in Superiorem Domini feudi, si eum habuerit, *n.* 127. De causis feudum non concernentibus Dominus feudi non judicat, sed Judex ordinarius Rei, *num.* 128. Idem dicendum; quando extraneus etiam super re feudali cum Vasallo habet litem, *nu.* 129. Quæ conditiones requirantur, ut Domino feudi competat jurisdictio in Vasallos? *n.* 130. Quis sit Judex, quando quæstio feudalis agitatur inter Dominum & Vasallum de Dominio directo, *nu.* 131. & 132. Vasallus negans feudum, cadit à jure feudi, & quando? *nu.* 133 Si inter Dominum & Vasallum oriatur quæstio circa feudum super Dominio utili, cognoscunt Pares Curiæ, *num.* 134. *& seqq.* Quid si Dominus feudi non habeat Pares Curiæ? *num.* 137. Alicubi in horum locum successit Judex ordinarius, *ibid.* Dominus feudi nequit cognoscere super crimine Clerici Vasalli, *num.* 138. Benè tamen super delictis impropriè dictis, quæ post se feloniam trahunt, *num.* 139. An Dominus feudi possit Clerico feudum auferre ob crimen, de quo per Judicem Ecclesiasticum est condemnatus? *num.* 140. Etiam injiciendo manus in Clericum, Vasallum, qui resistit, nec vult possessionem feudi relinquere? *num.* 141. & 142. Quando feudum est Ecclesiæ, an & qualiter ob crimen Clerici feudum ipsi auferatur? *n.* 143. In causis feudalibus mulier nequit esse testis, T. 20. *n.* 89.
3. Feudatarius quid? T. 20. *nu.* 5. Tenetur ad fidelitatem, & obsequium personale, *nu.* 9. Ecclesiasticus habens feudum sæculare judicatur à Laico, *nu.* 17. Feudum quoad originem, naturam & divisionem, *num.* 2. *& seqq.* Feudi origo, *ibid.* feudi varia acceptio, *n.* 5. Feudum definitur, *num.* 6. Debet esse res immobilis, *num.* 7. Per feudum solummodo transfertur dominium utile, liberaliter tamen, & perpetuò, *n.* 8. Feudatarius obligatur ad fidelitatem, & obsequium personale, *num.* 9. Si habet feudum proprium, *num.* 10. Feudum aliud est proprium, aliud impropriu m, *num.* 11. Aliud est antiquum, novum, paternum & avitum, *num.* 12. Differentia inter feudum novum, & antiquum, *n.* 13. *& seq.* Feudum Ecclesiasticum, & sæculare quid? & unde cognoscatur? *nu.* 15. Clerici habentes feudum sæculare à Domino directo in causa feudali judicantur, *n.* 16. Feudum nobile & ignobile quid? *nu.* 18. Regale, & non regale quid? *num.* 19. Ligium, & non ligium quid? *num.* 20. Feuda ligia non potest quis à duobus Dominis accipere, *n.* 21. Benè tamen non ligia, *n.* 22. Feudum familiæ, seu ex pacto & providentia quid? *n.* 23. Feudum hæreditarium quid? *nu.* 24. *& seqq.* Feudum masculinum & fœmineum quid? *num.* 27. Feudum fœmineum est impropriè tale, nec possunt in eo succedere fœminæ, quandiu masculus superstes est, *nu.* 28. Quid sit feudum francum & non francum? *n.* 29. Personale & Reale, de Camera & de Cavena? *num.* 30. Quardiæ & Castaldiæ? *num.* 31. Soldatæ? *n.* 32. Feuda personalia sunt feuda impropria, *num.* 33. Feudum emptitium, & gratuitum, *n.* 34. Feudum Burlaticum, Bavaris speciale quid? *num.* 35. Enarrantur ejus conditiones, *nu.* 36. Feuda Burlatica in Bavaria sunt frequentia, *numer.* 37. Feuda Equestria quæ? *num.* 38. Feudorum libri an sint authentici? *num.* 39. *& seqq.* Feudum dare & accipere quinam, & quomodo possint? *n.* 43. *& seqq.* Dare possunt omnes, & soli rerum suarum administrationem habentes, *ibid.* Etiam Plebeii & fœminæ, *num.* 44. Episcopi quoque, & Ecclesiarum Prælati & quomodo? *nu.* 45. *& seqq.* Rerum suarum administratione carens in feudum dare nequit, *num.* 47. Excipitur minor, qui saltem feudum antiquum concedere potest, *nu.* 48. Feudum accipere potest quivis, si specialiter non prohibetur, *n.* 49. Etiam minorennis & pupillus, quomodo? *num.* 50. Ac insuper Superior ab inferiore, *nu.* 51. Clerici quoque feuda accipere possunt, *n.* 52. *& seqq.* Feudum fieri, seu in feudum dari potest quævis res immobilis, *num.* 54. Excipitur res sacra, *ibid.* Feudum acquiritur tribus modis, *num.* 55. Pacto, & Investitura, *ibid. & num. seqq.* Investitura quomodo, & coram quibus fieri debeat? *num.* 57 In casu litis investituram probare quomodo debeat Vasallus? *num.* 58. Feudum acquiritur etiam præscriptione triginta annorum, *nu.* 59. Etiam sine titulo, dummodò adsit bona fides, *num.* 60. Ex re feudali potest fieri allodialis per præscriptionem, *num.* 61. & 67. An possit feudum malè alienatum præscribi? *num.* 62. *& seqq.* Feudi successio, quamvis olim nulla fuerit, hodiè tamen datur, T. 20. *num.* 69. *& seqq.* Ab intestato, non item ex testamento, *nu.* 70. Dispositio testamentaria de feudis, est nulla, *num.* 71. Excepto feudo perfectè hæreditario, *nu.* 72. Triplex genus succedentium in feudo, *nu.* 73. Primo loco succedunt descendentes filii, & nepotes, hi in stirpes, illi in capita æqualiter, *num.* 74. Filii æqualiter succedunt, etsi sint ex diverso matrimonio, *num.* 75. In feudis individuis, Ducatûs, v. g. solus primogenitus succedit, cujus filius tanquam nepos Patris præfertur secundo genito Patris, *num.* 76. Filii adoptivi, & illegitimi in feudo ordinariè non succedunt, *nu.* 77. Filius etiam justè exhæredatus in feudo succedit, *num.* 78. Ascendentes in feudo regulariter non succedunt, *nu.* 79. Limitatur in aliquibus casibus, *n.* 80. Deficientibus descendentibus regulariter succedunt agnati, non item cognati, *num.* 81. *& seq.* Deficientibus descendentibus & fratribus succedunt nepotes ex fratribus in capita, non in stirpem, *n.* 83. Deficientibus etiam his nepotibus, succedunt agnati illi, qui ex linea defuncti vasalli descendunt, *n.* 84. Agnati in infinitum succedunt, *num.* 85. *& seq.* In feudo novo soli descendentes succedunt, *num.* 87. Fœminæ, & descendentes ob eis etiam masculi regulariter in feudis non succedunt, *num.* 88. *& seqq.* Nisi feudum sit fœmineum, vel speciale adsit pactum, *nu.* 90. *& seq.* In impropriis feudis, an fœminæ succedant? *num.* 92. In feudis emptitiis succedunt fœminæ, *num.* 93. Fœmina in feudo investita non repellitur à masculo postea nato, nisi tempore investituræ jam fuerit in utero matris, *nu.* 94. Fœmina semel exclusa an censeatur perpetuò exclusa? *num.* 95. Clerici, & Religiosi in feudis propriis regulariter non succedunt, *nu.* 96. *& seqq.* Nisi fiat annexa dignitati Ecclesiasticæ, aut vi investituræ, statuti, vel consuetudinis id eis competat, *nu.* 99. In feudis francis, fœmineis, hæreditariis, & aliis impropriis Clerici & Religiosi succedunt, *num.* 100. Etiam Monasterium loco professi, quamdiu talis Religiosus vivit, *num.* 101. *& seq.* In feudis Regalibus Monasterium loco Professi non succedit, *num.* 103. Benè tamen in oppidis & Castris jurisdictionem habentibus, *nu.* 104. Muti, surdi &c. succedunt in feudis, quorum servitia præstare valent, *num.* 105. *& seqq.* Non item in illis, quorum servitia præstare nequeunt, *num.* 107. In quo casu an & quid debeat eis dari de feudo? *num.* 108. Feudum quas obligationes & Jura pariat Domino, ac Vasallo? T. 20. *num.* 109. *& seqq.* Domino competit Jus proprietatis in feudo, *num.* 109. Vasallus debet Domino præstare obsequium, & jurare fidelitatem, *num.* 110. Quidnam ratione fidelitatis debeat? *num.* 111. De formula juramenti Vasallorum remissivè, *num.* 112. Contingente mutatione ex parte Domini, vel Vasalli, debet hic renovationem investituræ petere, *num.* 113. Pro qua tamen de jure nihil, de consuetudine tamen relevium datur, *num.* 114. Relevium inter & Laudemium distinctio, *numer.* 115. Vasallus habet dominium utile in feudo, *num.* 116. Quas obligationes habeat Dominus feudi respectu Vasalli? *numer.* 117. *& seqq.* Vasallus sine consensu Domini non potest alienare feudum, *nu.* 119. Nisi sit hæreditarium, *num.* 120. Vel alienetur proximiori agnato, *num.* 121. Vel mulier habens feudum illud marito pro dote consignet, *nu.* 122. Vasallus dare potest feudum alteri in feudum, *numer.* 123. Et etiam ad modicum tempus locare, *num.* 124. Feudum novum potest vasallus cum consensu Domini alienare, *num.* 125. Non item antiquum, nisi accedat consensus agnatorum, *n.* 126. Quid si feudum antiquum malè alienatum proximus agnatus non revocat? *num.* 127. Agnatis competit Jus retractûs feudi absque eorum consensu alienati, *n.* 128. Licitum est alienare feudum ad ratificationem Domini, *n.* 129.
3. Feudum amittitur, si Vasallus absque consensu Domini illud alienat, *numer.* 130 Postquam actu illud jam tradidit, *numer.* 131. Etiamsi statim iterum recuperet, *numer.* 132. An feudum sine consensu Domini alienatum, ad Dominum, vel ad agnatos transeat? pro & contrà disputatur, *numer.* 133. *& seqq.* Si contiogente mutatione Vasallus dolosè, vel culpabiliter investituræ renovationem non petit, feudum amittit, *numer.* 140. *& seq.* Secùs est si legitimè impeditus, vel ex alia causa rationabili, id omittit, *numer.* 142. Impuberes ob neglectam investituram non amittunt feudum, benè tamen Minores, *numer.* 143. Quibus competit restitutio in integrum, *numer.* 144. Dominus finito anno, & die amittens Vasallum ad servitia feudalia censetur remisisse pœnam, *numer.* 145. Feudum ob neglectam investituram amissum, ad Dominum, non ad agnatum redit, *num.* 146. Per renunciationem etiam amittitur feudum, *num.* 147. *& seqq.* Quibus & quomodo renunciari, vel resignari possit feudum? *ibid. & seqq.* Ob feloniam amittitur feudum, *numer.* 151. Recensentur delicta ob quæ Vasallus privatur feudo, *numer.* 152. Feudum novum ob delictum amissum, devolvitur ad Dominum, antiquum verò ad proximos agnatos, si delictum est tale, quo Dominus nec directè, nec indirectè offensus est, *num.* 155. Secùs ad Dominum redit, *numer.* 156. Nisi feudum sit annexum dignitati Ecclesiasticæ, hoc enim ad successores Ecclesiasticos devolvitur, *num.* 157. Si feudum ad Prælatum simul & Capitulum pertinet, privatur pars peccans pro sua parte, sine præjudicio partis innocentis, *numer.* 158. Feudum sit Domino apertum, quando nullus amplius existit hæres, *numer.* 159. Ad privandum possessione Vasallum delinquentem requiritur sententia declaratoria judicis, *numer.* 160. Judex in materia feudali quis sit? *num.* 161.

FICTIO, FICTE, FINGERE.

1. Fictio Juris quid? T. 2. *numer.* 176. Fictionis juris plura referuntur exempla, *num.* 170. *& seqq.* Fictio juris differt à præsumptione juris multipliciter, *numer.* 181. *& seqq.* Leges in fictione juris fundatæ, an etiam locum habeant in foro conscientiæ? *num.* 185. *& seqq.* Regulæ circà fictionem juris attendendæ, quæ? *numer.* 187. *& seqq.* Fictio juris idem operatur in casu fictо, quod veritas in casu vero, *numer.* 181. Intelligendo hoc secundùm specialitatem in jure expressam, non quoad alia, *num.* 189. *& seqq.* Fictio non est tantæ potentiæ, quantæ veritas, *num.* 190. Fictio juris non debet plus operari in casu fictо, quàm veritas in casu vero, *num.* 191. & 192. Fictio non habet locum, nisi in casibus à Jure expressis, *numer.* 193. & 194. Nec ipsa habet locum in statutis, *num.* 195. Fictio non trahitur ad illa, quæ sunt impossibilia, secundùm naturam, *n.* 196.
4. Fictè promittens Matrimonium, ad quid teneatur? T. 1. *n.* 6. *& seqq.*
4. Fingere nullus censetur, T. 1. *num.* 7.

FIDEICOMMISSARIUS, FIDEICOMMISSUM.

3. Fideicommissarius, & fideicommissarius hæres quid? T. 26. *n.* 604.
Fideicommissum quid? *ibid.* Aliud est universale, aliud particulare, *numer.* 605. Absolutum, & conditionatum, *numer.* 606. Fideicommisso regulariter gravare potest quivis quomvis qui vel ab intestato, vel in testamento hæreditate, aut Legato honoratus est, *nu.* 608. *& seqq.* Fideicommissum potest fieri pro libitu testatoris, *num.* 610. Fideicommissarius hæres tenetur omnia juxta dispositionem testatoris restituere, *numer.* 611. Exceptis fructibus post aditam hæreditatem collectis, *num.* 612. Potest etiam cogi, ut hæreditatem adeat, eamque tradat fideicommissario, *numer.* 613. Fideicommissum regulariter vendi nequit, *num.* 614. Limitatur in sex casibus, *numer.* 615. *& seqq.* Fideicommissum purum, non item conditionatum transfertur ad hæredes fideicommissarii, *numer.* 621. Si liberi fideicommisso universaliter gravantur, semper subintelligitur conditio, si absque liberis discedant, *numer.* 622. *& seqq.* Quid, si proles fideicommisso gravata sub conditione, *si sine liberis discedat*, ingrediatur Monasterium, *num.* 624. *& seqq.* Fideicommissum quando expiret? *num.* 628.

FIDEIJUSSOR.

3. Fideijussor, & fidejussio quoad naturam, & divisionem, T. 22. *nu.* 2. *& seqq.* Fideijussor quid? *nu.* 2. Fideijussio quid? *numer.* 3. Alia est libera, alia necessaria, *numer.* 4. Alia judicialis, alia extrajudicialis, *numer.* 5. Alia principalis, alia subalterna, seu succedanea, *num.* 6. Alia simplex Indemnitatis, *num.* 7. Alia idonea, seu sufficiens, alia inidonea, seu insufficiens, *nu.* 8. Media sufficientia quis dicatur habere? *n.* 9. Contra fidejussorem carentem suffi-

cientibus mediis, vel qui est difficilis conventionis, debitor excipere potest, *num.* 10. Fidejussio quavis verborum formâ oretenùs & in scriptis fieri potest, *numer.* 11. Fidejussor dari potest super quovis debito, & obligatione, etiam per delictum contracta, *num.* 12. Si agitur civiliter, vel etiam criminaliter quidem, sed non nisi ad pœnam pecuniariam, *num.* 13. Potest quis de sistenda persona incarcerata fidejubere, *num.* 14. Non tantùm pro præsenti, sed etiam futura obligatione fidejuberi potest, *num.* 15. Fidejussor esse, seu fidejubere quis possit? *T.* 22. *num.* 16. *& seqq.* Possunt omnes qui à Lege non prohibentur, *numer.* 16. Prohibentur autem milites, exceptis veteranis honestè dimissis, *num.* 17. Mulieres etiam pro conjunctissimis personis non possunt fidejubere, *num.* 18. Nec in conscientia ad aliquid tenentur ratione fidejussionis, *numer.* 20. Et si mulier ignorans privilegium suum aliquid ratione fidejussionis dedit, iterum repetere potest, imo non repetenti tenetur Creditor restituere, *num.* 21. Ponuntur casus in quibus etiam mulieres possunt fidejubere, & stare fidejussioni, *num.* 22. *&* 19. An & quando mulieres possint renunciare privilegio Senatûs Consulti Vellejani? *numer.* 23. *& seqq.* Particularia ex statutis Bavariæ de fidejussionibus Rusticorum, & Civium communium, *num.* 27. Ecclesiarum Prælati, & Clerici, de jure fidejubere non possunt, *numer.* 28. Nisi in casu raro, præsertim ex pietate & charitate, *num.* 29. Subinde tenentur fidejubere, *ibid.* Clericus fidejubens, debet de Patrimonialibus, & non de Ecclesiasticis satisfacere, *num.* 30. Nisi ex causa necessitatis, vel pietatis, pro egeno aliave causa pia fidejubeat, *numer.* 31. Clericus pro alio Clerico, ac etiam Ecclesia sua fidejubere valet, *num.* 32. Etsi Clerici fidejussio de bonis patrimonialibus facta sit illicita, est tamen valida, *num.* 33. Nec Prælati, nec privati Regulares sine juris solemnitate fidejubere possunt, *num.* 34. Excepto casu quo Prælatus pro modica quantitate fidejubet, *numer.* 35. Fidejussio à Prælato, vel privato religioso facta, est illicita, & invalida, & privat Prælatum administratione temporalium & spiritualium, *num.* 36. Prælatus tamen in tali suspensione celebrans non incurrit irregularitatem, *num* 37. Fidejussoris & fidejussionis obligationes, & effectus, *numer.* 38. *& seqq.* Principalis obligatio fidejussoris est, ut solvat id quod debitor principalis tempore fidejussionis debebat, si hic non est solvendo, *numer.* 38. An etiam usuras? *ibid.* Fidejussor non tenetur plus, nec priùs solvere, quàm debitor principalis reverà debet, *numer.* 39. Si fidejussor ad plus se obligavit, quàm debitor reverà debuit, tenetur saltem illud solvere, quod debitor principalis à parte rei debet, *num.* 40. *& seqq.* Si fidejussore ad certum duntaxat tempus jubente, Creditor tempus sine consensu fidejussoris prorogat, ad nihil tenetur fidejussor, *num.* 43. Si debitor principalis est in culpabili mora solvendi, nocet etiam fidejussori, absolutè fidejubenti, *numer.* 44. Fidejussor non tenetur ad usuras, aut alias novas accedentes obligationes, *num.* 45. Nisi specialiter, vel universaliter ad has quoque se obliget, *numer.* 46. Fidejussoris obligatio transit etiam ad hæredes, *numer.* 47. Si plures sunt fidejussores super eodem debito, tenentur omnes in solidum, *num.* 48. Fidejussoris, & fidejussionis favores & Beneficia, *num.* 49. *& seqq.* Fidejussor habet beneficium excussionis, seu ordinis, *num.* 50. *& seq.* Nisi notoriè constet, debitorem non esse solvendo, *num.* 52. Vel debitor absens sit, *numer.* 53. Aut difficilis conventionis existat, *num.* 54. Item nisi malitiosè neget fidejussionem, *num.* 55. Aut beneficio ordinis, seu excussionis expresè, vel tacitè renunciet, *num.* 56. Fidejussor habet etiam beneficium divisionis, in quo consistat? *numer.* 57. Enarrantur casus, in quibus hoc non gaudet, *numer.* 58. *& seqq.* Fidejussor habet in superius cedendarum actionum, in quo consistat? *num.* 61. Si Creditor fidejussori solvendi cedat actiones, potest fidejussor pro libitu contra debitorem, vel contrà fidejussores agere, *nu.* 62. Actiones possunt à Creditore fidejussori non tantùm antè, sed etiam post solutionem cedi, *num.* 63. *& seqq.* Fidejussor habet quoque beneficium liberationis, in quo consistat? *numer.* 65. Enarrantur plures casus, in quibus fidejussor petere potest liberationem à fidejussione etiam antequàm solvat, *n.* 66. *& seqq.*

R. J. Fidejussor populi obligatur, etsi pupillus non obligetur, C. II. R. XLII. *num.* 16. Fidejussor à Tutore nominatus, si præsens non contradicit, consensisse censetur, R. XLIII. *num* 3. Fidejussori nocet mora debitoris principalis, R. XXV. *num.* 11.

FIDELIS, FIDES.

1. Fideles, quomodo dicantur unum, sicut Personæ Divinæ? *T.* 1. *n.* 11.

Fides habet plures in jure acceptiones, *Tit.* 1. *num.* 39. *& seqq.* Accipitur subindè pro collectione Articulorum fidei Divinæ credendorum, *num.* 41. & sic sumitur in Rubrica Tituli primi *De Summa Trinitate, & fide Catholica*, *num.* 42. Fides Catholica cur sic appelletur? *num.* 43. Fidei definitio ab Apostolo *Hebr.* cap. 11. tradita, an bona sit? *num.* 44. *& seqq.* Fidei duplex munus, *num.* 47. *& seqq.* Fides est credere quod non vides, *nu.* 48. Fides, & Spes in quo differant? *num.* 49. Fides Divina secernitur à fide humana, opinione, suspicione, atque scientia, & quomodo? *num.* 50. Alia fidei tum habitualis, tum actualis definitio, *numer.* 51. Fidei Symbolum. Vide *Symbolum*, & *Articuli*. Fides eadem fuit Patrum veteris Testamenti & nostra, *num.* 69. *& seqq.* Mysteria fidei quomodo successivè magis fuerint explicata, declaratur exemplis, *num.* 75. *&* 76. Fidei confessio, qualis esse debeat? *num.* 83. Fidei assensus, confessio & professio differunt, *num.* 151. Fidei professio, à quibus fieri debeat? *T.* 1. *num.* 152. *& seqq.* Tenentur eam emittere baptizandi, *nu.* 152. Hæretici ad unitatem Ecclesiæ redeuntes, *numer.* 153. Sacris ordinibus initiandi, *num.* 154. Promoti ad Episcopatum, *num.* 156. Ac promoti ad Canonicatus, & Dignitates Cathedralium Ecclesiarum, vel ad quæcunque beneficia curam animarum habentia, *num.* 157. Etiamsi professionem fidei in adeptione alterius beneficii jam emisissent, *num.* 158. Aut eam fecissent in hoc ipso Beneficio, quod postea dimiserunt, ac denuo acquisiverunt, *num.* 159. Item provisi de Monasteriis, Conventibus &c. Ordinum Regularium, *numer.* 160. Et an hoc sit usu receptum? *num.* 161. Sicut & Doctores, Magistri, Regentes Universitatum, vel Gymnasiorum, ac Scholares ad Gradum promovendi, *num.* 162. Non tamen tenentur emittere professionem Fidei, qui promoti sunt ad Canonicatus Ecclesiarum Collegiatarum, vel Beneficia non curata, *cit. T.* 1. *num.* 163. *& seqq.* Nec ea facere tenentur Coadjutores Canonicorum Cathedralium, Portionarii, Vicarii temporales &c. *n.* 166. Pro-

Professionem Fidei coram quibus facere teneantur Provisi de Canonicatibus Cathedralibus? *num.* 167. Præsertim sede Episcopali vacante? *n.* 168. Coram quo eam facere teneantur Provisi de Beneficiis curatis? *nu.* 169. An sufficiat hanc facere coram Vicario Generali, etiam Episcopo non impedito? *nu.* 170. Et ubi hæc fieri debeat sede Episcopali vacante? *num.* 171.

Fidei professio, quo tempore sit facienda? *T.* 1. *num.* 172. *& seqq.* Debet ea fieri à Promotis intra duos menses à tempore adeptæ professionis Beneficii, *n.* 172. Quid juris, si per Promotum stet, quò minùs accipiat possessionem? *n.* 173. Requiritur ad id possessio pacifica, *num.* 174. Promotus non faciens professionem Fidei intra bimestre, tenetur eam postea, quam primùm poterit, emittere, *num.* 175. *& seqq.* Sufficit, si Promoti eam emittant ex alio titulo, *num.* 178. Et probare se eam emisisse, *num.* 180. Fidei professio an possit fieri per Procuratorem, *n.* 181. *& seqq.*

Fidei professionem omittentibus Clericis beneficiariis, quæ pœnæ generatim sint impositæ? *T.* 1. *nu.* 188. *& seqq.* Eam omittentes peccant mortaliter, *n.* 188. *&* 189. Et qualiter fructus non faciant suos? *n.* 190. *& seqq.* An istos in conscientia teneantur restituere ante sententiam Judicis? *nu.* 195. Omittentibus debitam Fidei professionem non suffragatur possessio, & qualiter? *num.* 199. *& seqq.* Cui applicandi sint fructus Beneficii, ob intermissam Fidei professionem à Beneficiario non acquisiti? *n.* 205. Vide suprà *Clericus Beneficiarius.*

2. Fides bona an requiratur ad acquirendam quasi possessionem incorporalium? *T.* 12. *num.* 178. *& seqq.* Sententia negativa statuitur, & probatur, *nu.* 179. *&* 180. Bona fides requiritur, ut quis agere possit interdicto de aqua quotidiana, & hujusmodi, *nu.* 182. Sicut & ad validitatem actûs ex tali quasi possessione procedentis, & cur? *n.* 183. *&* 184. Bonæ, seu malæ fidei possessor. Vide *Possessor.*

Fides bona ad præscriptionem legitimam omnino requiritur, *T.* 26. *num.* 57. 58. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Præscriptionem an impediat.* Fides bona in proposito, quid? *n.* 57. Ea in Foro externo præsumitur, nisi probetur contrarium, *n.* 57. *&* 83. Bona, vel mala fides in materia præscriptionum, qualiter probetur? *T.* 26. *n.* 83. *& seqq.* Qui allegat malam fidem alterius, eam probare debet, *n.* 83. Dubitans num res sit sua, nec bonam nec malam fidem habet, *nu.* 84. Bonam fidem, atque præscriptionem, an impediat error Juris? *n.* 87. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Juris ignorantia.*

Fides mala Prælati an noceat Ecclesiæ, vel Capitulo, habenti bonam fidem, ne præscribere possit? *T.* 26. *n.* 79. *& seqq.* Bona, vel mala fides Testatoris, aut Prædecessoris in Beneficio &c. an prosit, vel noceat? Remissivè, *n.* 82.

3. Fidem ut suscipiat nullus cogi debet, *T.* 33. *num.* 6.

5. Fides publica, etiam hæreticis, & infidelibus est servanda, *T.* 7. *n.* 316.

Fidem frangenti fides frangi potest, *T.* 7. *n.* 318.

R. J. Fidem frangenti, fides non est servanda, C. II. R. LXXV. *n.* 2. 3. *&c.*

Fides bona & mala in materia præscriptionis quid sit? C. II. R. II. *n.* 1. 2.

Fides bona non patitur, ut semel exactum iterum exigatur, C. II. R. LXXXIII. *n.* 2. . . ex fide quod non est, peccatum est.

Fides bona Theologica & Juridica, C. II. R. II. *num.* 8.

Fides bona semper præsumitur donec probetur contrarium, *ibid. num.* 12. Nisi in ignorantia Juris, C. II. R. LXXXII. *n.* 7.

Fides mala quomodo probetur? *ibid. n.* 13. & C. II. R. LXXXII. *n.* 7.

Fides etiam hosti est servanda, C. II. R. LXXV. *num.* 10.

Fides est inseparabilis & indivisibilis, C. II. R. XXXVII. *num.* 13.

FIDUCIARIUS.

3. Fiduciarius hæres quis? *T.* 26. *num.* 604.

FIERI.

R. J. Fieri multa prohibentur quæ facta tenent, C. I. R. V. *num.* 9.

FILIA, FILIUS.

1. Filiæ pactum, quod dote contenta patri ab intestato non succedat, an valeat? *Tit.* 35. *num.* 80. *& seqq.*

Filius in Divinis an debeat dici, *semper nascitur*, vel potiùs *semper natus est*? *T.* 1. *n.* 88. *& seqq.*

Filius naturalis, quis? *T.* 17. *num.* 2. Manzer, Nothus, & Spurius, quis? *ibid.* Filiusfamilias habens liberam peculii administrationem, an possit donare? *T.* 38. *num.* 18.

Filii Presbyterorum ante Sacerdotium ex justis nuptiis procreati, an possint ordinari? *T.* 17. *num.* 5. Imo nonnulli horum ad Summum Pontificatum fuerunt assumpti, *ibid.* Filius Sacerdotis Græci licitè ordinatur, secùs de Latinis, & cur? *num.* 6. Filius illegitimus nequit in Ecclesia, ubi pater ejus Beneficium habet, vel habuit, quodcumque Beneficium obtinere, *n.* 30. Ne quidem simplex, ex dispensatione Episcopi? *nu.* 13. Imò nec etiam potest in tali Ecclesia, Sacristam, Musicum, aut alium Ministrum agere, *n.* 31. Etiam si fuerit illegitimè natus ante Clericatum parentis, *n.* 32. Vide infrà ℣. *Illegitimorum.* Filius etiam legitimus Sacerdotis nequit immediatè succedere in Beneficio paterno, *num.* 33. Bene tamen mediatè, *n.* 34. Potest etiam aliud dissimile Beneficium habere in Ecclesia, in qua pater ministrat, *num.* 35. Solus Papa dispensat, ut filius immediatè succedat patri in Beneficio, *n.* 36. Filiorum appellatione, an contineantur Nepotes? *num.* 41.

2. Filiusfamilias absque patris consensu in Judicio stare nequit, *T.* 1. *num.* 147. Exceptis certis casibus, *numer.* 148. Filiusfamilias nequit renuntiare S. C. Macedoniano; & cur? *T.* 2. *num.* 248. Pro filiis an testes esse possint Parentes, & è contrà? *T.* 20. *n.* 102. *& seqq.* Filii an sint admittendi ad testimonium adversus Parentes suos, & è contra? *T.* 20. *n.* 144. *& seqq.*

Filii nascuntur patriæ magis, quàm parentibus, *num.* 149. Filii adversus parentes non coguntur dicere testimonium, *T.* 21. *nu.* 29. Imò nec volentes admittuntur, *n.* 29. *&* 33. Filius præsumitur legitimus, etsi probetur, uxorem tempore conceptionis filii fuisse adulteram, *T.* 23. *n.* 85.

3. Filiusfamilias Patronus quando præsentet, & quando loco ipsius Pater? *T.* 38. *n.* 42. *Filiorum nomine etiam filiæ continentur*, *T.* 18. *n.* 245.

5. Filii, & Nepotes Hæreticorum, etiam Conversorum, quibus pœnis subjaceant? *T.* 7. *num.* 268. *& seqq.*

Filii Innocentes ob delicta Parentum Divino, & humano judicio puniri solent, *T.* 7. *n.* 287. *& seqq.*

R. J. Filii hæreticorum &c. inhabiles sunt ad beneficia Ecclesiastica, C. II. R. XXII. *n.* 7.

Filii reorum læsæ Majestatis fiunt infames &c. C. II. R. XXII. *n.* 8.

Filiofamilias non licet dare mutuam pecuniam, nec quid aliud, ut inde pecuniam acquirat, C. II.

R. LXXXIV. *num.* 7. R. LXXXVIII. *num.* 4.
Filiusfamilias pro alio potest agere in Judicio etiam sine Patris consensu; licet non pro se, C. II. R. LXVIII. *num.* 8.
Filius repudians hæreditatem paternam potest mutare, &c. C. II. R. XXXIII.

FINIS.

3. Finem ad aliquem qua obligatione quis tenetur, eâdem tenetur ad media, T. 4. *n.* 13.
4. Finis quando conceditur, concedunturque etiam media, A. *num.* 505.

FISCALIS, FISCUS.

5. Fiscal's Advocatus. Vide *Advocatus fiscalis.*
2. Fisci res usucapi non possunt, & quando secùs? T. 26. *num.* 28. Contra Fiscum non procedit usucapio triennalis, T. 26. *num.* 169. Fisci privilegiis gaudet Ecclesia, & quomodo? *n.* 169. *&* 173.
3. Fiscus an, & quando succedat ab intestato? T. 27. *n.* 59 *& seq.* Fiscum habet Episcopus, *n.* 63.
R. J. Fisci privilegium si concurrat cum privatis, C. II. R. XXIX. *n.* 15.

FLAGRANTI.

5. Flagranti in crimine deprehensus quis dicatur? T. 1. *num.* 267. Punitur non servato Juris ordine: & quomodo? *numer.* 268. Judex pro tribunali non sedens non dicitur, aliquem in flagranti deprehendere? *num.* 269.

FOEDUS.

5. Fœdus cum Hæreticis, vel Infidelibus inire, vel eos juvare, vel auxilium illorum implorare contra alios, præsertim Catholicos, an & quando possint Principes Catholici, T. 7. *n.* 156. *& seqq.*

FOENERATORES.

2. Fœneratores, cur in causis usurarum cogantur edere libros rationum suarum? T. 22. *n.* 197.

FORMA, FORMULA.

3. Forma dat esse rei, T. 5. *n.* 127.
Forma pauperum: Forma communis: Forma dignum: Rationi congruit: Forma gratiosa: si alteri: si neutri: si nulli: quid in materia Beneficiorum? T. 5. *n.* 159. *& seqq.*
4. Forma pauperum, seu in forma pauperum dispensatio, quid? & quare inducta? A. *nu.* 366. *& seqq.* Datur non tantùm à Papa, sed etiam ab Episcopis, *nu.* 368. Romæ non datur nisi ob præcedentem copulam, vel suspicionem illius, *num.* 369. Episcopi verò & Nuncii eam etiam ex aliis causis concedere solent, *n.* 370. & debent, *n.* 371.
Formula seu in forma pauperum qualiter concedantur litteræ dispensationis, A. *num.* 406. Formula harum litterarum, *ibid.* Clausulæ in ea observandæ, *num.* 407. *& seqq.* Dispensandis in forma pauperum debet pœnitentia publica imponi, *num.* 409. Et servitium personale pro pia fabrica, *numer.* 410. Per decretum, & quale? *numer.* 411. Executor dispensationis in forma pauperum sub nullitate debet abstinere ab omni munere, *num.* 414. Praxis exequendi litteras dispensationis in forma pauperum, *nu.* 415. *& seqq.*
Formula supplicationis pro dispensatione impetranda apud curiam Romanam in ordine ad forum externum, A. *n.* 240. *& seq.* Formula supplicationis pro *perinde valere*, *n.* 362.
Formulæ supplicationis ad obtinendam dispensationem pro solo foro interno, A. *num.* 425. *& seqq.*
Formulæ supplicandi Episcopo ad obtinendam dispensationem pro foro externo, A. *numer.* 595. *& seqq.*
Formulæ supplicandi eidem ad obtinendam dispensationem pro foro interno, *n.* 517. *& seqq.*
Formula exprimendi causas & impedimenta, & alia necessaria exprimenda, A. *n.* 241. *& seqq.*
Formula scribendi Procuratori Generali, ut dispensationem procuret, A. *n.* 435.
Formulæ variæ litterarum dispensationis pro solo foro externo, A. *n.* 292. *& seqq.*
Formula litterarum dispensationis pro solo foro interno, A. *n.* 439.
Formulæ litterarum dispensationis in forma pauperum, A. *n.* 406.
Formula attestandi de paupertate Oratorum, A. *n.* 403.
Formula dispensationis Episcopalis, quæ fit per alterum pro foro externo, A. *n.* 505. Formula dispensationis ejusdem pro foro interno, *n.* 527.

FORNICARIUS, FORNICATIO.

3. Fornicarii Clerici pœna, T. 2. *n.* 48.
4. Fornicatio sponsi vel sponsæ post sponsalia commissa, solvit illa ex parte innocentis, T. 1. *n.* 242. Sponsæ fornicatio etiam præcedens solvit sponsalia, *num.* 246. Non item sponsi, *numer.* 248. Nisi hic cum pluribus rem habuisset, aut prolem generasset, *num.* 251.
Fornicatio spiritualis quid? & quando præbeat causam divortii? T. 19. *n.* 31. *& seq.*
5. Fornicatio quid, & quotuplex? T. 16. *nu.* 54. *& seqq.* Est gravissimum peccatum contra naturam, *n.* 56. Pœna fornicationis Laici, *num.* 57. Pœnæ Clericorum fornicantium, inter quas est etiam privatio Beneficii, *num.* 58. *& seqq.*

FORUM.

1. Forum fortiri, & legibus ligari, paria sunt, T. 2. *num.* 307.
2. Fori nomen quandoque ponitur in masculino, quandoque in neutro genere, T. 2. *num.* 2. *& seqq.* Forus competens, quid? *num.* 5. Si Reus habet multiplicem forum, in electione Actoris est, eum, in quo maluerit, foro convenire, *num.* 6. Reus coram incompetente Judice conventus impunè non comparet, opponendo exceptionem declinatoriam fori, *num.* 7. Exceptio declinatoria fori, quando sit proponenda? *num.* 7. *&* 8. Quid, si de incompetentia fori liquidò non constet? *nu.* 7. *&* 10. *& seqq.* Orta quæstione de competentia fori inter Judicem Ecclesiasticum & Laicum, debet cognoscere Ecclesiasticus, *num.* 13. Competentia fori pluribus modis oritur, *nu.* 14. *& seqq.* Modi ordinarii, ac speciales; & extraordinarii, seu generales fortiendi forum, qui? *n.* 15.
Forus domicilii est verus, & naturalis forus, T. 2. *numer.* 24. Forus domicilii concurrit cum quolibet alio foro; adeò, ut Reus ibidem possit conveniri super rebus, & delictis etiam alibi gestis, *num.* 28. *& seqq.* Judex domicilii potest procedere contra subditum præsentem, ac etiam citare absentem, quoad omnes effectus, *num.* 29. *& seqq.* Nec obstat, quòd nuntius exequatur citationem extra ejus territorium; & cur? *nu.* 30. Judex domicilii quomodo procedere possit contra subditum absentem citatum, & contumacem in comparendo? *nu.* 32. *&* 33. Utrùm quis forum fortiatur, & conveniri valeat ratione domicilii originis? T. 2. *n.* 34. *& seq.* An ratione quasi domicilii quis forum fortiatur? *num.* 36. *& seqq.* Vagabundi ubi forum fortiantur? *n.* 44. *&* 46. Forus domicilii in quibus differat à foro contractûs, delicti, & rei? *nu.* 60. *& n.* 102. 103. *&* 104.

Forum

Forum ratione delicti, an, & qualiter quis fortiatur? T. 2. *num.* 47. *& seqq.* Delinquens, si adhuc est in loco delicti, tum respectu personæ, quàm respectu bonorum etiam ibi existentium, est de jurisdictione Judicis delicti, *num.* 48. Vide infrà ℣. *Judex delicti.*
Forum ratione contractûs, an, & quando quis fortiatur? T. 2. *num.* 80. *& seqq.* Regula illa, quòd quis in loco contractûs conveniri possit, plures habet limitationes, *num.* 83. *& seqq.* Ut quando inter partes contrahentes aliter convenium est, *num.* 84. In advenis, & viatoribus, *n.* 85. Dummodo non interveniat simul horum delictum, *num.* 86. Et sint veri viatores, non autem vagabundi, *num.* 87. Simulque contrahens cum ipsis sciat, eos statim recessuros, aliùs secùs, *num.* 88. Limitatur etiam in contractu Dotis, *nu.* 89. Et, quando quis non reperitur in loco contractûs, si patiatur bona sua possideri, *n.* 90. Judex contractûs, an, & quando jurisdictionem habeat respectu contrahentium? *n.* 91. 92. *& seqq.*
Forum ratione rei alicubi sitæ, an, & quando quis dicatur fortiri? T. 2. *num.* 98. *& seqq.* Certum est, quòd ratione rei, de qua contenditur, quis fortiatur forum, *n.* 98. Sive res sit mobilis, sive immobilis, *n.* 99. *& seqq.* Quid, si res mobilis alicubi sit in transitu? *n.* 100. *&* 101. Forus ratione rei, vel delicti, aut contractus, in quo differat à foro domicilii? *n.* 60. *& n.* 102. 103. *&* 104.
Forum ratione continentiæ causarum, an, & qualiter quis fortiatur? T. 2. *nu.* 144. *& seqq.* Quid dicendum de modo extraordinario fortiendi forum in Curia Romana? T. 2. *num.* 5. *&* 106. *ac seqq.* Et per avocationem causæ? *nu.* 117. Et per prorogationem jurisdictionis? *nu.* 122. Ac ex qualitate causarum? *n.* 143. *& seqq.* Causæ mixti fori, quæ? T. 2. *nu.* 151. *& seqq.* Vide infra ℣. *Causæ mixti fori.*
Forus ratione præventionis, qualiter acquiratur? T. 2. *num.* 165. *& seq.* Vide infrà ℣. *Præventio.* Forus ex *lege Diffamari*, qualiter acquiratur? T. 2. *num.* 175. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Lex Diffamari.* Referuntur alii modi extraordinarii fortiendi forum, *nu.* 183. *& seqq.*
Fori privilegium, an, & quo jure competat Clericis? T. 2. *n.* 186. *& seqq.* Extensio privilegii fori ad Regulares, facta est authoritate Ecclesiæ, *nu.* 198. *&* 230. Vide supra ℣. *Clericis privilegium Fori, an, & quo jure?*
5. Forus triplex est, alius contentiosus, alius pœnitentialis, alius conscientiæ, T. 7. *n.* 347.
Forum ad contentiosum quando dicatur res deducta? T. 12. *n.* 232.
R. J. Forum fortitur quis ratione delicti, contractûs &c. C. II. R. XXVI. *n.* 8.

FRANCISCANI.

3. Franciscanorum nomine veniunt Observantes, Recollecti, Reformati, Discalceati, T. 31. *n.* 50. Vivunt sub eodem Generale, *ibid.* Qui solus utitur sigillo totius Ordinis, *n.* 51.
Franciscanorum Religio quando inceperit, & qui ea militant? T. 31. *n.* 47. *& seq.* Est mixta, *num.* 63. Atque omnium perfectissima, *n.* 65. Durabit usque ad finem mundi, *n.* 67. *& seqq.*
3. Francisci sancti Regula fuit divinitus revelata, T. 31. *num.* 47. *& seqq.*

FRATRES.

1. Fratres Minores, aliique Religiosi communicationem privilegiorum habentes, an possint ordinari extra tempora à jure statuta? T. 11. *n.* 40. *& seq.* usque ad *num.* 51. Fratres Minores communicant in privilegiis aliorum Ordinum, tum concessis, tum concedendis, *num.* 45. Fratres Minores non possunt personaliter assistere Advocatis, quos ipsorum negotia temporalia agitantur in Curiis, T. 37. *num.* 26. Fratres Prædicatores præcedunt Fratribus Minoribus; cur? P. *n.* 110.
3. Fratres Germani, consanguinei, uterini qui? T. 26. *n.* 417. Non sunt necessarii hæredes, *ibid.*
Fratres Minores non possunt instituti hæredes, benè tamen Legatarii, T. 26. *n.* 403. An & quomodo capaces sint Legati? T. 26. *n.* 635. *& seqq.* Nequeunt esse executores Testamentorum, *num.* 781. Possunt tamen dare Executoribus Consilium, *nu.* 782. Potestque eis indirectè committi executio, & quomodo? *num.* 783.
Fratres Minores possunt proprias Ecclesias, & Oratoria benedicere, ac ad cultum divinum deputare, T. 40. *num.* 9. Item Ecclesias suas pollutas reconciliare, *n.* 27.
4. Frater tenetur aliquando dotare sororem, & quando? T. 20. *n.* 47.

FRAUS & DOLUS.

2. Fraus, & dolus, alicui patrocinari non debent, T. 14. *num.* 16. & T. 24. *num.* 49. Fraudis suspitionem tollit causa paris affectionis, T. 20. *num.* 107. Præsumptio contraria potest tollere præsumptionem fraudis, T. 23. *n.* 96.
R. J. Fraus legi quomodo fiat. Vide *Legi fraus &c.* Fraus. Vide *Dolus.*

FRIGIDITAS.

4. Frigiditas in ordine ad contrahendum Matrimonium, & frigidi qui? T. 15. *n.* 3.

FRUCTUS.

1. Fructus beneficii Beneficiarius non facit suos, si omittat debitam Fidei professionem, T. 1. *nu.* 190. *& seqq.* Vide supra ℣. *Clerici Beneficiarii.* Fructus tales Beneficii, cui sint applicandi? *numer.* 205. *& seqq.* Fructus taliter amissos non potest condonare Ordinarius loci, *nu.* 207. Sed oportet recurrere ad Papam, *num.* 208. Fructus prioris Episcopatus, an Episcopus translatus possit secum asportare? T. 7. *n.* 44. *& seqq.* Fructus pendentes, & tempore factæ translationis Episcopi adhuc inexacti, an pro rata temporis pertineant ad Episcopum translatum? *num.* 55. *& seqq.* Clericus resignans Beneficium lucratur omnes fructus ejus ante resignationem perfectam maturos &c. T. 9. *num.* 150. Limitatur illud in fructibus Mensæ Capitularis adhuc indivisis annorum præcedentium, *num.* 151. Post resignationem jam perfectam nequit resignans percipere fructus Beneficii, *num.* 152. Et si secus attentaverit, tenetur ad restitutionem, *n.* 153. Cui talis restitutio sit facienda? *num.* 154.
Fructus pendentes Beneficii, an pro rata temporis sint dividendi inter Resignantem, & Resignatarium? T. 9. *n.* 155. *& seqq.* Spectato Jure communi fructus illi non sunt dividendi, sed debentur Ecclesiæ, aut successori, *nu.* 156. In praxi tamen oportet attendere ad specialem locorum consuetudinem, *nu.* 157. Ad evitandas lites potest inter Resignantem, & Resignatarium antea fieri liquidatio certæ portionis fructuum, *num.* 159. Neque tale pactum censetur simoniacum; cur? *num.* 160. Fructuum nomine, qui intelligantur? *num.* 161. Corollarium de pretio seminis, atque impensarum, per successorem solvendo, *n.* 162. De divisione fructuum inter hæredes defuncti, & inter Successorem in Beneficio, quid dicendum? *n.* 163. Congrua portio de fructibus Beneficii, qui ratione debeat assignari Vicario perpetuo? T. 28. *n.* 37. 38. *&* 39.

2. Fructus

2. Fructus generatim, qui? *T.* 13. *n.* 104. Fructuum appellatione in Jure, qui veniant? *n.* 105. Obligatio restituendi fructus rei alienæ, qualiter intelligenda? *num.* 106. Inter fructus continetur collatio Beneficiorum Ecclesiasticorum, *num.* 104. Fructus alii sunt naturales, alii industriales, *n.* 107. *& seq.* Fructus civiles non constituunt tertiam fructuum speciem, sed reducuntur ad industriales, *num.* 108. Fructus naturales, *nu.* 109. Et fructus industriales, qui? *n.* 110. In dubio quales sint, Judicis arbitrio est discutiendum, *num.* 111. *& seqq.* Lac, & lana in pecoribus, an sint fructus industriales, vel naturales? *n.* 112. *&* 113. Fructus percepti, *nu.* 114. Fructus percipiendi, *n.* 115. Fructusque consumpti, qui? *n.* 116.

Fructus rei ablatæ una cum ipsa, & omnia damna illata, an & qualiter teneatur restituere spoliator? *T.* 13. *num.* 117. Vide infrà ℣. *Spoliator violentus.* Fructus ex re aliena perceptos tenetur restituere possessor malæ fidei, licet violentus non sit, *nu.* 124. Imò & eos, qui à Domino percipi potuissent, *nu.* 125. Fructus industriales ex re aliena perceptos, & nondum consumptos, utrùm bonæ fidei possessor restituere teneatur? *T.* 13. *n.* 120. *&* 127. *& seqq.* Utrum is lucretur fructus naturales? *num.* 135. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.* Fructus bonæ fidei ex re aliena percepti, & jam consumpti, an debeant restitui, quando ex eis possessor non est factus locupletior? *T.* 13. *num.* 142. *& seqq.* Utrùm fructus tum naturales, tum industriales ante litis contestationem consumptos, teneatur bonæ fidei possessor restituere, quando ex eis factus est locupletior? *num.* 147. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.*

Fructuum sequestratio. Vide infrà ℣. *Sequestratio.*

3. Fructus & commoda rei venditæ, ad quem pertineant? Vide *Emptionis, & Venditionis periculum, & commodum.*

Fructus grossi, & fructus Præbendæ quid? *Tit.* 4. *num.* 165.

Fructuum nomine quid veniat? *T.* 21. *n.* 47.

FUGA, FUGIENS, FUGITIVUS.

2. Fuga potest patratum scelus facit præsumptionem contra fugientem, *T.* 23. *n.* 104. Nisi appareat alia rationabilis causa discedendi, *n.* 105.

3. Fugientes è carceribus vel manibus satellitum ad loca sacra gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 154.

3. Fugitivi Religiosi. Vide *Religiosi fugitivi.*

FUNDARE, &c. FUNDUS.

3. *Fundamentum ubi non est, Superædificari non potest, T.* 43. *n.* 1.

Fundatio Beneficii. Vide *Beneficii erectio.*

Fundare Ecclesiam quis dicatur? *T.* 38. *n.* 6.

Fundator Beneficii, an & quas possit conditiones in limine Fundationis apponere, *Tit.* 5. *num.* 105. *& num.* 350.

R. J. Fundus dotalis non potest vendi, C. II. R. XXXIX. *n.* 10.

FUR, FURTUM.

2. Furtum connumeratur inter crimina excepta, & quomodo? *T.* 18. *n.* 103. Furtivæ res præscribi non possunt; & in quo sensu? *T.* 26. *n.* 27.

3. Fures gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 96. *&* 106.

5. Fures quinam sint? Vide *Furtum.*

Furtum propriè quid, à quibus & quomodò fiat? *T.* 18 *n.* 2. *& seq.* Definitur furtum, *ibid.* Debet esse actualis acceptio fraudulenta, *n.* 3. *& seq.* Lucrifaciendi causâ, *n.* 5. Rei alienæ, *n.* 6. Mobilis, *num.* 8. *& seq.* Datur etiam furtum usûs fructûs, & possessionis, ut in depósito pignore, commodato, *num.* 10. Furti Rei sunt, qui ad illud consulunt: juvant, *num.* 11. Item qui rem furtivam scientes emunt, vel aliàs recipiunt, *n.* 12. Qui furem positivè occultant, *nu.* 13. Si res furtiva aliunde recuperari potest, nullus tenetur furem indicare, nisi legitimè interrogetur, *num.* 14. Filiusfamilias rem à patre, & Uxor à Marito auferens committunt furtum, *num.* 15. *& seqq.* Actione tamen furti non tenentur, *ibid.* Benè verò, qui ope, aut consilio furtum illorum secundant, *num.* 17. Qui rem alicubi inventam accipit animô retinendi, fur est: non item, si accipit, ut Domino cognito restituat, *num.* 18. Inventor rei alienæ tenetur de Domino indagare, *n.* 19. Et per tempus expectare, *nu.* 20. Ac quamdiu, & usque dum Dominus compareat? *n.* 22. *& seqq.* Furtum non committit, qui in extrema necessitate quid aufert, *nu.* 24. *& seq.* Creditor rem sibi debitam clàm auferens in foro externo, non item in foro interno, habetur pro fure, *num.* 27. *& seqq.*

Furti pœnæ in ordine ad solvendum, quæ? *T.* 18. *n.* 28. *& seq.* Domino, & cujus interest, competit actio furti, *nu.* 30. Etiam contra Impuberem, nec non contra consulentes, & auxiliantes, *num.* 31. Competit insuper vindicatio rei contra quemvis possessorem, *num.* 33. Et conditio furtiva, *num.* 34. Inter criminales pœnas furti est etiam infamia, *nu.* 35. Et mors, non quidem antiquo, bene verò novo Jure, *n.* 35. *& seqq.* Furti magni & parvi, simplicis & non simplicis, pœnæ prima vice, *nu.* 38. Secunda vice, *n.* 39. Tertia vice, *nu.* 40. Violenti furti pœna, *num.* 41. Utrùm possit quis ob furtum prima vice commissum ad mortem condemnari, *n.* 42. *& seq.*

Furtum sacrilegum, quid? *T.* 18. *num.* 54. Et pœnæ illius, quando cum violentia, vel effractione, *n.* 55. Et sine hac committitur.

Furto ablatorum restitutio non fisco, nec Judici, nec Officialibus ejus, sed Domino fieri debet, *T.* 18. *nu.* 44. *& seqq.* Et quidem Jure Divino, ac Canonico, *n.* 46. Ad quam faciendam Episcopus furem compellere potest, sicut & scientes rem furtivam, ut revelent, *num.* 47. *& seq.* Furtum etiam inducit infamiam, *n.* 49. Et irregularitatem, *nu.* 50. Si est notorium, *nu.* 51. Princeps sæcularis potest abolere infamiam furis, non item irregularitatem, *num.* 52. Fur Clericus præter præfatas pœnas deponitur, *n.* 53.

R. J. Fur à die commissi furti semper est in culpabili mora restituendi, C. II. R. XXV. *n.* 5.

FURIOSUS.

2. Furiosus non potest stare in Judicio, *T.* 1. *n.* 141. Furiosi confessio non valet, *T.* 18. *n.* 20.

R. J. Furiosus non potest contrahere matrimonium, C. II. R. LXXVII. *n.* 2.

G.

GABELLA.

3. Gabella quid? *T.* 39. Solus Princeps eam imponere potest, *nu.* 40. Et quando? *num.* 41. *& seq.* Ab ea solvenda, an & quando immunes sint? *T.* 49. *num.* 248.

GALLICUS MORBUS.

4. Gallicus morbus an, & quando solvat sponsalia? *T.* 1. *n.* 258.

GENERALIS FRANCISCAN.

3. Generalis Franciscanorum solus utitur sigillô totius Ordinis, solusque dicitur Generalis totius Ordinis S. Francisci, *T.* 31. *n.* 51.

R. J.

R. J. Generalis Concessio. Vide *Concessio.*

Generali dispositioni, derogat specialis, C. II. R. XXXIV. *n.* 15.

GENUS.

R. J. Generi per speciem derogatur, C. II. R. XXXIV. *n.* 8. *&c.*

Genus & species quænam dicantur in sensu Philosophico & Juridico? C. II. R. XXX. *num.* 18. R. XXXIV. *n.* 2. 3. 4.

GEOMETRICA.

R. J. Geometrica æqualitas in Justitia distributiva, C. II. R. XII. *n.* 5.

GERMANI.

3. Germani, & consanguinei qui? T. 20. *num.* 81.

GERMANIA.

5. Germaniæ consuetudo, & praxis exigendi quinque pro centum, an, & quando sit licita, ac valida? T. 19. *n.* 55. *& seqq.*

GLOSSA.

1. Glossa, quantæ sit authoritatis? P. *n.* 146. *& seq.* Ejus authoritas est magna, *n.* 147. Non tamen habet vim legis, *n.* 148. *& seqq.* Quam opinionem ex pluribus allegatis præsumatur approbare? *n.* 151.

GRADUS.

3. Graduum computatio pro Matrimonio, & successione hæreditaria, quomodo in utroque jure fiat, & observetur? T. 27. *n.* 6. *& seqq.*

4. Gradus affinitatis quomodo computentur & cognoscantur? T. 14. *n.* 51. *& seqq.*

Gradus consanguinitatis quid? T. 14. *num.* 10. Computatio ejusdem de utroque jure, *num.* 11. Regula computandi, & cognoscendi gradus Consanguinitatis in quavis linea, *n.* 13. *& seqq.*

Gradus propinquus seu propinquitas debet exprimi in supplicatione, A. *num.* 166. *& seqq.* Probatur multipliciter, *ibid.* Episcopus graviter peccat, & nulliter agit, si exequitur dispensationis litteras non exprello gradu propinquo obtentas, *n.* 168. *& seq.* Si non exprimitur, debet peti Bulla declaratoria, illum non obstare, *n.* 172. *& seqq.*

GRÆCI.

1. Græcorum objectiones contra Processionem Spiritus Sancti à Filio, dissolvuntur, T. 1. *nu.* 27. *& seqq.* Græcorum status ante & post schisma, *n.* 38.

GRASSATOR.

3. Grassator viarum quis sit? & quando careat Asylo? T. 49. *n.* 94 *& seqq.*

5. Grassatores viarum, & Latrones, quibus pœnis subsint? T. 17. *n.* 24.

GRATIA.

1. Gratia Papalis an perficiatur ex sola Signatura? T. 3. *num.* 74. Gratiam factam, & Gratiam faciendam, quæ Rescripta censeantur continere? T. 3. *n.* 253. *& seqq.* Gratia facta non expirat morte concedentis, etiam re integrâ, *num.* 252. Secus dicendum de Gratia facienda, *nu.* 251. *&* 252. Vide infrà ℣. *Rescripta gratiæ.*

3. Gratia facta, facienda, & expectativa in materia Beneficiorum quid? T. 5. *n.* 152. *&* 168. Expectativa quid? & quomodo prohibita? T. 8. *nu.* 37. Potest fieri à Papa, non item ab Episcopo, *n.* 40. *& seqq.*

R. J. Gratia mera & libera non committit vitium *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.* in acceptione personarum, unam alteri præferendo, C. II. R. XII. *n.* 4.

Gratiæ novæ non extinguunt veteres, C. II. R. LXI. *num.* 5.

Gratia alicui concessa non debet trahi ab aliis in exemplum, C. II. R. LXXIV. *numer.* 2. *&* 3. R. LXXVIII. *num.* 1.

Gratiam faciendi seu jus aggratiandi habet supremus Princeps, C. II. R. XII. *nu.* 6. . . . Ob gratiam alicui concessum, non est in ejus dispendium retorquendum, C. II. R. LXI. *n.* 2. 3. & è contra, *num.* 10.

GRATIANI.

1. Gratiani Decretum. Vide suprà ℣. *Decretum Gratiani.* Gratiani dicta cujus sint authoritatis? P. *n.* 79. Nonnulli ejus errores referuntur, *n.* 80. *& seqq.*

GRATITUDO.

5. Gratitudinis causâ dare temporale, vel præstare temporale pro spirituali, an, & quando sit Simoniacum? T. 3. *n.* 106. *& seqq.*

GRAVAMEN.

2. Gravamen per sententiam diffinitivam irreparabile, exemplificatur, T. 28. *n.* 16.

GUARDIANI.

1. Guardiani Fratrum Minorum censentur esse in dignitate Ecclesiastica, sicque possunt esse Delegati Papæ, T. 29. *num.* 70.

H.

HABITATIO.

2. Habitatio quid? T. 26. *num.* 104.

HABITUS.

3. Habitus Clericorum. Vide *Clericorum obligatio quoad habitum.*

Habitus Infidelium potest assumi à Religiosis, qui ad eos mittuntur, T. 1. *n.* 117.

Habitus Novitiorum egredienti non restituitur sed pretium ejus, T. 31. *n.* 122. *& seqq.*

Habitus Novitiorum est triplex, T. 31. *n.* 176.

HÆRES, HÆREDITAS.

1. Hæres censetur esse eadem persona cum Testatore, T. 3. *n.* 124.

2. Hæredis & defuncti persona, in Jure censetur esse una, & qualiter? T. 7. *num.* 32. Heredes, aliique successores, in quos transivit instantia, tenentur jurare de calumnia, non obstante juramento Prædecessoris, *num.* 31. Hæres censetur eadem persona cum defuncto, T. 14. *num.* 31. Actiones personales transeunt ad hæredem; quæ? *ibid.* Actio de dolo an transeat in hæredes? *num.* 30. *&* 31. Actiones illæ quæ veniunt ex delicto, ad hæredem non transeunt, nisi quatenus ad eum pervenit, *ibid.* Hæres censetur eadem persona cum defuncto; ac proinde scriptura confitentis, probat contra ejus hæredem, T. 22. *nu.* 175. Pro hærede scribentis defuncti, an probet hujus Liber rationum? T. 22. *n.* 106. Hæres Vassalli cur à principio soleat præstare personale juramentum, an transeat ad hæredes? *n.* 102. *& seq.* Vide infrà ℣. *Juramenti promissorii obligatio.*

Hæres defuncti tenetur adimplere votum reale defuncti, T. 24. *num.* 108. Idem dicendum de Juramento reali Deo facto, *ibid.* Pactum tibi factum, extenditur ad hæredem tuum, *numer.* 111. Hæres succedit in universum jus defuncti, T. 25. *nu.* 17. Titulus *Pro hærede*, an sufficiat ad præscriptionem,

2. Fructus generatim, qui? *T.* 13. *n.* 104. Fructuum appellatione in Jure, qui veniant? *n.* 105. Obligatio restituendi fructus rei alienæ, qualiter intelligenda? *num.* 106. Inter fructus continetur collatio Beneficiorum Ecclesiasticorum, *num.* 104. Fructus alii sunt naturales, alii industriales, *n.* 107. *& seq.* Fructus civiles non constituunt tertiam fructuum speciem, sed reducuntur ad industriales, *num.* 108. Fructus naturales, *nu.* 109. Et fructus industriales, qui? *n.* 110. In dubio quales sint, Judicis arbitrio est discutiendum, *num.* 111. *& seqq.* Lac, & lana in pecoribus, an sint fructus industriales, vel naturales? *n.* 112. *&* 113. Fructus percepti, *nu.* 114. Fructus percipiendi, *n.* 115. Fructusque consumpti, qui? *n.* 116.

Fructus rei ablatæ una cum ipsa, & omnia damna illata, an & qualiter teneatur restituere spoliator? *T.* 13. *num.* 117. Vide infrà ℣. *Spoliator violentus.* Fructus ex re aliena perceptos tenetur restituere possessor malæ fidei, licet violentus non sit, *nu.* 124. Imò & eos, qui à Domino percipi potuissent, *nu.* 125. Fructus industriales ex re aliena perceptos, & nondum consumptos, utrùm bonæ fidei possessor restituere teneatur? *T.* 13. *n.* 120. *&* 127. *& seqq.* Utrum is lucretur fructus naturales? *num.* 135. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.* Fructus bonæ fidei ex re aliena percepti, & jam consumpti, an debeant restitui, quando ex eis possessor non est factus locupletior? *T.* 13. *num.* 142. *& seqq.* Utrùm fructus tum naturales, tum industriales ante litis contestationem consumptos, teneatur bonæ fidei possessor restituere, quando ex eis factus est locupletior? *num.* 147. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.*

Fructuum sequestratio. Vide infrà ℣. *Sequestratio.*

3. Fructus & commoda rei venditæ, ad quem pertineant? Vide *Emptionis, & Venditionis periculum, & commodum.*

Fructus grossi, & fructus Præbendæ quid? *Tit.* 4. *num.* 165.

Fructuum nomine quid veniat? *T.* 21. *n.* 47.

FUGA, FUGIENS, FUGITIVUS.

2. Fuga potest patratum scelus facit præsumptionem contra fugientem, *T.* 23. *n.* 104. Nisi appareat alia rationabilis causa discedendi, *n.* 105.

3. Fugientes è carceribus vel manibus satellitum ad loca sacra gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 154.

3. Fugitivi Religiosi. Vide *Religiosi fugitivi.*

FUNDARE, &c. FUNDUS.

3. *Fundamentum ubi non est, Superædificari non potest, T.* 43. *n.* 1.

Fundatio Beneficii. Vide *Beneficii erectio.*

Fundare Ecclesiam quis dicatur? *T.* 38. *n.* 6.

Fundator Beneficii, an & quas possit conditiones in limine Fundationis apponere, *Tit.* 5. *num.* 105. *& num.* 350.

R. J. Fundus dotalis non potest vendi, C. II. R. XXXIX. *n.* 10.

FUR, FURTUM.

2. Furtum connumeratur inter crimina excepta, & quomodo? *T.* 18. *n.* 103. Furtivæ res præscribi non possunt; & in quo sensu? *T.* 26. *n.* 27.

3. Fures gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 96. *&* 106.

5. Fures quinam sint? Vide *Furtum.*

Furtum propriè quid, à quibus & quomodò fiat? *T.* 18 *n.* 2. *& seq.* Definitur furtum, *ibid.* Debet esse actualis acceptio fraudulenta, *n.* 3. *& seq.* Lucrifaciendi causâ, *n.* 5. Rei alienæ, *n.* 6. Mobilis, *num.* 8. *& seq.* Datur etiam furtum usûs fructûs, & possessionis, ut in depósito pignore, commodato, *num.* 10. Furti Rei sunt, qui ad illud consulunt: juvant, *num.* 11. Item qui rem furtivam scientes emunt, vel aliàs recipiunt, *n.* 12. Qui furem positivè occultant, *nu.* 13. Si res furtiva aliunde recuperari potest, nullus tenetur furem indicare, nisi legitimè interrogetur, *num.* 14. Filiusfamilias rem à patre, & Uxor à Marito auferens committunt furtum, *num.* 15. *& seqq.* Actione tamen furti non tenentur, *ibid.* Benè verò, qui ope, aut consilio furtum illorum secundant, *num.* 17. Qui rem alicubi inventam accipit animô retinendi, fur est: non item, si accipit, ut Domino cognito restituat, *num.* 18. Inventor rei alienæ tenetur de Domino indagare, *n.* 19. Et per tempus expectare, *nu.* 20. Ac quamdiu, & usque dum Dominus compareat? *n.* 22. *& seqq.* Furtum non committit, qui in extrema necessitate quid aufert, *nu.* 24. *& seq.* Creditor rem sibi debitam clàm auferens in foro externo, non item in foro interno, habetur pro fure, *num.* 27. *& seqq.*

Furti pœnæ in ordine ad solvendum, quæ? *T.* 18. *n.* 28. *& seq.* Domino, & cujus interest, competit actio furti, *nu.* 30. Etiam contra Impuberem, nec non contra consulentes, & auxiliantes, *num.* 31. Competit insuper vindicatio rei contra quemvis possessorem, *num.* 33. Et conditio furtiva, *num.* 34. Inter criminales pœnas furti est etiam infamia, *nu.* 35. Et mors, non quidem antiquo, bene verò novo Jure, *n.* 35. *& seqq.* Furti magni & parvi, simplicis & non simplicis, pœnæ prima vice, *nu.* 38. Secunda vice, *n.* 39. Tertia vice, *nu.* 40. Violenti furti pœna, *num.* 41. Utrùm possit quis ob furtum prima vice commissum ad mortem condemnari, *n.* 42. *& seq.*

Furtum sacrilegum, quid? *T.* 18. *num.* 54. Et pœnæ illius, quando cum violentia, vel effractione, *n.* 55. Et sine hac committitur.

Furto ablatorum restitutio non fisco, nec Judici, nec Officialibus ejus, sed Domino fieri debet, *T.* 18. *nu.* 44. *& seqq.* Et quidem Jure Divino, ac Canonico, *n.* 46. Ad quam faciendam Episcopus furem compellere potest, sicut & scientes rem furtivam, ut revelent, *num.* 47. *& seq.* Furtum etiam inducit infamiam, *n.* 49. Et irregularitatem, *nu.* 50. Si est notorium, *nu.* 51. Princeps sæcularis potest abolere infamiam furis, non item irregularitatem, *num.* 52. Fur Clericus præter præfatas pœnas deponitur, *n.* 53.

R. J. Fur à die commissi furti semper est in culpabili mora restituendi, C. II. R. XXV. *n.* 5.

FURIOSUS.

2. Furiosus non potest stare in Judicio, *T.* 1. *n.* 141. Furiosi confessio non valet, *T.* 18. *n.* 20.

R. J. Furiosus non potest contrahere matrimonium, C. II. R. LXXVII. *n.* 2.

G.

GABELLA.

3. Gabella quid? *T.* 39. Solus Princeps eam imponere potest, *nu.* 40. Et quando? *num.* 41. *& seq.* Ab ea solvenda, an & quando immunes sint? *T.* 49. *num.* 248.

GALLICUS MORBUS.

4. Gallicus morbus an, & quando solvat sponsalia? *T.* 1. *n.* 258.

GENERALIS FRANCISCAN.

3. Generalis Franciscanorum solus utitur sigillô totius Ordinis, solusque dicitur Generalis totius Ordinis S. Francisci, *T.* 31. *n.* 51.

R. J.

R. J. Generalis Concessio. Vide *Concessio.*

Generali dispositioni, derogat specialis, C. II. R. XXXIV. *n.* 15.

GENUS.

R. J. Generi per speciem derogatur, C. II. R. XXXIV. *n.* 8. *&c.*

Genus & species quænam dicantur in sensu Philosophico & Juridico? C. II. R. XXX. *num.* 18. R. XXXIV. *n.* 2. 3. 4.

GEOMETRICA.

R. J. Geometrica æqualitas in Justitia distributiva, C. II. R. XII. *n.* 5.

GERMANI.

3. Germani, & consanguinei qui? T. 20. *num.* 81.

GERMANIA.

5. Germaniæ consuetudo, & praxis exigendi quinque pro centum, an, & quando sit licita, ac valida? T. 19. *n.* 55. *& seqq.*

GLOSSA.

1. Glossa, quantæ sit authoritatis? P. *n.* 146. *& seq.* Ejus authoritas est magna, *n.* 147. Non tamen habet vim legis, *n.* 148. *& seqq.* Quam opinionem ex pluribus allegatis præsumatur approbare? *n.* 151.

GRADUS.

3. Graduum computatio pro Matrimonio, & successione hæreditaria, quomodo in utroque jure fiat, & observetur? T. 27. *n.* 6. *& seqq.*

4. Gradus affinitatis quomodo computentur & cognoscantur? T. 14. *n.* 51. *& seqq.*

Gradus consanguinitatis quid? T. 14. *num.* 10. Computatio ejusdem de utroque jure, *num.* 11. Regula computandi, & cognoscendi gradus Consanguinitatis in quavis linea, *n.* 13. *& seqq.*

Gradus propinquus seu propinquitas debet exprimi in supplicatione, A. *num.* 166. *& seqq.* Probatur multipliciter, *ibid.* Episcopus graviter peccat, & nulliter agit, si exequitur dispensationis litteras non exprello gradu propinquo obtentas, *n.* 168. *& seq.* Si non exprimitur, debet peti Bulla declaratoria, illum non obstare, *n.* 172. *& seqq.*

GRÆCI.

1. Græcorum objectiones contra Processionem Spiritus Sancti à Filio, dissolvuntur, T. 1. *nu.* 27. *& seqq.* Græcorum status ante & post schisma, *n.* 38.

GRASSATOR.

3. Grassator viarum quis sit? & quando careat Asylo? T. 49. *n.* 94 *& seqq.*

5. Grassatores viarum, & Latrones, quibus pœnis subsint? T. 17. *n.* 24.

GRATIA.

1. Gratia Papalis an perficiatur ex sola Signatura? T. 3. *num.* 74. Gratiam factam, & Gratiam faciendam, quæ Rescripta censeantur continere? T. 3. *n.* 253. *& seqq.* Gratia facta non expirat morte concedentis, etiam re integrâ, *num.* 252. Secus dicendum de Gratia facienda, *nu.* 251. *&* 252. Vide infrà ℣. *Rescripta gratiæ.*

3. Gratia facta, facienda, & expectativa in materia Beneficiorum quid? T. 5. *n.* 152. *&* 168. Expectativa quid? & quomodo prohibita? T. 8. *nu.* 37. Potest fieri à Papa, non item ab Episcopo, *n.* 40. *& seqq.*

R. J. Gratia mera & libera non committit vitium *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.* in acceptione personarum, unam alteri præferendo, C. II. R. XII. *n.* 4.

Gratiæ novæ non extinguunt veteres, C. II. R. LXI. *num.* 5.

Gratia alicui concessa non debet trahi ab aliis in exemplum, C. II. R. LXXIV. *numer.* 2. *&* 3. R. LXXVIII. *num.* 1.

Gratiam faciendi seu jus aggratiandi habet supremus Princeps, C. II. R. XII. *nu.* 6. . . . Ob gratiam alicui concessum, non est in ejus dispendium retorquendum, C. II. R. LXI. *n.* 2. 3. & è contra, *num.* 10.

GRATIANI.

1. Gratiani Decretum. Vide suprà ℣. *Decretum Gratiani.* Gratiani dicta cujus sint authoritatis? P. *n.* 79. Nonnulli ejus errores referuntur, *n.* 80. *& seqq.*

GRATITUDO.

5. Gratitudinis causâ dare temporale, vel præstare temporale pro spirituali, an, & quando sit Simoniacum? T. 3. *n.* 106. *& seqq.*

GRAVAMEN.

2. Gravamen per sententiam diffinitivam irreparabile, exemplificatur, T. 28. *n.* 16.

GUARDIANI.

1. Guardiani Fratrum Minorum censentur esse in dignitate Ecclesiastica, sicque possunt esse Delegati Papæ, T. 29. *num.* 70.

H.

HABITATIO.

2. Habitatio quid? T. 26. *num.* 104.

HABITUS.

3. Habitus Clericorum. Vide *Clericorum obligatio quoad habitum.*

Habitus Infidelium potest assumi à Religiosis, qui ad eos mittuntur, T. 1. *n.* 117.

Habitus Novitiorum egredienti non restituitur sed pretium ejus, T. 31. *n.* 122. *& seqq.*

Habitus Novitiorum est triplex, T. 31. *n.* 176.

HÆRES, HÆREDITAS.

1. Hæres censetur esse eadem persona cum Testatore, T. 3. *n.* 124.

2. Hæredis & defuncti persona, in Jure censetur esse una, & qualiter? T. 7. *num.* 32. Heredes, aliique successores, in quos transivit instantia, tenentur jurare de calumnia, non obstante juramento Prædecessoris, *num.* 31. Hæres censetur eadem persona cum defuncto, T. 14. *num.* 31. Actiones personales transeunt ad hæredem; quæ? *ibid.* Actio de dolo an transeat in hæredes? *num.* 30. *&* 31. Actiones illæ quæ veniunt ex delicto, ad hæredem non transeunt, nisi quatenus ad eum pervenit, *ibid.* Hæres censetur eadem persona cum defuncto; ac proinde scriptura confitentis, probat contra ejus hæredem, T. 22. *nu.* 175. Pro hærede scribentis defuncti, an probet hujus Liber rationum? T. 22. *n.* 106. Hæres Vassalli cur à principio soleat præstare personale juramentum, an transeat ad hæredes? *n.* 102. *& seq.* Vide infrà ℣. *Juramenti promissorii obligatio.*

Hæres defuncti tenetur adimplere votum reale defuncti, T. 24. *num.* 108. Idem dicendum de Juramento reali Deo facto, *ibid.* Pactum tibi factum, extenditur ad hæredem tuum, *numer.* 111. Hæres succedit in universum jus defuncti, T. 25. *nu.* 17. Titulus *Pro hærede*, an sufficiat ad præscriptionem,

nem, T. 26. n. 131. & seqq. Possessio defuncti continuatur in hærede, n. 131. Vide infrà ℣. *Præscriptio per defunctum.* Hæres succedit in omne jus defuncti, T. 26. n. 133. Ac censetur eadem persona cum defuncto, *ibid.* n. 135. 136. & 137.

3. Hæreditas quid? T. 26. n. 394. Tota vocatur As, num. 420. Dividitur in duodecim uncias, & partes, certa nomina habentes, *ibid.*

Hæreditas delata quid? Tit. 17. numer. 83. & T. 26. num. 527.

Hæreditas an, & quando vendi possit? T. 17. num. 77. & seqq. Hæreditatis nomine quæ veniant? num. 84. & seqq.

Hæreditatis portio quid? T. 26. n. 517.

Hæreditatis Aditio, & immixtio quid? T. 26. num. 518.

Hæreditatis aditio quomodo fiat, & fieri præsumatur? T. 26. n. 519. Hæreditatem adire potest, qui se obligare valet, num. 520. Dummodo Hæreditas sit ei delata, num. 521. Aditio Hæreditatis habet plures effectus, num. 522. Quatuor enumerantur, *ibid.* & n. seqq.

Hæreditatis repudiatio & abstentio quid? T. 26. num. 527. Repudiare Hæreditatem potest, qui eam acquirere potest, num. 528. Qui semel Hæreditatem adiit, eam repudiare ampliùs non potest, & contrà, n. 529. Limitatur in hærede *suo*, nu. 530. De Repudiatione Hæreditatis factâ à Prælato sine consensu Capituli, remissivè, n. 531.

Hæreditatis possessio quomodo acquiratur? Tit. 26. num. 534.

Hæreditatis renuntiatio. Vide *Renuntiatio Hæreditatis.*

Hæres quid? T. 26. num. 394. Alius est ab intestato, alius ex testamento, num. 395. Alius necessarius, alius voluntarius: alius suus, alius non suus, num. 396. Hæredes extranei & voluntarii qui olim? nu. 397. Et qui nunc? n. 398. & n. 340.

Hæredes necessarii hodierno jure qui? n. 399. Hæres esse potest quivis, qui non prohibetur, num. 401. Enumerantur plures, qui nequeunt esse hæredes, nu. 402. Fratres Minores hæredes institui non possunt, benè tamen Legatarii, n. 403.

Hæredes necessariò instituendi, T. 26. num. 404. & seqq. Liberi & Nepotes necessariò debent institui tam in Testamento paterno & ascendentium illius, num. 404. Quàm materno, & ascendentium illius, num. 405. & seqq. Maternum & ascendentium testamentum valet, si descendens in eo sit præteritus, dummodo causa præteritionis sit inserta, num. 407. Non tantùm Liberi adhuc sui, sed etiam emancipati sunt necessarii Hæredes, num. 408. & seq. Liberi illegitimi, Naturales, ac spurii, an & quando institui possint, ac debeant? num. 410. & seqq. Quid de his statuta Bavariæ? n. 414. Deficientibus descendentibus, ascendentes sunt necessarii hæredes, n. 415. Testamentum Parentum vel Liberorum ob solam præteritionem nullum, valet quoad Legata, n. 416. Fratres, & sorores nunquam sunt necessarii hæredes: possunt tamen impugnare testamentum, casu quo turpis persona instituatur, n. 417. & seqq. Jus instituendi querelam contra inofficiosum Testamentum competens fratribus, non competit eorum Liberis, n. 419.

Hæredis institutio, T. 26. num. 420. Ad institutionem Hæredis nulla requiritur verborum formula, num. 421. Potest quis vel solus, vel cum alio institui in re certa, nu. 422. Si solus instituitur, dicitur Hæres ex Asse, num. 423. Nec obstat, si testator expressè declaret, Hæredem re certa sibi assignata debere esse contentum, num. 424. & seqq. Quando plures instituuntur in re certa, capiunt singuli rem illam jure prælegati, in reliquo æqualiter ut hæredes asse succedunt, num. 426. Quando pluribus institutis extraneis, unus simpliciter, & universaliter, alius verò in re certa invenitur institutus, tunc hic venit loco Legatarii, n. 427. Secùs dicendum, si plures Hæredes necessarii sint instituti, nu. 428. Doctrina practica, num. 429. Hæredes necessarii debent institui titulo Hæredis, num. 430. Quid Juris si plures instituantur Hæredes, num. 431. & seq. Incerti Hæredis institutio non valet, nisi ad causas pias, num. 433. Idem est de institutione Hæredis, arbitrio alterius commissâ, num. 434. & seq. Potest ex pluribus certis incertus instituendus alterius arbitrio committi, nu. 436. Hæredis institutio etiam sub conditione fieri potest, num. 437. Hæredes extranei sub quavis conditione honesta, institui possunt, n. 438. Non item Hæredes necessarii, num. 439. Institui tamen sub conditione de præsenti, vel præterito purificata possunt, nu. 440. Conditio turpis, vel impossibilis apposita Hæredi extraneo habetur pro non adjecta: apposita verò Liberis annullat testamentum, nu. 441. Institutio sub conditione honesta facta suspenditur, & deficiente conditione corruit, n. 442. Limitatur in duobus casibus, n. 445. & seqq.

Hæres Fidei-Commissarius quid? T. 26. n. 604.

Hæres Fiduciarius quid? T. 26. n. 604.

Hæres tenetur ad vota defuncti: & quomodo? T. 34. n. 2. & seqq.

Hæredes profani ex testamento Clericorum, an, & quando retinere possint bona Ecclesiastica? T. 26. n. 353. & seqq.

Hæres, ad Hæredes, & contra hæredes jura transeunt, T. 18. n. 238.

Hæredis institutio est de essentia testamenti, T. 26. num. 3.

5. Hæredes tenentur ad resarcienda damna à defuncto illata, T. 19. n. 175.

R. J. Hæreditas in Jure honor vocatur, C. II. Reg. LXXVII. n. 4.

Hæres debet solvere debita defuncti, C. II. Reg. XLVI. n. 9.

Hæres videtur esse eadem persona cum defuncto, C. II. R. XLVI. n. 3.

Hæres pro re legata condemnatus tenetur ad restitutionem fructuum post litis contestationem, C. II. R. LX. num. 7.

HÆRESIS. HÆRETICI.

1. Hæretici obligantur Constitutionibus Ecclesiasticis, T. 2. n. 274. & seqq. Solvuntur contraria, n. 275. & seqq. Hæretici an, & qualiter censeantur esse extra Ecclesiam? nu. 276. Ac se habeant ut membra abscissa, n. 276. & 277. Hæretici an Rescriptum impetrare valeant? T. 3. n. 38. Hæreticorum consuetudines contra Statum Ecclesiæ Catholicæ sunt irrationabiles, ac invalidæ, T. 4. num. 147. Hæretici ineligibiles ad Beneficia Ecclesiastica, T. 6. num. 224.

2. Hæresis non est crimen mixti fori, sed merè Ecclesiasticum, T. 2. num. 159. Quid possint sæculares Principes respectu criminis Hæresis? *ibid.* Hæresis an probetur per testes singulares singularitate adminiculativâ? T. 20. num. 311. In examine testium super crimine Hæresis, præter Notarium, adhibentur aliæ duæ discretæ personæ, T. 20. n. 501.

3. Hæresis quando privet Asylô? T. 49. n. 138.

Hæretici an, & quando gaudent Asylo? T. 49. n. 80. & seq.

4. Hæretici tenentur ad leges Ecclesiæ, T. 3. n. 143. Non obstante eorum consuetudine contraria, num. 144. & seqq.

Hæreticorum Matrimonia cum Catholicis an, & quando valida sint, & licita? T. 1. n. 357. & seqq.

Hæretico-

Hæreticorum Matrimonia sine præsentia legitima Parochi & testium, an sint valida? T. 3. numer. 140. Sunt nulla in locis, ubi est promulgatum Tridentinum, *ibid.* Affertur declaratio Cardinalium, num. 141. Hæreticorum Matrimonia cum impedimento Ecclesiastico dirimente quocunque contracta, sunt nulla, num. 142. Solvuntur objectiones pro valore Matrimonii Hæreticorum facientes, nu. 146. & seq. Matrimonia Hæreticorum Augustæ, Ratisbonæ, in Anglia, Saxonia, Suevia, Prussia & Hollandia contracta, an valeant? n. 148. & seqq.

Hæreticorum Matrimonia cum impedimento dirimente Ecclesiastico contracta, sunt nulla, T. 3. n. 142. & seqq. Hæreticorum Matrimonia pleraque sunt nulla: & quare? T. 5. n. 48.

5. Hæresis & Hæreticus quid? T. 7. numer. 3. requiritur ad eam error in intellectu, & pertinacia voluntatis, numer. 4. Externè negans fidem non est hæreticus, numer. 6. Nec interne errans circa illam, si paratus est, se submittere judicio Ecclesiæ, nu. 7. & seqq.

Hæresis & hæretici quotuplices sint? T. 7. num. 12. & seqq. Hæresis alia est formalis, alia materialis, *ibid.* De vulgo Hæreticorum plurimi sunt materiales, n. 13. Hæresis formalis alia est externa, alia interna, seu materialis, n. 15. Externa alia occulta, alia publica, n. 16.

Hæreses antiquæ & recentiores plurimæ enumerantur, & explicantur in specie, T. 7. n. 18. & seqq.

Hæresis, & Hæreticorum absolutio à quo fieri possit? Vide *Absolutio ab hæresi.*

Hæresis Judex non potest esse Laicus, sed solus Ecclesiasticus, T. 7. num. 431. Etsi sola quæstio facta sit, num. 432. & seqq. Ecclesiastici autem Judices in causa Hæresis sunt Papa, numer. 434. Episcopus respectu suorum Diœcesanorum, num. 435. & seq. Etiam Regularium Exemptorum, num. 437. Nisi obstet Consuetudo, ut in Germania, nu. 438. Vicarius Generalis sine speciali mandato non est Judex in causa hæresis, num. 439. Benè verò Capitulum sede vacante, num. 440. Non tamen respectu Exemptorum, num. 441. Inquisitores fidei, seu Officium Inquisitionis qualiter cum, vel sine Episcopis sint Judices in causa hæresis? nu. 443. & seqq. Principes & Judices sæculares non possunt se immiscere in processum à Judice Ecclesiastico contra Hæreticos instituendum, vel jam institutum, sed debent illicò exequi sententiam Judicis Ecclesiastici, numer. 451. Nec possunt prætendere, videre priùs processum ab Ecclesiastico factum, num. 452. & seqq. Possunt tamen sæculares Hæreticos capere, & ad custodiam ponere, ad hoc ut eos tradant Judici Ecclesiastico, numer. 455. Ac etiam statuta facere in favorem, non item in præjudicium, processûs ab Ecclesiastico formandi, numer. 456. In Germania non expedit, ut Ecclesiasticus Hæreticos Sæculares temporaliter, vel corporaliter puniat, num. 457.

Hæresis pejor est Judaismo, & Paganismo, T. 7. nu. 141. & seq.

Hæretici pejores & perniciosiores sunt Judæis & Infidelibus, T. 7. n. 141. & seq.

Hæreticus, an, & quando sit, qui dubitat de fide, vel aliquo articulo ejus? T. 7. n. 10. & seq.

Hæreticis communicare non liceat Christianis, & qualiter? T. 7. numer. 22. & seqq. Licet, si absit scandalum, & perversionis periculum, *ibid.* Possunt etiam cum illis iniri contractus, non tamen Matrimonium, n. 24.

Hæreticorum disputatio cum Catholicis an fieri possit? num. 26. & seqq. Laicis etiam doctis Catholicis sub Excommunicatione est prohibitum cum hæreticis disputare, *ibid.* Quæ prohibitio tamen in pluribus locis usu recepta non est, n. 28. Clerici sufficienter docti benè disputare possunt cum Hæreticis; & quomodo? n. 29. & seq.

Hæreticis prædicare non possunt Laici, T. 7. num. 31. Neque Clerici sine licentia Episcopi, n. 32.

Hæreticos ad loca Catholica recipere, vel in illis eos tolerare non possunt Principes Catholici, sed tenentur potiùs (ordinariè loquendo) ipsos ubique repellere, expellere, & exterminare, T. 7. nu. 139. & seqq. Extraordinariè tamen, ad evitandum majus Religionis, & Ecclesiæ Catholicæ malum recipi, & tolerari possunt, num. 146. Minimè verò ad evitandum aliud malum, vel procurandum Bonum temporale, num. 147. Doctrina practica ad propositum, num. 149. Recipi etiam & tolerari possunt, si per pacis, vel alium contractum, ex subjecto non invalidum, vel malum, id eis fuit permissum, num. 150. Quare in Germania tot existant & tolerentur Hæretici? nu. 152. Quid Juris de pace Religiosa Catholicos inter, & Hæreticos Passavii, Augustæ Vindelicorum, Osnabruggii, & Monasterii, *ibid.* & n. seqq. Bulla Innocentii XI. per extensum reprobans Tractatum pacis Osnabruggensis, & Monasteriensis, num. 154.

Hæreticos, vel Infideles juvare in bello, vel ipsos pro auxilio invocare, vel fœdus cum ipsis inire utrùm possint Principes Catholici contra alios, præsertim Catholicos? T. 7. n. 56. & seqq. Certum est id non licere cum conditionibus Ecclesiæ præjudiciosis, vel cum periculo gravis damni, Ecclesiæ inde emersuri, n. 160. & seqq. Etiamsi cæteroquin Princeps Catholicus habeat bellum justum, *ibid.* Exempla practica ad propositum, nu. 161. & seqq. Solvuntur Objectiones, nu. 172. & seqq. Quid tacere debeat Princeps Catholicus, destitutus licitis auxiliis in causa belli? n. 175. & seqq. Regulariter, & ordinariè loquendo, illicitum, & impium est, Infideles, aut Hæreticos pro auxilio vocare vel eos juvare, aut fœdus cum illis inire, præsertim contra Catholicos, num. 187. & seqq. Dantur tamen casus extraordinarii, in quibus licet, num. 209. & seqq. Ponuntur similes casus practici in specie, num. 211. & seq.

Hæreticos subditos suos Princeps Catholicus bellô expugnare debet si aliud medium deest, T. 7. nu. 225. Et contractus aut pactum legitimum non obstat, numer. 226. Doctrina practica ad propositum, num. 227.

Hæreticis non subditis suis ob solam causam hæresis bellum inferre propriâ Authoritate Princeps Catholicus non potest, T. 7. n. 228. Benè verò Authoritate Papæ, n. 229. & seqq.

Hæreticorum pœnæ spirituales, T. 7. n. 234. & seqq. Enumerantur in compendio, numer. 237. Inter quas est Excommunicatio Papæ reservata, num. 238. Si Hæresis est formalis, num. 239. Et externa, num. 240. Doctrina practica ad propositum de hæresi formula externa, num. 243. & seqq. Eandem Excommunicationem incurrunt credentes Hæreticis, numer. 247. & seqq. Eorum Receptores, num. 249. Fautores & Defensores, num. 250. Et qui horum aliquem sepeliunt, num. 252. Hæretici publici & probabiliùs etiam occulti, sunt Irregulares, num. 254. & seqq. Hæretici omnes, eorumque Fautores &c. sunt inhabiles ad Beneficia, & Officia Ecclesiastica, num. 256. Tenentur Beneficium in hæresi receptum unà cum fructibus dimittere, & restituere, numer. 257. Si fuerunt notorii Hæretici, num. 258. Quid de occultis? numer. 259. Sunt insuper privati Beneficiis priùs obtentis, num. 160. Ad quam pœnam non requiritur sententia Judicis decla-

declaratoria, *num.* 261. *& seqq.* Benè verò criminis declaratoria, *num.* 265. Privantur insuper Sepulturâ Ecclesiasticâ, *num.* 267. Illi quoque qui ad preces, vel recommendationem Hæreticorum obtinuerunt, privantur sic obtentô, & fiunt inhabiles ad alia, *num.* 291.

Hæreticorum filii, & Nepotes, quibus pœnis spiritualibus subjaceant? *T.* 7. *num.* 268. *& seqq.* sunt inhabiles ad Officia, & Beneficia Ecclesiastica, *ibid.* Nisi Parentes eorum ante mortem se convertant, *num.* 270. Qui tamen, etiam conversi, manent inhabiles, *n.* 271. Sicut & conversorum filii, si sunt de relapsis in hæresim Parentibus, *nu.* 272. Etiam in Germania, Hæreticorum filii, & Nepotes, etsi hi de Catholicis Parentibus veniant, *num.* 273. *& seqq.* Nec juvant eos pacta, & fœdera pacis cum Hæreticis in Germania inita, *num.* 275. Bene verò consuetudo, quæ tamen non ubique viget, *n.* 278 *& seqq.* Filii Hæreticorum sunt etiam privati Beneficiis priùs ritè obtentis, *nu.* 281. Non tantùm si post, sed etiam, si ante lapsum Parentum in hæresin, ea ritè obtinuerunt, *num.* 282. *& seqq.* Spiritualibus pœnis subjacent Hæreticorum filii etiam ante lapsum Parentum in hæresin nati, *num.* 286. *& seq.* Quamvis nonnulli hos à pœnis immunes velint, *num.* 290.

Hæreticorum pœnæ temporales & corporales recensentur in compendio, *T.* 7. *num.* 292. Et sunt infamia, *nu.* 293. Cui subjacent etiam Fautores Hæreticorum, *num.* 295. Sunt insuper inhabiles ad Officia, honores & Actus Civiles, *num.* 296. Alia eorum pœna est Intestabilitas activa, & passiva, *nu.* 297. Etiam ad causas pias; & ante sententiam Judicis, *num.* 299. *& seq.* Privantur insuper Patriâ potestate, *num.* 301. Amittunt dotem, & omnia Privilegia mulieribus de Jure competentia, *n.* 302. Confiscantur eorum Bona, *num.* 303. *& seq.* Liberantur eorum Servi, & Filii ab obligatione, & fide Hæreticis aliàs debitâ, *num.* 309. Etiam juratâ, *numer.* 311. Qui debet aliquid Hæretico, non tenetur illi solvere, *num.* 312. Obligatur tamen fisco, *numer.* 314. Fides tamen publica etiam Hæreticis est servanda, *num.* 316. Et servata est Huffio in Concilio Constantiensi, *num.* 318. Hæretici impœnitentes ultimò afficiuntur supplicio & comburi debent, etiam clerici, *numer.* 319. Quo afficiuntur Hæretici relapsi etiam pœnitentes, *nu.* 320. *& seqq.* Non Relapsi verò, si statim, ac deprehenduntur, pœnitent, pœnam mortis evadunt, *nu.* 325. Quatuor concurrentibus conditionibus, *num.* 326. Subjacent tamen etiam pœnitentes, perpetuis carceribus, *num.* 328. Cum Damnaris ad carceres perpetuos Hæreticis potest dispensari, *num.* 331. Et quomodo? *n.* 332.

Hæreticorum filii, an, & quibus pœnis temporalibus, & corporalibus subsint? *T.* 7. *n.* 333. *& seqq.* Privantur omni successione, & Bonis paternis, *ibid. & n. seqq.* Non item Successione Ascendentium, Collateralium, vel aliorum Catholicorum, *n.* 335. Sunt etiam Infames, *n.* 336. *& seqq.* A reliquis tamen temporalibus, & corporalibus pœnis sunt immunes, *nu.* 338. De filiis Hæreticorum natis ante hæresin Patris, remissivè, *n.* 339.

Hæreticorum Librorum Lectio, Retentio, Impressio, Defensio. Vide *Librorum hæreticorum Lectio, Retentio* &c.

Hæretici Lutherani Laici in Germania immunes sunt à pœnis Hæreticorum temporalibus, *T.* 7. *nu.* 340. Non item Clerici, *nu.* 341. Num etiam alii Hæretici in Germania immunes sint à pœnis temporalibus? *n.* 342. *& seqq.*

R. I. Hæreticorum filii. Vide *Filii.*

HERMAPHRODITI.

4. Hermaphroditi an? & quando? ac cum quo Sexu Matrimonium contrahere valeant? *T.* 15. *num.* 22. *& seqq.*

HIERARCHIA.

1. Sicut in Cœlesti Hierarchia, ita & in Ecclesiastica dantur gradus, & ordines ministrantium, *T.* 33. *num.* 1.

HISTRIONES.

3. Histrionibus, & spectaculis non possunt interesse Clerici, *T.* 1. *n.* 42.

HOMAGIUM.

R. J. Homagium quid sit? *C.* I. R. XI. *nu.* 1. aliud propriè seu strictè, aliud impropriè tale, *ibid. n.* 2.

4. Homagium pro re spirituali non debet præstari, *n.* 3. nisi impropriè, latè, *n.* 4. Homagium præstatur à Clericis propter feuda sæcularia, *n.* 6.

HOMICIDIUM.

2. Homicidium, unde sic dictum? *T.* 2. *n.* 76.

3. Homicidium Proditorium quid sit? & quando privet Asylô? *T.* 49. *n.* 114. *& seqq.* Ad illud requiritur, ut fiat nulla præcedente inimicitia, aut rixa, à vero, vel simulato amico, aut ad amicitiam specialiter obligato, *n.* 116. *& seqq.* Occidens non inimicum, aut amicum negativè à tergo, vel per alias insidias, gaudet Asylô, *n.* 124. Recensentur plura exempla Homicidii Proditorii, *n.* 125. Homicidium in Ecclesia, vel Cœmeterio factum quando dicatur, & privet Asylo? *T.* 49. *n.* 59. *& seqq.*

4. Homicidium Conjugis quando constituat impedimentum Criminis? Vide *Impedimentum Criminis ex machinatione in mortem.*

5. Homicidium quid & quotuplex? *T.* 12. *num.* 2. *& seqq.* Aliud est voluntarium, *n.* 3. Aliud casuale, *n.* 4. Aliud licitum & justum, aliud injustum, *n.* 5. Aliud simplex, *num.* 7. Aliud qualificatum, *nu.* 8. Qualificatum dividitur in proditorium, Assassinum, *n.* 9. Sacrilegum, *n.* 10. Parricidium, *nu.* 11. Veneficum, seu veneficium, *num.* 12. Commissum ex insidiis, *nu.* 13. Deliberatum, seu præmeditatum, *numer.* 14. Casuale aliud est culpabile, aliud merè Casuale, *n.* 15.

Homicidii injusti voluntarii pœna jure Divino & humano est mors, *T.* 12. *num.* 16. *& seq.* Et quidem gladiô inferenda; si homicidium est qualificatum, exasperatur ultimum supplicium, *num.* 18. De Jure Canonico homicida Laicus excommunicatur, & sentit alias pœnas, *nu.* 20. Clericus homicida deponitur ab Ordine & Officio, incarceratur, vel mittitur ad Triremes, *n.* 21. Est Irregularis, & inhabilis ad Beneficia, *num.* 23. Privatur ritè obtentis, *nu.* 24. Tenetur illud ultrò dimittere, *num.* 25. Ob iteratum homicidium degradatur, & traditur Curiæ Sæculari, *n.* 26.

Homicidium injustum mandans eadem cum Homicida sentit pœnas, *T.* 12. *num.* 27. Etsi mandatum revocet, si in tempore non innotescit Mandatario, *n.* 28. Incurrit Irregularitatem, si ipse Mandatarius occidatur, *nu.* 29. Vel mandatum verberationis excedens occidat, aut mutilet, *num.* 30. Si mors non sequatur, à pœnis immunis est, nisi homicidium Assassinum mandet, *n.* 31.

Homicidium consulens efficaciter eadem cum homicida incurrit pœnas, *T.* 12. *nu.* 32. Etsi consilium revocet, *nu.* 33. Nisi efficacibus rationibus id refutet, *num.* 34.

Homicidii Cooperatores propinqui ordinarias pœnas incurrunt,

incurrunt; *T.* 12. *num.* 35. Quid Juris, si constat, vel non constat, quisnam ex pluribus ad homicidium cooperantibus occiderit? *n.* 36. *& seqq.* Et quid, si in rixa, subitò exortâ, quis occidatur, pluribus cooperantibus? *n.* 39. *& seqq.*

Homicidium non impediens est Irregularis, si impedire ex Justitia tenetur, *T.* 12. *n.* 42. *& seq.* Secùs, si ex sola charitate tenetur, *n.* 45. *& seq.*

Homicidium præcisè approbans, seu ratum habens non est irregularis, *T.* 12. *num.* 48. Solvitur objectio, *num.* 49.

Homicidii qualificati pœnæ, præter ordinarias, quæ? *T.* 12. *n.* 60

Homicidii Assassini pœnæ speciales gravissimæ, *T.* 12. *num.* 62.

Homicidii Parricidii pœnæ, *T.* 12. *n.* 63.

Homicidii proditorii pœnæ speciales, *T.* 12. *n.* 61.

Homicidii Sacrilegi pœnæ, *T.* 12. *n.* 64.

5. Homicidium licitè quando fieri possit? Vide *occidere licitè.*

Homicidium licitum, seu justum, quando, & respectu quorum inducat Irregularitatem? Vide *Irregularitas ex homicidio justo.*

Homicidium injustum, ac casuale an, & quando inducant Irregularitatem? Vide *Irregularitas ex homicidio injusto, vel Casuali.*

Homicidium quod sit à Parentibus respectu filiorum & vicissim, pœnæque illius. Vide *Parricidium.* Vide *Abortus.*

Homicidii casualis pœnæ ex opere licito nullæ sequuntur, *T.* 12. *n.* 176. Bene verò ex opere illicito: & quæ? *n.* 201. *& seqq.* Pœnæ ex homicidio casuali in ebrietate commisso, *n.* 208. *& seqq.*

R. J. Homicidium sine animo occidendi se commisisse asserens debet probare. *C.* II. R. XXX. *n.* 15.

HOMO.

1. Homo potest quadrupliciter considerari sicque utitur diverso jure, *P. n.* 29. Homines in Sacra Scriptura quandoque vocantur Dii; quomodo? *T.* 1. *n.* 84. Lapsus primi hominis ostenditur, *T.* 1. *num.* 98. Cur solius hominis lapsi redemptio facta fuerit, non item Angelorum peccantium? *n.* 105. *& seqq.* Omnes homines etiam Infideles, sunt oves Christi, *T.* 2. *nu.* 286. *&* 287. Homines liberi, qui? *T.* 38. *n.* 1. Ingenui, & Libertini, qui? *ibid.*

HONESTAS.

3. Honesta Sustentatio. Vide *Sustentatio honesta.*

4. Honesta familia quæ dicatur? *A. n.* 108. *& n.* 335.

Honestatis publicæ impedimentum. Vide *Publicæ honestatis impedimentum.*

HONORES.

5. Honores per gradum sunt conferendi, & acquirendi, *T.* 29. *n.* 1.

HORÆ CANONICÆ.

1. Horas Canonicas si Clerici beneficiarii omittant, quomodo teneantur restituere fructus Beneficii, *T.* 2. *n.* 235.

3. Horæ Canonicæ à solis Novitiis in Choro recitari possunt, *T.* 31. *n.* 116.

Horis Canonicis singulis diebus tenentur interesse Canonici, *T.* 4. *n.* 111.

5. Horas Canonicas recitare tenentur Excommunicati Clerici, *T.* 39. *n.* 63.

HOSPITIUM.

3. Hospitium Religiosum quid? & quotuplex? *T.* 48. *n.* 47. *f.* 990. An, & qualis ad ejus erectionem requiratur Juris solemnitas? *ibid. & n. seq.*

HOSTIS.

1. Hostem fallere stratagemate, est laudabile; fidem tamen illi datam violare non licet, *T.* 34. *num.* 15. *&* 16. Si facto publico violatur per hostem pax, illico altera pars potest arma reassumere, *num.* 17. Secùs, si ea violetur facto duntaxat privato, *n.* 17. *& seq.*

HUSSIO.

5. Hussio hæretico fides publica fracta non est in Concilio Constantiensi, *T.* 7. *n.* 318.

HYPOTHECA.

2. Hypotheca rerum suarum, etiam ad futuras res producitur, *T.* 24. *num.* 65. Inter Hypothecam, & Juramentum, disparitas, *n.* 67.

3. Hypotheca. Vide *Pignus.*

R. J. Hypotheca prior præfertur posteriori: & quomodo? *C.* II. R. LVI. *n.* 5. 6. 7.

J.

JACTANS.

R. J. JActans scientiam vel artem quam non callet, tenetur ad restitutionem damni secuti, *C.* II. R. XIX. *n.* 7.

JANUA.

3. Januam Ecclesiæ tenens gaudet Asylo, *Tit.* 49. *num.* 30.

IDONEITAS.

1. Idoneitas Ordinandorum, vel assumendorum ad aliquam Dignitatem, seu Officium, in dubio non præsumitur, sed est probanda, *T.* 12. *nu.* 6. *&* 8. *ac seqq.*

2. Idoneitas, seu qualitas, alia est homini intrinseca, alia extrinseca, *T.* 23. *n.* 41. Primâ facie præsumitur quis idoneus, nisi contrarium probetur, & quomodo illud sit intelligendum? *n.* 40. *&* 41.

JEJUNIUM.

1. Jejunium requisitum ad hoc, ut Episcopus continuato jejunio possit perficere Ordinationem die Dominico, an debeat esse naturale, vel sufficiat Ecclesiasticum? *T.* 11. *n.* 37. *& seqq.*

3. Jejuniorum observatio qualiter à SS. Canonibus præscribatur? *T.* 46. *n.* 1. *& seqq.* Nativitas Christi, si in diem Veneris, vel Sabbathi cadat, non jejunatur à Communi Ecclesia exceptis Fratribus Minoribus, *num.* 3.

R. J. Jejunium. Vide *Ægrotus.*

JESUITÆ.

3. Jesuitarum initium, *T.* 31. *n.* 56.

IGNORANTIA, IGNORARE.

1. Ignorantiam allegans, qui eligit indignum, cogitur eam probare, *T.* 6. *num.* 254. *Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur:* declaratur, *num.* 255. Ignorantia illa quomodo probari possit? *num.* 256.

2. Ignorantia præsumitur in dubio, *T.* 13. *n.* 30 *f.* 193. Ignorantia qualiter probetur? *T.* 20. *n.* 277. Ignorantia exceptionis sufficienter probatur per Juramentum; & cur? *T.* 25. *num.* 35. Ignorantia Juris an impediat bonam fidem, atque præscriptionem? *T.* 26. *n.* 67. 68. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Juris ignorantia.*

3. *Ignorantia præsumitur, ubi scientia non habetur,* *T.* 38. *n.* 55.

Ignorantis nullus est consensus, *T.* 31. *n.* 215.

4. Ignorantia facti, non Juris excusat, T. 17. n. 7.
5. Ignorantia, an, & quando excuset à Simonia? T. 3. n. 304. Et pœnis ejus? n. 320. & seqq.
Ignorantia an, & quando excusat ab Excommunicatione, vel alia censura? T. 39. n. 29. & seqq.
Ignorantia pœnæ per Legem statutæ, non excusat ab ea transgressores Legis, T. 3. n. 321. & seqq. Exceptis pœnis Censurarum, n. 323.
R. J. Ignorantia quid sit? C. II. R. XIII. n. 2. differt ab errore, ibid. alia est facti proprii vel alieni, alia juris, numer. 3. 4. utraque alia vincibilis, alia invincibilis, num. 5. Vincibilis quæ in foro interno, & quæ in externo, num. 5. 6. Vincibilis alia supina seu crassa: alia affectata, n. 7. Alia excusatio pro vitando damno, alia ad acquirendum lucrum, num. 8.
Ignorantia in quibus præsumitur, n. 10. R. XXX. n. 17. R. XLVII. n. 4.
Ignorantia facti alieni non proprii excusat, num. 9. R. XXX n. 11. R. XLVII. nu. 2. 3. & R XIV. per tot. R. XXXI. n. 6. R. LXXXII. n. 4. 5. &c. &c.
Ignorantia Juris excusat quoad damnum vitandum, C. II. R. XIII. num. 15. Uti & in militibus: minoribus: rudibus: fœminis: & quomodo? ibid. n. 20. 21. Et quando jura non sunt clara, nu. 22. R. LXXXII. n. 8.
Ignorare censetur gesta Antecessoris qui in jus alterius succedit, C. II. R. XIV. n. 4. &c.
Ignorantia eorum, quæ quis ex Officio scire debet, pro crassa habetur, C. I. R. X. n. 1.
Ignorantia verè invincibilis excusat, C. I. R. X. n. 6. quando & quomodo præsumatur, C. II. R. XXXI. n. 17. R. XLVII. n. 10.
Ignorantiam allegans quando teneatur probare? C. II. R. XLVII. num. 8. & quomodo probetur? ibid. num. 9.

ILLATIO.

2. Illatio bona non fit ex diversis, T. 12. n. 30. Illatio non valet à diversis, T. 25. n. 71.

ILLEGITIMUS.

1. Illegitimorum plures sunt species, T. 17. num. 2. Nempe filius naturalis, Manzer, Nothus, & Spurius, quis? ibid Natus mense septimo matrimonii, aut undecimo post, an censeatur legitimus? num. 3. Omnes illegitimi prohibentur ordinari; & hujus ratio, n. 4. & seqq. Quid de Filiis Presbyterorum? n. 4. & seqq. Vide supra ℣. Filii Presbyterorum. Illegitimus, si Religionem ingrediatur, potest ordinari; non verò ad Prælaturam assumi, num. 7. Est inhabilis ad Cardinalatum, etiamsi per subsequens matrimonium legitimetur, aut dispensetur, ibid. Quis possit cum illegitimis dispensare ad Ordines, atque Beneficia Ecclesiastica, n. 8. usque ad n. 15. Dispensatio cum illegitimis est strictæ interpretationis, numer. 16. Unde illegitimus simpliciter dispensatus ad Beneficium, non potest obtinere, nisi unicum, numer. 18. Simulque simplex tantummodo; non curatum, nu. 19. Ac simpliciter dispensatus ad Ordines, censetur duntaxat dispensatus ad minores: secus si dispensetur ad Ordines sacros, numer. 20. Illegitimus dispensatus ad Ordines, non censetur dispensatus ad Beneficium, etiam simplex, nu. 21. Et quid de dispensato ad Ordines sacros, num. 22. Cum illegitimis dispensat Episcopus quoad Ordines minores, ac Beneficium simplex, n. 9. Non item quoad Ordines majores, Beneficia Curata, Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium &c. n. 9. & seq. Et quid de Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum? num. 11. & seqq. Utrum Episcopus possit dispensare cum illegitimis virtute Concilii Tridentini, quando eorum illegitimitas est occulta? numer. 23. & seqq. Sententia affirmativa, veluti probabilior, pluribus propugnatur, n. 26. & seqq. Natus ex matrimonio bonâ fide contracto, sed invalido, non est illegitimus, nu. 26. & 29. Filius illegitimus sacerdotis nequit in Ecclesia, ubi pater ejus Beneficium habet, vel habuit, quodcunque Beneficium, vel Ministerium obtinere, n. 31. & 32.
4. Illegitimi quinam? & quotuplicis generis? T. 17. num. 24. & seqq. Tales sunt qui ex Matrimonio nati non sunt, ibid. Horum alii sunt naturales, nu. 25. Alii Spurii, num. 26. Alii ex damnato coitu, nu. 27. Horum iterum sunt adulterini, alii sacrilegi, alii incestuosi, alii nefarii, n. 28. Illegitimi in quo differant, & deteriores sint legitimis? n. 29. Quomodo legitimentur? Vide Legitimatio.
R. J. Illegitimus non potest eligi, potest tamen postulari, C. II. R. LXXXIV. n. 8.

ILLICITUM.

R. J. Illicitum in lege. Vide Necessitas.
Illicitum censetur quod contra Juris prohibitionem fit, C. I. R. V. num. 4.

IMMISCENS.

R. J. Immiscens se rei ad se non pertinenti, non est sine culpa, C. II. R. XIX. num. 9. nisi, 1.) in casu necessitatis, ibid. num. 10. 2.) quando requisitus alterius negotium agit, nu. 11. 3.) vel si irrequisitus utiliter agat, num. 12. 4.) si se contra prohibitionem immiscet, ut alterum ab interitu eruat, num. 14.
Immiscere se rei alienæ dicitur, qui invadit rem alienam & possidet, ibid. num. 13. Qui exercet actum vi status sui prohibitum, n. 4. Qui invito Domino negotium assumit, n. 5. Vel jurisdictionem alterius exercet, num. 6. Vel falsò jactans scientiam, vel artem quam non callet, n. 7. Qui ex ambitione officia Ecclesiastica obtinet, n. 8.

IMMOBILIA.

3. Immobilia quæ? T. 13. num. 7. & seqq. Immobilia Ecclesiæ an & quomodo alienari prohibeantur? n. 4. & seqq.

IMMUNITAS.

1. Immunitati Ecclesiasticæ potest Papa ex parte derogare, T. 4. num. 64. Contra eam tamen non valet consuetudo, etiam immemorialis, num. 61. & seqq. An saltem consuetudo immemorialis, conjuncta cum fama privilegii Apostolici, valeat contra Immunitatem Ecclesiasticam? n. 66. & 67.
2. Immunitatem, seu exemptionem Clericorum personalem esse Juris Divini, probatur multipliciter, T. 2. nu. 201. & seqq. Etiam textibus apertis Juris Canonici, num. 208. & seqq. Id ipsum probatur de immunitate reali Ecclesiarum, num. 211. & seqq. Immunitas localis, seu jus Asyli, convenit Ecclesiis jure humano, num. 331. Vide supra ℣. Clericis privilegium Fori.
3. Immunitas quid? & quotuplex? T. 49. n. 2. & seq. Immunitas Ecclesiarum & Ecclesiastica non sunt idem: passim tamen sumuntur pro eodem, num. 3. & 5. Immunitas ut sic definitur, n. 4. Dividitur in Localem, realem & personalem, n. 5.
Immunitas localis quid? T. 49. num. 6. Hac gaudent omnes Ecclesiæ authoritate Episcopi erectæ, licet non sint consecratæ, num. 7. Nec divina in eis celebrata, num. 8. Idem est de Oratoriis, num. 9. Et loeis sacris Ecclesiæ adhærentibus, nu. 10. In specie de Cœmeteriis, num. 11. In præfatis locis non possunt tractari causæ Criminales, num. 12. Neque Civiles sæculares, num. 13. Bene tamen Ecclesiasticæ,

cæ, num. 14. Contractus quoque in dictis locis facti licet valeant, sunt tamen prohibiti, n. 15. Exceptis qui fiunt ad promovendam Devotionem fidelium, n. 16. Uti est venditio candelarum, num. 16. Omnes actus profani, profanaque colloquia in Ecclesiis sunt contra immunitatem localem, nu. 17. Eam specialiter lædunt, ac pœnis subjacent inferentes vim Ecclesiæ, vel eam consulentes &c. num. 18. Contra immunitatem localem non sunt actus pietatem respicientes, nec Disputationes publicæ, num. 19.
Immunitas Asyli. Vide Jus Asyli.
Immunitas realis & personalis quid? T. 49. nu. 225. Et gaudent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, earumque res, num. 227. & seqq. Etiam titulo quocunque acquisitæ, num. 229. Gaudent etiam omnia Loca pia, Episcopi authoritate erecta, num. 231. Atque Personæ Ecclesiasticæ tam sæculares, num. 232. quàm Regulares, n. 234. Immunitas realis ac Personalis est de Jure Divino, nu. 235. Unde non valet contra eam consuetudo, n. 236.
3. Immunitas realis & personalis à quibus oneribus, exactionibus & præstationibus eximat, T. 49. num. 237. & seqq. Eximit Ecclesias, Personasque Ecclesiasticas ab omnibus exactionibus, ac Tributis, & oneribus quomodocunque nuncupatis, nu. 237. In specie etiam à Tributis ordinariis, nu. 238. Quoad omnia bona etiam propria, nu. 239. & seqq. Liberat etiam à vectigalibus, Telonis, Gabellis, num. 248. Nisi negotiationis causa aliquid deferatur, n. 249. & seqq. Insuper eximit ab omnibus extraordinariis exactionibus, collectis, Tributis, oneribus &c. Etiam illis quæ urgente necessitate publica imponuntur, num. 253. & seqq. Nisi sex concurrant conditiones, num. 254. Videlicet necessitas gravis, num. 255. Communis Clericos æquè ac Laicos tangens, n. 256. Prævia discussio bonorum Laicalium, an sufficiant necne? nu. 257. Deliberatio Episcopi cum Clero, num. 258. Expressus consensus Papæ, n. 259. Nisi sit periculum in mora, numer. 260. Et tandem, ut Clerici non per Laicos, sed per Ecclesiasticos Judices compellantur, nu. 261. Afferuntur plures declarationes Cardinalium pro materia Immunitatis, n. 262. & seqq. Demonstratur practicè, modernam praxin Laicorum nullo niti fundamento, n. 272. Ponitur per extensum Bulla Urbani VIII. Romanus Pontifex, pro immunitate Ecclesiastica omnium maximè faciens, dignissima lectu, numer. 274. Enumerantur onera, ad quæ Ecclesiastici tenentur, n. 275.
Immunitas realis & personalis declarationes Cardinalium plures afferuntur, T. 49. num. 282. & seq. Ac specialis Bulla Urbani VIII. Romanus Pontifex, num. 274.
Immunitas realis vel personalis Violatorum pœna est Excommunicatio latæ sententiæ, T. 49. num. 276. Quam incurrunt omnes, & singuli etiam Regali vel Imperiali dignitate fulgentes, numer. 279. Illi quoque, qui onera imposita à Clericis sponte dantibus, accipiunt, n. 280. Nec non qui per se, vel per alios directè, vel indirectè consilio, auxilio, vel favore contra Immunitatem quidquam moliuntur, n. 281. & seqq. Ab hac pœna nullum Privilegium, nulla præscriptio, nullaque consuetudo, etiam immemorialis, nec alius titulus excusat, num. 289. & seqq. Ab eadem pœna nemo præter Romanum Pontificem absolvere potest, num. 921. & seqq Facientes statuta, Decreta, Constitutiones contra Immunitatem Ecclesiasticam absolvi non possunt, donec ea publicè revocent, num. 294. Pœnæ Divinæ gravissimæ contra facientes statuta aut Leges Immunitati contrarias, n. 295.
R. J. Immunitas Ecclesiastica, C. II. R. XVII. n. 5.

IMPEDIMENTUM, IMPEDITUS.

4. Impedimentum perpetuum respectu Matrimonii impediens, est respectu sponsalium dirimens, T. 1. num. 19. Temporaneum non impedit fieri sponsalia, num. 20.
4. Impedimenta Matrimonii impedientia & dirimentia compendiosè recensentur, T. 1. num. 351. & seqq.
Impedimentum erroris. Vide Error, quando invalidit Matrimonium.
Impedimentum disparitatis cultus. Vide Disparitas Cultus.
Impedimentum publicæ honestatis. Vide Publicæ honestatis impedimentum.
Impedimentum Ordinis. Vide Ordo ut impedimentum.
Impedimentum Criminis. Vide Criminis impedimentum.
Impedimentum conditionis. Vide Conditionis impedimentum.
Impedimentum Consanguinitatis. Vide Consanguinitas.
Impedimentum affinitatis. Vide Affinitas.
Impedimentum impotentiæ. Vide Impotentiæ impedimentum.
Impedimentum impediens quid? & quotuplex, T. 16. n. 2. & seqq.
5. Impeditus personaliter accedere Papam, ab hæresi, & aliis casibus Papalibus absolvi potest per Episcopos, T. 7. num. 371. & seqq. Et per Regulares, num. 428. Non item per alium Confessarium non privilegiatum, num. 395. & seqq. Qui impeditum mittere debet ad Episcopum, vel Regularem, nu. 396. & seq. Impedimenta personaliter adeundi Pontificem referuntur, & declarantur, n. 378. & seqq. Impeditus personaliter adire Romam non tenetur mittere Procuratorem, aut scribere pro Absolutione, n. 393. & seqq.
R. J. Impedimento Matrimonii occulto quomodo conjux se gerat? C. II. R. XXIV. n. 6.
Impedimentum debet probari, C. II. R. XLI. n. 3. impeditus cessante impedimento tenetur præstare debitum, num. 10. Stante impedimento non censetur appellatio deserta, n. 5. Impeditus in variis excusatur, num. 4. 6. 7. 8. Nisi ex propria culpa impedimentum contrahatur, & quomodo? n. 11. 12.
Impedimentum non præstat quod de Jure non fortitus est effectum, C. II. R. LII.

IMPERATOR, IMPERIUM.

1. Imperator censetur omnia Jura in scrinio pectoris sui habere, P. n. 213. & seqq. Imperator Jura Pontificatûs attripere non debet, nu. 218. In Imperatorem electus statim administrat, T. 6. n. 54.
1. Imperium, quid, & quotuplex? T. 29. num. 19. Imperium mixtum, num. 20. Et Imperium merum quod? nu. 21. Tres sunt gradus Imperii meri, nu. 22. Alia Jurisdictionis simplicis, & Imperii mixti, ac meri, definitio, num. 23. De Jure Canonico, an detur Imperium merum? n. 25. Et quæ ad illud spectent? n. 26.
3. Imperatoris electi approbatio pertinet ad Romanum Pontificem, T. 5. n. 574.
5. Imperatores, & Reges non possunt excommunicari, vel aliis censuris ligari ab Episcopo, T. 39. num. 20.

IMPOSITIO.

1. Impositio manûs, si præmittatur in Ordinatione Diaconi, vel Sacerdotis, est cautè supplenda, T. 16. n. 10. & seqq. Et quâ ratione ea sit supplenda? n. 15. & 17. ac seqq. Vide infrà ℣. Sacramenta.

4. Ignorantia facti, non Juris excusat, T. 17. n. 7.
5. Ignorantia, an, & quando excuset à Simonia? T. 3. n. 304. Et pœnis ejus? n. 320. & seqq.
Ignorantia an, & quando excusat ab Excommunicatione, vel alia censura? T. 39. n. 29. & seqq.
Ignorantia pœnæ per Legem statutæ, non excusat ab ea transgressores Legis, T. 3. n. 321. & seqq. Exceptis pœnis Censurarum, n. 323.
R. J. Ignorantia quid sit? C. II. R. XIII. n. 2. differt ab errore, ibid. alia est facti proprii vel alieni, alia juris, numer. 3. 4. utraque alia vincibilis, alia invincibilis, num. 5. Vincibilis quæ in foro interno, & quæ in externo, num. 5. 6. Vincibilis alia supina seu crassa: alia affectata, n. 7. Alia excusatio pro vitando damno, alia ad acquirendum lucrum, num. 8.
Ignorantia in quibus præsumitur, n. 10. R. XXX. n. 17. R. XLVII. n. 4.
Ignorantia facti alieni non proprii excusat, num. 9. R. XXX n. 11. R. XLVII. nu. 2. 3. & R XIV. per tot. R. XXXI. n. 6. R. LXXXII. n. 4. 5. &c. &c.
Ignorantia Juris excusat quoad damnum vitandum, C. II. R. XIII. num. 15. Uti & in militibus: minoribus: rudibus: fœminis: & quomodo? ibid. n. 20. 21. Et quando jura non sunt clara, nu. 22. R. LXXXII. n. 8.
Ignorare censetur gesta Antecessoris qui in jus alterius succedit, C. II. R. XIV. n. 4. &c.
Ignorantia eorum, quæ quis ex Officio scire debet, pro crassa habetur, C. I. R. X. n. 1.
Ignorantia verè invincibilis excusat, C. I. R. X. n. 6. quando & quomodo præsumatur, C. II. R. XXXI. n. 17. R. XLVII. n. 10.
Ignorantiam allegans quando teneatur probare? C. II. R. XLVII. num. 8. & quomodo probetur? ibid. num. 9.

ILLATIO.

2. Illatio bona non fit ex diversis, T. 12. n. 30. Illatio non valet à diversis, T. 25. n. 71.

ILLEGITIMUS.

1. Illegitimorum plures sunt species, T. 17. num. 2. Nempe filius naturalis, Manzer, Nothus, & Spurius, quis? ibid Natus mense septimo matrimonii, aut undecimo post, an censeatur legitimus? num. 3. Omnes illegitimi prohibentur ordinari; & hujus ratio, n. 4. & seqq. Quid de Filiis Presbyterorum? n. 4. & seqq. Vide supra ℣. Filii Presbyterorum. Illegitimus, si Religionem ingrediatur, potest ordinari; non verò ad Prælaturam assumi, num. 7. Est inhabilis ad Cardinalatum, etiamsi per subsequens matrimonium legitimetur, aut dispensetur, ibid. Quis possit cum illegitimis dispensare ad Ordines, atque Beneficia Ecclesiastica, n. 8. usque ad n. 15. Dispensatio cum illegitimis est strictæ interpretationis, numer. 16. Unde illegitimus simpliciter dispensatus ad Beneficium, non potest obtinere, nisi unicum, numer. 18. Simulque simplex tantummodo; non curatum, nu. 19. Ac simpliciter dispensatus ad Ordines, censetur duntaxat dispensatus ad minores: secus si dispensetur ad Ordines sacros, numer. 20. Illegitimus dispensatus ad Ordines, non censetur dispensatus ad Beneficium, etiam simplex, nu. 21. Et quid de dispensato ad Ordines sacros, num. 22. Cum illegitimis dispensat Episcopus quoad Ordines minores, ac Beneficium simplex, n. 9. Non item quoad Ordines majores, Beneficia Curata, Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium &c. n. 9. & seq. Et quid de Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum? num. 11. & seqq. Utrum Episcopus possit dispensare cum illegitimis virtute Concilii Tridentini, quando eorum illegitimitas est occulta? numer. 23. & seqq. Sententia affirmativa, veluti probabilior, pluribus propugnatur, n. 26. & seqq. Natus ex matrimonio bonâ fide contracto, sed invalido, non est illegitimus, nu. 26. & 29. Filius illegitimus sacerdotis nequit in Ecclesia, ubi pater ejus Beneficium habet, vel habuit, quodcunque Beneficium, vel Ministerium obtinere, n. 31. & 32.
4. Illegitimi quinam? & quotuplicis generis? T. 17. num. 24. & seqq. Tales sunt qui ex Matrimonio nati non sunt, ibid. Horum alii sunt naturales, nu. 25. Alii Spurii, num. 26. Alii ex damnato coitu, nu. 27. Horum iterum sunt adulterini, alii sacrilegi, alii incestuosi, alii nefarii, n. 28. Illegitimi in quo differant, & deteriores sint legitimis? n. 29. Quomodo legitimentur? Vide Legitimatio.
R. J. Illegitimus non potest eligi, potest tamen postulari, C. II. R. LXXXIV. n. 8.

ILLICITUM.

R. J. Illicitum in lege. Vide Necessitas.
Illicitum censetur quod contra Juris prohibitionem fit, C. I. R. V. num. 4.

IMMISCENS.

R. J. Immiscens se rei ad se non pertinenti, non est sine culpa, C. II. R. XIX. num. 9. nisi, 1.) in casu necessitatis, ibid. num. 10. 2.) quando requisitus alterius negotium agit, nu. 11. 3.) vel si irrequisitus utiliter agat, num. 12. 4.) si se contra prohibitionem immiscet, ut alterum ab interitu eruat, num. 14.
Immiscere se rei alienæ dicitur, qui invadit rem alienam & possidet, ibid. num. 13. Qui exercet actum vi status sui prohibitum, n. 4. Qui invito Domino negotium assumit, n. 5. Vel jurisdictionem alterius exercet, num. 6. Vel falsò jactans scientiam, vel artem quam non callet, n. 7. Qui ex ambitione officia Ecclesiastica obtinet, n. 8.

IMMOBILIA.

3. Immobilia quæ? T. 13. num. 7. & seqq. Immobilia Ecclesiæ an & quomodo alienari prohibeantur? n. 4. & seqq.

IMMUNITAS.

1. Immunitati Ecclesiasticæ potest Papa ex parte derogare, T. 4. num. 64. Contra eam tamen non valet consuetudo, etiam immemorialis, num. 61. & seqq. An saltem consuetudo immemorialis, conjuncta cum fama privilegii Apostolici, valeat contra Immunitatem Ecclesiasticam? n. 66. & 67.
2. Immunitatem, seu exemptionem Clericorum personalem esse Juris Divini, probatur multipliciter, T. 2. nu. 201. & seqq. Etiam textibus apertis Juris Canonici, num. 208. & seqq. Id ipsum probatur de immunitate reali Ecclesiarum, num. 211. & seqq. Immunitas localis, seu jus Asyli, convenit Ecclesiis jure humano, num. 331. Vide supra ℣. Clericis privilegium Fori.
3. Immunitas quid? & quotuplex? T. 49. n. 2. & seq. Immunitas Ecclesiarum & Ecclesiastica non sunt idem: passim tamen sumuntur pro eodem, num. 3. & 5. Immunitas ut sic definitur, n. 4. Dividitur in Localem, realem & personalem, n. 5.
Immunitas localis quid? T. 49. num. 6. Hac gaudent omnes Ecclesiæ authoritate Episcopi erectæ, licet non sint consecratæ, num. 7. Nec divina in eis celebrata, num. 8. Idem est de Oratoriis, num. 9. Et loeis sacris Ecclesiæ adhærentibus, nu. 10. In specie de Cœmeteriis, num. 11. In præfatis locis non possunt tractari causæ Criminales, num. 12. Neque Civiles sæculares, num. 13. Bene tamen Ecclesiasticæ,

cæ, num. 14. Contractus quoque in dictis locis facti licet valeant, sunt tamen prohibiti, n. 15. Exceptis qui fiunt ad promovendam Devotionem fidelium, n. 16. Uti est venditio candelarum, num. 16. Omnes actus profani, profanaque colloquia in Ecclesiis sunt contra immunitatem localem, nu. 17. Eam specialiter lædunt, ac pœnis subjacent inferentes vim Ecclesiæ, vel eam consulentes &c. num. 18. Contra immunitatem localem non sunt actus pietatem respicientes, nec Disputationes publicæ, num. 19.
Immunitas Asyli. Vide Jus Asyli.
Immunitas realis & personalis quid? T. 49. nu. 225. Et gaudent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, earumque res, num. 227. & seqq. Etiam titulo quocunque acquisitæ, num. 229. Gaudent etiam omnia Loca pia, Episcopi authoritate erecta, num. 231. Atque Personæ Ecclesiasticæ tam sæculares, num. 232. quàm Regulares, n. 234. Immunitas realis ac Personalis est de Jure Divino, nu. 235. Unde non valet contra eam consuetudo, n. 236.
3. Immunitas realis & personalis à quibus oneribus, exactionibus & præstationibus eximat, T. 49. num. 237. & seqq. Eximit Ecclesias, Personasque Ecclesiasticas ab omnibus exactionibus, ac Tributis, & oneribus quomodocunque nuncupatis, nu. 237. In specie etiam à Tributis ordinariis, nu. 238. Quoad omnia bona etiam propria, nu. 239. & seqq. Liberat etiam à vectigalibus, Telonis, Gabellis, num. 248. Nisi negotiationis causa aliquid deferatur, n. 249. & seqq. Insuper eximit ab omnibus extraordinariis exactionibus, collectis, Tributis, oneribus &c. Etiam illis quæ urgente necessitate publica imponuntur, num. 253. & seqq. Nisi sex concurrant conditiones, num. 254. Videlicet necessitas gravis, num. 255. Communis Clericos æquè ac Laicos tangens, n. 256. Prævia discussio bonorum Laicalium, an sufficiant necne? nu. 257. Deliberatio Episcopi cum Clero, num. 258. Expressus consensus Papæ, n. 259. Nisi sit periculum in mora, numer. 260. Et tandem, ut Clerici non per Laicos, sed per Ecclesiasticos Judices compellantur, nu. 261. Afferuntur plures declarationes Cardinalium pro materia Immunitatis, n. 262. & seqq. Demonstratur practicè, modernam praxin Laicorum nullo niti fundamento, n. 272. Ponitur per extensum Bulla Urbani VIII. Romanus Pontifex, pro immunitate Ecclesiastica omnium maximè faciens, dignissima lectu, numer. 274. Enumerantur onera, ad quæ Ecclesiastici tenentur, n. 275.
Immunitas realis & personalis declarationes Cardinalium plures afferuntur, T. 49. num. 282. & seq. Ac specialis Bulla Urbani VIII. Romanus Pontifex, num. 274.
Immunitas realis vel personalis Violatorum pœna est Excommunicatio latæ sententiæ, T. 49. num. 276. Quam incurrunt omnes, & singuli etiam Regali vel Imperiali dignitate fulgentes, numer. 279. Illi quoque, qui onera imposita à Clericis sponte dantibus, accipiunt, n. 280. Nec non qui per se, vel per alios directè, vel indirectè consilio, auxilio, vel favore contra Immunitatem quidquam moliuntur, n. 281. & seqq. Ab hac pœna nullum Privilegium, nulla præscriptio, nullaque consuetudo, etiam immemorialis, nec alius titulus excusat, num. 289. & seqq. Ab eadem pœna nemo præter Romanum Pontificem absolvere potest, num. 921. & seqq Facientes statuta, Decreta, Constitutiones contra Immunitatem Ecclesiasticam absolvi non possunt, donec ea publicè revocent, num. 294. Pœnæ Divinæ gravissimæ contra facientes statuta aut Leges Immunitati contrarias, n. 295.
R. J. Immunitas Ecclesiastica, C. II. R. XVII. n. 5.

IMPEDIMENTUM, IMPEDITUS.

4. Impedimentum perpetuum respectu Matrimonii impediens, est respectu sponsalium dirimens, T. 1. num. 19. Temporaneum non impedit fieri sponsalia, num. 20.
4. Impedimenta Matrimonii impedientia & dirimentia compendiosè recensentur, T. 1. num. 351. & seqq.
Impedimentum erroris. Vide Error, quando invalidit Matrimonium.
Impedimentum disparitatis cultus. Vide Disparitas Cultus.
Impedimentum publicæ honestatis. Vide Publicæ honestatis impedimentum.
Impedimentum Ordinis. Vide Ordo ut impedimentum.
Impedimentum Criminis. Vide Criminis impedimentum.
Impedimentum conditionis. Vide Conditionis impedimentum.
Impedimentum Consanguinitatis. Vide Consanguinitas.
Impedimentum affinitatis. Vide Affinitas.
Impedimentum impotentiæ. Vide Impotentiæ impedimentum.
Impedimentum impediens quid? & quotuplex, T. 16. n. 2. & seqq.
5. Impeditus personaliter accedere Papam, ab hæresi, & aliis casibus Papalibus absolvi potest per Episcopos, T. 7. num. 371. & seqq. Et per Regulares, num. 428. Non item per alium Confessarium non privilegiatum, num. 395. & seqq. Qui impeditum mittere debet ad Episcopum, vel Regularem, nu. 396. & seq. Impedimenta personaliter adeundi Pontificem referuntur, & declarantur, n. 378. & seqq. Impeditus personaliter adire Romam non tenetur mittere Procuratorem, aut scribere pro Absolutione, n. 393. & seqq.
R. J. Impedimento Matrimonii occulto quomodo conjux se gerat? C. II. R. XXIV. n. 6.
Impedimentum debet probari, C. II. R. XLI. n. 3. impeditus cessante impedimento tenetur præstare debitum, num. 10. Stante impedimento non censetur appellatio deserta, n. 5. Impeditus in variis excusatur, num. 4. 6. 7. 8. Nisi ex propria culpa impedimentum contrahatur, & quomodo? n. 11. 12.
Impedimentum non præstat quod de Jure non fortitus est effectum, C. II. R. LII.

IMPERATOR, IMPERIUM.

1. Imperator censetur omnia Jura in scrinio pectoris sui habere, P. n. 213. & seqq. Imperator Jura Pontificatûs attripere non debet, nu. 218. In Imperatorem electus statim administrat, T. 6. n. 54.
1. Imperium, quid, & quotuplex? T. 29. num. 19. Imperium mixtum, num. 20. Et Imperium merum quod? nu. 21. Tres sunt gradus Imperii meri, nu. 22. Alia Jurisdictionis simplicis, & Imperii mixti, ac meri, definitio, num. 23. De Jure Canonico, an detur Imperium merum? n. 25. Et quæ ad illud spectent? n. 26.
3. Imperatoris electi approbatio pertinet ad Romanum Pontificem, T. 5. n. 574.
5. Imperatores, & Reges non possunt excommunicari, vel aliis censuris ligari ab Episcopo, T. 39. num. 20.

IMPOSITIO.

1. Impositio manûs, si præmittatur in Ordinatione Diaconi, vel Sacerdotis, est cautè supplenda, T. 16. n. 10. & seqq. Et quâ ratione ea sit supplenda? n. 15. & 17. ac seqq. Vide infrà ℣. Sacramenta.

IMPOSSIBILE, IMPOTENTIA &c.

1. Impossibile dicitur quod fieri non potest de Jure Communi, sed solùm ex dispensatione Papæ, T. 40. *num.* 46.

R. J. Impossibile quid dicatur? C. II. R. VI. *num.* 2. aliud facti seu naturæ, aliud Juris, *ibid. num.* 4 5. Quod pendet à voluntate Principis & concedi non consuevit impossibile censetur, *nu.* 7. Uti & quod sine dispensatione Papæ fieri nequit, *n.* 8.

Impossibilium nulla est obligatio, C. II. R. VI. *nu.* 1. 9. Impossibilis conditio contractui adjecta illum invalidat, *num.* 12. In testamento & matrimonio verò habetur pro non adjecta, *ibid.* Nisi sit contra substantiam matrimonii, tunc enim irritat matrimonium, *ibid.* Ad impossibile sive facti sive Juris nemo obligatur, *numer.* 9. Difficilia non reputantur inter impossibilia, *num.* 10. C. II. R. LXVI. *numer.* 4 8.

4. Impotentiæ impedimentum quid? & quotuplex? T. 15. *nu.* 2. *& seqq.* Alia est naturalis, seu intrinseca, ut frigiditas, *nu.* 3 Alia accidentalis & extrinseca, *n.* 4 Alia perpetua, alia temporalis, *num.* 5. Perpetua non est, quæ si e periculo vitæ tolli potest, *num.* 6. *& seqq* Alia est absoluta, alia respectiva, *nu.* 10. Temporalis non dirimit, *n.* 11. Nequit perpetua, si Matrimonium subsequitur, *numer.* 12. Perpetua est, si intra vas vir seminare nequit, *nu.* 14. Semen mulieris non requiritur, sed sufficit ad Matrimonium, vel si viri semen recipere possit, etsi retinere non valeat, *num.* 15. *& seqq.* Steriles non habent impedimentum impotentiæ, *num.* 17. Hinc in quavis ætate nubere quis potest, *num.* 18. Nisi ita exhaustus sit ut copulam perfectam habere nequeat, *nu.* 19. Valet Matrimonium cum existente in periculo mortis, *nu.* 20. Limitatur, *ibid.* Cum Spadonibus & Eunuchis nullum est Matrimonium, *nu.* 21. Hermaphroditi secundùm sexum prævalentem valide contrahunt Matrimonium, *num.* 22. Si nullus sexus prævalet, juxta utrumque nubere valent: & quomodo? *num.* 24 *& seqq.* Qui dubitat, an laboret impotentia perpetuâ, non potest licitè contrahere, *numer.* 26. Dubio post Matrimonium superveniente, possunt & debent per triennium tentare copulam, *numer.* 27. Si constet de impotentia perpetua, dubitatur autem, an præcesserit, vel an subsecuta sit Matrimonium, præsumitur præcessisse, *num.* 28. Dummodo pars potens de ea in tempore conqueratur, *num.* 30. In dubio, an potentia sit extrinseca, vel intrinseca, præsumitur extrinseca, *num.* 31. *& seqq.*

4. Impotentiæ impedimentum quomodo probari debeat? Causam annullandi Matrimonium, & discedendi à conjuge præbet, T. 15. *num.* 33. *& seqq.* Certi de impotentia non possunt propria authoritate ab invicem discedere, debent tamen à copula abstinere, *ibid.* Nec possunt authoritate Judicis ante probationem impotentiæ separari, *nu.* 34. Quæ ordinariè fieri debet per inspectionem corporis, *numer.* 35. Ad quam in fœminis requiruntur & sufficiunt duæ matronæ honestæ, *num.* 36. In opere nuptiali expertæ etiam non obstetrices, *numer.* 37. Quæ non tantùm inspicere, sed etiam tangere debent muliebria, *nu.* 38. Ac dein suam depositionem juramento firmare, *numer.* 39. Pro inspiciendo viro requiruntur, ac sufficiunt duo Medici, aut Chirurgi, si haberi possunt, *nu.* 40. Qui etiam subinde ad fœminæ inspectionem requiruntur, *num.* 41. Si per inspectionem manifestè apparet adesse impotentiam perpetuam, illicò annullatur Matrimonium, *n.* 42. Si non Physicè, sed tamen moraliter certum est, declaratur Matrimonium nullum, accedente juramento conjugum ac propinquorum, *num.* 43. In dubio datur tentatio copulæ per tres annos, *n.* 44. Vel plures si conjuges adhuc valde juvenes sint, *num.* 45. Quotnam propinqui, vel alii testes jurare debeant, in casu dubio? *nu.* 46. *& seqq.* Si elapso triennio mulier potens affirmet, habitam esse copulam, vir autem dubiè impotens id neget, creditur mulieri, *num.* 48. Econtra si negat mulier, & affirmat vir, creditur viro, *n.* 49. Nisi mulier probare velit contrarium, *n.* 50.

Impotentiæ impedimentum quo tempore allegari possit, & debeat? T. 15. *n.* 52. *& seqq.* Si certò constat de illo, quovis tempore contra illud proclamari potest, *ibid. & seqq.* Solvitur objectio, *num.* 54. Si verò signa sunt dubia, & unus conjugum neget, alter affirmet impotentiam, tunc post bimestre non amplius auditur, donec elapsum fuerit triennium, *nu.* 55. Matrimonium ob impotentiam annullatum, iterum redintegratur, si postea constat, eam non fuisse perpetuam, *n.* 56. Nisi impotentia tolleretur per miraculum, *n.* 57. Aut ope Dæmonis, *n.* 58. Aut esset respectiva, *num.* 59. Vel ortum haberet à maleficio, *n.* 60.

Impotentes si scienter contrahunt Matrimonium, debent tanquam frater & soror cohabitare, T. 15 *n.* 61. Ignoranter contrahentes possunt ut frater & soror cohabitare, *num.* 62. Nisi adsit periculum incontinentiæ, *num.* 63. Si post contractum Matrimonium supervenit impotentia perpetua possunt & debent cohabitare, *nu.* 64. Tenentur tamen abstinere à tentatione copulæ, non item à tactibus, & osculis, *num.* 65. Tenentur etiam auferre impotentiam, & pati incisionem cum gravi molestia & dolore, *n.* 66. Non item cum periculo mortis, aut gravissimæ infirmitatis, *n.* 67.

Impotentium Inspectio ad probandam impotentiam per quos & quomodo fieri debeat? T. 15. *num.* 35. *& seqq.*

R. J. Impotentiam mariti asserenti uxori quando non credatur? C. II. R. LXVI. *n.* 6.

IMPRÆGNATIO.

4. Imprægnatio an, & quando inducat obligationem ducendi, vel dotandi? T. 1. *n.* 67. *& seqq.*

IMPRESSIO.

5. Impressio librorum hæreticorum, & aliorum prohibitorum, quomodo interdicta? T. 7 *n.* 71. *& seqq.* Item, *n.* 135. *& seqq.*

IMPUBERES.

1. Impuberes naturâ prohibentur eligere, T. 6. *num.* 165. Nec sunt ad electionem vocandi, *num.* 166. Nec possunt obtinere Beneficium Ecclesiasticum, est. T. 6. *nu.* 211. Nec esse Judices delegati, T. 29. *n.* 66. Nec pacisci, T. 35. *num.* 41. Nec esse procuratores, T. 38. *n.* 51.

2. Impuberes regulariter excluduntur à ferendo testimonio in quacunque causa, T. 20. *n.* 72. Ac etiam in Testamentis; adeò, ut eorum testimonium sit ipso jure nullum, *num.* 73. Impubes, cuis? *ibid.* Possunt tamen impuberes esse testes in Matrimonio, *nu.* 74. Atque in causis civilibus, saltem ad faciendum Judicium, *nu.* 75 Et in criminibus exceptis, atque revelandâ morte Domini, *num.* 76. Impubes qui factus est pubes potest testificari de iis, quæ vidit in sua impubertate, *n.* 77. Et quantam fidem mereatur ejus testimonium? *ibid.* In Testamentis impubes nequit esse testis, licèt postea factus sit pubes, *n.* 78. Impuberis testimonium admittitur in nonnullis casibus; & qualiter? *n.* 79.

3. Impuberes Patroni quando præsentare possint, & quando loco ipsorum præsentent Tutores? T. 38. *n.* 38. *& seqq.*

4. Impuberum sponsalia non solvuntur mutuo consensu, T. 1. *n.* 204. Et T. 2. *nu.* 14. *& seqq.* Limitatur, *ibid.*

Impuberes qui? T. 2. *n.* 2.

Impuberum sponsalia qualem requirant ætatem? T. 2. *n.* 3. *& seqq.*

Impuberes non possunt validè contrahere Matrimonium, T. 2. *n.* 6. Nisi in vim sponsalium, T. 2. *n.* 18. *& seq.* Impuberes plures genuerunt, T. 2. *n.* 9.

5. Impuberes non possunt accusare, *Tit.* 1. *num.* 16. Bene tamen accusari, *num.* 35.

IMPUTARI.

R. J. Imputari non debet ei, per quem non fiat, si non faciat quod fuerat faciendum, C. II. R. XLI. pessim.

INÆQUALITAS.

4 Inæqualitas personarum notabilis an, & quando dissolvat sponsalia? T. 1. *n.* 272. *& seqq.*

INCAPAX.

3. Incapax possidendi, est etiam incapax præscribendi rem aliquam? T. 30. *n.* 139.

INCARNATIO.

1. Incarnatio potest accipi dupliciter, T. 1. *num.* 17. Disparitas inter Incarnationem Verbi & opera SS. Trinitatis ad extra, *n.* 18.

INCENDIARIUS, INCENDIUM.

3. Incendium si contingit, quis, & ad quid obligetur? T. 18. *n.* 70. *& seqq.*

5. Incendiarius, quis? T. 17. *num.* 25. *& seq.* Pœna Incendiarii propriè talis, *n.* 27. Pœna illius, qui ex sola negligentia, vel imprudentia cum aliqua lata, levi vel leviffima culpa incendium causavit, in foro externo, *nu.* 28. Et interno, *nu.* 30. Pœna Incendiarii de Jure Canonico, *nu.* 32. Præsertim illius, qui sacra loca incendit, *n.* 34.

Incendium meræ fortuitò sine ullius culpa factum nullam inducit pœnam, T. 17. *num.* 32. Sine scitu, unde sit exortum, *num.* 37. An, & quis ob talem præsumptionem puniri valeat, & quomodo? *n.* 38. *& seqq.* Incendium per conjecturas, & præsumptiones probatur, *n.* 41.

INCESTUS.

5. Incestus quid? T. 16. *num.* 65. *& seqq.* Est gravius peccatum adulterio, *num* 68. Pœna illius de jure civili, *num.* 69 In aliquibus casibus subjacet pœnæ capitis, & quibus? *num.* 70 Incestuosas contrahentis nuptias pœna de Jure Civili, *num* 71. Incestûs pœna de Jure Canonico, *nu.* 72. *& seq.* Præsertim Clerici, *num.* 74.

INCIDENTIA.

2. Incidentia causæ prorogat jurisdictionem, & quomodo? T. 10. *n.* 34. Vide infrà ℣. *Quæstio incidens.*

INCONTINENS, INCONTINENTIA.

Incontinenti, quando dicatur revocari confessio? T. 18. *nu.* 77. *&* 78. Incontinenti quando confessioni censeatur apposita qualitas, ita ut confessio censeatur qualificata? T. 18 *n.* 115. 116. *& seq.*

3. Incontinentiæ paternæ est filius ambulans super terram, T. 2. *n.* 20.

INCORPORALIA, INCORPORATIO.

2. Incorporalia aliquando cohærent corporalibus, aliquando non, T. 12. *num.* 144. Incorporalia traditio-

nem non recipiunt, *nu.* 149. *&* 154. Incorporalium quasi possessio, quomodo acquiratur? *num.* 143. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessio seu quasi possessio.*

3. Incorporatio quid? T. 37. *num.* 2. Est duplex, una quoad temporalia, alia pleno jure, *ibid.* In Beneficiis quoad temporalia tantùm incorporatis Abbas præsentat, & Episcopus instituit, *num.* 3. In pleno jure incorporatis Abbas utrumque habet, *num.* 4. In Parochia, quoad temporalia tantùm incorporata Monasterio, debet constitui Vicarius perpetuus, *nu.* 5. Et quidem sæcularis, *num.* 6 *& seq.* In pleno jure incorporatis solus superior deputat Vicarium, pro libitu amovibilem, *num.* 8. Regularis de Jure solus non potest esse in Parochia, *n.* 9. Incorporationis causa quæ? *n.* 17.

INDEBITUM.

Indebitum, ac debitum triplex, T. 23. *nu.* 68. Indebitum qui solvit, an & quomodo repetere possit? *n.* 69. *& seqq.*

INDEFINITA LOCUTIO.

1. Indefinita locutio æquipollet universali, T. 2. *num.* 400 Et quomodo hæc regula sit intelligenda? *nu.* 401 *& seqq.*

2. Indefinita locutio æquipollet universali, & quando? T. 24 *n.* 65. *&* 66.

INDEX.

5. Index Librorum prohibitorum quis, & unde? T. 7. *num.* 99. Quinam Libri per eum sint prohibiti? & quomodo? *n.* 100. *& seqq.* De facto novus confectus est Index Librorum prohibitorum, *n.* 109 Regulæ illius, *n.* 110 *& seq* Index Librorum prohibitorum num etiam, & in ordine ad quos libros obliget in Germania? *n.* 113. *& seqq.* Tenentur ad illum etiam Regulares, *n.* 121. *& seqq.*

INDICIUM.

2. Indicium propriè acceptum quid? T. 23. *num.* 9. Est quid minus semiplenâ probatione, *num.* 10. Indicium sumitur quandoque pro plena probatione, ac pro præsumptione juris, & violenta, *num* 10. Effectus Indiciorum, est præsumptio, *num.* 8. Indiciorum multiplex est divisio, T. 23. *num.* 11. *& seqq.* Indicium plenum, seu indubitatum ac certum, *num.* 12. Indicium semiplenum, seu dubitatum, *num.* 13. Indicium proximum, & remotum, *num.* 14. Indicium leve, grave, & gravissimum, quid, *num.* 15. Indiciorum alia explicatio, juxta Julium Clarum, *num.* 16. Quæ indicia sint levia, vel gravia, Judicis arbitrio relinquitur, *num.* 17. Indicia plura si simul constituant semiplenam probationem, potest deferri juramentum suppletorium, T. 23. *num.* 76.

Indicia ad capturam, qualia sufficiant? T. 3. *nu* 93. Vide supra ℣. *Citatio realis.* Indicia huic succedunt loco diffamationis, T. 18. *num.* 111 Indicia, quæ censeantur sufficientia ad instituendam inquisitionem specialem contra aliquem? *n.* 112. *&* 113. Indicium sufficiens ad torturam, an sit nominatio socii criminis facta per Reum de se confessum? *n.* 113. Indicia legitima, seu ad torturam sufficientia, sunt plura; & quæ? T. 18. *num.* 139. *& seqq.* Confessio per torturam extorta non præcedentibus legitimis indiciis, nihil probat, *nu.* 138. Plura indicia de se sufficientia, conjunguntur ad effectum torquendi, *nu.* 142. Non item ad condemnandum pœna corporali, & cur? *ibid.* Quænam indicia sint ad torturam sufficientia, Judicis arbitrio relinquitur, *num.* 143. Indicia quæ sunt minus, quàm semiplena probatio, an sufficiant ad torturam? *nu.*

144. Indicium sufficiens ad inquirendum, & citandum ad torturam, facit testimonium unius, *T.* 20. *num.* 251.

INDICTIO.

2. Indictio debet apponi in Instrumento publico, *T.* 22. *nu.* 21. Indictionis nomine, quid intelligatur, & unde traxerit originem? *num.* 22. Modus facillimus inveniendi indictionem cujuslibet anni, *ibid.*

INDIGENIS.

3. Indigenis præ alienigenis est subveniendum, *T.* 17. *num.* 33.

INDIVIDUA.

2. Individuâ in re sententia lata pro uno, proderit alii, *T.* 27. *num.* 158. In individuis potest quis consequi per socium, quod per se non potest, *num.* 159.

INDULGENTIÆ.

1. Indulgentias concedit Archiepiscopus per totam Provinciam, *T.* 31. *num.* 58. Indulgentias novas sine ordinarii licentia nequeunt publicare Regulares, *num.* 145.

INDUSTRIA.

1. Industria personæ Delegati, quando censeatur electa? *T.* 29. *n.* 60 & 75.

R. J. Industria personæ ubi requiritur, negotium non potest alteri committi, C. II. R. LXVIII. *num.* 9.

INFAMES, INFAMIA.

1. Infames repelluntur à Prælaturis, & Dignitatibus Ecclesiasticis, *T.* 6. *num.* 226. Infamia non contrahitur ob crimina occulta, sed solùm ob publica, *nu.* 227. Infames an possint constitui procuratores? *T.* 28. *n.* 49. & 50.

2. Infames secundùm Canones, quinam generatim censeantur? *T.* 20. *nu.* 37. & 38. Quænam personæ in specie, censeantur infames? *n.* 38. Infames an, & quando repellantur à ferendo testimonio? *num.* 42. & *seq.* Præsertim loquendo de infamibus infamiâ facti, *num.* 49. Dantur plures casus, in quibus infames infamiâ juris admittuntur ad testimonium, *T.* 20. *n.* 50. & *seqq.* Usi fit in criminibus exceptis, *nu.* 50. Item, quando veritas aliter haberi non potest, *num.* 51. & 52. Infamibus personis qualiter tunc credatur? *num.* 52. Infamis admittitur etiam ad testificandum, quando ab utraque parte fuit rogatus, *num.* 53. Etsi tempore dati testimonii non reputabatur infamis, *num.* 54. Valet Testamentum, ad quod infamis fuit adhibitus, quando tunc communi opinione reputabatur bonæ famæ, *ibid.* Vide suprà ℣. *Criminosus*, & infrà ℣. *Testis infamis.* Condemnatus de crimine per sententiam diffinitivam, efficitur infamis; secus de interlocutoria, *T.* 27. *n.* 32. & *T.* 27. *n.* 148.

Infamia, quid? *T.* 20. *num.* 29. Æquiparatur morti, *nu.* 30. Infamia alia est facti, *num.* 31. Alia juris, *nu.* 32. Infamia facti, an etiam oriatur ex vita bonorum? *num.* 31. Infamia Juris infertur dupliciter, videlicet ipso facto, *num.* 32. & 33. Et per sententiam Judicis, & quando? *num.* 32. & 34. Qualiter utraque infamia repellat testem à testificando? *num.* 35. Secundùm Canones potest addi tertium membrum, videlicet Infamia Canonica, *num.* 36. Hæc irrogatur ex quolibet peccato mortali, *ibid.* Infamia juris, orta ex crimine occulto, tollitur per pœnitentiam, *T.* 20. *num.* 39. Eâque peractâ licet sacros Ordines suscipere, *num.* 40. Secus discendum, de infamia orta ex crimine manifesto; *num.* 40. & 41. Hanc nisi Princeps auctoritatè tollere potest, *num.* 41. & 46. Infamia repellens quempiam à testificando, debet attendi pro tempore lati per eum testimonii, nec obest superveniens, *num.* 47. & 48. Infamia appellatur mala fama, *T.* 20. *num.* 386.

4. Infamia mulieris an, & quando præbeat causam dispensandi? A. *num.* 95. Quomodo probetur? *num.* 351.

5. Infamia quid, & quotuplex, & ob quæ crimina contrahatur? *T.* 37. *num.* 52. & *seqq.* Alia est facti, alia Juris, *num.* 53. Infamia juris ipso facto vi SS. Canonum incurritur ob delicta, quæ de jure Civili eandem inducunt, nisi specialis sit limitatio, *nu.* 54. Allegantur delicta, ob quæ de Jure Civili eandem inducunt, nisi specialis sit limitatio, *num.* 54. Allegantur delicta, ob quæ de Jure Civili Infamia Juris ipsò factò contrahitur, *num.* 55. Delicta, ob quæ de Jure Canonico contrahitur, *num.* 56. Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia, *num.* 57. Quinam sint infames per sententiam Judicis, *num.* 58.

Infamia an, & quando requiratur ad inquisitionem Judicialem instituendam? *T.* 1. *nu.* 173. & *seqq.* usque ad *n.* 198.

Infamiæ effectus quinam sint? *T.* 37. *nu.* 59. Infames sunt Irregulares, *ibid.* Excluduntur à Dignitatibus, præsertim Ecclesiasticis? *nu.* 60. Actibus legitimis, & muneribus publicis, *nu.* 61. Ac hæreditate Testamento relicta, si agatur de inofficioso, *num.* 62.

Infames non possunt accusare, *T.* 1. *n.* 22.

R. J. Infamibus portæ non pateant dignitatum, procem. *n.* 3. C. II. R. LXXXVII. *n.* 1. &c.

Infamia alia juris, alia facti, *ibid. num.* 2. & 3. Et quinam dicantur infames, *ibid. n.* 3.

Infamia si publica emendatione aboletur, non impedit dignitates, *ibid. n.* 7.

Infamis etiam à dignitate quam habet removendus, *ibid. n.* 6.

INFANS.

5. Infans quis dicatur? *T.* 11. *n.* 2.

Infantes expositi censentur pro legitimis, *Tit.* 11. *num.* 20.

Infantum expositio quid Juris secum trahat? Vide *Expositio Infantum*; *Exponere infantes*; *Expositos infantes.*

INFERIOR.

1. Inferior nequit tollere legem superioris, *T.* 2. *num.* 75. Bene tamen eam adjuvare per pœnæ adjectionem, *num.* 76.

INFIDELIS, INFIDELITAS.

3. Infideles gaudent asylo, *T.* 49. *n.* 77. & *seqq.*

Infidelium conversio quid? *T.* 33. *num.* 1. Si ambo conjuges infideles convertuntur, possunt & debent in matrimonio etiam cum impedimento Ecclesiastico contracto permanere, *num.* 2. Si vir infidelis habuit plures uxores, debet retinere solùm primam, *num.* 3. An & quando conversus alteri nubere possit, si conjux illius non convertatur? *num.* 4 & *seq.* Proles, cui conjugi educando relinquitur, *nu.* 6. & *seq.* Ad fidem nullus est cogendus invitus, *ibid.*

5. Infidelitas tres habet species, Paganismum, Judaismum & hæresin, *T.* 6. *n.* 5.

Infidelibus propter solam infidelitatem bellum indicere nequeunt Principes Christiani, *T.* 6. *num.* 47. & *seqq.* Nisi justa aliqua concurrat causa, *num.* 49. Aut

Aut denegent Licentiam prædicandi Evangelium, *num.* 50.

Infidelium proles, an & quando invitis, & invitis Parentibus baptizari valeant? *T.* 6. *nu.* 51. & *seqq.* Infideles, & Hæreticos in bello juvare, vel ipsos pro auxilio invocare, vel fœdus cum eis inire, an, & quando possint Principes Catholici? Vide *Hæreticos*, *vel Infideles juvare.*

INFINITAS.

2. Infinitas est vitanda, & reprobatur à Jure, *T.* 20. *num.* 555.

INFIRMUS, INFIRMITAS.

1. Infirmorum vota, an, & quomodo in electione sint exquirenda? *T.* 6. *num.* 191. & *seqq.* Vide infrà ℣. *Vota.*

3. Infirmis familis & officialibus, an & quando debeatur merces vel salarium? *T.* 18. *n.* 69. & *seqq.*

Infirmitas Clericorum. Vide *Clerici ægrotantes.*

Infirmitas Monialis, quando sit causa ad egrediendam Clausuram? *T.* 35. *n.* 32.

Infirmitatis causa absens Canonicus luceatur præsentus, *T.* 4. *n.* 187. & *seqq.*

INGRATITUDO.

3. Ingratitudo est causa ob quam revocari potest donatio, *T.* 24. *n.* 52. & *seqq.*

INHABILITAS.

5. Inhabilitas ad Beneficia quid sit, & quomodo obliget? *T.* 37. *n.* 20.

INIMICUS, INIMICITIA.

2. Inimici testimonium, an, & quando repellatur? *T.* 20. *n.* 132. & *seqq.* Inimicus adversus eum, cum quo gerit inimicitiam, testimonium ferre non potest, *n.* 132. Etiam loquendo in criminibus exceptis, *n.* 133. Et factis occultis, ac difficilis probationis, *nu.* 134. Intelligendo illud de inimicitia gravi quoad causas civiles, *num.* 135. In causis tamen Criminalibus quælibet inimicitia, etiam levis, testem repellit, *n.* 136. Fallit illud in inimico reconciliato, & qualiter? *n.* 137. Item in inimico utriusque partis, *num.* 138. Testis inimicus probat contra producentem, *n.* 139.

3. Inimicitia testis non præsumitur, sed est probanda ab allegante, *T.* 20. *num.* 140. Ad eam probandam sufficiunt conjecturæ, *nu.* 141. Et quales? *nu.* 142. & 143.

4. Inimicitia gravis præbet causam dispensandi super impedimentis, A. *num.* 95. Quomodo probetur? *num.* 351.

5. Inimici non possunt accusare, nec habitantes cum illis, *T.* 1. *n.* 25.

IN INTEGRUM.

1. In integrum restituere quid? *T.* 41. *num.* 2. & 3. Vide infrà ℣. *Restituere in integrum.*

INITIUM.

R. J. Initium quod ab initio non subsistit, tractu temporis non firmatur, C. II. R. X. *n.* 7.

INJURIA.

2. Injuriam nemo videtur facere, qui utitur jure suo, *T.* 28. *num.* 34. Appellans non facit injuriam Judici à quo, *n.* 33. Actio injuriarum expirat lapsu unius anni, *T.* 26. *num.* 178. In actione injuriarum Reus condemnatus efficitur infamis, nisi injuria foret minima, *T.* 27. *n.* 148.

5. Injuria quid, & quot modis inferatur? *T.* 36. *nu.* *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

2. & *seqq.* Requiritur ad eam dolus seu malus animus, *n.* 3. Hinc ab illa immunes sunt doli incapaces, & qui correctionis causâ verba injuriosa adhibent, *n.* 4. Cæterum verba injuriosa proferens præsumitur dolo proferre, *n.* 5. Injuria fieri potest tam absenti, quam præsenti, idque verbis, *num.* 6. Vel scripto, *n.* 7. Vel facto, *n.* 8. Hinc injuria alia est verbalis, alia scripta, alia realis, alia levis, alia atrox, *num.* 9. Potest quis non tantùm in se ipso, sed etiam in alio, præsertim sibi subdito, injuriam pati, *n.* 10. Injuria quando pariat actionem injuriarum? *num.* 11.

Injuriarum actio. Vide *Actio injuriarum.*

Injuriarum actio à quo, quando, & quomodo instrui possit? *T.* 36. *num.* 11. & *seqq.* Injuriam passus potest contra injuriantem instituere actionem injuriarum, *ibid.* Vel civiliter, *n.* 12. Vel criminaliter, *n.* 13. Qui semel unam assumpsit, ad aliam transire nequit, *n.* 14. Pœna injuriarum, præsertim Libelli famosi, *num.* 15. Ratione injuriarum potest etiam una cum illarum actione institui actio Palinodiæ, seu Recontationis, *nu.* 16. Datur Actio injuriarum etiam contra illum, qui verum, occultum tamen, crimen objecit, *num.* 17. Nisi Reipublicæ interfit, *n.* 18. Ex actione injuriarum condemnatus ipsò factò contrahit infamiam, *n.* 19. Exceptis nonnullis casibus, *n.* 20. & *seq.*

Injuriarum actionem, vel Palinodiam, an etiam, & quando in foro conscientiæ instituere quis possit, vel teneatur? *Tit.* 36. *num.* 28. & *seqq.* Injurius etiam in foro conscientiæ potest instituere actionem injuriarum, *ibid.* & *n. seq.* Et subindè, non tamen semper, tenetur, *num.* 30. Plerumque laudabilius, sanctius & utilius est remittere, quàm instituere actionem injuriarum, *n.* 31.

5. Injuriarum actio quibus modis tollatur? *T.* 36. *nu.* 22. & *seq.* Tollitur remissione, seu condonatione tacitâ vel expressâ, *ibid.* Quam tamen facere nequit subjectus potestati alterius, hoc dissentiente; benè verò assentiente illo, *num.* 23. Tollitur etiam morte tam injuriantis, quàm injuriati, *num.* 24. Item præscriptione unius anni, *nu.* 25. Nisi sit Injuria realis, vel scripta, *num.* 26. Vel Retorsione, *num.* 27.

Injuriam retorquere num liceat? Vide *Retorsio Injuriarum.*

Injuriantes graviter privatum, vel superiorem Ecclesiasticum, vel sæcularem, quibus pœnis subsint? Vide *Maledici.*

Injuriosa, vel contumeliosa verba correctionis causâ raro expedit adhibere, *T.* 36. *n.* 4.

R. J. Injuria non fit scienti & consentienti, C. II. R. XXVII. *num.* 2. Copulativè est intelligendum, *ibid.* Cum injuria alterius non debet quis locupletari, C. II. R. XLVIII. *n.* 2. & 12.

INNOCENS.

5. Innocens censuratus, v. g. Excommunicatus secundùm allegata, & probata, quomodo in utroque foro habere se possit & debeat? *T.* 39. *nu.* 41. & *seq.*

R. J. Innocens non debet pœnâ vel damno affici, propter odium alterius, C. II. R. XXII. *n.* 3. Satius est nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem damnare, C. II. R. XXX. *n.* 9.

Innocentes quomodo aliquando puniantur à Deo, C. II. R. XXII. *n.* 9. Item à jure Canonico, vel Civili ob bonum Commune, &c. *ibid. n.* 10. & 11.

INNOVATIO.

5. Innovatio Privilegiorum. Vide *Privilegiorum Innovatio.*

INOBEDIENTIA.

1. Inobedientia est duplex, generalis nimirum, & specialis, *T.* 33. *n.* 12. Inobediens Decretis Episcoporum, vel Prælatorum Ecclesiasticorum, excommunicari debet, *nu.* 34. Dummodò inobedientia sit notabilis, & conjuncta cum contumacia, *num.* 35. Non obediens Canonicis Institutis incurrit infamiam; & qualem? *n.* 31.

INQUILINUS.

3. Inquilinus quis? *T.* 18. *n.* 7.

INQUISITIO, INQUISITORES.

5. Inquisitio quid, & quotuplex? *T.* 1. *n.* 149. Alia est generalis, *nu.* 150. Alia specialis, *nu.* 152. Alia mixta, *num.* 153. Alia paterna; Alia Judicialis, *num.* 154.

Inquisitio judicialis Generalis an, & quando possit ac debeat instituì? *T.* 1. *nu.* 156. Debet institui ex officio, *ibid.* Et quoties? *num.* 157. Potest institui absque præcedente infamia, *num.* 158. Etiam Judicialiter, *num.* 159. Requiritur tamen ad eam laltem suspicio, vel præsumptio, vel indicia de delictis, *n.* 161. Judex instituere volens inquisitionem generalem judicialem, prius monere debet interrogandos, *num.* 163.

Inquisitio judicialis specialis, an, & quando fieri possit, ac debeat? *T.* 1. *nu.* 171. Potest institui vel ex mero officio, *ibid.* Vel ad instantiam partis, *num.* 172. Ex officio mero instituì nequit sine præcedenti infamia, vel sufficientibus indiciis viri ab inquirendo commissi, *n.* 173. *& seq.* Paterne tamen institui potest sine infamia, *n.* 175. Sicut etiam sine hac judicialiter ad delationem publici ministri, *nu.* 176. Facta denuntiatione judiciali per aliquem, etiam privatum, potest inquisitio judicialis institui absque præcedenti infamia inquirendi, *num.* 177. *& seqq.* Observantia practica ad propositum, *num.* 184. Potest ulteriùs institui absque infamia, si adsunt sufficientia indicia criminis ab aliquo commissi, *nu.* 185. Item si crimen est conjunctum cum illo, de quo prius confessus, aut diffamatus est Reus, *num.* 186. Vel si in inquisitione judiciali aliquis in specie nominatur, *n.* 187. *& seq.* Item in delictis, in damnum Communitatis, aut Tertii, ac aliis exceptis, *num.* 189. Item contra servos domûs, in qua inventur herus occisus, *n.* 190.

Inquisitio judicialis specialis qualem prærequirat infamiam? *T.* 1. *num.* 191. Non est necessaria probatio infamiæ, si Judex ex officio mero instituat inquisitionem specialem, *nu.* 192. Quamvis securiùs adhibeatur probatio infamiæ, *num.* 193. Si inquisitio fit ad instantiam partis, non requiritur infamia, nec probatio ejus, *n.* 194. Nisi Denuntians ipsemet ad infamiam, loco testium, se remittat, *nu.* 195. Rarissimè, & vix unquam prærequiritur ad inquisitionem specialem probatio famæ, etiam in actu, quo requiritur, *n.* 198.

Inquisitionem criminalem tam generalem, quàm specialem instituere, quando teneantur superiores? *T.* 1. *n.* 199.

Inquisitio specialis criminalis quænam adhuc requirat? *T.* 1. *num.* 200. Debet fieri à competenti judice, *ibid.* Et debet ante omnia constare de corpore delicti, *num.* 201. In casu delicti facti permanentis, non item transeuntis, *num.* 202. Aliud est constare de corpore delicti facti permanentis, *n.* 203. Aliud de delicto facti transeuntis, *num.* 204. *& seqq.* Requiritur insuper ad inquisitionem specialem, ut fiat præsente Reo, *num.* 207. Et eidem tradantur articuli, seu capitula, unà cum depositione, & nominibus testium, *n.* 208. Apud Regulares tamen nomina testium non communicantur, & subinde nec apud sæculares, *n.* 209. Debent etiam exprimi circumstantiæ delicti, *n.* 210.

Inquisitio specialis criminalis quo ordine fieri debeat? *T.* 1. *num.* 211. Si aliquid Requisitorum, vel ordo omittitur, processus reclamante Reo, est nullus, *n.* 212. Limitatur in processu Regularium, *nu.* 213. Si Reus non reclamat, valet processus, *num.* 214. Quando reus semel confessus est in judicio crimen sine tortura, non amplius potest reclamare contra nullitatem processus, *num.* 215. Ni abesset notitia corporis delicti, *nu.* 216. Deductio practica consolatoria pro Judicibus, *n.* 217.

Inquisitio criminalis specialis quos pariat effectus respectu Rei? *T.* 1. *nu.* 218. Durante inquisitione non potest Reus promoveri ad honores, ordines &c. *ibid.* Confessus, vel convictus condemnari potest non tantùm extraordinariâ, sed etiam ordinariâ pœnâ, *n.* 219. *& seq.*

Inquisitio mixta, an & quando institui possit, ac debeat? *T.* 1. *nu.* 164. Mixta seu generalis secundum quid respectu personæ debet institui, si jam constat de delicto, *ibid.* *& n. seq.* Aperit viam ad Inquisitionem specialem, *n.* 166. Potest institui, etsi certè non constet de delicto, *n.* 167. *& seq.*

Inquisitio mixta, quæ est generalis respectu criminum, & specialis respectu delinquentis, pariter fieri potest, *n.* 169. Non autem Judicialiter, *n.* 170.

Inquisitores fidei, & Officium inquisitionis, unde, & quid, qualemque potestatem habeant judicandi, & procedendi in causa hæretis? *T.* 7. *num.* 443. *& seqq.* Episcopi in suis Diœcesibus sunt Inquisitores nati, *nu.* 447. In locis ubi non viget officium Inquisitionis, Episcopi soli gaudent omni facultate Inquisitorum, *n.* 449.

IN RE COMMUNI.

R. J. In re Communi potior est conditio prohibentis, C. II. R. LVI. *n.* 1. 3. *&c.* Quid dicatur res Communis, *ibid.* *n.* 2. Fallentias v. 9. *& seqq.*

INSPECTIO.

2. Inspectione oculari fit probatio, *T.* 19. *num.* 21. Et quæ ad hanc requirantur? *num.* 22. Vide infrà ℣. *Ocularis inspectio.*

4. Inspectio impotentium ad probandam impotentiam per quos? & quomodo fieri debeat? *T.* 15. *n.* 35.

INSTANTIA.

2. Instantia quid; & quando incipiat, ac finiatur? *T.* 1. *num.* 13. Et qualiter differat à Processu? *num.* 13. 25. *&* 26. Instantia causarum, quando finiatur? *num.* 27. *& seqq.* Perit duobus modis, *num.* 28. *& seqq.* Referuntur casus, in quibus perit instantia per absolutionem ab observatione judicii, *num.* 29. *&* 30. Instantia de Jure Civili permittur ex lapsu triennii, *n.* 31. Secùs spectato jure Canonico, *num.* 32. Peremptâ instantiâ pereunt Acta judicii, *T.* 1. *num.* 186. Post lapsum biennii, vel triennii, an pereat instantia? *T.* 27. *n.* 40.

INSTITUERE, INSTITUTIO.

3. Institutio hæredis. Vide *Hæredis Institutio.*

Institutio in Beneficiis & instituere quid & quotuplex? *T.* 7. *num.* 2. *& seqq.* Sumitur latè, *ibid.* & propriè, *num.* 3. Quomodo differat à Collatione & Præsentatione? *num.* 4. Alia est Collativa seu verbalis, *numer.* 5. *& seq.* Alia Authorizabilis, *numer* 7. Alia Corporalis seu realis, *numer.* 8. Quæ alio nomine vocatur Investitura, Installatio &c. *num.* 9. Institutio Canonica quæ? *num.* 10. requisita ad eam, *num.* 11. Præsentati à Patrono an necessariò sint instituendi? *nu.* 12. Debent prius examinari, & quomodo? *n.* 13. *& seqq.* nisi sint præsentati ab universalitate ad Beneficium simplex, *num.* 18. Secus si ad Ecclesiam parochialem, *num.* 19. Notoriè litterati excipiuntur ab examine, & adhuc alii, *num.* 20. In Parochialibus est de necessitate, non item in Beneficiis simplicibus, *num.* 21.

Instituere & Institutio quibus competat? *T.* 7. *num.* 22. *& seqq.* Collativa pertinet ad Episcopum loci, *ibid.* *& nu. seq.* Item ad Vicarium Generalem, & Capitulum sede vacante, quoad præsentatos à Patronis, *num.* 24. Aliis inferioribus non competit Institutio de Jure, *n.* 25. *& seq.* Benè tamen ex privilegio, *ibid.* *& n.* 27. Ac fundatione, *n.* 28. quatiter? *n.* 29. Item ex consuetudine, *nu.* 30. Atque præscriptione, *n.* 31. Competit etiam illis, qui Ecclesiam pleno jure sibi subjectam habent, *num.* 32. *& seq.* Laicis nullo modo competit Institutio in Beneficus, *nu.* 34. Pœnæ instituentis Laici, & Instituti ab eo, *n.* 35. Institutio Auctorizabilis de Jure pertinet ad Episcopum, *n.* 36. Nisi Prælatus inferior habeat Jurisdictionem quasi Episcopalem privativè ad Episcopum, *n.* 37.

Institutio Auctorizabilis an possit Archidiacono, vel aliis Prælatis Episcopo subjectis vi consuetudinis aut præscriptionis competere, *num.* 38. *& seqq.* Institutio corporalis de Jure pertinet ad Archidiaconum, *nu.* 43. Secus de consuetudine multorum locorum, *num.* 44. *& seq.* Institutionis corporalis & verbalis ritus qui? *n.* 47. *& seqq.*

Instituendi in Beneficiis quinam sint? *T.* 7. *num.* 61. *& seqq.* Laici instituì non possunt, *ibid.* Clerici possunt instituì in Beneficiis certum ordinem requirentibus, licet istum nondum habeant, *num.* 62. dummodo tempore requisito acquirere valeant, *nu.* 63. *& seq.* Regulariter instituì possunt & debent viri litterati & idonei undecunque venientes, *num.* 65. Limitatur in Beneficiis patrimonialibus, *nu.* 66. Quot instituì possint ac debeant in collegiis Clericorum ac Monasteriis Regularium? *nu.* 67. *& seqq.* Intra quod tempus fieri debeat institutio Præsentatorum in Beneficio, ac confirmatio Electorum? *num.* 72. Quid si institutio plus justo differatur? *num.* 73.

Instituus in beneficio quoad Titulum non potest propria auctoritate possessionem capere, *T.* 7. *nu.* 52. Benè tamen accedente consensu superioris, *num.* 53. Quid possit verbaliter instituus in Beneficio? *ibid.* *& num. seq.* Possessionem Beneficii propria authoritate apprehendens, quomodo puniatur? *num.* 55. *& seqq.* Violenter occupans Beneficium amittit jus, si quod in illo habeat, *num.* 59. Instituus verbaliter acquirit Jus in re etiam ante traditionem possessionis, *num.* 77. Postquam acceptavit institutionem, *num.* 78. Quæ acceptatio potest fieri etiam ab alio ejus nomine, *num.* 79. *& seqq.* dummodo is habeat ad hoc speciale mandatum, *num.* 81. Alias acquiritur Præsentato absenti solummodo jus ad rem, *num.* 82. *& seq.* Quod per Episcopum auferri, vel revocari non potest, *num.* 84. Secus est in donatione, & quare? *num.* 85. Investitus corporaliter, seu realiter acquirit actualem possessionem Beneficii, *num.* 86. Nullus se ipsum instituere potest, *num.* 87. Neque per Delegatum à semetipso, *num.* 88. *& seqq.*

INSTRUMENTUM.

1. Instrumentum Notarii, in cujus uno Capitulo reperitur falsitas, an probetur in totum, etiam quoad Capitula separata? *T.* 3. *num.* 171. *&* *num.* 216. Instrumentis, v. g. Testamentis, error latinitatis non præjudicat, *cit.* *T.* 3. *num.* 217. Disparitas inter Instrumenta Notariorum, & Rescripta Apostolica, *num.* 217. Error in nomine, vel pronomine, non vitiat Instrumenta, si constet de Corpore, *n.* 218. Secus si per talem errorem dispositio reddatur incerta, *num.* 219. Quid, si Instrumentum in quo rasura existit, adhuc clausum exhibeatur Ordinario? *num.* 229. Aut reperiatur penes adversarium? *num.* 230. Aut corroboretur per vivam vocem testium? *num.* 231. Prætextu Instrumenterum de novo repertorum, non potest rescindi Transactio, *T.* 36. *num.* 48.

2. Instrumentum non impugnatur per probationem præsumptivam, *T.* 19. *num.* 90. Instrumenta ut à Reo sibi exhibeantur ad probandam suam intentionem, an Actor petere possit? *T.* 19. *num.* 141. Instrumenta nova possunt produci etiam post publicationem attestationum, *T.* 19. *num.* 149. *&* 152. Disparitas inter productionem testium & instrumentorum, *nu.* 153. Instrumenta de novo reperta possunt produci post conclusionem in causa, *T.* 19. *num.* 168. In Instrumentis Sæcularium Clerici non possunt esse testes, *can. Quamquam.* 14. *q.* 2. *T.* 20. *nu.* 228. *& seqq.* Instrumenta publica, in quibus Notarius attestatur de rebus à se visis, vel coram se gestis, faciunt probationem probatam, *T.* 20. *num.* 275. Quid si testis asserat, se non ita dixisse, sicut Notarius scripsit? *num.* 276. Instrumentorum appellatione continentur testes, *T.* 21. *nu.* 13. *&* 14. Propriè tamen aliud sunt instrumenta, aliud testes; *num.* 14. Instrumenta, vel testes adversario subtrahent, ex hoc solo causam non perdit; ostendit tamen, quòd iniquam foveat causam, *n.* 15. *&* 16.

2. Instrumentorum nomine largè loquendo ea omnia accipiuntur, quibus causa instrui potest, *T.* 22. *n.* 2. Instrumentum largissimè acceptum, comprehendit etiam utensilia domûs &c. *nu.* 3. Instrumentum strictè, quid? *num.* 4. Aliud est publicum, & aliud privatum, *nu.* 5. Instrumentum publicum generatim, quid, & quæ ejus species? *num.* 6. Instrumentum publicum specialius loquendo, quid? *num.* 7. Instrumentum privatum, quid? *num.* 9. Differentia inter instrumenta publica, & privata, *num.* 10. *&* 12. Instrumentum publicum in prima figura, quod? *num.* 10. Probat plenè, etiam absque aliis adminiculis, *ibid.* Nisi quis possit illud arguere de falso, *num.* 11. Instrumenta privata regulariter valent in præjudicium scribentium, non verò ad eorum commodum &c. *num.* 12. Instrumentum omnino privatum, quod? & an aliqua fides eidem sit adhibenda? *T.* 22. *num.* 156. Instrumentum originaliter privatum habens aliquod supplementum, dicitur *instrumentum publicum. ibid.*

Instrumentum authenticum, & non authenticum, quod? *T.* 22. *num.* 13. Inter instrumentum publicum, & authenticum, an sit differentia? *nu.* 14. *& seq.* Differunt tanquam superius & inferius, *nu.* 14. Frequenter tamen sumuntur pro Synonymis, *num.* 14. *&* 16. Ad instrumentum publicum, quæ solemnitates requirantur? *T.* 22. *num.* 17. *& seqq.* Debet illud continere invocationem Divini Numinis, *num.* 18. Ac in eo apponi annus Dominicæ Incarnationis, *num.* 19. Item mensis, & dies anni, *num.* 12. Atque Indictio, *num.* 21. *& seqq.* Item nomen Papæ, vel Imperatoris &c. *num.* 23. An etiam nomen Consulis? *ibid.* In eo debet exprimi locus, & quidem particularis, celebrati Contractus, *nu.* 24. Item nomina testium, *n.* 25. Testium tamen subscriptio non requiritur, *num.* 26. Ad va-

liditatem instrumenti publici plura requiruntur ex parte Notarii; & quæ? *n.* 27. 28. *& seqq.* Dictæ solemnitates in publicis instrumentis sunt servandæ; Cur? *nu.* 32. Omissio solemnitatis de consuetudine requisitæ, vitiat instrumentum, *ibid.* Instrumenta quæ habent sigillum authenticum, plene probant, *T.* 22. *num.* 89. Instrumentum an aliquando probet absque appenso sigillo? *num.* 97. *&* 98. Vide infrà ℣. *Sigillum.*

Instrumentorum productio, quid? T. 22. *num.* 229. Et quando fieri possit? *ibid.* Quid agendum, si instrumentum arguatur fallitatis, *n.* 230.

Instrumentorum editio, quid? T. 22. *nu* 132. Instrumenta, quibus aliquis in Judicio est usurus, sunt edenda, *nu.* 234. Et quidem in originali, *nu.* 234. *&* 235. Originale tamen non tenetur quis relinquere apud Acta, *nu.* 236. Instrumenta naturaliter debent edi cujuli, & præsente parte adversa, *num.* 237. Instrumentum quo quis usurus est in Judicio, totum debet legi audiente Judice, & parte adversa, *nu.* 238. *&* 239. Si tamen super uno tantùm capitulo moveatur quæstio, sufficit illud edere; seu parti ad scribendum dare, *nu.* 238. *&* 240. Instrumentorum editiones debent fieri sine die: secùs in editione rationum.

2. Instrumenta sua, an Reus teneatur edere Actori ad fundandam ejus intentionem? T. 22. *num.* 234. *& seqq.* Si ipse est usurus in Judicio, tenetur eadem edere, *ibid.* Secùs, quando ipsis non est usurus in Judicio, saltem regulariter loquendo, *num.* 242. *& seqq.* Actor tamen tenetur edere Reo instrumenta ad fundandam hujus exceptionem, & cur? *n.* 244. Instrumenta communia tenetur Reus edere Actori petenti; & si judex ea non faciat edi, licitè appellatur, *T.* 22. *n.* 245. Instrumenta pluribus modis dicuntur communia; videlicet, ratione proprietatis, *n.* 246. Ratione materiæ, *n.* 247. *&* 248. Et ex natura negotii, *num.* 249. Regula ilia, *Reus non tenetur Actori sua propria instrumenta edere*, plures patitur limitationes; & quas? *num.* 250. *& seqq.* Reus tenetur edere sua instrumenta Fisco agenti contra illum, *n.* 251. Privilegium illud extenditur ad Ecclesias, Hospitalia, aliaque Loca pia &c. *n.* 252.

Instrumenta, quibus modis generatim impugnari, & reprobari possint? T. 22. *num.* 256. *& seqq.* Possunt impugnari juxta omnia quatuor caularum genera, *num.* 256. Impugnaturus instrumentum ad quæ attendere debeat? *num.* 257. *&* 258. Instrumentum à Notario confectum, an valeat extra territorium ejus, à quo constitutus fuit? *num.* 259. *& seqq.* Instrumenta confecta per Notarium putativum, an valeant? *nu.* 265. *& seqq.* Instrumenta confecta per Notarium de crimine Falsi condemnatum, an valeant, si fuerunt facta ante ejus condemnationem? *num.* 275. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Notarius.* Falsitas circa accidentalia non vitiat instrumentum, *n.* 280. Probatio per testes, an sit validior probatione per instrumenta? T. 22. *num.* 282. *& seqq.* Probatio per instrumenta est extraordinaria, & artificialis, *num.* 285. Fides instrumentorum potest reprobari, atque elidi depositione Testium, *num.* 286. Instrumentum inducit notorium, & facit rem manifestam; & qualiter? *nu.* 287. Eandem vim obtinent tam fides instrumentorum, quàm depositiones testium; & quomodo? *nu.* 288. *&* 282. Testes plenam fidem faciunt in Criminalibus: instrumenta verò directè non probant crimen, *nu.* 289. Instrumenti valor stat eò usque, donec aliquid probabile contrà illud afferatur, *num.* 290. Ubi requiritur scriptura ad substantiam actus, testes non sufficiunt, *num.* 291. Per testes instrumentarios qualiter possit impugnari? *num.* 292. *& seqq.* Instrumentorum innovatio potest fieri, ne vetustate corrumpantur, T. 30. *n.* 28. *&* 29.

Instrumentum publicum valet, & si testes inscripti interea fuerint mortui, T. 22. *nu.* 302. Et quid si negetur esse genuinum talis Notarii instrumentum? *ibid.* Ad instrumentum impugnandum, quot requiruntur testes eidem non inscripti? *num.* 304. *& seqq.* Instrumentum potest per testes reprobari dupliciter; & quomodo? *nu.* 308. 309. *&* 310. Probata falsitate instrumenti circa unum punctum substantiale, tollitur fides ejus in totum, *num.* 310. Instrumentum æquivalet duobus testibus, & quomodo, *n.* 312. *&* 315. Præsumptio, quæ stat pro instrumento publici Notarii, tollitur per contrariam depositionem testium, *num.* 314. Et quot testes, præterum extranei, sufficiant ad id reprobandum? *num.* 311. 312. 313. *& seqq.* Cessante omni suspicione ex parte Notarii & Instrumenti, magis instrumento credi debet, quàm testibus contra illud deponentibus, *n.* 319. Præsertim, si instrumentum sit antiquum, *ibid.* Dantur aliqui casus, in quibus contra instrumenta non admittuntur testes, & qui? *num.* 320.

2. Instrumenta inter se contraria, an probent? T. 22. *num.* 321. *& seqq.* Quando producuntur ab eadem parte, nihil probant, sed fidem sibi ad invicem derogant, *nu.* 321. sive sint publica, sive privata, *num.* 322. Dispares inter testes, & instrumenta quoad hoc, *num.* 323. Instrumenta contraria quando producuntur à diversis partibus, standum est digniori, *num.* 324. Si tamen concordari possint, oportet ut inter se concordentur, *n.* 325. Alioquin absolvendus est Reus; præterquam in causa libertatis, *n.* 326.

Instrumentum ob factam in eo rasuram, an possit reprobari? T. 22. *n.* 327. *& seqq.* Potest id reprobari ob factam in parte substantiali rasuram; aliàs secùs, *n.* 327. 328. *&* 330. Pars substantialis instrumenti, quæ? *nu.* 329. Ob rasuram manu ejusdem Notarii factam, aut de qua ipsemet utcitatur &c. non vitiatur instrumentum, *n.* 330.

Instrumenti originalis finitio potest tripliciter fieri, T. 22. *num.* 331. Et quid juris, quando instrumentum fuit amissum? *num.* 332. 333. *& seqq.* Tenor instrumenti amissi potest probari per testes dupliciter; & quomodo? *num.* 334. *&* 335. Et quid, si instrumentum factò adversarii v. g. illud diaceratis, perit? *n.* 337. Quid agendum quando allegatur instrumentum, puràs Extravagans Constitutio Papæ, de qua dubitatur, an sit authentica? *num.* 339. Vel Rescriptum Papæ, quod videtur pravè suggestione obtentum? *n.* 340.

Instrumento æquiparatur præsumptio juris, *Tit.* 23. *num.* 50. Ac proinde, ubi Lex requirit probationem per instrumentum, sufficit præsumptio Juris, quæ contrariâ probatione non eliditur, *ibid.* Sententia lata ex falsis instrumentis, non transit in rem judicatam, *T.* 27. *num.* 121. Sententia quæ transit in rem judicatam, non rescinditur prætextu instrumentorum de novo repertorum, *T.* 27. *num.* 141. *&* 142.

R. J. Instrumentis noviter repertis renunciatur per transactionem generalem antea factam, C. II. R. LXXXI. *n.* 7.

Instrumentum falsum in uno censetur ex toto falsum: C. II. R. XXXVII. *n.* 13.

INTERDICTUM.

1. Interdictum, prout sumitur pro Constitutione Ecclesiastica, quid? *Tit.* 2. *num.* 13. Interdicti personaliter prohibentur eligere, si sunt denuntiati, *T.* 6. *num.* 171.

2. Interdicta, alio nomine appellantur, *judicia possessoria*, T. 12. *n.* 72. Interdicta, unde sic dicantur? *num.* 73. Interdicti nomine non intelligitur hic censura Ecclesiastica, *n.* 74. Interdictum in proposito, quid? *n.* 75. Differentiæ inter Interdicta, & Actiones, olim erant plures, *num.* 76. Hodie in effectu nulla remanet differentia, *n.* 77.

2. Interdicta variè dividuntur, T. 12. *num.* 78. 79. *& seqq.* Nempe ex parte rerum, quibus competunt, *ibid.* Item ab effectu, *num.* 80. *& seqq.* Interdicta prohibitoria, restitutoria, & exhibitoria, quæ? *nu.* 81. Interdicta mixta, quæ? *n.* 82. Aliæ interdictorum divisiones, *n.* 83. *& seqq.*

Interdictum adipiscendæ possessionis, quid, & quotuplex? T. 12. *n.* 84. *& seqq.* Est triplex, *num.* 85. Interdictum *Quorum bonorum*, unde sic dicatur? *n.* 86. Quid, & quale sit? *nu.* 87. *&* 88. Interdictum *Quorum legatorum*? *n.* 89. Et interdictum Salvianum, quid? *n.* 90.

Interdictum retinendæ possessionis, quid? T. 12. *num.* 91. Dividitur in Interdictum *uti possidetis*, & in Interdictum *utrobi*; & quid? *n.* 92. Interdicta hæc, quando locum habeant? *nu.* 93. Quando de possessione constat, dantur alia Remedia retinendæ possessionis; & quæ? *n.* 94.

Interdictum recuperandæ possessionis, quid? *Tit.* 12. *n.* 95. Appellatur Interdictum *Unde vi*, *ibid.* Interdictum hoc, quibus competat? *n.* 96. *&* 97. Interdictum *Unde vi*, pertinet solùm ad res immobiles, *nu.* 98. Non verò ad mobiles, *n.* 99. Nisi accessoriè, seu nisi existerent in re immobili, *num.* 100. Præter Interdictum *Unde vi* dantur plura Remedia recuperandæ possessionis, *nu.* 101. Quæ tamen non sunt Interdicta, *num.* 102. In Interdicto retinendæ possessionis, seu uti possidetis, si utraque pars contendat, probareque conetur se esse in possessione, quid Juris? T. 12. *n.* 223. *& seqq.*

Interdicta duplicia, quæ? T. 12. *nu.* 238. In his fallit Regula illa, *soli actori incumbit onus probandi*, *ibid.* Secundum formam Interdicti, *Uti possidetis, ita possidearis*, quando Judex pronunciare debeat? *n.* 242. In Interdictis duplicibus uterque litigantium probare debet, T. 19. *n.* 131.

Interdictum *Unde vi*, quale? T. 13. *num.* 7. Datur ad duo; & quæ? *num.* 8. Et ad quantum tempus de Jure Civili, & Canonico? *num.* 9 *&* 10. Interdictum *Unde vi*, solum competit spoliato suâ possessione, *nu.* 11. Et quidem rei immobilis, *num.* 12. Dummodo tempore spoliationis verè possederit, *nu.* 13. *&* 14. Colono, Inquilino, vel Procuratore, de possessione rei immobilis Domini sui vi dejecto, Interdictum *Unde vi*, competit Domino, non colono &c. *n.* 15. Limitatur, nisi fuerit conductor fundi &c. ad longum tempus, *num.* 16. Solvuntur instantiæ, *n.* 17. *&* 18. Interdictum *Unde vi*, competit adversùs eum, qui dejecit, vel spoliari jussit, aut spoliationem ratam habuit, *nu.* 19. Et qui clam ordinavit dejectionem, aut ejus familia vi alterum possessione suâ dejecit, *num.* 20. Et qualiter hoc posterum procedat? *num.* 21. An contra tertium possessorem, qui rem spolio ablatam scienter recepit, detur Interdictum *Unde vi*? *num.* 22. 23. *&* 24.

4. Interdictum seu vetitum Ecclesiæ, quatenùs impedimentum, quid? & quomodo obligei? T. 16. *nu.* 3. *& seqq.* Non irritat Matrimonium, *num.* 8. Nisi Papa ponat clausulam irritantem, *n.* 10.

5. Interdictum quid, & quotuplex? T. 39. *num.* 180. *& seqq.* In sensu Civili, *ibid.* Et in sensu Canonico quid? *nu.* 181. *& seqq.* Aliud est locale, idque vel generale, vel particulare, *n.* 183. Aliud personale, *n.* 184. Aliud mixtum, *n.* 185.

Interdicto generali quænam contineantur, & quinam obligentur? T. 39. *nu.* 186. *& seqq.* Interdictò populò non censetur interdictus Clerus, & è contra, *ibid.* Sub generali Interdicto Cleri non veniunt Religiosi utriusque sexûs, *num.* 187. Nec Episcopi, nec Prælati, nec Canonici Cathedrales, *nu.* 188. Sub interdicto generali populi, vel Cleri alicujus loci non censentur interdictæ Ecclesiæ, vel alia loca sacra talis loci, *n.* 189. Sub interdicto Civitatis comprehenduntur etiam suburbia, *num.* 190. Sub Interdicto Ecclesiæ comprehenduntur etiam Capellæ, ac Cœmeteria contigua, non item separata, *num.* 191. Differentia aliqua inter generale, & particulare Interdictum locale, *num.* 192. Interdictò cœmeterio, vel polluto non censetur interdicta vel polluta Ecclesia, *num.* 193. Interdicta civitate vel Diœcesi, censetur etiam interdicta Ecclesia Cathedralis, *num.* 194 *& seq.* Ad servandum Interdictum locale tenentur omnes, etiam Regulares, Incolæ, & extranei, *n.* 196. Qui causam dederunt Interdicto locali, in quovis, etiam non interdicto loco, prohibentur celebrare, & audire Divina, *n.* 197.

Interdicti effectus quinam, & quomodo intelligendi? T. 39. *nu.* 198. *& seqq.* Sunt privatio quorumdam, non omnium Sacramentorum, *num.* 199. Sacramentum Baptismi dari potest omnibus tempore Interdicti, *ibid.* Sicut & Sacramentum Confirmationis, exceptis specialiter interdictis, *num.* 200. Item Sacramentum Pœnitentiæ, exceptis nonnullis casibus, *num.* 201. Non item Sacramentum Eucharistiæ; nec Extremæ Unctionis, nec Ordinis, *num.* 202. Nisi in periculo mortis, *n.* 203. Alius Interdicti effectus est privatio Divinorum Officiorum, *num.* 204. Qui tamen multum limitatus est hodie *n.* 205. Ita, ut Missæ & alia Divina tempore Interdicti generalis quotidie celebrari valeant, dummodo fiat non pulsatis campanis, *nu.* 206. *& seqq.* Submissa voce, *num.* 208. Januis clausis, *nu.* 209. Personaliter interdictis, & qui Interdicto causam dederunt, exclusis, *num.* 210. In festis Paschatis, Pentecostes, Assumptionis B. V. MARIÆ, & Corporis Christi Interdictum censetur suspensum, *num.* 211. Alius interdicti effectus est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, *n.* 212. Limitatur tamen hic effectus, & quomodo? *n.* 213. *& seqq.* Si quis in loco interdicto sepelitur, non est amplius exhumandus, *n.* 215.

Interdictum violantes graviter peccant, T. 39. *num.* 216. Et Clerici incurrunt Irregularitatem, *nu.* 217. Suspenduntur ab Officio, & Beneficio, *num.* 218. *& seqq.* Privantur voce activa, & passiva eligendi, *n.* 220. Perdunt privilegium sepulturæ tempore Interdicti, *num.* 221. Regulares non servantes Interdictum sunt Excommunicati, *num.* 222. Regulares non tantùm servare, sed etiam publicare tenentur Interdicta ab Ordinariis lata, *n.* 223. Salvis tamen eorum privilegiis, *n.* 224. Laici violantes Interdictum, & alios violare facientes peccant graviter, ac sunt Excommunicati.

R. J. Interdictum contra Civitatem etiam suburbia comprehendit, C. II. *R.* XLIX. *n.* 7.

Interdicti pœna minor est quàm excommunicationis, C. II. R. LXXVI.

INTERLOCUTORIA.

2. Interlocutoria sententia. Vide infrà ℣. *Sententia interlocutoria.*

INTERPRETATIO, INTERPRES.

1. Interpretatio generatim, quid? T. 2. *nu.* 351. Alia fit per modum declarationis, alia per modum suppletionis, *num.* 351. *& seqq.* Interpretatio per modum declarationis, dicitur literalis; nec est propria interpretatio, *num.* 352. Interpretatio per modum

dum suppletionis, quid? *nu.* 353. Hæc est propria interpretatio, *ibid.* Asseruntur quædam hujus exempla, *num.* 354. Concessa potestate interpretandi statuta qualis concedatur, *num.* 355. Clausula, quòd statuta non recipiant interpretationem, quid operetur? *num.* 357. Interpretatio ex parte causæ efficientis, quomodo dividatur? *nu.* 357. *& seqq.* Interpretatio necessaria, seu authentica, quæ? *num.* 359. Interpretatio generalis scripta, *num.* 360. Et generalis non scripta, *n.* 361. Interpretatio necessaria & particularis, quæ? *n.* 362. Et cur sic dicatur? *num.* 363. Interpretatio non necessaria, seu probabilis ac doctrinalis, quæ? *n.* 364. Interpretationis ex parte causæ formalis sunt quinque species, *n.* 365. *& seqq.* Nempe, Interpretatio translativa, *n.* 366. Declarativa, seu verborum expositiva, *nu.* 367 Correctiva, *num.* 368. Restrictiva, *num.* 369. Et extensiva, quid? *n.* 370.

Interpretatio authentica legis, an debeat publicari solemniter, ut obliget? *T.* 2. *nu.* 373. *& seqq.* Mera legis declaratio non est publicanda, benè tamen Interpretatio legis propriè dicta; & cur? *num.* 374. *&* 376. Interpretatio legis quomodo differat ab Epicheia? *n.* 379 Regulæ in legum interpretatione observandæ declarantur, *T.* 2. *à num.* 383. usque ad *n.* 445. *& seqq.* Legislator majori cum libertate interpretatur legem, quàm inferior, *num.* 382. Vide infrà ℣. *Legum interpretatio.* Interpretatio Rescriptorum, & privilegiorum qualiter fiat? *T.* 3. *num.* 119. *&* 130. *& seqq.*

2. Interpretis dicto creditur, *T.* 20. *n.* 267.

3. Interpretari legem, & Privilegia ad quem pertineat? *T.* 30. *n.* 77.

4. Interpretatio non admittitur in claris. Vide *Clara.*

5. Interpretatio verborum. Vide *Verborum significatio.*

R. J. Interpretatio facienda est contra eum qui legem aperiùs dicere potuit, C. II. R. LVII. *num.* 1. *&c.* Est facienda ut res valeat potiùs, quàm pereat, *ib. num.* 8.

INTERROGATORIA.

2. Interrogatoria, quid & quomodo fiant? *Tit.* 18. *n.* 213. Interrogatoria non dantur parti, *num.* 214. Possuntque per Judicem fieri usque ad prolationem sententiæ, *ibid.* Interrogatoria variè differunt à Positionibus, *num.* 215. Et in quibus? *num.* 216. *&* 217. Interrogari servato juris ordine, quando Reus censeatur? *T.* 18. *num.* 156. Vide infrà ℣. *Reus an Judici.*

Interrogatoria partim generalia, partim specialia, sunt proponenda in examine testium, *T.* 20. *num.* 508. Interrogatoria generalia, quæ? *n.* 509. Interrogatoria specialia, quæ? *n.* 510. Interrogatoria suggestiva, quæ? *num.* 516. Suggestio alia aperta, alia palliata, *n.* 517. Interrogatoria suggestiva sunt prohibita, & vitanda, *n.* 508. Interrogationes testium debent fieri in genere, gradatim descendendo ad magis specialia, *n.* 519. Idem procedit in examine Rei super crimine admissa, *nu.* 520. Adeò ut confessio Rei per suggestionem extorta, non sufficiat ad condemnandum, *n.* 521.

5. Interrogatoria generalia quæ, & quomodo proponi debeant in processu criminali? *T.* 1. *n.* 372.

Interrogatoria generalia Reo proponenda quæ, & quomodo? *T.* 1. *n.* 432. *& seqq.*

Interrogatoria specialia testi proponendi Regulæ, principia, & Praxis, *T.* 1. *num.* 374 *& seqq.* Testi ordinariè non solent, quamvis possint subindè interrogatoria specialia per ambages proponi, *n.* 375. *& seqq.* Reus verò per ambages interrogatur, & quare?

Interrogatoria specialia quæ, & quomodo proponi possint, ac debeant reo? *T.* 1. *n.* 434. *& seqq.*

Interrogatoria ab Advocato Rei, vel ipso Reo pro examine Testium quando, & quomodo fieri possint, ac debeant? *T.* 1. *nu.* 455. *& seqq.* Quomodo super ipsis examinari debeant Testes? *n.* 457.

Interrogatoria proponuntur Idiomate vernaculo Testis, vel Rei, & scribuntur Idiomate Latino, *T.* 1. *num.* 368.

INTERSTITIA.

1. Interstitia temporum, quibus conferendi sunt Ordines, quæ, & cur à Jure statuta? *T.* 11. *n.* 143. *& seqq.* Nulla certa statuuntur pro Ordinibus minoribus, *nu.* 143. Pro aliis requiritur annus, *num.* 144 Naturalis vel saltem Ecclesiasticus, *num.* 145. Textus notabilis constitutionis Innocentii XII. circa ipsa, *n.* 147. In Interstitiis Ordinum ex quibus causis possint dispensari? *num.* 148. *& seqq.* Requiritur major causa in dispensatione quorundam Interstitiorum, ac aliorum, *n.* 149. Et cur? *num.* 150. Ecclesiæ utilitas, vel necessitas, ut in interstitiis dispensetur, quando censeatur adesse? *num.* 151. *&* 152. Cujus sit dispensare in Interstitiis? *num.* 153. *& seqq.* Episcopus ordinans alienum subditum cum Litteris Dimissoriis non potest cum eo dispensare quoad interstitia, *num.* 153. Sed dispensare in istis spectat ad Episcopum respectu suorum subditorum, *num.* 154. An eadem potestas competat Vicario Generali, atque Capitulo sede vacante? *num.* 155. In Interstitiis dispensat Episcopus, vel expresè, vel tacitè; & quomodo? *num.* 156. Potestas dispensandi in Interstitiis respectu Regularium, an spectet ad Episcopum, vel Prælatum Regularem? *nu.* 157. *& seqq.* De quibus Regularibus hæc quæstio procedat? *ibid.* Ostenditur dictam potestatem pertinere ad Episcopum; & quomodo, *num.* 158. Nisi quando Prælati Regulares suis subditis conferunt Ordines minores, *num.* 159. Contra Ordinantem, & Ordinatum non servatis temporum Interstitiis, nullæ sunt pœnæ in Jure statutæ, *num.* 203. Peccat tamen uterque, ac subjacet pœnæ arbitrariæ, *num.* 204.

INTESTATUS.

3. Intestatus quis dicatur? *T.* 27. *num.* 2.

INTRUSUS.

3. Intrusus in Beneficio quis censeatur? *T.* 5. *n.* 511. *& seqq.* Talis generatim est, qui obtinet Beneficium Ecclesiasticum sine authoritate illius, ad quem de jure spectat Collatio, *n.* 513. *& seqq.* Sive propria authoritate, *n.* 514. Sive aliorum, *num.* 515. Sive id faciant, *num.* 517. Enarrantur plures aliæ species Intrusionis, *num.* 518. *& seqq.* Quinam intrusorum nomine veniant, quoad effectum Regulæ Cancellariæ, *num.* 526. Effectus intrusionis in Beneficium sunt varii, *num.* 527. *& seqq.* An valeat reseriptum motu proprio obtentum tacita intrusione, *num.* 532.

4. Intrusus Parochus invalidè affistit Matrimonio, *T.* 3. *num.* 77.

INVALIDUM DE JURE.

R. J. Invalidum de Jure quid? C. II. R. XXX. *num.* 9.

Invalidum quomodo dicatur firmari *ex nunc*, non *ex tunc*, C. II. R. XVIII. *n.* 3.

INVENTARIUM.

2. Inventarium quid? *T.* 22. *n.* 136.

3. Inventarium quid? *T.* 26. *num.* 509. Qualia afferat privilegia? *num.* 510. Regulariter loquendo nemo tenet

tenetur facere Inventarium, *nu.* 511. Limitatur in aliquibus casibus, *num.* 512. *& seqq.* Inventarium quando inchoari & perfici debeat, *n.* 515.

R. J. Inventarium, qui absque Inventario hæreditatem adit, sibi damnum exinde imminens imputare debet, C. II. R. LXXXVI. *n.* 5.

INVENTOR.

5. Inventor rei alienæ quid facere, quomodo de Domino indagare, quandiu illum expectare, & quid interea cum re inventa agere possit, & debeat? *T.* 18. *& seqq.*

INVESTITURA.

3. Investitura quid & quotuplex in Beneficiis? *T.* 7. *n.* 9. *& n.* 46. *& seqq.* Ritus Investituræ, *num.* 47. *& seqq.*

Investitura Feudi quid? coram quibus & quomodo fieri debeat? *T.* 20. *num.* 55. *& seqq.* Quando peti ac renovari valeat? *num.* 113. *& num.* 140. *& seqq.*

INVETERATUM.

1. Inveteratum quid? *T.* 4. *num.* 101.

INVITUS.

2. Invitus *nemo cogitur agere*, quomodo intelligendum? *T.* 14. *n.* 80. Invito Beneficium non tribuitur, *T.* 24. *n.* 54.

3. Invito Beneficium non tribuitur, *T.* 10. *n.* 50.

JOACHIM.

1. Joachim Abbatis error circa Trinitatem Personarum Divinarum damnatur, *T.* 1. *num.* 8. *& seqq.* Solvitur ejus instantia, *nu.* 10. *&* 11. Joachim Abbas, quis fuerit? *T.* 1. *num.* 209. Ejus vaticinia, præsertim de S. P. N. Francisco, & Ordine ipsius, *ibid.* Cur is scripserit contra Petrum Lombardum, vulgo *Magistrum Sententiarum*, *num.* 210. *&* 211. Joachim Abbatis errores, qui? *num.* 212. *&* 213. Ipse non fuit hæreticus, quamvis libellus ipsius damnatus fuerit, & cur? *nu.* 214. Cur error Joachim Abbatis, & damnatio libri sui, nihil obfuerit Monasterio? *num.* 225. *& seqq.*

JOCUS.

4. Jocus faciliùs probatur, quàm fictio, *T.* 1. *num.* 8.

IPSE DICTIO.

3. *Ipse* dictio est personalissima, *T.* 49. *num.* 106.

IPSO FACTO.

R. J. Ipso facto, vel ipso jure quando intelligatur privatio, vel punitio, C. II. R. XLIX. *n.* 4.

IRACUNDIA.

2. Iracundiæ calore facta confessio, vel accusatio, an teneat? *T.* 18. *n.* 21. *&* 45.

IRREGULARIS, IRREGULARITAS.

1. Irregulares, an, & quando prohibeantur eligere? *T.* 6. *nu.* 172. Irregularitas inducitur, & prohibetur quis ordinari, ubi vitium corporis, vel impedit exercitium corporis, vel notabilem causat deformitatem, *T.* 20. *nu.* 9. *& seqq.* Vide supra ℣. *Corpore vitiati.* Irregularis est leprosus, Paralyticus, Arreptitius &c. *n.* 19. Mutilans se ipsum, aut sui mutilationem sine justa causa procurans, fit irregularis, *num.* 25. Licet solam partem digiti sibi abciderit, *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

nu. 26. Haud obstante, quòd alioquin defectus digiti non inducat irregularitatem, *num.* 27. N hilominùs habens sex digitos, potest unum resecare, *nu.* 28. Irregularitas incurritur, quamvis culpa abscindentis sibi membrum, vel partem ejus, non sit notoria, *n.* 29. Aut ex zelo indiscreto, v. g. animo sedandi libidinem, quis se ipsum mutilaverit, *num.* 30. Castratus in Infantia, vel ex justa causa factens se mutilari, non fit irregularis, *nu.* 31. Dans operam rei illicitæ, ac ex se periculosæ, secura sui mutilatione fit irregularis, *n.* 32. *&* 33. Secùs si actio illa prava non est ex se periculosa, seu inductiva mutilationis, *n.* 34. An sit irregularis, qui deprehensus in adulterio, sicque mutilatus amisit virilia? *n.* 35. Quis possit dispensare super irregularitate orta ex vitio corporis? *n.* 36. *& seqq.*

Irregularitas Bigamiæ oritur ex defectu Sacramenti; & cur? *T.* 21. *num.* 6. *&* 18. Bigamia vera inducit irregularitatem, etiam contracta ante Baptismum, *num.* 9. Solvuntur Jura in contrarium militantia, *num.* 10. Homicidium commissum ante Baptismum non causat irregularitatem, benè tamen Bigamia; & quæ, & cur? *num.* 11. Disparitas inter Irregularitatem ex occisione hominis, & ex Bigamia provenientem, *nu.* 14. Irregularitas Bigamiæ non inducitur propter crimen, sed propter defectum sacramenti, *nu.* 18. *& n.* 6. Quis possit dispensare in Irregularitate Bigamiæ? *n.* 21. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Bigamia.*

5. Irregularitas ut sic, quid & quotuplex, & quando contrahatur? *T.* 37. *n.* 63. *& seqq.* Quomodo differat ab Excommunicatione, & suspensione? *n.* 64. Irregularitas alia est ex delicto, alia ex defectu, *n.* 65. Irregularitas nunquam incurritur, nisi in casibus à Jure expressis, *n.* 66. *& seqq.* Vel ubi diuturna Ecclesiæ consuetudo, illam induci vult, *n.* 67.

Irregularitatem ex delicto quænam crimina inducant? *T.* 37. *n.* 68. *& seqq.* Illam inducunt reiteratio Baptismi? *n.* 69. Violatio censuræ, *num.* 70. Indebita susceptio Ordinis, *num* 71. Hæresis, & Apostasia à fide, *nu.* 72. Homicidium, & mutilatio injusta, *num.* 73. Omnia delicta inducentia infamiam Juris, *n.* 74. Dummodo sint publica, *n.* 75. Irregularitas in infamia subinde ex parte cessat, post peractam pœnitentiam, *n.* 76.

Irregularitates ex defectu recensentur, *T* 37. *num.* 77. *& seqq.* Quæ oriuntur ex defectu animi, *nu.* 78. Quò referuntur & Neophyti, *nu.* 79. Item ex defectu corporis: & quali? *num.* 80. *& seqq.* Item ex defectu Natalium: & qualis? *n.* 85. *& seqq.* Ex defectu ætatis, *num.* 88. Ex defectu Libertatis, *n.* 89. Et Sacramenti, *nu.* 90. Item ex defectu lenitatis, *num.* 91.

Irregularitas quos pariat effectus? *T.* 37. *num.* 92. *& seqq.* Parit privationem Ordinis suscipiendi, *ibid.* Privationem usûs Ordinis jam suscepti, *nu.* 93. Ac Beneficii suscipiendi, *n.* 94.

Irregularitatis in pœna dispensare quis possit? Vide *Dispensatio in Irregularitate ut sic.*

Irregularitas ex homicidio justo, quod directè, vel indirectè Authoritate publica causatur, & occasione illius, à quibus contrahatur? *T.* 12. *n.* 75. *& seqq.* Recensentur in compendio, *ibid.*

Irregularitas ex accusatione criminali, *T* 12. *nu.* 76. Omnis coram Laico accusans de crimine, pœnam sanguinis promerente, est Irregularis, *num.* 76. Secùs est, si coram Judice Ecclesiastico accusat, *num.* 77. Vel non nisi civiliter ad suum interesse, cum potestate contra pœnam sanguinis, *num* 78. Sicut nec qui pro eodem Interesse suo malefactorem, v. g. Furem, capit, & tradit, vel indicat Judici cum appositâ protestatione, *nu.* 79. Qui verò pro interesse extraneo id facit, Irregularis

est, *num.* 80. Accusans civiliter liber est ab Irregularitate, & si internè intendat pœnam sanguinis quando, & quomodo fieri debeat ad invitandam Irregularitatem? *num.* 82. *& seq.* Ab Irregularitate immunis est, qui criminaliter accusat crimine levi, vel coram Judice Ecclesiastico, *nu.* 84. *& seq.* Vel de crimine in futurum, *num.* 86. Doctrina practica ad propositum, *n.* 87.

Irregularitatem quando contrahant Judex dictans sententiam mortis vel mutilationis & alii qualitercunque concurrentes ad eam? *T.* 12. *num.* 89. *& seqq.* Effectu secuto eam incurrit quivis sive Clericus, sive Laicus Judex, *ibid. & num. seqq.* Excepto Papâ, *num.* 91. Etiam Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, *nu.* 92. Ac Judicibus Ecclesiasticis tradentibus malefactorem Curiæ sæculari, *num.* 94. Necnon Episcopis, Principibus S. R. I. *num.* 95. *& seqq.* Consiliarii & Assessores consulentes pœnam sanguinis, vel votum dantes, sunt irregulares, *num.* 99. Quid de Confessariis & Theologis eandem pœnam suadentibus, vel mandantibus Judici? *ibid. & num. seqq.* Advocati quoque & testes in causa criminali sunt Irregulares, *num.* 103. Nisi ad id cogantur, *num.* 105. Pariter Irregulares sunt Notarii, Tabelliones, Scribæ, & alii Ministri Justitiæ, ad executionem pœnæ sanguinis concurrentes, *num.* 107. Excipiuntur, qui privata Authoritate, & remotè tantùm concurrunt, uti opifices conficientes furcam, funem, gladium, &c. *num.* 108. *& seqq.*

3. Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in bello, *T.* 12. *num.* 115. *& seqq.* Si in bello patenter injusto vel unus tantùm occiditur, omnes totius exercitus sunt irregulares, *ibid.* Exceptis illis, qui præcisè spiritualiter adjuvant, *num.* 116. In bello justo offensivo omnes & soli illi sunt Irregulares, qui propriò factò aliquem occidunt, *nu.* 117. Non item qui moraliter certi sunt, à se nullum esse occisum, *num.* 118. *& seqq.* Etiamsi Clerici sint, *nu.* 121. Dubitans, an in tali bello aliquis à se sit occisus, pro Irregulari habere se debet, *num.* 122. In bello justo defensivo ab Irregularitate immunes sunt tam Clerici, quàm Laici qui pro defensione propriæ personæ, vel Ecclesiæ, aut Patriæ propriô facto aliquem occidunt, *num.* 123. *& seq.* Si necessariò in tali bello pugnant, *num.* 125. Secùs, si liberè, uti milites, nomen militiæ sponte dantes, *num.* 126. Doctrina practica pro favore illorum, qui sunt vel fuêre milites, in causa Irregularitatis, *num.* 128. *& seq.*

Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione ob defensionem vitæ, membrorum, famæ, honoris, fortunæ, an & quando contrahatur? *T.* 12. *num.* 46. *& seqq.* Irregularis non est, qui occidit, vel mutilat pro defensione suæ vitæ, aut membrorum injustum invasorem, nisi excedat moderamen inculpatæ tutelæ, *ibid. & num. seq.* An, & quando censeatur servare moderamen inculpatæ tutelæ, qui occidit, vel vulnerat, dum fugâ salvare se posset? *nu.* 148. *& seqq.* Ab Irregularitate quoque immunis est, qui servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit, vel mutilat pro defensione rerum temporalium, *num.* 157. *& seqq.* Ab eadem immunes sunt non tantùm qui pro defensione propriæ, sed etiam qui pro defensione alienæ vitæ, membrorum, & bonorum fortunæ, occidunt injustum Invasorem, servato moderamine inculpatæ tutelæ, *num.* 172. *& seqq.* Etiam pro necessaria defensione famæ commissum homicidium, vel mutilatio immunis est ab Irregularitate, *n.* 174.

Irregularitas ex homicidio merè casuali, ex opere licito, secuto, nulla incurritur irregularitas, *T.* 12. *num.* 176. Adducuntur pro praxi varii casus, *num.* 177. *& seqq.* Ratione carentes aliquem occidentes ab Irregularitate immunes sunt, *nu.* 179. Qui homicidium casuale, vel mutilationem ex opere licito committit, Irregularis est, si ex culpa gravi omittit debitam diligentiam cavendi mortem, aut mutilationem, *num.* 181. Uti fieri potest apud Magistros, Parentes &c. in correctione morum discipulorum, *num.* 182. Secundum aliquos levis culpa in vitanda morte alterius casuali sufficit ad Irregularitatem, *num.* 185. Sed probabilius requiritur culpa gravis, *nu.* 187. *& seq.* In actionibus licitis, omni periculo mortis carentibus, nulla est obligatio adhibendi specialem diligentiam de cavenda morte alterius, *num.* 190.

Irregularitas ob homicidium casuale ex opere illicito secundum aliquos semper sequitur, *T.* 12. *nu.* 191. Probabilius respondetur cum distinctione de opere illicito ex natura sua inducens, vel annexum habens mortis, aut mutilationis periculum, & de actione illicita id non habente, *num.* 195. *& seqq.* Clerici medicinam, vel Chirurgiam exercentes, irregulares sunt, si mors inde casualiter sequatur, *nu.* 200. Non item si merè casualiter sequitur ex ipsorum veneratione, *num.* 201.

Irregulares ex homicidio casuali in ebrietate, usum rationis admente, commisso verè inducitur, *T.* 12. *num.* 204 Secùs est si ebrietas usum rationis non admit, *n.* 205. *& seq.* Dummodo homicidium prius non intendat, aut rationabiliter prævideat, *n.* 207. Qui ab experientia scit, se in ebrietate homines periculosè invadere, Irregularis est, si in ebrietate aliquem occidit, vel mutilat, *n.* 211. *& seqq.*

Irregularitatis ex homicidio, vel mutilatione secutæ dispensatio. Vide *Dispensatio in Irregularitate ex homicidio, vel mutilatione secutâ.*

R. J. Irregularitas ex homicidio per alium, meo nomine facto, non incurritur, C. II. R. X. *n.* 12.

IRRITATIO, IRRITUM.

1. Irritatio actus alia explicita, alia implicita, *T.* 2. *n.* 243. Irritandum quandoque dicitur, id quod ipso jure est irritum, *T.* 4. *n.* 581 & *T.* 2. *n.* 252. Irritatio legis, quid, & quomodo differat ab abrogatione & derogatione legis? cit. *T.* 2. *nu.* 484. *&* 485. Vide infrà ℣. *Lex abrogans.*

2. Irritum ipso Jure, & irritandum, in quo differant? *T.* 16. *n.* 21. *&* 22.

3. Irritatio Testamenti quid & quomodo fiat? *T.* 26. *num.* 731. *& seq.*

Irritatio voti quid, & à quo fieri possit? *Tit.* 34. *num.* 8.

ITER.

2. Iter ut est servitus rustica, quid? *T.* 26. *num.* 99.

R. J. Iter ad Curiam Romanam arreptum habet vim appellationis, C. II. R. XXXI. *n.* 7.

JUBILÆUM.

5. Jubilæi tempore, & virtute, an Confessarii simplices absolvere valeant ab hæresi, & casibus Papalibus alis? *T.* 7. *n.* 400. *& seqq.*

JUDÆI.

1. Judæi an obstringantur constitutionibus Ecclesiasticis? *T.* 2. *num.* 278. *& seqq.* Qua ratione in Jure Canonico habeatur integer Titulus *de Judæis*? *nu.* 280. Judæorum Talmud, cur per Papam jussus fuerit comburi? *n.* 286. *&* 288.

2. Judæi ad testificandum in judicio adversùs Christianos admitti non debent, *T.* 20. *nu.* 152. Idemque dicendum de Paganis, Hæreticis, & quibuscunque infidelibus, *num.* 153. Imò & de Judæis, aliisque Infidelibus noviter ad Fidem Catholicam conversis, *nu.* 154. Tamen pro instrumentis, contractibus, & testamentis iisdem admittunt, *n.* 155. Sicut & in criminibus exceptis, *num.* 156. Testimonium Christianorum indistinctè admittitur contra Judæos, *n.* 157.

3. Judæi gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 77. *& seqq.*

5. Judæi & Judaismus quid? *T.* 6. *n.* 2. Judæi pejores sunt Saracenis, *n.* 29.

Judæi, an à Principibus Christianis in suis Territoriis licitè recipi, & unà cum ritibus suis tolerari valeant? *T.* 6. *num.* 3. *& seqq.* Respondetur affirmative: quare? *num.* 4. Judæi antiquas suas synagogas restaurare possunt, non tamen novas erigere, *num.* 5. Ubi de facto non existunt, recipiendi facilè non sunt: & quare? *num.* 6. Semel recepti expelli amplius nequeunt, *n.* 7. Nisi justa adsit causa, *num.* 8. Possunt certis legibus, & pœnis cœrceri, *num.* 9.

Judæis commorari, vel cum eis communicationem habere qualiter prohibitum sit Christianis? *T.* 6. *n.* 10. *& seqq.* Non possunt Christiani cum eis habitare in eadem domo: nec uti illorum Medicô, vel Medicina, *ibid.* Nec eis pro mercede servire, *nu.* 11. Sive intrà, sive extrà domum illorum, *num.* 12. *& seq.* Nec possunt habere Judæum in domo sua pro servo, *num.* 14. Nec aliquem invitare ad convivium, *nu.* 15. Neque committere illis officia publica, *num.* 16. Nec aliquid relinquere in testamento, *num.* 17. Licitum tamen est Christianis inire contractus cum Judæis, *nu.* 18. Et curiositatis gratiâ, intrare ipsorum synagogas, atque ritus illorum observare, *n.* 19.

Judæis quænam de Jure sint concessa, & imposita? *T.* 6. *n.* 20. *& seqq* Gaudent Jure civium aliorum, *nu.* 21. Conversi sunt immunes à vexa aliorum Judæorum, *nu.* 22. Litigantes cum Christianis coram Judice Christiano comparere debent, *num.* 23. Delinquentes contra Clericum puniendi specialiter, *n.* 24. Debent portare habitum à Christianis distinctivum, *n.* 25.

R. J. Judæi die Sabbathi non possunt convenìri nec convenire in Judicio, C. II. R. LXI. *n.* 8.

JUDEX.

1. Judex quis? *T.* 32. *num.* 2. *& seqq.* Debet esse vir bonus, *nu.* 5. Ac juris, & æqui peritus, & quomodo? *nu.* 6. Qui prohibeantur esse Judices? *num.* 3. Acta Judicis illegitimi ob communem errorem sustinentur, *nu.* 4. In Judice quæ requirantur? *nu.* 7. Quæque ejus Judicium pervertant? *num.* 8. Judex debet abstinere à receptione munerum, *nu.* 9. Teneturque ad restitutionem receptorum, *num.* 10. Et facit litem suam, *nu.* 21. Non tamen prohibetur Judex recipere esculenta & poculenta ultrò oblata, quæ paucis diebus absumi possunt, *n.* 12. *& seqq.* Judex, an pro suo labore possit exigere sportulas? *n.* 17. *& seqq.* Judicis officium est latissimum; communiter tamen duplex ejus genus distinguì solet, *n.* 24. Judicis officium nobile, & mercenarium, quid? *T.* 29. *n.* 24 & *T.* 32. *n.* 25. *&* 26. Et qualiter exerceatur? cit. *T.* 32. *num.* 27. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Officium Judicis.* Judex est fatuus, qui ultrà petita judicat, cit. *T.* 32. *num.* 26. Judex habet potestatem cognoscendi in dubio, an ipse sit Judex competens, necne, *T.* 29. *nu.* 133. *& num.* 173. Judex semper debet judicare ex æquo & bono, quomodo? *T.* 35. *num.* 129. Judex in quibus differat ab Arbitro? *T.* 43. *num.* 21. 22. *&* 24. *& seqq.*

2. Judex tenetur in conscientia judicare juxta præscriptum Legum, *T.* 2. *nu.* 152. Ac tenetur etiam in judicando procedere secundùm Leges in præsumptione fundatas, *num.* 163. *& seqq.* Judex regulariter tenetur judicare secundùm allegata & probata, *T.* 32. *num.* 32. Solvitur instantia, *nu.* 33. An Judex debeat judicare secundùm allegata & probata, etiam contra propriam scientiam, est celebris quæstio, *num.* 34. *& seqq.* Quando Judex non habet omnino certam scientiam, tenetur eam deponere, ac procedere secundùm allegata, & probata, *n.* 35. Licet habeat certam scientiam contra Reum, Actore non probante, debet eum absolvere, *num.* 36. Si verò habeat certam scientiam pro Reo, qui tamen secundùm allegata & probata offenditur nocens imprimis tenetur omnia media reotare pro liberatione ejus, *num.* 37. Et quæ sint ejusmodi media &c. *num.* 38. *&* 50. His deficientibus tres extant diversæ Doctorum sententiæ, *n.* 40. *& seqq.* Tertia & cæteris probabilior sententia distinguit inter causas civiles, & criminales majores, *nu.* 46. *& seqq.* Ex eo, quòd Judex sit persona publica, non sequitur, eum teneri condemnare Reum contra propriam scientiam, *n.* 49.

Judex non potest judicare secundùm sententiam minùs probabilem, relictâ probabiliori, *T.* 32 *n.* 52. Nec inter duas æquè probabiles pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius, *num* 53. Neque tunc judicare in favorem amici, totum jus eidem adjudicando, *nu.* 54. In arbitrariis utile est, habere judicem gratiosum, *nu.* 55. Quid agendum judici, quando utraque litigantium pars videtur habere causam æquè probabilem? *num.* 56. *& seqq.* Judex debet cuncta rimari, *nu.* 56. Judex ex Opinionibus discrepantibus tenetur eam eligere, cui suus intellectus magis consentit, *num.* 58. Nec debet causam ad superiorem referre, sed ipsemet eam decidere, *num.* 59. Ubi probationes utrobique sunt æquales, favendum est Reo, & possessori, demptis causis favorabilibus, *num.* 60. Quod si uterque litigans personam Rei, vel possessoris sustineat? *nu.* 61. In casu multùm intricato potest Judex consulere partibus, ut se amicabiliter componant, *nu.* 62. Regulariter tamen litigantes ad componendum compellere nequit, *num.* 63. *&* 64. Secùs ex gravi causa, *num.* 65. Judicis est conari, ut quam citiùs fieri potest, controversiæ litigantium finiantur, *nu.* 66. Judicis est, providere parti litiganti idoneum advocatum, si quæ talem non habet, *n.* 69. Judex potest, ac debet supplere ea, quæ sunt de Jure, & ab Advocatis minùs bene dicta, non verò illa, quæ sunt de facto, *nu.* 53. Idque probatur, simulque exemplificatur, *n.* 74. 75. *&* 76.

Judex delegatus, quis, quibusque aliis nominibus appelletur? *T.* 29. *num.* 27. Et quomodo differat à Vicario? *num.* 28. Judicum delegatorum variæ sunt species, *n.* 30. *& seqq.* Delegatus ad universitatem causarum, & delegatus ad causam particularem, quis? *num.* 31. Et quæ differentiæ utriusque? *num.* 32. Delegati ab homine, *num.* 33. Et Delegati à Jure, qui? *num.* 34 Et cur horum Jurisdictio sit delegata, non ordinaria? *num.* 35. Quid importet Clausula, *Tanquam sedis Apostolicæ Delegatus, nu.* 36. Et clausula, *etiam tanquam sedis Apostolicæ Delegatus? num.* 37. *& seq.* In dubio an tunc censeatur Episcopus uti jurisdictione ordinaria, vel delegata? *num.* 28. Delegati alii sunt ratione Dignitatis, alii ratione personæ; & quæ differentia inter eos? *num.* 39. Tandem alii sunt Delegati, alii subdelegati, *n.* 40

1. Judex delegatus multipliciter differt ab Ordinario, *T.* 29 *num.* 41. *& seqq.* Judex ordinarius exequitur jurisdictionem jure proprio: Delegatus jure alieno, *num.* 42. Ordinarius potest delegare jurisdictionem suam: non sic Delegatus &c. *num.* 43.

est, *num.* 80. Accusans civiliter liber est ab Irregularitate, & si internè intendat pœnam sanguinis quando, & quomodo fieri debeat ad invitandam Irregularitatem? *num.* 82. *& seq.* Ab Irregularitate immunis est, qui criminaliter accusat crimine levi, vel coram Judice Ecclesiastico, *nu.* 84. *& seq.* Vel de crimine in futurum, *num.* 86. Doctrina practica ad propositum, *n.* 87.

Irregularitatem quando contrahant Judex dictans sententiam mortis vel mutilationis & alii qualitercunque concurrentes ad eam? *T.* 12. *num.* 89. *& seqq.* Effectu secuto eam incurrit quivis sive Clericus, sive Laicus Judex, *ibid. & num. seqq.* Excepto Papâ, *num.* 91. Etiam Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, *nu.* 92. Ac Judicibus Ecclesiasticis tradentibus malefactorem Curiæ sæculari, *num.* 94. Necnon Episcopis, Principibus S. R. I. *num.* 95. *& seqq.* Consiliarii & Assessores consulentes pœnam sanguinis, vel votum dantes, sunt irregulares, *num.* 99. Quid de Confessariis & Theologis eandem pœnam suadentibus, vel mandantibus Judici? *ibid. & num. seqq.* Advocati quoque & testes in causa criminali sunt Irregulares, *num.* 103. Nisi ad id cogantur, *num.* 105. Pariter Irregulares sunt Notarii, Tabelliones, Scribæ, & alii Ministri Justitiæ, ad executionem pœnæ sanguinis concurrentes, *num.* 107. Excipiuntur, qui privata Authoritate, & remotè tantùm concurrunt, uti opifices conficientes furcam, funem, gladium, &c. *num.* 108. *& seqq.*

3. Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in bello, *T.* 12. *num.* 115. *& seqq.* Si in bello patenter injusto vel unus tantùm occiditur, omnes totius exercitus sunt irregulares, *ibid.* Exceptis illis, qui præcisè spiritualiter adjuvant, *num.* 116. In bello justo offensivo omnes & soli illi sunt Irregulares, qui propriò factò aliquem occidunt, *nu.* 117. Non item qui moraliter certi sunt, à se nullum esse occisum, *num.* 118. *& seqq.* Etiamsi Clerici sint, *nu.* 121. Dubitans, an in tali bello aliquis à se sit occisus, pro Irregulari habere se debet, *num.* 122. In bello justo defensivo ab Irregularitate immunes sunt tam Clerici, quàm Laici qui pro defensione propriæ personæ, vel Ecclesiæ, aut Patriæ propriô facto aliquem occidunt, *num.* 123. *& seq.* Si necessariò in tali bello pugnant, *num.* 125. Secùs, si liberè, uti milites, nomen militiæ sponte dantes, *num.* 126. Doctrina practica pro favore illorum, qui sunt vel fuêre milites, in causa Irregularitatis, *num.* 128. *& seq.*

Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione ob defensionem vitæ, membrorum, famæ, honoris, fortunæ, an & quando contrahatur? *T.* 12. *num.* 46. *& seqq.* Irregularis non est, qui occidit, vel mutilat pro defensione suæ vitæ, aut membrorum injustum invasorem, nisi excedat moderamen inculpatæ tutelæ, *ibid. & num. seq.* An, & quando censeatur servare moderamen inculpatæ tutelæ, qui occidit, vel vulnerat, dum fugâ salvare se posset? *nu.* 148. *& seqq.* Ab Irregularitate quoque immunis est, qui servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit, vel mutilat pro defensione rerum temporalium, *num.* 157. *& seqq.* Ab eadem immunes sunt non tantùm qui pro defensione propriæ, sed etiam qui pro defensione alienæ vitæ, membrorum, & bonorum fortunæ, occidunt injustum Invasorem, servato moderamine inculpatæ tutelæ, *num.* 172. *& seqq.* Etiam pro necessaria defensione famæ commissum homicidium, vel mutilatio immunis est ab Irregularitate, *n.* 174.

Irregularitas ex homicidio merè casuali, ex opere licito, secuto, nulla incurritur irregularitas, *T.* 12. *num.* 176. Adducuntur pro praxi varii casus, *num.* 177. *& seqq.* Ratione carentes aliquem occidentes ab Irregularitate immunes sunt, *nu.* 179. Qui homicidium casuale, vel mutilationem ex opere licito committit, Irregularis est, si ex culpa gravi omittit debitam diligentiam cavendi mortem, aut mutilationem, *num.* 181. Uti fieri potest apud Magistros, Parentes &c. in correctione morum discipulorum, *num.* 182. Secundum aliquos levis culpa in vitanda morte alterius casuali sufficit ad Irregularitatem, *num.* 185. Sed probabilius requiritur culpa gravis, *nu.* 187. *& seq.* In actionibus licitis, omni periculo mortis carentibus, nulla est obligatio adhibendi specialem diligentiam de cavenda morte alterius, *num.* 190.

Irregularitas ob homicidium casuale ex opere illicito secundum aliquos semper sequitur, *T.* 12. *nu.* 191. Probabilius respondetur cum distinctione de opere illicito ex natura sua inducens, vel annexum habens mortis, aut mutilationis periculum, & de actione illicita id non habente, *num.* 195. *& seqq.* Clerici medicinam, vel Chirurgiam exercentes, irregulares sunt, si mors inde casualiter sequatur, *nu.* 200. Non item si merè casualiter sequitur ex ipsorum veneratione, *num.* 201.

Irregulares ex homicidio casuali in ebrietate, usum rationis admente, commisso verè inducitur, *T.* 12. *num.* 204 Secùs est si ebrietas usum rationis non admit, *n.* 205. *& seq.* Dummodo homicidium prius non intendat, aut rationabiliter prævideat, *n.* 207. Qui ab experientia scit, se in ebrietate homines periculosè invadere, Irregularis est, si in ebrietate aliquem occidit, vel mutilat, *n.* 211. *& seqq.*

Irregularitatis ex homicidio, vel mutilatione secutæ dispensatio. Vide *Dispensatio in Irregularitate ex homicidio, vel mutilatione secutâ.*

R. J. Irregularitas ex homicidio per alium, meo nomine facto, non incurritur, C. II. R. X. *n.* 12.

IRRITATIO, IRRITUM.

1. Irritatio actus alia explicita, alia implicita, *T.* 2. *n.* 243. Irritandum quandoque dicitur, id quod ipso jure est irritum, *T.* 4. *n.* 581 & *T.* 2. *n.* 252. Irritatio legis, quid, & quomodo differat ab abrogatione & derogatione legis? cit. *T.* 2. *nu.* 484. *&* 485. Vide infrà ℣. *Lex abrogans.*

2. Irritum ipso Jure, & irritandum, in quo differant? *T.* 16. *n.* 21. *&* 22.

3. Irritatio Testamenti quid & quomodo fiat? *T.* 26. *num.* 731. *& seq.*

Irritatio voti quid, & à quo fieri possit? *Tit.* 34. *num.* 8.

ITER.

2. Iter ut est servitus rustica, quid? *T.* 26. *num.* 99.

R. J. Iter ad Curiam Romanam arreptum habet vim appellationis, C. II. R. XXXI. *n.* 7.

JUBILÆUM.

5. Jubilæi tempore, & virtute, an Confessarii simplices absolvere valeant ab hæresi, & casibus Papalibus alis? *T.* 7. *n.* 400. *& seqq.*

JUDÆI.

1. Judæi an obstringantur constitutionibus Ecclesiasticis? *T.* 2. *num.* 278. *& seqq.* Qua ratione in Jure Canonico habeatur integer Titulus *de Judæis*? *nu.* 280. Judæorum Talmud, cur per Papam jussus fuerit comburi? *n.* 286. *&* 288.

2. Judæi ad testificandum in judicio adversùs Christianos admitti non debent, *T.* 20. *nu.* 152. Idemque dicendum de Paganis, Hæreticis, & quibuscunque infidelibus, *num.* 153. Imò & de Judæis, aliisque Infidelibus noviter ad Fidem Catholicam conversis, *nu.* 154. Tamen pro instrumentis, contractibus, & testamentis iisdem admittunt, *n.* 155. Sicut & in criminibus exceptis, *num.* 156. Testimonium Christianorum indistinctè admittitur contra Judæos, *n.* 157.

3. Judæi gaudent Asylo, *T.* 49. *n.* 77. *& seqq.*

5. Judæi & Judaismus quid? *T.* 6. *n.* 2. Judæi pejores sunt Saracenis, *n.* 29.

Judæi, an à Principibus Christianis in suis Territoriis licitè recipi, & unà cum ritibus suis tolerari valeant? *T.* 6. *num.* 3. *& seqq.* Respondetur affirmative: quare? *num.* 4. Judæi antiquas suas synagogas restaurare possunt, non tamen novas erigere, *num.* 5. Ubi de facto non existunt, recipiendi facilè non sunt: & quare? *num.* 6. Semel recepti expelli amplius nequeunt, *n.* 7. Nisi justa adsit causa, *num.* 8. Possunt certis legibus, & pœnis cœrceri, *num.* 9.

Judæis commorari, vel cum eis communicationem habere qualiter prohibitum sit Christianis? *T.* 6. *n.* 10. *& seqq.* Non possunt Christiani cum eis habitare in eadem domo: nec uti illorum Medicô, vel Medicina, *ibid.* Nec eis pro mercede servire, *nu.* 11. Sive intrà, sive extrà domum illorum, *num.* 12. *& seq.* Nec possunt habere Judæum in domo sua pro servo, *num.* 14. Nec aliquem invitare ad convivium, *nu.* 15. Neque committere illis officia publica, *num.* 16. Nec aliquid relinquere in testamento, *num.* 17. Licitum tamen est Christianis inire contractus cum Judæis, *nu.* 18. Et curiositatis gratiâ, intrare ipsorum synagogas, atque ritus illorum observare, *n.* 19.

Judæis quænam de Jure sint concessa, & imposita? *T.* 6. *n.* 20. *& seqq* Gaudent Jure civium aliorum, *nu.* 21. Conversi sunt immunes à vexa aliorum Judæorum, *nu.* 22. Litigantes cum Christianis coram Judice Christiano comparere debent, *num.* 23. Delinquentes contra Clericum puniendi specialiter, *n.* 24. Debent portare habitum à Christianis distinctivum, *n.* 25.

R. J. Judæi die Sabbathi non possunt convenìri nec convenire in Judicio, C. II. R. LXI. *n.* 8.

JUDEX.

1. Judex quis? *T.* 32. *num.* 2. *& seqq.* Debet esse vir bonus, *nu.* 5. Ac juris, & æqui peritus, & quomodo? *nu.* 6. Qui prohibeantur esse Judices? *num.* 3. Acta Judicis illegitimi ob communem errorem sustinentur, *nu.* 4. In Judice quæ requirantur? *nu.* 7. Quæque ejus Judicium pervertant? *num.* 8. Judex debet abstinere à receptione munerum, *nu.* 9. Teneturque ad restitutionem receptorum, *num.* 10. Et facit litem suam, *nu.* 21. Non tamen prohibetur Judex recipere esculenta & poculenta ultrò oblata, quæ paucis diebus absumi possunt, *n.* 12. *& seqq.* Judex, an pro suo labore possit exigere sportulas? *n.* 17. *& seqq.* Judicis officium est latissimum; communiter tamen duplex ejus genus distinguì solet, *n.* 24. Judicis officium nobile, & mercenarium, quid? *T.* 29. *n.* 24 & *T.* 32. *n.* 25. *&* 26. Et qualiter exerceatur? cit. *T.* 32. *num.* 27. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Officium Judicis.* Judex est fatuus, qui ultrà petita judicat, cit. *T.* 32. *num.* 26. Judex habet potestatem cognoscendi in dubio, an ipse sit Judex competens, necne, *T.* 29. *nu.* 133. *& num.* 173. Judex semper debet judicare ex æquo & bono, quomodo? *T.* 35. *num.* 129. Judex in quibus differat ab Arbitro? *T.* 43. *num.* 21. 22. *&* 24. *& seqq.*

2. Judex tenetur in conscientia judicare juxta præscriptum Legum, *T.* 2. *nu.* 152. Ac tenetur etiam in judicando procedere secundùm Leges in præsumptione fundatas, *num.* 163. *& seqq.* Judex regulariter tenetur judicare secundùm allegata & probata, *T.* 32. *num.* 32. Solvitur instantia, *nu.* 33. An Judex debeat judicare secundùm allegata & probata, etiam contra propriam scientiam, est celebris quæstio, *num.* 34. *& seqq.* Quando Judex non habet omnino certam scientiam, tenetur eam deponere, ac procedere secundùm allegata, & probata, *n.* 35. Licet habeat certam scientiam contra Reum, Actore non probante, debet eum absolvere, *num.* 36. Si verò habeat certam scientiam pro Reo, qui tamen secundùm allegata & probata offenditur nocens imprimis tenetur omnia media reotare pro liberatione ejus, *num.* 37. Et quæ sint ejusmodi media &c. *num.* 38. *&* 50. His deficientibus tres extant diversæ Doctorum sententiæ, *n.* 40. *& seqq.* Tertia & cæteris probabilior sententia distinguit inter causas civiles, & criminales majores, *nu.* 46. *& seqq.* Ex eo, quòd Judex sit persona publica, non sequitur, eum teneri condemnare Reum contra propriam scientiam, *n.* 49.

Judex non potest judicare secundùm sententiam minùs probabilem, relictâ probabiliori, *T.* 32 *n.* 52. Nec inter duas æquè probabiles pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius, *num* 53. Neque tunc judicare in favorem amici, totum jus eidem adjudicando, *nu.* 54. In arbitrariis utile est, habere judicem gratiosum, *nu.* 55. Quid agendum judici, quando utraque litigantium pars videtur habere causam æquè probabilem? *num.* 56. *& seqq.* Judex debet cuncta rimari, *nu.* 56. Judex ex Opinionibus discrepantibus tenetur eam eligere, cui suus intellectus magis consentit, *num.* 58. Nec debet causam ad superiorem referre, sed ipsemet eam decidere, *num.* 59. Ubi probationes utrobique sunt æquales, favendum est Reo, & possessori, demptis causis favorabilibus, *num.* 60. Quod si uterque litigans personam Rei, vel possessoris sustineat? *nu.* 61. In casu multùm intricato potest Judex consulere partibus, ut se amicabiliter componant, *nu.* 62. Regulariter tamen litigantes ad componendum compellere nequit, *num.* 63. *&* 64. Secùs ex gravi causa, *num.* 65. Judicis est conari, ut quam citiùs fieri potest, controversiæ litigantium finiantur, *nu.* 66. Judicis est, providere parti litiganti idoneum advocatum, si quæ talem non habet, *n.* 69. Judex potest, ac debet supplere ea, quæ sunt de Jure, & ab Advocatis minùs bene dicta, non verò illa, quæ sunt de facto, *nu.* 53. Idque probatur, simulque exemplificatur, *n.* 74. 75. *&* 76.

Judex delegatus, quis, quibusque aliis nominibus appelletur? *T.* 29. *num.* 27. Et quomodo differat à Vicario? *num.* 28. Judicum delegatorum variæ sunt species, *n.* 30. *& seqq.* Delegatus ad universitatem causarum, & delegatus ad causam particularem, quis? *num.* 31. Et quæ differentiæ utriusque? *num.* 32. Delegati ab homine, *num.* 33. Et Delegati à Jure, qui? *num.* 34 Et cur horum Jurisdictio sit delegata, non ordinaria? *num.* 35. Quid importet Clausula, *Tanquam sedis Apostolicæ Delegatus, nu.* 36. Et clausula, *etiam tanquam sedis Apostolicæ Delegatus? num.* 37. *& seq.* In dubio an tunc censeatur Episcopus uti jurisdictione ordinaria, vel delegata? *num.* 28. Delegati alii sunt ratione Dignitatis, alii ratione personæ; & quæ differentia inter eos? *num.* 39. Tandem alii sunt Delegati, alii subdelegati, *n.* 40

1. Judex delegatus multipliciter differt ab Ordinario, *T.* 29 *num.* 41. *& seqq.* Judex ordinarius exequitur jurisdictionem jure proprio: Delegatus jure alieno, *num.* 42. Ordinarius potest delegare jurisdictionem suam: non sic Delegatus &c. *num.* 43.

Citatus ab ordinario, si dubitet de Jure citantis, teneatur venire, privilegium si quod habet, allegaturus; secùs in Delegato, donec se legitimaverit, *num.* 44. Ordinarius potest sententiam à se latam exequi: secùs in Delegato inferioris à Principe, *num.* 45. Refertur contraria Gossiæ opinio quoad secundum membrum, *nu.* 46. Delegatus Papæ potest per se ipsum exequi sententiam &c. *num.* 47. Aliàs etiam Delegati ante sententiam possunt partes citare, & contumaces punire, *num.* 48. Ac probabiliter spectato Jure Canonico, sententiam exequi, licet secùs sit de Jure Civili, *num.* 49. Jurisdictio ordinaria non extinguitur morte cedentis; bene tamen delegata, ex regulâ, *num.* 50. & 51. Jurisdictio ordinaria est favorabilis; delegata verò odiosa, *num.* 52. Judex ordinarius nequit ut suspectus tam facilè recusari sicut Delegatus; & cur? *n.* 53. Jurisdictio ordinaria est unitas naturalis; delegata verò accidentalis, & superinductа, *ibid.* Appellatione *Magistratûs* non venit Delegatus, sed tantùm Ordinarius, *n.* 54.

Judex delegatus, an habeat potestatem subdelegandi? *T.* 29. *n.* 57. *& seq.* Affirmatur illud de Delegato Principis secus de Delegato Inferioris, nisi sit Delegatus ad universitatem causarum, *num.* 57. *&* 58. Et quæ ratio disparitatis inter Delegatum Principis, & inferioris? *num.* 59. Delegatus Papæ nequit subdelegare causas graves, seu in quibus censetur electa industria personæ ipsius, *num.* 60. Et quando censeatur electa industria personæ ex parte Delegati? *num.* 60. *&* 75. Nec potest malitiosè se exonerare à discussione causæ, *num.* 61. Illud tamen de eo non est præsumendum, *ibid.* Delegatum ad universitatem causarum posse subdelegare, probatur, *num.* 62. *&* 63. Ipse non est proprie Ordinarius, huic tamen æquiparatur, *num.* 63. Delegatus ad causam particularem inferioris à Principe, nequit subdelegare articulum Jurisdictionalem, *nu.* 64. Bene tamen articulum non Jurisdictionalem, *num.* 65.

Judices Delegati, qui generatim possint esse? *T.* 29. *n.* 66. *& seq.* An causa possit delegari non subdito? *num.* 67. *&* 68. Vel invito? *num.* 68. *&* 69. Delegandus à Papa, vel subdelegandus, debet esse in dignitate Ecclesiastica &c. *n.* 70. An talis possit esse Vicarius Generalis Episcopi, Prior Conventualis, & Guardianus Fratrum Minorum? *ibid.* Vicarius Foraneus Episcopi, vel Prior Claustralis, nequeunt esse Delegati sedis Apostolicæ, *num.* 71. Bene tamen Delegati Episcopi, *nu.* 72. Et quæ sit ratio disparitatis quoad hoc inter Delegatum Papæ, & Episcopi? *n.* 73.

1. Judicis Delegati officium quale? *T.* 29. *num.* 94. *&* 95. *ac seq.* Judex Delegatus non debet procedere ante factum sibi præsentationem Litterarum Delegatoriarum, *num.* 94. Et an validetur Processus antè factus per ipsum, si postèa superveniant illæ litteræ? *num.* 96. Delegatus præsertim Papæ debet coram Ordinario Litteras suæ delegationis præsentare, *num.* 97. Potestque Ordinarius eas ex officio petere, & alioquin Delegato impunè resistere, *num.* 98. Delegatio, an solùm probari possit per litteras? *num.* 97. *&* 99. Delegatus formam mandati diligenter observare debet, *num.* 100. Atque probationes necessarias, legitimasque defensiones admittere &c. *nu.* 101. Etsi est Delegatus Papæ, sententiam suam exequi, *num.* 102. Quam potest exequi vel per se vel per alium, & usque ad annum, *num.* 103. Sententiam Delegati Apostolici tenetur Judex Ordinarius ad ejus mandatum exequi, *num.* 104. Etiamsi sententiam Delegati sciat esse justam, *num.* 105. Atque hoc amplius declaratur, *num.* 106. 107. *&* 108. Quid, si Delegatus Papæ jubeat Clericum in possessionem Beneficii induci, quem Ordinarius scit non fuisse canonicè institutum? *num.* 109. Delegatus inferioris, an possit sententiam suam exequi, & quidem usque ad annum? *n.* 110.

Judicis Delegati officium, & potestas quibus modis generatim cesset? *T.* 29. *nu.* 125. Quando ejus officium, ipsaque delegatio expiret morte Delegati? *nu.* 126. *& seq.* Et morte Delegantis? *n.* 129. Judex Delegatus, si interloquendo pronuntiet, nullam sibi respectu talis causæ jurisdictionem competere, finitur ejus jurisdictio; licèt hanc reverà habuisset, *num.* 130. Dummodò hoc fiat nemine appellante, *nu.* 131. Nec potest eam absque nova commissione reassumere, etiam si partes de novo in ipsum consentiant, *nu* 132. Judex cæterùm incompetens, seu datus per Litteras invalidas, habet potestatem cognoscendi in dubio, an ipse sit Judex, necne, *num.* 133. Delegatus virtute Rescripti subreptitii, an de consensu partium possit in causa procedere? *num.* 134. Judicis Delegati officium expirat per revocationem ejus, *nu.* 135. Et quomodò is revocari possit? *nu.* 136. usque ad *n.* 143. Delegati Jurisdictio cessat lapsu temporis præfixi, *nu.* 144. Et quomodo illud sit computandum? *nu.* 145. Et an partes communi consensu terminum illum possint prorogare, *n.* 146. Cessat insuper Jurisdictio Delegati finito negotio, ad quod Judex datus fuit, *n.* 145. Judicis Delegati officium, an, & quomodo cesset recusatione? *n.* 148. *& seq.* Causa recusationis Judicis Delegati regulariter debet tractari per Arbitros, *nu.* 152. Exceptis tribus casibus, & quibus? *num.* 153. Judicis Delegati officium cessat nonnullis aliis modis, *n.* 154.

Judicibus pluribus delegari simul potest eadem causa, *T.* 29. *n.* 111. *& seq.* Solvitur instantia, *n.* 112. *& seq.* Quid si pluribus Delegatis detur jurisdictio in solidum? *nu.* 114. Ex pluribus Delegatis ille præsumitur cæteris dignior, qui prior in Rescripto nominatur, *n.* 115. Si pluribus eadem causa simpliciter delegetur nequit unus sine alio procedere, *num.* 116. Idque magis declaratur, simulque limitatur, *nu* 117. *&* 118. Quid juris, quando causa pluribus delegatur cum clausula, *quòd si omnes interesse nequeant, duo eam agnoscant*? *n.* 119. *& seq.* Præsertim si tunc unus, cùm possit, interesse nolit? *n.* 120. Solvuntur contraria, *nu.* 121. *&* 122. Delegatus, cùm possit, interesse nolens, à quo sit redarguendus? *nu.* 123. Quid, si plures delegentur cum clausula, *Ut omnes, aut duo, aut unus eorum mandatum exequatur*? *n.* 124.

1. A Judice Delegato, vel subdelegato, an possit appellari? *T.* 29. *n.* 155. *& seq.* Præsertim à Delegato Papæ cum clausula, *appellatione remota*? *n.* 156. Et subdelegato per ipsum, *ibid.* Ad quem sit appellandum à Delegato vel subdelegato? *nu.* 158. *& seq.* Quando Judex ordinarius causam Delegavit, semper appellatur à Delegato ad Delegantem, *n.* 158. Sicut & à subdelegato appellatur ad delegatum Papæ subdelegantem non in totum, *nu.* 159. *& seq.* Secùs, quando Delegans Papæ subdelegavit causam in totum; quia tunc non appellatur ad ipsum, sed ad Papam, *n.* 163. Dantur etiam tres casus in quibus à subdelegato non appellatur ad Delegatum Papæ, licet hic subdelegasset non in totum, *num.* 164. Et quales sint hi, *n.* 165. *& seq.*

Judex Ecclesiasticus potest supplere negligentiam Judicis sæcularis, *T.* 10. *nu.* 44. Non tamen è contra, *n.* 45. *& seq.* Judicum Ecclesiasticorum est, discordantes ad pacem reducere, *T.* 34. *n.* 2.

Judex ordinarius, quis? *T.* 29. *num.* 29. *& num.* 11. Judex ordinarius quâ ratione differat à Delegato? *n.* 41. *& seq.* Vide ℣. *Judex Delegatus multipliciter.*

1. Judex ordinarius potest regulariter causam ad se pertinentem alteri delegare, cit. *T.* 29. *num.* 55. Non tamen totam suam Jurisdictionem, *nu.* 56. Judicis officium, & potestas judicis, differunt; & quomodo? *T.* 299. *num.* 4. Judex ordinarius tenetur sententiam Delegati Apostolici ad ejus mandatum exequi, potestque ab eo ad hoc compelli, *n.* 104. Et quid si sententiam Delegati sciat esse injustam? *nu.* 105. *& seq.*

2. Judex, unde sic dicatur? *T.* 1. *n.* 10. Ad solos Judices Ecclesiasticos pertinet causarum spiritualium cognitio, *T.* 1. *n.* 66. *& seq.* Earumque cognitioni Judex sæcularis se immiscere prohibetur sub censuris, *num.* 67. Vide infrà ℣. *Laicus.* Coram Judice Ecclesiastico, non coram Laico, debet Clericus de omni crimine convenire, *T.* 1. *n.* 83. *& seq.* Vide suprà, ℣. *Clericus de omni crimine.* Judex Ecclesiasticus, quando possit Clericum criminosum tradere Curiæ sæculari? *T.* 1. *n.* 107. *& seq.* Judex competens in causis Feudalibus, quis sit? *T.* 1. *n.* 118. *& seq.* Judex Ecclesiasticus potest implorare brachium sæculare, etiam per censuras, *T.* 1. *nu.* 190. Acta coram Judice Ecclesiastico fidem faciunt coram sæculari, & è contrà, ad hoc ut unus adjuvet alterum in compescendo malos, *ibid.* Gesta per Judicem putativum, an valeant? *T.* 1. *num.* 196. *& seq.* Valent gesta per Judicem putativum si concurrant certæ conditiones, & quæ? *num.* 197. *ac seq.* Acta Judicis intrusi, non valent, *n.* 200. An, & quâ ratione spectet ad Judicem Ecclesiasticum cognitio super Clericatu malefactoris, per Judicem Laicum capti, & dicentis se esse Clericum? *T.* 2. *n.* 273. *& seq.*

Judex in propria causa nemo est, *T.* 1. *num.* 204. Adeò ut Judex habens ut privatus consimilem causam, possit recusari ut suspectus, *nu.* 205. Regula data fallit in supremis Judicibus, ut Papa, Imperatore &c. *nu.* 206. Item in notoria injuria Judici irrogata; & qualiter? *nu.* 207. *& seq.* Item quando oppositum cuipiam conceditur à Lege; idque explificatur, *num.* 210 *&* 211.

Judex, an possit cogere partes, ut personaliter in Judicio compareant? *T.* 1. *num.* 212. *& seq.* Nequit istud regulariter fieri, *num.* 212. *&* 213. Fallit in certis casibus, *num.* 214. *& seq.* Coram incompetente Judice Reus convenitus, impunè non comparet, opponendo exceptionem declinatoriam Fori, *T.* 2. *num.* 7. *& seq.* In dubio de Jurisdictione citantis tenetur citatus venire, suamque exceptionem probare, *nu.* 10. Et tunc ipsemet Judex cognoscit, an sua sit Jurisdictio, necne? *num.* 11. Non obstante, quòd nemo sit Judex in propria causa, *nu.* 12. Orta quæstione de competentia Fori inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum, debet cognoscere Ecclesiasticus, *n.* 13.

Judex domicilii potest procedere contra subditum præsentem, ac etiam scitare absentem quoad omnes effectus, *T.* 2. *num.* 29. *& seq.* Quomodo possit procedere contra subditum absentem citatum, & contumacem in comparendo? *num.* 32. *&* 33. Disparitas inter Judicem domicilii & Judicem delicti, quoad potestatem citandi absentem, *num.* 60. Vide suprà ℣. *Forus domicilii.*

Judex delicti, quis? *T.* 2. *num.* 48. Delinquens si adhuc est in loco delicti, tam respectu personæ, quàm respectu bonorum, etiam alibi existentium, est de Jurisdictione Judicis delicti, *num.* 48. *& seq.* Quando Judex, in cujus territorio bona condemnati existunt, possit exequi sententiam à Judice delicti prolatam? *num.* 52. Quid si talis sententia sit nulla? *num.* 53. Et quid si Judex ejusmodi debitè requisitus nolit exequi sententiam ab altero latam? *num.* 54. Judex delicti quid possit contra Reum criminosum non amplius existentem in loco delicti, sed citatione præventum? *num.* 55. Vel non præventum citatione? *num.* 56. *& seq.* Citatus à Judice delicti extra territorium, non censetur contumax, etsi non compareat, *num.* 58. Potest tamen ita citari ad effectum astringendi bona ejus, nisi compareat, *num.* 59. Disparitas inter Judicem Domicilii, & Judicem delicti, quoad potestatem citandi absentem, *num.* 60. Reus, qui fugit, an sit remittendus ad locum delicti? *numer.* 61. *& seq.* A quo Judice possit puniri delictum in confinio territorii commissum, *num.* 74. *& seq.* Quid si delictum in uno territorio sit inchoatum, & in altero consummatum? *numer.* 75. *& seq.* Punitus per Judicem sæcularem super crimine mixti fori, an possit puniri etiam per Ecclesiasticum; & è contra? *T.* 2. *numer.* 163. *&* 164.

2. Judex contractûs, quam Jurisdictionem habeat respectu contrahentium? *T.* 2. *num.* 91. *& seq.* Quid si conventus non amplius reperiatur in loco contractûs? *num.* 93. *& seq.* Aut Reus contrahens non habet bona in territorio Judicis contractûs, benè tamen alibi? *num.* 96. In contractibus regulariter non habet locum remissio, *num* 97.

Judex fatuus est, qui ultra petita in Libello judicat, *Tit.* 3. *numer.* 33. Atque appellatur *stultus*, *T.* 27. *numer.* 78. Judex officium suum impertiri non debet, nisi poltuletur, *T.* 3. *num.* 100. Non potest aliquem declarare contumacem, nisi ad instantiam partis, *num.* 100. *& seq.* Et quando possit aliquem condemnare ad contumaciam? *nu.* 102. *&* 103.

Judex nequit procedere contra contumacem, nisi ad instantiam partis, *T.* 14. *num.* 66 Limitatur hoc, *num.* 67. Judex elapso termino peremptorio, an possit expectare contumacem in aliam horam, vel diem sequentem? *n.* 68. *& seq.* Nequit hoc fieri, quando tunc exspirat jurisdictio Judicis delegati, *num.* 68. Benè tamen, si ejus jurisdictio post terminum peremptorium adhuc duret, *num.* 69. *& seq.* Non potest tunc Judex remittere expensas, quas pars præsens fecit ob absentiam alterius, *nu.* 73. Judex, etsi possit, non tenetur expectare contumacem in diem sequentem, *num* 75. *& seq.* Non quidquid Judicis potestati permittitur, juris subjicitur necessitati, *T.* 14. *num.* 76. In arbitrariis prodest habere Judicem favorabilem, *ibid.* Judex ex æquo & bono debet moderari suum arbitrium, *num.* 77.

Judex antequam contra Reum contumacem procedat, quid agere debeat? *T.* 14. *num.* 122. Debet Reum antea declarare contumacem, *ibid.* Attendendo prius, an non habeat justam causam absentiæ, & aliqualiter expectando, *nu.* 123. Cur non sit frustraneum, quod Judex in tali casu expectet? *num.* 124. *&* 125. Judex ut possit procedere sive ex officio nobili, sive ex mercenario ad faciendam sequestrationem, quæ requirantur? *T.* 17. *numer.* 35. 36. *& seq.* Vide infrà ℣. *Sequestrationem ut Judex &c.*

Judex potest moderari terminum dilationis citatoriæ, *T.* 8. *num.* 28. *& seq.* An etiam possit minorare, vel prolongare tempus dilationum deliberatoriarum? *num.* 36. *& seq.* Judicis arbitrio possunt moderari tempora dilationum probatoriarum, *numer.* 45. Et dilationum diffinitoriarum, *num.* 60. Ac etiam dilationum executoriarum, *nu.* 64. Quoties Judex facit actum parti præjudicialem,

debet pars contradicere; aliàs sibi præjudicat, T. 8. num. 58. Judex post elapsum prioris dilationis terminum, an possit invitâ parte alium concedere? num. 76.

Judex sæcularis nequit cognoscere super quæstione merè spirituali incidente, ne quidem accessoriè, sed hæc erit remittenda ad Judicem Ecclesiasticum, T. 10. n. 31. & seq. Judex Ecclesiasticus potest mittere inhibitorium Judici laico, ne procedat super causâ pendente ab ea, quam ipse cognoscit, & tunc suspenditur ejus jurisdictio, num. 36. Quid si non fuerit missa inhibitoria? n. 37.

2. Judex debet cuncta rimari, antequam ferat sententiam, T. 12. num. 306. Potestque partes interrogare, ubicunque hoc æquitas suadebit, etiam post conclusionem in causâ, ibid. Nec per conclusionem in causâ ligantur manus ejus, num. 306. & 307. Judex appellationis non potest cognoscere, nisi super eu causâ, à qua fuit appellatum, n. 309. & 311.

Judici non servato juris ordine interroganti, an Reus teneatur fateri veritatem? T. 18. num. 154. & seqq. Et quid, si Judex legitimè interroget? num. 163. & seqq. Judex nequit Reum interrogare de occultis criminibus, si nulla præcessit infamia, probatio vel indicium, num 157. Neque convictum de uno crimine potest interrogare de alio non connexo, num. 158. Aliàs graviter peccat, num. 159. Vide infrà ℣. Reus an judici, & ℣. Reus ex præsumptione.

Judex non potest facere positiones, T. 18. num. 219. Cautela judici quoad positiones observanda, num. 224. Vide infrà ℣. Positiones. Probationes omnes sunt Judici arbitrariæ, & in quo sensu? T. 19. nu. 60. Judicis ordinarii litteris est standum, donec contrarium probetur, T. 19. n. 71. Judici facienda est probatio, T. 19. num. 113. Potest tamen Judex alium deputare ad recipiendos testes, aliasque probationes, nu. 114. Quoad Judicem nunquam censetur conclusum in causâ, T. 19. n. 170. Potestque suadente æquitate novas probationes admittere post terminum peremptorium, nu. 177. Judex ex officio tenetur inquirere de condicione testium, T. 20. nu. 17. & 19. An testem inhabilem ex officio teneatur repellere? num. 19. 20. & 21. Vide infrà ℣. Testes minus idonei. Judex criminolus non infamis, cur nequeat per exceptionem partis repelli à judicando, benè tamen testis criminolus à testificando? T. 20. num. 63.

Judex Laicus non potest è loco sacro corpus occisi exhumare, ut constet de corpore delicti, inconsulto Episcopo, T. 20. n. 172. Potest tamen Judici laico istud concedere Episcopus absque irregularitate, ibid. Judex laicus non potest Clericos cogere ad testificandum coram se contra Laicos, num. 176. & 177. An id possit fieri per Judicem laicum jubente Episcopo? n. 178.

Judex debet pro possibili dicta testium interpretari, ut non contradicant, T. 20. num. 321. Judex debet vacillationem testis, & causam ipsius in Actis ponere, num. 319. Vide infrà, ℣. Testis contrarius. Judicis monitio, ut pars adversa compareat, plus operatur, quàm citatio nuntii, T. 20. nu. 426. Judex quando se vult informare super notorio, vel fama, potest recipere testes parte non citata, num. 430. Judex ex officio providere debet, ne impediatur productio testium, num. 432. Judex cavere debet, ne testes è longinquo adducti diutiùs detineat, saltem non ultra quindecim dies, num. 440. Judex quænam in persona testium diligenter explorare debeat? T. 20. nu. 497. Vide infrà ℣. Testium examen. Præsumitur pro Judice, quòd justè processerit, T. 23. n. 88.

2. Judex potest juramentum necessarium, seu suppletorium, deferre non tantùm ad petitionem partis, sed etiam ex officio suo, T. 24. num. 165. & seqq. Etiam post conclusionem in causâ, n. 169. & 170. Debetque usque ad prolationem sententiæ cuncta rimari, n. 166. Judex cuinam parti debeat deferre Juramentum necessarium, seu in supplementum? num. 191. & seqq. In præeligendo, cui parti Judex deferat juramentum, quatuor sunt consideranda; & quæ? nu. 198. Vide infrà ℣. Juramentum suppletorium. Judicis arbitrio qualiter relinquatur deferre Juramentum necessarium? T. 24. n. 209.

Judex potest exceptiones modici præjudicii repellere ex levi præsumptione fraudis, T. 25. num. 84. Non tamen exceptiones legitimè appositas, aliàs potest appellari, num. 82. & seqq. Judex potest revocare malam sententiam interlocutoriam de non admittenda exceptione, & postea procedere in causâ principali, etiam nolente parte appellante, nu. 85. Judex non debet erubescere revocare id quod malè egit, num. 86. Praxis revocandi gravamen verbis curialibus, ibid. Si exceptione non admissa appelletur, tunc Judex appellationis super solâ veritate exceptionis cognoscit, non verò de causâ principali, n. 87. & 88.

Judex postea - quàm semel dixit sententiam diffinitivam, Judex esse desinit, T. 27. num. 34. Istud intelligendum est non solùm de Delegato, sed etiam de Ordinario, & quomodo? num. 35. & seqq. Judex sententiam diffinitivam semel validè prolatam revocare nequit, benè tamen interlocutoriam, num. 33. & 34. An possit revocare sententiam diffinitivam, quæ ipso jure est invalida? num. 36. & 37. Vide infrà ℣. Sententia diffinitiva in quibus differat, &c.

Judex tenetur causas maturâ deliberatione examinare & sententiam non præcipitanter ferre, T. 27. n. 41. & seqq. Judicem oportet usque ad sententiam cuncta rimari, num. 45. Et jurgantium controversias celeri sententiâ terminare, ibid. Judici nunquam concluditur in causâ, n. 56. Potestque is conclusionem in causâ revocare, ibid. Judex debet sententiam diffinitivam ex scriptis proferre, & quidem sedendo pro Tribunali, num. 59. 61. & seqq. Vide infrà ℣. Sententiæ diffinitivæ requisita.

Judicis potestas finitur per sententiam diffinitivam, T. 27. nu. 143. Judex, præfertim Delegatus, an, & quomodo possit exequi sententiam suam? T. 27. n. 167. & seqq. Post sententiam latam expirat officium Judicis; & quomodo? n. 168. Judex tenetur victum victori condemnare in expensis, T. 27. n. 176. & seqq. Alias tenebitur expensas resarcire de suo, nu. 193. & 194. Nisi hæ nullatenùs fuerint petitæ, num. 194. & 195. Vide suprà ℣. Expensæ. Judices plures si concurrant, standum est majori parti concordantium in eandem sententiam, T. 27. nu. 215. Si duo Judices contraria pronuntient, quid agendum? n. 217. & 218.

2. Judex à quo, & Judex ad quem, seu Judex appellationis, quis? T. 28. nu. 4. Appellatione interpositâ non potest Judex exequi sententiam: secùs, si solùm opponatur nullitas, nisi hæc foret notoria, nu. 26. Judex ordinarius potest reformare sententiam suam de Jure nullam, nu. 29. Et quid dicendum de Judice delegato? num. 30. Judex à quo deferens appellationi, abdicat à se jurisdictionem, & transfert causam in superiorem, T. 28. nu. 130. Secus, si Judex à quo non deferat appellationi, dando apostolos refutatorios, num. 131. Pendente appellatione sunt Judicis à quo manus ligatæ; & quomodo? num. 147. Judex tenetur debitè petenti exhibere apostolos, n. 148. & seqq. Et an teneatur tradere apostolos non petenti? num. 137. & 138.

Vide

Vide suprà ℣. Apostoli.

Judex à quo non potest statuere terminum finiendæ appellationis, T. 28. num. 185. & seqq. Et quid de Judice ad quem, nu. 190. Quis sit Judex in causâ desertæ appellationis ob lapsum Fatalium? n. 195. & seqq. Vide suprà ℣. Fatalia appellationum. Judex à quo an procedere possit in causâ principali, si appelletur super incidenti solùm? T. 28. num. 223. & seqq. Quando sine incidenti illo non potest causa principalis expediri, nequit Judex à quo in ea procedere, nu. 224. Aliàs id fieri posse, censent nonnulli: & horum fundamentum, num. 225. Opposita sententia est retinenda, num. 226. Solvuntur rationes prioris sententiæ, num. 227. Judex à quo nequit revocare sententiam diffinitivam validè prolatam, num. 228. Potest tamen revocare sententiam interlocutoriam, vel gravamen, ac dein in causâ principali liberè procedere, num. 229. Quando appellatur à sententia diffinitiva, qualiter Judex ad quem possit ac debeat cognoscere de meritis causæ? T. 28. n. 230. 231. & seqq. Et quid, si fiat appellatio ab interlocutoria, vel gravamine? num. 234. 235. & seqq. Executio sententiæ in causâ appellationis an spectet ad Judicem ad quem, vel à quo? n. 238. 239. & seqq.

Judex datus sub clausulâ *Appellatione remota*, potest exequi suam sententiam non obstante appellatione, T. 28. n. 283. Ac tenet excommunicatio ab eo lata in contumacem post appellationem suam, nu. 284. Judex virtute dictæ clausulæ non deferens appellationi, minimè punitur, nu. 285. Quale remedium competat illi, qui per sententiam Judicis dati cum clausulâ, *Appellatione remota*, sentit se injustè gravatum? num. 293.

Judicis suspecti recusatio, quando, & quomodo fieri debeat? T. 28. num. 320. & seqq. Vide infrà ℣. Recusatio judicis. Judices ipsi tenentur causam sententialiter terminare, omissis relationibus, nu. 330. Judex inferior, an possit cognoscere de confirmatione per Papam facta? T. 30. nu. 18. & seqq. An privilegiatus à Papa sit capax privilegii, potest Judex inferior cognoscere, num. 225. Vide suprà ℣. Confirmatio.

3. Judex solus non probat, nec soli creditur, T. 26. num. 262.

Judex in materia Feudali quis? T. 20. n. 161.

Judex in materia Asyli occurrente jam dubio est solus Episcopus, T. 49. num. 193. & seqq. Prælati Episcopo inferiores in dubio non possunt judicialiter cognoscere, num. 196. Benè tamen extrajudicialiter, ac pro informatione, ibid. Quod idem potest Judex sæcularis, num. 197. Episcopus non tenetur, nec potest stare processibus, aut informationi per Judicem Laicum factæ, num. 198. Ut Episcopus decidere possit, aliquem non gaudere Asylo, debet judicialiter & certò constare de crimine excepto commisso, num. 199. In dubio ac in conflictu Doctorum debet judicare pro Immunitate, nu. 200. Si verò constat de crimine excepto, debet eum tradere, non obstante hujus appellatione, num. 201. Judex sæcularis gravatum se sentiens an possit appellare, ac petere, ut interea reus benè custodiatur? n. 202.

Judices Ecclesiastici debent judicare gratis, T. numer. 59.

4. Judex in propria causâ nemo esse potest, T. 1. num. 311.

Judex in causâ Matrimonii est solus Ecclesiasticus, T. 18. num. 17. Et quidem jure ordinario Episcopus, n. 18. Ejusque Vicarius Generalis, nu. 19. Et Capitulum sede vacante, nu. 20. Item Prælati alicujus Diœcesis, nu. 21. Ex commissione Episcopi etiam alii inferiores, n. 22. Item consuetudine aut privilegio muniti, n. 23. Judex Sæcularis nec incidenter cognoscere potest de causâ matrimoniali, n. 24. Probationes ad probandam nullitatem Matrimonii, quæ requirantur, n. 26.

5. Judex Adulterii. Vide *Adulterii Judex.*

Judex Censurarum, præsertim Excommunicationis, ad hoc ut de illarum valore, vel nullitate cognoscere valeat, est solus Ecclesiasticus, T. 39 n. 226. Laici partes Judicis assumentes in causâ Censurarum, sunt ipso facto Excommunicati, n. 227. Et quidem in specie, qui publicè Censuratum faciunt adesse Divinis, n. 228. Qui Censuras nullas declarare præsumunt, nu. 229. Qui Judicem Ecclesiasticum impediunt, ne per Censuram latam, vel ferendam alios ad debitum compellat, nu. 230. Qui illos vexant, in quorum favorem Censuræ latæ sunt, vel ferri volunt, nu. 231. Qui contra Censuras recurrunt ad potestatem sæcularem, nu. 232. Vel ita recurrentibus assistunt, nu. 233. Vel ad recurrendum præbeat consilium, favorem, auxilium, num. 234. Nec excusantur, si quid horum faciunt sub prætextu nullitatis, nisi hæc sit manifesta, vel notoria, nu. 235. Neque excusantur, si faciunt sub prætextu violentiæ prohibendæ, nu. 236. Doctrina practica, quam multi hodie de facto existant Excommunicati, n. 237.

Judices Laici, seu sæculares, in causâ Censurarum judicium assumentes, vel se immiscentes, vel Judicem Ecclesiasticum impedientes, vexantes, vel alios in causâ Censurarum inhibentes, ad se trahentes, vel recipientes sunt ipso facto Excommunicati, T. 39. n. 227. & seqq.

Judex delegatus debet esse præsens, & alios præcedere, quando fertur sententia criminalis, Tit. 1. num. 501.

Judex hæresis. Vide *Hæresis Judex.*

Judex omnium scelerum, & peccatorum est Episcopus, T. 16. n. 42.

Judex Laicus non potest petere, vel examinare processum, ab Ecclesiastico factum circa crimen Ecclesiasticum, benè tamen circa crimen fori mixti, si ei traditur reus, T. 37. n. 49. & seqq.

Judex à quo, quid facere, & observare debeat quando in processu criminali contra sententiam ab ipso latam appellatur? T. 1. n. 502. & seqq.

Judex ad quem, quid observare, & facere debeat, quando ad illum in processu criminali appellatur? T. 1. n. 515. & seqq. Appellationem frivolam rejecit, num. 517. Legitimam admittit, nu. 518. Malè judicantem punit, nu. 520. Prius tamen auditum, num. 521.

Judex tenetur formare processum, accusatione apud se factâ, T. 1. n. 54.

Judicis in præsentia peccans quomodo processerit? T. 1. num. 269.

R. J. Judex à Reo legitimus agnitus, non potest ut incompetens &c. recusari, C. II. R. XXI. numer. 9.

Judex delegatus sententiam, etsi nulliter latam, revocare non potest, C. II. R. LII. n. 12.

R. J. Judex inferior non potest pœnam remittere ex respectu personarum, C. II. R XII n. 6. Nisi in casibus jure expressis, ibid. num. 7. & R. XLIX. num. 2.

Judex non potest procedere nisi imploratus & judicialiter informatus, C. II. R. XXXI n. 13.

Judex qui potest juramentum in litem deferre, potest etiam juramento taxationem addere, C. II. R. LIII. num. 6.

Judex non servato juris ordine procedens in torturâ, tenetur actione injuriarum perpetua, & datur contrà eum appellatio, C. I. R. VI. n. 12.

Judex (uti & quivis superior) in dubio præsumitur justa

justa jubere, C. II. R. XXIV. *num.* 4.
à Judice quæ fiunt, si non spectant ad ejus officium, non subsistunt, C. II. R. XXVI. per tot.
à Judice, etiam illegitimè (nisi notoriè tali) citatus comparere debet, C. II. R. LX. *n.* 6.
Judici, extra territorium, vel supra jurisdictionem suam, jus dicenti, impunè non paretur, C. II. R. XXIV. *num.* 8. quomodo procedat, C. II. R. LX. *num.* 6.
Judicis mandato quod quis facit, dolo facere non videtur, C. II. R. XXIV. per tot. nisi præcipiatur aliquid contra jus divinum, vel humanum, *ibid. nu.* 6. & 7. Vel non pertinens ad officium Judicis, *num.* 8.
Quod non solum de Judice, sed & de Principe, & quovis superiore domino ac parentibus intelligitur, *ibid. n.* 2.
Judici pecuniam dans ut ferat injustam sententiam eam repetere non potest, C. II. R. LXV. *n.* 3.
Judicis officium quid sit, C. II. R. XXVI. *n.* 2.
Quando dicatur agere nulliter, *ib. n.* 3. & 4. etiam judex supremus, *num.* 5. In dubio est præsumptio pro Judicis competentia, *n.* 7.

JUDICIUM.

1. Judicium contradictorium, quid? T. 4. *n.* 146.
2. Judicii nomen varias habet acceptiones, T. 1. *num.* 2. & 3. Ejus definitio per Glossam data, quæ? *nu.* 3. & *seqq.* Alia Judicii definitio refertur, *nu.* 6. Ad constituendum Judicium requiruntur tres personæ principales; & quæ? *num.* 7. & *seqq.* In Judicio semper intervenit Actor, vel verè, vel fictè, *num.* 5. Dantur in Judiciis aliæ personæ accessoriæ, *num.* 11. Judicium quomodo differat ab Instantia, Lite, & Causa? *num.* 12. & *seqq.* Judicium quando censeatur incipere? *num.* 17. & *seqq.* Judicium ordinarium propriè incipit à litis contestatione, *nu.* 17. & 18. Judicium incipit à citatione quoad tres effectus; & quales? *num.* 20. & *seqq.* Judicium quoad faciendam rem litigiosam, incipit ab oblatione libelli, *nu.* 23. Confessio vel alia res; quando censeatur facta in Judicio? *num.* 24. Judicium incipit tum à litis contestatione, tum à citatione, sed diversimodè, *n.* 25. Dividitur in tres partes; & quales? *n.* 26.
2. Judicium dividitur juxta quatuor causarum genera, T. 1. *num.* 33. & *seqq.* Nempe, in sæculare & Ecclesiasticum, *num.* 34. In Civile, *num.* 35. Criminale, *num.* 36. Et Mixtum, *n.* 37. In Petitorium, & Possessorium, *num.* 38. In Ordinarium, *nu.* 39. Ac summarium, & quid? *n.* 40. Judicium summarium in quo consistat? *n.* 41. & 42. In hoc possunt omitti solemnitates Juris positivi: non item in Judicio ordinario, *num.* 43. In summario tamen non possunt omitti ea quæ requiruntur de Jure naturali, vel gentium, ad causæ decisionem, *num.* 44. Judicium summarium in quibus causis locum habeat? *num.* 41. & 45. *ac seqq.* Instituitur in causis celerem expeditionem requirentibus, *num.* 45. Et quæ sint illæ? *num.* 46. & 47. Item in causis pauperum, personarum miserabilium &c. & Religiosorum, *nu.* 48. Et ob modicitatem causarum, *nu.* 49. & 50. In causis summariè tractandis potest observari processus ordinarius, & sub quo rigore? *num.* 51.
Judicii civilis quatuor sunt species, & quæ? T. 1. *num.* 52. & *seqq.*
Judicia universalia, horumque species, quæ? *nu.* 53. & 54. Judicia generalia, *num.* 55. Horumque differentia ab universalibus, *nu.* 56. Judicia specialia, seu particularia, *num.* 57. Et Judicia communia, quæ? *num.* 58. Judicium criminale subdividitur in capitale, & non capitale, *nu.* 59. Et in publicum ac privatum, *num.* 60. & 61. Judicia publica, ac privata, cur sic dicantur? *n.* 61. & 62.
In Judicio qui possint stare ut Actores, vel Rei? T. 1. *nu.* 144. & *seqq.* An excommunicatus? *nu.* 146. Filiusfamilias? *num.* 147. & 148 Furiosus, Prodigus, & servus? *nu.* 141. An Mulieres? *num.* 150. & *seqq.* Pupillus, *num.* 154. & 155. Minorennis? *num.* 156. & *seqq.* Acta unius judicii, an fidem faciant in alio? T. 1. *num.* 185. & *seqq.* Vide suprà ℣. *Acta judicii.* In Judicio tenentur partes litigantes per te ipsas factum proponere, nisi sint indiscretæ, T. 1. *n.* 219. & *seqq.*
Judiciorum Præparatoria, & Decisoria, quæ? T. 1. *num.* 223. & 224. In Præparatoriis Judiciorum attenduntur consuetudines Fori, ubi litigatur, *num.* 225. & 226. Quoad Decisoria attenduntur consuetudines, & statuta litigantium, *num.* 227. & 228.
In Judiciis servanda est æqualitas, T. 20. *nu.* 158. Et qualiter istud sit intelligendum? *n.* 159.
Judicii ordinarii fundamentum & basis, lapisque angularis, est litis contestatio, T. 5. *numer.* 3. In Judicio summario tamen non requiritur litis contestatio, licèt fieri possit, *numer.* 4. In eo vim litis contestationis habet primus actus, qui sive cæteroquin fieri solet post litem contestatam, *ibid.*
Judicium seu Placitum, an possit exerceri diebus Feriatis, T. 9. *n.* 25. & *seqq.* Saltem de consensu partium? *nu.* 31. & *seqq.* Aut ratione necessitatis, vel pietatis? *n.* 36. & *seqq.* Vide suprà ℣. *Feria.*
2. Judicium possessorium, quid? T. 12. *num.* 60. Judicium possessorium est triplex, & quale? *num.* 71. Judicia possessoria alio nomine appellantur *Interdicta*, *num.* 72. Vide suprà ℣. *Interdicta.* Judicium petitorium, quod? *num.* 70. In Judicio causam possessionis & proprietatis cumulare, quid? T. 12. *num.* 263. Et an istud fieri possit, *num.* 264. & *seqq.* Sententia lata in Judicio petitorio, an pariat exceptionem Rei Judicatæ in possessorio? *nu.* 269. & 270. Sententia lata in judicio possessorio absorbetur per sententiam illicò pro parte adversa latam in petitorio, quoad effectum principalem, non quoad effectus secundarios, *num.* 271. & 272. & *num.* 292. & *seqq.* Judicium possessorium retinendæ, an possit aliquando cumulari cum petitorio? *num.* 276. & 277. & *seqq.* Vide infrà ℣. *Possessionis causa.*
Judiciis in universalibus adest obligatio restituendi quoslibet fructus, per quos possessor bonæ fidei factus est locupletior, T. 13. *nu.* 148. An idem dicendum in Judiciis particularibus? *num.* 149. Sententia affirmativa est communior, & probabilior, *n.* 123. & *seqq.*
Judicia duplicia, seu communia, quæ? T. 12. *num.* 238. & T. 19. *num.* 130. In his utrique parti litigantium incumbit onus probandi, *cit. n.* 130.
Judicio in summario an exceptiones, præsertim requirentes altiorem indaginem, admittendæ sint? T. 25. *n.* 100. & *seqq.* In hoc non prohibentur fieri exceptiones legitimæ, *num.* 101. 103. & *seqq.* Exceptiones tamen frustratoriæ in eo sunt repellendæ; & quidem fortiùs, ac in aliis causis, *nu.* 101. & 105. Exceptiones dilatoriæ an in Judicio summario repelli debeant? *n.* 106. & *seqq.*
Judicium summarissimum, quod? T. 25. *n.* 111. Solet declarari per *Possessorium retinendæ*, *num.* 112. Appellatur *Judicium interim*, seu *summarissimum possessorium*, *ibid.* Judicium retinendæ possessionis, duplex, *num.* 113. & *seqq.* Videlicet, ordinarium, seu plenarium, *num.* 113. Et Possessorium summarium, seu potiùs summarissimum; idque declaratur, *nu.* 114. Sententia in Judicio summarissimo lata, est solùm interlocutoria, non diffinitiva, *num.* 115. Secùs dicendum de sententia lata in Possessorio ordinario, *num.* 115. & 113. In Judicio summarissimo non admittuntur exceptiones tangentes proprietatem rei, *num.* 116. Nec turbidæ, seu requirentes altiorem indaginem; idque variè explicatur, *n.* 118.
R. J Judicium quomodo sumatur in lato sensu, C. II. R. XII. *num.* 2.

JURAMENTUM.

1. Juramentum etiam metu gravi extortum, est validum, licet secùs sit in voto; & quæ disparitas? T. 40. *num.* 58. & 59. Sponte ad jurandum se offerens, reddit se suspectum, T. 22. *n.* 5.
2. Juramenti nomine, quid intelligatur? T. 24. *nu.* 2. Appellatur etiam *Jusjurandum*, & *sacramentum*; & cur? *ibid.* Juramentum quid? *num.* 3. Ejus finis immediatus, est confirmatio rei dubiæ, *ibid.* Dividitur variè, *num.* 4. & *seqq.* Juramentum assertorium, & promissorium, quid? *n.* 5. Ad juramentum promissorium duplex requiritur veritas, *nu.* 6. Juramentum simplex, & solemne, *nu.* 8. Juramentum per execrationem, & Juramentum per simplicem Dei contestationem, *n.* 9. Juramentum extrajudiciale, & Judiciale, quid? *n.* 10.
Juramentum Judiciale, quâ ratione dividatur? T. 24. *n.* 11. & *seqq.* Prout respicit partes litigantes, dividitur in Juramentum calumniæ, malitiæ & Juramentum de veritate dicenda; & quid? *num.* 11. 12. & *seqq.* Prout respicit decisionem causarum, dividitur in Juramentum decisorium litis, & in Juramentum in litem; & quid? *num.* 15. & 16. Juramentum in litem est triplex, *num.* 17. & *seqq.* Nempe Juramentum in litem de veritate, *num.* 17. Juramentum in litem de affectione, *num.* 18. Et Juramentum in litem de interesse; & quid, *n.* 19. Juramentum in litem defertur solum ratione doli, non ratione culpæ, *num.* 20 Juramentum judiciale aliud est testium, aliud judicis, Advocatorum, Tutoris &c. *num.* 21.
Juramentum an sit licitum præsertim sacerdotibus ac religiosis? T. 24. *num.* 22. & *seqq.* Juramentum debitè factum est licitum, & actus Religionis, *num.* 22. Non tamen est de genere eorum, quæ per se bona sunt, & frequentanda, *nu.* 23. Consuetudo incautè jurandi est periculosa, *ibid.* Ad juramentum ut sit licitum, tres requiruntur comites, nempe veritas, judicium & justitia: idque declaratur, *num.* 24. His concurrentibus licitè juratur, etiam per sacerdotes & Religiosos, *num.* 25. Sine justa causa jurare etiam verum ad minus est peccatum veniale, *n.* 26. Sacerdotes in levi causa non sunt compellendi ad jurandum, *nu.* 27. Possunt tamen jurare in casu necessitatis, sicut & Religiosi, *ibid.* Christus *Matth. cap.* 5. prohibuit jurare per creaturas, *num.* 28. Si tamen juretur per creaturas, servandum est Juramentum, *ibid.* Explicatur dictum illud Salvatoris *Matth. cap.* 5. *nu.* 29. & *n.* præced. & *seq.* Juramentum est à malo; & quomodo? *nu.* 30. Jacob. c. 5. non prohibetur juramentum simpliciter, sed voluntas jurandi incautè, & sine causa, *n.* 31.
Juramentum quomodo sit interpretandum? T. 24. *nu.* 32. & *seqq.* Juramentum est strictè juris, strictèque interpretandum, *num.* 32. In Foro animæ juramentum interpretatur secundum intentionem jurantis, *n.* 33. Et si de hac non constet, interpretatur strictè pro favore jurantis, *nu.* 33. & 34. Favor juramenti, & reverentia ipsi debita, in quo consistat? *num.* 34. & *num.* 55. Juramentum præstitum circa materiam juris communis, idque variè exemplifi-

ramentum homini factum, non potest eo non consentiente commutari in opus melius; benè tamen juramentum Deo factum, *n.* 80.

2. Juramenti promissorii obligatio an sit personalis, vel potiùs realis, ita ut ad hæredes transeat? *T.* 24. *nu.* 102. *& seqq.* Juramentum promissorium in utilitatem hominis factum, potest considerari vel ut per se stat, vel ut ab altero est acceptatum, sicque involvit rationem pacti, *num.* 102. Propria juramenti obligatio, seu procedens ex virtute Religionis, est omnino personalis, *num.* 103. *& seqq.* Quid, si aliquis pro se, & suis successoribus, juravit quidpiam præstare? *nu.* 104. Cur à principio soleant præstare personale juramentum Rex, Episcopus, Canonicus, & hæres Vasalli, non obstante juramento Antecessorum? *num.* 105. Si juramentum est confirmatorium promissionis ab altero acceptatæ, tunc obligatio inde orta vi pacti transit ad hæredes, *n.* 106. *& n.* 107. *& n.* 103. Patitque actionem in utroque Foro, *num.* 103. *& num.* 106. Juramentum reale Deo factum tenetur hæres defuncti adimplere, *numer.* 108. Secus dicendum de juramento debitoris defuncti, qui promisit solvere usuras, *num.* 109. Juramentum ex parte ejus cui juratur, non est personale, sed transit ad hæredes, *num.* 110. Juramentum per vim, aut metum extortum, an obliget? *T.* 24. *nu.* 121. *& num.* 101. *&* 102. Juramento an confirmentur contractus de Jure invalidi? *nu.* 117. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Contractus per juramentum.* Juramentum in præjudicium tertii, vel boni publici, non confirmat contractum, *n.* 122.

Juramentum servandi statuta, utrum extendatur ad statuta in posterum edenda? *T.* 24. *n.* 63. *& seqq.* Juramentum servandi statuta edita, non extenditur ad edenda, *num.* 60. Etiamsi quis promittat vi juramenti antea præstiti eadem servare, *nu.* 61. Juramentum etiam absolutè præstitum servandi statuta, non extenditur ad futura, nisi exprimatur, *nu.* 62. *&* 63. Vel nisi posterius Statutum veniat ad declarationem prioris duntaxat, *nu.* 64. Solvuntur contraria, *num.* 65. *& seqq.* Disparitas inter Hypothecam, & Juramentum, *num.* 67. Juramentum servandi statuta, Capitulationes, aut consuetudines alicujus Ecclesiæ, vel Communitatis, an, & quanliter obliget, quando in eis aliqua continentur, quæ sunt illicita; vel vergunt in præjudicium Ecclesiæ, seu dignitatis, ad quam jurans assumitur? *T.* 24. *n.* 81. *& seqq.* Hujusmodi juramentum obligat solùm ad servanda licita, *nu.* 81. Juramentum contra utilitatem Ecclesiasticam ab Episcopo ante suam electionem præstitum, non tenet, *num.* 82. neque obligat juramentum Regis in præjudicium Regni sui, *num.* 83. Juramentum servandi statuta, Capitulationes &c. si contineant quædam illicita, damnosa, vel Libertati Ecclesiasticæ obviantia, est illicitum, nec servandum, *num.* 84. Constitutio nova Innocentii XII. de Capitulationibus, quas occurrente vacatione Ecclesiarum, vel Monasteriorum fieri contingit, *n.* 85. Jurans scienter servare statuta, Capitulationes, vel pacta illicita, censetur largo modo perjurus, *num.* 86. Et quid, si quis generaliter jurâsset talia servare, ignorans, ea continere quid illicitum? *n.* 87.

2. Juramentum contra leges Civiles, earumque prohibitionem factum, an obliget? *T.* 24. *nu.* 88. *& seqq.* Quando Lex Civilis obligat ad culpam, vel fundatur principaliter super bono publico, non tenet Juramentum contra eam factum, *num.* 88. 89. *&* 90. Regula est, quòd juramentum vergens in præjudicium tertii non obliget; idque exemplificatur, *num.* 91. *&* 92. Quando lex Civilis principaliter fundatur super favore privati, tunc juramentum in contrarium præstitum valet, & obligat jurantem, *num.* 93. *& seqq.* Idque exemplificatur in alienatione rerum dotalium juramento firmata, *nu.* 94. Et in juramento, ut filia dote contenta patri non succedat ab intestato, *numer.* 95. Et in pacto non revocandi Testamentum, *num.* 96. Et in juramento mulieris pro altero fidejubentis, *numer.* 97. Solvuntur contraria, *num.* 98. *&* 99. Juramentum, per quod tollitur jus privati sibi publicâ authoritate concessum, valet: secùs, si tollatur jus commune, *num.* 98.

Juramentum non est exigendum, quando dubitatur verosimiliter de perjurio, *T.* 7. *num.* 52. Juramento Actoris spoliati probantur illata damna, & interesse, ubi de illata spoliato violentia constat, *T.* 13. *num.* 122. Requiruntur tamen ad hoc quatuor conditiones; & quæ? *num.* 123. De æquitate Canonica idem præstat sermo seriosus, ac juramentum de veritate dicenda solet imponi Reo juridicè interrogando, *T.* 13. *numer.* 164. Et quid in causis criminalibus? *ibid.* Juramentum non tenetur præstare is, qui intentionem suam plenè probavit, *T.* 19. *num.* 69. Haud obstante contrariâ consuetudine, etiam immemoriali, *num.* 70. Juramento alicujus non creditur, si legitimè probetur contrarium, *T.* 19. *n.* 89.

Juramentum calumniæ, quid? *T.* 7. *n.* 2. Vide suprà ℣. *Calumniæ juramentum.* Juramentum malitiæ, quid? *T.* 7. *nu.* 6. Cur non sit superfluum? *num.* 7. Et quomodo differat à Juramento calumniæ? *n.* 12. Et partim ab isto differt; & quomodo? *num.* 13. *&* 14. Jurans de veritate dicenda, non tenetur spectato rigore Juris respondere, nisi quod novit per proprios sensus, *nu.* 10. Illud de consuetudine non servatur; & cur? *n.* 11.

2. Juramentum testium trahitur ad totum actum depositionis, *T.* 20. *num.* 421. Juramentum ad quartam productionem testium requisitum, cur non superfluat post præstitum juramentum calumniæ? *T.* 20. *numer.* 449. Juramentum testium est de veritate dicenda, *num.* 463. De quibus fieri debeat? *num.* 465. *& seqq.* Juramentum testium in quibus casibus non exigatur? *num.* 471. *& seqq.* Testes sine juramento recepti, licet non probent, ne quidem semiplenè, faciunt tamen præsumptionem, *nu.* 479. An id possit testibus remitti? *n.* 480. *& seqq.* Disparitas inter juramentum testium, & juramentum calumniæ, quod expresè remitti nequit, *nu.* 481. Ut remittatur juramentum testibus, requiritur utrinque partis consensus, *num.* 482. *&* 483. An etiam requiratur authoritas judicis? *nu.* 484. Juramentum testibus in certis casibus remitti nequit; & quibus, *n.* 485. *& seqq.*

Juramentum testium debet esse personale, ac præstari tactis Sacrosanctis Evangeliis, *T.* 20. *num.* 488. *& seqq.* De consuetudine alicubi sufficit jurare tangendo quasvis sacras scripturas, *nu.* 490. Vide infrà ℣. *Testis antequam deponat.* An possit cogi ad testificandum, qui juramento se obstrinxit ad nihil dicendum, seu non testificandum? *T.* 21. *num* 43. *& seqq.* Præsertim nullâ præviâ fui juramenti absolutione? *nu.* 45. 48. *&* 49. Juramentum de non testificando, est contra bonos mores, sicque non obligat, *n.* 44. 46. *& seqq.* Declaratur istud in crimine Simoniæ, *n.* 47. Et conspirationis subditorum contra Prælatum suum, *numer.* 48. Et in inquisitione super reformatione Monasterii, *num.* 49. Atque in Denuntiationibus matrimonialibus, *n.* 50.

Juramentum illius qui Librum rationum composuit, quòd contenta in eo sint vera, præbet administrum probationis pro eo, *T.* 22. *num.* 216. *&* 217. In defunctis tantum importat mors, quantum juramentum, *n.* 218.

Juramen-

Juramentum litis decisorium, quid, & quando deferendum? *T.* 24. *n.* 131. Est triplex, nempe voluntarium, judiciale, & necessarium, *numer.* 132. *& num.* 50. Voluntarium, quid? *num.* 133. Appellatur alio nomine *Juramentum conventionale*, *ibid.* An ferviat ad lites in judicio decidendas? *nu.* 134. Et producatur Actio ex eo? *ibid.* Juramentum litis decisorium judiciale, seu juramentum Judiciale specificè sumptum quid? *num.* 135. Isto delato tenetur pars jurare, aut illud referre; *ibid.* Dummodo hinc excipiatur actio famosa, *numer.* 136. *Deferre juramentum, & Referre juramentum*, quid? *num.* 137. Juramentum necessarium, quid, & cur sic dicatur? *num.* 131. Appellatur etiam *Juramentum Suppletorium*; & cur? *ibid.* Differentia inter triplex memoratum Juramentum decisorium litis, *numer.* 139.

2. Juramenti litis decisorii effectus, quis sit? *T.* 24. *num.* 140. *& seqq.* Si præstetur, ei standum est, *n.* 140. Saltem quamdiu de falsitate juramenti aliunde non constat, *num.* 141. Dupliciter potest intelligi juramentum falsò præstitum; scienter videlicet, aut ignoranter, *ibid.* Juramento sibi delato scienter falsum jurans, præter peccatum mortale, tenetur in foro conscientiæ restituere, quidquid inde consecutus fuit, *num.* 142. Non obstante sententiâ Judiciali pro ipso lata; & cur? *num.* 143. Juramentum scienter falsò depositum, si de hoc constat, etiam in Foro externo retractandum est, *num.* 144. *&* 145. Ac Judex eidem inhærens peccaret, *ibid.* Juramentum necessarium, etiam bonâ fide præstitum, potest retractari, si per instrumenta de novo reperta probetur falsum: secus dicendum de juramento voluntario, & judiciali, *T.* 24. *num.* 146. *& seqq.* Et quæ ratio disparitatis? *num.* 147. *&* 152. An juramentum necessarium retractetur propter testes de novo repertos, sicut propter instrumenta? *num.* 148. Dantur certi casus, in quibus juramentum etiam voluntarium ac judiciale, cognitâ rei veritate retractatur, *num.* 153. *& seqq.* Juramentum voluntarium, ac judiciale, procedit duntaxat quoad juratem, & juramentum deferentem; non quoad extraneos, *num.* 153. Nec procedit in causa ultimæ voluntatis, *numer.* 154. Neque in causis Matrimonialibus, *num.* 155. Nec etiam, ubi per confessionem partis constat de injustitia sententiæ, *n.* 156. Alia limitatio refertur, *n.* 157.

Juramentum litis decisorium ut deferri possit, quænam requirantur? *T.* 24. *n.* 158. *& seqq.* Ad id requiritur in primis, quòd lis sit dubia, *num.* 158. Nec est deferendum, ubi de veritate negotii aliunde constat, *nu.* 159. Nec valet consuetudo contraria; & cur? *ibid.* Ad juramentum voluntarium, seu conventionale requirunturr, ac sufficiunt ea, quæ ad transactionem, *n.* 160. Ad juramentum litis decisorium judiciale requiritur approbatio Judicis, *nu.* 161. Ad juramentum necessarium plura requiruntur; & quæ? *num.* 162. Juramentum litis decisorium an possit deferri etiam per execrationem? *num.* 163. Sic delatum nequit præstari per Procuratorem, *ibid.*

Juramentum necessarium, seu suppletorium, quando sit deferendum? *T.* 19. *num.* 70. Juramentum suppletorium potest admitti post conclusionem in causa, si antea petitum fuerit, *T.* 19. *num.* 167. Juramentum in supplementum nequit deferri testibus singularibus singularitate obstativâ, seu adversativâ, *T.* 20. *num.* 292. Juramentum suppletorium potest Judex deferre, quando testes singulares singularitate adminiculativâ probant factum particulare, *nu.* 306. Juramentum suppletorium potest deferri, si plura indicia simul constituunt semiplenam probationem, *T.* 23. *num.* 76.

2. Juramentum necessarium, seu suppletorium, an & quando deferri, ac peti possit? *T.* 24. *nu.* 164. *& seqq.* Potest istud Judex deferre non tantùm ad petitionem partis, sed etiam ex officio, *num.* 165. 166. *&* 167. Potest pars litigans petere delationem juramenti necessarii, dummodò petitio illa concipiatur impersonaliter, *nu.* 168. Et fiat ante conclusionem in causa, *n.* 169. Judex tamen potest istud deferre usque ad prolationem sententiæ; & qualiter? *n.* 169. *&* 170. Ad delationem juramenti necessarii requiritur, quòd deficiant aliæ legitimæ probationes, *T.* 24. *n.* 171. *&* 172. Simulque, ut negotium saltem semiplenè sit probatum, *nu.* 171. *&* 173. Ob solam præsumptionem levem non potest illud Actori deferri; secùs, quando ipsa facit semiplenam probationem, *nu.* 174. *ac seqq.* Probatio per unum testem omni exceptione majorem, potest suppleri præstatione juramenti necessarii: secùs, quando is non est major omni exceptione, *num.* 177. Juramentum necessarium non defertur, quando contra semiplenam probationem urget probatio contraria, per quam debilitatur: secus si non debilitetur, *n.* 178. *&* 179. Hinc defertur illud ex depositione testis reddentis rationem dicti sui, etiam si habeat contra se alium testem non reddentem rationem, *nu.* 179. Juramentum necessarium ut cuipiam deferatur, requiritur etiam legalitas personæ, *T.* 24. *numer.* 180. *& seqq.* Unde id non defertur Infami, Usurario, Perjuro &c. *nu.* 181. Bene tamen mulieri, *nu.* 182. Et consanguineis amicis &c. *num.* 183. Ulteriùs, ut juramentum suppletorium cuipiam deferatur, necesse est, ut sciat veritatem rei per sensum corporeum, *T.* 24. *nu.* 184. *& seq.* Hinc illud non defertur Hæredi super facto Defuncti, *num.* 185. Nisi verisimiliter præsumatur scire factum Defuncti per proprium sensum, *ibid.* Ad delationem juramenti necessarii etiam requiritur parvitas materiæ: unde istud non est deferendum in causis arduis, magnique præjudicii, *num.* 186. *&* 187. Nisi fuerit plus quam semiplenè probatum, *nu.* 188. Et quid in causis criminalibus? *num.* 189. Potest illud etiam deferri in causis arduis, quando solùm agitur ad declarandam obscuritatem fundamenti &c. *n.* 190.

Juramentum necessarium, cuinam parti sit deferendum? *T.* 24. *num.* 191. Cæteris paribus istud Reo potiùs est deferendum, *num.* 191. 192. *& seqq.* Juramentum tunc defertur Reo non ad complendam suam probationem, sed ad purgandum præsumptionem contra ipsum, *num.* 194. Si Actor semiplenè probavit, Reus autem nihil præstitit, sintque ambo æquè legales, tunc juramentum est Actori deferendum, *num.* 195. Delationi Juramenti necessarii quando sit locus? *num.* 196. Si non omnia sint paria ex parte Actoris & Rei, Judicis arbitrio relinquitur, cuinam parti juramentum deferre debeat, *num.* 197. In præeligendo, cui parti Judex deferat juramentum, quatuor sunt consideranda, *num.* 198. *& seqq.* Videlicet conditio personarum, *num.* 199. Natura causarum, *num.* 200. Quantitas rerum, *num.* 201. Et qualitas factorum; & quomodo? *n.* 202. Ut Juramentum in supplementum possit Actori deferri, decem copulativè requiruntur; & quæ? *n.* 203.

2. Juramentum litis decisorium in quibus causis possit deferri? *T.* 24. *num.* 204. *& seqq.* Juramentum voluntarium, atque judiciale, potest deferri, quâcunque actione quis conveniatur, *numer.* 204. Ac præstitum proficit juranti, dummodo ab adversario sibi fuerit delegatum, *num.* 204. *&* 205. Sponte

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

ad Jurandum se offerens, reddit se suspectum, *n.* 205. Juramento præstito standum est quoad litigantes, non quoad extraneos, *n.* 206. Jusjurandum alterius alteri neque prodest, neque obest, *ibid.*

Juramentum necessarium seu in supplementum probationis potest regulariter deferri in omnibus causis, T. 24. *num.* 207. *& seqq.* Adeo ut parte petente, & judice nolente illud deferre, possit appellari, *num.* 208. *&* 209. Dantur tamen plures casus, in quibus nequit deferri juramentum necessarium, *num.* 210. *& seqq.* Sic non potest deferri, ubi lex vel statutum requirit probationem evidentissimam, aut legitimam, *num.* 211. Et nequit Actori deferri in causis criminalibus criminaliter intentatis, *num.* 212. Secùs, ubi de crimine agitur civiliter, *num.* 213. Vel quando pro eo debet imponi solùm pœna pecuniaria, *num.* 214. Potest in causis criminalibus aliquando deferri Reo Juramentum in supplementum, *num.* 218. *& seqq.* Nec defertur illud in causis Feudali, aut Fiscali, *numer.* 218. Neque in causis spiritualibus, v. g. Matrimoniali Monachatûs, Beneficiali, *nu.* 219. An Juramentum supletorium possit deferri in causis sponsalium? *nu.* 220.

Juramentum litis decisorium si deferatur, an aliquando possit recusari? T. 24 *num.* 221. *& seqq.* Juramentum voluntarium liberè potest recusari, adeò ut non sit opus illud referre, *num.* 221. Nisi forte inter partes jam fuerit conventum, quòd una earum juret, *nu.* 222. Juramentum Judiciale potest libere recusari, donec à Judice fuerit approbatum, *num.* 223. *&* 224. Sed ubi Judex illud approbavit, tenetur pars aut jurare, aut referre, aut solvere, *nu.* 223. *&* 225. Conventus actione famosa non potest Juramentum referre, *num.* 226. A sententia lata virtute Juramenti judicialis non præstiti, an possit appellari? *n.* 227.

Juramentum necessarium non potest recusari sine justa causa &c. T. 24. *num.* 228. *& seqq.* Justæ causæ recusandi juramentum necessarium, vel juramentum judiciale à Judice approbatum, sunt plures, *num.* 229. *& seqq.* Potest enim illud recusari ratione probationis factæ, vel non factæ, *num.* 230. Ratione ignorantiæ, *num.* 231. Ratione causæ, seu ob naturam actionis, *num.* 232. Ex persona deferentis, *nu.* 233. Et ex persona ejus, cui defertur, *n.* 234. Practica ferendi sententiam ex Juramento, quæ? *num.* 235. *&* 236. Utrum à sententia vigore juramenti litis decisorii lata possit appellari, distinguendi sunt plures casus, & qui? *num.* 237. 238. *& seqq.* Sententia lata prætextu juramenti necessarii falsi tamen postea reperti, non transit in rem judicatam, T. 27. *n.* 132.

4. Juramentum cui deferendum, quando sponsalia sunt dubia? T. 1. *n.* 49.

5. Juramentum calumniæ in processu criminali quomodo præstetur à Laico, vel sacerdote accusatore? T. 1. *n.* 350.

R. I. Juramentum contra bonos mores præstitum non obligat, C. I. R. V. *n.* 7. C. II. R. XXI. *n.* 2. R. LVIII. per tot. R. LXIX. *nu.* 3. -- quod verò non est contra bonos mores omne obligat, C. II. R. LVIII. *n.* 6.

Juramentum non est vinculum iniquitatis, C. II. R. LVIII. *nu.* 2. -- non obligat in promisso, si alter fidem seu conditionem non servet, C. II. R. LXXV. *n.* 6.

Juramentum suppletorium quando admittatur remissivè, C. II. R. XI. *n.* 7.

JURISDICTIO.

1. Jurisdictio quid? T. 29. *num.* 2. *&* 3. Dicitur potestas publica, *num.* 4. Et potestas jurisdictionis, *num.* 5. Jurisdictio generatim qualiter dividatur? *num.* 7. *& seqq.* Jurisdictio Ecclesiastica, & jurisdictio Civilis, seu politica, quæ? *num.* 7. Jurisdictio contentiosa, & voluntaria, quid & in quo differant? *n.* 8. *&* 9. & T. 10. *num.* 7. Jurisdictio ordinaria, & delegata quæ? *cit.* T. 29. *num.* 11. *&* 12. Jurisdictio mandata, an differat à delegata? *n.* 13. *& seqq.* Et in quo propriè loquendo? *num.* 14. *&* 15. Sed largiùs loquendo quandoque confunduntur, *num.* 17. Jurisdictio mandata propriè accepta coincidit cum delegata ad universitatem causarum, *nu.* 16. Jurisdictio simplex, ac Imperium mixtum & merum, quid? *num.* 18. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Imperium.* Jurisdictio bassa, seu inferior, & Jurisdictio alta, seu criminalis, quæ? *num.* 20. *&* 21. Alia jurisdictionis simplicis, & Imperii definitio, *num.* 23. Jurisdictionis Episcopalis potestas, in quo consistat? T. 31. *num.* 66. An hæc competat Episcopis immediatè à Deo? *num.* 68. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Episcopi potestas.*

Jurisdictio tribuitur vi consuetudinis legitimè præscriptæ, T. 2. *numer.* 471. Jurisdictio Vicarii Generalis, an sit ordinaria, vel delegata, non est tantùm quæstio de nomine, & cur? T. 28. *num.* 90. Concluditur, quòd Is habeat jurisdictionem ordinariam, *nu.* 91. *& seqq.* Jurisdictio, quæ penes Episcopum est primariò, & principaliter, in Vicario Generali ipsius existit secundariò, & accessoriè, *num.* 98. Non semper, qui vices gerit alterius, delegatâ jurisdictione uti censetur, *num.* 99. Jurisdictio principaliter residet penes Capitulum Sede vacante, exercitium tamen ejus existit penes Vicarium Capitularem, *num.* 111. Jurisdictio ordinaria non extenditur morte concedentis: benè tamen delegata, re integrâ, T. 29. *num.* 50. *&* 51. Jurisdictio ordinaria est favorabilis: delegata verò est odiosa, & strictè interpretanda, *num.* 52. Jurisdictio ordinaria est cuipiam naturalis; delegata verò accidentalis, & superinducta, *num.* 53. Jurisdictio licèt sit indivisibilis in se, est tamen divisibilis quoad exercitium, *cit.* T. 29. *num.* 113. Jurisdictio per metum gravem extorta, an sit valida? T. 40. *num.* 63. *&* 64. *&* 73.

2. Jurisdictionis prorogatio, quid, & quot modis fiat? T. 2. *nu.* 122. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Prorogatio.* Jurisdictio gravi metu extorta ipso jure est nulla, *n.* 137. Jurisdictionis præventio, quid sit & qualiter inducatur? T. 2. *nu.* 165. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Præventio jurisdictionis.* Perpetuatio jurisdictionis respectu Delegati, inducitur per citationem, T. 3. *num.* 105. Etiamsi nondum ante obitum Delegantis citatio pervenerit ad notitiam citati, *num.* 106.

Jurisdictionis contentiosæ actus regulariter sunt invalidi diebus feriatis, T. 9. *num.* 26. Secus dicendum de actibus jurisdictionis perpetuationem, & inter inducendam litis pendentiam disparitas, quæ? T. 16. *num.* 8. Confessio per viam contentiosæ jurisdictionis, & voluntariæ jurisdictionis, quæ? T. 18. *nu.* 81. Jurisdictio potest probari per testes singulares singularitate adminiculativâ, T. 20. *n.* 299. *&* 303. Jurisdictiones non debent confundi, sed cuilibet sua jurisdictio conservari, T. 28. *n.* 86.

3. Jurisdictio Capituli Sede vacante. Vide *Capituli Jurisdictio.*

Jurisdictio contentiosa, necessaria, & voluntaria quæ? T. 9. *num.* 23. *& seqq.*

Jurisdictionis voluntariæ actus coram quovis valet, T. 26. *n.* 25.

JURISTÆ. JUS.

2. Juristarum cauta responsio: *Nego narrata, ut narrantur*, T. 11. *n.* 22.

1. Juris vocabulum, unde derivetur? *P. num.* 2. *& seqq.* Variæ juris acceptiones referuntur, *ibid. num.* 5. *&* 6. Jus an differat à Lege? *num.* 7. Dividitur in æternum, naturale & positivum, *nu.* 8. Jus positivum, quod? *num.* 17. Et in quibus differat à Jure naturali? *num.* 19. *Jure naturali omnia sunt communia*, quomodo intelligendum? *num.* 20. *& seqq.* Bella, & servitutes sunt juri naturali contrariæ, quomodo? *num.* 22. Jus positivum dividitur in divinum, & humanum, *P. n.* 23. Divinum subdividitur in Legem veterem, & novam, *num.* 24. Non omnia præcepta quæ condiderunt Apostoli, sunt juris Divini, *nu.* 26. *&* 27. Jus positivum humanum subdividitur in jus Gentium, Civile & Ecclesiasticum, *n.* 28. Jus Gentium, quid? *num.* 30. Est duplex, *num.* 31. *& seqq.* Non constituit distinctam speciem inter jus naturale, & positivum humanum, *nu.* 34. *& seqq.* Jus Gentium propriè dictum, qua ratione differat à Civili? *num.* 35. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi: declaratur; T. 2. *n.* 246. *& seqq.*

1. Jus Canonicum, quid? *P. nu.* 36. *& seqq.* Dicitur etiam Ecclesiasticum, *num.* 38. Et Divinum; cur? *nu.* 39. *&* 40. Finis juris canonici, qualis? *nu.* 41. Ejus magna excellentia super jus Civile, *num.* 42. *&* 191. Non tamen est excellentius sacrosanctâ Theologiâ, *nu.* 43. Jus canonicum quomodo dividatur? *nu.* 47. Et ex quibus constituatur? *num.* 50. Jus Canonicum, à quo, vel quibus suam originem desumpserit? *nu.* 51. *& seqq.* Corporis Juris Canonici partes universim sunt sex, quæ? *num.* 58. Et quomodo subdividantur? *num.* 59. *& seqq.* Liber septimus Decretalium, qualis? *num.* 61. *&* 62. Jus Canonicum comprehendit sub se Decretum Gratiani; & cur? *num.* 71. *& seqq.* Juris Canonici convenientiæ, & differentiæ à jure Civili quoad omnia quatuor causarum genera, *cit. P. num.* 180. *& seqq.* Speciales ejus differentiæ à jure Civili sunt plures, *nu.* 192. Harum referuntur quinquaginta, *nu.* 193. *& seqq.* Juris Canonici finis primarius, ac ultimatus, qualis? *nu.* 183. *& seqq.* Jus Canonicum comprehenditur sub Theologia, *P. n.* 231. Juris Canonici duplex fundamentum, T. 1. *n.* 1. Divisio materiarum juris Canonici in quinque Libros Decretalium, *num.* 2.

Jus Civile, quid? *P. num.* 154. Absolutè prolatum intelligitur de Romano, *nu.* 155. Jus Civile commune, & particulare seu municipale, quid? *num.* 156. Dividitur in scriptum, & non scriptum, *num.* 157. Jus non scriptum, seu consuetudinarium, *nu.* 158. & Jus scriptum, quid? *num.* 159. An scriptura sit de ejus essentia? *ibid.* Jus Civile dividitur in publicum, & privatum, *numer.* 160. Et quid? *num.* 161. *& seqq.* Jus publicum aliud antiquum, aliud hodiernum, *n.* 162. Jus privatum, quomodo differat à Privilegio? *nu.* 163. Quomodo omne jus dicatur publicum? *nu.* 164. Jus Civile quibus partibus constet? *num.* 165. *& seqq.* Quo ordine, & tempore, singuli Libri juris Civilis evulgati fuerint? *num.* 166. *& seqq.* Alia divisio partium juris Civilis in Leges, Plebiscita, Senatus-consulta &c. *n.* 171. *& seqq.* In quo statu Populi Romani ista fuerint edita? *num.* 172. Jus honorarium, quod? *cit. P. num.* 178. Jus Civile qualem finem respiciat? *nu.* 183. *& seqq.* Ad audiendum Jus Civile Religiosis est prohibitum, ne è Claustris exeant; & sub quibus pœnis? *P. num.* 228. Et in quo sensu? *nu.* 23. *& seqq.*

Jus Civile in quibus generatim conveniat, & differat à Canonico? *P. num.* 180. Juris utriusque convenientia, & differentia, desumitur ex omnibus quatuor causarum generibus, *ibid.* Nempe, quoad causam finalem, *num.* 181. *& seqq.* Et quoad causam efficientem, *n.* 186. *&* 187. Et quoad causam materialem, *n.* 188. *& seqq.* Et quoad causam formalem, *num.* 191. In quibus casibus in specie Jus Civile differat à Canonico, *num.* 192. Referuntur quinquaginta differentiæ speciales inter utrumque jus, *P. n.* 193. *& seqq.* Jus utrumque oritur à SS. Trinitate, & Fide Catholica, T. 1. *num.* 3. Juris præcepta sunt tria, T. 2. *nu.* 26. Cur hæc dicantur juris præcepta? *n.* 27. Parum est jura condere, nisi sint qui ea tueantur, T. 5. *n.* 1.

1. Jura juribus, quantùm fieri potest, sunt concordanda, *P. num.* 201. Jurium correctio est odiosa, *num.* 202. Apparens jurium contrarietas est conciliandа, *nu.* 203. *& seqq.* Ubi est manifesta jurium contrarietas, standum est posteriori decisioni, *num.* 211. *& seqq.* Quid sit observandum circa manifestas contrarietates juris Canonici, & Civilis? *num.* 217. *& seqq.* Ubi versatur periculum animarum, jus Canonicum in omni Foro, ac etiam in Terris Imperii, est observandum, *n.* 219. Idem dicendum de juramentis, Contractu matrimoniali, & hujusmodi, *n.* 220. *& seqq.*

Jurium correctio non est inducenda per tacitos, & subauditos intellectus, T. 2. *nu.* 500. *& seqq.* Nec à sensu contrario, *num.* 502. Nec ex ratione similitudinis, *nu.* 503. Nec etiam à majoritate rationis, *nu.* 505. Num saltem ex identitate rationis fiat extensio in correctoriis jurium? *nu.* 506. *&* 507. Regula illa, quòd in correctoriis jurium non fiat extensio ultra expressa, fallit in certis casibus, *num.* 508. Et qui sint casus illi? *num.* 509. usque ad *nu.* 518. Omnis recessus à jure communi, est odiosus, T. 3. *n.* 133.

Juris utriusque confœderatio inter se, qualis? *P. nu.* 224. *& seqq.* Casus in jure Civili dubius, sed in canonico clarè decisus, procedit quoque in Foro Civili, & è contra, *nu.* 225. *& seqq. Juri suo quilibet renuntiare potest*, quomodo intelligendum? T. 9. *n.* 15. Potest quis renuntiare juri suo, seu favori privato, non obstante confirmatione Principis, T. 2. *n.* 545. Qui juri suo semel renuntiat, non potest postea ad illud redire, T. 9. *n.* 39.

2. Jurispatronatûs causa non nisi Ecclesiastico judicio diffiniri valet, T. 1. *num.* 73. Cur Laicus possidere possit juspatronatûs, non tamen de eo cognoscere? *num.* 75. Accessoriè potest de eo cognoscere Laicus, *num.* 76. Juspatronatûs probat inscriptio in antiquis, T. 22. *n.* 226.

Juris ignorantia, sive error, an impediat bonam fidem, atque præscriptionem? T. 26. *numer.* 67. *& seqq.* Ignorantia juris clari, etiam inculpata, impedit præscriptionem; & cur? *num.* 68. 69. *&* 70. Limitatur istud in certis casibus, *num.* 71. *& seq.* Juris ignorantia non prodest acquirere volentibus: suum verò petentibus non nocet, *num.* 74. Juris dubii error non impedit bonæ fidei possessorem, quò minus præscribere possit, *num.* 77. Sicut nec ignorantia facti, *n.* 78.

Jus Divinum quandoque accipitur pro jure Canonico, T. 2. *num.* 212. Juris Civilis, & juris Prætorii nomine, quid intelligatur? T. 14. *num.* 21. Jura vigilantibus subveniunt, non negligentibus, T. 22. *num.* 323. *&* T. 24. *num.* 165. *&* T. 26. *n.* 19. Juri publico nequit derogari pactis privatorum, T. 2. *num.* 241. *& seqq.* Solvitur instantia ex S. C. Velleiano, ac hujusmodi, *nu.* 245. *& seqq.* Jus publicum tripliciter distinguitur, *n.* 247. *Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, quomodo intelligendum? T. 24. *nu.* 121. *&* 130. Jura incorporalia inhærent offibus Dominorum, T. 2. *num.* 51. Jurium incorporalium possessio, seu quasi possessio, quâ ratione acquiratur, atque ab uno in alium transferatur? T. 12. *num.* 143. *& seq. &*

num. 151. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessio, seu quasi possessio.*

2. Jus revocandi domum, quid? T. 2. *n.* 108. Differt plurimùm à jure declinandi Forum, *n.* 109.

Jus revocandi domum ut cuipiam competat, plura requiruntur; & quæ? *num.* 110. *& seqq.* An, qui domum revocat, teneatur de judicio sisti & reverti? *nu.* 115. Jus revocandi domum in Curia Romana, communiter non observatur, *n.* 116.

3. Jus accrescendi quid? T. 26. *n.* 555. Quibus competat, *n.* 556.

Jus Asyli quid? & quo Jure habeatur? T. 49. *nu.* 20. *& seqq.* Definitur, *num.* 20. Est constitutum Jure Civili, & Canonico, *num.* 21. Non item naturali, *nu.* 22. Nec Divino positivo, *nu.* 23. *& seqq.* Contrarium est probabile, *nu.* 25. Contra jus Asyli valet consuetudo, *nu.* 26. Dummodo id non nimium lædat, *n.* 27.

Jus Asyli quibus locis competat? T. 49. *num.* 28. *& seqq.* Eo gaudent omnes Ecclesiæ authoritate Episcopi erectæ, etiam non consecratæ: etsi interdictæ sint & pollutæ, *nu.* 28. Item omnia eisdem adhærentia loca & ædificia, uti Turris, Campanile, Porticus, atrium &c. *nu.* 29. Adhærens muro Ecclesiæ, vel tenens januam ejus vel vectes, gaudet Asylo, *n.* 30. Existens intra 40. Passus ab Ecclesia Majori, vel 30. ab Ecclesia Minori gaudet Asylo, *nu.* 31. *& seq.* Quomodo computentur passus dicti? si Cœmeterium Ecclesiæ contiguum est, *num.* 33. Domus quoque Clericalis interjacens, non item Laicalis gaudet Asylo, *nu.* 34. Intra præfatos passus gaudet quis Asylo, sive ab extra illud fugiat, sive ab Ecclesia progrediatur, *numer.* 35. *& seqq.* Cœmeterium gaudet Asylo, *num.* 39. Etsi sit separatum ab Ecclesia, *n.* 40. Dummodo authoritate Episcopi sit erectum, *nu.* 41. Asylo gaudent Oratoria, *num.* 42. Etiam in domibus privatorum, si authoritate Episcopi fuere erecta, *num.* 43. *& seq.* Monasteria & omnia loca intra ejus septa Asylo gaudent, *nu.* 45. Non item loca extra septa, *n.* 46. Omnia loca Religiosa, ut Hospitalia, Nosocomia &c. gaudent Asylo, *nu.* 47. Fugientes ad SS. Eucharistiæ Sacramentum, dum portatur ad infirmum, gaudent Asylo, *n.* 48. Etsi tantùm se associent comitantibus, *nu.* 49. Limitatur in reo, ad quem in Carcerem portatur SS. Eucharistia, *nu.* 50. Domus Episcopi gaudet Asylo, *n.* 51. Etsi non exiliat intra 40. Passus Ecclesiæ, *num.* 52. Quid de domibus Cardinalium, *n.* 53.

Jure Asyli quænam personæ gaudeant? T. 49. *n.* 54. *& seqq.* Gaudent illo Laici Catholici omnes, *num.* 54. Etiam excommunicati & interdicti, *nu.* 55. *& seqq.* Non item clerici secundum aliquos, *num.* 57. *& seqq.* Contrarium de Clericis sæcularibus probabilius est, *num.* 62. *& seqq.* Religiosi non gaudent Asylo contra suos superiores, *nu.* 72. *& seqq.* Judæi ac infideles gaudent Asylo, *num.* 77. *& seqq.* Item Hæretici, si non ob Hæresim fugiunt ad locum sacrum, *nu.* 80. *& seqq.* Item fugientes è Carceribus, vel manibus satellitum ad loca sacra, *nu.* 154. Atque ducti per loca sacra ad supplicium, *num.* 155.

3. Jus Asyli est Privilegium locale, T. 49. *num.* 63. Liberat à pœna: & quâ? *n.* 69.

Jure Asyli, quæ crimina gaudeant, quæ non? T. 49. *num.* 82. *& seqq.* Refertur Bulla Gregorii XIV. ad propositum, *num.* 82. Quæ obligat omnes & ubique in toto mundo, *num.* 83. *& seqq.* Etiam ubi non est promulgata, *n.* 86. *& seqq.* Omnia crimina specialiter non excepta gaudent Asylo, *nu.* 88. Et *nu.* 152. Etiam fugientium è Carceribus vel manibus satellitum, *num.* 154. Quid de delinquentibus ductis per loca sacra ad supplicium? *numer.* 155.

Crimina excepta Asylo privantia recensentur, *nu.* 89. *& seqq.* Refertur etiam noviissima constitutio Benedicti XIII.

Juris Asyli effectus & favores, T. 49. *n.* 156. *& seq.* Rei debent recipi in loco sacro, *num.* 156. Ac de bonis loci sacri sustentari, *num.* 157. Nisi propria habeant, vel facilè habere possint, *num.* 158. An & quomodo suaderi iis possit, ut discedant, *ibid.* Nemo potest impedire, quò minùs reus fruatur necessariis naturæ, *nu.* 159. Non potest vi extrahi è loco sacro, *num.* 160. Benè tamen sponte egredi, & extra capi, *nu.* 161. Ad sponte exeundum falsa promissione inductus gaudet immunitate, *num.* 162. Secùs si solis Blanditiis absque promissione inducatur, *nu.* 163. Dolo, fraude & mendaciis ad sponte exeundum inductus, non gaudet Asylo, *num.* 164. Nisi Judex ipse per se, vel per alium fraudem committat, *num.* 165. Reus in loco sacro existens, non potest condemnari ad mortem, vel corporis pœnam, *num.* 166. Benè tamen si exeat, *num.* 167. Pœnâ pecuniaria aut alia competenti potest, & debet etiam in ipso loco sacro puniri Reus, *n.* 168. Et à quo Judice? *nu.* 169. Non potest spoliari bonis suis, secum in locum Asyli allatis, *num.* 170. Neque potest in loco Asyli carcerari, aut Vinculis constringi, *n.* 171.

Jus Asyli violantes quas pœnas incurrant? T. 49. *nu.* 211. Inter illas est Excommunicatio, *nu.* 214. Latæ sententiæ, *num.* 215. Pœnas incurrunt, quicunque sine licentia Episcopi reum etiam criminis excepti capere, incarcerare, aut extrahere ausi fuerint, *num.* 216. Imò qui hoc tantùm tentaverint, *num.* 217. Nec excusantur, quòd reus consentiat, *num.* 218. Etiam mandantes violationem subjacent pœnis, *n.* 219. Quid si violatores appellent, *n.* 220. Quis possit absolvere à pœnis violatorum Immunitatis, *n.* 221. *& seqq.*

Jus Civile est servandum etiam in foro Canonico, ubi expressè à Canone non est correctum, T. 26. *nu.* 133. Illud audire, an & quomodo prohibitum sit Clericis? T. 50. *n.* 8. *& seqq.*

3. Jus deliberandi in materia testamenti quid? & quare concedatur? T. 26. *num.* 507. Etiam hodie conceditur petenti, *n.* 508.

Jus Patronatus quid & quot modis acquiratur? T. 38. *nu.* 2. *& seqq.* Juris Patronatus nomen variè accipitur, *n.* 2. Definitur ad propositum, *nu.* 3. Acquiritur dotatione, ædificatione, & fundatione, *n.* 4. *& seqq.* Fundare Ecclesiam quis dicatur? *n.* 6. Ædificare quis? *n.* 7. Rædificans quando acquirat Jus Patronatus? *nu.* 8. Dotatione quomodo acquiratur? *numer.* 9. Si plures concurrunt ad fundandam, vel ædificandam &c. omnes fiunt Patroni, *n.* 10. Acquiritur etiam Privilegio, *nu.* 12. Atque præscriptione, *num.* 13. *& seqq.* Jus Patronatus quomodo probetur? *n.* 11. *& n.* 14.

Jus Patronatus jam semel acquisitum quibus modis in alios transeat, vel transferri possit? T. 38. *nu.* 17. *& seqq.* Transfertur hæreditate, & quomodo? *nu.* 18. Unius Patroni hæredes succedunt æqualiter? *nu.* 19. Plurium hæredes verò in stirpes, *num.* 20. Compatroni possunt inter se convenire de præsentatione alternis vicibus, *numer.* 23. Jus Patronatus transit cum re, cui est annexum, *num.* 21. *& seq.* Jus Patronatus Gentilitium etiam transit ad hæredes, *nu.* 24. *& seqq.* Jus Patronatus transfertur etiam donatione & quomodo? *nu.* 26. Item permutatione: & quomodo? *nu.* 27. *& seq.* Ac Venditione, non quidem per se, sed per accidens cum re, cui est annexum, *nu.* 29. *& seqq.* Jus Patronatus non tantùm cum universitate bonorum, sed etiam cum re particulari transit, *nu.* 31. Transit etiam cum Feudo & Emphyteusi, *nu.* 32. Non item cum pignore, & hypotheca, *nu.* 33. Benè tamen cum dote, *n.* 34. *& seqq.*

Juris Patronatus capaces sunt Clerici, & Laici, T. 38. *num.* 36. Masculi & fœminæ, *num.* 37. Etiam Impuberes: quando loco ipsorum præsentant Tutores, *num.* 38. *& seqq.* Infideles non sunt capaces Juris Patronatus, *nu.* 43. Nec Hæretici de Jure communi: Quid in Germania? *n.* 44.

Jus Patronatus dividitur in activum & passivum, T. 38. *nu.* 45. Reale & Personale, *nu.* 46. Hæreditarium, *n.* 47. Et Gentilitium seu familiare, *nu.* 48. Item in Ecclesiasticum, *n.* 49. Laicale, *nu.* 51. Et mixtum, *n.* 52. Quid Juris de hoc? *ibid. & n. seq.* Jus Ecclesiasticum prius Laicale, donatum Ecclesiæ evadit Ecclesiasticum, *n.* 50.

Jus Patronatus Ecclesiasticum & Laicale differunt: illud habet sex, hoc verò quatuor menses ad præsentandum, *num.* 54. Quando incipiat currere hoc tempus? *nu.* 55. Patronus Ecclesiasticus non potest variare, benè tamen Laicus, *num.* 57. Quomodo & quoties? *ibid. & num. seqq.* Ecclesiasticus præsentando indignum, perdit jus, non item Laicus, *num.* 60. Beneficium Patronatus Ecclesiastici potest conferre & reservare Legatus à latere; non item Patronatus Laicale, *num.* 61. Per generalem reservationem aut unionem Beneficii à Papa factam derogatur Beneficio Juris Patronatus Ecclesiastici; non item Laicalis, *num.* 63. Limitatur, *num.* 64. Parochiæ Juris Patronatus Clericalis debent necessariò per concursum conferri: non item Patronatus Laicalis, *num.* 65.

Jus Patronatus ob quas causas amittatur, & extinguatur, T. 38. *n.* 125.

Jus Prælationis in solvendis debitis. Vide *Solutionis Ordo.*

Jus Retractatus. Vide *Retractatus.*

4. Juri suo renuntiare quivis potest, T. 19. *n.* 71.

R. J. Jura ex iis quæ ordinariè, vel frequenter fiunt, conduntur, C. I. R. VI. *n.* 4.

Jura Juribus sunt concordanda, C. II. R. I. *n.* 19.

Jura promptiora sunt ad absolvendum, quàm condemnandum. C. I. R. II. *n.* 14. C. II. R. XI. *n.* 1. & 8. R. XXX. *n.* 4. & 6.

Jura in quo sensu dicantur obscura, C. II. R. XI. *num.* 4. & 5.

Jura & natura nihil faciunt frustra, C. II. R. XXXI. *num.* 4.

— Contra jura qui mercatur bonam fidem non præsumitur habere, C. II. R. LXXXII. *n.* 3.

— Contra jura mercari quid sit? *ibid. n.* 2.

Jure possumus id, quod licitè possumus, C. II. R. I. *num.* 25.

Jure prohibetur quod contra bonos mores est, C. II. R. LVIII. *n.* 2.

Juris nemo plus potest in alium transferre quàm sibi competit, C. II. R. LXXIX. *n.* 1. &c.

Jus Civile correctum à Jure Canonico in materia præscriptionis, C. II. R. II. *n.* 10.

Jus alterius aliud universale, aliud particulare, C. II. R. XV. *n.* 2.

Jus alterius quæsitum per nullas gratias tollitur, C. II. R. XV. *n.* 26.

Jus defuncti adhæret hæredi, C. II. R. XLVI. *num.* 12.

Jus quod quis in alterum statuit eo ipse uti debet, C. II. R. XXXVIII. *n.* 3. R. LXI. *n.* 11.

— Quæ contra jus fiunt pro infectis haberi debent, C. II. R. LXIV.

Jus Patronatus & jus præsentandi, &c. C. II. R. XXVIII. *n.* 7. R. XXIX. *n.* 14.

Jus vigilantibus scriptum est, C. II. R. LXXXVI. *num.* 3.

JUSJURANDUM.

2. Jusjurandum etiam appellatur juramentum; & cur? T. 24. *n.* 2. Vide suprà ℣. *Juramentum.*

JUSTITIA.

5. Justitiæ, & æquitatis ratio præferenda est rigori juris, T. 32. *n.* 36.

R. J. Justitia commutativa ac distributiva non respicit acceptionem personarum, sed merita causæ, C. II. R. XII. *n.* 2. 5. Ac æqualitatem Arithmeticam, vel Geometricam, *ibid.* nec Justitia vindicativa, *ibid. num.* 6.

L.

LABOR.

5. LAbor an, & quando excuset à simonia? T. 3. *n.* 305. *& seqq.* Præsertim in Missa, *n.* 306.

LAC & LANA.

2. Lac & Lana in pecoribus, an sint fructus industriales, vel naturales? T. 13. *n.* 112. *& 113.*

LACTICINIA.

R. J. Lacticinia in quadragesima quomodo prohibita, C. II. R. XXXIX. *n.* 6.

LÆSIO, LÆSUS.

1. Læsio ultra dimidium aliter æstimatur in venditione, aliter in transactione, T. 36. *num.* 59. Ob læsionem ultra dimidium an possit rescindi transactio? *n.* 52. *& seqq.*

3. Læsio enormissima quid? T. 17. *n.* 358.

Læsio ultra dimidium si non fit in emptione venditione, non conceditur actio de jure civili, *num.* 326. *& seq.* Neque de jure canonico, loquendo de foro externo, *nu.* 328. Succurritur tamen læsis per denuntiationem Evangelicam, *nu.* 329. In foro interno etiam infra dimidium lædens ad restitutionem tenetur. *n.* 330. Nisi Læsio sit valdè modica, vel jam præscripta, *num.* 331. Ob Læsionem ultra dimidium competit actio venditori, *num.* 332. & Emptori, *nu.* 333. Læsio ultra dimidium in venditione quomodo computanda, *num.* 335. Quomodo in emptore? *num.* 336. Debet in utroque æqualiter computari, *n.* 337. *& seq.* Solvitur instantia, *num.* 339. Actio ob læsionem ultra dimidium competens est actio empti, vel venditi, *num.* 340. Emptor ultra dimidium lædens tenetur, vel defectum pretii suppliere, vel rem iterum restituere, *n.* 341. *& seq.* Idem proportionaliter de venditore lædente dicendum, *ibid.* Si Læsio facta est bonâ fide, & emptor iterum restituat rem emptam, potest fructus interea perceptos retinere, *num.* 343. *& seqq.* Venditor tenetur emptori refundere melioriationes, si Læsio ultrà dimidium bonâ fide contigit, *num.* 346. Commoda & periculum ad emptorem pertinent in casu Læsionis ultra dimidium, *num.* 347. Decipiens emptor ultra dimidium dolosè debet una cum re etiam fructus restituere, *num.* 348. Actio contra lædentem ultra dimidium bonâ fide durat 30. annis contra lædentem mala fide perpetuò, *num.* 349. Minoribus & Ecclesiis etiam infra dimidium læsis conceditur actio, *num.* 350. Et universaliter omnibus, quando Læsio facta est dolosè, *num.* 451. Vel bona fide quidem, sed in pretio taxato seu Legitimo, *nu.* 352. Læsis infra dimidium non competit actio, & si per procuratorem contrahant, *num.* 353. Læsis ultra dimidium actio negatur,

num. 151. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessio, seu quasi possessio.*

2. Jus revocandi domum, quid? T. 2. *n.* 108. Differt plurimùm à jure declinandi Forum, *n.* 109.

Jus revocandi domum ut cuipiam competat, plura requiruntur; & quæ? *num.* 110. *& seqq.* An, qui domum revocat, teneatur de judicio sisti & reverti? *nu.* 115. Jus revocandi domum in Curia Romana, communiter non observatur, *n.* 116.

3. Jus accrescendi quid? T. 26. *n.* 555. Quibus competat, *n.* 556.

Jus Asyli quid? & quo Jure habeatur? T. 49. *nu.* 20. *& seqq.* Definitur, *num.* 20. Est constitutum Jure Civili, & Canonico, *num.* 21. Non item naturali, *nu.* 22. Nec Divino positivo, *nu.* 23. *& seqq.* Contrarium est probabile, *nu.* 25. Contra jus Asyli valet consuetudo, *nu.* 26. Dummodo id non nimium lædat, *n.* 27.

Jus Asyli quibus locis competat? T. 49. *num.* 28. *& seqq.* Eo gaudent omnes Ecclesiæ authoritate Episcopi erectæ, etiam non consecratæ: etsi interdictæ sint & pollutæ, *nu.* 28. Item omnia eisdem adhærentia loca & ædificia, uti Turris, Campanile, Porticus, atrium &c. *nu.* 29. Adhærens muro Ecclesiæ, vel tenens januam ejus vel vectes, gaudet Asylo, *n.* 30. Existens intra 40. Passus ab Ecclesia Majori, vel 30. ab Ecclesia Minori gaudet Asylo, *nu.* 31. *& seq.* Quomodo computentur passus dicti? si Cœmeterium Ecclesiæ contiguum est, *num.* 33. Domus quoque Clericalis interjacens, non item Laicalis gaudet Asylo, *nu.* 34. Intra præfatos passus gaudet quis Asylo, sive ab extra illud fugiat, sive ab Ecclesia progrediatur, *numer.* 35. *& seqq.* Cœmeterium gaudet Asylo, *num.* 39. Etsi sit separatum ab Ecclesia, *n.* 40. Dummodo authoritate Episcopi sit erectum, *nu.* 41. Asylo gaudent Oratoria, *num.* 42. Etiam in domibus privatorum, si authoritate Episcopi fuere erecta, *num.* 43. *& seq.* Monasteria & omnia loca intra ejus septa Asylo gaudent, *nu.* 45. Non item loca extra septa, *n.* 46. Omnia loca Religiosa, ut Hospitalia, Nosocomia &c. gaudent Asylo, *nu.* 47. Fugientes ad SS. Eucharistiæ Sacramentum, dum portatur ad infirmum, gaudent Asylo, *n.* 48. Etsi tantùm se associent comitantibus, *nu.* 49. Limitatur in reo, ad quem in Carcerem portatur SS. Eucharistia, *nu.* 50. Domus Episcopi gaudet Asylo, *n.* 51. Etsi non exiliat intra 40. Passus Ecclesiæ, *num.* 52. Quid de domibus Cardinalium, *n.* 53.

Jure Asyli quænam personæ gaudeant? T. 49. *n.* 54. *& seqq.* Gaudent illo Laici Catholici omnes, *num.* 54. Etiam excommunicati & interdicti, *nu.* 55. *& seqq.* Non item clerici secundum aliquos, *num.* 57. *& seqq.* Contrarium de Clericis sæcularibus probabilius est, *num.* 62. *& seqq.* Religiosi non gaudent Asylo contra suos superiores, *nu.* 72. *& seqq.* Judæi ac infideles gaudent Asylo, *num.* 77. *& seqq.* Item Hæretici, si non ob Hæresim fugiunt ad locum sacrum, *nu.* 80. *& seqq.* Item fugientes è Carceribus, vel manibus satellitum ad loca sacra, *nu.* 154. Atque ducti per loca sacra ad supplicium, *num.* 155.

3. Jus Asyli est Privilegium locale, T. 49. *num.* 63. Liberat à pœna: & quâ? *n.* 69.

Jure Asyli, quæ crimina gaudeant, quæ non? T. 49. *num.* 82. *& seqq.* Refertur Bulla Gregorii XIV. ad propositum, *num.* 82. Quæ obligat omnes & ubique in toto mundo, *num.* 83. *& seqq.* Etiam ubi non est promulgata, *n.* 86. *& seqq.* Omnia crimina specialiter non excepta gaudent Asylo, *nu.* 88. Et *nu.* 152. Etiam fugientium è Carceribus vel manibus satellitum, *num.* 154. Quid de delinquentibus ductis per loca sacra ad supplicium? *numer.* 155.

Crimina excepta Asylo privantia recensentur, *nu.* 89. *& seqq.* Refertur etiam noviissima constitutio Benedicti XIII.

Juris Asyli effectus & favores, T. 49. *n.* 156. *& seq.* Rei debent recipi in loco sacro, *num.* 156. Ac de bonis loci sacri sustentari, *num.* 157. Nisi propria habeant, vel facilè habere possint, *num.* 158. An & quomodo suaderi iis possit, ut discedant, *ibid.* Nemo potest impedire, quò minùs reus fruatur necessariis naturæ, *nu.* 159. Non potest vi extrahi è loco sacro, *num.* 160. Benè tamen sponte egredi, & extra capi, *nu.* 161. Ad sponte exeundum falsa promissione inductus gaudet immunitate, *num.* 162. Secùs si solis Blanditiis absque promissione inducatur, *nu.* 163. Dolo, fraude & mendaciis ad sponte exeundum inductus, non gaudet Asylo, *num.* 164. Nisi Judex ipse per se, vel per alium fraudem committat, *num.* 165. Reus in loco sacro existens, non potest condemnari ad mortem, vel corporis pœnam, *num.* 166. Benè tamen si exeat, *num.* 167. Pœnâ pecuniaria aut alia competenti potest, & debet etiam in ipso loco sacro puniri Reus, *n.* 168. Et à quo Judice? *nu.* 169. Non potest spoliari bonis suis, secum in locum Asyli allatis, *num.* 170. Neque potest in loco Asyli carcerari, aut Vinculis constringi, *n.* 171.

Jus Asyli violantes quas pœnas incurrant? T. 49. *nu.* 211. Inter illas est Excommunicatio, *nu.* 214. Latæ sententiæ, *num.* 215. Pœnas incurrunt, quicunque sine licentia Episcopi reum etiam criminis excepti capere, incarcerare, aut extrahere ausi fuerint, *num.* 216. Imò qui hoc tantùm tentaverint, *num.* 217. Nec excusantur, quòd reus consentiat, *num.* 218. Etiam mandantes violationem subjacent pœnis, *n.* 219. Quid si violatores appellent, *n.* 220. Quis possit absolvere à pœnis violatorum Immunitatis, *n.* 221. *& seqq.*

Jus Civile est servandum etiam in foro Canonico, ubi expressè à Canone non est correctum, T. 26. *nu.* 133. Illud audire, an & quomodo prohibitum sit Clericis? T. 50. *n.* 8. *& seqq.*

3. Jus deliberandi in materia testamenti quid? & quare concedatur? T. 26. *num.* 507. Etiam hodie conceditur petenti, *n.* 508.

Jus Patronatus quid & quot modis acquiratur? T. 38. *nu.* 2. *& seqq.* Juris Patronatus nomen variè accipitur, *n.* 2. Definitur ad propositum, *nu.* 3. Acquiritur dotatione, ædificatione, & fundatione, *n.* 4. *& seqq.* Fundare Ecclesiam quis dicatur? *n.* 6. Ædificare quis? *n.* 7. Rædificans quando acquirat Jus Patronatus? *nu.* 8. Dotatione quomodo acquiratur? *numer.* 9. Si plures concurrunt ad fundandam, vel ædificandam &c. omnes fiunt Patroni, *n.* 10. Acquiritur etiam Privilegio, *nu.* 12. Atque præscriptione, *num.* 13. *& seqq.* Jus Patronatus quomodo probetur? *n.* 11. *& n.* 14.

Jus Patronatus jam semel acquisitum quibus modis in alios transeat, vel transferri possit? T. 38. *nu.* 17. *& seqq.* Transfertur hæreditate, & quomodo? *nu.* 18. Unius Patroni hæredes succedunt æqualiter? *nu.* 19. Plurium hæredes verò in stirpes, *num.* 20. Compatroni possunt inter se convenire de præsentatione alternis vicibus, *numer.* 23. Jus Patronatus transit cum re, cui est annexum, *num.* 21. *& seq.* Jus Patronatus Gentilitium etiam transit ad hæredes, *nu.* 24. *& seqq.* Jus Patronatus transfertur etiam donatione & quomodo? *nu.* 26. Item permutatione: & quomodo? *nu.* 27. *& seq.* Ac Venditione, non quidem per se, sed per accidens cum re, cui est annexum, *nu.* 29. *& seqq.* Jus Patronatus non tantùm cum universitate bonorum, sed etiam cum re particulari transit, *nu.* 31. Transit etiam cum Feudo & Emphyteusi, *nu.* 32. Non item cum pignore, & hypotheca, *nu.* 33. Benè tamen cum dote, *n.* 34. *& seqq.*

Juris Patronatus capaces sunt Clerici, & Laici, T. 38. *num.* 36. Masculi & fœminæ, *num.* 37. Etiam Impuberes: quando loco ipsorum præsentant Tutores, *num.* 38. *& seqq.* Infideles non sunt capaces Juris Patronatus, *nu.* 43. Nec Hæretici de Jure communi: Quid in Germania? *n.* 44.

Jus Patronatus dividitur in activum & passivum, T. 38. *nu.* 45. Reale & Personale, *nu.* 46. Hæreditarium, *n.* 47. Et Gentilitium seu familiare, *nu.* 48. Item in Ecclesiasticum, *n.* 49. Laicale, *nu.* 51. Et mixtum, *n.* 52. Quid Juris de hoc? *ibid. & n. seq.* Jus Ecclesiasticum prius Laicale, donatum Ecclesiæ evadit Ecclesiasticum, *n.* 50.

Jus Patronatus Ecclesiasticum & Laicale differunt: illud habet sex, hoc verò quatuor menses ad præsentandum, *num.* 54. Quando incipiat currere hoc tempus? *nu.* 55. Patronus Ecclesiasticus non potest variare, benè tamen Laicus, *num.* 57. Quomodo & quoties? *ibid. & num. seqq.* Ecclesiasticus præsentando indignum, perdit jus, non item Laicus, *num.* 60. Beneficium Patronatus Ecclesiastici potest conferre & reservare Legatus à latere; non item Patronatus Laicale, *num.* 61. Per generalem reservationem aut unionem Beneficii à Papa factam derogatur Beneficio Juris Patronatus Ecclesiastici; non item Laicalis, *num.* 63. Limitatur, *num.* 64. Parochiæ Juris Patronatus Clericalis debent necessariò per concursum conferri: non item Patronatus Laicalis, *num.* 65.

Jus Patronatus ob quas causas amittatur, & extinguatur, T. 38. *n.* 125.

Jus Prælationis in solvendis debitis. Vide *Solutionis Ordo.*

Jus Retractatus. Vide *Retractatus.*

4. Juri suo renuntiare quivis potest, T. 19. *n.* 71.

R. J. Jura ex iis quæ ordinariè, vel frequenter fiunt, conduntur, C. I. R. VI. *n.* 4.

Jura Juribus sunt concordanda, C. II. R. I. *n.* 19.

Jura promptiora sunt ad absolvendum, quàm condemnandum. C. I. R. II. *n.* 14. C. II. R. XI. *n.* 1. & 8. R. XXX. *n.* 4. & 6.

Jura in quo sensu dicantur obscura, C. II. R. XI. *num.* 4. & 5.

Jura & natura nihil faciunt frustra, C. II. R. XXXI. *num.* 4.

— Contra jura qui mercatur bonam fidem non præsumitur habere, C. II. R. LXXXII. *n.* 3.

— Contra jura mercari quid sit? *ibid. n.* 2.

Jure possumus id, quod licitè possumus, C. II. R. I. *num.* 25.

Jure prohibetur quod contra bonos mores est, C. II. R. LVIII. *n.* 2.

Juris nemo plus potest in alium transferre quàm sibi competit, C. II. R. LXXIX. *n.* 1. &c.

Jus Civile correctum à Jure Canonico in materia præscriptionis, C. II. R. II. *n.* 10.

Jus alterius aliud universale, aliud particulare, C. II. R. XV. *n.* 2.

Jus alterius quæsitum per nullas gratias tollitur, C. II. R. XV. *n.* 26.

Jus defuncti adhæret hæredi, C. II. R. XLVI. *num.* 12.

Jus quod quis in alterum statuit eo ipse uti debet, C. II. R. XXXVIII. *n.* 3. R. LXI. *n.* 11.

— Quæ contra jus fiunt pro infectis haberi debent, C. II. R. LXIV.

Jus Patronatus & jus præsentandi, &c. C. II. R. XXVIII. *n.* 7. R. XXIX. *n.* 14.

Jus vigilantibus scriptum est, C. II. R. LXXXVI. *num.* 3.

JUSJURANDUM.

2. Jusjurandum etiam appellatur juramentum; & cur? T. 24. *n.* 2. Vide suprà ℣. *Juramentum.*

JUSTITIA.

5. Justitiæ, & æquitatis ratio præferenda est rigori juris, T. 32. *n.* 36.

R. J. Justitia commutativa ac distributiva non respicit acceptionem personarum, sed merita causæ, C. II. R. XII. *n.* 2. 5. Ac æqualitatem Arithmeticam, vel Geometricam, *ibid.* nec Justitia vindicativa, *ibid. num.* 6.

L.

LABOR.

5. LAbor an, & quando excuset à simonia? T. 3. *n.* 305. *& seqq.* Præsertim in Missa, *n.* 306.

LAC & LANA.

2. Lac & Lana in pecoribus, an sint fructus industriales, vel naturales? T. 13. *n.* 112. *& 113.*

LACTICINIA.

R. J. Lacticinia in quadragesima quomodo prohibita, C. II. R. XXXIX. *n.* 6.

LÆSIO, LÆSUS.

1. Læsio ultra dimidium aliter æstimatur in venditione, aliter in transactione, T. 36. *num.* 59. Ob læsionem ultra dimidium an possit rescindi transactio? *n.* 52. *& seqq.*

3. Læsio enormissima quid? T. 17. *n.* 358.

Læsio ultra dimidium si non fit in emptione venditione, non conceditur actio de jure civili, *num.* 326. *& seq.* Neque de jure canonico, loquendo de foro externo, *nu.* 328. Succurritur tamen læsis per denuntiationem Evangelicam, *nu.* 329. In foro interno etiam infra dimidium lædens ad restitutionem tenetur. *n.* 330. Nisi Læsio sit valdè modica, vel jam præscripta, *num.* 331. Ob Læsionem ultra dimidium competit actio venditori, *num.* 332. & Emptori, *nu.* 333. Læsio ultra dimidium in venditione quomodo computanda, *num.* 335. Quomodo in emptore? *num.* 336. Debet in utroque æqualiter computari, *n.* 337. *& seq.* Solvitur instantia, *num.* 339. Actio ob læsionem ultra dimidium competens est actio empti, vel venditi, *num.* 340. Emptor ultra dimidium lædens tenetur, vel defectum pretii suppliere, vel rem iterum restituere, *n.* 341. *& seq.* Idem proportionaliter de venditore lædente dicendum, *ibid.* Si Læsio facta est bonâ fide, & emptor iterum restituat rem emptam, potest fructus interea perceptos retinere, *num.* 343. *& seqq.* Venditor tenetur emptori refundere melioriationes, si Læsio ultrà dimidium bonâ fide contigit, *num.* 346. Commoda & periculum ad emptorem pertinent in casu Læsionis ultra dimidium, *num.* 347. Decipiens emptor ultra dimidium dolosè debet una cum re etiam fructus restituere, *num.* 348. Actio contra lædentem ultra dimidium bonâ fide durat 30. annis contra lædentem mala fide perpetuò, *num.* 349. Minoribus & Ecclesiis etiam infra dimidium læsis conceditur actio, *num.* 350. Et universaliter omnibus, quando Læsio facta est dolosè, *num.* 451. Vel bona fide quidem, sed in pretio taxato seu Legitimo, *nu.* 352. Læsis infra dimidium non competit actio, & si per procuratorem contrahant, *num.* 353. Læsis ultra dimidium actio negatur,

gatur, si eidem renunciarunt specialiter, *num.* 354. Non item si generaliter tantùm, *nu.* 355. Specialis renuntiatio valet, etsi in continenti fiat, *num.* 356. *& seqq.* Nisi Læsio sit enormissima, & quæ hæc? *n.* 358. Læsis ultra dimidium negatur actio, quando specialiter conveniunt, quod si quid de pretio deest, vel superflui, refarciatur vel restituatur, *nu.* 360. Cæterùm Læsis ultra dimidium actio competit, & si res authoritate, seu decreto judicis vendatur, *num.* 361.

3. Læsus ultra, vel infra dimidium quid juris? & quam actionem habeat. Vide *Læsio ultra dimidium.*

LAICUS.

1. Laici sæculares nullo modo eligere possunt quoad prælaturas Ecclesiasticas, *T.* 6. *nu.* 174. Nequidem cum Clericis, *ibid.* Solvitur instantia ex cap. *Querelam, de Elect. num.* 177. Laicus est incapax omnis Juris Ecclesiastici, *cit. T.* 6. *num.* 219. Nec potest eligi ad Prælaturas, benè tamen postulari, *ibid.* Laicus in Vicarium Generalem Episcopi nequit eligi, *T.* 28. *num.* 68. Potest tamen esse Assessor Judicii Ecclesiastici, *num.* 69. Laico cuipiam an possint delegari causæ Ecclesiasticæ, vel criminales, aut saltem civiles Clericorum? *T.* 29. *num.* 88. *& seqq.* Nequit Episcopus id facere, *ibid.* Benè tamen Papa, *num.* 92. *& 93.* Laicus an possit constitui Procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus? *T.* 38. *n.* 45. *& 46.* Laicus an possit esse Arbiter in causa spirituali? *T.* 43. *n.* 44. Et quid de causis civilibus Clericorum? *num.* 45. Differentia inter prorogationem jurisdictionis Laici in Clericum, & inter Compromissum hujus in ipsum, *num.* 46.

2. Laici cognitioni causarum Ecclesiasticarum, seu spiritualium, sese intromittere nec possunt, nec debent, *T.* 1. *num.* 66. *& seqq.* Idque ipsis prohibetur sub Censuris, *num.* 67. Laicus nec principaliter, nec incidenter potest cognoscere de causa spirituali, *num.* 68. Idque neque ex commissione Episcopi vel alterius Prælati Papâ inferioris, *nu.* 69. Neque unà cum Clerico sibi per Episcopum adjuncto, *num.* 70. Quamvis authoritate Episcopi possit de causa spirituali compromitti in Clericum, & Laicum simul ut in arbitrum; & quæ ratio disparitatis? *nu.* 71. Possunt tamen Laici in causis spiritualibus adhiberi assessores, *num.* 72. Laicus Judex an possit cognoscere de Jure patronatûs? *num.* 73. 75. *&* 76. Aut de Jure sepulturæ in loco sacro? *num.* 75. Et cur Laicus possit tale jus possidere, non autem de eo cognoscere? *num.* 75. Laicus Judex an possit supplere negligentiam Judicis Ecclesiastici in Causa Clericorum? Remissivè, *nu.* 82. Laicus nec principaliter, nec incidenter, potest Clericum de crimine judicare, & punire &c. *T.* 1. *n.* 84 *& seqq.* Tamen ex commissione Papæ potest esse Judex in causa criminali Clericorum, *num.* 87. Clericus coram Judice sæculari convictus, aut confessus, non idcircò potest à suo Episcopo condemnari, & puniri, *n.* 88. *&* 89.

Laici possunt merè temporalia Ecclesiarum, Personarumque Ecclesiasticorum tractare, *T.* 1. *num.* 77. *& seqq.* Non tamen possunt habere generalem administrationem omnium bonorum Ecclesiæ &c. *n.* 79. Nec habere quandam super Clericos præeminentiam, *num.* 77. *&* 80. Neque possunt cognoscere causas merè Civiles, quæ contra Ecclesias, vel Clericos intentantur, *n.* 81. *&* 82.

Laicus an, & qualiter ex concessione Papæ possit procedere contra Clericos? *T.* 2. *num.* 236. 237. *& seqq.* Utrum consuetudine introduci possit, ut Clerici coram Laico, seu Judice sæculari conveniri possint? *num.* 240. *&* 241.

Laicus unà cum Clerico delinquens, an coram Judice Ecclesiastico sit conveniendus, ac puniendus? *T.* 1. *num.* 101. *ac seqq.* Sententia negativa est probabilior, *nu.* 103. *&* 104. Dummodo Ecclesiasticus in captura Laici non præveniat, *num.* 105. Laicus cum Clerico delinquens nequit declinare Judicium sæculare, *n.* 106.

Laicus suscipiens statum Clericalem, vel Monachalem, an circa antèa gesta gaudeat privilegio Fori? *T.* 2. *num.* 262. *& seqq.* Re adhuc integrâ gaudet, *n.* 262. *& seqq.* Si res non amplius sit integra, variant Doctores; estque distinguendum, *num.* 263. *& seqq.* Laicus criminosus quando censeatur in fraudem assumpsisse statum Clericalem? *n.* 269. *&* 270. Requiritur declaratio Judicis Ecclesiastici super fraude commissa &c. *num.* 271. *&* 272. Quid Juris, si super Clericatu maleficioris, per Judicem Laicum capti, & dicentis, se esse Clericum, oriatur quæstio? *T.* 2. *n.* 273. *& seqq.*

2. Laicis an competat Remedium *Redintegranda* pro recuperandis rebus profanis, sicuti Clericis pro rebus Ecclesiasticis? *T.* 12. *n.* 33. *& seqq.*

Laici an possint ferre testimonium in judicio contra Clericos; & quando? *T.* 20. *nu.* 160. *& seqq.* Laici sunt Clericis oppidò infesti, *num.* 161. Laici in causa Criminali clericorum regulariter testimonium ferre non possunt, *nu.* 160. *& seqq.* Cur Laici possint Clericos accusare, non verò contra eos testimonium dicere? *num.* 162. Laicus potest testificari contra Clericum in causis civilibus, *nu.* 164. Imò & in criminalibus exceptis, *num.* 165. Sicut & in crimine notorio, ac probatione infamiæ, *num.* 166. Et ob defectum testium Ecclesiasticorum, *n.* 167. An adversùs Laicos Clerici sint admittendi ad testificandum? *T.* 20. *num.* 168. *& seq.* Clericus ratione Ordinis, est testis magis idoneus, quàm Laicus, *nu.* 180. *&* 181. Vide suprà ℣. *Clerici an sint admittendi.*

3. Laici nequeunt spiritualia tractare negotia, *T.* 30. *num.* 120.

5. Laicus Ordinem exercens. Vide *Ordinem exercens.*

Laici judicium assumentes, vel se immiscentes in causa Censurarum, vel in ea Judicem Ecclesiasticum impedientes, vexantes, vel à Judice Ecclesiastico ad Potestatem sæcularem recurrentes, vel ad id consilium, aut favorem præbentes sunt ipso facto Excommunicati, *T.* 39. *n.* 227. *& seqq.*

LANA TINCTA.

1. Lana tincta non continetur sub lana indefinitè legata; & cur? *T.* 2. *n.* 401. *& seqq.*

LANGUIDUS.

5. Languidi quinam censeantur? *T.* 11. *num.* 21. Eorum expositio qualiter prohibita? *num.* 23. *& seqq.* Languidi vel infirmi pro cura ad quas expensas teneantur Domini? *n.* 25. *& seqq.*

LARGITAS.

4. Largites sponsalitia quid? Et quid Juris de ea? *T.* 20. *numer.* 70. *& seqq.* Si culpa donatarii non sequitur Matrimonium restitui debet donanti: si verò hujus culpâ non sequitur, remanet illi, *numer.* 71. Quid, si nullius culpâ Matrimonium non sequitur? *num.* 72. *& seqq.*

LATENTER.

R. J. Latenter idem est ac clam, C. I. R. V. *num.* 2. Latenter aut per vim, vel illicitè introductum non subsistit, C. I. R. V. per tot.

LATRO.

3. Latro publicus caret Asylô, *T.* 49. *n.* 90.
5. Latrones, & Grassatores virum qualiter puniantur? *T.* 17. *n.* 24.

LATRUNCULATOR.

R. J. Latrunculator licet possit latrones morte punire, de re pecuniaria, tamen judicare non potest, C. II. R. LIII. *n.* 10.

LAVARI.

3. Lavari & refici vasa & paramenta sacra à quibus debeant, & quomodo? *T.* 40. *n.* 57.

LAUDARE, LAUDEMIUM.

3. Laudare authorem quid? *T.* 17. *n.* 365.
3. Laudemium de Jure communi, *T.* 18. *n.* 221.
Laudemium quomodo differat à relevio, *T.* 20. *numer.* 115.

LAUDUM.

Laudum dicitur sententia Arbitri propriè dicti, *T.* 43. *num.* 12. Laudum Arbitri non infamat, *num.* 30. A Laudo Arbitri compromissarii non licet appellare, *num.* 31. Laudi per Arbitros pronuntiati, quis sit effectus? *cit. T.* 43. *num.* 83. *&* 87. *& seq.* Si compromissum in Arbitros est simpliciter factum, & Laudum per eos pronuntiatum nondum à partibus expressè receptum fuit, nec homologatum lapsu decem dierum, tunc ex Laudo datur actio ad interesse, *num.* 83. *&* 84. Et quid per *interesse* hic intelligatur? *num.* 85. Alioquin Laudum indistinctè ratum haberi debet &c. *num.* 86. Quòd si verò compromissum factum est cum appositione pœnæ, tunc sub ea standum est Laudo per Arbitros pronuntiato, *num.* 87. Pœnâ tamen solutâ non tenetur pars nolens stare Laudo, *num.* 88. Nisi fuerit appositum Juramentum, *n.* 89. *&* 90. Vel clausula, *Rato manente Pacto, num.* 91. Non committitur pœna in solidum, quando quis ex una solùm parte venit contra Laudum habens plura capitula, *nu.* 92. Intra quantum temptus committatur pœna, si non detur, id quod arbiter dari jussit? *nu.* 93. *& seqq.* Utrùm contra injustum Laudum Arbitri aliquod juris remedium competat, & quale? *nu.* 96. 97. *& seqq.*

LECTIO, LECTOR.

5. Lectio librorum hæreticorum, & aliorum prohibitorum. Vide *Librorum hæreticorum Lectio.* Vide *Libri legi prohibiti.*
Lectores & Professores, etiam Controversiæ, vi officii legere non possunt Libros hæreticos, *T.* 7. *num.* 125.

LEGARE, LEGATUM, LEGATARIUS.

2. Legatum idem si factum fuit Sempronio, & duo sint Sempronii, quid Juris? *T.* 19. *n.* 81.
3. Legare quis, quid, & cui possit? *T.* 26. *nu.* 633. *& seqq.* Possunt legare omnes, qui testari possunt, *num.* 633. Illis qui hæreditatis incapaces sunt, legari nihil potest, *n.* 634. Excipiuntur Fratres Minores, quibus legari potest moderata quantitas; etsi non possint esse hæredes, *nu.* 635. Dummodo licito modo fiat? & quis sit talis modus licitus? *num.* 636. *& seqq.* Quævis res Testatoris legari potest, *nu.* 669. Etiam aliena loquendo de Jure Civili, *num.* 670. *& seqq.* Imo etiam de Jure Canonico, *num.* 67. *& seqq.* Res propria Legatarii legari non potest, *numer.* 677. Debitum quomodo

Creditori legari possit? *nu.* 678. Creditum debitori remittere legando potest testator, *n.* 679.
3. Legatarius quid? *T.* 26. *num.* 632. Habet actionem personalem & Hypothecariam, nec non hypothecam tacitam in bona defuncti, *n.* 686. Non potest propria authoritate capere Legatum, *n.* 687.
Legatum & Fideicommissum particulare sunt idem, & quid? *T.* 26. *nu.* 629. *& seqq.* Sumitur pro actu legandi, *num.* 631. Et pro re legata, *num.* 632. Legatum est multiplex, *num.* 640. Aliud purum, aliud in diem, *ibid. & seqq.* Legata fieri possunt, & extra testamentum, oretenus & in scriptis, absolutè & conditionatè, *num.* 639. *& seqq.* Ad legatum testamento insertum, eadem requiritur solemnitas, quæ ad testamentum, *num.* 663. Limitatur in quatuor casibus, *num.* 664. Legatum sine testamento requirit quinque testes, *num.* 665. Excipitur legatum pium, & casus quo hæres fatetur defuncti voluntatem, *num.* 666. Testes non necessariò rogari, benè tamen simul præsentes esse debent, *nu.* 667. Sæpe expedit sola legata & non testamentum facere, *num.* 668. Legatum revocari quomodo possit & revocatum censeatur? *T.* 26. *nu.* 763. *& seqq.*
Legatum sub conditione quid sit? *T.* 26. *n.* 642. Sub conditione *de futuro* quando valeat? *nu.* 643 Sub conditione *si non nubat*, si fiat, habetur conditio pro non adjecta, *num.* 644. Si Legataria nunquam adhuc fuit juncta Matrimonio: secus si est vidua, *n.* 645 *& seqq.* Valet conditio, *si non nupserit Titio, nu.* 647. Item valet conditio, *si Cajo, vel uni certo nupserit, n.* 648. Quid juris de Legato sub conditione *si nupserit: vel liberos acquisierit.* Casu quo legatarius ingreditur Religionem, aut Ordines sacros suscipiat, *num.* 640. *& seqq.* Conditio: *si Religionem ingreditur; vel Clericatum assumit nihil lego, vel minus lego*, valet, *n.* 652. *& seq.* Pariter valet conditio, *si Religionem ingreditur; vel Clericus fit, hæredem instituo, vel eidem plus lego, nu.* 654. Idem quod de Legatis dicitur de hæreditate intelligi, *n.* 655.
Legatum sub modo quid? & quomodo fiat? *T.* 26. *num.* 656.
Legatum sub causâ quid? *T.* 26. *num.* 657. Valet etsi causa non subsistat, *n.* 658. *& seq.*
3. Legatum cum demonstratione quid? valet etsi falsa sit demonstratio, *T.* 56. *nu.* 660. Dummodo res legata existat, *nu.* 661. Et non sit error una substantium personæ, *n.* 662.
Legata Religiosis facta sub conditione ut ad eum & non Monasterium pertineant, quid juris habeant? *T.* 35. *n.* 23. *& seqq.*
Legata pia ad certum usum, an & quomodo post mortem Legantis possint mutari, & ad alium usum pium applicari? *T.* 26. *n.* 804. *& seqq.*
Legata pro pauperibus in genere relicta, quomodo, quo ordine & quibus distribuere debeat Executor? *T.* 26. *n.* 811. *& seqq.*
Legati Dominium, fructus, *T.* 26. *num.* 680. Dominium acquiritur legatario post adiatam hæreditatem, *ibid.* Fructus, qui sint pars legati, pertinent ad legatarium, *nu.* 681. Quid Juris de aliis fructibus? *n.* 682. *& seqq.*
Legatum repudiare an possit Prælatus sine consensu Capituli? Vide *Repudiatio legati.*
Legatum quando & quomodo acquiratur Legatario? *n.* 46. *&* 286.
4. Legatum sub conditione, *si non nubat*, licet, & valet, *T.* 21. *n.* 49.
R. J. Legata profana quando valeant, in testamento minus solemni, C. II. R. XLII. *n.* 10. *&* 15. Legata pia in testamento invalido valent, C. II. R. XLII. *n.* 12. *&* 15.

Legata invalida ob incapacitatem Legatarii tractu temporis non convalescunt, etsi remoto impedimento, C. II. R. XVIII. *n.* 6.
Legatarius onus legato annexum recusans indignus est legato, C. II. R. LV. *n.* 10.
Legatarius statim post mortem Legantis fit Dominus rei Legatæ, C. II. R. LX. *n.* 7.
Legatum Reipublicæ relictum, ad opus lege prohibitum, quomodo teneat? C. II. R. VI. *n.* 14.
Legatum pro certa die factum, singulis annis eo die potest peti, C. II. R. LXXXIII. *n.* 4.
Legatum uni factum, postea alteri relictum censetur tacitè revocatum, etsi alter sit incapax, C. II. R. LII. *n.* 11.
— in Legatis quando electio sit penes hæredem vel Legatarium, C. II. R. LVII. *n.* 11.

LEGATUS.

1. Legati, unde sic dicantur? T. 30. *num.* 2. Vocantur alio nomine *Oratores*, seu *Ambassiatores*, *ibid.* Legati judices, qui? *num.* 3. Legati Apostolici alii sunt Judices, alii non, *num.* 4. Legatus Papæ, in quo differat ab ejus Delegato? *num.* 5. Legati Judices sedis Apostolicæ sunt in triplici differentia, *num.* 6. *& seqq.* Legati à Latere, *num.* 7. Legati missi, seu nuntii Apostolici, *num.* 8. *& seq.* 9. Et Legati nati, qui, & cur sic appellentur? *nu.* 10. Horum posteriorum aliqui enumerantur, *num.* 10. Legati sedis Apostolicæ habent omnes Jurisdictionem ordinariam, *num.* 11. *& seqq.* Legati à Latere habent se ad instar Proconsulum: cæteri ad instar Præsidum, *num.* 12. Nomine *Legatorum Sedis Apostolicæ* simpliciter posito, veniunt quicunque Legati ejusdem, *num.* 13. Officium omnium dictorum Legatorum generatim, quod? *num.* 14. *& seqq.* Possunt iidem condere statuta perpetua, *num.* 15. Et causas suorum Provincialium audire ac terminare, *num.* 16. Etiam per simplicem querelam ad ipsos delatas, *num.* 17. Quod tamen intellige juxta limitationem Concilii Tridentini, *num.* 18. Legati nequeunt se intromittere causis per Papam specialiter alteri delegatis, *nu.* 19. Possunt tamen causas delegare, *n.* 20. Et si quis est Legatus in pluribus locis, potest negotia unius loci in alio expedire, *nu.* 21. Non tamen debet partes invitas extra suam Provinciam trahere in aliam ad Judicium, *n.* 22. Nullus ipsorum, inconsulto Pontifice, potest tractare majores causas Ecclesiæ, *n.* 23. Sunt devotè recipiendi, honorificè tractandi, ac in suis necessitatibus adjuvandi, *num.* 24. Nec valet consuetudo in contrarium, T. 4. *n.* 80.
2. Legati à Latere habent plura specialia, T. 30. *nu.* 25. *& seqq.* Possunt in sua Provincia, quidquid potest Episcopus in sua Diœcesi, *num.* 25. Præsente Legato à Latere, cæteri Legati deponunt sua Insignia, ac suspenditur exercitium potestatis ipsorum, *num.* 26. Cardinali asserenti, se esse Legatum Sedis Apostolicæ, creditur absque exhibitis Litteris: secus est in aliis, *num.* 27. Legatus à Latere potest absolvere quoscunque excommunicatos ob percussionem, etiam enormem, imò & cædem Clerici, ac undecunque venientes, *nu.* 28. an etiam ab aliis excommunicationibus Papæ reservatis possit absolvere? *nu.* 29. Et quid dicendum de Legato Misso, ac Nato? *n.* 30.
Legatus à Latere potest conferre Beneficia tempore suæ Legationis vacantia, T. 30. *nu.* 31. Ac etiam devoluta ad sedem Apostolicam, *num.* 32. Potestque ea in posterum vacatura suæ reservare collationi, & qualiter? *num.* 33. Nonnullis tamen exceptis; & quibus? *num.* 34. Non tamen potest conferre Beneficia Papæ reservata, *num.* 35. Nec vacantia in Curia, *ibid.* An possit conferre Beneficia juris Patronatus? *num.* 36. Aut litigiosa? *nu.* 37. Vel vacantia in mensibus alternis, ubi vigent Concordata? *n.* 37.
Legatus à Latere potest Prælatis exemptis, si eligantur in Episcopos, concedere licentiam deferendi Monasterium, T. 30. *num.* 38. Item potest confirmare electiones Episcoporum, & Abbatum exemptorum, *num.* 39. Et quid in Germania juxta Concordata? *ibid.* Legati non Cardinales nequeunt confirmare ejusmodi electiones, nec Beneficia conferre, *n.* 40. An nuntii Apostolici cum potestate Legati à Latere missi, eandem cum his potestatem habeant? *n.* 41. *&* 42.
1. Legati Sedis Apostolicæ officium, quibus modis finiatur? T. 30. *nu.* 44. *& seqq.* An id finiatur per egressum Legati è Provincia sua? *num.* 95. Cessat illud relatione negotii ad Papam, *n.* 46.
R. J. Legati Apostolici commissio generalis non se extendit ad causas fidei, nec ad translationem, vel unionem Episcopatuum, C. II. R. LXXXI. *n.* 5.

LEGISLATOR, LEGISTA.

1. Legislator, utrùm teneatur propriis legibus? T. 2. *num.* 266. *& seqq.* Legislator, ejusque successor, majori cum libertate interpretatur legem, quàm inferior, T. 2. *n.* 382.
1. Legista sine Canonibus, parum valet, Canonista sine Legibus nihil, P. *n.* 126.

LEGITIMA, LEGITIMATIO, LEGITIMUS.

3. Legitima quid? T. 26. *nu.* 445. Debetur liberis & quanta, *ibid.* Legitima Nepotibus quando & quanta debeatur? *nu.* 446. *& seqq.* Legitima parentibus quando & quanta debeatur? *nu.* 449. *& seqq.* Fratribus quando & quanta debeatur? *num.* 452. Liberis & parentibus Legitima relinqui debet titulo institutionis, *num.* 493. Etiam si in vivis portionem suam jam acceperint, *nu.* 494. Quid juris, si pars aliqua titulo institutionis relicta Legitimam non attingat? *num.* 455. Legitima sine onere debet relinqui, *num.* 456. Sub conditione potestativa, ac favorabili relinqui potest, *num.* 457. Doctrina practica, *num.* 458. Legitima debetur & computatur ex omnibus & solis bonis Testatoris deducto ære alieno, *num.* 459. *& seq.* Hæres pro libitu aliquid loco legitimæ arripere non potest, *num.* 461. Nisi Testator expressè disponat, *nu.* 462. Ad computationem legitimæ conferuntur etiam bona, quæ Hæredes necessarii in vivis jam receperunt, *num.* 463. Limitatur hæc doctrina, *num.* 464.
4. Legitimatio illegitimorum per Matrimonium, T. 17. *n.* 30. Hæc legitimantur naturales, *ibid.* Etiam per Matrimonium ratum, *num.* 31. Et à lenibus, infirmis, vel in periculo mortis contractum, *num.* 32. Tam mediatum, quàm immediatum, *num.* 33. Etiam sine denuntiationibus celebratum, *numer.* 34. Secundum aliquos etiam per putativum Matrimonium, *num.* 35. Opinio contraria est verior, *num.* 36. Spurii in sensu Canonico non legitimantur per subsequens Matrimonium, *numer.* 37. Benè verò spurii in sensu civili, *num.* 38. Legitimantur proles, sive tempore conceptionis, sive nativitatis solummodò parentes fuissent habiles ad Matrimonium, *num.* 39. Deductio practica inde, *num.* 40 *& seqq.* Legitimati per subsequens Matrimonium per omnia sunt æquales legitimè natis, *num.* 42. *& seqq.*
4. Legitimatio per Rescriptum Principis quid? T. 17. *n.* 46.

num. 46. Solus Papa, non item Episcopus legitimare potest quoad effectus Ecclesiasticos, *nun.* 47. Etiam quoad effectus politicos Papa potest legitimare illos, qui in suo territorio temporali subditi sunt, *num.* 48. Alios verò quoad hos effectus legitimare ordinariè non potest, *num.* 49. Benè verò extraordinariè, *num.* 50. Sicut etiam indirectè ac in radice Matrimonii, *num.* 51. De Jure inter sæculares soli Principes supremi, superiorem non agnoscentes, possunt legitimare, *num.* 52. De consuetudine etiam Principes Imperii, *num.* 53. Et ex privilegio Comites Palatini, *nu.* 54. Ac Legati Sedis Apostolicæ, *num.* 55. Rescripto Principis quinam illegitimi jure vel consuetudine legitimentur? *num.* 56.
Legitimatio per Papam facta reddit habilem ad effectus Ecclesiasticos, & politicos, T. 17. *num.* 58. A sæculari facta non nisi sæculares ac politicos effectus habet, *num.* 59. *& seqq.* Distinctio quoad effectum inter legitimationem per rescriptum Principis, & per subsequens Matrimonium, *num.* 60. Conditiones requisitæ ad hoc ut legitimatio per rescriptum Principis suos habeat effectus, *num.* 61. *& seqq.*
1. Legitimus, an censeatur natus mense septimo matrimonii, aut undecimo post? T. 17. *num.* 3. Vide suprà ℣. *Illegitimorum.* Natus ex matrimonio bonâ fide contracto, sed invalido, non est illegitimus, *n.* 26. *&* 29.
2. Legitimus præsumitur filius, etiam si probetur, uxorem tempore conceptionis filii fuisse adulteram, T. 23. *n.* 85.
3. Legitimi & Legitimati liberi qui? T. 27. *num.* 10. *& seqq.*
4. Legitimi quinam sint, vel reputentur? T. 17. *nu.* 2. *& seqq.* Tales sunt, qui ex vero vel laltem putativo Matrimonio nati sunt. Dummodò Matrimonium in facie Ecclesiæ sit contractum, *num.* 3. Et bona fide, *num.* 4. Sufficit bona fides unius, si in eodem tempore conceptionis adhuc existat, *num.* 5. Sive dein bona fides proveniat ex ignorantia facti, vel juris, *num.* 6. *& seqq.* Si cum dubio contrahitur Matrimonium, aut consummatur, illegitima est proles, *num.* 8. Secus est, si Matrimonio jam contracto dubium exoritur, *num.* 9. Proles stante Matrimonio nata vel concepta præsumitur legitima, etsi alias mater sit adultera, *num.* 10. Et fateatur prolem ex adulterio esse conceptam, *num.* 11. Nisi ex absentia, aut impotentia mariti aliud pateat, *num.* 12. Liberi ex Matrimonio infidelium sine impedimento jure naturæ dirimente nati sunt legitimi, *num.* 13. Expositi quoque legitimi censentur, *num.* 14. Conceptus ante Matrimonium censetur legitimus, si nascitur Matrimonio inter parentes postea contracto, *num.* 17. Secùs est, si imprægnata contrahit cum alio, *n.* 18.
4. Legitimi quomodo ex tempore nativitatis vel conceptionis præsumantur? T. 17. *nu.* 19. *& seqq.* Proles septimo post Matrimonium mense nata censetur legitima, *ibid.* Sicut etiam nata mense decimo, *num.* 20. Non item mense undecimo jam completo, *num.* 21. Benè verò si ante hunc completum nascitur, *num.* 22. Et in casu extraordinario etiam post completum, *num.* 23.

LEPRA. LEPROSUS.

4. Lepra nec est dirimens, nec impediens Matrimonii impedimentum, Tit. 8. *num.* 2. Præbet tamen causam solvendi sponsalia, *num.* 5. Non item faciendi divortium, aut negandi debitum conjugale, *num.* 6. Nisi judicio peritorum sit periculum gravis infectionis, *num.* 7. Qui prius servit conjugem futurum esse lepra infectum, non potest negare debitum, *numer.* 8. Idem, quod de lepra, de aliis etiam infirmitatibus dicendum est, *numer.* 9. Qui sine periculo infectionis potest cohabitare, tenetur, *num.* 10.
Leprosorum Matrimonium. Vide *Lepra, ut supra.*

LEX.

1. Lex, an differat à jure? *num.* 7. Lex æterna dupliciter sumitur; & quomodò? *numer.* 9. *& seqq.* Legis in quo sensu sint capaces creaturæ irrationales? *numer.* 11. A Lege æterna derivantur aliæ Leges, *num.* 13. *& seqq.* Lex naturalis, quæ? *n.* 15. Lex Divina vetus, & nova, quæ? *num.* 24. *& seqq.* In Lege Evangelica, quæ præcepta immediatè obligent ex Jure Divino? *nu.* 25. *& seqq.* Leges Civiles in Decretum Gratiani relatæ, an per hoc censeantur canonizatæ? P. *num.* 68. *& 78.* Legis declaratio jam ab initio censetur legi insuisse, P. *num.* 132. Publicatio requiritur in Legis editione, non item in Legis declaratione, *num.* 133. *& seqq.* Lex prout contra distinguitur à cæteris partibus Juris Civilis, quid & quomodo olim condita? P. *num.* 173. Aliæ Legis definitiones declarantur, *num.* 174. Lex abrogata non superfluit in Jure, P. *num.* 208. An & quando possit allegari? *numer.* 209. Præsertim ob sui rationem? *n.* 210. Lex posterior revocat priorem directè contrariam, etiam non facta ejus mentione, *num.* 212. Leges non dedignantur sacros canones imitari, P. *num.* 227.
Lex, & constitutio ferè sumuntur pro eodem, T. 2. *num.* 5. Magis tamen usitatè differunt; & in quo? *num.* 4. Lex unde sic dicatur? *cit.* T. 2. *num.* 22. Lex generatim accepta quid? *numer.* 23. Legum utilitas commendatur, *num.* 24. Cur Lex sit prodita? *num.* 25. *& seqq.* Conditiones Legis, quæ? *num.* 28. Lex debet esse recta agendorum ratio, *num.* 29. Ad eam requiritur legitima authoritas inferentis, *numer.* 30. Ac debita promulgatio, *num.* 31. Et ut feratur cum voluntate perpetuò obligandi, *numer.* 32. Lex debet esse perpetua, *num.* 33. Et quomodo? *numer.* 34. Conditiones Legis per Isodorum relatæ, declarantur, *nu.* 35. *& seq.* Lex debet esse honesta & justa, *numer.* 36. Secundùm naturam, secundùm patriæ consuetudinem, *num.* 37. Loco, temporique conveniens, *num.* 38. Necessaria, & utilis, *num.* 39. Nec superfluè ponitur alterutra harum dictionum, *num.* 40. Manifesta quoque, *num.* 41. Nullo private modo, sed pro communi civium utilitate conscripta, *numer.* 42. Lex differt à simplici Præcepto in pluribus, *num.* 43. *& seqq.* Lex immediatè afficit locum, sive territorium Legislatoris, Præceptum verò personas, *num.* 43. Lex durat post mortem Legislatoris, non item Præceptum simplex, *nu.* 45. Lex superioris non potest tolli per inferiorem, *cit.* T. 2. *numer.* 75. Benè tamen ab hoc adjuvari per pœnæ adjectionem, *num.* 76. Leges Municipales possunt Principes S. R. J. condere contra jus commune Civile, *cit.* T. 2. *nu.* 81. Potestas condendi Leges civiles, penes quos sit? *numer.* 100. *& seqq.*
1. Lege Evangelicâ introductâ, cessavit Lex vetus, seu Mosaïca, ejusque obligatio, T. 2. *num.* 47. In Lege Evangelica nullum continetur præceptum, quod non sit juris naturalis, præter præcepta Fidei, & Sacramentum, *n.* 48.
Lex ut obliget quoad culpam, vel quoad pœnam, requiritur ejus promulgatio, T. 2. *nu.* 105. *& seqq.*

Vide infrà ℣. *Promulgatio.* Leges nominatim de præteritis caventes, quomodo obligent? *num.* 108. Lex, quando censeatur acceptari, vel esse usu recepta? T. 2. *nu.* 135. Utrùm ad Legem humanam requiratur acceptatio populi? *num.* 136. *& seqq. Leges instituuntur, cùm promulgantur, firmantur, cùm moribus utentium comprobantur:* declaratur, *num.* 139. *&* 140. Leges non censentur esse conditionales, licèt contrario usu abrogari possint; & cur? *num.* 141. Leges nullâ aliâ causâ obligant, quàm quod judicio populi sint receptæ; quomodo hoc verificetur? *num.* 142. Vide supra ℣. *Acceptatio.*

Leges humanæ cæteroquin justæ, an obligent in conscientia? T. 2. *num.* 152. *& seqq.* Obligant Judices in conscientia ad judicandum juxta earum præscriptum, *num.* 152. Et dum absolutè præcipiunt, vel prohibent, regulariter obligant subditos in conscientia, *num.* 153. *& seqq.* Leges Principum Sæcularium præsertim Gentilium unde habeant obligare in conscientia? *num.* 155. *& seqq.* Lex consilii regulariter non est obligatoria, *nu.* 158. Fallit hoc in tribus casibus, *n.* 159.

1. Lex in præsumptione fundata, quid? T. 2. *num.* 162. Secundum Leges in præsumptione fundatas tenentur Judices in judicando procedere, *nu.* 163. *& seqq.* Præsumptio cedit veritati, quomodo? *nu.* 164 *&* 170. Legis præsumptio habetur pro veritate, *num.* 164. Leges in præsumptione fundatæ non sunt injustæ, licet præsumptio quandoque fallat, *num.* 165. Leges fundatæ in præsumptione, quæ à parte rei verificatur, obligant subditos in conscientia, *num.* 166. *& seqq.* An idem dicendum, si id quod Lex præsumit, hîc non subsit? *num.* 168. Sententia affirmativa refertur, ejusque rationes, *num.* 168. *&* 169. Sententia negativa præfertur, *nu.* 170. *& seqq.* Hæc procedit solum secluso scandalo, *num.* 166. *&* 174. Leges in præsumptione à parte rei non subsistente fundatæ, nequeunt observari, etiam ratione scandali, quando ex earum observantia resultat peccatum, *num.* 175. Leges in fictione juris fundatæ, an locum habeant non solùm in Foro externo, sed etiam in Foro Conscientiæ? T. 2. *num.* 185. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Fictio juris.*

Lex pœnalis quid, & quomodo differat à Lege morali? T. 2. *num.* 197. Lex mixta, quæ? *num.* 198. Leges merè pœnales, quæ? *ibid.* Dantur Leges merè pœnales, *num.* 161. *&* 199. *& seqq.* In transgressione Legis merè pœnalis non intervenit culpa Theologica, benè tamen legalis, seu politica, *nu.* 201. *&* 202. Per accidens tamen sæpius etiam intervenit culpa Theologica, *num.* 203. Unde dignoscendum, quòd Lex aliqua sit merè pœnalis? *num.* 204. *& seqq.* Per consuetudinem longævam potest ex Lege humana mixta, fieri purè pœnalis, *num.* 206. Unde colligi possit, quòd Lex contineat pœnam, v. g. excommunicationis latæ, vel ferendæ sententiæ? *cit.* T. 2. *num.* 207. *&* 208. *& seqq.* Leges, seu Constitutiones pœnam ferendæ sententiæ continentes, quâ ratione obligent? *cit.* T. 2. *n.* 221. Tum ante sententiam Judicis? *num.* 221. *&* 222. Tum post sententiam judicis, *num.* 223. *& seqq.* Leges pœnam latæ sententiæ continentes, quomodo obligent? *numer.* 226. *& seqq.* Lex ipso facto imponens privationem Beneficii, privat Reum titulo, non possessione ejus, *num.* 234. Vide infrà ℣. *Pœna.*

Lex irritans declaratur, T. 2. *num.* 239. Ea potest irritare quosdam contractus, aliosque actus humanos, ita ut nullius sint roboris, *num.* 239. *& seq.* Idque dupliciter, videlicet ipso jure, *num.* 240. Vel per sententiam judicis, *numer.* 241. Regulæ ad dignoscendum, an Lex ipso jure irritet contractum, vel per sententiam, *num.* 242. Legum irritantium obligatio, atque effectus qui? *nu.* 244. *& seqq.* Si Lex contractum non ipso jure irritet, sed irritandum decernat, valet, donec per sententiam judicis rescindatur, *num.* 245. Notabilis objectio. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi, ponitur, atque explicatur, *num.* 246. *& seqq.* Si Lex ipso jure irritet contractus, electiones &c. nulla istis tribuitur actio in Foro externo, imo hi jam ab initio fuerunt invalidi, *nu.* 251. Quomodo nihilominùs dicantur irritandi per sententiam judicis? *num.* 252. Quid dicendum pro Foro conscientiæ? *num.* 253. *& seqq.* Si contractus, vel electio &c. non plenissimè, sed civiliter tantùm ipso jure infirmetur, simulque nemo se opponat, tunc in conscientia tutus est, qui virtute talis actûs aliquid possidet, *num.* 255. Exemplificatur, atque probatur hoc, *num.* 256. 257. *& seqq.* Differentia inter Legem actûs ipso jure irritantem, & inter Legem actûs irritantem secutâ sententiâ judicis, *num.* 260.

1. Leges obligant tantùm subditos proprii territorii, T. 2. *num.* 264. Neque istis adstringuntur subditi, actu non existentes intra territorium Legislatoris, *num.* 265. Utrùm Legislator teneatur propriis legibus? *num.* 266. *& seqq.* Legibus à Republica, vel capitulo latis, obligantur singuli de tali communitate, etiam Senatores, Canonici, *num.* 266. Leges aliæ sunt, quæ in Principem non cadunt, aliæ quæ Principem æquè ac subditos decent, *nu.* 267. Istis posterioribus Legislator non tenetur quoad vim coactivam, benè tamen quoad vim directivam, *nu.* 268. *& seqq.* Vis directiva, & coactiva legum, quid? *nu.* 269. Legi Divinæ est Papa subjectus, *numer.* 273. Vide supra ℣. *Constitutionibus Ecclesiasticis.*

Leges Civiles an obligent Clericos? T. 2. *num.* 290. *& seqq.* Leges Juris Civilis, quæ disponunt de Ecclesiis, Episcopis & Clericis, ex se non obligant, *num.* 295. Nisi approbentur ab Ecclesia, *nu.* 296. Et quomodo fiat talis approbatio? *num.* 297. Non tamen idcirco sunt inutiles, imò juvant ad plura, *num.* 298. *&* 299. Leges sæculares de contractibus &c. si sint favorabiles extenduntur ad Clericos, secùs si præjudiciales, *cit.* T. 2. *num.* 315. *& seq.* Lex Clericis præjudicialis, & non præjudicialis quæ? *num.* 319. Leges juris Civilis circa contractus, & alias profanas causas generaliter latæ; si sacris Canonibus contrarientur, extenduntur ad Clericos, *num.* 320. *& seqq.* An hoc ipsum procedat de statutis inferiorum Laicorum? *num.* 322. *& seqq.* Disparitas inter Leges Juris Civilis, & statuta particularia locorum, *n.* 325. Vide supra ℣. *Clerici an obligentur.*

1. Legum interpretatio, quid, & quotuplex sit? T. 2. *nu.* 351. *&* 357. *& seqq.* Legis extensio duplex, una propriè dicta, seu extensiva, *num.* 371. Altera comprehensiva, seu inclusiva, & improprie dicta, *num.* 372. Legum interpretatio majori cum libertate fit per Legislatorem, quàm per inferiorem, *cit.* T. 2. *num.* 382. Regulæ pro Legum interpretatione deservientes, præcipuè inferioribus, declarantur, *num.* 383. *& seqq.* usque ad *nu.* 447. Interpretatio potiùs menti, quàm verbis legis convenire debet, *num.* 386. Mens legis unde colligatur? *num.* 387. Ratio legis, *nu.* 388. A verbis Legis non est recedendum, nisi manifestum sit, aliud sensisse Legislatorem, *num.* 389. Vide supra ℣. *Interpretatio.*

Lex

Lex limitatoria, dum certum casum à Lege excipit, censetur hanc declarare, atque confirmare in reliquis, T. 2. *num.* 405. Non censetur plus de priori lege mutatum, quàm est expressum in posteriori, *cit.* T. 2. *num.* 419. Lex nova generaliter loquens, distinguitur secundùm Leges antiquas speciales, *nu.* 420. Leges exorbitantes à Jure communi sunt strictæ interpretationis, nec producendæ ad consequentiam, *num.* 421. Limitatur in æquiparatis, *nu.* 422. Et ob identitatem rationis in lege expressâ, & in nonnullis aliis casibus, *nu.* 424. *& seqq.* Lex pœnalis, & omnis alia odiosa, in dubio est strictè interpretanda, *num.* 427. Secùs, si verba ejus sint clara, *num.* 428. Lex odiosa extenditur nihilominùs ob identitatem rationis in lege expressâ, *nu.* 429. Et declaratur hoc exemplis, *nu.* 430. Et idem est, quando unica tantùm ratio legis afferri potest, *nu.* 431. *&* 432. Verba legis pœnalis debent intelligi cum effectu, *num.* 433. Nisi sint casus excepti, *num.* 434. Leges favorabiles ampliori interpretatione sunt adjuvandæ, *num.* 435. Idque declaratur, *num.* 436. *& seqq.* Leges pœnales cur non censeantur favorabiles, licet respiciant bonum commune? *num.* 442. In istis debet separari favor ab odio; idque exemplificatur, *num.* 443. Quid agendum, si Lex partim sit favorabilis, partim odiosa, *nu.* 438. *& seqq.*

Legis abrogatio, derogatio, & irritatio, quid; & quomodo differant? T. 2. *num.* 484. *&* 485. Leges semel latæ possunt denuò revocari, *num.* 486. *& seqq.* Etiamsi habeant clausulam: *Hæc in perpetuum valitura Constitutione, num.* 487. Non tamen sunt revocandæ absque justa causa, *num.* 488. *& seqq.* Justæ causæ mutandi leges, quæ? *n.* 489. *&* 490. Lex prior quando censeatur revocari per posteriorem? *cit.* T. 2. *num.* 491. *& seqq.* Posterior tollit priorem sibi directè contrariam, etiam non factâ hujus mentione, *nu.* 491. Alias, si non sit directè contraria, oportet jura juribus concordare, *n.* 492. Etiam verba impropriando, *num.* 494. Imò & per sensum subauditum ad concordiam revocando, *nu.* 495. Lex generalis posterior non tollit legem specialem priorem, sed per hanc distinguitur, *n.* 496. *&* 497. Lex nova generaliter lata non tollit consuetudines, & statuta particularia locorum, *numer.* 498. Nisi id exprimat, & quomodo hoc fiat? *num.* 499. Vide supra ℣. *Jurium Correctio.* Inter leges & Rescripta, quæ sit convenientia, & differentia? T. 3. *n.* 1.

1. Lex inferioris cur non valeat contra Sacros Canones, benè tamen consuetudo? T. 4. *nu.* 11. *& nu.* 140. A legibus quâ ratione differat consuetudo? T. 4. *num.* 19. *& seqq.* Lex tribus modis potest resistere consuetudini, *cit.* T. 4. *nu.* 44. Nempe hanc reprobando tanquam irrationabilem, & corruptelam, *num.* 45. *&* 46. Vel simpliciter prohibendo, consuetudinem contra legem induci; & an tunc valeat consuetudo de novo inducta contra ejusmodi legem? *num.* 47. *& seqq.* Vel derogando consuetudini sub clausula, *Consuetudine contrarid quâlibet non obstante*; & quas consuetudines tunc tollat? *numer.* 53. *& seqq.* Lex, & contraria consuetudo, possunt simul esse rationabiles ex diverso respectu, *num.* 40.

Lex posterior generalis abrogat consuetudinem priorem generalem, licet nullam hujus faciat mentionem, T. 4. *nu.* 182. Secus dicendum de consuetudinibus particularibus locorum, *n.* 183. Vide supra ℣. *Consuetudo ritè introducta.*

Lex Diœcesana, & Lex jurisdictionis, sunt valdè diversæ, adeoque res judicata in una non obstat agenti in altera, T. 31. *n.* 84. Ad Legem Diœcesanam, & Legem jurisdictionis spectant omnia jura Episcopalia, *num.* 83. *& seqq.* Quæ *in dando* consistunt, spectant ad legem jurisdictionis, *numer.* 90. Quæ consistunt *in recipiendo*, pertinent ad Legem Diœcesanam, *n.* 91. Hæc opinio graviter impugnatur, sed defenditur, *n.* 92. 93. *&* 94. Lex Diœcesana, & Lex Jurisdictionis, quomodo sint interpretandæ? *num.* 90. *& seqq.* Quænam sint illa, quæ specialiter pertinent ad Legem Diœcesanam Episcoporum, *n.* 95. *& seqq.* A Lege Diœcesana regulariter sunt exempta omnia Monasteria, *num.* 85. *&* 86. Non verò Capellæ, seu Parochiæ sæculares ipsis incorporatæ, *num.* 87. Asserens aliquid pertinere ad Legem Diœcesanam, tenetur hoc probare, *n.* 106. A Lege Jurisdictionis Monasteria non sunt exempta, nisi speciali privilegio sint munita, *num.* 85. *&* 88. *& seqq.*

2. Lex Civilis quando censeatur obligare ad culpam, etiam pro foro conscientiæ? T. 24. *n.* 89. Juramentum contra Leges Civiles, earumque prohibitionem factum, an obliget? *n.* 88. 89. *& seqq.* Vide supra ℣. *Juramentum contra Leges Civiles.* Lex magis subvenit illi, qui facit actum ex necessitate, quàm ex voluntate, T. 24. *n.* 152.

Lex, *Diffamari, C. de Ingenuis & manumiss.* quid statuat? T. 2. *num.* 174. Ea habent locum in diffamatione super omni genere causarum, tum criminalium, tum civilium majoris momenti, *num.* 176. Quæ requirantur ut remedio Leg. *Diffamari* locus sit? *num.* 177. In Judicio ex *Leg. Diffamari*, Judex competens est judex *Diffamati*, *num.* 178. *&* 179. In causis diffamationum duplex intervenit judicium; unum diffamationis; alterum actionis principalis, *num.* 180. In judicio diffamationis, Clericus diffamans nequit conveniri coram Judice Laico, *ibid.* Si Reus, putà Diffamator, est alienæ jurisdictionis, proprius ejus Judex pro executione citationis est requirendus, *num.* 181. Hæc citatione non obstante, potest Diffamator, seu Actor, postea convenire Diffamatum, coram quo maluerit ejus Judice, *n.* 182.

3. Leges civiles disponentes de Ecclesiis, & earum personis etiam in earum favorem non valent, T. 49. *num.* 78.

Legi Diœcesanæ Regulares non sunt subjecti, T. 39. *num.* 12.

Leges Romanæ promulgatæ obligant ubique, T. 49. *num.* 86. *& seq.*

5. Legis Commissoriæ pactum quid; & an sit licitum? T. 19. *n.* 117.

R. J. Leges civiles, SS. Canonibus contrariæ, sunt nullæ, C. II. R. LXXVI. *n.* 4.

Leges pœnales censentur odiosæ, C. II. R. XV. *num.* 10.

Legi fraus fieri potest quadrupliciter, 1. de re ad rem, 2. de persona ad personam, 3. de contractu ad contractum alium, 4. de contractu ad contractum eundem, sed alio modo, C. II. R. LXXXIII. *n.* 4. 5. 6. 7.

— aliud est facere in fraudem Legis, aliud contra legem, C. II. R. LXXXVIII. *n.* 3.

Legis finis & ratio est anima ejusdem, C. II. R. I. *n.* 19. R. LXXXIII. *n.* 8.

Legis verba non nudè sumenda, sed intentio &c. C. II. R. LXXXVII. *n.* 8.

Lex & natura horrent inutiles Ambages, C. II. R. LIX. *n.* 2.

Legem dicere quid intelligatur? C. II. R. LVII. *num.* 2.

— contra legem prohibentem facta quando annullentur? C. II. R. LXIV. *n.* 9.

— contra legem prohibentem, vel irritantem, vel præscribentem formam actûs, quomodo quid fiat? *ibid. n.* 2. 3. 4.

LIBELLUS.

2. Libellus quid? *T.* 3. *num.* 2. Debet dari in scriptis, *n.* 3. Et primò Judici, postea per hunc Reo, *ibid.* Debet esse brevis, *num.* 4. Et claram continere intentionem Actoris; & cur? *nu.* 5. Redditur quinque modis obscurus, *num.* 6. Libellus alius civilis, alius Criminalis, *nu.* 7. Solet constare tribus partibus, *n.* 8. Qualiter sit concipiendus? *num.* 9. An, & quomodo oporteat in eo exprimere causam petendi? *num.* 10. *&* 14. *ac seqq.* Alioquin Reus non tenetur respondere, *nu.* 15. Si tamen non excipiat, valet judicium, *num.* 16. In actione reali sufficit in libello exprimere causam petendi remotam: secus in personali, *num.* 14. *&* 17. In Libello de Jure Canonico non est necessariò exprimendum nomen actionis, *num.* 18. Ac in dubio censetur intentata actio præ cæteris utilior Actori, *nu.* 19. An de Jure Civili necesse sit, in libello exprimere nomen actionis? *n.* 20. Etiam secundùm Canones admittitur Actor exprimens in libello nomen actionis, *n.* 21. Et quid si proposuit actionem inseptam? *ibid.* In libello actionum civilium opus est conclusione, *nu.* 22. Secùs in actionibus criminalibus, *nu.* 23. Conclusio libelli in actionibus civilibus, qualiter facienda? *nu.* 24. Solent eidem addi clausulæ salutares; & cur? *n.* 25.

2. Libellus semel oblatus Judici, an possit mutari, vel emendari? *T.* 3. *n.* 26. *& seqq. Mutari & emendari libellum*, differunt, *num.* 26. Libellus Judici oblatus potest mutari usque ad litis contestationem, *num.* 27. An etiam sæpius possit mutari, *num.* 28. Post litem contestatam nequit mutari libellus, *nu.* 29. Nisi refusis expensis velit Actor à priori instantia recedere, *num.* 30. Emendare libellum, licitum est usque ad sententiam, *nu.* 31. Idque declaratur exemplis, *n.* 32. Actor exprimens in libello certam causam, eam que probans, succumbit, licèt probet aliam, *num.* 33. Quamvis idcircò non prohibeatur, ex causa illa nova denuò agere, *num.* 34. Si Actor certam causam in libello non expressit, sufficit probare quamcunque justam causam etiam supervenientem, *n.* 36. *&* 37.

Libelli oblationis effectus, qui? *T.* 3. *num.* 38. *& seq.* Qualiter ipsa interrumpat præscriptionem? *num.* 39. Actor post libellum per Judicem Reo porrectum, obligatur litem prosequi; & quando secùs, *nu.* 40. An unà cum citatione fit necesse, vel saltem consultum, transmittere Reo tenorem libelli? *T.* 3. *n.* 61. Libelli oblatio an possit fieri quolibet tempore, etiam feriato? *T.* 9. *num.* 47. *&* 48. Secundùm formam Libelli debet fieri probatio judicialis, *T.* 19. *num.* 56. Debet sententia esse conformis libello; & quomodo? *T.* 17. *num.* 77. *&* 79. Adeò ut Judex appelletur *siculus*, qui ultra petita in libello judicat, *n.* 78. & *T.* 3. *n.* 33. Fallit illud in certis casibus, *T.* 27. *n.* 80. *& seqq.*

5. Libellus accusationis in processu Criminali, quando, & quomodo fieri possit ac debeat? *T.* 1. *num.* 349. *& seqq.* Præstat etiam cum illo offerre directorium probationis, & testium denominationem, *n.* 354. *& seq.*

LIBERI.

2. Liberi. Vide suprà ℣. *Filiusfamilias.*

3. Liberi illegitimi, Naturales, Spurii, ex damnato coitu, qui? *T.* 26. *num.* 410. An & quando succedant Parentibus, vel possint esse hæredes? *ibid. & num. seqq.*

Liberi legitimi Naturales, Legitimati per Matrimonium, vel rescriptum Principis aut Comitis Palatini, spurii ex damnato coitu qui? *T.* 27. *num.* 9. *& seqq.*

Liberi an & quando sine consensu Parentum Religionem ingredi, & suscipi possint? *T.* 31. *n.* 77.

Liberi prioris Matrimonii habent tacitam Hypothecam in bonis parentis iterum nubentis, *T.* 21. *n.* 23.

Liberos habere dicitur qui unicam prolem habet? *T.* 26. *n.* 623.

4. Liberi sequuntur quoad statum servitutis & libertatis conditionem matris, *T.* 10. *num.* 2. Est tamen proles libera, sive mater talis fuerit tempore conceptionis, sive nativitatis, *num.* 3. Quoad nobilitatem & dignitatem proles legitimè natæ sequuntur conditionem patris, *nu.* 4. Eandem sequuntur etiam uxores, *n.* 5. Nisi alicubi contraria sit consuetudo, *n.* 6. Aut specialis statuta, *n.* 7.

Liberi ubi, & cujus expensis educari debeant facto divortio, *T.* 19. *n.* 103. *& seqq.*

Liberi legitimi. Vide *Legitimi.*

Liberi Illegitimi. Vide *Illegitimi.*

LIBER, LIBERTAS.

1. Liberi homines, & libertini qui? *T.* 18. *n.* 1.

4. Libertas res inæstimabilis, & omnibus rebus favorabilior est, *T.* 10. *n.* 3.

R. J. Libertatis causa est favorabilis Actori, C. II. R. XI. *num.* 10.

LIBERTUS.

2. Libertus non admittitur in testem adversùs Patronum suum, *T.* 20. *num.* 145.

LIBRI.

1. Libri Decretalium, Clementinarum, & extravagantes, habent indubiam authoritatem legis, P. *n.* 87. *& seqq.* Cur solis Doctoribus Bononiæ commorantibus tuerint transmissi? *num.* 88. Libri canonici, unde sint tales? *T.* 1. *n.* 73. Libri Auctorum damnatorum rectè jubentur comburi, cit. *T.* 1. *n.* 223. Libro damnato, non idcircò censetur damnatus Auctor, *n.* 224. *&* 225. Damnato tamen Authore, ejus quoque libri censentur damnati; & quomodo? *n.* 220. *& seqq.*

1. Libros edere non possunt Regulares absque examinatione, & approbatione Ordinarii, *T.* 31. *n.* 143. Quid dicendum de Lectionibus, Disputationibus, vel Concionibus? *n.* 144.

2. Libri Parochorum non habentium speciale Archivium, quam vim probandi habeant? *T.* 23 *n.* 126. *& seqq.* Quos libros Parochus teneatur habere? *n.* 126. Libri Parochiales de quorundam Baptismo, Matrimonio, vel morte attestantes, plenè probant, *nu.* 127. Et qualiter probent Libri Parochiales, in quibus annotantur redditus, jura, & bona Ecclesiæ suæ? *num.* 128.

Libri rationum, ac hujusmodi, in Archivio publico reperti, an plenè probent? T. 22. *num.* 102. Et quæ conditiones ad id requirantur? *num.* 103. 105. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Scripturæ privatæ.* Quid dicendum de Libris ex Archiviis Monasteriorum, Civitatum &c. extractis? T. 22. *num.* 114. 115. 118. *& seqq.* In summis parvis datur plena fides libris Monasteriorum, Civitatum &c. *num.* 120. *& num.* 208. *& seqq.* Libri antiqui Ecclesiarum probant pro Ecclesia; præsertim quando agitur de probandis finibus, *num.* 121. Id ipsum procedit, quando ex libris Monasterii comitat de solutione decennali uniformi censuum, quia tunc solita solutio censûs rectè probatur, *num.* 122. Et quid si agatur de probando dominio, vel possessione? *num.* 123. Quando agitur contra Monasterium, tunc contra illud ex Libris ejusdem plena fides inducitur, *nu.* 124. Idem dicendum, quando subditus tales libros,

bros, vel scripturas Monasterii, allegat contra alium subditum illius, *n.* 125.

Libri rationum, quid? T. 22. *n.* 135. Ad librum rationum commodè reducitur Inventarium privatum, *num.* 136.

Libri rationum, qui, & à quibus confici soleant? T. 22. *num.* 194. Quæ fides debeatur libris rationum? *num.* 194. *& seqq.* Regulariter non probant plenè pro scribente, benè tamen contra ipsum, *n.* 195. Nec probant pro hærede scribentis, etiamsi succedat Fiscus, aut Ecclesia, *num.* 196. Cur Libros rationum suarum teneantur edere Fœneratores? *num.* 197. Liber rationum probat contra scribentem, etiamsi sit scriptus manu alterius de sua voluntate, *num.* 198. Et quid si principalis neget, ipsum de sua voluntate esse scriptum, *numer.* 199. Datur nihilominus aliqui casus, in quibus liber rationum probat pro scribente, aut in commodum suorum hæredum, *num.* 200. *& seqq.* Ut si Lege publicâ sic disponatur, *num.* 201. Aut consuetudine, vel statuto speciali, *num.* 202. Prout alicubi probant libri mercatorum, saltem usque ad certam quantitatem, *num.* 202. *&* 203. *& seqq.* Liber rationum defuncti, qui fuit vir bonus, facit pro hærede semiplenam probationem, *Tit.* 22. *num.* 206. Non verò plenam, nisi aliis adminiculis adjuvetur, *num.* 207. Libro rationum Tutoris, Mercatoris, seu alterius Administratoris viventis, prævio scribentis juramento statur in parvis, ac verisimilibus summis, dummodo ille sit vir legalis, *num.* 208. Secùs dicendum in magnis summis, nisi concurrant legitimæ probationes, vel sufficientia adminicula, *num.* 209. Adminicula hujusmodi, quæ sint? *num.* 210. 211. 212. *& seqq.* Liber rationum debet simul continere data & accepta &c. *num.* 212. In eoque addi causa ex qua aliquid acceptum, & expensum fuit, unà cum anno, mense & die, *num.* 213. Debet esse candidus, seu carens cancellationibus, & superductionibus, *num.* 215. Juramentum illius, qui librum rationum composuit, præstat adminiculum, quòd contenta in eo sint vera, *num.* 216. *&* 217. In defunctis, qui olim scripserant librum rationum, supplet mors efficaciam juramenti, *num.* 218. Ut liber rationum probet pro scribente, requiritur, ut is ad petitionem partis exhibeatur, *num.* 219. Et quod in ea solùm sint descriptæ res pertinentes ad officium de quo tractatur, *num.* 220. Sitque compaginatus, non autem in foliis volitantibus, *ibid.* Libri rationum debent edi cum die, secùs in editione instrumentorum, *T.* 22. *num.* 241.

3. Libri Feudorum an sint authentici? *T.* 20. *nu.* 39.

5. Libri Missarum quomodo formari debeant ad hoc ut cognosci valeat, Missas omnes juxta decreta Pontificia, & intentionem petentium rite fuisse persolutas, *T.* 3. *n.* 214.

Libri legi quinam, & quomodo prohibeantur per Indicem librorum prohibitorum? *T.* 7. *num.* 99. *& seqq.* Prohibentur per illum libri triplicis Classis, videlicet primæ: & qui? *num.* 100. Secundæ Classis: & qui? *num.* 101. Tertiæ: & qui? *num.* 102. Libri secundæ, & tertiæ Classis, ob doctrinam minùs sanam prohibiti, sub peccato gravi quidem, sed nullâ sub Excommunicatione prohibentur, *nu.* 105. De facto novus confectus est Index librorum prohibitorum continuò crescens, *num.* 109. Easdem cum antiquo regulas habens, *num.* 110. Enumerantur Regulæ Indicis librorum prohibitorum, *n.* 111. Librorum per Indicem prohibitorum Lectio num etiam in Germania, & partibus septentrionalibus sit peccaminosa? *num.* 113. *& seqq.* Etiam Regulares tenentur ad observantiam Indicis librorum prohibitorum, *num.* 121.

Librorum hæreticorum Lectio, Retentio, Impressio, defensio, quomodo sint prohibitæ per Bullam Cœnæ? *T.* 7. *num.* 34. *& seqq.* Prohibentur sub excommunicatione omnium, & solorum librorum hæresin continentium, vel de Religione tractantium Lectio, Retentio, &c. *num.* 35. Ad quam incurrendam requiritur, ut author libri sit hæreticus, *num.* 36. Quid juris de libris Controversiæ, quos in his partibus Catholici, & Hæretici contrà se invicem edunt, *num.* 38. Lectio libri hæretici est prohibita, etsi liber sit tantùm manu scriptus, *numer.* 39. Nomine libri hæretici veniunt etiam Epistolæ, Conciones, Orationes, & aliæ breves scripturæ Hæreticorum, *num.* 40. *& seqq.* Requiritur insuper ad incurrendam Excommunicationem, ut liber Hæretici tractet de Religione, vel hæresin contineat, *numer.* 46. Quandonam censeatur liber Hæretici principaliter de Religione tractare, vel alio de objecto tractans, hæresin inspersam habere ad hoc, ut censeatur à Bulla Cœnæ prohibitus? *numer.* 47. *& seqq.* Ulterius requiritur, ut talis liber hæreticus scienter legatur, *numer.* 55. Sine licentia sedis Apostolicæ, *num.* 56. Facultatem legendi libros prohibitos hæreticos, eamque communicandi, an, & quomodo habeant Episcopi Germaniæ? *num.* 57. *& seqq.* Etiam doctissimi sine facultate legentes librum hæreticum sunt Excommunicati, licèt bono animo, & absque perversionis periculo legant, *numer.* 65. *& seq.* Excusat tamen parvitas materiæ, *num.* 67. Et quæ? *nu.* 68. *& seqq.* Excommunicatur, qui legit notabilem partem libri, etsi in illa hæresis non contineatur, imò qui legit solam dedicationem, vel procemium, *num.* 70.

Librorum hæreticorum omnium illorum Retentio est prohibita, quorum Lectio est prohibita per Bullam Cœnæ, *T.* 7. *numer.* 71. Sive dein suo, sive alterius nomine, sive in propria, sive in aliena domo eos quis retineat, *num.* 72. Etiam partem retinens pro involucro peccat, *num.* 73. Datur tamen in Retentione parvitas materiæ: & quæ? *num.* 74. *& seqq.*

Librorum hæreticorum Lectionem, & Retentionem, etiam in Germania, & aliis partibus Septentrionalibus, sine peccato gravi, & Excommunicatione haberi non posse, ad longum remonstratur: & ex professo refutatur doctrina Laymani, & Becani, dicentium, Bullam Cœnæ quoad hoc in his partibus non esse receptam, vel consuetudine contraria abrogatam, *T.* 7. *n.* 79. *& seqq.*

Libros hæreticos an, & qualiter legere, & retinere possint vi Indulti, seu facultatis Pontificiæ, Regulares? *T.* 7. *num.* 130. *& seqq.* Lectores, & Professores, etiam Controversiæ, illos sine speciali licentia legere non valent, *n.* 125.

Libri hæretici, vel aliàs prohibiti, debent tradi Inquisitoribus, vel comburi, vel consignari aliquibus habentibus facultatem legendi, præsertim Monasteriis: & Quare? *T.* 7. *n.* 127. *& seq.*

Librorum prohibitorum Impressio qualiter prohibita per Bullam Cœnæ? *T.* 7. *nu.* 135. Et qualiter per Tridentinum? *num.* 136. Item, qualiter per indicem Librorum prohibitorum? *num.* 137. Licentiari quid? *T.* 5. *nu.* 4. In favorabilibus veniunt nomine Doctorum, & gaudent illorum privilegiis, *nu.* 12. Et quibus? *n.* 6. *& seqq.*

LICERE.

R. J. Licere cui licet, quod plus est, licet etiam quod est minus, C. II. R. LIII. *n.* 2. &c.

Licere non licet per alium, nec pro alio facere, quod per se, vel pro se non licet, C. II. R. LXVII. *n.* 23.

LIMES.

2. Limites Provinciarum, Diœcesium, Parochiarum &c. præscribi non possunt, T. 26. *num.* 40. Secùs dicendum de limitibus prædiorum, privatâ authoritate constitutis, *num.* 41. Imo & de prioribus limitibus, si de ipsorum certâ ordinatione non constet, *num.* 42.

LINEA.

4. Linea Consanguinitatis quid? & quotuplex? T. 14. *num.* 7. *& seqq.* Linea recta ascendens, & descendens, quid? *n.* 8. Transversalis quid? alia est æqualis, alia inæqualis, *n.* 9.

LIS, LITIGATOR, LITIGIOSUM.

1. Lites execrari, bonarum mentium est, T. 34. *n.* 2. Incertus est litis eventus, *ibid.* In litibus, seu controversiis caularum, quæ malæ oriantur S. Ivonem? *num.* 3. Lites alienas redimere non licet Advocatis, nec aliis, T. 37. *num.* 46. *& seqq.* Et qualiter id prohibitum? *numer.* 47. Excipiuntur hinc actiones liquidæ, *num.* 48. Item cessio litis per donationem facta, *num.* 49. Et nonnullæ aliæ cessiones litium; & quales? *numer.* 50. Quid de cessione, ac emptione litium, in Jure Canonico statuatur? T. 42. *num.* 15.

2. Lis, quid? T. 1. *num.* 14. Et quodnam litis exordium? *n.* 15. 17. *& seqq.* Litis verbum non Criminalem, sed civilem cauſam designat, T. 22. *n.* 289.

Lis non debet quempiam suâ possessione privare, T. 28. *n.* 251.

Lis pendere, quandonam censetur? T. 16. *num.* 2. Differentia quoad hoc ex parte Actoris, & Rei, *num.* 3. Ad litis pendentiam plura requiruntur; & quæ? *num.* 4. *& seqq.* Disparitas inter perpetuationem Jurisdictionis, & inter inducendam litis pendentiam, *num.* 6. Litis pendentiæ effectus, qui? *num.* 10. *& seqq.* Lite pendente non debet possessor privari commodo suæ possessionis, *n.* 10. etiam intelligendo istud in cauſis matrimonialibus; & qualiter? *num.* 11. 12. & 13. Rescriptum lite pendente impetratum, censetur subreptitium, si non facta sit de ea mentio, *num.* 14. & 15. Litigiosarum rerum alienatio est prohibita; & cur? *nu.* 16. & 17. Exceptis certis casibus; & quibus? *nu.* 18. & 19. Estque vel ipso jure irrita, vel saltem irritanda, *num.* 20. & 21. Et quæ differentia inter hæc duo? *num.* 22.

Lite pendente nihil est innovandum, T. 16. *num.* 1. *& seqq.* Attentata lite pendente, dicuntur laborare *vitio litigiosi*, *nu.* 34. Quidquid innovatur lite pendente, debet revocari in pristinum statum, *nu.* 35. *& seqq.* Adeò, ut parte opponente impediatur processus ad ulteriora, *n.* 36. Vide infrà ℣. *Res litigiosa.*

Potestque Actor suspenso petitorio, transire ad vitium Litigiosi, *n.* 41. Lite pendente quomodo nihil sit innovandum circa Beneficia Ecclesiastica, *n.* 42. 43. *& seqq.* Quæ sint pœnæ contrahentium de re litigiosa? *n.* 49. *& seqq.*

2. Litis contestatio est lapis angularis, & fundamentum Judicii, T. 1. *nu.* 19. Litis pendentia inducitur per citationem, postquam hæc pervenit ad partem citatam, T. 3. *nu.* 7. & 8. Litis contestatio, quid? T. 5. *num.* 1. & 2. Est fundamentum & basis, lapisque angularis Judicii ordinarii, *num.* 3. In Judicio summario ea non requiritur, licèt fieri possit, *numer.* 4. Vim litis contestationis habet in judicio summario primus actus, qui sit vel cæteroquin fieri solet post litem contestatam, *ibid.* Litis contestatio quibus modis inducatur? T. 5. *nu.* 5. *& seqq.* Praxis communis ipsam faciendi, *num.* 6. Ea etiam fit, si Reus in judicio simpliciter neget, quod Actor petivit, *num.* 7. Atque in dubio præsumitur animus contestandi litem, *numer.* 8. An censeatur fieri sub verbo dubio, Non credo &c. *num.* 9. Ea non fit, quando reus respondet cum protestatione, se nolle per hoc contestari litem, T. 5. *num.* 10. *& seqq.* Protestatio non contestandi litem, quando locum habeat? *num.* 13. Quid, si post eam Reus simpliciter respondeat negativè? *num.* 14. Tergiversans potest compelli ad contestandam litem; & quomodo? *num.* 15. Per solas positiones Actoris, ac responsionem Rei ad eas, non inducitur contestatio litis, *num.* 16. Nec per confessionem Rei in judicio factam ante oblatum libellum Actoris, *nu.* 17. Quid si fiat in judicio post oblatum libellum? *num.* 18. & 19. Aut si Reus confiteatur quidem se debere, sed opponat exceptionem? *nu.* 20. Quando Reus simpliciter confitetur animo contestandi litem, tunc ipsa inducitur, *num.* 21. & 22. Et solvuntur instantiæ, *num.* 23. & 24. Litis contestatio non inducitur per oppositam exceptionem, *nu.* 25. Tam declinatoriam Fori, quàm peremptoriam, *nu.* 26. *& seqq.*

Litis contestationis effectus, sunt multiplices, T. 5. *nu.* 29. *& seqq.* Per eam constituitur Judicium, *nu.* 30. Ac partes litigantes sese obligant ad instantiam Judicialem prosequendam, *num.* 31. Ex ea oritur Actio judicati, *num.* 32. Post litem contestatam non potest Judex reculari, *num.* 33. Nec postea possunt opponi exceptiones dilatoriæ, vel declinatoriæ Fori, *num.* 34. Per eam perpetuatur jurisdictio Delegati, *num.* 35. Ac post ipsam Procurator invitus revocari nequit, *num.* 36. Neque mutari libellus, *numer.* 37. Et quid, si post eam alterutra pars litigantium recuset præstare juramentum calumniæ? *num.* 38. Per litis contestationem actiones temporales fiunt perpetuæ, *num.* 39. Atque per ipsam fit, ut actiones pœnales transeant in solidum contra Rerum hæredes, *num.* 40. Per eam interrumpuntur præscriptiones longi temporis, *nu.* 41. Hi, aliique effectus, non nisi per validam litis contestationem inducuntur, *n.* 42.

2. *Lite non contestatâ non debent testes recipi, neque potest ad sententiam diffinitivam procedi*, est regula, T. 6. *numer.* 1. Ante litem contestatam potest ferri sententia interlocutoria, non item diffinitiva; & cur? *num.* 2. & 3. In certis casibus possunt recipi testes ante litem contestatam; & quibus? *nu.* 4. *& seqq.* Possunt testes recipi ante litem contestatam in Judiciis summariis, *num.* 6. Etsi adsit periculum, ne testimonii facultas pereat, v. g. ob testis mortem, vel absentiam diuturnam, *num.* 7. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Testes recipi.* Regula data fallit in casu contumaciæ Rei, estque periculum in mora; idque exemplificatur, *num.* 16. Quid, si non ita requirant celerem expeditionem? *num.* 17. Aut ipsemet Actor contumaciter se absentet? *num.* 18. Fallit etiam, quando ad instantiam partis fit receptio testium ad perpetuam rei memoriam, *numer.* 19. Tunc tamen pars adversa est citanda, *numer.* 20. Fallit insuper, quando agitur per viam inquisitionis super aliquibus excessibus, *numer.* 21. & 22. Alii casus, in quibus dicta Regula fallit, *num.* 23. In cauſis criminalibus criminaliter intentatis nunquam recipiuntur testes ante litem contestatam pro instituenda futura accusatione, *num.* 24. & 25. Secùs, quando agitur de crimine solùm civiliter, *num.* 25. Declaratur ulteriùs data Regula, *nu.* 27. Ad litis contestationem an requiratur simultanea utriusque partis præsentia? T. 14. *n.* 87.

4. Lis

4. Litis extinctio de re magni momenti est causa dispensandi super impedimentis, *n.* 72.

2. Litigatoris absentia Dei præsentia repletur, T. 14. *num.* 101.

1. Litigiosa res, quæ? T. 9. *n.* 56.

3. Litigiosa res emi non potest, T. 17. *n.* 49.

LITTERÆ.

1. Litteræ Beneficiales, quæ? T. 3. *num.* 29. Litteræ Apostolicæ per quamcumque abrasionem ab impetrante factam reddunturfalsæ, & radens Fallarius, T. 3. *n.* 226. Vide infrà ℣. *Rescriptum.*

Litteræ Dimissoriæ, quid? T. 11. *num.* 109. Differunt à Commendatitiis, seu Testimonialibus Litteris, & formatis, *num.* 112. Per *Formatas* quæ Litteræ intelligantur? *num.* 113. Vide suprà ℣. *Dimissoriæ litteræ.*

2. Litteræ mutui Compassûs, quæ? T. 20. *num.* 433. Hæ requiruntur pro citatione testium alienæ jurisdictionis, *ibid.* Non tamen ipsis indiget Episcopus, in cauſis Ecclesiasticis citans testes Laicos suæ Diœcesis; & cur? *num.* 434. Litteræ remissoriales, seu Remissoria, concedi debent alteri Judici, si testes personaliter venire nequeant, T. 20. *num.* 435. *& seqq.* Litterarum Apostolicarum Executor cum clausula, *si idoneum eum inveneris*, potest recipere informationes à testibus non juratis, T. 20. *num.* 475. Si litteris Pontificis habetur inserta clausula, *quodque præsentium transumptis &c.* probant ejusmodi Transumpta &c. T. 22. *num.* 65. Litteræ antiquæ lapidibus incisæ, quid probent? T. 22. *num.* 221. *& seqq.*

4. Litteræ Dispensationis Papalis pro foro externo quomodo expediantur super impedimentis Matrimonii? A. *num.* 291. *& seqq.* Formula talium litterarum pro dispensatione super impedimento consanguinitatis in gradibus inæqualibus sine copula ob angustiam loci, *nu.* 292. Alia formula super gradu æquali, & quando præcessit copula, *n.* 293. Alia quando præcessit Matrimonium, *n.* 294.

Litterarum Dispensationis Apostolicæ Stylus & Clausulæ pro foro externo super impedimentis Matrimonii, A. *n.* 302. *& seqq.*

Litterarum Dispensationis variæ formulæ. Vide *Formulæ.*

Litteræ Dispensationis Apostolicæ super Impedimentis Matrimonii pro foro interno post factam executionem dilacerari, & nullo modo tradi debent Latori, A. *n.* 482. *& seqq.*

Litteræ Dispensationis Episcopalis per delegatum faciendæ pro foro externo, A. *num.* 505. Aliæ quando ipse Episcopus dispensat pro foro externo, *num.* 507. Litteræ Dispensationis Episcopalis pro foro interno, *num.* 527.

5. Litterarum Recognitio, & Comparatio. Vide *Recognitio Litterarum.* Vide *Comparatio Litterarum.*

LOCATIO, LOCATOR.

3. Locationis conductionis natura, & de iis, qui locare & conducere, rebusque quæ locari vel conduci possunt, T. 18. *num.* 2. *& seqq.* Locatio conductio definitur, *ibid.* Locari, & conduci possunt non tantùm res utendæ, & fruendæ, *num.* 3. Sed etiam personæ, seu Labores ipsarum, *num.* 4. In locatione, certum debet intervenire pretium, *num.* 5. Quod est pecunia; impropriè etiam alia res, *num.* 6. Locatio emptioni simillima, in quo ab ea differat? *num.* 8. Locare & conducere potest quivis si à jure specialiter non prohibetur, *num.* 9. Conducere prædia prohibentur milites, *num.* 10. Curiales, *num.* 11. Clerici, *num.* 12. Tutores, & Curatores, donec tutelæ, & curiæ rationem reddant, *num.* 13. Fabri & alii stipendiam artem exercentes non possunt prope scholas publicas, & Monasteria conducere domos, *num.* 14. Res quæ vendi, etiam locari potest, *num.* 15. Aliena quoque res locari potest: & quomodo? *num.* 16. *& seq.* Locator rei alienæ restituere debet conductori pretium, si res evincatur; ac etiam interesse, nisi bonâ fide locâsset, *num.* 18. Servitutes reales, non item personales locari prohibentur, *num* 19. Res fungibiles non nisi ad pompam locari permittuntur, *nu.* 20. Rem propriam pro se ipso conducere nemo potest, *num.* 21. Res Ecclesiasticæ mobiles absque Juris solemnitate ultra triennium utile locari non possunt, *n.* 22. Locatio rei Ecclesiasticæ diversimodè contingere potest, *nu.* 23. *& seq.* Locatio ultra triennium facta, nec quoad primum triennium valet, *num.* 25. *& seq.* Clausula adjecta de repetenda Locatione post triennium non valet, *n.* 28.

3. Locatio rei Ecclesiasticæ saltem ad triennium an sine solemnitate fieri queat? T. 13. *n.* 42. *& seq.*

3. Locator quis? T. 18. *num.* 17. Ejus obligationes & jura quæ? *num.* 30. *& seqq.* In Locatione attendenda specialis conventio, & consuetudo Locorum, *ibid.* Locator rei debet facere, quod conductor eâ liberè uti vel frui valeat; aliàs tenetur restituere mercedem, ac interesse, *ibid.* Si absque culpa Locatoris Conductor impeditur re conducta frui, vel uti, mercedem remittere debet Locator non item præstare interesse, *nu.* 31. Locator tenetur reparare reparanda in domo, vel re locata, *nu.* 32. Et refundere impensas, quas Conductor necessariò, vel utiliter in rem fecit, *num.* 33. Expensas ordinarias pro colligendis fructibus factas non refundit Locator, *num.* 34. Si expensas necessarias non refundat Locator, potest conductor re locata uti, & frui, donec ei satisfaciat, vel meliorationes in rem factas secum auferre, *num.* 35. Locator debet vitia occulta rei locatæ manifestare conductori, *num.* 36. Aliàs tenetur ad damna inde secuta, *ibid.* Tributa & alia onera rei locatæ impositа solvit Locator, *num.* 37. Si propter sterilitatem, vel alios casus absque culpa Conductoris evenientes, Conductor nullos, vel paucos percipit fructus, merces ex toto vel pro rata eidem mitti debet, *nu.* 38. *& seq.* Nisi aliter specialiter conventum sit, *nu.* 40. Vel sterilitatis damnum fertilitate præcedentium, aut subsequentium annorum compensetur, *nu.* 41. Aut si loco mercedis certa pars fructuum datur, *num.* 42. Seu si sterilitas est consueta, & proveniens ex vitio ipsius rei, *num.* 43. Sicut, & si sterilitas proveniat ex culpa Conductoris, *num.* 44. Et universaliter, si damnum in fructibus est modicum, *num.* 45. Damnum in fructibus modicum quale censetur? *num.* 46. *& seqq.* Locatori adversùs Conductorem competit actio ex locato, *num.* 49. Ante finitum locationis tempus non potest Locator expellere Conductorem sine legitima causa, *num.* 50. Legitima causa expellendi est si debito tempore Conductor non solvit, *num.* 51. Item quando Locator ipsemet indiget re locata, *numer.* 52. Pro se, aut sibi proximè conjunctis, *num.* 53. Item, si res locata indiget reparatione, *numer.* 54. Sicut etsi ea malè utatur, vel contra bonos mores, vel eam deteriorando agat Conductor, *num.* 55. Ob privatas causas an propria authoritate expellere Conductorem possit Locator, *num.* 56.

3. Locatoris operam, & Conductoris earumdem obli-

gationes, & jura, T. 1. *num.* 86. *& seqq.* Ii, qui operas suas aliis habeant, tenentur ex justitia fideliter laborare, & in casu negligentiæ restituere, *ibid.* Atque resarcire damna inde secuta Domino, *n.* 87. Custodes gregum, & aliarum rerum tenentur restituere, si eorum lata, vel levi, non item si levissimâ culpâ res perit, vel perditur, *num.* 88. Tenentur probare quòd res perierit, & quod eorum culpa non perierit, *num.* 89. Famulus ante finitum locationis tempus discedens perdit totum salarium, teneturque ad damna Domino inde secuta, *num.* 90. Conductor alienarum operarum tenetur fideliter solvere pretium ac usuras ejus, si tempore debito non solvit, *num.* 91. Debet totum salarium solvere, si absque legitima causa famulum ante tempus repellit, *num.* 92. Nisi famulus aliud servitium pro æquali mercede statim acquirat, sicque damnum non sentiat, *num.* 93. Conductor tenetur solvere personam conductam, etsi uti non possit opera ejus, si impedimentum ex parte ipsius Conductoris proveniat, *num.* 94. *& seq.* Excipitur casus, quo interea persona conducta, aliis pro mercede operas præstat, *num.* 96. Si impedimentum ratione ipsius personæ conductæ proveniat, quo minus ejus opera uti possit Conductor mercedem dare non tenetur, *num.* 97. Exemplificatur, *num.* 98. Herus non tenetur mercedem dare famulo pro tempore, quo ægrotat, *num.* 99. Proponitur & solvitur objectio, *num.* 100. *& seq.* Si specialis habeatur conventio, aut loci consuetudo, etiam ægrotis merces, & salarium solvi debet, *num.* 102. Talis consuetudo datur officialium, & Consiliariorum Principis, *num.* 103. Famulis modico tantùm tempore ægrotis de mercede detrahi nihil potest, *num.* 104. Famuli & Officiales non possunt occultè aliquid subripere, vel occulta compensatione uti, ex eo quod probabiliter judicent salarium suum esse minus justo, *num.* 105. *& seq.* Secus est, si salarium est evidenter injustum, *num.* 107. Pretium & salarium justum in Locatione quid sit? *num.* 108. Debet attendi ad loci consuetudinem, *num.* 109. Salarium justum est, quo pro aliis parati sint servire, etsi ad sustentationem servientis non sufficiat, *num.* 110. Ob solam necessitatem operas suas locantis non potest constitui minus salarium, *n.* 111. In assignando justo salario quantitas & qualitas laboris attendi debet, *num.* 112. Non verò an ad sustentationem salaristi sufficiat, vel non, *num.* 113. Doctrina practica pro Confessariis, *num.* 114. Casus, in quibus salarium evidenter injustum censetur, *num.* 115. Alia doctrina practica pro Confessariis, *num.* 116.

LOCUPLETARI, LOCUPLETIOR.

2. *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*, quomodo intelligendum? T. 26. *numer.* 23.

Locupletior factus ex re aliena consumpta, quando quis censeatur? T. 13. *num.* 145. Possessor bonæ fidei non tenetur restituere ullos fructus ante litem contestatam consumptos, si ex eis non est factus locupletior, *num* 142. *& seqq.* Et quid, si ex eis factus est locupletior, *num.* 147. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.*

R. J. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria & jactura, C. II. R. XLVIII. *num.* 4.

LOCUS.

3. Locus Religiosus quid? T. 36. *num.* 2. Requiritur ad eum authoritas Episcopi, *num.* 3. Subest jurisdictioni ejusdem, *num.* 4. Qui potest talia loca visitare, *num.* 5. Et ab administratoribus petere rationem, *num.* 6. Loca pia authoritate Episcopi non erecta, ejus jurisdictioni non subsunt, *num.* 7. Potest tamen ab eorum administrationibus rationem exigere, *num.* 8. An & quomodo possit Episcopus mutare loca, & causas pias ab uno in alium usum, *num.* 9. *& seq.*

Locus ad littus maris est causa dispensandi, A. *n.* 96.

R. J. Loca exempta non veniunt nomine Territorii in odiosis, bene verò in favorabilibus, C. II. R. XV. *num.* 19.

Loca Sacra, C. I. R. VII. *num.* 12.

LUCRUM.

1. Lucra non facere, & quæsita perdere, non par est ratio, T. 2. *n.* 235.

4. Lucra, seu acquestus, quæ durante Matrimonio acquiruntur intuitu unius, eidem remanent, T. 20. *num.* 83. *& seq.* Si verò utriusque intuitu, ambobus simul quid fuit collatum dividitur, *num.* 85. Quod etiam fieri debet, si utriusque pecuniâ negotiatio aut contractus factus est, *nu.* 86. Lucra per industriam & laborem viri acquisita, ei soli, & hæredibus manent, *num.* 87. *& seq.* Lucra durante Matrimonio per æqualem utriusque industriam acquisita æqualiter dividuntur, *n.* 90. *& seq.* Quid circa hoc Statuta Bavariæ? *n.* 92. *& seq.*

Lucra inter socios sunt dividenda, T. 20. *num.* 89.

LUDUS.

3. Ludi theatrales quomodo Clericis sint prohibiti? T. 1. *num.* 140.

M.

MACABÆI.

R. J. Macabæi in Sabbatho pugnantes excusantur, C. I. R. IV. *num.* 6.

MACHINATIO.

2. Machinatio, Calliditas, & Fallacia, quomodo differant? T. 14. *num.* 4. *& seqq.*

MAGIA.

5. Magia quid, & quotuplex? T. 21. *num.* 11. *& seq.* Ejus pœnæ de Jure Canonico, *num.* 12. *& seq.* Et Civili, *num.* 17. Et mixti fori, *num.* 18.

MAGISTER.

3. Magister Novitiorum qualis esse debeat? T. 31. *num.* 88. Quomodo educare, & in quibus instruere debeat Novitios? *num.* 89. Pœna recusantium officium Magistri Novitiorum, & præmium illud obtinentium in Ordine Seraphico, *num.* 91. Summa cura adhibenda, ut optimi præficiantur Magistri Novitiorum, *ibid.* Major pars Capituli repræsentat totum, T. 11. *nu.* 11. Major & sanior pars quæ? *num.* 20. Major pars quando non attendatur? *num.* 27.

5. Magister quid, qui convenit cum Doctore, T. 5. *nu.* 2. Magistrorum, & Doctorum privilegia quæ? *num.* 6. *& seq.*

Magistri, Præceptores &c. in corrigendis discipulis Irregulares fiunt, si ex gravi eorum excessu mors, aut mutilatio sequatur, T. 12. *num.* 182. An, & quomodo verberibus castigare possint Clericos discipulos? T. 25. *num.* 9.

MAGISTRATUS.

1. Magistratuum Edicta, quæ? P. *num.* 178. Magistratûs appellatione non venit Judex delegatus, sed tantùm Ordinarius, T. 29.

MAJESTAS.

3. Majestatis læsæ crimen in personam Principis quando committatur ad hoc ut privet Asylo? T. 49. *num.* 139. *& seqq.* Nomine personæ Principis hic veniunt soli supremi in suo territorio superiorem non agnoscentes, *num.* 140. Enumerantur plures tales, *num.* 141. *& seq.* Inter quos non sunt Cardinales & Episcopi, *num.* 143. *& seq.* Nisi sint Principes temporales, *num.* 145. Nec conveniunt Principis aut Regis Uxor, Filii, Frater, *nu.* 146. Neque eorum Consiliarii, aut Ministri etiam primi, *num.* 147. *& seqq.* Peccans contra statum Principis, aut contra statum rebellando contra Principem non caret Asylo, *num.* 150. sicut nec extraneus non subditus offendens personam ipsam Principis.

R. J. Majestatis læsæ crimen etiam filios reorum facit infames, &c. C. II. R. XXII. *n.* 8.

MAJOR, MAJORITAS, MAJORATUS.

1. Majoribus, seu Majorennibus, competit restitutio in integrum ex clausula generali; hoc est, justâ causâ interveniente, T. 41. *num.* 49. Causæ justæ restituendi Majores, quæ? *num.* 50. 51. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Restituere in integrum.*

3. Major pars Capituli repræsentat totum, T. 11. *nu.* 11. Major & sanior pars quæ? *nu.* 20. Major pars quando non attendatur? *num.* 27.

1. Majoritas, quid? T. 33. *num.* 2. Majoritas inter Clericos consideratur ex quinque cautis; & quibus? *n.* 3. *& seqq.*

3. Majoratus, seu Primogenitura quid? T. 26. *numer.* 610.

Majorum & parentum nomine qui veniant? T. 28. *num.* 11.

R. J. Majora quando valeant. ℣. *Consensus.*

Majore præsente minor privilegio non utitur, C. II. R. VII. *n.* 8.

3. *Majus ubi conceditur, etiam minus concessum esse videtur.* Quomodo procedat? T. 30. *n.* 153.

MALEDICUS.

5. Maledici, & Maledictum quid? T. 26. *nu.* 2. Maledicti Divisio, *num.* 3. In varios fieri potest, *num.* 4. Pœna maledici in privatum, *num.* 5. Et Imperatorem, vel alium Principem sæcularem, *num.* 6. *& seq.* Pœna Maledici in Pontificis Officium, *nu.* 8. Et in ejus Personam, *num.* 9. Si in solam Personam Episcopi maledictum infertur, ille maledicentem punire non potest, sed debet per alium puniri Reus, *num.* 11. *& seq.* Pœna Clerici Maledici, *num.* 12. Et Religiosi, præsertim in superiores, *num.* 13. Pœna maledici Religiosi in Ordine nostro, *ibid.*

MALEFACTOR, MALEFICIUM.

3. Malefactores ad locum Asyli confugientes. Vide *Rei.*

2. Maleficium omne præsumitur malo animo factum, nisi probetur contrarium, T. 23. *num.* 95. *& num.* 84.

MALITIA, MALUS.

2. Malitiis hominum non est indulgendum, T. 25. *num.* 75.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium. r 2

R. J. Mala non sunt facienda ut eveniant bona, C. I. R. III. *n.* 3. 7.

—in malis promissis fides non est servanda. Vide *Promissum.*

Malus semper præsumitur malus, procem. *num.* 4. C. II. R. VIII. *num.* 1. 5. *& seqq.* in eodem genere delicti, *n.* 7.

—de præsenti non verò retrò, *n.* 10.

—nisi se emendaverit, *num.* 9.

MANCERES.

4. Manceres qui? T. 17. *num.* 25.

MANDATARIUS, MANDATUM.

1. Mandata qualificata, quæ? T. 1. *num.* 175. Mandatum, quid? T. 2. *num.* 12. Mandatum jurisdictionis, & Mandatum ab homine, quid & an expiret morte Mandantis? T. 2. *num.* 46. Mandatum generatim sumptum, quid? T. 3. *num.* 20. Mandatum Apostolicum, seu Mandatum de providendo, quid? *n.* 21. *& n.* 29.

Mandatum procuratorium, quid? *Tit.* 38. *num.* 72. Quæ debeat continere? *num.* 73. Etsi communiter detur in scriptis, potest tamen etiam probari per testes, *num.* 74. Mandatum procuratorium regulariter non præsumitur, sed est probandum ab allegante, *num.* 75. *& seqq.* Quid juris, si procurator non probet Mandatum? *num.* 76. Mandatum procuratorium præsumitur, vel inducitur ex patientia Domini scientis, & non contradicentis, *num.* 77. Idem probatur, saltem præsumptivè, ex traditione, & productione Instrumentorum, seu jurium, *num.* 78. Utrùm in procuratore requiratur speciale Mandatum procuratorium? *num.* 79. *& seqq.* Illud in procuratore ex parte Actoris, seu ad agendum constituto requiritur, *num.* 79. Nisi agat pro conjunctis personis, *n.* 80. Vel pro Confratribus ejusdem litis, *num.* 81. In procuratore tamen ex parte Rei, seu ad defendendum, id non requiritur dummodo satisdationem de Judicatum solvendo, *num.* 82. & 83. Quid juris, si rationabiliter dubitetur de Mandato procuratoris ad agendum, vel ejus validitate? *num.* 84. & 85. Mandatum procuratorium generale ad negotia datum, etiam ad judicia se extendit, *num.* 86. Non verò è contra; & cur? *num.* 87. Mandatum generale procuratori datum, quam potestatem tribuat? *num.* 86. *& seqq.* Quid possit procurator generaliter constitutus ad omnia, etiamsi mandatum exigant speciale? *num.* 91. *& seqq.* In quibus casibus nequeat procedere procurator absque speciali mandato? *nu.* 95. *& seqq.*

1. Mandati procuratorii effectus, quales? T. 38. *nu.* 105. Ratum est, quòd à procuratore agitur vi Mandati, *num.* 106. & 107. Actio mandati directa, quid importet? *num.* 110. & 111. Actio mandati contraria, quid? *num.* 113. Mandatum integrum, seu res integra, quamdiu dicatur? *nu.* 138. Mandatum procuratorium potest revocari dupliciter, expressè, & tacitè, *num.* 140. 141. & 142. Vide infrà ℣. *Procurator.* Mandatum de maleficio committendo, v. g. de percutiendo Clerico, ut revocetur, debet talis revocatio notificari ipsi mandatario, T. 38. *num.* 157.

2. Mandatum de comparendo in judicio ad certum tempus, duo involvit; & quæ? T. 14. *numer.* 124.

3. Mandans violare jus Asyli, vel aliam immunitatem Ecclesiasticam incurrit pœnas, *Tit.* 49. *numer.* 219.

gationes, & jura, T. 1. *num.* 86. *& seqq.* Ii, qui operas suas aliis habeant, tenentur ex justitia fideliter laborare, & in casu negligentiæ restituere, *ibid.* Atque resarcire damna inde secuta Domino, *n.* 87. Custodes gregum, & aliarum rerum tenentur restituere, si eorum lata, vel levi, non item si levissimâ culpâ res perit, vel perditur, *num.* 88. Tenentur probare quòd res perierit, & quod eorum culpa non perierit, *num.* 89. Famulus ante finitum locationis tempus discedens perdit totum salarium, teneturque ad damna Domino inde secuta, *num.* 90. Conductor alienarum operarum tenetur fideliter solvere pretium ac usuras ejus, si tempore debito non solvit, *num.* 91. Debet totum salarium solvere, si absque legitima causa famulum ante tempus repellit, *num.* 92. Nisi famulus aliud servitium pro æquali mercede statim acquirat, sicque damnum non sentiat, *num.* 93. Conductor tenetur solvere personam conductam, etsi uti non possit opera ejus, si impedimentum ex parte ipsius Conductoris proveniat, *num.* 94. *& seq.* Excipitur casus, quo interea persona conducta, aliis pro mercede operas præstat, *num.* 96. Si impedimentum ratione ipsius personæ conductæ proveniat, quo minus ejus opera uti possit Conductor mercedem dare non tenetur, *num.* 97. Exemplificatur, *num.* 98. Herus non tenetur mercedem dare famulo pro tempore, quo ægrotat, *num.* 99. Proponitur & solvitur objectio, *num.* 100. *& seq.* Si specialis habeatur conventio, aut loci consuetudo, etiam ægrotis merces, & salarium solvi debet, *num.* 102. Talis consuetudo datur officialium, & Consiliariorum Principis, *num.* 103. Famulis modico tantùm tempore ægrotis de mercede detrahi nihil potest, *num.* 104. Famuli & Officiales non possunt occultè aliquid subripere, vel occulta compensatione uti, ex eo quod probabiliter judicent salarium suum esse minus justo, *num.* 105. *& seq.* Secus est, si salarium est evidenter injustum, *num.* 107. Pretium & salarium justum in Locatione quid sit? *num.* 108. Debet attendi ad loci consuetudinem, *num.* 109. Salarium justum est, quo pro aliis parati sint servire, etsi ad sustentationem servientis non sufficiat, *num.* 110. Ob solam necessitatem operas suas locantis non potest constitui minus salarium, *n.* 111. In assignando justo salario quantitas & qualitas laboris attendi debet, *num.* 112. Non verò an ad sustentationem salaristi sufficiat, vel non, *num.* 113. Doctrina practica pro Confessariis, *num.* 114. Casus, in quibus salarium evidenter injustum censetur, *num.* 115. Alia doctrina practica pro Confessariis, *num.* 116.

LOCUPLETARI, LOCUPLETIOR.

2. *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*, quomodo intelligendum? T. 26. *numer.* 23.

Locupletior factus ex re aliena consumpta, quando quis censeatur? T. 13. *num.* 145. Possessor bonæ fidei non tenetur restituere ullos fructus ante litem contestatam consumptos, si ex eis non est factus locupletior, *num* 142. *& seqq.* Et quid, si ex eis factus est locupletior, *num.* 147. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessor bonæ fidei.*

R. J. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria & jactura, C. II. R. XLVIII. *num.* 4.

LOCUS.

3. Locus Religiosus quid? T. 36. *num.* 2. Requiritur ad eum authoritas Episcopi, *num.* 3. Subest jurisdictioni ejusdem, *num.* 4. Qui potest talia loca visitare, *num.* 5. Et ab administratoribus petere rationem, *num.* 6. Loca pia authoritate Episcopi non erecta, ejus jurisdictioni non subsunt, *num.* 7. Potest tamen ab eorum administrationibus rationem exigere, *num.* 8. An & quomodo possit Episcopus mutare loca, & causas pias ab uno in alium usum, *num.* 9. *& seq.*

Locus ad littus maris est causa dispensandi, A. *n.* 96.

R. J. Loca exempta non veniunt nomine Territorii in odiosis, bene verò in favorabilibus, C. II. R. XV. *num.* 19.

Loca Sacra, C. I. R. VII. *num.* 12.

LUCRUM.

1. Lucra non facere, & quæsita perdere, non par est ratio, T. 2. *n.* 235.

4. Lucra, seu acquestus, quæ durante Matrimonio acquiruntur intuitu unius, eidem remanent, T. 20. *num.* 83. *& seq.* Si verò utriusque intuitu, ambobus simul quid fuit collatum dividitur, *num.* 85. Quod etiam fieri debet, si utriusque pecuniâ negotiatio aut contractus factus est, *nu.* 86. Lucra per industriam & laborem viri acquisita, ei soli, & hæredibus manent, *num.* 87. *& seq.* Lucra durante Matrimonio per æqualem utriusque industriam acquisita æqualiter dividuntur, *n.* 90. *& seq.* Quid circa hoc Statuta Bavariæ? *n.* 92. *& seq.*

Lucra inter socios sunt dividenda, T. 20. *num.* 89.

LUDUS.

3. Ludi theatrales quomodo Clericis sint prohibiti? T. 1. *num.* 140.

M.

MACABÆI.

R. J. Macabæi in Sabbatho pugnantes excusantur, C. I. R. IV. *num.* 6.

MACHINATIO.

2. Machinatio, Calliditas, & Fallacia, quomodo differant? T. 14. *num.* 4. *& seqq.*

MAGIA.

5. Magia quid, & quotuplex? T. 21. *num.* 11. *& seq.* Ejus pœnæ de Jure Canonico, *num.* 12. *& seq.* Et Civili, *num.* 17. Et mixti fori, *num.* 18.

MAGISTER.

3. Magister Novitiorum qualis esse debeat? T. 31. *num.* 88. Quomodo educare, & in quibus instruere debeat Novitios? *num.* 89. Pœna recusantium officium Magistri Novitiorum, & præmium illud obtinentium in Ordine Seraphico, *num.* 91. Summa cura adhibenda, ut optimi præficiantur Magistri Novitiorum, *ibid.* Major pars Capituli repræsentat totum, T. 11. *nu.* 11. Major & sanior pars quæ? *num.* 20. Major pars quando non attendatur? *num.* 27.

5. Magister quid, qui convenit cum Doctore, T. 5. *nu.* 2. Magistrorum, & Doctorum privilegia quæ? *num.* 6. *& seq.*

Magistri, Præceptores &c. in corrigendis discipulis Irregulares fiunt, si ex gravi eorum excessu mors, aut mutilatio sequatur, T. 12. *num.* 182. An, & quomodo verberibus castigare possint Clericos discipulos? T. 25. *num.* 9.

MAGISTRATUS.

1. Magistratuum Edicta, quæ? P. *num.* 178. Magistratûs appellatione non venit Judex delegatus, sed tantùm Ordinarius, T. 29.

MAJESTAS.

3. Majestatis læsæ crimen in personam Principis quando committatur ad hoc ut privet Asylo? T. 49. *num.* 139. *& seqq.* Nomine personæ Principis hic veniunt soli supremi in suo territorio superiorem non agnoscentes, *num.* 140. Enumerantur plures tales, *num.* 141. *& seq.* Inter quos non sunt Cardinales & Episcopi, *num.* 143. *& seq.* Nisi sint Principes temporales, *num.* 145. Nec conveniunt Principis aut Regis Uxor, Filii, Frater, *nu.* 146. Neque eorum Consiliarii, aut Ministri etiam primi, *num.* 147. *& seqq.* Peccans contra statum Principis, aut contra statum rebellando contra Principem non caret Asylo, *num.* 150. sicut nec extraneus non subditus offendens personam ipsam Principis.

R. J. Majestatis læsæ crimen etiam filios reorum facit infames, &c. C. II. R. XXII. *n.* 8.

MAJOR, MAJORITAS, MAJORATUS.

1. Majoribus, seu Majorennibus, competit restitutio in integrum ex clausula generali; hoc est, justâ causâ interveniente, T. 41. *num.* 49. Causæ justæ restituendi Majores, quæ? *num.* 50. 51. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Restituere in integrum.*

3. Major pars Capituli repræsentat totum, T. 11. *nu.* 11. Major & sanior pars quæ? *nu.* 20. Major pars quando non attendatur? *num.* 27.

1. Majoritas, quid? T. 33. *num.* 2. Majoritas inter Clericos consideratur ex quinque cautis; & quibus? *n.* 3. *& seqq.*

3. Majoratus, seu Primogenitura quid? T. 26. *numer.* 610.

Majorum & parentum nomine qui veniant? T. 28. *num.* 11.

R. J. Majora quando valeant. ℣. *Consensus.*

Majore præsente minor privilegio non utitur, C. II. R. VII. *n.* 8.

3. *Majus ubi conceditur, etiam minus concessum esse videtur.* Quomodo procedat? T. 30. *n.* 153.

MALEDICUS.

5. Maledici, & Maledictum quid? T. 26. *nu.* 2. Maledicti Divisio, *num.* 3. In varios fieri potest, *num.* 4. Pœna maledici in privatum, *num.* 5. Et Imperatorem, vel alium Principem sæcularem, *num.* 6. *& seq.* Pœna Maledici in Pontificis Officium, *nu.* 8. Et in ejus Personam, *num.* 9. Si in solam Personam Episcopi maledictum infertur, ille maledicentem punire non potest, sed debet per alium puniri Reus, *num.* 11. *& seq.* Pœna Clerici Maledici, *num.* 12. Et Religiosi, præsertim in superiores, *num.* 13. Pœna maledici Religiosi in Ordine nostro, *ibid.*

MALEFACTOR, MALEFICIUM.

3. Malefactores ad locum Asyli confugientes. Vide *Rei.*

2. Maleficium omne præsumitur malo animo factum, nisi probetur contrarium, T. 23. *num.* 95. *& num.* 84.

MALITIA, MALUS.

2. Malitiis hominum non est indulgendum, T. 25. *num.* 75.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium. r 2

R. J. Mala non sunt facienda ut eveniant bona, C. I. R. III. *n.* 3. 7.

—in malis promissis fides non est servanda. Vide *Promissum.*

Malus semper præsumitur malus, procem. *num.* 4. C. II. R. VIII. *num.* 1. 5. *& seqq.* in eodem genere delicti, *n.* 7.

—de præsenti non verò retrò, *n.* 10.

—nisi se emendaverit, *num.* 9.

MANCERES.

4. Manceres qui? T. 17. *num.* 25.

MANDATARIUS, MANDATUM.

1. Mandata qualificata, quæ? T. 1. *num.* 175. Mandatum, quid? T. 2. *num.* 12. Mandatum jurisdictionis, & Mandatum ab homine, quid & an expiret morte Mandantis? T. 2. *num.* 46. Mandatum generatim sumptum, quid? T. 3. *num.* 20. Mandatum Apostolicum, seu Mandatum de providendo, quid? *n.* 21. *& n.* 29.

Mandatum procuratorium, quid? *Tit.* 38. *num.* 72. Quæ debeat continere? *num.* 73. Etsi communiter detur in scriptis, potest tamen etiam probari per testes, *num.* 74. Mandatum procuratorium regulariter non præsumitur, sed est probandum ab allegante, *num.* 75. *& seqq.* Quid juris, si procurator non probet Mandatum? *num.* 76. Mandatum procuratorium præsumitur, vel inducitur ex patientia Domini scientis, & non contradicentis, *num.* 77. Idem probatur, saltem præsumptivè, ex traditione, & productione Instrumentorum, seu jurium, *num.* 78. Utrùm in procuratore requiratur speciale Mandatum procuratorium? *num.* 79. *& seqq.* Illud in procuratore ex parte Actoris, seu ad agendum constituto requiritur, *num.* 79. Nisi agat pro conjunctis personis, *n.* 80. Vel pro Confratribus ejusdem litis, *num.* 81. In procuratore tamen ex parte Rei, seu ad defendendum, id non requiritur dummodo satisdationem de Judicatum solvendo, *num.* 82. & 83. Quid juris, si rationabiliter dubitetur de Mandato procuratoris ad agendum, vel ejus validitate? *num.* 84. & 85. Mandatum procuratorium generale ad negotia datum, etiam ad judicia se extendit, *num.* 86. Non verò è contra; & cur? *num.* 87. Mandatum generale procuratori datum, quam potestatem tribuat? *num.* 86. *& seqq.* Quid possit procurator generaliter constitutus ad omnia, etiamsi mandatum exigant speciale? *num.* 91. *& seqq.* In quibus casibus nequeat procedere procurator absque speciali mandato? *nu.* 95. *& seqq.*

1. Mandati procuratorii effectus, quales? T. 38. *nu.* 105. Ratum est, quòd à procuratore agitur vi Mandati, *num.* 106. & 107. Actio mandati directa, quid importet? *num.* 110. & 111. Actio mandati contraria, quid? *num.* 113. Mandatum integrum, seu res integra, quamdiu dicatur? *nu.* 138. Mandatum procuratorium potest revocari dupliciter, expressè, & tacitè, *num.* 140. 141. & 142. Vide infrà ℣. *Procurator.* Mandatum de maleficio committendo, v. g. de percutiendo Clerico, ut revocetur, debet talis revocatio notificari ipsi mandatario, T. 38. *num.* 157.

2. Mandatum de comparendo in judicio ad certum tempus, duo involvit; & quæ? T. 14. *numer.* 124.

3. Mandans violare jus Asyli, vel aliam immunitatem Ecclesiasticam incurrit pœnas, *Tit.* 49. *numer.* 219.

Mandatum Apostolicum super collatione Beneficiorum quid? & quotuplex? T. 5. nu. 167. & seqq. Aliud est *in Forma pauperum*, aliud *in Forma communi*, aliud *in Forma dignum* vel *ratione congruit*, aliud *in Forma gratiosa*, num. 169. & seq. Aliud *motus proprius*, aliud *si alteri*, aliud *si neutri*, aliud *si nulli*, n. 171. & seq. Aliud *perinde valere*, n. 173.
Mandati effectus potius imputatur mandanti, quàm executori, T. 49. n. 103.
5. Mandans Homicidium. Vide *Homicidium Mandantes.*
R. J. Mandatarius. Vide *Procurator & alius.*
Mandati forma semper est observanda, C. II. R. LIII. num. 13.
Mandato generali non includuntur ea, quæ speciale mandatum exigunt, C. II. R. XXXV. n. 13.
Mandatum. Vide *Judicis mandato &c.*
Mandatum debet esse sine mercede, C. II. R. LV. num. 18.

MANIFESTUM.

2. Manifesta, & Notoria non indigent probatione, T. 19. num. 37. & seqq. Manifestum sumitur dupliciter; & quid sit? num. 41. Et quomodo differat à Notorio, num. 42. Vide infrà *V. Notorium.*
5. Manifestum quid, & in quo differat à famoso, & publico? T. 1. n. 245.

MANUALE, MANUS.

3. Manuale Beneficium. Vide *Beneficia Manualia.*
Manûs Pontificiæ appositio. Vide *Appositio manûs.*

MARITUS.

2. Maritus pro uxore, & è contrà, regulariter testis esse non potest, T. 20. num. 113. Ampliatur istud ad sponsam de futuro, num. 114. Et concubinam, atque Amasiam, num. 115. Fallit istud in certis casibus, num. 117. & seq. Maritus & Uxor, sunt Domestici, num. 121. Confessio conjugum qui fatentur, quod affinitas præcesserit matrimonium, non sufficit ad eorum separationem; & quando? T. 23. n. 68.
3. Maritus an accipiat quartam partem ab intestato? T. 27. n. 58.
R. J. Marito circa dotem majus jus competit quàm hæredi illius, C. II. R. XLVI. num. 15. R. LV. num. 19.

MARMOR.

Marmor effigiatum non comprehenditur nomine marmoris; & cur? T. 2. n. 403. & 404.

MARTYR.

R. J. Martyribus, licet consentientibus in tormenta & mortem, infertur injuria, C. II. R. XXVII. num. 11.

MASCULINUM.

3. Masculini pronuntiatio utrumque sexum comprehendit, T. 18. n. 245.

MATERIA.

R. J. Materia transiens in materiatam censetur assumere aliam speciem, C. II. R. LXXX. n. 5.

MATRIMONIUM.

1. Matrimonium, an, & qualiter de facto possit contrahi per Procuratorem? Tit. 38. num. 67. & seqq.
Matrimoniales causæ ad solum Episcopum pertinent dijudicandæ, T. 23. num. 12. Ex speciali tamen commissione Episcopi potest inferior causarum Matrimonialium cognitionem habere, num. 13. Et sic Archidiaconi de causis matrimonialibus in prima instantia alicubi judicant, num. 14. Idem potest contingere ex præscriptione, consuetudine, aut privilegio, num. 15. & 16. In matrimoniis contrahendis non juris effectus, sed affectus attenditur, T. 21. num. 16. Super matrimonio an possit fieri transactio, vel saltem amicabilis compositio? T. 36. num. 12. & 20. Et quid de sponsalibus? num. 21. Matrimonium ex gravi metu injustè incusso contractum, ipso jure est nullum, T. 40. numer. 44. Quo jure metus gravis irritet matrimonium, variant Doctores, numer. 47. Probatur sententia asserens, metum gravem Jure naturæ dirimere matrimonium, numer. 48. & seqq. Solvuntur contraria, numer. 51. & seqq. Metus sufficiens ad rescindendos cæteros contractus sufficit etiam ad irritandum ipso jure matrimonium, num. 55.
2. Matrimonium. Confessio contra matrimonii valorem non valet, T. 18. num. 30. Benè tamen pro matrimonio, num. 31. Et si impedimentum matrimonii sit notorium, nequit vir dimittere uxorem absque judicio Ecclesiæ, & cur? T. 19. num. 39. In causis matrimonialibus admittuntur novæ probationes post conclusionem in causa &c. Tit. 19. num. 165. In causa matrimoniali filiorum, an parentes, aliique consanguinei possint esse testes? T. 20. numer. 109. & 110. Præsertim si filius in uxorem petat eam, quæ divitiis, nobilitate &c. longè est præstantior? num. 111. In causis matrimonialibus admittitur testimonium Parentum, adversùs Liberos in gradu prohibito contrahere volentes, T. 20. numer. 146. Adeò, ut ad testimonium solius Matris prohibeantur matrimonium contrahere, ibid. Secùs dicendum de matrimonio jam contracto, quod ad dictum solius mortis non dissolvitur, & quæ ratio disparitatis? numer. 147. An testificatio parentum in causis matrimonialibus admittatur pro favore liberorum? numer. 148. & num. 109. & seqq. Conscius impedimenti matrimonii tenetur istud denuntiare, etiam si sub decreto acceperit, vel etiam sub juramento, ne quid dicat, T. 21. numer. 50. Causa illa in qua agitur de peccato carnis ad obtinendum divortium quoad thorum, vel dissolutionem matrimonii nulliter contracti, non est criminalis, sed quasi mixta inter civilem & criminalem, T. 23. num. 69. In causis matrimonialibus post præstitum juramentum contra valorem matrimonii, adhuc potest quæri de veritate, neque sententia contra illud lata, transit in rem judicatam, T. 24. num. 155. Sententia lata in causis matrimonialibus non transit in rem judicatam; & quando? T. 27. num. 118. 119. & seqq. Et quid dicendum de sententia lata contra valorem, vel pro valore sponsalium? num. 121. & 122.
3. Matrimonium Clericorum. Vide *Clerici Conjugati.*
4. Matrimonium est causa favorabilis, & pro eo in dubio judicandum, T. 5. num. 43.
Matrimonium ex sponsalibus debitum an? quomodo? & quando compelli possit? T. 1. num. 152. & seqq. Finaliter cogi ad nubendum nemo potest, num. 163.
Matrimonii dilatio multa causat peccata, T. 1. numer. 151.

Matrimonia Catholicorum cum hæreticis an? & quando valida sint & licita? T. 1. n. 257.
Matrimonia Hæreticorum. Vide *Hæreticorum Matrimonia.*
Matrimonium Clandestinum ex defectu præsentiæ Parochi & testium. Vide *Præsentia Parochi & testium. Vel Præsentia Testium. Vel Parochus. Vel* T. 3. § 2.
Matrimonium contrahentes cum impotentia. Vide T. 15. per totum.
4. Matrimonium cum duobus, vel duabus initum jure Divino & humano invalidum, ac illicitum est, T. 4. num. 2. & seqq. Ut proin, nec consuetudo, nec Dispensatio quid valeat, num. 3. Pœna attentantium contrahere cum duabus vel duobus, n. 4.
Matrimonium leprosorum. Vide *Lepra. vel* T. 8.
Matrimonium servorum. Vide *conditionis impedimentum: vel* T. 9.
Matrimonium sub conditione de præterito vel præsenti statim validum, aut invalidum est, prout est conditio, T. 5. n. 12. & seqq. Sub conditione de præsenti initum, non potest consummari, donec resciatur extare conditionem, n. 20.
Matrimonia sub conditione de præsenti, præterito vel futuro inire licet, T. 5. num. 21. & seqq. Sed non expedit, n. 22.
Matrimonium sub conditione impossibili, vel inhonesta est validum, si non repugnat substantiæ matrimonii, T. 5. num. 40 & seqq. Solvuntur Objectiones, num. 41. & seqq. Quando matrimonium sub conditione impossibili ac turpi de futuro sit nullum? nu. 44. Turpis conditio de præterito vel præsenti attenditur, & non habetur pro non adjecta, num. 45. benè tamen conditio ex natura impossibilis, nu. 46. & seq. Doctrina practica de quibusdam Matrimoniis sub conditione turpi aut impossibili initis in specie, n. 48. & seqq.
Matrimonium sub causa vel demonstratione initum valet, T. 5. n. 61. & seq.
Matrimonium sub modo quid juris importet? T. 5. n. 63. Modus etiam substantiæ Matrimonii repugnans non vitiat illud, n. 64.
Matrimonium contra prohibitionem ab Episcopo vel Papa factum, si contrahitur, peccant contrahentes, T. 16. num. 4. & seqq. Et ad tempus separantur, nu. 7. Matrimonium tamen valet, nu. 8. Nisi Papa interdicat, n. 9. Nisi apponat clausulam irritantem, num. 10.
Matrimonio subsequenti legitimatur proles & quomodo? Vide *Legitimatio per matrimonium.*
Matrimonialis causæ judex. Vide *Judex causæ matrimonialis.*
Matrimonium accusare quinam possint? Vide *accusare Matrimonium.*
Matrimonium testando impugnare qui possint? Vide *testificari contra Matrimonium.*
Matrimonii divortium, vel dissolutio. Vide *Divortium Matrimonii quoad vinculum.*
Matrimonio existente nullo, an? & quomodo discedere, vel quid aliud facere possint & debeant conjuges, T. 19. n. 14. & seqq. Item n. 22.
Matrimonii divortium, seu dissolutio quoad thorum, & cohabitationem. Vide *Divortium Matrimonii quoad thorum.*
Matrimonio soluto cui? & quomodo fieri debeat restitutio dotis & aliorum, T. 20. n. 74. & seqq.
4. Matrimonium secundum. Vide *secundæ Nuptiæ.*
Matrimonium variis modis invalidè contrahi potest, a.n. 583.
Matrimonii invalidè contracti revalidatio. Vide *Revalidatio Matrimonii.*
R. J. Matrimonii causa est favorabilis Actori, C. II. R. XI. n. 10.
Matrimonio nullo, nulla etiam ex eo jura sequentia. C. II. R. XXXIX. n 8.
——de matrimonio cognoscens etiam de Dote cognoscit, C. II. R. XLII. n. 7.
Matrimonio quoad thorum sol to manet Dos apud partem innocentem, C. II. R XLII. n. 14.
Matrimonium ratum nulliter initum præstat impedimentum, C. II. R. LII. n. 9.
Matrimonium cum impedimento impediente tantum initum, licet illicitum, validum est, C. II. R. LXIV. n. 4. 9.
Matrimonium furor, aut affinitas superveniens non dirimit, C. II. R. LXIII. n. 2.

MATRIX.

3. Matrix Ecclesia? T. 30. n. 103.

MAXIME.

1. *Maximè* est dictio implicativa; & quid importet? T. 1. n. 226.
2. *Maximè* dictio hæc est implicativa, T. 8. num. 24. & T. 12. n. 226.

MEDIA.

1. Media conceduntur quando conceditur finis, à num. 505.

MEDICINA, MEDICUS.

3. Medicinam audire, & artem Medicam exercere, quomodo prohibeantur Clerici, & Monachi? T. 50. num. 8.
5. Medicinam vel Chirurgiam exercentes Clerici sint irregulares, si mors inde casualiter sequatur, T. 12. num. 200.
1. Medicus non potest ullum contractum cum suo infirmo inire, T. 37. n. 45.
R. J. Medico imputari debet quod per imperitiam commisit, C. II R XIX n 7. R. LXII. n. 8.

MELIORAMENTUM, MELIORATIO.

3. Meliramenta in rem Emphyteuticam facta, quando ad Dominum, & quando ad Emphyteutam spectent? T. 18. n. 165. & seqq.
Meliorationes in rem locatam factas an, & quomodo secum auferre possit Conductor? T. 18. num. 35. num. 10.

MELITENSIS.

3. Melitensis Ordinis origo & initium, T. 31. n. 41.

MEMBRUM.

1. Membrum, quid propriè sit? T. 20. n. 5.
3. Membrorum suorum nemo est Dominus, T. 22. num. 13.

MENDAX.

R. J. Mendax convictus de Mendacio non amplius auditur, C. II. R. XX. n. 10.

MENDICANS.

3. Mendicantes Religiones quid & quæ? T. 31. num. 27. Mendicantes Religiosi possunt habere bona in communi exceptis Fratribus Minoribus, num. 28. Mendicantes possunt dispensare in omnibus votis, in quibus jure ordinario possunt Episcopi, T. 34. num. 39.
5. Mendicantes Regulares an, & qualem habeant potestatem absolvendi à casibus summo Pontifici, etiam in Bulla Cœnæ, reservatis? Vide *Absolutio à casibus Papæ reservatis, an & quando fieri possit à Regularibus.*

MENSA.

3. Mensa communis quid? T. 4. n. 164.
Mensa Prælati vel Ecclesiæ Capituli &c. quæ bona ad eam pertineant? T. 18. n. 267.

MENSIS.

3. Mensis quot dies contineat? T. num. 495. Apostolicus Mensis quando incipiat & terminetur, n. 496.

MERCATOR, MERCATUS.

2. Mercatorum scripturæ debet adhiberi fides in quolibet Foro, quando existit ejusmodi statutum in Curia Mercatorum, T. 22. num. 155. Mercatorum libri alicubi de consuetudine, vel statuto, probant pro ipsis, T. 22. num. 202. Saltem usque ad certam quantitatem &c. num. 203. & 204. Nisi Mercator sit suspectæ vitæ, num. 205. Mercatoris libro, prævio scribentis juramento, stattir in parvis ac verisimilibus summis, dummodò ille sit vir legalis, num 208. Secùs dicendum in magnis summis, nisi concurrant legitimæ probationes, vel sufficientia adminicula, num. 209. Adminicula hujusmodi, quænam sint? num. 210. & seqq. Vide suprà ℣. Liber rationum à quibus & ℣. Liber rationum defuncti.
3. Mercatores ob solutionis dilationem carius vendere possunt merces, T. 17. n. 161.
2. Mercatus in Feriis sacris est prohibitus, T. 9. num. 20. Nomine prohibiti Mercatus, quid intelligatur? n. 21. Alicubi diebus Festis de consuetudine celebrantur Nundinæ, n. 22. Consuetudines tamen hujusmodi sunt moderandæ, n. 23.

MERETRIX.

R. J. Meretrici data ob usum Corporis repeti non possunt, C. II. R. LXV. nu. 4. promissa verò eidem servanda non sunt, R. LXIX. n. 9. 10. &c.

MERITUM.

4. Meritorum excellentia est causa dispensandi super impedimentis, a. n. 71.

MERX.

3. Merx propriè quid? T. 17. num. 7. Merces ultroneæ vilescunt, num. 166. Earum copia, paucitas, raritas quando augent, vel minuunt pretium, num. 148. & n. 163. & seq.

METROPOLITANUS.

1. Metropolitanus an differat ab Archiepiscopo? T. 11. nu. 29. Archiepiscopus alio nomine appellatur Metropolitanus; & cur? T. 31. num. 32. Potest dari Archiepiscopus, qui non sit propriè Metropolitanus, n. 33. Episcopi Metropolitano subjecti dicuntur suffraganei ipsius; & cur? num. 34. Vide suprà ℣. Archiepiscopus.

METUS.

1. Metus quid? T. 40. num. 16. Dividitur in gravem & levem, num. 17. Metus gravis seu cadens in virum constantem, quis? num. 18. Ad hunc quæ requirantur conditiones? nu. 19. Gravia mala, sufficientia ad inducendum metum gravem, qualia? num. 20. Et unde horum gravitas desumenda? nu. 21. Metus justus, quis? nu. 22. Non causat involuntarium simpliciter, sed tantum secundum quid, num. 23. Factum ex metu magis censetur voluntarium, quam involuntarium, nu. 24. An & qualis metus invalidet contractus? nu. 25. & seqq. Metus levis non vitiat contractum, num. 25. Imò nec metus gravis ab intrinseco proveniens, num. 26. Neque provenions ab extrinseco, justè tamen incussus, num 27. Vel si non fuit incussus ad extorquendum consensum, sed ob alium finem, num. 28. In dubio præsumitur metus ad extorquendum consensum incussus, num. 29. Contractus, aliique actus ex metu gravi procedentes, regulariter sunt validi, nu. 30. Quamvis metu tali probato sint rescindendi per sententiam judicis, n. 31. Idque exemplificatur, n. 32. & 33.
Metum passis quodnam juris remedium competat? T. 40. num. 34. & seqq. Actio quod metus causa, quibus, & qualiter detur? nu. 35. & seqq. Exceptio quod metus causa competit metum passis; & quando? n. 39. Metum passis competit etiam Actio utilis, num. 40. Quomodo res possit dici esse in bonis ejus, qui eam ex metu alteri tradidit? num. 41. Si quis sua culpâ incidit in metum, non competit ipsi remedium juris, quod metus causa, num. 42. Hoc ipsum non competit ei, qui ex metu non est damnificatus, n. 43.
1. Metus gravis, ac injustè incussus, reddit matrimonium ipso jure invalidum, T. 40. nu. 44. Idemque juxta probabiliorem sententiam dicendum de sponsalibus, nu. 45. Quo jure metus gravis irritet matrimonium variant Doctores? num. 47. & seqq. Probatur sententia asserens, metum gravem jure naturæ dirimere matrimonium, num. 48. 49. & 50. Solvuntur rationes oppositæ sententiæ, nu. 51. 52. & seqq. Metus sufficiens ad rescindendos cæteros contractus, sufficit etiam ad irritandum ipso jure matrimonium, nu. 55. Plures alii actus, sive contractus, sunt ipso jure irriti ob metum gravem, atque injustè incussum, num. 55. 56. & seqq. usque ad num. 75. Uti Professio religiosa, n. 57. Votum per metum emissum, nu. 58. Secùs in Juramento, num. 591. Et quæ disparitas? ibid. Promissio, & traditio rerum Ecclesiasticarum, metu gravi extorta, nu. 60. & 61. Contractus dotis promissæ, vel solutæ, nu. 62. Jurisdictio per metum gravem extorta, n. 63. & seqq. Ablolutio à censuris, harumque revocatio, metu extorta, nu. 65. & seqq. Authoritas Tutoris metu extorta, num. 69. & 70. An valeat testamentum metu factum? nu. 71. Vel sententia per metum lata? n. 72. & 73. Ac constitutio procuratoris, si fiat ex gravi metu? n. 74. Omnes actus illi metu extorti ipso jure non valent, qui sine peccato servari non possunt, n. 75.
Metus qualiter probetur? Tit. 40. num 76. & seqq. Metus regulariter non præsumitur, sed ab allegante est probandus, num. 76. Estque difficilis probatio nis, num. 77. Nec nisi conjecturis, & indiciis, probari potest, n. 77. & 78. Quisnam hic & nunc sit metus justus, Judicis arbitrio relinquitur, num. 79. & 80. Metus illatus quibus conjecturis in specie probetur? num. 81. & seqq. Metus præsumitur, quando quis contraxit in carcere, seu vinculis constitutus, num. 82. Vel si aliqua domo, etiam privata, detinebatur clausus, num. 83. Aut quando probantur minæ potentis &c. num. 84. & 85. Aut quando quis antè jure suo fuit spoliatus, & deinde ipsi renuntiat, nu. 86. Aut si probetur, præcessisse in alios tractatum de cogendo aliquem per metum, num. 87. Vel quando contrahens tempore contractûs lacrymabatur, seu præter morem dignoscebatur pallor in vultu ejus &c. num. 88. Metus probatur etiam ex depositione testium; & qualiter? nu. 89. 90. & 91. Metus quandoque potest probari juramento, n. 92.
Metus reverentialis, quid? T. 40. num. 93. & 94. Se solo non sufficit ad irritandos contractus, num. 95. 96. & seqq. Secus si metui reverentiali accedant sævitia, vel graves minæ, n. 95. 99. & 100. Vel importunæ, seu instantissimæ preces eidem conjungantur, num. 101.
1. Metus semel illatus tamdiu præsumitur durare, quamdiu durat ratio illius, T. 40. num. 102. Præsumitur autem cessasse, seu purgari ex contrariis indiciis, ex quibus præsumebatur illatus, nu. 103. Sic purgatur metus mulieris invitè contrahentis, per longam spontaneam cohabitationem cum Marito suo, num. 104. Item metus tempore promissionis intervenions, per spontaneam solutionem rei promissæ, num. 605. & 606. Metus non præsumitur intervenisse, quando adhibeatur præsentia consanguineorum, seu Amicorum, num. 7. Limitatur hoc ipsum, ibid.
3. Metus Reverentialis quando censeatur sufficiens ad invalidandam Professionem? T. 31. n. 164 & seq.
4. Metus levis non habetur pro metu, T. 1. n. 330.
Metus injustè incussus irritat sponsalia, T. 1. n. 13.
Metus quando irritet Matrimonium, T. 1. num. 325. & seqq. Metu gravi initum Matrimonium est ipso jure nullum, ibid. Si incutitur à causa libera, num. 328. Injustè, num. 329. Metus levis non annullat Matrimonium, num. 330. Quando censeatur levis vel gravis, num. 331. Quid de metu reverentiali, num 332. Matrimonium ex metu invalidum, validatur per subsequentem copulam sponte habitam, n. 333. Et per spontaneam cohabitationem, n. 336. Ad quam tamen tria requiruntur, & quæ? n. 337. & seqq
5. Metus gravis, & quando excuset à Censura, præsertim Excommunicationis? T. 39. num. 33. & seq.
R. J. Metus gravis, non ab extrinseco, sed intrinseco, vel injustè incussus &c. non excusat, C. I. R. V. num. 3. 10.

MILES, MILITARIS ORDO.

3. Militaris Ordo quid? T. 31. n. 29.
5. Milites an, & quando sint Irregulares? T. 12. nu. 115. & seqq.

MIMUS.

3. Mimi & Arenarii qui? T. 26. num. 492.

MINÆ.

4. Minæ parentum vel consanguineorum, quando? & ex parte cujus solvant sponsalia? T. 1. num. 279. & seqq.
Minæ conjugis an, & quando præbeant causam divortii? T. 10. n. 43.
5. Minæ Belli Ducum, quod, nisi fortalitium tradatur, nulli nec infanti parcere velint, injustæ sunt, T. 12. num. 73.

MINIMUS, MINOR.

1. Minima. De minimis non curat prætor, declaratur, T. 41. n. 9. & 10.
3. Minimorum Ordinis origo, T. 31. n. 56.
1. Minores, seu Minorennes habentes Curatorem sine hujus authoritate non possunt pacisci circa alienationem bonorum suorum, T. 35. num. 42. Benè tamen circa concernentem propriam personam, num. 43. Sicque concordantur Jura Juribus, num. 44. & 45. Minor graviter læsus in transactione, potest petere restitutionem in integrum, T. 36. num. 53. Minorennibus competit beneficium restitutionis in integrum, T. 41. num. 22. & seqq. Etiam si contractus sit factus cum consensu Patris, Tutoris &c. num. 23. Qualiter minor ætas sit computanda? nu. 24. Dantur tamen plures casus, in quibus Minor non restituitur in integrum, num. 25. & seqq. Ut si impetravit veniam ætatis, num. 25. Vel si major effectus ratum habuit, quod antè gesserat, n. 27. Aut aliud juramento sponte præstito confirmavit, num. 28. & 29. Vel fallaciter se majorem asseruit, &c. nu. 30. & 31. Minor læsus potest contra alium Minorem petere restitutionem in integrum, n. 42. Solvitur notabilis instantia, num. 44. 45. & seqq. Differentia multiplex inter restitutionem in integrum concessum, à prima die vigesimi sexti anni inchoati, n. 60. & 61.
Minorennis Clericus, in renuntiatione Beneficii Ecclesiastici graviter læsus, an sit restituendus in integrum? T. 41. num. 83. & seqq. Minor in Beneficialibus habetur loco Majoris & quomodo? nu. 84. Clericus ille Minorennis, an indigeat nova collatione Beneficii, ad quod restituitur, num. 88. Minor adversus Professionem religiosam nunquam restituitur, n. 89. Benè tamen, ut si allegaverit nullitatem ejus, post quinquennium audiri possit, nu. 90. & seqq. Minori non competit restitutio in integrum contra substantiam matrimonii, nu. 93. Benè tamen quoad ejus accidentia, putà si lædatur circa dorem immoderatam promissam, num. 94. Vel si ex sententia matrimoniali se graviter læsum probaverit, nu. 95. Minor restituitur contra propriam confessionem incautè factam, num. 96. Ut si incautè confessus sit, se cum aliqua contraxisse sponsalia, nu. 97. Imò etiam restituitur Minor adversùs confessionem delicti, num. 98. Solvitur notabilis instantia, num. 99. Hoc ultimum limitatur, nu. 100. Adversus delictum dolo commissum Minor non restituitur, num. 101. Bene tamen, si deliquerit solummodo per culpam, num. 102. Imò & in priori casu restituitur, ut habeatur pro confesso, num. 103. Insuper Minor non restituitur contra omissam, vel remissam executionem pœnarum, num. 104. Restitutio in integrum concessa Minori, an etiam prosit Majori communem causam cum eo habenti? T. 41. nu. 136. Saltem quando hæc est individua? num. 137.
2. Minor seu Minorennis, an habeat legitimam personam standi in Judicio? T. 1. num. 154. & seqq. Minori petenti dandus est curator ad litem, num. 157. Et quid, si hunc nolit petere? ibid. Cum authoritate Curatoris potest Minor stare in judicio, num. 158. An in causis criminalibus sine Curatore possit stare in judicio? num. 159. Quid, si impetravit veniam ætatis? num. 160. Vel si agat judicio possessorio? num. 161. Aut sententia pro ipso lata fuit? num 162.
Minor potest in causis Beneficialibus, & spiritualibus agere, ac respondere in judicio absque Curatore, T. 1. n. 163. & 164. Minorennes ex propria Confessione graviter læsi, & quandoque Majorennes restituuntur in integrum, T. 18. num. 81. Minori an, & qualiter competat restitutio in integrum adversùs omissam probationem? T. 19. n. 170. & seqq. Vide infrà ℣. Restitutio in integrum. Minorennes an possint esse testes in judicio? T. 20. num. 80. Vide infrà ℣. Pubes.
3. Minores & pupilli habent tacitam Hypothecam in bonis Tutorum ac Curatorum, T. 21. n. 21.
Minores Fratres. Vide Franciscus. Vide Fratres Minores.
5. Minores ordinariâ pœnâ Criminali affici possunt, regulariter tamen mitiùs puniuntur, T. 25. n. 5. Ob peccata omissionis nullam incurrunt pœnam, n. 6.
R. J. Minorum Contractus. Vide Contractus.
Minor dicitur tam qui 14. quàm qui 25. annis minor est, C. II. R. LVII. n. 4.
——à minoribus facta sine tutore valida sunt, si in eorum commoda cedunt, C. II. R. LXI. n. 3.
3. Minor pars Capituli an, & quando quid possit? T. 11. n. 24. & 28.

Minoristæ Clerici quoad obligationem portandi Habitum & Tonsuram, Privilegium Fori & Canonis. *Vide Clericorum obligatio portandi Habitum & Tonsuram.*

MIRACULUM.

3. Miraculum quid? *T.* 45. *nu.* 33. Potest fieri à solo Deo, *ibid.* Sancti moraliter tantùm faciunt Miracula, *n.* 34. Requisita ad Miraculum, *num.* 35. *&* præced. Miracula quare faciat DEUS? *num.* 36. Et per quos? *n.* 37. Instructio practica circa hoc, *ibid.* An, & quomodo unum Miraculum sit majus altero? *n* 38. *& seq.* Miraculum non necessariò fiat in instanti? *n.* 40. *& seq.* Episcopus examinare, & approbare potest miracula: & quomodo? *num.* 42. *& seq* Miracula cum fama Sanctitatis defunctorum typis mandare, quomodo prohibitum? *T.* 45. *num.* 23.

MISERABILIS.

1. Miserabilium in personarum causis servatur Jus Canonicum in utroque Foro, *P nu* 221. Miserabiles personæ, quæ? *T.* 37. *num.* 20 Pro miserabilibus personis possunt etiam Clerici in sacris advocatum agere, *n.* 19.
2. Miserabiles personæ possunt appellare ad superiorem omisso medio, *T.* 28. *n.* 27. Miserabiles personæ rebus suis spoliatæ, possunt spoliatores suos convenire coram Judice Ecclesiastico, *n.* 86. *&* *T.* 2. *n.* 154. Sed in tribus casibus duntaxat; & quibus? *T.* 2. *n.* 154. 155. *&* 156.

MISERICORDIA.

R. J. Misericordia quando præponenda rigori, C. I. R. II. *n.* 6. *& seqq.*

MISSA.

Missa solemnis an sit de forma validitatis electionis? *T.* 6. *num.* 59. In Missa quale symbolum cantetur? *T.* 1. *n.* 65. Et cur cantetur? *n.* 80. Missas privatis in domibus celebrare, possunt Episcopi prohibere, *T.* 31. *n.* 135. Ex justa tamen causa id concedere, *n.* 136. Et tacentibus Episcopis Regulares celebrare cum Altari portatili, *n.* 137.
3. Missæ sacrificium ubi fieri & audiri debeat? *T.* 41. *nu.* 2. *& seqq.* Non nisi in locis sacris fieri potest, *ibid.* Regulariter loquendo non potest Episcopus concedere, quòd Missa celebretur in loco non sacro, *num.* 3. *& seqq.* Regulares vi Privilegii non amplius possunt celebrare super altari portatili in locis non sacris, aut non benedictis, *num.* 5. Allegatur novissimum Decretum Clementis XI. *ibid.* Per quod revocata sunt Privilegia Episcoporum & Regularium, *num.* 6. *& seq. num.* 955. Episcopus cohibere debet Regulares Missam in loco non sacro celebrantes, *num.* 8. *& seqq.* Urgente necessitate potest quivis in loco non sacro celebrare, *n.* 12. Quæ sint tales necessitates? *nu.* 13. Infirmitas alicujus an talis sit? *n.* 14. *& seq.* An possit Episcopus dispensando concedere, ut in Domo infirmi legatur Missa? *num.* 15. Ex dispensatione Pontificis potest celebrari in loco non sacro, & quomodo? *num.* 16. Formulæ dispensationis solitæ: & observanda circa eam, *ibid. & nu. seq.* Missam audiens in loco non sacro satisfacit præcepto, *n.* 18. Regulares possunt habere Oratoria privata, ibique & in Cellis, ac Cameris suis legere Missam, *nu.* 19. *& seq.* In Regularium Oratoriis, non item in Cellis eorum possunt etiam alii legere & audire Missam, *num.* 21.

Missæ sacrificii applicationem pro Parochianis quoties, & quomodo debeant facere Parochi, *T.* 41. *n.* 22. *& seqq.* Parochi quando non teneantur Missam applicare pro ovibus? *n.* 26. *& seqq.* Plurimi peccant Missam pro ovibus non applicantes, *n* 29.
3. Missæ circa celebrationem & acceptationem bene observari debet Decretum Urbani VIII. Quod habetur, T. 41. *num.* 30. Et Clementis XI. editum, *T.* 41. *n.* 5.

Missarum numerus in fundatione appositus an, & quando reduci possit? T. 5 *n.* 114.
5. Missæ applicatio pro Parochianis quoties fieri debeat à Parochis? *T.* 3. *num.* 210. Decretum circa hoc Pontificium, *ibid.* Olim impugnatum, nunc denuò confirmatum, *num* 211. Aliud Decretum priori simile in Authentica forma, *num.* 112. Novissima Constitutio Innocentii XII. de Celebratione Missarum, *n.* 213.

Missæ stipendium à quibus, quomodo, quando, & quantum, etiam absque labe simoniæ, exigi & accipi possit? *T.* 3. *n.* 201.

Missæ quòd sint juxta Decreta Pontificia, & intentionem petentium debitè lectæ, & applicatæ, quales & quomodo fieri debeant earum libri, præsertim apud Regulares? *T.* 3. *n.* 214 *& seqq.*

Missam celebrans non Sacerdos. Vide *Ordinem exercens.*

R. J. Missa olim non nisi saltem coram 2. præsentibus poterat celebrari, C. II. R. XL. *n.* 9.

MISSIO.

2. Missio in possessionem bonorum ex primo Decreto, quid? *T* 15. *n.* 2. Ex ea non acquiritur dominium, vel possessio, sed duntaxat detentio bonorum custodiæ causa, *nu.* 3 Missio in possessionem ex secundo Decreto, quid? *n.* 4 Missio in primo, aut secundo Decreto, non est sententia diffinitiva, sed interlocutoria, *num.* 5. Sicque potest per Judicem revocari, *num.* 6. Neque in ea requiruntur solemnitates sententiæ diffinitivæ, *num.* 7. Missionis ex primo Decreto requisita, quæ? *num.* 8. *& seqq.* An ad eam requiratur nova citatio? *n.* 9. Et quædam causæ cognitio? *nu.* 11. *&* 12. Missio in possessionem ex primo Decreto, quando locum habeat in actionibus realibus? *T.* 15. *num.* 13. In actionibus realibus, quando lis jam est contestata, non habet locum missio ex primo Decreto; & qualiter tunc procedendum? *num.* 14. *&* 15. *& seqq* In actionibus realibus, quando lis nondum est contestata, & Reus contumaciter abest, locum habet missio ex primo Decreto, *num.* 17. *& seqq.* Et tunc Actor ex primo Decreto missus in bona petita, post annum efficitur verus possessor, *numer.* 19. Potest tamen etiam deveniri ad secundum Decretum, *ibid.* Annus ille quando tunc incipiat currere? *n.* 20. *& seqq.* In actionibus personalibus, an & qualiter locum habeat missio ex primo vel secundo Decreto? *n.* 24. *& seq.* Missio ex primo Decreto, an, & quando locum habeat in causis Beneficialibus? *nu.* 28. *&* 29. Et quid in causis matrimonialibus, *n.* 30.
2. Missio in possessionem bonorum contumacis ex secundo Decreto, an requiratur tam in actionibus realibus, quam personalibus? *T.* 15. *n.* 31. *& seqq.* In actionibus personalibus missus ex primo Decreto in bona rei contumacis, non acquirit veram istorum possessionem, *n.* 42. Et quid in actionibus realibus? *n.* 43. *& seqq.* Missus ex primo Decreto, post annum lucratur fructus etiam prioris anni, *n.* 74. In quo consistat tædium, quo afficitur Reus ob missionem ex primo Decreto? *n.* 48. *&* 49. Effectus missionis ex secundo Decreto principalis est, quòd quis constituatur verus, & incommutabilis possessor, *n.* 50. Quibus verbis interponi soleat? *ibid.* Missus ex secundo Decreto in bona contumacis, lucratur fructus ejus, *num.*

num. 51. Et onus probandi proprietatem eorum, incumbit Reo postmodum reverenti, *num.* 52. In actionibus realibus hoc ipsum accidit post lapsum unius anni, *ibid.* Vide suprà ℣. *Decretum.*

MIXTIO.

3. Mixtione, quomodo non sacra fiant sacra? *T.* 40. *num.* 14.

MOBILE.

3. Mobilia quæ? *T.* 13. *num.* 7. *& seq.* Præsertim pretiosa Ecclesiarum, *n.* 12. *& seqq.*

MOENIANA.

2. Mœniana, quid? *T.* 26. *num.* 96.

MOHATRÆ.

3. Mohatræ contractus quid? & an licitus? *T.* 17. *num.* 298. *& seqq.*

MONACHUS, MONASTERIUM.

1. Monachus, ubicunque degat de licentia Abbatis, fingetur degere intra Claustrum, *T.* 31. *num.* 114. Vide infrà ℣. *Regulares & ℣. Religiosi.*
2. Monachus. Vide infrà ℣. *Regularis.*
3. Monachus quid? & quæ ejus occupatio? *T.* 31. *num.* 27.

Monachorum nomine non veniunt Clerici sæculares, *T.* 1. *n.* 13. bene tamen è contrà, *n.* 12.
1. Monasteria omnia regulariter sunt exempta à Lege Diœcesana, *T.* 3. *n.* 85. *&* 86. Non verò Capellæ, seu Parochiæ sæculares ipsis incorporatæ, *num.* 87. Monasteria tamen à Lege Jurisdictionis non sunt exempta, nisi speciali privilegio sint munita, *num.* 85. 88. *&* 89. Monasteria an teneantur ad quartam Decimationum? *n.* 97. Et ad quartam Funeralium? *num.* 99. *&* 100. Et ad tertiam Oblationum? *num.* 101. Vel ad Charitativum subsidium Episcopo præstandum? *n.* 104. Et ad procurationes tempore visitationis? *n.* 105. Monasteria omnia, spectato Jure communi, fuerunt subjecta Episcopis, in quorum Diœcesibus erant, *n.* 107. Et quid de facto, *num.* 108. *& seqq.* Monasteria de cætero erigi non possunt sine licentia Episcopi, *n.* 125. Neque posthàc recipi, nisi in ipsis duodecim Religiosi competenter sustentari valeant &c. *n.* 124.
2. Monasteriorum archivia, atque libri inde desumpti, an probent? *T.* 22. *num.* 114. *& seqq.* Vide suprà *Libri rationum.* Monasteria quædam, & Ordines sunt privilegiati, ut majori, quàm quadraginta annorum præscriptione gaudeant, *T.* 26. *num.* 166. Vide infrà ℣. *Præscriptio.*
3. Monasteriorum nomine non veniunt Ecclesiæ sæculares, *T.* 1. *nu.* 13. Ob eorum erectionem vel ampliationem cogi quis potest ad vendendum rem suam, *T.* 17. *n.* 35.

Monasterii ædificatio. Vide *Ædificatio Monasterii.*
Monasteria an, & quomodo succedant in Emphyteusi? *T.* 18. *n.* 251. *& seq. Item n.* 259.

MONETA.

3. Monetæ mutatio alia est intrinseca, alia extrinseca. *T.* 23. *num.* 29. *& seqq.* In qua specie Monetæ fieri debeat solutio in casu mutationis ejusdem, *n.* 30. *& seqq.*
5. Moneta à quibus, & quomodo falsificari dicatur? *T.* 20. *num.* 21. *& seq.* Quibus pœnis subsint eam falsificantes? *num.* 36.

MONIALES.

1. Moniales an obligentur ex consuetudine ad recitandum Breviarium? *T.* 4. *n.* 114. Vel an consuetudine *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

possint à Legibus sibi impositis sese eximere? *num* 115. In Electionibus Monialium, an & in quem finem liceat variare publico jam scrutinio? *T.* 6. *n.* 300. Monialium clausuram tenentur Episcopi restituere; aut ubi inviolata est, conservare, *T.* 31. *n.* 141. Monialium Monasteria Sedi Apostolicæ immediatè subjecta, qualiter gubernentur ab Episcopis? *num.* 142.
3. Moniales accedere & eorum Monasteria frequentare prohibitum est, præsertim Clericis, *T.* 1. *num.* 43. *& seqq.*
3. Moniales ante professionem debent examinari ab Episcopo; & quomodo? *T.* 31. *n.* 184. *& seq.*
5. Moniales ob Simoniam commissam in susceptione ad Religionem nullas incurrunt Juris pœnas, *T.* 3. *num.* 256.

MONITIO.

5. Monitio prævia an, & quando fieri debeat ante Denuntiationem Evangelicam, vel Judicialem? *T.* 1. *n.* 612. *& seqq.*

Monitio prævia an, qualis & quando fieri debeat ante Censuram, præsertim excommunicationis? *T.* 39. *n.* 21. *& seqq.*

MONS.

5. Mons pietatis unde, & quid? *T.* 19. *num.* 118. *& seq.* In iis licitè datur aliquid ultra sortem non pro lucro Montis, sed pro sustentatione Naturæ, *n.* 120. Montes Pietatis liciti sunt declarati à summis Pontificibus, & laudati, *n.* 121. Excommunicantur qui contra illos prædicant, aut disputant, *n.* 122. Montes Pietatis, in quibus mutuum omnino gratis datur, ita ut neque aliquid supra sortem pro Ministris exigatur, perfectiores sunt, & facilè fieri possunt, *num.* 124. Atque de facto Frisingæ existunt, *n.* 125.

MORA.

4. Mora sua cuilibet est nociva, *T.* 1. *n.* 141.
5. Mora quid sit? alia ex persona, seu regularis: alia ex re, seu irregularis, C. II. R. XXV. *num.* 2. 3. 4.

Mora sua cuilibet est nociva, C. II. R. XXV. *per tot.*

Mora quomodo purgetur? C. II. R. XXV. *n.* 14 15.
——in mora culpabili non est, qui habet legitimam excusationem, C. II. R. LX. *n.* 1. *&c. n.* 8.

Mora non est, ubi culpa non est, C. II. R. LX. *num.* 3.

MORBUS.

4. Morbus incurabilis solvit sponsalia, *T.* 1. *nu.* 258. Quid de morbo gallico? *ibid.*

MORGENGEBA.

4. Morgengeba quid? & quid Juris de ea? *T.* 20. *nu.* 66. De Jure non debetur viduæ, *nu.* 67. Ejusdem administratio ad Maritum, proprietas autem ad uxorem pleno jure pertinet, *n.* 68.

MOROSUS.

R. J. Morosus culpabiliter tenetur ad æstimationem rei casu pereuntis, C. II. R. XXV. *num.* 7. ad compensandos fructus, *num.* 8. ad interesse, *nu.* 9. ad pœnam contractui adjectam, *n.* 10.

MORS.

1. Mortis nomine, qualis intelligatur in sacris Canonibus? *P. num.* 200. Morte concedentis superveniente, an, & quando expirent Rescripta? *T.* 3. *num.* 232. usque ad *nu.* 263. Vacatio Beneficii per mortem, vel per renunciationem, an differat?

T. 7. *nu.* 60. Morte Delegati finitur ejus officium, *T.* 29. *nu.* 126. Fallit hoc, quando delegatio facta est Dignitati, *n.* 127. *& seqq.* Mors omnia tollit, *num.* 126.
2. Mors tantùm importat, quantùm Juramentum, *T.* 22. *n.* 218.
4. Mortis notitia conjugis prioris qualis requiratur, & sufficiat ad secundas nuptias? *T.* 21. *num.* 7. *& seqq.*
R. J. Mors omnia solvit, quomodo intelligendum? C. II. R. XLVI. *num.* 13.

MOTUS.

1. Motus proprius, quid? *T.* 3. *nu.* 7. *&* 201. Rectè connumeratur inter Rescripta, *num.* 6. Motus proprius purgat subreptionem Rescripti, *cit. T.* 3. *nu.* 79. Motus proprius Principis habet locum, etiamsi præcesserit supplicatio partis, *cit. T.* 3. *num.* 202. Motus proprius tollit vitium subreptionis in Rescriptis, *num.* 202. *& seqq.* Fallit hoc in nonnullis casibus; & quibus? *n.* 206. *& seq.* Motus proprius nihil operatur in præjudicium tertii, *num.* 210.
3. Motus proprius tollit subreptionem, *T.* 8. *nu.* 14.

MULCTARI.

2. Mulctari, quid? *T.* 14. *nu.* 134. Potest Reus contumax mulctari à Judice, etiam altera parte non petente. *num.* 134. *&* 135. Hæc mulcta est arbitraria, *num.* 136. Et quando locum habeat? *nu.* 137. *&* 138.

MULIER.

2. Mulieres, an possint personaliter stare in Judicio, atque ad hoc compelli? *T.* 1. *nu.* 150. *& seqq.* Et quid de Monialibus? *num.* 152. Mulieres non sunt invitæ personaliter ad judicium trahendæ, *T.* 1. *nu.* 218. Mulier potest renunciare S. C. Vellejano, non autem Filiusfamilias S. C. Macedoniano; & cur? *T.* 2. *num.* 248. Mulieri recedenti à viro suo ob impedimentum dirimens matrimonii, quid agendum sit, si per Judicem Ecclesiasticum restituatur viro quoad thorum? *T.* 13. *nu.* 89. Mulier an possit esse testis, nec ne? *T.* 20. *num.* 84. *& seqq.* Potest esse testis in causis civilibus, *n.* 84. Nòn item in criminalibus, saltem spectato jure Canonico, *n.* 85. Et quid secundum Jus Civile? *nu.* 86. In criminibus capitalibus tres fœminæ contestes Reum non convincunt, *n.* 87. Secùs in furto, v. g. quando agitur civiliter, *ibid.* Mulier nequit esse testis in Testamento, nisi ad pias causas, *num.* 81. Benè tamen in Codicillo, *ibid.* Mulieris Testimonium non admittitur in causis Feudalibus, &c. *num.* 89. Neque in causis Civilibus arduis, *nu.* 90. Benè tamen in causis criminalibus civiliter motis, *num.* 91. Et quando de crimine agitur per modum denuntiationis, inquisitionis, vel exceptionis, ac non nullis aliis casibus, *n.* 92. Mulier, si pro altero fidejubeat, non obligatur efficaciter: secùs, si accesserit juramentum, *T.* 24. *n.* 97.
3. Mulieres fidejubere non possunt, & fidejubentes ad nihil tenentur, neque in conscientia, *T.* 22. *nu.* 18. *& seqq.* An possint renuntiare privilegio senatusconsulti Vellejani, *n.* 23.
3. Mulieres an, & quando possint ingredi Monasteria virorum? *T.* 35. *n.* 71. *& seqq.*
5. Mulieres non possunt accusare, *T.* 1. *n.* 17.
R. J. Mulier metu mortis Monasterium ingressa non censetur tacitè professa, quamdiu metus causa durat, C. II. R. XLV. *n.* 8.

MULTA, MULTITUDO.

3. *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem*, *T.* 10. *n.* 54.
5. Multitudo peccans non est tota occidenda, *T.* 12. *num.* 74.

MUNUS.

1. Munera accipere non potest Judex, *T.* 32. *num.* 9. Teneturque ad restitutionem receptorum, *num.* 10. Differentia inter Xenium, & Munus, *num.* 13. Et cur illud à Judice recipi possit, non verò Munus? *n.* 14 *& seqq.*
4. Munera tradita, & accepta quando sint signum consensus in spensalia? *T.* 1. *n.* 59.
Munus etiam sponte oblatum nulla ratione accipere potest Executor litterarum Apostolicarum Dispensationis matrimonialis, a. *num.* 316. Benè verò Notarius, *n.* 320. Item *n.* 314.
5. Munus simoniacum. Vide *simoniæ pretium.*
R. J. Munera. Vide *dona.*

MURUS.

R. J. Muro Ecclesiæ adhærens gaudet Jure Asyli, *T.* 49. *num.* 30.

MUTATIO, MUTARE.

1. Mutationes omnes sunt periculosæ, *T.* 2. *nu.* 488.
3. Mutatio monetæ alia est intrinseca, alia extrinseca, *T.* 23. *n.* 29. In qua specie Monetæ fieri debeat, si fit mutatio ejusdem, *n.* 30. *& seqq.*
Mutatio Testamenti. Vide *Revocatio Testamenti.*
Mutatio ultimarum voluntatum ad pias Causas factarum, an, à quo, & quomodo mutari possint in alium pium usum post mortem Testatoris, *T.* 26. *n.* 804. *& seq.*
4. Mutatio sponsalibus superveniens an, & quando solvat sponsalia? *T.* 1. *num.* 255. *& seqq.* Quis, & quomodo judicari debeat de tali mutatione? *nu.* 256. Quid juris in dubio? *num.* 257. Morbus incurabilis solvit sponsalia, *num.* 258. Quid de morbo Gallico? *ibid.* Item solvit notabilis deformitas corporis, *num.* 259. Nec non sterilitas sponsæ, aut impotentia sponsi, *num.* 260. Mutatio in bonis fortunæ an, & quando solvat sponsalia? *num.* 261. *& seq.* Etiam ob notabilem mutationem animi, & supervenientem infamiam solvuntur sponsalia, *num.* 265. Item ob morborum asperitatem, *num.* 266. Odia & discordias inter sponsos, *nu.* 267. Vel eorum consanguineos timenda, *num.* 268. Notabilis inæqualitas solvit quoque sponsalia, *num.* 272. *& seqq.*
R. J. Mutare consilium non potest quis in alterius præjudicium, C. II. R. XXXIII. *n.* 1. 2. *&* 3.

MUTILATIO.

1. Mutilatio in quo consistat? *T.* 20. *nu.* 5. Mutilatus manu nequit ordinari, imò ad Abbatiam promotus deponitur, *nu.* 10. Mutilans se ipsum, aut sui mutilationem sine justa causa procurans, fit irregularis, *num.* 25. Secùs, si ex justa causa faciat se mutilari, *num.* 31. Vide supra ℣. *Irregularis.*
3. Mutilatio in Ecclesia fieri quando censeatur & prævet Asylo? *T.* 49. *n.* 100. *& seqq.*
5. Mutilatio quid? *T.* 12. *nu.* 55. Inducit Irregularitatem, *num.* 56. Etiam respectu consulentium, Mandantium &c. *num.* 57. Requiritur tamen, ut membrum penitus sit separatum à corpore, *num.* 58. Quid juris de mutilatione membri minùs principalis? *num.* 59.

N.

NATIVITAS, NATUS.

3. NAtivitas Christi, si in diem veneris cadit, jejunare debent Fratres Minores, non item cæteri Christiani, *T.* 46. *n.* 13.
4. Nati ex libero ventre quid juris habeant & importent? *T.* 10. *n.* 1. *& seqq.*

NATURA, NATURALIS.

R. J. Natura & jura nihil faciunt frustra, C. II. R. XXXI. *n.* 4.
3. Naturales liberi, qui? *T.* 27. *n.* 15.

NAUFRAGANTES.

5. Naufragantium Bona spoliantes qualiter puniantur? *T.* 17. *num.* 23.

NECESSITAS.

2. Necessitas lex magis subvenit illi, qui facit actum ex necessitate, quàm ex voluntate, *T.* 24. *n.* 152.
3. Necessitatis in casu recedit à regulis Juris communis, *T.* 26. *num.* 224. Limitatur hoc, *num.* 227.
4. Necessitatis qualis requiratur, ut Episcopus dispensare valeat super impedimentis Matrimonii? 2. *num.* 47. *& seqq.*
5. Necessitas extrema facit rem alienam communem, *T.* 18. *num.* 14. In ea licet alienum surripere, nisi Dominus sit in pari necessitate, *ibid. & n. seq.*
Necessitas gravis non reddit licitum accipere alienum, *T.* 18. *n.* 26.
R. J. Necessitas facit licitum quod non est licitum in lege, quomodo intelligendum? C. II. R. IV. per tot. C. II. R. XIX. *n.* 10.
Necessitas non habet legem, C. I. Reg. 14. *num.* 6.
Necessitas tollit præsumptionem doli, C. II. R. XXIII. *num.* 3.
—propter necessitatem concessa non debent trahi in exemplum, C. II. R. LXXVIII. *n.* 1. &c. cessante necessitate iterum cessant, *ibid. n.* 2.

NEGARE, NEGATIO.

2. Negationes sunt triplicis generis, quarum aliquæ probari possunt indirectè, non autem omnes, *T.* 19. *num.* 44. *& seqq.* Per negationem res fit dubia, *num.* 31.
2. Negativa utrum quandoque probari possit, ac debeat? *T.* 19. *nu.* 43. *& seqq.* Nulla negativa potest probari directè, *num.* 43. Negativa facti, quæ? *n.* 45. Est duplex, pura & coarctata, *ibid.* Harum posterior potest probari indirectè, non prior, *num.* 46. *& seqq.* Negativa quandoque includit affirmativam, & hæc potest probari, *n.* 48. *&* 50. Negativa juris, quid? *nu.* 49. Hæc potest probari indirectè, *ibid.* Negativa qualitatis, quæ? *nu.* 50. Ita potest ac debet probari ab allegante, *ibid.* Omnis negativa potest probari indirectè, exceptâ negativâ facti purâ, *n.* 51.
3. Negatio quando reddat rem dubiam, & quando non? *T.* 2. *n.* 20.
4. Negare etiam cum Juramento quando liceat? *T.* 1. *num.* 9.
R. J. Negare factum verum quando quis possit? C. II. R. LXIII. *n.* 5.

NEGLIGERE, NEGLIGENTIA.

1. Negligens in præsentandis Rescriptis, quando quis dicatur? *T.* 3. *n.* 66.
Negligentia ut sic, & Negligentia Prælatorum, quid? *T.* 10. *nu.* 2. Negligentia quotumcunque Prælatorum est supplenda, *num.* 3. Ac Ordinarii per immediatum superiorem, *num.* 4. *&* 42. Fallit hoc in certis casibus, *num.* 5. *&* 43. Negligentia Prælatorum generaliter contingit duobus modis, *num.* 6. Quibusque modis deprehendatur? *num.* 8. An universaliter potestas Episcopi propter ejus negligentiam devolvatur ad Archiepiscopum? *nu.* 9. *& seqq.* Quid agendum in casu negligentiæ Episcopi? *num.* 14. *&* 15. Lex de supplenda negligentia Prælatorum spectat ad materiam prohibitoriam, *num.* 16. Enumerantur casus, in quibus per Archiepiscopum suppletur negligentia Episcopi, *num.* 17. *& seqq.* Negligentia Episcopi exempti suppletur solùm per Papam, *num.* 34. Quomodo suppleatur impotentia Episcopi? *num.* 35. *& seqq.* Negligentiam Judicis sæcularis potest supplere Ecclesiasticus, non tamen è contrà, *num.* 44. *&* 45. *ac seqq.* Quâ ratione fit supplenda negligentia Regum Christianorum circa Administrationem Regni sui, *n.* 50. *& seqq.*
2. Negligere, quòd communiter possidetur, naturale vitium est, *T.* 20. *n.* 225.
R. J. Negligens sibi imputare debet quod neglexit, C. II. R. LXXXVI. *n.* 5.

NEGOTIUM, NEGOTIATIO.

1. Negotiorum gestor, quis, & quomodo differat à Procuratore? *T.* 38. *n.* 6.
3. Negotiatio quid? *T.* 1. *num.* 131. Quomodo, & quare prohibeatur Clericis? *ibid. & nu. seqq.* Non potest exerceri sine periculo peccati, *nu.* 129. Clerici negotiantes tenentur ad vectigalia, & gabellas, *T.* 49. *n.* 249. *& seqq.*
Negotium sæculare quid? *T.* 50. *num.* 2. Quale, & quomodo prohibitum Clericis ac Monachis? *nu.* 3. *& seq.*
R. J. Negotio ad se non pertinenti se immiscens. Vide *Immiscens.*

NEMO.

3. *Nemo potest dare, quod non habet*, *T.* 26. *n.* 359.

NEOPHYTUS.

1. Neophytus, quis? *T.* 6. *nu.* 225. Prohibetur eligi, atque ordinari in Episcopum, *ibid.*

NEPOS.

3. Nepotes quomodo succedant? *T.* 27. *num.* 20. *& seq.*

NIGRUM.

2. *Nigrum* quandoque est generalius *Rubro*, *T.* 15. *num.* 1.

NIHIL.

1. Nihil potest dare, qui nihil habet, *T.* 6. *num.* 32. Nihil censetur actum, cùm aliquid supereset addendum, *T.* 16. *n.* 12.
2. Nihil creditur actum, dum aliquid supereset agendum, *T.* 22. *num.* 38.

NISI.

2. *Nisi*: Hæc dictio aliquando capitur non exceptivè; sed determinativè, *T.* 18. *n.* 16.
3. *Nisi* dictio est exceptiva, *T.* 3. *n.* 42. *& seqq.*

NOBILIS, NOBILITAS.

4. Nobiles qui reputentur in ordine ad obtinendam dispensationem? *a.* 108.
Nobiles qui se asserunt Oratores, quid debeant probare, *n.* 328. Et quid, si dicant, se esse de nobili genere procreatos, *n.* 33. *& seqq.*

T. 7. *nu.* 60. Morte Delegati finitur ejus officium, *T.* 29. *nu.* 126. Fallit hoc, quando delegatio facta est Dignitati, *n.* 127. *& seqq.* Mors omnia tollit, *num.* 126.
2. Mors tantùm importat, quantùm Juramentum, *T.* 22. *n.* 218.
4. Mortis notitia conjugis prioris qualis requiratur, & sufficiat ad secundas nuptias? *T.* 21. *num.* 7. *& seqq.*
R. J. Mors omnia solvit, quomodo intelligendum? C. II. R. XLVI. *num.* 13.

MOTUS.

1. Motus proprius, quid? *T.* 3. *nu.* 7. *&* 201. Rectè connumeratur inter Rescripta, *num.* 6. Motus proprius purgat subreptionem Rescripti, *cit. T.* 3. *nu.* 79. Motus proprius Principis habet locum, etiamsi præcesserit supplicatio partis, *cit. T.* 3. *num.* 202. Motus proprius tollit vitium subreptionis in Rescriptis, *num.* 202. *& seqq.* Fallit hoc in nonnullis casibus; & quibus? *n.* 206. *& seq.* Motus proprius nihil operatur in præjudicium tertii, *num.* 210.
3. Motus proprius tollit subreptionem, *T.* 8. *nu.* 14.

MULCTARI.

2. Mulctari, quid? *T.* 14. *nu.* 134. Potest Reus contumax mulctari à Judice, etiam altera parte non petente. *num.* 134. *&* 135. Hæc mulcta est arbitraria, *num.* 136. Et quando locum habeat? *nu.* 137. *&* 138.

MULIER.

2. Mulieres, an possint personaliter stare in Judicio, atque ad hoc compelli? *T.* 1. *nu.* 150. *& seqq.* Et quid de Monialibus? *num.* 152. Mulieres non sunt invitæ personaliter ad judicium trahendæ, *T.* 1. *nu.* 218. Mulier potest renunciare S. C. Vellejano, non autem Filiusfamilias S. C. Macedoniano; & cur? *T.* 2. *num.* 248. Mulieri recedenti à viro suo ob impedimentum dirimens matrimonii, quid agendum sit, si per Judicem Ecclesiasticum restituatur viro quoad thorum? *T.* 13. *nu.* 89. Mulier an possit esse testis, nec ne? *T.* 20. *num.* 84. *& seqq.* Potest esse testis in causis civilibus, *n.* 84. Nòn item in criminalibus, saltem spectato jure Canonico, *n.* 85. Et quid secundum Jus Civile? *nu.* 86. In criminibus capitalibus tres fœminæ contestes Reum non convincunt, *n.* 87. Secùs in furto, v. g. quando agitur civiliter, *ibid.* Mulier nequit esse testis in Testamento, nisi ad pias causas, *num.* 81. Benè tamen in Codicillo, *ibid.* Mulieris Testimonium non admittitur in causis Feudalibus, &c. *num.* 89. Neque in causis Civilibus arduis, *nu.* 90. Benè tamen in causis criminalibus civiliter motis, *num.* 91. Et quando de crimine agitur per modum denuntiationis, inquisitionis, vel exceptionis, ac non nullis aliis casibus, *n.* 92. Mulier, si pro altero fidejubeat, non obligatur efficaciter: secùs, si accesserit juramentum, *T.* 24. *n.* 97.
3. Mulieres fidejubere non possunt, & fidejubentes ad nihil tenentur, neque in conscientia, *T.* 22. *nu.* 18. *& seqq.* An possint renuntiare privilegio senatusconsulti Vellejani, *n.* 23.
3. Mulieres an, & quando possint ingredi Monasteria virorum? *T.* 35. *n.* 71. *& seqq.*
5. Mulieres non possunt accusare, *T.* 1. *n.* 17.
R. J. Mulier metu mortis Monasterium ingressa non censetur tacitè professa, quamdiu metus causa durat, C. II. R. XLV. *n.* 8.

MULTA, MULTITUDO.

3. *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem*, *T.* 10. *n.* 54.
5. Multitudo peccans non est tota occidenda, *T.* 12. *num.* 74.

MUNUS.

1. Munera accipere non potest Judex, *T.* 32. *num.* 9. Teneturque ad restitutionem receptorum, *num.* 10. Differentia inter Xenium, & Munus, *num.* 13. Et cur illud à Judice recipi possit, non verò Munus? *n.* 14 *& seqq.*
4. Munera tradita, & accepta quando sint signum consensus in spensalia? *T.* 1. *n.* 59.
Munus etiam sponte oblatum nulla ratione accipere potest Executor litterarum Apostolicarum Dispensationis matrimonialis, a. *num.* 316. Benè verò Notarius, *n.* 320. Item *n.* 314.
5. Munus simoniacum. Vide *simoniæ pretium.*
R. J. Munera. Vide *dona.*

MURUS.

R. J. Muro Ecclesiæ adhærens gaudet Jure Asyli, *T.* 49. *num.* 30.

MUTATIO, MUTARE.

1. Mutationes omnes sunt periculosæ, *T.* 2. *nu.* 488.
3. Mutatio monetæ alia est intrinseca, alia extrinseca, *T.* 23. *n.* 29. In qua specie Monetæ fieri debeat, si fit mutatio ejusdem, *n.* 30. *& seqq.*
Mutatio Testamenti. Vide *Revocatio Testamenti.*
Mutatio ultimarum voluntatum ad pias Causas factarum, an, à quo, & quomodo mutari possint in alium pium usum post mortem Testatoris, *T.* 26. *n.* 804. *& seq.*
4. Mutatio sponsalibus superveniens an, & quando solvat sponsalia? *T.* 1. *num.* 255. *& seqq.* Quis, & quomodo judicari debeat de tali mutatione? *nu.* 256. Quid juris in dubio? *num.* 257. Morbus incurabilis solvit sponsalia, *num.* 258. Quid de morbo Gallico? *ibid.* Item solvit notabilis deformitas corporis, *num.* 259. Nec non sterilitas sponsæ, aut impotentia sponsi, *num.* 260. Mutatio in bonis fortunæ an, & quando solvat sponsalia? *num.* 261. *& seq.* Etiam ob notabilem mutationem animi, & supervenientem infamiam solvuntur sponsalia, *num.* 265. Item ob morborum asperitatem, *num.* 266. Odia & discordias inter sponsos, *nu.* 267. Vel eorum consanguineos timenda, *num.* 268. Notabilis inæqualitas solvit quoque sponsalia, *num.* 272. *& seqq.*
R. J. Mutare consilium non potest quis in alterius præjudicium, C. II. R. XXXIII. *n.* 1. 2. *&* 3.

MUTILATIO.

1. Mutilatio in quo consistat? *T.* 20. *nu.* 5. Mutilatus manu nequit ordinari, imò ad Abbatiam promotus deponitur, *nu.* 10. Mutilans se ipsum, aut sui mutilationem sine justa causa procurans, fit irregularis, *num.* 25. Secùs, si ex justa causa faciat se mutilari, *num.* 31. Vide supra ℣. *Irregularis.*
3. Mutilatio in Ecclesia fieri quando censeatur & prævet Asylo? *T.* 49. *n.* 100. *& seqq.*
5. Mutilatio quid? *T.* 12. *nu.* 55. Inducit Irregularitatem, *num.* 56. Etiam respectu consulentium, Mandantium &c. *num.* 57. Requiritur tamen, ut membrum penitus sit separatum à corpore, *num.* 58. Quid juris de mutilatione membri minùs principalis? *num.* 59.

N.

NATIVITAS, NATUS.

3. NAtivitas Christi, si in diem veneris cadit, jejunare debent Fratres Minores, non item cæteri Christiani, *T.* 46. *n.* 13.
4. Nati ex libero ventre quid juris habeant & importent? *T.* 10. *n.* 1. *& seqq.*

NATURA, NATURALIS.

R. J. Natura & jura nihil faciunt frustra, C. II. R. XXXI. *n.* 4.
3. Naturales liberi, qui? *T.* 27. *n.* 15.

NAUFRAGANTES.

5. Naufragantium Bona spoliantes qualiter puniantur? *T.* 17. *num.* 23.

NECESSITAS.

2. Necessitas lex magis subvenit illi, qui facit actum ex necessitate, quàm ex voluntate, *T.* 24. *n.* 152.
3. Necessitatis in casu recedit à regulis Juris communis, *T.* 26. *num.* 224. Limitatur hoc, *num.* 227.
4. Necessitatis qualis requiratur, ut Episcopus dispensare valeat super impedimentis Matrimonii? 2. *num.* 47. *& seqq.*
5. Necessitas extrema facit rem alienam communem, *T.* 18. *num.* 14. In ea licet alienum surripere, nisi Dominus sit in pari necessitate, *ibid. & n. seq.*
Necessitas gravis non reddit licitum accipere alienum, *T.* 18. *n.* 26.
R. J. Necessitas facit licitum quod non est licitum in lege, quomodo intelligendum? C. II. R. IV. per tot. C. II. R. XIX. *n.* 10.
Necessitas non habet legem, C. I. Reg. 14. *num.* 6.
Necessitas tollit præsumptionem doli, C. II. R. XXIII. *num.* 3.
—propter necessitatem concessa non debent trahi in exemplum, C. II. R. LXXVIII. *n.* 1. &c. cessante necessitate iterum cessant, *ibid. n.* 2.

NEGARE, NEGATIO.

2. Negationes sunt triplicis generis, quarum aliquæ probari possunt indirectè, non autem omnes, *T.* 19. *num.* 44. *& seqq.* Per negationem res fit dubia, *num.* 31.
2. Negativa utrum quandoque probari possit, ac debeat? *T.* 19. *nu.* 43. *& seqq.* Nulla negativa potest probari directè, *num.* 43. Negativa facti, quæ? *n.* 45. Est duplex, pura & coarctata, *ibid.* Harum posterior potest probari indirectè, non prior, *num.* 46. *& seqq.* Negativa quandoque includit affirmativam, & hæc potest probari, *n.* 48. *&* 50. Negativa juris, quid? *nu.* 49. Hæc potest probari indirectè, *ibid.* Negativa qualitatis, quæ? *nu.* 50. Ita potest ac debet probari ab allegante, *ibid.* Omnis negativa potest probari indirectè, exceptâ negativâ facti purâ, *n.* 51.
3. Negatio quando reddat rem dubiam, & quando non? *T.* 2. *n.* 20.
4. Negare etiam cum Juramento quando liceat? *T.* 1. *num.* 9.
R. J. Negare factum verum quando quis possit? C. II. R. LXIII. *n.* 5.

NEGLIGERE, NEGLIGENTIA.

1. Negligens in præsentandis Rescriptis, quando quis dicatur? *T.* 3. *n.* 66.
Negligentia ut sic, & Negligentia Prælatorum, quid? *T.* 10. *nu.* 2. Negligentia quotumcunque Prælatorum est supplenda, *num.* 3. Ac Ordinarii per immediatum superiorem, *num.* 4. *&* 42. Fallit hoc in certis casibus, *num.* 5. *&* 43. Negligentia Prælatorum generaliter contingit duobus modis, *num.* 6. Quibusque modis deprehendatur? *num.* 8. An universaliter potestas Episcopi propter ejus negligentiam devolvatur ad Archiepiscopum? *nu.* 9. *& seqq.* Quid agendum in casu negligentiæ Episcopi? *num.* 14. *&* 15. Lex de supplenda negligentia Prælatorum spectat ad materiam prohibitoriam, *num.* 16. Enumerantur casus, in quibus per Archiepiscopum suppletur negligentia Episcopi, *num.* 17. *& seqq.* Negligentia Episcopi exempti suppletur solùm per Papam, *num.* 34. Quomodo suppleatur impotentia Episcopi? *num.* 35. *& seqq.* Negligentiam Judicis sæcularis potest supplere Ecclesiasticus, non tamen è contrà, *num.* 44. *&* 45. *ac seqq.* Quâ ratione fit supplenda negligentia Regum Christianorum circa Administrationem Regni sui, *n.* 50. *& seqq.*
2. Negligere, quòd communiter possidetur, naturale vitium est, *T.* 20. *n.* 225.
R. J. Negligens sibi imputare debet quod neglexit, C. II. R. LXXXVI. *n.* 5.

NEGOTIUM, NEGOTIATIO.

1. Negotiorum gestor, quis, & quomodo differat à Procuratore? *T.* 38. *n.* 6.
3. Negotiatio quid? *T.* 1. *num.* 131. Quomodo, & quare prohibeatur Clericis? *ibid. & nu. seqq.* Non potest exerceri sine periculo peccati, *nu.* 129. Clerici negotiantes tenentur ad vectigalia, & gabellas, *T.* 49. *n.* 249. *& seqq.*
Negotium sæculare quid? *T.* 50. *num.* 2. Quale, & quomodo prohibitum Clericis ac Monachis? *nu.* 3. *& seq.*
R. J. Negotio ad se non pertinenti se immiscens. Vide *Immiscens.*

NEMO.

3. *Nemo potest dare, quod non habet*, *T.* 26. *n.* 359.

NEOPHYTUS.

1. Neophytus, quis? *T.* 6. *nu.* 225. Prohibetur eligi, atque ordinari in Episcopum, *ibid.*

NEPOS.

3. Nepotes quomodo succedant? *T.* 27. *num.* 20. *& seq.*

NIGRUM.

2. *Nigrum* quandoque est generalius *Rubro*, *T.* 15. *num.* 1.

NIHIL.

1. Nihil potest dare, qui nihil habet, *T.* 6. *num.* 32. Nihil censetur actum, cùm aliquid supereset addendum, *T.* 16. *n.* 12.
2. Nihil creditur actum, dum aliquid supereset agendum, *T.* 22. *num.* 38.

NISI.

2. *Nisi*: Hæc dictio aliquando capitur non exceptivè; sed determinativè, *T.* 18. *n.* 16.
3. *Nisi* dictio est exceptiva, *T.* 3. *n.* 42. *& seqq.*

NOBILIS, NOBILITAS.

4. Nobiles qui reputentur in ordine ad obtinendam dispensationem? *a.* 108.
Nobiles qui se asserunt Oratores, quid debeant probare, *n.* 328. Et quid, si dicant, se esse de nobili genere procreatos, *n.* 33. *& seqq.*

Nobilitatem & dignitatem mariti uxor sequuntur & Liberi, T. 10. nu. 4. Nobilitati statutæ in Ecclesiis Cathedralibus an derogetur per Brevia Apostolica? & quomodo? n. 7.
R. J. Nobiles fiunt Professores docendo 20. annis, C. II. R. LXI. n. 5.
Nobiles & Illustres non per se, sed per Procuratores in judicio litigent, C. II. R. LXVIII. num. 6.

NOCERE.

R. J. Nocere, quod nemini nocet, & sibi prodest, nulli prohibetur, C. II. R. LVI. n. 8.

NOMEN, NOMINATIO.

3 Nomina quid? T. 17. nu. 58. Possunt emi & vendi, ibid.
R. J. Nomina & verba quomodo intelligenda? C. II. R. LXXXVIII. n. 9.
1. Nominatio tripiex; & quid sit Nominatio solemnis? T. 6. nu. 10. Hæc in pluribus differt ab Electione & Postulatione, num. 9. & 11. ac seqq. Per nominationem an acquiratur nominato? num. 14. Primò nominatus censetur cæteris dignior, num. 13.

NON.

2. Non Entis nullæ sunt qualitates, T. 27. num. 116. Paria sunt, non esse & esse nullum, ibid. Non esse, & non apparere, paria sunt, T. 10. nu. 551.

NOS.

R. J. Nos cur Principes & Prælati se scribant? C. II. R. XL. num. 11.

NOTARIUS.

2. Notarius, quis? T. 22. num. 8. Vocatur etiam Tabellio, scrinarius &c. ibid. Ex parte Notarii plura requiruntur ad validitatem instrumenti publici, T. 22. num. 27. 28. & seqq. Nempe ut legitimè sit creatus, ac per se sciat actum, num. 27. Debetque subscribere nomen suum, addendo, qui authoritate sit Notarius, num. 28. An etiam debeat addere signum sui Notariatus? num. 29. Narbonæ, & in quibusdam aliis locis hoc non fit, ibid. Notarius debet esse rogatus à partibus, num. 30. Is attendat ut semper servet eandem formam subscriptionis &c. nu. 31. Notarius, vel alius ad scribendum Testamentum alienum vocatus, nequit sibi adscribere hæreditatem, aut legatum, sub pœna Falsi, &c. num. 33. Notarii publici testimonio standum de gestis à se ipso, T. 20. num. 275. Quid, si testis asserat, se non ita dixisse, sicut Notarius scripsit in Instrumento? n. 276.
Notarius conficiens protocollum debet esse rogatus à Partibus, ac per se audire negotium, ut probet, T. 22. num. 39. Notarii Protocollum, cui aliqua ex requisitis desunt, facit semiplenam probationem, num. 44. An unus Notarius possit in publicam formam redigere Instrumentum juxta notas, in Protocollo alterius repertas? num. 45. & seq. Notarius dum vivit, non potest alteri Notario committere completionem publici Instrumenti, sed ipsemet debet illud complere, T. 22. num. 45. & 46. Nihil addendo, aut diminuendo, quam in Protocollo continetur; & quomodo istud sit intelligendum? num. 45. Si duo, vel tres Notarii de eodem Instrumento fuerunt rogati, an tunc unus eorum possit inde Instrumentum levare? num. 47. Mortuo priore Notario, qui Protocollum fecit, potest alius istud in publicam formam redigere, concurrentibus tamen certis conditionibus, num. 48. & seqq. Nimirum si prior mortuus est naturaliter, aut civiliter, num. 49. Fiatque illud ad petitionem illorum, quorum interest &c. num. 50. Et accedat authoritas Judicis ordinarii, vel Delegati, num. 51. Et prioris Protocollum rediget in formam publicam, num. 52. Atque istud præstet fideliter, num. 53. Et Judex de præmissis summariè cognoscat, num. 54. Notarius Protocollum penes se habere debet, numer. 52. Schedulæ à Notario scripturæ, an faciant plenam fidem? num. 55. & 57. Quid de schedulis Notarii adeò abbreviatis, ut voluntatem partium perfectè non exprimant? num. 58. & 40.
Notarius conficiens Instrumentum publicum, debet legitimè esse creatus, T. 22. num. 259. & num. 27. Potestatem creandi publicos Notarios, qui habeant? num. 260. Instrumentum à Notario publico confectum, an valeat extra territorium ejus, à quo constitutus est? num. 259. & 261. & seqq. Notarius à Papa, vel Imperatore creatus, quæ instrumenta, spectato Jure Communi, conficere possit? num. 262. De consuetudine, si Notarius Imperialis conficiat instrumentum in terris Ecclesiæ, probat; & è contrà, num. 263. Clericis in sacris est prohibitum, officium Notariatûs exercere in causis profanis: non tamen redditur instrumentum invalidum, si secùs attentetur, num. 264. Instrumenta confecta per Notarium putativum, an valeant? num. 265. & seqq. Bonum est argumentum à teste ad Notarium publicum, & è contra, num. 266. & seqq. Si Notarius ille putativus habet titulum coloratum sui officii, valent Instrumenta ab eo confecta, num. 267. & 268. Secùs, si non habeat titulum coloratum, sed ipsemet se ingessit officio Notariatûs, num. 267 & 269. ac seqq. Datur disparitas aliqua inter testem, & Notarium publicum, num. 273. Valent Instrumenta confecta per Notarium, qui ingressus est in quasi possessionem Notariatûs, sciente & patiente superiore, &c. num. 274. An valeant Instrumenta confecta per Notarium legitimè creatum, sed postea condemnatum de Falso? Tit. 22. num. 275. & seqq. Instrumenta ab eo facta ante condemnationem, valent, num. 275. Secùs dicendum de Instrumentis, post suam condemnationem confectis, num. 276. Instrumentum si habeat plura capitula, & in uno horum sit admixta falsitas, ob quam postea Notarius damnatur, probabilius reprobatur in totum, num. 277. & 278. Ob rasuram manu ejusdem Notarii factam, aut de qua ipsemet attestatur &c. non vitiatur Instrumentum, T. 22. num. 330. Præsumitur pro Notario publico, quòd fideliter officium suum exercuerit, donec contrarium probetur, T. 23. n. 87.
3. Notarius publicus non est necessarius ad Testamentum solemne scriptum, T. 26. num. 37. Neque ad solemne nuncupativum, n. 47.
Notarius publicus an, & quomodo prohibeatur esse Clericus? T. 50. n. 5. & seqq.
5. Notarius ante omnia creari debet ad processum criminalem; quare & quomodo? T. 1. n. 344.

NOTITIA, NOTORIUM.

4. Notitia de morte conjugis prioris, qualis requiratur ad secundas Nuptias? T. 21. n. 7. & seqq.
Notitia de nullitate prioris Matrimonii requiritur ad revalidandum Matrimonium, 2. n. 4. & seqq.
2. Notorium, quid dicatur? T. 28. num. 299. Ob notorietatem facti non admittitur appellatio, nu. 297. Notorium inducunt acta in Judicio; & quomodo? T. 1. n. 194. Notorium, quibus modis aliquid fiat? T. 13. nu. 79. Notoria non indigent probatione ulteriori, T. 19. num. 37. & seqq. Allegatio Notorii, est probatio probata, nu. 37. Istud procedit in Notorio facti permanentis: secus in Notorio facti transeuntis, num. 38. Ad Notorium facti permanentis, quid requiratur? n. 39. Notorium quomodo differat à Manifesto? num. 41. & 42. Explicatur Cap. De hoc, De Simonia. n. 40. & seqq. Instrumentum inducit Notorium, facitque rem manifestam; & quare? T. 22. n. 287.
3. Notorium quid? & quotuplex? T. 2. nu. 16. Vide Novalia.
5. Notorium quid? & quotuplex? T. 1. num. 246. Sumitur subinde pro manifesto, quamvis differat ab eo, & plus dicat, num. 247. Varietas Notorii, num. 248. Quod fit coram majori parte Communitatis, Notorium facti est, num. 249. Si communitas magna est, non est necesse ad Notorium facti, ut fiat coram majori parte populi communitatis, num. 250. Vel majori parte populi totius loci; sed sufficit, si fiat coram majori viciniæ, Parochiæ, Collegii, Monasterii, nu. 251. In præsentia tamen sex hominum, ibid.
5. Notorium crimen, vel delictum puniri potest, non servatô Juris ordine, T. 1. num. 253. Non requiritur ad id Accusator, nec Denuntiator, num. 254. Nec potest recusare Judex, num. 255. Neque requiruntur testes ad probandum delictum, benè verò ad probandam notorietatem, num. 256. Neque requiritur citatio, num. 257. Nec solemnitas in ferenda sententia, num. 258. Quæ tamen ferunt, nu. 259. In notorio crimine non datur Appellatio, num. 260.
Notorium crimen ut sine ordine puniri valeat, requiritur, ut sit propriè notorium, T. 1. num. 262. Et de notorietate legitimè constet, n. 263. Sicut etiam de malitia delicti, num. 264. Consultum etiam est, ut non puniatur sine citatione, & sententia, num. 265. & seqq.

NOVALIA.

3. Novalia propriè & impropriè quid? T. 30. num. 70. Item, num. 147. Decimæ novalium spectant ad Parochum, num. 148. Exceptis Novalibus Regularium, utpote de quibus Regulares non solvunt Decimas, num. 149. Item num. 70. Si Novalia in confinio duarum Parochiarum existunt, Decimæ inter Parochos erunt dividendæ, num. 150. Novalium intra nullius Parochiæ limites existentium Decimæ ad Episcopum pertinent, num. 151. Privilegium percipiendi Decimas non extenditur ad Novalia, nu. 152. & seq. Privilegium percipiendi Decimas etiam Novalium, quomodo intelligendum? num. 154. & seq. Privilegium eximens à solutione Decimarum extenditur etiam ad Novalia, nu. 156. & seqq.

NOVITAS.

1. Novitates plerumque pariunt discordias, Tit. 2. num. 488.

NOVITIUS, NOVITIATUS.

1. Novitiorum renuntiationes sunt nullæ, ac irritæ, nisi fiant cum licentia Episcopi &c. T. 31. nu. 154. Illud tamen locum non habet in Testamentis, & Codicillis; & cur? num. 155. Novitiis ante Professionem abeuntibus, ut omnia sua restituantur, potest Episcopus compellere Regulares, num. 156.
2. Novitii gaudent privilegio Fori Clericorum, T. 2. num. 190. Novitius grave crimen committens, coram Judice Ecclesiastico conveniendus est, num. 191. Et quid, si dimisso habitu redeat ad sæculum? num. 192.
3. Novitiatus durare debet per annum integrum, T. 31. nu. 92. Limitatur in ordinibus Militaribus, & societate Jesu, num. 93. Annus Novitiatûs debet esse completus de momento in momentum, num. 94. & seqq. Solemne objecto, & ostenditur, quod non sit necesse differre Professionem in diem finito anno sequentem, num. 99. & seqq. Novitiatus annus debet esse continuus, num. 103. Si Novitius per unicum diem vel horam interrumpit annum, debet de novo incipere, n. 105. & seq. Non item, si de & sub obedientia superioris etiam diu moretur extra Monasterium, nu. 107. Neque si tempore Novitiatus infirmetur, num. 108. Novitiatus tempore nihil potest donari Monasterio de bonis Novitii, n. 120.
3. Novitii testari possunt, & quomodo? T. 26. num. 361. & seqq. Veniunt nomine Religiosorum, & gaudent eorum Privilegiis, T. 28. num. 20.
Novitiorum libertas, Jura, & Privilegia, T. 31. nu. 109. & seqq. Novitii pro libitu deserere possunt Religionem, num. 109. Etiamsi firmiter permanere proposuerint, num. 110. Item etiamsi in ea permanere voverint, si bona fide judicant hunc statum sibi minùs idoneum esse, num. 111. & seq. Ex sola levitate, vel causa irrationabili deserens Religionem Novitius peccat graviter, num. 112. Novitius sine justa causa ejici non potest, num. 114. Quid si ejiciatur? ibid. Novitii gaudent privilegiis Religionis, quam ingrâruntur, num. 115. Recitantes soli horas in Choro satisfaciunt obligationi Professorum, num. 116. Novitius tempore Novitiatûs retinet Beneficium, num. 117. & seq. Tempore Novitiatus per alium Beneficii functiones præstare debet, num. 119. Novitio egredienti, vel ejecto, omnia quæ secum tulit, restitui debent, num. 120. Durante probatione de bonis ejus nihil potest donari Monasterio, num. 120. Limitatur in re modica & consuetis honorariis, num. 121. Habitus non restituitur Novitio egredienti, sed pretium ejus, nu. 122. Limitatur, num. 123.
Novitiorum obligationes, T. 31. num. 124. & seqq. Novitii nec ad irita vota, nec ad Regulam sub culpa tenentur, nu. 124. Benè tamen ex honestate & decentia, num. 125. Ac sub pœna, num. 126. Novitius Religionem desereos non tenetur ad expensas à Monasterio factas, num. 127. Nisi de solutione earum fuerit pactum, aut ex consuetudine, num. 128.
Novitiorum Renuntiatio. Vide Renuntiatio Novitiorum.
Novitiorum Testamentum non subest Decreto Tridentino, T. 31. nu. 136. Novitius non tenetur facere Testamentum; potest illud facere omni tempore, num. 137.
Novitiis ab intestato quis succedat? T. 31. num. 137.
Novitiorum Magister. Vide Magister Novitiorum.

NUBENS.

3. Nubentes Liberi sine consensu Parentum an, & quando exhæreditari possint? T. 36. num. 499. & seqq.

NULLUM, NULLITAS.

R. J. Nulla, sunt alia ipso jure, alia annullanda, C. II. R. XVIII. n. 2.
2. Nullum, quod nullum est, nullum producit effectum, T. 2. num. 170. Et T. 19. num. 43. & T. 27. num. 116. & T. 28. num. 212. Paria sunt,

non esse, & nullum esse, *T. 27. num. 116.*
R. J. Nullum de jure non præstat impedimentum, *C. II. R. LII. n. 2.*
1. Nullitas actûs in contrarium gesti inducta per legem, an sit pœna? *T. 2. n. 124.*
2. Nullitas sententiæ. Vide infrà ☿. *Oppositio nullitatis sententiæ.*

NUMERUS.

3. Numerus Canonicorum qui esse possit, ac debeat? *T. 7. num. 67. & seqq.* Quando diminui possit? *nu. 71. & seq.*
R. J. Numerus pluralis consistit in duobus, nisi plura expressè requirantur, *C. II. R. XL. num. 3. 4. & 5.*

NUMMUS.

R. J. Nummi non veniunt sub nomine Auri, vel Argenti, *C. II. R. LXXX. n. 4.*

NUNDINÆ.

2. Nundinæ alicubi diebus Festis de consuetudine celebrantur, *T. 9. num. 22.* Consuetudines tamen hujusmodi sunt moderandæ, *num. 23.*

NUNTIATIO.

5. Nuntiatio novi operis quid, à quo, quomodo, quando, ubi, & cui fieri possit, ac debeat? *T. 32. num. 2. & seqq.* Fit circa sola futura, nondum perfecta, opera nova, *num. 3.* Novum opus, & præsens, quid? *num. 4. & seqq.* Nuntiatio novi operis fieri potest à quovis, etiam privato, cujus interest, *nu. 8.* Verbis, jactu lapilli, vel per Prætorem, *num. 9.* Quis horum modorum sit melior, *num. 10.* Ad nuntiationem non requiritur certa verborum forma, potestque fieri per substitutum, *nu. 11.* Et quovis die, etiam feriato, *num. 12.* Contra quemvis, etiam proprium superiorem, *nu. 13.* Sive in suo, sive in alieno in præjudicium alterius ædificet, *num. 14.* Datur etiam contra ædificantes ædificium pium, nisi de licentia Episcopi erigatur, *num. 16.* Fit ex tribus causis: & quibus? *num. 17.*
Nuntiatio novi operis quos effectus pariat? *Tit. 32. num. 17. & seqq.* Cui nuntiatur novum opus, illico tenetur desistere ab ædificio, vel propriis expensis destruere quod post nuntiationem ædificavit, *num. 18.* Sive dein justè, sive injustè ædificarit, *num. 19.* Quin etiam ante cognitionem judicialem, num jure ædificatum sit, destruere debet ædificium, *num. 20.* Hinc debet expectare post nuntiatum opus per tres menses, *num. 21.* Si quis in eo, quod possidemus, ædificat, possimus id propria Authoritate etiam per vim impedire, aut destruere, *num. 22. & seqq.* In suo proprio ædificantem nemo ante nuntiationem violenter impedire potest, *num. 24.* Benè verò post illam, *num. 25.*
Nuntiatio novi operis an, & in quibus casibus careat effectu? *T. 32. num. 29. & seqq.* Caret, si nuntiatio est manifestè injusta, *ibid. & seqq.* Si est periculum in mora, *num. 32.* Si nuntians cautionem recipiat, & nuntiationem remittat, vel re adhuc integra moriatur, *num. 33.* Si recuset deponere Juramentum calumniæ, *num. 34.* Vel si intra Trimestre non probat suum præjudicium, *num. 35.* Vel si Judex nuntiationem legitimè remittit, *num. 36.*
Nuntiatio novi operis facta an, & quando vi impedire possit ædificare pergentem, vel violenter destruere ædificatum? *T. 32. n. 22. & seqq.*

NUNTIUS.

1. Nuntii Apostolici, qui, & à quo constituantur? *T. 30. nu. 8.* Et quales ad id muneris deputari soleant? *n. 9.*
1. Nuntii Apostolici cum potestate Legati à latere missi, an eandem cum his potestatem habeant? *T. 30. n. 41. & seqq.*
2. Nuntio asserenti, se ex Judicis mandato citare, an sit credendum? *T. 3. nu. 52.* Quid si nuntius affirmet, se citasse; & Reus neget, se citatum fuisse? *n. 53. & 54.*
Nuntius, si non intromittatur in Civitatem ad faciendam ibi citationem, quid agere possit? *T. 3. n. 81. & 82.* Vide supra ☿. *Citatio quid?*

NUPTIÆ.

1. Nuptiæ terram replent, virginitas Cœlum, *T. 21. num. 5.*
3. Nuptias & convivia debent evitare Clerici, *T. 1. num. 142.*
4. Nuptiæ secundæ. Vide *Secundæ nuptiæ.*
Nuptiarum secundarum benedictio. Vide *Secundarum nuptiarum benedictio.*
Nuptiarum secundarum pœnæ. Vide *Pœnæ secundarum nuptiarum.*

NUTRIRE.

3. Nutrire proles, seu liberos, quamdiu quivis conjux teneatur? *T. 33. num. 6.*

O.

OBEDIENTIA.

1. OBedientia, ut est virtus specialis, quid? *T. 33. num. 9.* Ejus objectum, quod? *num. 10.* Dividitur in specialem & generalem, *n. 11.* Obedientia, ut est virtus specialis, est major omni virtute morali, *num. 13.* Ac præponitur victimis; & cur? *nu. 14.* Obedientia consistit in tribus, *nu. 15.* Nempe in reverentia superiori exhibenda, *num. 16.* In mandato ejus suscipiendo, *num. 17.* Ac in Judicio subeundo, *num. 20.* Obediendum est superioribus præcipientibus in dubio, an liceat actus? *num. 18.* Secùs, quando constat, id esse contra Deum, quod præcipitur, *nu. 19.* Declaratur istud exemplo militum Christianorum, sub Juliano Apostata servientium, *ibid.* Mandato superioris, etiam onerosò, humiliter est obediendum; & toleranda correctio, etiam injusta, *num. 21.* Cui magis sit obediendum ex duobus superioribus contraria præcipientibus, *num. 22. & seqq.* In obediendo major potestas præponitur minori, idque declaratur exemplis, *num. 22.* Proponuntur & solvuntur nonnullæ instantiæ, *num. 23. 24. & seqq.* Si superiores illi sint æquales Domini, tenetur quis obedire utrique, si potest, *num. 27.* Quòd si utrique obedire nequeat, tenetur obedire illi, cui majori vinculo, seu potiori titulo est obligatus, *nu. 28.* Declaratur istud exemplis, *num. 29. 30. 31. & 32.* Clericus magis tenetur obedire Episcopo, quàm Principi sæculari contrarium præcipienti, *nu. 33.* Contra obedientiam non potest præscribi *extinctivè*, bene tamen *translativè*, *T. 4. n. 60.*
3. Obedientialibus non indigent viri noti, à suspicione alieni, *T. 31. n. 250.*
4. Obedientia superioris non potest præscribi, a. *numer. 319.*
R. J. Obedientia quibus servanda, *C. II. R. XXIII. n. 3. & 4.*

OBLATIO.

OBLATIO.

1. Oblationum tertia pars, est de Lege Diœcesana, *T. 31. n. 101.* Et quid de facto? *ibid.*
2. Oblatio libelli. Vide supra ☿. *Libellus.*
3. Oblationes quid? *T. 30. num. 179.* Et quæ earum nomine veniant? *num. 180.* Per le non obligant, *nu. 181. & seq.* Adducuntur casus, in quibus oblationes obligant, *nu. 183.* Præsertim ubi est consuetudo, *nu. 184.* Per longum tempus, nempe 10. Annos, *nu. 185.* Saltem à majori parte populi introducta, *n. 186.* Populus Oblationes ex consuetudine debitas omittens compelli potest per Episcopum, *nu. 187.* Non item per Parochum, *nu. 188.* Oblationes omnes de Jure pertinent ad Parochum loci, *nu. 190.* Nisi aliud constet de intentione dantium, *n. 191.* Aut obstet consuetudo loci, *nu. 192.* Observatio practica, ad quem hodie Oblationes pertineant? *num 193.* Parochi omnium Oblationum ad se non pertinentium administrationem habent, *n. 194.* Oblationes in Ecclesiis Regularium factæ, ad Religiosos pertinent, *num. 195.*

OBLIGATIO, OBLIGATUS.

2. Obligationes sunt duplicis generis; aliæ suaptè natura tendunt ad agendum, vel non agendum, *T. 26. num. 105.* Aliæ duntaxat referuntur ad patiendum, vel onus subeundum, si ab altero agatur, vel petatur, *nu. 106.* Hæ posteriores obligationes, eisque correspondentes actiones personales, præscriptione tolluntur ob solam negligentiam Actoris; idque variè exemplificatur, *nu. 107. & seqq.* Obligationes illæ quæ tendunt ad aliquid agendum, vel non agendum, non possunt ullo tempore cum mala fide, seu scientia Juris alieni, præscriptione extingui, *n. 111. & seqq.* Debitum pecuniarium an extinguatur per hoc, quòd creditor longo tempore id non exigat? *n. 112.*
3. Obligatus ad factum, an, & quando satisfaciat præstando interesse? *T. 17. n. 423.*
4. Obligationes indeterminatè factæ statim obligant, *T. 1. n. 143.*
Obligationibus facti, si æstimationem non recipiunt, satisfit præstando interesse, *T. 1. n. 155.*
Obligatio sponsaliorum quæ? & quanta? *T. 1. num. 137. & seqq.*
Obligatio ducendi vel dotandi an, & quando sequatur ex defloratione, copula, imprægnatione cum vel sine spe, aut promissione Matrimonii facta, *T. 1. n. 67. & seqq.*
R. J. Obligatio in qua dies non ponitur, præsenti die debetur, *C. II. R. XXV. n. 3.*

OBREPTIO, OBREPTITIUM.

1. Obreptio, & subreptio Rescriptorum, quomodo committatur? *T. 3. n. 152. & seqq.* An sit differentia inter obreptionem, & subreptionem? *num. 155. & seqq.* Vide infrà ☿. *Rescriptorum subreptio.*
4. Ob- & subreptitia quando fit dispensatio? Vel ne fiat? Vide *Exprimenda in Dispensatione*, Vel, à *num. 148. & seqq.*

OBSCURUM.

R. J. Obscurum quid sit? *C. II. R. XXX. n. 2.*
——in obscuris minimum est sequendum, *C. II. R. XXX. n. 3. 4. 5. R. LXV. n. 2. R. LVII. n. 3.*
——in obscuris quod verisimilius vel quod plerumque fieri consuevit est sequendum, *C. II. R. XLV. n. 3.* Ordo procedendi in obscuris, *ibid. n. 5.*
——interpretatio quomodo facienda contra proferentem, vel statuentem obscura, *C. II. R. LVII. num. 1. &c.*
R. J. Obscura depositio testis contra producentem est interpretanda, *ibid. n. 6.*

OBSTETRIX.

R. J. Obstetrix an & quando delinquat præbendo vel suadendo medicinam? *C. II. R. LXXII. n. 7.*

OBVENTIO.

3. Obventionum nomine quid veniat? *T. 37. n. 15.*

OCCIDERE.

5. Occidere licitè potest Authoritas publica malefactores, *T. 12. nu. 65. & seqq.* Si adest causa Legibus comprobata, *nu. 67.* Alias etiam Princeps occidens injustum committit homicidium, *ibid.* Potestne etiam malefactorem ita bannisare, vel proh here, ut quivis privatus eum possit occidere, si certæ adsint conditiones, *n. 68. & seq.*
Occidere in bello justo etiam directè licet nocentes hostes, *T. 12. num. 71.* Non item innocentes, quales sunt pueri, mulieres, Clerici, Religiosi, homines simplices, *num. 73.* Indirectè, & præter intentionem etiam innocentes occidere licet in bello justo, *n. 74.*
Occidere privata Authoritate (servato moderamine inculpatæ tutelæ) licet ob necessariam defensionem vitæ & corporis, *T. 12. n. 130. & seqq.* Ac Bonorum fortunæ magni momenti, *n. 138. & seqq.* Non tamen licet occidere iniquum Testem, Judicem, vel Accusatorem, etsi ab eis grave damnum temporale immineat, *num. 140.* Neque licet defensione occisiva defendere ea, ad quæ jus inchoatum habemus, *n. 141.* Neque licet occidere impedientes nos ab hæreditate, vel legato adeundo, *n. 142.* Num liceat pro defensione famæ occidere? *n. 143.*

OCCULTUM.

4. Occultum dicitur, quod quinque sciunt, *a. n. 44.*
Occultum impedimentum quando dicatur? *a. nu. 45. & seq.*
5. Occultum propriè tale quid? punitur à solo Deo, *T. 1. num. 241.* Occultum pene vel quasi tale quid? *num. 242.*
Occulta peccata sub sigillo, & secreto naturali manifestari non debent in visitatione ordinaria; benè verò si absque sigillo, & secreto naturali commissa sciuntur, *T. 1. n. 296. & seqq.*
Occulta peccata gravia in visitatione Ordinaria cognita an, & quando possit superior aliis manifestare, & propter illa punire subditum? *T. 1. num. 301. & seqq.*
5. Occultum homicidium quando dicatur, ad hoc, ut dispensare valeat in Irregularitate Episcopus, vel superior Regularis? *T. 13. n. 229. & seqq.*

OCULARIS, OCULUS.

1. Oculo carens, vel in eo habens maculam, an ordinari possit? *T. 20. num. 16.* Quid, si quis careat solo visu oculi dextri? *nu. 17.* Aut sinistri, quem vocant *Oculum Canonis*? *n. 18.* Vide supra ☿. *Corpore vitiati.*
2. Oculari inspectione fit probatio, *T. 19. num. 21.* Et quæ ad hanc requirantur? *nu. 22.* Probatio per aspectum præfertur attestationi juratæ in contrarium, *T. 19. num. 86. & seqq.* Probatio per ocularem aspectum est omnium optima, *nu. 91.* Et nunquam censetur exclusa, *nu. 92. & 93.* Ocularis inspectio debet fieri citato, & præsente, si voluerit, adversario, *T. 19. nu. 116.* Probatio per ocularem inspectionem est privilegiata in multis, & potest semper fieri, *T. 19. nu. 166.* Etiam post conclusionem in causa, *ibid.*

ODIUM.

ODIUM.

R. J. Odia restringenda, quando & quomodo? C. II. R. XV. *n.* 6. 7.

Odi sæpenumam dicantur leges, & dispositiones, *ib. num.* 10. &c. Reg. XXVIII. *n.* 5.

Odio alterius nemo debet prægravari. Vide *Innocens.*

——in odium alicujus inductum, non est in ejus commodum convertendum; & quomodo? C. II. R. LXI. *num.* 10.

OFFENDENS.

R. J. Offendens in uno factus est omnium Reus, quomodo intelligendum? C. I. R. IX. *n.* 1. 2. 4.

OFFICIALIS, OFFICIUM.

1. Officialis Episcopi, an differat à Vicario Generali Episcopi? T. 28. *n.* 59. *& seqq.* Officialis Episcopi in Jure vocatur etiam *Vicarius Generalis*, *num.* 61. Officialis in Italia, apud nos dicitur Vicarius Generalis, *num.* 62.

2. Officialis juratus dicto creditur in his, quæ pertinent ad suum officium, T. 20. *num.* 271. Idque exemplificatur in Nuntio publico, *num.* 272 Ponderatore publico, *num.* 273. Medico, Architecto, Aprimentore, & similibus, *n.* 274.

3. Officiales minus salariati: Item ægroti. Vide *Locatoris operarum.*

4. Officialis vocatur in Bullis Vicarius Generalis ultra montes, *a. n.* 296. *& seq.*

1. Officium Judicis nobile, & mercenarium, quid? T. 29. *n.* 24. & T. 32. *nu* 25. & 26. Quæ exerceantur Officio judicis mercenario? *cit.* T. 32. *num* 27. Officium Judicis nobile dupliciter exercetur; nimirum vel ex mero ejus facto, vel ad instantiam partis, *n.* 28. Imploratio officii judicis, in quo differat ab Actione? *num.* 29. *& seqq.* Imploratio officii judicis est remedium extraordinarium, *nu.* 30. An ad eam requiratur contestatio litis? *num.* 31. Officium judicis, & Potestas judicis differunt; & quomodo? T. 29. *n.* 94.

3. Officia sæcularia exercere, quomodo prohibeantur Clerici? T. 1. *n.* 126. *& seqq.*

Officium quid? T. 5. *n.* 36.

5. Officium Inquisitionis & Inquisitores fidei unde, & quid qualemque potestatem habeant judicandi & procedendi in causa hæresis? T. 7. *num.* 443. *& seq.* Episcopi in suis Diœcesibus sunt Inquisitores nati, *n.* 447. Et gaudent omni facultate Inquisitorum, ubi Officium non viget, *n.* 449.

R. J. Officium alteri præstitum non debet ei esse damnosum, C. II. R. XIX. *n.* 11.

OLEUM.

1. Olea tria benedicit Episcopus in Cœna Domini, T. 16. *num.* 24. Videlicet Chrisma, *nu.* 25. Oleum Catechumenorum, *nu.* 26. & Oleum infirmorum, quod & an differat à cæteris? *num.* 27. An sit iterandum sacramentum Extremæ Unctionis, si per errorem Chrisma pro Oleo infirmorum adhibeatur? *n.* 24. & 28. *& seqq.*

OMNE.

R. J. Omnes quod tangit debet ab omnibus approbari, quomodo? C. II. R. XXIX. *n.* 2. 3. &c.

Omnia qui dicit nihil excipit, C. II. R. LXXXI. *num.* 6.

Omne res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, C. I. R. I. *n.* 1. *& seqq.*

ONUS.

3. Onus reale, propriè tale quid? T. 49. *num.* 245. *Res transit cum onere suo*: quomodo intelligendum? *ibid.*

Onus non potest imponi Beneficiis, T. 12. *num.* 4. *& seq.* Quid possit circa hoc Prælatus cum Capitulo? *n.* 6. *& seq.*

R. J. Onus qui sentit &c. v. *qui sentit.*

Onus quid dicatur? C. II. R. LV. *n.* 3.

——in onere succedere debet, qui substitutus est in honore, C. II. R. LXXVII. *n.* 2. &c.

Onus adhæret ejus personæ non transfertur in successorem, *ibid. num.* 7.

OPERARII, OPUS.

1. Opera SS. Trinitatis ad extra sunt indivisa, T. 1. *n.* 14. *& seqq.* Opera Potentiæ appropriatè tribuuntur Patri, opera sapientiæ Filio, & opera Bonitatis Spiritui sancto, *n.* 16. Disparitas inter opera Trinitatis ad extra, & Incarnationem Verbi, *n.* 18.

3. Operarii & operarum locatores. Vide *Locatoris operarum.*

5. Operis novi nuntiatio. Vide *Nuntiatio novi operis.*

OPINIO.

2. Opinio est alter gradus probationis, T. 19. *n.* 21.

OPPOSITIO.

2. Oppositio nullitatis sententiæ, quid? T. 28. *n.* 23. Hæc solet fieri per viam querelæ, *ibid.* Oppositio nullitatis sententiæ, & Appellatio, differunt variè; suntque diversa juris remedia, *n.* 24. *& seqq.* atque remotâ appellatione, non censetur nullitas sublata, *num.* 24. & 25. Nullitas sententiæ potest opponi usque ad triginta annos, *num.* 27. Oppositio nullitatis sententiæ, coram quo Judice sit facienda? *num.* 28. *& seqq.* Hodie ex usu Fori ubique fermè solet adiri superior super nullitate principaliter cognoscenda, *num.* 31.

OPTIO.

R. J. Optio in alternativis cui detur? Vide *Alternativa.*

ORACULUM.

1. Oraculum vivæ vocis, quid? T. 3. *n.* 5.

4. Oracula vivæ vocis omnia sunt revocata, a. *n.* 535. ita ut neque in foro conscientiæ valeant, *n.* 554.

5. Oracula vivæ vocis concessa. Vide *Privilegia.*

ORARE, ORATIO, ORATORIUM.

5. Orare privatim, & pia opera peragere pro Excommunicatis licet, T. 39. *num.* 59. Ordinari per saltum, quid? T. 29. *num.* 1. Est prohibitum, Ordo tamen valet, excepto Episcopatu, *ibid. & nu. seq.* Per saltum ordinatus est suspensus ab Ordine ita suscepto, *num.* 3. *& seq.* Fit subinde Irregularis, *num.* 5. qui absque prima Tonsura Ordines suscipit, est suspensus ab illis, *num.* 6. In qua tamen suspensione dispensare potest Episcopus, si in suscepto Ordine per saltum Clericus non ministravit, *num.* 8. *& seq.*

3. Oratione magis defenditur Respublica, quàm labore & sudore, T. 1. *n.* 119. *Orationes sunt optima arma*, & auxilium præsertim Clericorum, *ibid.*

3. Oratorium privatum potest erigi sine consensu Episcopi, T. 48. *num.* 5. Oratoria etiam privata authoritate Episcopi erecta gaudent Asylo, T. 49. *nu.* 42. *& seq.* Regulares possunt habere Oratoria privata, ac in iis celebrare Missas, & alii eam audire, T. 41. *n.* 19. *& seq.*

ORDINARIUS, ORDINARI, ORDO.

1. Ordinarius generatim, quis dicatur? T. 31. *nu.* 2. Differentiæ inter Ordinarium, & Diœcesanum, *nu.* 3. Ordinarius Ordinariorum cur dicatur Papa? *num.* 6. Ordinariorum nomine veniunt Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, *nu.* 9. Nomine Ordinarii etiam venit Vicarius Generalis Episcopi, *num.* 12. Et Capitulum sede vacante, *num.* 12. & 13. Imò & quicunque Prælatus inferior in materia sibi adaptabili, *num.* 14. Decretum quidpiam statuens de Ordinariis, extenditur ad omnes jurisdictionem ordinariam habentes, nisi materia subjecta aliud exposcat, *nu.* 15. Vide suprà ℣. *Judex ordinarius.*

1. Ordinari nullus debet, nisi à proprio Episcopo, T. 11. *num.* 77. Subditos Episcopi quoad Ordines recipiendos; quatuor modis quis censetur; quibus? *num.* 78. Natus in una Diœcesi, & in alia habens Domicilium, vel Beneficium, potest à quolibet earum Episcopo Ordinari, *ibid.* An etiam uno horum electo possit quis variare, suscipiendo cæteros Ordines ab alio? *num.* 79. An, & quibus concurrentibus possit quis ordinari ab Episcopo ratione Beneficii in ejus Diœcesi obtenti? *cit.* T. 11 *num.* 80. *& seqq.* Olim ad hoc sufficiebat Beneficium modicum, *num.* 82. Secùs de facto ob novissimam Constitutionem Innocentii XII. *Speculatores Domûs Israël*, *num.* 83. Quænam vi hujus Constitutionis requirantur, ut quis ordinari valeat ab Episcopo ratione Beneficii in ejus Diœcesi obtenti? *num.* 84. Referuntur verba dictæ Constitutionis, *num.* 85. & 86. Ordinari quis potest ab Episcopo loci ratione Originis, *num.* 87. *& seqq.* Dummodò ibi non fuerit natus fortuitò, *num.* 88. An quoad Ordines suscipiendos etiam inspiciatur origo patris? *num.* 89. *& seqq.* De facto post Constitutionem Innocentii XII. subditus Episcopi ratione Originis, quis censeatur? *num.* 90. & 91. Origo Matris an attendatur quoad Ordinationem filii, præsertim illegitimi? *num.* 92. Quid dicendum de Expositis? *num.* 93. Ratione Domicilii quomodo quis efficiatur subditus Episcopi quoad Ordines ab ipso recipiendos? *num.* 94. *& seqq.* Ad hoc non sufficit quasi Domicilium, *num.* 95. Refertur nova Constitutio Innocentii XII. circa hoc, *num.* 97. Ut Episcopus Familiarem suum ordinare valeat, quæ requirantur? *num.* 98. *& seqq.* Episcopus ordinans suum Familiarem, statim debet ei conferre Beneficium, *num.* 101. Dictio *statim*, quid hic importet? *num.* 102. Episcopus Titularis nequit ordinare suum Familiarem, *num.* 103. Quæ alia ex Constitutione Innocentii XII. de facto requirantur ad hoc, ut Episcopus Familiarem suum ordinare valeat, *num.* 104. *& seqq.* Referuntur posteriora verba dictæ Constitutionis, *nu.* 105. *& seqq.*

Ordinari an, & cur non possint servi invitis Dominis? T. 18. *num.* 15. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Servi.* Ordinari prohibentur Obligari ad ratiocinia ante redditas rationes; & cur? T. 19. *num.* 3. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Ratiocinia.* Ordinari quando possint, vel non possint corpore vitiati? T. 20. *numer.* 3. & 7. *& seqq.* Ubi vitium corporis vel impedit exercitium Ordinis, vel notabilem deformitatem causat, inducitur irregularitas, & prohibetur quis ordinari, *numer.* 9. Mutilatus manu nequit ordinari, *numer.* 10. Carens medietate *Anaclesi Reiffensluel Repertorium.* palmæ, Ordinari non potest, *numer.* 11. Benè tamen jam ordinatus potest exercere actus Ordinis, in quantum valet; & cur? *num* 12. Carens pollice vel indice, aut ejus unguia, num possit ordinari? *num.* 13. Et quid de eo, qui careat aliquo digito? *numer.* 14. Vel qui habet sex digitos? *num.* 14. & 28. Claudus an valeat ordinari? *num.* 15. Carens oculo, vel in eo habens maculam, an ordinari possit? *num.* 16. Quid, si careat solo visu oculi dextri? *num.* 17. Aut sinistri, quem vocant oculum Canonis, *num.* 18. In dubio de gravitate vitii corporalis, pertinet ad Episcopum id dijudicare, *num.* 20. Etiam respectu Religiosorum ab ipso ordinandorum, *numer.* 21. Vide suprà ℣. *Corpore vitiati, & infrà* ℣. *Irregulares.*

1. Ordinandorum idoneitas in dubio non præsumitur, sed est probanda, *Tit.* 12. *numer.* 6. & 8. *& seqq.* Quâ ratione Ordinandorum idoneitas possit probari? *numer.* 14. *& seqq.* Cur ab Ordinando sit probanda sua libertas, cùm tamen omnes homines naturaliter nascantur liberi? *numer.* 17.

1. Ordinantis malè, & malè Ordinati pœnæ, partim continentur in Jure Canonico, partim in Bullis Pontificiis, T. 11. *numer.* 168. Pœnæ in Constitutione Pii II. *Cùm ex sacrorum*, contentæ referuntur, *num.* 169. Hæ pœnæ solummodò locum habent de male suscipientibus Ordines Sacros, non autem de prima Tonsura, vel Ordinibus minoribus malè susceptis, *num.* 170. Procedunt tamen etiam quoad Regulares, *num.* 171. Bulla Sixti V. contra Clericos malè promotos, *sanctum & salutare*, est revocata per Clementem VIII. cur, & quomodo? *num.* 172. Pœnæ Ordinantium, vel Ordinatorum ante legitimam ætatem, quæ? *num.* 174. *& seqq.* Ordinatus Ordinibus majoribus ante legitimam ætatem, de facto ipso jure est suspensus, *num.* 180. Pœnæ Ordinantis vel Ordinati extra legitima Tempora, quæ? *num.* 181. *& seqq.* Ordinatus extra Tempus de facto ipso jure est suspensus, *numer.* 183. Num in tali suspensione possit Episcopus dispensare? *numer.* 184. Quæ sit pœna Ordinantis allenum subditum, & sic Ordinati? *numer.* 185. *& seqq.* Quæ sit pœna Ordinantis aliquem, & ordinati absque competenti Titulo sustentationis? *numer.* 191. *& seqq.* Et quæ pœnæ Ordinantium Religiosos non professos, vel solum professos ad certum tempus? *num.* 196. An & quas pœnas incurrat Ordinans, & Ordinatus non servatis temporum Interstitiis? *num.* 203. Vide suprà ℣. *Episcopus scienter.*

Ordinatus ab Episcopo excommunicato, recipit characterem ordinis, sed non ejus executionem, T. 13. *num.* 8. & 9. Ignoranter sic ordinatus, quando id rescierit, debet abstinere ab executione Ordinum, donec per Episcopum suum dispensetur, *numer.* 10. Et cur ipsum non excuset ignorantia, *numer.* 11. Scienter ordinatus ab Episcopo excommunicato, per solum Papam potest dispensari, *numer.* 12. Præmissa de facto procedunt de Episcopo Excommunicato vitando & ordinatis ab eo, *num.* 13.

R. J. Ordinatus ab alieno Episcopo potest ministrare in ordine, si proprius Episcopus ratam habeat ordinationem, C. II. R. IX. *n.* 6.

1. Ordines Religiosi an possint condere statuta ad successores transeuntia? *n.* 97. *& seqq.* Et quid dicendum de Ordine FF. Minorum? *n.* 98. *& seqq.* In Ordine

Fratrum Minorum electio Ministri Provincialis debet fieri eodem die, quo Capitulum fuerit congregatum, *T. 6. nu.* 58. In Ordine FF. Minorum electiones Superiorum Majorum fiunt per Compromissum limitatum, *num.* 78. In Ordine FF. Minorum quæ electiones fiant per schedulas secretas, & quæ per Ballorationes, seu globulos? *cit. T. 6. num.* 341. & 342. Vide supra ℣. *Electiones Regularium.* Ordines Regulares hodie plerique sunt exempti, *T.* 31. *nu.* 108. Vide infrà ℣. *Regulares & ℣. Religiosi.*

Ordo sumitur dupliciter, *T.* 11. *num.* 2. Ordo, seu sacra Ordinatio, quid? *num.* 3. & 4. Septem sunt Ordines juxta Theologos, juxta Canonistas novem, & quo mysterio? *num.* 5. & 6. Ordines alii sacri seu majores, *num.* 7. Alii minores seu non sacri; qui, & cur sic dicantur? *num.* 8. Prima Tonsura an sit Ordo propriè dictus? *num.* 10. *& seqq.* Vide infrà *Tonsura prima.* Episcopatus est Ordo propriè dictus, *num.* 26 & 27. Ordo Episcoporum quadriparitus est; & quomodo? *n.* 28.

Ordines singuli, quo tempore sint conferendi? *T.* 11. *num.* 30. *& seqq.* Quatuor Ordines minores quando conferendi? *num.* 31. Hi in quibusdam Ecclesiis conferuntur Feriâ sextâ Quatuor Temporum, *num.* 32. Ordines Majores quo tempore sint conferendi? *num.* 33. Et quid de Episcopatu, *num.* 24. Ex privilegio Papali potest quis ordinari extra Tempora, *num.* 35. Potest pars Ordinationis differri in sequentem Dominicam, continuato tamen jejunio, *num.* 36. An in tali casu requiratur Jejunium naturale? *num.* 37. Vel sufficiat Ecclesiasticum? *num.* 38. Liceatque tunc sumere prandium, & collationem Vespertinam? *num.* 39. Religiosi communicationem privilegiorum habentes, an possint ordinari extra tempora à Jure statuta? *num.* 40. *& seqq.* usque ad *num.* 51. Quid intelligatur nomine Diei Festivi, quo tum Ordines minores, tum etiam virtute privilegiorum Ordines majores conferri possunt? *num.* 52. *& seqq.* Notabilis Declaratio S. Congregationis quoad hoc, *num.* 55.

Ordo potest dupliciter intelligi recipi, validè & licitè; & quid? *T.* 11. *num.* 56. Ordo ut validè recipiatur, quæ sufficiant? *num.* 57. & 59. Soli masculi sunt capaces Sacramenti Ordinis, *num.* 57. & 58. Nec recipitur sine Baptismo, *numer.* 59. Ordo ut licitè recipiatur, quæ requirantur? *numer.* 60. *& seqq.* Qualis ætas ad singulos Ordines requiratur? *numer.* 63. *& seqq.* Et quæ scientia? *numer.* 66. In Regularibus non requiritur tanta scientia, ac in aliis; & cur? *num.* 67. Titulus sustentationis requiritur ad Ordines Sacros, *num.* 69. Secùs ad Ordines Minores, *num.* 70. Vide infrà ℣. *Titulus.*

1. Ordines plures an possint eodem die cuipiam conferri, & recipi? *T.* 11. *num.* 160. *& seqq.* Quatuor Ordines minores de consuetudine pluribus in locis simul eodem die suscipi possunt, *num.* 160. & 167. Duo sacri Ordines eodem die nulli sunt conferendi, ne quidem Regularibus, *nu.* 161. Etiamsi Metropolitanus id jubeat, *num.* 162. Nec etiam quando unus in sabbato, & alter Die Dominico, continuato jejunio confertur, *num.* 163. Et quid, si aliquis sit dispensatus, ut possit extra Tempora tribus Dominicis, vel Festivis diebus ordinari? *num.* 164. Episcopatus an possit eodem die recipi cum sacerdotio? *num.* 165. Stando Juri communi, non possunt quatuor Ordines minores simul eodem die unà cum subdiaconatu recipi, *num.* 166. Secùs de consuetudine alicubi recepta, *n.* 167.

Ordines, an, & qui possint conferri per Episcopum qui renuntiavit Episcopatui? *T.* 13. *num.* 4. *& seqq.* Ordines, præsertim sacri, an ex privilegio Papæ possint conferri per Abbatem, vel alium sacerdotem? *num.* 14. *& seqq.*

Ordo sacer, an, & ad quod Beneficium Ecclesiasticum ob inendum requiratur? *T.* 6. *num.* 226. & *T.* 14. *num.* 10. *& seqq.* Præficiendus Episcopatui debet saltem esse subdiaconus, *cit. T.* 4. *num.* 10. Ac successivè receptis aliis ordinibus, intra trimestre post obtentam Confirmationem consecrari, *num.* 11. Qualis Ordo requiratur in promovendis ad Abbatiam, Decanatum &c. *num.* 12. *& seqq.* Et in præficiendis Archidiaconatur vel Ecclesiæ Parochiali? *numer.* 16. *& seqq.* Aut Canonicatui Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum? *num.* 19. & 20. Præficiendi vel jam habeant Ordinem requisitum, vel sint in ea ætate, ut infrà tempus à Jure statutum ordinari valeant, *num.* 21. Neque hodie circa talem ætatem potest Episcopus dispensare, ut antiquiùs, *num.* 22. Clerici sunt arctati ad recipiendos Ordines, quos Beneficia requirunt, sub pœna privationis horum, *num.* 23. Quid si Canones obsistant, quo minùs jam promotus ad Beneficium ob superveniens impedimentum ordinari valeat? *num.* 24. *& seqq.* Pœna privationis Beneficii ob non receptum Ordinem debitum, olim solùm incurrebatur post sententiam, ac præviâ monitione, *num* 27. Idque quoad Abbatiam, Archidiaconarum &c. etiamnum procedit, *num.* 28 Secùs de facto est dicendum de promotis ad Ecclesias Parochiales, si infrà annum non ordinentur Presbyteri; nam vacat Ecclesia ipso jure, *num.* 29. Atque hoc ipsum procedit in Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium, *num.* 30 Non tamen in Ecclesiis Curatis non Parochialibus, *num* 31. Neque rigor ille procedit in Ecclesiis Parochialibus Collegiatis. & assumptis ad earum regimen, *num.* 32 Nec etiam in harum Præpositis, & Decanis, *ibid.* Sicut nec injustè impeditis, quò minus infra annum ordinentur, *num.* 33. Pœna privationis Ecclesiæ Parochialis non incurritur ipso jure ob neglectum Presbyteratum, donec annus integer sit completus, *num.* 34. Et tunc dicta Ecclesia non potest pro ea vice iteratò conferri illi, qui neglexit sic ordinari, *numer.* 35. Benè tamen pro alia vice, *num.* 36. Recipiens Ecclesiam Parochialem absque animo suscipiendi Ordinem sacerdotii intra annum tenetur ad restitutionem fructuum, *num.* 37. Secus, si habuit talem animum assumendi Presbyteratum, licèt postmodum non ordinetur, *num.* 38.

4. Ordo sacer an, & quando dissolvat sponsalia? *T.* 1. *num.* 229.

Ordo sacer impedimentum est dirimens, *T.* 6. *num.* 2. Non item Ordines minores, *num.* 3. Græci in majoribus constituti non possunt contrahere Matrimonium, benè tamen in illo antea contracto manere possunt, *num.* 4. Pueri ante usum rationis ordinati possunt nubere, *numer.* 5. Non item ordinati ante pubertatem, *num.* 6. *& seq.* Vi ordinati possunt nubere, *num.* 8. Sicut etiam gravi metu injusto ordinati, *num.* 9. *& seqq.* Infantes vi vel metu ordinati, si postea tacitè, vel expressè votum ratificant, tenentur ad castitatem, *num.* 13. Ordines sacri Matrimonium priùs contractum non dirimunt, *num.* 14 Contrahendum dirimunt solo jure Ecclesiastico, *num.* 15. *& seqq.* Potest proin Papa dispensare, ut sacerdotes & Episcopi nubant, *num.* 16.

5. Or-

5. Ordinem exercens Clericus, quem non habet, incurrit Irregularitatem, *T.* 28. *num.* 2. Suspensionem ab Ordine ita suscepto, *num.* 3. Excommunicationem & Degradationem, *num.* 5. Ad incurrendam tamen irregularitatem requiritur, ut exerceat vetitum actum Ordinis, *num.* 6. Et quidem seriò, *nu.* 7. Ac temerè, *num.* 8. Clericus non Sacerdos Missam celebrare, vel sacramentalem confessionem audire attentans degradatur, & Curiæ seculari traditur, gravissimè puniendus: & quomodo? *num.* 13. *& seq.*

Ordinem exercens Laicus non fit Irregularis, *T.* 28. *num.* 10. Gravissimè tamen punitur: & qualiter, si Missam celebrare, vel Confessionem sacramentalem audire attentat? *num.* 13. *& seq.* A qua pœna non excusat ætas, dummodo 20. annum compleat, *num.* 14.

Ordinem furtivè suscipiens quis dicatur? *T.* 30. *num.* 2. Illicitè sed validè ordinatur, *num.* 3. Nisi Ordinans intentionem; vel protestationem faciat publicam non ordinandi furtivè se ingerentes, *num.* 4. *& seqq.* Doctrina practica ad propositum, *num.* 6. Non est consultum, ut Episcopus præmittat similem intentionem, *num.* 8. Furtivè suscipiens Ordinem est ab illo suspensus, & quandoque Irregularis, *n.* 10. *& seq.* Quis dispenset in pœnis furtivè suscipientium Ordinem? *n.* 12.

R. J. Ordo invalidè collatus debet iterari, C. II. R. LII. *num.* 5.

2. Ordo cognitionum, quid? *T.* 10. *num.* 3. Cur Rubrica, *de Ordine Cognitionum*, non sit superflua? *num.* 2. Circa Ordinem cognitionum est regula, quòd illa causa priùs sit tractanda, à cujus decisione dependet altera, *num.* 4. Idque exemplificatur, *num.* 5. & 6. Ac procedit etiam in qualibet exceptione peremptoria, *num.* 7. & 8. Atque in exceptionibus dilatoriis, *num.* 9. Quæ præcedere debeat, si occurrat actio civilis, & criminalis? *nu.* 10. *& seq.* An si Reus contra Actorem opponat spoliationem, priùs debeat tractari causa spolii? *nu.* 18. Quid agendum, si causa principalis, & incidens, sint tractandæ coram diversis Judicibus? *nu.* 31. *& seq.*

3. Ordo solvendi debita casu quo media non sufficiunt ad omnia solvenda. Vide *Solutionis Ordo.*

Ordo successionis ab intestato. Vide *Successio ab intestato.*

ORIGENES.

1. Origenis scripta, quomodo citentur? *T.* 1. *num.* 221.

ORIGO.

1. Origo patris an inspiciatur quoad ordines suscipiendos? *T.* 11. *num.* 89. Et quid de origine matris? *num.* 92. Potest quis ordinari ab Episcopo loci ratione Originis, *num.* 87. 90. & 91. Dummodo ibi non fuerit natus fortuitò, *num.* 88. Natus in mari, habet originem in domicilio patris, *ibid.* Quæ de facto requirantur, ut quis ratione originis possit ordinari ab Episcopo illius loci? *num.* 91.

OSCULUM.

Oscula & tactus impudici an, & quando solvant sponsalia? *T.* 1. *num.* 253. *& seqq.*

P.

PACISCI, PACTUM.

1. Pactum, unde sic dicatur? *T.* 35. *num.* 1. Pactum, quid sit? *num.* 2. Et quomodo differat à Pollicitatione? *num.* 3. Ad pactum requiritur reciprocus duorum in idem consensus, *n.* 4. Pactum est nomen genericum; nec differt à Contractu & Transactione, nisi sicut genus à specie, *num.* 5. Pactum continet sub se omnes Contractus & Transactiones, *n.* 9. Cum eo tamen coincidit Contractus largè sumptus, *n.* 10.

Pacta alia sunt publica, alia privata, *T.* 35. *num.* 11. Alia expressa, alia tacita, *num.* 12. Reddens debitori chirographum, censetur tacitè debitum remittere: secùs si reddat ei pignus, & cur? *num.* 13. Pacta in rem, seu realia; & Pacta in personam, seu personalia, quæ? In dubio censetur esse Pactum in rem, *nu.* 15 Pactum obligatorium, seu promissorium; & Pactum liberatorium, quod? *num.* 16. Pactum nudum, quid, & unde sic dicatur? *num.* 17. Pactum vestitum, quid? *num.* 18. Pactum variis modis vestitur, *num.* 19. *& seqq.* Videlicet, I. Specifico nomine contractus, *num* 20. II. Cohærentiâ cum Contractu nominato, *num.* 21. III. Per interventum rei, *num.* 22. IV. Litteris, seu proprio chirographo, *n.* 23. V. Vestimento verborum, seu per Stipulationem, *nu.* 24. VI. Juramento &c. *num.* 25. VII. Juris auxilio, seu Legis assistentiâ, *num.* 26.

Pactorum effectus, qui sint? *T.* 35. *num.* 27. Eorum primarius effectus, est obligatio naturalis, quam etiam Gentiles agnoverunt, *num.* 27. Ex pacto cum subditis inito obligatur Princeps, *num.* 28. Pacta quæcunque ratione naturalis obligationis habent alios notabiles effectus, etiam pro Foro externo, *num.* 29. & 30. Pariunt enim exceptionem, *num.* 30. Impediunt debiti soluti repetitionem &c. *ibid.* Ex pacto nudo an detur actio? *num.* 31. Affirmatur illud spectato jure Canonico, *num.* 31. 32. *& seqq.* De rigore tamen Juris Civilis non datur actio ex pacto nudo, sed solùm exceptio, *nu.* 35. & 36. Secundùm hodiernos tamen mores etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo; & cur? *num.* 37. Pactum nudum, an de facto detur? *num.* 31. & 37. Actio ex pacto nudo, quomodo vocetur? *num.* 38.

1. Pacta inire seu pacisci, possunt omnes, quibus non reperitur id prohibitum, *T.* 35. *num* 39. *& seq.* Pacisci prohibentur aliqui à natura, alii à Lege; & qui? *num.* 40. Impuberes an pacisci valeant? *num.* 41. Et quid de Minorennibus? *num.* 42. 43. *& seq.* A lege quinam prohibeantur pacisci? *num.* 46. An sicut aliquis potest sibi pacisci, ita possit & alteri? *num.* 48. *& seqq.* Regulariter non potest quis pacisci alteri, *num.* 48. & 49. Nisi ad hoc habeat mandatum, *num.* 50. Aut nisi quis subjectus sit potestati alterius, *num.* 51. Vel nisi hoc ipsum stipulantis intersit, *num* 52. *& seqq.* Extraneus non potest directè pacisci tertio, benè tamen indirectè, *num.* 53. & 54. Etiam de Jure Canonico non potest quis pacisci alteri, *num.* 55. Nisi id fiat mediante juramento, *num.* 56. Donatio facta determinatæ Ecclesiæ, an possit à quolibet acceptari, *num.* 57.

1. Pacisci de quibus rebus liceat? *T.* 35. *num.* 58. *& seqq.* Pacisci nemo potest de iis, quæ sunt contra bonos mores, *num.* 59. Aut impossibilia de jure vel facto, *num.* 60. Et quæ non sunt in commercio

Fratrum Minorum electio Ministri Provincialis debet fieri eodem die, quo Capitulum fuerit congregatum, *T. 6. nu.* 58. In Ordine FF. Minorum electiones Superiorum Majorum fiunt per Compromissum limitatum, *num.* 78. In Ordine FF. Minorum quæ electiones fiant per schedulas secretas, & quæ per Ballorationes, seu globulos? *cit. T. 6. num.* 341. & 342. Vide supra ℣. *Electiones Regularium.* Ordines Regulares hodie plerique sunt exempti, *T.* 31. *nu.* 108. Vide infrà ℣. *Regulares & ℣. Religiosi.*

Ordo sumitur dupliciter, *T.* 11. *num.* 2. Ordo, seu sacra Ordinatio, quid? *num.* 3. & 4. Septem sunt Ordines juxta Theologos, juxta Canonistas novem, & quo mysterio? *num.* 5. & 6. Ordines alii sacri seu majores, *num.* 7. Alii minores seu non sacri; qui, & cur sic dicantur? *num.* 8. Prima Tonsura an sit Ordo propriè dictus? *num.* 10. *& seqq.* Vide infrà *Tonsura prima.* Episcopatus est Ordo propriè dictus, *num.* 26 & 27. Ordo Episcoporum quadriparitus est; & quomodo? *n.* 28.

Ordines singuli, quo tempore sint conferendi? *T.* 11. *num.* 30. *& seqq.* Quatuor Ordines minores quando conferendi? *num.* 31. Hi in quibusdam Ecclesiis conferuntur Feriâ sextâ Quatuor Temporum, *num.* 32. Ordines Majores quo tempore sint conferendi? *num.* 33. Et quid de Episcopatu, *num.* 24. Ex privilegio Papali potest quis ordinari extra Tempora, *num.* 35. Potest pars Ordinationis differri in sequentem Dominicam, continuato tamen jejunio, *num.* 36. An in tali casu requiratur Jejunium naturale? *num.* 37. Vel sufficiat Ecclesiasticum? *num.* 38. Liceatque tunc sumere prandium, & collationem Vespertinam? *num.* 39. Religiosi communicationem privilegiorum habentes, an possint ordinari extra tempora à Jure statuta? *num.* 40. *& seqq.* usque ad *num.* 51. Quid intelligatur nomine Diei Festivi, quo tum Ordines minores, tum etiam virtute privilegiorum Ordines majores conferri possunt? *num.* 52. *& seqq.* Notabilis Declaratio S. Congregationis quoad hoc, *num.* 55.

Ordo potest dupliciter intelligi recipi, validè & licitè; & quid? *T.* 11. *num.* 56. Ordo ut validè recipiatur, quæ sufficiant? *num.* 57. & 59. Soli masculi sunt capaces Sacramenti Ordinis, *num.* 57. & 58. Nec recipitur sine Baptismo, *numer.* 59. Ordo ut licitè recipiatur, quæ requirantur? *numer.* 60. *& seqq.* Qualis ætas ad singulos Ordines requiratur? *numer.* 63. *& seqq.* Et quæ scientia? *numer.* 66. In Regularibus non requiritur tanta scientia, ac in aliis; & cur? *num.* 67. Titulus sustentationis requiritur ad Ordines Sacros, *num.* 69. Secùs ad Ordines Minores, *num.* 70. Vide infrà ℣. *Titulus.*

1. Ordines plures an possint eodem die cuipiam conferri, & recipi? *T.* 11. *num.* 160. *& seqq.* Quatuor Ordines minores de consuetudine pluribus in locis simul eodem die suscipi possunt, *num.* 160. & 167. Duo sacri Ordines eodem die nulli sunt conferendi, ne quidem Regularibus, *nu.* 161. Etiamsi Metropolitanus id jubeat, *num.* 162. Nec etiam quando unus in sabbato, & alter Die Dominico, continuato jejunio confertur, *num.* 163. Et quid, si aliquis sit dispensatus, ut possit extra Tempora tribus Dominicis, vel Festivis diebus ordinari? *num.* 164. Episcopatus an possit eodem die recipi cum sacerdotio? *num.* 165. Stando Juri communi, non possunt quatuor Ordines minores simul eodem die unà cum subdiaconatu recipi, *num.* 166. Secùs de consuetudine alicubi recepta, *n.* 167.

Ordines, an, & qui possint conferri per Episcopum qui renuntiavit Episcopatui? *T.* 13. *num.* 4. *& seqq.* Ordines, præsertim sacri, an ex privilegio Papæ possint conferri per Abbatem, vel alium sacerdotem? *num.* 14. *& seqq.*

Ordo sacer, an, & ad quod Beneficium Ecclesiasticum ob inendum requiratur? *T.* 6. *num.* 226. & *T.* 14. *num.* 10. *& seqq.* Præficiendus Episcopatui debet saltem esse subdiaconus, *cit. T.* 4. *num.* 10. Ac successivè receptis aliis ordinibus, intra trimestre post obtentam Confirmationem consecrari, *num.* 11. Qualis Ordo requiratur in promovendis ad Abbatiam, Decanatum &c. *num.* 12. *& seqq.* Et in præficiendis Archidiaconatur vel Ecclesiæ Parochiali? *numer.* 16. *& seqq.* Aut Canonicatui Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum? *num.* 19. & 20. Præficiendi vel jam habeant Ordinem requisitum, vel sint in ea ætate, ut infrà tempus à Jure statutum ordinari valeant, *num.* 21. Neque hodie circa talem ætatem potest Episcopus dispensare, ut antiquiùs, *num.* 22. Clerici sunt arctati ad recipiendos Ordines, quos Beneficia requirunt, sub pœna privationis horum, *num.* 23. Quid si Canones obsistant, quo minùs jam promotus ad Beneficium ob superveniens impedimentum ordinari valeat? *num.* 24. *& seqq.* Pœna privationis Beneficii ob non receptum Ordinem debitum, olim solùm incurrebatur post sententiam, ac præviâ monitione, *num* 27. Idque quoad Abbatiam, Archidiaconarum &c. etiamnum procedit, *num.* 28 Secùs de facto est dicendum de promotis ad Ecclesias Parochiales, si infrà annum non ordinentur Presbyteri; nam vacat Ecclesia ipso jure, *num.* 29. Atque hoc ipsum procedit in Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium, *num.* 30 Non tamen in Ecclesiis Curatis non Parochialibus, *num* 31. Neque rigor ille procedit in Ecclesiis Parochialibus Collegiatis. & assumptis ad earum regimen, *num.* 32 Nec etiam in harum Præpositis, & Decanis, *ibid.* Sicut nec injustè impeditis, quò minus infra annum ordinentur, *num.* 33. Pœna privationis Ecclesiæ Parochialis non incurritur ipso jure ob neglectum Presbyteratum, donec annus integer sit completus, *num.* 34. Et tunc dicta Ecclesia non potest pro ea vice iteratò conferri illi, qui neglexit sic ordinari, *numer.* 35. Benè tamen pro alia vice, *num.* 36. Recipiens Ecclesiam Parochialem absque animo suscipiendi Ordinem sacerdotii intra annum tenetur ad restitutionem fructuum, *num.* 37. Secus, si habuit talem animum assumendi Presbyteratum, licèt postmodum non ordinetur, *num.* 38.

4. Ordo sacer an, & quando dissolvat sponsalia? *T.* 1. *num.* 229.

Ordo sacer impedimentum est dirimens, *T.* 6. *num.* 2. Non item Ordines minores, *num.* 3. Græci in majoribus constituti non possunt contrahere Matrimonium, benè tamen in illo antea contracto manere possunt, *num.* 4. Pueri ante usum rationis ordinati possunt nubere, *numer.* 5. Non item ordinati ante pubertatem, *num.* 6. *& seq.* Vi ordinati possunt nubere, *num.* 8. Sicut etiam gravi metu injusto ordinati, *num.* 9. *& seqq.* Infantes vi vel metu ordinati, si postea tacitè, vel expressè votum ratificant, tenentur ad castitatem, *num.* 13. Ordines sacri Matrimonium priùs contractum non dirimunt, *num.* 14 Contrahendum dirimunt solo jure Ecclesiastico, *num.* 15. *& seqq.* Potest proin Papa dispensare, ut sacerdotes & Episcopi nubant, *num.* 16.

5. Or-

5. Ordinem exercens Clericus, quem non habet, incurrit Irregularitatem, *T.* 28. *num.* 2. Suspensionem ab Ordine ita suscepto, *num.* 3. Excommunicationem & Degradationem, *num.* 5. Ad incurrendam tamen irregularitatem requiritur, ut exerceat vetitum actum Ordinis, *num.* 6. Et quidem seriò, *nu.* 7. Ac temerè, *num.* 8. Clericus non Sacerdos Missam celebrare, vel sacramentalem confessionem audire attentans degradatur, & Curiæ seculari traditur, gravissimè puniendus: & quomodo? *num.* 13. *& seq.*

Ordinem exercens Laicus non fit Irregularis, *T.* 28. *num.* 10. Gravissimè tamen punitur: & qualiter, si Missam celebrare, vel Confessionem sacramentalem audire attentat? *num.* 13. *& seq.* A qua pœna non excusat ætas, dummodo 20. annum compleat, *num.* 14.

Ordinem furtivè suscipiens quis dicatur? *T.* 30. *num.* 2. Illicitè sed validè ordinatur, *num.* 3. Nisi Ordinans intentionem; vel protestationem faciat publicam non ordinandi furtivè se ingerentes, *num.* 4. *& seqq.* Doctrina practica ad propositum, *num.* 6. Non est consultum, ut Episcopus præmittat similem intentionem, *num.* 8. Furtivè suscipiens Ordinem est ab illo suspensus, & quandoque Irregularis, *n.* 10. *& seq.* Quis dispenset in pœnis furtivè suscipientium Ordinem? *n.* 12.

R. J. Ordo invalidè collatus debet iterari, C. II. R. LII. *num.* 5.

2. Ordo cognitionum, quid? *T.* 10. *num.* 3. Cur Rubrica, *de Ordine Cognitionum*, non sit superflua? *num.* 2. Circa Ordinem cognitionum est regula, quòd illa causa priùs sit tractanda, à cujus decisione dependet altera, *num.* 4. Idque exemplificatur, *num.* 5. & 6. Ac procedit etiam in qualibet exceptione peremptoria, *num.* 7. & 8. Atque in exceptionibus dilatoriis, *num.* 9. Quæ præcedere debeat, si occurrat actio civilis, & criminalis? *nu.* 10. *& seq.* An si Reus contra Actorem opponat spoliationem, priùs debeat tractari causa spolii? *nu.* 18. Quid agendum, si causa principalis, & incidens, sint tractandæ coram diversis Judicibus? *nu.* 31. *& seq.*

3. Ordo solvendi debita casu quo media non sufficiunt ad omnia solvenda. Vide *Solutionis Ordo.*

Ordo successionis ab intestato. Vide *Successio ab intestato.*

ORIGENES.

1. Origenis scripta, quomodo citentur? *T.* 1. *num.* 221.

ORIGO.

1. Origo patris an inspiciatur quoad ordines suscipiendos? *T.* 11. *num.* 89. Et quid de origine matris? *num.* 92. Potest quis ordinari ab Episcopo loci ratione Originis, *num.* 87. 90. & 91. Dummodo ibi non fuerit natus fortuitò, *num.* 88. Natus in mari, habet originem in domicilio patris, *ibid.* Quæ de facto requirantur, ut quis ratione originis possit ordinari ab Episcopo illius loci? *num.* 91.

OSCULUM.

Oscula & tactus impudici an, & quando solvant sponsalia? *T.* 1. *num.* 253. *& seqq.*

P.

PACISCI, PACTUM.

1. Pactum, unde sic dicatur? *T.* 35. *num.* 1. Pactum, quid sit? *num.* 2. Et quomodo differat à Pollicitatione? *num.* 3. Ad pactum requiritur reciprocus duorum in idem consensus, *n.* 4. Pactum est nomen genericum; nec differt à Contractu & Transactione, nisi sicut genus à specie, *num.* 5. Pactum continet sub se omnes Contractus & Transactiones, *n.* 9. Cum eo tamen coincidit Contractus largè sumptus, *n.* 10.

Pacta alia sunt publica, alia privata, *T.* 35. *num.* 11. Alia expressa, alia tacita, *num.* 12. Reddens debitori chirographum, censetur tacitè debitum remittere: secùs si reddat ei pignus, & cur? *num.* 13. Pacta in rem, seu realia; & Pacta in personam, seu personalia, quæ? In dubio censetur esse Pactum in rem, *nu.* 15 Pactum obligatorium, seu promissorium; & Pactum liberatorium, quod? *num.* 16. Pactum nudum, quid, & unde sic dicatur? *num.* 17. Pactum vestitum, quid? *num.* 18. Pactum variis modis vestitur, *num.* 19. *& seqq.* Videlicet, I. Specifico nomine contractus, *num* 20. II. Cohærentiâ cum Contractu nominato, *num.* 21. III. Per interventum rei, *num.* 22. IV. Litteris, seu proprio chirographo, *n.* 23. V. Vestimento verborum, seu per Stipulationem, *nu.* 24. VI. Juramento &c. *num.* 25. VII. Juris auxilio, seu Legis assistentiâ, *num.* 26.

Pactorum effectus, qui sint? *T.* 35. *num.* 27. Eorum primarius effectus, est obligatio naturalis, quam etiam Gentiles agnoverunt, *num.* 27. Ex pacto cum subditis inito obligatur Princeps, *num.* 28. Pacta quæcunque ratione naturalis obligationis habent alios notabiles effectus, etiam pro Foro externo, *num.* 29. & 30. Pariunt enim exceptionem, *num.* 30. Impediunt debiti soluti repetitionem &c. *ibid.* Ex pacto nudo an detur actio? *num.* 31. Affirmatur illud spectato jure Canonico, *num.* 31. 32. *& seqq.* De rigore tamen Juris Civilis non datur actio ex pacto nudo, sed solùm exceptio, *nu.* 35. & 36. Secundùm hodiernos tamen mores etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo; & cur? *num.* 37. Pactum nudum, an de facto detur? *num.* 31. & 37. Actio ex pacto nudo, quomodo vocetur? *num.* 38.

1. Pacta inire seu pacisci, possunt omnes, quibus non reperitur id prohibitum, *T.* 35. *num* 39. *& seq.* Pacisci prohibentur aliqui à natura, alii à Lege; & qui? *num.* 40. Impuberes an pacisci valeant? *num.* 41. Et quid de Minorennibus? *num.* 42. 43. *& seq.* A lege quinam prohibeantur pacisci? *num.* 46. An sicut aliquis potest sibi pacisci, ita possit & alteri? *num.* 48. *& seqq.* Regulariter non potest quis pacisci alteri, *num.* 48. & 49. Nisi ad hoc habeat mandatum, *num.* 50. Aut nisi quis subjectus sit potestati alterius, *num.* 51. Vel nisi hoc ipsum stipulantis intersit, *num* 52. *& seqq.* Extraneus non potest directè pacisci tertio, benè tamen indirectè, *num.* 53. & 54. Etiam de Jure Canonico non potest quis pacisci alteri, *num.* 55. Nisi id fiat mediante juramento, *num.* 56. Donatio facta determinatæ Ecclesiæ, an possit à quolibet acceptari, *num.* 57.

1. Pacisci de quibus rebus liceat? *T.* 35. *num.* 58. *& seqq.* Pacisci nemo potest de iis, quæ sunt contra bonos mores, *num.* 59. Aut impossibilia de jure vel facto, *num.* 60. Et quæ non sunt in commercio

hominum, *num.* 61. Pacisci solùm potest de iis rebus, quæ sunt pacisentium propriæ, *num.* 62. Nequit promitti factum alienum, *ibid.* Cur possit legari res aliena, non autem promitti factum alienum? *num.* 63.

Pactum pro obtinenda re spirituali, an valeat? *T.* 35. *num.* 64. *& seqq.* Est irritum quando datur temporale pro spirituali, *num.* 64. Vel quando illud intervenit circa Beneficia, aut alia Jure Ecclesiastico prohibita, &c. *num.* 65. Alioquin promittere spirituale pro spirituali, non est illicitum, *num.* 66. Pactum, vi cujus Beneficium Ecclesiasticum debet pecuniâ resignari, non valet, imò est simoniacum, *num.* 67. Etiamsi quis cedat Beneficio litigioso, & alter vicissim quid temporale offerat, *num.* 68. Atque illud detur nomine expensarum, quas alter fecit in consecutione Beneficii, *nu.* 69. Quid, si interveniat authoritas superioris, v. g. Episcopi? *nu.* 70. Pactum, quo quis promittit novam pensionem vel augmentum antiquæ, si in Beneficio instituatur, est illicitum, atque simoniacum, *num.* 71. Sive id fiat ante collationem Beneficii, sive in ipsa, *num.* 72. Quid si primùm interveniat post collatum Beneficium? *num.* 73. Pactum de succedendo in Ecclesiasticis Beneficiis, non valet, *num.* 74. Nec valet pactum in præjudicium Juris Parochialis, *num.* 75. Idque exemplificatur, *num.* 76. Pacta superiorum Localium Religiosorum Mendicantium sine licentia Ministrorum, vel Capitulorum Provincialium inita cum Prælatis Ecclesiarum, de Jure Communi valent, *num.* 78. Secùs spectatis eorumdem privilegiis, *num.* 79.

1. Pactum quod filia dote contenta patri ab intestato non succedat, improbatur à Jure, nec valet, *T.* 35. *nu.* 80. *&* 81. Nisi fuerit juramento firmatum, *num.* 82. Quid, si hoc juramentum vi, aut dolo fuit extortum, *n.* 83. Filia ex Jurata renuntiatione dotis enormiter læsa, post obtentam absolutionem à Juramento, potest petere ejus rescissionem, *nu.* 83. *&* 84. Pacta inferiorum cæterequin invalida, an per consensum superioris convalidentur? *num.* 86. *& seqq.* Respondetur distinguendo inter pacta de Jure naturali invalida, & valida, *num.* 87. *&* 88. Pacta inferiorum confirmare debet superior requisitus, *n.* 89.

2. Pacto privatorum Juri publico minimè derogatur, *T.* 2. *num.* 243. *&* 244. Solvuntur instantiæ, *num.* 245. *& seqq.* Spoliatus non restituitur, quando post spoliationem inivit pactum cum spoliatore, quòd nolit agere possessorio recuperandæ, *T.* 13. *nu.* 98. Tale pactum ante spoliationem initum non valet, benè tamen post; & cur? *num.* 99. Actio ex pacto nudo, an detur? *T.* 26. *n.* 119.

Pactum, per quod tollitur jus privati sibi publicè auctoritate concessum, valet secùs, si tollatur Jus commune, *T.* 24. *num.* 98. Pactum non revocandi testamentum, Jure Civili est irritum; si tamen accesserit juramentum, obligat, *num.* 96. Vide suprà ℣. *Juramentum contra leges.* Pactum tibi factum, extenditur ad hæredem tuum, *T.* 24. *num.* 106. *& num.* 111. Obligatio juramenti promissorii ab altero acceptati, vi pacti transit ad hæredes, *num.* 108. *& seqq.* Pactum de jure irritum, quando censeatur confirmari juramento, *T.* 24. *n.* 125. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Contractus per juramentum.*

3. Pacta Emptionis Venditionis appositа. Vide *Emptionis Venditionis Pacta apposita.*

Pacta, an, & quando præjudicent successoribus? *T.* 30. *n.* 118.

Pacta Pignori, vel Hypothecæ adjecta quænam valeant? *T.* 21. *n.* 53. *& seqq.*

Pactum Additionis in diem quid? & quid Juris de eo? *T.* 17. *n.* 259. *& seqq.*

Pactum Antichryseos quid? *T.* 31. *n.* 53. Est illicitum, & usurarium, *n.* 54.

Pactum Legis commissoriæ quid? & quid Juris de eo? *T.* 17. *num.* 253. *& seqq.* Item, *T.* 21. *num.* 55. *& seqq.*

Pactum retrovendendi, seu redimendi. Vide *Emptioni Venditioni Pacta apposita.*

5. Pactum Antichryseos, quid? *T.* 12. *num.* 108. Est illicitum & usurarium, nisi adsit justus titulus, *nu.* 109. Quales sunt tituli excusantes pactum Antichryseos ab usura, *n.* 110. *& seqq.*

5. Pactum Legis commissoriæ quid? & an licitum, vel usurarium sit? *T.* 19. *n.* 117.

R. J. Pacta servanda sunt, C. II. R. LXXXV. *num.* 2. *&c.*

PALEA.

1. Paleæ nomine, cur inscribantur nonnulla Capitula Decreti Gratiani? *P. n.* 83. *& seqq.*

PALINODIA.

5. Palinodiæ, vel Recantationis actio, an, quando, & quomodo instituì possit, vel debeat? *T.* 36. *nu.* 13. *& n.* 16. Item, *n.* 28. *& seq.*

PALLIUM.

1. Pallium, quid? *T.* 8. *nu.* 2. Et cujus formæ? *num.* 3. Ejusque mystica significatio, *ibid.* Quibus conferatur? *num.* 4. Sumitur de Corpore B. Petri; & cur? *num.* 5. Datur à solo Papa; & quibus concurrentibus? *nu.* 6. Olim etiam quatuor Patriarchæ principales Pallium contulerunt suis suffraganeis, *num.* 7. Pallium est præcipuum insigne Dignitatis Archiepiscoporum ac Superiorum Episcoporum, *n.* 4. Quamvis ex speciali privilegio etiam quibusdam Episcopis conferri soleat, *ibid.* Per Pallium confertur plenitudo Pontificalis officii, & nomen Archiepiscopale, *num.* 9. Ubi & quando sit utendum Pallio? *num.* 10. *& seqq.* Nequit unus alteri suum Pallium commodare, *num.* 19. Pallium non transit personam, sed cum persona sepelitur, *nu.* 21. Vide suprà ℣. *Archiepiscopus.*

R. J. Pallii usus & privilegium, C. II. R. VII. *numer.* 7.

PAPA.

1. Papa est Christi in terris Vicarius, ac Ordinarius Ordinariorum &c. *T.* 31. *num.* 6. Duplex in Papa potest distingui potestas; nimirum absoluta, seu suprema, & ordinaria, *nu.* 7. *&* 8. *&* *T.* 2. *nu.* 459. Papa post Christum est Sponsus Ecclesiæ universalis; alii Episcopi sunt sponsi Ecclesiarum particularium, *T.* 7. *n.* 33.

Papa censetur omnia Jura in scrinio pectoris sui habere, *P. n.* 213. In quo sensu dictum illud procedat? *n.* 214. *& seqq.* Papa non usurpat Jura Imperatoris, *num.* 218. Papa an possit facere novum Articulum Fidei? *T.* 1. *n.* 72. Aut reddere assertionem modò falsam, quæ prius erat vera? *num.* 73. *&* 74. Papa non intendit gravare eandem Ecclesiam, seu Collatorem, super receptione duorum ad Beneficium, nisi id expresserit, *T.* 3. *nu.* 95. Papa non censetur jus quæsitum alicui tollere, nisi id exprimat, *cit. T.* 3. *n.* 117. *&* 118.

Papa potest ferre Leges sive Constitutiones Ecclesiasticas pro toto Orbe Christiano, *T.* 1. *num.* 53. *& seqq.* Habet suam potestatem immediatè à Deo, *n.* 50. 53. *&* 54. Eamque exercet absque alia confirmatione, & ante suam consecrationem, *nu.* 55. Papa in suis Ditionibus obtinet etiam temporalem potestatem, & unde hanc acceperit? *num.* 56. Habet indirectè potestatem judicandi, & disponendi de bonis temporalibus omnium Christianorum,

rum, *num.* 57. Et in quibus casibus tali potestate utatur? *nu.* 58. Papa convocando Concilium, non per hoc censetur huic absolutè dare potestatem novas leges condendi, *T.* 2. *num.* 63. *&* 64. Nec tamen illud frustrà convocat, *num.* 65. Supra Papam non est Concilium Generale, *nu.* 66. Papa est subjectus Legi Divinæ, *cit. T.* 2. *num.* 273. An etiam teneatur præcepto Ecclesiastico Confessionis, vel Communionis Paschalis? *ibid.* Omni humanæ creaturæ est necessarium ad salutem, subesse Papæ, *nu.* 281. *&* 285.

Papa dispensare nequit in Jure Divino, *T.* 2. *num.* 455. Imò tenetur illud usque ad animam, & sanguinem confirmare, *num.* 456. Potest tamen id interpretari, *num.* 457. Ac secundùm plenitudinem potestatis in omni Jure Ecclesiastico dispensare, *nu.* 458. Papæ potestas duplex, ordinaria & absoluta, quæ? *num.* 459. An possit dispensare circa canones Apostolorum? *num.* 460. Vel contra universalem statum Ecclesiæ? *num.* 462. Nefas est, quid sinistri de summa sede suspicari, *num.* 468. Papa scienter assumendo inhabilem ad Officium, vel Dignitatem, ipso facto censetur cum eo dispensare, *num.* 481. Secùs si ignoret defectum, nec aliud exprimat, *num.* 482. Quomodo verum sit, quod Papa non censeatur dispensare, nisi hoc specialiter exprimat? *ibid.* Papa cur possit dispensare, ut quis in eadem Ecclesia una cum Canonicatu habeat duas Dignitates, Personatus, vel Officia, cùm tamen hoc sit irrationabile, Ecclesiæ damnosum &c. *T.* 4. *num.* 70.

Papa, & cui is commiserit, potest dispensare cum illegitimis, *T.* 17. *nu.* 8. *& seqq.* Papa solus dispensat, ut filius immediatè succedat patri in Beneficio, *num.* 36. Papa cum corpore vitiatis regulariter dispensat solus, & quidem non facile, *T.* 20. *num.* 36. Nec solet Papa directè dispensare cum corpore vitiatis, *num.* 37.

Papa potest ex parte derogare Immunitati Ecclesiasticæ, *T.* 4. *num.* 64. Ex concessione Papæ possunt Clerici Episcopo inferiores conferre sacramentum Confirmationis, *T.* 4. *nu.* 82. Imò & sacramentum Ordinis, *num.* 82. An ex privilegio Papæ possit Abbas, vel alius sacerdos conferre Ordines præsertim sacros? *T.* 13. *nu.* 14. *& seqq.* Et sacramentum Confirmationis? *nu.* 22. Papa non potest compelli ad Postulationem admittendam, *T.* 5. *nu.* 75. Neque potest compelli ad concedendam confirmationem Electi, *T.* 6. *num.* 28. Electus in Papam potest statim administrare, *T.* 6. *n.* 53. Papæ Electio debet fieri à duabus partibus Cardinalium præsentium, *T.* 6. *num.* 149. In electione Papæ possunt Cardinales variare post publicatum scrutinium; & quando? *T.* 6. *n.* 301.

Papa an possit Episcopum invitum ab una ad aliam Ecclesiam transferre? *T.* 7. *n.* 19. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Episcopus invitus.* Papa in Missarum solemnis utitur Pallio semper, & ubique; non sic inferiores Prælati, & cur? *T.* 8. *num.* 10. *&* 11. Papa potest renuntiare Papatui absque consensu Cardinalium, *T.* 9. *n.* 16. *& n.* 44.

Papæ Delegatus, vel subdelegatus, debet esse in Dignitate Ecclesiastica, &c. *T.* 29. *nu.* 70. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Delegatus.* Papa non potest delegare Diacono potestatem consecrandi Corpus Christi, benè tamen simplici Sacerdoti potestatem conferendi certos ordines, confirmandi, reconciliandi Ecclesias &c. *T.* 29. *num.* 86. Potest etiam causas Ecclesiasticas, imò & criminales Clericorum delegare Laico, v. g. cuipiam Regi, *num.* 92. Non tamen tollere Clericorum exemptionem in totum, *num.* 93.

2. Papa est Ordinarius Ordinariorum, *T.* 2. *nu.* 106. *&* 107. Coram Papa potest quilibet conveniri super causis spiritualibus, *ibid.* Papa potest limitare exemptionem Clericorum, *T.* 2. *nu.* 229. An etiam possit omnino tollere privilegium Fori Clericorum? *num.* 232. *& seqq.* Papa nequit dispensare, aut immutare jus, quando inde resultat decoloratio status Ecclesiæ universalis, *T.* 2. *num.* 133. Nec privilegium Fori Clericorum ex toto tollere; benè tamen in causis particularibus, ob rationes urgentes, *num.* 233. 234. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Privilegium Fori.*

2. Papæ, seu Litterarum Apostolicarum verba narrativa, quam vim probandi habeant? *T.* 19. *num.* 103. Papæ verba narrativa proprium factum narrantis, plenè probant, si super illis intentio ejus fundetur, *nu.* 104. An contra hæc admittatur probatio in contrarium? *num.* 105. *& num. præc.* Illa procedunt tam in materia favorabili, quam odiosa, *nu.* 106. Quid, si Papæ intentio fundetur super facto alieno, à se narrato? *num.* 107. Quando Papæ intentio super eis non fundatur, tunc verba narrativa Litterarum Apostolicarum nihil probant, *num.* 108. *& seqq.* Papa excommunicatum litteris absolvens, non per hoc censetur eum absolvere, *num.* 109. Etiamsi scienter excommunicato sic participet, nisi aliud exprimat, *ibid.* Papa in Rescripto Ecclesiam exemptam appellante, non idcircò hujus exemptio est probata, *num.* 110. Est quemdam sub titulo cujuslibet Dignitatis nominet &c. non per hoc in Dignitate illa ipsum approbare intelligitur, *num.* 111.

Papa non potest tollere Jus Divinum, imò tenetur illud usque ad animam, & sanguinem confirmare, *T.* 20 *num.* 256. Potest tamen illud interpretari, *ibid.* Atque ex certis causis statuere, ut creditur uni teste, *ibid.* Papæ solius testimonio creditur, quando deponit de facto proprio, *T.* 20. *num.* 278. Papa potest ferre sententiam in alio, quàm sit petitum; cum non teneatur ad observandum ordinem judiciarium, *T.* 27. *nu.* 81. Ad Papam potest immediatè appellari in causis Ecclesiasticis, *T.* 28. *num.* 6. *&* *nu.* 55. Imò & in prima instantia lis coram eo inchoari; & cur? *nu.* 6. Excipitur unicus casus, in quo non appellatur ad Papam, *num.* 58. A Papæ sententia appellari non potest, *num.* 44. Appellatio à Judice sæculari ad Papam, de rigore Juris non tenet, *T.* 28. *num.* 79. *&* 80. Nisi Laici litigantes, sint de temporali jurisdictione Ecclesiæ, *num.* 88. Tamen de consuetudine speciali potest tenere appellatio à Judice sæculari ad Papam, *num.* 79. *&* 82.

3. Papa habet plenariam dispositionem super Beneficiis totius mundi, *T.* 5. *num.* 150. *& seqq. & num.* 220. Papæ electio requirit duas partes Cardinalium, *T.* 11. *num.* 33.

4. Papa omnes Laicos vocat filios, *A. n.* 304. Apud feminas addit dilectæ in Christo, *ibid.* Episcopos vocat fratres, *ibid.*

R. J. Papa in quovis Jure Ecclesiastico dispensare potest, C. II. R. I. *num.* 10. *&* 24. Si quid indefinitè statuit ordinariè pro utroque foro intelligendum venit, *ibid. num.* 25. Non censetur derogare consuetudini & statutis locorum nisi exprimat, C. II. R. XLVII. *num.* 7.

PARAMENTUM.

3. Paramenta Ecclesiastica de Jure solus Episcopus benedicere potest, *T.* 40. *num* 49. Ex Privilegio possunt id quoque superiores Regulares, *num.* 50. Etiam pro aliena Ecclesia, *n.* 51. Potestas benedi-

cendi Paramenta non potest acquiri consuetudine, nec ab Episcopis aliis committi, *n.* 54.
3. Paramenta Ecclesiastica, quando execrentur ita ut nova Benedictione indigeant? T. 40. *n.* 53.

PARAPHERNALIA.

4. Paraphernalia bona, seu Parapherna quæ & quid Juris de illis? T. 20. *n.* 60. *& seqq.* Horum nec dominium nec fructus nec dispositionem habet maritus, nisi in quantum uxor concedit, *n.* 61. Parapherna cum soluto Matrimonio restituenda? T. 20. *n.* 82. Uxor non perdit illa propter adulterium, *num.* 102. *& seq.*

PARENS.

2. Parentes an possint esse testes pro filiis; & è contrà? T. 20. *nu.* 102. *& seqq.* Parentis nomine, qui omnes comprehendantur? *n.* 104. Parentes possunt esse testes in probanda filii ætate; & qualiter? *nu.* 106. Item, quando agitatur causa inter duos filios, *n.* 107. Ac in causa matrimoniali filiorum, quando agitur super consanguinitate &c. *nu.* 109. Vel contractu matrimoniali, aut sponsalitio inter æquales inito, *nu.* 110. *&* 111. De consensu patris adversæ potest pater esse testis pro filio, *num.* 112. Parentes adversùs liberos suos, & è contra testes esse non possunt, T. 20. *nu.* 44. Fallit illud in causis matrimonialibus, quando agitur de impediendo matrimonio per Liberos contrahendo, *num.* 146. Item in criminibus læsæ Majestatis, Hæresis, & aliis hujusmodi, *n.* 149. Item quando utraque pars consentit, aut si veritas aliter haberi non potest, *n.* 151. Parentes, & Liberi, non coguntur inviti adversùs se dicere testimonium, T. 21. *n.* 20. Imò nec volentes admittuntur ad testificandum contra se, *n.* 29. *&* 33.
4. Parentum contradictio vel dissensus an, & quando dissolvant sponsalia? T. 1. *n.* 277. *& seqq.* Et quando minæ de exhæredando? *n.* 279. *& seqq.*
Parentum consilium an, & quando requiratur ad contrahenda sponsalia? T. 1. *n.* 23.
5. Parentes non possunt in eodem lecto dormire cum tenellis infantibus, T. 10. *nu.* 11. Pœna facientium contrarium, *n.* 12.

PAR.

2. Pares Curiæ, qui? T. 1. *n.* 135. Qualiter ab utraque parte sint eligendi? *nu.* 136. Alicubi in horum locum successit Judex ordinarius, *n.* 137.
3. Pares Curiæ quinam? T. 20. *n.* 57.
R. J. Par in parem non habet Imperium: quomodo intelligendum? C. II. R. LVI. *n.* 7.
3. *Paria sunt non esse, & non apparere*, T. 5. *n.* 348.
4. Paria delicta compensatione delentur, T. 19. *n.* 88.

PAROCHIA, PAROCHUS, PAROCHIANUS.

1. Parochia quando nimis ampla est, potest in Ecclesia Filiali poni perpetuus Vicarius, unà cum congrua proventuum assignatione, T. 28. *nu.* 29. Idem dicendum, quando Ecclesia Parochialis est unita Cathedrali, Collegiatæ ac alteri Ecclesiæ, seu Monasterio &c. *nu.* 27. Demptis nonnullis casibus in quibus solummodò potest constitui Vicarius temporalis, *n.* 27. *&* 28.
1. Parochi, seu ad regimen Ecclesiæ Parochialis promovendi, debent esse ætatis viginti quinque annorum, ad minus inchoatorum, T. 7. *nu.* 212. Adeo ut dispensatus ad Presbyteratum antèà recipiendum, non ideircò censeatur dispensatus ad Beneficium Parochiale obtinendum, nisi hoc exprimatur, *num.* 213. Ad Parochialem Ecclesiam promotus, vel debet jam esse sacerdos, vel intrà annum promoveri ad sacerdotium, T. 6. *nu.* 210. Parochiali Ecclesiæ præficiendus debet esse, aut intra annum fieri sacerdos, T. 14. *num.* 16. Quòd si promotus ad Ecclesiam Parochialem intrà annum non ordinetur sacerdos, vacat de facto Ecclesia ipso jure, *nu.* 29. Atque hoc ipsum procedit in Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium, *num.* 30. Quid dicendum de non promotis intrà annum qui habent Ecclesiam Curiatam non Parochialem? *num.* 31. Ac de Assumptis ad regimen Ecclesiarum Parochialium Collegiatarum? *n.* 32. Et de jussè impeditis, quòd minùs intrà annum promoveantur ad Sacerdotium? *num.* 33. Annus hujusmodi quomodo sit computandus? *ibid.* Qui ob neglectam receptionem Sacerdotii post lapsum anni ipso jure privatus exiitit Ecclesiâ Parochiali, hæc pro ea vice denuò ipsi conferri non potest, *num.* 34. *&* 35. Bene tamen pro alia vice, *num.* 36. Recipiens Ecclesiam Parochialem absque animo suscipiendi sacerdotium intra annum, tenetur ad restitutionem fructuum, *num.* 37. Secùs, si talem animum habuit, & si posteà non ordinetur, *n.* 38. Parochus num ad modicum tempus possit constituere Vicarium temporalem sine licentia Episcopi? T. 28. *n.* 52.
Parochi an veniant nomine Prælatorum, seu Ordinariorum? T. 31. *num.* 21. *& seq.* Spectato Jure Canonico non habent jurisdictionem in Foro externo, sed pœnitentiali tantùm, *num.* 29. Solvitur instantia, *num.* 30. Parochus non nisi largè dicitur Prælatus, *num.* 31.
2. Parochus communiter æstimatus, qui nunquam est ordinatus in Sacerdotem, invalidè absolvit pœnitentes, T. 1. *num.* 202. Secùs, si fuerit sacerdos, *num.* 203. Parochus quos libros habere teneatur? T. 22. *n.* 126. Vide suprà ℣. *Libri Parochorum.*
3. Parochia propriè & impropriè quid? T. 29. *num.* 2. *& seq.* Parochus non potest alterius Parochi terminos intrare, *ibid* Parochias erigere & dividere præter Papam solus potest & debet Episcopus, *num.* 4. Ad Parochiam requiritur primò, ut authoritate Episcopi sit erecta. Secundò, ut habeat certum districtum, & populum, *num.* 6. Et perpetuum Parochum, *num.* 7. Cum cura animarum, *num.* 8. Jura Parochialia, quæ? *num.* 9. Parochiam mutare pro libitu potest Laicus non item Clericus, *num.* 11.
Parochiæ nova erectio requirit justam causam: & quam? T. 48. *num... & seq.* Item citationem Parochi antiqui, *num.* 15. Competentem dotem pro novo Parocho, *num.* 16. Et ut antiquo Parocho maneat jus Patronatus ad novam, *num.* 17. Ac debitus exhibeatur honor à novo, *num.* 18. Debet etiam fieri cum consensu Capituli, *num.* 19. Ac per Episcopum, vel per alium speciali mandato provisum, *num.* 21.
3. Parochianus proprius & alienus quis? T. 29. *n.* 10.
Parochorum Residentia, quando & quomodo possint abesse ab Ecclesia? Vide *Residentia Parochorum.*
Parochus quomodo possit uti operâ Cooperatorum, seu Capellanorum? T. 4. *n.* 85. Non est ad nutum amovibilis, habet varia nomina, T. 29. *n.* 5. Parochi Jura, quæ? *n.* 9.
Parochi Jure Divino tenentur Missam applicare pro Parochianis; & quoties? T. 41. *n.* 22. *& seqq.*
4. Parochus non potest dispensare in denuntiationibus Matrimonialibus, T. 3. *n.* 37. Bene verò declarare eas non obligare, *n.* 39.
Parochi præsentia & testium quomodo requiratur ad valorem Matrimonii? T. 3. *num.* 52. *& seqq.* Vide *Præsentia Parochi & testium.*
Parochus qualis esse possit & debeat ad contrahendum Matrimonium? T. 13. *n.* 55. *& seqq.* Debet esse domicilii, *num.* 58. *& seqq.* Validè assistit in utriusque Parochia, *nu.* 63. *& seqq.* Non item licitè, *nu.* 65. Non debet esse necessario sacerdos, *nu.* 70. Nisi ex delegatione assistat, *nu.* 71. Etiam irregularis, suspensus, excommunicatus, & putativus Parochus validè assistit, *num.* 73. *& seqq.* Non item intrusus, *num.* 77. Cui æqualiter dari potest licentia assistendi Matrimonio, *n.* 80. *& seqq.*
Parochus vagorum quis sit? & quomodo Matrimonio assistere possit? T. 3. *n.* 86.
Parochus Matrimonii Hæreticorum quis sit? T. 3. *nu.* 140. *& seqq.*
5. Parochi quoties teneantur applicare Missas pro Parochianis, T. 3. *num.* 209. *& seqq.* Decreta S. Congregationis circa hoc, *n.* 210. *& seqq.*
R. J. Parochus percipit fructus sepulturæ à suis Parochianis etiam alibi sepultis, C. II. R. LV. *n.* 6.
Parochus non percipiens proventus sibi debitos non tenetur ad onera sibi injuncta, C. II. R. LV. *n.* 16.

PARRICIDIUM.

5. Parricidium quid, & quotuplex, & quæ pœnæ illius? T. 10 *num.* 2. *& seqq.* Alia pœna illius est de Jure Civili; & quæ? *num.* 5. *& seqq.* Alia de Jure Canonico; & quæ? *n.* 8. *& seqq.* Clericus Parricida degradatur, & Curiæ sæculari traditur, *n.* 10.

PARS.

R. J. Pars continetur in toto, C. II. R. LXXX. *num.* 1.

PASTOR.

R. J. Pastor non excusatur si Lupus oves comedit & pastor nescit, C. I. R. X. *per tot.*
Pastoris nomine quinam veniant? C. I. R. X. *n.* 1.
Pastoris obligatio gravissima, C. I. R. X. *n.* 2. 3. Modus utilis corrigendi subditos, *ibid n.* 5. Ignorantia invincibili excusatur: prout & si sua facit, & Ovis perit, *n.* 6. 7. Vide *Prælati Ecclesiastici &c.*

PATERFAMILIAS.

5. Paterfamilias an, & quando teneatur ad damna culpa Domesticorum causata? T. 17. *n.* 39. *& seq.*
R. J. Pater filiam in adulterio comprehensam quomodo possit occidere? C. II. R. XXVIII. *n.* 4.
Pater ob nimiam inopiam potest vendere filium vel filiam, C. II. R. LXXVIII.

PATIENTIA.

2. Patientia domini, ad acquirendam quasi possessionem jurium incorporalium requisita, hoc ipso probatur, quòd sciens non reclamaverit, T. 12. *num.* 167. Aut reclamaverit quidem, sed altero resistente postmodum taceat, *num.* 168. Istud limitatur, *num.* 169.

PATRIARCHA.

1. Patriarcha, quis, & an sit idem ac Primas? T. 31. *n.* 11. Venit nomine Ordinariorum, *n* 9.
Patriarchales sedes, quæ? P. *num.* 109. Olim etiam quatuor Patriarchæ principales Pallium contulerunt suis suffraganeis, T. 8. *n.* 7.

PATRINUS.

4. Patrini ex Baptismo, & Confirmatione quomodo contrahant cognationem spiritualem, T. 11. *nu.* 16. Quotnam esse possint, *num.* 19. Et quinam ex designatis cognationem contrahant? *num.* 20. *& seqq.* Conditiones requisitæ ad hoc, ut patrini contrahant cognationem spiritualem, *nu.* 24 *& seqq.* Patrinorum obligatio quæ? *num.* 29. Parentes an, & quando contrahant cognationem spiritualem? *num.* 30. *& seqq.*

PATRONUS.

2. Patroni Ecclesiastici præsentatio habet vim electionis, T. 16. *num.* 45. Lite pendente inter duos præsentatos ad Beneficium, an Patronus variare possit? *n.* 45. *&* 46.
3. Patronus quis sit? T. 38. *n.* 2.
Patroni Jura ac favores sunt jus præsentandi: & quomodo? T. 38. *n.* 66. *& seqq.* Item honor, & præcedentia in Ecclesia Patronata, *num.* 110 Non tamen ante Dominum territorialem, *num* 111. Item Jus alimentationis pro se, uxore, liberis, & familia, *num* 112. Tempore inopiæ, *num.* 113. Talut egens habeat actionem contra Ecclesiam pro alimentis, *num.* 114. Ecclesia tamen non nisi de superfluis tenetur succurrere Patrono egenti, *n.* 115. Patronus non potest Ecclesiæ vel Beneficiato aliquod onus imponere, *num.* 120. Nisi in fundatione cum consensu Episcopi fuerit impositum, *num.* 121. Nullam habet jurisdictionem aut dispositionem circa bona Ecclesiæ, *nu.* 122. *& seq.* Nec potest instituere vel amovere Beneficiatum, *num.* 124.
Patroni onus est, ut tueatur Ecclesiam, attendendo, ne bona ejus dilapidentur, T. 38. *num.* 117. Quid agere possit, ac debeat Patronus, si deprehendat errorem? *num.* 118. Debet insuper Ecclesiam tanquam Advocatus defendere, *n.* 119.
5. Patronus Rei in processu Criminali. Vide *Advocatus.*
R. J. Patronatus jus varia de eo, C. II. R. XXVIII. *n.* 7. R. XXXIII. *n.* 4 R. LXXIII. *n.* 5.
Patronus Ecclesiæ quænam habeat prærogativa honoris, & quænam opera? C. II. R. LXXVII. *n.* 5.
Patronus impeditus præsentare privatur jure præsentandi, C. II. R. XLI. *n.* 14.
Patronus Laicus quadrimestre: Ecclesiasticus semestre habet ad præsentandum, C. II. R. LXXIX. *n.* 5.
Patronus. Vide *Beneficium patronatum.*

PAUPER, PAUPERTAS.

2. Pauper, seu testis pauper, quis? T. 20. *n.* 93. Pauperes, vilesque Personæ, an à testimonio in judicio ferendo repellantur? *nu* 93. 94. *& seqq.* Regula est, quòd Pauper, vilisque Persona non sit, idoneus, & omni exceptione major, *nu.* 94. *&* 96. Refertur sententia aliorum, contrariam regulam statuentium, sed defenditur prior Regula, *num.* 95. *&* 96. Hæc procedit in causis criminalibus, *nu.* 97. Hæc etiam in civilibus arduis, & magni præjudicii, *num.* 98. Secùs in non adeò arduis, *n.* 99. Ac in instrumentis, *ibid.* Imò & in cæteris casibus admittitur pauper ad testimonium, si persona ejus sit honesta, & neutiquam suspecta, *n.* 100. Notabilis Objectio contra præmissa, ejusque solutio, *n.* 101.
Paupertas non est de genere malorum, T. 20 *n.* 100.
3. Pauperes habent in jus jus ad bona superflua Clericorum, quàm aliæ piæ causæ, T. 25 *n* 67. *& seqq.* Inter pauperes quinam præferendi? *n.* 71.
Pauperum & miserabilium personarum specialem curam habere tenentur Episcopi, T. 4. *n* 33.
Paupertas Religiosa, quomodo videatur retinendo, vel expendendo superflua? T. 15 *n.* 16. *& seqq.*
4. Pauperes in ordine ad obtinendam dispensationem in forma pauperum quinam sint & dicantur? A. *n.* 372. *& seqq.* Debent esse miserabiles, *num.* 373. Ita ut labore & industria tantùm vivant, *num.* 374. Non omnes miserabiles sunt pauperes, *num.* 375. Nec omnes, qui labore & industriâ vivunt, *num.* 376.

Contraria consuetudo non est attendenda, *nu.* 377. *& seq.* Pauper est, qui de præsenti nihil habet, *nu.* 379. Etsi de futuro multum speret, & certè obtenturus sit, *n.* 380. Liberi divitum parentum ad propositum quando dicantur pauperes? *n.* 381. *& seq.* Bona Oratorum debent computari deducto ære alieno, & oneribus, *n.* 382. Pauper est, qui 50. aureos non habet in suis bonis, *n.* 383. *& seq.* Item qui ex suis bonis nullos fructus percipit, *num.* 385. *& seq.* Si Oratores habent bona, ex quibus saltem aliquos fructus annuatim percipiunt, exprimi debet, *n.* 387. Pauperes ad propositum plures adducuntur in specie, *nu.* 389 *& seqq.* Non sunt pauperes qui ex bonis suis percipiunt notabiles annuos fructus, *n.* 393. Aut notabilem quantitatem in parata pecunia habent, *nu.* 394. Modica pecunia non eximit à paupertate, *nu.* 395. *& seq.* Debent Oratores ambo esse pauperes, *n.* 397. Et habere attestationem de paupertate ab Ordinario domicilii habitationis, *n.* 398. *& seq.*

4. Pauperum paupertas quomodo in praxi per informationem examinari, & de illa testimonium perhiberi debeat? A. *nu.* 402. *& seqq* Interrogatoria ad hoc examen præscripta ab Urbano VIII. *ibid.* Formula attestandi de paupertate Oratorum, *nu.* 403. *& seq.* Quid si Ordinarius de paupertate Oratorum dubitat? *n.* 405.

Pauperes an & quando teneantur personaliter pergere Romam pro obtinenda dispensatione? A. *num.* 401.

5. Pauperes quinam criminaliter accusare possint, vel non? *T.* 1. *n.* 27.

Pauperes possunt implorare Judicem Ecclesiasticum contra quemvis divitem, ut sibi subveniatur, *T.* 11. *num.* 26.

PAX.

1. Pax, quid? *T.* 34. *num.* 4. Et quæ ejus commoda? *num.* 5. Judicium Ecclesiasticorum est, discordantes ad pacem reducere, *num.* 2. Tutior est pax incertâ victoriâ; & satis lucratur, qui se à litibus eximit, *num.* 3. In litibus seu controversiis causarum, quæ mala oriantur juxta S. Yvonem, *ibid.* Si pax per hostem publico facto violatur, illicò altera pars potest arma resumere, *num.* 17. Secùs, si ea violetur facto duntaxat privato, *num.* 18 *& 19.*

Pacis bonum, seu conservatio vel confirmatio est causa dispensandi, A. *num.* 74. Papa super quibus impedimentis & quomodo dispensare possit? Vide *Dispensandi potestas competens Papæ.*

5. Pax Monasterienſis, & Osnabruggensis neminem Christianorum Principum ligat, *T.* 7. *num.* 153. *& seq.* Bulla Innocentii X. dictam pacem reprobans, *num.* 154.

Pax Religiosa Passavii & Augustæ Vindelicorum inita Catholicos inter, & Hæreticos num valeat? *T.* 7. *num.* 152.

PECCATUM.

R. J. Peccata in foro externo sæpe relinquuntur impunita, C. II. R. V. *n.* 3. *& 5.*

Peccati venia non datur nisi pœnitenti, C. II. R. V. *num.* 1. 3. *& 4.*

Peccatum mortale qui unum non timet nec aliud timet, C. I. R. IX. *num.* 2. Unum committens pœnam damni æquè incurrit ac si omnia peccata mortalia commisisset, *ibid. n.* 3. *& 4.* Non verò pœnam sensus, *ibid. n.* 5.

Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum, C. II. R. IV. *per tot.*

PECULATUS, PECULIUM.

5. Peculatûs Crimen quid, & quæ pœna illius? *T.* 18. *n.* 61. *& seqq.*

3. Peculium Clericorum quid? *T.* 25. *nu.* 2. Est quadruplex, patrimoniale nempe, *num.* 3. Quasi patrimoniale, seu industriale, *num.* 4. Quænam ad hoc reducantur? *num.* 5. *& seqq.* Peculium parsimoniale quid? *num.* 11. Ecclesiasticum quid? *num.* 12. Peculii, seu bonorum patrimonialium perfectum dominium habent Clerici, *nu.* 13. Idem est de quasi patrimonialibus, seu industrialibus, *num.* 14. Atque parsimonialibus, *num.* 15. Nec non de Ecclesiasticis bonis ad honestam sustentationem necessariis, *n.* 16. *& seqq.*

Peculium Regularium quid? & quotuplex? *T.* 34. *num.* 2. Propriè tale non possunt habere in privato Religiosi, *num.* 3. Bene tamen impropriè tale, *nu.* 4. Si sunt deputati Officiales, seu Administratores rerum Monasterii, secùs non, *num.* 5. *& seqq.*

PECUNIA.

3. Pecunias habere quinam & quomodo possint Religiosi? *T.* 35. *n.* 2. *& seqq.*

R. J. Pecunia non venit sub nomine Auri vel Argenti, C. II. R. LXXX. *n.* 4

PEDAGIUM.

3. Pedagium quid? *Tit.* 39. Quis possit imponere? *num.* 40.

PENSIO.

1. Pensione annuâ in signum subjectionis sibi reservatâ, potest superior Ecclesiam sibi subjectam gratis eximere, *T* 36. *n* 44.

3. Pensio ut sic quid? *T.* 5. *num.* 84. Et quotuplex? *num.* 85. *& seqq.* Clericus habens Pensionem tenetur recitare Officium parvum Beat. Virginis, *num.* 89. Pensio quando Beneficium, & quando non? *num.* 90. *& 92. ac seqq.* Potest acquiri ante annum decimum quartum, *num.* 94. In materia favorabili venit nomine Beneficii, *num.* 97. *& seq.*

Pensio de Beneficiis, quis & an fieri possit? *T.* 12. *num.* 84. *& seqq.* Imponitur vel Beneficiato, vel Beneficio, *num.* 85. Papa potest utrumque, *num.* 86. Inferior Papâ Pensionem perpetuam imponere, vel antiquam augere nequit, *num.* 87. Episcopus regulariter nequit conferre Beneficium sub reservatione Pensionis, *num.* 88. Ex causa tamen rationabili potest ad vitam Beneficiarii gravati consentientis, *num.* 89. *& seq.* Secundum aliquos etiam cum obligatione successoris, *num.* 91. *& seq.* Negativa est magis in Jure fundata, *num.* 93. *& seq.* Solvuntur contraria, *num.* 96. *& seq.* Resignare Beneficium cum conditione solvendi Pensionem est illicitum, *num.* 98. *& seq.* Refertur quoad hoc edictum non gravandi Ecclesias Parochiales, *num.* 100. Probatur etiam rationibus, *n.* 101. Ex gravi causa potest Episcopus resignanti constituere Pensionem, *num.* 102. *& seqq.* Potestque pro ea resignans supplicare Episcopo, *num.* 105. Submittendo tamen se ejusdem dispositioni, *num.* 106. De Pensione Vide etiam, *T.* 39. *n.* 3. *& seqq.*

PERCUSSOR, PERCUTIENS.

5. Percussor, etiam Laici delinquentis, esse prohibetur Clericus, *T.* 25. *num.* 2. *& seq.* Pœna Percussoris Clerici, *num.* 4. *& seq.* Superiores Ecclesiastici, correctionis causâ, verberibus castigare possunt Clericos sibi subditos tam sæculares, *num.* 6. quàm Regu-

Regulares, *n.* 8. Idem possunt respectu Clericorum discipulorum Magistri, & Præceptores, ac seniores respectu juvenum; & quomodo? *n.* 9.

5. Percutiens Clericum, vel manum violentam ei injiciens quinam Excommunicationem Canonis incurrant? *T.* 39. *num.* 105. *& seqq.* Et quinam ab eadem Excommunicatione immunes sint? *nu.* 117. *& seqq.*

PEREGRINARI, PEREGRINUS.

2. Peregrinari, ac esse sine domicilio, quis dicatur? *T.* 2. *num.* 19. *& 44. & 45.* Peregrinantes ad Sedem Apostolicam, constituti sunt sub hujus protectione, *T.* 29. *num.* 3. Et omnia interim contra ipsos attentata, revocantur, *num.* 4. Nisi quis eorum ab inferiori Judice fuerit citatione præventus, *num.* 5. Statuta de Clericis peregrinantibus, etiam procedunt in Laicis peregrinantibus ad Sedem Apostolicam, *num.* 2.

3. Peregrinis non licet carius vendere, quàm indigenis, *T.* 17. *n.* 436.

PERICULUM.

3. Periculum subire est pretio æstimabile, *T.* 17. *num.* 152. *& seqq.* Ob id licet carius vendere, *n.* 156.

Periculum & Commodum, seu fructus ex re vendita. Vide *Emptionis Venditionis pericula.*

PERINDE.

3. Perinde valere quid? *T.* 5. *n.* 173.

4. Perinde valere, quid sit? & quando adhiberi debeat? *a. n.* 391. Formula supplicationis pro Perinde valere, *num.* 392.

PERJURUS.

2. Perjurus à solo Deo punitur; & quando? *T.* 24. *num.* 145.

R. J. Perjurus semel, semper præsumitur talis, nec ad jurandum admittitur, nisi contra se ipsum, C. II. R. VIII. *num.* 16.

PERMUTATIO.

1. Permutatio Beneficiorum, si fiat privatâ permutantium authoritate, est illicita, & simoniaca, *T* 9. *num.* 82. 83. *& 84. & seqq.* Et sic permutantes perdunt sua Beneficia, *num.* 85. Quatenùs eisdem sunt privandi per sententiam, *num.* 86. Si fiat authoritate superioris, tunc ipsa est licita, *num.* 87. Solvuntur rationes in oppositum, *num.* 88. *& 89.* Renunciatio Beneficiorum ex causa permutationis, qualiter sit instituenda? *nu.* 90. *& seqq.* Clerici permutare volentes debent sua Beneficia resignare in manus Ordinarii loci, *num.* 91. Et quid, si Beneficia sint diversarum Diœcesium? *num.* 92. Quorum consensus ad permutationem illam accedere debeat? *num.* 93. Ad ipsam etiam requiritur justa causa, *nu.* 94. *& 96.* Licet sufficiat sola expedientia, seu utilitas permutantium, *num.* 95. Requiritur insuper nova Beneficiorum permutatorum collatio, *num.* 97. Per Ordinarium, vel ejus superiorem facienda, *num.* 98. Etiam si cæteroquin collatio spectet ad Inferiorem, *num.* 99. Permutatio Beneficii debet fieri cum Beneficio, non cum Pensione, *nu.* 100. Alia ejus requisita breviter referuntur, *num.* 101. Ante permutationem possunt Clerici priùs de ea inter se tractare, *num.* 102. Solvitur instantia, *num.* 103.

Permutatio est Contractus innominatus; & cur? *T.* 35. *n.* 109. Solvitur notabilis Instantia, *n.* 110.

3. Permutatio rerum quid? & quotuplex? *T.* 19. *n.* 2. *& seq.* Est Contractus innominatus, *num.* 4. Bonæ fidei, *nu.* 5. Ad Permutationem requiritur res certa in specie, *nu.* 6. Et actualis traditio rei, *num.* 7. Ante quam fecutam licet adhuc resilire de Jure Civili, *num.* 8. Non item de Jure Canonico, *num.* 9. Omnis res certa in numero, pondere vel mensura consistens, quæ vendi, etiam permutari potest, *nu.* 10. *& seq.* Excepta re aliena, quæ vendi quidem, non tamen permutari potest, *nu.* 12. Res ad invicem permutandæ debent esse certæ ac fungibiles, *num.* 13. Res spirituales pro temporali permutari non potest, *num.* 14. Benè tamen pro alia re spirituali, *num.* 15. Et quomodo? *n.* 16. Bona Ecclesiastica cum debita Juris solemnitate permutari valent, *num.* 17. *& seq.* Quænam requiratur solemnitas? *num.* 19. Minor sufficit ad permutandum, quàm vendendam rem Ecclesiasticam, *num.* 20. Malè permutans ante traditionem non incurrit pœnas Juris, *nu.* 21. Mancipia & servi Ecclesiastici, an, & qua ratione permutari valeant? *num.* 22. *& seqq.* Duæ Ecclesiæ vel Beneficia an, & quomodo permutari vel commutari valeant? *num.* 25. *& seqq.* In Permutatione Beneficiorum potest dimittenti pinguius Beneficium constitui Pensio, *nu.* 33. Permutare possunt omnes, qui specialiter non prohibentur, *n.* 34. *& seqq.* De Permutatione Beneficiorum remissivè, *num.* 37. Propter gravem causam potest Episcopus cogere Beneficiatum ad permutandum Beneficium, *nu.* 38. Etiamsi Beneficiatus sit sine culpa, *n* 39. Si aliâ vià juvari potest, cogi non debet ad permutandum, *n.* 40.

PERSONA, PERSONATUS.

1. Personæ conjunctæ, quæ? *T.* 3. *num.* 58. *& T.* 37. *n.* 14 *& T.* 38. *n.* 80.

2. Personæ egregiæ, domi suæ examinari debent in testes, *T.* 20. *n.* 504. *& seqq.* Inter Personas egregias, quæ connumerentur? *n.* 505. Personæ miserabiles. Vide suprà ℣. *Miserabiles personæ.*

3. Personæ Ecclesiasticæ nomine quinam veniant in ordine ad gaudendum Immunitate? *T. num.* 232. *& seqq.*

Personæ Principis nomine qui veniant? *T.* 49. *n.* 140.

R. J. Personarum acceptio. Vide *Acceptio.*

3. Personatus quid? *n.* 35.

PERSUASIO.

R. J. Persuasio dolosa plus est quàm violenta coactio, C. II. R. XXVII. *n.* 8.

PERUCA.

3. Perucam portare est Clericis prohibitum, *T.* 1. *num.* 90.

PESTIS.

3. Pestis tempore cautelæ parochis & eorum Vicariis, *T.* 4. *num.* 106.

PETERE, PETITIO, PETITORIUM.

R. J. Petere qui petit quod restituere debet, dolo facit, C. II. R. LIX. *per tot.*

2. Mutuæ petitiones, quid? *T.* 4. *num.* 6. Vide infrà ℣. *Reconventio.*

1. Petitio simplex ad Beneficium, quid? *T.* 6. *n.* 15.

3. Petitio hæreditatis quid? *T.* 26. *n.* 517.

2. Petitorium judicium an possit cumulari cum possessorio recuperandæ? *T.* 12. *num.* 263. 264. *& seqq.* Sententia lata in petitorio, an pariat exceptionem rei judicatæ in possessorio? *num.* 269. *& 270.* Petitorium an possit etiam cumulari cum possessorio retinendæ? *num.* 276. *& seqq.* Agens petitorio fatetur, se non possidere, *num.* 279.

Contrarium *n.* 282. *& seqq.* Quando partes agunt possessorio & petitorio simul, quomodo Judex procedere debeat? *T.* 12. *num.* 287. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Possessorium judicium.* Sententia lata super petitorio, in executione prævalet sententiæ latæ super possessorio, *num.* 296. Petitorium judicium ingressus, potest regredi ad possessorium ante conclusionem in causa, *T.* 12. *num.* 299. *& seqq.* Talis regressus de petitorio ad possessorium, ad quid deserviat? *num.* 303. Post conclusionem in causa non licet Actori à petitorio regredi ad possessorium, *num.* 305. *& seqq.* An tunc ex gravi causa possit Judex talem regressum concedere? *nu.* 307. Regressus à petitorio ad possessorium, an etiam locum habeat in causis Beneficialibus? *T.* 12. *num.* 308. *& seqq.*

PIGNUS.

1. Pignus reddens debitori suo, non censetur tacitè debitum remittere; secus si reddat ei Chirographum; & cur? *T.* 35. *n.* 13.
2. Pignus & Hypotheca quoad naturam & divisionem, *T.* 21. *num.* 2. *& seqq.* Accipitur variè. *nu.* 2. Definitur, *num.* 3. Pignus & hypotheca largè conveniunt, propriè differunt, *num.* 4. Quomodo? *num.* 5. *& seq.* Inter Pignus & hypothecam quoad actionem inde sequentem nulla est differentia, *num.* 7. Pignus & hypotheca aliud est expressum, aliud tacitum, aliud conventionale, *num.* 8. *& seq.* Pignus prætorium, *num.* 10. Et Judiciale quid? *num.* 11. Hypotheca generalis quid, & quæ comprehendat? *num.* 12. Recensentur ea, quæ generali Hypotheca non comprehenduntur, *num.* 13. *& seq.* Pignus vel hypotheca specialis quid? *num.* 15. Tacitum & legitimum, seu legale quid? *num.* 16. Uxor ratione dotis habet tacitam hypothecam in cunctis bonis mariti, cum jure prælationis, *num.* 17. Ac etiam ratione bonorum paraphernalium administrationi viri commissorum, sine jure tamen prælationis, *num.* 18. Maritus etiam habet tacitam Hypothecam in bonis uxoris pro dote nondum traditâ, *num.* 19. Et fiscus in bonis Contrahentium cum eo, ac bonis Officialium, *num.* 20. Item Minores & Pupilli in bonis Curatorum, & Tutorum, *num.* 21. Atque Ecclesiæ & causæ piæ in bonis Prælati, & Administratoris, *num.* 22. Liberi quoque prioris Matrimonii bonis parentis ad secundas nuptias transeuntis, *num.* 23. Et Legatarii in bonis à Testatore relictis, *num.* 24. Pupillus in re ex ipsius pecuniis empta, *num.* 25. Mutuus dans pecunias pro reficiendo ædificio ex ipso in ædificio suis pecuniis refecto, *num.* 26. Venditor in re vendita, donec pretium solvatur, *num.* 27. Locator in rebus, in prædium Urbanum invectis, *n.* 28. In Prædiis Rusticis speciale quid observatur, *num.* 29. *& seq.*
Pignus dare vel Hypothecam, seu oppignorare qui possint? *T.* 21. *num.* 33. Prælati Ecclesiarum, an & quomodo oppignorare possint? *n.* 34. *& seq.*
Pignori vel Hypothecæ quæ res subjici possint? *T.* 21. *num.* 37. *& seqq.* Res quæ vendi & emi, etiam oppignorari potest, *num.* 37. Res aliena absolutè oppignorari nequit, *num.* 38. Bene tamen conditionatè, *num.* 39. Creditor pignus habens potest illud alteri oppignorare, *num.* 40. Emphyteusis hypothecari potest, *num.* 41. Instrumenta ad agriculturam spectantia non possunt oppignorari, *num.* 42.
Pignoris usus, & fructus, *T.* 21. *num* 43. *& seqq.* Creditor invito Domino non potest uti pignore, *num.* 43. Bene tamen cum ejusdem expressa, vel prudenter præsumpta voluntate, *num.* 44. *& seq.* Fructus ex pignore Creditor quidem percipit, sed eis in sortem computare debet, *num.* 45. *& seq.* fructus quoque, quos percipere potuisset, & non percepit restituere debet, *num.* 48. Et quidem in pignore Conventionali tenetur ex culpa levi, in Prætorio autem ex sola lata, *num.* 49. Dominus Feudi non tenetur computare fructus perceptos à Feudo, sibi in pignus dato, *num.* 50. Nec maritus possessiones pro securitate dotis promissæ in pignus datas, *num.* 51. Nec Clericus fructus Beneficii à Laico injustè possessi, sibi in pignus dati, *num.* 52.
3. Pignus & Hypotheca, quæ jura, & quas obligationes pariat Creditori habenti pignus? *T.* 21. *num.* 66. *& seqq.* Creditor habet jus reale in pignore, potestque illud actione Hypothecaria prosequi, ubicunque existit, *num.* 66. Si pignus ad tertium existat, non potest contra illud agere Creditor, nisi prius debitorem principalem excusserit, *num.* 67. Actio pignoratitia Creditori contra debitorem competit, *num.* 68. Creditor retinere potest pignus, donec totum debitum, etiam cum expensis solvatur, *num.* 69. An & quando Creditor pignus vendere possit? *num.* 70. *& seqq.* Pignora vendens debet prius specialiter oppignorata, & illis non sufficientibus generaliter hypothecata vendere, *nu.* 75. Creditor pignus vendens pro se illud emere, nec per se, nec per aliud potest, *num* 76. Juri conformiter vendens pignora tenetur de evictione, *num.* 77. Creditori Hypothecario competit jus Prælationis præ aliis Creditoribus, *num.* 78. Si pluribus eadem res fuit oppignorata, potior est Jure, qui prior est tempore, *ibid. & num. seq.* Præfertur tamen Creditor ille, qui mutuum dat ad conservandam, vel reficiendam rem oppignoratam, *num.* 80. Vel ad emendam rem cum conditione, ut ei maneat oppignorata, *num.* 81. Item pignus per instrumentum publicè erectum probare potest, præcedit habentem instrumentum privatum, *num.* 82. De Jure Prælationis Creditorum remissivè, *num.* 83. Prioritas temporis circa constitutionem Pignoris attenditur ad horam, & momentum, *num.* 84. Creditor tenetur Pignus sibi traditum exactâ diligentia tueri, & conservare, indèque refarcire damna, ejus culpâ latâ, vel levi illata, *num.* 85. Debitò solutò, tenetur Pignus una cum fructibus restituere, deductis prius expensis necessariis, *num.* 86.
Pignus, & Hypotheca quid Juris? & obligationis parit Debitori? *T.* 21. *num.* 87. *& seqq.* Debitor debitò solutò potest petere Pignus, & actionem contra non tradentem instituere, *num* 87. Etiam in casu, quò alius pro illo solvit, vel quo Creditor solutionem non acceptat, *nu.* 88. Item, si debitum compensatione deletur; vel Creditori Creditoris solvitur, aut Administratori Creditoris, *nu.* 89. Item si Creditor debitum tacitè, vel expressè remittit, *num.* 90. Debitor minus idoneum Pignus constituens tenetur idoneum substituere ac etiam impensas & damna ratione Pignoris illata refarcire, *num.* 91.
4. Pignus vendere non potest creditor, nisi prius moneat debitorem, *T.* 1. *n.* 146.
5. Pignore uti, & frui absque labe simoniæ, an, & quando possit creditor? *T.* 19. *numer.* 108. *& seqq.*

PLACERE, PLACITUM.

R. J. Placere, quod semel placuit amplius displicere non potest. Vid. verbo *quod semel &c.* infrà.

2. Placitum, quid? *T.* 9. *nu.* 25. Est prohibitum diebus Feriatis, ac regulariter invalidus omnis actus contentiosæ jurisdictionis, *num.* 26. *& seqq.* Benè tamen actus jurisdictionis voluntariæ possunt fieri diebus Feriatis, *n.* 29. Vide suprà ℣. *Feriæ.*

PLAGIUM.

5. Plagium quid? *T.* 18. *n.* 57. Et quæ pœna illius? *n.* 58. *& seqq.*

PLEBANUS, PLEBS, PLEBISCITUM.

1. Plebanus, quis? *T.* 31. *n.* 28.
1. Plebis, & Populi vocabula, in quo differant? *P. num.* 175.
1. Plebiscitum, quid? & quomodo differat à Lege? *P. num.* 175.

PLERUMQUE.

R. J. *Plerumque* quid significet? *C.* II. *R.* XLV. *num.* 2.

PLURALITAS, PLURALIS, PLUS.

3. Pluralitas Beneficiorum. Vide *Beneficiorum pluralitas.*
R. J. Pluralis locutio duorum numero est contenta, *C.* II. *R.* XL. *per tot.*
2. Plus Petitio, quibus modis contingat? *T.* 11. *nu.* 2. *& seqq.* Plus petitur quatuor modis; videlicet, Re, *n.* 2. *&* 3. Loco, *nu.* 4. Tempore, *num.* 5. & Causa, *num.* 6. Quæ sint pœnæ plus petentium in Judicio? *nu.* 7. 8. *& seqq.* Inducitæ temporis, quâ ratione duplicentur Reo in pœnam Actoris plus tempore petentis? *nu.* 9. *&* 10. Plus petens causâ, loco, & re, condemnatur in expensas, *n.* 12. An etiam incurrat pœnam Tripli? *n.* 13. *&* 14. Prædictæ pœnæ locum non habent, si probetur, non malitiosè plus petitum fuisse, *n.* 15. Actor plus debito petens, potest impunè pœnitere ante litis contestationem, *n.* 16. Restitutis tamen adversario expensis, si quas idcircò fecit, *n.* 17. An etiam post litem contestatam pœnitens evitet pœnas? *n.* 18. *&* 19. Actore plus petente, an Reus possit simpliciter negare totam petitionem? *nu.* 20. *& seqq.* Affirmatur; & cur? *num.* 21. Jurisfarum cauta responsio: *Nego narrata, ut narrantur. n.* 22.
R. J. Plus & minus quomodo sumatur? *C.* II. *R.* XXXV. *n.* 2. *R.* LIII. *n.* 2.
Plus semper in se continet, quod est minus, *C.* II. *R.* XXXV. *n.* 3. *R.* LXXX. *n.* 1.

POENA.

1. Pœna sanguinis nunquam imponitur per Sacros Canones, *P. n.* 199. Pœna latæ sententiæ, & ferendæ sententiæ, quæ? *T.* 2. *n.* 207. Unde colligi possit pœnam esse latæ, vel ferendæ sententiæ? *nu.* 207. *&* 208. *& seqq.* In dubio pœna censetur esse ferendæ sententiæ, *num.* 208. Idem dicendum, quando lex solùm comminatur pœnam, *num.* 209. Vel per verba futuri temporis loquitur imponendo pœnam, *num.* 210. Aut utitur verbis imperativi modi, quæ non afficiunt immediatè ipsam pœnam, *num.* 211. Quid si verba Legis imperativi modi immediatè pœnam afficiant? *nu.* 212. *& seqq.* Hæc verba: *Sit excommunicatus, Sit anathema*, an denotent pœnam latæ sententiæ, *num.* 215. *&* 216. Pœna latæ sententiæ denotatur per ly, *Excommunicamus, nu.* 217. Et per ly, *ipso facto, ipso jure, num.* 218. Aut quando Legislator sibi, vel Legi suæ, vim ipsius attribuit, ut *Authoritate nostra, n.* 219. *&* 220 Pœna ipso jure imposita, quomodo non raro in Sacris Canonibus dicatur imponi per Judicem? *num.* 220. Leges pœnam ferendæ sententiæ continentes, quâ ratione obligent? *T.* 2. *nu.* 221. *& seqq.* Et quomodo obligent continentes pœnam latæ sententiæ? *num.* 226. *& seqq.* Pœna ipso jure imposita, si aliam executionem externam non requirat, commisso crimine statim habet locum in conscientia, *num.* 226. *ibid.* Secùs est in pœnis externam executionem requirentibus; nam in his ulteriùs opus est sententiâ declaratoriâ Judicis, *num.* 227. *&* 228. Dummodo pœna non sit imposita sub clausula, *Aliâ etiam declaratione non secutâ, num.* 229. Notabilis differentia inter pœnas latæ, & ferendæ sententiæ, *nu.* 230. Et inter sententiam condemnatoriam, & declaratoriam Judicis, *n.* 231. *& seqq.* Quid operetur jus bonâ conscientiâ retinendi pœnam usque ad sententiam Judicis? *n.* 232. *&* 233.
2. Pœna pecuniaria est levior quâvis pœna corporali, *T.* 11. *num.* 11. Pœnæ plus petentium in Judicio, quæ? *num.* 7. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Plus petitio.* Pœnam violatibus dies Festos ab Ecclesia indictos, possunt statuere Principes sæculares, *T.* 9. *nu.* 14. Pœnæ *l. Si quis in tantam*, C. *Unde vi.* locum duntaxat habent post sententiam Judicis, *T.* 13. *num.* 38. *&* 64. In pœnis infligendis semper incipiendum est à minore pœna, quantum fieri potest; & crescente contumaciâ, crescere debet & pœna, *T.* 14. *num.* 128. Pœna Rei contumacis, quæ? *num.* 126. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Rei contumacis pœnæ.* Pœna civilis reputatur privatio Beneficii Ecclesiastici, *T.* 18. *num.* 131. Satius est, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari, *T.* 18. *nu.* 12. Reo an possit injungi pœna extraordinaria ob solas vehementes præsumptiones? *T.* 23. *num.* 70. *& seqq.* Dicere, quòd quis majore, vel minore pœna sit afficiendus, eò quòd delictum magis vel minùs fuerit probatum, est inconveniens, *n.* 72.
3. Pœnæ Violantium jus Asyli, *T.* 49. *n.* 211. *& seqq.* Quis ab eis solvat? *n.* 221.
Pœnæ Violatorum Immunitatis realis, & personalis quæ? *T.* 49. *nu.* 276. *& seqq.* Quis ab eis absolvere queat? *n.* 291. *& seqq.*
Pœnis in Alternativis datur quandoque optio Reo, quandoque Judici, *T.* 1. *n.* 52.
4. Pœna conventionalis secundum aliquos sponsalibus apponi non potest, *T.* 1. *num.* 187. Contrarium est probabilius, *num.* 188. quia non est contra jus naturale, *n.* 189. nec humanum, *n.* 190. Nec contra rationem legis, *nu.* 191. Probatur ex jure Civili, *nu.* 192. Et Canonico, *nu.* 193. *& seqq.* Probatur à paritate arrhæ, *num.* 197. Solvuntur objectiones, *n.* 199. *& seq.*
Pœnæ contrahentium & assistentium Matrimonio Clandestino, *T.* 3. *n.* 115. *& seqq.*
Pœnæ Clericorum Matrimonium attentantium, *T.* 6. *n.* 18. *& seqq.*
Pœnæ legis incurruntur à transgressoribus etsi pœnam ignorent, *T.* 7. *n.* 27.
Pœnæ secundò nubentium. Vide *Secundarum nuptiarum pœnæ.*
5. Pœna ut sic quid, & quotuplex? *T.* 37. *num.* 2. *& seqq.* Definitur, *ibid.* Alia est Civilis, ac criminalis, alia conventionalis, alia Legalis, alia judicialis, *n.* 3. Criminalis alia pecuniaria, alia corporalis, alia capitalis, alia non capitalis, *n.* 4. Alia ordinaria, alia extraordinaria, *n.* 5. Alia negativa, alia positiva, *num.* 4. Pœnam augere, vel minuere regulariter non potest Judex Inferior, *nu.* 7. Benè tamen Princeps supremus, *num.* 8. & ex causa rationabili etiam Judex inferior, *nu.* 9. In pœnis arbitrariis debet Judex procedere juxta qualitatem delicti, *num.* 10. Pœna arbitraria potest esse etiam

ultimum suppliciu̇m, *nu.* 12. In pœnis mitior pars est eligenda, *n.* 13. Ita tamen, ut graviora delicta non nimis clementer puniantur, *n.* 14.
Pœna Ecclesiastica, vel Canonica quid, & quotuplex? T. 37. *num.* 16. *& seqq.* Enumerantur plures species illius, *num.* 17. Aliæ sunt medicinales; & quæ? *n.* 18. Aliæ vindicativæ; & quæ? *n.* 19.
Pœna Carceris, seu carceratio. Vide *Carceres*, vel *Carceratio.*
5. Pœna confiscationis bonorum, etiam Clericis imponi potest: & quomodo? T. 37. *n.* 112.
Pœna degradationis. Vide *Degradatio.* Pœna depositionis Vide *Depositio.*
Pœna exilii, seu relegationis quid? T. 37. *n.* 106.
Pœna infamiæ. Vide *Infamia.*
Pœna inhabilitatis ad Beneficia, quid, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 20.
Pœna pecuniaria quid? an & quando à Judice Ecclesiastico imponi possit? T. 37. *n.* 98. *& seqq.* Licitè imponitur, ita tamen, ut non Judici Ecclesiastico, sed causæ piæ applicetur, *num.* 99. Olim limitabatur hæc doctrina, *num.* 100. Hodie universaliter procedit, *num.* 101. Solvitur objectio, *num.* 102. Si Episcopus est pauper, potest pœnam pecuniariam sibi, vel fabricæ suæ Ecclesiæ applicare, *num.* 103.
Pœna privationis Beneficiorum quid, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 21.
Pœna Torturæ quid, an, & quando contra Clericos adhiberi valeat? T. 37. *n.* 105.
Pœna verberationis quid sit, & qualiter in usu? T. 37 *n.* 104.
Pœna violantium Censuram. Vide *Violantes Censuram.*
Pœnæ violantium sigillum Confessionale. Vide *Sigillum Confessionale violantium pœnæ.*
Pœnæ abortûs. Vide *Abortûs pœnæ.*
Pœnæ Apostatarum. Vide *Apostatarum pœnæ.*
Pœnæ Blasphemiæ. Vide *Blasphemia.*
Pœnæ Calumniatoris, T. 2. *num.* 6. *& seqq.* Causæ excusantes ab illis, *n.* 12.
Pœna Clerici Percussoris. Vide *Percussor.*
Pœna Clerici Venatoris. Vide *Venatio.*
Pœna Collusionis. Vide *Collusio.*
Pœna Concubinatûs. Vide *Concubinatus.*
Pœna delicti puerorum. Vide *Puerorum delicta.*
Pœna detrusionis in Monasterium hodie mutata est ad Triremes, vel perpetuos carceres, T. 20. *numer.* 28.
Pœnæ exponentium Infantes. Vide *exponentium Infantes pœnæ.*
Pœna Exercentis Ordinem, quem non habet. Vide *Ordinem Exercentes.*
Pœnæ Falsi. Vide *Falsi pœnæ.*
Pœnæ Filiorum, & Nepotum hæreticorum. Vide *Hæreticorum Filii & Nepotes.*
Pœna furtivè suscipientis Ordinem. Vide *Ordinem furtivè suscipiens.*
Pœna fornicationis. Vide *Fornicatio.*
Pœnæ Hæreticorum. Vide *Hæreticorum pœnæ.*
Pœnæ Homicidii Casualis. Vide *Homicidii casualis pœnæ.*
Pœnæ Homicidii voluntarii injusti. Vide *Homicidii voluntarii injusti pœnæ.*
Pœna incendiarii. Vide *Incendiarius.*
Pœna incestus. Vide *Incestus.*
Pœnæ Magiæ. Vide *Magia.*
Pœnæ Maledici. Vide *Maledici.*
Pœnæ Parricidii. Vide *Parricidii pœnæ.*
Pœna Clerici per saltum promoti. Vide *Ordinatus per saltum.*
Pœnæ Rapinæ. Vide *Rapina.*
Pœna Raptûs Personæ Luxuriæ causa. Vide *Raptus Personæ.*
Pœnæ Reiterantium Baptismi. Vide *Baptismi Reiterantium pœnæ.*
Pœna Sacrilegi carnalis. Vide *Sacrilegium carnale.*
Pœnæ Schismaticorum. Vide *Schismaticorum pœnæ.*
Pœna Sodomiæ. Vide *Sodomia.*
Pœna Sortilegii. Vide *Sortilegium.*
Pœna Stupri. Vide *stupri pœna.*
Pœnæ Usurarum. Vide *Usurarum pœnæ.*
Pœna arbitraria Judicis semper debet esse regulata, & conformis qualitati delicti, T. 37. *numer.* 10. *& seq.*
Pœna debet esse proportionata culpæ, T. 37. *num.* 2. Pœna illa ibi nulla, ubi nulla culpa, T. 37. *num.* 2.
Pœnam Legis incurrit transgressor, etsi pœnam ignoret, T. 3. *n.* 321.
Pœna per sententiam criminalem imposita an, à quo, & quando possit minui? T. 1. *n.* 515.
Pœna ubi nulla determinatur, arbitrio Judicis relinquitur, T. 17. *n.* 29.
R. J. Pœna debet esse juxta mensuram delicti, C. II. R. XII. *num.* 6. debet suum tenere authorem, R. XXII. *num.* 4. est noxæ vindictæ: & ubi nulla culpa est, ibi nec est pœna, R XXIII. *num.* 2. in pœnis benignior est interpretatio faciendæ. R. XXX. *n.* 10. R. XLIX. *per tot.* Vid. etiam *Leges pœnales.*
Pœna in pœnam alicujus introductum non debet in ejus commodum converti: & quomodo? C. II. R. LXI. *num.* 10.
——pœna pro delicto semel exacta, alia exigi non potest, C. II. R. LXXXIII. *num.* 3.

POENITENTIA.

1. Pœnitentiæ Sacramentum est secunda post naufragium Tabula, T. 2. *n.* 147. Cur sit iterabile, non autem Baptismus? *n.* 148.
2. Pœnitentiæ Sacramentum est secunda post naufragium Tabula, T. 18. *n.* 136.
4. Pœnitentia qualis imponenda? & quomodo pro dispensatione in foro externo? *a.* 241.
Pœnitentiaria pro solo Foro interno concedit dispensationes, *a. num.* 233. Quid juris? Si quis laborat publico, & occulto impedimento, *num.* 324. Ex quibus causis? & super quibus impedimentis dispenset Pœnitentiaria? *n.* 418. *& seqq.*
R. J. Pœnitentes digni sunt venia, C. II. R. XXXIII. *num.* 8.

POLLICITATIO.

1. Pollicitatio, quid, & quomodo differat à Pacto? T. 35. *num.* 3.

POLLUTIO.

3. Pollutio seu violatio Ecclesiæ fit injuriosa sanguinis effusione, T. 40. *num.* 15. Et quali? *num.* 16. *& seqq.* Fit etiam per homicidium in ea commissum: & quale? *num.* 19. Item per illicitam seminis effusionem: & qualem? *num.* 20. Ac per sepulturam excommunicati, aut infidelis, vel infantis non Baptizati, *num.* 21. Ob nullum occultum delictum polluitur Ecclesia, *num.* 22. Effectus Pollutionis Ecclesiæ qui? *num.* 23. Si Ecclesia consecrata violatur, debet statim, & quidem per Episcopum reconciliari.

POLYGAMIA.

Polygamia, quid? T. 21. *num.* 1. Polygamia nunc prohibita, *num.* 2.

PONTIFEX.

R. J. Pontificum anni computantur à die Coronationis, non electionis, C. II. R. LXXXVIII. *nu.* 10.

POPULUS.

1. Populi & Plebis vocabula, in quo differant? P. *n.* 175. Populus Romanus. Vide infrà ℣. *Romanus.* Populus peccat non acceptando legem justam, & rite publicatam, potestque puniri, T. 2. *n.* 144. *& seqq.* Quid agendum, si Populus justam habeat catulam non acceptendi legem, *nu.* 143. Vide suprà ℣. *Acceptatio.* Populi nomine in materia odiosa non comprehenditur Clerus, T. 2. *n.* 318.
2. Populi nomine, quid intelligantur? T. 20. *n.* 196.

PORTIO.

3. Portio Canonica sepulturæ, seu quarta funeralis quid? T. 28. *nu.* 46. *& seqq.* Ejus quantitas in quo consistat? *num.* 47. *& seq.* Debetur de omnibus & solis, quæ Ecclesiæ alienæ, vel ratione funeris, vel per ultimam voluntatem defuncti obveniunt, *num.* 49. *& seq.* Limitatur in relictis causæ piæ, & in casu decedentis Novitii aut servitialis Religiosorum, *num.* 51. Ac ubi est consuetudo de aliquibus non dandi portionem, *num.* 52. *& seqq.* Sola Ecclesia aliena, in qua defunctus sepelitur, tenetur ad portionem Canonicam, *n.* 54. Regulares quam plures exempti sunt à portione Canonica, *nu.* 55. Observanda circa usum privilegiorum in materia Portionis Canonicæ annotantur, *num.* 56. *& seqq.* Portio Canonica debet solvi Parocho defuncti, *nu.* 44. *& seq.*
Portio congrua. Vide *Congrua Portio.*
Portio Canonica Episcopalis? T. 24. *num.* 59. Quantitas ejus quæ? *num.* 60. Portionem Episcopalem dare tenentur omnes Ecclesiæ, & loca pia, *num.* 61. Limitatur in Monasteriis & Ecclesiis exemptis, *num.* 62. Et in non exemptis casu, quo eis quid relinquitur pro Fabrica, luminaribus &c. *num.* 63. Hæc portio passim sublata est per consuetudinem, *num.* 64.

POSITIO.

2. Positiones ad quid sint inventæ? T. 18. *num.* 186. 188. & 196. Fiunt plerumque ab Actore, quamvis etiam à Reo fieri possint, *n.* 187. Positio, quid? *nu.* 189. *& seqq.* Debet esse affirmativa, non negativa, *nu.* 190. Ponens fatetur omne id, quod ponit, *ibid.* Positio juris, an sit admittenda? *n.* 191. Positio impertinens, vel pertinens, quæ? *nu.* 192. Utrùm sit admittenda positio impertinens, vel stante dubio, an sit impertinens? *num.* 193. Clausula, salvo jure impertinentium, & non admittendorum, quid operetur? *n.* 194.
Positiones exhibentur in scriptis, T. 18. *num.* 195. Et quidem prævio juramento, *num.* 195. *& num* 187. & 188. Reus ad positiones Actoris respondere recusans, habetur pro confesso, *num.* 197. Idem dicendum de Actore, si recuset respondere ad positiones Rei, *num.* 198. Ut non respondens positionibus habeatur pro confesso, quæ requirantur conditiones? *n.* 199. & 200. Requiritur ad hoc etiam sententia declaratoria Judicis, *nu.* 201. An & quæ sint causæ rationabiles non respondendi ad positiones sibi oblatas? T. 18. *nu.* 202. *& seqq.* Inter has est, si positio sit superflua, seu impertinens, *num.* 203. Aut obscura, *nu.* 204. Vel captiosa; & quæ sit talis? *num.* 206. Item, si positio sit multiplex, nisi explicetur, *num.* 207. Vel si sit juris, & non facti, *n.* 208. Aut criminosa, *ibid.* Positionis obscuræ declarationem antea petat responsurus: alioquin sibi præjudicat, *n.* 205. Positio debet fieri positivè, non interrogatoriè, *n.* 209.
Positiones differunt multipliciter ab Articuli, T. 18. *num.* 211. In praxi tamen plerumque inter se confunduntur, *num.* 212. Positiones variè differunt ab Interrogatoriis; & in quibus? *n.* 215. *& seqq.* Positiones qui possint facere? T. 18. *num* 218. *& seqq.* Eas possunt facere partes litigantes, ac etiam Reus, *n.* 218. & 287. Judex non potest facere positiones, *num.* 219. Bene tamen Procurator; & quando? *n.* 220. & 221.
Positiones, quando jam sunt affectæ de Actis, nequeunt revocari, vel mutari, T. 18. *num.* 222. Bene tamen anteà, *num.* 223. Positio quando dicatur esse de Actis? *n.* 224. Positio erronea potest revocari, si doceatur de errore, *nu.* 225. Potest etiam revocari in continenti, *n.* 226. Ac declarari, *num.* 227. Positio etiam ab adversario negata, non potest mutari, *num.* 228. Quamvis tunc adversarius non possit uti confessione ejus, *nu.* 229 Positiones an possint fieri ab eo, qui renunciavit probationibus? *num.* 230. Positiones in qua parte judicii possint fieri? T. 18. *num.* 231. An possint fieri ante litem contestatam? *nu.* 231. & 232. Et post conclusionem in causa? *num.* 233. *& seqq.* Admittuntur tunc pro habendis responsionibus tantùm, *nu.* 234. An Reo, antequàm respondeat, danda sit copia positionum? T. 18. *n.* 236. *& seqq.* Et quid servetur alicubi de consuetudine? *nu.* 237. Stante consuetudine dandi copiam positionum, ea non datur, nisi petatur, *num.* 238. Utrùm Reo debeat dari terminus ad deliberate respondendum positionibus? *num.* 239. Regula est negativa, *ibid.* Limitatur tamen in certis casibus, *nu.* 240. 241. & 242. Positionibus est respondendum purè ac simpliciter, *nu.* 243. Purè & simpliciter respondere, quid importet? *nu.* 244. Positionibus tenentur respondere ipsi Principales, *n.* 245.

POSSESSIO, POSSESSOR, POSSESSORIUM.

1. Possessio immemorialis, est titulus melior de toto mundo, T. 4 *n.* 189.
2. Possessio unde sic dicatur? T. 12. *num.* 2. *& seq.* Possessio rerum immobilium est dignior, quàm mobilium, quæ vilis est & abjecta, *num.* 3. Possessionis definitio, quæ? *num.* 4 *& seq.* Possessionis nomen, quandoque tribuitur ipsis rebus possessis, *nu.* 5. Possessio propriè, est rerum corporalium: quasi possessio, incorporalium, *num.* 6. *Possidere & esse in possessione*, differunt, *n.* 9. Possessio solo animo acquiri nequit, bene tamen acquisita retineri, *n.* 10. Quænam possideri non possint? *num.* 11. Possessio temporis immemorialis, est instar tituli, imò melior titulus de toto mundo, T. 26. *n.* 144.
Possessionis divisio est multiplex, T. 12. *num.* 12. *& seqq.* Possessio juris, seu civilis, *num.* 13 Possessio facti, seu naturalis, *nu.* 14. Possessio juris & facti simul, quid? *nu.* 15. Qui alieno nomine possidet, non possidet, *num.* 16. Et qualiter tunc Dominus retineat possessionem? *ibid.* Possessio civilissima, quæ? *nu.* 17. Possessio justa, & injusta; item bonæ, & malæ fidei, quæ? *nu.* 18. Possessio vacua, ejusque requisita, *num.* 19. Possessio libera, *num.* 20. Possessio non vacua, quæ? *num.* 21. Possessio plena? *num.* 22. Possessio pacifica, quæ? *num.* 23. Possessio habens plus juris, quàm facti, *nu.* 24. Et habens multum juris, & multum facti, declaratur, *num.* 26.
Possessio, an, & quomodo differat à Proprietate? T. 12. *num.* 27. *& seq.* Nihil habet commune cum proprietate, *num.* 28. & 29. Differt à proprietate

ultimum suppliciu̇m, *nu.* 12. In pœnis mitior pars est eligenda, *n.* 13. Ita tamen, ut graviora delicta non nimis clementer puniantur, *n.* 14.
Pœna Ecclesiastica, vel Canonica quid, & quotuplex? T. 37. *num.* 16. *& seqq.* Enumerantur plures species illius, *num.* 17. Aliæ sunt medicinales; & quæ? *n.* 18. Aliæ vindicativæ; & quæ? *n.* 19.
Pœna Carceris, seu carceratio. Vide *Carceres*, vel *Carceratio.*
5. Pœna confiscationis bonorum, etiam Clericis imponi potest: & quomodo? T. 37. *n.* 112.
Pœna degradationis. Vide *Degradatio.* Pœna depositionis Vide *Depositio.*
Pœna exilii, seu relegationis quid? T. 37. *n.* 106.
Pœna infamiæ. Vide *Infamia.*
Pœna inhabilitatis ad Beneficia, quid, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 20.
Pœna pecuniaria quid? an & quando à Judice Ecclesiastico imponi possit? T. 37. *n.* 98. *& seqq.* Licitè imponitur, ita tamen, ut non Judici Ecclesiastico, sed causæ piæ applicetur, *num.* 99. Olim limitabatur hæc doctrina, *num.* 100. Hodie universaliter procedit, *num.* 101. Solvitur objectio, *num.* 102. Si Episcopus est pauper, potest pœnam pecuniariam sibi, vel fabricæ suæ Ecclesiæ applicare, *num.* 103.
Pœna privationis Beneficiorum quid, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 21.
Pœna Torturæ quid, an, & quando contra Clericos adhiberi valeat? T. 37. *n.* 105.
Pœna verberationis quid sit, & qualiter in usu? T. 37 *n.* 104.
Pœna violantium Censuram. Vide *Violantes Censuram.*
Pœnæ violantium sigillum Confessionale. Vide *Sigillum Confessionale violantium pœnæ.*
Pœnæ abortûs. Vide *Abortûs pœnæ.*
Pœnæ Apostatarum. Vide *Apostatarum pœnæ.*
Pœnæ Blasphemiæ. Vide *Blasphemia.*
Pœnæ Calumniatoris, T. 2. *num.* 6. *& seqq.* Causæ excusantes ab illis, *n.* 12.
Pœna Clerici Percussoris. Vide *Percussor.*
Pœna Clerici Venatoris. Vide *Venatio.*
Pœna Collusionis. Vide *Collusio.*
Pœna Concubinatûs. Vide *Concubinatus.*
Pœna delicti puerorum. Vide *Puerorum delicta.*
Pœna detrusionis in Monasterium hodie mutata est ad Triremes, vel perpetuos carceres, T. 20. *numer.* 28.
Pœnæ exponentium Infantes. Vide *exponentium Infantes pœnæ.*
Pœna Exercentis Ordinem, quem non habet. Vide *Ordinem Exercentes.*
Pœnæ Falsi. Vide *Falsi pœnæ.*
Pœnæ Filiorum, & Nepotum hæreticorum. Vide *Hæreticorum Filii & Nepotes.*
Pœna furtivè suscipientis Ordinem. Vide *Ordinem furtivè suscipiens.*
Pœna fornicationis. Vide *Fornicatio.*
Pœnæ Hæreticorum. Vide *Hæreticorum pœnæ.*
Pœnæ Homicidii Casualis. Vide *Homicidii casualis pœnæ.*
Pœnæ Homicidii voluntarii injusti. Vide *Homicidii voluntarii injusti pœnæ.*
Pœna incendiarii. Vide *Incendiarius.*
Pœna incestus. Vide *Incestus.*
Pœnæ Magiæ. Vide *Magia.*
Pœnæ Maledici. Vide *Maledici.*
Pœnæ Parricidii. Vide *Parricidii pœnæ.*
Pœna Clerici per saltum promoti. Vide *Ordinatus per saltum.*
Pœnæ Rapinæ. Vide *Rapina.*
Pœna Raptûs Personæ Luxuriæ causa. Vide *Raptus Personæ.*
Pœnæ Reiterantium Baptismi. Vide *Baptismi Reiterantium pœnæ.*
Pœna Sacrilegi carnalis. Vide *Sacrilegium carnale.*
Pœnæ Schismaticorum. Vide *Schismaticorum pœnæ.*
Pœna Sodomiæ. Vide *Sodomia.*
Pœna Sortilegii. Vide *Sortilegium.*
Pœna Stupri. Vide *stupri pœna.*
Pœnæ Usurarum. Vide *Usurarum pœnæ.*
Pœna arbitraria Judicis semper debet esse regulata, & conformis qualitati delicti, T. 37. *numer.* 10. *& seq.*
Pœna debet esse proportionata culpæ, T. 37. *num.* 2. Pœna illa ibi nulla, ubi nulla culpa, T. 37. *num.* 2.
Pœnam Legis incurrit transgressor, etsi pœnam ignoret, T. 3. *n.* 321.
Pœna per sententiam criminalem imposita an, à quo, & quando possit minui? T. 1. *n.* 515.
Pœna ubi nulla determinatur, arbitrio Judicis relinquitur, T. 17. *n.* 29.
R. J. Pœna debet esse juxta mensuram delicti, C. II. R. XII. *num.* 6. debet suum tenere authorem, R. XXII. *num.* 4. est noxæ vindictæ: & ubi nulla culpa est, ibi nec est pœna, R XXIII. *num.* 2. in pœnis benignior est interpretatio faciendæ. R. XXX. *n.* 10. R. XLIX. *per tot.* Vid. etiam *Leges pœnales.*
Pœna in pœnam alicujus introductum non debet in ejus commodum converti: & quomodo? C. II. R. LXI. *num.* 10.
——pœna pro delicto semel exacta, alia exigi non potest, C. II. R. LXXXIII. *num.* 3.

POENITENTIA.

1. Pœnitentiæ Sacramentum est secunda post naufragium Tabula, T. 2. *n.* 147. Cur sit iterabile, non autem Baptismus? *n.* 148.
2. Pœnitentiæ Sacramentum est secunda post naufragium Tabula, T. 18. *n.* 136.
4. Pœnitentia qualis imponenda? & quomodo pro dispensatione in foro externo? *a.* 241.
Pœnitentiaria pro solo Foro interno concedit dispensationes, *a. num.* 233. Quid juris? Si quis laborat publico, & occulto impedimento, *num.* 324. Ex quibus causis? & super quibus impedimentis dispenset Pœnitentiaria? *n.* 418. *& seqq.*
R. J. Pœnitentes digni sunt venia, C. II. R. XXXIII. *num.* 8.

POLLICITATIO.

1. Pollicitatio, quid, & quomodo differat à Pacto? T. 35. *num.* 3.

POLLUTIO.

3. Pollutio seu violatio Ecclesiæ fit injuriosa sanguinis effusione, T. 40. *num.* 15. Et quali? *num.* 16. *& seqq.* Fit etiam per homicidium in ea commissum: & quale? *num.* 19. Item per illicitam seminis effusionem: & qualem? *num.* 20. Ac per sepulturam excommunicati, aut infidelis, vel infantis non Baptizati, *num.* 21. Ob nullum occultum delictum polluitur Ecclesia, *num.* 22. Effectus Pollutionis Ecclesiæ qui? *num.* 23. Si Ecclesia consecrata violatur, debet statim, & quidem per Episcopum reconciliari.

POLYGAMIA.

Polygamia, quid? T. 21. *num.* 1. Polygamia nunc prohibita, *num.* 2.

PONTIFEX.

R. J. Pontificum anni computantur à die Coronationis, non electionis, C. II. R. LXXXVIII. *nu.* 10.

POPULUS.

1. Populi & Plebis vocabula, in quo differant? P. *n.* 175. Populus Romanus. Vide infrà ℣. *Romanus.* Populus peccat non acceptando legem justam, & rite publicatam, potestque puniri, T. 2. *n.* 144. *& seqq.* Quid agendum, si Populus justam habeat catulam non acceptendi legem, *nu.* 143. Vide suprà ℣. *Acceptatio.* Populi nomine in materia odiosa non comprehenditur Clerus, T. 2. *n.* 318.
2. Populi nomine, quid intelligantur? T. 20. *n.* 196.

PORTIO.

3. Portio Canonica sepulturæ, seu quarta funeralis quid? T. 28. *nu.* 46. *& seqq.* Ejus quantitas in quo consistat? *num.* 47. *& seq.* Debetur de omnibus & solis, quæ Ecclesiæ alienæ, vel ratione funeris, vel per ultimam voluntatem defuncti obveniunt, *num.* 49. *& seq.* Limitatur in relictis causæ piæ, & in casu decedentis Novitii aut servitialis Religiosorum, *num.* 51. Ac ubi est consuetudo de aliquibus non dandi portionem, *num.* 52. *& seqq.* Sola Ecclesia aliena, in qua defunctus sepelitur, tenetur ad portionem Canonicam, *n.* 54. Regulares quam plures exempti sunt à portione Canonica, *nu.* 55. Observanda circa usum privilegiorum in materia Portionis Canonicæ annotantur, *num.* 56. *& seqq.* Portio Canonica debet solvi Parocho defuncti, *nu.* 44. *& seq.*
Portio congrua. Vide *Congrua Portio.*
Portio Canonica Episcopalis? T. 24. *num.* 59. Quantitas ejus quæ? *num.* 60. Portionem Episcopalem dare tenentur omnes Ecclesiæ, & loca pia, *num.* 61. Limitatur in Monasteriis & Ecclesiis exemptis, *num.* 62. Et in non exemptis casu, quo eis quid relinquitur pro Fabrica, luminaribus &c. *num.* 63. Hæc portio passim sublata est per consuetudinem, *num.* 64.

POSITIO.

2. Positiones ad quid sint inventæ? T. 18. *num.* 186. 188. & 196. Fiunt plerumque ab Actore, quamvis etiam à Reo fieri possint, *n.* 187. Positio, quid? *nu.* 189. *& seqq.* Debet esse affirmativa, non negativa, *nu.* 190. Ponens fatetur omne id, quod ponit, *ibid.* Positio juris, an sit admittenda? *n.* 191. Positio impertinens, vel pertinens, quæ? *nu.* 192. Utrùm sit admittenda positio impertinens, vel stante dubio, an sit impertinens? *num.* 193. Clausula, salvo jure impertinentium, & non admittendorum, quid operetur? *n.* 194.
Positiones exhibentur in scriptis, T. 18. *num.* 195. Et quidem prævio juramento, *num.* 195. *& num* 187. & 188. Reus ad positiones Actoris respondere recusans, habetur pro confesso, *num.* 197. Idem dicendum de Actore, si recuset respondere ad positiones Rei, *num.* 198. Ut non respondens positionibus habeatur pro confesso, quæ requirantur conditiones? *n.* 199. & 200. Requiritur ad hoc etiam sententia declaratoria Judicis, *nu.* 201. An & quæ sint causæ rationabiles non respondendi ad positiones sibi oblatas? T. 18. *nu.* 202. *& seqq.* Inter has est, si positio sit superflua, seu impertinens, *num.* 203. Aut obscura, *nu.* 204. Vel captiosa; & quæ sit talis? *num.* 206. Item, si positio sit multiplex, nisi explicetur, *num.* 207. Vel si sit juris, & non facti, *n.* 208. Aut criminosa, *ibid.* Positionis obscuræ declarationem antea petat responsurus: alioquin sibi præjudicat, *n.* 205. Positio debet fieri positivè, non interrogatoriè, *n.* 209.
Positiones differunt multipliciter ab Articuli, T. 18. *num.* 211. In praxi tamen plerumque inter se confunduntur, *num.* 212. Positiones variè differunt ab Interrogatoriis; & in quibus? *n.* 215. *& seqq.* Positiones qui possint facere? T. 18. *num* 218. *& seqq.* Eas possunt facere partes litigantes, ac etiam Reus, *n.* 218. & 287. Judex non potest facere positiones, *num.* 219. Bene tamen Procurator; & quando? *n.* 220. & 221.
Positiones, quando jam sunt affectæ de Actis, nequeunt revocari, vel mutari, T. 18. *num.* 222. Bene tamen anteà, *num.* 223. Positio quando dicatur esse de Actis? *n.* 224. Positio erronea potest revocari, si doceatur de errore, *nu.* 225. Potest etiam revocari in continenti, *n.* 226. Ac declarari, *num.* 227. Positio etiam ab adversario negata, non potest mutari, *num.* 228. Quamvis tunc adversarius non possit uti confessione ejus, *nu.* 229 Positiones an possint fieri ab eo, qui renunciavit probationibus? *num.* 230. Positiones in qua parte judicii possint fieri? T. 18. *num.* 231. An possint fieri ante litem contestatam? *nu.* 231. & 232. Et post conclusionem in causa? *num.* 233. *& seqq.* Admittuntur tunc pro habendis responsionibus tantùm, *nu.* 234. An Reo, antequàm respondeat, danda sit copia positionum? T. 18. *n.* 236. *& seqq.* Et quid servetur alicubi de consuetudine? *nu.* 237. Stante consuetudine dandi copiam positionum, ea non datur, nisi petatur, *num.* 238. Utrùm Reo debeat dari terminus ad deliberate respondendum positionibus? *num.* 239. Regula est negativa, *ibid.* Limitatur tamen in certis casibus, *nu.* 240. 241. & 242. Positionibus est respondendum purè ac simpliciter, *nu.* 243. Purè & simpliciter respondere, quid importet? *nu.* 244. Positionibus tenentur respondere ipsi Principales, *n.* 245.

POSSESSIO, POSSESSOR, POSSESSORIUM.

1. Possessio immemorialis, est titulus melior de toto mundo, T. 4 *n.* 189.
2. Possessio unde sic dicatur? T. 12. *num.* 2. *& seq.* Possessio rerum immobilium est dignior, quàm mobilium, quæ vilis est & abjecta, *num.* 3. Possessionis definitio, quæ? *num.* 4 *& seq.* Possessionis nomen, quandoque tribuitur ipsis rebus possessis, *nu.* 5. Possessio propriè, est rerum corporalium: quasi possessio, incorporalium, *num.* 6. *Possidere & esse in possessione*, differunt, *n.* 9. Possessio solo animo acquiri nequit, bene tamen acquisita retineri, *n.* 10. Quænam possideri non possint? *num.* 11. Possessio temporis immemorialis, est instar tituli, imò melior titulus de toto mundo, T. 26. *n.* 144.
Possessionis divisio est multiplex, T. 12. *num.* 12. *& seqq.* Possessio juris, seu civilis, *num.* 13 Possessio facti, seu naturalis, *nu.* 14. Possessio juris & facti simul, quid? *nu.* 15. Qui alieno nomine possidet, non possidet, *num.* 16. Et qualiter tunc Dominus retineat possessionem? *ibid.* Possessio civilissima, quæ? *nu.* 17. Possessio justa, & injusta; item bonæ, & malæ fidei, quæ? *nu.* 18. Possessio vacua, ejusque requisita, *num.* 19. Possessio libera, *num.* 20. Possessio non vacua, quæ? *num.* 21. Possessio plena? *num.* 22. Possessio pacifica, quæ? *num.* 23. Possessio habens plus juris, quàm facti, *nu.* 24. Et habens multum juris, & multum facti, declaratur, *num.* 26.
Possessio, an, & quomodo differat à Proprietate? T. 12. *num.* 27. *& seq.* Nihil habet commune cum proprietate, *num.* 28. & 29. Differt à proprietate

quoad propriam essentiam suam; & quomodo? *n.* 30. Differt etiam ab ea quoad modum acquirendi, *nu.* 33. Et quoad modum amittendi; & qualiter? *n.* 34. Differunt etiam quoad effectus, *n.* 35. *& seq.* Et quia possessio est effectus dominii, seu proprietatis, *nu.* 36. In aliquibus tamen dici potest, quòd effectus possessionis sit dominium, *nu.* 38. Possessio nihil habet commune cum proprietate; quomodo? *T.* 12. *nu.* 251. Possessio legitimè continuata requiritur ad præscriptionem, *T.* 26. *nu.* 184. Non plus præscriptum, quàm possessum, *ibid.* Vide infrà ℣. *Præscriptio sine possessione.*

2. Possessionis commodâ, & privilegia, quæ? *T* 12. *nu.* 39. *& seqq.* Beati possidentes, *nu.* 39. Possessio relevat ab onere probandi, & transfert illud in Actorem, *nu.* 40. Nisi præsumptio stet contra possessorem, *nu.* 41. Aut Actor intentionem suam habeat fundatam in Jure, *num.* 42. Vel uterque contendat, se possidere, *num.* 43. In pari delicto, vel causâ, melior est conditio possidentis, & cur? *nu.* 44. Idque exemplificatur, *num.* 45. Fallit hoc in causis favorabilibus, *num.* 46. Ac in simonia reali, *num.* 47. Possessio parit præsumptionem bonæ fidei pro possidente, *nu.* 48. Nisi appareat de possessore antiquiori, *n.* 49. Idem fallit in nonnullis aliis casibus, *num.* 50. *& seqq.* Possessio parit etiam præsumptionem dominii, *num.* 54 Possessio illud commodi affert, ut si duo habeant causam ab eodem domino, melior sit conditio ejus, qui possidet, sive cui res tradita fuit, *num.* 55. Fallit hoc in causis matrimonialibus, *nu.* 56. Et in Beneficiis Ecclesiasticis, *num.* 57. Ac in nonnullis aliis casibus, *n.* 58. Possessio causat usucapiendi conditionem, *num.* 59. Possessio debet exprimi in privilegio, quod tendit in præjudicium tertii possidentis, *nu.* 60. Et parit restitutionem spoliati, *num.* 61. Possessio bonæ fidei tribuit possessori jus administrationis, *n.* 62. Et possessor bonæ fidei lucratur fructus ex re possessa perceptos, *num.* 63. Non item possessor malæ fidei. Possidens nec vi, nec clam, nec precariò, debet à Judice in sua possessione manuteneri, *num.* 64. Etiam vitiosa possessio prodest adversus extraneos, & si non contra Dominum rei, *n.* 65. Possessio id commodi tribuit, quòd possessor invasus vim vi repellere queat, *n.* 66.

2. Possessio rerum corporalium, quibus modis, qualique apprehensione acquiratur, & in alium transferatur? *T.* 12. *num.* 103. *& seqq.* Id generatim fit tribus modis; & quibus? *ibid.* Quando res antea in nullius bonis extitit, requiritur ad acquirendam possessionem vera ejus apprehensio, idque *num.* 104. Quando res jam antea in alicujus bonis extitit, sufficit ficta apprehensio, ut tertius quis ejus possessionem acquirat, *nu.* 105. Solo tamen animo nunquam acquiritur possessio corporalium, *num.* 105. *&* 106. Haud obstante, quòd ea solo animo retineri possit; & cur? *n.* 107. Apprehensio vera, & apprehensio ficta, quæ quibusque modis contingat? *num.* 108. *& seqq.* Vide supra ℣. *Apprehensio.* Quid sufficiat ad capiendam possessionem domûs, vel fundi? *num.* 108. Per ingressum domûs comparatur possessio rerum mobilium in eo contentarum, *num.* 109. Secùs dicendum de thesauro ibidem latente; & quæ disparitas? *n.* 110.

Possessio non acquiritur sine corporali apprehensione, quomodo intelligendum? *T.* 12. *n.* 112. *Visu*, sive aspectu transfertur rerum possessio, idque exemplificatur, *n.* 113. *&* 114. Et quæ ad hoc concurrere debeant? *nu.* 115. *Clavibus* transfertur rerum possessio; idque exemplificatur, *nu.* 117. Requiritur inter alia ad hoc animus transferendi possessionem, qui in dubio non præsumitur, *nu.* 118. An etiam ad id requiratur, ut traditio clavium fiat in conspectu rei, cujus claves traduntur? *nu.* 119. *& seqq.* Sententia affirmativa recipitur, & declaratur, *num.* 119. *&* 124. Dicta de traditione Clavium, extenduntur ad investituram in Beneficio cum traditione annuli, pilei &c. *num.* 125. Atque ad traditionem vectis, *n.* 126. Potest etiam consuetudine induci actus aliquis, per quem transferatur possessio rei ablentis, *num.* 127. *Chartis*, seu traditione scripturæ, transfertur rerum possessio, *num.* 128. Nec opus est, ut traditio scripturæ fiat in conspectu rei traditæ, *n.* 129.

2. Possessio transfertur *rei muratæ venditione*; & qualiter hoc intelligendum? *T.* 12. *num.* 130. Transfertur etiam rerum possessio fictâ apprehensione, *Meo si conduco scienter*; sive, *Titulo constituti*, *n.* 131. *& seqq.* Retinens usum fructum rei, quam alteri donavit &c. censetur ejus possessionem in alterum transferre, *num.* 133. Per solutionem pensionis, factam de consensu prioris possessoris, transfertur possessio rei in eum, qui recipit pensionem, *num.* 134. Significatione rei acquiritur possessio rerum, si fiat venditore consentiente, *n.* 135. Et quid dicendum de dolio vini signato? *nu.* 136. Acquiritur possessio, quando emptor apponit custodiam rei emptæ, venditore consentiente, *num.* 137. Atque in hujusmodi casibus acquiritur vera rei possessio; ita ut Notarii de ea possint testificari, *nu.* 138. *&* 116. Utrùm lege, statuto, vel consuetudine possit introduci, quòd transferatur & acquiratur possessio sine omni corporali apprehensione? *n.* 139. *& seqq.* Sententia affirmativa est communis, *n.* 140. *& seqq.* De Jure naturali requiritur corporalis apprehensio rerum ad acquirendam harum possessionem; & quando? *n.* 139. *&* 142.

Possessio, seu quasi possessio rerum incorporalium, qua ratione acquiratur, atque ab uno in alium transferatur? *T.* 12. *nu.* 143. *& seqq.* Quando incorporalia cohærent corporalibus, per horum possessionem acquiritur etiam illorum quasi possessio: idque exemplificatur, *num.* 145. *&* 146. *ac seqq.* Ad acquirendam quasi possessionem jurium incorporalium per se spectatorum, quæ requirantur? *num.* 151. 152. *& seqq.* Quasi possessio juris eligendi, acquiritur per electionem semel factam sine protestatione aliorum, *num.* 160. *&* 161. Dummodò illius confirmatio secuta fuerit, *nu.* 153. Quid dicendum de quasi possessione juridictionis? *num.* 162. An, & quale exercitium juris requiratur ad acquirendam quasi possessionem jurium incorporalium per se spectatorum? *n.* 154. *&* 155. *ac seqq.* An, & quomodo requiratur, probeturque scientia & patientia Domini, sive prioris possessoris, ad acquirendam quasi possessionem jurium incorporalium, *n.* 163. *& seqq.* Utrùm ad quasi possessionem incorporalium adipiscendam requiratur bona fides? *num.* 178. 179. *& seqq.* Possessione unius rei apprehensâ, non censetur apprehensa possessio alterius rei; & quando? *T.* 12. *n.* 148.

2. Possessio rerum corporalium, an solo animo amitti possit? *T.* 12. *num.* 185. *& seqq.* Illud est unum ex difficilioris contrariis, ob apparentem contrarietatem textuum Juris, qui referuntur, *num.* 185. *&* 186. Atque concordantur, *num.* 187. *&* 188. Referendo, simulque probando communiorem Doctorum sententiam, *nu.* 189. *&* 190. *ac seqq.* Possessio rerum corporalium, præsertim mobilium, qualiter amittatur? *num.* 193. *& seqq.* Possessio rerum mobilium retinetur, quamdiu ipsæ manent sub nostra custodia: amittitur, quando eas perdidimus, ut ignoremus, ubi sint, *nu.* 195. *&* 196. Et quid, si adhibemus diligentiam ad easdem recuperandas? *nu.* 196. Possessio hominis, qualiter retineatur? *nu.* 197. *& seqq.* Servus fugitivus non privat dominum possessione sui, *num.* 198. Qui deperdidit rem mobilem, non potest contra hujus inventorem uti remediis possessoris, *num.* 199. Potest tamen contra hunc agere judicio petitorio, *nu.* 200. quid si pecora nostra in sylva aberraverint, aut gallinæ vel anseres avolaverint? *n.* 202. Fera animalia quamdiu possideamus? *n.* 203.

Possessio rerum mobilium furtivè subtractarum, ac immobilium violenter ab alio occupatarum, quâ ratione amittatur? *T.* 12. *nu.* 204. *& seqq.* Est discrimen inter amissionem possessionis rerum immobilium, & mobilium ab alio injustè occupatarum; & quale? *nu.* 204. *&* 205. Ac ratio talis discriminis, *num.* 206.

Possessio rerum amittitur per aquarum inundationem, *T.* 12. *num.* 207. Illud tamen limitatur in pluribus casibus, *nu.* 208. *& seqq.* Non tamen per inundationem amittitur rerum dominium, *nu.* 212. Quasi possessio incorporalium, qualiter deperdatur? *num.* 213. *& seqq.* Quasi possessio jurium incorporalium, quæ competit ratione Dignitatis, aut loci, hoc amisso deperditur, *num.* 213. Limitatur illud, *nu.* 214. Amittitur insuper per hoc, quòd quis sciat tale jus exerceri ab alio, & non contradicat, *nu.* 215. Secus si resiliat, aut protestetur, *num.* 216. *&* 217. Cur possessio incorporalium retineatur per solam resistentiam, vel protestationem; non item corporalium? *n.* 218.

2. Possessio quibus modis generatim probetur? *T.* 12. *n.* 219. *& seqq.* Ad eam probandam sufficiunt leviores, ac semiplenæ probationes; & quando? *n.* 220. Qualiter probetur quasi possessio incorporalium, puta, alicujus Canonicatûs? *num.* 221. Et qualiter probetur possessio corporalium? *num.* 221. *&* 222. In Interdicto retinendæ possessionis quandoque utraque pars vult probare, se esse in possessione, *nu.* 223. Et tunc obtinet ille, qui probat suam intentionem altero non probante, *num.* 224. Aut qui probat antiquiorem possessionem, *nu.* 225. *& seqq. Qui semel possedit, etiam hodie possidere præsumitur*: declaratur, *num.* 225 Intrans possessionem alterius censetur injustè possidere, nisi probet, quòd justè, *num.* 227. In dubio præsumitur pro antiquiore possessore, etiamsi junior habeat titulum, *num.* 228. Cæteris paribus vincit illa pars, cujus possessio habet titulum, & quidem melioren, *nu.* 229. In possessorio retinendæ non est necesse allegare titulum; & quando? *nu.* 230. Data possessione, & titulo æquali, obtinet illa pars, quæ melioribus nitur rationibus, *nu.* 231. Quibus modis melius probetur possessio? *num.* 232. *& seqq.* Quando in Interdicto, *Uti possidetis*, quælibet pars æqualiter probat possessionem, quid agendum? *T.* 12. *num.* 239. *& seqq.* In causis beneficialibus tunc neuter litigantium obtinebit, *num.* 239. Loquendo tamen de causis profanis, quæstio est ardua, quæ resolvitur, *num.* 240. *& seqq.* Possessio potest probari per testes singulares singularitate admiculativâ, *T.* 20. *n.* 299. *&* 303.

Possessionis recuperandæ Remedia, seu Remedia spoliatorum, quæ? *T.* 13. *num.* 2. *& seqq. &* num. 25. *& seqq.* Vide supra ℣. *Condictio*, *&* ℣. *Interdictum unde vi*, & infra ℣. *Remedia recuperandæ possessionis.* Sententia lata in possessorio, non admittit appellationem, *T.* 28. *num.* 304. Fallit illud in possessorio magni præjudicii, saltem spectato Jure Canonico, *num.* 305. Et quid spectato Jure Civili? *n.* 306. *&* 307.

Possessionis causa an sit præmittenda causæ proprietatis? *T.* 12. *num.* 246. *& seqq.* Licitum est, prùs agere super proprietate, quàm possessione; sed non consultum, *n.* 246. *&* 247. Causa possessionis, & proprietatis, an coram eodem Judice sit tractanda, & terminanda? *n.* 248. *& seqq.* Si Delegato absolutè committitur causa, censetur utraque commissa, *n.* 249. Judex tum delegatus, tum ordinarius, qui cognovit de possessione, debet etiam cognoscere de proprietate, *nu.* 248. *&* 250 Fallit hoc quando Actor & Reus sunt diversi fori, *nu.* 252. *& seqq.* Quid si Judex de utraque causa, possessionis nimirum & proprietatis, cognoscere nequeat? *nu.* 256. Causa possessionis rei spiritualis, an possit tractari per Judicem sæcularem? *T.* 12. *num.* 257. *& seqq.* Nequit hoc fieri, quando causa illa innititur super proprietate, seu jure possidendi, aut habet annexam quæstionem proprietatis, *num.* 258. *&* 259. Bene tamen, quando super ipsa possessione est mera quæstio facti, *n.* 260. *& seqq.*

Possessionis & proprietatis causa, an cumulari possit, proponendo utramque simul in eodem judicio? *T.* 12. *nu.* 264. *& seqq.* Cumulare causam possessionis & proprietatis, quid, & quot modis contingat? *n.* 263. Ordo possessionis & proprietatis lite, oportet prùs judicare de possessione: & quando illud verificetur? *num.* 266. Sententia lata in petitorio, an pariat exceptionem rei Judicatæ in possessorio? *num.* 269. *&* 270. Sententia lata in possessorio absorbetur per sententiam illicò pro parte adversa latam in petitorio quoad effectum principalem, non quoad effectus secundarios, *num.* 271. *&* 292. *ac seqq.* Sententia in possessorio operatur multùm quoad receptionem fructuum, quos spoliator interim percepérat, *nu.* 272. An semper, & in omni materia, causa possessionis & proprietatis possit cumulari, simulque tractari? *nu.* 273. *& seqq.* Spoliatus agens possessorio recuperandæ, non tenetur spoliatori respondere ante factam spolii restitutionem, *num.* 273. Dummodò excipiat contra spoliatorem: aliàs secùs, *n.* 274. Spoliatus si velit, potest simul agere possessorio recuperandæ, & petitorio, *num.* 275. Judicium possessorium retinendæ, an possit aliquando cumulari, simulque ab eodem proponi unà cum petitorio? *num.* 277. *& seqq.* Hæc quæstio perdifficilis; ac referuntur fundamenta sententiæ negativæ, *nu.* 277. *&* 278. Affirmativa loquendo de incorporalibus, astruitur, *nu.* 280. Eique probabilius, hoc ipsum aliquando fieri posse rebus corporalibus, *n.* 281. *& seqq.*

2. Possessorio & petitorio judicio, quando partes simul agunt, quomodo procedendum sit in causa? *T.* 12. *n.* 287. *& seqq.* Potest tunc Judex commixtim super utraque causa probationes, testesque recipere, *num.* 287. Et posteà utramque causam una sententia terminare, *num.* 288. Debet tamen prius discuti, & terminari possessorium, quando dubitatur, quis possideat; aut quando solùm constat de possessorio, *num.* 289. Causa possessionis & proprietatis, qualiter unâ sententiâ sit terminanda? *nu.* 288. *&* 290. Et quomodo hæc sententia dicatur una? *num.* 291. Sententia lata super possessorio momentaneo non superfluit, sed prodest ad plures effectus; & quales? *num.* 292. *&* 293. *& seqq.* Tamen sententia lata super petitorio, prævalet in executione; & cur? *nu.* 296. Quando constat de sola possessione, potest fieri executio super ipsa, dilato imposterùm petitorio, *num.* 297. Eique notabilis effectus talis sententiæ super possessorio latæ, *num.* 298 Utrùm ille, qui petitorium judicium semel ingressus fuit, possit regredi ad possessorium? *T.* 12. *num.* 299. *& seqq.* An talis regressus à petitorio ad possessorium, etiam locum habeat in causis beneficialibus? *n.* 305. *& seqq.* Vide supra ℣. *Petitorium judicium.*

2. Possessor bonæ fidei, & malæ fidei, quis? *T.* 12. *num.* 18. Possessor bonæ fidei lucratur fructus ex re possessi perceptos; non sic possessor malæ fidei,

T. 12. *num.* 63. Possessor invasus potest vim vi repellere, *num.* 66. Contra tertium possessorem, qui rem spolio ablatam scienter recepit, an detur Interdictum *Unde vi*? *T.* 13. *num.* 22. *& seqq.* Possessor lite pendente non debet privari commodo suæ possessionis, *T.* 16. *num.* 10. Etiam intelligendo illud in causis matrimonialibus; & qualiter? *num.* 11. 12. *& 13.*

Possessor bonæ fidei, etiam sine titulo, fructus industriales ex re aliena perceptos, facit suos &c. *T.* 13. *num.* 126. 127. *& seqq.* Eos tamen adhuc extantes, tenetur Domino supervenienti restituere, *num.* 131. Sicque dominium illorum fructuum non est perfectum & irrevocabile, *num.* 132. *& 127.* Et quâ ratione fructus illi sint reddendi? *nu.* 133. Hæc fructuum restitutio non procedit, si bonæ fidei possessor lapsu trienn. ipsos usucepit, *nu.* 135. Possessor bonæ fidei cum titulo legitimo saltem colorato, lucratur fructus naturales: alias secùs, *num.* 135. 136. *& 137.* Solvitur notabilis initiatio, *num.* 138. 139. *& 140.* Et concordantur textus Jurium, *num.* 141. *& n.* 138. *& seqq.* Possessor malæ fidei, licet violentus non sit, tenetur restituere fructus ex re aliena perceptos, *T.* 13. *n.* 124. Imò & eos, qui à domino percipi potuissent, *n.* 125.

Possessor bonæ fidei an fructus ex re aliena perceptos, & jam consumptos debeat restituere, quando ex eis non est factus locupletior? *T.* 13. *num.* 142. *& seqq.* Negativa sententia probatur de fructibus industrialibus, *num.* 143. Ac etiam naturalibus, *num.* 144. Quando quis censeatur locupletior factus? *num.* 145. Tenetur tamen is restituere omnes fructus post litem contestatam consumptos, *num.* 146. Et si factus est locupletior, tenetur restituere fructus naturales ante litem contestatam consumptos, *num.* 147. Ac in judiciis universalibus quoslibet fructus, *num.* 148. Illud in Judiciis particularibus multi Doctores negant, *num.* 149. Refertur fundamentum hujus sententiæ negativæ, *num.* 150. Ac solutio contrariorum, *num.* 151. Et quinam teneant istam sententiam negativam? *num.* 152. Affirmativa sententia est communior, *num* 153. Et hæc amplius probatur, *nu.* 153. *& 154.* Ac solvuntur rationes in oppositum, *num.* 155.

2. *Possidere*, & *Esse in possessione*, differunt, *T.* 12. *num.* 9. Possideri quænam non possint? *num.* 11. Qui alieno nomine possidet, non possidet; sed is, cujus nomine possideretur, *num.* 16. Possidere pacifice, quid? *nu.* 23. Beati possidentes, *T.* 12. *num.* 39. Possidens nec vi, nec clàm, nec precariò, debet à Judice in sua possessione manuteneri, *num.* 64. Nemo possidet pisces in stagnis, & feras in sylvis liberè evagantes, *T.* 12. *num.* 104. Is possidet, cujus nomine possidetur, *num.* 132. Duo in simul eandem rem, & eodem modo, in solidum possidere non possunt, *T.* 12. *nu.* 193. Benè tamen diverso modo, *num.* 194. Agens petitorio fatetur se non possidere, *T.* 12. *num.* 279. Contrarium, *num.* 282. *& seqq.* Aliud est, *possidere*; aliud, *esse in possessione*, *T.* 15. *num.* 3. Decretum primum, & Decretum secundum, seu missio in possessionem ex primo, & secundo Decreto, quid? *T.* 15. *num.* 2. *& 4. ac seqq.* Vide suprà ℣. *Missio in possessionem.* Justè possidet, qui auctore Prætore possidet, *T.* 15. *num.* 51. Is possidet, cujus nomine possidetur, *T.* 26. *n.* 188.

3. Possessio, & Possessorium rei spiritualis est quid temporale, *T.* 30. *n.* 162.

Possessio immemorialis habet vim præsumpti privilegii, vel tituli, *T.* 30. *n.* 144.

Possessio pacifica Beneficii, *T.* 5. *n.* 320.

Possessionem Beneficii propria authoritate vel violenter apprehendens qualiter puniatur? *T.* 7. *num.* 55. *& seq. & n.* 59.

R. J. Possessio quid sit? C. II. R. III. *n.* 2. Naturalis vel corporalis, seu facti tantum, *ibid. num.* 3. Civilis, seu juris tantùm, *n.* 4. Naturalis, & civilis simul, *n.* 5. *&* 8. Civilissima, *n.* 6.

—quasi possessio in rebus incorporalibus, C. II. R. III. *n.* 7. 10. *& 11.*

R. J. Possessio licet nudo animo acquiri non possit, tamen solo animo retineri valet, C. II. R. III. *nu.* 8. *& 11.*

Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit, C. II. R. I. *nu.* 27. R. II. *nu.* 3. *& seqq.* R. LXXXII. *num.* 4

—pro Possessore habetur, qui dolo desiit possidere, C. II. R. XXXVI. *n.* 2 *&* 8. Possidentis Conditio in pari causa potior est, C. II. R. XI. *n.* 12. R. XXX. *num.* 11. R. LXV. *num.* 2. *&c.* 5. 6. *&c.*

POSTULARE, POSTULATIO.

1. Postulare latè, & strictè, quid? *T.* 37. *n.* 2. *&* 3. Postulantes alio nomine dicuntur *Advocati &c. nu.* 4. Consulens in loco privato, non potest dici postulare, *n.* 5. Postulandi munus est publicum, atque honorificum, *nu.* 6. *&* 7. Postulare, seu Advocatum agere in Judicio, possunt omnes, quibus id non reperitur interdictum, *n.* 8. Successûs temporis istud est ad peritiam Juris habentes, *nu.* 9. Et quid hodie servetur ex Recessibus Romani Imperii? *num.* 10. Aliqui de Jure communi prohibentur in totum postulare, *n.* 11. *&* 12. Aliqui pro aliis non possunt postulare, *nu.* 11. *&* 12. Aliqui pro aliis non possunt postulare, benè tamen pro se ipsis, *nu.* 13. *&* 11. Aliqui & pro se, & pro conjunctis personis postulare possunt, non verò pro aliis, *n.* 14. Postulare, seu agere Advocatum ad lites, an possint Clerici? *num.* 15. usque ad *nu.* 23. Vel Monachi, aliique Religiosi? *n.* 24 *& seqq.* Postulantium, seu Advocatorum obligatio, quotuplex? *nu.* 27. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Advocatus.*

1. Postulatio, quid, & quotuplex? *T.* 5. *n.* 2. *& seqq.* Postulatio solemnis & non solemnis, quæ? *n.* 5. *&* 6 Differunt multipliciter, *nu.* 7. Postulatio non solemnis fit dupliciter, *num.* 8. Et non tam est Postulatio, quàm Electio, *num.* 9. Postulatio solemnis in quibus differat ab Electione? *num.* 10. *& seqq.* Postulatio innititur gratiæ, Electio juri, *nu.* 13. *& seqq.* Postulatio dicitur *admitti*, Electio *confirmari*; & cur? *nu.* 16. Electio post publicatum scrutinium nequit revocari, benè tamen Postulatio, *num.* 17. Etiamsi hæc jam fuisset postulato præsentata, *num.* 18. Limitatur hoc ultimum, *num.* 19. *& seqq.* Ad Postulationem, si concurrat cum Electione, requiritur postulantium numerus duplo major, *num.* 22. Secùs, si non concurrat cum Electione, *num.* 23. Postulatio, & Electio, quoad jus suffragandi æquiparantur, *num.* 27. *& seqq.* Ad Postulationem solemnem an necessariò requiratur forma scrutinii? *cu. T.* 5. *num.* 59. *& seqq.* Quænam formæ postulandi à Jure Canonico sint specialiter reprobatæ? *nu.* 63. Quot vota sufficiant ad valorem Electionis, quando hæc concurrit cum Postulatione? *T.* 6. *nu.* 153. *& seqq.*

1. Postulatio, quo tempore sit præsentanda Postulato? *T.* 5. *n.* 66. Hujusque consensus præstandus? *n.* 67. *&* 68. *& seqq.* Postulationem an superior teneatur admittere, vel hanc possit repellere absque ullius injuria? *n.* 70. *& seqq.* Et quid, si ejus admissionem exigat publica causa? *n.* 72. Habet tunc locum imploratio officii judicis, *n.* 73.

Postulatus, an, & qua ratione possit consentire? *T.* 5. *numer.* 15. *& numer.* 67. *& seqq.* Postulantes an possint revocare postulationem? *nu.* 19. *& seqq.* Postulatus non tenetur procurare admissionem suæ postulationis, *num.* 26. Postulare quinam possint? *cit. T.* 5. *num.* 27. Compromissarius datus ad eligendum, potest postulare, *num.* 28. Procurator tamen datus ad prosequendam electionem, nequit prosequi postulationem; & quæ disparitas? *ibid.* Qui præscripsit jus eligendi, etiam jus postulandi præscripsit, *num.* 29. *&* 30. Qui generatim sint postulandi? *num.* 31. *& seqq.* Postulantes illum, qui potest eligi, nihil agunt, *num.* 32. In postulando semper defectus intervenit, & qualis? *num.* 33. *& seqq.* Defectus, seu inhabilitas ex parte postulandi, alia indispensabilis, alia dispensabilis, & quæ? *num.* 34. *&* 35. Episcopi an debeant ad aliam Episcopatum postulari, vel eligi? *cit. T.* 5. *num.* 37. *& seqq.* Et quid de Episcopis Titularibus? *num.* 40. *& seqq.* Hi ad alium Episcopatum sunt postulandi, non eligendi, *nu.* 41. *& seqq.* Cardinales S. R. E. an possint eligi in Episcopum, vel debeant postulari? *num.* 44. *& seqq.* Utrùm Abbates, aliique Clerici Episcopis inferiores, ad aliam Ecclesiam possint eligi, vel potiùs sint postulandi? *num.* 52. Quæ sint pœnæ postulantium indignum? *num.* 55. Vel minorem viginti septem annis ad Episcopatum? *numer.* 58. In postulatione ad Superiorem directa oportet omnes defectus exprimere, *num.* 36. Postulatus, an, & quomodo possit præstare consensum postulationi de se factæ? *cit. T.* 5. *num.* 67. *& seqq.* Postulatus si intra mensem non explicet mentem suam, an incurrat pœnam aliquam? *num.* 69.

POSSE, POTENTIOR, POTESTAS.

2. Potentius ex duobus conjunctis, trahit ad se minùs potens, *T.* 2. *n.* 77. *&* 79.

3. *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum*: Hæc Regula locum non habet in Beneficiis, *T.* 4. *num.* 6.

1. Potestas Pontificalis, & Imperatoria sunt distinctæ, se tamen mutuo adjuvare debent, P. *numer.* 185. Potestas Legislativa humana, quotuplex? *Tit.* 2. *num.* 47. Est duplex, alia Ecclesiastica, alia Civilis, *num.* 49. Hæ differunt ratione originis, *num.* 50. Ac ratione objecti, & finis, *num.* 51. Propriisque officiis, ac dignitatibus, *num.* 52. *& seqq.* Potestas spiritualis, sive Pontificalis, est diversa à temporali, seu Imperiali, se tamen mutuo adjuvare debent, *num.* 59. Potestas Legislativa Civilis, unde proveniat? *num.* 50. *&* 59. Potestatem condendi statuta pro suis subditis, quam habeant Episcopi, & Archiepiscopi? *cit. T.* 2. *num.* 69. *& seqq.* Aut Capitulum Cathedrale? *nu.* 48. *& seqq.* Vel Collegium Cardinalium Sede Papali vacante? *num.* 91. Aut Ecclesiæ Collegiatæ, aliæque? *num.* 91. *& seqq.* Potestas tam Papalis, quam Episcopalis est à Deo; & quomodo? *T.* 2. *num.* 71. *&* 80. Potestas condendi leges datur in Imperatore, *cit. T.* 2. *num.* 102. *&* 103. Et in Regibus, ac quibusdam aliis, *num.* 104. Potestas publica, dicitur jurisdictio, *T.* 29. *num.* 3. *&* 4. Potestatis publicæ actus, qui? *nu.* 3. Potestas duplex potest distingui in Papa, nimirum absoluta, seu suprema, & Ordinaria, *T.* 31. *num.* 7. *&* *T.* 2. *num.* 459. Potestas Episcopi generatim est duplex, nempe Ordinis, & jurisdictionis, *nu.* 65. *&* 66. Vide suprà ℣. *Episcopi potestas.*

5. Potestatem ad sæcularem qui recurrunt, præsertim in causa Censurarum; & qui ad id consilium, vel favorem præstant, præsertim in causa Censurarum, ipso facto sunt Excommunicati, *T.* 39. *nu.* 232. Sicut & qui recurrentem recipiunt, *ibid. & num. seq.*

Potestatis sæcularis Judices, & Ministri, in causa Censurarum judicium assumentes, vel se immiscentes, vel Judicem Ecclesiasticum, aut alios propterea impedientes, vexantes &c. ipso facto sunt Excommunicati, *T.* 39. *num.* 228. *& seqq.*

PRÆBENDA.

3. Præbendæ nomine quid veniat & importetur? *T.* 5. *num.* 2. *& seq.* Vide etiam *Beneficium Ecclesiasticum.*

R. J. Præbenda integra cui conceditur, non potest dimidia conferri, etiam volenti, C. I. R. LIII. *num.* 13.

PRÆCEPTOR.

5. Præceptores, Moderatores. Vide *Magistri.*

PRÆCEPTUM.

1. Præcepta Juris sunt tria, quæ? *T.* 2. *nu* 26. Cur hæc dicantur præcepta Juris? *nu.* 27. A præcepto simplici differt Lex in pluribus, *num.* 43. *& seqq.* Præceptum affixit personas, & cum eis extinguitur, *n.* 43. *&* 44. Præceptum simplex expirat post mortem præcipientis, *n.* 45.

R. J. Præceptum ex timore servili, aut respectu humano servans, nihil meretur, C. II. R. VIII. *n.* 6.

PRÆDICARE, PRÆDICATIO.

1. Prædicare non possunt Regulares sine licentia vel Benedictione Episcopi, *T.* 31. *num.* 146. *&* 147. Si Prædicator errores, scandala, vel hæreses diffuminaverit in populum, quomodo contra eum Episcopus procedat? *n.* 141.

3. Prædicatio illius contemnitur, cujus vita non est bona, *T.* 2. *n.* 4.

5. Prædicare nec Hæreticis, nec Catholicis possunt Laici, *T.* 7. *n.* 31.

PRÆDIUM.

3. Prædia Rustica & Urbana quæ? *T.* 21. *num.* 32.

R. J. Prædio vendito, venditur etiam aquæ ductus ei inexistens, C. II. R. XLII. *n.* 9.

PRÆDO.

2. Prædo, si spolietur, an, & quando sit restituendus? *T.* 13. *num.* 59. *& seqq.* Dominus ex intervallo prædonem non notorium spolians, potest à prædone conveniri Interdicto *Unde vi*, *num.* 69. Facta tamen sibi restitutione, prædo ille simili Interdicto obstrictus erit Domino, *num.* 70.

PRÆFECTURA.

4. Præfectura Brevium quas dispensationes expediat? A. *num.* 232.

PRÆFICIENDUS.

1. Præficiendi, seu promovendi ad Ecclesias, Prælaturas, aliaque Beneficia & Ministeria Ecclesiastica, quibus qualitatibus pollere debeant? *T.* 14. *nu.* 2. *& seqq.* Ex parte præficiendorum præsertim ad Beneficia curata, requiritur debita scientia, morum honestas, & legitima ætas, *num.* 3. *& seqq.* Si Papa rescribit pro non habente dictas qualitates, an, & quando talis sit instituendus in Beneficio? *num.* 4. Quando Ecclesia dispensativè conceditur Minoremi, debet ipsa interim non per Laicos, sed Clericos regi, *num.* 5. In præficiendis requiritur

ulteriùs intentio Statûs Ecclesiastici; & quomodo? *num.* 7. Item carentia alterius beneficii incompatibilis, *num.* 8. Ac Cœlibatus, *num.* 9. Qualis ordo requiritur in præficiendis? *numer.* 10. *& seqq.* Ut quis ritè præficiatur Episcopatui, debet is saltem esse subdiaconus &c. *num.* 10. Ac successivè receptis aliis Ordinibus, intra trimestre post obtentam confirmationem consecrari, *num.* 11. Præficiendi Abbatiis, Decanatibus, aliisque dignitatibus curam animarum annexam habentibus, debent esse, vel intra annum fieri Presbyteri, *num.* 12. *& seq.* Præficiendus Archidiaconatui, & Ecclesiæ Parochiali &c. debet esse aut fieri Diaconus, seu Presbyter intra annum, *numer.* 16 Ut quis in Cathedrali, vel collegiata sæculari, vel Regulari Ecclesiâ, vocem in Capitulo habeat, requiritur ut sit subdiaconus, *nu.* 17. *&* 18. Canonicatus, & portiones Ecclesiarum Cathedralium, habent annexum Ordinem sacrum, *numer.* 19. Secùs dicendum de Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum, *nu.* 20. Præficiendi vel jam habeant Ordinem requisitum, vel sint in ea ætate, ut infrà tempus à Jure statutum ordinari valeant, *numer.* 21. Neque hodie circa talem ætatem potest Episcopus dispensare, ut antiquitus, *nu.* 22. Contra præficiendos, seu Clericos Beneficiarios, quæ pœnæ sint statutæ, si non recipiant Ordines à Jure statutos? *nu.* 23. *& seqq.*

PRÆJUDICIUM.

3. Præjudicium grave ad impediendum Monasterium quid? & quomodo probetur? T. 48. *num.* 43. *& seqq.*

PRÆLATIO, PRÆLATUS.

3. Prælationis Jus in solvendis debitis. Vide *Solutionis Ordo.*

1. Prælati delictum non debet in Monasterii detrimentum redundare, T. 1. *num.* 227. Prælatorum negligentia, quid, & qualiter supplenda? T. 10. *num.* 2. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Negligentia.* Prælati Ecclesiarum tenentur ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere, T. 10. *num.* 40. Quid juris, si inferiores Prælati negligant justitiam administrare? *num.* 41. Omissa per negligentiam Prælatorum ordinariè supplentur per superiores, *num.* 42. *&* 43. Prælati inferiores non possunt dare Litteras Dimissorias subditis sæcularibus, T. 11. *num.* 128. Et revocata sunt quoad hoc omnia privilegia, &c. *num.* 129. Quid de Prælatis non existentibus intra fines alicujus Diœcesis? *num.* 130. *&* 131. Prælati Regulares possunt concedere suis subditis Regularibus Litteras Dimissorias ad Ordines, *num.* 132. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Dimissoriæ litteræ.* Prælati Regulares an habeant potestatem dispensandi in Interstitiis respectu suorum Religioforum? *n.* 157. 158. *&* 159.

2. Prælatus, præsertim Regularis, an possit agere, vel conveniri super rebus Ecclesiæ, aut Monasterii, absque consensu Capituli, & è contra? T. 1. *num.* 171. *& seqq.* Bona Ecclesiarum quandoque sunt communia inter Prælatum & Capitulum, seu conventum; quandoque discreta, *num.* 171. Gesta per solum Capitulum possunt ratificari à Prælato, si ita expedire viderit, *num.* 79. Vide suprà ℣. *Capitulum.* Prælati confessio utrum præjudicet Ecclesiæ? T. 18. *num.* 82. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Confessio Prælati.* Prælatus an possit esse testis Ecclesiæ suæ? T. 20. *num.* 197. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Clerici an possint esse testes.* Prælati mala fides, an noceat Ecclesiæ, vel Capitulo habenti bonam fidem, ne præscribere possit? T. 26. *num.* 79. *& seqq.* Prælatus certò sciens, rem esse alienam, tenetur purgare conscientiam suam, remque suo domino restituere, *num.* 79. Quomodo tunc Prælatus possit restituere rem alienam? *n.* 80.

3. Prælatus in quibus indigeat consensu, vel consilio Capituli? Vide *Consensus, & Consilium.*

5. Prælati Regulares Majores habent Jurisdictionem quasi Episcopalem, T. 7. *numer.* 417. Et eandem potestatem in suos subditos, quam Episcopi in suos Diœcesanos, *num.* 419. Possuntque suos subditos ab omnibus, etiam Bullæ Cœnæ, casibus absolvere, *num.* 421. An, & quando subditos Clericos verberibus castigare possint? T. 25. *num.* 6. *& seqq.*

Prælati nequeunt vicem, seu Jurisdictionem suam pro censu annuo committere alteri, T. 4. *nu.* 1. *& seq.* Redditus tamen Ecclesiæ locare possunt, *num.* 4.

Prælatorum, præsertim Episcoporum, excessus, T. 31. *num.* 2. *& seqq.* In specie contra privilegiatos Regulares quinam? *num.* 6. *& seqq.*

R. J. Prælati Ecclesiastici repudiando hæreditatem, vel Legatum, cum damno Ecclesiæ, tenentur ad restitutionem, C. II. R. LXI. *nu.* 9. R. LXXVI. *num.* 4.

Prælatus potest causam Ecclesiæ meliorare, non verò deteriorare, C. II. R. LXXVI. *n.* 2.

— nisi consensu Capituli: vel per delictum omissionis, *ibid. n.* 5. *&* 6.

— propter Prælati Delictum monasterium Interdicto subjicitur, *ibid. num.* 7.

PRÆMONSTRATENSIS ORDO.

3. Præmonstratensium Ordinis initium, T. 31. *n.* 39.

PRÆPARATORIUM.

1. Præparatoria ad futuram administrationem, non prohibetur facere Electus ante suam confirmationem, T. 6. *num.* 39. Inter præparatoria ad electionem instituendam, quænam connumerentur? *num.* 55. *& seqq.* Inter hæc exsistit vacatura Ecclesiæ &c. *num.* 55. *&* 56. Item honorifica sepultura mortui Prælati, *num.* 57. Assignatio loci, & diei certæ ad electionem celebrandam, *num.* 58. Vocalium canonica vocatio, preces, supplicationesque sede Episcopali vacante indicendæ, celebratio Missæ solemnis in ipso die electionis, *num.* 59. Et an hæc sit de essentia electionis? *ibid.* Item determinatio formæ electionis, *n.* 60.

2. Præparatoria judiciorum, quæ? T. 1. *num.* 223. In Præparatoriis judiciorum attenduntur consuetudines Fori, ubi litigatur, *n.* 225. *&* 226.

PRÆSCRIPTIO, PRÆSCRIBERE.

1. Præscriptio, quomodo differat à consuetudine? T. 4. *num.* 24. *& seqq.* Præscriptio est odiosa, *n.* 26. Præscriptio sit cum damno unius, & lucro alterius; consuetudo cum æquali damno, vel lucro omnium, *num.* 24.

2. Præscriptionis nomen in Jure sumitur dupliciter, T. 26. *num.* 2. *& seqq.* Nempe generatim, & magis propriè, *nu.* 2. *&* 3. Ac prout est in fieri, & prout in facto esse, *num.* 4. Circa præscriptionem est observanda certa phrasis, & formula loquendi; & qualis? *num.* 5. Præscriptio an, & in quibus differt ab Usucapione? *num.* 8. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Usucapio.*

Præscriptio quid? T. 26. *num.* 12. *&* 13. Est triplex, *num.* 14. Videlicet Præscriptio odiosa, *numer.* 15. Præscriptio merè favorabilis, *num.* 16. & Præscriptio mixta; quæ? *num.* 17. Præscriptio primitùs est introducta per Leges Civiles, postmodùm approbata per

per Canones, *nu.* 18. Et cur fuerit introducta? *num.* 119. *&* 120. Præscriptio est justa, & transfert rerum dominium nedum in Foro externo, sed etiam in Foro conscientiæ, *num.* 21. *& seqq.* Conditiones ad præscriptionem requisitæ, quæ? *num.* 24. An ad eam etiam requiratur traditio rei? *num.* 25.

Præscriptionem an impediat error Juris? T. 26. *num.* 67. *& seqq.* Ad præscriptionem legitimam requiritur bona fides, *num.* 58. Et quidem toto illo tempore, quo currit præscriptio, *n.* 59. Secùs, ubi post præscriptionem jam completam supervenit notitia rei alienæ, *numer.* 60. Spectato Jure Civili olim ad præscriptionem sufficiebat bona fides ab initio, *num.* 61. Istud de Jure Canonico est correctum; & cur? *ibid.* Solvitur instantia, *num.* 62. Dubitans, num res sit sua, necne, an possit præscribere? *num.* 63. *& seqq.* Stante tali dubio nequit inchoari præscriptio, *n.* 63. *&* 64. Quod si dubium post præscriptionem bona fide cœptam supervenîat, non interrumpit præscriptionem, *num.* 65. *&* 66. Ad præscriptionem requiritur bona fides, tam theologicè, quàm juridicè, *nu.* 70. Limitatur istud in certis casibus, *num.* 71. *& seqq.* Ineulpata ignorantia Juris sufficit ad triennio præscribendos fructus ex re alterius perceptos, *n.* 71. Differentia inter præscriptionem, & fructuum acquisitionem, interveniente Juris errore, quæ? *nu.* 72. Vide suprà ℣. *Juris ignorantia.*

2. Præscriptio immemorialis, quæ? T. 26. *nu.* 122. Præscriptio tanti temporis, cujus initii memoria non exstat, est minor præscriptione centenariâ, *nu.* 123. Et quomodo ea probetur per testes? *n.* 124. Ad præscriptionem requiritur justus titulus, duplici de causâ, T. 26. *num.* 120. 121. 125. *&* 143. Primò ad purgandum vitium malæ fidei, quando Jus commune resistit præscribenti, vel est præscriptio contra ipsum, *nu.* 121. Secundò, ut præscriptio breviori, seu ordinario tempore compleatur, *num.* 125. Ad præscriptionem sufficit titulus putativus, seu coloratus; nec requiritur verus, *nu.* 126. Et in quo sensu ille dicatur *justus titulus*? *ibid.* Vide infrà ℣. *Titulus.* An ad omnem prorsus præscriptionem requiratur titulus? *num.* 142. *& seqq.* Non omnis præscriptio est contra Jus commune, licet sit contra Jus privati, *num.* 145. In materia præscriptionis ac tituli ad eam requisiti, non est differentia inter Jus Civile & Canonicum, *num.* 146. Textus in *Cap.* 1. *de Præscription. in* 6. procedit, quando Jus commune fortiter resistit præscribenti, *num.* 147.

Præscriptio per defunctum bonâ fide inchoata, & necdum completa, continuatur in ejus hærede; sicque ad eam sufficit titulus *Pro hærede.* T. 26. *n.* 131. *& seqq.* Idque ampliatur ad successorem in Beneficio, & ad Legatarium, *num.* 132. Quando defunctus fuit possessor malæ fidei, hæres ejus immediatus nunquam præscribit rem illius, licèt hanc bonâ fide habeat, & cur? *num.* 134. *&* 135. *& seqq.* Et an saltem longissimo tempore possit præscribere rem à defuncto mala fide possessam? *num.* 137. Hanc hæres mediatus bona fide præscribit tempore ordinario, *n.* 137. *&* 138. Idem dicendum de donatario & emptore, *num.* 139. Ac successore in Dignitate, Beneficio, vel officio, *num.* 140. Hæres potest rem à defuncto malâ fide possessam bonè præscribere ex alio titulo, quàm hæreditatis, *num.* 141.

2. Præscriptio rerum tum mobilium, tum immobilium, quo tempore contra privatos compleatur? T. 26. *num.* 148. *& seqq. &* 155. Res immobiles

privatorum inter præsentes præscribuntur decennio, inter absentes viginti annis, *nu.* 148. *& seqq.* Præsentes, & absentes, qui in proposito dicantur? *num.* 151. *& seqq.* Quid, si aliquis quibusdam annis fuit absens, quibusdam præsens? *num.* 153. Quanto tempore præscribantur jura servitutum? *nu.* 156. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Servitutum jura.* Quantum temporis requiratur ad præscribendas res immobiles contra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, aliaque Loca Religiosa, & contra donationes ad pias causas? *num.* 162. *& seqq.* Et an res mobiles Ecclesiarum &c. triennii possessione usucapiantur? *n.* 168. *&* 169. *& seqq.* Contra Ecclesiam Romanam currit sola centenaria præscriptio, *numer.* 165. Monasteria quædam, & Ordines sunt privilegiati, ut majori quàm quadraginta annorum præscriptione gaudeant, *n.* 166. Bona privata, & patrimonialia Clericorum, præscribuntur tempore ordinario, *num.* 167. Actiones quo tempore extinguantur, seu quando præscribatur contra eas? *n.* 174. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Actiones, quo tempore?*

Præscriptio non procedit sine possessione, T. 26. *n.* 184. *& seqq.* Non plus præscriptum, quàm possessum, *ibid.* Præscribens Decimas, non censetur præscripsisse Decimas novalium, *n.* 185. Etiam in præscriptione contra servitutes, & actiones, requiritur aliqua possessio; & qualis? *n.* 186. Dicta de possessione procedunt etiam de quasi possessione, *nu.* 187. Ad præscriptionem requiritur talis possessio ut quis rem propriò nomine possideat, *num.* 188. Ad eam inchoandam requiritur possessio naturalis, & civilis simul; ad continuandam sufficit sola civilis, *num.* 189. An etiam possessio civilis sufficiat ad inchoandam præscriptionem? *n.* 190.

2. Præscriptio quando dicatur non procedere? T. 26. *num.* 191. Vel dormire? *nu.* 192. Præscriptio in pluribus casibus dormit, *num.* 193. *& seqq.* Nimirùm, tempore hostilitatis; & qualiter? *num.* 194. Tempore pestis; & quomodo? *n.* 195. Præscriptio adversus Ecclesiam vacantem dormit, *num.* 196. Idemque dicendum, si Prælatus sit lapsus in hæresin; vel sit excommunicatus, suspensus, aut captus ab hostibus, *ibid.* Dormit præscriptio contra Ecclesiam tempore Prælati dilapidantis, *num.* 197. Et tempore Schismatis contra Romanam Ecclesiam, *ibid.* Item contra Pupillum durante pupillari ætate, *num.* 198. Dormit præscriptio, cùm quis de jure agere non potest: idque exemplificatur, *num.* 199. Generaliter non currit præscriptio contra non valentem agere; & quomodo hæc regula sit intelligenda? *n.* 200. *&* 201.

Præscriptionem interrumpi, quid? T. 26. *n.* 202. Præscriptionis interruptio duplex, naturalis & civilis, quæ? *n.* 203. Differunt in effectu; & qualiter? *n.* 204. *&* 205. Quibus modis interrumpatur præscriptio civiliter? *n.* 206. *& num. seqq.* Præscriptio alia merè favorabilis, alia odiosa, alia mixta, *ib.* Præscriptio merè favorabilis, puta usucapio, non interrumpitur per litis contestationem, *nu.* 207. 209. *&* 210. In usucapione dies ultima incepta, habetur pro completa: secus in aliis præscriptionibus, *num.* 208. Præscriptio mixta, interrumpitur per litis contestationem; præscriptio odiosa verò per solam citationem: & ratio disparitatis, *num.* 211. *&* 212. Præscriptio mixta an interrumpatur per quamcunque litis contestationem, vel ulterius requiratur animus prosequendi item? *n.* 213. *&* 214. Præscriptio interrumpitur civiliter adeundo Judicem, eique libellum offerendo contra absentem &c. *num.* 215. Item, per sacrum Oraculum, *num.* 216. An etiam interrumpatur per denuntiationem extra judicium

factam? *num.* 217. Præscriptionem odiosam interrumpit citatio, T. 3. *nu.* 109. Præscriptiones longi temporis interrumpuntur per litis contestationem, T. 5. *n.* 41.

2. Præscriptio semel interrupta, potest denuò inchoari, T. 26. *num.* 218. Etiamsi sit interrupta civiliter: & quâ ratione? *num.* 219. Beneficium restitutionis in integrum competit Ecclesiis minoribus adversùs præscriptionem contra eas completam, *num.* 220.

Præscribere an subditi possint exemptionem ab obedientia superioris, aut contra visitationem ratione hujus debitam? T. 26. *num.* 249. *& seqq.* Nemo potest præscribere contra obedientiam & visitationem extinctivè, benè tamen translativè; idque declaratur, *num.* 53. Subditus manens subditus, nequit in totum præscribere exemptionem à reverentia Episcopo debita; benè tamen ex parte, *num.* 55. Abbas exemptus potest præscribere contra Episcopum certam Parochiam, *nu.* 56. Præscribere an possit dubitans, num res sit sua, necne? T. 26. *num.* 63. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Dubitans.* Mala fides Prælati an noceat Ecclesiæ, vel Capitulo habenti bonam fidem, adeò ut illud præscribere nequeat? *n.* 79. *& seqq.*

Præscribi quæ res generatim possint, vel non possint? T. 26. *num.* 26. *& seqq.* In jure dicuntur quædam præscribi non posse, dupliciter, & quomodo? *n.* 27. *& seqq.* Furtivæ res præscribi non possunt: & in quo sensu? *numer.* 27. Fisci res usucapi non possunt: & quando secùs? *num.* 28. Liber homo usucapi non potest, benè tamen servus præscribere libertatem contra Dominum, *n.* 30. Res publicis usibus deputatæ, v. g. forum, platea, pons &c. nec in totum, nec in partem præscribi possunt: & cur? *n.* 31. Res sacræ, jura spiritualia &c. nullo tempore à Laicis præscribi possunt, *n.* 32. Dummodo excipiantur Decimæ olim Laicis in feudum concessæ; ac jus patronatus, *num.* 33. Benè tamen à Clericis, & aliis personis Ecclesiasticis, possunt res sacræ præscribi, *num.* 34. Num etiam Beneficium Ecclesiasticum quoad titulum præscribi valeat? *num.* 35. Res indivisim communes pluribus ab aliquo eorum præscribi non possunt, *num.* 36. Sicut nec Precarium, Commodatum, Pignus &c. *n.* 37. Præscribi etiam nequeunt res meræ facultatis, seu gratuitæ voluntatis, T. 26. *num.* 38. Idque exemplificatur, *ibid.* Ac limitatur, *num.* 39. Limites Provinciarum, Diœcesium, Parochiarum &c. præscribi non possunt ullo tempore, *num.* 40. Secùs dicendum de limitibus prædiorum, privatâ auctoritate constitutis, *num.* 41. Ac de limitibus Provinciarum, Diœcesium, Parochiarum, si de ipsorum certâ ordinatione Ecclesiasticâ non constet, *num.* 42. Reservata Principi in signum supremi dominii, præscriptione non tolluntur, *num.* 43. Contra ætatem pupillarem non currit præscriptio, unde res pupillaris non potest præscribi, *num.* 44. Nequit præscribi fundus dotalis, *num.* 46. Ubi à Lege, aut Canone prohibetur alienatio alicujus rei, an etiam intelligatur prohibita ipsius usucapio? *n.* 46. 47. *&* 48.

4. Præscriptio contra præceptum vel obedientiam Superioris nil valet, A. *n.* 319.

5. Præscriptio Privilegiorum an, quomodo, & quo tempore fieri possit? T. 33. *n.* 198. Item, *nu.* 203. *& seqq.* Item, *n.* 222. *& seqq.*

Præscriptio an, & quando excuset à restitutione simoniacè acceptorum? T. 3. *n.* 326. *& seqq.*

R. J. Præscriptio sine possessione non procedit, C. II. R. I. *n.* 14. & R. III. *per tot.*

— ad præscriptionem quomodo requiratur bona fides? C. II. R. II. *per tot.*

Præscriptionem firmat temporis lapsus, C. II. R. XVIII. *n.* 14.

Præscriptio triennalis Beneficii, C. II. R. I. *num.* 11. 22. 23. 27.

PRÆSENTATIO.

1. Præsentatio, quid? T. 6. *nu.* 18. Potest fieri per Litteras, *n.* 19. Multiplex differentia inter Præsentationem, & Electionem, *n.* 20. *&* 21.

2. Præsentatio Patroni Ecclesiastici habet vim electionis, T. 16. *n.* 46.

3. Præsentatio à quo, circa quos, quando & quomodo fieri possit ac debeat? T. 38. *n.* 66. *& seqq.* Præsentatio competit Patrono, *n.* 67. Limitatur in Ecclesia conventuali, ubi est Electio Prælati, *num.* 68. Beneficium Patronatum sine consensu Patroni liberè conferre nemo potest, *num.* 69. Collatio tamen valet, nisi Patronus contradicat, *num.* 70. Patronus debet præsentare dignum, *nu.* 71. Non potest se ipsum præsentare, *num.* 72. Benè tamen acceptare Collationem sibi factam, & rogare, ut eidem fiat, *num.* 73. Si plures sunt Patroni, possunt unum ex se ipsis præsentare, *num.* 74. Item filium aut consanguineum, *num.* 75. *& seq.* Ad Beneficium curatum debet præsentari dignior, non tamen à Patrono Ecclesiastico, *nu.* 77. Sed etiam Laici, *num.* 78. *& seqq.* Præsentatio digni omisso digniori est valida, sed non licita, *nu.* 81. Ad Beneficium simplex verò etiam est licita, *num.* 82. Patronus Ecclesiasticus scienter præsentans indignum, ea vice privatur Jure præsentandi, *num.* 83. Secus si ignoranter, *num.* 84. Patronus Laicus scienter præsentans indignum, an privetur Jure præsentandi? *nu.* 85. *& seqq.* Si communitati competit Jus præsentandi, requiritur, ut omnes citentur, & præsentatus habeat majora, *num.* 91. Si pluribus ut singulis competit Jus præsentandi, sufficiunt plura vota respectu aliorum præsentatorum, *n.* 92. *& seq.* Quid Juris, si plures à pluribus præsentati in votis sint pares? *num.* 94. *& seqq.* Si plures æquè digni præsentantur ab eodem Patrono, potest Episcopus instituere, quem vult, *num.* 106. Si non sunt æqualiter digni, tenetur instituere digniorem, *nu.* 107. Præsentatio quando fieri debeat? *num.* 109. Quis præsentet, si Patronus est impubes, aut filiusfamilias? *num.* 38.

3. Præsentatio quando devolvatur ad Episcopum? T. 38. *n.* 56. *& seqq. & n.* 99.

R. J. Præsentandi Jus, C. II. R. XXVIII. *n.* 7.

PRÆSENS, PRÆSENTIA.

2. Præsentiâ Dei, repletur absentia litigatoris, T. 14. *num.* 101.

3. Præsentiæ quid? & quid juris de eis? Vide *Distributiones quotidianæ.*

Præsentiæ, seu Distributiones quotidianæ, an sint bona industrialia? T. 25. *n.* 8.

3. Præsentes quando censeantur Canonici, qui absunt? T. 4. *n.* 185. *& seqq.*

4. Præsentia Parochi & testium requiritur ad valorem Matrimonii, T. 3. *n.* 52. *& seqq.* Non quidem de Jure antiquo, *n.* 53. Sed novo, *num.* 54. Alterutrius sponsi, *num.* 55. *& seqq.* De Parochi proprii licentia potest quivis alius assistere, *num.* 57. Intelligitur tamen Parochus domicilii habitationis, & non originis, *nu.* 58. Quinam habere dicantur domicilium habitationis vel originis? *nu.* 60. *& seqq.* Proprius Parochus sponsorum etiam in aliena Parochia validè assistit Matrimonio Parochianorum, *n.* 63. *& seqq.* Etiam licitè, *n.* 65. Saltem de Jure com-

communi, secus de speciali Diœcesium, *num.* 66. Doctrina practica ad propositum, *num.* 67. *& seq.* Parochus non necessariò debet esse sacerdos, *nu.* 70. Nisi ex delegatione assistat, *num.* 71. Validè non item licitè Matrimonio assistit Parochus, cui administratio Sacramentorum, & assistentia fuit prohibita, *num.* 72. Idem est de Parocho irregulari, suspenso, aut excommunicato, *n.* 73. *& seq.* Etiam Parochus per errorem communem putativus validè assistit, *num.* 75. Nisi sit intrusus, *num.* 77. Contraria opinio est probabilis, *num.* 78. Ulterior doctrina de assistentia Parochi putativi, *num.* 79. Assistendi Matrimonio potestas dari potest tam ab Ordinario, quàm à Parocho, *num.* 80. Alteri sacerdoti tamen, *num.* 81. Etsi non curatus, *n.* 82. Idque, verbo & scripto, generaliter vel specialiter, *nu.* 83. *& seq.* Vagorum Parochus quis sit & quomodo Matrimonio vagorum assistere possit? *nu.* 86. *& seqq.* Sine licentia ordinarii validè assistit vagorum Matrimonio, *nu.* 92. Non tamen licitè, *ibid. & num. seq.*

4. Præsentia testium qualis requiratur ad valorem Matrimonii? T. 3. *num.* 102. *& seqq.* Requiruntur & sufficiunt duo testes, *ibid.* Etiam infames, impuberes, consanguinei, *nu.* 103. *& seqq.* Debet esse præsentia moralis Parochi, & testium, *num.* 106. Et quidem simultanea, *num.* 107. Nihil tamen refert, etsi dolo adducti, aut vi detenti, vel casu præsentes sint, *n.* 108. Dummodò formaliter fuerint adhibiti, *num.* 109. Seu requisiti, *nu.* 110. *& seqq.* Contrahentes in præsentia Parochi & testium dolo, vel vi præsentium peccant graviter, *n.* 113. Nisi gravis necessitas, vel urgens causa aliud suadeat, *num.* 14.

Præsentia Parochi & testium ad Matrimonium an requiratur, ubi Concilium Tridentinum non est promulgatum vel receptum? T. 3. *num.* 116. *& seqq.* Non requiritur ubi non est promulgatum Tridentinum, *num.* 117. Debet esse promulgatum in Parochia, ut ibi obliget, *num.* 118. Validè contrahitur in tali loco sine præsentia Parochi & testium, *num.* 119. Non item licitè, *n.* 120. Idem dic de illis, qui è loco recepti Tridentini venientes cum incola loci, ubi non est receptum, contrahunt, *numer.* 121. Sicut etiam, si qui ad locum non recepti Tridentini veniunt animo ibidem verum vel quasi dominium figendi, *n.* 122. Vel saltem aliò fine, quàm præcisè contrahendi ibidem Matrimonium, *num.* 123. *& seq.* E contrà invalidè contrahunt, qui solo fine ibi clandestinè contrahendi, & brevi iterum revertendi pergunt, *num.* 125. *& seq.* Aliud est de vagis, *numer.* 129. E loco non recepti Concilii venientes non possunt sine Parocho & testibus contrahere, *num.* 130. An & quomodo valeant Matrimonia Hæreticorum in locis, ubi Tridentinum non est promulgatum? *num.* 131. *& seqq.*

PRÆSERTIM.

3. *Præsertim* dictio est implicativa, T. 1. *num.* 38.

PRÆSTIMONIUM.

3. Præstimonium quid? T. 5. *num.* 80. Ex sua institutione non habet servitium in Ecclesia, *nu.* 81. An & quando sit Beneficium? *n.* 82. *& seq.*

PRÆSUMERE, PRÆSUMPTIO.

1. Præsumitur quis bonus, & idoneus, donec contrarium probetur, T. 12. *num.* 7. & 8. Fallit hæc regula, ubi agitur de præjudicio tertii, *num.* 9. Et procedit potissimùm quoad qualitates intrinsecas, non quoad extrinsecas, *n.* 10. Regula illa amplius declaratur, *n.* 11.

1. Præsumptio, ac Lex in præsumptione fundata, quid? T. 2. *num.* 162. An, & quomodo, Lex in Præsumptione fundata sit obligatoria? *nu.* 162. *&* 163. *ac seqq.* Præsumptio cedit veritati; & quomodo? *num.* 164. & 170. Vide suprà ℣. *Lex in præsumptione fundata.* Præsumptio juris differt in pluribus à Fictione juris, & in quibus? cit. T. 2. *n.* 181. *&* 182. *ac seqq.*

2. Præsumptio una tollit aliam, T. 12. *num.* 166. In delictis stat præsumptio contra delinquentem, T. 18. *nu.* 125. Reus ex præsumptione falsa à Judice interrogatus, an teneatur confiteri propositionem veram, ubi istâ confessâ condemnandus est in Foro externo de crimine, aut debito, ad quod reverâ in Foro conscientiæ non tenetur? T. 18. *num.* 171. *& seqq.* In Foro externo est procedendum juxta exigentiam præsumptionis, *num.* 175. Præsumptionem inducit testimonium unius, T. 20. *numer.* 250.

2. Præsumptio quid? T. 23. *n.* 2. *& 3. ac seqq.* Qualiter differat à Conjectura? *nu.* 4. *&* 5. Præsumere, quandoque accipitur in malam partem, *nu.* 2. Præsumptiones quandoque plenè probant, quandoque semiplenè, *num.* 6. An sint vera probatio? *ibid.* Præsumptio cedit veritati, *num.* 7. Præsumptio est effectus Indiciorum, T. 23. *n.* 8. Præsumptio alia est probabilis, alia violenta, alia temeraria, *ibid.*

Præsumptio est multiplex, T. 23. *num.* 18. Præsumptio Juris, *num.* 19. Et Præsumptio hominis, quæ? *num.* 20. Cur non omnis præsumptio legitima, fit præsumptio Juris? *num.* 21. Præsumptio naturæ, & Præsumptio facti, quid, & quotuplex? *nu.* 22. 23. *& seqq.* Præsumptio juris subdividitur, *nu.* 24. Alia est Præsumptio juris tantùm, *num.* 25. Alia Præsumptio juris & de jure, quæ? *num.* 26. Præsumptio juris, quomodo differat à Fictione juris? Remissivè, *num.* 27. Præsumptio hominis est triplex, *num.* 28. Violenta, *num.* 29. Probabilis & temeraria, quæ? *nu.* 30. Præsumptio cedit veritati, T. 24. *n.* 143.

Præsumptio hominis, quam vim probandi habeat? T. 23. *num.* 31. *& seqq.* Levis, seu temeraria nihil probat, sed est repellenda, *n.* 31. Probabilis, seu rationabilis, relinquitur arbitrio Judicis; ac tantum probat, quantum ei videbitur, *n.* 32. Præsumptio facit gradum probationis, juxta quod indicia illi ingunt; idque declaratur, *n.* 32. *&* 33. Præsumptio hominis, cæteroquin probabilis, se solâ probat tantùm semiplenè, *num.* 34. Si verò adjuvetur publicâ famâ, vel aliis adminiculis, potest etiam facere plenam probationem, *nu.* 35. Præsumptio hominis potest illum, qui contrarium asserit, gravare onere probationis, si Judici videbitur, *nu.* 36. Violenta præsumptio hominis transfert onus probandi in adversarium, *num.* 37. Contra eam tamen admittitur probatio in contrarium, *n.* 38. Alioquin ea sufficit ad sententiam, saltem in causis civilibus non nimium arduis, *n.* 37. *&* 39.

2. Præsumptio naturæ transfert onus probandi in adversarium, T. 23. *num.* 40. 42. *& seqq.* Nisi illud, quod naturaliter inest, constet postea esse mutatum, *num.* 43. Et nisi agatur de præjudicio tertii, *num.* 44. Primâ facie præsumitur quis idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur, *num.* 40. *&* 41. Nemo præsumitur malus, nisi probetur malus, *numer.* 42. *& num.* 43.

Præsumptio Juris, quos operetur effectus in materia probationum? T. 23. *nu.* 45. *& seqq.* Ubi hæc stat pro aliquo, tunc ipse relevatur ab onere probandi,

bandi, *nu.* 45. Qui habet præsumptionem juris pro se, dicitur habere intentionem fundatam, *ib.* Præsumptio juris habetur pro veritate, donec contrarium probetur, *num.* 45. Estque liquidissima probatio, nisi contrariâ probatione elidatur, *num* 45. & 48. Ubi requiruntur probationes liquidissimæ, sufficiunt præsumptiones Juris, contrariâ probatione non elisæ, *num.* 49. Idem dicendum, ubi Lex requirit probationem per instrumenta, *n.* 50.

Præsumptio Juris propriè non est probatio, sed probationis relevatio, *T.* 23. *num.* 47. Contra præsumptionem hominis, & contra præsumptionem juris tantùm, admittitur probatio in contrarium, *nu.* 51. An contra præsumptionem juris & de jure pariter admittatur probatio in contrarium? *num.* 51. & 52. Contra eam regulariter non admittitur probatio, *num.* 52. Idem operatur ista præsumptio in casu præsumpto, quod veritas in casu vero; & quomodo? *ibid.* Fallit istud in pluribus casibus, *num.* 53 & *seqq.* Sic contra præsumptionem juris, & de jure admittitur propria confessio, *numer.* 54. Probatio per confessionem partis, admittitur etiam contra sententiam, *num.* 55. Contra præsumptionem juris & de jure, admittitur probatio indirectè, *num.* 56. Ac probatio per evidentiam facti, seu per notorium, *num.* 57. Si contra præsumptionem juris & de jure admittatur probatio parte non opponente, cessat præsumptio, *num.* 58. Adversus eam admittitur probatio per testimonium quinque testium, *num.* 59. Idem dicendum de tribus testibus multùm legalibus, *ibid.* Ex præsumptione, tam Juris, quàm hominis, an possit ferri sententia? *T.* 23. *num.* 60. & *seqq.* Vide infrà ℣. *Sententia an ex præsumptione.* Reus ob solas vehementes præsumptiones in causis criminalibus non est condemnandus, sed torquendus &c. *num* 70. Quæ sit obligatio Legum in præsumptione fundatarum? Remissivè, *num.* 74.

2. Præsumptiones plures, utrum conjungantur ad faciendam unam plenam? *T* 23. *num.* 75. & *seqq.* In causis civilibus plures præsumptiones possunt conjungi, duæque earum faciunt plenam probationem, *num* 75. Dummodo leorsim inducant semiplenam probationem, aliàs secùs, *num.* 76. In causis tamen criminalibus non sufficiunt plures præsumptiones ad faciendam plenam probationem, *nu.* 77. Præsumptio una, an & quando prævalent alteri? *T.* 23. *num.* 78. Præsumptio fortior juxta arbitrium Judicis, tollit aliam minus fortem; idque exemplificatur, *numer.* 78. & 79. Præsumptiones in genere, tolluntur per præsumptiones in specie, *numer.* 80. Præsumptio naturæ prævalet contrariis præsumptionibus, *num.* 81. Præsumptio honestior est recipienda, habitâ potissimum ratione personæ & dignitatis, *numer.* 82. Ex pluribus præsumptionibus amplectenda est ea, quæ est exclusiva delicti, *num.* 83. Solvitur instantia, *nu.* 84. Præsumptio benignior, & parti favorabilior, est præferenda aliis, *num.* 85. Præsumitur pro viris litteratis, providis & honestis, quod in suis negotiis ritè processerint, donec contrarium probetur, *num.* 86. Sicut & pro Notario publico, *num.* 87. Ac pro Judice judicialiter procedente, &c. *num.* 88.

2. Præsumptio verisimilior, vincit minùs verisimilem, *T.* 23. *num.* 89. Præsumptiones pro validitate actus, præferuntur contrariis præsumptionibus, *numer.* 90. Præsumptio illa, quæ facit valere actum, est regina aliarum præsumptionum, *num* 91. Præsumptio juris prævalet præsumptioni hominis, *num.* 92. Præsumptiones vel maximè tolluntur per probationem in contrarium, *nu.* 93. Præsumptiones hinc inde militantes, ac penitus æquales, invicem se collidunt, *num.* 94. Præsumptio contraria potest tollere præsumptionem fraudis, *numer.* 96. Præsumptiones Juris Civilis plures. Remissivè, *num.* 110. Præsumptio quando faciat semplenam probationem, Judicis arbitrio relinquitur, *T* 24. *numer.* 176. An ob solam præsumptionem possit deferri juramentum suppletorium? *num.* 174. & 175.

Præsumitur omne maleficium esse factum malo animo, nisi probetur contrarium, *T.* 23. *numer.* 95. & *num.* 84. Ex præteritis præsumitur circa futura, *num.* 97. & 98. Etiam in malam partem, *num.* 99. *Semel malus, semper præsumitur esse malus*; & quomodo? *nu.* 100. Emendatio criminosi præsumitur, si is per triennium ab improbè factis abstinuerit, *ibid.* Ex præteritis præsumitur tripliciter; nempe circà præteritum, circa præsens, & circà futurum, *num.* 101. Similiter ex præsenti potest elici præsumptio tripliciter, *nu.* 102. Præsumitur contra eum, qui subterfugit Judicium: & præsumitur pro illo qui se offert Judicio, *num.* 103. & *seqq.* Qui ex duobus illatis unum damnaxat negat, alterum affirmare præsumitur: & quando? *num* 106. Præsumitur vicinus scire ea, quæ sunt gesta in vicinia: & qualiter istud sit intelligendum? *num* 108. Factum præsumitur notum in vicino loco, quod est notum in remoto, *num.* 109.

5. Præsumptiones violentæ sufficiunt ad probandum adulterium, & alia delicta carnis, vel difficilis probationis, *T.* 16. *num.* 30. & *seqq.* Enumerantur similes præsumptiones violentæ, *num.* 32. & *seqq.*

R. J. Præsumptio Juris tantùm, C. II. R. VIII. *num.* 2.

— juris & jure, *num.* 3. — hominis, *num.* 4.

Præsumptio hominis alia violenta, alia non violenta, *num.* 4.

PRÆTOR.

1. Prætorum origo, & authoritas, P. *n.* 178. Prætorum Edicta, quæ? *ibid.*

PRÆVARICATIO.

5. Prævaricatio. Vide *Collusio.*

PRÆVENTIO.

2. Prævention jurisdictionis, seu Fori, quid? *T.* 2. *num.* 165. Contingit tripliciter, *num.* 166. Inducitur per citationem legitimè interpositam, *n.* 167. Reus legitimè citatione præventus ab uno ex pluribus Judicibus, fortitur Forum coram ipso, *num.* 168. & *seqq.* Si tamen non opponitur exceptio præventionis, valent gesta coram alio, *num* 169 Ut prævention per citationem inducatur, quænam requirantur? *n.* 170. & *seqq.* Vide suprà ℣ *Citatio legitima.* Prævention inter plures Judices, inducitur per citationem, *T.* 3. *num.* 104.

PRAXIS.

4. Praxis formandi supplicationem pro impetranda dispensatione super impedimentis Matrimonii apud Curiam Romanam in ordine ad forum externum: item ritè proponendi causas, impedimenta, & alia necessaria exprimenda, A. *numer.* 240. & *seqq.*

Praxis alia procurandi dispensationem apud Curiam Romanam in ordine ad forum externum, A. *num.* 289. & *seqq.*

Praxis

Praxis procurandi dispensationem pro foro interno, A. *n.* 421. & *seqq.*

Praxis procurandi dispensationem apud Episcopum pro foro externo, A. *num.* 490. & *seqq.* Dispensationem procurare volens debet ante omnia videre, an Episcopus in casu dispensare valeat? *ibid.* Et subinde an Oratores sint pauperes? *num.* 491. Item an adsit justa causa? *num.* 492. Quænam in supplicatione exprimere debeat? *num.* 493. Quæ fallitas? & quis error vitiet dispensationem? *numer.* 494. Formulæ supplicandi Episcopo, *numer.* 495. & *seqq.* Cui offerri debeat supplicatio? *numer.* 498.

Praxis procurandi dispensationem apud Episcopum pro foro interno, A. *num.* 508. & *seqq.* Debet procurans prius videre, an adsint conditiones requisitæ ad hoc, ut Episcopus dispensare valeat? *ibid.* Et an possit super impedimento dispensare? *num.* 509. Potest dispensatio oretenus peti, & dari, *nu.* 510. Sed non expedit, *num.* 511. & *seqq.* Quando apud Episcopum petitur dispensatio, quænam exprimi debeant? *numer.* 513. & *seqq.* Quis error, vel fallitas vitiet? *num.* 515. Modus supplicandi Episcopo ad obtinendam dispensationem pro foro interno, *num.* 516. Formulæ hujusmodi supplicationis, *num.* 517. & *seqq.*

4. Praxis qua Executor Apostolicus pro foro externo exequi potest & debet dispensationis litteras, A. *num.* 359.

Praxis exequendi dispensationem in forma pauperum, A. *num.* 415.

Praxis exequendi Dispensationem Apostolicam super impedimentis Matrimonii pro foro interno, A. *nu.* 488. & *seq.*

Praxis capiendi informationem, & dispensandi per Episcopum, A. *num.* 499. & *seqq.* Debet Episcopus recepta supplicatione se informare de veritate precum, *numer.* 499. Et quomodo? *num.* 500. & *seqq.* Potest Episcopus dispensandi facultatem sibi generaliter concessam alteri subdelegare, *nu.* 503. Optimum & decens est, ut Episcopus eo modo litteras dispensationis expediat, quo expedit curia Romana, *num.* 504. Formula Dispensationis Episcopalis, dum eam alteri committit, *numer.* 505. Formula Dispensationis, qua ipse dispensat pro foro externo ex facultate sibi generaliter concessa, *num.* 507.

Praxis concedendi & expediendi dispensationem per Episcopum pro foro interno, A. *numer.* 520. & *seqq.* Juxta aliquos potest Episcopus pro foro interno oretenus dispensare, *ibid.* Contrarium est securius, *num.* 521. Probatur ex Regulis Cancellariæ, *num.* 522. Solvitur objectio, *num.* 523. & *seq.* Ante dispensationem attendere debet Episcopus, an adsint requisitæ conditiones, *num.* 525. Litteræ dispensationis commodissimè inscribuntur, & committuntur Confessario ex approbatis in genere, *nu.* 526. & 528. Formula dispensationis Episcopalis pro foro interno, *numer.* 527. Executor dispensationis ejusdem quis esse possit? & quomodo expedire debeat? *num.* 529. & *seqq.*

3. Praxis, seu practica instructio, formandi processum criminalem apud Regulares, traditur: & quare? *T.* 1. *num.* 336. Ordinariè instituì nequit etiam processus apud Regulares sine prævia accusatione, vel denuntiatione, vel inquisitione, vel exceptione, vel infamia, indiciis, aut aliis causam præbentibus processum ab inquisitione formandi, *nu.* 338. Nisi crimen sit notorium, aut in flagranti deprehensum, *num.* 339.

Praxis, seu practica instructio formandi processum criminalem regularem per viam acculationis, *T.* 1. *num.* 336. & *seqq.*

Praxis, seu practica instructio formandi processum criminalem regularem per viam denunciationis judicialis, *T.* 1. *n.* 534. & *seq.*

Praxis, seu practica instructio formandi processum criminalem via inquisitionis ex mero vitio, *T.* 1. *nu.* 593. & *seqq.*

Praxis, seu practica instructio formandi processum contra delinquentem in præsentia Judicis pro tribunali sedentis, vel Jurisdictionem exercentis, *T.* 1. *n.* 547. & *seqq.*

Praxis, seu practica instructio formandi processum contra delicta notoriè commissa, *T.* 1. *num.* 553. & *seqq.*

Praxis, seu practica instructio formandi processum contra Reum in flagranti deprehensum, *T.* 1. *n.* 560. & *seqq.*

PRECARIUM.

3. Precarium quid? & quomodo sumatur? *T.* 14. *numer.* 2. & *seqq.* Quomodo differat à Donatione? *num.* 5. Et commodato? *numer.* 6. & *seqq.* Potest constitui ad determinatum tempus, *num.* 7. Obligatio ex ea proveniens, *numer.* 9. Precarium sive Precaria in singulari quid? *numer.* 10. Contractus precariæ & Precariî quomodo differant? *num.* 11. & *seqq.* Ad concessionem precariarum requiruntur solemnitates Juris, *num.* 15. Quando concedantur ultra triennium, aliàs secùs, *num.* 16. Precarium expirat post mortem concedentis, *num.* 17. Ac illius, cui concessum est, *num.* 18. Precaria in fœminino accepta expirat, si elapso quinquennio non petatur renovatio, *num.* 21. Qualis actio detur ex Precariis, *num.* 22. & *seqq.*

R. J. Precarium non transit ad hæredem illius qui precarium rogat, C. II. R. XLVI. *n.* 16.

PRECES.

3. Preces Primæ Imperatoris. Vide *Primæ Preces.*

4. Preces *si veritate nitantur*, & preces, *si veritate niti repereris*, quomodo differant? Item quomodo intelligendæ & verificandæ sint? A. *num.* 323. & *seqq.* Preces falsæ quando vitient dispensationem? *num.* 205. & *seqq.*

PRESBYTER, PRESBYTERÆ.

1. Presbyter olim idem erat, ac Episcopus, *T.* 13. *num.* 20. & *T.* 24. *numer.* 1. Presbyteri illi, qui loco principalis Rectoris defervium Ecclesiæ, propriè dicuntur Vicarii, non Parochi, *T.* 28. *num.* 10.

1. Presbyteræ, quæ? *T.* 11. *num.* 58.

PRETIUM.

3. Pretium rerum venalium quid? & quotuplex? Quando augeri & minui possit? Vide *Emptionis Venditionis Pretium.*

5. Pretium seu munus Simoniacum. Vide *Simoniæ pretium.*

PRIMÆ PRECES.

3. Primæ Preces Imperatoris? *T.* 5. *numer.* 570. & *seqq.* Quando & unde acquisiverit Imperator Potestatem interponendi primas preces ad Beneficia vacantia, *num.* 571. & *seqq.* Potest iis uti Imperator Electus ante approbationem Papæ, *numer.* 574. Valent tantùm in Beneficiis intra Romanum

Imperium

Imperium existentibus, *num.* 575. *& seq.* Et non nisi semel iis potest gravare Ecclesiam Imperator, *num.* 578. Quandonam censeatur Ecclesiam gravasse Imperator? *nu.* 579. A Primis precibus exemptæ sunt dignitates Pontificales, ac majores in Cathedralibus, & Principales in Collegiatis, *num.* 580. Item Prælaturæ Regulares, *num.* 581. Ac Beneficia Regularia? *num.* 582. Eximuntur etiam Beneficia Patronatus Laicorum, *num.* 583. Et omnia Beneficia, quorum Collator ad minus quatuor non habet, *numer.* 584. Jus commune & Concordata Germaniæ non obstant Primis Precibus, *num.* 585. An & quomodo possit Imperator eandem Personam nominare ad plura Beneficia? *num.* 586. *& seqq.* Precista debet acceptare Beneficium vacans intra mensem, *num.* 589. Mensis iste quando currere incipiat? *num.* 590. Nulla facta insinuatione Primarum Precum post mensem quis conferat? *nu.* 591. *& seq.* Post acceptum semel Beneficium non potest Precista variare, *nu.* 593. *& seqq.* Limitatur hoc in aliquibus casibus, *num.* 596. Quid dicendum de Executoribus Primarum Precum? *n.* 597. *& seqq.*

PRIMATES.

1. Primates, qui? T. 31. *num.* 10. Veniunt nomine Ordinariorum, *n.* 9.

PRIMICERIUS.

1. Primicerius generatim, quis? T. 25. *num.* 1. Primicerius in proposito, quis, & quod ejus officium? *num.* 2. Primiceriatus alicubi est Dignitas, alicubi Personatus, vel Officium, *n.* 3.

PRIMITIÆ.

3. Primitiæ quid & unde? T. 30. *num.* 171. *& seq.* Sunt quadragesima, vel sexagesima pars, *ibid.* Secundùm substantiam sunt de Jure Divino, *n.* 175. Primitiæ formaliter sumptæ quæ, & quantæ? *num.* 176. Debentur adhuc, & quidem Parocho, *ibid. & num. seq.*

PRIMOGENITURA, PRIMOGENITUS.

3. Primogenita quid? T. 30. *num.* 173.
3. Primogenitura, vel Majoratus quid? T. 26. *numer.* 610.

PRINCEPS.

1. Principum Placita, quæ, & an rectè dicantur leges? P. *num.* 177. Principes Sac. Rom. Imperii possunt condere leges municipales contra Jus Civile, non verò Episcopi contra Jus Canonicum, T. 2. *num.* 81. Et quæ ratio disparitatis, *num.* 82. & 83. Principum Sæcularium præsertim Gentilium leges, an & unde obligent in conscientia? T. 2. *num.* 152. & 155. *ac seqq.* Principum, seu Regum Christianorum negligentia circa administrationem Regni sui, qua ratione sit supplenda? T. 10. *num.* 50. *& seqq.*

Principis nomine, quis intelligatur? T. 29. *num.* 51. Principes supremi possunt delegare causas meri, & mixti Imperii, *n.* 78. Et quid dicendum de Judicibus inferioribus? *n.* 79. *& seqq.* Princeps obligatur ex pacto cum subditis inito, T. 35. *n.* 28.

2. Principes sæculares nequeunt indicere dies Festos, T. 9. *numer.* 13. Quamvis possint statuere pœnam violantibus dies Festos ab Ecclesia indictos, *num.* 14. Principes superiorem non recognoscentes, an possint ex certis causis statuere, ut credatur uni testi? T. 20. *num.* 256. & 257. Principis concessio in dubio est interpretanda, ut nulli tertio irrogetur præjudicium, T. 30. *num.* 14.

3. Principis personæ nomine in materia Asyli quinam veniant? T. 49. *num.* 140.

4. Principum nomine quinam veniant in ordine ad impetrandam dispensationem super secundo gradu, A. *num.* 106. *& seqq.*

5. Principes Catholici an & quando Hæreticos, vel Infideles pro auxilio vocare, vel eos juvare, vel fœdus cum ipsis inire possint? T. 7. *numer.* 156. *& seqq.*

Principes Catholici an, & quos hæreticos ob solam hæresim bello impugnare, vel expugnare valeant? T. 7. *num.* 225. *& seqq.*

Principes Ecclesiastici, & sæculares an, & quomodo pœnam sanguinis decernere possint absque Irregularitate? T. 12. *num.* 95. *& seqq.*

R. J. Princeps supremus potest facere gratiam contra jura, C. II. R. XII. *n.* 6.

Principem non decet esse inconstantem in suis promissis, C. II. R. XVI. *n.* 5.

PRINCIPALIS, PRINCIPALIOR.

R. J. Principale quid dicatur, & quid accessorium? C. II. R. XLII. *n.* 2.

4. Principaliores loci qui sint? A. *num.* 108. Et quinam intelligantur per litteras dispensationis Apostolicæ? *num.* 334.

PRIOR, PRIORITAS.

1. Prior Conventualis potest esse Delegatus, vel subdelegatus Papæ, T. 29. *nu.* 70. Secùs dicendum de Priore Claustrali, *n.* 71.

1. Prioritas. *Qui prior est tempore, potior est jure*, quando procedat? T. 3. *n.* 104.

R. J. Prior tempore potior jure, quomodo intelligendum? C. II. R. LIV. *n.* 2. 3. 4. *&c.*

PRIVATUS, PRIVATIO.

2. Privati qui dicantur? T. 2. *num.* 246. Privatorum pactis Juri publico non derogatur, *n.* 245. *& seqq.* Vide supra ℣. *Pactum.*

3. Privatio Beneficii per sententiam, T. 5. *num.* 369. *& seqq.*

5. Privatio Beneficii, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 21.

PRIVILEGIUM, PRIVILEGIATUS.

1. Privilegia per Laicos Ecclesiæ concessa valent, haud obstante, quòd valeant Leges Civiles de Ecclesiis nominatim disponentes, etiam in earundem commodum; & cur? T. 2. *nu.* 294. *& 292. & seqq.* Privilegium quid? T. 3. *n.* 17. Et quomodo differat à Rescripto propriè dicto? *numer* 16. Et Beneficio? *num.* 19. Privilegia propriè non sunt dispensationes concessæ circa unum duntaxat actum, T. 3. *num.* 20. Privilegium est lex privata, *cit.* T. 3. *num.* 114. Privilegium prius concessum non tollitur per aliud privilegium sive Rescriptum, nisi de ipso faciat mentionem, *num.* 112. *& seqq.* Fallit hoc inter alia, quando primum privilegium fuit generale, & secundum speciale, *num.* 115. *& seqq.* In privilegiis qualis interpretatio locum habeat? *cit.* T. 3. *num.* 30. *& seqq.* Objectio probans, nullum privilegium esse latè interpretandum, solvitur, *n.* 34. *& seqq.* Regula illa: *Privilegium concessum contra jus est strictè interpretandum*, patitur plures limitationes; & quales? *num.* 135. *& seqq.* Privilegium ita debet interpretari, ut aliquid conferat, & non reddatur inutile, *num.* 135. In Privilegiis favore Cultûs Divini concessis fit lata interpretatio, etiam in præjudicium tertii, *num.* 138. Concessa in favorem publicum latè sunt interpretanda, *n.* 137. Sicut & Privilegia motu proprio Principis concessa, *n.* 140. Privilegia & Litteræ Beneficiales in materia subreptionis purificantur, T. 3. *num.* 160. *Acquisibilia privilegiò, sunt acquisibilia consuetudine, vel præscriptione*, quomodo intelligendum? T. 4. *num.* 65. *Privilegio eodem gaudent bona Clericorum, & Ecclesiarum*, quomodo intelligendum? T. 41. *n.* 34.

1. *Privilegiatus contra pariter privilegiatum, non utitur privilegio*: Declaratur, T. 41. *num.* 44. & 45. *ac seqq.* Inter duos privilegiatos respectu ejusdem causæ præfertur, qui habet potentius privilegium, *num.* 47. Et quid, si privilegia existant paris potentiæ? *num.* 48.

2. Privilegium Fori, quid, & quo jure competat Clericis? T. 2. *num.* 186. *ac seqq.* Vide suprà ℣. *Clericis privilegium fori.* Extentio privilegii Fori ad personas Regulares, facta est authoritate Ecclesiæ, *num.* 198. & 230. Privilegium Fori Clericorum an possit tolli, aut immutari à Papa? T. 2. *num.* 232. *& seqq.* Privilegium Reipublicæ Venetæ procedentis contra Clericos refertur, *numer.* 236. Privilegio Fori nequit Clericus renuntiare, *num.* 242. *& seqq.* Privilegium Fori non est beneficium personale, sed toti Collegio Ecclesiastico indultum, *num.* 244. Regula de privilegio Fori Clericorum, plures patitur fallentias: idque exemplificatur, T. 2. *num.* 250. Ad privilegiorum inspectionem, quot testes sufficere debeant? T. 2. *numer.* 245. Privilegia, & hujusmodi, absque sigillo non habent vim probandi, T. 22. *num.* 57. Privilegiorum innovatio potest fieri, ne vetustate corrumpantur, T. 30. *numer.* 28. Ea tamen jus novum non tribuit, sed conservat duntaxat antiquum, *num.* 29.

3. Privilegia præsertim Regularium Exemptiones à solvendis Decimis quomodo intelligenda ac interpretanda sint? T. 30. *nu.* 70. *& seqq.* Quando cessent, *num.* 76. Non communicantur, *nu.* 68. Debent probari, *num* 69. Practica instructio de his Privilegiis, *num.* 70. *& seqq.*

Privilegio Senatusconsulti Vellejani an & quomodo renuntiare possint Mulieres? T. 22. *num.* 23. *& seqq.*

3. Privilegium Fori & Canonis quando competat Minoritis? Vide *Clericorum obligatio deferendi habitum.* Item quando Clericis Conjugatis? *Tit.* 3. *num.* 22.

4. Privilegia quænam sint revocata per Pontifices? *a. num.* 535. *& seqq.* Sunt revocata vivæ vocis oraculo, *ibid.* Non item privilegia bullata, *num.* 536. Per Concilium Tridentinum quænam sint revocata, *num.* 537. Vivæ vocis oracula etiam in Foro conscientiæ non amplius valent, *n.* 554.

Privilegium uxoris ratione dotis, T. 20. *num.* 109. *& seqq.*

Privilegia Episcoporum dispensandi super impedimentis Matrimonii, *a. num.* 20. *& seqq.*

Privilegia Regularium Mendicantium dispensandi super impedimentis Matrimonii, & petendi debitum conjugale. Vide *Dispensandi potestas Regularibus competens.*

5. Privilegiorum natura, & divisio, T. 33. *num.* 2. *& seqq.* Quid sit? *ibid. & num. seq.* Est Lex privata; & quare? *num.* 4. Quæ de Jure competunt, Privilegia propriè non sunt, *num.* 5. Privilegium veris nominibus appellatur in Jure, *num.* 6.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

Privilegium aliud est contra, aliud præter Jus, *num.* 7. *& seq.* Privilegium contra Jus est strictæ interpretationis; præter Jus latæ, *num.* 9. Aliud est in Corpore Juris clausum, aliud extra Corpus Juris, *num.* 10. *& seq.* Aliud reale, aliud personale, *num.* 12. *& seqq.* Aliud mixtum, *num.* 14. Aliud certo Personarum generi concessum, *nu.* 15. Aliud est merè gratiosum, aliud remuneratorium, *num.* 17. Aliud perpetuum, aliud temporale, *num.* 18. Aliud purum, aliud conventionale, *num.* 19. Aliud per se, aliud ad instar concessum, *num.* 20. Aliud Communitatis, aliud privatorum, *num.* 21. Aliud motu proprio, aliud ad preces concessum, *num.* 23. Aliud vivæ vocis oraculo, aliud litteris concessum, *num.* 24.

5. Privilegiorum concessio à quo, quibus, quomodo, & qua de causa concedi possit? T. 33. *num.* 25. *& seqq.* Privilegium contra Jus illi soli concedere possunt, qui Legem condere valent, *ibid. & nu. seq.* Non tantùm subditis, sed etiam aliis concedi potest privilegium, *numer.* 27. Ad cujus substantiam non requiritur scriptura, *num.* 28. Benè tamen ad ejus probationem, *num.* 29. De stylo Curiæ etiam requiritur scriptura, saltem pro foro externo, *num.* 30. *& seq.* Sunt quædam privilegia, ad quorum valorem necessariò requiritur scriptura: & quæ illius privilegia? *numer.* 32. *& seqq.* Ad licitè concedendum privilegium requiritur justa causa, *numer.* 35. Non item ad valorem illius, *num.* 36. *& seq.* Privilegium acquiri potest per preces, *num.* 38. Præscriptione, & consuetudine, *num.* 39. *& seqq.* Ac per communicationem, *numer.* 41. Privilegium ritè concessum an statim à die collationis habeat suum effectum? T. 33. *nu.* 42. *& seqq.*

Privilegium motu proprio concessum non statim à die concessionis suum habet effectum, *ibid.* Benè verò privilegium concessum ad præcedentes preces, *num.* 46. *& seqq.*

Privilegiorum Communicatio quid? T. 33. *num.* 53. quomodo fiat? *num.* 54. Ordines mendicantes habent communicationem plenam privilegiorum, *num.* 55. Nostra Minorum Religio in specie habet plenissimam Communicationem privilegiorum cum omnibus aliis tam mendicantibus, quàm non mendicantibus Regularibus: quod probatur ex variis Bullis, *num.* 56. *& seqq.* Quomodo intelligenda sit hæc communicatio? *num.* 59. Privilegium uni personæ privatæ concessum non communicatur aliis Religiosis, *num.* 60. Neque privilegium concessum Ecclesiis ad tempus, v. g. septennium, *num.* 61. Neque concessum ob specialem rationem, uti est concessum loco miraculoso, Indulgentiæ, portiunculæ, Indulgentiæ Altaris privilegiati, *n.* 62.

5. Privilegiorum communicatio num etiam se extendat ad privilegia Societati JESU concessa cum clausula, ne illis per communicationem fruantur cæteri Mendicantes, T. 33. *num.* 63. *& seqq.* Proponitur, & firmatur sententia affirmativa, *nu.* 64. *& seqq.*

Privilegiorum confirmatio, sive innovatio quid & quotuplex, ac cujus effectus sit, T. 33. *numer.* 73. *& seqq.* Alia confirmatio est in forma communi, seu ordinariâ, alia ex certa scientia, *numer.* 74. *& seqq.* Confirmatio ordinaria, seu in forma communi nullum Jus novum tribuit, *numer.* 77. Benè verò confirmatio specialis, seu ex certa scientia, *numer.* 78. *& seqq.* Unde cognoscatur confirmationem esse specialem, seu ex certa scientia? *n.* 81.

Imperium existentibus, *num.* 575. *& seq.* Et non nisi semel iis potest gravare Ecclesiam Imperator, *num.* 578. Quandonam censeatur Ecclesiam gravasse Imperator? *nu.* 579. A Primis precibus exemptæ sunt dignitates Pontificales, ac majores in Cathedralibus, & Principales in Collegiatis, *num.* 580. Item Prælaturæ Regulares, *num.* 581. Ac Beneficia Regularia? *num.* 582. Eximuntur etiam Beneficia Patronatus Laicorum, *num.* 583. Et omnia Beneficia, quorum Collator ad minus quatuor non habet, *numer.* 584. Jus commune & Concordata Germaniæ non obstant Primis Precibus, *num.* 585. An & quomodo possit Imperator eandem Personam nominare ad plura Beneficia? *num.* 586. *& seqq.* Precista debet acceptare Beneficium vacans intra mensem, *num.* 589. Mensis iste quando currere incipiat? *num.* 590. Nulla facta insinuatione Primarum Precum post mensem quis conferat? *nu.* 591. *& seq.* Post acceptum semel Beneficium non potest Precista variare, *nu.* 593. *& seqq.* Limitatur hoc in aliquibus casibus, *num.* 596. Quid dicendum de Executoribus Primarum Precum? *n.* 597. *& seqq.*

PRIMATES.

1. Primates, qui? T. 31. *num.* 10. Veniunt nomine Ordinariorum, *n.* 9.

PRIMICERIUS.

1. Primicerius generatim, quis? T. 25. *num.* 1. Primicerius in proposito, quis, & quod ejus officium? *num.* 2. Primiceriatus alicubi est Dignitas, alicubi Personatus, vel Officium, *n.* 3.

PRIMITIÆ.

3. Primitiæ quid & unde? T. 30. *num.* 171. *& seq.* Sunt quadragesima, vel sexagesima pars, *ibid.* Secundùm substantiam sunt de Jure Divino, *n.* 175. Primitiæ formaliter sumptæ quæ, & quantæ? *num.* 176. Debentur adhuc, & quidem Parocho, *ibid. & num. seq.*

PRIMOGENITURA, PRIMOGENITUS.

3. Primogenita quid? T. 30. *num.* 173.
3. Primogenitura, vel Majoratus quid? T. 26. *numer.* 610.

PRINCEPS.

1. Principum Placita, quæ, & an rectè dicantur leges? P. *num.* 177. Principes Sac. Rom. Imperii possunt condere leges municipales contra Jus Civile, non verò Episcopi contra Jus Canonicum, T. 2. *num.* 81. Et quæ ratio disparitatis, *num.* 82. & 83. Principum Sæcularium præsertim Gentilium leges, an & unde obligent in conscientia? T. 2. *num.* 152. & 155. *ac seqq.* Principum, seu Regum Christianorum negligentia circa administrationem Regni sui, qua ratione sit supplenda? T. 10. *num.* 50. *& seqq.*

Principis nomine, quis intelligatur? T. 29. *num.* 51. Principes supremi possunt delegare causas meri, & mixti Imperii, *n.* 78. Et quid dicendum de Judicibus inferioribus? *n.* 79. *& seqq.* Princeps obligatur ex pacto cum subditis inito, T. 35. *n.* 28.

2. Principes sæculares nequeunt indicere dies Festos, T. 9. *numer.* 13. Quamvis possint statuere pœnam violantibus dies Festos ab Ecclesia indictos, *num.* 14. Principes superiorem non recognoscentes, an possint ex certis causis statuere, ut credatur uni testi? T. 20. *num.* 256. & 257. Principis concessio in dubio est interpretanda, ut nulli tertio irrogetur præjudicium, T. 30. *num.* 14.

3. Principis personæ nomine in materia Asyli quinam veniant? T. 49. *num.* 140.

4. Principum nomine quinam veniant in ordine ad impetrandam dispensationem super secundo gradu, A. *num.* 106. *& seqq.*

5. Principes Catholici an & quando Hæreticos, vel Infideles pro auxilio vocare, vel eos juvare, vel fœdus cum ipsis inire possint? T. 7. *numer.* 156. *& seqq.*

Principes Catholici an, & quos hæreticos ob solam hæresim bello impugnare, vel expugnare valeant? T. 7. *num.* 225. *& seqq.*

Principes Ecclesiastici, & sæculares an, & quomodo pœnam sanguinis decernere possint absque Irregularitate? T. 12. *num.* 95. *& seqq.*

R. J. Princeps supremus potest facere gratiam contra jura, C. II. R. XII. *n.* 6.

Principem non decet esse inconstantem in suis promissis, C. II. R. XVI. *n.* 5.

PRINCIPALIS, PRINCIPALIOR.

R. J. Principale quid dicatur, & quid accessorium? C. II. R. XLII. *n.* 2.

4. Principaliores loci qui sint? A. *num.* 108. Et quinam intelligantur per litteras dispensationis Apostolicæ? *num.* 334.

PRIOR, PRIORITAS.

1. Prior Conventualis potest esse Delegatus, vel subdelegatus Papæ, T. 29. *nu.* 70. Secùs dicendum de Priore Claustrali, *n.* 71.

1. Prioritas. *Qui prior est tempore, potior est jure*, quando procedat? T. 3. *n.* 104.

R. J. Prior tempore potior jure, quomodo intelligendum? C. II. R. LIV. *n.* 2. 3. 4. *&c.*

PRIVATUS, PRIVATIO.

2. Privati qui dicantur? T. 2. *num.* 246. Privatorum pactis Juri publico non derogatur, *n.* 245. *& seqq.* Vide supra ℣. *Pactum.*

3. Privatio Beneficii per sententiam, T. 5. *num.* 369. *& seqq.*

5. Privatio Beneficii, & quomodo obliget? T. 37. *n.* 21.

PRIVILEGIUM, PRIVILEGIATUS.

1. Privilegia per Laicos Ecclesiæ concessa valent, haud obstante, quòd valeant Leges Civiles de Ecclesiis nominatim disponentes, etiam in earundem commodum; & cur? T. 2. *nu.* 294. *& 292. & seqq.* Privilegium quid? T. 3. *n.* 17. Et quomodo differat à Rescripto propriè dicto? *numer* 16. Et Beneficio? *num.* 19. Privilegia propriè non sunt dispensationes concessæ circa unum duntaxat actum, T. 3. *num.* 20. Privilegium est lex privata, *cit.* T. 3. *num.* 114. Privilegium prius concessum non tollitur per aliud privilegium sive Rescriptum, nisi de ipso faciat mentionem, *num.* 112. *& seqq.* Fallit hoc inter alia, quando primum privilegium fuit generale, & secundum speciale, *num.* 115. *& seqq.* In privilegiis qualis interpretatio locum habeat? *cit.* T. 3. *num.* 30. *& seqq.* Objectio probans, nullum privilegium esse latè interpretandum, solvitur, *n.* 34. *& seqq.* Regula illa: *Privilegium concessum contra jus est strictè interpretandum*, patitur plures limitationes; & quales? *num.* 135. *& seqq.* Privilegium ita debet interpretari, ut aliquid conferat, & non reddatur inutile, *num.* 135. In Privilegiis favore Cultûs Divini concessis fit lata interpretatio, etiam in præjudicium tertii, *num.* 138. Concessa in favorem publicum latè sunt interpretanda, *n.* 137. Sicut & Privilegia motu proprio Principis concessa, *n.* 140. Privilegia & Litteræ Beneficiales in materia subreptionis purificantur, T. 3. *num.* 160. *Acquisibilia privilegiò, sunt acquisibilia consuetudine, vel præscriptione*, quomodo intelligendum? T. 4. *num.* 65. *Privilegio eodem gaudent bona Clericorum, & Ecclesiarum*, quomodo intelligendum? T. 41. *n.* 34.

1. *Privilegiatus contra pariter privilegiatum, non utitur privilegio*: Declaratur, T. 41. *num.* 44. & 45. *ac seqq.* Inter duos privilegiatos respectu ejusdem causæ præfertur, qui habet potentius privilegium, *num.* 47. Et quid, si privilegia existant paris potentiæ? *num.* 48.

2. Privilegium Fori, quid, & quo jure competat Clericis? T. 2. *num.* 186. *ac seqq.* Vide suprà ℣. *Clericis privilegium fori.* Extentio privilegii Fori ad personas Regulares, facta est authoritate Ecclesiæ, *num.* 198. & 230. Privilegium Fori Clericorum an possit tolli, aut immutari à Papa? T. 2. *num.* 232. *& seqq.* Privilegium Reipublicæ Venetæ procedentis contra Clericos refertur, *numer.* 236. Privilegio Fori nequit Clericus renuntiare, *num.* 242. *& seqq.* Privilegium Fori non est beneficium personale, sed toti Collegio Ecclesiastico indultum, *num.* 244. Regula de privilegio Fori Clericorum, plures patitur fallentias: idque exemplificatur, T. 2. *num.* 250. Ad privilegiorum inspectionem, quot testes sufficere debeant? T. 2. *numer.* 245. Privilegia, & hujusmodi, absque sigillo non habent vim probandi, T. 22. *num.* 57. Privilegiorum innovatio potest fieri, ne vetustate corrumpantur, T. 30. *numer.* 28. Ea tamen jus novum non tribuit, sed conservat duntaxat antiquum, *num.* 29.

3. Privilegia præsertim Regularium Exemptiones à solvendis Decimis quomodo intelligenda ac interpretanda sint? T. 30. *nu.* 70. *& seqq.* Quando cessent, *num.* 76. Non communicantur, *nu.* 68. Debent probari, *num* 69. Practica instructio de his Privilegiis, *num.* 70. *& seqq.*

Privilegio Senatusconsulti Vellejani an & quomodo renuntiare possint Mulieres? T. 22. *num.* 23. *& seqq.*

3. Privilegium Fori & Canonis quando competat Minoritis? Vide *Clericorum obligatio deferendi habitum.* Item quando Clericis Conjugatis? *Tit.* 3. *num.* 22.

4. Privilegia quænam sint revocata per Pontifices? *a. num.* 535. *& seqq.* Sunt revocata vivæ vocis oraculo, *ibid.* Non item privilegia bullata, *num.* 536. Per Concilium Tridentinum quænam sint revocata, *num.* 537. Vivæ vocis oracula etiam in Foro conscientiæ non amplius valent, *n.* 554.

Privilegium uxoris ratione dotis, T. 20. *num.* 109. *& seqq.*

Privilegia Episcoporum dispensandi super impedimentis Matrimonii, *a. num.* 20. *& seqq.*

Privilegia Regularium Mendicantium dispensandi super impedimentis Matrimonii, & petendi debitum conjugale. Vide *Dispensandi potestas Regularibus competens.*

5. Privilegiorum natura, & divisio, T. 33. *num.* 2. *& seqq.* Quid sit? *ibid. & num. seq.* Est Lex privata; & quare? *num.* 4. Quæ de Jure competunt, Privilegia propriè non sunt, *num.* 5. Privilegium veris nominibus appellatur in Jure, *num.* 6.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

Privilegium aliud est contra, aliud præter Jus, *num.* 7. *& seq.* Privilegium contra Jus est strictæ interpretationis; præter Jus latæ, *num.* 9. Aliud est in Corpore Juris clausum, aliud extra Corpus Juris, *num.* 10. *& seq.* Aliud reale, aliud personale, *num.* 12. *& seqq.* Aliud mixtum, *num.* 14. Aliud certo Personarum generi concessum, *nu.* 15. Aliud est merè gratiosum, aliud remuneratorium, *num.* 17. Aliud perpetuum, aliud temporale, *num.* 18. Aliud purum, aliud conventionale, *num.* 19. Aliud per se, aliud ad instar concessum, *num.* 20. Aliud Communitatis, aliud privatorum, *num.* 21. Aliud motu proprio, aliud ad preces concessum, *num.* 23. Aliud vivæ vocis oraculo, aliud litteris concessum, *num.* 24.

5. Privilegiorum concessio à quo, quibus, quomodo, & qua de causa concedi possit? T. 33. *num.* 25. *& seqq.* Privilegium contra Jus illi soli concedere possunt, qui Legem condere valent, *ibid. & nu. seq.* Non tantùm subditis, sed etiam aliis concedi potest privilegium, *numer.* 27. Ad cujus substantiam non requiritur scriptura, *num.* 28. Benè tamen ad ejus probationem, *num.* 29. De stylo Curiæ etiam requiritur scriptura, saltem pro foro externo, *num.* 30. *& seq.* Sunt quædam privilegia, ad quorum valorem necessariò requiritur scriptura: & quæ illius privilegia? *numer.* 32. *& seqq.* Ad licitè concedendum privilegium requiritur justa causa, *numer.* 35. Non item ad valorem illius, *num.* 36. *& seq.* Privilegium acquiri potest per preces, *num.* 38. Præscriptione, & consuetudine, *num.* 39. *& seqq.* Ac per communicationem, *numer.* 41. Privilegium ritè concessum an statim à die collationis habeat suum effectum? T. 33. *nu.* 42. *& seqq.*

Privilegium motu proprio concessum non statim à die concessionis suum habet effectum, *ibid.* Benè verò privilegium concessum ad præcedentes preces, *num.* 46. *& seqq.*

Privilegiorum Communicatio quid? T. 33. *num.* 53. quomodo fiat? *num.* 54. Ordines mendicantes habent communicationem plenam privilegiorum, *num.* 55. Nostra Minorum Religio in specie habet plenissimam Communicationem privilegiorum cum omnibus aliis tam mendicantibus, quàm non mendicantibus Regularibus: quod probatur ex variis Bullis, *num.* 56. *& seqq.* Quomodo intelligenda sit hæc communicatio? *num.* 59. Privilegium uni personæ privatæ concessum non communicatur aliis Religiosis, *num.* 60. Neque privilegium concessum Ecclesiis ad tempus, v. g. septennium, *num.* 61. Neque concessum ob specialem rationem, uti est concessum loco miraculoso, Indulgentiæ, portiunculæ, Indulgentiæ Altaris privilegiati, *n.* 62.

5. Privilegiorum communicatio num etiam se extendat ad privilegia Societati JESU concessa cum clausula, ne illis per communicationem fruantur cæteri Mendicantes, T. 33. *num.* 63. *& seqq.* Proponitur, & firmatur sententia affirmativa, *nu.* 64. *& seqq.*

Privilegiorum confirmatio, sive innovatio quid & quotuplex, ac cujus effectus sit, T. 33. *numer.* 73. *& seqq.* Alia confirmatio est in forma communi, seu ordinariâ, alia ex certa scientia, *numer.* 74. *& seqq.* Confirmatio ordinaria, seu in forma communi nullum Jus novum tribuit, *numer.* 77. Benè verò confirmatio specialis, seu ex certa scientia, *numer.* 78. *& seqq.* Unde cognoscatur confirmationem esse specialem, seu ex certa scientia? *n.* 81.

Privilegiorum confirmatio, an & qualiter facta sit pro Regularibus? T. 33. num. 82. & seqq. Mendicantium privilegia pluries sunt confirmata, ibid. Et quidem in specie privilegia Ordinis Nostri non tantum in forma communi, sed etiam in speciali, & ex certa scientia sæpius confirmata existunt, num. 83. Probatur ex Bulla Gregorii XIII. per extensum, ibid. Et aliis Bullis, nu. 84. Præsertim Pii V. cujus Bulla refertur per extensum, num. 85. Doctrina practica pro valore nostrorum privilegiorum, num. 87. Qualiter intelligendæ sint clausulæ: *Quatenus, vel dummodo sint in usu, nec sint revocata, sacrisque Canonibus, & Concilii Tridentini Decretis non adversentur*, numer. 108. & seqq. Dum privilegia sæpius confirmantur, & in una Bulla confirmatoria quædam omittuntur, quæ in alia ponuntur, non censentur esse revocata, quæ fuere omissa, nu. 89. & seq. Etiam aliorum Ordinum specialia privilegia sunt confirmata, num. 91.

5. Privilegiorum extensio, & interpretatio quid, & quotuplex? T. 33. num. 92. & seqq. Alia extensio est extensiva, seu interpretatio per extensionem, alia comprehensiva seu interpretatio per comprehensionem, num. 94. Interpretatio privilegiorum alia est authoritativa, seu potestativa, alia doctrinalis, seu magisterialis, num. 95.

Privilegiorum interpretatio à quo fieri possit? T. 33. num. 96. & seqq. Authentica, seu Authoritativa à solo authore privilegii, doctrinalis verò à privatis Doctoribus fieri potest; factæ doctrinaliter à Superioribus Regularibus subditi stare possunt, ibid. Ubi verba sunt clara, nulla admittitur interpretatio, num. 97. Utrum privilegia stricte, vel latè sint interpretanda? num. 103. In privilegiorum interpretatione servanda est proprietas verborum, numer. 104. Juxta usitatam significationem, vel usum communem, ac secundum jus privilegii proportionatum, numer. 105. Quomodo intelligendæ sunt confirmationis privilegiorum insertæ clausulæ: *Quatenus sunt in usu; Dummodo SS. Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur: Dummodo non sint revocata*, numer. 107. & seqq.

Privilegiorum extensio non fit à Persona ad Personam, etiam ex identitate, & majoritate rationis, T. 33. num. 98. & seqq. Nisi ex subjecta materia, vel tenore privilegii aliud desumatur, vel alias privilegium esset inutile, num. 101. Vel communicatio non privilegiati cum privilegiato aliud requirat, nu. 102. Vel fiat declaratio privilegii meram gratiam continentis, ibid.

5. Privilegiorum Revocatio, an & à quo fieri possit? T. 33. num. 123. & seqq. Privilegium merè gratiosum, subdito concessum, potest à concedente, vel ejus successore ex justa causa iterum revocari, ibid. Non item concessum non subdito, nu. 121. Hinc privilegia ab Imperatoribus concessa Ecclesiis, nequeunt amplius revocari, numer. 122. Neque privilegia remuneratoria, per modum pacti, aut contractus, etiam subdito, concessa, num. 122.

Privilegiorum Revocatio quotuplex sit, quomodo fieri possit, & soleat; quænam ac quando facta censeatur? T. 33. num. 123. & seqq. Alia est tacita, alia expressa; & hæc alia communis, alia extraordinaria, ibid. Per Clausulam generalem, & communem: *Non obstantibus quibuscunque Privilegiis*, non censentur revocari privilegia in Corpore Juris clausa, num. 124. nec privilegia extra corpus Juris clausa, si fuere concessa cum clausula. Quod revocata non censeantur, nisi expressa eorum fiat mentio, n. 25. Benè tamen per clausulam extraordinariam: *Non obstantibus privilegiis sub quacunque forma conceptis*. Vel etiam: Quorum specialis mentio fieri deberet, ibid. Per nullam ex prædictis clausulis revocantur privilegia per modum contractus, vel intuitu meritorum concessa, num. 126.

Privilegiorum revocatio tacita quid sit, & quomodo fiat? T. 33. numer. 127. & seqq. Per Decretum, vel Legem aliquam universalem posteriorem non censentur revocata priora privilegia eidem contraria, nisi revocatio lege exprimatur, numer. 128. Vel nisi privilegium in Corpore Juris sit clausum, numer. 129. Si contra privilegium impetratur rescriptum, nulla facta mentione illius, rescriptum est subreptitium, num. 130. Nisi privilegium sit generale, & posterius speciale, num. 131. Per sententiam privilegio contrariam non revocatur, sed ut nullum reprobatur privilegium, num. 132.

5. Privilegiorum revocatio an, & quorum facta sit à Concil. Trid.? T. 33. num. 135. & seqq. Falsissimum est, à Concilio Tridentino omnia Regularium privilegia esse revocata, cum plurima ab eodem sint confirmata, num. 136. Sunt tamen privilegia Regularium revocata ea omnia, quæ adversantur Decretis Sess. 25. de Regularibus, num. 137. Sicut & illa, quæ præcedentium Sessionum adversantur Decretis, clausulam privilegiorum sufficienter derogatoriam, seu revocatoriam habentibus, num. 138. Non verò illa, quæ contraria sunt ejusdem Concilii prioribus Decretis absque derogatoria privilegiorum clausula positis, num. 139. Probatur variis fundamentis, num. 140. & seqq. Respondetur ad objectiones, num. 145. & seq. Regulares, nec in foro Conscientiæ uti possunt suis privilegiis à Concil. Tridentino expresè revocatis, num. 147. Benè verò illis, quæ quidem contraria sunt alicui Decreto Concilii Tridentini, ab eo tamen non fuere revocata, num. 148.

Privilegia vivæ vocis oraculo concessa quid? T. 33. num. 149. Pro foro interno sunt ejusdem valoris cum privilegio in scriptis dato, numer. 150. Non item pro foro externo, nisi probetur, numer. 151.

Privilegia vivæ vocis oraculo concessa an, & quæ sint revocata? T. 33. num. 152. & seqq. Hodie pro utroque foro sunt revocata, aliquibus exceptis, ibid. Bulla Gregorii XV. illorum revocatoria, num. 153. Et Urbani VIII. etiam vivæ vocis oracula ad instantiam Regum, vel Testimonio Cardinalium probata revocantis, num. 154. Vivæ vocis oracula, quæ probantur testimonio illorum Officialium, ac Ministrorum Papæ, quibus de gratia Pontificis concessa fides adhiberi solet, & debet, pro utroque foro adhuc valent, num. 155. & seqq. Plura adhuc existunt valida vivæ vocis oracula; & quæ? num. 158. Valent omnia concessa ante Leonem X. num. 159. Gregorium XIII. n. 160. & Clementem VIII. num. 161. intellige de foro interno, non tamen externo, num. 162. Oracula verò concessa post Urbanum VIII. omnia & singula valent pro foro interno, num. 163. Non tamen pro externo, nisi sufficienter in illo probari valeant, num. 164.

5. Privilegiorum amissio per interitum personæ, vel rei privilegiatæ, T. 33. n. 165. & seqq. Privilegium personale perit per interitum Personæ privilegiatæ n. 166. Non item per mortem, vel depositionem ab officio privilegium absolutè concedentis, num. 167. & seq. Secùs esset, si privilegium non absolutè, sed cum certa limitatione, vel *Usque ad beneplacitum Nostrum*, esset concessum, numer. 69. Concessum cum clausula: *Usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, vel *donec revocavero*, non expirat morte concedentis, num. 170. Si res cui privilegium inhæret, perit sine spe restitutionis, perit etiam privilegium, numer. 171. & seq. Secùs vero si res perit cum spe restitutionis, numer. 173. & seqq.

Privilegii amissio per abusum & propter damnum superveniens, T. 33. num. 176. & seqq. Affignantur varii abusus privilegii, num. 177. Per abusum non ipso facto amittitur privilegium, sed requiritur sententia Judicis, nisi aliud Jure exprimatur, num. 179. Revocatur etiam, si incipit cedere in grave præjudicium aliorum, vel Communitatis, num. 180.

Privilegii amissio per lapsum temporis, & cessationem causæ, T. 33. num. 181. & seqq. Cessat privilegium lapsu temporis, ad quod duntaxat fuit concessum, ibid. Sicut etiam, si perit conditio, ad cujus durationem fuit concessum, num. 182. Cessat etiam cessante causa finali, non item impulsivâ, num. 183. & seq. Si privilegium est contra Jus commune, vel Tertii, num. 185. Simulque tractum successivum habet, numer. 186. Ac causa finalis non tantùm negativè, sed etiam contrariè cessat, num. 187.

5. Privilegiorum amissio per non usum, vel actum contrarium, T. 33. num. 201. & seqq. Per non usum, aut usum contrarium dupliciter amittuntur privilegia, videlicet, vel vi Præscriptionis, vel tacitæ Renuntiationis, num. 203. Taliter amittuntur privilegia affirmativa concessa cum gravamine aliorum, numer. 204. Ad quod tamen requiritur, quod privilegiatus habuerit occasionem utendi privilegio, num. 205. Et notitiam illius, num. 206. Ac illo uti liberè omiserit, num. 207. Tempore ad Præscriptionem requisito, si hac via omitti dicantur, numer. 208. Privilegia affirmativa, quæ sunt meræ gratiæ (uti sunt indulgentiæ) nunquam amittuntur per non usum, num. 209. & seqq. Privilegia negativa merè gratiosa non amittuntur per usum contrarium, num. 212. Benè tamen concessa cum onere aliorum, num. 213. Dummodo usus contrarius voluntarie, num. 214. Et ab eo fiat qui privilegio expresè renuntiare potest, nu. 216. Regulariter loquendo, privilegium unico actu contrario non amittitur, numer. 218. nisi careat tractu successivo, vel effectu iterabili, n. 219. Vel nisi ex conjecturis colligatur, quòd quis per usum contrarium velit renunciare privilegio, num. 220. Per unicum actum privilegio contrarium acquirit Adversarius, quasi possessionem ad præscribendum, num. 221.

5. Privilegii amissio per non usum, vel usum contrarium quantum tempus requirat? T. 33. numer. 222. & seqq. Privilegia affirmativa aliis onerosa, tractum successivum habentia, ut per non usum amittantur vi Præscriptionis, requiritur, & sufficit tempus ad Præscriptionem ordinariè requisitum, ibid. Dummodo adsit occasio notitiæ, & libertas utendi privilegio, numer. 225. Privilegia negativa aliis onerosa vi præscriptionis, & tacitæ Renunciationis amitti possunt, num. 226. Tempus ad hoc requisitum quale? n. 227. & seqq.

Privilegii Renuntiatio, T. 33. num. 188. & seqq. Personale amittitur Renuntiatione privilegiati, ibid.

Ad quod tamen requiritur acceptatio concedentis privilegium, num. 189. Privilegio in favorem dignitatis, aut loci concesso, per privatum renuntiari non potest, num. 190. Sic Clericus renuntiare nequit privilegio fori, ac Canonis, num. 191. Nisi in casibus Jure expressis, num. 192. Nec Religiosus privilegiis Ordinis, vel Monasterii, num. 193. Privilegio in favorem duorum concesso unus, altero invito, renuntiare nequit, num. 194. Potest tota aliqua Communitas, vel Religio renunciare privilegio sibi concesso, quod ei vel non est utile, vel est indifferens, num. 195. & seqq. Non autem, si talis Renuntiatio cederet in præjudicium Ecclesiæ, vel communitatis, in quo casu etiam unus de Capitulo contradicens impedire illam potest, num. 196. Si privilegium incipit esse nocivum, per se cessat, num. 197. Datur etiam præscriptio contra privilegium Ecclesiæ, & qualis? num. 198. Superiores Generales & Provinciales in Capitulis congregati possunt explicare, limitare, vel abrogare usum privilegiorum, vel ei renuntiare; idque ex speciali privilegio nobis concesso, num. 199. Et Societati JESU, num. 200.

5. Privilegiorum Præscriptio an, quomodo, & quo tempore fieri possit? T. 33. num. 198. Item n. 222. & seqq.

Privilegia in specie quænam adhuc valeant pro Regularibus Mendicantibus, præsertim Ordinis nostri? T. 33. num. 231. & seqq. Multa centena privilegia Regularium præsertim Ordinis nostri, partim pro utroque foro interno adhuc valent: & quare? num. 232. & seqq. Qualia privilegia, in specie plurima, reperiuntur in compendio nostrorum privilegiorum, & aliorum Regularium, ibid. Compendium nostrorum privilegiorum fuit exactè reformatum juxta Decreta Concilii Tridentini, & Constitutiones Pontificias; indeque magnæ authoritatis, & securitatis est, num. 235. Valent etiam adhuc plurima vivæ vocis oracula: & quæ? num. 236. Causæ amissionis privilegiorum parùm obsunt privilegiis nostris, num. 237. Privilegia scripta, seu bullata, & oracula authentica, reperta in compendio nostro, valent pro utroque foro, nu. 238. Illis duntaxat paucis exceptis, quæ per novas Constitutiones, pro certa materia editas, sunt revocata, num. 239.

Privilegiis Regularium præjudicare non possunt Episcopi: & per quos excessus præjudicent? T 31. n. 6. & seqq.

R. J. Privilegia antiqua per nova non tolluntur, sed augentur, C. II. R. LXI. n. 5.

Privilegia ex quibus causis per se cessent, C. II. R. XVI. num. 8. 9.

Privilegia non ex tempore æstimantur, sed ex causa, C. II. R. LIV. num. 10.

Privilegium aliud reale, aliud personale, C. II. R. VII. num. 2. 3.

R. J. Privilegium aliud personale communiter, aliud merè personale, num. 3. 10.

—— personale sequitur personam & cum ea extinguitur, C. II. Reg. VII. n. 1. 4. 5. 6. R. XLVI. num. 18.

Privilegium restrictum, C. II. R. VII. num. 7. 8.

Privilegium debet interpretari, ut nullum, vel minus præjudicium afferat tertio, C. II. R. XLVIII. num. 13.

Privilegium abusu, & delicto amittitur, C. II. R. VII. num. 9.

Privilegium reſtitutionis in integrum, & S. C. Vellejani &c. tranſit ad hæredes, C. II. R. VII. *num.* 10.
—— de privilegiis remiſſivè, C. II. Reg. VII. *num.* 11.
—— in privilegiis corruente principali corruunt acceſſoria, C. II. R. XLII. *n.* 8.
Privilegium contra jus eſt ſtrictè interpretandum, C. II. R. XV. *n.* 12.
Privilegium ſuo ſubdito conceſſum non decet Principem revocare ſine cauſa, C. II. R. XVI. *n.* 3. 5. 6. nec alieno ſubdito: præſertim ſi privilegium non ſit merè gratuitum, *ibid. n.* 4. 7.
Privilegium de jure competens à nullo, nec à Judice, poteſt auferri, C. II. R. XVII. *n.* 2.
—— niſi à ſupremo legiſlatore ob gravem cauſam, *ibid. num.* 3.

PROBATIO.

1. Probationes Juris, & probationes facti, quæ? T. 32. *num.* 57. Quid agendum Judici, quando ex utraque parte apparent probationes æquè probabiles? *n.* 60. *& ſeqq.*
2. Probatio ut ſic, quid? T. 19. *num.* 2. Probationis Judicialis definitio, quæ? *num.* 5. *& ſeqq.* Verſatur circa facta, & quidem incerta, *nu.* 6. *& ſeqq.* Probationes differunt ab allegationibus Juris, *num.* 7. Probatio variè dividitur, T. 19. *num.* 9. *& ſeqq.* Alia eſt judicialis, & extrajudicialis, *num.* 9. Alia artificialis, & inartificialis, *num.* 10. Probatio plena, *num.* 11. Evidentiſſima, ſeu apertiſſima, *num.* 12. Clara, *num.* 13. Præſumptiva, *ibid.* Et Legitima, quæ? *nu.* 14. Hæc accipitur propriè & largiùs, *ibid.* Ubi requiritur probatio legitima, non ſufficit ſemiplena cum juramento, *num.* 14. Probatio ſemiplena, *num.* 15. Et mixta, quæ? *num.* 16. Appellatione probationis ſimpliciter dictæ, ſolùm venit plena probatio; & cur? *num.* 17. Probationis ſpecies, quot? *num.* 18. *& ſeqq.* Probatio fit per evidentiam rei, *num.* 19. Per confeſſionem propriam, *num.* 20. Per aſpectum, ſeu inſpectionem ocularem, *num.* 21. Et quæ ad hanc requirantur? *num.* 22. Aliiſque modis, & quibus? *nu.* 23. Non eſt opus, admittere duodecim ſpecies probationum, *num.* 24. Gradus probationum ſunt quatuor, *num.* 25. Nempe Dubietas, quæ tamen propriè non eſt gradus probationis, *nu.* 26. Suſpicio, *num.* 27. Opinio, *numer.* 28. & Credulitas, *ibid.* Hi probationum gradus probantur ex Jure, *n.* 29. Credulitas in quo conveniat, & differat à ſcientia? *num.* 30.
2. Probatio circa quæ verſetur? T. 19. *num.* 36. *& ſeqq.* Ulteriori probatione non indigent manifeſta, *num.* 37. *& ſeqq.* Probatio qualis eſſe debeat? *nu.* 52. *& ſeqq.* Ea debet eſſe clara, & certa, *numer.* 52. Probatio dubia non relevat, *num.* 53. Etiamſi probans ſit Eccleſia, *num.* 54. Quin imo probatio dubia interpretatur contra producentem, *num.* 55. Probationem ſemiplenam facit unus teſtis legitimus, T. 20. *num.* 252. Vide infrà ☞. *Teſtes quot requirantur.*
Probatio dominii, eſt difficilis, T. 12. *nu.* 219. Non item probatio poſſeſſionis: & qualiter hæc fiat? *nu.* 220. *& ſeqq.* Probationes quæ cenſeantur meliores, multùm relinquitur arbitrio Judicis, *num.* 232. Probatio illa cenſetur melior, quæ fit per teſtes plures, *numer.* 233. Simul tamen honeſtiores, & magis veriſimilia deponentes: aliàs ſecùs, *num.* 234. Vide infrà, ☞. *Teſtes affirmativè deponentes.* Regula illa, *ſoli actori incumbit onus probandi*, fallit in judiciis duplicibus, *nu.* 238. Partibus probare volentibus mos eſt gerendus, T. 12. *n.* 287. Probationes, quando cenſeantur in continenti offerri paratæ? T. 13. *nu.* 90. An ab eo, qui renunciavit probationibus, poſſint fieri poſitiones? T. 18. *num.* 230. *& 235.*
2. Probatio judicialis debet eſſe facta ſecundùm formam libelli, T. 19. *num.* 56. Hæc regulariter debet eſſe plena, & concludens, *n.* 57. Ac de tali ſunt intelligenda Jura, vel Statuta, dum probationem requirunt, *num.* 58. Idemque dicendum, quando cauſa cuipiam committitur terminanda ſub clauſula, *Conſtito*, *num.* 59. Quænam probatio hic & nunc ſit plena & concludens, Judicis relinquitur arbitrio, *num.* 60. Probationes omnes ſunt Judici arbitrariæ, *ibid.* Dantur tamen plures caſus, in quibus non requiritur probatio plena, ſed ſufficit ſemiplena, vel alia ex conjecturis deprompta, T. 19. *num.* 61. *& ſeq.* Sic probat unius teſtis depoſitio, quando nemini nocet, & alteri prodeſt, *num.* 62. Actore plenè non probante, ad probandam innocentiam Rei ſufficit præſumptiva, & dubia probatio, *num.* 63. Qualis etiam ſufficit ad elidendam præſumptionem contumaciæ, & excuſandam abſentiam peremptoriè citati, *ibid.* Probatio ſemiplena ſufficit in cauſis ſummariis, ubi agitur de rebus modicis, *num.* 64. Secùs in cauſis gravioribus, *num.* 65. In factis antiquis non requiritur plena probatio, *num.* 66. Idemque dicendum, ubi probationes directè haberi nequeunt, *num.* 67. Et quando Judici committitur cauſa ſub clauſula, ut procedat, *ſolâ facti veritate inſpectâ*, *numer.* 68. Probans plenè ſuam intentionem, non poteſt compelli, ut id ipſum juramento confirmet, *num.* 69. haud obſtante contrariâ conſuetudine, etiam immemoriali, *num.* 70. Litteris Judicis Ordinarii eſt ſtandum, donec contrarium probetur, *num.* 71. Probatio ſingularum rerum, atque negotiorum in ſpecie, qualis ſit facienda? Remiſſivè, *n.* 72.
2. Probationes judiciales debent fieri coram Notario, inter alia Acta judicii eas conſcribente, T. 19. *nu.* 117. *& ſeqq.* Et hoc procedit tam in Judicio ordinario, quam ſummario &c. *num.* 118. Imò & in Arbitro compromiſſario, *ibid.* Exceptis cauſis levioribus, in quibus nulla ſcriptura requiritur, *nu.* 119. Vel ſi per confeſſionem partium, aut teſtes, poſſint Acta probari, *n.* 120. Et quid, ſi pars adverſa nihil oppoſuit, nec à ſententia appellavit? *num.* 125.
Probatio quænam prævaleat in concurſu plurium? T. 19. *n.* 73. *& ſeqq.* Probationes quandoque ſunt ab utraque parte, *num.* 73. Si non ſint contrariæ, tunc ſe invicem non enervant, *num.* 74. Probationes contrariæ, quæ? *num.* 75. Ex probationibus contrariis fortior prævalet, & minor habetur pro non facta, *nu.* 76. Probatio clara vincit præſumptivam, *nu.* 77. Et plenior abſorbet, ſeu vincit contrariam minùs plenam, *nu.* 78. Ac ubi probationes omnino ſunt æquales, tunc quælibet probatio levis, etiam minus legitima, quæ ſuperadditur uni parti, facit prævalere probationem illius partis, *num.* 79. Datâ omnimoda æqualitate probationum hinc inde ſtantium, tunc probationes contrariæ invicem conquaſſantur, *num.* 80. *& ſeqq.* In æqualitate probationum favetur Reo, ſeu poſſeſſori, *nu.* 82. Exceptis cauſis favorabilibus: & quæ ſint iſtæ? *num.* 83. Probatio per rei veritatem, prævalet probationi per præſumptiones, & conjecturas, *num.* 84. Sic probatio per duos teſtes, præfertur communi opinioni vicinæ, ac uni teſti cum fama, *num.* 85. Et probatio per aſpectum, præfertur atteſtationi juratæ in contrarium, *num.* 86. *& ſeqq.*

Pro-

Probatio per evidentiam facti, ſeu aſpectum ocularem, eſt omnium optima, *num.* 91. Et hæc nunquam cenſetur excluſa, etiamſi ſtatuto caveatur, non admittendam probationem in contrarium, *nu.* 92. Idem dicendum de exceptionibus ex inſpectione inſtrumenti &c. *n.* 93. Ad impugnandum inſtrumentum non admittitur probatio præſumptiva, *nu.* 90. In pari cauſa prævalet probatio, quæ eſt favorabilior, *n.* 94. Vel cui Lex aſſiſtit, *n.* 95. Probationes in ſpecie, ſemper prævalent probationibus in genere, *nu.* 96. Ex probationibus per teſtes, quæ cenſeatur melior? *n.* 97.
2. Probationes duæ ſemiplenæ, an faciant unam plenam? T. 19. *num.* 98. *& ſeqq.* Sententia affirmativa ſtatuitur, *num.* 99. Dummodo duæ illæ probationes ſemiplenæ tendant ad eundem finem; alias ſecùs, *num.* 100. *&* 101. Solvuntur contraria, *num.* 102. Probatio, cui, & coram quibus facienda ſit? T. 19. *num.* 113. Ea eſt facienda Judici, non adverſario, *nu.* 113. Poteſt tamen Judex alium deputare ad recipiendos teſtes, aliaſque probationes, *num.* 114. Probationes ex teſtium depoſitionibus recipi non poſſunt, niſi citato, & præſente, ſi voluerit adverſario, *nu.* 115. Idemque dicendum de probatione per inſtrumentum, & inſpectionem ocularem, *num.* 116.
Probationes à quo ſint faciendæ? T. 19. *num.* 122 *& ſeqq.* Affirmanti incumbit probatio, *num.* 122. Et regulariter Actori, *num.* 123. *& ſeqq.* Regula illa, *Actori incumbit probatio*, patitur plures fallentias, *num.* 125. Ut ſi præſumptio juris ſtet pro Actore, *num.* 126. *&* 127. Si Reus excipiendo aliquid affirmet, quod ab Actore negatur, tunc reo incumbit probatio, *nu.* 128. Secùs quando Reus excipiendo aliquid negat, *num.* 129. Regula illa fallit etiam in Judicibus duplicibus, *nu.* 130. Et in Interdictis duplicibus, *num.* 131. Et quando Reus ultrò in ſe recepit onus probandi, *n.* 132. 133. *& ſeqq.*
2. Probationes an poſſint fieri ante litis conteſtationem? T. 19. *nu.* 142. *& ſeqq.* Regulariter eæ ſunt faciendæ poſt litis conteſtationem, *num.* 142. Exceptis nonnullis caſibus; & quibus? *num.* 144. *& ſeqq.* Probationes elapſo termino ad probandum conceſſo, an poſſint per Judicem admitti alterâ parte invitâ? T. 19. *num.* 171. *& ſeqq.* Loquendo de termino peremptorio per Legem, vel Statutum præfixo ad probandum, nequit id fieri, *nu.* 171. Niſi probato juſto impedimento, *num.* 172. Loquendo autem de termino per hominem præfixo, ſi res adhuc ſit integra, poteſt illud fieri, *nu.* 173. Idque probatur, *num.* 174. Secùs, ſi res non amplius ſit integra, *n.* 175. Cautela pro Advocatis quoad proſirum, *n.* 176. Solvitur inſtantia, *n.* 177. Reſtitutio in integrum adverſus omiſſam probationem, an & qualiter detur Eccleſiis, vel Minori? T. 19. *n.* 171. *& ſeqq.* Vide infrà ☞. *Reſtitutio in integrum.*
Probationum finis, & effectus, quis? T. 19. *num.* 198. Probationis plenæ, & Judicialis effectus præcipuus, quis? *n.* 190. *&* 192. Semiplenæ probationis non eſt magnus effectus, *n.* 191. Ea tamen non caret omni effectu; & qualem habeat? *n.* 193.
Probatio ſemiplena oritur ex depoſitione teſtium ſingularium, ſingularitate diverſificativâ, T. 20. *num.* 295. Vide infrà ☞. *Teſtes ſingulares.* Probationem ſemiplenam facit pro hærede Liber rationum defuncti, qui fuit vir bonus, T. 22. *num.* 206. Non verò plenam, niſi aliis adminiculis adjuvetur, *nu.* 207. Adminicula hujuſmodi quæ ſint? *nu.* 210. *& ſeqq.* Vide ſuprà ☞. *Liber rationum.* Probatio per ſcripturas, vel litteras antiquas lapidibus incilas, an & qualis habeatur? T. 22. *n.* 221. *& ſeqq.*
2. Probatio per teſtes, an ſit validior probatione per inſtrumenta? T. 22. *nu.* 282. *& ſeqq.* Probatio per teſtes, eſt vera & naturalis probatio; per inſtrumenta eſt extraordinaria, & artificialis, *num.* 285. Vide ſuprà ☞. *Inſtrumenta quibus modis. Et* ☞. *Inſtrumentum publicum valet.*
Probatio per præſumptiones, an ſit vera probatio? T. 23 *nu.* 6. *&* 49. Probationis gradum facit præſumptio, juxta quod indicia ſtringunt, *num.* 32. *&* 33. Probatio liquiditſima eſt præſumptio juris, niſi contraria probatione elidatur, T. 23. *num.* 46. 48. *& ſeqq.* An contra eam præſertim quæ eſt præſumptio juris & de Jure, admittatur probatio in contrarium? *num.* 51. 52. *& ſeqq.* Vide ſuprà ☞. *Præſumptio.*
Probatio per confeſſionem partis, admittitur etiam contra ſententiam, T. 23. *n.* 55. Referuntur caſus, in quibus non admittitur probatio, benè tamen confeſſio, T. 18. *n.* 14 Confeſſio propriè non eſt probatio, ſed probationis relevatio, *num.* 12. *& ſeqq.*
Probatio per evidentiam facti, nunquam cenſetur excluſa, T. 23. *nu.* 57. Probatio privilegiata, quæ? T. 24 *nu* 151. Sententia lata per probationes privilegiatas, nunquam tranſit in rem judicatam &c. *ibid.* Sententia lata ex probationibus privilegiatis, aut præſumptivis, non tranſit in rem judicatam, T. 27. *n.* 133 *&* 134
Probandum generatim, quid ſit? T. 19. *numer.* 31. *& ſeqq.* Generatim illud eſt probandum, quod eſt deductum in Judicium, & ab altera parte negatum, *num.* 31. Si per teſtes probatur aliud, quàm eſt deductum in Judicium, non valet eorum probatio, *num.* 32. Haud duntaxat eſt probandum, quod probatum prodeſt probanti, *numer.* 33. *& ſeqq.* Quod non eſt veriſimile, an poſſit admitti ad probandum, *num.* 35. Manifeſta, ſeu notoria, ulteriori probatione non indigent, *num.* 37. *& ſeqq.* Negativa, utrùm quandoque probari poſſit, ac debeat? *num.* 43. *& ſeqq.*
R. J. Probatio in judiciis debet eſſe concludens, C. II. R. XLV. *n.* 9.
— incumbit aſſerenti, C. II. R. LVII. *n.* 3.

PROCESSIO.

1. Proceſſiones publicas accedere tenentur Regulares vocati; niſi diſtent per dimidium militiare &c. T. 31. *nu.* 128. *&* 129. Controverſias de præcedentia in Proceſſionibus inter Regulares componit Epiſcopus, *n.* 130. Proceſſiones facere ſine licentia Ordinarii, an poſſint Regulares? *n.* 140.

PROCESSUS.

2. Proceſſus ſummarius, in quo conſiſtat? ☞. T. 1. *nu.* 41. 42. *& ſeqq.* Vide ſuprà ☞. *Judicium.*
3. Proceſſus criminalis tripliciter fit, nempe per accuſationem, inquiſitionem, & denuntiationem, T. 1. *n.* 3. Solvitur inſtantia, *n.* 4.
Proceſſus criminalis Regularium non requirit ſtrictum ordinem, & apices Juris aliàs concurrentes, T. 1. *n.* 313. Eſt enim tantùm Summarius proceſſus, *nu.* 314. Non requirens apices Juris, *num.* 315. Vi illius Prælati Regulares facilius privantur officiis, *n.* 316. In illo non communicantur nomina teſtium, *nu* 317. Poteſt formari juxta ſtatuta, & conſuetudines cujuſvis Ordinis, *num.* 318. Tenentur tamen Regulares in illo obſervare eſſentialia Juris, & quæ ad defenſionem, vel probationem faciunt, *n.* 319. Quænam in ſpecie ſubſtantialiter obſervare debeant Regulares in proceſſu criminali? *num.* 320. Quandonam Reo petenti manifeſtari debeant nomina accuſatoris, & teſtium, *nu.* 325. *& ſeqq.* Si Reus non petit, non eſt neceſſe, manifeſtare eidem nomina teſtium, & accuſatoris, *n.* 330. Etiam juxta practicam criminalem noſtram, *n.* 331. Reſ-

pondetur ad declarationem Ludovici de Ameno, *num.* 332. Pro Ordine noſtro exiſtit ſpecialis Practica criminalis, planè inſignis, Juri communi ferè per totum conformis, *nu.* 333. In eam ſolidè commentatus eſt Ludovicus de Ameno, cujus commentarii magnæ authoritatis ſunt, *n.* 334. Et utilitatis, *n.* 335.

5. Proceſſum criminalem, quemcunque in ſpecie, formandi praxis, ſeu practica inſtructio. Vide *Praxis, ſeu practica inſtructio formandi proceſſum.*

Proceſſum à Judice Eccleſiaſtico factum circa crimen Eccleſiaſticum non poteſt petere, vel examinare Judex Laicus, vel novum inſtituere, ſi traditur ei, T. 37. *n.* 49.

PROCURATIO, PROCURATOR, PROCURARE.

1. Procurationes tempore viſitationis præſtari ſolitæ, an pertineant ad Legem Diœceſanam? T. 31. *num.* 105. Ad has etiam tenentur Monaſteria viſitata, *ibid.*

1. Procurator datus ad proſequendam electionem, non poteſt proſequi poſtulationem, T. 5. *num.* 28. Procurator in electionis negotio an poſſit conſtitui? T. 6. *nu.* 181. Et quæ conditiones ad id requirantur? *num.* 182. *& ſeqq.* An ſit neceſſe, ut in Procuratorem eligatur unus de Capitulo? *num.* 185. *&* 189. Procurator in electionis negotio an unus duntaxat conſtitui poſſit? *n.* 184. *& ſeqq.* Quando plures ad eligendum Procuratores fuerint conſtituti, unius votum tunc valet, *num.* 187. *&* 188. Procurator de Collegio conſtitutus, an alium ſuo nomine & alium nomine mittentis eligere poſſit? *n.* 190. Procuratoris officium eſt vile, privatum, & onerоſum, T. 37 *num.* 7. An per Procuratorem poſſit fieri profeſſio fidei? T. 1. *n.* 18. *& ſeqq.*

Procurator dicitur ex parte Actoris, Defenſor ex parte Rei, T. 38. *num.* 1. Procurator, quid? *nu.* 2. *&* 3. Procuratoris nomen eſt generale, *num.* 4. In propriis rebus nemo dicitur Procurator, *n.* 5. Procurator quomodo differat à negotiorum Geſtore, Tutore, Curatore? *num.* 6. Et ab Advocato? *num.* 7. *& ſeqq.* Procuratoris officium eſt privatum, & vile; & quid in Camera Imperiali? *nu.* 8. Nemo invitus cogitur eſſe Procurator, bene tamen Advocatus, *num.* 9. Ille tenetur actione Mandati; non ſic Advocatus, *num.* 10. Procurator ad lites ſit dominus litis poſt ejus conteſtationem, non ſic Advocatus, *num.* 11. De facto plerumque Advocati partium ſimul conſtituuntur harum Procuratores, *num.* 12. Procuratorum diviſio, & diſtinctio, quæ? *nu.* 13. *& ſeqq.* Procuratores ad lites, ſeu judiciales; & Procuratores ad negotia, ſeu extrajudiciales, qui? *nu.* 13. Et quomodo differant? *nu.* 14. *&* 15. Procurator generalis, & ſpecialis, quis? *num.* 16. Procurator ſimpliciter ad lites conſtitutus, cenſetur generalis, *ibid.* Procurator generalis adjectâ clauſulâ, *cum libera*, & generalis ſimpliciter quis? *num.* 17. Et quæ poteſtas utriuſque, *nu.* 18. *&* 19. Procurator *cum libera*, an poſſit donare? *num.* 18. Procurator in rem alienam, & Procurator in rem ſuam quis? *num.* 20. Iſte ſolum improprie dicitur Procurator, *num.* 20. Procurator verus, & falſus, quis, *n.* 22. Procuratores ſimpliciter conſtituti, & Procuratores in ſolidum conſtituti, qui? *nu.* 23. *&* 24. Procurator an, & quomodo differat à ſyndico? T. 39. *n.* 3. *&* 4

1. Procuratorem conſtituere quilibet poteſt, qui non reperitur prohibitus, T. 38. *nu.* 25. Idque exemplificatur, *nu.* 26. Procuratorem conſtituere nequit Pupillus, vel Minor ſine Tutoris, vel Curatoris authoritate, *nu.* 27. *&* 28. Filiusfamilias captus ab hoſtibus &c. an conſtituat Procuratorem? *num.* 29. Excommunicati an poſſint conſtituere Procuratorem? *nu.* 30. *& ſeqq.* Procurator judicialis, an, & quando poſſit conſtituere, ſeu ſubſtituere alium Procuratorem? *nu.* 33. *& ſeqq.* Procurator quando ſiat dominus litis? *cit.* T. 38. 36. *&* n. 109. Præſertim in cauſis, ubi ſummarie, ac de plano conceditur? *num.* 37. Procurator extrajudicialis poteſt alium liberè deputare, *nu.* 38. Demptis certis caſibus, *nu.* 39. 40. *&* 41.

1. Procurator quis poſſit, vel non poſſit conſtitui? T. 38. *num.* 42. *& ſeqq.* Plures ſunt perſonæ, quæ per Canones, vel Leges prohibentur conſtitui Procuratores, *num.* 47. *& ſeqq.* Ut Religioſi ſine licentia Prælati, *num.* 48. Et infames, ſaltem ſecundum Canones, *num.* 49. *&* 50. Impuberes, ac Minores ſeptemdecim annis, *nu.* 51. Fœminæ exceptis certis caſibus, *nu.* 52. Milites, *nu.* 53. Abſentes Reipublicæ cauſâ, & inviti &c. *nu.* 54. Potentiores alienarum litium Redemptores, Perſonæ illuſtres &c. *nu.* 55. Procurator debet conſtitui certus; alias non valet talis conſtitutio, *num.* 56. Idque variè probatur, *num.* 57. Valet tamen poteſtas data Procuratori de ſubſtituendo alio, nullâ certâ perſonâ expreſsâ, *n.* 58.

Procurator in quibus cauſis poſſit, vel non poſſit intervenire? T. 38. *nu.* 51. *& ſeqq.* Poteſt is intervenire in omnibus cauſis, ubi hoc non reperitur prohibitum, *num.* 59. Specialiter in cauſis civilibus, tum temporalibus, tum ſpiritualibus, *n.* 60. *&* 61. Non tamen in cauſis criminalibus criminaliter motis, *n.* 62. *& ſeq.* Saltem quando venit imponenda pœna capitalis, vel alia pœna major relegatione, *num.* 63. Quod limitatur, *num.* 64. Ubi ſolum eſt imponenda relegatio, vel alia pœna minor, tunc etiam in criminalibus admittitur Procurator, *n.* 62. *&* 65. Procurator an admittatur, quando vir accuſat uxorem de crimine adulterii? *num.* 64. In contrahendo matrimonio, an de facto, & qua ratione, poſſit intervenire Procurator? *num.* 67 *& ſeq.* Procurator ad contrahendum matrimonium datus, non poteſt alium ſubſtituere, *num.* 70. Nec validè contrahit poſt Mandatum revocatum, licet ignoret revocationem, *n.* 71.

1. Procuratori incumbit probare, ſe eſſe talem, aliquin poteſt puniri, T. 38. *num.* 76. Quid, ſi Dominus ſcivit, Procuratorem ſuo nomine agere, & non contradixit? *nu.* 77. Vel ſi Dominus cuipiam tradidit inſtrumenta, ſeu Jura ſua? *n.* 78. In Procuratore an requiratur ſpeciale mandatum? *nu.* 79. *& ſeqq.* Quid, ſi dubitetur de mandato Procuratoris ad agendum, vel ejus validitate? *n.* 84. Aut certum ſit, quòd quis non habeat mandatum? *nu.* 85. Mandatum Generale Procuratori datum, quam poteſtatem ei tribuat? *num.* 86. *& ſeqq.* Procurator ſimpliciter conſtitutus ad agendum, intelligitur etiam datus ad defendendum, ſeu reſpondendum, *n.* 88. *&* 89. Solvitur inſtantia, *num.* 90. Vide ſuprà ℣. *Mandatum procuratorium.*

Procurator generaliter conſtitutus ad omnia, etiamſi mandatum exigat ſpeciale, quid poſſit? T. 38. *nu* 91. *& ſeqq.* Si aliqua eorum ſunt expreſſa, poteſt Procurator exequi etiam cætera, *nu.* 92. Dummodo non ſint graviora expreſſis; idque exemplificatur, *nu.* 93. *&* 94. Referuntur plures caſus, in quibus Procurator procedere nequit, abſque ſpeciali mandato, *num.* 93 *&* 95. *ac ſeqq.* Sic requiritur ſpeciale mandatum in matrimonio contrahendo, licèt non in aliis cauſis matrimonialibus, *num.* 96. Requiritur etiam ſpeciale mandatum, ut Procurator poſſit opponere crimen, ſeu defectum contra perſonam Electi, ſeu Proviſi de Beneficio, *n.* 93. *&* 97. Item ad appellandum contra electionem, poſtu-

lationem, ſeu proviſionem alicujus, *num.* 97. Item ad præſtandum juramentum calumniæ, & de veritate dicenda, *num.* 98. Item in deferendo juramento ad deciſionem litis, *n.* 99. In tranſigendo, ac paciſcendo de rebus Domini ſui, *num.* 100. In compromiſſo per ipſum ineundo, *n.* 101. In impetratione Reſcripti ad lites, *n.* 102. Ac in petendo reſtitutionem in integrum, *n.* 103. *&* 104.

1. Procurator non præjudicat Domino, ſi extra fines mandati quid egerit, T. 38. *n.* 107. Aliàs ratum eſt, quod ab eo agitur vi mandati, *nu.* 106. Procurator acquirit ſibi actiones &c. *n.* 108. Fitque poſt litem conteſtatam Dominus litis, & cur? *num.* 109. Procurator, an teneatur de leviſſima culpa? *n.* 112. Quas expenſas repetat à Domino? *nu.* 113. *&* 114. Verba ſententiæ condemnatoriæ, an ſint concipienda in perſonam Procuratoris præſentis, vel Domini abſentis? *n.* 115. *&* 116. *ac ſeq.* Procuratoris negligentia, vel dolus, utrùm noceat Domino? *num.* 119. *&* 120. *ac ſeq.* An etiam confeſſio, aut error Procuratoris noceat Domino? *nu.* 125. *&* 127. Contra Procuratorem negligentem, aut doloſum, competit Domino actio Mandati directa, *nu.* 128. Et ſi Procurator non eſt ſolvendo, conceditur reſtitutio in integrum Domino petenti, *n.* 129.

Procuratoris officium quinque potiſſimùm modis finitur; quibus? T. 38. *n.* 130. *& ſeqq.* Procurator ſuccumbens tenetur appellare, vel Domino denunciare, *n.* 131. Per mortem Domini, an & quando finiatur officium Procuratoris, *nu.* 132. 133. *&* 134. Procurator tum Judicialis, tum extrajudicialis, re integrâ liberè à Domino revocatur: ſecus re non integrâ, niſi ſubſit cauſa, *n.* 136. *&* 137. *ac ſeqq.* Res integra, quamdiu dicatur? *n.* 138. Cauſæ juſtæ revocandi Procuratorem re non integrâ, quæ? *nu.* 139. Procurator poteſt revocari dupliciter, expreſsè & tacitè, *nu.* 140. *& ſeqq.* Prior Procurator an revocetur per conſtitutionem ſecundi? *n.* 141. Ac per hoc, quòd Dominus ſuperveniens ipſemet cauſam tractet? *nu.* 142. Renunciatione, ſeu mutuo conſenſu Domini & Procuratoris, ceſſat hujus officium, *num.* 143. Invito Domino nequit Procurator poſt ſuſceptum mandatum ſuo officio renuntiare, *num.* 144. Niſi ſubſit juſta cauſa, *num.* 145. Atque Judicis authoritas accedat, *n.* 146.

1. Procuratoris falſi exceptio poteſt ſemper objici, ac per hanc ejus geſta redduntur invalida, T. 38. *nu.* 147. *&* 148. Secùs, ſi nemo contra ejus geſta excipiat, *n.* 149. *& ſeqq.* Ratihabitio confirmat judicium agitatum cum falſo Procuratore, *num.* 150. Dummodò hic aliundè non fuerit inhabilis ad tale officium, *num.* 151. *&* 152. Dominus appellans à ſententia per falſum Procuratorem reportata, cenſetur eam rati habere, *n.* 153. Dominus poteſt ratificare proceſſum ac ſententiam per falſum Procuratorem in ſui favorem obtentam, ſi antea pars adverſa non exceperit, *num.* 154. Solvitur inſtantia contra hoc, *num.* 155. Geſta per Procuratorem revocatum regulariter valent, ſi revocatio eidem nondum fuit intimata, *n.* 156. Idemque dicendum de mandante maleficium, v. g. percuſſionem Clerici, in ordine ad incurrendam excommunicationem, *n.* 157. Fallit iſthud in Procuratore ad contrahendum Matrimonium, *n.* 158. Et in nonnullis aliis caſibus, *nu.* 159. *&* 160. Procuratoris revocatio, ut habeat effectum ad inducendam nullitatem geſtorum per ipſum, quibus ſit intimanda? *n.* 161. *& ſeqq.* Quid ſi Procurator inquiſitus celet revocationem ſui mandati? *num.* 167. Procuratoris conſtitutio, ſi ſiat ex gravi metu, an valeat? T. 40. *n.* 74.

2. Procurator invitus poſt litem conteſtatam revocari nequit, &c. T. 5. *n.* 34. Per Procuratorem, an & qualiter poſſit præſtari juramentum calumniæ? T. 7. *nu.* 35. *& ſeqq.* Procurator jurans in animam Principalis, vel in animam ſuam, quomodo debeat verba concipere? *n.* 37. Ad illud requiritur mandatum ſpeciale Principalis jurandi in tali cauſa, *num.* 38. Dummodò Principalis non longè ſit abſens, puta, ultra mare, *n.* 39. Procurator ejuſmodi duplex juramentum calumniæ deponere debet; & quale? *n.* 40. Explicatur ſententia aſſerentium, poſſe juramentum calumniæ præſtari per Procuratorem, habentem generale duntaxat mandatum, *num.* 41. Procurator novus ab altero conſtitutus, etiam tenetur jurare de Calumnia, *n.* 42. Procuratoris confeſſio, utrumque præjudicet Domino? T. 18. *num.* 90. *& ſeqq.* Confeſſio Procuratoris an poſſit revocari? *num.* 93. *& ſeqq.* Vide ſuprà ℣. *Confeſſio.* Procurator poteſt facere poſitiones, quando ad hoc habet ſpeciale mandatum: aliàs non, T. 18. *nu.* 220. Utrumque ad hoc ex parte Procuratoris requiratur mandatum ſpecialiſſimum? *n.* 221. Procurator non poteſt eſſe teſtis in cauſa, in qua procurator fuit, T. 20 *num.* 189. Procurator, contra quem fertur ſententia, debet appellare &c. T. 28. *n.* 161. Aliàs nocet Domino ſuo, *n.* 162.

3. Procuratio Eccleſiaſtica quid? T. 39. *n.* 49. Tenentur ad eam omnes Eccleſiæ ac Monaſteria Viſitationi ſubjecta, *n.* 50. Exceptis Oratoriis privatis, *nu.* 51. Et Eccleſiis pauperibus. *n.* 52. Atque Civitatis, ubi Epiſcopus ſedem habet, *n.* 54. Hoſpitalia, & alia loca pia pro pauperibus erecta non tenentur ad procurationem, *n.* 55. Procuratio quænam comprehendat? *num.* 56. Debetur tantùm moderata, *n.* 57. Licitum eſt loco Procurationis pecuniam accipere, *n.* 59. *& ſeqq.* Intuitu Procurationis nullus poteſt munus, etiam gratis oblatum accipere, *nu.* 61. Procuratio an & quomodo tolli poſſit conſuetudine? *n.* 62. *& ſeq.*

5. Procurare votum pro ſe, vel pro tertio an, & quomodo, præſertim Legati Principum valeant abſque ſimonia? T. 3. *n.* 140.

R. J. Procurator indebitum ſolvens, ſibi imputet, C. II. R. LXXXVI. *n.* 5.

Procurator, re adhuc integra, poteſt mutari, C. II. R. XXXIII.

Procurator, per inſtitutionem alterius tacitè cenſetur revocatus, C. II. R. LII. *n.* 10.

Procuratoris officium de jure non reputatur honoriſicum, C. II. R. LXXXVII. *n.* 8.

Procuratoris uſus perquam neceſſarius eſt, C. II. R. LXVIII. *n.* 3. V. etiam verbo *Alius.*

PRODESSE.

R. J. Prodeſſe quod alicui prodeſt, & alteri non nocet, non prohibetur, C. II. R. LVI. *n.* 8.

PRODITORIUM.

3. Proditorium Homicidium. Vide *Homicidium Proditorium.*

PRODUCTIO.

2. Productio teſtium, quando, & qualiter fieri debeat? T. 20. *n.* 412. *& ſeqq.* Ea regulariter fieri debet citatâ parte adverſâ, *n.* 418. *& ſeqq.* Fallit in certis caſibus. *n.* 422. *& ſeqq.* Excommunicari poteſt, qui impedire præſumit productionem teſtium, *nu.* 431. 432. *&* 434. Judex ex officio providere debet, ne impediatur productio teſtium, *n.* 432. Quid agendum, ſi teſtes producendi, alienæ ſint jurisdictionis? *n.* 433. *& ſeqq.* Debet tunc citatio eorum expediri per litteras *Mutui Compaſſûs*, *ibid.* His non indiget Epiſcopus in cauſis Eccleſiaſticis, citans teſtes Laicos ſuæ Diœceſis; & cur? *num.* 434. Quòd ſi teſtes perſonaliter venire nequeant, concedenda eſt alteri Judici *Remiſſoria*, *n.* 435. Vide infrà ℣. *Remiſſoria.* Teſtes è longinquo cujus ſumptibus ſint producendi?

ducendi? T. 20. num. 438. & seqq. Vide infrà, ℣. Testes quando.
2. Productiones testium regulariter solùm tres fieri possunt: quarta verò nonnisi cum solemnitate Legali admittitur, T. 20. nu. 445. Solemnitas ista Legalis declaratur, n. 447. & seqq. An per ly Productionem, oporteat hic intelligere Dilationem? nu. 450. Si quarta productio testium fuerit concessa sine solemnitate Legali, nemine contradicente, valent attestationes, nu. 451. Secùs, si fuerit contradictum, & appellatum, n. 452. Testes semel producti, an iterùm in eadem causa produci valeant? n. 453. & seqq. Post publicationem attestationum, & didicita testificata, nequit pars super eisdem articulis reproducere priores testes, nec alios producere; & cur? n. 457. Etiamsi didicisset testificata statim post primam, vel secundam productionem testium, n. 458. Demptis certis casibus, n. 459. In causa appellationis, an post didicita testificata possint priores, vel novi testes produci? n. 460.
Productio Instrumentorum, quid? T. 22. n. 229. Et quando fieri possit? ibid. Vide suprà ℣. Instrumentorum productio.

PROFESSIO.

1. Professio Fidei, à quibus fieri debeat? T. 1. n. 152. & seqq. Vide suprà ℣. Fidei professio. Professio Religiosi, & metu injustè incusso emissa, ipso jure est irrita, T. 40. n. 57. Adversus professionem Religiosam minor nunquam restituitur, T. 41. n. 89. Benè tamen, ut si allegaverit nullitatem ejus in odiosis, n. 90. Restitutio hæc adversus lapsum quinquennii, à solo Papa potest concedi, n. 91. Solvitur instantia, n. 92.
3. Professio Religiosa quid? T. 31. n. 157. Alia est expressa, alia tacita, nu. 158. Ad valorem Professionis requiritur ætas annorum sexdecim, nu. 159. Annus probationis integer, num. 160. Item ut fiat sine metu gravi incusso, nu. 161. Adducuntur ea, quæ gravem metum causant, n. 162. An & quando inter illa censeatur metus reverentialis, nu. 164. & seqq. Ad valorem insuper requiritur acceptatio habentis potestatem recipiendi ad Professionem, n. 167. Potestas hæc cui competat? n. 168. & seqq. Ratihabitio subsequens quando locum habeat? n. 170. Ad Professionem expressam non requiritur certa verborum forma, n. 171. Potest fieri etiam scriptis, & signis, n. 172. Etiam per Procuratorem, n. 174. Ac sub conditione: Et quomodo? n. 175. Professio & nomen Professentis debent annotari, n. 173. Professio ex justa causa differri potest ultra annum, n. 181. Et in articulo mortis ante finitum annum fieri, n. 182. Quæ tamen Novitium revalescentem non obligat: Parit ei nihilominus Indulgentias plenarias, & alias gratias, n. 183.
3. Professio tacita quid? T. 31. n. 158. Quomodo olim fiebat? n. 177. Inducitur etiamnum post Concilium Tridentinum, nu. 178. & seq. Ut tamen consistat, requirit certas conditiones, n. 180.
Professio Monialium licitè fieri non potest ante examen Episcopi, T. 31. n. 184. Facta tamen subsistit, num. 185.
Professionis Religiosæ effectus, T. 31. nu. 186. & seq. Professio est vinculum indissolubile, n. 186. Tollit omnes pœnas peccatorum, & dat Indulgentias plenarias, n. 187. Extinguit omnia vota antea facta, n. 188. Auffert Irregularitatem ex natalibus, num. 189. Dirimit sponsalia, & Matrimonium ratum, n. 190. Liberat à patria potestate in odiosis, n. 191. Inhabilem ad actus temporales reddit habilem, nu. 192. Impedit exhæreditationem, n. 193.
Professio Religiosa invalida quando, & quomodo impugnari & contra eam reclamari valeat? T. 31. n. 194. & seqq. Ad reclamandum contra Professionem requiruntur certæ conditiones, & quæ? Reclamatio debet fieri intra quinquennium, nu. 200. Post quinquennium quando, & quomodo quis audiatur? num. 204.
3. Professio invalida an & quomodo ratificari possit ac debeat? T. 31. n. 205. & seqq. Qui certò scit, se nulliter professum esse, & probare non potest, nec auditur, non tenetur Professionem ratificare, sed in occulto discedere & dimitti potest, nu. 205. Nudè asserenti, etiam juranti non creditur, nisi circumstantiæ fidem mereantur, n. 207. Nulliter Professio, si absque scandalo discedere nequit, quid faciendum? n. 208. & seq. Potest interea percipere alimenta, & ferre suffragia, n. 210. Nulliter Professus, si Professionem ratificare non vult, tenetur discedere, quam primùm sine scandalo potest, n. 211. Quid faciendum dubitanti an validè professus sit? n. 212. Professio ratificari potest tacitè & expressè, n. 213. Ad valorem ratificationis requiritur, quòd ratificans sciat priorem Professionem esse nullam, n. 215. & seq. Consensus novus Religionis ad ratificationem non requiritur, si Professio solummodo fuit nulla ex defectu consensûs in Profitente, n. 217. & seqq. Neque requiritur, si ex alia causa fuit nulla, n. 219. & seqq. Doctrina practica pro ratificantibus Professionem, n. 224. & seqq.
Professio quæ fit finito anno, cui tantùm hora deest, invalida est, T. 31. n. 98.
4. Professio Religiosa an, & quando solvat sponsalia? T. 1. n. 223. & seqq. Dirimit Matrimonium contrahendum & contractum nondum consummatum, T. 6. num. 23.
R. J. Professio. Vide Religiosa.

PROFESSOR.

5. Professores Theologiæ, & Juris quibus gaudeant privilegiis, præsertim circa perceptionem fructuum Beneficii, etiam dum absunt? T. 5. n. 14. & seqq. An, & quomodo pro licentia docendi, vel ipsa Lectione, aut Professura aliquid temporale accipere possint? T. 18. & seqq.
R. J. Professores fiunt nobiles docendo 20. annis, C. II. R. LXI. n. 5.

PROHIBITIO, PROHIBITUM, PROHIBERE.

1. Prohibitum intelligitur, quod non reperitur concessum, declaratur, T. 3. n. 33. & 34. Prohibitorium Edictum, quod? n. 35.
R. J. Prohibitio, si quid prohibetur, prohibentur omnia sequentia ex illo, non verò media ad illud, C. II. R. XXXIX. n. 2.
— multa prohibentur fieri quæ facta tenent, ib. n. 3.
— quod unâ viâ prohibetur alicui ad id non debet alia via admitti, C. II. R. LXXXIV. n. 3.
Prohibere quis dicatur, C. II. R. LVI. n. 2.
Prohiberi potest aliquid absolutè, vel quoad modum, C. II. R. LXXXIV. n. 2.
Prohibita de jure in favorem tertii servanda sunt, & juramento firmentur, C. II. R. LVIII. n. 4.

PROLES.

3. Proles à quo parentum nutrienda? T. 33. n. 6.

PROMISSIO, PROMISSUM.

3. Promissio Beneficii non vacantis. Vide Concessio, ac Promissio Beneficii non vacantis.
4. Promissio ad sponsalia qualis requiratur, & sufficiat, præsertim quoad fictionem? T. 1. n. 5. & seqq.
Promissio illicitorum nullam inducit obligationem, T. 1. n. 19.

R. J. Promissa servare humano commercio omnino congruum est, C. II. R. XXI. n. 7.
— in malis promissis fides non est servanda: & quænam mala promissa dicantur, C. II. R. LXIX. num. 2. 6. &c.
R. J. Promissum etiam juratum, non obligat, si pars altera fidem, seu conditionem, non servet, C. II. R. LXXV. num. 6.

PROMULGATIO.

1. Promulgatio legum requiritur ad earum obligationem, T. 2. num. 105. & seqq. Sive ea fiat voce Præconis, sive per scripturam, nu. 106. Solvuntur objectiones notabiles, num. 107. & seq. Qualis promulgatio requiratur ad rationem legis? nu. 110. & seqq. Leges Imperiales debent promulgari in cujuslibet Provinciæ Metropoli, numer. 111. Neque obligant, nisi post lapsum duorum mensium, ibid. Fallit hoc in Statutis inferiorum Principum, vel Civitatum, num. 112. & 113. Aut quando in lege aliud tempus est expressum, num. 114. Lex, sive Constitutio Pontificia Romæ promulgata, an obliget pro toto Mundo absque alia promulgatione in Provinciis, vel Diœcesibus? nu. 117. & seqq. Refertur sententia affirmativa unà cum suis fundamentis, num. 118. & seqq. Sententia negativa tenetur à pluribus Authoribus, num. 125. Hujusque rationes, num. 126. & seqq. Quid in praxi attendendum? num. 132. & seqq. Promulgari an debeat interpretatio authentica legis, ut obliget? T. 2. num. 373. & seqq.
3. Promulgatio Legis Romæ facta sufficit ad obligandum ubique, T. 49. num. 86. & seq.

PROPINQUITAS.

4. Propinquitas gradûs necessariò est exprimenda in supplicatione pro dispensatione, si Oratores inæqualiter distant, A. num. 166. & seqq. Probatur ex Bulla Pii V. & aliis fundamentis, n. 168. & seqq.

PROPRIETARIUS, PROPRIETAS.

2. Proprietas plena, quæ? T. 12. nu. 22. Proprietas quomodo differat à possessione? num. 27. & seqq. Nihil habet commune cum possessione, num. 28. 29. & 251. Vide suprà ℣. Possessio. Sententia lata super proprietate rei, absorbet sententiam super possessione latam pro adversario, T. 12. num. 37. Proprietas & Dominium, important propemodùm idem, numer. 31. Nisi quod Dominium sit terminus magis amplus, num. 32. Proprietatis effectus, est possessio, num. 36. & seqq. Ob notorium defectum proprietatis, spoliatus non restituitur; & qualiter hoc intelligendum? T. 13. nu. 76. 77. & seqq.
3. Proprietarius in Religione quando quis sit? T. 35. n. 19. Proprietarii pœnæ quæ? num. 21. & seq.

PRORROGATIO.

2. Prorogatio Jurisdictionis, quid? T. 2. num. 122. Et qualiter fiat? num. 123. Fit quatuor præcipuè modis, videlicet de persona ad personam, num. 124. & 125. De re ad rem, num. 126. De tempore ad tempus, num. 127. Et de loco ad locum, num. 128. Ad prorogationem jurisdictionis requiruntur quatuor conditiones; & quæ? num. 129. & seqq. Jurisdictio delegata potest prorogari quoad accidentalia, num. 134. An Clerici possint in se prorogare jurisdictionem Judicis non sui? num. 139. & seqq. Etiam Laici? num. 140. Prorogatio Jurisdictionis hodie in utroque Foro rarò admittitur, num. 142.
5. Prorogatio termini Reo, vel Advocato petenti concedi debet, T. 1. num. 349.

PROTESTATIO.

1. Protestatio contraria facto non relevat, T. 1. nu. 218. & 219. Protestatio contraria facto, quæ? n. 218. Protestatio Auctoris, scripta sua judicio Ecclesiæ submittentis, utiliter libris apponitur, num. 215. Alia protestatio Auctorum scribentium de Vita & Miraculis nondum Beatificatorum, num. 216. & 217.
2. Protestatio contraria facto, non relevat, T. 5. nu. 11. & 12. Protestatio non contestandi litem, quando locum habeat? num. 13. Vide suprà ℣. Litis contestatio.
5. Protestatio contra pœnam sanguinis an & quando fieri possit, ac debeat ad evitandam Irregularitatem in accusatione criminali, T. 12. num. 76. & num. 82.

PROTOCOLLUM.

2. Protocollum, quid? T. 22. nu. 34. Dicitur etiam Liber, in quo originalis scriptura instrumentorum continetur, num. 35. Protocollo, si omnia requisita habeat, plena fides adhibetur, nu. 36. Adeò, ut in dubio magis sit standum Protocollo, quàm Instrumento inde desumpto, num. 37. & 38. Ad Protocollum, ut plenè probet, quæ requirantur? T. 22. num. 38. & seqq. Protocollum, ut plenè probet, quæ requirantur? T. 22. num. 38. & seqq. Notarius Protocollum conficiens, debet esse rogatus à partibus, ac per se audire negotium &c. nu. 39. In Protocollo debent gesta clarè esse descripta, nu. 40. Ad illud requruntur omnia, quæ debent intervenire in publico Instrumento, num. 41. Protocollum an debeat publicari, seu prælegi partibus? num. 42. & seq. Protocollum Notarii, cui aliqua ex requisitis desunt, adhuc semiplenam facit probationem, num 44. Utrum unus Notarius possit in publicam formam redigere Instrumentum juxta notas in Protocollo alterius repertas? num. 45. 46. & seqq. Notarius Protocollum penes se habere debet, n. 53. Protocollum, Nota, & Abbreviatura, idem sunt, num. 56. Ex schedulis penes Notarium defuncti repertis, quando possit confici publicum Instrumentum? num. 57. 58. & 40.

PROVINCIA.

1. Provincia, quæ dicatur secundum Canones? P. n. 197. Et quæ secundum Leges? ibid.
2. Provinciæ nomine, quid intelligatur? T. 26. num. 152. Præsentes, & absentes dicuntur, qui in eadem, vel diversis Provinciis habitant, num. 151. & seqq.

PROVISIO.

1. Provisio, & Collatio Beneficii, an idem sint? T. 3. num. 97. & T. 6. num. 16. Provisio est nomen satis latum, comprehendens sub se omnes modos providendi Ecclesiis, cit. T. 6. num. 16. An, & quando sub se comprehendat electionem? n. 17.
3. Provisio Beneficii quid? T. 5. num. 125.

PROVOCATIO.

2. Provocatio est quid generalius appellatione, T. 28. num. 10.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

PUBES.

2. Pubes minor viginti annis, non potest esse testis in causis criminalibus; benè tamen in civilibus, T. 20. *num.* 80. Nisi hæ fuerint arduæ, magnique prædjudicii, *num.* 81. Aut causæ criminales sint difficilis probationis &c. *num.* 82. Pubes major viginti annis, non repellitur à testimonio etiam in causis criminalibus, *n.* 83.
4. Puberes & impuberes qui? T. 2. *num.* 2.

PUBLICUS.

3. Publicus Latro quis sit? & quando careat Asylo? T. 49. *n.* 90. *& seqq.*
4. Publicæ honestatis impedimentum quid sit? T. 4. *num.* 10. Oritur ex sponsalibus de futuro, & Matrimonio rato, *num.* 11. De Jure antiquo dirimebat usque ad quartum gradum, *nu.* 12. Jure novo autem ex sponsalibus de futuro validis ultra primum gradum se non extendit, *nu.* 13. Ex invalidis nullatenus consurgit, *ibid.* Proveniens ex Matrimonio rato dirimit usque ad quartum gradum, *numer.* 14. Ex sponsalibus de futuro ortum valet, etsi sponsalia postea solvantur ex aliqua causa, *nu.* 15. Vel mutuo consensu, *num.* 16. Probatur ex declaratione Cardinalium, *num.* 17. Solvitur objectio, *num.* 18. Ex sponsalibus gravi metu injustè incusso initis non oritur, *num.* 19.
Publicæ honestatis impedimentum Papa ex quavis causa à quovis per dispensationem tollere solet, A. *nu.* 135. Ut ritè dispensetur, quænam exprimi debeant? *num.* 199.
5. Publicum quid, & quotuplex? T. 1. *n.* 243.
Publica crimina publicè puniri debent, T. 1. *n.* 65.
Publica & privata crimina in Ordine nostro quæ? T. 1. *num.* 117.

PUBLICATIO.

1. Publicatio scrutinii, quæ? T. 6. *num.* 285. Et quomodo fiat? *num.* 286. Publicatio electionis communis, seu capitularis, quæ? *num.* 287. Quibusque verbis fieri soleat? *num.* 288. Publicatio legum. Vide suprà ☞. *Promulgatio legum.* Publicatio resignationis Beneficiorum qualiter sit facienda? T. 9. *nu.* 127. *& seqq.* Vide infrà ☞. *Renunciationes Beneficiorum.*
2. Publicatio attestationum, quid, & qualiter fiat? T. 19. *n.* 148. *& seqq.* Vide suprà ☞. *Attestationum publicatio.*

PUER.

5. Puerorum delicta non subjacent pœnæ Criminali, si adhuc sunt infantes, T. 23. *num.* 1. Vel infantiæ proximi, *nu.* 2. Benè verò pubertati proximi, ita tamen, ut à pœna capitali sint immunes, *num.* 3. Nisi crimen prorsus enorme committant, *num.* 4. Minores ordinariè pœnâ affici possunt, regulariter tamen mitiùs puniuntur, *n.* 5. Ob peccata omissionis nullam criminalem pœnam incurrunt Minores, nisi ex dolo delinquant, *n.* 5.

PUPILLUS.

1. Pupillus sine Tutoris authoritate meliorem suam conditionem facere potest, non deteriorem, T. 2. *num.* 316.
2. Pupillus absque Tutoris authoritate, non habet legitimam personam standi in Judicio, T. 1. *nu.* 154. *& seqq.* Quid, si Pupillus sine interventu Tutoris agere tentavit, & sententia pro ipso, vel contra ipsum lata est? *num.* 162. Pupilli regulariter excluduntur à ferendo testimonio in quacunque causa, T. 20. *numer.* 72. Ac etiam in Testamentis, *num.* 73. Contra ætatem pupillarem non currit præscriptio, T. 26. *numer.* 44. Res pupillaris præscribi non potest, *ibid.* Vide suprà ☞. *Miserabiles personæ.*
3. Pupillus non potest repudiare Legatum, T. 10. *num.* 44.
R. J. Pupillus contrahens sine authoritate Tutoris cum majori non obligatur, C. II. R. XII. *num.* 8.
R. LXXV. *n.* 12.
— non potest adire sine tutore hæreditatem etiam pinguem, C. II. R. LXI. *n.* 6.
— cum Pupillo contrahens ex ignorantia facti, quomodo excutietur? C. II. R. LXXXII. *n.* 5.

PURGATIO.

2. Purgatio Canonica, qualiter fieri debeat? T. 19. *num.* 134. Si plenè probatur Reum deliquisse, non auditur is volens probare, se non deliquisse, mediante purgatione canonicâ, *ibid.* In purgatione canonicâ plures requiruntur testes, quàm duo; & cur? T. 20. *n.* 241. In purgatione canonicâ admittuntur testes de credulitate, T. 20. *n.* 353.
5. Purgatio Canonica quid sit, & quomodo fieri debeat? T. 34. *n.* 31. *& seqq.* Olim fiebat per juramentum ad sepulchra, vel Reliquias sanctorum, *num.* 2. Vel per sumptionem Eucharistiæ, *num.* 3. Hodiè verò fit per juramentum purgandi, *num.* 4. Et quorundam Compurgatorum, ita ut ille de veritate, hi verò de credulitate jurent, *n.* 5. Peregrino creditur sine Compurgatore, *num.* 6. Purgatio Canonica nonnisi à competenti Judice indici potest, *n.* 7. Ad quam indicendam requiritur, ut quis de crimine sit diffamatus, & suspectus, *nu.* 8. Et fama ortum non habeat à malevolis, *num.* 10. Ac crimen, vel innocentia aliter probari non possit, *num.* 11. Ipsumque crimen non sit notorium, *num.* 12. Et diffamata persona sit aliis fide digna, *num.* 13. Potest indici purgatio Canonica, vel ex officio, vel ad instantiam partis, *num.* 14. Non solùm super crimine, sed etiam super macula, defectu, aut impedimento, *n.* 15.
Purgationis Canonicæ effectus, T. 34. *num.* 16. *& seqq.* Deficiens in illa punitur, ut Reus: & qualiter? *ibid.* Ritè eam perficiens statim est absolvendus, *num.* 17. Et ordinariè de tali crimine non amplius potest accusari, *num.* 18. Nisi nova indicia emergant, vel Accusator suam prosequatur injuriam, *nu.* 19. Purgatio Canonica hodie ferè abiit in defuetudinem, excepto Officio Inquisitionis, *num.* 20.
Purgatio vulgaris quid? T. 35. *num.* 1. Est illicita, & reprobata à Jure, *nu.* 2. Solvuntur objectiones, *num.* 3. *& seqq.*

PURIFICATIO.

3. Purificatio post partum quid constitutum in SS. Canonibus habeat? T. 47. *num.* 1.

Q.

QUÆSTIO.

2. QUæstio quomodo differat à causa? T. 1. *num.* 15. Quæstio facti, & Quæstio juris, quæ? *num.* 16. Quæstio præjudicialis debet cognosci ante aliam, cui præjudicat, *n.* 13. Quæstio alia est præjudicialis respectu proponentis, seu eligentis, *num.* 15. Alia respectu adversarii, *num.* 16. Et alia respectu Processûs; & quomodo? *nu.* 17. An si Reus con-

tra Actorem opponat spoliationem, prius debeat tractari quæstio, seu causa spolii? *num.* 18. *& 19.* Sive eam apponat in modum exceptionis, *num.* 19. Sive per viam actionis, reconveniendo videlicet Actorem super spoliatione, *n.* 20.
Quæstio incidens (penultimâ correptâ) & emergens, quid? *num.* 21. Quæstio incidens (penultimâ productâ) sumitur tripliciter, *num.* 22. Qualiter, & quomodo differat ab emergenti? *num.* 23. 24 *& 25.* Super quæstione incidenti, ac emergenti quando sit pronunciandum? *num.* 26. *& 27.* Et quando non? *num.* 26. 28. *& 29.* Quid, si Quæstio incidens sit tractanda coram alio Judice? *num.* 30. *& seq.* Incidente quæstione merè spirituali Judex sæcularis nequit de ea cognoscere, ne quidem accessoriè, *num.* 31. *& 32. & seqq.*
R. J. Quæstiones sumuntur pro Tortura, C. I. R. VI. *num.* 1.

QUALITAS.

1. Qualitates Rescriptis Pontificiis insertæ, inde non probantur: secùs de superscriptionibus, P. *n.* 111. Qualitates in eligendis requisitæ, quæ? T. 6. *num.* 204. *& seqq.* usque ad *num.* 334. Qualitates quæ requirantur in præficiendis, seu promovendis ad Beneficia Ecclesiastica? T. 14. *nu.* 2. *& 3. ac seqq.* Si Papa rescribit pro non habente debitas qualitates, an & quando talis sit instituendus in Beneficio? *num.* 4.
2. Qualitas alia est homini intrinseca, alia extrinseca, T. 23. *num.* 41. Vide suprà ☞. *Idoneitas.*

QUANTI.

3. Quanti minoris Actio. Vide *Actio quanti minoris.*

QUARTA.

1. Quarta Decimationum est de Lege Diœcesana, T. 31. *num.* 97. Quarta Mortuariorum, seu Funeralium, spectat ad Legem Diœcesanam, *nu.* 98. An ab hac eximantur Monasteria? *n.* 99. *& 100.*
3. Quarta funeralis. Vide *Portio Canonica ratione sepulturæ.*

QUERELA.

2. Querela est cognoscenda ab eodem Judice, qui sententiam tulerat, T. 27. *nu.* 137. Sententia, quæ non transit in rem judicatam, post lapsum decem dierum non potest revocari per viam appellationis, sed solùm per viam querelæ; & quomodo istud fiat? *num.* 135. 136. *& seqq.*

QUI, QUICUNQUE, QUOD.

1. *Qui citò dat, bis dat*, qui ratione? T. 3. *numer.* 191.
3. *Quicunque* dictio comprehendit omnia, T. 5. *numer.* 554.
R. J. Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra, C. II. R. LV. *numer.* 1. 2. *&c.* Hujus Regulæ fallentia. Vid. *ibid. num.* 17. *& seqq.* R. LXXVII. *num.* 1. *&c.*
Quod quisque juris in alterum statuerit vel obtinuerit, uti eo & ipse debet, T. 26. *num.* 163. Item T. 45. *num.* 65.
R. J. Quod non licet alicui suo nomine, nec alieno licebit, C. II. R. LXVII. *per tot.*
R. J. Quod semel placuit, amplius displicere non potest, C. II. R. XXI.
— 1.) Si non sit contra jus vel animam, *ibid. num.* 2.) Si liberè & scienter & 3.) Si externè placuit, *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

ibid. nu. 3. 4. *& 5.* Si alterius interfit in semel placito manere, *ibid. num.* 5.
— fallit autem 1.) in mutuo consensu, *num.* 15. 2.) superveniente causa prius incognita, *num.* 16. 3.) in iis in quibus licet de jure pœnitere, &c. *nu.* 17. usque ad 22.

QUIDAGIUM.

3. Quidagium. Quid? T. 39. *num.* 39.

QUOQUE.

3. *Quoque* dictio est continuativa, T. 31. *n.* 142.

R.

RADIX.

4. RAdix Matrimonii, & dispensatio in ea quid? A. *num.* 358.

RAPIENS, RAPINA, RAPTUS.

R. J. Rapiens Virginem volentem & consentientem, raptum verum non committit, C. II. R. XXVII. *num.* 8.
5. Rapina quid? T. 17. *n.* 11. Debet fieri circa rem alienam, *num.* 12. Mobilem, *num.* 13. fieri potest circa rem minimam, *n.* 14. Dummodo fiat injustè, *num.* 15. Et per vim, *num.* 16. Cum, vel sine armis, *num.* 17. Pœna rapinæ, si contra eam civiliter agitur, *num.* 18. Pœna rapinæ commissæ cum armis, *n.* 20. Et sine armis, *n.* 21. Rapinæ pœnæ de Jure Canonico, *num.* 22.
4. Raptus impedimentum quid? & quomodo dirimat Matrimonium? T. 1. *num.* 373. *& seqq.* Requiritur ad eum violentia raptæ illata, *ibid. & num. seq.* Potest fieri circa quamvis fœminam etiam meretricem, *num.* 375. Non item circa virum, *num.* 376. Ut dirimat, fieri debet in ordine ad contrahendum Matrimonium, *n.* 377. Quando cesset? *n.* 378.
Raptûs pœna quæ? T. 1. *num.* 379.
5. Raptus Personæ in ordine ad exercendam luxuriam quid? T. 17. *num.* 2. Debet fieri cum violentia, *num.* 3. *& seq.* Circa Virginem, vel aliam honestam fœminam, *num.* 5. De loco in locum, *nu.* 6. Libidinis exercendæ gratiâ, *num.* 7. Pœna illius, *num.* 8. *& seq.*

RASURA.

1. Rasura, vel cancellatio in loco suspecto, vitiat rescriptum, & aliud Instrumentum, T. 3. *nu.* 224. Locus suspectus rasuræ, quis? *num.* 225. Quid si fiat rasura in Narratione facti? *ibid.* Aut rasura sit modica? *numer.* 226. Vel scriptura abrasa, manu ejusdem Notarii rescripta fuerit? *num.* 227. Cautela notabilis circa hoc adhibenda, *num.* 228. Rasura vel Cancellatio, præsumitur facta ab eo, penes quem reperitur Instrumentum, nisi probetur oppositum, *num.* 230.
2. Rasura si in Instrumento sit facta, an propter eam Instrumentum possit reprobari? T. 22. *num.* 327. *& seqq.*

RATIFICATIO.

3. Ratificatio Professionis invalidæ, an, quando, & quomodo fieri possit ac debeat? T. 31. *num.* 205. *& seqq.*
4. Ratificatio actûs nullius non fit, si ignoratur actum fuisse nullum, T. 6. *n.* 13.
Ratificatio Matrimonii nulliter contracti. Vide *Revalidatio.*

PUBES.

2. Pubes minor viginti annis, non potest esse testis in causis criminalibus; benè tamen in civilibus, T. 20. *num.* 80. Nisi hæ fuerint arduæ, magnique prædjudicii, *num.* 81. Aut causæ criminales sint difficilis probationis &c. *num.* 82. Pubes major viginti annis, non repellitur à testimonio etiam in causis criminalibus, *n.* 83.
4. Puberes & impuberes qui? T. 2. *num.* 2.

PUBLICUS.

3. Publicus Latro quis sit? & quando careat Asylo? T. 49. *n.* 90. *& seqq.*
4. Publicæ honestatis impedimentum quid sit? T. 4. *num.* 10. Oritur ex sponsalibus de futuro, & Matrimonio rato, *num.* 11. De Jure antiquo dirimebat usque ad quartum gradum, *nu.* 12. Jure novo autem ex sponsalibus de futuro validis ultra primum gradum se non extendit, *nu.* 13. Ex invalidis nullatenus consurgit, *ibid.* Proveniens ex Matrimonio rato dirimit usque ad quartum gradum, *numer.* 14. Ex sponsalibus de futuro ortum valet, etsi sponsalia postea solvantur ex aliqua causa, *nu.* 15. Vel mutuo consensu, *num.* 16. Probatur ex declaratione Cardinalium, *num.* 17. Solvitur objectio, *num.* 18. Ex sponsalibus gravi metu injustè incusso initis non oritur, *num.* 19.
Publicæ honestatis impedimentum Papa ex quavis causa à quovis per dispensationem tollere solet, A. *nu.* 135. Ut ritè dispensetur, quænam exprimi debeant? *num.* 199.
5. Publicum quid, & quotuplex? T. 1. *n.* 243.
Publica crimina publicè puniri debent, T. 1. *n.* 65.
Publica & privata crimina in Ordine nostro quæ? T. 1. *num.* 117.

PUBLICATIO.

1. Publicatio scrutinii, quæ? T. 6. *num.* 285. Et quomodo fiat? *num.* 286. Publicatio electionis communis, seu capitularis, quæ? *num.* 287. Quibusque verbis fieri soleat? *num.* 288. Publicatio legum. Vide suprà ☞. *Promulgatio legum.* Publicatio resignationis Beneficiorum qualiter sit facienda? T. 9. *nu.* 127. *& seqq.* Vide infrà ☞. *Renunciationes Beneficiorum.*
2. Publicatio attestationum, quid, & qualiter fiat? T. 19. *n.* 148. *& seqq.* Vide suprà ☞. *Attestationum publicatio.*

PUER.

5. Puerorum delicta non subjacent pœnæ Criminali, si adhuc sunt infantes, T. 23. *num.* 1. Vel infantiæ proximi, *nu.* 2. Benè verò pubertati proximi, ita tamen, ut à pœna capitali sint immunes, *num.* 3. Nisi crimen prorsus enorme committant, *num.* 4. Minores ordinariè pœnâ affici possunt, regulariter tamen mitiùs puniuntur, *n.* 5. Ob peccata omissionis nullam criminalem pœnam incurrunt Minores, nisi ex dolo delinquant, *n.* 5.

PUPILLUS.

1. Pupillus sine Tutoris authoritate meliorem suam conditionem facere potest, non deteriorem, T. 2. *num.* 316.
2. Pupillus absque Tutoris authoritate, non habet legitimam personam standi in Judicio, T. 1. *nu.* 154. *& seqq.* Quid, si Pupillus sine interventu Tutoris agere tentavit, & sententia pro ipso, vel contra ipsum lata est? *num.* 162. Pupilli regulariter excluduntur à ferendo testimonio in quacunque causa, T. 20. *numer.* 72. Ac etiam in Testamentis, *num.* 73. Contra ætatem pupillarem non currit præscriptio, T. 26. *numer.* 44. Res pupillaris præscribi non potest, *ibid.* Vide suprà ☞. *Miserabiles personæ.*
3. Pupillus non potest repudiare Legatum, T. 10. *num.* 44.
R. J. Pupillus contrahens sine authoritate Tutoris cum majori non obligatur, C. II. R. XII. *num.* 8.
R. LXXV. *n.* 12.
— non potest adire sine tutore hæreditatem etiam pinguem, C. II. R. LXI. *n.* 6.
— cum Pupillo contrahens ex ignorantia facti, quomodo excutietur? C. II. R. LXXXII. *n.* 5.

PURGATIO.

2. Purgatio Canonica, qualiter fieri debeat? T. 19. *num.* 134. Si plenè probatur Reum deliquisse, non auditur is volens probare, se non deliquisse, mediante purgatione canonicâ, *ibid.* In purgatione canonicâ plures requiruntur testes, quàm duo; & cur? T. 20. *n.* 241. In purgatione canonicâ admittuntur testes de credulitate, T. 20. *n.* 353.
5. Purgatio Canonica quid sit, & quomodo fieri debeat? T. 34. *n.* 31. *& seqq.* Olim fiebat per juramentum ad sepulchra, vel Reliquias sanctorum, *num.* 2. Vel per sumptionem Eucharistiæ, *num.* 3. Hodiè verò fit per juramentum purgandi, *num.* 4. Et quorundam Compurgatorum, ita ut ille de veritate, hi verò de credulitate jurent, *n.* 5. Peregrino creditur sine Compurgatore, *num.* 6. Purgatio Canonica nonnisi à competenti Judice indici potest, *n.* 7. Ad quam indicendam requiritur, ut quis de crimine sit diffamatus, & suspectus, *nu.* 8. Et fama ortum non habeat à malevolis, *num.* 10. Ac crimen, vel innocentia aliter probari non possit, *num.* 11. Ipsumque crimen non sit notorium, *num.* 12. Et diffamata persona sit aliis fide digna, *num.* 13. Potest indici purgatio Canonica, vel ex officio, vel ad instantiam partis, *num.* 14. Non solùm super crimine, sed etiam super macula, defectu, aut impedimento, *n.* 15.
Purgationis Canonicæ effectus, T. 34. *num.* 16. *& seqq.* Deficiens in illa punitur, ut Reus: & qualiter? *ibid.* Ritè eam perficiens statim est absolvendus, *num.* 17. Et ordinariè de tali crimine non amplius potest accusari, *num.* 18. Nisi nova indicia emergant, vel Accusator suam prosequatur injuriam, *nu.* 19. Purgatio Canonica hodie ferè abiit in defuetudinem, excepto Officio Inquisitionis, *num.* 20.
Purgatio vulgaris quid? T. 35. *num.* 1. Est illicita, & reprobata à Jure, *nu.* 2. Solvuntur objectiones, *num.* 3. *& seqq.*

PURIFICATIO.

3. Purificatio post partum quid constitutum in SS. Canonibus habeat? T. 47. *num.* 1.

Q.

QUÆSTIO.

2. QUæstio quomodo differat à causa? T. 1. *num.* 15. Quæstio facti, & Quæstio juris, quæ? *num.* 16. Quæstio præjudicialis debet cognosci ante aliam, cui præjudicat, *n.* 13. Quæstio alia est præjudicialis respectu proponentis, seu eligentis, *num.* 15. Alia respectu adversarii, *num.* 16. Et alia respectu Processûs; & quomodo? *nu.* 17. An si Reus con-

tra Actorem opponat spoliationem, prius debeat tractari quæstio, seu causa spolii? *num.* 18. *& 19.* Sive eam apponat in modum exceptionis, *num.* 19. Sive per viam actionis, reconveniendo videlicet Actorem super spoliatione, *n.* 20.
Quæstio incidens (penultimâ correptâ) & emergens, quid? *num.* 21. Quæstio incidens (penultimâ productâ) sumitur tripliciter, *num.* 22. Qualiter, & quomodo differat ab emergenti? *num.* 23. 24 *& 25.* Super quæstione incidenti, ac emergenti quando sit pronunciandum? *num.* 26. *& 27.* Et quando non? *num.* 26. 28. *& 29.* Quid, si Quæstio incidens sit tractanda coram alio Judice? *num.* 30. *& seq.* Incidente quæstione merè spirituali Judex sæcularis nequit de ea cognoscere, ne quidem accessoriè, *num.* 31. *& 32. & seqq.*
R. J. Quæstiones sumuntur pro Tortura, C. I. R. VI. *num.* 1.

QUALITAS.

1. Qualitates Rescriptis Pontificiis insertæ, inde non probantur: secùs de superscriptionibus, P. *n.* 111. Qualitates in eligendis requisitæ, quæ? T. 6. *num.* 204. *& seqq.* usque ad *num.* 334. Qualitates quæ requirantur in præficiendis, seu promovendis ad Beneficia Ecclesiastica? T. 14. *nu.* 2. *& 3. ac seqq.* Si Papa rescribit pro non habente debitas qualitates, an & quando talis sit instituendus in Beneficio? *num.* 4.
2. Qualitas alia est homini intrinseca, alia extrinseca, T. 23. *num.* 41. Vide suprà ☞. *Idoneitas.*

QUANTI.

3. Quanti minoris Actio. Vide *Actio quanti minoris.*

QUARTA.

1. Quarta Decimationum est de Lege Diœcesana, T. 31. *num.* 97. Quarta Mortuariorum, seu Funeralium, spectat ad Legem Diœcesanam, *nu.* 98. An ab hac eximantur Monasteria? *n.* 99. *& 100.*
3. Quarta funeralis. Vide *Portio Canonica ratione sepulturæ.*

QUERELA.

2. Querela est cognoscenda ab eodem Judice, qui sententiam tulerat, T. 27. *nu.* 137. Sententia, quæ non transit in rem judicatam, post lapsum decem dierum non potest revocari per viam appellationis, sed solùm per viam querelæ; & quomodo istud fiat? *num.* 135. 136. *& seqq.*

QUI, QUICUNQUE, QUOD.

1. *Qui citò dat, bis dat*, qui ratione? T. 3. *numer.* 191.
3. *Quicunque* dictio comprehendit omnia, T. 5. *numer.* 554.
R. J. Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra, C. II. R. LV. *numer.* 1. 2. *&c.* Hujus Regulæ fallentia. Vid. *ibid. num.* 17. *& seqq.* R. LXXVII. *num.* 1. *&c.*
Quod quisque juris in alterum statuerit vel obtinuerit, uti eo & ipse debet, T. 26. *num.* 163. Item T. 45. *num.* 65.
R. J. Quod non licet alicui suo nomine, nec alieno licebit, C. II. R. LXVII. *per tot.*
R. J. Quod semel placuit, amplius displicere non potest, C. II. R. XXI.
— 1.) Si non sit contra jus vel animam, *ibid. num.* 2.) Si liberè & scienter & 3.) Si externè placuit, *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

ibid. nu. 3. 4. *& 5.* Si alterius interfit in semel placito manere, *ibid. num.* 5.
— fallit autem 1.) in mutuo consensu, *num.* 15. 2.) superveniente causa prius incognita, *num.* 16. 3.) in iis in quibus licet de jure pœnitere, &c. *nu.* 17. usque ad 22.

QUIDAGIUM.

3. Quidagium. Quid? T. 39. *num.* 39.

QUOQUE.

3. *Quoque* dictio est continuativa, T. 31. *n.* 142.

R.

RADIX.

4. RAdix Matrimonii, & dispensatio in ea quid? A. *num.* 358.

RAPIENS, RAPINA, RAPTUS.

R. J. Rapiens Virginem volentem & consentientem, raptum verum non committit, C. II. R. XXVII. *num.* 8.
5. Rapina quid? T. 17. *n.* 11. Debet fieri circa rem alienam, *num.* 12. Mobilem, *num.* 13. fieri potest circa rem minimam, *n.* 14. Dummodo fiat injustè, *num.* 15. Et per vim, *num.* 16. Cum, vel sine armis, *num.* 17. Pœna rapinæ, si contra eam civiliter agitur, *num.* 18. Pœna rapinæ commissæ cum armis, *n.* 20. Et sine armis, *n.* 21. Rapinæ pœnæ de Jure Canonico, *num.* 22.
4. Raptus impedimentum quid? & quomodo dirimat Matrimonium? T. 1. *num.* 373. *& seqq.* Requiritur ad eum violentia raptæ illata, *ibid. & num. seq.* Potest fieri circa quamvis fœminam etiam meretricem, *num.* 375. Non item circa virum, *num.* 376. Ut dirimat, fieri debet in ordine ad contrahendum Matrimonium, *n.* 377. Quando cesset? *n.* 378.
Raptûs pœna quæ? T. 1. *num.* 379.
5. Raptus Personæ in ordine ad exercendam luxuriam quid? T. 17. *num.* 2. Debet fieri cum violentia, *num.* 3. *& seq.* Circa Virginem, vel aliam honestam fœminam, *num.* 5. De loco in locum, *nu.* 6. Libidinis exercendæ gratiâ, *num.* 7. Pœna illius, *num.* 8. *& seq.*

RASURA.

1. Rasura, vel cancellatio in loco suspecto, vitiat rescriptum, & aliud Instrumentum, T. 3. *nu.* 224. Locus suspectus rasuræ, quis? *num.* 225. Quid si fiat rasura in Narratione facti? *ibid.* Aut rasura sit modica? *numer.* 226. Vel scriptura abrasa, manu ejusdem Notarii rescripta fuerit? *num.* 227. Cautela notabilis circa hoc adhibenda, *num.* 228. Rasura vel Cancellatio, præsumitur facta ab eo, penes quem reperitur Instrumentum, nisi probetur oppositum, *num.* 230.
2. Rasura si in Instrumento sit facta, an propter eam Instrumentum possit reprobari? T. 22. *num.* 327. *& seqq.*

RATIFICATIO.

3. Ratificatio Professionis invalidæ, an, quando, & quomodo fieri possit ac debeat? T. 31. *num.* 205. *& seqq.*
4. Ratificatio actûs nullius non fit, si ignoratur actum fuisse nullum, T. 6. *n.* 13.
Ratificatio Matrimonii nulliter contracti. Vide *Revalidatio.*

PUBES.

2. Pubes minor viginti annis, non potest esse testis in causis criminalibus; benè tamen in civilibus, T. 20. *num.* 80. Nisi hæ fuerint arduæ, magnique prædjudicii, *num.* 81. Aut causæ criminales sint difficilis probationis &c. *num.* 82. Pubes major viginti annis, non repellitur à testimonio etiam in causis criminalibus, *n.* 83.
4. Puberes & impuberes qui? T. 2. *num.* 2.

PUBLICUS.

3. Publicus Latro quis sit? & quando careat Asylo? T. 49. *n.* 90. *& seqq.*
4. Publicæ honestatis impedimentum quid sit? T. 4. *num.* 10. Oritur ex sponsalibus de futuro, & Matrimonio rato, *num.* 11. De Jure antiquo dirimebat usque ad quartum gradum, *nu.* 12. Jure novo autem ex sponsalibus de futuro validis ultra primum gradum se non extendit, *nu.* 13. Ex invalidis nullatenus consurgit, *ibid.* Proveniens ex Matrimonio rato dirimit usque ad quartum gradum, *numer.* 14. Ex sponsalibus de futuro ortum valet, etsi sponsalia postea solvantur ex aliqua causa, *nu.* 15. Vel mutuo consensu, *num.* 16. Probatur ex declaratione Cardinalium, *num.* 17. Solvitur objectio, *num.* 18. Ex sponsalibus gravi metu injustè incusso initis non oritur, *num.* 19.
Publicæ honestatis impedimentum Papa ex quavis causa à quovis per dispensationem tollere solet, A. *nu.* 135. Ut ritè dispensetur, quænam exprimi debeant? *num.* 199.
5. Publicum quid, & quotuplex? T. 1. *n.* 243.
Publica crimina publicè puniri debent, T. 1. *n.* 65.
Publica & privata crimina in Ordine nostro quæ? T. 1. *num.* 117.

PUBLICATIO.

1. Publicatio scrutinii, quæ? T. 6. *num.* 285. Et quomodo fiat? *num.* 286. Publicatio electionis communis, seu capitularis, quæ? *num.* 287. Quibusque verbis fieri soleat? *num.* 288. Publicatio legum. Vide suprà ☞. *Promulgatio legum.* Publicatio resignationis Beneficiorum qualiter sit facienda? T. 9. *nu.* 127. *& seqq.* Vide infrà ☞. *Renunciationes Beneficiorum.*
2. Publicatio attestationum, quid, & qualiter fiat? T. 19. *n.* 148. *& seqq.* Vide suprà ☞. *Attestationum publicatio.*

PUER.

5. Puerorum delicta non subjacent pœnæ Criminali, si adhuc sunt infantes, T. 23. *num.* 1. Vel infantiæ proximi, *nu.* 2. Benè verò pubertati proximi, ita tamen, ut à pœna capitali sint immunes, *num.* 3. Nisi crimen prorsus enorme committant, *num.* 4. Minores ordinariè pœnâ affici possunt, regulariter tamen mitiùs puniuntur, *n.* 5. Ob peccata omissionis nullam criminalem pœnam incurrunt Minores, nisi ex dolo delinquant, *n.* 5.

PUPILLUS.

1. Pupillus sine Tutoris authoritate meliorem suam conditionem facere potest, non deteriorem, T. 2. *num.* 316.
2. Pupillus absque Tutoris authoritate, non habet legitimam personam standi in Judicio, T. 1. *nu.* 154. *& seqq.* Quid, si Pupillus sine interventu Tutoris agere tentavit, & sententia pro ipso, vel contra ipsum lata est? *num.* 162. Pupilli regulariter excluduntur à ferendo testimonio in quacunque causa, T. 20. *numer.* 72. Ac etiam in Testamentis, *num.* 73. Contra ætatem pupillarem non currit præscriptio, T. 26. *numer.* 44. Res pupillaris præscribi non potest, *ibid.* Vide suprà ☞. *Miserabiles personæ.*
3. Pupillus non potest repudiare Legatum, T. 10. *num.* 44.
R. J. Pupillus contrahens sine authoritate Tutoris cum majori non obligatur, C. II. R. XII. *num.* 8.
R. LXXV. *n.* 12.
— non potest adire sine tutore hæreditatem etiam pinguem, C. II. R. LXI. *n.* 6.
— cum Pupillo contrahens ex ignorantia facti, quomodo excutietur? C. II. R. LXXXII. *n.* 5.

PURGATIO.

2. Purgatio Canonica, qualiter fieri debeat? T. 19. *num.* 134. Si plenè probatur Reum deliquisse, non auditur is volens probare, se non deliquisse, mediante purgatione canonicâ, *ibid.* In purgatione canonicâ plures requiruntur testes, quàm duo; & cur? T. 20. *n.* 241. In purgatione canonicâ admittuntur testes de credulitate, T. 20. *n.* 353.
5. Purgatio Canonica quid sit, & quomodo fieri debeat? T. 34. *n.* 31. *& seqq.* Olim fiebat per juramentum ad sepulchra, vel Reliquias sanctorum, *num.* 2. Vel per sumptionem Eucharistiæ, *num.* 3. Hodiè verò fit per juramentum purgandi, *num.* 4. Et quorundam Compurgatorum, ita ut ille de veritate, hi verò de credulitate jurent, *n.* 5. Peregrino creditur sine Compurgatore, *num.* 6. Purgatio Canonica nonnisi à competenti Judice indici potest, *n.* 7. Ad quam indicendam requiritur, ut quis de crimine sit diffamatus, & suspectus, *nu.* 8. Et fama ortum non habeat à malevolis, *num.* 10. Ac crimen, vel innocentia aliter probari non possit, *num.* 11. Ipsumque crimen non sit notorium, *num.* 12. Et diffamata persona sit aliis fide digna, *num.* 13. Potest indici purgatio Canonica, vel ex officio, vel ad instantiam partis, *num.* 14. Non solùm super crimine, sed etiam super macula, defectu, aut impedimento, *n.* 15.
Purgationis Canonicæ effectus, T. 34. *num.* 16. *& seqq.* Deficiens in illa punitur, ut Reus: & qualiter? *ibid.* Ritè eam perficiens statim est absolvendus, *num.* 17. Et ordinariè de tali crimine non amplius potest accusari, *num.* 18. Nisi nova indicia emergant, vel Accusator suam prosequatur injuriam, *nu.* 19. Purgatio Canonica hodie ferè abiit in defuetudinem, excepto Officio Inquisitionis, *num.* 20.
Purgatio vulgaris quid? T. 35. *num.* 1. Est illicita, & reprobata à Jure, *nu.* 2. Solvuntur objectiones, *num.* 3. *& seqq.*

PURIFICATIO.

3. Purificatio post partum quid constitutum in SS. Canonibus habeat? T. 47. *num.* 1.

Q.

QUÆSTIO.

2. QUæstio quomodo differat à causa? T. 1. *num.* 15. Quæstio facti, & Quæstio juris, quæ? *num.* 16. Quæstio præjudicialis debet cognosci ante aliam, cui præjudicat, *n.* 13. Quæstio alia est præjudicialis respectu proponentis, seu eligentis, *num.* 15. Alia respectu adversarii, *num.* 16. Et alia respectu Processûs; & quomodo? *nu.* 17. An si Reus con-

tra Actorem opponat spoliationem, prius debeat tractari quæstio, seu causa spolii? *num.* 18. *& 19.* Sive eam apponat in modum exceptionis, *num.* 19. Sive per viam actionis, reconveniendo videlicet Actorem super spoliatione, *n.* 20.
Quæstio incidens (penultimâ correptâ) & emergens, quid? *num.* 21. Quæstio incidens (penultimâ productâ) sumitur tripliciter, *num.* 22. Qualiter, & quomodo differat ab emergenti? *num.* 23. 24 *& 25.* Super quæstione incidenti, ac emergenti quando sit pronunciandum? *num.* 26. *& 27.* Et quando non? *num.* 26. 28. *& 29.* Quid, si Quæstio incidens sit tractanda coram alio Judice? *num.* 30. *& seq.* Incidente quæstione merè spirituali Judex sæcularis nequit de ea cognoscere, ne quidem accessoriè, *num.* 31. *& 32. & seqq.*
R. J. Quæstiones sumuntur pro Tortura, C. I. R. VI. *num.* 1.

QUALITAS.

1. Qualitates Rescriptis Pontificiis insertæ, inde non probantur: secùs de superscriptionibus, P. *n.* 111. Qualitates in eligendis requisitæ, quæ? T. 6. *num.* 204. *& seqq.* usque ad *num.* 334. Qualitates quæ requirantur in præficiendis, seu promovendis ad Beneficia Ecclesiastica? T. 14. *nu.* 2. *& 3. ac seqq.* Si Papa rescribit pro non habente debitas qualitates, an & quando talis sit instituendus in Beneficio? *num.* 4.
2. Qualitas alia est homini intrinseca, alia extrinseca, T. 23. *num.* 41. Vide suprà ☞. *Idoneitas.*

QUANTI.

3. Quanti minoris Actio. Vide *Actio quanti minoris.*

QUARTA.

1. Quarta Decimationum est de Lege Diœcesana, T. 31. *num.* 97. Quarta Mortuariorum, seu Funeralium, spectat ad Legem Diœcesanam, *nu.* 98. An ab hac eximantur Monasteria? *n.* 99. *& 100.*
3. Quarta funeralis. Vide *Portio Canonica ratione sepulturæ.*

QUERELA.

2. Querela est cognoscenda ab eodem Judice, qui sententiam tulerat, T. 27. *nu.* 137. Sententia, quæ non transit in rem judicatam, post lapsum decem dierum non potest revocari per viam appellationis, sed solùm per viam querelæ; & quomodo istud fiat? *num.* 135. 136. *& seqq.*

QUI, QUICUNQUE, QUOD.

1. *Qui citò dat, bis dat*, qui ratione? T. 3. *numer.* 191.
3. *Quicunque* dictio comprehendit omnia, T. 5. *numer.* 554.
R. J. Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra, C. II. R. LV. *numer.* 1. 2. *&c.* Hujus Regulæ fallentia. Vid. *ibid. num.* 17. *& seqq.* R. LXXVII. *num.* 1. *&c.*
Quod quisque juris in alterum statuerit vel obtinuerit, uti eo & ipse debet, T. 26. *num.* 163. Item T. 45. *num.* 65.
R. J. Quod non licet alicui suo nomine, nec alieno licebit, C. II. R. LXVII. *per tot.*
R. J. Quod semel placuit, amplius displicere non potest, C. II. R. XXI.
— 1.) Si non sit contra jus vel animam, *ibid. num.* 2.) Si liberè & scienter & 3.) Si externè placuit, *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

ibid. nu. 3. 4. *& 5.* Si alterius interfit in semel placito manere, *ibid. num.* 5.
— fallit autem 1.) in mutuo consensu, *num.* 15. 2.) superveniente causa prius incognita, *num.* 16. 3.) in iis in quibus licet de jure pœnitere, &c. *nu.* 17. usque ad 22.

QUIDAGIUM.

3. Quidagium. Quid? T. 39. *num.* 39.

QUOQUE.

3. *Quoque* dictio est continuativa, T. 31. *n.* 142.

R.

RADIX.

4. RAdix Matrimonii, & dispensatio in ea quid? A. *num.* 358.

RAPIENS, RAPINA, RAPTUS.

R. J. Rapiens Virginem volentem & consentientem, raptum verum non committit, C. II. R. XXVII. *num.* 8.
5. Rapina quid? T. 17. *n.* 11. Debet fieri circa rem alienam, *num.* 12. Mobilem, *num.* 13. fieri potest circa rem minimam, *n.* 14. Dummodo fiat injustè, *num.* 15. Et per vim, *num.* 16. Cum, vel sine armis, *num.* 17. Pœna rapinæ, si contra eam civiliter agitur, *num.* 18. Pœna rapinæ commissæ cum armis, *n.* 20. Et sine armis, *n.* 21. Rapinæ pœnæ de Jure Canonico, *num.* 22.
4. Raptus impedimentum quid? & quomodo dirimat Matrimonium? T. 1. *num.* 373. *& seqq.* Requiritur ad eum violentia raptæ illata, *ibid. & num. seq.* Potest fieri circa quamvis fœminam etiam meretricem, *num.* 375. Non item circa virum, *num.* 376. Ut dirimat, fieri debet in ordine ad contrahendum Matrimonium, *n.* 377. Quando cesset? *n.* 378.
Raptûs pœna quæ? T. 1. *num.* 379.
5. Raptus Personæ in ordine ad exercendam luxuriam quid? T. 17. *num.* 2. Debet fieri cum violentia, *num.* 3. *& seq.* Circa Virginem, vel aliam honestam fœminam, *num.* 5. De loco in locum, *nu.* 6. Libidinis exercendæ gratiâ, *num.* 7. Pœna illius, *num.* 8. *& seq.*

RASURA.

1. Rasura, vel cancellatio in loco suspecto, vitiat rescriptum, & aliud Instrumentum, T. 3. *nu.* 224. Locus suspectus rasuræ, quis? *num.* 225. Quid si fiat rasura in Narratione facti? *ibid.* Aut rasura sit modica? *numer.* 226. Vel scriptura abrasa, manu ejusdem Notarii rescripta fuerit? *num.* 227. Cautela notabilis circa hoc adhibenda, *num.* 228. Rasura vel Cancellatio, præsumitur facta ab eo, penes quem reperitur Instrumentum, nisi probetur oppositum, *num.* 230.
2. Rasura si in Instrumento sit facta, an propter eam Instrumentum possit reprobari? T. 22. *num.* 327. *& seqq.*

RATIFICATIO.

3. Ratificatio Professionis invalidæ, an, quando, & quomodo fieri possit ac debeat? T. 31. *num.* 205. *& seqq.*
4. Ratificatio actûs nullius non fit, si ignoratur actum fuisse nullum, T. 6. *n.* 13.
Ratificatio Matrimonii nulliter contracti. Vide *Revalidatio.*

RATIHABITIO, RATIHABERE.

1. Ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur, quando? T. 35. n. 53. & 54.
3. Ratihabitio quando locum habeat? T. 31. nu. 170.
R. J. Ratihabitio, seu ratum habere quid sit? C. II. R. IX. num. 2.
— retrotrahitur & mandato comparatur, C. II. R. IX. n. 2. 4. R. X. n. 2. 3. 4. &c. R. XVIII. n. 3.
— est alia propriè talis, seu juridica, & alia simplex, C. II. R. IX. n. 3. R. X. n. 3.
Ratihabere quis non potest quod suo nomine non est gestum, C. II. R. IX. n. 4. 5.

RATIO.

1. Ratio Legis, est anima Legis, T. 2. num. 388. & 429. Ubi eadem est ratio, eadem est juris dispositio, cit. T. 2. num. 410. & seqq. Nec tunc fit extensio legis, sed magis declaratio, num. 412. Ob identitatem rationis in lege expressæ, fit extensio etiam in materia odiosa, & pœnali, num. 423. & 429. ac seqq. Et idem dicendum, quando unica tantùm ratio legis afferri potest, num. 431. Ratio unica legis, quæ? num. 432.
2. Rationum Libri. Vide suprà ℣. Libri rationum.
R. J. Ratio Legis est anima legis, C. II. R. XV. num. 23.
Ratio, ubi est similis, vel major, facit extensionem concessionis, C. II. R. LXXVIII. n. 5.

RATIOCINIUM.

1. Ratiocinia, quid sint, quique dicantur ad ea obligari? T. 19. num. 1. & 2. Obligati ad ratiocinia prohibentur ordinari ante redditas rationes, num. 3. Et cur? num. 4. Generaliter omnes implicati sæcularibus officiis, & negotiationibus, quæ in Clericis non tolerantur, ordinari nequeunt, nu. 5. & seqq. Secùs dicendum de gerentibus talia munera, quæ Clericis suscipere licet, num. 7. Quid agendum, si quis ad ratiocinia obligatus, invito creditore ordinetur? num. 8. & seqq. An talis sit suspensus, vel irregularis? num. 11.

RECANTATIO.

5. Recantationis, vel Palinodiæ actio, an, quando & quomodo instituì possit, vel debeat? T. 36. nu. 13. & 16. Item, num. 28. & seqq.

RECEPTATOR.

5. Receptatores Hæreticorum quinam, & quibus pœnis subjaceant? T. 7. num. 249.

RECEPTITIA BONA, RECEPTOR.

Receptitia bona uxoris quæ? & quid Juris de illis? T. 20. num. 62.
R. J. Receptores furum quare puniantur? C. II. R. IX. num. 11.

RECIPIENDUS.

3. Recipiendi ad Ordinem quas qualitates habere debeant? T. 31. num. 68. & seqq.

RECLAMATIO.

3. Reclamatio contra Professionem invalidam, quando, & quomodo fieri possit? T. 31. n. 194. & seqq.

RECOGNITIO.

5. Recognitio Litterarum quomodo decerni, & fieri debeat? T. 1. num. 391. Modus examinandi testes super recognitione litterarum, nu. 392. Debet subinde etiam fieri comparatio litterarum: & quomodo? num. 393. & seqq.

RECONCILIATIO.

3. Reconciliatio Ecclesiæ, quando, à quo, & quomodo fieri possit, ac debeat? T. 40. numer. 23. & seqq.

RECONVENTIO.

1. Reconventio coram Arbitro compromissario non valet, T. 43. nu. 60. An reconventio locum habeat saltem coram Arbitro juris? n. 60. & 61.
2. Reconventio, quid? T. 4. numer. 2. Reus conventus non cogitur reconvenire Actorem, num. 3. Si tamen vult tenetur eum reconvenire coram eodem Judice, num. 3. & 4. Nequit Actor quoad reconventionem, ubi ea locum habet, se tuta Fori incompetentis exceptione tueri, num. 5. Reconventio generatim, in quibus causis locum habeat? numer. 6. & seqq. Ea non habet locum in causis criminalibus, criminaliter motis, numer. 7. Secùs ubi merè civiliter proceditur, numer. 8. Reconventio etiam non habet locum in causis executivis, T. 4. num. 9. Nec in causa appellationis judicialis: Secùs in extrajudiciali, numer. 10. Nec habet locum, ubi qualitas causæ eidem repugnat; putà si una causa sit liquida, altera illiquida, num. 11. Vel ubi causa conventionis est summaria, altera ordinaria, num. 12. Quod tamen limitatur, ibid. Aut quando Judex, quem Actor adiit, de altera causa cognoscere nequit, numer. 13. & 14. Per reconventionem extenditur Jurisdictio Judicis; & quomodo? num. 15. Reconventio non procedit coram Arbitris, numer. 16. Et quibus? num. 17. Nec in Reo Excommunicato, num. 18. Neque valet reconventio reconventionis, num. 19.
2. Reconventio Clerici coram Judice Laico, an fieri possit? T. 4. num. 20. & seqq. Laicus nequit Clericum coram Judice sæculari reconvenire super causa spirituali, vel huic annexa, numer. 21. Neque in causa criminali, numer. 22. Num saltem possit ipsum reconvenire in causa temporali, & civili? num. 23. & seqq. Sententia affirmativa est communior Doctorum; eaque multipliciter probatur, nu. 27. & seqq. Ponuntur, & solvuntur fundamenta sententiæ negativæ, num. 24. & seqq. ac num 31. & seqq. Reconventioni non est locus, quando Laicus dolo provocavit Clericum, ipsum damnificando, injuriando &c. num. 35. & 36. Dantur alii casus, in quibus Clericus nequit reconveniri coram Judice Laico? & qui? num. 37. & seqq.
Reconventio non est propriè conventio, T. 4. num. 32. & 32. Reconventio est proponenda sub ipso litis exordio, num. 40. & 41. Sive ante, sive immediatè post litem contestatam, numer. 42. Aliàs pari passu cum conventione non ambulat, num. 43. & 44. Causa reconventionis, & conventionis, est simul tractanda, num. 45. Cum prærogativa tamen Actoris, numer. 46. Et quomodo utraque causa dicatur eadem sententia terminari? num. 47. Quid si feratur sententia super una tali causa, & non super altera, num. 48. Reconventionis effectus, qui? num. 49. 50. & seqq.

RECURRENS.

5. Recurrentes à Judice Ecclesiastico, præsertim in causa censurarum, ad potestatem sæcularem, & qui recurrentem suscipiunt, vel ad recurrendum Consilium, auxilium, aut favorem præbent, sunt ipso facto Excommunicati, T. 39. numer. 227. & seqq.

RECUSATIO, RECUSARI.

1. Recusatio judicis delegati, quid, & quando fieri possit? T. 29. num. 148. Per eam extinguitur officium Judicis delegati, num. 149. & 150. ac seqq. Causa recusationis Judicis delegati regulariter debet tractari per arbitros, num. 152. Exceptis tribus casibus, & quibus? n. 153.
2. Recusatio Judicis, à quo in una causa fuit appellatum, an & quando fieri possit in alia causa? T. 28. num. 215. 216. 217. & seqq. Recusatio Judicis, quid? T. 28. numer. 316. Hæc in nonnullis convenit cum appellatione: differt autem ab ea in pluribus, num. 3. 7. & 319. Recusatio, & Appellatio æquiparantur; & quomodo? num. 318. Recusatio Judicis suspecti debet fieri ante litem contestatam, & intra viginti dies post oblatum Libellum, num. 320. Nisi nova causa recusandi supervenerit, num. 321. De Jure Canonico potest recusari Judex tam ordinarius, quam delegatus, num. 322. Et quid spectato Jure Civili? nu. 323. Volens recusare Judicem sibi suspectum, quid agere debeat? numer. 324. Effectus recusationis judicis, quis? num. 325. Recusatio an ita suspendat Jurisdictionem Judicis recusati, ut postea gesta ab eo sint nulla ipso jure? num. 326. & seqq. Referuntur diversæ circa hoc doctorum sententiæ, num. 327. & 328.
5. Recusatio Judicis, Actuarii, vel Assessoris an, quando & quomodo fieri, & admitti possit, ac debeat? T. 1. num. 410. & seqq. Forma, & praxis recusandi Judicem, nu. 413. Et acceptandi libellum recusatorium, aliumque concedendi Judicem, num. 414. Quid Juris, si causa recusandi Judicem est dubia, num. 415. Si causa recusationis apertè est falsa, vel frivola, non attenditur, num. 419. Si Reus post recusationis Judicis, etiam justam, ei adhuc judicialiter respondet, vel obedit in eum, de novo consentire videtur, num. 420. De recusatione Actuarii, vel Assessoris remissivè, numer. 421.
5. Recusari etiam potest Diffinitor, T. 1. n. 468.

REDDITUS.

3. Redditus annui inter immobilia reputantur, T. 35. num. 6.
Redditus Beneficii quando possit reservare Episcopus, vel alius Collator, pro se vel pro alia causa justa, T. 12. num. 8. & seqq.

REDEMPTIO.

3. Redemptio Voti quid, & quotuplex? T. 34. num. 7.

REDHIBITORIA ACTIO.

2. Redhibitoria actio, quæ; & quo tempore eidem præscribatur? T. 26. num. 182.

REGESTUM.

2. Regestum sive extractus Actorum primæ instantiæ, fit ad instantiam partis, ejusque expensis, T. 28. num. 45.

REGIA.

4. Regia vel principalis dignitas est causa dispensandi super impedimentis Matrimonii, A. num. 69.

REGIMEN.

1. Regimen est triplex, Monarchicum, Aristocraticum, & Democraticum, T. 2. num. 100. & seqq. In quolibet Regimine, quis possit statuere Leges? ibid.

REGULA, REGULARIS.

1. Regulæ Cancellariæ, licet nondum publicatæ, obligant, T. 2. num. 107. Regula Cancellariæ de Viginti; ac declaratur, T. 9. num. 68. & seqq. An procedat in illis, qui dum sani erant, resignaverunt, & casu insperato intra viginti dies decesserunt? n. 71. Tempus viginti dierum, quomodo sit computandum? n. 72. & seqq.
3. Regula Religionum quotuplex? & quinam sub quavis militent? Vide Religionum diversitas.
2. Regula S. Francisci fuit divinitùs revelata, & instituta, T. 31. n. 47. & seqq.
Regulæ Cancellariæ quid, & quot sint? T. 5. n. 474. Quosnam obligent? num. 476. Unde habeant originem? nu 478. & seq. Obligant statim post electionem novi Papæ, num. 480. Etiam ante publicationem, nu. 181. Ac quomodò? num. 482. Durant usque ad mortem Papæ, num. 483. Unde vacante sede cessant, & quomodo? nu. 484. & seqq. Successu temporis in pluribus sunt mutatæ, num. 187. Ponitur per extensum tenor Regularum Cancellariæ Clementis Papæ XI.
Regularum Cancellariæ quædam dubia solvuntur? T. 5. n. 489. & seqq.
Regulæ quomodo producendæ in judicio? ibid. Præsertim si fertur sententia, num. 490. Clausula: Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, non derogat Regulis Cancellariæ, n. 492.
Regula Cancellariæ de Triennali, an excludat Ordinarium inquirentem de justo titulo Beneficii? T. 5. n. 349. Qualiter computandum sit initium mensis & juxta Regulam 9. Cancellariæ? n. 495. & seqq. Beneficium vacans in mense Ordinarii potest conferri durante illius vacaturâ in mense Pontificio, n. 508. & seqq. De Intrusis in Beneficio quid statuant Regulæ Cancellariæ, n. 511. Alia Regulas Cancellariæ concernentia. Remissivè, n. 533.
5. Regulæ Juris quid? T. 41. n. 1. Alia est Authentica, n. 2. Alia Practica, nu. 3. De Regulis Juris in specie qui scribant, n. 4. Quid sentiendum de Regulis Juris; & ad quid juvent? n. 5.
Regula pro Verborum significatione intelligenda. Vide Verborum significatio.
Regula de Triennali an, & quando currat, ac juvet in causa simoniæ? T. 3. n. 229. & seqq.
R. J. Regulas juris quid sit, procem. n. 2. 6.
Regulæ, aliæ Juris Civilis, aliæ Canonici, ib. n. 7.
— aliæ authenticæ, aliæ Brocardicæ, seu Doctrinales, num. 9. & 10.
— authenticæ habent vim juris, n. 11. & 12.
— nulla regula sine exceptione, n. 12. & 16.
Regulas Juris scire & applicare maxima est utilitas, procem. n. 13. & 14. &c.
— regulæ standum donec contrarium probetur, ibid. num. 13.
— regulam habens pro se dicitur fovere jus certum, num. 13.
— ratio sumpta ex regula fortissima est, ibid.
— à regulis in dubio non est recedendum, ibid.
Regula Cancellariæ de triennali possessione beneficii Ecclesiastici, C. II. R. I. n. 13. 19. 20. 21. 22.

1. Regulares Ordines plerique hodie sunt exempti ab Episcoporum potestate, T. 31. num. 108. Exceptis certis casibus, in quibus Regulares exempti subsunt Jurisdictioni Episcoporum; & cur? num. 109. Ejusmodi casus singulatim enumerantur, nu. 110. usque ad num. 169. Regulares extra Claustra degentes, si delinquant, possunt puniri ab Ordinario loci; & qualiter? num. 111. & seqq. Facultas tamen puniendi Regularem extra Claustra degentem, & delinquentem, non est concessa Episcopis privativè quoad Prælatos Regulares, sed cumulativè, num. 115. Regularis intra Claustrum degens, & extra illud scandalosè delinquens, quomodo subsit Episcopo? num. 116. & seqq. Quid si Regularis, ita scandalosè delinquat intra Ecclesiam vel Claustrum? num. 119. Ejecti è Religionibus, vel sine legitimo mandato à suis Conventibus recedentes, subsunt jurisdictioni Episcoporum, numer. 120. & 121. Sicut & Regulares in personam Episcopi delinquentes, aut exercitium suæ jurisdictionis impedientes, num. 122. Regulares notoriè excommunicati possunt denunciari ab Episcopo, ut evitentur, num. 123. Jurisdictioni Episcopi subsunt Regulares in conventibus, ubi non sunt duodecim ipsorum, num. 124. Tenenturque ad publicas Processiones accedere vocati, num. 128. Nisi distent per dimidium milliare, aut sint specialiter excepti, num. 129. Regulares non possunt Confessiones sæcularium audire sine approbatione Episcopi, num. 133. Nec Missas privatis in Domibus celebrare Episcopo prohibente, numer. 135. & seqq. Regulares assistentes matrimonio sine licentia Parochi, ipso jure suspenduntur, donec ab Ordinario ejus absolvantur, num. 134. Et quid, si præsumant assistere matrimonio non præmissis denunciationibus? ibid. Regulares an possint SS. Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum proponere? num. 138. & 139. Aut Processiones facere sine licentia Ordinarii? num. 140.

1. Regulares sunt subjecti Episcopis quoad Editionem Librorum, utpotè per ipsos examinandorum & approbandorum, T. 31. nu. 143. Quid dicendum de Lectionibus, Disputationibus, vel Concionibus? n. 144. Regulares sine Ordinarii licentia nequeunt novas Indulgentias publicare, num. 145. Subsunt Episcopis quoad officium Prædicationis; & quomodo? n. 146. 147. & 148. Contra Regulares asserentes, quòd Beata Virgo Maria sit concepta cum peccato Originali, procedunt Episcopi, num. 149. Regulares exempti subsunt Episcopis in causa Hæresis, ubi non sunt Inquisitores, nu. 150. Sicut & Confessarii, quomodolibet exempti, sollicitantes in confessione, num. 151. Subduntur etiam Episcopis quoad accessum ad Synodum Diœcesanam, sed cum limitatione, n. 152. & 153.

Regulares omnes subjiciuntur Episcopo quoad renunciationes Novitiorum, T. 31. nu. 154. Illud tamen locum non habet in Testamentis, & Codicillis, n. 155. Episcopus potest compellere Regulares, ut Novitiis ante professionem abeuntibus omnia sua restituant, num. 150. Regulares subduntur Episcopis quoad explorationes voluntatis Puellarum Deo dicandarum, n. 157. & 158. Item in Judicio nullitatis Professionis Religiosæ, nu. 159. Regulares Sabbato Sancto nequeunt pulsare campanas ante Ecclesiam Cathedralem, vel majorem, n. 160. & 161. Possunt compelli ad habendam Lectionem sacræ scripturæ, nu. 162. Regulares debitores extra Conventum degentes possunt in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum, coram Ordinariis conveniri, n. 163. & 164. An etiam coram eisdem conveniri valeant ratione delicti, contractûs, vel rei, de qua agitur? n. 165. & 171. Regulares subjiciuntur etiam Ordinariis in reddenda ratione de executione ultimarum voluntatum, si quam gesserunt, n. 166. Item quoad executionem Decretorum Concilii Tridentini, & quomodo? num. 167. Regulares, quantumvis exempti, tenentur Episcopis Reverentiam præstare, eisque in suis Ecclesiis usum Baldachini concedere, n. 168. Alii casus, in quibus Regulares exempti subsunt Episcopis, Remissive, nu. 169. & 170. Vide infrà ℣. *Religiosi.*

2. Regularem statum suscipiens, an circa antea gesta gaudeat privilegio Fori? T. 2. n. 262. & seqq.

3. Regulares. Vide etiam *Religiosi.*

Regulares non possunt amplius extra Monasterium legere Missas in Altari portatili, T. 41. n. 5. & seqq. Benè tamen in Monasterii Oratoriis privatis, num. 19. & seqq.

Regulares quot possint ac debeant in Monasteriis recipi, & admitti, T. 5. n. 67. & seqq.

Regulares à quibus Decimis solvendis, quinam & quomodo sint exempti? T. 30. n. 62. & seqq.

5. Regulares Mendicantes, an & qualem habeant potestatem absolvendi à casibus Summo Pontifici, etiam in Bulla Cœnæ, reservatis? Vide *Absolutio à casibus Papæ reservatis, an, & quando fieri possit à Regularibus?*

5. Regulares semel approbati ab Episcopo possunt in quavis Diœcesi absolvere, si sunt in itinere, & in loco, ubi Episcopus personaliter non existit, T. 39. num. 259.

Regulares non possunt confiteri alicui extra ordinem, T. 39. n. 260. Nisi sint in itinere, n. 261. & seq. Vel in mortis, aut necessitatis articulo, nu. 263. Quid circa hoc in Ordine nostro? ibid.

REJECTUS.

1. Rejectus ab electione an postea sit ineligibilis, & quando? T. 6. n. 229. & seqq.

RELATIO.

2. Relatio, quid? T. 28. n. 327. Relationes de facto propemodùm abierunt in desuetudinem, n. 330. Judices ipsi tenentur causam sententialiter terminare, omissis relationibus, ibid. Licitum tamen est, in dubio Juris Principem consultare, n. 331.

RELEGATIO.

5. Relegationis, seu exilii pœna quid? T. 37. n. 106.

RELEVIUM.

3. Relevium, & Laudemium, quid, & quomodo differant? T. 20. n. 114. & seqq.

RELIGIO, RELIGIOSUS.

Religio, quid, & quotuplex accipiatur? T. 31. n. 2. & 3. Ad eam requiritur, ut plures vivant in communi, n. 8. h. 1. Ut approbetur à Papa, n. 9. Tria vota Paupertatis, Obedientiæ, & Castitatis sunt de essentia Religionis, & quidem Jure Divino, n. 11. & seq. Ita, ut nec Papa dispensare valeat, quamvis ex Monacho possit facere non Monachum, ibid. Præfata tria vota cur præ aliis præscripta? num. 13. Solemnitas vororum, an sit de essentia Religionis? n. 14. Status Religionis, seu Religio fuit primùm à Christo Domino institutus, n. 14. & seqq. Religiones plures in specie, accidentaliter diversæ, institutæ sunt ab hominibus, n. 22.

3. Religionum diversitas, ac numerus, T. 31. nu. 23. & seqq. Religiones omnes conveniunt in substantia, nu. 23. Differunt tantùm accidentaliter, & in quibus? ibid. Religio alia est Contemplativa, alia Activa, Mixta, n. 24. Alia Clericalis, alia Monachalis,

alis, alia Mendicans, alia Militaris, n. 25. Religio Monachalis quid? n. 26. Mendicans Religio quid & quæ? num. 27. Militaris ordo quid? num. 29. Ejus Professi, an & quomodo sint Religiosi? num. 30. & seq. Quatuor tantùm Regulæ Religionis, sed Religiosorum sunt S. Basilii nempè, Augustini, Benedicti, & Francisci, nu. 34. Regula S. Basilii quando inceperit? Et qui sub ea militent? nu. 35. & seq. Regula & Religio S. Augustini quando inceperit? Et quinam sub ea militent? numer. 37. & seqq. Regula & Ordo S. Benedicti quando inceperit, & qui sub ea militent? nu. 43. & seqq. Religio S. Francisci ac Regula ejusdem quando inceperit, & qui sub ea militent? n. 47. & seqq. Utile semper fuit Ecclesiæ, vigere in ea Religiones, nu. 57. Et quidem diversas, num. 58. Quamvis nimia Religionum, & Religiosorum multitudo sit vitanda, num. 49.

Religionum perfectio, T. 31. num. 60. Contemplativa est perfectior Activâ, ibid. Mixta est perfectior Contemplativâ, numer. 61. Respondetur ad Textum: *Maria optimam partem sibi elegit*, num. 62. Inter Mixtas Religiones quænam sit perfectior? num. 64. Adducitur summa perfectio Religionis Seraphicæ, num. 65. Status Religionis præsertim Seraphicæ durabit usque ad finem mundi, num. 66. & seq.

3. Religionem ingredi, & in eam suscipi, quinam possint? T. 31. n. 68. & seqq. Non quivis ad Religionem recipi potest, num. 68. Sed debet habere suscipiendus certam ætatem, ibid. Requiritur etiam, ut sit liber, & non mente captus, num. 69. & seq. Nec infamis, nu. 71. Nec obnoxius ratiociniis, nu. 72. Aut gravatus nimio ære alieno, n. 73. Aut corpore vitiatus, vel infirmus, numer. 74. Vel Hermaphroditus, num. 75. Nequit recipi Episcopus sine licentia Papæ, n. 76. Nec prolis, cujus ope graviter indigent parentes, num. 77. Quandonam liberi sine consensu parentum possint & debeant ingredi Religionem? n. 78.

R. J. Religionem intrare cogentes quinam excommunicentur, C. II. R. XV. n. 15.

1. Religiosis est prohibitum, ne Claustris exeant ad audiendum Jus Civile, vel Medicinam; & sub quibus pœnis? P. n. 228. Et in quo sensu? n. 230. & seqq. Non tamen, quin intra Claustrum Juris Civilis scientiam addiscant, n. 229.

Religiosi nequeunt consentire electioni de se factæ extra Monasterium, absque licentia obtenta sui superioris, T. 6. num. 315. Nec valet Superioris licentia, ut Religiosi possint consentire electioni primùm faciendæ, num. 316. Quid de Religiosis electis in discordia ad aliquam Prælaturam extra Ordinem? num. 317. Alia consensum superioris respectu electionis Religiosorum concernentia, breviter expediuntur, nu. 318. Circa Regularium superiorum electiones, quid statuerit Concilium Tridentinum? T. 6. num. 328. & seqq. Vide suprà ℣. *Electiones Regularium.* Regulares in electionibus non tenentur observare apices Juris, num. 339. In Regularibus ad Ordines suscipiendos non requiritur tanta scientia, ac in aliis, & cur? T. 11. num. 67. Religiosi non professi, aut qui ad certum duntaxat tempus sunt professi, nequeunt ordinari ad titulum paupertatis, numer. 74. Et quid de Religiosis Soc. JESU? num. 75. Pœna ordinantium Religiosos non professos, vel solùm professos ad certum tempus, num. 196. Religiosi alii habent exemptionem communem, alii sunt plene exempti, ut Mendicantes, T. 31. numer. 171. Religiosorum Mendicantium superiores locales an validè ineant pacta,

& compositiones, sine licentia Ministrorum, vel Capitulorum, Provincialium, cum Prælatis, seu Rectoribus Parochialium Ecclesiarum, T. 35. num. 78. & 79. Religiosi non possunt Advocatum agere in Judicio, T. 37. num. 24. Nisi pro utilitate sui Monasterii, & accedente licentia Prælati, nu. 25. Religiosi non possunt constitui Procuratores sine licentia sui Prælati, &c. T. 38. num. 48. Religiosi debent habere syndicum, T. 39. num. 5. Saltem de honestate, licet non de necessitate, num. 6. Vide suprà ℣. *Regulares.*

2. Religiosi, an possint agere, & conveniri in Judicio? T. 1. num. 165. & seqq. Illud regulariter non possunt sine licentia sui Prælati, numer. 165. Nisi pro reformatione Monasterii acclamando Prælatum, num. 166. Aut nisi de licentia Prælati existant extra Monasterium in loco remoto, nu. 167. Vel nisi habeant Beneficium de consensu sui superioris, num. 168. & 169. Religiosus potest agere super juribus spiritualibus, quorum est capax, num. 170. Habens actionem contra Religiosum, an debeat ipsum convenire, vel potius Monasterium ejus? T. 1. n. 183. & 184. Distinguuntur inter causas civiles, & criminales, ibid. Religiosi gaudent privilegio Fori, T. 2. num. 190. & seqq. Idque authoritate Ecclesiæ, num. 198. & 230. Religiosi qui conqueruntur de suis Prælatis, possunt sequestrari, si opus fuerit, T. 17. num. 29. Religiosis an sit licitum juramentum? T. 24. num. 22. & seqq.

3. Religiosus, seu Regularis quid? T. 31. num. 10. Non tenetur actu esse perfectus, num. 4. Benè tamen tendere ad perfectionem, & quidem sub mortali, num. 5. Quando & quomodo peccet Religiosus, non reservans statuta, ibid.

Religiosus invalidè Professus, an & quomodo Professionem ratificare, aut Religionem deserere possit? T. 31. n. 205. & seqq.

Religiosorum Professorum ejectio legitima de causa fieri potest, T. 31. num. 226. Hodie non nisi incorrigibles ejiciuntur, numer. 227. Incorrigibilis quis sit? ibid. & num. seqq. Ejici non potest, nisi sit ter correctus, vel condonatum crimen, numer. 230. Atque per annum fuerit incarceratus in pane & aqua, num. 231. Quibus superioribus competat potestas ejiciendi incorrigibiles? num. 233. & seqq. Admonitiones, ac instructiones S. Congregationis, & S. Bonaventuræ pro superioribus ejicientibus Professos, num. 236. Nulliter Professus, quando, & quomodo ejici possit? num. 238. & seq.

Religiosi ejecti subsunt Jurisdictioni Episcopi loci, T. 31. num. 240. Tenentur suo modo ad tria vota, num. 241. Tenentur etiam ad præcepta Regulæ sub culpa obligantia, num. 242. & seq. Item tenentur se corrigere, & ad Ordinem redire, numer. 224. Emendatos tenetur Religio recipere, num. 245. & seq.

Religiosi fugitivi qui? T. 31. num. 247. Sunt tales etiam illi, qui prætextu ad superiores, vel Romam pergendi discedunt è Conventu, nu. 248. Etsi injustè vexentur à superioribus, num. 249. Fugitivorum Religiosorum, & recipientes talem, pœnæ, num. 253. & seqq. Potestas & obligatio Religionis erga fugitivos, num. 258. & seq.

3. Religiosi transitus ad aliam Religionem. Vide *Transitus ad Religionem.*

Religiosus solus in Parochia esse non potest, T. 37. num. 9.

Religiosi non gaudent jure Asyli, T. 49. numer. 72. & seqq.

Religiosi quinam, & quid donare valeant? Vide *Donatio Episcoporum, Prælatorum &c.*

R. J. Religiosa professio ab initio invalida per quinquennium firmatur, non tractu temporis, sed quia professus eam præsumitur sub hoc tempore ratificasse, C. II. R. XVIII. *num.* 11.

RELIQUIÆ.

3. Reliquiæ sanctorum quid? T. 45. *num.* 24.

Reliquiæ sanctorum absolutè non sunt necessariæ ad consecrationem Altaris, T. 42. *num.* 40. Possunt approbari etiam ab Episcopo, & quomodo? *num.* 27. Reliquias necdum Beatificati approbare pro cultu publico non potest Episcopus, *nu.* 28. Licitum tamen est, eas, antequam approbentur, colere cultu privato, *numer.* 29. Specificantur tales cultus privati, *num.* 30. Reliquiæ extra capsam non sunt ostendendæ, *num.* 31. Transferre Corpora, & Reliquias sanctorum quis possit? *num.* 32.

Reliquiæ Sanctorum numerantur inter mobilia pretiosa, T. 13. *num.* 13.

Reliquiarum sanctorum ac Beatorum veneratio, T. 45. *num.... & seqq.* Cultu publico non possunt coli noviter inventæ, nisi prius legitimè approbentur, *num.* 26.

REMEDIUM.

1. *Remedium ordinarium habenti, non est tribuendum extraordinarium:* Limitatur, nisi extraordinarium sit pinguius, T. 41. *num.* 6. Exemplificatur hoc in Minore vel Ecclesia ultra dimidium læsa in venditione, *n.* 7.

2. Remediis possessoriis nequit uti contra inventorem, qui deperdidit rem mobilem, T. 12. *num.* 199. Potest tamen contra inventorem agere judicio petitorio, *num.* 200. Remedia spoliatorum, quot? T. 13. *num.* 2. & 3. *ac seqq.* Vide infrà ℣. *Spoliatorum remedia.* Remedia recuperandæ possessionis, non dicuntur Interdicta; & cur? *numer.* 25. Remedium *Redintegranda*, declaratur, *numer.* 31. & *seqq.* Circa remedium spoliatorum ex Can. *Redintegrandâ*, *numer.* 3. q. 1. aderat diversitas opinionum, sicque aliud certum ex *C. sæpè de Restit. spoliat.* non superfuit, *numer.* 37. Vide supra ℣. *Conditio.* Aliud medium recuperandæ possessionis habetur ex officio Judicis, estque extraordinarium, *num.* 45. Et quibus competat? *numer.* 45. & 46. Remedium extraordinarium non debet tribui habenti ordinarium, nisi illud sit pinguius, *nu.* 47. Remedii superfluis utendum non est, T. 15. *num.* 33.

REMISSIO, REMISSORIA.

2. Remissio reorum alicubi delinquentium & postea fugientium, potest debitè per litteras requiri, T. 2. *numer.* 61. Ac de rigore Juris fieri debet, & cur? *num.* 62. Idque non solùm ex urbanitate, sed etiam ex necessitate, *num.* 63. Requiruntur tamen ad hoc plures conditiones; & quæ? *nu.* 64. usque ad *num.* 69. Remissiones reorum de facto rarius practicantur, vel non nisi sub litteris Reversalibus; & cur? *num.* 70. Ut Judex possit remissionem rei facere, debet (juxta aliquos) in ipsum jurisdictionem habere, *num.* 71. Opposita sententia probatur, *numer.* 72. Et resolvuntur rationes prioris sententiæ, *num.* 73. Remissio regulariter non habet locum in Contractibus, T. 2. *num.* 97.

2. Remissoria est alteri à Judice concedenda, quando testes personaliter venire non possunt, & quando? T. 20. *num.* 435. *& seqq.*

RENUNCIARE, RENUNCIATIO.

1. Renunciare quilibet potest juri suo, & favori privato, non obstante confirmatione superioris, T. 2. *num.* 545. Non tamen favori publico, *num.* 547. Quilibet potest juri suo renunciare; quomodo intelligendum? T. 9. *num.* 15.

Renunciari nequeunt Beneficia sine consensu superioris, T. 9. *nu.* 13. *& seqq.* Neque valet consuetudo in contrarium, *numer.* 14. Papa potest renunciare Papatui absque consensu Cardinalium, *num.* 16. Liberè etiam renunciat, qui plenum jus in Beneficio, necdum habet, puta, qui est tantùm electus, & necdum confirmatus, *num.* 17. An idem dicendum in Beneficio litigioso? *num.* 18. & 19. Utrùm quis possit renunciare Beneficio Ecclesiastico, ex causa ingrediendi Religionem, *num.* 21. & *seqq.* Nequit hoc facere Episcopus, *num.* 21. Benè tamen inferior Clericus, *num.* 22. & 23. Etsi in peaxi consultum sit, petere licentiam sui Ordinarii; & cur? *num.* 24. & 25. Renunciari quæ Beneficia possint, vel non possint? *cit.* T. 9. *num.* 43. usque ad *num.* 74.

Renunciatio, quid? T. 9. *numer.* 2. Quibusque aliis nominibus appelletur? *num.* 3. Debet esse spontanea; alias potest rescindi, *ibid.* Renunciatio Beneficii, coram quo fieri possit? *num.* 4. & *seqq.* Facta in manibus Laici, est invalida, *numer.* 4. Nec potest fieri in manibus Vicarii Generalis absque speciali commissione Episcopi, *num.* 6. Et quid de Capitulo Sede vacante? *num.* 7. Renunciatio Beneficiorum alia est tacita, cujus varia exempla referuntur, *num.* 8. & 9. Et quid sit renunciatio tacita magis propriè, *num.* 10. Alia expressa, *num.* 11. Pura, vel conditionalis, *num.* 12. An Beneficia possint renunciari propriâ authoritate, & sine consensu superioris? *num.* 13. Renunciatio Beneficii, num comprehendatur sub Decreto Concilii Tridentini, *Sess.* 25. *Cap.* 16. *de Regularib. n.* 27. & *seqq.* Ad renunciationem Beneficii, requiritur justa causa, *cit.* T. 9. *num.* 34. Sex causæ resignandi Episcopatum, *num.* 35. Quæ pariter sufficiunt ad renunciationem inferiorum Beneficiorum, *num.* 36. Refertur circa has Constitutio B. Pii V. *Quanta Ecclesiæ*, *num.* 37. Facta renunciatione parâ, & à superiore admissa non est locus pœnitentiæ, *num.* 38. & 39. Benè tamen antèa, *num.* 40. Potest quis ex novo titulo redire ad Beneficium antea resignatum, *n.* 41. Sed tunc ultimum locum tenebit præ aliis, *num.* 42. Resignatio, quorum Beneficiorum fieri possit, vel non possit? *num.* 43. & *seqq.* Renunciatio Beneficii Patronati, atque electivi, sine consensu Patroni, vel Eligentium facta, non est ipso jure irrita, sed irritanda, *n.* 61. & 62. In Curia Romana non admittuntur resignationes Parochialium, nisi exprimatur, per quantum tempus possederit resignans Beneficium, *nu.* 63. & 64. Rigor iste non procedit in Resignationibus, quæ fiunt extra curiam in manibus Ordinarii, *num.* 65. Renunciatio Beneficii facta ex causa infirmitatis, seu ante mortem, an, & quando sit valida? *n.* 67. & *seqq.* Refertur ac declaratur Regula Cancellaria *De viginti, n.* 68. & *seqq.*

1. Renunciatio Beneficii debet esse pura; & quomodo? T. 9. *num.* 75. & *seqq.* Et cum primis ab omni pecunia, *num.* 75. Renunciatio facta cum pacto, ut Resignatarius solvat expensas olim in Beneficii assecutione factas, est simoniaca, *n.* 76. Solvitur instantia, *num.* 77. Item ut Resignatarius solvat omnes expensas in admissione resignationis &c. *n.* 78. Sicut & pactum, involvens simoniam confidentialem, *n.* 79.

num. 79. Renunciatio Beneficiorum etiam debet esse pura ab omni pacto, conditione, ac modo, *num.* 80. Privata partium authoritate facta; aliàs secùs, *num.* 81. Renunciatio Beneficiorum ex causa permutationis, an sit licita? *num.* 82. & *seqq.* Et qualiter instituenda? *n.* 90. & *seqq.* Vide supra ℣. *Permutatio Beneficiorum.*

Renunciatio in favorem tertii, seu cum Clausula *non aliter*, an sit illicita, quin & Simoniaca? T. 9. *num.* 105. & *seqq.* Ea non continet Simoniam Juris Divini, sed potest fieri in manus Summi Pontificis, *num.* 105. Utrùm ipsa facta in manus Episcopi contineat Simoniam Juris Ecclesiastici, variant Doctores, *num.* 106. & *seqq.* Affirmativa sententia est communior, ac pro foro externo retinenda, *num.* 108. & 109. Resignatio Beneficii in favorem tertii, nequit fieri coram Episcopo, *nu.* 110. & *seqq.* Simpliciter tamen resignando Beneficium licet certam personam Episcopo recommendare, ut illud huic conferat, *nu.* 112. Sed tunc Episcopus non est adstrictus, huic conferre, *nu.* 113. Quid Juris circa hoc post Bullam B. Pii V. *Quanta Ecclesiæ*? *num.* 114. usque ad *numer.* 119. Dicta Bulla non procedit in Beneficiis juris patronatûs, *num.* 117. Ubi ipsa est recepta, nequit Episcopus ad concursum Parochialis Ecclesiæ admittere suos, vel resignantium consanguineos, &c. *num.* 118. Potest tamen conferre Beneficium resignatum uni Familiarium sui Vicarii Generalis, *num.* 119. An facta renunciatione cum Clausula *Non aliter*, possit Episcopus rejectâ conditione, veluti turpi, Beneficium conferre, cui voluerit? *num.* 120. & *seqq.* Sententia negativa est probabilior, *num.* 121. & 122.

1. Renunciatio reciproca triangularis, & quadrangularis Beneficiorum, quæ? T. 9. *numer.* 123. Tales renunciationes Beneficiorum nequeunt fieri, nisi in manus summi Pontificis, *num.* 124. Quid consilii ita renunciare volentibus? *n.* 125. & 126.

Renunciationes Beneficiorum, an & qualiter sint publicandæ? T. 9. *num.* 127. & *seqq.* Dicta renunciationum publicatio juxta constitutiones Apostolicas est facienda; & cur? *numer.* 127. & 128. Alioquin invalida est provisio de Beneficiis resignatis, *num.* 129. Resignationes quorumvis Beneficiorum sunt publicandæ, *num.* 130. Et quibus in locis? *num.* 131. Quâ formâ? *num.* 132. Et quo tempore, loquendo de renunciatione facta in manibus Summi Pontificis? *num.* 133. Quid dicendum de publicatione resignationis, quæ fit in manibus inferiorum Collatorum? *n.* 134. Bulla Gregorii XIII. *Humano vix judicio*, non videtur ubique recepta, *num.* 135.

1. Renunciationis Beneficiorum, qui sint effectus? T. 9. *num.* 136. & *seqq.* Per eam inducitur vacatio Beneficii, *nu.* 136. Et resignans in isto amittit omne jus, habeturque pro mortuo, *ibid.* Renunciatio admissa excludit à Beneficio resignantem, etiam pœnitentem, *num.* 138. Alii ejus effectus enumerantur, *num.* 139. Eos tamen solùm inducit renunciatio valida, *num.* 140. & *seqq.* Renunciatio invalida non abdicat jus respectu Beneficii, *num.* 141. Puta, si fiat in manibus non valentis eam recipere, *num.* 142. & *seqq.* Facta in manibus Laici, an teneat in præjudicium resignantis? *nu.* 143. Per renunciationem Simoniacam jus non abdicatur, *num.* 144. Tamen Simoniacè resignans, potest privari Beneficio, *num.* 145. Renunciatio Beneficii ex causa permutationis, quando abdicet jus? *num.* 146. Et quid dicendum de aliis renunciationibus conditionatis? *num.* 147. Ut renunciatio Beneficii operetur suos effectus, debet ejus admissio esse intimata Resignanti, *nu.* 148. Atque acceptata à Resignatario, si est facta in favorem tertii, *num.* 149. Utrùm Clericus Beneficium resignans possit percipere fructus ejus, & quales? *n.* 150. & *seqq.* Vide supra ℣. *Fructus.*

3. Renunciatio hæreditatis quid? T. 26. *numer.* 532. Est multiplex, *num.* 533. Renunciatio futuræ hæreditatis in genere, vel personæ incertæ valet, *nu.* 534. Renunciatio & pactum circa hæreditatem adhuc viventis, cum hujus consensu valet, *num.* 535. & *seq.* Dummodo consensum non revocet, *num.* 537. Consensus debet præstari tunc, quando fit renuntiatio, *num.* 538. & *seq.* Debet esse consensus expressus, *num.* 540. Renuntiatio de hæreditate viventis, sine hujus consensu facta non valet, *num.* 541. Etsi juramento sit confirmata, *nu.* 542. & alicubi contraria sit consuetudo, *num.* 543. Renuntiatio hæreditatis plurium, uno absente aliis præsentibus, valet quoad præsentes solos, *nu.* 545. Renunciatio matris quando noceat liberis, *nu.* 546. & *seq.* Renunciatio est strictè interpretanda, *num.* 548. Non extenditur ad Feudalia bona, *nu.* 549. Renuncians hæreditati paternæ potest eam à fratre, vel alio iterum acquirere, *num.* 550. Ac retinet jus ad alimenta, *num.* 551. Renuntiatio sub conditione, vel ex certa causa, quando deficiat? *nu.* 552. & *seq.*

3. Renuntiatio Novitiorum, & eorum, qui ingredi volunt Religionem, quos actus comprehendat? T. 31. *num.* 129. & *seqq.* Comprehendit omnes contractus, quibus læditur voluntas Novitii, *nu.* 130. In specie donatio magni momenti, *num.* 131. Remissio debiti, vel obligationis, *n.* 132. Item Renuntiationes rerum & Jurium, quæ habentur, & quæ sperantur, *num.* 133. Limitatur in rebus modicis, *num.* 134.

Renuntiationes sine forma Tridentini factæ, sunt nullæ, *num.* 135. Renuntiatio & donatio facta ante ingressum absque intuitu ingressûs, non subest Tridentino, *nu.* 138. & *seq.* Nec contractus illi, quibus tantum recipit Novitius quantum dat, *numer.* 140.

Renuntiatio ante ingressum in Religionem, intuitu tamen illius facta nulla est, nisi fiat juxta formam Concilii Tridentini, *num.* 141. & *seqq.* Ad valorem Renuntiationis Novitii, vel ingressuri Religionem requiritur, ut fiat cum licentia Episcopi, *nu.* 153. Et intra duos proximos menses ante Professionem, *num.* 154.

5. Renuntiatio privilegiorum expressa. Vide *Privilegiorum renuntiatio.*

Renuntiatio privilegiorum tacita an, quomodo, ac quo tempore fiat? T. 33. *num.* 203. Item, *num.* 218. & *seqq.*

R. J. Renunciare quilibet potest juri & favori suo, C. II. R. LVIII. *num.* 5.

REPARARE.

3. Reparare Ecclesiam quinam, & quomodo teneantur? T. 48. *num.* 22. & *seqq.* Qui reparare tenentur Ecclesiam, etiam ad reparandum domum Parochialem, & Ecclesiæ paramenta tenentur, *nu.* 26. Observatio practica, *num.* 27. Specialia de reparatione Ecclesiæ Cathedralis, *num.* 28.

REPETERE.

R. J. Repeti non potest datum & acceptum ob turpem causam, benè verò id quod quis dedit ne alter turpe quid committat, C. II. R. LXV. *nu.* 3. 4. 5.

REPLICATIO.

2. Replicatio est contraria Exceptioni, & huic Duplicatio, Triplicatio &c. *T.* 25. *nu.* 6. Replicatio potest ab Actore fieri contra exceptionem Rei, & contra illam Duplicatio. Triplicatio &c. *T.* 25. *nu.* 80. Replicatio est quasi Exceptionis exceptio, *T.* 25. *num.* 134. Dicta de Exceptionibus, servatâ proportione, locum habent in Replicationibus, *ibid.* Vide suprà ℣. *Exceptio.*

REPUDIATIO.

3. Repudiatio Legati. Vide *Hæreditatis repudiatio.*
Repudiatio Legati absque consensu Capituli secundùm aliquos fieri nequit, *T.* 10. *num.* 35. *& seqq.* Contrarium est probabilius, *nu.* 38. Probatur multiplici ratione, *ibidem & num. seq.* Repudiare Legatum non est alienare, *numer.* 41. *&* 45. Nisi fiat per Pupillum, *num.* 44. Repudiatio Legati Ecclesiæ facti est illicita, & obligat repudiantem ad restitutionem, *num.* 53. *&* 55.

RES.

1. Res quandonam desinat esse integra, ita ut valor Rescripti non censeatur expirare morte concedentis? *T.* 3. *num.* 237. *& seqq.* Concordatur, *C. Relatum*, 19. *& C. Gratum.* 20. *de offic. Delegat. num.* 242. *usque ad nu.* 249. Res integra in Compromisso, quamdiu sit? *T.* 6. *numer.* 82. Res aliena legari potest, non tamen factum alterum promitti, *T.* 35. *n.* 63. Res integra, seu Mandatum procuratorium integrum quamdiu dicatur? *T.* 38. *num.* 138.
2. Rerum corporalium possessio, quibus generatim modis, qualique apprehensione acquiratur? *T.* 12. *num.* 103. *& seqq.* Et quid dicendum de acquisitione, & in alium translatione quasi possessionis rerum incorporalium? *num.* 143. *& seqq.* Amissio possessionis rerum tum corporalium, tum incorporalium, qualiter fiat? *T.* 12. *num.* 185. Vide suprà ℣. *Possessio.* Rem mobilem qui perdidit, non potest contra hujus inventorem uti remediis possessoriis, *T.* 12. *num.* 199. Potest tamen contra hunc agere Judicio petitorio, *num.* 200.
Res spiritualis quæ? *T.* 1. *num.* 65. Rerum spiritualium cognitio, ad solum Judicem Ecclesiasticum pertinet, *num.* 64 66. *& seqq.* Ratione rei alicubi sitæ, an & quando quis dicatur sortiri Forum? *T.* 2. *num.* 98. *& seqq.* Et quid de rebus mobilibus? *num.* 99. *&* 100.
Res quænam generatim præscribi possint, vel non possint? *T.* 26. *nu.* 26. 27. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Præscribi quæ.* Res mobiles, & immobiles, quæ? *T.* 24. *numer.* 149. Nomine immobilium veniunt etiam Beneficia, census, Redditus, Jus patronatus, ac jura & actiones ad immobilia, *num.* 150. Res mobiles, & immobiles, privatorum, quo tempore præscribantur? *num.* 148. *& seqq.* Et quantum temporis requiratur ad præscribendum res immobiles contra Ecclesias? *num.* 162. 163. *& seqq.* Et an res mobiles earum triennio usu capiantur? *n.* 168. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Præscriptio rerum.*
2. Res inter alios acta, aliis non nocet, *T.* 27. *num.* 149. 150. *& seqq.* Ac regulariter etiam non prodest aliis, *num.* 152. Regula ista plures patitur limitationes; & quas? *num.* 153. 154. *& seqq.*
Res judicata pro veritate accipitur, quomodo intelligendum? *T.* 1. *num.* 195. *&* *T.* 3. *numer.* 35. Exceptio rei judicatæ non competit Reo absoluto ex eo, quia tempore latæ sententiæ non possidebat, si post eam possidere incipiat, *T.* 25. *num.* 130. *&* 131. Exceptio rei judicatæ per Judicem Ecclesiasticum, debet etiam admitti in Foro sæculari; & è contra, *num.* 132. Res judicata, & sententia, sunt valde affinia, *T.* 27. *numer.* 2. Datur tamen inter eos aliqua differentia; & quæ? *num.* 3. *&* 4. Sententia in quo casu dicatur transire in rem judicatam? *num.* 5. Sententia ante lapsum decendii dicitur Res judicata, largè solùm & impropriè, postea verò propriè, ac irrevocabiliter, *num.* 2. *&* 5. Res judicata potest dupliciter accipi, largè & propriè; & quid sit? *T.* 27. *num.* 105. *&* 106. Quo tempore sententia dicatur transire in rem judicatam? *num.* 105. 107. *& seqq.* Sententia transiens in rem judicatam habet pro se præsumptionem juris & de jure, *num.* 109. Vide infrà ℣. *Sententia quo tempore*, &c.
Res litigiosa, quæ? *T.* 16. *n.* 23. Ad eam requiritur, ut moveatur quæstio super ejus dominio, vel quasi dominio, *num.* 24. Et non tantum de aliquo onere ipsius, *num.* 25. Nec solummodò super ejus possessione, *num.* 26. Quamvis tunc ipsa possessio fiat litigiosa, *num.* 27. Res efficitur litigiosa non solum per litis contestationem, sed jam anteà, *num.* 28. Et quantum ad hoc, correctum est jus antiquum, *num.* 29. Non tamen rem facit litigiosam simplex interdictio, ne vendatur, *num.* 30. Ut actio fiat litigiosa, requiritur litis contestatio, *num.* 31. Res litigiosa, si alienetur, oportet eam restitui, *num.* 37. Aut si restitui non possit, alia æquivalens in ejus locum ac jus subrogari, *n.* 38. *& seqq.* Quæ postea alienari, vel oppignorari non potest, *num.* 39. Debetque esse libera ab onere, sicut erat res indebitè aliena, *num.* 40. Quæ sint pœnæ, quando neuter, vel uterque contrahentium scivit, rem esse litigiosam? *numer.* 50. *&* 52. Difficile est, in alienante reperiri ignorantiam rei litigiosæ, *nu.* 51. Et quid, si solus emptor ignoravit, rem esse litigiosam? *nu.* 53. Dicta de scienter vel ignoranter vendente, vel emente rem litigiosam procedunt in quolibet contractu, *num.* 54. Rem litigiosam scienter Sacris dedicans, punitur in duplum, *num.* 55. Vide suprà ℣. *Lite pendente.*
3. *Res domino suo perit*, quomodo intelligendum? *T.* 17. *num.* 214.
Res domino suo fructificat &c. n. 236.
Res transit cum onere suo, quomodo intelligendum? *T.* 49. *num.* 245.
5. Res benedictæ, & sacratæ, & quomodo vendi, vel mutari possint absque simonia? *T.* 3. *n.* 221.
Res derelictæ sunt primò occupantis, *T.* 18. *n.* 21.
Res inventæ. Vide *Inventor rei alienæ.*
R. J. Res communis. Vide *In re communi.*
Res sacræ quæ? *C.* II. R. VII. *n.* 7.
Res semel Deo dicatæ ad usus profanos transferri non debent, *C.* II. R. LI. *n.* 2.
Res nisi in necessitate Ecclesiæ, vel pauperum, aut captivorum, *ibid. num.* 7. *&* 8.

RESARCINATIO.

5. Resarcinationis, vel restitutionis obligatio quæ, & quando oriatur in utroque foro ob damnum datum? *T.* 36. *n.* 39.

RESCRIPTUM.

1. Rescriptum, alio nomine appellatur Decretalis Epistola, *T.* 2. *numer.* 10. In Rescriptis sub generali derogatione non comprehenduntur Decreta Concilii Generalis, *cit. T.* 2. *numer.* 527. Disparitas inter Rescripta, & Constitutiones Pontificias quoad hoc; *num.* 527. *&* 528. Litteræ in forma Brevis sunt ejusdem auctoritatis, ac Rescripta signaturæ, *num.* 532. Convenientia, & differentia inter Leges, & Rescripta, *T.* 3. *n.* 1.

Rescriptum quid? *T.* 3. *nu.* 2. *& seqq.* Rescripti nomen, quibus conveniat? *nu.* 3. Absolutè prolatum in Ecclesiasticis, accipitur pro Rescripto Papali, *n.* 4. Quibus de Causis Rescripta concedi soleant? *num.* 6. Motus proprius recte connumeratur inter Rescripta, *n.* 6. *&* 7. Rescripta tribus partibus constant, Narratione, Supplicatione, & Conclusione, *num.* 8. Rescriptum, an habeat vim Legis? *T.* 3. *num.* 9. *& seqq.* Facit jus inter partes, *nu.* 10. Rescriptum large acceptum comprehendit sub se Privilegium, Beneficium, Mandatum, ac Rescriptum propriè dictum, *nu.* 5. Rescriptum propriè, quid, & quomodo differat ab aliis enumeratis? *num.* 16. *& seqq.* Rescriptum, quotuplex sit? *num.* 22. Rescriptum contra legem, præter legem, & secundum legem, quid? *numer.* 23. Et quomodo sumatur in Rubrica Tituli De *Rescriptis*, *nu.* 24. *Rescriptum contra jus non valet*, quomodo intelligendum? *nu.* 25. *&* 26. Rescripta justitiæ, seu ad lites, & Rescripta gratiæ, seu ad Beneficium, quid? *num.* 28. *&* 29 *&* 30. Rescriptum mixtum, quid? *num.* 31. In dubio Rescriptum præsumitur justitiæ, & non gratiæ, *n.* 32.
Rescriptum impetrare potest, qui expressè à Jure non prohibetur, *T.* 3. *num.* 33. Rescriptum an possint impetrare Servi? *num.* 36. *&* 37. Hæretici? *num.* 38. Excommunicati? *nu.* 39. *& seqq.* Saltem per procuratorem? *num.* 42. Rescriptum ab Excommunicato impetratum, an sit ipso jure nullum, vel duntaxat ope exceptionis? *numer.* 45. *& seqq.* Quid juris, si post impetratum Rescriptum ac durante lite, impetrator ejus incidat in excommunicationem? *nu.* 49. Rescriptum ab excommunicato impetratum est nullum, licet excommunicatio sit occulta, excommunicatus non vitandus, *num.* 50. *& seqq.* Rescriptum, an quis possit impetrare pro alio absque ejus speciali mandato? *num.* 56. *& seqq.* Quid de Stylo moderno Curiæ Romanæ dicendum? *num.* 59.
1. Rescripta intra quod tempus sint præsentanda? *T.* 3. *num.* 60. *& seqq.* Rescripta justitiæ, & Rescripta gratiæ, an sint perpetua? *nu.* 63. *&* 64. *& seqq.* Circa præsentationem Rescriptorum ad Beneficia, quid disponant Concordata Germanica? *nu.* 68. In Rescriptis gratiæ attenditur tempus *datæ*: in Rescriptis justitiæ tempus *præsentatæ*, *num.* 69. Idque exemplificatur variè, *numer.* 70. 71. *& seqq.* In ordine ad quos effectus in Rescriptis attendatur tempus *Præsentatæ*, vel tempus *datæ*? *num.* 76. *&* 77. *ac seqq.* Motus proprius purgat Subreptionem Rescripti, *num.* 79. Ex pluribus Rescriptis justitiæ, quodnam sit præferendum? *cit. T.* 3. *num.* 81. *& seqq.* Secundum Rescriptum justitiæ absque mentione prioris impetratum, non est ipso jure nullum, sed ope exceptionis annullandum, *nu.* 92. *& seqq.* Rescriptum Beneficiale quodnam prævaleat, si diversa à duobus rescripta super Beneficio in eadem Ecclesia sibi conferendo impetrantur? *num.* 95. *& seqq.* usque ad *num.* 111. Referuntur varii casus, & distinctiones circa hoc, *ibid.* Quid dicendum de aliis Rescriptis gratiosis, & quodnam eorum sit præferendum si plura à diversis fuerunt impetrata circa idem? *n.* 112. *& seqq.* Ob Rescriptum Principis nequit revocari transactio, *T.* 36. *n.* 48.
1. Rescriptorum interpretatio, qualis facienda? *T.* 3. *num.* 119. *& seqq.* Rescripta justitiæ in dubio sunt interpretanda secundùm Jus commune, *num.* 120. Eaque sunt strictæ interpretationis, neque extendendæ ad casum, vel personam non expressam, *nu.* 121. *& seqq.* In Rescripto justitiæ sub clausula, *Et quidam alii*, non comprehenduntur personæ digniores expressis, *num.* 122. Neque effrenata multitudo, *num.* 123. Rescripta gratiæ ad beneficia, qualiter sint interpretanda? *num.* 126. *& seqq.* Rescripta ad Beneficia Ecclesiastica, velut ambitiosa, sunt strictè interpretanda, *num.* 128. *& seqq.* In Rescriptis quænam Clausulæ, communiter apponantur, vel saltem subintelligi debeant? *cit. T.* 3. *n.* 141. *& seqq.* Forma in Rescriptis præscripta necessariò est observanda, *num.* 144. *& seqq.* Nec sufficit formam per aliud æquipolliens implere, *nu.* 145. Signa colligendi, an in Rescriptis quidpiam sit positum pro forma substantiali, nec ne? *n.* 147. *& seqq.*
Rescriptorum subreptio, & obreptio, quomodo committatur? *T.* 3. *num.* 152. *& seqq.* Rescriptum subreptitium, & obreptitium, quid? *nu.* 154 *&* 155. Subreptio an, & quando vitiet Rescriptum? *numer.* 156. *& seqq.* Tres regulæ Abbatis circa hoc, *nu.* 159. Capitulum, *super litteris*, de Rescriptis, est clavis totius Tituli, *nu.* 156. An etiam locum habeat in Rescriptis gratiæ, & ad Beneficia, atque privilegiis? *n.* 160. Per subreptionem dolosam vitiatur quodlibet Rescriptum in totum, *numer.* 161. *&* 157. Rescriptum subreptitium an ipso jure sit nullum, vel duntaxat ope exceptionis? *num.* 170. *& seqq.* Est distinguendum inter Rescripta gratiæ, & ad Beneficia, qualia ipso jure sunt nulla: & inter Rescripta justitiæ, quæ vitiantur duntaxat ope exceptionis, *ibid.* Et ratio disparitatis inter hæc Rescripta, *num.* 173. Subreptio contingens in una parte rescripti, habentis plures partes, an vitiet totum? *cit. T.* 3. *num.* 174. *& seqq.* Subreptio facilius vitiat Rescripta gratiæ & ad Beneficia, quàm Rescripta justitiæ; & cur? *nu.* 176. *&* 173. Rescripta an vitientur per subreptionem, quæ contingit circa causam non motivam, sed impulsivam tantùm? *num.* 182. *& seqq.* Quid si pro impetratione Rescripti plures allegentur causæ motivæ, & una earum sit falsa? *numer.* 188. *& seqq.* Taciturnitas Beneficii Ecclesiastici præhabiti, quantumvis modici, cur vitiet Rescriptum ad novum Beneficium obtinendum? *num.* 192. Quoties in Rescripto exprimitur una causa, tunc ea censetur esse motiva, *numer.* 194. Quid si plures allegentur in eo causæ? *nu.* 195. *& seqq.* De quibus mentio sit facienda in Rescriptis justitiæ? *num.* 197. *&* 198. Ac in Rescriptis Beneficialibus? *nu.* 199. Rescriptum impetratum contra consuetudinem, vel statutum particularis Ecclesiæ, aut loci, non valet, nisi fiat mentio hujus, *num.* 200. In impetratione Rescriptorum, quæ generaliter sint exprimenda? *num.* 201.
1. Rescriptum vitiat manifestus error latinitatis, *T.* 4. *num.* 212. Dummodo error ille non sit omnino levis, *num.* 214. Nec aliunde appareat de veritate Litterarum Apostolicarum, *num.* 215. Rescripta an vitientur per errorem in nomine, vel pronomine? *numer.* 218. *& seqq.* Aut per errorem in nomine Diœcesis? *num.* 221. *& seqq.* Rescriptum, an & quando vitietur per rasuram, *nu.* 224. Vide suprà ℣. *Rasura.*
Rescripta justitiæ, an morte concedentis superveniente expirent? *T.* 3. *n.* 232. *& seqq.* Ea expirant tunc re integrâ, licet Delegatus ignoret mortem Delegantis, *num.* 232. *&* 233. Dummodò non concurrat simul error communis, *num.* 234. Expirant etiam re integrâ, cessatione officii Delegantis, *num.* 235. Non item, si hic postmodum incurrat excommunicationem, *num.* 236. Quandonam res desinat esse integra quoad propositum est celebris quæstio, *num.* 237. usque ad *nu.* 249. Vide suprà ℣. Res

℣. *Res integræ.* Rescripta gratiæ, seu ad Beneficia, non expirant morte concedentis, etiam re integrâ, quando continent gratiam factam; secùs si contineant gratiam faciendam, *T.* 3. *num.* 250. *& seqq.* Rescripta quæ censeantur continere gratiam factam, & quæ faciendam? *num.* 253. *& seqq.* Rescriptum gratiæ concessum sub clausula, *Usque ad beneplacitum nostrum*, &c. expirat morte concedentis, *num.* 260. Et quid, si morte concedentis communiter ignorată procedatur ad executionem Rescripti? *num.* 261. Rescriptum gratiosum concessum sub clausula, *Usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ &c.* durat perpetuò, donec revocetur, *n.* 262. *&* 263.

1. Rescripto renuntiare, an quis possit? *T.* 3. *num.* 264. *& seqq.* Et quid, si emanaverit Motu proprio Principis ad privatam alicujus utilitatem? *nu.* 264. Vel contineat favorem plurium? *nu.* 265. *&* 266. Rescripto justitiæ an quis possit renuntiare, etiam invito adversario? *nu.* 267. *& seqq.* Rescripta qualiter revocentur? *n.* 271. *&* 272.
2. Rescriptum lite pendente impetratum, censetur subreptitium non factâ mentione de ea, *T.* 16. *nu.* 14. Rescriptum post causam Delegatis commissam impetratum, potest nullitatis argui, tum ex vitio subreptionis, tum ex vitio attentati post litis pendentiam, *num.* 15. Rescriptum Papæ si videatur pravâ suggestione obtentum, quid agendum? *T.* 22. *num.* 340.
3. Rescripta in *Forma pauperum*: in *Forma communi*: in *Forma dignum*: vel *ratione congrui*: in *Forma gratiosa*: Quid? *T.* 5. *num.* 169. *& seqq.*

RESERVATIO.

3. Reservatio Beneficiorum. Vide *Beneficiorum reservatio.*
3. Reservationes mentales quid? Et quid juris de eis? *T.* 8. *num.* 37. *& seqq.*

RESIDENTIA, RESIDERE.

2. Residentiam perpetuam jurans, potest in casibus à Jure permissis abesse, *T.* 24. *num.* 38.
3. Residentia Clericorum Beneficiariorum, *T.* 4. *nu.* 2. *& seqq.* Residere in Ecclesia, vel Præbenda quid? *ibid. & numer. seqq.* Nihil aliud est, quàm deservire Ecclesiæ in Officio Divino, *num.* 3. Existens in loco Beneficii, sed nihil præstans, residet materialiter, non verò formaliter, *ibid. & num. seq.*

Residentia debet esse laboriosa, non otiosa, *numer.* 5. Est duplex vera & ficta, *numer.* 7. Spectato jure communi omnia Beneficia postulant Residentiam, *num.* 8. A qua tamen Beneficia simplicia eximuntur per generalem consuetudinem, *numer.* 9. Episcopi, & alii Beneficiati Curati Jure Divino tenentur ad Residentiam, *num.* 10. Beneficiati non Curati verò Jure duntaxat Ecclesiastico, *num.* 14. Dantur Beneficia ad Residentiam non obligantia, *num.* 15. Juramentum de continua personali Residentia quomodo intelligendum? *nu.* 17. Non obligat in casibus Jure communi exceptis, *ibidem & num. seq.* Pœnæ Clericorum non residentium, *nu.* 19. Non Residentes sunt imprimis citandi; & monendi, ut resideant, *nu.* 20. Præfixo tempore si non redeant, proceditur contra eos Appellatione remotâ, *ibid. & num. seq.* Debet autem citatio fieri personaliter, quando scitur ubi sit, *num.* 22. Alioquin in Ecclesia, ubi Beneficium existit, debet publicari Edictum trinæ citationis: & quomodo? *num.* 23. Beneficiarius propter absentiam privatus Beneficio debet restitui, si post reditum justam probat absentiæ causam, *num.* 25. Clericorum non residentium ordinaria pœna quæ? *n.* 26. *& seqq.*
3. Residentia Episcoporum, *T.* 4 *n.* 29. *& seqq.* Est facienda in loco, ubi est Ecclesia Cathedralis, *ibid.* In quo consistat? *num.* 31. Tenetur vi Residentiæ ad certa munera, *num.* 32. Præsertim ad specialem pauperum & miserabilium personarum curam, *num.* 33. Possunt tamen Episcopi singulis annis duobus, vel tribus mensibus abesse, *numer.* 34. Et quomodo? *ibid. & numer. seqq.* Ultra tres menses non possunt abesse sine legitimis causis, *num.* 28. Et licentia Papæ, *num.* 39. *& seq.* Causæ excusantes Episcopum à Residentia quæ? *num.* 41. *& seqq.* Sunt Christiana Charitas, *num.* 43. Urgens necessitas, *num.* 44. Debita obedientia, *num.* 46. Evidens Ecclesiæ utilitas, *num.* 47. Vel Reipublicæ, *num.* 48. Et quando quævis harum contingat? *ibid.* Propter servitia in Curia Regum aut Principum sæcularium non excusantur à Residentia Episcopi sine licentia Papæ, *num.* 49. Pœnæ Episcoporum non residentium quæ? *num.* 50. *& seqq.* Non residentes non faciunt fructus suos, *ibid.* Ideoque tenentur ipsos restituere, *num.* 51. Privantur Episcopatu, *num.* 52. Et quomodo? *nu.* 53. *& seqq.*

Residentia Canonicorum, *T.* 4. *num.* 107. *& seqq.* Canonici Cathedrales, & Collegiati tenentur ita residere, ut non possint ultra tres menses singulis annis abesse, *ibidem.* Nec satisfaciunt, nisi contenti in choro, cæteraque officia personaliter peragant, *num.* 108. Rigor tamen iste non ubique est usu receptus, *num.* 109. Valetque consuetudo contraria, *num.* 110. De Jure communi tenentur omnibus horis singulis diebus interesse, *num.* 111. *& seq.* Excepto trimestri, *nu.* 113. Quo tamen trimestri non lucrantur Præsentias, *ibid.* Ad absentiam trium mensium non requiritur allegatio causæ, vel petitio licentiæ, *nu.* 116. Dummodo non omnes Canonici simul absint, *num.* 117. *&* *nu.* 114. Potest Episcopus ob legitimam causam dare licentiam, ut Canonici absint per quatuor menses, *num.* 118. Ubi est specialis Ecclesiæ constitutio, vel consuetudo diutius, quàm per tres menses residere, tenentur ei stare Canonici, *num.* 119. *& seq.* Quæ sint causæ excusantes Canonicum à Residentia personali? *nu.* 122. Ex causa justa absens non tenetur relinquere substitutum, *num.* 123. Pœnæ Canonicorum non residentium quæ? *num.* 124. *& seqq.* Illicitè absentes Canonici non tenentur restituere fructus ante sententiam condemnatoriam, *nu.* 125. Ad incurrendum tamen privationem fructuum non opus est prævia monitione, ut resideat, *num.* 126. Fructus hi, quibus debeant applicari, *numer.* 127. Episcopus pœnam privationis fructuum non potest in totum remittere; benè tamen sententiam minuere, *num.* 128. Canonici non residentes non statim possunt privari Beneficiis, etsi intra terminum sibi præfixum non redierint, *nu.* 129. *& seq.* Sed expectandus est lapsus trium annorum, ac servandi gradus pœnarum à Concilio Tridentino præscripti, *num.* 131. *& seq.*
3. Residentia Parochorum, & aliorum Curatorum, *T.* 4. *numer.* 57. Quid intelligatur per eam? Et quæ pœnæ per Tridentinum non residentibus sint impositæ? *ibid.* Parochi & Curati tenentur residere Jure Divino, *num.* 58. Non residentes peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem fructuum, *num.* 59. Quomodo compellendi ad Residentiam, *num.* 63. Parochus non residens, an ipso jure sit privatus Beneficio? *num.* 66. Non potest abesse per duos menses absque licentia Episcopi, *num.* 67. Et quidem in scriptis obtenta, *num.* 68. Proponuntur, & solvuntur rationes in contrarium, *n.* 69. *& seqq.* Quanto tempore Parochus abesse possit de licentia Episcopi? *n.* 76. *& seq.* Ex legitima causa potest per unum vel alterum diem abesse sine licentia Ordinarii, *nu.* 78. Imo per sex aut septem dies, non verò per hebdomadam, *num.* 79. *& seqq.* Absens ex justa causa tenetur relinquere Vicarium idoneum, *n.* 82. Sine justa causa absens peccat graviter, *nu.* 81. Potest Episcopus Parochis prohibere ne ultra biduum sine licentia absint, *num.* 84. Ratione Residentiæ tenentur Parochi per se, & non solummodo per Capellanos exercere Munera Pastoralia, *nu.* 85. Possunt tamen unum, vel plures habere cooperatores, dummodo etiam ipsimet aliquid præstent, *nu.* 86. *& seq.* Causæ excusantes Parochum à Residentia, seu quòd possit abesse, *num.* 88. *& seqq.* Est inter alias Christiana Charitas, *n.* 90. Urgens necessitas, *n.* 31. Capitalis inimicitia, *n.* 92. Debita obedientia, *n.* 93. *& seqq.* Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas, *nu.* 96. Enumerantur aliæ causæ, *num.* 97. *& seqq.* An & quando propter grassantem pestem vel hostilem incursum excusetur Parochus à Residentia personali? *num.* 102. *& seqq.* Cautelæ tempore pestis à Parochis, eorumque Vicariis observandæ, *n.* 106.
3. Residentia Clericorum simplex duntaxat Beneficium habentium an obliget? *T. n.* 133.

Residentiæ ab obligatione causæ quædam excusantes, *T.* 4. *nu.* 134. *& seqq.* Inter eas est absentia studiorum causa, *ibid.* Etiam in Curatis, *n.* 135. Etiam quamdiu, ac ob quale studium? *ibid. & num. seq.* Ad hanc tamen absentiam requiruntur plures conditiones, *nu.* 137. *& seq.* Videlicet, ut Beneficiarius non sit ultra triginta annos, *nu.* 138. Et accedat licentia Episcopi, *nu.* 139. Atque constituatur Vicarius, si Parochus abest, *numer.* 140. Et absens studeat in Universitate, *n.* 141. Theologiæ vel juri Canonico, *num.* 142. Quoad Parochos privilegium absentiæ ratione studii hodie est sublatum, & quomodo? *num.* 144. *& seqq.* Non item quoad Canonicos, ac alios Beneficiarios simplices, *nu.* 148. *&* 144. Inter causas absentiæ Canonicorum est servitium Episcopi, *numer.* 149. Ita absentes censentur præsentes, & lucrantur fructus & quomodo? *ibid.* Etiamsi nunquam accedant ad Ecclesiam, *nu.* 150. Duo Canonici etiam inviti compelli possunt ad inserviendum Episcopo, *num.* 152. Non tamen Cathedrales, sed etiam Collegiati, *num.* 153. *& seqq.* Idem est de aliis Clericis inferioribus, exceptis tamen Curatis, *nu.* 156. Consuetudo non excusat à Residentia, *nu.* 157. *& seqq.* In Beneficiis Curatis non excusat, *ibid.* Etiamsi sit immemorialis, *num.* 158. Benè tamen in Beneficiis simplicibus, & quomodo? *num.* 160. An & quomodo consuetudo non residendi excuset in Dignitate constitutos Canonicos? *n.* 162. *& seq.*
3. Residere in loco Beneficii non idem est ac interesse Divinis, *T.* 4 *num.* 170.

RESIDUUM.

5. De Residuis crimen quid, & quæ pœna illius? *T.* 18. *num.* 63. *& seqq.*

RESIGNARE, RESIGNATIO.

3. Resignare Beneficium cum Reservatione Pensionis an, à quo & quomodo fieri possit? *T.* 12. *nu.* 68. *& seqq.*
5. Resignans Beneficium cum reservatione pensionis reus est simoniæ confidentialis, *T.* 3. *n.* 39.

Resignationes Beneficiorum, etiam in favorem Tertii, quomodo fieri valeant sine labe simoniæ? *T.* 3. *n.* 149. *& seqq.*

RESPECTUS.

R. J. Respectus personarum, ℣. *Acceptio.*

RESPONDERE, RESPONSUM, RESPONSIO.

1. Responsa Prudentum, quæ? P. *n.* 179.
2. Respondere, an, & quando quis teneatur juxta mentem interrogantis? *T.* 18 *nu.* 178. Reus à Judice interrogatus, an teneatur respondere fatendo veritatem? *T.* 18. *num* 154. *& seqq.* Vide infrà ℣. *Reus an Judici &c.* Respondere purè & simpliciter positionibus quid importet? *T.* 18. *num.* 242. Paria sunt, non respondere, & obscurè respondere, *nu.* 243. Positionibus respondere tenentur ipsi Principales &c. *n.* 245. Vide suprà ℣. *Positiones.*
5. Responsiones Accusatoris, vel Advocati fiscalis. Vide *Advocatus fiscalis.*

RESPUBLICA.

1. Reipublicæ graviter læsæ competit beneficium restitutionis in integrum, *T.* 41. *num.* 36. Vide infrà ℣. *Restituere in integrum.*

RESTITUERE, RESTITUTIO.

1. Restituere in integrum generatim, quid? *T.* 41. *num.* 2. Restitutio in integrum strictiùs accepta, quid? *nu.* 3. Hæc est extraordinarium Juris remedium, ac introducta in subsidium, *n.* 4. Nec competit habenti actionem, *ibid.* Secùs, si quis solam exceptionem habeat, *nu.* 5. Regula illa: *Habente remedium ordinarium non est tribuendum extraordinarium*, limitatur, nisi extraordinarium sit pinguius, *nu.* 6. *&* 7. Ad restitutionem in integrum, quænam requirantur? *n.* 8 *& seqq.* Ad eam requiritur Læsio gravis, *nu.* 8. *&* 9. Et quod Læsio illa gravis acciderit dolo adversarii, vel suâ facilitate &c. *n.* 11. Idque per læsum ritè probetur, *nu.* 12. Item justa Causa, *n.* 13. Et quod actus, seu contractus ille fuerit validus, *num.* 14. Et quid in dubio, num contractus ille sit validus? *num.* 15. Forma petendæ, & faciendæ restitutionis in integrum, quæ? *n.* 16. *& seqq.* Hæc non petitur jure actionis, sed implorato officio Judicis competentis, *num.* 17. Et qualis hic sit Judex competens? *num.* 18. Judex minor non potest restituere contra sententiam majoris, *nu.* 19. Restitutio in integrum debet fieri citato adversario, *n.* 21. Restitutio in integrum non potest peti per Procuratorem sine speciali mandato, *T.* 38. *n.* 103. Intellige, quando restitutio petitur principaliter: secùs, si petatur solùm incidenter, *n.* 104. *& seqq.*

1. Restitutio in integrum competit Minoribus, *T.* 41. *n.* 22. *& seqq.* Fallit hoc in certis casibus, *nu.* 25. *& seqq.* Beneficio restitutionis in integrum gaudent Ecclesiæ, Monasteria &c. *num.* 32. Non verò Personæ Ecclesiasticæ in suis bonis patrimonialibus; & quæ ratio disparitatis? *num.* 33. *&* 34. Beneficium restitutionis in integrum competit quibuslibet Locis piis, *num.* 35. Sicut & Reipublicæ graviter læsæ, *n.* 36. Et Principi ac Universitati Civitatis, Castri &c. *nu.* 37. Imò & Collegiis, seu Universitatibus Studiosorum, *nu.* 38. Majorennibus etiam competit restitutio in integrum ex clausula generali; hoc est, justâ causâ intervenente, *n.* 49. Causæ justæ restituendi Majores, quæ? *nu.* 50. 51. *&* 52. Differentia multiplex inter restitutionem in integrum competentem Minoribus, & Majoribus, *n.* 53. 54. *&* 55.

Restitutionis in integrum beneficium semel denegatum, non est Ecclesiæ, vel Minori in alio Judicio con-

concedendum, T. 41. n. 39 Nisi nova causa emergat, num. 40. Potest tamen Ecclesia, vel Minor, restitui ad jus appellandi à sententia denegatæ restitutionis, num. 41. Minor læsus potest contra alium Minorem petere restitutionem in integrum, nu. 42. Sicut & Ecclesia contra aliam Ecclesiam, num. 43. Solvitur instantia, n. 44. & seqq.

1. Restitutio in integrum de facto potest peti intra quadriennium, T. 41. nu. 56. Tempus quadriennii pro petenda restitutione concessi uno respectu est continuum, alio utile; idque declaratur, num. 59. & seqq. Quadriennium ejusmodi in Minoribus incipit currere à prima die Vigesimi sexti anni inchoati, num. 60. Exceptis Minoribus, qui veniam ætatis impetrârunt, num. 61. In Majoribus, & Ecclesiis, quando quadriennium illud currere incipiat? nu. 62. Illud non currit ignoranti, nu. 63. Ecclesia post quadriennium, an possit aliquando petere restitutionem in integrum? nu. 64. & seqq. Ecclesiæ competit restitutionis remedium contra contractus, & contra sententiam tum interlocutoriam, tum diffinitivam, num. 65. Sed post lapsum quadriennii non admittitur ad illud, nisi ob probatam collusionem, fraudem, vel aliam rationabilem causam, n. 66. Ut, si læsio sit valdè enormis, num. 67. Aut Prælatus malè alienans, tanto tempore supervixerit, num. 68. Vel Ecclesia læsa multas interim habuerit mutationes Prælatorum, num. 69. Ecclesia potest petere restitutionem etiam adversus lapsum temporis, num. 72. & 73. Tum Judicialis, tum extrajudicialis, num. 74. Dempto lapsu quadriennii ad petendam restitutionem concessi, num. 75. Causa restitutionis adversùs lapsum temporis, finiri debet intra quadriennium, num. 76. Idemque dicendum de qualibet restitutione in integrum, n. 77. Quamvis hoc de consuetudine non servetur, nu. 78. Ac etiam limitetur, quando non per Ecclesiam, sed per Judicem, vel adversarium stat, quò minus tam citò terminetur, nu. 79. Restitutio in integrum adversus lapsum temporis, ad quantum tempus sit concedenda? n. 80. & seqq. Duplex tempus in proposito est distinguendum, nempe Tempus *intra quod*, & Tempus *ad quod*, n. 81.

2. Restitutio in integrum, in quibus causis locum habeat, vel non habeat? T. 41. n. 82. & seqq. An sit danda Clerico, in renunciatione Beneficii Ecclesiastici graviter læso? num. 83. & seqq. Vel Minori adversùs professionem Religiosam? nu. 89. & seqq. Vel contra propriam confessionem Minoris? n. 96. Et in delictis? nu. 101. & seqq. Vide suprà ℣. *Minorennis.*

Restitutio in integrum potest tripliciter considerari, T. 41. nu. 105. Quos effectus habeat restitutio obtinenda, sed nondum petita? nu. 106. & seqq. Beneficium restitutionis in integrum, etiam obtinendæ, est transitorium ad hæredes, & successores universales, nu. 106. Et cur non extinguatur cum persona? num. 106. Est magis reale, quam personale, ibid. Datur tamen aliquod beneficium restitutionis in integrum, quod non transit ad hæredes, nu. 108. Potest beneficium restitutionis cedi aliis, num. 109. Restitutio in integrum obtinenda, sed nondum petita, an etiam hunc operetur effectum, ut possessorem rei per eam avocabilis constituat in mala fide, adeò ut fructus restituere teneatur? nu. 110. usque ad n. 115. Effectus restitutionis petitæ, sed nondum obtentæ, quis? nu. 116. & seqq. Hæc regulariter suspendit executionem latæ sententiæ, ibid. Restitutio in integrum quoad effectum suspendendi executionem sententiæ, æquiparatur appellationi, nu. 117. Restitutionis obtentæ effectus principalis est, quod per eam unusquisque integrum jus suum recipiat, num. 121. & seqq. Etiam illud intelligendo, de eo, contra quem impetratur; idque variè exemplificatur, num. 121. 122. & seqq. Utrùm obtenta in integrum restitutione, v. g. fundi, etiam fructus ejus sint restituendi, num. 126. & seqq. Restitutio in integrum concessa Minori, an etiam prosit Majori communem causam cum eo habenti? num. 136. Saltem, quando hæc individua? num. 137.

2. Restitutiones in integrum postulatio ab Ecclesia contra Laicum facta, recensentur inter causas mixti Fori, T. 2. num. 153. Restitutio in integrum adversùs omissas probationes, an, & qualiter competat Ecclesiæ, vel Minori? T. 19. num. 178. & seqq. An restituatur etiam contra aliam Ecclesiam, vel Minorem? num. 179. An pariter possit restitui ad productionem testium post publicationem attestationum? num. 180. & 181. Quæ conditiones ad restitutionem in integrum propter omissas probationes requirantur? nu. 182. & seqq. An sit necesse, probare læsionem? nu. 183. & 184. Utrùm Ecclesia, vel Minor, adversùs omissam probationem in una eademque causa sæpius in integrum restitui possit? n. 185. & seqq.

Restituuntur in integrum Minorennes, & quandoque Majorennes, ex propria confessione graviter læsi, T. 18. nu. 81. Beneficium restitutionis in integrum competit Ecclesiis Minoribus &c. adversùs præscriptionem contra eos completam, T. 26. n. 220.

3. Restitutio Rei malè extracti. Vide *Rei malè extracti restitutio.*

5. Restitutio simoniacè acceptorum. Vide *Simoniacè acceptorum restitutio.*

R. J. Restitutionis verbo venit omnis utilitas actoris, C. II. R. IV. n. 3. Si reddi potest & non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur, ib. n. 2.

— restitutio ab hæredibus facta an & quando juvet defunctum? ibid. n. 6. 7. 8.

— à restitutione excusantes causæ, ibid. n. 10.

Restitutionis in integrum privilegium transit ad hæredes, C. II. R. VII. n. 10.

Restitutio in integrum minori concessum, C. II. R. XVII. nu. 5.

RESTRICTIO.

2. Restrictio mentalis, quæ? T. 18. num. 182. Referuntur tres Propositiones Innocentii XI. quibus damnantur restrictiones, n. 179.

RETORTIO.

5. Retortio injuriarum in utroque foro licita est, T. 36. n. 33. Si fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, nu. 34. & seqq. Et in continenti, n. 36. Potest etiam subinde fieri post intervallum, ibid.

RETRACTUS.

3. Retractus quid, & quotuplex? T. 17. n. 389. & seqq. Alius conventionalis, n. 390. Alius legalis, scriptus, & consuetudinarius, n. 391. Retractus propter Dominium directum competit Domino Emphyteusis, & Feudi, nu. 392. Retractus ratione Crediti quid, & cui competat? nu. 393. Ratione Communionis & societatis quid? n. 394. Retractus ratione Territorii quid? nu. 395. Retractus ratione sanguinis, seu gentilitius, quid? n. 396. Retractus competens Fisco ratione Metallorum, n. 397. Quinam Retractus de Jure adhuc valeant? n. 398. Et qui non? n. 399. In Germania valet Retractus gentilitius seu jure sanguinis, n. 400. Sola bona immobilia retrahi possunt, n. 401. Legitimè retrahere volens, debet unà cum expensis dare totum pretium à priore Emptore sine dolo oblatum, n. 402. Etsi malus justo sit, n. 403. Item debet Emptori refundere factas interea in

in rem impensas necessarias, & utiles, non item voluptuarias, n. 404. Debet intra annum, & diem retrahere, num. 405. Idque suo non alterius nomine aut commodo, nu. 406. Retrahere possunt omnes venditores consanguinei, etiam Clerici, non item Religiosi, num. 407. Qui proximior est sanguine, reliquos præcedit, nu. 408. Si est legitimus, ibid. Quid si plures in gradu æquales? num. 409. Potest quis renuntiare Juri Retractus, nu. 410. Tacitè & expressè, nu. 411. Tacitè quando censeatur renuntiare? nu. 412. & num. *præcedenti.* Retractus locum non habet, quando Contractus est nullus, nu. 413. Compendiosa collatio eorum, quæ de Jure Retractus, statuta Bavariæ disponunt, n. 414.

R. J. Retractari non debet factum legitimè &c. ℣. *Factum.*

REVALIDATIO.

4. Revalidatio Matrimonii invalidè contracti, a. n. 585. & seqq. Ad eam requiritur novus consensus utriusque conjugis, ibid. & seq. Requiritur etiam, ut pars nullitatis ignara certioretur de nullitate, num. 587. Probatur variè, n. 588. & seqq. Solvitur objectio, num. 591. & seqq. Dum ignorans certior fit de nullitate prioris Matrimonii, non est necesse revelare nullitatis causam, n. 595. Duo securi modi notificandi nullitatem Matrimonii, n. 596. & seqq. Qualiter in praxi disponendus sit ignorans nullitatem, ut ad novum Matrimonium consentiat, nu. 601. & seqq. Alius modus, n. 603. Consensus debet dari per verba de præsenti, n. 604. Juxta aliquos sufficit notitia & consensus unius, n. 605. Probabilius tamen est, requiri utriusque notitiam & consensum novum in quovis casu, n. 606. & seqq.

Revalidatio Matrimonii nullius ob impedimentum publicum, de novo requirit præsentiam Parochi & testium, num. 610. Secus si est occultum impedimentum, num. 611.

REVELARE.

5. Revelare furem, vel rem furtivam quinam teneantur? T. 18. n. 47. & seqq.

REVISORIUM.

2. Revisorium, unde traxerit originem? T. 28. n. 18. Revisores, qui? T. 28. n. 48. Hodie usus supplicandi propemodùm ab Aulis recessit, & in ejus locum successit Revisio, ibid. Revisio hujusmodi, quæ habeat specialia? n. 49. Et quomodò differat à Supplicatione, & Appellatione, ibid.

REVOCATIO.

3. Revocatio, ac mutatio Testamenti, à quovis fieri potest, T. 26. nu. 738. Dummodo in secundo Testamento mentionem faciat, quod non obstante tali obligatione velit revocatum Testamentum, n. 739. & seqq. Qui juravit se non revocaturum Testamentum, revocare illud non potest, numer. 741. Limitatur hoc, num. 742. Quomodo revocari possit Testamentum nudis verbis? nu 743. & seqq. Et quomodo Facto? num. 476. Revocatur Facto, Cancellatione, Inductione, inutilione, Destructione &c. ibid. & num. seqq. Quando & quomodo censeatur revocatum per deletionem unius vel plurium in testamento positorum? nu. 749. & seqq. Testamento facto revocatur per posterius, etsi non sortiatur suum effectum, nu. 754. Et in priori sit institutus hæres ex *Asse*, in posteriori autem in re certa, nu. 755. Dummodo posterius sit ritè factum, nu. 756. Testamentum prius solemne revocatur, & rumpitur per posterius privilegiatum, num. 757. & seqq. Ad Acta datum revocatur posterius in absentia Actorum erectum, nu. 759. Specialis Constitutio circa revocationem Testamenti parentum inter liberos, nu. 760. & seq. Practica instructio circa Revocationem Testamenti, n. 762.

3. Revocatio aliarum voluntatum præter Testamentum etiam fieri possunt, T. 26. n. 763. & seqq. Et quomodo? n. 764. & seqq.

REUS.

1. Reus captus post latam sententiam mortis potest fugere; & cur? T. 2. numer. 224. An in hunc finem possit vincula, & Carceres perfringere? n. 225.

2. Reus, unde sic dicatur? T. 1. n. 9. Reus si habeat multiplicem Forum, in electione Actoris est, eum in quo maluerit Foro convenire, T. 2. nu. 6. Reus coram incompetente Judice conventus, impunè non comparet, opponendo exceptionem declinatoriam Fori, num. 7. & seqq. Vide suprà ℣. *Forus.* Reus, qui fugit, an sit remittendus ad locum delicti? T. 1. num. 61. Vide suprà ℣. *Remissio Reorum.* Si super Clericatu Rei, seu malefactoris per Judicem Laicum capti, & dicentis, se esse Clericum, oriatur quæstio, an, & qualiter cognitio hujus causæ spectet ad Judicem Ecclesiasticum? T. 2. nu. 273. & seqq. Reo invito, non debet quis intrare domum ejus causâ citandi, T. 3. nu. 8. Vide suprà ℣. *Citatio.* Reus conventus non cogitur reconvenire Actorem: si tamen vult, tenetur eum reconvenire coram eodem Judice, T. 4. num. 3. & 4. Vide suprà ℣. *Reconventio.* Reus, an Actore plus petente possit simpliciter negare totam petitionem? T. 11. n. 20. & seqq.

2. Reus contumaciter absens, quomodo sit citandus? T. 14. nu. 81. & seqq. Contra Reum contumacitèr absentem non potest procedi, lite necdum contestatâ; & cur? n. 88. & seqq. Benè tamen contra Actorem contumaciter absentem, num. 84. Major est contumacia Actoris quàm Rei, num. 88. Magis præsumitur contra Actorem, quàm contra Reum contumaciter absentem, nu. 89. Rei in Jure appellantur *Fugientes*; & cur? ibid. Cur non frustrà ad instantiam Rei fiat Processus super causa principali, Actore contumaciter absente, sicque nihil probante? n. 90. & seqq. *Actore non probante Reus absolvitur*, quomodo intelligendum? n. 91. Reo contra Actorem contumaciter absentem, competunt quatuor Juris Remedia; & quæ? T. 14. n. 92. & seqq. In arbitrio Rei est unum ex dictis remediis contra Actorem contumacem eligere, n. 106.

Reus in prima citatione contumax, secundò & tertiò citandus est, T. 14. n. 107. & seqq. Reus qui tantùm fuit contumax in prima citatione, non item in secunda, vel tertia, an debeat condemnari Actor in Expensis? nu. 112. & seqq. Affirmativa sententia est vera, n. 113. & 114. An si Reus ad primam citationem dixerit, se nolle comparere, is denuò sit citandus? n. 115. & seqq. Affirmatur, si extra judicium ita responderit: secus, si in judicio, num. 115. 116. & seqq. & n. 121. Quid agendum cum Reo extra judicium respondente, se nolle comparere? n. 119. Præsertim, si in termino citationis non comparuerit? num. 120. Et quid, si in judicio ita responderit? num. 121. Judex antequam procedat ad infligendas Reo absenti pœnas, debet eum declarare contumacem, nu. 122. Attendendo prius, an non habeat justam causam absentiæ, & aliqualiter expectando, num 123. Si Reus citatus veniat intra terminum prorogatum citationis, vel postea, quid profit? n. 125.

2. Rei contumacis pœnæ sunt plures; & quæ? T. 14. num. 126. & seqq. Has non incurrit, qui solùm citatur, ut veniat, si sua interesse putaverit, *numer.*

concedendum, T. 41. n. 39 Nisi nova causa emergat, num. 40. Potest tamen Ecclesia, vel Minor, restitui ad jus appellandi à sententia denegatæ restitutionis, num. 41. Minor læsus potest contra alium Minorem petere restitutionem in integrum, nu. 42. Sicut & Ecclesia contra aliam Ecclesiam, num. 43. Solvitur instantia, n. 44. & seqq.

1. Restitutio in integrum de facto potest peti intra quadriennium, T. 41. nu. 56. Tempus quadriennii pro petenda restitutione concessi uno respectu est continuum, alio utile; idque declaratur, num. 59. & seqq. Quadriennium ejusmodi in Minoribus incipit currere à prima die Vigesimi sexti anni inchoati, num. 60. Exceptis Minoribus, qui veniam ætatis impetrârunt, num. 61. In Majoribus, & Ecclesiis, quando quadriennium illud currere incipiat? nu. 62. Illud non currit ignoranti, nu. 63. Ecclesia post quadriennium, an possit aliquando petere restitutionem in integrum? nu. 64. & seqq. Ecclesiæ competit restitutionis remedium contra contractus, & contra sententiam tum interlocutoriam, tum diffinitivam, num. 65. Sed post lapsum quadriennii non admittitur ad illud, nisi ob probatam collusionem, fraudem, vel aliam rationabilem causam, n. 66. Ut, si læsio sit valdè enormis, num. 67. Aut Prælatus malè alienans, tanto tempore supervixerit, num. 68. Vel Ecclesia læsa multas interim habuerit mutationes Prælatorum, num. 69. Ecclesia potest petere restitutionem etiam adversus lapsum temporis, num. 72. & 73. Tum Judicialis, tum extrajudicialis, num. 74. Dempto lapsu quadriennii ad petendam restitutionem concessi, num. 75. Causa restitutionis adversùs lapsum temporis, finiri debet intra quadriennium, num. 76. Idemque dicendum de qualibet restitutione in integrum, n. 77. Quamvis hoc de consuetudine non servetur, nu. 78. Ac etiam limitetur, quando non per Ecclesiam, sed per Judicem, vel adversarium stat, quò minus tam citò terminetur, nu. 79. Restitutio in integrum adversus lapsum temporis, ad quantum tempus sit concedenda? n. 80. & seqq. Duplex tempus in proposito est distinguendum, nempe Tempus *intra quod*, & Tempus *ad quod*, n. 81.

2. Restitutio in integrum, in quibus causis locum habeat, vel non habeat? T. 41. n. 82. & seqq. An sit danda Clerico, in renunciatione Beneficii Ecclesiastici graviter læso? num. 83. & seqq. Vel Minori adversùs professionem Religiosam? nu. 89. & seqq. Vel contra propriam confessionem Minoris? n. 96. Et in delictis? nu. 101. & seqq. Vide suprà ℣. *Minorennis.*

Restitutio in integrum potest tripliciter considerari, T. 41. nu. 105. Quos effectus habeat restitutio obtinenda, sed nondum petita? nu. 106. & seqq. Beneficium restitutionis in integrum, etiam obtinendæ, est transitorium ad hæredes, & successores universales, nu. 106. Et cur non extinguatur cum persona? num. 106. Est magis reale, quam personale, ibid. Datur tamen aliquod beneficium restitutionis in integrum, quod non transit ad hæredes, nu. 108. Potest beneficium restitutionis cedi aliis, num. 109. Restitutio in integrum obtinenda, sed nondum petita, an etiam hunc operetur effectum, ut possessorem rei per eam avocabilis constituat in mala fide, adeò ut fructus restituere teneatur? nu. 110. usque ad n. 115. Effectus restitutionis petitæ, sed nondum obtentæ, quis? nu. 116. & seqq. Hæc regulariter suspendit executionem latæ sententiæ, ibid. Restitutio in integrum quoad effectum suspendendi executionem sententiæ, æquiparatur appellationi, nu. 117. Restitutionis obtentæ effectus principalis est, quod per eam unusquisque integrum jus suum recipiat, num. 121. & seqq. Etiam illud intelligendo, de eo, contra quem impetratur; idque variè exemplificatur, num. 121. 122. & seqq. Utrùm obtenta in integrum restitutione, v. g. fundi, etiam fructus ejus sint restituendi, num. 126. & seqq. Restitutio in integrum concessa Minori, an etiam prosit Majori communem causam cum eo habenti? num. 136. Saltem, quando hæc individua? num. 137.

2. Restitutiones in integrum postulatio ab Ecclesia contra Laicum facta, recensentur inter causas mixti Fori, T. 2. num. 153. Restitutio in integrum adversùs omissas probationes, an, & qualiter competat Ecclesiæ, vel Minori? T. 19. num. 178. & seqq. An restituatur etiam contra aliam Ecclesiam, vel Minorem? num. 179. An pariter possit restitui ad productionem testium post publicationem attestationum? num. 180. & 181. Quæ conditiones ad restitutionem in integrum propter omissas probationes requirantur? nu. 182. & seqq. An sit necesse, probare læsionem? nu. 183. & 184. Utrùm Ecclesia, vel Minor, adversùs omissam probationem in una eademque causa sæpius in integrum restitui possit? n. 185. & seqq.

Restituuntur in integrum Minorennes, & quandoque Majorennes, ex propria confessione graviter læsi, T. 18. nu. 81. Beneficium restitutionis in integrum competit Ecclesiis Minoribus &c. adversùs præscriptionem contra eos completam, T. 26. n. 220.

3. Restitutio Rei malè extracti. Vide *Rei malè extracti restitutio.*

5. Restitutio simoniacè acceptorum. Vide *Simoniacè acceptorum restitutio.*

R. J. Restitutionis verbo venit omnis utilitas actoris, C. II. R. IV. n. 3. Si reddi potest & non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur, ib. n. 2.

— restitutio ab hæredibus facta an & quando juvet defunctum? ibid. n. 6. 7. 8.

— à restitutione excusantes causæ, ibid. n. 10.

Restitutionis in integrum privilegium transit ad hæredes, C. II. R. VII. n. 10.

Restitutio in integrum minori concessum, C. II. R. XVII. nu. 5.

RESTRICTIO.

2. Restrictio mentalis, quæ? T. 18. num. 182. Referuntur tres Propositiones Innocentii XI. quibus damnantur restrictiones, n. 179.

RETORTIO.

5. Retortio injuriarum in utroque foro licita est, T. 36. n. 33. Si fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, nu. 34. & seqq. Et in continenti, n. 36. Potest etiam subinde fieri post intervallum, ibid.

RETRACTUS.

3. Retractus quid, & quotuplex? T. 17. n. 389. & seqq. Alius conventionalis, n. 390. Alius legalis, scriptus, & consuetudinarius, n. 391. Retractus propter Dominium directum competit Domino Emphyteusis, & Feudi, nu. 392. Retractus ratione Crediti quid, & cui competat? nu. 393. Ratione Communionis & societatis quid? n. 394. Retractus ratione Territorii quid? nu. 395. Retractus ratione sanguinis, seu gentilitius, quid? n. 396. Retractus competens Fisco ratione Metallorum, n. 397. Quinam Retractus de Jure adhuc valeant? n. 398. Et qui non? n. 399. In Germania valet Retractus gentilitius seu jure sanguinis, n. 400. Sola bona immobilia retrahi possunt, n. 401. Legitimè retrahere volens, debet unà cum expensis dare totum pretium à priore Emptore sine dolo oblatum, n. 402. Etsi malus justo sit, n. 403. Item debet Emptori refundere factas interea in

in rem impensas necessarias, & utiles, non item voluptuarias, n. 404. Debet intra annum, & diem retrahere, num. 405. Idque suo non alterius nomine aut commodo, nu. 406. Retrahere possunt omnes venditores consanguinei, etiam Clerici, non item Religiosi, num. 407. Qui proximior est sanguine, reliquos præcedit, nu. 408. Si est legitimus, ibid. Quid si plures in gradu æquales? num. 409. Potest quis renuntiare Juri Retractus, nu. 410. Tacitè & expressè, nu. 411. Tacitè quando censeatur renuntiare? nu. 412. & num. *præcedenti.* Retractus locum non habet, quando Contractus est nullus, nu. 413. Compendiosa collatio eorum, quæ de Jure Retractus, statuta Bavariæ disponunt, n. 414.

R. J. Retractari non debet factum legitimè &c. ℣. *Factum.*

REVALIDATIO.

4. Revalidatio Matrimonii invalidè contracti, a. n. 585. & seqq. Ad eam requiritur novus consensus utriusque conjugis, ibid. & seq. Requiritur etiam, ut pars nullitatis ignara certioretur de nullitate, num. 587. Probatur variè, n. 588. & seqq. Solvitur objectio, num. 591. & seqq. Dum ignorans certior fit de nullitate prioris Matrimonii, non est necesse revelare nullitatis causam, n. 595. Duo securi modi notificandi nullitatem Matrimonii, n. 596. & seqq. Qualiter in praxi disponendus sit ignorans nullitatem, ut ad novum Matrimonium consentiat, nu. 601. & seqq. Alius modus, n. 603. Consensus debet dari per verba de præsenti, n. 604. Juxta aliquos sufficit notitia & consensus unius, n. 605. Probabilius tamen est, requiri utriusque notitiam & consensum novum in quovis casu, n. 606. & seqq.

Revalidatio Matrimonii nullius ob impedimentum publicum, de novo requirit præsentiam Parochi & testium, num. 610. Secus si est occultum impedimentum, num. 611.

REVELARE.

5. Revelare furem, vel rem furtivam quinam teneantur? T. 18. n. 47. & seqq.

REVISORIUM.

2. Revisorium, unde traxerit originem? T. 28. n. 18. Revisores, qui? T. 28. n. 48. Hodie usus supplicandi propemodùm ab Aulis recessit, & in ejus locum successit Revisio, ibid. Revisio hujusmodi, quæ habeat specialia? n. 49. Et quomodò differat à Supplicatione, & Appellatione, ibid.

REVOCATIO.

3. Revocatio, ac mutatio Testamenti, à quovis fieri potest, T. 26. nu. 738. Dummodo in secundo Testamento mentionem faciat, quod non obstante tali obligatione velit revocatum Testamentum, n. 739. & seqq. Qui juravit se non revocaturum Testamentum, revocare illud non potest, numer. 741. Limitatur hoc, num. 742. Quomodo revocari possit Testamentum nudis verbis? nu 743. & seqq. Et quomodo Facto? num. 476. Revocatur Facto, Cancellatione, Inductione, inutilione, Destructione &c. ibid. & num. seqq. Quando & quomodo censeatur revocatum per deletionem unius vel plurium in testamento positorum? nu. 749. & seqq. Testamento facto revocatur per posterius, etsi non sortiatur suum effectum, nu. 754. Et in priori sit institutus hæres ex *Asse*, in posteriori autem in re certa, nu. 755. Dummodo posterius sit ritè factum, nu. 756. Testamentum prius solemne revocatur, & rumpitur per posterius privilegiatum, num. 757. & seqq. Ad Acta datum revocatur posterius in absentia Actorum erectum, nu. 759. Specialis Constitutio circa revocationem Testamenti parentum inter liberos, nu. 760. & seq. Practica instructio circa Revocationem Testamenti, n. 762.

3. Revocatio aliarum voluntatum præter Testamentum etiam fieri possunt, T. 26. n. 763. & seqq. Et quomodo? n. 764. & seqq.

REUS.

1. Reus captus post latam sententiam mortis potest fugere; & cur? T. 2. numer. 224. An in hunc finem possit vincula, & Carceres perfringere? n. 225.

2. Reus, unde sic dicatur? T. 1. n. 9. Reus si habeat multiplicem Forum, in electione Actoris est, eum in quo maluerit Foro convenire, T. 2. nu. 6. Reus coram incompetente Judice conventus, impunè non comparet, opponendo exceptionem declinatoriam Fori, num. 7. & seqq. Vide suprà ℣. *Forus.* Reus, qui fugit, an sit remittendus ad locum delicti? T. 1. num. 61. Vide suprà ℣. *Remissio Reorum.* Si super Clericatu Rei, seu malefactoris per Judicem Laicum capti, & dicentis, se esse Clericum, oriatur quæstio, an, & qualiter cognitio hujus causæ spectet ad Judicem Ecclesiasticum? T. 2. nu. 273. & seqq. Reo invito, non debet quis intrare domum ejus causâ citandi, T. 3. nu. 8. Vide suprà ℣. *Citatio.* Reus conventus non cogitur reconvenire Actorem: si tamen vult, tenetur eum reconvenire coram eodem Judice, T. 4. num. 3. & 4. Vide suprà ℣. *Reconventio.* Reus, an Actore plus petente possit simpliciter negare totam petitionem? T. 11. n. 20. & seqq.

2. Reus contumaciter absens, quomodo sit citandus? T. 14. nu. 81. & seqq. Contra Reum contumacitèr absentem non potest procedi, lite necdum contestatâ; & cur? n. 88. & seqq. Benè tamen contra Actorem contumaciter absentem, num. 84. Major est contumacia Actoris quàm Rei, num. 88. Magis præsumitur contra Actorem, quàm contra Reum contumaciter absentem, nu. 89. Rei in Jure appellantur *Fugientes*; & cur? ibid. Cur non frustrà ad instantiam Rei fiat Processus super causa principali, Actore contumaciter absente, sicque nihil probante? n. 90. & seqq. *Actore non probante Reus absolvitur*, quomodo intelligendum? n. 91. Reo contra Actorem contumaciter absentem, competunt quatuor Juris Remedia; & quæ? T. 14. n. 92. & seqq. In arbitrio Rei est unum ex dictis remediis contra Actorem contumacem eligere, n. 106.

Reus in prima citatione contumax, secundò & tertiò citandus est, T. 14. n. 107. & seqq. Reus qui tantùm fuit contumax in prima citatione, non item in secunda, vel tertia, an debeat condemnari Actor in Expensis? nu. 112. & seqq. Affirmativa sententia est vera, n. 113. & 114. An si Reus ad primam citationem dixerit, se nolle comparere, is denuò sit citandus? n. 115. & seqq. Affirmatur, si extra judicium ita responderit: secus, si in judicio, num. 115. 116. & seqq. & n. 121. Quid agendum cum Reo extra judicium respondente, se nolle comparere? n. 119. Præsertim, si in termino citationis non comparuerit? num. 120. Et quid, si in judicio ita responderit? num. 121. Judex antequam procedat ad infligendas Reo absenti pœnas, debet eum declarare contumacem, nu. 122. Attendendo prius, an non habeat justam causam absentiæ, & aliqualiter expectando, num 123. Si Reus citatus veniat intra terminum prorogatum citationis, vel postea, quid profit? n. 125.

2. Rei contumacis pœnæ sunt plures; & quæ? T. 14. num. 126. & seqq. Has non incurrit, qui solùm citatur, ut veniat, si sua interesse putaverit, *numer.*

127. Reus contumax, & postea veniens, non auditur, nisi refusis Actori expensis, & præstita cautione de Judicio sisti, *nu.* 129. Ob Rei contumaciam mittitur Actor ex primo Decreto in possessionem rei petitæ, *n.* 130. Ac post annum Actor constituitur verus Rei petitæ possessor, *num.* 131. Ob Rei contumaciam potest quandoque Judex sequestrare fructus rei petitæ, *n.* 132. Sed non nisi concurrentibus certis circumstantiis, *n.* 133.

Reus contumax potest mulctari à Judice, T. 14. *n.* 134. Etiam altera parte non petente, *n.* 135. Hæc mulcta est arbitraria, *num.* 136. Et habet locum duntaxat in verè contumace, non autem in fictè contumace, *nu.* 137. Et an tunc Reus debeat de novo citari? *num.* 138. Reus contumax potest realiter citari? *n.* 139. Ac excommunicari, *n.* 140. *& seqq.*

2. Reus contumax habetur pro prælenti in sui præjudicium, T. 14. *num.* 143. Hinc potest Judex contra eum procedere per missionem in possessionem bonorum ejus &c. *n.* 144. Et si lis jam erat contestata, procedere usque ad sententiam diffinitivam &c. *nu.* 145. Ratione contumaciæ Rei, An, & quando detur Actori vera possessio rei petitæ? *nu* 145. & 146. Reus contumax perdit beneficium appellandi, *n.* 145. Intelligendo illud de Reo contumace in non veniendo: secùs, in non exhibendo, & cur? *n.* 148. Item de Reo verè contumace, & non tantùm fictè, *num.* 149. Alia Rei contumacis pœna est lucis damnum; & quomodo? *n.* 150 & 151. Pœna Rei contumacis in non respondendo, vel obscurè respondendo, quæ? *n.* 152. & 153. Aliæ contumaciæ pœnæ, *n.* 154.

Reus antequàm ex propria confessione condemnetur ad mortem, debet constare de corpore delicti, T. 18. *nu.* 65. In criminalibus ad excludendam appellationem plures requirunt, quòd Reus simul & confessus, & convictus sit, *n.* 66. Probatur verior sententia aliorum, *nu.* 70. Reus quibus modis censeatur esse convictus? *n.* 69.

Reus de se confessus, an possit interrogari de sociis Criminis? T. 18. *n.* 96. *& seqq.* Reus de se confessus potest interrogari de socius in delictis occultis, & diffi ilis probationis, *num.* 106. Ad quid valeat confessio, seu nominatio socii criminis, per Reum de se confessum facta? *num.* 107. *& seq.* Confessio rei per torturam extorta, an probet? T. 18. *n.* 137. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Confessio per torturam.* Reus tortus, qualiter censeatur persistere in confessione? T. 18. *num.* 148. Vide infrà ℣. *Tortura.* Confessio criminis, emanata sub spe impunitatis, an sufficiat ad condemnandum Reum? *n.* 149. *& seqq.*

2. Reus, an Judici non servato Juris ordine interroganti, teneatur fateri veritatem? T. 18. *numer.* 154. *& seqq.* Potest Reus tunc Judicis interrogationem artificio eludere, non autem mentiri, *nu.* 155. Ut Reus censeatur interrogari servato Juris Ordine, quid requiratur? *num.* 156. *& seqq.* Reum nequit Judex interrogare de occultis criminibus, si nulla præcessit infamia &c. *num.* 157. *& seqq.* Reus dubitans, an juridicè interrogetur, utrùm teneatur confiteri veritatem? T. 18. *num.* 160. *& seqq.* An & sub qua obligatione, Judici legitimè interroganti Reus teneatur fateri veritatem? *num.* 163. *& seqq.* Reo juridicè interrogando solet anteà imponi juramentum de veritate dicenda, *nu.* 164. Et quid in causis criminalibus gravioribus, vel capitalibus juridicè interrogatus, sub gravi obligatione teneatur fateri veritatem? *n.* 167.

Reus juridicè interrogatus peccat mortaliter, si non fateatur veritatem, T. 18. *nu.* 163. & 167. *ac seqq.* Nec durante suâ pravâ intentione hanc negandi, potest sacramentaliter absolvi, *num.* 168. Illud non debet videri nimis durum; & quomodo intelligendum? *num.* 169. & 170. An Reus qui negavit, teneatur se offerre Judici ad fatendam veritatem? *nu.* 169. & 170.

Reus ex præsumptione falsa à Judice interrogatus, an teneatur confiteri propositionem veram, ubi illa confessa condemnandus est in Foro externo de crimine, aut debito, ad quod reverà in Foro Conscientiæ non tenetur? T. 18 *n.* 171. *& seqq.* Status Quæstionis declaratur exemplis, *nu.* 171. & 172. Quantum attinet ad Forum Conscientiæ, probabilis est sententia negativa, *n.* 172. *& seqq.* Eaque pluribus probatur, *nu.* 173. & 174. In Foro tamen externo est procedendum juxta exigentiam præsumptionis, *n.* 175. Solvuntur objectiones, *n.* 176. *& seqq.*

2. Reus non habet in sua potestate, quando conveniatur, T. 19. *n.* 124. Si præsumptio Juris stet pro Actore, tunc onus probandi transfertur in Reum, *nu.* 126. & 127. Idem contingit in nonnullis aliis casibus; & quibus? *n.* 128. *& seqq.* Quid Juris, si Reus sponte in se suscipiat onus probandi? *n.* 133. *& seqq.* si plenè probatur Reum deliquisse, non auditur Reus volens probare, se non deliquisse, mediante purgatione canonicâ, *nu.* 134. Secùs si indirectè per testes id probare velit, *nu.* 135. Reus suscipiens in se onus probandi, est audiendus, *n.* 136. & 137. Quid commodi reportare possit Reus, suscipiens in se onus probandi? *nu.* 138. Etiam si Reus se astrinxisset ad probandum, & deficeret in probatione, non debet condemnari, si nec Actor probaverit, *n.* 139. Dummodo Reus ad id se non obligarit sub amissione causæ, *nu.* 140. Ad Rei defensionem, seu probandam ejus innocentiam, admittuntur testes criminosi, T. 20. *n.* 67. Item Domestici, Consanguinei, *n.* 125. Ad probandam Rei innocentiam sufficit præsumptiva, & dubia probatio, si Actor plenè non probet, T. 19. *n.* 63.

Rei examen super crimine admisso debet fieri in genere, gradatim descendendo ad magis specialia, T. 20. *n.* 520. Rei confessio per suggestionem extorta, non sufficit ad condemnandum &c. *n.* 152.

Reus instrumenta sua debet edere Actori, quando ipsis est usurus in Judicio; & qualiter? T. 22. *nu.* 234. *& seqq.* Secùs, si ipsis in Judicio non est usurus, *num.* 242. *& seqq.* Quamvis teneatur respondere ad positiones Actoris: & quæ disparitas? *nu.* 243. Actor tenetur edere Reo Instrumenta ad fundandam hujus exceptionem: & cur? *n.* 244. Reus excipiendo fit actor; & quomodo? *ibid.* Instrumenta communia tenetur Reus edere Actori petenti &c. *n.* 245. *& seqq.* Regula illa, *Reus non tenetur Actori sua propria instrumenta edere*, plures patitur limitationes; & quas? *n.* 250. Reus tenetur edere sua instrumenta Fisco agenti contra illum, *nu.* 251. Privilegium istud extenditur ad Ecclesias, aliaque Loca pia; item ad causam Matrimonialem, &c. *num* 252. Quando Actor habet intentionem suam in Jure fundatam, tenetur Reus conventus edere privilegium in oppositum, *num.* 254.

2. Reus ob solas vehementes præsumptiones in causis criminalibus non est condemnandus, sed torquendus, &c. T. 23. *num.* 70. An tali Reo pœna extraordinaria possit injungi? *n.* 71. *& seqq.* Dicere, quòd quis majore, vel minore pœnâ sit afficiendus, eò quòd delictum magis vel minùs fuerit probatum, est inconveniens, *num.* 72. Potest tamen Reo propter ipsa indicia, quæ de se mala sunt, pœna extraordinaria imponi, *n.* 73.

Reus excipiendo fit actor, T. 25. *numer.* 24. Sed actor necessarius, *nu.* 99. Reus tenetur probare suam exceptionem intra terminum à Judice præfigendum, *num.* 23. 24. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Exceptio.* Reo per sententiam diffinitivè absoluto, datur exceptio rei judicatæ &c. T. 27. *nu.* 146. Secùs, si absolvatur

tur duntaxat ab observatione Judicii, *n.* 147. Reus in actione Injuriarum condemnatus, efficitur infamis; nisi injuria foret minima, *n.* 148. Reus convictus in Judicio, similique confessus, appellare prohibetur, T. 18. *n.* 67. 68 & 70. & T. 28. *num.* 297. Vide suprà, ℣. *Appellare*, & ℣. *Appellatio.*

3. Reus ad locum sacrum confugiens, debet recipi, T. 49. *nu.* 156. De quibus bonis sustentari debeat, *n.* 157. Non potest extrahi è loco sacro, *num.* 160. Nec ibi etiam consentiens capi, *num.* 161. Neque carcerari, aut vinculis constringi, *nu.* 171. Habet etiam alios favores, *n.* 162. *& seqq.*

Rei ad locum sacrum confugientis custodia, T. 49. *n.* 172. *& seqq.* Gaudens Asylo non potest, nec debet custodiri aut carcerari in loco sacro, *num.* 172. Benè tamen extra illum, *n.* 173. Quando dubium est, vel constat, crimen esse exceptum, tenentur Rectores Ecclesiæ custodire Reum, ne elabatur, si fuerint requisiti, *n.* 174. Ipsa tamen Curia secularis in ipso loco sacro custodire Reum non potest, *num.* 175. Nisi à Rectore Ecclesiæ fuerit requisita, *num.* 176. Aut Rector Ecclesiæ requisitus custodire recuset, *n.* 177.

Rei quando, & quomodo extradi Curiæ sæculari debeant? T. 49. *num.* 178. Rector Ecclesiæ Reum invitum tradere non potest Curiæ sæculari. *nu.* 178. Secus si ipse exire velit, *num.* 179. Tradere etiam possunt, & debent Reum criminis ex epti, si fuerint requisiti, *n.* 180. Absque hoc quod petant juramentum de non inferenda pœna mortis, aut protestationem faciant, *nu.* 181. Nec est necessaria licentia Episcopi ad talem traditionem, *nu.* 182. *& seq.* Dummodo certò constet, crimen esse exceptum, *num.* 184. Et requirantur à Potestate sæculari, *nu.* 185. Quando per Episcopum tradi possint, & debeant? *n.* 198.

Rei extractio è loco sacro, an & quando fieri possit per curiam secularem? T. 49. *num.* 186. *& seq.* Quomodo cum extractio procedere possit, & debeat Potestas sæcularis? *num.* 188. Compendiosa, & practica instructio circa materiam Asyli occurrente dubio de crimine excepto, *n.* 189. *& seqq.*

3. Rei malè extracti, aut extractio restitutio, T. 49. *nu* 203. *& seqq.* Vi extractus absque licentia Episcopi debet iterum restitui, *num.* 203. Etsi notoriè constet, Reum commisisse crimen exceptum, *num.* 204. Reus etiam licitè extractus iterum restitui debet, si pro eo judicet Episcopus, *nu.* 205. Et quidem eidem Ecclesiæ, vel loco, à quo fuit extractus, *n.* 206. Nec sufficit, eum restituere Episcopo, vel Vicario Generali, *num.* 207. Restitutio debet eidem Ecclesiæ fieri publicè, *n.* 208. Non sufficit excarceratio Rei, *n.* 209. Debet etiam fieri restitutio bonorum, & refarcitio damni, *n.* 210.

4. Reo potius favendum est, quàm actori, T. 1. *num.* 49.

5. Reus an possit blandis verbis, aliisque modis, & remediis, vel arte involvi, aut induci ad fatendam veritatem? T. 1. *nu.* 224. *& seq.* Ac interrogari de sociis criminis, *n.* 221.

Reus an possit vel debeat sub juramento interrogari? T. 1. *num.* 222. Et quid si perjurium committat? *num.* 223.

Reus in judicio crimen sine tortura confessus, non amplius potest reclamare contra nullitatem processus, T. 1. *n.* 215.

Reus intra terminum peremptoriè præfixum in causa criminali non comparens, vel non respondens pro contumaci declaratur, & sententiatur, T. 1. *numer.* 452.

R. J. Reus quis dicatur, C. II. R. XI. *n.* 3.

Rei favorabiliores habentur, quàm actores, C. II. R. XI. *n.* 1. 6. 7 8. R. XXXII. *n.* 3. 10. *&c.*

Reus potest uti pluribus exceptionibus, C. II. R. XX. per tot.

Reus appellans fit actor, C. II R. XX. *n.* 9.

Reus si Judicem semel agnovit ut incompetentem recusare non potest, C. II. R. XXI. *n.* 9.

R. J. Reus gaudet multis à Jure quibus actor non gaudet, C. II. R. XXXII. *n.* 10. 11. 12. 13. *&c.*

Reus quomodo possit negare factum, quod videt actorem probare non posse? C. II. R. LXIII. *num.* 6. 7. *& 9.*

REX.

5. Reges, vel Imperatores ab Episcopis censurâ Ecclesiastica ligari non possunt, T. 39. *n.* 20.

RIGOR.

R. J. Rigor quando adhibendus, C. II. R. II. *n.* 7.

ROMANA CURIA.

2. Romana in Curia potest quilibet tum Clericus, tum Laicus super causis spiritualibus convenirì, T. 2. *n.* 106 Solvitur instantia ex Concilio Tridentino, *n.* 107.

RUBRICA.

1. Rubricarum nomine, quid in Jure intelligatur? P. *nu.* 92. Rubricæ Decretalium, Clementinarum, & Extravagantium sunt authenticæ, *n.* 93. Non item Rubricæ Decreti Gratiani, *n.* 94. Etiam loquendo de prima ejusdem Rubrica, *num.* 95. Rubricæ Decretalium &c. rectè allegantur ad decisionem causarum, *nu.* 96. *& seqq.* Et quidem ad quatuor potissimum effectus, *nu.* 99. & 100 *& seqq.* Ex pluribus L. Charis. juidem Canonis prævalet, quæ magis convenit Rubricæ suæ, *nu.* 104. Rubricæ quædam continent perfectum sensum, aliæ non, P. *nu.* 98. Valet argumentum à Rubro ad Nigrum, *num.* 96. Dummodo nigrum non contradicat Rubro, *num.* 97.

RUBRUM.

2. *Rubro* quandoque generalius est *Nigrum*, T. 15. *num.* 1.

RUMOR.

2. Rumor quid? & quomodo differat à Fama? T. 20. *num.* 392.

RUPTIO.

3. Raptio Testamenti, quid, & quomodo fiat? T. 26. *num.* 734. *& seqq.*

RUSTICUS.

2. Rusticus equo uti non debet: & si utatur, expensæ idcirco factæ, non tanti ei tanquam testi reficiendæ, T. 20. *num.* 442.

S.

SACERDOS.

1. Sacerdos est Christus Dominus, T. 1. *num.* 130. *& seqq.* Sacerdos solus potest conficere Eucharistiam, *num.* 136. Sacerdos non Episcopus an ex privilegio Papæ possit conferre Ordines præfertim sacros? T. 13. *nu.* 14. *& seqq.* Per sacerdotem simplicem potest conferri Sacramentum Confirmationis ex concessione Papæ, *num.* 22. Sacerdotium potestas in corpus Christi verum potest stare sine potestate in Corpus Christi Mysticum, sed non è contrà; & cur? T. 16. *num.* 15. & 16. Sacerdoti simplici potest Papa delegare potestatem conferendi certos Ordines, confirmandi, reconciliandi Ecclesias &c. T. 29. *n.* 85.

2. Sacerdos sigillo Confessionis cumprimis tenetur, *T.* 18. *n.* 132. Ipsi Confessionem revelanti nullo modo creditur, *ibid.* Sacerdotibus an sit licitum juramentum? *T.* 24. *n.* 22. *& seqq.* Sacerdotes in levi causa non sunt compellendi ad jurandum, *n.* 27.
3. Sacerdotes sunt Patres & Magistri populi: imo Regum & Principum, *T.* 1. *nu.* 6. Vocantur in scriptura Dii & Angeli, *n.* 7. *&* 8.

SACRÆ.

R. J. Sacræ personæ quæ dicantur? C. II. R. VII. *n.* 2.
—res sacræ sunt sacramenta: vasa sacrata: paramenta ac bona Ecclesiæ, C. I. R. VII. *n.* 3. 7. Vide *Res Sacræ.*
—loca sacra quæ? *n.* 4.

SACRAMENTUM.

1. Sacramenta, quæ imprimunt characterem, non posse iterari, de Fide est, *T.* 15. *num.* 1. Unde, si in eis conferendis quidpiam fuerit omissum, id cautè est supplendum, non tamen aliquid iterandum, *n.* 1. *& seqq.* Imo etiam in aliorum Sacramentorum collatione nihil est iterandum, *nu.* 2. Quid agendum in dubio de valore Sacramenti? *nu.* 3. Tres aureæ regulæ Scoti circa hoc observandæ, *nu.* 4. Quâ ratione de Ordinato in Subdiaconum sine impositione manuum, *C. I. de Sacrament. non iterand.* dicatur hanc esse cautè supplendam? *num.* 5. Et ratio dubitandi, *ibid.* Refertur sententia, asserens textum ejus esse corruptum, *nu.* 6. Alia sententia explicat textum illum de manuum impositione deprecatoria, non consecratoria: sed impugnatur, *num.* 7. *&* 8. Ponitur sententia cæteris probabilior per omissam manûs impositionem intelligens omissam collationem primæ Tonsuræ &c. *n.* 9. Impositio manûs, si prætermittatur in ordinatione Diaconi, vel sacerdotis, est cautè supplenda, *num.* 10. Cum sit materia partialis dictorum Ordinum, *n.* 11. Quæ manuum impositio pertineat ad substantiam Ordinis Presbyteratus? *nu.* 13. Et cur dicatur Ritus ab Apostolis institutus? *n.* 14. Alio modo fit impositio manuum Episcopi in collatione Diaconatûs, & Presbyteratûs, *n.* 14. Manuum impositio in ordinatione Presbyteri omissa, qua ratione sit supplenda? *num.* 15. Omissa manûs impositio respectu Diaconatûs, quomodo suppleri valeat? *n.* 17. Differentia inter hanc, & priorem supplendam, quæ? *n.* 18. Omissa in collatione Sacramentorum sunt supplenda, licèt solùm ex præcepto Ecclesiæ pertineant ad solemnitatem ipsorum, *num.* 12. An sit iterandum Sacramentum extremæ Unctionis, si per errorem Chrisma pro Oleo infirmorum adhibeatur? *n.* 24. *&* 28. *ac seqq.*
2. Sacramentum etiam appellatur Juramentum, *T.* 24. *n.* 2. Vide supra ℣. *Juramentum.*
3. Sacramentum Eucharistiæ comitantes, vel ad id confugientes gaudent Asylo, *T.* 49. *nu.* 48. *& seq.*
R. J. Sacramenta non recipiunt conditionem de futuro, C. II. R. L. *n.* 13.

SACRILEGIUM.

5. Sacrilegium carnale propriè, & impropriè quid? *T.* 16. *num.* 76. *& seqq.* Ejus pœna de Jure Civili, *num.* 78. *& seqq.* Et de Jure Canonico, *nu.* 80. *& seq.*
Sacrilegum furtum, & pœna illius, *T.* 18. *num.* 55. *& seqq.*
Sacrilegi homicidii pœnæ speciales, *T.* 12. *n.* 64.
R. J. Sacrilegium quomodo committatur vel non in personas, res, bona & loca sacra? C. I. R. VII. *n.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. *&* 12.
Sacrilegium reputatur quidquid in sacratis Deo rebus & personis injustè agitur, C. I. R. VII.

SACRISTA.

1. Sacrista, quis, & quod officium ipsius? *T.* 26. *num.* 4. Quomodo tam ad sacristam, quàm Archidiaconum pertineat custodia Ecclesiæ, & vasorum ejus? *num.* 5. Sacrista alio nomine appellatur *Thesaurarius*, *num.* 4.

SÆCULARIS.

5. Sæculares Testes in processu criminali Regularium pro possibili vitare oportet, *T.* 1. *n.* 385.

SÆVITIA.

4. Sævitia an, & quando præbeat causam divortii? Vide *Divortium-Matrimonii ex causa sævitiæ.*

SAGITTARIUS.

5. Sagittariorum & Balistariorum nomine qui veniant? *T.* 15. *num.* 1. Et qualiter ars illorum prohibita, *num.* 2.

SALARIUM.

3. Salarium & pretium locationis justum, ac injustum quid? Et unde dignoscatur? *T.* 18. *nu.* 108. *& seqq.* Vide de salario etiam in ℣. *Locatoris operarum.*

SALTUS.

5. Per saltum promotus. Vide *Ordinatus per saltum.*

SALUTATIO.

1. Salutationi Angelicæ quando fuerit appositum ly, Sancta Maria Mater Dei? *T.* 1. *n.* 115.

SANCTIO.

1. Sanctio, quid? *T.* 2. *num.* 14.

SANCTUS.

3. Sanctus quis sit, & dicatur? *T.* 45. *num.* 2. Sancti coli possunt cultu publico, & privato, *n.* 17.

SANGUIS.

3. Sanguinis causam, vel judicium tractare Clericis est prohibitum, & quomodo in causa sanguinis consilium dare possint, *n.* 13. Et quomodo aliis causam committere? *nu.* 14. Interesse executioni sanguinis, an & quomodo prohibeantur Clerici? *n.* 15.

SARACENUS.

5. Saraceni quinam, & quid Juris de illis? *T.* 6. *nu.* 26. *& seqq.* Eorum personæ, non item templa permittuntur esse in locis Christianis, *n.* 28. Et quare? *n.* 29. Nequeunt ad illos deferri arma, etiam tempore pacis, *n.* 30. *& seqq.* Tractatus & Commercia tamen cum illis tempore pacis licent, *num.* 32. Excommunicantur omnes, qui Saracenis aliquod armorum genus deferunt, *num.* 33. Vel aliquod auxilium, aut consilium præbent contra Catholicos, *n.* 33. *& seqq.*
Saraceni, & Judæi an à Principibus Christianis cogi possint ad recipiendam fidem, & Baptismum? *T.* 6. *n.* 37. *& seqq.* Nequeunt directè, *num.* 40. Benè tamen indirectè cogi? & quomodo, *n.* 43. Possint etiam directè cogi ad fidem, si fidem semel jam receperunt, *n.* 46. Saracenis, & aliis Infidelibus ob solam infidelitatem bellum indici nequit, *num.* 47. Quod tamen fieri potest, si denegant licentiam prædicandi Evangelium, *n.* 50. Saracenorum, & aliorum Infidelium liberi insciis aut invitis parentibus an aliquando baptizari valeant? *n.* 51. *& seqq.*

SARTOR.

3. Sartores ad emendum missi, an & quando sibi retinere

nere possint illud, quo minùs rem emunt, *T.* 17. *num.* 434.

SATISDATIO.

1. Satisdatio de judicatum solvendo, quid importet? *T.* 38. *n.* 83.
3. Satisdatio quid, & quando fieri debeat? *T.* 21. *nu.* 93. *& seq.*

SCANDALUM.

3. Scandali vitandi causâ desistendum est de Jure, *T.* 19. *num.* 39.
4. Scandali evitatio est causa dispensandi, *a. num* 75. Ad probanda scandala sufficit probabilis timor illorum, *n.* 350.
5. Scandali vitandi gratiâ receditur à Jure communi, *T.* 34. *n.* 10.
R. J. Scandali vitandi causa non est omittenda veritas; nec venialiter peccandum, C. I. R. III. *num.* 7. & per tot.
Scandalum pusillorum magis cavendum, quàm pharisiacum, C. I. R. III. *n.* 9.

SCHEDULA.

2. Schedulam Confessionis inventam scienter legens peccat, *T.* 18. *n.* 135. Nec potest Judex de peccatis in ea scriptis inquirere, *n.* 135. *&* 136.

SCHISMA, SCHISMATICUS.

5. Schisma, & Schismatici quid? *T.* 8. *n.* 2. Et quotuplex? *nu.* 3. *& seqq.* Schismatici quinam censendi, vel non? *nu.* 5. Schisma quomodo differat ab hæresi? *n.* 7.
Schismaticorum pœnæ habentium conjunctam hæresim, sunt eædem cum Hæreticorum pœnis, *T.* 8. *n.* 8. Schismatici puri pœnæ sunt Excommunicatio, *nu.* 9. Inhabilitas ad Officia, & Beneficia, *nu.* 10. Non item privatio ritè obtentorum, *n.* 11. Benè verò privatio officiorum, honorum, Jurisdictionis, & confiscatio Bonorum, *n.* 12. *& seq.* Schismatici validè ordinant, Ordinati tamen ab eis sunt suspensi, *nu.* 14. Schismatici non sunt Irregulares, nec infames, nisi schisma sit notorium, *n.* 15.
5. Schismatis tempore, quo duo sunt Pontifices, quid faciendum Christianis? *T.* 8. *n.* 17. *& seqq.*

SCHOLARIS.

2. Scholares, ex privilegio sortiuntur Forum coram suo Rectore; cur, & quomodo? *T.* 2. *num.* 184. Scholares possunt appellare ad Superiorem, omisso medio, *T.* 28. *n.* 66.

SCIENTIA, SCIRE.

1. Scientia, triplex, eminens, mediocris, & sufficiens, quæ? *T.* 6. *nu.* 205. Scientia tanta requiritur in eligendis ad Prælaturas, atque officia Ecclesiastica, quanta est necessaria ad ritè obeundum officium suum, *nu.* 206. In Episcopis exoptanda est scientia eminens, *n.* 207. Sed competens, seu sufficiens toleranda, *n.* 208.
2. Scientia, & patientia prioris Domini, requiritur ad adipiscendam quasi possessionem jurium incorporatium contra eum, *T.* 12. *n.* 163. 164. *& seqq.* Scientia ejusmodi, unde colligatur, *n.* 165. Scire, quid dicatur? *ibid.* Scientia non potest stare cum credulitate, *T.* 20. *n.* 345. Scientia de illis, quæ sunt facti, unde capiatur? *ibid.* Testes de scientia, qui? *num.* 342. Vide infra ℣. *Testes de scientia.*
R. J. Scienti & consentienti non fit injuria, C. II. R. XXVII. *num.* 2. 3. Scire & scire debere, ac facilè posse habentur pro eodem, C. II. R. XXVII. *num.* 2.

SCRIPTURA.

2. Scriptura semper loquitur, *T.* 22. *num.* 173. Scriptura privata grave delictum exprimens, flante confessione cujuspiam, quòd suâ manu fi erit conscripta jocosè solum &c. an præjudicet confitenti? *T.* 18. *num.* 128. 129. *& seqq.* Scriptura juvat ad probationem actus, licet ad ejus substantiam non semper requiratur, *T.* 22. *n.* 1. Scriptura authentica, quæ? *num.* 13. 14. *&* 15. Vide supra ℣. *Instrumentum.* Ubi scriptura est de substantia actûs, non valet, quidquid scribitur, nisi completè scribatur, *T.* 22. *num.* 43. Ubi requiritur scriptura ad substantiam actus, testes non sufficiunt, *T.* 22. *nu.* 291. Scripturam sigillans, videtur fateri omnia contenta in ea, *T.* 22. *num.* 99. Scriptura etiam privata, plenè probat contra sigillantem, *num.* 100. Consuetudo Provinciarum multùm operatur quoad hoc, ut credatur alicui scripturæ, vel non, *n.* 101. Vide infrà ℣. *Sigillum.*
2. Scripturæ privatæ, Librique Rationum, concurrentibus certis conditionibus desumptæ ex publico Archivio, plenè probant, *T.* 22. *num.* 102. Conditiones ad id requisitæ, sunt quatuor; & quæ? *nu.* 103. 105. *& seqq.* Scripturæ privatæ repertæ in publico Archivio, an fidem faciant duntaxat intra territorium Domini sui, vel etiam extra illud? *num.* 108. Sententia docens, tales scripturas probare ubique locorum, suadetur; videturque probabilior, *nu.* 109. 110. *& seqq.* Quid dicendum de libris, & scripturis depromptis ex Archiviis Monasteriorum, Civitatum, & Personarum Illustrium? *num.* 114. *& seqq.* Vide supra ℣. *Libri.*
Scripturæ privatæ, quæ? *T.* 22. *n.* 129. *& seqq.* Triplex est earum species; videlicet, Apochæ, Libri rationum, & Epistolæ, *nu.* 130. *& seqq.* Scriptura privata tibi tantùm facta quæ? *n.* 131. Hæc regulariter non probat in commodum scribentium, *ibid.* Adeò ut etiam rationes defuncti ad probationem sibi debitæ quantitatis solæ non sufficiant, *n.* 139. Scriptura privata alteri tantùm facta, quæ? *n.* 140. Hæc regulariter plenè probat contra scribentem, *ibid.* Scriptura privata tibi & alteri facta, *nu.* 141. Scriptura privata, alia est authentica, alia non authentica, quæ? *n.* 142.
2. Scripturæ privatæ pluribus modis authentizantur, ita ut plenam fidem faciant, *T.* 22. *num.* 143. *& seqq.* Videlicet per subscriptionem propriæ manûs, ac trium testium viventium, *num.* 144. *&* 145. Per appositionem sigilli authentici majoris Magistratûs &c. *num.* 146. Idem dicendum, quando scriptura exteroquin privata, cum debitis solemnitatibus, est subscripta, & sigillata à publico Notario: Secùs, si eam confecit non ut Notarius, *n.* 147. Authentizantur quoque scripturæ originaliter privatæ per subscriptionem partium non negatam, *nu.* 148. Per subsequentem Judicis examinationem, & approbationem, *num.* 149. Per deputationem loci, seu ratione publici Archivii, *num.* 150. Et ex longa temporis observatione, *num.* 152. Scriptura privata in Archivio publico fideliter custodita, plenè probat; & quando? *num.* 151. Scriptura censetur authentica, quæ confecta est secundùm morem & consuetudinem Regionis; & cur? *num.* 153. Stante consuetudine illâ, vel statuto loci, datur scripturæ illi fides ubique locorum, *num.* 154. Statutum existens in Curia Mercatorum, ut scripturæ Mercatoris adhibeatur fides, debet servari in quolibet Foro, *nu.* 155. Scriptura privata habens aliquod tale supplementum, dicitur instrumentum publicum, *n.* 156.
Scriptura privata, v. g. Apocha, vel Epistola, quando

do negatur esse illius, contra quem producitur, quid juris? T. 22. n. 157. & seqq. Ea nihil probat, donec per producentem ostendatur oppositum, nu. 158. & 159. Scripturam privatam manu cujuspiam fuisse scriptam &c. potest imprimis probari per appensum sigillum, num. 160. & 161. Id ipsum potest probari per testes; & quot ad id requirantur, vel sufficiant? num. 162. & seqq. Item per comparationem Litterarum, seu scripturarum; & qualiter? n. 165. 166. & seqq. Scripturam manu alicujus esse subscriptam, idem est ac si propria manu scripta fuisset, num. 160. Scriptura ejusdem hominis solet mutari, n. 166.

2. Scriptura privata Confessata, an & qualiter probet tum contra scribentem, tum contra tertium? T. 22. n. 140. Regula est, quòd scriptura privata, v. g. Apocha confessata, plenè probet contra scribentem, n. 70. & seqq. Scriptura privata confessata, puta, de pecunia mutuò recepta, alicubi habet paratam executionem, n. 172. Disparitas inter confessionem extrajudicialem, & scripturam privatam nu. 173. Scriptura privata confessata non præjudicat tertio, nu. 174. Probat tantùm contra scribentem, n. 175. Probat etiam contra suos successores & tertios, qui habent causam ab illo scribente, nu. 176. Dummodo recognitio scripturæ fuæ facta sit ante cessionem illius causæ, ibid. Recognitio propriæ scripturæ non trahitur retrò ad tempus factæ scripturæ, nisi contra recognoscentem, nu. 177. & 174. Scriptura privata in antiquis inducit semiplenam probationem contra tertium, n. 178.

6 Scriptura privata, an in omni prorsus casu plenè probet contra scribentem? T. 22. n. 179. & seqq. Negatur istud de scriptura privata, v. g. quæ continet debitum, sed non causam debiti, n. 180. Secùs, si in ea exprimatur causa debiti, num. 181. Nec probat scriptura privata contra scribentem, quando intra biennium opponitur per Debitorem exceptio non numeratæ pecuniæ, num. 182. & 184. Aut exceptio non numeratæ dotis, num. 183. Confessio qualificata, quòd scriptura privata fuerit manu suâ scripta jocosè solùm, an præjudicet consitenti? Remissivè, n. 185.

2. Scripturæ privatæ regulariter non probant in commodum scribentium, T. 22. num. 186. & seqq. Fallit hoc, quando scriptura cæteroquin privata, est subscripta à partibus, & tribus testibus, adhuc viventibus, ipsámque recognoscunt, num. 187. Et quid, si testes jam fuerunt mortui? n. 188. & 189. Paria sunt, totum scribere; vel tantum subscribere, num. 189. Scriptura privata plenè probat pro scribente, quando aliunde est authorizata, num. 190. Item de consensu, seu conventione partium, num. 191. Seu, quando fuit producta, & contra eam pars adversa nihil oppofuit, num. 192. Epistola acceptata, & retenta absque eo, quòd quis ei expresse contradicat, probat contra acceptantem pro scribente, n. 193.

3. Scriptura seu Instrumentum scriptum quare adhibeatur? T. 17. n. 17.

5. Scriptura, an & quando requiratur ad privilegium? T. 33. n. 28. & seqq.

SCRUTATOR.

1. Scrutatores, quot & quales sint assumendi in electione? T. 6. num. 121. An tres sint de substantia electionis? num. 122. Eorum officium, num. 123. & seqq. Debent exquirere vota singulorum secretò, ac singillatim; & quomodo? n. 124. & 125. Possunt tamen adhiberi Testes, & Notarius, n. 126. Scrutatores etiam exquirere debent vota cunctorum, n. 127. & seqq. An, & quomodo post publicatum scrutinium, teneantur scrutatores procedere ad collationem votorum? num. 130. & seqq. Quid agendum, si scrutatores collationem votorum, & electionem communem differre conentur? n. 131.

SCRUTINIUM.

1. Scrutinii forma, an sit necessariò observanda in solemni Postulatione? T. 5. nu. 59. & seqq. Scrutinii publicatio, quæ? T. 6. nu. 285. Et quomodo fiat, n. 286. Post publicatum scrutinium Electores variare non possunt, benè tamen ante ejus publicationem, n. 290. & seqq. Et quæ ratio diversitatis? nu. 291. & 292. & seqq. Publicato scrutinio non possunt Electores variare, nec ut singuli, nec ut Collegium, n. 294. Dummodo ex votis singularibus in scrutinio datis, possit sequi communis electio, n. 295. Aliàs secùs, n. 296. & seqq. Si electio non ipso jure est irrita, sed per sententiam cassanda, non licet variare publicato scrutinio, num. 299. In electionibus Monialium, an & in quem finem liceat variare publicato jam scrutinio? n. 300. In electione summi Pontificis possunt Cardinales post publicatum scrutinium variare; & quando? n. 301.

1. Scrutinium in Ordine faciendo, quid, & quotuplex? T. 12. nu. 2. & seqq. Scrutinium à Concilio Tridentino præscriptum, quale sit, & an ubique usu receptum? n. 3. Alterum scrutinium, nu. 4. Et tertium in actu Ordinationis peragendum explicatur, nu. 5. An is, qui ordinari desiderat, in dubio præsumatur idoneus, vel hoc probare teneatur? n. 6. & seqq. Quâ ratione idoneitas Ordinandorum possit probari? n. 14. & seqq.

SCULPTURA.

2. Sculpturæ seu Litteræ antiquæ lapidibus incisæ, quid probent? T. 22. num. 221. & seqq. Per eas possunt probari facta antiqua; & qualiter? n. 221. & 222. Probatio ducta ab armis sculptis, vel depictis in Monumentis, Capellis &c. attenditur, n. 223. Lapides seu Columnæ terminorum, probant confinia, nu. 225. Inscriptio in antiquis probat jusparronatus, n. 226. Ubi agitur de magno præjudicio, sculpturæ seu Litteræ antiquæ marmoribus incisæ, solum probant semiplenè, nisi aliis adminiculis adjuventur, num. 227. & 228.

SECUNDÆ NUPTIÆ.

4. Secundæ Nuptiæ, seu matrimonium, licitæ & validæ sunt, T. 21. n. 2. & seq. Etiam ante finitum annum luctûs, n. 4. Leges civiles quoad tempus secundarum nuptiarum non amplius attenduntur, n. 6.

Secundæ nuptiæ ut licitè fiant, qualis requiratur notitia mortis conjugis? T. 21. n. 7. & seqq. Non sufficit opinio de morte conjugis, aut diuturna ejus absentia, sed requiritur certitudo moralis, ibid. quæ tamen sufficit, nu. 8. Juxta arbitrium Judicis, nu. 9. Habetur talis certitudo moralis, quando adest attestatio Parochi, nu. 10. Vel alia authentica, n. 11. Aut duo testes idonei de visu, nu. 12. Item si cum uno teste de visu, aut cum fama concurrunt conjecturæ, n. 14. Unus testis sine conjecturis non sufficeret, num. 15. & seqq. Sicut nec sola fama, nu. 18. Quando adest certitudo moralis potest Parochus absque præscitu Ordinarii assistere secundis nuptiis, n. 19. Secus si dubitatur, n. 20. In dubio nec Ordinarius potest dare licentiam copulandi, n. 21. Qui stante dubio de morte conjugis cum alio habente bonam fidem contrahit, petere non potest debitum, reddere tamen tenetur, nu. 22. & seq. Si deponat dubium, etiam petere potest, n. 24. Si ambo in dubio contrahant, nec petere, nec reddere possunt,

sunt, num. 25. Nisi dubium prudenter deponant, num. 56. Quid faciendum conjugibus, si post Matrimonium supervenit dubium? num. 27. & seqq. Si post Matrimonium habetur certa notitia de vita prioris conjugis, illico ab omni carnali commercio abstinendum, & eidem adhærendum est, n. 30.

4. Secundarum nuptiarum benedictio de jure non datur, T. 21. nu. 32. Benè verò de speciali consuetudine vel statuto, n. 33. Benedicens secundas nuptias incurrit pœnam: & quam? n. 34.

Secundarum nuptiarum pœnæ aliæ principaliter sunt in odium secundarum nuptiarum statutæ: & quæ? T. 21. num. 35. Aliæ in favorem liberorum primi Matrimonii, num. 36. Uxor secundò nubens amittit omnia à primo viro acquisita, ibid. Idem reciprocè est de viro secundo nubente, num. 37. Secundò nubens non potest secundo conjugi plus deferre quàm uni ex liberis primi Matrimonii, num. 38. Mater non item pater ad secundas nuptias transiens, amittit tutelam Liberorum, & privatur Jure educandi liberos; ac quomodo? num. 40. & seqq. Amittit etiam privilegia honoris à priore conjuge habita, nu. 43. De aliis pœnis secundò nubentium remissivè, num. 44. Pœnæ in odium secundarum nuptiarum principaliter statutæ sunt sublatæ, num. 45. & seqq. Statutæ verò in favorem liberorum etiamnum vigent, num. 48. Legatum sub conditione, *si non amplius nubas*, valet, num. 49.

SEDUCERE.

4. Seducens puellam, eamque carnaliter cognoscens, ad quid teneatur? Vide *Defloratio*.

SEMEL.

2. *Semel malus, semper præsumitur esse malus*; & quomodo? T. 23. num. 100.

SEMEN.

4. Semen mulieris non requiritur, sed sufficit ad Matrimonium, si mulier semen viri recipere possit, etsi retinere non valeat, T. 15. n. 15. & seq.

SEMINARIUM.

3. Seminarium habet jus ad subsidium, & quale? T. 39. num. 37.

5. Seminarium in quavis Diœcesi erigi debet: & quomodo? T. 5. num. 28.

SEMINATIO.

4. Seminatio viri vel mulieris qualis requiratur & sufficiat ad contrahendam affinitatem? T. 14. nu. 37. & seqq.

SENATUS-CONSULTUM.

1. Senatus Consultum, quid? P. n. 176.

R. J. Senatus Consulti Vellejani privilegium transit ad Hæredes Mulieris, C. II. R. VII. num. 10.

SENEX.

2. Senex quis censeatur? T. 6. num. 8. 9. & 10.

4. Senes in quavis ætate nubere possunt, T. 15. num. 18. Nisi ita exhausti essent, ut copulam perfectam habere amplius non possint, num. 19.

SENSUS.

R. J. Sensus conjunctivus, seu Copulativus & disjunctivus quid operetur? C. II. R. XLVIII. num. 2.

SENTENTIA.

1. Sententia condemnatoria, & declaratoria judicis, notabiliter differunt; & quomodo? T. 2. nu. 232. & seqq. Sententia gemina conformis inducit consuetudinem, T. 4. n. 176. Sententiæ venales sunt ipso jure nullæ, T. 32. num. 11.

2. Sententia lata in petitorio, an pariat exceptionem rei judicatæ in possessorio? T. 12. num. 269. & 270. Sententia lata in possessorio, absorbetur per sententiam illicò pro parte adversa latam in petitorio quoad effectum principalem, non quoad effectus secundarios, num. 172. & num. 292. & seqq. Sententia in possessorio operatur multùm quoad receptionem fructuum, quos spoliator interim perceperat, num. 292. Sententia lata super possessorio momentaneo non superfluit, sed prodest ad plures effectus; & quales? T. 12. num. 292. 293. & seqq. Tamen sententia lata super petitorio prævalet in executione; & cur? nu. 296. Sententia lata super possessorio & petitorio simul, quomodo dicatur una? num. 291.

Sententia interlocutoria videtur esse terminus peremptorius citationis, T. 14. num. 74. Sententia interlocutoria transit in rem judicatam quoad partes, non quoad Judicem, ibid. Confessio judicialis in causis civilibus habet vim sententiæ, ac rei judicatæ, T. 18. nu. 64. Secus in criminalibus; & cur? num. 65. Sententia diffinitiva contra confessum in Judicio, an ferri debeat? T. 18. num. 71. & seqq. In causis criminalibus hæc omnino requiritur, nu. 72. Et quid in causis civilibus? num. 73. & seqq. Sententias contrarias si duo arbitri, vel duo Judices delegati dederunt, quid Juris? T. 19. num. 31. Sententia lata per dicta testium de credulitate, nunquam transit in rem judicatam, T. 20. num. 344. Contra sententiam admittitur probatio per confessionem partis, T. 23. num. 55.

2. Sententia ex præsumptione juris potest ferri, nisi hæc contrariâ probatione eliditur, T. 23. num. 60. Et quid dicendum de præsumptione hominis? nu. 61. & 62. Utrùm etiam in causis criminalibus possit ex præsumptionibus ferri sententia? nu. 63. & seqq. Sententia lata retractari non potest propter instrumenta de novo reperta: & quando secùs? T. 24. num. 149. & 150. Sententia lata per probationes privilegiatas, nunquam transit in rem judicatam, num. 151.

Sententiæ nullitas, atque inde consurgens exceptio illius, potest oriri multipliciter, T. 25. num. 67. Exceptio nullitatis sententiæ potest opponi post sententiam, num. 66. 68. & seqq. Exceptio nullitatis sententiæ regulariter non impedit executionem ipsius, num. 70. & seqq. Vide suprà v. *Exceptiones peremptoriæ*. Sententia in summariissimo Judicio lata, est solùm interlocutoria, non diffinitiva, T. 25. n. 115. Nec affert perpetuum, sed medium duntaxat præjudicium, ibid. Secus dicendum de sententia lata in possessorio ordinario, num. 117.

Sententia, & Res judicata, sunt valde affinia, T. 27. num. 2. Datur tamen inter eas aliqua differentia, num. 3. & 4. Sententia potest sumi dupliciter; & in quo sensu dicatur transire in rem judicatam, num. 5. Sententia ante lapsum decendii dicitur Res judicata largè solùm, & impropriè; postea verò propriè, ac irrevocabiliter, num. 2. & 5. Sententia dicitur, à *sentiendo*; sicque plura significat, num. 6.

2. Sententia dividitur in diffinitivam, & interlocutoriam, T. 27. numer. 7. Interlocutoria tamen

non est propriè sententia; & cur? *ibid.* Sententia diffinitiva, quid? *num.* 9. *& seqq.* Sententia arbitri, non est propriè sententia, *num.* 10. Sententia diffinitiva differt à sententia absolutoria ab observatione judicii; & quomodo? *num.* 11.

Sententia interlocutoria, quæ? T. 27. *num.* 12. *& seqq.* Quilibet judex Judicis factens ad causam, an sit sententia interlocutoria, dicitur ab *inter* & *loqui*, *num.* 14. Quod à Judice præcipitur ante principium, vel post finem causæ, dicitur sententia quasi interlocutoria, *ibid.* Istud est notandum propter statuta loquentia de sententiis interlocutoriis, *numer.* 15. In statutis verba debent propriè & strictè intelligi, *ibid.* Sententia interlocutoria dividitur in meræ interlocutoriam; & in eam, quæ habet vim diffinitivæ, *num.* 16. Sententia interlocutoria habens vim diffinitivæ, quæ? *num.* 17. Appellatur etiam mixta, seu quasi media, *ibid.*

Sententiam interlocutoriam habere vim diffinitivæ, unde cognosci possit? T. 27. *numer.* 18. *& seqq.* Talis est ea, postquam non speratur alia ferenda sententia in eadem instantia, *num.* 18. Item, per quam diffinitur unus articulus causæ principalis, *num.* 19. Aut per quam expirat officium Judicis, *num.* 20. Vel, quâ quis pronuntiat, se esse Judicem competentem, *num.* 21. Sive per quam admittitur, vel rejicitur exceptio peremptoria, *num.* 22. Et quæ continet aliquid dari, vel fieri à parte, *num.* 23. Sententia interlocutoria habens vim diffinitivæ, an debeat regulari secundùm naturam diffinitivæ? *num.* 24. & 25.

2. Sententia diffinitiva, in quibus differat à merè interlocutoria? T. 27. *num.* 26. *& seqq.* Earum differentiæ sunt plures, commodè tamen reducuntur ad tres principales, *num.* 26. Differunt enim respectu rei controversæ; & quomodo? *num.* 27. Differunt quoad ordinem judiciarium multipliciter; idque declaratur inductione, *num.* 28. 29. & 30. Differunt variè quoad effectus, *num.* 31. *& seqq.* Condemnatus de crimine per sententiam diffinitivam, efficitur infamis: Secùs de interlocutoria, *num.* 32. Sententia diffinitiva semel validè prolata à judice revocari nequit: benè tamen interlocutoria, *num.* 33. 34. *& seqq.* Et quæ ratio disparitatis? *num.* 34. Judex, postquam semel dixit sententiam diffinitivam, Judex esse desinit, *num.* 34. & 35. Judex ordinarius nequit revocare sententiam diffinitivam, quæ existit valida, licet forsan sit iniqua: potest tamen revocare sententiam suam, quæ ipso jure est invalida, *num.* 36. Idem dicendum de Delegato ad universitatem causarum, *ib.* Sed Delegatus ad causam particularem, nequit revocare sententiam diffinitivam, etiam invalidam: & quæ ratio disparitatis? *num.* 37. A sententia diffinitiva potest regulariter appellari, non ab interlocutoria, *num.* 38.

Sententia quando à Judice proferenda sit? T. 27. *num.* 39. *& seqq.* Ea est ferenda infra tempus à Jure præscriptum, & quale illud sit? *numer.* 39. & 40. Post lapsum biennii, vel triennii an pareat instantia? *num.* 40. Judex tenetur causas matura deliberatione examinare, & sententiam non præcipitanter ferre, *num.* 41. Sententia lata à Judice ignaro de meritis causæ, est ipso jure nulla, *num.* 42. Ad sententiam diffinitivam debent præcedere termini substantiales, *num.* 43. Atque admitti probationes necessariæ, *ibid.* Sententia non est ferenda, quando causa adhuc est dubia, licet tempus datum ad sententiandum jam sit in fine: & quid tunc agendum? *num.* 44. Judicem oportet usque ad sententiam cuncta rimari, *num.* 45. Et jurgantium controversias celeri sententia terminare, *ibid.* Ad diffinitivam sententiam tunc demum est deveniendum, quando ab utraque parte conclusum est in causa, *num.* 46. *& seqq.* Intelligendo istud in Judicio ordinario: secùs in summario, *num* 47.

Sententiæ diffinitivæ requisita, quæ? T. 27. *num.* 57. *& seqq.* Et quo loco, & modo, ea sit proferenda? *ibid.* Ad eam requiritur cum primis citatio partium, *num.* 58. Item, ut sit redacta in scripturam, atque à Judice ex scriptis proferatur; & cur? *num* 59. Episcopi tamen, & Personæ illustres, possunt sententiam per alium recitare, *numer.* 60. Sententia diffinitiva debet proferri à Judice sedente, *num.* 61. Et quidem sedente pro Tribunali, *num.* 62. & 63. Esque ferenda de die & quidem non Feriato, *numer.* 65. Quid si feratur de nocte? *ibid.* Solemnitates hujusmodi adeò requiruntur, ut ipsis non observatis sententia diffinitiva regulariter ipso jure sit nulla, *num.* 65. Secus dicendum de sententia interlocutoria, *num.* 66. Et de sententia lata in Judicio summario, *num.* 67. Atque in aliis certis casibus, in quibus fallit data Regula, *num.* 68 Consuetudo locorum, seu stylus singulorum Tribunalium, in proposito attendi debet, *num.* 69.

2. Sententia judicialis debet esse Juri conformis: alioquin ipso jure foret nulla; idque exemplificatur, T. 27. *num.* 70. *& seqq.* Sententia dicitur nulla novem modis; & quibus? *numer.* 72. Valet sententia, quæ præter errorem Juris continet aliam rationem, quâ justificari potest, *numer.* 77. Sententia contra jus obscurum, sive dubium, non est ipso jure invalida, *num.* 74. Regula illa, quod sententia debeat esse Juri conformis &c. intelligitur de Jure constitutionis, non de jure litigatoris, *num.* 75. & 76. Sententia lata contra jus Constitutionis, & sententia lata contra Jus litigatoris, quæ? *num.* 76.

Sententia debet esse conformis Libello, T. 27. *num.* 77. *& seqq.* Judex appellatur *Stultus*, qui ultra petita in Libello judicat, *num.* 78. Sententia debet esse conformis Libello in tribus; & quibus? *num.* 79. Regula hæc patitur plures fallentias, *num.* 80. *& seqq.* Fallit enim in Papa, Imperatore, aliisque supremis Principibus &c. *nu.* 81. Fallit etiam in causis, in quibus proceditur solâ facti veritate inspecta, *num.* 82. Fallit insuper propter magnam conformitatem, seu connexionem, quam res petita in Libello habet cum alia re; idque exemplificatur, *num.* 83. Regula illa procedit solùm in causis civilibus, secùs in criminalibus, *num.* 84. Fallit quoque, si partes consentiant, *num.* 85. Atque in causa Matrimonii carnalis, vel spiritualis, & in aliis casibus concernentibus periculum animæ, *num.* 86.

Sententia judicialis debet esse certa, T. 27. *num.* 87. *& seqq.* Adeò, ut sententia incerta, sit ipso jure nulla, *num.* 88. Etiamsi petitio Libelli fuisset de quantitate incerta, *num.* 89. Regula hæc procedit in Judiciis particularibus: Secùs in universalibus, *num.* 90. Fallit etiam in illis casibus, in quibus Judex nequit ferre certam sententiam; putà in alternativis, vel quando dubium est, an res petita adhuc existat, *num.* 91. Sententia super expensis litis, potest esse incerta, & quomodo? T. 27. *num.* 207.

2. Sententia judicialis, an possit ferri sub conditione,

tione, vel sic lata teneat? T. 27. *num.* 92. *& seqq.* Non valet, si proferatur sub conditione extrinseca, *num.* 92. & 93. An valeat sententia lata sub conditione intrinseca? *num.* 93. & 94. Quid dicendum de praxi Tribunalium, absolventium Reum sub conditione: *Nisi actor melius suam intentionem probaverit?* *num.* 95. Consuetudo ferendi sententiam sub tali conditione, videtur rationabilis, *num.* 96.

Sententia diffinitiva debet continere absolutionem, vel condemnationem, T. 27. *num.* 97. Non tamen causam ipsius, regulariter loquendo, *numer.* 98. & 99. Imo fatuum est in sententia exprimere causam ejus: & cur? *num.* 98. In certis tamen casibus debet in sententia exprimi causa ipsius: ut in causa appellationis, *num.* 100. Et in sententia excommunicationis, *num.* 101. Et in aliis quatuor casibus; & in quibus? *num.* 102. In memoratis casibus debet causa in sententia exprimi duntaxat propter certos effectus, *num.* 103. Idem potest contingere in nonnullis aliis casibus, *num.* 104.

Sententia quo tempore dicatur transire in rem judicatam? T. 27. *num.* 105. 107. *& seqq.* Præcipuus sententiæ diffinitivæ effectus est, ut regulariter post decendium, si ab ea non appellatur, transeat in rem judicatam; & cur? *num.* 107. & 108. Sententia transiens in rem judicatam, habet pro se præsumptionem Juris & de jure, *num.* 109. Estque tantæ authoritatis, ut de ente faciat non ens, & de falso verum, & de albo nigrum, *nu.* 106. Sententia non solùm diffinitiva, verùm etiam interlocutoria, post decendium transit in rem judicatam, *numer.* 112. Transit etiam sententia in rem judicatam, quando appellatio fuit deserta, *num.* 113. Dantur plures casus, in quibus sententia post decendium non transit in rem judicatam, T. 27. *num.* 114. *& seqq.* Sic sententia lata contra jus constitutionis non transit in rem judicatam, *num.* 115. & 116. Sententia à non suo Judice lata, vel pretio empta, aut lata ex probationibus à jure reprobatis, non transit in rem judicatam, *num.* 117. Sententia lata in causis Matrimonialibus non transit in rem judicatam: & quando? *num.* 118. 119. & 120. Quid dicendum de sententia lata contra valorem, vel pro valore Sponsalium? *num.* 121. & 122. Sententia non transit in rem judicatam in causa Beneficiali; & quomodo? *num.* 123. & 124. Nulla sententia transit in rem judicatam, cujus observantia nutrit peccatum per partes non remissibile, *num.* 125. In causis criminalibus, an, & in quo sensu sententia non transeat in rem judicatam? *num.* 126. & 127. Sententia, quam victor fatetur iniquam, debet retractari, neque censetur transire in rem judicatam, T. 27. *num.* 128. Neque transit in rem judicatam sententia, quando per evidentiam facti constat de ejus iniquitate, *num.* 129. Idem dicendum de sententia lata ex errore, vel causâ falsâ, aut non concludente, quando hæc in sententia fuit expressa, *num.* 130. Item de sententia lata ex falsis instrumentis, vel testimoniis testium corruptorum, dum probatur, Judicem in sententia ferenda eisdem usum fuisse, *num.* 131. Istud ampliatur ad sententiam latam prætextu Juramenti necessarii, falsi tamen postea reperti, *num.* 132. Et ad sententiam latam ex probationibus privilegiatis, aut præsumptivis &c. *num.* 133. Et ad sententias latas ex consilio Doctorum, aut judicio peritorum in arte sua &c. *num.* 134.

2. Sententia, quæ non transit in rem judicatam, qualiter sit revocanda? T. 27. *num.* 135. *& seqq.* Ea post lapsum decem dierum non potest revocari per viam appellationis, sed solùm per viam querelæ, *num.* 135. Et quomodo istud fiat? *num.* 136. & 138. Notabilis differentia inter Appellationem, & inter querelam, in causis non transeuntibus in rem judicatam, *num.* 137. & 138.

Sententiæ diffinitivæ effectus alii, qui? T. 27. *num.* 139. *& seqq.* Sententia quæ transit in rem judicatam, facit jus inter partes, *num.* 139. Non verò respectu aliorum, *num.* 140. Per eam finiuntur lites: adeò ut non rescindatur prætextu Instrumentorum de novo repertorum, *num.* 141. & 142. Per sententiam diffinitivam finitur potestas Judicis, *num.* 143. Eaque justè lata, debet à superiore confirmari, *num.* 144. Sententia lata pro Actore, præbet ipsi actionem in factum &c. *num.* 145. Reo per sententiam diffinitivè absoluto datur exceptio rei judicatæ, &c. *num.* 146. Secùs si tantùm absolvatur ab observatione Judicii, *num.* 147. Sententia diffinitiva in actione injuriarum habet alium effectum; nempe, quod condemnatus de crimine, notetur infamia, nisi injuria foret minima, *num.* 148.

2. Sententia inter aliquos lata, an & quando noceat, vel prosit aliis? T. 27. *num.* 149. *& seqq.* Regula est quod sententia inter aliquos lata aliis non præjudicet, idque exemplificatur, *num.* 149. 150. & 151. Sententia inter aliquos lata, regulariter etiam non prodest aliis, *num.* 152. Regula hæc patitur plures limitationes, *num.* 153. *& seqq.* Sic sententia inter aliquos lata nocet, sive prodest aliis quoad præsumptionem, si tangit jus absentium: licet non quoad plenum præjudicium, *num.* 154. Ampliatur istud ad duos notabiles casus, *num.* 156. Regula illa fallit in causis connexis; idque declaratur, *num.* 157. Fallit etiam in re individua, & pluribus communi; quod exemplificatur, *num.* 158. Item in re communi cum pupillo, *num.* 159. In individuis potest quis consequi per socium, quod per se non potest, *ibid.*

Sententiæ executio, quo tempore, ac ordine sit facienda? T. 27. *num.* 160. *& seqq.* In actionibus, seu causis civilibus, sententia lata non illicò est executioni mandanda, sed expectandum saltem per decem dies, *num.* 160. Et quid in criminalibus? *num.* 161. & 162. Si dixerit Reus, se velle parere sententiæ, statim ita in actione reali est executioni mandanda, *num.* 163. In actione personali regulari conceditur quadrimestre ad solvendum, *nu.* 164. Statim solvere debens, non tenetur illicò cum sacco adire, *ibid.* Quadrimestre illud ex causa justa potest arctari, vel prolongari; non tamen sine causa, *num.* 165. Executio sententiæ in debitis personalibus, quo ordine in bonis fieri debeat? *num.* 166. Ipsa plerumque spectat ad Judicem, qui sententiam tulit, dummodò is sit Judex ordinarius, *num.* 167. Quid, si bona Rei condemnati sint in alieno territorio? *ibid.* Post sententiam latam expirat officium Judicis; & quomodo? *nu.* 168. Sententiam suam an possit exequi Judex delegatus? T. 27. *num.* 169. 170. *& seqq.* Executionem sententiæ inter alios latæ potest impedire tertius interveniens pro suo interesse, atque appellans, *num.* 173. Dummodo probet de suo jure, *num.* 174. A sententia inter alios lata appellari non potest, nisi ex justa causa: idque exemplificatur, *num.* 175.

2. Sententia à pluribus lata tenet, si plures Judices concurrant, T. 27. *num.* 215. Ex tribus Arbitris statur sententiæ duorum concordantium, *num.* 216.

Et

Et quid si duo Judices contraria pronuncient? *nu.* 217. & 218. Aut duo Arbitri contrarias ferant sententias? *num.* 219.

Sententia diffinitiva differt ab interlocutoria quoad modum appellandi ab ea: & quomodo? T. 28. *num.* 13. 14. *& seqq.* Vide supra *v. Appellatio judicialis.* A sententia interlocutoria de facto non licet appellare, nisi habeat vim diffinitivæ, vel nisi gravamen per diffinitivam irreparabile afferat, *num.* 16. Gravamen per sententiam diffinitivam irreparabile, exemplificatur, *ibid.* Sententia interlocutoria habens vim diffinitivæ, regulariter secundùm naturam diffinitivæ, T. 28. *num.* 102. Sententiæ in causa appellationis executio, an spectet ad Judicem *ad quem*, vel *à quo*? T. 28. *numer.* 238. Communior sententia tenet, eam spectare ad Judicem *ad quem*, *num.* 238. & 239. Limitatur hoc, quando Judex *à quo* dedit Apostolos refutatorios, & appellatio pronuntiatur frivola, *num.* 240. Et quid observetur in Curia Romana? *num.* 241. Limitatur etiam, quando sententia transit in rem judicatam, ob non præsentatam superiori appellationem inter legitima tempora, *numer.* 242. Et quando appellatio fuit deserta per lapsum Fatalium ad ejus prosecutionem statutorum, *numer.* 243.

2. Sententia lata in possessorio, non admittit appellationem, T. 28. *num.* 304. Et quid in possessorio magni præjudicii? *num.* 305. Ab eadem sententia, & super eodem articulo, non licet eidem ter appellare, *num.* 312. Secùs super diversis articulis, etiam ejusdem causæ, *num.* 313. Et quid si modò una modò altera pars succumbat, & appellet, *num.* 314.

5. Sententia in processu criminali antequam feratur, quid observari, & fieri oporteat, T. 1. *num.* 483. *& seqq.* Citatio Rei ad audiendam sententiam est de substantia processûs, *num.* 484. Potest fieri ore tenùs, si Reus & Actor sunt præsentes; alias fit in præsentia testium, *num.* 485. Forma hujus citationis, *num.* 486. Dum fertur sententia, non est necessaria præsentia Rei, vel Actoris, nisi alias jam essent in loco, *ibid.* recensentur plura alia Requisita circa ferendam sententiam, *n.* 487. *& seqq.* Forma sententiæ diffinitivæ, *num.* 500. Si Judex delegatus fert sententiam, debet esse præsens, & alios præcedere, *n.* 501.

Sententia in processu criminali lata executioni dari non potest; nisi post 10. dies, ut videatur, an & qualiter Reus appellet, T. 1. *n.* 502.

Sententia pœnam criminalem imponens, an, à quo, & quando possit mutari? T. 1. *n.* 515.

R. J. Sententia nulliter lata, nullo temporis tractu transit in rem judicatam, nec neglectis fatalibus appellationis, C. II. R. XXI. *num.* 8.

Sententiam diffinitivam latam Judex mutare aut revocare non potest, C. II. R. XXI. *num.* 8.

SEPARATUM.

2. Separata. In separatis ex uno ad aliud non infertur, T. 2. *num.* 182.

SEPELIRE, SEPULCHRUM, SEPULTURA.

3. Sepelientes indignum, quas pœnas incurrant? T. 28. *num.* 37.

1. Sepulti à Schismaticis, non sunt exhumandi, T. 16. *num.* 30.

Sepulturam eligere, & ad hanc eligendam inducere Parochianos, an liceat? T. 35. *num.* 77.

2. Sepulturæ in loco sacro causam, solus Judex Ecclesiasticus cognoscit, T. 1. *n.* 74. *& seqq.*

3. Sepulchrum Altaris quid? T. 4 *num.* 39.

Sepultura quid sit? & ubi fieri debeat, quando non eligitur? T. 28. *num.* 2. *& seqq.* Sepultura variè accipitur, *num.* 2. Definitur, *num.* 3. Locus sepulturæ ordinariè est Cœmeterium, *num.* 4. Quod ab Ecclesiis remotum esse debet, *num.* 5. in Ecclesiis olim nemo poterat sepeliri, *num.* 6. Dissuadetur abusus hodiernus, *num.* 7. *& seq.* Si nulla eligitur sepultura, quivis sepelitur in sepulchro Majorum, *num.* 9. *& seq.* Quid Juris, si Majores in diversis jacent sepulchris? *num.* 11. Qui non habet sepulturam Majorum, sepelitur in sua Parochia, *num.* 12.

Sepultura Clericorum sæcularium, & Religiosorum, T. 28. *num.* 13 *& seqq.* Clerici Beneficium non habentes ibi sepeliuntur, ubi Laici, *num.* 13. Beneficiati verò, ubi Beneficium habent, etsi alibi domicilium habeant, *num.* 14. *& seqq.* Religiosi sepeliuntur in suo Monasterio, si ibi vel extra in loco tamen propinquo moriuntur, si in remoto loco, *ibid.* vel sepultura electa sepeliuntur, *num.* 18. Si è loco propinquo deferuntur ad Monasterium, nihil debetur Parocho loci, *num.* 19. Novitii sepeliuntur in Monasterio, *num.* 20. Religiosorum domestici, servitiales in eorum Ecclesia, vel Cœmeterio sepeliuntur, *num.* 21.

Sepultura uxoris viduæ, hæc sepelitur in sepulchro viri, etsi post mortem mariti in aliam Parochiam secedat, T. 28. *num.* 22. Uxor legata ubi sepeliatur? *num.* 27. Idem quod de uxore, etiam reciprocè de marito dicendum est ratione sepulturæ, *num.* 24. *& seq.*

3. Sepultura peregrinorum transeuntium est propria Parochia, si illuc commodè portari valeat: secus Parochia loci, ubi decedunt, T. 28. *nu.* 26. *& seq.* Peregrini & advenæ diu alicubi habitantes sepeliuntur in loco, ubi moriuntur, *num.* 28.

Sepulturæ jus, quibus locis, & quomodo competat ad hoc, ut defunctorum cadavera ibidem sepeliri possint, ac debeant? T. 28. *num.* 29. *& seqq.* Competit Ecclesiæ Parochiali, *num.* 29. & Minoribus, & Prædicatoribus ex privilegio, *num.* 30. Invitis Regularibus apud eosdem nemo sepeliri potest, *num.* 31. Ad eligendam alicubi sepulturam nemo potest induci, *num.* 32. Pacta inter superiores locales & Clericos sæculares circa sepulturam, casu quo quis eam apud sæculares eligit? *num.* 34. *& seqq.*

Sepulturæ electionem facere quivis potest, Tit. 28. *num.* 29. In quovis loco Religioso, etiam in privata Capella, *num.* 40. Impuberes tamen prohibentur sibi eligere sepulturam, *numer.* 41. Religiosi subditi quoque non possunt sibi eligere sepulturam: benè tamen Prælati supremi, *num.* 42. Ac novitii. Item Professi in remotis decedentes, *num.* 43. Quid Juris, & quæ observanda, casu quo quis eligit sepulturam apud Regulares, *num.* 34. Ibi sepeliri quivis debet, ubi sepulturam elegit, *num.* 9.

Sepulturæ pro loco, & actu an aliquid exigi possit? vel debeatur? T. 28. *num.* 65. *& seqq.* Pro terra sepulturæ deputanda nondum benedicta aliquid exigi vel accipi potest, *num.* 65. Non verò pro terra jam benedicta, *num.* 66. Nisi adsit consuetudo, vel liberaliter quid offeretur, *num.* 67. Ratione situs, & honoratioris loci aliquid peti potest, *num.* 68. *& seq.* Parochus neminem cogere potest ad dandum aliquid pro officio sepulturæ, Exequiis &c. *num.* 70. Benè tamen liberaliter datum recipere: & ubi

& ubi dandi consuetudo est Episcopum convenire, ut ad dandum compellat, *num.* 71. *& seq.* Abusus Parochorum in petendo aliquid pro sepultura & exequiis, *num.* 73. *& seq.*

3. Sepultura quibus concedi, & negari debeat? T. 28. *nu.* 76. *& seqq.* Omnes fideles baptizati, etiam damnati ad mortem (exceptis suspensis, & Roræ affixis) in loco sacro sepeliri debent, *num.* 76. *& seqq.* Sepultura privantur omnes in notorio peccato mortali decedentes, *num.* 90. Si excommunicatus denuntiatus, aut infidelis sepelitur in loco sacro, polluitur Ecclesia, debetque Corpus iterum exhumari, *num.* 91. An etiam reliqui indigni exhumari debeant, & per eorum sepulturam polluatur Ecclesia? *nu.* 92. *& seq.* Pœnæ sepelientis indignum, *num.* 94. *& seq.* Per sepelientes quinam intelligantur? *num.* 96.

5. Sepulchri violatio quid, & quæ pœna illius? T. 18. *num.* 66. *& seqq.*

R. J. Sepultura. In communem sepulturam extraneus non potest sepeliri nisi omnium consensu, C. II. R. LVI. *num.* 10.

SEQUESTER, SEQUESTRARE, SEQUESTRATIO, SEQUESTRUM.

2. Sequester, quis? T. 17. *num.* 5. An officium suum deponere valeat? *numer.* 8. Utrum in sequestrum transeat possessio rei sequestratæ? T. 17. *num.* 42. *& seqq.*

Sequestrare fructus rei petitæ ob contumaciam Rei, potest quandoque Judex, T. 14 *nu.* 132. Sed non nisi concurrentibus certis circumstantiis, *n.* 133.

2. Sequestratio, quid? T. 17. *num.* 2. *& seqq.* Et qualiter differat à Depositione? *num.* 3. *& 5.* Datur tum de re mobili, tum de immobili, *num.* 4. Sequestratio est duplex, voluntaria videlicet, & necessaria; & quid? *num.* 6. *& 9.* Sequestratio prior, qualiter censeatur voluntaria? *num.* 7. Dicitur etiam conventionalis, *ibid.* Sequestratio necessaria, quot modis fiat? *num.* 10. Fit vel officio Judicis, vel ad instantiam partis, *num.* 10. *& 11.* Sequestratio de re non litigiosa, ex duplici causa fieri solet, & quali? *num.* 12. Et quibus modis sequestratio fiat de re litigiosa? *num.* 13. An, & in quibus casibus permittatur fieri? T. 17. *nu.* 14. *& seqq.* Sequestrati voluntaria est permissa, *num.* 14. Necessaria regulariter est prohibita; & cur? *num.* 15. *& 16.* In pluribus tamen casibus etiam sequestratio necessaria est permissa, *nu.* 17. *& seqq.* Nempe, quando Reus dissipat fructus, quos conservare debet, *numer.* 18. Quando petitur res mobilis, & persona est suspecta, ne fugiat cum ea, *num.* 19. *& seqq.* Item, si timetur de dilapidatione, *num.* 22. Item in re dotali, & accedente justâ causâ, *numer.* 23. Et quando appellatur ab Executore sententiæ diffinitivæ modum excedente, *num.* 24. Etsi quis de possessione servitutis proclamat in libertatem, *num.* 25. Etsi colonus neget locationem, *num.* 26. Item fit sequestratio, si pendente lite super valore matrimonii, ex parte mulieris timeatur de sævitia viri, *num.* 27. Vel si timetur, ne Sponsæ, de cujus matrimonio agitur, violentia inferatur, aut ipsa corrumpatur, *num.* 28. Vel si servi conquerantur de tyrannide Dominorum suorum, aut Religiosi de suis Prælatis, *num.* 29. Et quando aliquid dicitur ablatum illi, qui est de familia Judicis, *num.* 30. Fit quandoque sequestratio fructuum rei petitæ ob contumaciam Rei, *num.* 31. Fit etiam sequestratio Beneficii, & fructuum ejus, quando contra ejus possessorem apud Sedem Apostolicam sunt promulgata una sen-

tentia diffinitiva &c. *nu.* 32. Fitque sequestratio ob timorem scandali, *num.* 33. Et ne perdatur occasio vendendi rem litigiosam, quæ servari nequit, *n.* 34.

2. Sequestrationem ut Judex facere possit, quæ requirantur? T. 17. *n.* 35. *& seqq.* Ad eam faciendam, ut Judex ex officio nobili procedat, requiritur publica causa, *n.* 35. *&* 33. Ut ex officio mercenario, potissimum requiruntur quatuor; & quæ? *n.* 36. 37. & 38. Remedium Juris evitandi sequestrationem in casibus memoratis, regulariter est cautio sufficiens de restituenda re litigiosa, *num.* 39. *& seqq.* In sequestratione an possessio rei sequestratæ transeat in sequestrum? *num.* 42. *& seqq.*

3. Sequestrum sive sequestratio quid? T. 16. *num.* 5.

SERMO.

2. Sermo seriosus de æquitate canonica idem præstat, ac Juramentum, T. 18. *num.* 59.

SERVITUS, SERVUS.

1. Servitutes sunt juri naturali contrariæ, quomodo? P. *num.* 22.

Servus melioremconditionem domini facere potest, non deteriorem, T. 2. *num.* 316. Servi an Rescriptum impetrare valeant? T. 3. *num.* 36. & 37. Servi in Jure, qui dicantur? T. 18. *num.* 2. Servorum triplex est genus, *num.* 3. *& seqq.* Servi propriè dicti, seu Mancipia, *num.* 4. Servi adscriptitii; & servi originarii, qui? *num* 5. Famuli pro annua mercede servientes, in sensu juris non sunt servi, *num* 6. Servus quis efficitur tribus potissimùm modis, *num.* 7. *& seqq.* Videlicet nativitate; & quid ad hoc requiratur? *num.* 8. Captivitate, *num.* 9. Et venditione, *num.* 13. Cur capti in bello dicebantur servi, seu Mancipia? *nu.* 9. De facto capti in bello dicebantur servi, seu Mancipia? *num.* 9. De facto capti in bello inter Christianos gesto, non amplius efficiuntur servi: & cur? *num.* 10. Benè tamen capti in bello contra Infideles, v. g. Turcas gesto, *num.* 11. Christiani in servitutem Turcicam abducti, à nobis reputantur liberi, *num.* 12. Quibus aliis modis quis efficiatur servus? *nu.* 14. Servi propriè dicti, ac etiam servi adscriptitii, & originarii, prohibentur ordinari absque consensu dominorum, *nu.* 15. *&* 16. Ordinarie requiritur expressa domini licentia in scriptis obtenta, ut servus ordinetur, *nu.* 17. Quamvis etiam tacitus domini consensus sufficere possit, *num.* 18. Et tunc servus eo ipso acquirit libertatem, *num.* 19. Servus ad Ordines minores invito Domino promotus, debet huic ipsum repetenti restitui, *num.* 20. Quid Juris, si servus invito domino initiatus fuerit sacris Ordinibus? *num.* 21. *& seqq.* Vel etiam ad Sacerdotium promotus? *num.* 24.

2. Servi, seu Mancipia, prohibentur simpliciter esse testes in Judicio, T. 20. *num.* 69. Nisi in defectum aliarum probationum, ac in exceptis criminibus, *nu.* 70. Servi tamen adscriptitii, & originarii, sunt homines liberi, nec excluduntur à ferendo testimonio, *num.* 71. Valet testamentum, ad quod servus adhibitus fuit, quando tunc communi opinione reputabatur liber, T. 20. *num.* 54.

Servitutis nomen dupliciter accipitur, pro subjectione nimirum & pro jure, T. 26. *nu.* 89. Servitus ut sic, quid? *num.* 90. Dividitur in personalem, realem & mixtam, *num.* 91. Servitus personalis, & realis, quid? *n.* 92. *&* 93. Servitus realis alia est rustica, alia urbana, *n.* 94. Servitus realis urbana duplex est, affirmativa & negativa, *nu.* 96. Servitutes urbanæ affirmativæ, quæ? *num.* 96. *&* 97 Servitutes urbanæ negativæ, quæ? *n.* 98. Servitus realis rustica etiam

duplex est, nominata & innominata, *num.* 99. Nominata est quadruplex, nempe Iter, actus, Via, & Aquæductus; quid? *ibid.* Servitus rustica innominata, quæ, & qualis? *num.* 100. Servitus realis alia continua, alia quasi continua, & alia discontinua; quæ? *num.* 101. Servitus mixta est triplex, videlicet Ususfructus, Usus, & Habitatio; & quid? *num.* 102. 103. & 104.

2. Servitutibus, aliisque obligationibus, an præscribi valeat non obstante malâ fide, seu scienti à Juris alieni? *T.* 26. *num.* 105. *& seqq.* Servitutes rusticæ amittuntur per solum non usum, *num.* 190. & 110. Est secùs sit in servitutibus urbanis, juxta notabilem differentiam inter ipsas, *num.* 110. Servitutibus urbanis negativis præscribi nequit, nisi per factum contrarium, *num.* 113.

Servitutum jura quanto tempore præscribantur, aut mediante alterius præscriptione amittantur? *T.* 26. *num.* 155. *& seqq.* Servitus mere personalis nullo tempore præscribitur, bene tamen libertas hominis, *num.* 156. Servitus mixta, *num.* 157. Et servitus realis, quo tempore præscribatur cum titulo? *num.* 158. Et quo tempore præscribatur sine titulo. Servitus realis continua, vel quasi continua? *num.* 159. Et quo discontinua? *num.* 160. Servitutes mixtæ, sicut & servitutes reales tum rusticæ, tum urbanæ, quomodo, & tempore amittantur? *num.* 161. Ad constituendam in prædio vicini Servitutem non sufficit tacitumitas ejus, nisi accesserit præscriptio, *T.* 12. *nu.* 172. In præscriptione contra Servitutes, actiones &c. requiritur aliqua possessio; & qualis? *T.* 26. *num.* 186. & 187.

3. Servire Episcopo quomodo excuset à Residentia? *T.* 4. *num.* 149.

4. Servorum Matrimonium. Vide *Conditionis impedimentum*, vel *T.* 9. *num.* 135.

R. J. Servus tacente Domino ordinatus fit liber, C. II. R. XLVIII.

— tacente Domino ordinatus restitui debet, C. II. R. LI. *num.* 9.

S E U.

1. *Seu* dictio facit sensum declarativum, *T.* 39. *n.* 63.

R. J. *Seu* quando sumatur pro dictione copulativa? C. II. R. LXX. *num.* 20.

SIGILLUM.

2. Sigillum, quid? *T.* 22. *num.* 70. Dividitur in authenticum, & non authenticum, *num.* 71. Quatuor detrahunt fidei Sigilli; & quæ? *num.* 72. *& seqq.* Sigilli falsitas argmitur ex eo, quia non congruit in sculpturis Dignitati Sigillantis, *num.* 72. Sigillo alieno an, & quâ ratione quis uti possit? *num.* 73. Sigillum solitum Magistratûs & ad talia negotia destinatum, debet adhiberi: alioquin redditur suspectum, *num.* 74. Sigillum est suspectum, quando ejus litteræ non sunt legibiles, *num.* 75. Aut patitur enormem fracturam, vel per glutinum novæ ceræ sigillum est chartæ connexum, arbitrio Judicis, *num.* 76.

Sigillum publicum, quid? *T.* 22. *num.* 77. Sæpius confunditur cum Sigillo authentico, *num.* 78. Sigillum privatum, quid? *nu* 79. Ratione finis multiplex est divisio Sigilli, *nu.* 80. Sigillum, in Jure etiam vocatur Annulus, *num.* 85.

Sigillum, an & qualem vim probandi habeat? *T.* 22. *num.* 81. *& seqq.* Sigillum de se nihil probat, nisi concurrant aliæ conditiones, *num.* 81. Harum potissimum sunt tres, *num.* 82. *& seqq.* Nempe, ut litteris exprimatur, cujus sit, *n.* 83. Unde Sigillans cum re non habente characteres, v. g. cum Corrigia, nihil agit, *num.* 84. Ut Sigillum probet, debet apparere, à quo fuerit appositum, *num.* 86. Et quâ de causa appositum sit? *num.* 87. An etiam requiratur subscriptio apponentis? *num.* 88. Instrumenta, quæ habent Sigillum, plenè probant, *nu.* 89. Differentia inter Sigillum authenticum, publicum, & privatum, *num.* 90.

2. Sigillum an probet, etiam si nulla intervenerit subscriptio Sigillantis? *T.* 22. *num.* 91. *& seqq.* In Testamentis, aliisque casibus magni præjudicii, requiritur subscriptio, nec sufficit sola appositio Sigilli, *num.* 94. Secùs dicendum de negotiis modici præjudicii, *num.* 93. 95. *& seqq.* Ad evitandas disputationes optimum est, etiam adhiere subscriptionem, *num* 95 Cur magis credatur Sigillo, quam dicto unius testis? *nu.* 96. An absque appositio Sigillo aliquando probet Instrumentum? *T.* 22. *num.* 97. *& seqq.* Absque Sigillo non probant Testamenta, Privilegia, & hujusmodi, *nu.* 97. Extra hosce casus regulariter Sigillum in Instrumentis ad substantiam actûs non adhibetur; sed ad faciliorem ejus probationem, *num.* 98. & 99. Sigillans scripturam, videtur fateri omnia contenta in ea, *num.* 99. Scriptura etiam privata, plene probat contra Sigillantem, *num.* 100. Consuetudo Provinciarum multùm operatur quoad hoc, *num.* 101. Per appositionem Sigilli authentici majoris Magistratûs &c. authentizatur scriptura, quæ originaliter est privata, *T.* 22. *num.* 146. Et quid, si ea fuit Sigillata à publico Notario? *num.* 147. Per Sigillum appensum potest probari, Apocham, v. g manu cujuspiam fuisse scriptam, vel subscriptam, *T.* 22. *num.* 160. Dummodò dolus in appositione Sigilli non videatur intervenisse, *num.* 161.

3. Sigillum Altaris quid? *T.* 40. *num.* 39.

Sigillo totius Ordinis S. Francisci solus Generalis Francisc anorum uti potest, *T.* 31. *num.* 51.

5. Sigillum Confessionis quid, & quinam ad illud teneantur? *T.* 38. *num.* 2.

Sigillum Confessionis violantium pœnæ, *T.* 38. *num.* 3. *& seqq.* Antiquæ quænam? *ibid.* Hodie est depositio, & carcer perpetuus, *num.* 4. Ad quam incurrendam requiritur, ut violans Sigillum sit Sacerdos, *num.* 5. Verum aliquod peccatum, mortale saltem in genere, vel veniale in specie, revelans, *num.* 6. Idque præsumptuosè, seu gravitet peccaminosè, *n.* 7. Alicui alteri, quam pœnitenti, *num.* 8.

Sigilli violatio à quo, & quomodo processurè debeat? *T.* 38. *num.* 9. *& seqq.* In hoc casu solus Ecclesiasticus, & quidem Ordinarius violantis Sigillum Judex est, *ibid.* Solvitur objectio desumpta ab exemplis contrariis, *num.* 10. Ad formandum processum contra violatorem Sigilli non requiritur licentia pœnitentis, *num.* 11. Si violator Sigilli fatetur se reum, puniri pœnâ ordinariâ, *num.* 12. Si dicat, se peccatum ex notitia aliunde hauftâ manifestasse, probare debet, unde illam notitiam habeat, *num* 13. Si dicat, se cum licentia pœnitentis revelasse, debet probare licentiam sibi datam, casu quo pœnitens est delator, *num.* 14. Secùs est, si alius est delator, *num.* 15. Etiamsi pœnitens sit accusator, creditur Confessario, si cæteroquin est vir integræ famæ, & vitæ, *num.* 16. Si cæteris paribus dubium est, pariter creditur Confessario, *num.* 17. Ad probationem violati Sigilli sufficiunt Testes singulares, *num.* 18.

SIGNIFICATIO.

5. Significatio verborum, & regula pro illa. Vide *Verborum significatio.*

SIMILE.

1. Simile, *De Similibus idem est judicium*: declaratur, *T.* 2. *num.* 413. *& seq. & num.* 504. Argumentum à simili est fragile, si dicatur, vel parva dissimilitudo, *num.* 414. Ex ratione similitudinis non est facienda extensio in correctoriis Jurium, *num.* 503.

R. J. Similium idem est Judicium, procem. *num.* 13.

SIMONIA.

2. Simonia non est crimen mixti Fori, sed merè Ecclesiasticum, *T.* 2. *num.* 160. Simoniæ crimen est exceptum, & comparatur crimini læsæ Majestatis: & quando? *T.* 18. *num.* 102.

3. Simonia realis & confidentialis in Beneficiis, quas pœnas inducat? *T.* 5. *numer.* 361. *& seq.* Item, *num.* 367.

5. Simonia quoad originem, naturam & malitiam, *T.* 3. *num.* 2. *& seqq.* Unde nomen habeat? *ibid.* Quid sit? *num.* 3. Est peccatum gravissimum, & omnium maximum, *nu.* 6. *& seqq.* Vocatur etiam, sed non semper est hæresis, *nu.* 9. Est perniciosissima Ecclesiæ, *nu.* 10. Non datur in ea levitas materiæ nec ex parte rei temporalis, *nu.* 11. Nec ex parte rei spiritualis, *num.* 13.

Simonia quotuplex? *T.* 3. *num.* 14

Simonia confidentialis quid? *T.* 3. *num.* 32. Ei annumerantur acquisitio Beneficii ex pacto accessûs, regressûs, & ingressus? *num.* 33. Proponitur duplex controversia circa Simoniam confidentialem, *num.* 35. *& seq.* Resignans Beneficium reservata sibi pensione, reus est Simoniæ confidentialis, *num.* 37. Non item permutans, *num.* 39. Quam tamen committere potest Ordinarius, vel alius collator, permutationem concedens: & quomodo? *num.* 40. Simonia confidentialis est subinde Juris Divini, subinde Ecclesiastici, *nu.* 41. Bulla Pii V. per extensum de hac, *num* 42.

5. Simonia conventionalis quid? *T.* 3. *num.* 19.

Simonia Juris Divini, & Juris Ecclesiastici quid? *T.* 3. *num.* 24. *& seq.* Rectè dividitur in hæc membra, *num.* 26. *& seqq.*

Simonia mentalis, & interna quid? ac quomodo differant? *T.* 3. *numer.* 15. Mentalis subinde ex parte utriusque, subinde ex parte unius sit, *num.* 16. Sæpe transit in conventionalem, & realem, *num.* 18.

Simonia realis quid & quæ requirantur ad eam? *T.* 3. *num.* 20.

Simoniæ materiæ, seu Merx quid? *T.* 3. *num.* 43 Est res spiritualis, & qualis? *nu.* 44. *& seqq.* Enumerantur plures species materiæ Simoniacæ, *num.* 47. *& seqq.*

Simoniæ Juris divini pretium, seu munus Simoniacum est omnis, & sola res temporalis, *T.* 3. *num.* 66. *& seqq.* Minus Simoniacum aliud est, & dicitur à manu, *num.* 59. Aliud ab obsequio, *num.* 60. Aliud à lingua, *num.* 61. Doctrina practica ad propositum, *num.* 62. Non est Simonia sine pacto simpliciter rogare, aut commendare, ut mihi, vel alii conferatur Beneficium, *num.* 63. Benè verò aliud peccatum, si respectu precum, Beneficium minùs digno conferatur, *nu.* 64. Dare Beneficium vel aliud spirituale intuitu consanguinitatis non est Simonia, *nu.* 55. Nec si illud conferatur ex timore mali incurrendi, *num.* 66.

Simonia ut committatur, requiritur pactum, vel contractus, *T.* 3. *num.* 68. Sufficit tamen tacitus, vel implicitus, *nu.* 69. Etiam ex parte unius duntaxat inchoatus, vel intentus, *num.* 70.

Anacleti Reiffenstuel Repertorium.

5. Simonia utrùm committatur, si datur, vel præstatur temporale sub spe consequendi spirituale; aut è contra? *T.* 3. *num.* 87. *& seqq.*

Simoniæ commissæ dando, vel præstando temporale sub spe consequendi spirituale doctrina, & casus practici, *T.* 3. *num.* 100.

Simonia utrùm committatur, & implicitus contractus aut pactum interveniat, si ablque ullo externo pacto, vel obligatione imposita, cum hac tamen intentione interna offeratur, vel præstatur temporale, ut alter moveatur ad dandum spirituale? *T.* 3. *nu.* 71. *& seqq.*

Simonia utrùm sit, dare & præstare temporale, spe & animo captandi alterius benevolentiam ac amicitiam in ordine ad consequendum ab eo spirituale? *T.* 3. *num.* 94. *& seqq.*

Simonia an, & quando committatur dando vel præstando temporale pro spirituali, aut è contra ex titulo gratitudinis? *T.* 3. *num.* 106. *& seqq.* Est Simonia si sit tacitum, vel expressum pactum, dandi temporale pro spirituali ex gratitudine, *numer.* 107. Contrahitur tamen obligatio antidoralis, gratitudinis, & ei satisfieri potest, *num.* 109. Vi illius tamen nullus tenetur ad retribuendum aliquid certum, *num.* 110. Simonia an committatur, si quis pro obtinendo spirituali dicat: *Ero gratus: Gratum me exhibebo?* *num.* 111. *& seqq.* Dare temporale pro spirituali jam accepto ex gratitudine Simonia est, si fit vi pacti præcedentis, *num.* 116. Secus est, si ex mera gratitudine sine præcedenti pacto fiat, *numer.* 117. *& seqq.*

Simonia quando committatur promittendo, dando, vel præstando temporale ad hoc, ut alius pro te intercedat, te recommendet in ordine ad obtinendum spirituale? *T.* 3. *num.* 122. *& seqq.* Est Simonia dare temporale pro intercessione, aut recommendatione ad obtinendum spirituale, *ibid.* Non item, si præcisè datur, ut fiat informatio de sollicitantis qualitatibus, *num.* 125. Nec si datur, ut audientiam procuret, sollicitantem instruet, &c. *nu.* 127. Post preces, aut recommendationem jam factas pro spirituali promittere, vel dare temporale non est Simonia, *num.* 129. Rectè promittens dare temporale pro spirituali in foro interno Simoniam non committit, *num.* 130. Nec pœnas illius incurrit, *num.* 131.

5. Simonia quando & quomodo committatur in collatione vel præsentatione Beneficiorum? *T.* 3. *numer.* 148.

Simonia in Electione, & Postulatione, si datur, vel promittitur temporale pro voto ad Beneficium, *T.* 3. *num.* 135. *& seqq.* Etiamsi per tertium detur temporale pro voto, & ignorante Electo, vel eligendo aut postulando, *numer.* 136. Efficitur insuper Electio nulla, *ibid.* Quam multæ electiones hoc tempore fiat nullæ, *num* 137. Et quam malè sibi consulant Simoniacè procurantes votum, *num.* 138. Statutum, & Juramentum Ecclesiæ Frisingensis in ordine ad propositum, *num.* 139. Quid possint agere Legati Principum, & alii deputati ad sollicitanda pro aliquo vota apud Eligentes, *num.* 140. Non est Simonia, rogare ut alicui votum, aut Beneficium conferatur; benè verò Simonia est, promittere Officium, vel Beneficium pro voto, *num.* 142. Etiam in Electione Regularium committuntur Simoniæ, *num.* 143. Est quoque Simonia, si datur temporale, ne eligatur dignus, *num.* 144. Non verò, si datur, ne eligatur indignus, *num.* 145. Nisi detur, ut loco indigni aliquis certus eligatur, *numer.* 146.

Dare temporale pro confirmatione, aut ne impugnetur Electio, Simonia est, *n.* 147.
5. Simonia quando committatur in permutatione Beneficiorum? T. 3. *n.* 155.
Simonia quando committatur in Resignatione Beneficiorum, T. 3. *n.* 149. *& seqq.* Est Simonia resignare Beneficium cum conditione, ut Resignatarius solvat expensas in obtinendo Beneficio prius factas, *nu.* 151. Resignans in favorem Tertii sine consensu Papæ simoniam committit, *n.* 152.
Simonia quando committatur in constitutione pensionis annuæ? T. 3. *n.* 156.
Simonia quando committatur in Administratione Sacramentorum, & sacramentalium, & aliarum functionum spiritualium? T. 3. *num.* 185. *& seqq.* Si pro his temporale accipitur per modum pretii, Simonia est, *ibid.* Non item, si accipitur per modum stipendii ad honestam sustentationem ordinati, *num.* 186. Secundùm aliquos non licet exigere, vel pacisci temporale per modum stipendii pro spirituali, *num.* 187. Contrarium est verius, *nu.* 188. *& seqq.* Pro functionibus spiritualibus temporale per modum stipendii accipere possunt etiam Clerici divites, *num.* 193. Et aliunde redditus abundantes habentes, *num.* 194. Ao & quando Clerici exigere possint temporale pro functionibus ex Officio debitis, *num.* 196. Instructio practica de accipiendo, & exigendo stipendio pro functionibus spiritualibus, *num.* 197. *& seqq.* Pro Missis stipendium accipere potest quivis Clericus, etiam dives, *num.* 201. Tam Regularis, quàm sæcularis, *num.* 202. Tam privati, quàm sæcularis, *numer.* 202. Tam privati, quàm superiores, *ibid. & num. seq.* Doctrina practica ad propositum de Missis privatorum Religiosorum, *num.* 204. Non potest pro Missa majus stipendium accipi, quàm habet loci consuetudo, vel superioris dispositio, *numer.* 206. *& seqq.* In accipiendo stipendio pro Missis observari debent Decreta Pontificia: & quæ? *num.* 209.
5. Simonia an, & quando committatur in exercitio jurisdictionis, & potestatis Ecclesiasticæ? T. 3. *nu.* 215. *& seqq.*
Simonia an, & quando committatur, si pro precibus, orationibus, virtutis exercitio, aut alio bono opere spirituali exigatur, vel detur temporale? T. 3. *num.* 218. *& seqq.*
Simonia an, & quando committatur in venditione, aut commutatione rerum sacrarum, sacratarum, vel benedictarum? T. 3. *num.* 221. *& seqq.* Licitum est rem spiritualem pro spirituali commutare, excepta materia Beneficiali, *nu.* 226. Doctrina practica ad propositum, *num.* 227.
Simoniæ in Beneficiis Ecclesiasticis commissæ pœnæ sunt Excommunicatio, T. 3. *num.* 263. Nullitas Beneficii Simoniacè accepti, *num.* 264. Confirmatio tamen, vel institutio, simoniacè obtenta non reddit priorem electionem, vel collationem nullam, *num.* 265. Alia pœna est inhabilitas perpetua ad idem Beneficium, *num.* 266. Et quodvis aliud obtinendum, *num.* 267. Item, depositio ab Altaris ministerio, *num.* 268. Ac privatio aliorum Beneficiorum, prius ritè obtentorum, *num.* 269. Simoniacus, qui privatur Beneficiis, prius ritè obtentis, fructus perceptos restituere non tenetur, *num.* 270. Doctrina practica de restitutione Beneficii, ac fructuum, *num.* 271. Pœnæ Simoniæ in materia Beneficiorum non afficiunt Simoniam commissam in obtinendis Vicariis, Capellaniis, &c. seu, ut clariùs dicam, non afficiunt Simoniam commissam in pensiones, Vicarias, Capellanias, *num.* 273.
5. Simoniæ confidentialis pœnæ recensentur, T. 3. *num.* 284. Et declaratur una earum de privatione Beneficii priùs ritè obtenti, *num.* 285.
Simoniæ in ingressu ad Religionem commissæ pœnæ sunt Excommunicatio, T. 3. *num.* 251. Detrusio in aliud strictius Monasterium, *num.* 252. Infamia, *num.* 253. Professio tamen valet, *num.* 254. Et ante illam pœnæ ipso facto non incurruntur, *num.* 255. Moniales ob Simoniam commissam in susceptione ad Religionem nullas incurrunt Juris pœnas, *num.* 256.
Simoniæ Juris Ecclesiastici pœnæ in commutatione Beneficiorum sunt eædem cum simonia Juris Divini in materia Beneficiorum commissâ, T. 3. *numer.* 272.
Simonia realis sola pœnas Juris inducit, T. 3. *n.* 249. Quamvis etiam aliæ Simoniæ ab Ordinariis puniri valeant, *num.* 250.
Simoniæ pœnæ in susceptione Ordinum commissæ, sunt Excommunicatio, T. 3. *num.* 257. Suspensio Ordinantis à collatione Ordinum, *num.* 259. Et Ordinati ab Executione ordinum, *n.* 262.
Simoniæ pœnæ incurruntur ob Simoniam in susceptione Ordinum, vel ingressu in Religionem, vel Beneficiis Ecclesiasticis commissam, T. 3. *nu.* 229. Et quidem ipso facto, *nu.* 230. Propter Simoniam mentalem nulla incurritur pœna, *num.* 234. Nec ob Simoniam purè conventionalem, *nu.* 235. Nisi in Electione Summi Pontificis, *num.* 237. Ob Simoniam conventionalem mixtam an pœnæ Juris incurrantur? *num.* 238. *& seqq.*
5. Simoniæ pœnas num incurrant etiam illi, qui Beneficium, aut Ordines per Simoniam non à se ipsis, sed ab aliis commissam acquirunt? T. 3. *num.* 274.
Simoniacè acceptorum restitutio quoad spiritualia non ligat, T. 3. *numer.* 286. Exceptis Beneficiis Ecclesiasticis, quæ una cum fructibus ante omnem Judicis sententiam restitui debent, *num.* 288. Qui temporale accipit pro spirituali quocunque, tenetur illud restituere, *num.* 289. Qui illud accipit pro Beneficio Ecclesiastico, pariter illud tenetur restituere, *numer.* 290. Et quidem Jure Divino, *num.* 291. Doctrina practica de restitutione Simoniacè acceptorum, *num.* 294. Temporale accipiens ratione Beneficii tenetur illud restituere Ecclesiæ, vel pauperibus, *num.* 295. Vel illi à quo accepit, *num.* 296. Simoniacè accepta propter ingressum in Religionem possunt manere penes monasterium, *numer.* 298. Accepta pro Administratione Sacramentorum, & Sacramentalium, etiam Simoniacè mentaliter restitui debent ante omnem Judicis sententiam, *num.* 229. *& seqq.* Accipiens temporale pro annexis spiritualibus non tenetur ad restitutionem, *num.* 302. Causæ & Tituli excusantes à restitutione Simoniacè acceptorum, *numer.* 303. *& seqq.*
Simoniæ à culpa quænam causæ excusent? T. 3. *nu.* 303. *& seqq.* Excusat ignorantia invincibilis, *num.* 304. Labor extrinsecus, non item intrinsecus, *nu.* 305. Vexationis injustæ Redemptio, *num.* 308. *& seqq.* Doctrina practica ad propositum, *num.* 315. A Simonia non excusatur, qui dat temporale, ne injustè vexetur in acquirendo spirituali, *num.* 316. *& seqq.*
5. Simoniæ à pœnis quæ causæ excusent? T. 3. *num.* 320. Quæ excusant à culpa, excusant etiam à pœna Simoniæ, *ibid.* Ignorantia tamen pœnæ non excusat ab ea, quando quis Simoniam committit, *num.* 321. Simoniacè accepta temporalia tenetur quis restituere, etsi accipiendo illa ignorarit, se peccare, *numer.* 324. Nisi Simoniacè accepta jam præ-

præscripserit, *num.* 326. *& seq.* Doctrina practica de præscriptione Simoniacè acceptorum temporalium, *num.* 328. Qui Beneficium Ecclesiasticum ab aliis, ipso ignorante, Simoniacè procuratum per triennium bona fide possidet, non tenetur amplius illud restituere, *numer.* 329. Benè verò, si inter triennium id resciit, *num.* 330. Simoniacè Beneficium procurans non gaudet regulâ de Triennali, *num.* 331.
Simonia, quæ & quot personæ contaminari possint in acquirendis, vel conferendis Beneficiis? T. 3. *num.* 157. *& seqq.*
Simoniæ Judex, accusator, & testis quis esse valeat? T. 3. *num.* 348. *& seqq.* Judex est solus Ecclesiasticus, *ibid.* Accusator & testis esse potest quivis, alias inhabilis, *num.* 349. *& seqq.*
Simoniæ in pœnis quis dispensare possit? T. 3. *num.* 336. *& seqq.* Papa quamvis in omnibus pœnis Simoniæ dispensare possit, tamen rarissimè dispensare solet, etiam pro foro interno, licèt gravissimæ causæ allegentur, *num.* 341. Quæ causæ moveant ad dispensandum? *num.* 342. Quid valeat Episcopus circa dispensationem in pœnis Simoniæ? *num.* 336. *& seqq.* Executio Dispensationis Apostolicæ in pœnis Simoniæ quæ requirat, & quomodo fieri debeat? *num.* 346. *& seqq.*
Simoniæ Ablolutio ob incursam censuram, à quo fieri possit? T. 3. *num.* 333. *& seqq.* Si committitur in Beneficio, vel ingressu in Religionem, solus Papa absolvit, *ibid.* Et ex privilegio Mendicantes, *numer.* 334. Qui hoc non possunt, ubi Simonia commissa est in susceptione, vel collatione Ordinum, *num.* 335.
R. J. Simonia est quoties datur vel promittitur temporale pro spirituali, C. I. R. XI. *num.* 3.
—quomodo committatur in obtinendo beneficio, C. II. R. I. *num.* 28. remissivè.
Simoniacus quomodo teneatur restituere, C. II. R. LXV. *num.* 9.
Simoniæ ab alio commissæ pœnam quando quis incurrat? C. II. R. XXIII. *num.* 4.

SINGULARITAS.

2. Singularitas testium potest induci secundùm omnia decem prædicamenta, T. 2. *num.* 284. Singularitas testium est triplex: nempe singularitas obstativa, seu adversativa, *num.* 285. *& 286.* Singularitas adminiculativa, *num.* 287. Singularitas diversificativa; & quid? *nu.* 288. Vide infrà, ℣. *Testes singulares.*

SOCIUS.

2. Socii criminis nominatio, per Reum de se confessum facta, ad quid valeat? T. 18. *num.* 107. 108. *& seqq.* De se confessi, an possint interrogari de Sociis criminum, eorumque confessio adversus istos admitti? *num.* 96. 97. *& seqq.* In delictis occultis potest Reus de se confessus interrogari de Sociis criminum, *num.* 106. Ac etiam in criminibus exceptis, *num.* 98. *& seqq.* Nominatio socii criminis aperit viam Judici, ad inquirendum diutaxat generaliter, *numer.* 108. *&* 109. Non verò contra nominatum in specie, nisi concurrant alia indicia, *ibid.* Fallit in criminibus exceptis, *num.* 110. Nominatio socii criminis facta per Reum de se confessum, non est sufficiens indicium ad torturam, &c. *num.* 113. In individuis potest quis consequi per socium, quod per se non potest, T. 27. *num.* 159.
5. Socius criminis non potest esse testis in processu criminali, T. 1. *num.* 231. Nisi in certis criminibus: & quibus? *num.* 232.
R. J. Socii mora nocet alteri socio, C. II. R. LXXV. *num.* 12.
Socius quid possit facere in re communi invito socio, C. II. R. LVI. *num.* 11. 12.
—in societate nemo compellitur invitus manere, *ibid. num.* 14.

SODOMIA.

2. Sodomiæ nefandi criminis actio, an quinquennali præscriptione extinguatur? T. 2. *num.* 180.
4. Sodomia præbet causam divorti, T. 19. *num.* 59.
5. Sodomia unde, & quid? T. 16. *num.* 82. *& seq.* Punitur gravissimè, etiam pœna mortis, ac concremationis, *num.* 84. *& seq.* Trahit secum pœnam infamiæ, & privationem bonorum, *num.* 86. *& seq.* Pœnæ Sodomiæ imperfectæ, *num.* 88. Pœnæ à Jure Canonico statutæ contra Sodomitam Laicum, *num.* 89. Et Clericum, *nu.* 90. Bulla Pii V. contra Sodomitas, *num.* 91.

SOLIDUS.

3. Solidus quid? T. 24. *num.* 15.

SOLVERE, SOLUTIO.

2. Solvere statim debens, non tenetur illicò cum sacco adire, T. 27. *num.* 164.
3. Solutio quid? & à quibus præstanda? T. 23. *nu.* 2. *& seqq.* Solutio latè sumpta quid? *num.* 2. Propriè quid? *num.* 3. Omnis, qui debet, per se, vel per alium solvere tenetur, *num.* 4. Qui non est solvendo, tenetur cedere bonis, *num.* 5. *Qui non habet in ære, luat in cute*, quomodo intelligendum? *num.* 6. Solvendo non existens Clericus non tenetur cedere bonis, nec potest propterea incarcerari, vel molestari, *num.* 7. Limitatur tamen hoc in aliquibus casibus, *num.* 8. *& seqq.* Qui rerum suarum administrationem non habent, valide solvere non possunt, *num.* 13. Procurator tam specialis, quàm universalis pro debitore solvere potest, *num.* 14. Potest quivis pro alio etiam invito solvere, *nu.* 15. Successor Ecclesiasticus tenetur solvere debita ab Antecessore contracta pro utilitate Ecclesiæ, *num.* 16. Non item alio titulo contracta, *num.* 17. Ut successor teneatur solvere debita Antecessoris, debet prius Creditor probare, ea in Ecclesiæ utilitatem, vel necessitatem esse conversa, *num.* 18. Aut saltem tunc temporis adfuisse Ecclesiæ necessitatem, *num.* 19. Solutio ante omnia fieri debet, ac potest Creditori etiam invito, si administrationem bonorum suorum habet, *num.* 20. Et verò, qui administratione caret, solutio fieri nequit, *num.* 21. Fieri tamen potest, ejusdem Tutori aut Curatori, *num.* 22. Procuratori tam generaliter, quàm specialiter ad solutionem deputato rectè solvitur, *num.* 23. *& seq.* Idem est de servis & filiisfamilias specialiter vel generaliter ad id deputatis, *num.* 25. Creditori creditoris etiam sine hujus consensu rectè solvitur, *num.* 26.
3. Solutio de qua re, & quomodo fieri debeat? T. 23. *num.* 27. *& seq.* Solvi debet id ipsum in specie monetæ, *num.* 28. Quid Juris, & in qua specie monetæ fieri debeat solutio, casu quo fit mutatio monetæ? *num.* 29. *& seqq.* Si debitor est in culpabili mora solvendi, contingente mutatione monetæ, damnum ad ipsum solum pertinet, *num.* 38. Regulariter loquendo totum, quod debetur, simul & semel solvi debet, *num.* 41. Ponuntur quatuor limitationes, *num.* 42. Si quis ex pluribus causis debet & aliquam solutionem faciens non exprimat, quodnam debitum solvere velit, censetur semper solutum debitum magis onerosum,

num. 43. Si unà cum Capitali debentur usuræ, censentur hæ priùs solutæ, *num.* 44. Si conventione tempus solutioni præfixum est, potest debitor ante illud solvere, *num.* 46. Si nullum tempus determinatum est, potest debitor differre solutionem, donec petatur, *num.* 47. Ponuntur duæ limitationes, *num.* 48. In quo loco solutio fieri debeat? *num.* 49. *& seqq.* Debitum etiam absque solutione tollitur acceptilatione, *num.* 55. Restituens Chirographum, censetur tacitè remittere debitum: non item si pignus restituatur, *num.* 56. An, & quando fieri possit solutio per compensationem tam publicam, quàm occultam? *num.* 57. *& seqq.*

Solutionis Ordo deficientibus ad solvenda omnia debita mediis servati debet, *T.* 23. *num.* 79. *& seqq.* Et *primò* restitui debent res alienæ, *num.* 79. *Secundò* solvi debent sumptus judiciales, *num.* 80. *Tertiò* impensæ funebres, ac illi Creditores, qui ad has aliquid subministrarunt, *num.* 81. In hac classe veniunt, qui ad insinuationem Testamenti, vel confectionem Inventarii aliquid dederunt, *nu.* 82. *Quartò* veniunt Pharmacopœi, Medici & Chirurgi, *num.* 83. Si tempore infirmitatis ultimæ succurrebant, *num.* 84. His æquiparantur, qui ad reficiendam domum, vel aliud ædificium, pecunias aut materialia dederunt, *num.* 85. *Quintò* uxores quoad allatam dotem jam solutam, *nu.* 86. *& seq. Sextò* Pupilli, Minores, & causæ piæ, quoad bona suorum Tutorum, Curatorum, & Administratorum, *num.* 88. *Septimò* Fiscus quoad bona eorum, qui cum illo contraxerunt, vel bona illius administraverunt, *num.* 89. *Octavò* Creditores Hypothecarii expressam Hypothecam habentes, *num.* 90. *& seq. Nonò* Creditores Chirographarii, qualis Ordo inter ipsos? *num.* 92. Ordo solvendi de Jure Bavarico præscriptus, *num.* 93.

Solutionis dilatio an, & quando sit causa cariùs vendendi? *T.* 17. *num.* 149. *& seqq.* Solutionis obtinendæ difficultas est justa causa augendi pretium, *T.* 17. *num.* 159. *& seqq.* Non item ejus anticipatio, *num.* 169.

4. Solutio sponsalium ex quibus causis fieri possit? Vide *Dissolutio Sponsalium.*

R. J. Solutio tollit obligationem debiti, per quemcunque fiat, C. II. R. LXXXIII. *num.* 2. *&* 5.

SORS.

5. Sortes quid? *T.* 21. *num.* 3. Aliæ sunt divinatoriæ, & prohibitæ, *ibid.* Aliæ consultoriæ, *nu.* 3. Aliæ divisoriæ, *num.* 5. Electio per sortes est illicita, *num.* 7. Et invalida, *num.* 8.

SORTILEGIUM.

5. Sortilegium quid? *T.* 21. *num.* 2. Et quotuplex? *num.* 6. Sortilegii pœna quæ de Jure Canonico? *num.* 13. Et quæ de Jure Civili? *num.* 17. Sortilegium est mixti fori, *num.* 18. Potestque Judex Ecclesiasticus Sortilegos tradere Curiæ sæculari puniendos absque periculo Irregularitatis, *n.* 19.

SPADO.

4. Spadones & Eunuchi an, & quando Matrimonium contrahere valeant? *T.* 15. *n.* 21.

SPECTATOR.

5. Spectatores duellantium an, & quando subsint pœnis? *T.* 14. *n.* 46.

Spectatores ultimi supplicii non sunt irregulares, *T.* 12. *num.* 112. Nec graviter peccant, *num.* 113. Imo nec venialiter, si ex causa rationabili cum debita cautela spectent, *num.* 114.

SPES.

1. Spes in quibus differat à Fide? *T.* 1. *n.* 49.

SPIRITUALIS.

1. Spirituale vinculum, quâ ratione sit fortius carnali? *T.* 7. *nu.* 13. 14. *& seqq.* Spirituale fortiùs operatur, præ carnali, *num.* 17.

3. Spiritualia & Ecclesiastica an, & quando permutari valeant? *T.* 19. *n.* 14. *& seqq.*

5. Spiritualis res, quatenus materia Simoniæ, quid? *T.* 3. *num.* 44. Alia est talis ex natura sua, *num.* 45. Alia caulativè, *num.* 46. Alia effectivè, *n.* 47. Spirituale pro spirituali absque Simonia dari potest, *num.* 226.

Spirituali annexa res, quatenus materia Simoniæ, quid? *T.* 3. *nu.* 52. Alia est annexa antecedenter, *n.* 53. Alia concomitanter, *nu.* 54. Alia subsequenter, *n.* 55.

SPIRITUS.

1. Spiritus sanctus pariter procedit à Patre & Filio, *T.* 1. *num.* 19. *&* 20. Hæc Catholica veritas probatur ex S. Scriptura, *n.* 21. *&* 29. Atque ex Testimoniis SS. Patrum, præsertim Græcorum, *nu.* 22. *& seqq.* Item ratione Theologica, *num.* 25. *&* 26. Solvuntur instantiæ Græcorum, *num.* 27. *& seq.* Cur Græci Patres dixerint Spiritum S. procedere à Patre per Filium? *num.* 31. Spiritus S. procedit à Patre & Filio, tanquam ex uno principio, & unicâ spiratione, *n.* 33.

SPOLIATOR, SPOLIATUS.

2. Spoliator violentus an rem ablatam, fructusque ejus, & damna restituere teneatur; & qualiter? *T.* 13. *n.* 117. *& seqq.* Tenetur restituere rem ablatam, & omnes fructus ejus, *nu.* 117. Etiam illos, quos prior possessor percipere potuisset, *num.* 118. *&* 119. Teneturque damna illata plenariè refarcire, *num.* 120. Et antequam audiatur super proprietate, præmissa omnia spoliata ad obolum restituere, *nu.* 121. Si constet de violentia per spoliatorem illata, damna & interesse probantur per Actoris spoliati juramentum, *n.* 122. *& seqq.*

Spoliatus agens possessorio recuperandæ, non tenetur Spoliatori respondere super proprietate ante factam Spolii restitutionem, *T.* 12. *num.* 273. Dummodo excipiat contra Spoliatorem: aliàs secus, *num.* 274. Spoliatus, si velit, potest simul agere possessorio recuperandæ, & petitorio, *num.* 275. Spoliatorum remedia, quot? *T.* 13. *n.* 2. Eorum præcipua enumerantur, *n.* 3. *& seqq.* Remedium spoliatorum ex Condictione Triticaria, *num.* 4. Et ex Condictione indebiti, declaratur, *n.* 6. Vide suprà ℣. *Condictio*, & ℣. *Interdictum.*

2. Spoliatus ante omnia est restituendus, *T.* 13. *num.* 48. Adeò, ut non obstet exceptio proprietatis, *num.* 49. Nec etiam exceptio criminis, *num.* 50. Dummodo istud personam spoliati non reddat inhabilem ad agendum: ut excommunicatio, *n.* 51. Vel missio in Bannum, *num.* 52. Nec ob crimen ejusmodi, quis ipso jure privatus existat tam re, quàm possessione ipsius, *numer.* 53. Ut spoliatus ante omnia sit restituendus, quid probare debeat? *num.* 54. Regula illa, *Spoliatus &c.* contra quos procedat? *num.* 55. *& seqq.* Spoliatus petens restitutionem, non tenetur allegato titulo præhabitam possessionem justificare, *num.* 56. Restituitur etiam contra Minores, & Pupillos, *num.* 57. Imo

Imo & contra Ecclesiam, *num.* 58. Prædo etiam est restituendus, si spolietur; & quando? *num.* 59. *& seqq.* Spoliatus potest spoliantem vi repellere, ac eundem incontinenti rursus Spoliare, non autem ex intervallo, *num.* 67. *& seqq.* Ly *incontinenti*, quid importet? *num.* 68.

Spoliatus ante omnia est restituendus. Regula hæc fallit in nonnullis casibus, *T.* 13. *num.* 71. *& seqq.* Ut si Spoliatus in hoc consentiat, *num.* 72. Sive expressè, sive tacitè, *num.* 73. Et tunc non potest Judex ex officio supplere restitutionem, *num.* 74. Nisi immineat periculum animarum, *num.* 75. Spoliatus non restituitur ob notorium defectum proprietatis: & qualiter hoc intelligendum? *num.* 76, *&* 77. *ac seqq.* Restitutus Spoliati non habet locum ob restitentium Juris communis, nisi doceat de titulo, *T.* 13. *nu* 80. *& seqq.* Et alioquin præsumitur usurpando possessionem invasisse, *num.* 81. Si jus commune resistat quidem Spoliato, non autem faveat spoliatori, tunc admittenda est ejus restitutio, *num* 82. Et hoc procedit non solùm in causis spiritualibus, sed etiam temporalibus, *num.* 84. Limitatur tamen in causis Beneficialibus, *num.* 85 *&* 86. Restitutio Spoliati, an sit facienda non obstante periculo animæ, scandalo, vel damno irreparabili? *num.* 87 *& seqq.* Utrùm propter renunciationem domini cesset restitutio spoliati? *num.* 93. *& seqq.* An detur alii casus, in quibus fallit regula de restitutione Spoliatorum ante omnia faciendâ; & qui? *num.* 98. *& seqq.* Spoliatus non restituitur, quando post spoliationem inivit pactum cum Spoliatore, quòd nolit agere possessorio recuperandæ, *num.* 98. *&* 99 Item si post spoliationem sponte juravit non agere possessorio recuperandæ, *num.* 100. *&* 101. Item ob exceptionem excommunicationis, vel alterius criminis reddentis personam spoliati inhabilem ad agendum &c. *num.* 102. *& num* 50. 51. *ac seqq.*

R. J. Spoliatus quomodo & quando ante omnia restituendus? C. II. R. LIX. *num.* 8.

SPONSALIA.

1. Sponsalia ex metu gravi injustè incusso contracta probabilius ipso jure sunt nulla; adeo ut, non inducant impedimentum justitiæ publicæ honestatis, *T.* 40 *num.* 45 *& 46.*

4. Sponsalia quoad etymologiam & naturam, *T.* 1. *n.* 2 Sponsalia, Sponsus, & sponsa unde dicantur? *ibid.* Sponsaliorum varia acceptio, *num.* 3. Sponsaliorum definitio, *num.* 4.

Sponsaliorum requisita, *T.* 1. *num.* 5. Requiritur promissio seria, *ibid.* Factè vel jocosè promittens Matrimonium in foro interno, non tenetur ad Matrimonium, benè tamen ad refarciendum damnum inde secutum, *nu.* 6. In foro externo quivis præsumitur verè promisisse; consequenter ad promissum adigitur, nisi fictionem probet, *num.* 7. Sponsalia debent esse deliberata: & qualiter? *n.* 11. Debent esse libera ab errore, *num.* 12. Et metu injustè incusso, *num.* 13. Requiritur etiam promissio externa, *num.* 14. Mutua & reciproca, *num.* 15. Non etiam obligat ad nubendum, *nu.* 16. Ex ea tamen non sequitur impedimentum publicæ honestatis, *nu.* 18. Sponsalia debent esse inter personas de Jure habiles: & quæ hæ? *n.* 19. Sponsalia Clandestina sine præsentia parochi & testium valent, *numer.* 22. Ad valorem sponsalium non requiritur consensus parentum, vel consilium, *num.* 23. Ut licitè fiant, requiritur consilium parentum, quamvis id sequi non teneantur consulentes, *num.* 24. Excepto casu extraordinario: & quo? *num.* 26.

4. Sponsalia quoad verborum formulas, quibus contrahuntur, *T.* 1. *num.* 27 *& seq.* In foro interno nascitur obligatio juxta intentionem proferentis verba, *num.* 27. In foro externo juxta sensum verborum externorum, nisi aliud probetur, *num.* 28. Ordinariè fieri censentur sponsalia, quando proferuntur talia verba, quibus juxta communem usum loquendi ea fiunt, *num.* 29. Enarrantur variæ verborum formulæ, quibus Sponsalia certò fieri præsumuntur, *numer.* 30. Judex ad quæ attendere debeat circa verba? *num.* 31. Proponuntur variæ verborum formulæ controversæ, *numer.* 32. *& seqq.* In ambiguis pro libertate potiùs, quam pro obligatione judicare oportet, *num.* 47. Solvitur Objectio, *num.* 42. Tacens in contractu Sponsalium non censetur repromittere, *num.* 43. Sponsalia ex diversis causis possunt esse ambigua: & quid in hoc casu facere debeat Judex? *nu.* 44. *& seqq.*

Sponsalia quando ex verbis sint dubia? *T.* 1. *nu.* 32. *& seqq.* Quid debeat facere Judex in tali casu? *nu.* 45. *& seqq.*

Sponsalia quando sunt dubia, cui deferendum sit juramentum? *T.* 1. *num.* 49.

4. Sponsalia quoad signa, quibus contrahuntur, *T.* 1. *num.* 53. *& seqq.* In foro interno spectatur intentio edentis signum, *num.* 54 Quæ signa in foro externo indicent sponsalia? *num.* 55. Annuli traditio non est sufficiens signum, *num.* 56. Nisi præcesserit tractatus de futuro Matrimonio, *num.* 57. Idem est de traditione munerum, *nu.* 59. Ac porrectione manuum, *num.* 60. Taciturnitas liberorum, quando sit signum Consensus in Sponsalia? *num.* 61. *& seqq.*

Sponsalia ex defloratione, copula, vel imprægnatione an, & quando censeantur contracta? *T.* 1. *n.* 67. *& seqq.*

Sponsaliorum obligatio & effectus, *T.* 1. *num.* 136. *& seqq.* Sponsalia quævis etiam occulta obligant sub gravi culpa, *numer.* 137. Etiam illum, qui simpliciter promittit Matrimonium absque recepta repromissione, *nu.* 138. Sponsalia obligant etiam, ne quid fiat, quod Matrimonium impedire possit, *num.* 140. Obligant tempore ad nubendum præfixo, *numer.* 141. *& seq.* Ex causa tamen licet ea differre, *num.* 142. Si nullum tempus determinatum est, statim obligant, *num.* 143. Probatur à paritate voti, *num.* 144. Solvitur instantia, *num.* 145. *& seqq.* Si ex circumstantiis colligitur, alteram partem liberè consentire in dilationem, differri potest Matrimonium, *numer.* 149. *& seq.* Ex dilato Matrimonio multa oriuntur peccata, *num.* 151.

Sponsalia adimplere recusans an, & quomodo compelli possit, ac debeat? *T.* 1. *num.* 152. *& seqq.* Potest compelli per debita juris media, *ibid.* Est Sponsalia juramento non sint firmata, *num.* 153. Solvitur instantia contra compulsionem ad nubendum quæ? & quis ordo? *num.* 156. Primò debet fieri admonitio, *ibid.* Secundò possunt & debent adhiberi carceres, aut aliæ pœnæ ante censuras, *nu.* 157. Tertiò excommunicatio, *nu.* 159. Si Judex Ecclesiasticus carceres, aut brachium sæculare ipsemet non habet, an teneatur ante censuras invocare brachium laicum? *num.* 160. *& seq.* Judex Laicus invocatus tenetur assistere, *nu.* 161. Excommunicatio ante carceres lata valet, *nu.* 162. Renuens nubere finaliter cogi non potest, *num.* 163. Et ideò absolvi debet ab excommunicatione, *ibid.* Vel omninò non excommunicari, *num.* 164. Non requiritur exacta probatio, sed sufficit arbitrium

num. 43. Si unà cum Capitali debentur usuræ, censentur hæ priùs solutæ, *num.* 44. Si conventione tempus solutioni præfixum est, potest debitor ante illud solvere, *num.* 46. Si nullum tempus determinatum est, potest debitor differre solutionem, donec petatur, *num.* 47. Ponuntur duæ limitationes, *num.* 48. In quo loco solutio fieri debeat? *num.* 49. *& seqq.* Debitum etiam absque solutione tollitur acceptilatione, *num.* 55. Restituens Chirographum, censetur tacitè remittere debitum: non item si pignus restituatur, *num.* 56. An, & quando fieri possit solutio per compensationem tam publicam, quàm occultam? *num.* 57. *& seqq.*

Solutionis Ordo deficientibus ad solvenda omnia debita mediis servati debet, *T.* 23. *num.* 79. *& seqq.* Et *primò* restitui debent res alienæ, *num.* 79. *Secundò* solvi debent sumptus judiciales, *num.* 80. *Tertiò* impensæ funebres, ac illi Creditores, qui ad has aliquid subministrarunt, *num.* 81. In hac classe veniunt, qui ad insinuationem Testamenti, vel confectionem Inventarii aliquid dederunt, *nu.* 82. *Quartò* veniunt Pharmacopœi, Medici & Chirurgi, *num.* 83. Si tempore infirmitatis ultimæ succurrebant, *num.* 84. His æquiparantur, qui ad reficiendam domum, vel aliud ædificium, pecunias aut materialia dederunt, *num.* 85. *Quintò* uxores quoad allatam dotem jam solutam, *nu.* 86. *& seq. Sextò* Pupilli, Minores, & causæ piæ, quoad bona suorum Tutorum, Curatorum, & Administratorum, *num.* 88. *Septimò* Fiscus quoad bona eorum, qui cum illo contraxerunt, vel bona illius administraverunt, *num.* 89. *Octavò* Creditores Hypothecarii expressam Hypothecam habentes, *num.* 90. *& seq. Nonò* Creditores Chirographarii, qualis Ordo inter ipsos? *num.* 92. Ordo solvendi de Jure Bavarico præscriptus, *num.* 93.

Solutionis dilatio an, & quando sit causa cariùs vendendi? *T.* 17. *num.* 149. *& seqq.* Solutionis obtinendæ difficultas est justa causa augendi pretium, *T.* 17. *num.* 159. *& seqq.* Non item ejus anticipatio, *num.* 169.

4. Solutio sponsalium ex quibus causis fieri possit? Vide *Dissolutio Sponsalium.*

R. J. Solutio tollit obligationem debiti, per quemcunque fiat, C. II. R. LXXXIII. *num.* 2. *&* 5.

SORS.

5. Sortes quid? *T.* 21. *num.* 3. Aliæ sunt divinatoriæ, & prohibitæ, *ibid.* Aliæ consultoriæ, *nu.* 3. Aliæ divisoriæ, *num.* 5. Electio per sortes est illicita, *num.* 7. Et invalida, *num.* 8.

SORTILEGIUM.

5. Sortilegium quid? *T.* 21. *num.* 2. Et quotuplex? *num.* 6. Sortilegii pœna quæ de Jure Canonico? *num.* 13. Et quæ de Jure Civili? *num.* 17. Sortilegium est mixti fori, *num.* 18. Potestque Judex Ecclesiasticus Sortilegos tradere Curiæ sæculari puniendos absque periculo Irregularitatis, *n.* 19.

SPADO.

4. Spadones & Eunuchi an, & quando Matrimonium contrahere valeant? *T.* 15. *n.* 21.

SPECTATOR.

5. Spectatores duellantium an, & quando subsint pœnis? *T.* 14. *n.* 46.

Spectatores ultimi supplicii non sunt irregulares, *T.* 12. *num.* 112. Nec graviter peccant, *num.* 113. Imo nec venialiter, si ex causa rationabili cum debita cautela spectent, *num.* 114.

SPES.

1. Spes in quibus differat à Fide? *T.* 1. *n.* 49.

SPIRITUALIS.

1. Spirituale vinculum, quâ ratione sit fortius carnali? *T.* 7. *nu.* 13. 14. *& seqq.* Spirituale fortiùs operatur, præ carnali, *num.* 17.

3. Spiritualia & Ecclesiastica an, & quando permutari valeant? *T.* 19. *n.* 14. *& seqq.*

5. Spiritualis res, quatenus materia Simoniæ, quid? *T.* 3. *num.* 44. Alia est talis ex natura sua, *num.* 45. Alia caulativè, *num.* 46. Alia effectivè, *n.* 47. Spirituale pro spirituali absque Simonia dari potest, *num.* 226.

Spirituali annexa res, quatenus materia Simoniæ, quid? *T.* 3. *nu.* 52. Alia est annexa antecedenter, *n.* 53. Alia concomitanter, *nu.* 54. Alia subsequenter, *n.* 55.

SPIRITUS.

1. Spiritus sanctus pariter procedit à Patre & Filio, *T.* 1. *num.* 19. *&* 20. Hæc Catholica veritas probatur ex S. Scriptura, *n.* 21. *&* 29. Atque ex Testimoniis SS. Patrum, præsertim Græcorum, *nu.* 22. *& seqq.* Item ratione Theologica, *num.* 25. *&* 26. Solvuntur instantiæ Græcorum, *num.* 27. *& seq.* Cur Græci Patres dixerint Spiritum S. procedere à Patre per Filium? *num.* 31. Spiritus S. procedit à Patre & Filio, tanquam ex uno principio, & unicâ spiratione, *n.* 33.

SPOLIATOR, SPOLIATUS.

2. Spoliator violentus an rem ablatam, fructusque ejus, & damna restituere teneatur; & qualiter? *T.* 13. *n.* 117. *& seqq.* Tenetur restituere rem ablatam, & omnes fructus ejus, *nu.* 117. Etiam illos, quos prior possessor percipere potuisset, *num.* 118. *&* 119. Teneturque damna illata plenariè refarcire, *num.* 120. Et antequam audiatur super proprietate, præmissa omnia spoliata ad obolum restituere, *nu.* 121. Si constet de violentia per spoliatorem illata, damna & interesse probantur per Actoris spoliati juramentum, *n.* 122. *& seqq.*

Spoliatus agens possessorio recuperandæ, non tenetur Spoliatori respondere super proprietate ante factam Spolii restitutionem, *T.* 12. *num.* 273. Dummodo excipiat contra Spoliatorem: aliàs secus, *num.* 274. Spoliatus, si velit, potest simul agere possessorio recuperandæ, & petitorio, *num.* 275. Spoliatorum remedia, quot? *T.* 13. *n.* 2. Eorum præcipua enumerantur, *n.* 3. *& seqq.* Remedium spoliatorum ex Condictione Triticaria, *num.* 4. Et ex Condictione indebiti, declaratur, *n.* 6. Vide suprà ℣. *Condictio*, & ℣. *Interdictum.*

2. Spoliatus ante omnia est restituendus, *T.* 13. *num.* 48. Adeò, ut non obstet exceptio proprietatis, *num.* 49. Nec etiam exceptio criminis, *num.* 50. Dummodo istud personam spoliati non reddat inhabilem ad agendum: ut excommunicatio, *n.* 51. Vel missio in Bannum, *num.* 52. Nec ob crimen ejusmodi, quis ipso jure privatus existat tam re, quàm possessione ipsius, *numer.* 53. Ut spoliatus ante omnia sit restituendus, quid probare debeat? *num.* 54. Regula illa, *Spoliatus &c.* contra quos procedat? *num.* 55. *& seqq.* Spoliatus petens restitutionem, non tenetur allegato titulo præhabitam possessionem justificare, *num.* 56. Restituitur etiam contra Minores, & Pupillos, *num.* 57. Imo

Imo & contra Ecclesiam, *num.* 58. Prædo etiam est restituendus, si spolietur; & quando? *num.* 59. *& seqq.* Spoliatus potest spoliantem vi repellere, ac eundem incontinenti rursus Spoliare, non autem ex intervallo, *num.* 67. *& seqq.* Ly *incontinenti*, quid importet? *num.* 68.

Spoliatus ante omnia est restituendus. Regula hæc fallit in nonnullis casibus, *T.* 13. *num.* 71. *& seqq.* Ut si Spoliatus in hoc consentiat, *num.* 72. Sive expressè, sive tacitè, *num.* 73. Et tunc non potest Judex ex officio supplere restitutionem, *num.* 74. Nisi immineat periculum animarum, *num.* 75. Spoliatus non restituitur ob notorium defectum proprietatis: & qualiter hoc intelligendum? *num.* 76, *&* 77. *ac seqq.* Restitutus Spoliati non habet locum ob restitentium Juris communis, nisi doceat de titulo, *T.* 13. *nu* 80. *& seqq.* Et alioquin præsumitur usurpando possessionem invasisse, *num.* 81. Si jus commune resistat quidem Spoliato, non autem faveat spoliatori, tunc admittenda est ejus restitutio, *num* 82. Et hoc procedit non solùm in causis spiritualibus, sed etiam temporalibus, *num.* 84. Limitatur tamen in causis Beneficialibus, *num.* 85 *&* 86. Restitutio Spoliati, an sit facienda non obstante periculo animæ, scandalo, vel damno irreparabili? *num.* 87 *& seqq.* Utrùm propter renunciationem domini cesset restitutio spoliati? *num.* 93. *& seqq.* An detur alii casus, in quibus fallit regula de restitutione Spoliatorum ante omnia faciendâ; & qui? *num.* 98. *& seqq.* Spoliatus non restituitur, quando post spoliationem inivit pactum cum Spoliatore, quòd nolit agere possessorio recuperandæ, *num.* 98. *&* 99 Item si post spoliationem sponte juravit non agere possessorio recuperandæ, *num.* 100. *&* 101. Item ob exceptionem excommunicationis, vel alterius criminis reddentis personam spoliati inhabilem ad agendum &c. *num.* 102. *& num* 50. 51. *ac seqq.*

R. J. Spoliatus quomodo & quando ante omnia restituendus? C. II. R. LIX. *num.* 8.

SPONSALIA.

1. Sponsalia ex metu gravi injustè incusso contracta probabilius ipso jure sunt nulla; adeo ut, non inducant impedimentum justitiæ publicæ honestatis, *T.* 40 *num.* 45 *& 46.*

4. Sponsalia quoad etymologiam & naturam, *T.* 1. *n.* 2 Sponsalia, Sponsus, & sponsa unde dicantur? *ibid.* Sponsaliorum varia acceptio, *num.* 3. Sponsaliorum definitio, *num.* 4.

Sponsaliorum requisita, *T.* 1. *num.* 5. Requiritur promissio seria, *ibid.* Factè vel jocosè promittens Matrimonium in foro interno, non tenetur ad Matrimonium, benè tamen ad refarciendum damnum inde secutum, *nu.* 6. In foro externo quivis præsumitur verè promisisse; consequenter ad promissum adigitur, nisi fictionem probet, *num.* 7. Sponsalia debent esse deliberata: & qualiter? *n.* 11. Debent esse libera ab errore, *num.* 12. Et metu injustè incusso, *num.* 13. Requiritur etiam promissio externa, *num.* 14. Mutua & reciproca, *num.* 15. Non etiam obligat ad nubendum, *nu.* 16. Ex ea tamen non sequitur impedimentum publicæ honestatis, *nu.* 18. Sponsalia debent esse inter personas de Jure habiles: & quæ hæ? *n.* 19. Sponsalia Clandestina sine præsentia parochi & testium valent, *numer.* 22. Ad valorem sponsalium non requiritur consensus parentum, vel consilium, *num.* 23. Ut licitè fiant, requiritur consilium parentum, quamvis id sequi non teneantur consulentes, *num.* 24. Excepto casu extraordinario: & quo? *num.* 26.

4. Sponsalia quoad verborum formulas, quibus contrahuntur, *T.* 1. *num.* 27 *& seq.* In foro interno nascitur obligatio juxta intentionem proferentis verba, *num.* 27. In foro externo juxta sensum verborum externorum, nisi aliud probetur, *num.* 28. Ordinariè fieri censentur sponsalia, quando proferuntur talia verba, quibus juxta communem usum loquendi ea fiunt, *num.* 29. Enarrantur variæ verborum formulæ, quibus Sponsalia certò fieri præsumuntur, *numer.* 30. Judex ad quæ attendere debeat circa verba? *num.* 31. Proponuntur variæ verborum formulæ controversæ, *numer.* 32. *& seqq.* In ambiguis pro libertate potiùs, quam pro obligatione judicare oportet, *num.* 47. Solvitur Objectio, *num.* 42. Tacens in contractu Sponsalium non censetur repromittere, *num.* 43. Sponsalia ex diversis causis possunt esse ambigua: & quid in hoc casu facere debeat Judex? *nu.* 44. *& seqq.*

Sponsalia quando ex verbis sint dubia? *T.* 1. *nu.* 32. *& seqq.* Quid debeat facere Judex in tali casu? *nu.* 45. *& seqq.*

Sponsalia quando sunt dubia, cui deferendum sit juramentum? *T.* 1. *num.* 49.

4. Sponsalia quoad signa, quibus contrahuntur, *T.* 1. *num.* 53. *& seqq.* In foro interno spectatur intentio edentis signum, *num.* 54 Quæ signa in foro externo indicent sponsalia? *num.* 55. Annuli traditio non est sufficiens signum, *num.* 56. Nisi præcesserit tractatus de futuro Matrimonio, *num.* 57. Idem est de traditione munerum, *nu.* 59. Ac porrectione manuum, *num.* 60. Taciturnitas liberorum, quando sit signum Consensus in Sponsalia? *num.* 61. *& seqq.*

Sponsalia ex defloratione, copula, vel imprægnatione an, & quando censeantur contracta? *T.* 1. *n.* 67. *& seqq.*

Sponsaliorum obligatio & effectus, *T.* 1. *num.* 136. *& seqq.* Sponsalia quævis etiam occulta obligant sub gravi culpa, *numer.* 137. Etiam illum, qui simpliciter promittit Matrimonium absque recepta repromissione, *nu.* 138. Sponsalia obligant etiam, ne quid fiat, quod Matrimonium impedire possit, *num.* 140. Obligant tempore ad nubendum præfixo, *numer.* 141. *& seq.* Ex causa tamen licet ea differre, *num.* 142. Si nullum tempus determinatum est, statim obligant, *num.* 143. Probatur à paritate voti, *num.* 144. Solvitur instantia, *num.* 145. *& seqq.* Si ex circumstantiis colligitur, alteram partem liberè consentire in dilationem, differri potest Matrimonium, *numer.* 149. *& seq.* Ex dilato Matrimonio multa oriuntur peccata, *num.* 151.

Sponsalia adimplere recusans an, & quomodo compelli possit, ac debeat? *T.* 1. *num.* 152. *& seqq.* Potest compelli per debita juris media, *ibid.* Est Sponsalia juramento non sint firmata, *num.* 153. Solvitur instantia contra compulsionem ad nubendum quæ? & quis ordo? *num.* 156. Primò debet fieri admonitio, *ibid.* Secundò possunt & debent adhiberi carceres, aut aliæ pœnæ ante censuras, *nu.* 157. Tertiò excommunicatio, *nu.* 159. Si Judex Ecclesiasticus carceres, aut brachium sæculare ipsemet non habet, an teneatur ante censuras invocare brachium laicum? *num.* 160. *& seq.* Judex Laicus invocatus tenetur assistere, *nu.* 161. Excommunicatio ante carceres lata valet, *nu.* 162. Renuens nubere finaliter cogi non potest, *num.* 163. Et ideò absolvi debet ab excommunicatione, *ibid.* Vel omninò non excommunicari, *num.* 164. Non requiritur exacta probatio, sed sufficit arbitrium

arbitrium Judicis ad cognoscendum ex futuro Matrimonio oriri scandala, *num.* 165. In excommunicatione ob non observata sponsalia per annum insordescens an, & quando sit suspectus de hæresi? *num.* 166.

4. Sponsaliorum obligationem remittens potest exigere compensationem pecuniariam, si ex tali remissione damnum patiatur, *num.* 167. Prout ordinariè contingit, *num.* 168. Imo potest compensationem exigere, etsi nullum damnum patiatur, *nu.* 169. *& seqq.* Per quem? & quomodo taxanda sit compensatio pecuniaria debita pro tali remissione? *num.* 175.

Sponsalia de futuro, si cum duabus, vel duobus fiunt, priora valent, T. 4. *num.* 5. Etsi posteriora juramento firmentur, & eis accesserit copula, *num.* 6. Licet secunda sponsa fuerit ignara priorum sponsalium, *num.* 7. Et grave patiatur damnum, *num.* 8. Solvitur objectio, *num.* 9.

Sponsalia sub conditione licita sunt, T. 5. *num.* 21. *& seqq* Sed non expediunt, *num.* 22 Sponsalia, si Papa dispensaverit, quid Juris importent, *nu* 23. Sunt valida & licita, *num.* 25. *& seqq.* Sponsalia sub conditione, *si virginem te invenero*, quid juris importent? *num.* 38. *& seqq.*

4. Sponsalia sub conditione impossibili, aut inhonesta ad modum aliorum contractuum sunt nulla, T. 5. *nu.* 51. *& seq* Solvitur objectio, *num.* 53. Et confirmatur ulterius, *num.* 54. *& seqq.* Conditio turpis de futuro repugnans substantiæ Matrimonii annullat Sponsalia, *num.* 57. Secus est si substantiæ Matrimonii non repugnat, *num.* 58 Solvitur instantia, *num.* 59 Turpis conditio de præsenti, aut præterito appositа Sponsalibus quid faciat? *nu.* 60. *& seqq.*

Sponsalia sub causa aut demonstratione etiam falsa fervent, T. 5. *num.* 61. *& seq.*

Sponsalia sub modo quid juris importent? T. 5. *num* 63.

Sponsalibus an apponi possit pœna? & qualiter? T. 1. *num.* 187. *& seqq.*

Sponsaliorum arrha. Vide *Arrha.*

Sponsaliorum dissolutio, ex quibus causis fieri possit. Vide *Dissolutio Sponsaliorum.*

Sponsalitia largitas. Vide *Largitas Sponsalitia.*

Sponsus vel sponsa cum consanguinea, vel consanguinea copulam habens, quid Juris secum trahat? T. 14. *num.* 62. *& seq.*

R. J. Sponsalia de futuro occulto contracta, sed postea divulgata, ad sui dissolutionem requirunt authoritatem Judicis Ecclesiastici, C. I. R. I. *numer.* 6.

Sponsalia ab initio nulla per lapsum temporis non convalescunt, C. II. R. XVIII. *num.* 7.

Sponsalia nulliter contracta non præstant impedimentum, C. II. R.... *num.* 4. 9.

Sponsalia nomine filiæ scientis & tacentis contracta valent, C. II. R XLIII. *num.* 7.

SPORTULA.

1. Sportularum appellatione, quid intelligatur? T. 32. *num* 17. De Jure Civili potest Judex Delegatus Sportularum nomine aliquid exigere, non verò Ordinarius, *num.* 18. De Jure Canonico neuter potest eas exigere, *num.* 19. *&* 20. Imo recipiens tenetur ad restitutionem, non obstante remissione eorum, quibus restitutio facienda esset, *num.* 21. *&* 22. Quamvis illud posterius solùm procedat in Delegatis Summi Pontificis, *num.* 23.

SPURIUS.

4. Spurii qui? & quotuplices? T. 17. *num.* 26. *& seqq.*

STATUS.

1. Status hominum triplex in Ecclesia, Virginum, Continentium, & Conjugatorum, T. 1. *num.* 149. Status Virginalis antecellit cæteris, eique attribuitur Fructus centesimus, *num.* 150. Status Clericalis requiritur in eligendis ad beneficia Ecclesiastica, T. 6. *num.* 219. Status Ecclesiastici intentio requiritur in præficiendis ad Beneficia Ecclesiastica; & quomodo? T. 14. *num.* 7.

3. Status Religiosus fuit primum à Christo Domino institutus, T. 31. *num.* 18.

STATUTUM.

1. Statuta nova facere pro suis subditis, an possint Episcopi? T. 2. *num.* 69. *& seqq* Archiepiscopi? *num.* 74. *& seqq.* Et Capitulum Cathedrale? *num.* 84. *& seqq.* Statuta an possint facere Ecclesiæ Collegiatæ? *num.* 94. An aliæ Universitates, Collegia & Societates? *num.* 95. *&* 96. Imò & Ordines Religiosi? *num.* 97. *& seqq.* Quis possit Statuta condere pro Ordine Fratrum Minorum? *num.* 98. *&* 99. An etiam congregatio intermedia possit facere Statuta? *ibid.* Statuta perpetua possunt condere Legati Sedis Apostolicæ, T. 30. *numer.* 15. Vide supra ℣. *Constitutiones*, & ℣. *Episcopus*, & ℣. *Archiepiscopus &c.*

1. Statuta sæcularia Laicorum an obligent Clericos? T. 2. *num.* 290. *& seqq.* Statuta inferiorum Laicorum, quæ disponunt circa contractus, & non sunt præjudicialia Clericis, nec sacris Canonibus contraria, an extendantur ad Clericos? *cit.* T. 2. *num.* 322. *& seqq.* Sententia negativa est communis, *num.* 324. *& seqq.* Differentia inter Statuta particularia locorum, & Leges Juris Civilis, *nu.* 325. Dantur nihilominus certi casus in quibus Statuta inferiorum Laicorum extenduntur ad Clericos, vel hos afficiunt; & qui sint illi casus? *num.* 328. *&* 329. *ac seqq.* Aliud est Statuto coerceri, aliud, sub certa lege alicujus præstationis ad Statuti commodum invitari, *numer.* 358. Statutum Laicale præjudicans Immunitati Ecclesiasticæ, aut favori Religionis, non valet; idque exemplificatur, *numer.* 350. Vide supra ℣. *Clerici an obligentur.* Statutum & Consuetudo non differunt, nisi sicut tacitum & expressum, *cit.* T. 2. *num.* 318. Statuta Laicorum per Ecclesiam approbata, qua ratione constringant Clericos? *numer.* 332. Statuta Laicorum approbare in ordine ad Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, est casus Papæ reservatus, *num.* 333. Cautela pro Episcopis, cupientibus, ut Clerici Principum sæcularium statutis se conforment, *numer.* 333. *&* 334. Concessa potestate interpretandi Statuta, qualis concedatur? T. 2. *nu.* 335. Clausula, quòd Statuta aliqua non recipiant interpretationem, quid operetur? *numer.* 356. In Statutis, aliisque dispositionibus, est evitanda correctio pro possibili, *cit.* T. 2. *num.* 492. *&* 493. *& seqq.*

1. Statuta à se condita possunt tollere Capitula, & aliæ Communitates, T. 2. *numer.* 533. Quid si hæc sint jurata? *numer.* 534. *& seqq.* Cautelæ pro perpetuatione Statutorum, *numer.* 539. Statuta à Superiore confirmata, an possint tolli ab inferioribus statuentibus, *numer.* 540. *& seqq.*

Et

Et quid de Statutis Religionum per Papam approbatis? *num.* 554. Quando ex statuto est jus alteri quæsitum, nequit illud absque hujus consensu per Statuentes tolli, *n.* 548. *&* 549.

Statuta, quâ ratione differant à Consuetudine? T. 4. *num.* 19. *& seqq.* Statutum aut consuetudo, ut homicida, vel similis criminosus puniatur, solùm pecunialiter, non valet, T. 4. *n.* 74.

2. Statuta Capituli, Collegii, Universitatis &c. servare jurans, qualiter obligetur? T. 24. *nu.* 43. 41. *&* 42. Juramentum servandi Statuta, utrùm extendatur ad Statuta imposterum edenda? T. 24. *num.* 60. *& seqq.* Vide supra ℣. *Juramentum servandi statuta.* Jurans scienter servare statuta illicita, censetur largo modo perjurus, T. 24. *n.* 86. Et quid, si quis ita juret ignoranter? *num.* 87. In statutis verba debent propriè & strictè intelligi, T. 27. *num.* 15.

3. Statuta Religiosorum non observare, an, & quando peccatum? T. 31. *n.* 5.

Statuta facientes contra Immunitatem Ecclesiasticam sunt excommunicati, & absolvi non possunt, donec publicè revocent, T. 49. *n.* 294.

3. Statutum in præjudicium Clericorum inferiorum non potest facere Episcopus, T. 30. *n.* 136.

4. Statutis Ecclesiarum Cathedralium de non admittendis nisi nobilibus, an & quali clausula in Brevi Papali censeatur derogatum? T. 10. *n.* 7.

5. Statuto jurato contravenientes Capitulares censentur illi renuntiare, T. 33. *n.* 220.

Statutum Capituli Cathedralis Frisingensis de non dando voto, qui per se, vel per alium prece aut pretio illud procurat, T. 3. *n.* 139.

STERILIS.

4. Steriles non habent impedimentum impotentiæ, sed nubere possunt, T. 15. *n.* 17.

STERILITAS.

3. Sterilitas ob causam an, & quando remittere mercedem debeat Locator? T. 18. *n.* 40. *& seqq.*

STIPENDIUM.

5. Stipendium pro administratione Sacramentorum, & Sacramentalium allarumque functionum spiritualium, quomodo exigi & accipi possit? T. 3. *num.* 185. *& seqq.*

Stipendium pro Missis, à quibus, quantum, & quomodo accipi possit, etiam absque Simonia? T. 3. *num.* 202. *& seqq.*

STIPES.

4. Stipes quid? T. 14. *num.* 7.

STIPULATIO.

1. Stipulatio de facto valet, per quæcunque verba sit concepta, T. 35. *n.* 100. *&* n. 24.

R. J. Stipulatio non potest confici nisi utroque loquente, C. II. R. XLIII. *n.* 15.

STOLA.

3. Stolæ fructus seu redditus an sint bona industrialia? T. 25. *num.* 5.

STUDENS, STUDIUM, STUDIOSUS.

3. Studiorum causâ, an, & quando abesse possint Beneficiarii? T. 4. *n.* 134. *& seqq.*

4. Studiosi & famuli conductidi &c. qualiter dicantur habere domicilium in ordine ad contrahendum Matrimonium? T. 3. *n.* 61. *& seq.*

5. Studentes Theologiæ, vel juri Canonico etiam in absentia, percipiunt fructus Beneficii sui, *Tit* 5. *num.* 17.

STULTUS.

1. Stulti non debent esse melioris conditionis, quàm prudentes, T. 21. *n.* 19.

R. J. Stulti non debent esse melioris conditionis quàm periti, C. II. R. XV. *n.* 24.

STUPRUM.

5. Stuprum quid, & quotuplex? T. 16. *num.* 43. *& seqq.* Aliud est impropriè, aliud propriè tale, *ibid. & num. seq.* Aliud violentum, aliud voluntarium, *nu.* 45. Violentum, sicut & dolo, aut metu injusto obtentum, etiam justitiæ adversatur, *num.* 46.

Stupri pœna non violenti, T. 16. *num.* 47. Et violenti, *num.* 48. *& seqq.* Vi stuprata nec pœnam, nec maculam contrahit, *num.* 50. Pœna Clerici stuprum committentis, *num.* 52. *& seq.*

STYLUS.

3. Stylus Curiæ habetur pro Lege, T. 35. *n.* 77.

SUBDELEGARE.

4. Subdelegare dispensandi potestatem Executor non potest: benè verò potestatem capiendi informationes, A. *num.* 353.

SUBDITUS.

1. Subditus Episcopi quoad effectum Ordinum ab eo recipiendorum, quatuor modis quis censetur; & quibus? T. 11. *num.* 78. *& seqq.* Vide supra ℣. *Ordinari.*

2. Subditi appellatione, in dubio venit duntaxat subditus ratione domicilii, T. 2. *num.* 26. *&* nu. 103. Subditus ratione delicti, contractus &c. largè quis appellatur? *num.* 27. Subditi, an possint præscribere exemptionem ab obedientia Superioris, vel contra visitationem, & procurationem ratione hujus debitam? T. 26. *n.* 49. *& seqq.*

R. J. Subditi à Principibus vel Dominis injustè gravari tacendo non videntur consentire, C. II. R. XLIII. *num.* 17.

SUBGRUNDIA.

2. Subgrundia, quid? T. 26. *num.* 96.

SUBORNATIO.

2. Subornationis testium timor magis urget post publicationem attestationum, quàm antea, *Tit.* 20. *num.* 461.

SUBREPTIO.

1. Subreptio, & Obreptio Rescriptorum, quomodo committatur? T. 3. *num.* 152. *& seqq.* An sit differentia inter subreptionem, & obreptionem? *num.* 135. *& seqq.* Vide supra ℣. *Rescriptorum subreptio.* Subreptio facilius vitiat Rescripta gratiæ, & ad beneficia, quàm Rescripta justitiæ, *num.* 176.

SUBSCRIBERE, SUBSCRIPTIO.

2. Subscribere & totum scribere, paria sunt, T. 22. *num.* 189.

3. Subscriptio qualis requiratur, quando super actis Capitularibus erigi debet instrumentum, *Tit.* 11. *num.* 17.

SUBSIDIUM.

3. Subsidium Charitativum quid? T. 39. *num.* 19. Possunt illud in sua Diœcesi exigere Episcopi, *num.* 20. *& seqq.* Non item Prælati, & Episcopo inferiores, *num.* 22. Benè tamen Administratores seu Coadjutores; Item Capitulum Sede

vacante, & Generales Ordinum, *num* 23. Ad hoc subsidium tenentur soli, & omnes Clerici Beneficiati, *numer.* 24. *& seq.* Exceptis pauperibus, *num.* 26. Monasteria, & eorum Ecclesiæ Regulares, non item sæculares incorporatæ sunt exemptæ, *num.* 27. *& seqq.* Subsidium Charitativum, ut ritè exigatur, requiritur justa causa, *nu.* 29. Quænam tales censeantur? *num.* 30. Si Episcopo redditus sufficiunt, non potest exigere subsidium Charitativum, *num.* 31. Quantitas subsidii determinatur arbitrio Episcopi, *num.* 32. Potest exigi sæpius, *num.* 33. cum consensu tamen & consilio Capituli, *num.* 34. Modus exigendi illud, *num.* 35. Existente dubio & controversiâ inter Episcopum, & clerum circa subsidium, quid juris? *num.* 36. Et quid de Subsidio ad Seminarium? *ibidem.*

SUBSTITUTIO.

3. Substitutio quid, & quotuplex? *T.* 26. *num.* 557. *& seqq.* Alia est directa, alia indirecta, *num.* 558. *& seq.*

Substitutio Vulgaris quid? *T.* 26. *num.* 561. Valet, sive Institutus nolit, sive non possit adire hæreditatem, *num.* 562. Vulgariter substitutus consequitur totum id, quod institutus habuisset, *nu.* 563. Substitutio Vulgaris expressa continet tacitam Pupillarem, *num.* 564. Facit ex *hærede suo* voluntarium, *num.* 565. Exspirat post aditam hæreditatem, *num.* 566. Limitatur hoc, *num.* 567. *& seq.* Exspirat etiam, si substitutus ante institutum, vel ante aditam ab ipso hæreditatem moritur, *numer.* 569.

3. Substitutio Pupillaris quid? *T.* 26. *num.* 570. Alia est expressa, alia tacita, *num.* 571. Solis impuberibus in potestate patriâ Testatoris constitutis fieri potest pupillaris substitutio, *num.* 572. Mater non potest facere substitutionem pupillarem, *num.* 573. Requisita ad validam substitutionem Pupillarem, *num.* 574. Substitutus pupillariter succedit tam in bonis Pupilli, quàm Testatoris substituentis, *num.* 575. Substitutio pupillaris expressa continet tacitam Vulgarem, *num.* 576. Excludit matrem à successione impuberis, *num.* 577. Enumerantur Casus, in quibus substitutio pupillaris exspirat, *num.* 578. *& seq.* Etsi exspiret substitutio pupillaris expressa, per hoc nondum exspirat tacita, *num.* 583.

Substitutio Exemplaris quid? *T.* 26. *num.* 583. Potest fieri tam à matre, quàm à patre, *num.* 584. Substitui quinam possint ac debeant? *num.* 585. *& seq.* Substitutio Exemplaris variè fieri potest, *num.* 587. Habet eosdem effectus, quos pupillaris, *num.* 588. Ita ut etiam excludat matrem furiosi, vel amentis, *num.* 589. Exspirat, si ille, cui fit, per notabile spatium liberatur à sua infirmitate, *num.* 590. *& seq.* Item, si amenti postea nascantur liberi, *num.* 592.

Substitutio Reciproca, seu breviloqua, quæ? *T.* 26. *num.* 593. Non requirit certam formulam. Pro diversitate modi, quo fit, diversas continet alias substitutiones, *num.* 595. Juxta quarum naturam etiam exspirat, *num.* 596.

Substitutio compendiosa quæ, & cujus effectus? *T.* 26. *num.* 597.

Substitutio Fidei-Commissaria quid? *T.* 26. *num.* 598. Potest fieri in, & extra Testamentum, *num.* 599. Conditionatè, vel absolutè, *num.* 600. Inducit veram obligationem restituendi hæreditatem juxta voluntatem Testatoris, *nu.* 601. *& seq.* Quibus verbis fieri valeat? *num.* 603.

SUCCESSIO, SUCCESSOR.

3. Successio *ab intestato* quid? *T* 27. *nu.* 3. Est duplex, una in stirpes, altera in capita, *nu* 4. Succedentium ordo breviter enarratur, *num.* 5. Computatio graduum in linea rectâ in ordine ad successionem, *num.* 6. Et in linea transversali, *num.* 7. Graduum computatio Civilis pro successione hæreditaria etiam à Jure Canonico servatur: & computatio pro Matrimonio Canonica servatur in Jure Civili, *num.* 8.

Successio liberorum *ab intestato*, *T.* 27. *nu.* 9. *& seqq.* Liberi legitimi, & naturales simul quomodo succedant? *num.* 10. Et quomodo Legitimati per Matrimonium, *nu.* 11. Quomodo Adoptati? *nu.* 12. Quomodo Legitimati per Rescriptum Principis, vel Comitis Palatini, *nu.* 13. Quomodo naturales? *nu.* 15. Quomodo spurii, *num.* 16. Liberi ex damnato coitu parentibus non succedunt, alimenta tamen ab eis percipiunt, *num.* 18. His comparantur Liberi parentis læsæ Majestatis rei, *num.* 19.

Successio Nepotum *ab intestato*, *T.* 27. *num.* 20. Nepotes cum liberis existentes succedunt in stirpem, *ibid.* Sicut etiam, si soli sine liberis existant, & à diversis parentibus proveniant, *num.* 21. Si filius superstes succedere aut nolit, aut non possit, succedunt Nepotes, *num.* 22. Nepotes naturales legitimati quomodo succedant? *nu.* 23. Naturales non legitimati succedunt Aviæ maternæ, *n.* 24. Utrùm verò paterno Avo succedant? controversia est, *nu.* 25. *& seq.* Circa successionem *ab intestato* attendenda sunt statuta ac consuetudines locorum, præsertim in Bavaria, *n.* 27.

3. Successio Ascendentium *ab intestato*, *T.* 27. *num.* 28. *& seq.* Deficientibus descendentibus, & fratribus Germanis succedunt soli ascendentes, *ibid.* Et quidem æquales in gradu in stirpes æqualiter, *num.* 29. *& seq.* Si cum ascendentibus existunt fratres Germani succedunt omnes in capita, *nu.* 31. Fratres uterini, vel consanguinei soli excluduntur ab ascendentibus, *num.* 32. Germanorum proles, non item nepotes succedunt cum ascendentibus, *num.* 33. An præmortui Germani proles sine aliis Germanis existentes succedant cum Parentibus, controvertitur, *num.* 34. *& seq.* Ascendentes quando succedant naturalibus? *num.* 36.

Successio Collateralium ab intestato, *T.* 27. *num.* 37. *& seqq.* Descendentibus, & Ascendentibus deficientibus succedant Fratres & Sorores Germani, *num.* 37. Eorumque præmortuorum proles, ita tamen, ut hæ in stirpem, & illi in capita veniant, exclusis uterinis, *num.* 38. Soli defuncti præmortuorum fratrum existentes liberi succedunt in capita, *num.* 39. *& seq.* Si existunt cum eis defuncti fratres uterini, vel consanguinei, tunc liberi Germanorum succedunt quidem, sed in stirpes, *num.* 41. Deficientibus Germanis & liberis eorum succedunt uterini, vel consanguinei cum eorum liberis, *num.* 42. Et quidem fratres & sorores æqualiter non habitâ ratione, an à patre vel matre bona provenerint, *num.* 43. *& seqq.* Nullis existentibus fratribus, & sororibus, nec liberis eorum succedunt cæteri Collaterales sanguine junCti juxta gradus prærogativam, *num.* 47. Quomodo succedant collaterales legitimi tantùm, seu adoptivi? *num.* 48. Fratres item naturales ac spurii, *nu.* 49. *& seq.* Nati ex damnato coitu ab omni successione excluduntur, *num.* 51.

3. Successio conjugum *ab intestato*, *T.* 27. *numer.* 52. *& seqq.* Omnibus deficientibus Consanguineis defuncti, succedit Conjux, *ibid.* Si matrimonium fuit legitimum: nec adfuit divortium tempore mortis, *num.* 53. Et nisi in contrarium adsint pacta

pacta dotalia, *num.* 54. Uxor pauper accipit quartam partem, vel partem virilem ab intestato, *num.* 55. Nisi obsit divortium, *num.* 56. Aliunde sufficientia bona habens excluditur à successione per sanguine junctos, *n.* 57. An Maritus pauper uti uxor accipiat partem quartam ab intestato? *n.* 58.

Successio *ab intestato* in bona Clericorum patrimonialia, vel quasi talia competit consanguineis, *T.* 27. *num.* 61. His deficientibus Ecclesia, in qua Beneficium habuit, *num.* 62. Si non habuit, Fiscus Episcopalis, *numer.* 63. In bona Clericorum merè Ecclesiasticorum *ab intestato* succedit Successor: & quomodo? *num.* 64. Consuetudo, vi cujus succedunt consanguinei in bona merè Ecclesiastica, illicita & invalida est, *num.* 65. Clerici tenentur facere Testamentum ad causas pias, vel bona superflua in easdem causas adhuc in vivis erogare: & quare? *num.* 66.

Successor an, & quando teneatur solvere debita Antecessoris? Vide *Solutio* quid, & à quibus?

R. J. Succedens in jus alterius eo jure, quo ille, uti debet, C. II. R. XLVI. & R. LXXIX.

Succedens præsumitur ignorare facta antecessoris, C. II. R. XIV. *per tot.*

Succedens in honore, etiam in onere succedere debet, C. II. R. LXXVII. *n.* 2. *&c.*

R. J. Successor universalis & particularis quis? quomodo uterque succedat activè & passivè, C. II. R. XLVI. *n.* 2. 3. 4 6. 7. & ad quid teneatur? *ib. n.* 9. 10. 11.

Successoribus universalibus æquiparantur Prælati Ecclesiastici, C. II. R. XLVI. *num.* 5.

SUFFRAGANEUS.

1. Suffraganei dicuntur Episcopi Metropolitano subjecti; & cur? *T.* 31. *num.* 34. Vide suprà ℣. *Archiepiscopus.* Suffraganei, etiam appellantur Episcopi Titulares; & cur? *T.* 5. *num.* 40.

SUGGESTIVUM.

2. Suggestiva interrogatoria, quæ? *T.* 20. *num.* 516. Sunt prohibita, & vitanda, *nu.* 518. *& seqq.* Suggestio alia aperta, alia palliata, quid? *n.* 517.

SUMMARIUM.

1. Summaria capitulorum non sunt de Textu, *P. num.* 106. Tamen sunt habenda in magna æstimatione, *num.* 107. Quomodo ea differant à Notabilibus? *ibid.*

SUPERFLUUM.

2. Superfluum admittere est securius, quàm necessarium omittere, *T.* 18. *n.* 193.

3. Superflua habens, vel expendens Religiosus etiam de licentia superioris peccat contra paupertatem, *T.* 35. *n.* 16. Non tamen est proprietarius, *nu.* 17. In dubio, an quid sit superfluum, vel inconveniens, statur judicio Superioris, *n.* 18.

R. J. Superflua verba non vitiant scripturam, C. II. R. XXXVII. *num.* 7.

SUPERIOR.

1. Superioris mandato, etiam oneroso, humiliter est obediendum, & toleranda correctio, etiam injusta, *T.* 33. *num.* 21. Ex duobus superioribus contraria præcipientibus, cui magis sit obediendum? *num.* 22. *& seqq.* Superior requisitus debet pacta inferiorum confirmare, *T.* 35. *num.* 89. An per superioris consensum convalidentur pacta inferiorum cæteroquin invalida? *num.* 86. *& seqq.*

3. Superiores an possint secum ipsis dispensare? vel *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

Confessariis committere Officium cum ipsis dispendandi, aut eos absolvendi? *T.* 7. *n.* 90. *& seqq.*

5. Superiores Ecclesiastici an, & quomodo verberibus castigare possint subditos Clericos, vel Religiosos? *T.* 25. *num.* 6. *& seqq.*

Superiorum transgressiones pejores, & majori pœna sunt dignæ, quàm subditorum, *T.* 1. *n.* 286.

Superior Visitator, seu Visitans. Vide *Visitator superior.* Vide *Visitatio Regularium.*

R. J. Superiores scientes defectus & tacentes consentire videntur: nisi ex causâ taceant, C. II. R. XLIII. *n.* 10. 16. Vide *Pastor.*

SUPERNUMERARIUS.

3. Supernumerarii Canonici qui, & quid Juris de eis? *T.* 8. *num.* 23. *& seqq.*

SUPERSCRIPTIO.

1. Superscriptiones Capitulorum in Decretalibus, sunt authenticæ, *P. nu.* 106. *& 108. ac seqq.*

SUPPLICATIO.

2. Supplicatio propriè dicta quid? *T.* 28. *num.* 18. Supplicatio large accepta, quæ? *num.* 19. *& 20.* Supplicare quilibet potest, quantumcunque remota sit appellatio, *num.* 20. Ubi potest appellari, non debet supplicari, *ibid.* In dubio tamen potest intentari utrumque remedium, *ibid.* Supplicatio differt in pluribus ab Appellatione; & in quibus? *n.* 21. *& 22.* Hodie usus supplicandi propemodum ab Aulis recessit, & in ejus locum successit revisio, *num.* 48. Vide suprà ℣. *Revisorium.*

4. Supplicatio pro dispensatione obtinenda in ordine ad forum externum debet fieri in scriptis, A. *num.* 235. Et quidem in lingua latina, *num.* 236. Verbis propriis, claris, & sine ambage, *num.* 237. Quænam in supplicatione exprimi debeant? *num.* 238. Qualiter formari debeat supplicatio? *nu* 239. Formula supplicationis pro foro externo super impedimento consanguinitatis in tertio & quarto ex defectu dotis competentis, *num.* 240. Inscriptio supplicationis pro foro externo fit Papæ: & quomodo? *num.* 241. Praxis incipiendi supplicationem continuandi eandem, & exprimenda exprimendi, *n.* 242. *& seqq.*

4 Supplicatio ad obtinendam dispensationem pro foro interno, A. *num.* 421. *& seqq.* Quænam in illa exprimi debeant? *ibid. & nu seq.* Modus supplicandi pro foro interno, *n.* 425. *& seqq.* Supplicationum talium formulæ, *num.* 426. *& seqq.* Quo dirigi debeant? *num.* 433. Commodè dirigantur ad aliquem Procuratorem Generalem. *num.* 434. *& seq.* In literis ad Sac. Pœnitentiariam omittuntur complementa, *num.* 436.

Supplicatio pro obtinenda dispensatione apud Episcopum pro foro externo quomodo fieri debeat? & quæ in illa exprimi debeant? A. *nu.* 493. *& seqq.* Formulæ supplicandi Episcopo pro externo, *n.* 495. *& seqq.*

Supplicatio ad obtinendam dispensationem Episcopalem pro foro interno quomodo fieri, & quæ in illa exprimi debeant? A. *n.* 508. *& seqq.* Potest fieri oretenus, *nu.* 510. Sed non expedit, *num.* 511. *& seqq.* Modus supplicandi, *num.* 516. Formulæ supplicationis hujusmodi, *n.* 517.

Supplicatio pro dispensatione ut ritè fiat, quænam exprimi debeant? Vide *Exprimenda necessariò in supplicatione.*

Supplicatio quando vitietur ex falsitate, vel errore? Vide *Falsitas, vel Error.*

SUPPRESSIO.

3. Suppressio Beneficii quid? T. 12. n. 32. Est prohibita, *ibidem*. Canonicatus potest supprimi per Episcopum; non per ejus Vicarium, nec per Capitulum Sede vacante, n. 34. Dignitas sola authoritate Pontificis potest supprimi, *num.* 35.

SUSPECTUS.

2. Suspecta persona, ne fugiat cum re mobili petità in Judicio, quæ censeatur? T. 17. n. 20. & 21.
5. Suspecti non possunt accusare, T. 1. n. 27.

SUSPENSIO.

5. Suspensio quid, & quotuplex, & contra quem ferri possit? T. 39. *num.* 159. *& seqq.* Datur etiam in perpetuum; sed tunc est potius depositio verbalis, *num.* 160. Alia est latæ, alia ferendæ sententiæ, *num.* 161. Alia ab Officio, alia à Beneficio, alia ab utroque simul, *num.* 162. Soli Clerici propriè suspendi possunt, n. 163. Superiorissæ Monialium suspendi quidem possunt ab Officio, hæc tamen non est propriè suspensio, n. 164. Potest etiam integra Communitas suspendi, *nu.* 165. Quo casu tamen non comprehenduntur Episcopi, vel alii Superiores Prælati, nisi exprimantur, n. 166.
Suspensionis nomine, absolutè & simpliciter positæ in jure, intelligitur suspensio totalis ab Officio, & Beneficio, T. 39 n. 171.
Suspensionis effectus quinam? T. 39. *nu.* 174. *& seq.* Actum suspensione prohibitum exercens incurrit irregularitatem: & quando? *num.* 175. Actus suspensione prohibiti an, & quinam valeant? n. 167. Suspensio à Beneficio non hoc ipso inducit suspensionem ab Officio, *ibid.* Nec è contra, *num.* 168. *& seq.* Nisi ex culpa suspensio esset perpetua, *numer.* 170.
Suspensio quibus modis tollatur? T. 39. *num.* 177. *& seqq.* Lata ad tempus tollitur tempore elapso, *ibid.* Lata per modum Censuræ tollitur per Absolutionem, *num.* 178. Lata per modum pœnæ tollitur dispensatione, *num.* 179.

SUSPENSUS.

1. Suspensi prohibentur eligere, T. 6. *nu.* 170. Postquam tamen sunt expresse denuntiati, n. 171.

SUSPICIO.

2. Suspicio facit gradum aliquem probationis, T. 19. n. 27. Ex suspicionibus non debet aliquis condemnari, *ibid.*

SUSTENTATIO.

3. Sustentatio honesta Clerici, quæ comprehendat? T. 5. n. 222. *& seqq.*
Sustentatio Clerici quæ dicatur? T. 25. n. 76. *& seq.* Nobilibus, & litteratis major debetur sustentatio, n. 78. *& seq.* In computanda honesta sustentatione attendi etiam potest, ac debet circumstantia temporis, & loci, n. 80. Item consuetudo prudentum, ac timentium Deum, *nu.* 81. Hospitalitas quoque, honesta recreatio, ac alia ad sustentationem decentem quæ pertinent, *nu.* 82. Clerici in computanda honesta sustentatione sua memores esse debent, quòd vivant de patrimonio Christi, & pauperum, *num.* 83. Error circa hoc, *num.* 84.

SYMBOLUM.

1. Symbolo, cur fuerit additum Iy, *Filioque*? T. 1. *num.* 36. Symbolum Fidei, quid? *cit.* T. 1. n. 52. Unde dicatur *Symbolum*? *num.* 53. Plura Symbola Fidei successivè fuerunt edita, *num.* 54. Omnia tamen in effectu concordant, *nu.* 55. Quatuor Symbola Fidei magis principalia enumerantur, *nu.* 56. Symbolum Apostolorum sic dictum, quia ab Apostolis confectum, *cit.* T. 1. *num.* 57. Et cur id fecerint? *num.* 58. Quos Articulos singuli Apostoli posuerint? *num.* 59. & 60. Quot articulos contineat? n. 61. *& seq.* Symbolum Nicænum, quale? *num.* 64. Quale Symbolum cantetur in Missa? *nu.* 65. In Symbolo Apostolorum, quomodo fides sufficienter contineatur? *num.* 66. Et cur post illud fuerit conditum Symbolum Nicænum, *num* 67. Symbolum S. Athanasii, quale, & quando ab ipso compositum? *num.* 77. Unde habeat authoritatem? *nu.* 78. & 79. Symbolum ordinare, spectat dumraxat ad summum Pontificem, *num.* 79. Symbolum Apostolorum, Nicænum, & S. Athanasii, quando & ex quo mysterio dicatur in Officio Divino? *nu.* 80. Quid sentiendum de quarto Symbolo, in capitulo *firmiter* de Constitut. relato? *nu.* 81. Brevis explicatio hujus Symboli refertur, *cit.* T. 1. *nu.* 82. usque ad *num.* 150.

SYNDICUS.

1. Syndicus, quid? T. 39. *nu.* 2. An, & quomodo differat à Procuratore, & Actore Universitatis? *nu.* 1. 3. & 4. Religiosi debent habere Syndicum, *num.* 5. Saltem de honestate, licet non de necessitate, *num.* 6. Monachus Abbate imperante potest esse Syndicus in rebus sui Monasterii, *ibid.*

SYNGRAPHUM.

2. Syngrapha, quid? T. 22. *num.* 134.

SYNODUS.

1. Synodus est mixti juris, T. 31. *num.* 103. Convocatio ad Synodum pertinet ad Legem Diœcesanam, *num.* 102. Quoad accessum ad Synodum Diœcesanam subduntur Episcopis Regulares, etiam exempti, *cit.* T. 31. *num.* 152. Nisi subdantur Capitulis Generalibus, nec curam Ecclesiæ sæcularis gerant, *num.* 153.

T.

TABELLIO.

3. TAbellio esse de jure non potest Clericus, T. 50. *num.* 5. *& seq.*

TACERE.

2. Tacens, an in re onerosa habeatur pro consentiente? T. 12. *num.* 170. 171. *& seqq.* In materia concupiscibili tacens habetur pro consentiente, *num.* 177. Tacere peccatum fratris non est peccatum, sed meritorium; & quando? T. 21. *numer.* 21. Qui tacet, consentire videtur: & quando? T. 23. *num.* 107.
3. Tacens consentire videtur, quomodo intelligendum? præsertim in materia Sponsaliorum, T. 1. *num.* 43.
R. J. Tacens ad interrogationem alterius regulariter nec confiteri, nec negare præsumitur, C. II. R. XLIV. *nu.* 3. 4. à Judice legitimè interrogatus, si tacet, habetur pro confesso, *nu.* 6. 7.
——qui ex duobus sibi objectis unum negat, ad alterum tacet, hoc fateri censetur, n. 8.
Tacere, medium est inter fateri & negare, C. II. R. XLIV. n. 3. 4.
Tacens quomodo consentire videatur, C. II. R. XLIII. *num.* 2. 3. 4. 5. & in quibus hæc regula fallat, *ibid.* n. 12. *usq.* 18.

quomodo

—quomodo non solùm in favorabilibus sit intelligenda? n. 3. & 4.
—Locum habet tantùm in dubiis: non ubi satis apparet tacentem consentire noluisse, n. 18.

TACITURNITAS.

2. Taciturnitas vicini non sufficit ad constituendam in ejus prædio servitutem, nisi accesserit præscriptio, T. 12. *num.* 172. Taciturnitas an habeatur pro consensu? *nu.* 170. *& seqq.* Ubi agitur de obligatione personali, taciturnitas non habetur pro consensu, *nu.* 173. & 177. Fallit in pluribus casibus; & quibus? n. 174. 175. & 176.
3. Taciturnitas Beneficii præhabiti vitiat Rescripta Beneficiaria, T. 5. n. 257.
4. Taciturnitas liberorum an, & quando sit signum consensus in Sponsalia? T. 1. n. 61. *& seqq.*

TACTUS.

4. Tactus impudici & oscula an, & quando solvant sponsalia? T. 1. n. 253. *& seq.*

TALIA.

3. *Talia* quid? T. 39. *num.* 38.

TANGERE.

3. Tangere vasa, & paramenta Ecclesiastica quibus, & quomodo prohibitum? T. 40. n. 55. *& seq.*

TELI.

5. Teli nomine quid intelligatur? T. 12. n. 167.

TEMPLARII.

3. Templariorum Ordinis origo, & interitus, T. 31. *num.* 46.

TEMPORALE.

R. J. Temporalia quæ de Jure debentur, licet exigere & præstare pro spiritualibus, C. I. R. XI. *num.* 5.

TEMPUS.

1. Tempus longum, in Jure vocatur decennium, T. 4. *num.* 91. & 96. Quantum temporis requiratur, ut consuetudo contra jus aboleat Legem Civilem? n. 92. *& seqq.* Et quantum sufficiat ad inducendam consuetudinem contra jus Canonicum, seu Constitutiones Ecclesiasticas? *num.* 102. *& seqq.* Tempora faciendarum Ordinationum, quæ? T. 11. *num.* 30. *& seqq.* Tempus continuum, & utile, quod? T. 41. n. 57. Tempus utile est multiplex, *nu.* 58. Tempus quadriennii pro petenda restitutione concessi, uno respectu est continuum, aliquo utile, *nu.* 59. A quo tempore quadriennium illud currere incipiat? n. 60. *& seqq.* Illud non currit ignoranti, n 63.
2. Tempus antiquum, quod dicatur? T. 20. *nu.* 366. Referuntur variæ circa hoc Doctorum sententiæ, *ibid.* Tempus immemoriale, quod? T. 26. n. 122. & 123. Tempus longum, quod censeatur in Jure? T. 26. *num.* 148. Quantum temporis requiratur ad præscriptionem rerum tum mobilium, tum immobilium, contra privatos? *num.* 148. *& seqq.* Quantum temporis requiratur ad præscribendas immobiles res contra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, aliaque loca Religiosa? *num.* 162. *& seqq.* Utrum Ecclesiarum res mobiles triennio usucapiantur? *nu.* 168. 169. *& seqq.* Quo tempore extinguantur actiones, seu præscribatur contra eas? *nu.* 174. *& seqq.* Tempus omne currit de momento in momentum, ubi aliud à Jure non exprimitur, T. 27. *num.* 111. Tempus decem dierum concessum ad appellandum, quando incipiat currere? *nu.* 110. *& seqq.* Decendium illud currit de momento in momentum ab hora latæ sententiæ, n. 111.
3. Tempus breve & longum quid? T. 18. n. 186.
Tempus quando currat ignoranti? T. 31. n. 203.
4. Tempus non currit impedito, T. 1. n. 222.
Tempus à Jure, si non determinatur, relinquitur arbitrio Judicis, T. 1. n. 339.
Tempus sacratum, quo nuptias solemniter celebrare non licet, quale? T. 16. *nu.* 11. Hoc tempore sine solemnitatibus licet contrahere, n. 12. In Germania tamen requiritur dispensatio Episcopi, n. 13.
R. J. Temporis diuturnitas in malæ fidei possessione peccatum non minuit, sed auget, C. II. R. I. *num.* 15. R. II. *num.* 11.
—tractu temporis non firmatur quod ab initio jure non subsistit, C. II. R. X. *num.* 7. R. XVIII. per tot.
—temporis lapsus quantum valeat in præscriptione, C. II. R. XVIII. *num.* 14.

TERGIVERSATIO.

5. Tergiversatio. Vide *Collusio.*

TERRITORIUM.

R. J. Territorii nomine veniunt etiam loca exempta in favorabilibus, non in odiosis, C. II. R. XV. *num.* 19.

TERTIARII.

3. Tertiarii Religionum an, & quando veniant nomine Clericorum? T. 1. n. 27.
Tertiariorum ordo, origo, Regula, quæ? T. 31. *num.* 55.

TESTAMENTUM, TESTARI.

1. Testamentum metu gravi factum, aut ubi testes ex gravi metu detenti fuerunt, an valeat? T. 40. *num.* 71.
2. Testamentum valet, ad quod servus, vel infamis fuit adhibitus, quando tunc communi opinione reputabatur liber, vel bonæ famæ, T. 20. *num.* 54. In Testamentis nequit esse testis Pupillus, vel impubes, T. 20. *nu.* 72. Licet postea factus sit pubes, *num.* 78. In Testamento de Jure Civili requiruntur septem testes, & quinque in Codicillo, T. 20. *nu.* 246. Consuetudo adhibendi septem testes in Testamento, qualiter dicatur aliena in Lege Divina? *num.* 240. Notarius, vel alius ad scribendum Testamentum alienum vocatus, nequit sibi adscribere hæreditatem, aut legatum, sub pœna falsi, &c. T. 22. n. 33. In Testamentis, aliisque casibus magni præjudicii, requiritur subscriptio testium, nec sufficit sola appositio sigilli &c. T. 22. *num.* 94. Testamenta, privilegia, & hujusmodi, absque sigillo non habent vim probandi, *num.* 97. Si defunctus in ultima voluntate sibi quid deberi significaverit, non probat, T. 22. *nu.* 139. Testamenta à quibus, quibusve præsentibus sint aperienda? T. 22. n. 131. Pactum non revocandi Testamentum, Jure Civili est irritum: si tamen accesserit juramentum, obligat, T. 24 n. 96.
3. Testamentum quoad naturam & divisionem quid? T. 26. n. 2. *& seqq.* Testamentum definitur, *nu.* 2. De ejus essentia est hæredis institutio, *nu.* 3. Requiruntur ad illud certæ solemnitates, n. 4. Testamentum aliud est publicum; aliud privatum, n. 5. Aliud solemne, aliud non solemne, seu privilegiatum, *num.* 6. Aliud scriptum seu clausum, *num.* 7. Aliud nuncupativum, n. 8.
3. Testamenti solemnis scripti, seu clausi natura & solemnitates de Jure Civili, T. 26. n. 9. *& seqq.* Natura declaratur, *num.* 9. Requisita summatim recen-

 sentur,

SUPPRESSIO.

3. Suppressio Beneficii quid? T. 12. n. 32. Est prohibita, *ibidem*. Canonicatus potest supprimi per Episcopum; non per ejus Vicarium, nec per Capitulum Sede vacante, n. 34. Dignitas sola authoritate Pontificis potest supprimi, *num.* 35.

SUSPECTUS.

2. Suspecta persona, ne fugiat cum re mobili petità in Judicio, quæ censeatur? T. 17. n. 20. & 21.
5. Suspecti non possunt accusare, T. 1. n. 27.

SUSPENSIO.

5. Suspensio quid, & quotuplex, & contra quem ferri possit? T. 39. *num.* 159. *& seqq.* Datur etiam in perpetuum; sed tunc est potius depositio verbalis, *num.* 160. Alia est latæ, alia ferendæ sententiæ, *num.* 161. Alia ab Officio, alia à Beneficio, alia ab utroque simul, *num.* 162. Soli Clerici propriè suspendi possunt, n. 163. Superiorissæ Monialium suspendi quidem possunt ab Officio, hæc tamen non est propriè suspensio, n. 164. Potest etiam integra Communitas suspendi, *nu.* 165. Quo casu tamen non comprehenduntur Episcopi, vel alii Superiores Prælati, nisi exprimantur, n. 166.
Suspensionis nomine, absolutè & simpliciter positæ in jure, intelligitur suspensio totalis ab Officio, & Beneficio, T. 39 n. 171.
Suspensionis effectus quinam? T. 39. *nu.* 174. *& seq.* Actum suspensione prohibitum exercens incurrit irregularitatem: & quando? *num.* 175. Actus suspensione prohibiti an, & quinam valeant? n. 167. Suspensio à Beneficio non hoc ipso inducit suspensionem ab Officio, *ibid.* Nec è contra, *num.* 168. *& seq.* Nisi ex culpa suspensio esset perpetua, *numer.* 170.
Suspensio quibus modis tollatur? T. 39. *num.* 177. *& seqq.* Lata ad tempus tollitur tempore elapso, *ibid.* Lata per modum Censuræ tollitur per Absolutionem, *num.* 178. Lata per modum pœnæ tollitur dispensatione, *num.* 179.

SUSPENSUS.

1. Suspensi prohibentur eligere, T. 6. *nu.* 170. Postquam tamen sunt expresse denuntiati, n. 171.

SUSPICIO.

2. Suspicio facit gradum aliquem probationis, T. 19. n. 27. Ex suspicionibus non debet aliquis condemnari, *ibid.*

SUSTENTATIO.

3. Sustentatio honesta Clerici, quæ comprehendat? T. 5. n. 222. *& seqq.*
Sustentatio Clerici quæ dicatur? T. 25. n. 76. *& seq.* Nobilibus, & litteratis major debetur sustentatio, n. 78. *& seq.* In computanda honesta sustentatione attendi etiam potest, ac debet circumstantia temporis, & loci, n. 80. Item consuetudo prudentum, ac timentium Deum, *nu.* 81. Hospitalitas quoque, honesta recreatio, ac alia ad sustentationem decentem quæ pertinent, *nu.* 82. Clerici in computanda honesta sustentatione sua memores esse debent, quòd vivant de patrimonio Christi, & pauperum, *num.* 83. Error circa hoc, *num.* 84.

SYMBOLUM.

1. Symbolo, cur fuerit additum Iy, *Filioque*? T. 1. *num.* 36. Symbolum Fidei, quid? *cit.* T. 1. n. 52. Unde dicatur *Symbolum*? *num.* 53. Plura Symbola Fidei successivè fuerunt edita, *num.* 54. Omnia tamen in effectu concordant, *nu.* 55. Quatuor Symbola Fidei magis principalia enumerantur, *nu.* 56. Symbolum Apostolorum sic dictum, quia ab Apostolis confectum, *cit.* T. 1. *num.* 57. Et cur id fecerint? *num.* 58. Quos Articulos singuli Apostoli posuerint? *num.* 59. & 60. Quot articulos contineat? n. 61. *& seq.* Symbolum Nicænum, quale? *num.* 64. Quale Symbolum cantetur in Missa? *nu.* 65. In Symbolo Apostolorum, quomodo fides sufficienter contineatur? *num.* 66. Et cur post illud fuerit conditum Symbolum Nicænum, *num* 67. Symbolum S. Athanasii, quale, & quando ab ipso compositum? *num.* 77. Unde habeat authoritatem? *nu.* 78. & 79. Symbolum ordinare, spectat dumraxat ad summum Pontificem, *num.* 79. Symbolum Apostolorum, Nicænum, & S. Athanasii, quando & ex quo mysterio dicatur in Officio Divino? *nu.* 80. Quid sentiendum de quarto Symbolo, in capitulo *firmiter* de Constitut. relato? *nu.* 81. Brevis explicatio hujus Symboli refertur, *cit.* T. 1. *nu.* 82. usque ad *num.* 150.

SYNDICUS.

1. Syndicus, quid? T. 39. *nu.* 2. An, & quomodo differat à Procuratore, & Actore Universitatis? *nu.* 1. 3. & 4. Religiosi debent habere Syndicum, *num.* 5. Saltem de honestate, licet non de necessitate, *num.* 6. Monachus Abbate imperante potest esse Syndicus in rebus sui Monasterii, *ibid.*

SYNGRAPHUM.

2. Syngrapha, quid? T. 22. *num.* 134.

SYNODUS.

1. Synodus est mixti juris, T. 31. *num.* 103. Convocatio ad Synodum pertinet ad Legem Diœcesanam, *num.* 102. Quoad accessum ad Synodum Diœcesanam subduntur Episcopis Regulares, etiam exempti, *cit.* T. 31. *num.* 152. Nisi subdantur Capitulis Generalibus, nec curam Ecclesiæ sæcularis gerant, *num.* 153.

T.

TABELLIO.

3. TAbellio esse de jure non potest Clericus, T. 50. *num.* 5. *& seq.*

TACERE.

2. Tacens, an in re onerosa habeatur pro consentiente? T. 12. *num.* 170. 171. *& seqq.* In materia concupiscibili tacens habetur pro consentiente, *num.* 177. Tacere peccatum fratris non est peccatum, sed meritorium; & quando? T. 21. *numer.* 21. Qui tacet, consentire videtur: & quando? T. 23. *num.* 107.
3. Tacens consentire videtur, quomodo intelligendum? præsertim in materia Sponsaliorum, T. 1. *num.* 43.
R. J. Tacens ad interrogationem alterius regulariter nec confiteri, nec negare præsumitur, C. II. R. XLIV. *nu.* 3. 4. à Judice legitimè interrogatus, si tacet, habetur pro confesso, *nu.* 6. 7.
——qui ex duobus sibi objectis unum negat, ad alterum tacet, hoc fateri censetur, n. 8.
Tacere, medium est inter fateri & negare, C. II. R. XLIV. n. 3. 4.
Tacens quomodo consentire videatur, C. II. R. XLIII. *num.* 2. 3. 4. 5. & in quibus hæc regula fallat, *ibid.* n. 12. *usq.* 18.

quomodo

—quomodo non solùm in favorabilibus sit intelligenda? n. 3. & 4.
—Locum habet tantùm in dubiis: non ubi satis apparet tacentem consentire noluisse, n. 18.

TACITURNITAS.

2. Taciturnitas vicini non sufficit ad constituendam in ejus prædio servitutem, nisi accesserit præscriptio, T. 12. *num.* 172. Taciturnitas an habeatur pro consensu? *nu.* 170. *& seqq.* Ubi agitur de obligatione personali, taciturnitas non habetur pro consensu, *nu.* 173. & 177. Fallit in pluribus casibus; & quibus? n. 174. 175. & 176.
3. Taciturnitas Beneficii præhabiti vitiat Rescripta Beneficiaria, T. 5. n. 257.
4. Taciturnitas liberorum an, & quando sit signum consensus in Sponsalia? T. 1. n. 61. *& seqq.*

TACTUS.

4. Tactus impudici & oscula an, & quando solvant sponsalia? T. 1. n. 253. *& seq.*

TALIA.

3. *Talia* quid? T. 39. *num.* 38.

TANGERE.

3. Tangere vasa, & paramenta Ecclesiastica quibus, & quomodo prohibitum? T. 40. n. 55. *& seq.*

TELI.

5. Teli nomine quid intelligatur? T. 12. n. 167.

TEMPLARII.

3. Templariorum Ordinis origo, & interitus, T. 31. *num.* 46.

TEMPORALE.

R. J. Temporalia quæ de Jure debentur, licet exigere & præstare pro spiritualibus, C. I. R. XI. *num.* 5.

TEMPUS.

1. Tempus longum, in Jure vocatur decennium, T. 4. *num.* 91. & 96. Quantum temporis requiratur, ut consuetudo contra jus aboleat Legem Civilem? n. 92. *& seqq.* Et quantum sufficiat ad inducendam consuetudinem contra jus Canonicum, seu Constitutiones Ecclesiasticas? *num.* 102. *& seqq.* Tempora faciendarum Ordinationum, quæ? T. 11. *num.* 30. *& seqq.* Tempus continuum, & utile, quod? T. 41. n. 57. Tempus utile est multiplex, *nu.* 58. Tempus quadriennii pro petenda restitutione concessi, uno respectu est continuum, aliquo utile, *nu.* 59. A quo tempore quadriennium illud currere incipiat? n. 60. *& seqq.* Illud non currit ignoranti, n 63.
2. Tempus antiquum, quod dicatur? T. 20. *nu.* 366. Referuntur variæ circa hoc Doctorum sententiæ, *ibid.* Tempus immemoriale, quod? T. 26. n. 122. & 123. Tempus longum, quod censeatur in Jure? T. 26. *num.* 148. Quantum temporis requiratur ad præscriptionem rerum tum mobilium, tum immobilium, contra privatos? *num.* 148. *& seqq.* Quantum temporis requiratur ad præscribendas immobiles res contra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, aliaque loca Religiosa? *num.* 162. *& seqq.* Utrum Ecclesiarum res mobiles triennio usucapiantur? *nu.* 168. 169. *& seqq.* Quo tempore extinguantur actiones, seu præscribatur contra eas? *nu.* 174. *& seqq.* Tempus omne currit de momento in momentum, ubi aliud à Jure non exprimitur, T. 27. *num.* 111. Tempus decem dierum concessum ad appellandum, quando incipiat currere? *nu.* 110. *& seqq.* Decendium illud currit de momento in momentum ab hora latæ sententiæ, n. 111.
3. Tempus breve & longum quid? T. 18. n. 186.
Tempus quando currat ignoranti? T. 31. n. 203.
4. Tempus non currit impedito, T. 1. n. 222.
Tempus à Jure, si non determinatur, relinquitur arbitrio Judicis, T. 1. n. 339.
Tempus sacratum, quo nuptias solemniter celebrare non licet, quale? T. 16. *nu.* 11. Hoc tempore sine solemnitatibus licet contrahere, n. 12. In Germania tamen requiritur dispensatio Episcopi, n. 13.
R. J. Temporis diuturnitas in malæ fidei possessione peccatum non minuit, sed auget, C. II. R. I. *num.* 15. R. II. *num.* 11.
—tractu temporis non firmatur quod ab initio jure non subsistit, C. II. R. X. *num.* 7. R. XVIII. per tot.
—temporis lapsus quantum valeat in præscriptione, C. II. R. XVIII. *num.* 14.

TERGIVERSATIO.

5. Tergiversatio. Vide *Collusio.*

TERRITORIUM.

R. J. Territorii nomine veniunt etiam loca exempta in favorabilibus, non in odiosis, C. II. R. XV. *num.* 19.

TERTIARII.

3. Tertiarii Religionum an, & quando veniant nomine Clericorum? T. 1. n. 27.
Tertiariorum ordo, origo, Regula, quæ? T. 31. *num.* 55.

TESTAMENTUM, TESTARI.

1. Testamentum metu gravi factum, aut ubi testes ex gravi metu detenti fuerunt, an valeat? T. 40. *num.* 71.
2. Testamentum valet, ad quod servus, vel infamis fuit adhibitus, quando tunc communi opinione reputabatur liber, vel bonæ famæ, T. 20. *num.* 54. In Testamentis nequit esse testis Pupillus, vel impubes, T. 20. *nu.* 72. Licet postea factus sit pubes, *num.* 78. In Testamento de Jure Civili requiruntur septem testes, & quinque in Codicillo, T. 20. *nu.* 246. Consuetudo adhibendi septem testes in Testamento, qualiter dicatur aliena in Lege Divina? *num.* 240. Notarius, vel alius ad scribendum Testamentum alienum vocatus, nequit sibi adscribere hæreditatem, aut legatum, sub pœna falsi, &c. T. 22. n. 33. In Testamentis, aliisque casibus magni præjudicii, requiritur subscriptio testium, nec sufficit sola appositio sigilli &c. T. 22. *num.* 94. Testamenta, privilegia, & hujusmodi, absque sigillo non habent vim probandi, *num.* 97. Si defunctus in ultima voluntate sibi quid deberi significaverit, non probat, T. 22. *nu.* 139. Testamenta à quibus, quibusve præsentibus sint aperienda? T. 22. n. 131. Pactum non revocandi Testamentum, Jure Civili est irritum: si tamen accesserit juramentum, obligat, T. 24 n. 96.
3. Testamentum quoad naturam & divisionem quid? T. 26. n. 2. *& seqq.* Testamentum definitur, *nu.* 2. De ejus essentia est hæredis institutio, *nu.* 3. Requiruntur ad illud certæ solemnitates, n. 4. Testamentum aliud est publicum; aliud privatum, n. 5. Aliud solemne, aliud non solemne, seu privilegiatum, *num.* 6. Aliud scriptum seu clausum, *num.* 7. Aliud nuncupativum, n. 8.
3. Testamenti solemnis scripti, seu clausi natura & solemnitates de Jure Civili, T. 26. n. 9. *& seqq.* Natura declaratur, *num.* 9. Requisita summatim recen-

 sentur,

sentur, *nu.* 10. Testamentum solemne scriptum debet esse in scripturam redactum, & manu propria Testatoris scriptum, vel subscriptum, *nu.* 11. Requirit septem testes idoneos; & quinam hi? *n.* 12. Religiosi & Confessarii possunt esse testes, *nu.* 13. Quamvis pro possibili abstinere debeant à ferendo Testimonio, *ibid.* Hæres non potest esse testis in Testamento, nec pater hæredis, nec fratres ejusdem necdum emancipati, *num.* 14. Benè tamen consanguinei hæredis, & famuli ac domestici ejusdem, *n.* 15. Item Legatarii, & Fide-commissarii particulares, *n.* 16. An, & quando filius possit esse testis in Testamento patris, & è contra? Et an fratres? *num.* 17. Possunt plures ex eadem domo etiam consanguinei in eodem Testamento agere testes, *n.* 18. Testis inhabilis, qui communiter creditur habilis, non invalidat Testamentum, *n.* 19. Requiritur, & sufficit, quòd testes tempore, quo fit Testamentum, sint habiles, *nu.* 20. In testamento scripto testes debent esse rogati: & quomodo? *n.* 21. Debent esse debitè præsentes, ita ut Testatorem non tantum audiant, sed & videant, *num.* 22. Testator coram testibus contestari debet in papyreo quam subscribendam exhibet, contineri suam voluntatem, *nu.* 23. Debet etiam se subscribere, vel octavum testem loco ipsius subscribentem adhibere, *num.* 24. Testes omnes manu propriâ subscribere debent. Limitatio aliqua pro Rusticis, *num.* 25. Qualis subscriptio de Jure Bavarico requiratur? *nu.* 26. Testes non tantum suum, sed etiam Testatoris nomen in subscriptione exprimere debent, *num.* 27. Et quomodo? *nu.* 29. Debent etiam signare Testamentum proprio sigillo, vel alieno, *nu.* 29. *&* *seq.* Qualis subsignatio & quale sigillum de Jure Bavarico requiratur? *num.* 31. *&* *seq.* Totum negotium debet uno contextu absolvi, nullo actu extraneo interveniente, *num.* 33. Exceptis actibus corporalibus necessitatis, *nu.* 34. Compendiosa notitia, & instructio de condendo Testamento solemni scripto, *nu.* 35. *&* *seq.* Non requiritur ad illud Notarius publicus, quamvis consultum sit ut adhibeatur, *nu.* 37. Dissuadetur Testamentum solemne scriptum, & quare? *nu.* 39. Testamentum solemne scriptum invalidum valet in vim nuncupativi, *nu.* 68. Si hujus solemnitates habet, *num.* 72.

3. Testamenti solemnis Nuncupativi solemnitates & requisita de Jure Civili, *T.* 26. *n.* 40. *&* *seqq.* Requiruntur ad hoc septem testes idonei, *nu.* 40. Et ad id rogati, *num.* 41. Coram quibus Testator voluntatem suam palam pronuntiet, *nu.* 42. Quicunque dein formulâ, *nu.* 43. Nec refert, an per se, vel per alium, oretenus, vel in scriptis voluntatem suam manifestet, *n.* 44. Dummodo Testes moneat, quòd velit testari solummodo Nuncupativè, *num.* 45. Brevis instructio de faciendo Testamento Nuncupativo, *num.* 46. Notarius ad illud necessarius non est, benè tamen valdè utilis, *nu.* 47. Testamentum Nuncupativum cum relatione ad schedam vel scripturam, an valeat? *num.* 48. *&* *seqq.* Valet Testamentum Nuncupativum, etsi nomen hæredis non exprimatur, *nu.* 52. Dummodo alio indubitabili signo, digito, v. g. præsens demonstretur, *ibid.* *&* *nu.* *seq.* Testamentum scriptum cum relatione ad Codicillum valet, *nu.* 55. Testamentum ad interrogationem alterius variis modis fieri potest, *num.* 56. & duobus seqq. An, & quando Testamentum ad interrogationem alterius factum, valeat? *n.* 59. *&* *seqq.* Doctrina practica ad propositum, *nu.* 67. Testamentum in ratione scripti invalidum, valet in vim Nuncupativi, *num.* 68. *&* *seqq.* Testamentum invalidum non valet in vim Codicilli, nisi Clausula Codicillaris expressè apposita sit, *num.* 71. Testamentum scriptum ex defectu solemnitatis invalidum, nec in vim Nuncupativi valet, neque hujus solemnitates habet, *n.* 72. *&* *seqq.*

3. Testamentum ad interrogationem alterius, an, & quomodo fieri possit, ac valeat? *T.* 26. *num.* 56. *&* *seqq.*

Testamenti solemnitas qualiter necessaria in Foro externo? *T.* 26. *num.* 74. *&* *seqq* Solemnitates in Foro externo sunt de substantia Testamenti, *num.* 75. Doctrina practica, *num.* 76. Testamentum defectu solemnitatis nullum, valet quoad legata, si hæres ab intestato fatetur, se ipsum audivisse defuncti voluntatem, *num.* 77. *&* *seq.* Si negat, se aliquid à Testatore audivisse, potest ei offerri juramentum, *num.* 79. *&* *seq.* Si hæres *ab intestato* non interfuit ultimæ voluntati, tunc corruente Testamento corruunt etiam Legata, *num.* 81. *&* *seqq.* Testamentum minus solemne valet etiam in Foro externo, casu quo hæres *ab intestato* ipse percepit, & fatetur defuncti voluntatem, *num.* 83. *&* *seq.* Leges solemnitatem præscribentes fundantur in præsumptione fraudis, *num.* 87. *&* *seq.* Hinc non se extendunt ad Testamentum confessatum à parte adversa, *num.* 87. *&* *seqq.* Neganti hæredi *ab intestato*, se interfuisse Testamento, potest offerri Juramentum, *num.* 90.

Testamenti solemnitas quomodo necessaria pro Foro interno? *T.* 26. *nu.* 91. *&* *seqq.* Enarrantur Doctores docentes solemnitates pro Foro interno esse necessarias, *num.* 92. Probatio eorum, *nu.* 93. *&* *seq.* Doctores, & fundamenta docentium solemnitates Testamenti etiam in Foro interno esse necessarias, *nu.* 95. Allegatur sententia media, *n.* 96. Statuitur Authoris, videlicet, quod in casu, quo ipse hæres *ab intestato* interfuit Testamento, defunctique voluntatem percepit, valeat in Foro interno, Testamentum solemnitate carens, *n.* 97. *&* *seqq.* Etsi id neget, dummodo revera interfuerit, & audiverit voluntatem defuncti, *nu.* 99. Valet in Foro interno tam quoad Legata, quam quoad hæreditatem, *num.* 101. *&* *num.* 98. Hinc potest tam hæres institutus, quàm Legatarii totâ conscientiâ relictam in tali Testamento hæreditatem, vel Legata accipere, vel retinere, *n.* 102. Teneturque hæres *ab intestato* ea illis restituere, *num.* 103. Quod si non faciat, possunt hæres, & Legatarii scripti uti occulta compensatione, vel agere contra eum, *n.* 104. *&* *seq.* Testamentum solemnitate carens, cui hæres *ab intestato* non interfuit, valet in Foro interno, nisi hæres *ab intestato* excipiat, *nu.* 106. Parit obligationem naturalem Testamentum solemnitate carens, *n.* 107. *&* *seqq.* Probatur per extensum, quòd Testamentum solemnitate carens valeat in Foro interno, *ibid.* *&* *seqq.* Testamentum solemnitate carens, post Judicis sententiam, nec in Foro conscientiæ amplius valet, *num.* 118. Corollarium & doctrina practica, *n.* 131. *&* *seq.*

3. Testamenti solemnitas de Jure Canonico requisita, *T.* 26. *n.* 133. *&* *seqq.*

Testamentum privilegiatum ad pias causas quid? *T.* 26. *num.* 136. Est in utroque Foro privilegiatum, *n.* 138. *&* *seqq.* Etiam de Jure Civili Testamentum ad pias causas est privilegiatum, *num.* 142. In Testamento ad pias causas requiruntur saltem duo testes legitimi, casu quo aliunde non constat de voluntate Testatoris, *num.* 143. Duo testes non sunt de substantia Testamenti ad pias causas, *num.* 144. *&* *seq.* Debent in eo adesse saltem ea, quæ requiruntur de Jure naturæ, *num.* 146. Valet quando sine omni teste adest manus propria Testatoris: vel si hæres ab intestato ipsemet audivit defuncti voluntatem, *num.* 147. Item si hæres institutus pius, v. g. pauper solus audivit defuncti voluntatem, *nu.* 148. Doctrina practica ad propositum, *num.* 149. Valet

Valet etiam, solo nutu ad interrogationem alterius factum, *n.* 150. Ac etiam si incertus hæres instituitur, vel alterius arbitrio committitur, *num.* 151. Si aliunde non constat de voluntate Testatoris, necessariò requiruntur duo testes, *num.* 152. Doctrina practica pro confessariis, *n.* 153. Testes in Testamento pio non necessario debent esse rogati, *num.* 154. Potest etiam mulier esse testis, *num.* 155. An & quando sufficiant testes, qui solo Jure Civili, non item pure naturali sunt inhabiles ad testificandum, *num.* 156. *&* *seqq.* Ubi valet testamentum ad pias causas, valent etiam legata profana inferta, *num.* 164. *&* *seq.* Corruente Testamento profano, valent Legata pia eidem inserta, *num.* 164. *&* *seq.* Testamentum imperfectum dupliciter dicitur ratione voluntatis, & ratione solemnitatis, *num.* 166. *&* *seq.* An, & quando valeat ad causas pias? *n.* 168. *&* *seqq.* Testamentum ad pias causas, est magis privilegiatum, quàm inter liberos, *nu.* 175. Doctrina practica, *n.* 176. Quomodo facilitèr fieri possit Testamentum ad pias causas? *n.* 177. Testamentum ad pias causas est mixti Fori, *nu.* 178. Non valet si in eo non est institutus hæres aliquis, *n.* 179.

3. Testamentum imperfectum quid, & quotuplex? *T.* 26. *num.* 166. *&* *seq.* An, & quando valeat ad causas pias? *n.* 168. *&* *seqq.*

Testamentum privilegiatum parentum inter liberos quid? *T.* 26. *num.* 180. Est privilegiatum pro utroque Foro, *nu.* 181. Requiritur tamen ad illud solemnitas aliqua Civilis, *nu.* 182. Designatæ in eo portiones pro liberis non debent numeris Arithmeticis, sed distinctis verbis exprimi, *n.* 183. Requiritur etiam ut dies & annus, nec non propria liberorum nomina clarè apponantur, si in scriptis fit Testamentum, *num.* 184. Patris subscriptio non est necessaria, si ipse totum Testamentum scripsit, *nu.* 185. Si alius scripsit, sufficit & requiritur, ut vel parens subscribat, vel omnes liberi, *n.* 186. *&* *seq.* Testamentum nuncupativum inter liberos requirit duos testes, *num.* 188. Qui non necessariò debent esse rogati, possuntque esse fœminæ, *nu.* 189. Potestque parens liberos inæqualiter instituere, *num.* 190. *&* *seq.* Dummodo cuivis legitimam relinquat titulo hæredis, *nu.* 192. Testamentum inter Liberos requirit aliquas Juris solemnitates, *nu.* 193. Inter quas est dicta legitima portio, *nu.* 194. *&* *seqq.* Testamentum inter liberos non valet, in quo nullus est institutus hæres, *n.* 199. Aliud est quærere, an valeat Testamentum, in quo nullus est hæres: & aliud ubi nullus vel plures ex liberis non instituuntur titulo hæredis, *num.* 200. *&* *seq.* Quando Testamentum inter liberos non valet in vim Testamenti, valet tamen ut Codicillus, *nu.* 202. Testamentum minus solemne inter liberos non valet quoad extraneas personas institutas pro hæredibus, *nu.* 203. Valent tamen Legata in eo extraneis facta, *nu.* 204. *&* *seqq.* Testamentum patris inter liberos illegitimos non est privilegiatum, *num.* 208. Benè tamen Testamentum matris, *nu.* 209. Practica instructio circa Testamentum inter liberos, *n.* 210.

3. Testamentum privilegiatum militis nullam requirit solemnitatem, si in expeditione bellica fit, *T.* 26. *n.* 212. Qui urbem obsident, vel obsessam defendunt, in expeditione bellica esse censentur, *num.* 213. Militis Testamentum in Castris quidem, sed absque expeditione bellica existentis requirit saltem duos testes, *n.* 214. Extra castra factum exigit ordinarias solemnitates, *n.* 215. Factum etiam in expeditione bellica requirit duos testes, si non aliunde quàm per testes probari potest, *num.* 216. Enumerantur alia privilegia Testamenti militum competentia, *n.* 217.

3. Testamentum privilegiatum Rustici requirit septem testes si haberi possunt, aliàs sufficiunt quinque, *T.* 26. *num.* 218. *&* *seq.* Quales debent esse in Testamento Rustici, *n.* 220. *&* *seq.* Privilegio Testamenti rustici, an etiam gaudeant Nobiles, *n.* 222. *&* *seq.*

Testamentum privilegiatum tempore pestis secundum aliquos nullam requirit solemnitatem, *nu.* 224. Secundùm alios, requirit quinque testes, *num.* 225. Verius est requiri septem testes, *nu.* 226. Tempus pestis & tempus belli non sunt idem, *num.* 228. Si pestis ita sævit, ut septem testes haberi nequeant, sufficiunt pauciores, *n.* 229. *&* *seqq.* Quid de Jure Bavarico? *n.* 232.

Testamentum privilegiatum Principi oblatum vel coram eo factum quid? *T.* 26. *num.* 223. Potest etiam coram deputatis à Principe fieri, vel eis offerri, *n.* 234. Propriè loquendo Testamentum Principi oblatum, & coram Principe factum non est idem, *nu.* 235. *&* *seq.* Utrumque tamen valet absque omni solemnitate, *nu.* 237. Dummodo constet, & probari possit, quòd sit oblatum, *num.* 238. Ad quod probandum sufficiunt duo testes, *num.* 239. Potest Principi offerri testamentum etiam clausum, *num.* 240. *&* *seq.* Quomodo oretenus fieri possit, ac debeat testamentum coram Principe? *n.* 242. & quomodo in scriptis eidem offeratur? *n.* 243.

Testamentum privilegiatum ad acta datum, vel coram actis factum seu Judiciale quid? *T.* 26. *num.* 244. Potest fieri coram quovis judice, *nu.* 245. Et si Assessores, vel Actuarium secum non habeat, *n.* 246. *&* *seqq.* Validè etiam fit coram judice incompetente, *nu.* 248. Doctrina practica, *nu.* 249. Validum est testamentum ad acta, quod coram deputatis à Judice extra damnum Judicii in Domo testatoris, v. g. fit, *num.* 250. *&* *seqq.* Ut ritè fiat testamentum coram Judice debet is requiri, *nu.* 255. Testamentum ad acta valet absque omni solemnitate, *num.* 256. Dummodo aliunde constet, quod revera datum sit ad acta, *num.* 257. Testamentum in loco Judicii coram Judice consistente in communitate factum, non requirit testes ad probandum, quòd sit ad acta datum, *num.* 258. Idem est si fit extra locum Judicii coram deputatis, *nu.* 259. Sufficit, quod duo ex communitate deputentur etiam sine actuario: vel unus cum actuario, *num.* 260. Vel unus sine actuario, adhibitis tamen duobus testibus, *num.* 261. Si Testamentum coram Judice particulari personam publicam, vel assessores secum non habente fiat, debent adhiberi duo testes, *num.* 262. & quare? *num.* 263. Testamentum coram solo Judice non valet, *num.* 264. Testamentum coram solo actuario, vel etiam coram privato an valeat si duo adhibeantur testes, *n.* 265. *&* *seqq.* Testamentum potest etiam in scriptis clausum dari ad acta, *n.* 268. Ac etiam per Procuratorem vel alium tertium ad acta mitti, *num.* 269. *&* *seq.* Quamvis in praxi tutius sit ut ipse testator tradat, *num.* 273. Testamentum ad acta suadetur, *n.* 274. Et ostenditur, quomodo practicè tam in scriptis, quàm oretenus, in & extra locum judicii fieri possit, *num.* 275. *&* *seqq.* Etiam ille, qui legere & scribere nescit, Testamentum in scriptis clausum ad acta dare potest, *n.* 278.

3. Testamentum facere quinam possit? *T.* 26. *n.* 279. *&* *seqq.* Potest quilibet, qui de jure non prohibetur, *num.* 279. Factio Testamenti competit de Jure naturæ & gentium, *n.* 280. Jure naturæ Testamentum facere nequeunt infantes, *num.* 281. *&* *seq.* Furiosi, & omnes alii usu rationis carentes, *n.* 283. Tempore quo carent usu rationis, *num.* 284. Possunt facere Testamentum tempore lucidi intervalli, *nu.* 285. Et quomodo? *nu.* 286. Quomodo probandum & judicandum lucidum intervallum? *n.* 287. *&* *seq.* Muti & surdi an & quando possint facere Testa-

Testamentum? *n.* 289. *& seq.* Cœci validè testantur, *num.* 291. De Jure Civili testari non possunt impuberes, *num.* 292. *& seq.* Neque Authoritate Tutoris, *nu.* 294. Filiifamilias etiam cum consensu Patris nequeunt testari de bonis profectitiis, vel adventitiis, *n.* 295. *& seqq.* Benè verò de peculio castrensi, vel quasi castrensi, *num.* 298. Mancipia ac servi propriè dicti testari non possunt, *nu.* 299. Capti ab hostibus an & quando facere possint Testamentum? *num.* 300. *& seqq.* Obsides non possunt testari, nisi eis permittatur, *num.* 302. De Clericis & Religiosis remissivè, *n.* 303. Damnati ob libellum famosum testari nequeunt, *num.* 304. Idem est de damnatis ad mortem, *nu.* 305. Quamvis hodie contrarium etiam probabile sit, *num.* 306. Incarceratus ad mortem ante sententiam validè testatur: imo etiam post illam, si ab ea appellavit, *n.* 307. Deportati & Banniti à Cæsare testari nequeunt, *n.* 308. Benè tamen relegati & Banniti ab Imperii Principe, *nu.* 309. Rei criminis læsæ Majestatis & proditores non possunt testari, *num.* 310. Idem est de Hæreticis, *nu.* 311. Excipe Hæreticos in Germania, *ibid.* Testari non possunt percutientes Cardinalem, *num.* 312. Usurarii manifesti, *num.* 313. Nisi ante mortem restituant vel cautionem præstent, *nu.* 314. *& seq.* Item contrahentes incestuosum matrimonium, *num.* 316. Prodigi, *num.* 317. *& seq.* Excommunicati tamen & infames testari possunt, *num.* 319. Ex natura inhabiles ad testandum etiam ad causas pias testari nequeunt, *nu.* 320. De Jure Civili tantùm inhabiles possunt testari ad causas pias de bonis, quorum dominium retinent, *num.* 321. *& seqq.*

3. Testamentum Clericorum sæcularium, T. 26. *num.* 326. *& seqq.* Clerici testari possunt de bonis patrimonialibus, & quasi patrimonialibus seu industrialibus, *num.* 326. Ac parsimonialibus, *num.* 327. *& seq.* De bonis Ecclesiasticis superfluis nec ad causam piam testari possunt de Jure, *num.* 329. Benè tamen de consuetudine, *nu.* 330. & duobus seqq. Ad causas profanas de Bonis Ecclesiasticis superfluis vi consuetudinis nec validè, nec licitè testari possunt clerici sæculares, *num.* 333. *& seqq.* Consuetudo ad causas profanas testandi cur taceretur, *nu.* 350. Probabilius est, eam nullibi inveniri, *nu.* 351. Hæredes profani nec ex Testamento, nec ab intestato accipere vel retinere possunt bona Ecclesiastica superflua, *num.* 353. Si sciunt, vel prudenter præsumere possunt, ea esse talia, *nu.* 354. Secus si ignorant, *num.* 355. Doctrina practica ad hoc, *num.* 356.

3. Testamentum Religiosorum, T. 26. *n.* 357. *& seqq.* Religiosus nequit facere Testamentum, *ibid.* Neque ad causas pias, *num.* 358. Neque cum licentia superioris, *num.* 359. Nec aliam ultimam voluntatem facere possunt Religiosi, *num.* 360. Religiosi non Professi seu Novitii testari possunt, *num.* 361. Non tenentur ad formam Concilii Tridentini, *nu.* 362. *& seq.* Testamentum ante professionem factum post professionem subsistit, *n.* 364.

Testamentum præsertim reciprocum, seu mutuum conjugum, T. 26. *num.* 365. *& seqq.* Testamentum reciprocum etiam à non conjugibus, *ibid.* Conjuges in Testamento reciproco possunt vel se invicem instituere hæredes, *nu.* 366. Vel sibi invicem usumfructum relinquere, *num.* 367. Debent tamen Prolibus relinquere legitimam, *ibid.* In ordine ad quam, quomodo utiliter clausulare possint Testamentum conjuges, demonstratur practicè, *nu.* 368. *& seqq.* Testamentum reciprocum inter conjuges condendi modus & formulæ, *nu.* 371. *& seq.* Dispositio de usufructu omnium bonorum quomodo intelligenda? *num.* 373. Non comprehendit legitimam, *n.* 374. Si unus conjux alteri relinquit usumfructum omnium bonorum, quomodo interpretanda dispositio? *num.* 375. *& seqq.* Testamentum reciprocum à quovis conjuge pro parte sua liberè revocari potest, etiam inscio ac invito altero, *num.* 381. Si una pars clandestinè revocat, censetur etiam plerumque ab altera tacitè revocatum Testamentum, *nu.* 382. Varii modi, ac instructio practica faciendi Testamenta conjugum tam reciproca, quàm alia, usque ad *num.* 393.

3. Testamenti Destitutio quid, & quomodo fiat? T. 26. *n.* 731. *& seq.*

Testamenti Irritatio quid & quomodo fiat? T. 26. *n.* 731. *& seq.*

Testamenti Revocatio & mutatio. Vide *Revocatio Testamenti.*

Testamenti Ruptio quid, & quomodo fiat? T. 26. *n.* 735. *& seqq.*

R. J. Testamenti causa est favorabilis Actori, C. II. R. XI. *num.* 10.

Testamentum ab amente, impubere &c. factum, non convalescit, si postea fiat rationis compos, aut pubescat, C. II. R. XVIII. *n.* 5.

Testamentum impugnans ut inofficiosum, aut falsum, nihil percipit ex illo, C. II. R. XXXVIII. *nu.* 6. Secùs si impugnat ut minus solemne, *ibid.*

Testamentum ritè confectum, non revocatur per aliud imperfectum, C. II. R. LII. *n.* 6.

Testamentum minus solemne ad pias causas validum, facit etiam valere legata profana, C. II. R. XLII. *num.* 10.

Testamento invalido legata pia valent, C. II. R. XLII. *n.* 12. *& 15.*

Testatus partim, & partim intestatus nemo potest decedere, C. II. R. XXXV. *n.* 12.

TESTIS.

1. Testis si quandam falsitatem adjicit suo testimonio, an dictum ejus reprobetur in totum? T. 3. *n.* 180. *& 181.* Testes ut probent consuetudinem quæ conjunctim deponere debeant? T. 4. *num.* 179. Et cujus ætatis esse debeant, quando deponunt de consuetudine immemoriali? *num.* 180. Testium depositio eandem vim probandi obtinet, ac fides instrumentorum, T. 29. *num.* 99. Testibus potest probari metus; & qualiter? T. 40. *nu.* 89. *& seqq.* Magis est credendum duobus testibus de metu attestantibus una cum existente conjecturâ, quàm mille negantibus, *nu.* 89. *& 90.* Testes debent reddere rationem dicti sui, *n.* 90.

2. *Testes lite non contestatâ non debere recipi*, est Regula, T. 6. *nu.* 2. In certis tamen casibus possunt testes ante litem contestatam recipi, *nu.* 4. *& seqq.* Et quæ generatim ad hoc requirantur? *nu.* 5. Possunt testes recipi ante litem contestatam in Judiciis summariis, *n.* 6. Item si adsit periculum, ne testimonii facultas pereat: ut si timeatur de testium morte, vel absentiâ diuturnâ, *num.* 7. Tale periculum Judicis arbitrio relinquitur discernendum, *nu.* 8. *&* 10. Quid de senibus septuagenariis? *ibid.* ac de illis, qui sunt quinquaginta quinque annorum? *n.* 8. *&* 9. Aut vexantur infirmitatibus? *nu.* 10. Etiam ob alias consimiles causas possunt testes recipi, lite non contestata, *n.* 11. Ut si timendum sit, ne ob moram longiorem testes obliviscantur rerum gestarum, *nu.* 12. Testibus sic receptis ante litem contestatam, tenetur Actor intra annum convenire adversarium, aut tales receptionem testium denunciare, *nu.* 14. Alioquin attestationes testium sunt invalidæ; & quomodo? *num.* 15. Possunt testes recipi ante litem contestatam in casu contumaciæ Rei, estque periculum in mora, *n.* 16. Quid, si ipsemet Actor contumaciter se absentet? *nu.* 18.

Item

Item quando ad instantiam partis fit receptio Testium ad perpetuam rei memoriam? *num.* 19. *&* 20. Et quando agitur per viam impositionis super aliquibus excessibus, *num.* 21. *&* 22. In causis criminalibus criminaliter intentatis, nunquam recipiuntur testes ante litem contestatam pro instituenda futura accusatione, *n.* 24. *&* 25. Secus, quando agitur de crimine solùm civiliter, *n.* 26.

2. Testium receptio ad juramentum est actus judicialis, T. 9. *nu* 76. Et nequit validè fieri diebus Feriatis, *ibid.* Nisi aliud necessitas, vel pietas suadeat: quod exemplificatur, *n.* 77. An testes possint examinari, eorumque depositio judicialiter recipi diebus Feriatis, si antea præstiterunt juramentum? *num.* 78. *&* 79. Ponitur sententia negativa, *ibid.* Sententia affirmativa est in praxi recepta; ejusque ratio, *n.* 79.

Testes affirmativè deponentes, præferuntur aliis negativè deponentibus, T. 12. *nu.* 235. Probatio illa censetur melior, quæ fit per testes plures, simulque honestiores, ac magis verisimilia deponentes, *n.* 233. *&* 234. Et qui meliorem rationem scientiæ assignant, *n.* 236. Et quorum dicta consonant Juri communi, *num.* 237. Si per testes probatur aliud, quàm est deductum in judicium, non valet eorum dictum, T. 19. *n.* 32. Unius testis depositio probat quando nemini nocet, & alteri prodest, T. 19. *n.* 62. Ex probationibus per testes, quæ censeatur melior? T. 19. *nu.* 97. Probatio per duos testes, præfertur communi opinioni vicinæ, ac uni Testi cum fama, *n.* 85. Probationes ex testium depositionibus recipi non possunt nisi citato, & præsente, si voluerit, adversario, T. 19. *n.* 115.

2. Testes producere post publicationem attestationum regulariter non licet, T. 19. *n* 139. Saltem super eisdem articulis, vel directè contrariis: aliàs secùs, *num.* 150. *&* 151. possunt tamen tunc nova Instrumenta produci, *num.* 149. *&* 152. Disparitas inter productionem Testium, & Instrumentorum, *num.* 153. Dantur complures casus, in quibus post publicationem attestationum possunt super iisdem articulis testes produci quorum duodecim enumerantur, *nu.* 154. 157. *& seqq.* Testes de novo reperti, possunt produci post conclusionem in causa, *n.* 168.

Testes, & Attestationes, quid? T. 20. *n.* 2. Ex parte testium, quid generatim requiratur? *nu.* 3. *& seqq.* Testes non sunt examinandi, nisi jejuni de honestate, *n.* 4. In testibus sex sunt considerandæ; nempe conditio, sexus, vita, *num.* 5. Item ætas, dignitas & fortuna, *n.* 6.

Testis idoneus, quis? T. 20. *num.* 7. Vocatur etiam *Testis Legitimus*, & Testis integer, *nu.* 8. Omnes censentur testes idonei, nisi expresè per Leges reprobentur, *n.* 9. Testis idoneus, an sit idem, ac Testis omni exceptione major? *n.* 10. *&* 11.

Testes minus idonei, qui? T. 20. *num.* 12. Vocantur etiam Testes inhabiles, *ibid.* Testes reprobantur vel ex vitio personæ, vel ex dictis suis, *num.* 13. Exceptiones contra testes, quotuplicis generis sint; & quando proponendæ? *nu.* 14. *& n.* 539. Vitium personæ in Testibus oritur vel ex natura rei, vel ex Juris dispositione, *nu.* 15. Eorum qui ex Juris dispositione sunt testes minùs idonei, diversa sunt genera & quæ? *num.* 16. Inhabilitates testium aliæ possunt per partes remitti, aliæ non: & ipsarum exempla, *n.* 17. 18. *&* 21. Judex tenetur inquirere de conditione testium, *num.* 19. Potestque ex officio repellere testem, quem novit inhabilem inhabilitate per partes non remissibili, *num.* 20. Aliàs inhabilem nequit repellere nisi ad instantiam partis; & cur? *n.* 21. Testis à Judice interrogatus, an sit criminosus, vel aliunde inhabilis ad testificandum, an teneatur respondere? T. 22. *num.* 22. *& seqq.*

Tenetur testis respondere de illis, quæ ipsum reddunt inhabilem ad testificandum, simulque crimen ipsius non detegunt, *n.* 24. Aliàs secùs, *num.* 25. *&* 26. Si tamen respondeat de concernentibus suam turpitudinem, creditur ipsi, *n.* 27. Et quid, si hanc quis confiteatur, ne cogatur ferre testimonium? *n.* 28. Testes inhabiles quandoque admittuntur, non quantùm ad probationem; sed quantùm ad præsumptionem faciendam, T. 20. *n* 76. *&* 79.

2. Testis infamis, quis? T. 20. *nu.* 30. Infames, quinam censeantur? *n* 37. 38. *& seq* An, & quando infames repellantur à ferendo testimonio? *num* 42. *& seqq.* Infames infamia juris non admittuntur ad testificandum, tam in causis criminalibus, quàm civilibus, *num.* 42. Possunque ex officio Judicis, etiam parte non opponente, repelli à ferendo testimonio, *num.* 45. Etiamsi sint de crimine emendati, *n.* 46. Infamia repellens quemplam à testificando, pro quo tempore attendi debeat? *num.* 47. *&* 48. Infames infamia facti an, & quando excludantur à ferendo testimonio? *n.* 49.

Testis criminosus, an, & quando, sit repellendus à ferendo testimonio? T. 20. *n.* 55 *& seqq.* Præsertim in causis criminaliter moris? *num.* 61. *& seqq.* In his requiruntur testes carentes omni suspicione, & macula, *num.* 61. *&* 62. Cur Judex criminosus non infamis, nequeat per exceptionem partis repelli à judicando; benè tamen testis criminosus à testificando? *n.* 63. Ad repellendum testem criminosum non sufficit objicere crimen in genere, *n.* 66 Vide *supra* ℣. *Criminosus.*

2. Testes in Judicio, an possint esse servi? T. 20. *nu.* 69. *& seqq.* Saltem Adscripticii, & Originarii? *num.* 71. Testes an possint esse Pupilli, & Impuberes? *num.* 72. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Servi* & ℣. *Pupilli*, & ℣. *Impuberes.* Pubes minor tamen viginti annis, non potest esse testis in causis criminalibus, benè tamen in civilibus, *num.* 80. *& seqq.* Pubes major viginti annis, non repellitur à testimonio, etiam in causis criminalibus, *num.* 83. Vide *supra* ℣. *Pubes.* Mulier, an possint esse testis, necne? *num.* 84. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Mulier.* Pauperes, vilesque personæ, an repellantur à testimonio in judicio ferendo? *num.* 94. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Pauper.* Testes, an possint esse Parentes pro Filiis; & è contrà? T. 20. *num.* 102. *& seqq.* Testes utrum possint esse conjuges, consanguinei, & affines ad invicem? *n.* 113. *& seqq.* Testes idonei, an sint Domestici, necne? *nu.* 120. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Domestici.* Testis inimicus, an & quando sit repellendus? T. 20. *num* 132. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Inimicus.* Testes in Judicio an possint esse parentes adversus Liberos suos; & è contrà? T. 20. *num.* 144. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Parentes.*

Testes an, & quando possint esse Laici adversus Clericos? T. 20. *nu.* 160. *& seqq.* Vide *supra* ℣. *Laici.* Testes adversus Laicos, an, & quando possint esse Clerici? *num.* 168. *& seqq.* Testes in Instrumentis sæcularium non possunt esse Clerici, *Can. quamquam* 14. *q.* 2. & quomodo illud intelligendum? *nu.* 183. *& seq.* Testis magis idoneus est Clericus, quam Laicus; siltem regulariter, *nu.* 180. *&* 181. Vide *supra* ℣. *Clerici an sint admittendi.*

Testis an quis esse possit in causa propria, seu ex qua commodum suum dependet? T. 20. *num.* 186. *& seqq.* Regula est. *Nullus idoneus testis in re sua intelligitur*, *nu.* 186. Testis debet carere omni suspicione falsitatis, *ibid.* Testis in propria causa non est idoneus, etiamsi deponat in mortis articulo, *n.* 187. Aut in ultima voluntate debitam sibi pecuniam significaverit, *ibid.* Testis etiam ille est inidoneus, qui habet interesse in causa, *num.* 188. Advocatus,

Procurator &c. nequit esse testis in causa, qui patrocinium gessit, *num.* 189. Neque illi, qui habent simile negotium huic, ad quod testes inducuntur, *nu.* 190. Ad faciendam videlicet plenam probationem: secùs, ad aliqualem præsumptionem, *num.* 191. Regula illa limitatur, si testis cum juramento protestetur, se nolle commodum sentire ex sua depositione &c. *n.* 192. Et in testibus multùm legalibus, *n.* 193. Ac in causis modici emolumenti, *num.* 194. Et ubi testis deponit de facto proprio, ad utilitatem aliorum tantùm, *n.* 195. Item in Instrumentis &c. *num.* 196.

2. Testes in causa propriæ Ecclesiæ, an possint esse Clerici, vel Prælatus ejusdem Ecclesiæ? *T.* 20. *nu.* 197. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Clerici an possint &c.* Testes in causa Universitatis, v. g. Civitatis, Oppidi &c. an possint esse illi, qui sunt membra illius Universitatis, *nu.* 211. *& seq.* Testes de Universitate possunt repelli in causis illis, ubi commodum inde resultans, tangit singulos de Universitate: ut in lite super nemore, vel pascuis &c. *nu.* 219. Vel quando agitur de prædio, aut vinea, cujus proprietas est Universitatis, ususfructus autem singulorum, *num.* 220. Aut quando lite perdita, in singulos de Universitate venit imponenda certa Collecta, *n.* 221. Idem dicendum in causis civilibus arduis, & magni præjudicii, *num.* 222. Testes de Universitate num sint generaliter, seu directè admittendi ad testificandum in negotiis Ecclesiæ, vel Universitatis suæ; aut tantum in defectum aliarum probationum? *T.* 20. *nu.* 223. *& seqq.* Quando admittuntur in subsidium, plenè probant, *nu.* 128. Alias non sunt omni exceptione majores, *nu.* 229. Testibus de Universitate, minùs creditur in concursu aliorum testium ipsis contradicentium, *n.* 230.

2. Testes quot requirantur ad legitimam probationem? *T.* 20. *num.* 231. *& seqq.* Regula est, ad legitimam probationem requiri, & sufficere duo testes, *num.* 231. Et quidem in qualibet causa, tam profana quàm Ecclesiastica, imo & in criminali, *nu.* 232. Dummodo illi duo testes sint omni exceptione majores, *n.* 233. Testium numerus potest supplere iporum defectus in causis civilibus, *num.* 234. Secùs in causis criminalibus, & civilibus arduis, *n.* 235. Dantur nihilominus certæ causæ, in quibus plures, quàm duo testes requiruntur; & quæ? *T.* 20. *num.* 236. *& seqq.* Dictum illud, *In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*, proponitur, ac declaratur, *nu.* 237. 238. & 239. Consuetudo adhibendi septem testes in Testamento, qualiter dicatur esse aliena à Lege Divina? *nu.* 240. In purgatione Canonica plures requiruntur testes; & cur? *num.* 241. In causa Divortii ob impotentiam viri, septem requiruntur testes, *num.* 242. Ad condemnationem Episcopi Cardinalis requiruntur septuaginta testes: istud tamen non observatur in praxi, *num.* 243. & 244. De Jure Civili in Testamentis requiruntur septem testes, & quinque in Codicillis, *num.* 246.

Testis unus, quantumvis legitimus, regulariter non probat, neque sufficit ad decisionem causarum, *T.* 20. *nu.* 247. *& seqq.* In quscunque Dignitate is sit constitutus, *num.* 248. Idque procedit etiam de jure Divino, *nu.* 249. Testimonium unus non caret omni effectu, *nu.* 250. Quia inducit præsumptionem, *ibid.* Et facit indicium sufficiens ad inquirendum, & citandum, & ad torturam, *n.* 251. Testis unus legitimus facit semiplenam probationem, *T.* 20. *nu.* 252. An in nullo prorsus casu sufficiat testimonium unius, ad plenam probationem, seu terminationem causarum? *num.* 253. *& seqq.* Papa ex certis casibus potest statuere, ut credatur uni testi, *num.* 256. An hoc ipsum possint statuere alii Principes, superiorem non recognoscentes, *num.* 257. Et quid de consuetudine particulari locorum? *ibid.* Testi uni plenè creditur, quando non agitur de alterius præjudicio, *num.* 258. Putà, quod aliquis sit baptizatus, ordinatus, Ecclesia consecrata &c. *num.* 259. Dummodo probatio, v. g. Clericatus, nemini præjudicet, aliàs secùs, *num.* 260. Testis unus sufficienter probat, quòd moriturus dederit signa pœnitentiæ, sicque possit absolvi, *num.* 261. Sufficit etiam testis unus, quando agitur de impediendo peccato &c. *num.* 262. Ac in denunciatione inhabilitatis ad Ordines, vel Beneficium obtinendum: Secus, si Beneficium cuipiam jam fuisset collatum, *n.* 263. Creditur dicto unius testis de consensu partium, *n.* 264. Aut quando Testator ita præcepit, *n.* 265. Item ad probandam innocentiam inquisiti, denunciati &c. quod limitatur, *nu.* 266. Idem dicendum in causis, in quibus nullo modo, aut difficulter plures testes haberi possunt, *n.* 267. Sic creditur dicto Interpretis, *ibid.* Et quando agitur de indiciis, seu declaratione mentis disponentis, *n.* 268. Testis unus, attestans in individuo de mente alterius, facit indicium, *ibid.* Testis unus probat concurrente simul famâ, arbitrio tamen Judicis, *nu.* 269. & 404. Vel quando accedit juramentum suppletorium personæ principalis, aut concurrunt alia adminicula, *nu.* 270. Officialis jurati testimonio creditur in his, quæ pertinent ad suum officium, *num.* 271. Idque exemplificatur in Nunzio publico, *num.* 272. Ponderatore publico, *num.* 273. Medico, Architecto, Agrimensore, & similibus, *n.* 274. Statur Notarii publici testimonio de gestis à se ipso, *num.* 275. Testis unus sufficit in probanda verisimili causa ignorantiæ, *num.* 277. Testimonio solius Papæ creditur, quando deponit de facto proprio, *nu.* 278. Idem dicendum de Imperatore, & Rege, *n.* 279. Cardinali asserenti, se esse Legatum Papæ, creditur, *ibid.* Testis unicus sufficit in causis levioribus, *num.* 280. Sicut & ad leviores pœnas delinquentibus imponendas; idque exemplificatur, *n.* 281.

2. Testes singulares, qui & quotuplicis generis sint? *T.* 20. *num.* 282. Testes alii vocantur *Testes contestes*; alii *Testes singulares*: & qui sint? *num.* 282. *& 283.* Testium singularitas potest induci secundùm omnia decem Prædicamenta, *num.* 284. Ea est triplex, *num.* 285. *& seqq.* Regula est, quòd testes singulares non probent, *T.* 20. *num.* 289. *& seqq.* Testes singulares tantùm probant mille, quantum unus, *num.* 289. Regula hæc vel maximè procedit in testibus singularibus, singularitate obstativâ, seu adversativâ, *num.* 291. Nequit illis deferri juramentum in supplementum, *nu.* 293. Melius est habere unum testem, quàm plures singulares singularitate obstativâ, *num.* 293. *& 291. &* 292. Testes singulares singularitate diversificativa, plenè non probant, *num.* 294. Quamvis singuli eorum probent tantùm, quantùm unus, *num.* 294. *&* 295. Sicque ex eorum depositione oritur semiplena probatio, quidquid nonnulli contradicant, *num.* 295. *&* 296.

Testes singulares singularitate adminiculativâ, an probent? *T.* 20. *num.* 297. *& seqq.* Probant in causis civilibus idem factum genericum, seu successivum: & hujus ratio, *num.* 297. *&* 298. Idque declaratur exemplis, *num.* 299. *&* 300. Possessio, jurisdictio, & similia, possunt probari per testes singulares singularitate adminiculativâ, *ibid.* & *num.* 303. Jura indistinctè dicentia, quod testes singulares non probent, procedunt in testibus singularibus singularitate obstativa, & diversificativa, non adminiculativâ, *num.* 301. Solvitur instantia, *num.* 302. *&* 303. Testes singulares singularitate adminiculativa, factum particulare, seu actum specialem, & individuum non probant, *nu.* 304. Et si magna exinde consurgat præsumptio, & aliquando plus quàm semiplena probatio, *nu.* 305. Unde Judex potest moveri ad deferendum juramentum suppletorium, *num.* 306. Imò quandoque ad inducendum credendum, & ferendam sententiam, *ibid.* In causis criminalibus non probant testes singulares singularitate adminiculativâ; & si causent præsumptionem contra Reum &c. *num.* 307. *&* 308. Testes singulares singularitate adminiculativâ probare usuram, tenent non pauci Doctores, *num.* 309. Sententia opposita videtur tenenda, *nu.* 310. Idem dicendum de probatione Hæresis, *num.* 311. Ad probationem sollicitationis pœnitentium in confessionali, admittuntur testes singulares, sed non probant sine aliis præsumptionibus, & indiciis, *num.* 312.

2. Testis contrarius, quis? *T.* 20. *nu.* 313. Testis varius, seu varians, quis? *num* 314. Et quomodo differat à contrario? *n.* 315. Testis vacillans, quis? *n.* 316. Si deponat verè dubitando, fidem non meretur, *num.* 317. Et quid, si deponat titubando, timendo, sudando? *nu.* 318. Judex debet Vacillationem testis, & causam ipsius, in Actis ponere, *num.* 319. Et ad deprehendendam ejusmodi contrarietatem, varietatem, & vacillationem, testes personaliter evocare, *num.* 320. Si testes videantur inter se contrarii, tunc pro possibili debet Judex eorum dicta interpretari, ut non contradicant, &c. *n.* 321. Testium dicta benignè sunt interpretanda, ne perjurii reatu notentur, *ibid.* Testes duo ex una parte producti, & sibi manifestè contradicentes, nihil probant; sed si multi fuerint, valet testimonium plurium concordantium, etsi debilitetur, *nu.* 322. Quid agendum si duo contestes allegent tertium, qui negat se interfuisse, aut aliquid scire? *num.* 323. *Magis credendum est duobus testibus affirmantibus, quam centum negantibus*: idque declaratur, *ibid.* Testibus ex utraque parte productis, & manifestè contrariis, qui sint præferendi? *num.* 324. *&* 325.

Testis sibi ipsi contrarius, nihil probat, *T.* 20. *n.* 326. Nisi forsan incontinenti correxerit prius dictum: nam tunc statur posteriori dicto, *num.* 326. *&* 327. Testis in judicio contraria deponens est competenter puniendus & qualiter? *n.* 328. Nisi per errorem, seu ignorantiam id acciderit, *nu.* 329. Et quid, si unum dixit in judicio, & aliud extra judicium? *ib.* Quando testis in diversis judiciis, vel diversis instantiis ejusdem judicii contraria deponit, statur primæ ejus depositioni juratæ, *nu.* 330. Nisi ex intervallo dictum suum corrigat, allegando errorem lacti, eumque probando, *nu.* 331. Aut nisi posterius dictum judiciale testis illius sit magis verisimile, vel adminiculatum aliis conjecturis, *n.* 332. Fallit etiam in causa Hæresis, *n.* 333. Et quando testis depositit primum dictum sine juramento, & posterius contrarium cum juramento, *nu.* 334. Si testis sub juramento depositit unum in judicio, & contrarium ejus dicat extra judicium, standum est dicto judiciali, nisi contrarium aliunde probetur, *num.* 335. *&* 336. Solvuntur notabiles objectiones contra hoc, *num.* 337. 338. *&* 339. Prima testis depositio jurata judicialis, debilitatur per secundam judicialem contrariam, arbitrio Judicis, *nu.* 340. Idemque dicendum, quando testis extra judicium, respondent contraria dictis in judicio, *n.* 341. Inter testes inter se contrarios, & Instrumenta contraria, est disparitas, *T.* 22. *n.* 323.

Testes de scientia, qui? *T.* 20. *num.* 342. Testes tenentur reddere causam scientiæ, seu testimonii sui, *n.* 343. Testes de credulitate, qui? *n.* 344. Hi prò-

priè non dicuntur testes, *ibid. & nu. seq.* Sententia lata per dicta testium de credulitate, nunquam transit in rem judicatam, *num.* 344. Testes ex auditu auditûs sive Testes de auditu alieno, qui? *n.* 345. Non dicuntur verè, ac propriè testes; & cur? *nu.* 347. Testes de credulitate utrùm sint admittendi, & aliquid probent? *T.* 20. *n* 348. *& seqq.* Regula est, quod testes de credulitate non probent, *num.* 348. Fallit hæc in pluribus casibus: ut, quando credulitas est proxima sensui, *n.* 349. *&* 350. Sive quando testis sufficientem reddit rationem credulitatis suæ, *nu.* 351. Item fallit in iis, quæ sunt difficilis probationis, *n.* 352. Admittuntur quoque testes de credulitate ad probandam hominis innocentiam, *n.* 353. Sicut & in purgatione Canonica, *ibid.* Testes deponentes per verbum *Credo* de iis quæ constituunt in peritia artis, probant: ut Medici, Obstetrices &c. *nu.* 354. Nisi debeant deponere de rebus sensu corporeo perceptibilibus, *ibid.* Testes de credulitate probant contra producentem, *n.* 355. Sicut & confessio de credulitate probat contra confitentem, *nu.* 356. Testis primò deponens de veritate & postea dicens, se illud credere, probat, *n.* 357. Testes de credulitate faciunt indicium efficacissimum; & quando? *n.* 358. Testimonium de credulitate admittitur in omnibus illis casibus, in quibus admittitur testimonium de auditu alieno, *n.* 359.

2. Testes de auditu alieno, sive auditu auditûs, an, & in quibus probent? *T.* 20. *nu.* 360. *& seqq.* Regula est, quòd testimonium de auditu alieno non valeat, *nu.* 360. Etsi fama concurrat; sine aliis tamen adminiculis, *n* 361. Dictum unius facilè sequitur multitudo, *ibid.* Idque vel maximè procedit in delictis, *nu.* 362. Notabilis casus quoad propositum refertur, *num.* 363. Testimonium de auditu proprio quoad res auditu perceptibiles, valet, *nu.* 364. Testes etiam de auditu alieno, probant in pluribus Casibus; nempè in factis antiquis, *num.* 364. *&* 365. Probant etiam contra producentem, *n.* 367. Et quando agitur ad defensionem Rei, *num.* 368. Ac in aliis causis in quibus modica scientia fidem facit, *ibid.* Atque in illis, quæ sunt difficilis probationis, *num.* 369. Testes de auditu alieno faciunt præsumptionem, *num.* 370. Imò accedentibus aliis adminiculis etiam plenam probationem, *num.* 371. Ista procedunt quando illi, à quibus testis audivit, jam sunt mortui, vel saltem longè absentes: aliàs secùs, *n.* 372. Per testes ex auditu alieno olim probabatur consanguinitas, etiam contra valorem matrimonii, *n.* 373. Et quid hodie sit observandum? *n.* 374. *& seqq.*

2. Testes deponentes de fama, quot & quales esse debeant? *T.* 20. *num.* 394. Testes deponentes de fama debent deponere, quòd ita audiverint dici à majori parte populi; & quomodo? *n.* 395. *&* 396. Populi nomine, qui hic intelliguntur? *num.* 396. Testes de fama tenentur exprimere certas personas saltem duas, à quibus audierunt, *n.* 397. Ac reddere causam scientiæ, & dicti sui, *n.* 398.

Testes quando, & qualiter sint producendi? *T.* 20. *num.* 412. *& seqq.* Testes regulariter sunt producendi post litem contestatam, exceptis certis casibus, *num* 412. *&* 413. *&* T. 6. *num.* 14. *& seqq.* Testes sunt producendi tempore per Judicem designando, vel citandi à Judice ad instantiam partis, *T.* 20. *numer.* 414. Testis ultroneus censetur suspectus, & non probat, parte contra eum excipiente, *num.* 415. *&* 417. Si tamen deponat in præsentia partis, valet dictum ejus nemine reclamante, *num.* 416. Productio, & receptio testium, regulariter debet fieri citata parte adversâ; aliàs non probant, *nu.* 418. *&* 419. Debet etiam citatio illa scribi inter Acta judicii, *nu.* 420. in quo sensu

pars adversa debeat audire testes juxta *caput* 2. *de Test.* *nu.* 421. Dantur tamen plures casus, in quibus testes possunt recipi parte altera non citata, *nu.* 422. 423. *& seqq.* Excommunicati potest, qui impedire præsumit productionem testium, T. 20. *n.* 431. 432 *& seq.* 434. *ac seq.* Et quid dicendum de Litteris *mutui compassus*? *n.* 433. *& seq.* 434. Quòd si testes personaliter venire nequeant, concedenda est alteri Judici *Remissoria*; & quando? *num.* 435. *& seqq.* Depositiones testium à Judice Remissoriam accipiente, qualiter transmitti debeant alteri Judici? *num.* 437. *& seq.* 435. Cujus sumptibus testes è longinquo sint producendi? T. 20. *num.* 438. Expensæ testibus de longinquo venientibus debitæ, qualiter sint mensurandæ? *numer.* 439. 441. *& seqq.* Utrum emolumentorum, quibus testis ob absentiam carere debet, ratio sit habenda? *numer.* 443. Testium productiones quot fieri possint? *num.* 445. *& seqq.* An testes semel producti, iterum in eadem causa produci valeant? *num.* 453. *& seq.* Vide suprà ℣. *Productio testium.* Tumor subornationis testium magis urget post publicationem attestationum, quàm antea, *num.* 461.

2. Testis antequam deponat, debet jurare; alioquin non probat, T. 20. *num.* 463. Quinque capitula secundum Glossam sunt juranda per testes; nempe, quòd dicent totam veritatem, *num.* 465. Nullam interferendo falsitatem, *num.* 466. Et quòd dicent veritatem pro utraque parte, *num.* 467. Et quidem omnem veritatem, sive interrogati, sive non, *nu.* 468. Et quòd non pretio, nec amore, nec timore &c. testimonium ferant, *num.* 469. Alii sextò requirunt, quòd testes jurent, secretò tenere dictum suum, *num.* 470. Dantur nihilominùs aliqui casus, in quibus probant testes non jurati, *num.* 471. *& seqq.* Ut, quando Judex super notorio recipit informationes, *num.* 472. Item in probatione consuetudinis populi, *num.* 473. Et generaliter, quando testes recipiuntur pro informatione solius Judicis, *num.* 474. Unde Executor Litterarum Apostolicarum cum clausula, *Si idoneum eum inveneris*, potest recipere informationes à testibus non juratis, *num.* 475. De consuetudine multis in provinciis Personæ Illustres sine juramento testificantur &c. *num.* 477. Consuetudo illa non valet, quâ generaliter omnibus testibus creditur sine juramento, *nu.* 478. Testes sine juramento recepti, licèt non probent, ne quidem semiplenè, faciunt tamen præsumptionem, *num.* 479. Non testimoniis, sed testibus judicandum est, *num.* 477. Testibus, an, & quando possit remitti juramentum, *num.* 480. Quâ formâ juramentum testium sit præstandum? *num.* 488. *& seqq.* Spectato rigore juris, qui non habet manus, nequit testimonium judiciale dicere, *num.* 489. Episcopus receptus in testem, qualiter juret? *num.* 491. Testes priùs debent jurare, quàm deponere; alias non valet testimonium, *num.* 492. *& seq.* 493. Testis debet jurare præsente adversario &c. *num.* 494. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Juramentum testium.*

2. Testium examen, à quo & coram quibus, & ubi sit instituendum? T. 20. *num.* 497. *& seqq.* Testes sunt examinandi ab ipsomet judice; & cur? *num.* 497. Qui tamen ex causa potest examen testium alteri committere, *num.* 498. Testes sunt examinandi secreto, & singillatim, *num.* 499. Et si per hoc non excludatur præsentia Notarii, eorum depositiones conscribentis, *num.* 500. In examine testium super crimine Hæresis, præter Notarium adhibentur aliæ duæ discretæ personæ, *num.* 501. Consultum est, ut idem fiat in aliis casibus multùm arduis, *ibid.* Examinatio testium regulariter fit in loco Judicii, *num.* 502. Quamvis etiam extra judicium, & ubivis locorum fieri possit, *num.* 503. Personæ egregiæ domi suæ examinari debent, *nu.* 504. *& seqq.* Et quæ sint tales Personæ egregiæ? *num.* 505. Idem dicendum de testibus valetudinariis, senibus, fœminis &c. *num* 506. Sacerdotes, aliæque personæ Ecclesiasticæ, si producuntur in testes, coram sæculari Judice non jurant, neque deponunt coram eo, sed coram Episcopo, *num.* 507.

2. Testes de quibus sint interrogandi, seu examinandi? T. 20. *num.* 508. *& seqq.* Testis tenetur reddere causam suæ scientiæ, si interrogetur, *num.* 511. Secus, si non interrogatur, *num* 512. Testes sunt examinandi de singulis circumstantiis; putà de personis, loco & tempore, *num.* 513. De visu & auditu, *num.* 514. De scientia & credulitate &c. *num.* 515. Testes interrogari per suggestionem, quid? *num.* 516. *& seq.* 517. Istud est prohibitum, & vitandum, *num.* 518. Testium interrogationes debent fieri in genere, gradatim descendendo ad magis specialia, *num.* 519. Vide suprà ℣. *Interrogatoria.*

Testes extra articulum deponentes, nullam fidem faciunt, T. 20. *nu.* 536. Materia de testibus multùm est arbitraria, *num.* 546. Testibus quæ exceptiones possint opponi? *n.* 534. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Exceptiones.* Testes, aut dicta eorum, à quo possint, vel non possint reprobari? T. 20. *nu.* 547. *& seqq.* Non potium reprobare testem, quem induxi pro me, nisi nova causa supervenerit, ne quidem in alio Judicio, *nu.* 547. *& seq.* 548. *& seqq.* Possunt tamen reprobare dicta testis à me producti, quando sunt sibi contraria, *num.* 552.

Testes probatorii, reprobatorii, & Testes reprobatorii reprobatoriorum, qui? T. 20. *num.* 553. Testes probatorii possunt reprobari per alios testes reprobatorios, & hi rursus mediantibus aliis, sive per testes reprobatorios reprobatoriorum; sed non ultrà, *nu.* 554. possunt tamen testes reprobatorii reprobatoriorum, reprobari per instrumenta, *n.* 556. Modus in reprobatione testium probatoriorum & reprobatoriorum observandus, in quo consistat? *n.* 557. *& seqq.* Non sufficit dicere in genere, v. g. Quòd testis sit criminosus; sed oportet crimen specificè exprimere; & cur? *n.* 557.

2. Testes authoritate publicâ sunt citandi, vocato etiam adversario, T. 21. *n.* 2. Si testes legitimè citati venire, aut testificari nolint, per Judicem compelli possunt, *n.* 3. *& seqq.* Officium testium est publicum, vel quasi publicum, *n.* 4. Testes non illicò compellendi sunt, sed debet præcedere monitio, *n.* 6. Nisi eorum Testimonium mox à principio sit necessarium, *n.* 7. Testes admoniti, & testificari recusantes, compellendi sunt pro qualitate Fori, *n.* 8. Nempe, de Jure Canonico per censuras Ecclesiasticas, *n.* 9. Et de Jure Civili pignora capiendo, vel mulctam imponendo, *num.* 10. quâ pœnâ puniatur ille, qui subtrahit testes à testificando? T. 21. *n.* 11. *& seqq.* Talis potest excommunicari, *n.* 11. Et punitur pœna extraordinariâ, tanquam contemptor Judicis, *n.* 12. An etiam puniatur pœna falsi? *num.* 13 *& 14.*

Testes continentur appellatione Instrumentorum, T. 21. *nu.* 13. *& 14.* Propriè tamen aliud sunt instrumenta, aliud testes, *num.* 14. Subtrahens adversario instrumenta, vel testes, ex hoc solo causam non perdit, ostendit tamen, quòd iniquam fovest causam, *nu.* 15. *& 16.* Certum est, quòd in causis civilibus testes possint compelli ad testificandum, nisi reperiantur expresè privilegiati, *n.* 17. Utrùm etiam in causis criminalibus cogendi sint testes? *n.* 18. 19. *& seqq.* Testes non sunt cogendi, quando agitur de probando crimine occulto, *num.* 22.

Vel

Vel quando ex tali depositione grave periculum, v. g. capitalis inimicitiæ, imminet testi, *n.* 23. In certis casibus etiam de Jure Canonico, coguntur testes ferre testimonium in causis criminalibus; & quibus? *nu.* 24. 25. *& seqq.* Quænam sint Personæ privilegiatæ, ita ut non possint cogi ad ferendum testimonium? T. 21. *num.* 29. 30. *& seqq.* Utrùm Clericus possit compelli ad ferendum testimonium contra suam Ecclesiam, *num.* 38. *& seqq.* An possit cogi ad testificandum, qui juramento se obstrinxit ad nihil dicendum, *n.* 43. 44. *& seqq.*

2. Testium nomina, qui interfuerint actui, sunt Instrumento publico inscribenda, T. 22. *nu.* 25. Testium tamen subscriptio non requiritur, *nu.* 26. Per testes potest probari, scripturam alicujus manu, vel voluntate esse conscriptum, T. 22. *n.* 162. *& seqq.* Si testes deponant super contractu, seu de contentis in scriptura, tunc sufficiunt duo testes pro ejus probatione, *num.* 164. Bonum est argumentum à Teste ad Notarium publicum; & è contra, T. 22. *n.* 266. Datur tamen aliqua disparitas inter testem, & Notarium, *nu.* 273. Si testis falsitatem circa substantialia adjiciat suo testimonio, dictum ejus reprobatur in totum, *nu.* 278. Secùs si circa accidentalia duntaxat, *n.* 281.

Testes instrumentarii, & extranei, qui? T. 22. *num.* 292. Probatio per testes simpliciter loquendo, est dignior probatione per instrumenta, *num.* 282. *& 283. ac seqq.* Probatio per testes est vera, & naturalis, *num.* 285. Testium depositione potest elidi fides Instrumentorum, *n.* 286. *& seqq.* Testes plenam fidem faciunt, etiam in criminalibus, *n.* 289. Per testes Instrumentarios qualiter possit instrumentum impugnari? *num.* 292. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Instrumenta, quibus modis, & ℣. Instrumentum publicum.* Testium absentia, qualiter probari possit? T. 22. *nu.* 295. Magis creditur duobus testibus affirmantibus quàm mille negantibus; & cur? *num.* 298. Duobus testibus æquivalet Instrumentum; & quomodo? *num.* 312. *& 315.* Testes instrumento inscripti, quando probent? *num.* 316. Valet testimonium testium, qui recordantur celebrati, v. g. contractus, non tamen anni, mensis aut diei, quo is factus est, *num.* 301. Inter testes magis credendum est testibus deponentibus de bonitate, quàm aliter asserentibus, T. 23. *num.* 82. Testis contra quem fit exceptio de crimine, illo probato repellitur à Testimonio, de crimine tamen non punitur, T. 25. *n.* 133.

2. Testificata didicita, quando dicantur? T. 20. *num.* 454. *& seqq.* Non censetur didicisse testificata cui testes revelarunt, quid dixerint, aut dicturi sint, *num.* 455. Secus, quando Judex præelegit partibus testium depositiones, vel quis eas subtraxit, *num.* 456. Post didicita testificata nequit pars super eisdem articulis reproducere priores testes, nec alios producere, & cur? *nu.* 457. Etiamsi didicisset testificata statim post primum, vel secundum productionem testium, *num.* 458. Demptis certis casibus, *num.* 459. In causa appellationis, an post didicita testificata possint priores, vel novi testes produci? *n.* 460. *& seqq.*

3. Testes in Testamento solemni scripto quinam esse possint, & quomodo habere se debeant? Vide *Testamenti solemnis scripti natura, & solemnitas.*

Testes in Testamento privilegiato ad causas pias, T. 26. *n.* 144. *& n.* 152. *ac seqq.*

Testes ad Testamentum militis, rustici, & tempore pestis, quot & quales requirantur? T. 26. *nu.* 16. *& seqq.*

4. Testis unus quando sufficiat ad dissolvenda sponsalia? T. 1. *n.* 315. *& seq.*

Testes ad Matrimonium requisiti quot? & quales esse debeant, ac possint? T. 3. *n.* 102. *& seqq.* Sufficiunt utroriter præsentes, *num* 106. Etiam dolo, & vi detenti, *n.* 108.

Testes in causa Matrimoniali contra illud, quinam esse possint? T. 18. *n.* 14.

Testificari contra Matrimonium possunt, qui accusare illud valent, T. 18. *n.* 14. Subinde potest quis esse simul accusator & testis, *num.* 15. A ferendo testimonio in causa matrimoniali quinam repellantur? *num.* 16.

R. J. Testes non valent nisi rogati, C. II. R. XXXI. *num.* 12.

Testes duo ordinariè sufficiunt, C. II. R. XL. *nu.* 4.

Testis depositio dubia contra producentem, est interpretanda, C. II. R. LVII. *num.* 6.

TESTIMONIUM.

R. J. Testimonium in uno falsum ex toto censetur falsum, C. II. R. XXXVII. *num.* 13.

TEUTONICUS.

3. Teutonici Ordinis origo & initium, T. 31. *n.* 42.

THALMUT.

1. Thalmut Judæorum per Papam jussus fuit comburi, T. 2. *n.* 289. Et cur? *n.* 288.

THEOLOGUS.

1. Theologus an sit præferendus Canonistæ in promotione ad Dignitates Ecclesiasticas? P. *num.* 44. *& seqq.* Sententia S. Joannis Capistrani circa hoc, *num* 46. Quoad officium Vicarii Capitularis, sede vacante, præfertur Canonista Theologo, T. 28. *num.* 73.

THESAURARIUS.

1. Thesaurarius, alio nomine dicitur Sacrista, T. 26. *n.* 4. Et quod ejus officium? *n.* 4 *& 5.*

THESAURUS.

2. Thesaurus in fundo latens non possidetur, donec apprehendatur, T. 12. *num.* 110.

TIMOR.

R. J. Timor Dei alius filialis, alius servilis, C. I. R. VIII.

—servilis alius bonus & utilis, alius purè mundanus & inutilis, *ibid. n.* 2. 3. 4. *& 5.*

—Ex timore servili inutili faciens præceptum nihil meretur, *num.* 6.

TITULUS.

1. Titulus, ut quivis ordinari valeat, quid? T. 11. *nu.* 69. Vocatur à nonnullis Titulus sustentationis, *ibid.* Requiritur ad Ordines sacros, non verò ad minores, *n.* 69. *& 70.* Titulus est triplex, I. Beneficii Ecclesiastici, *num.* 71. II. Patrimonii; an tale possit alienari? *n.* 72. III. Paupertatis, seu Professionis Religiosæ, *n.* 73. Nequeunt ordinari ad hunc Titulum Religiosi non Professi, aut qui ad certum duntaxat tempus sunt professi, *nu.* 74. Et quid de Religiosis Societatis Jesu? *n.* 75 Quid considendum de Titulo mensæ? *n.* 76. Quæ sit pœna Ordinantis aliquem, & Ordinati, absque competenti Titulo sustentationis? *num.* 191. *& 192. & seqq.* Ordinatus scienter sine Titulo olim erat suspensus, sed non hodie, *n.* 197. *& seqq.* Dummodo solus Ordinatus non fuerit in culpa, fingendo Titulum, quem non habuit, *num.* 198. *& 199.* Notabilis objectio, ejusque solutio, *num.* 200. *& seqq.*

2. Titulus justus, an, & cur requiratur ad præscriptionem? T. 26. num. 120. 121. 125. & 143. Vide suprà ℣. *Præscriptio immemorialis.* Titulus ejusmodi, quid? nu. 127. Et quotuplex sit? nu. 128. Titulus *Pro soluto*, & Titulus *Pro suo*, dicuntur generales; alii speciales, n. 129. Titulus *Pro hærede*, quando sufficiat ad præscriptionem? T. 26. n. 131. & seqq. Vide suprà ℣. *Præscriptio per defunctum.* An ad omnem prorsus præscriptionem requiratur Titulus? n. 142. & seqq. Possessio temporis immemorialis est instar tituli, imo melior titulus de toto mundo, num. 144.

TONSURA.

1. Tonsura prima requiritur ad quodlibet Beneficium obtinendum, T. 6. num. 219. Tonsura prima an sit Ordo proprie dictus, T. 11. n. 10. & seqq. Ponitur sententia negativa Theologorum, num. 11. & seqq. Effectus primæ Tonsuræ, quales? num. 14. Prima Tonsura dicitur Ordo clericalis, late accipiendo nomen ordinis, juxta Theologos? n. 15 Refertur sententia Canonistarum tenentium, quòd prima Tonsura sit Ordo proprie dictus, num. 16. & seq. Prima Tonsura imprimit characterem, nu. 20. Requirit certam materiam, & formam; & qualem? nu. 20. Ac de necessitate præcepti prærequirit characterem Confirmationis, nu. 21. Sententiæ Canonistarum non obstat Concilium Tridentinum; & cur? nu. 22. Prima Tonsura juxta Canones obtinet nomen Ordinis, num. 23. Idipsum supponit Rota Romana, n. 25. Inferuntur Corollaria, n. 27. & 24. Quid tenendum pro foro externo? n. 25. Tonsura prima, quando & ubi conferri possit? n. 30.
3. Tonsura Clericorum. Vide *Clericorum obligatio deferendi habitum.*

TORNEAMENTUM.

5. Torneamenta quid & quotuplicia? T. 13. num. 2. & seqq. Quæ sunt cum periculo vitæ, sunt prohibita sub pœnis homicidii, num. 5. & seqq. Fieri solita sine periculo vitæ, sunt licita Laicis, nu. 8. Non item Clericis, n. 9.
R. J. Torneamento mortuus privatur Ecclesiastica sepultura, C. II. R. LIII. num. 11.

TORTURA.

1. Tortura. Ad torturam non est sufficiens indicium, nominatio socii criminis facta per Reum de se confessum, T. 18. nu. 113. Confessio per torturam expressa, ut præjudicet confitenti, quæ requirantur? T. 18. num. 137. & seq. Indicia legitima, seu ad torturam sufficientia, quæ? nu. 139. & seqq. Vide suprà ℣. *indicia.* Tortura non est infligenda ante affignatas Reo defensiones cum copia indiciorum &c. nu. 143. Utrùm ad torturam sufficiant indicia, quæ sunt minus, quàm semiplena probatio? num. 144. Ad torturam regulariter non est deveniendum, nisi in subsidium, seu quando delictum aliter probari non potest, nu. 145. Fallit hoc in nonnullis casibus, num. 146. Ut confessio facta in tortura probet, requiritur quòd tortus persistat in confessione, num. 147. Tortus qualiter censeatur persistere in confessione? n. 148.
5. Tortura an, quando, & quomodo fieri possit, ac debeat in processu criminali Regularium? T. 1. nu. 472. & seq. Apud nos sine consilio, & consensu Diffinitorii, vel proborum, ac peritorum, illa fieri non potest, *ibid.* Oblatæ defensiones, & earum impugnationes prius Diffinitorio communicari debent, num. 473. Confessus jam, vel convictus de aliquo crimine ratione illius nequit torqueri, num. 474. Quinam torqueri valeant? *ibid.* Modus torquendi, nu. 475. Ante torturam sit decretum, & quale? n. 476. Sub tortura notantur omnes actus, & gestus Rei, num. 477. Confessio in tortura facta ut probet, debet altera die in banco Juris ratificari: & quomodo? n. 480. Ratificatione facta datur Patrono copia examinis cum termino respondendi, n 481. Si expediens videtur, communicatur etiam Patroni defensio Actori, vel Advocato fiscali: horum praxis, n. 482.
R. J. Torturæ usus debitè servatus approbatur, C. I. R. VI. num. 3.
—à tortura non est inchoandus processus, *ibid. numer.* 2.
—ad debitum torturæ modum, quænam requirantur, *ibid.* à n. 5. usque 11.
—à torturâ quinam sint immunes? *ibid.* n. 8.
—contra judicem non servato juris ordine ad torturam procedentem, datur appellatio, & actio injuriarum perpetua, *ibid.*

TOTUM.

R. J. Totum quod juris est in toto, idem etiam est in qualibet parte ipsius, C. II. R. LXVI. n. 4.
—in toto pars continetur, C. II. R. LXXX. num. 1. &c.

TRADITIO.

1. Traditiones qua ratione differant à consuetudine? T. 4 num. 22.
2. Traditio habetur ex significatione rei, T. 12. num. 135. Et quid dicendum de dolio vini signato? nu. 158. Quando opponitur custodia rei venditore consentiente, censetur res illa tradita, n. 137.
R. J. Traditio rei venditæ, vel donatæ quid operetur? C. II. R. LIV. num. 2.

TRANSACTIO.

1. Transactio ex falsis instrumentis inita, solùm retractatur quoad capitula, quæ inde composita sunt, non quoad alia; T. 3. nu. 171. & 181. Transactio quas conventiones complectatur? T. 35. n. 8. Pactum continet sub se Transactiones, n. 9.
Transactio largè, & propriè accepta, quid? T. 36. nu 2. & 3. Non valet, nisi sit de re dubia; idque declaratur, nu. 4. Neque valet super sententiâ jam latâ, exceptis certis casibus, n. 5. & 6. Transactio est pactio quædam, n. 7. Atque contractus onerosus, & innominatus, nu. 8. & 9. In ea non habet locum pœnitentia, nu 10. Ad Transactionem tria requiruntur, & quæ? num. 11. & seqq. Quomodo differat à pacto gratuito, & amicabili compositione? num. 14.
Transactio, de quibus generatim fieri possit? T. 36. nu. 15. & seqq. Est lubris, nu. 17. Nequit fieri, nisi super re dubia, nu. 18. Super matrimonio non potest fieri transactio, quando per eam aliquid fieret contra vinculum matrimonii: aliàs secùs, num. 19. & 20. In sponsalibus de futuro valet transactio, n. 21. An sit licitum transigere super relictis in testamento, vel Codicillo? nu. 22. & seq. Et an valeat transactio super alimentis in ultima voluntate relictis? n. 25. & seqq. Aut de alimentis præteritis, vel non mortis causâ donatis? num. 28. & 29. De Jure Civili licitum est transigere de quolibet crimine capitali, & sanguinem suum quoquo modo redimere, n. 30. Excepto adulterio, n. 31. De criminibus verò non capitalibus transigere non licet, num. 32. Nisi super crimine Falsi, n. 33. An etiam spectato Jure Canonico, licitum sit transigere super crimine, n. 34. & 35.
1. Transactio super Beneficio Ecclesiastico, dato ac retento aliquo temporali, nequit fieri, T. 36. numer. 36. Si datur spirituale pro spirituali, tunc in spiritualibus locum habet transactio, num. 37. Loquendo de re spirituali quoad ejus proprietatem, n. 38. Secùs, ubi agitur de Beneficio Ecclesiastico quoad titulum, nu. 39. Transactio super spirituali subjectione, an valeat? num. 43. Quod si superior gratis eximat Ecclesiam reservatâ in signum subjectionis annuâ pensione? num. 44. Transactio super annexis spirituali, v. g. super Jure patronatûs, non valet, si fiat interveniente temporali, n. 45.
Transactionis effectus, qui? T. 36. num. 46. & seqq. Primarius ejus effectus est, imponere finem litibus, num. 46. Per eam tolluntur omnes actiones, obligationes, probationes, instrumenta & jura in contrarium militantia, num. 47. Nequit invita altera parte revocari ob Rescriptum Principis, num. 48. Vel ex prætextu instrumentorum de novo repertorum, *ibid.* Extenditur ad connexa & accessoria, imò, & ad ignota; & quando? num. 49. Alius Transactionis effectus est, parere exceptionem litis finitæ, nu. 50. Solvitur instantia, nu. 51. Transactio an possit rescindi ob læsionem ultra dimidium, nu. 52. & seqq. Si Ecclesia, vel Minor in transactione graviter lædatur, potest petere restitutionem in integrum, num. 53. Graviter lædens alterum in transactione, tenetur in Foro conscientiæ ad restitutionem; & in foro externo datur actio de dolo, ac rescinditur transactio, &c. num. 54. & 55. Probabilius est, quod transactio etiam bonâ fide hinc inde celebrata rescindi possit ob læsionem ultra dimidium, n. 56. & seqq. Transactio est species alienationis, nec potest fieri de rebus Ecclesiæ immobilibus, aut pretiosis absque solemnitatibus juris, num. 62. Transactio per Prælatum, vel Rectorem Ecclesiæ facta sine consensu superioris, non obligat successorem, sed solum, transigentem, n. 63. Secùs si fuerit confirmata ex certa scientia per Sedem Apostolicam, n. 64.
R. J. Transactio generalis extendit se etiam ad incognita & ignorata, C. II. R. LXXXI. n. 7.

TRANSITUS.

3. Transitus de una Religione ad aliam de facto paucis licitus est, T. 31. num. 260. Quamvis de Jure communi valeat, nu. 261. Si sit ex bono fine, nu. 262. Ad Religionem strictiorem, num. 63. sive ex Regula, sive ex statutis talem, num. 264. A Religione S. Francisci ad nullam aliam transire licet, num. 265. Ut Transitus aliàs licitus sit, debet fieri sine infamia & detrimento Religionis deferendæ, num. 266. Et cum petita licentia superioris prioris, num. 267. Quæ licentia, si indiscretè negatur, non impedit Transitum, n. 268. Practica instructio circa modum petendi licentiam, num. 269. & seq. Superior sine licentia Papæ ad nullam aliam transire potest, nu. 271. Ut transitus ritè fiat, debet priùs constare, quod Religio strictior, Transeuntem recipere velit, num. 272. Et Transiens exhibeat Dimissorias, n. 273. Regulariter non expedit ab una Religione ad aliam transire, num. 274. Causæ ob quas expedit à minus strictâ ad strictiorem transire, num. 276. & seq.

TRANSLATIO.

1. Translatio, quid? T. 7. nu. 2. Translatio Episcopi à quo fieri possit? num. 2. & 3. Effectus translationis Episcopi, quales? num. 12. Vide suprà ℣. *Episcopi translatio.*

TRANSUBSTANTIATIO.

1. Transubstantiatio, hæc vox in Generali Concilio primùm adinventa fuit, T. 1. nu. 133. Idque convenienter, num. 134.

TRANSUMPTUM.

2. Transumpta originalium Instrumentorum, quam vim probandi habeant? T. 22. n. 59. & seqq. Vide suprà ℣. *Exemplaria.*

TREBELLIANICA.

3. Trebellianica. Vide *Falcidia.*

TREUGA.

1. Treuga, quid? T. 34. nu. 6. Treugæ vocabulum, quale? nu. 7. An differat ab indutiis? *ibid.* Treuga est duplex, num. 8. Nempe conventionalis, & Canonica seu Legalis, nu. 9. & 10. Treugæ canonicæ, cur fuerint statutæ? nu. 11. An sint usu receptæ? nu. 13. & 10. Si facto publico per hostem violatur Treuga, illico altera pars potest arma resumere, nu. 17. Secùs, si ea violetur facto duntaxat privato, num. 18. Tunc enim satisfactio priùs petenda est, num. 19. & 17.

TRIBUTUM.

2. Tributum de agris solvunt Ecclesiæ, & Clerici, T. 2. num. 226. & 227.
3. Tributum quid, & quotuplex? T. 49. num. 38. A quo, & ob quam causam imponi possit? nu. 40. & seqq. Quandonam obligent in conscientia? num. 43. & seqq.
Tributum solvere est signum subjectionis, T. 49. nu. 230. & num. 242. A præstandis Tributis immunes sunt Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, bonaque earum, n. 237. Tam ordinariis, nu. 238. quam extraordinariis, num. 253.

TRIDENTINUM.

5. Tridentinum Concilium an, & qualia revocarit Regularium privilegia? T. 33. num. 135.

TRIENNALIS.

3. *Triennalis* Regula non excludit Ordinarium inquirentem de Beneficii Titulo, T. 5. n. 349.
5. De Triennali Regula an, & quando in casu Beneficii simoniacè accepti locum habeat? T. 3. n. 329.

TRINITAS.

1. Trinitatis sanctissimæ nomine, quid intelligatur? T. 1. num. 5. Trinitatis vocabulum à tempore Apostolorum usitatum, num. 6. Mysterium SS. Trinitatis explicatur à Concilio Generali *in c. firmiter, de Summ. Trinit.* num. 7. & seqq. A tota Trinitate Christus JEsus est communiter incarnatus, nu. 13. & seqq. Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, num. 14. & seqq. Disparitas inter opera SS. Trinitatis ad extra, & Incarnationem Verbi, num. 18. In Divinis datur vera & realis unitas quoad essentiam, nu. 10. Nec tamen hinc sequitur quaternitas, *ibid.* num. 8. & 9.

TURPIS, TURPITUDO.

2. Turpitudinem propriam detegere nemo debet cogi; & quomodo istud sit intelligendum? T. 18. n. 165. & 204 Turpitudinem propriam allegans, non auditur: & quomodo? T. 24. n. 72.
3. Turpis persona, quæ dicatur? T. 26. n. 418.
3. Turpitudinem propriam alleganti non creditur, T. 13. num. 60.
4 Turpitudinem propriam allegans, non est audiendus, T. 1. n. 8.
R. J. Turpis rei pactum non valet, C. II. R. LXXXV. num. 6.

4. Turpiùs ejicitur, quam non admittitur hospes, T. 1. *num.* 224.

TUTOR.

R. J. Tutor cui licet vendere rem pupillarem, non tamen potest eam oppignorare, C. II. R. LIII. *num.* 16.

V.

VACATIO, VACARE.

1. VAcatio Beneficii per mortem, & Vacatio per renunciationem, sunt diversa, T. 3. *nu.* 168. Vacatio Beneficii durat usque ad confirmationem novi Prælati, T. 6. *n.* 33.
3. Vacare Beneficium, & vacatio ejusdem apud sedem, vel in Curia quid? Et quid Juris de ea? T. 5. *n.* 433. *& seqq.*
Vacatio Beneficiorum. Vide *Beneficiorum Vacatio.* Potest fieri, & intelligi multipliciter, T. 8. *num.* 2. *& seqq.*
Vacatio sedis. Vide *Sedes Vacans.*

VAGABUNDUS.

2. Vagabundi, qui? T. 2. *n.* 44. Vagabundus an sit, qui pergit ad locum, in quo domicilium elt collocaturus? *n.* 45. Vagabundi fortiuntur Forum, ubi reperiuntur, *num.* 46.

VAGUS.

4. Vagi qui sint? T. 3. *n.* 96. *& seqq.*
Vagorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium quis sit? T. 3. *num.* 88. *& seqq.* Sine licentia Ordinarii validè, non tamen licitè vagorum Matrimonio assistit Parochus, *num.* 92. *& seq.* Milites quando censeantur vagi ad propositum? *num.* 94.

VARIARE.

3. Variare quomodo, & quoties possit Patronus Laicus? T. 38. *n.* 57. *& seqq.*

VAS.

R. J. Vasa sacra tangere quando liceat? C. I. R. VII. *num.* 10.

VASALLUS.

3. Vasallus ratione Feudi quas obligationes & Jura habeat? T. 20. *num.* 110. *& seqq.* Quando amittat Feudum? *n.* 130. *& seq.*

VECTIGAL.

3. Vectigal quid? T. 39. *n.* 39. Solus Princeps imponit, *n.* 40. Et ex qua causa? *n.* 41. An, & quando obliget in conscientia? *num.* 43. *& seqq.* Ab eo solvendo quandonam eximantur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ? T. 49. *n.* 248. *& seqq.*
R. J. Vectigalia recipiens debet reparare vias, &c. C. II. R. LV. *num.* 14.

VEL.

3. *Vel* dictionis natura est, quòd ponatur inter diversa, T. 5. *n.* 409.
Vel dictio subinde sumitur pro *Et*, T. 38. *n.* 5.
R. J. *Vel* quando sit dictio copulativa? C. II. R. LXX. *num.* 19.

VENATIO.

5. Venatio, quid & quotuplex? item quæ licita, vel illicita? T. 24. *nu.* 2. *& seqq.* Sylvatica quieta, & moderata raro facta etiam Clericis est licita, *nu.* 5. Non verò tumultuosa & clamorosa, nec moderata nimis frequenter facta, *num.* 6. Et quare? *num.* 7. Sententiæ Patrum contra venationem, *num.* 8. Pœnæ Clerici Venatoris, *nu.* 9. Sunt hodie abrogatæ, *num.* 10.
Venationem exercentes Clerici non sunt Irregulares, T. 12. *num.* 201.

VENDERE, VENDITOR.

5. Vendere rem pluris justò pretiò an sit usura? T. 19. *n.* 97. *& seqq.*
R. J. Venditor non tenetur vitium notum rei venditæ insinuare, C. II. R. XXXI *n.* 5.
—nec tenetur ad evictionem nisi ab emptore laudatus, C. II. R. XXXI. *n.* 14.

VENIA.

R. J. Venia peccati, ℣. *Peccatum.*
R. J. Veniæ facilitas est incentivum peccandi, C. I. R. II. *num.* 7.

VERBUM.

1. Verba sunt interpretanda, ut aliquid operentur, P. *num.* 114. Verborum superfluitas in Jure est vitanda, *nu.* 113. *& seqq.* Argumentum à superfluitate vitanda, est fortissimum in Jure, *num.* 115. Verba debent potiùs impropriari, quàm quod sint superflua, *num.* 116. Dummodò inde non sequatur aliquid absurdum, vel iniquum, *num.* 117. *& 123.* Dantur tamen casus, in quibus vel superfluitas verborum non censetur intervenire, vel toleratur; & quando? *n.* 118. *& seqq.*
Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, T. 2. *num.* 384. *& 385.* Verba Statuti an debeant impropriari, ut reducantur ad Jus commune? *num.* 385. Interpretatio, potiùs menti, quàm verbis legis convenire debet, *num.* 386. *& seqq.* Non tamen est recedendum à verbis, nisi manifestum sit, aliud sensisse disponentem, *num.* 389. Verba sunt intelligenda secundùm propriam significationem, nisi aliud suadeat subjecta materia, *num.* 390. Duplex verborum proprietas, naturalis & civilis, *num.* 391. Verba sunt improprianda, quando hoc suadet subjecta materia, *num.* 392. Vel natura actûs, sive contractus, *num.* 393. Verba ita sunt intelligenda, ut res, de qua agitur, potius valeat, quàm pereat, *nu* 394. Etiam verba impropriando, si opus fuerit, *num.* 395. Et ne sequatur absurdum, neve verba remaneant superflua, *num.* 396. Verba generalia generaliter sunt intelligenda, *num.* 398. Nisi per aliud distinguatur, *num.* 399. Verba legis pœnalis, aut odiosæ, si sunt clara, debent servari, *cit.* T. 2. *num.* 428. Verba legis pœnalis debent intelligi cum effectu; nisi sint casus excepti, *num.* 433. *&* 434. Verba in Rescripto, quando sunt clara, intelliguntur secundùm propriam significationem, T. 3. *num.* 119. Verba sunt sic intelligenda, ut res de qua agitur, magis valeat, quàm pereat, *cit.* T. 3. *num.* 196.
2. Verba narrativa, & enuntiativa, quæ? T. 19. *nu.* 103. Quam vim probandi habeant verba narrativa Litterarum Apostolicarum? *num.* 103. 104. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Papæ verba narrativa.* Quid dicendum de verbis narrativis Imperatoris, Regis &c.? *n.* 112. Verba testium benignè sunt interpretanda, ne perjurii reatu notentur, T. 20. *num.* 321.
3. Verba Legis in propria significatione accipienda sunt, T. 49. *n.* 117.
4. Verba intelligenda sunt juxta mentem proferentis, T. 1. *n.* 27. Et juxta sensum communem loquendi, *num.* 29.
Verba varia, quibus contrahuntur, & non contrahuntur sponsalia, T. 1. *n.* 32. *& seqq.*

Verba

Verba clara non admittunt interpretationem. Vide *Clara.*
5. Verborum significatio quomodo intelligenda? T. 40. *n.* 1. *& seqq.* Servandæ sunt inter alias Regulæ sequentes I. Verba sunt intelligenda cum effectu, ut aliquid operentur, *n.* 2. II. Verba sunt intelligenda secundùm subjectam materiam, *num.* 3. III. Verba sunt intelligenda, ut excludatur delictum, *num.* 4. IV. Verba clara non admittunt interpretationem, *n.* 5. V. Verba sunt intelligenda, ut non derogetur quæsito Juri Tertii, *num.* 6. VI. Verba sunt intelligenda, ut evitetur absurdum, *nu.* 7 VII. Verba sunt intelligenda, ut evitetur contradictio, vel correctio, *n.* 8. VIII. Verba sequentia accipiunt interpretationem à præcedentibus, & è contra, *num.* 9. De aliis Regulis remissivè, *num.* 10.

VERBERATIO.

4. Verberatio conjugis an, & quando præbeat causam divortii? T. 19. *num.* 38. *& seqq.* Ex justa causa potest vir uxorem leviter verberare, non item graviter, *num.* 39. Verberatio gravis, & crudelis tractatio quæ? *num.* 44.

VERIFICARI.

4. Verificari quo tempore debeant preces & causa in supplicatione oblata pro dispensatione? A. *nu.* 217. *& seqq.*

VERISIMILE, VERISIMILITUDO.

R. J. Verisimilius quid dicatur? C. II. R. XLV. *n.* 2.
R. J. Verisimilitudo habetur pro veritate, C. II. R. XLV. *num.* 3. 9.

VERITAS.

3. Veritas requirit adminicula Legis, T. 26. *nu.* 128.
R. J. Veritas non est omittenda propter scandalum vitandum, C. II. R. III. *num.* 3.

VERO.

3. *Verò* dictio est adversativa præcedentium in Jure & facto, T. 5. *num.* 555.

VESTIS.

1. Vestes sacerdotales non itecum sunt benedicendæ, neque Altaria reconsecranda, in quibus schismatici &c. celebrarunt, T. 16. *num.* 30.
3. Vestis talaris quid? T. 1. *num.* 97. Virgata, & partita quæ? *num.* 108.

VETITUM.

4. Vetitum seu interdictum Ecclesiæ quatenus impedimentum quid? & quomodo obliget? T. 16. *nu.* 3. *& seqq.* Non annullat Matrimonium, *n.* 8. Nisi apponatur clausula irritans, *num.* 10.

VEXATIO.

5. Vexatio quotuplex & cujus redemptio excusset à Simonia? T. 3. *num.* 308. *& seqq.*

VIA.

2. Via ut est servitus rustica, quid? T. 26. *num.* 99.

VICARIUS, VICARIA, VICARIATUS.

1. Vicarius generatim, quis? T. 28. *num.* 2. Vicario est obediendum, & deferendum, tanquam illi, cujus vices gerit, *num.* 3. Vicarius locum habet non solùm in negotiis civilibus, sed etiam Ecclesiasticis, *num.* 4. *&* 5. Solvitur instantia, *n.* 6. *&* 7.
Anaclasi Reiffenstuel Repertorium.
Vicariorum divisio, quæ? *num.* 8. *& seq.* Vicarii in Divinis, qui? *num.* 9. Presbyteri illi, qui loco principalis Rectoris deserviunt Ecclesiæ, propriè dicuntur Vicarii, non Parochi, *n.* 10. Vicarii jurisdictionis, qui? *n.* 11. Vicarius quomodo differat à Judice delegato? T. 29. *n.* 28. & T. 28. *n.* 17.
Vicarii Episcoporum dantur triplicis generis, T. 28. *num.* 12. Vicarii nati, seu legitimi Episcoporum, qui? *nu.* 13. Vicarii dati, seu constituti Generales ipsorum, & Vicarii Foranei, qui? *num.* 14. *&* 15. Vicarius Generalis Episcopi, quis? *num.* 16. Inter Vicarium Generalem, & Foraneum Episcopi multiplex datur differentia, *nu.* 18. *& seqq.* A Vicario Generali non appellatur ad Episcopum, bene tamen à Foraneo, *ibid.* Ille potest esse Delegatus Papæ, non hic, *num.* 19. Vicarius Generalis Episcopi habet dignitatem, imò (spectato jure communi) præcedit Canonicos Cathedrales: secus est in Foraneo, *num.* 20. Iste non est Ordinarius, bene è tamen ille, *num.* 21. Vicarii Foranei jurisdictio est delegata, *ibid.*
Vicarii alii sunt perpetui, alii temporales, T. 28. *num.* 22. Vicarii perpetui, qui? *num.* 23. Tales habent titulum in Beneficio, sicque nequeunt removeri, *num.* 24. Vicarii temporales qui, & cur sic appellentur? *num.* 25. Vicarii perpetui institutio ad quem pertineat? *num.* 26. Quando quibusque de causis institui possit, & soleat? *num.* 26. *&* 27. *ac seqq.* Recensentur casus, in quibus nequit institui Vicarius perpetuus, *num.* 28. Is acquirit jus in re, verumque titulum in Beneficio, *num.* 30. Et habens Vicariam perpetuam, censetur Beneficiatus, *num.* 31. Quæ à Jure statuta sunt de Ecclesiis curatis, locum habent in Vicariis perpetuis, *num.* 32. Idque declaratur singillatim, *num.* 33. 34. *&* 35. Titulus Vicarii perpetui in Beneficio qualis, *num.* 36. Congrua portio de fructibus Beneficii, qua ratione ei debeat assignari? *n.* 37. *& seqq.* Quid circa eam statuerit B. Pius V. in Bulla *ad Exequendum*? *n.* 38. Portio illa fructuum nequit Vicario perpetuo postea minui, simulque hic cum ea licet sit tenuis, debet esse contentus, *n.* 39.
Vicarius perpetuus Ecclesiæ habet curam animarum in actu, Rector principalis in habitu, T. 28. *num.* 40. Vicarius perpetuus propriè non dicitur Rector Ecclesiæ, *nu.* 41. *& nu.* 10. Tamen penes eum est exercitium curæ, non penes Rectorem Ecclesiæ, *num.* 42. Unde Rector principalis eo invito nequit curam animarum in illa Ecclesia exercere, *ibid.* Quæ nihilominus circa talem Ecclesiam agenda pertinent ad Rectorem principalem? *cit. num.* 42. Rectore principali mortuo, non expirat officium Vicarii perpetui, *nu.* 43. Solvitur instantia, *ibid.* In Vicarium, præsertim perpetuum, quandoque transfertur tota cura, *n.* 44. Vicarius perpetuus Ecclesiæ Parochialis tenetur intra annum promoveri ad sacerdotium ad instar verorum Parochorum, *n.* 34. & T. 14 *n.* 30. Vide suprà ℣. *Parochus.*
1. Vicarii temporales propriè non sunt Beneficiarii; T. 28. *n.* 45. *& seqq.* Habentque se ad instar Mercenariorum, *num.* 46. Generatim loquendo causa excusans Clericum à personali Servitio, sufficit ad constituendum Vicarium temporalem, *num.* 47. *& seqq.* Vicariorum temporalium nominatio, & approbatio, ad quem pertineat? *nu.* 51. Num ad modicum tempus possit Parochus constituere talem Vicarium absque licentia Episcopi? *num.* 52.
Vicarii Generalis nomine, quis intelligatur? T. 28. *nu.* 58. Inter Vicarium Generalem, & Officialem Episcopi, an sit discrimen? *num.* 59 *& seqq.* Officialis Episcopi, in Jure vocatur etiam Vicarius Generalis, *n.* 61. Officialis in Italia, dicitur apud nos

4. Turpiùs ejicitur, quam non admittitur hospes, T. 1. *num.* 224.

TUTOR.

R. J. Tutor cui licet vendere rem pupillarem, non tamen potest eam oppignorare, C. II. R. LIII. *num.* 16.

V.

VACATIO, VACARE.

1. VAcatio Beneficii per mortem, & Vacatio per renunciationem, sunt diversa, T. 3. *nu.* 168. Vacatio Beneficii durat usque ad confirmationem novi Prælati, T. 6. *n.* 33.
3. Vacare Beneficium, & vacatio ejusdem apud sedem, vel in Curia quid? Et quid Juris de ea? T. 5. *n.* 433. *& seqq.*
Vacatio Beneficiorum. Vide *Beneficiorum Vacatio.* Potest fieri, & intelligi multipliciter, T. 8. *num.* 2. *& seqq.*
Vacatio sedis. Vide *Sedes Vacans.*

VAGABUNDUS.

2. Vagabundi, qui? T. 2. *n.* 44. Vagabundus an sit, qui pergit ad locum, in quo domicilium elt collocaturus? *n.* 45. Vagabundi fortiuntur Forum, ubi reperiuntur, *num.* 46.

VAGUS.

4. Vagi qui sint? T. 3. *n.* 96. *& seqq.*
Vagorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium quis sit? T. 3. *num.* 88. *& seqq.* Sine licentia Ordinarii validè, non tamen licitè vagorum Matrimonio assistit Parochus, *num.* 92. *& seq.* Milites quando censeantur vagi ad propositum? *num.* 94.

VARIARE.

3. Variare quomodo, & quoties possit Patronus Laicus? T. 38. *n.* 57. *& seqq.*

VAS.

R. J. Vasa sacra tangere quando liceat? C. I. R. VII. *num.* 10.

VASALLUS.

3. Vasallus ratione Feudi quas obligationes & Jura habeat? T. 20. *num.* 110. *& seqq.* Quando amittat Feudum? *n.* 130. *& seq.*

VECTIGAL.

3. Vectigal quid? T. 39. *n.* 39. Solus Princeps imponit, *n.* 40. Et ex qua causa? *n.* 41. An, & quando obliget in conscientia? *num.* 43. *& seqq.* Ab eo solvendo quandonam eximantur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ? T. 49. *n.* 248. *& seqq.*
R. J. Vectigalia recipiens debet reparare vias, &c. C. II. R. LV. *num.* 14.

VEL.

3. *Vel* dictionis natura est, quòd ponatur inter diversa, T. 5. *n.* 409.
Vel dictio subinde sumitur pro *Et*, T. 38. *n.* 5.
R. J. *Vel* quando sit dictio copulativa? C. II. R. LXX. *num.* 19.

VENATIO.

5. Venatio, quid & quotuplex? item quæ licita, vel illicita? T. 24. *nu.* 2. *& seqq.* Sylvatica quieta, & moderata raro facta etiam Clericis est licita, *nu.* 5. Non verò tumultuosa & clamorosa, nec moderata nimis frequenter facta, *num.* 6. Et quare? *num.* 7. Sententiæ Patrum contra venationem, *num.* 8. Pœnæ Clerici Venatoris, *nu.* 9. Sunt hodie abrogatæ, *num.* 10.
Venationem exercentes Clerici non sunt Irregulares, T. 12. *num.* 201.

VENDERE, VENDITOR.

5. Vendere rem pluris justò pretiò an sit usura? T. 19. *n.* 97. *& seqq.*
R. J. Venditor non tenetur vitium notum rei venditæ insinuare, C. II. R. XXXI *n.* 5.
—nec tenetur ad evictionem nisi ab emptore laudatus, C. II. R. XXXI. *n.* 14.

VENIA.

R. J. Venia peccati, ℣. *Peccatum.*
R. J. Veniæ facilitas est incentivum peccandi, C. I. R. II. *num.* 7.

VERBUM.

1. Verba sunt interpretanda, ut aliquid operentur, P. *num.* 114. Verborum superfluitas in Jure est vitanda, *nu.* 113. *& seqq.* Argumentum à superfluitate vitanda, est fortissimum in Jure, *num.* 115. Verba debent potiùs impropriari, quàm quod sint superflua, *num.* 116. Dummodò inde non sequatur aliquid absurdum, vel iniquum, *num.* 117. *& 123.* Dantur tamen casus, in quibus vel superfluitas verborum non censetur intervenire, vel toleratur; & quando? *n.* 118. *& seqq.*
Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, T. 2. *num.* 384. *& 385.* Verba Statuti an debeant impropriari, ut reducantur ad Jus commune? *num.* 385. Interpretatio, potiùs menti, quàm verbis legis convenire debet, *num.* 386. *& seqq.* Non tamen est recedendum à verbis, nisi manifestum sit, aliud sensisse disponentem, *num.* 389. Verba sunt intelligenda secundùm propriam significationem, nisi aliud suadeat subjecta materia, *num.* 390. Duplex verborum proprietas, naturalis & civilis, *num.* 391. Verba sunt improprianda, quando hoc suadet subjecta materia, *num.* 392. Vel natura actûs, sive contractus, *num.* 393. Verba ita sunt intelligenda, ut res, de qua agitur, potius valeat, quàm pereat, *nu* 394. Etiam verba impropriando, si opus fuerit, *num.* 395. Et ne sequatur absurdum, neve verba remaneant superflua, *num.* 396. Verba generalia generaliter sunt intelligenda, *num.* 398. Nisi per aliud distinguatur, *num.* 399. Verba legis pœnalis, aut odiosæ, si sunt clara, debent servari, *cit.* T. 2. *num.* 428. Verba legis pœnalis debent intelligi cum effectu; nisi sint casus excepti, *num.* 433. *&* 434. Verba in Rescripto, quando sunt clara, intelliguntur secundùm propriam significationem, T. 3. *num.* 119. Verba sunt sic intelligenda, ut res de qua agitur, magis valeat, quàm pereat, *cit.* T. 3. *num.* 196.
2. Verba narrativa, & enuntiativa, quæ? T. 19. *nu.* 103. Quam vim probandi habeant verba narrativa Litterarum Apostolicarum? *num.* 103. 104. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Papæ verba narrativa.* Quid dicendum de verbis narrativis Imperatoris, Regis &c.? *n.* 112. Verba testium benignè sunt interpretanda, ne perjurii reatu notentur, T. 20. *num.* 321.
3. Verba Legis in propria significatione accipienda sunt, T. 49. *n.* 117.
4. Verba intelligenda sunt juxta mentem proferentis, T. 1. *n.* 27. Et juxta sensum communem loquendi, *num.* 29.
Verba varia, quibus contrahuntur, & non contrahuntur sponsalia, T. 1. *n.* 32. *& seqq.*

Verba

Verba clara non admittunt interpretationem. Vide *Clara.*
5. Verborum significatio quomodo intelligenda? T. 40. *n.* 1. *& seqq.* Servandæ sunt inter alias Regulæ sequentes I. Verba sunt intelligenda cum effectu, ut aliquid operentur, *n.* 2. II. Verba sunt intelligenda secundùm subjectam materiam, *num.* 3. III. Verba sunt intelligenda, ut excludatur delictum, *num.* 4. IV. Verba clara non admittunt interpretationem, *n.* 5. V. Verba sunt intelligenda, ut non derogetur quæsito Juri Tertii, *num.* 6. VI. Verba sunt intelligenda, ut evitetur absurdum, *nu.* 7 VII. Verba sunt intelligenda, ut evitetur contradictio, vel correctio, *n.* 8. VIII. Verba sequentia accipiunt interpretationem à præcedentibus, & è contra, *num.* 9. De aliis Regulis remissivè, *num.* 10.

VERBERATIO.

4. Verberatio conjugis an, & quando præbeat causam divortii? T. 19. *num.* 38. *& seqq.* Ex justa causa potest vir uxorem leviter verberare, non item graviter, *num.* 39. Verberatio gravis, & crudelis tractatio quæ? *num.* 44.

VERIFICARI.

4. Verificari quo tempore debeant preces & causa in supplicatione oblata pro dispensatione? A. *nu.* 217. *& seqq.*

VERISIMILE, VERISIMILITUDO.

R. J. Verisimilius quid dicatur? C. II. R. XLV. *n.* 2.
R. J. Verisimilitudo habetur pro veritate, C. II. R. XLV. *num.* 3. 9.

VERITAS.

3. Veritas requirit adminicula Legis, T. 26. *nu.* 128.
R. J. Veritas non est omittenda propter scandalum vitandum, C. II. R. III. *num.* 3.

VERO.

3. *Verò* dictio est adversativa præcedentium in Jure & facto, T. 5. *num.* 555.

VESTIS.

1. Vestes sacerdotales non itecum sunt benedicendæ, neque Altaria reconsecranda, in quibus schismatici &c. celebrarunt, T. 16. *num.* 30.
3. Vestis talaris quid? T. 1. *num.* 97. Virgata, & partita quæ? *num.* 108.

VETITUM.

4. Vetitum seu interdictum Ecclesiæ quatenus impedimentum quid? & quomodo obliget? T. 16. *nu.* 3. *& seqq.* Non annullat Matrimonium, *n.* 8. Nisi apponatur clausula irritans, *num.* 10.

VEXATIO.

5. Vexatio quotuplex & cujus redemptio excusset à Simonia? T. 3. *num.* 308. *& seqq.*

VIA.

2. Via ut est servitus rustica, quid? T. 26. *num.* 99.

VICARIUS, VICARIA, VICARIATUS.

1. Vicarius generatim, quis? T. 28. *num.* 2. Vicario est obediendum, & deferendum, tanquam illi, cujus vices gerit, *num.* 3. Vicarius locum habet non solùm in negotiis civilibus, sed etiam Ecclesiasticis, *num.* 4. *&* 5. Solvitur instantia, *n.* 6. *&* 7.
Anaclasi Reiffenstuel Repertorium.
Vicariorum divisio, quæ? *num.* 8. *& seq.* Vicarii in Divinis, qui? *num.* 9. Presbyteri illi, qui loco principalis Rectoris deserviunt Ecclesiæ, propriè dicuntur Vicarii, non Parochi, *n.* 10. Vicarii jurisdictionis, qui? *n.* 11. Vicarius quomodo differat à Judice delegato? T. 29. *n.* 28. & T. 28. *n.* 17.
Vicarii Episcoporum dantur triplicis generis, T. 28. *num.* 12. Vicarii nati, seu legitimi Episcoporum, qui? *nu.* 13. Vicarii dati, seu constituti Generales ipsorum, & Vicarii Foranei, qui? *num.* 14. *&* 15. Vicarius Generalis Episcopi, quis? *num.* 16. Inter Vicarium Generalem, & Foraneum Episcopi multiplex datur differentia, *nu.* 18. *& seqq.* A Vicario Generali non appellatur ad Episcopum, bene tamen à Foraneo, *ibid.* Ille potest esse Delegatus Papæ, non hic, *num.* 19. Vicarius Generalis Episcopi habet dignitatem, imò (spectato jure communi) præcedit Canonicos Cathedrales: secus est in Foraneo, *num.* 20. Iste non est Ordinarius, bene è tamen ille, *num.* 21. Vicarii Foranei jurisdictio est delegata, *ibid.*
Vicarii alii sunt perpetui, alii temporales, T. 28. *num.* 22. Vicarii perpetui, qui? *num.* 23. Tales habent titulum in Beneficio, sicque nequeunt removeri, *num.* 24. Vicarii temporales qui, & cur sic appellentur? *num.* 25. Vicarii perpetui institutio ad quem pertineat? *num.* 26. Quando quibusque de causis institui possit, & soleat? *num.* 26. *&* 27. *ac seqq.* Recensentur casus, in quibus nequit institui Vicarius perpetuus, *num.* 28. Is acquirit jus in re, verumque titulum in Beneficio, *num.* 30. Et habens Vicariam perpetuam, censetur Beneficiatus, *num.* 31. Quæ à Jure statuta sunt de Ecclesiis curatis, locum habent in Vicariis perpetuis, *num.* 32. Idque declaratur singillatim, *num.* 33. 34. *&* 35. Titulus Vicarii perpetui in Beneficio qualis, *num.* 36. Congrua portio de fructibus Beneficii, qua ratione ei debeat assignari? *n.* 37. *& seqq.* Quid circa eam statuerit B. Pius V. in Bulla *ad Exequendum*? *n.* 38. Portio illa fructuum nequit Vicario perpetuo postea minui, simulque hic cum ea licet sit tenuis, debet esse contentus, *n.* 39.
Vicarius perpetuus Ecclesiæ habet curam animarum in actu, Rector principalis in habitu, T. 28. *num.* 40. Vicarius perpetuus propriè non dicitur Rector Ecclesiæ, *nu.* 41. *& nu.* 10. Tamen penes eum est exercitium curæ, non penes Rectorem Ecclesiæ, *num.* 42. Unde Rector principalis eo invito nequit curam animarum in illa Ecclesia exercere, *ibid.* Quæ nihilominus circa talem Ecclesiam agenda pertinent ad Rectorem principalem? *cit. num.* 42. Rectore principali mortuo, non expirat officium Vicarii perpetui, *nu.* 43. Solvitur instantia, *ibid.* In Vicarium, præsertim perpetuum, quandoque transfertur tota cura, *n.* 44. Vicarius perpetuus Ecclesiæ Parochialis tenetur intra annum promoveri ad sacerdotium ad instar verorum Parochorum, *n.* 34. & T. 14 *n.* 30. Vide suprà ℣. *Parochus.*
1. Vicarii temporales propriè non sunt Beneficiarii; T. 28. *n.* 45. *& seqq.* Habentque se ad instar Mercenariorum, *num.* 46. Generatim loquendo causa excusans Clericum à personali Servitio, sufficit ad constituendum Vicarium temporalem, *num.* 47. *& seqq.* Vicariorum temporalium nominatio, & approbatio, ad quem pertineat? *nu.* 51. Num ad modicum tempus possit Parochus constituere talem Vicarium absque licentia Episcopi? *num.* 52.
Vicarii Generalis nomine, quis intelligatur? T. 28. *nu.* 58. Inter Vicarium Generalem, & Officialem Episcopi, an sit discrimen? *num.* 59 *& seqq.* Officialis Episcopi, in Jure vocatur etiam Vicarius Generalis, *n.* 61. Officialis in Italia, dicitur apud nos

Vicarius Generalis, *num.* 62. & 63. Vicarium Generalem potest Episcopus constituere, etiam sine consensu Capituli, *num.* 64. Ac ordinariè tenetur eum constituere, *num.* 65. Nisi velit, & sufficiat se solo causas expedire, *num.* 66. Potest etiam binos Vicarios Generales constituere, *num.* 67. Laicus in Vicarium Generalem eligi nequit, *num.* 68. Potest tamen esse Assessor Judicii Ecclesiastici, *num.* 69.

Vicarii Generalis, & Episcopi, quomodo sit idem Auditorium? *T.* 4. *num.* 78. Consuetudo appellandi à Vicario Generali ad Episcopum non valet; & cur? *num.* 75. Hoc procedit in Vicario Generali principali, non in Foraneo, *num.* 76. Imo & ille potest recusari, veluti suspectus, ac supplicari Episcopo propter ejus gravamen &c. *num.* 77. Renunciatio Beneficii non potest fieri in manibus Vicarii Generalis absque speciali commissione Episcopi, *T.* 9. *num.* 6 Vicarius Generalis Episcopi, an concedere possit Litteras Dimissorias? *T.* 11. *nu.* 126. Potest eas solum concedere Episcopo in remotis agente, aut de speciali ejus mandato, *num.* 126. Episcopus quando censeatur in remotis agere? *num.* 127. Vicario Generali an competat potestas dispensandi in Interstitiis? *num.* 155. Vicarius Generalis quomodo differat ab Archidiacono? *T.* 23. *num.* 7. Vicarius an possit substituere alium Vicarium? *T.* 28. *nu.* 53. *& seqq.* Ac præsertim, an Vicarius Generalis Episcopi possit constituere alium Vicarium? *num.* 57.

2. Vicarii Generalis officium, ac jurisdictio, quibus modis cesset? *T.* 28. *num.* 102. *ac seqq.* Id contingit tum per mortem ipsius Vicarii, tum per ejus renunciationem expressam, vel saltem tacitam, *nu.* 102. Item per mortem Episcopi, vel ejus depositionem, &c. *num.* 103. *&* 100. An valeant gesta, tunc à Vicario ignorante mortem Episcopi longè distantis? *num.* 104. Suspensa Episcopi jurisdictione per excommunicationem, etiam suspenditur jurisdictio sui Vicarii Generalis ad libitum Episcopi potest revocari, *num.* 107 *&* 108. Disparitas inter ipsum, & Vicarium perpetuum in Divinis, *nu.* 109. Vicarius Generalis potest esse Delegatus, vel subdelegatus Papæ, *T.* 29. *num.* 70. Secus dicendum de Vicario Foraneo Episcopi, *nu.* 71. Quamvis hic possit esse delegatus, *num.* 72. *&* 73. Vicarius Generalis Episcopi venit nomine Ordinarii, *T.* 32. *num.* 12. An etiam veniat nomine Episcopi? *n.* 27.

Vicarius Generalis Episcopi statim, ac electus, accipit jurisdictionem à Canone, *T.* 28. *num.* 75. Et vi officii sibi generaliter commissi, regulariter potest ea omnia, quæ Episcopus, *n.* 76. Quia constituit unum Tribunal cum Episcopo, *num.* 77. Dummodo non sint in Jure specialiter excepta, neque res arduæ, & magni præjudicii, *n.* 78. Unde is cognoscit omnes causas ad Episcopalem jurisdictionem pertinentes, quæ non requirunt specialem commissionem, adeoque quòd stet præsumptio pro ipso, *num.* 79. Excipiuntur tamen causæ criminales, *num.* 80. Vicarius Generalis, an nihilominùs sine speciali commissione possit inquirere de subditorum defectibus, hosque punire, & quâ ratione? *nu.* 81. Is non potest Beneficia conferre, *num.* 82. Benè tamen electos & præsentatos, si digni reperiantur, in Beneficiis instituere; & quæ ratio disparitatis? *nu.* 83. Nequit unire vel dividere Beneficia, *num.* 84. An Vicarius Generalis sine speciali commissione possit dispensare in votis, juramentis, denunciationibus matrimonii &c. *num.* 85. Vel absolvere à casibus Episcopo reservatis? *num.* 86. Ac dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus &c. in vim Concilii Tridentini? *num.* 87. In praxi circa talia debet attendi forma Vicariatûs, *num.* 88. Facultas expediendi omnia, quæ sunt Episcopalis potestatis, licet speciale mandatum requirant, quousque se extendat? *num.* 89.

1. Vicarii Generalis potestas utrùm sit ordinaria vel delegata? *T.* 28. *nu.* 90. *& seqq.* Hæc quæstio non est tantùm de nomine; & cur? *num.* 90. Concluditur, ac variè probatur, quòd is habeat jurisdictionem ordinariam, *num.* 91. 92. *& seqq.* Idque procedit etiam quoad negotia requirentia speciale mandatum, quando hæc in prima collatione Vicariatûs exprimuntur, *num.* 94. Secus de illis quæ seorsim ac singulariter eidem committuntur, *num.* 95. Nisi Episcopus talia committat Vicario Generali ut Vicario, *num.* 96. Solvuntur objectiones, *num.* 98. *& seqq.* Jurisdictio quæ penes Episcopum est primariò, & principaliter, in Vicario Generali ipsius existit, secundariò, seu accessoriè, *num.* 98. Cur ejus jurisdictio expiret mortuo Episcopo? *nu.* 100. Et cur is ad nutum Episcopi sit revocabilis? *num.* 101.

1. Vicarium Capitularem tenetur hodiè Capitulum Sede Episcopali vacante constituere, *T.* 28. *num.* 70. Secùs spectato Jure communi, & ante Concilium Tridentinum, *num.* 71. Vicarius Capitularis intra quod tempus sit eligendus? *numer.* 72. Debet is esse Doctor, aut Licentiatus Sacrorum Canonum; sitque præfertur Canonista Theologo, *num.* 73. Quid agendum, si non adsit Canonista in Capitulo? *num.* 74. An in Vicarium Capitularem possit eligi extraneus? *ibid.* Vicarius Capitularis statim, ac electus est, accipit Jurisdictionem à Canone, *num.* 75. Ejus jurisdictio est ordinaria, non delegata, *num.* 97. *&* 90. *ac seqq.* Ejus jurisdictio tanta est, quanta ipsius Capituli Sede vacante, nisi quid specialiter fuerit exceptum, *numer.* 111. An is à Capitulo sede vacante possit revocari ad libitum? *num.* 110. Quâ ratione Sede vacante resideat jurisdictio penes Capitulum & Vicarium ab ipso constitutum? *numer.* 111. *&* 112.

3. Vicaria & Vicariatus quid? *T.* 5. *num.* 67. Alia est perpetua, alia temporalis, *ibid.* Temporalis non est propriè Beneficium, benè tamen perpetua, *num.* 68.

Vicarius Ecclesiæ quis? *T.* 5. *num.* 66. Quotuplex? *nu.* 67. *& seqq.* In Beneficiis Curatis constituuntur perpetui, *num.* 70.

Vicarii Generalis potestas quoad Beneficia, *T.* 5. *num.* 197. *& seqq.* Potest eidem ab Episcopo delegari potestas conferendi Beneficia quæcunque vacatura in genere, *T.* 8. *n.* 51.

Vicarius Capitularis quando debeat constitui? *T.* 9. *num.* 60. Ejus potestas, *num.* 61. *&* *num.* 49. *ac seqq.* Potest plura quàm Vicarius Episcopi, & cur? *num.* 69.

4. Vicarius Generalis an, & quomodo dispensare valeat super impedimentis Matrimonii? Vide *Dispensandi potestas competens Vicario Generali.*

Vicarius Generalis ultra montes in Bullis vocari solet officialis, *A. num.* 296.

R. J. Vicarius Generalis non potest conferre Beneficia, C. II. R. LXXXI. *num.* 5.

VICINUS.

2. Vicinus præsumitur scire ea, quæ sunt gesta in vicinia, & qualiter? *T.* 33. *nu.* 108. Factum præsumitur notum in vicino loco, quod est notum in remoto, *num.* 109.

VICTUS.

2. Victus non appellans, verè non consentit in sententiam, sed fictè: neque Victor sciens sententiam injustam, potest rem sibi adjudicatam tutâ conscientiâ retinere, *T.* 27. *num.* 108. Victor an, & quando sit Victori condemnandus in expensis? *T.* 27. *num.* 176. *& seqq.* Regula est, quòd Victus Victori in expensis sit condemnandus, *num.* 176. Et hoc tam in causis civilibus, quàm criminalibus; excepto Reo in causa criminali criminaliter intentata, *num.* 177. Fallit data Regula, quando Victus habuit justam causam litigandi, *num.* 178. Et quando is censeatur habuisse justam causam litigandi? *num.* 179. 180. *& seqq.* Solum juramentum calumniæ antè præstitum, non excusat Victum à condemnatione expensarum, *nu.* 183. Quid si Victus in una parte judicii habuit justam causam litigandi, & non in alia? *num.* 184. In dubio non censetur Victus habuisse justam causam litigandi, *num.* 185. Si Judex videat, Victum non esse condemnandum in expensis, debet illud declarare in sententia, *num.* 186. An etiam teneatur in sententia exprimere causam illam litigandi, *nu.* 187. Regula illa, quòd Victus condemnetur Victori in Expensis, fallit in nonnullis casibus; & quibus? *nu.* 188. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Expensæ.*

3. Victus & alimentationis nomine quæ veniant? *T.* 38. *num.* 14. *&* *T.* 39. *num.* 56.

VIDUA.

2. Vidua. Vide suprà ℣. *Miserabiles personæ.*

VINCERE.

1. *Vinco si vincentem te, multò magis vinco te.* *T.* 21. *num.* 41. Fallit in certo casu, *ibid.*

VIOLANS, VIOLATOR.

3. Violantes jus Asyli quinam sint, & quas pœnas incurrant? *T.* 49. *nu.* 211. *& seq.* A quo absolvi possint? *num.* 221. *& seqq.*

3. Violatores Immunitatis realis, & personalis, quinam dicantur? *T.* 49. *num.* 279. *& seqq.* Tenentur ad restitutionem, *n.* 276. Sunt ipso facto excommunicati, *num.* 278. Nec possunt absolvi, nisi à Papa post præstitam satisfactionem, *n.* 291. *& seqq.* Aliæ eorum pœnæ à Deo infligi solitæ, *num.* 295

5. Violantes Censuram Clerici deponuntur ab Officio, & Beneficio, *T.* 27. *num.* 2. Ante omnem monitionem, *num.* 3. Qui in Excommunicatione celebrat, privatur ipso Jure Beneficiis, *num.* 4. Censuratus quicunque verum actum Ordinis exercens est irregularis, *num.* 5. *& seqq.* Si id temerè, seu cum culpa facit, *num.* 9. Secùs est si facit ex ignorantia, *num.* 10. Vel in extrema necessitate, *n.* 11. Vel ad vitandum scandalum aut infamiam, *nu.* 12. Vel in casu quo Censura evidenter est nulla, *nu.* 13. An Irregularitatem incurrat actum Ordinis exercens, qui dubitat, an verè sit Excommunicatus, vel censuratus? *num.* 14. *& seqq.* Non tantùm vitandus, sed etiam toleratus Excommunicatus Irregularitatem incurrit actum Ordinis exercens, *n.* 19. Non item Excommunicatione minori ligatus, *num.* 20. Censuratus etiam minoris Ordinis actum exercens, est Irregularis, *num.* 21. Si id cum solemnitate faciat, *num.* 22.

5. Violatores Ecclesiarum qui, & quæ pœnæ illorum de Jure Canonico? *T.* 17. *num.* 42. Violator Ecclesiæ non est, sed tantum invasor, aut fur sacrilegus, qui ab Ecclesia aliquid duntaxat aufert, sed eam non effringit, & è contra, *n.* 43. Pœnæ *Anacleti Reiffenstuel Repertorium.*

Violatorum Ecclesiæ, & sacrilegi furis de Jure Civili, *num.* 44. *& seq.*

VIOLENTIA, VIOLENTUM.

1. Violentum quid? *T.* 40. *num.* 3.

2. Violentia per spoliatorem illata ubi probatur, tunc damna & interesse probantur per Actoris juramentum; & qualiter? *T.* 13. *num.* 123.

5. Violenta manûs injectio in Clericum, vel Monachum Excommunicationem inducens quænam censeatur? *T.* 39. *nu.* 108. *& seqq.* Et quandonam immunis sit ab Excommunicatione? *n.* 117. *& seqq.*

VIRGINITAS.

1. Virginitas Cœlum replet, nuptiæ terram, *T.* 21. *num.* 5.

2. Virginitas, qualiter probetur? *T.* 19. *num.* 86. 87. *&* 88.

VIS.

1. Vis, quid? *T.* 40. *num.* 2. Vis, seu coactio absoluta, excludit consensum, *num.* 3. Vis est multiplex, nimirum vis compulsiva, *num.* 4. Vis ablativa, *num.* 5. Vis expulsiva, *num.* 6. Vis turbativa, *num.* 7. Vis inquietativa, quid, quamque actionem pariat? *num.* 8. Vis publica, & privata, quid? *num.* 9. Gesta per vim, seu coactionem absolutam, ipso jure sunt irrita, *num.* 10. Solvitur instantia, *num.* 11. Vis, seu coactio est duplex, absoluta & conditionalis, *ibid.* Vis æquiparatur metui, *ibid.* Si quis in bonis fortunæ vim sibi illatam conqueratur, tenetur hanc probare, nec sufficit solum ejus juramentum, *nu.* 12. Probata tamen violentia sufficit juramentum damnum passi super rebus amissis, *num.* 13. *&* 14. Juramentum illud qualiter sit præstandum? *num.* 15. *&* 13.

Vis directiva, & Vis coactiva legum, quid? *T.* 2. *num.* 269. Differentia magna inter vim directivam, & coactivam legum, *T.* 2. *num.* 308.

5. Vim inferre censetur, indeque vi repelli potest, qui post nuntiationem novi operis etiam in suo, quod possidet, ædificat, *T.* 32. *num.* 26. Etsi ad tempus nuntiationi pareat, & ab ea ædificio cesset, *num.* 27.

Vim vi repellere omnia Jura permittunt, *T.* 32. *n.* 23.

VISITATIO, VISITATOR.

3. Visitatio, & visitare quid? *T.* 39. *num.* 64. Episcopi per se, vel per alios singulis annis tenentur visitare Diœcesin, vel saltem quolibet quinquennio, *num.* 65. Ecclesias omnes, & Monasteria non exempta, *n.* 66. An & quando Monasteria exempta? *num.* 67. *& seq.* Episcopus in visitatione tenetur etiam populum visitare quoad delicta & scandala, illaque avertere, *num.* 69. *& seq.* Visitatio non potest præscribi, *num.* 71.

5. Visitatio corporis delicti. Vide *Corporis delicti Visitatio.*

Visitatio Regularium quid, ad quem finem, à quo, & quoties fieri possit, ac debeat? *T.* 1. *n.* 271. *& seqq.* Est vera inquisitio, *ibid.* Et quidem ordinariè generalis, ac paterna, *ibid.* Superiores Regulares de Jure Divino, & humano tenentur visitare subditos suos, *num.* 272. Et quidem per se, nisi impediantur, *num.* 273. Idque frequenter, bis nempe, vel semel in anno, *num.* 274. In Ordine nostro quoties fiat? *nu.* 275. Possunt & debent superiores suos subditos visitare toties in anno, quoties expediens, vel necessarium videbitur, *n.* 276. *& seqq.*

Visitatio Regularium ordinaria quomodo instituì, & quæ in illa inquiri, vel interrogari possint, ac debeant? *T.* 1. *n.* 285. Ordinarie est tantum inquisitio

generalis paterna, *ibid.* Quo non obstante potest in specie inquiri de Superioribus: & quomodo? *nu.* 286. Ex causa rationabili potest Visitator inquirere de subditis in specie, *num.* 287. *& seq.* Etiam in Ordine nostro, *num.* 289. *& seq.* De quibus ordinariè interrogare, & indagare debeat Visitator? *num.* 291. In visitatione ordinaria præcipitur sub obedientia, ut subditi manifestent manifestanda, *num.* 292. In ea non adhibetur secretarius, *n.* 293. Sed debet ipse Visitator excipere, & notare dicta, *num.* 294.

Visitatio ordinaria Regularium dum fit, quæ delicta, vel defectus manifestari debeant? *T.* 1. *num.* 295. *& seqq.* Tenentur subditi manifestare Visitatori non tantùm delicta, & defectus in damnum communitatis, vel tertii vergentes, *ibid.* Sed etiam defectus, & peccata soli delinquenti nociva, ac penitus occulta, *num.* 296. *& seqq.* Peccata occulta sub sigillo, & secreto naturali cognita, in visitatione ordinaria manifestari non debent, *num.* 299. Possunt quævis delicta sine prævia correctione, aut monitione fraterna delinquentis manifestari Visitatori, *num.* 300.

Visitator superior an, & quomodo possit delicta occulta in visitatione paterna cognita manifestare, ac propterea delinquentem punire? *T.* 1. *num.* 301. *& seqq.* Potest superior talia, etiam gravia, occulta tamen, delicta uni, vel pluribus consilii causa revelare, *ibid.* Et propter illa delinquentem à loco amovere, & alia conducentia disponere, *nu.* 302. Non tamen potest propter delictum penitus occultum publicè punire, vel corrigere delinquentem, benè verò occultè, adhibitis etiam uno vel altero teste, *num.* 303.

Visitator superior an, & quando ex visitatione ordinaria possit devenire ad processum criminalem? *T.* 1. *num.* 304. *& seqq.* Potest, si in visitatione ordinaria proponitur peccatum jam notorium, *num.* 305. Vel de quo jam exiitit fama, *nu.* 306. Item si in visitatione ordinaria aliquis denuntiat judicialiter, quoddam delictum, *num.* 307. Etiamsi jussus à Visitatore id faceret, *num.* 308. Item si in visitatione proponuntur crimina excepta, *num.* 309. Sicut etiam, si adsint sufficientia indicia criminis ab aliquo commissi, *num.* 310. Vel si delictum vergit in damnum Tertii, *num.* 311. Vel delinquens deprehenditur in flagranti, *num.* 312.

VISUS.

2. Visu sive aspectu, transfertur rerum possessio; & quomodo? *T.* 12. *num.* 113. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Oculari inspectione &c.*

VITIUM.

1. Vitium personæ non potest objici per viam subreptionis, sed tantùm opponi per viam juris, *T.* 3. *num.* 209.

2. Vitio litigiosi dicuntur laborare attenta lite pendente, *T.* 16. *num.* 34. Potestque Actor suspenso Petitorio, transire ad vitium litigiosi, *n.* 41.

ULTIMUM.

3. Ultima voluntas est ambulatoria usque ad mortem, *T.* 26. *num.* 174.

5. Ultimum supplicium quid? *T.* 37. *num.* 4. Potest etiam pro pœna extraordinaria imponi, *num.* 5.

UNIO.

3. Unio Beneficiorum quid? *T.* 12. *num.* 36. Alia est perpetua, *num.* 37. Alia temporalis, *num.* 38. Subinde ex duobus fit unum, *num.* 40. Et hæc unio dicitur extinctiva, *num.* 41. Subinde fit una Ecclesia superior, altera inferior, *num.* 42. In quo casu superior censetur Mater, & inferior Filia, *num.* 43. Hæcque assumit naturam & consuetudinem illius, *num.* 44. Item in hoc casu inferior desinit esse beneficium, *num.* 45. Fitque prædium alterius, *nu.* 46. Nec debet amplius exprimi in impetratione Beneficii principalis, *num.* 47. *& seq.* Capitâque possessione principalis habetur possessio illius, *nu.* 49. Nihilominus debet in Beneficio unito Officium Divinum more solito peragi, *num.* 50. Alio modo uniuntur duo Beneficia principaliter, *num.* 51. Unio Beneficiorum à quo fieri possit? *num.* 52. Episcopatus solus Papa potest unire, *nu.* 53. Episcopus verò Beneficia suæ Diœcesis, *num.* 54. Etiam Papæ reservata, *num.* 56. Demptis exemptis Beneficiis, *num.* 55. Uniones Beneficiorum ad tempus facere potest solus Papa, *num.* 58. Episcopus nequit unire Beneficia unius Diœcesis Beneficiis & Monasteriis alterius Diœcesis, *num.* 60. Parochias non potest unire Monasteriis, *num.* 61. Beneficia Regularia non possunt uniri præbendis tenuibus, *num.* 62. Legatus à Latere potest unire Beneficia suæ Provinciæ, *num.* 63. Sicut & Capitulum Sede vacante, *num.* 64. An etiam Vicarius Generalis, *num.* 65. Et alii prælati Episcopo inferiores? *num.* 66. Solemnitates ad Unionem Beneficiorum requisitæ, *num.* 67. *& seqq.* Requiritur ad eam justa causa, *ibid.* De quâ inquiri debet; etsi Papa uniat, *num.* 68. Justa causa uniendi quæ, & quotuplex? *num.* 69. Si fit sine causa, est nulla, *num.* 71. Ad eam debent citari interesse habentes, *num.* 72. Ut Collator, *num.* 73. Patronus, *num.* 74. *& seq.* Non tamen plebs, *num.* 76. Requiritur ad eam consensus Capituli, *num.* 77. Quid si contradicat? *nu.* 78. Ad eam non requiritur consensus Rectoris Ecclesiæ, *num.* 79. Benè tamen pro dismembratione Ecclesiæ, *num.* 80. In Unione Beneficii non constituitur Defensor Ecclesiæ, *n.* 81.

Unio Beneficiorum est quædam alienatio, non tamen vera, & propriè dicta, *T.* 12. *num.* 68.

UNIVERSITAS.

1. Universitates quædam impetrarunt privilegium admittendi Clericos ad publicas Legum Civilium Lectiones, P. *num.* 232. Universitates, & Societates, an possint facere leges proprium statum concernentes? *T.* 2. *n.* 94. *& 95. & seq.*

2. Universitatis sæcularis, v. g. Civitatis, Oppidi &c. membra, an possint esse testes in causa dictæ Universitatis? *T.* 20. *num.* 211. *& seqq.* Universitatis sunt, non singulorum, quæ sunt communia, *num.* 213. Quando agitur de donatione vel legato facto cuipiam Universitati, etiam sæculari, possunt esse testes, qui sunt de illa Universitate, *nu.* 214. Idem dicendum de probatione confinium, *n.* 215. Et de probatione consuetudinis non solvendi decimas, gabellas &c. *num.* 216. Solvuntur rationes in oppositum, *num.* 217. *& 218.*

VOCALES.

1. Vocales. Vide suprà ℣. *Capitulares.*

VOLUNTAS.

2. Voluntas coacta, est voluntas, *T.* 24. *num.* 101. Lex magis subvenit illi, qui facit actum ex necessitate, quàm ex voluntate, *T.* 24. *num.* 152. *& num.* 241.

4. Voluntas coacta est voluntas, *T.* 6. *num.* 11.

VOTUM, VOVERE.

1. Vota singulorum in electione debent secretò, ac singillatim exquiri; & quomodo? *T.* 6. *num.* 123. *& seqq.* Vota sunt in scriptis redigenda; & à quo? *num.* 129. Post publicatum Scrutinium, statim collatio votorum est facienda; & quomodo? *num.* 130. *& seqq.* Collatio votorum non tantùm debet esse numeri ad numerum; sed etiam zeli ad zelum; & meriti ad meritum, *nu.* 132. Contra electum à duplo majori parte nequit opponi, quod votum extenuat; bene tamen, quod votum annullat, *num.* 135. Vide suprà ℣. *Collatio Votorum*, Consensus electi auget numerum votorum in compromisso, *cit. T.* 6. *num.* 103. Imò & in quibusdam aliis electionibus, *num.* 104. An illud procedat in electione summi Pontificis? *num.* 104. *& num.* 149. Vota infirmorum in Electione etiam sunt inquirenda, *num.* 191. *& seqq.* Et quomodo hi votum suum dare possint? *nu.* 192. *& seqq.* Nequeunt infirmi, aut alii legitimè absentes, votum suum mittere in scriptis, *nu.* 194. Aliud est, constituere procuratorem: aliud, dare votum in scriptis; & cur? *num.* 195. Examinatur sententia asserentium, posse aliquando dari votum in scriptis, *num.* 196. Si schedula vacua mittatur in urnam votorum, ejus nullu habetur ratio, *num.* 203. Vota eligentium, sive dentur in scriptis, sive coram tribus scrutatoribus, vivâ voce proferantur, adhuc censentur dari secretè; & cur? *T.* 6. *num.* 331. *& seqq.* Electiones Regularium debent fieri per vota secreta; cur, & sub quâ obligatione? *num.* 343. *& seqq.* Vide suprà ℣. *Electiones Regularium.*

2. Votum quodlibet ex metu gravi, & injustè incusso emissum ipso jure est irritum, *T.* 40. *num.* 57. *&* 58. Quamvis secùs accidat in Juramento, *numer.* 59.

2. Votum reale tenetur adimplere hæres defuncti, secùs dicendum de voto personali, *T.* 24. *num.* 108.

3. Vota defuncti realia tenetur exsolvere hæres, *T.* 34. *num.* 2. Et mixta quoad partem realem, *num.* 3. Non item quoad vota personalia, *num.* 4. *& seq.* Pœna hæredis debito tempore non solventis vota defuncti, *num.* 6.

Vota in favorem tertii emissa & acceptata possunt irritari ut alia, *T* 34. *num.* 49. *& seq.* Non item dispensari aut commutari sine consensu Tertii, *nu.* 51. Limitatur hoc in duobus casibus, *num.* 52.

Vota reservata quot, & quæ? *T.* 34. *nu.* 28. *& seqq.* Quæ excusent à reservatione? *ibid.* Et quis in reservatis possit dispensare? *num.* 37. *& seqq.*

Voti Commutatio quid? *T.* 34. *nu.* 43. In opus melius fieri potest etiam ab ipso volente, *num.* 44. Non item in æquale, *num.* 45. Qui potest dispensare, potest etiam commutare vota, *num.* 46. Ad commutandum votum quæ causa requiratur? *num.* 47. Et quid observandum in Commutatione voti? *num.* 48.

3. Voti dispensatio, *T.* 34. *num.* 20. Sine justa causa, & obtentâ illicita, atque invalida est, *num.* 21. Enumerantur justæ causæ dispensandi, *num.* 22. *& seqq.* Papa potest in omnibus votis dispensare, *num.* 26. Idem potest Episcopus, *num.* 27. Exceptis quinque votis Papæ specialiter reservatis, *num.* 28. Quænam sint illa? *ibid.* Non sunt reservata, si non fiunt Deo, sed B. V. M. vel Sancto, *num.* 29. Vel si fiunt ex metu etiam levi injustè incusso, *num.* 30. Aut sub conditione, *num.* 32. Etiamsi conditio fuerit adimpleta, *num.* 33. Aut si pœnalia, *numer.* 31. Votum Castitatis ad certum tempus, vel non nubendi, non fornicandi &c. non est reservatum, *num.* 35. Circumstantiæ voti reservati non sunt reservatæ, *num.* 36. In votis verò reservatis dispensare potest Episcopus, si urgente gravi causâ, vel necessitate non habetur aditus ad Papam, *num.* 37. Enumerantur similes graves causæ, *numer.* 38. Regulares Mendicantes possunt dispensare in omnibus votis in quibus jure ordinario possunt Episcopi, *num.* 39. Etiam in reservatis Summo Pontifici, *num.* 40. *& seq.* Doctrina practica, *num.* 42.

Vota tria essentialia Religionis per dispensationem Monacho non potest auferre Papa; licet ex Monacho possit facere non Monachum, *T.* 31. *nu.* 11. *& seqq.*

Voti irritatio quid, & à quo fieri possit? *Tit.* 34. *num.* 8. Superiores Regulares irritare possunt vota omnia subditorum, *num.* 9. *& seq.* Excepto voto intrandi strictiorem Religionem, *num.* 11. Parentes & Tutores irritare possunt omnia vota liberorum, & pupillorum impuberum, *num.* 12. Etiam post pubertatem, nisi ea puberes facti, debitè ratificent, *numer.* 13. *& seq.* Doctrina practica circa hoc, *num.* 15. Possunt etiam puberum vota irritare, & quæ? *numer.* 16. Maritus potest irritare vota uxoris; & quæ? *numer.* 17. *& seq.* Econtrà uxor potest irritare vota mariti, & quæ? *num.* 19.

3. Voti Redemptio quid, & quotuplex? *Tit.* 34. *num.* 7.

4. Votum ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordines sacros an, & quando dissolvat sponsalia? *T.* 1. *n.* 234. *& seqq.*

Votum solemne est impedimentum dirimens Matrimonii, *T.* 6. *num.* 21. *& seqq.* Sunt tantùm duo vota solemnia, Ordinis nempe, & Professionis Religiosæ, *num.* 22. Professio Religiosa non tantùm contrahendum, sed etiam jam contractum nondum consummatum Matrimonium dirimit, *num.* 23.

Votum simplex Castitatis intrandi Religionem, vel suscipiendi Ordines sacros tantùm impedit Matrimonium, *num.* 24. Stante voto castitatis nubens reddere, sed non petere potest debitum, *num.* 25. De votis simplicibus emissis post sponsalia, remissivè, *num.* 26. Voti impedimentum à quibus? & ex qua causa dispensando auferre soleat Papa? *A. n.* 141. *& seq.*

R. J. Vota. In dubiis sit interpretatio pro vovente, C. II. R. LVII. *n.* 10.

Votum continentiæ à duobus conjugibus factum, uno violante ab altero debet servari, C. II. R. LXXV. *num.* 11.

3. Vovens ingredi aliquam Religionem in genere vel in specie, ad quid teneatur? *T.* 31. *num.* 113.

VOX.

1. Vox in electionibus, quæ? *T.* 5. *num.* 7. *&* 8. Vocem activam, & vocem passivam habere, quid? *num.* 8. Simpliciter privatus voce, in dubio censetur privatus solâ voce activa, *ibid.* Privatus voce passivâ, hoc ipso eligi prohibetur, *T.* 6. *num.* 228. Vocem in Capitulo ut quis habeat, requiritur ut sit Subdiaconus, *T.* 14. *num.* 17. Fallit hoc in Regularibus, qui Divinis Officiis non sunt mancipati, *num.* 15.

2. *Vox unius, vox nullius. T.* 20. *num.* 248. Idque declaratur, *num.* 248. 249. *& seqq.*

USQUE.

2. Usque. Hæc dictio stat exclusivè, *T. 9. num. 64. & 67.*

USURA, USURARIUM.

2. Usura, an probetur per testes singulares singularitate adminiculativâ? *T. 20. num. 309. & 310.* In causis usurarum cur fœneratores cogantur edere Libros rationum usurarum? *T. 22. num. 191.* Usuras solvere qui juravit, tenetur ad earum solutionem; quamvis solutas repetere possit, *T. 24. num. 78. & 79.*

5. Usura quid, & quotuplex? *T. 19. num. 2. & seqq.* Definitur, *num. 3.* Est lucrum vi solius mutui proveniens, *num. 4.* Nomine lucri quid intelligatur? *num. 5.* Usura alia est mentalis, alia realis, *num. 6.* alia expressa, alia palliata, *num. 7.* Aliæ centesimæ, aliæ bessales, aliæ semissæ &c. *num. 8. & seq.* Aliæ simplices, aliæ usuræ usurarum, *nu. 10.* Aliæ compensatoriæ, seu restauratoriæ, aliæ punitoriæ seu moratoriæ, aliæ lucrativæ, *num. 11.*

Usura compensatoria, seu restauratoria licita est ob lucrum cessans, vel damnum emergens, *T. 19. num. 65. & seqq.* Ad quod tamen requiruntur quatuor conditiones: & quæ? *num. 69. & seqq.* Licita etiam est ob periculum perdendæ sortis, *num. 72. & seqq.* In foro interno usurarius est, qui ex mutuo vere intendit lucrum, etsi periculum in se suscipiat, *num. 77.*

Usura Germaniæ, qua accipiuntur quinque pro centum, num licita sit? *T. 19. num. 55. & seqq.* In foro externo permittitur absque omni alio titulo, *num. 56. & seq.* In foro interno illicita est, *numer. 58. & seqq.* Quo non obstante multi eam practicantes in conscientia sunt tuti, *numer. 62. & seq.*

Usuræ lucratoriæ, seu propriè dictæ prohibentur, & malitia, *T. 19. num. 13. & seqq.* Est prohibita Jure Divino, & naturali, *num. 14. & seq.*

Usuras lucratorias solvendi nulla datur obligatio, *T. 19. num. 161.* Nisi ad eas solvendas debitor juramento se obstrinxit, *num. 162.* Quas tamen solutas coram judice iterum repetere potest, *num. 163. & seq.* Usuras compensatorias, & moratorias solvere tenetur debitor, *num. 165.*

Usuræ lucratoriæ, seu propriè tales, num authoritate Principis, vel consuetudine licitæ fieri possint? *T. 19. numer. 34. & seqq.* Proponitur ratio dubitandi, & affirmandi, *num. 44. & seqq.* Statuitur sententia negativa, & probatur, *num. 46. & seqq.* Solvuntur objectiones, *num. 50. & seqq.* Respondetur ad consuetudinem Germaniæ, usuram quinque pro centum exigentem, permittentem, *nu. 54. & seqq.*

Usura moratoria, seu punitoria licita est non tantùm ex apposita pœnali Legali, *T. 19. nu. 78. & seqq.* Sed etiam ex conventionali, *nu. 80. & seqq.* Dummodo non fiat in fraudem veræ usuræ, *num. 83.* Et debitor sit in culpabili mora solvendi, *nu. 84.* Atque pœna sit moderata, *num. 85.* Et terminis non nimis brevis, *ibid.*

Usuræ usurarum prohibitæ sunt Jure Divino, & Canonico, *T. 19. num. 26.* Ac etiam civili, *num. 27.* Ita, ut nondum solutæ nulla stipulatione licitè fieri valeant, *nu. 28.* Compensatoriæ Jure Civili, non verò Divino, adversante, *numer. 29.* Usuræ jam solutæ an denuò in sortem dari possint? *num. 30. & seqq.*

Usura an sit ratione carentiæ pecuniæ, vel obligationis eam non rependendi certo tempore, aliquid exigere ultra sortem? *T. 19. num. 87. & seqq. & T. 19. num. 87. & seqq.*

Usuram an committat, qui frumentum, vel aliam rem, usu consumptibilem, mutuo dat vel vendit, ex conditione, ut in eadem mensura restituatur futuro tempore, vel reddatur pretium, quo futuro tempore constat? *T. 19. n. 99. & seqq.*

5. Usurarium an sit, aliquid ultra sortem exigere, vel accipere ex benevolentia, gratitudine, vel liberalitate mutuatarii? *T. 19. n. 91. & seqq.*

Usurarium, an & quando sit, absque pacto aliquid ultra sortem solummodo intendere vel sperare, aut rogare? *T. 19. num. 94. & seqq.*

Usurarium num sit, rem pluris justò vendere ob dilatam solutionem? *T. 19. num. 97. & seqq.*

Usurarium an sit, debitum alienum minori pretio emere? *T. 19. num. 102. & seqq.* Usurarium an sit, ob favorem piæ causæ, vel ob aliud bonum opus exigere aliquid ultra sortem? *T. 19. nu. 106. & seq.*

Usurarum pœnæ non nisi manifestos Usurarios post sententiam Judicis declaratoriam afficiunt, *T. 19. num. 183.* Et sunt infamia, *num. 184.* Privatio Beneficii, & inhabilitas ad aliud, *num. 185.* Excommunicatio, & Irregularitas Usurarii Laici, *num. 186.* Privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, *num. 187.* Amissio partis sortis principalis, *num. 188.* Inhabilitas ad condendum testamentum, *num. 189.*

Usuras & pœnas illarum declinandi in mutuo aliquid ultra sortem exigendo, vel recipiendo utiles, & licita praxis, tam quoad doctos, quàm indoctos, præsertim in Germania, *T. 19. nu. 191. & seq.*

Usuræ Judex, *T. 19. num. 193.* Est mixti fori, non tantùm, si est quæstio facti, *ibid.* Sed etiam si est quæstio Juris, *num. 194. & seq.* Quando est quæstio de peccato, solus Ecclesiasticus Judex est, *num. 196.*

Usurarius an, & quando acquirat Dominium rerum usura acquisitarum? *T. 19. num. 166. & seq.*

Usurarius restituere tenetur præter rem usurâ acceptam etiam fructus illius, si est frugifera, *T. 19. num. 186.* Non verò fructus industriæ, *nu. 169. & seq.* Usurarii, & hæredes eorum tenentur ad restitutionem faciendam: & cui? *num. 171. & seqq.* Hæredes tamen non tenentur ultra vires hæreditatis, *num. 174. & seq.* Paupertas Usurariorum, & hæredes excusat à restitutione, donec ad pinguiorem fortunam veniant, *num. 176.*

5. Usurarius mentalis, an & quando teneatur ad restitutionem? *num. 177. & seqq.*

USUS.

5. Usu contrario, vel non usu quando amittantur Privilegia? Vide *Privilegiorum amissio per usum, vel actum contrarium.*

USUSFRUCTUS, USUFRUCTUARIUS.

2. Usufructus, quid? *T. 26. num. 102.* Usus, quid, & quomodo differat ab Usufructu? *num. 103.*

3. Usufructus omnium bonorum per dispositionem ultimam concessus, quomodo intelligendus? *T. 26. num. 373. & seqq.*

Usufructuarius est dominus fructuum, *T. 35. n. 9.*

R. J. Usufructuarius qui arbores plantare debet, etiam eorum commodum recipiet, *C. II. R. LV. num. 8.*

UTILE, UTILITAS.

1. *Utile non debet per inutile vitiari*; & quando? *T. 3. n. 177. & 179.*

3. *Utile & inutile non debet vitiari*, quomodo intelligendum? *T. 18. num. 29.*

3. Utilitas Ecclesiæ evidens tribuit Canonico absenti Præsentias, *T. 4. num. 198. & seqq.*

VULNERANS.

5. Vulnerans lethaliter incurrit pœnas homicidii, *T. 12. num. 50.* Non item vulnerans leviter, *num. 51.* In dubio, num vulnus sit lethale, nec ne, statur judicio Medicorum, *num. 52.* Manente dubio ultimum judicium non incurrit Vulnerans, *num. 53.* Bene verò Irregularitatem, *num. 54.*

UXOR.

2. Uxor an possit esse testis pro Marito; & è contra? *T. 20. num. 113. & seqq.*

3. Uxor pauper accipit quartam partem, vel partem virilem *ab intestato*, *T. 27. nu. 55. & seqq.* Ratione dotis habet tacitam Hypothecam in cunctis bonis mariti cum jure prælationis, *T. 21. num. 17.* Ac etiam ratione bonorum paraphernalium administrationi viri commissorum, *num. 18.*

4. Uxores sequuntur dignitatem & conditionem mariti, *T. 10. n. 5.*

X.

XENIUM.

1. XEnium inter & Munus, quæ sit differentia? *T. 32. num. 13.* Et cur illud à Judice recipi possit, non istud? *num. 14. & seqq.*

FINIS.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UANL
DAD AUTÓNOMA DE NUEV
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTE